DİSK

TARİHİ

DAYANIŞMA • DİRENİŞ • UMUT

2. CİLT • 1975-1980

DİSK TARİHİ

DAYANIŞMA • DİRENİŞ • UMUT

2. CİLT • 1975-1980

DİSKAR

Bu kitap Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR) tarafından yayına hazırlanmıştır.

DİSK Tarihi

Dayanışma, Direniş, Umut

Cilt 2 • 1975-1980

DİSK Yayınları No: 90 • İstanbul

Gözden Geçirilmiş 2. Baskı: Şubat 2025

ISBN (Tk.): 978-625-95425-3-9
ISBN (Cilt 2): 978-625-95425-4-6

Editör: **Aziz Çelik**

Bu yayın para ile satılamaz.

Bu kitapta yer alan imzalı ve imzasız yazılar editörün ve yazarların sorumluluğunda olup DİSK açısından kurumsal görüş niteliği ve bağlayıcılık taşımaz.

Kitapta yer alan bilgi, belge ve diğer görsel malzemeler kaynak göstermek koşulu ile kullanılabilir.

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: (0212) 291 00 05 - 06 • **Fax:** (0212) 240 42 09

E-posta: diskar@disk.org.tr | disk@disk.org.tr

Web: www.disk.org.tr

facebook & twitter: @diskarastirma | @diskinsesi

Tasarım: Can Kaya

Baskı: Mutlu Print Basın Ticaret Limited Şirketi - **Sertifika No:** 48627

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok No: 83/3 İç Kapı No: 264
Zeytinburnu/İstanbul

DİSK

TARİHİ

DAYANIŞMA • DİRENİŞ • UMUT

2. CİLT • 1975-1980

Editör

Aziz Çelik

Yayın Danışmanları

Can Şafak, Ergün İşeri

Araştırma ve Arşiv (DİSK-AR)

Deniz Beyazbulut, Zeynep Kandaz

Katkıda Bulunan Yazarlar (2. Cilt)

Aziz Çelik, Can Kaya, Can Şafak, Deniz Beyazbulut, Ergün İşeri, Fahrettin Engin Erdoğan, Faruk Pekin, Feza Kürkçüoğlu, Kıvanç Eliaçık, Meltem Azdemir, Nuran Gülenç, Necdet Okcan, Selim Mahmutoğlu, Tevfik Güneş, Zeynep Kandaz

Düzelti

Deniz Beyazbulut, Ergün İşeri, Zeynep Kandaz

Tasarım

Can Kaya

ÖNSÖZ

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), kökleri Türkiye işçi sınıfının 150 yıllık mücadelesine dayanan bir emek örgütüdür. Gerek örgütsel tarihimiz gerekse Türkiye işçi sınıfının mücadele deneyimi ve birikimi DİSK'in bugününe ışık tutuyor. DİSK'in tarihi yüz binlerce işçinin, binlerce sendikal kadronun, gözünü budaktan sakınmayanların öyküsüdür. Bu tarih cesaret ve aklın gücüyle ilmek ilmek örüldü.

Türkiye işçi sınıfının 1960'lardan 2020'lere uzanan mücadelesinin her adımında DİSK var. DİSK sarı ve güdümlü sendikacılığa karşı işçi sınıfının umudu olarak gerçek sendikacılığın, mücadeleci sendikacılığın, sınıf sendikacılığının bayrağını yükseltti. İşçi sınıfının umudu oldu.

DİSK Yönetim Kurulu olarak DİSK'in yarım yüzyılı aşan mücadele deneyiminin yeni kuşaklara aktarılmasının ve DİSK tarihinin bilinmesinin çok önemli olduğuna inanıyoruz. DİSK'in mücadele ve deneyim hafızasının devamlılığını çok önemsiyoruz. Bu nedenle DİSK tarihinin yazılması önerisini memnuniyetle karşıladık ve *DİSK Tarihi* kitabının hazırlanmasını kararlaştırdık.

DİSK Yönetim Kurulu olarak DİSK tarihinin birincil kaynaklara ve belgelere dayalı olarak nesnel biçimde yazılmasına büyük önem verdik. Elinizdeki çalışma *DİSK Tarihi* dizisinin 2. cildi olup 1. cilt gibi bağımsız ve nesnel bir editoryal çalışma ile hazırlanmıştır. DİSK'i var edenleri saygıyla anıyor, Türkiye işçi sınıfının ve DİSK'in mücadele tarihini yansıtan bu çalışmanın yararlı olmasını diliyoruz.

DİSK Tarihi kitabı kolektif bir çabanın, çalışmanın ve emeğin ürünüdür. Bu kitabın arkasında editör, yazar ve araştırmacı olarak katkıda bulunanların yanında, belge ve fotoğraf sağlayanlar, metni okuyup önerilerini iletenler, fotoğraf ve belgenin yeri ve zamanı için yardım edenler, yazım kuralları konusunda imdada yetişenler, belge tarayanlar, hazırlık toplantılarına katılıp önerilerde bulunanlar ve daha birçok konuda katkı sağlayanlardan oluşan geniş bir dayanışma ağı var. Onlar olmasaydı bu kitap olmazdı. Aşağıda *DİSK Tarihi* kitabının 1. ve 2. cildine katkı veren kişi ve kurumlar yer alıyor. Teşekkürler ve alkışlar size...

DİSK Yönetim Kurulu

TEŞEKKÜRLER SİZE...

Ahmet Asena
Ahmet Makal
Alpay Biber
Attila Aşut
Aydın Çetinbostanoğlu
Aydın Engin (*)
Azat Fırat Çimen
Aziz Çelik
Berdan Dere
Bianet
Birleşik Metal-İş Arşivi
Bülent Coşkungür (*)
Bülent Erdem
Can Kaya
Can Şafak
Ceyhun Güler
Cumhuriyet gazetesi
Coşkun Aral
Çetin Uygur
Deniz Beyazbulut
Deniz Fırat
Dinçer Doğu
Ece Göktürk
Eda Emirdağ
Ercüment Tahiroğlu
Erden Akbulut
Erdoğan Köseoğlu (*)
Ergün İşeri
Erhan Kaplan
Fahrettin E. Erdoğan
Fahri Aral
Faruk Pekin
Feridun Gürgöz (*)
Feza Kürkçüoğlu
Genel-İş Arşivi
Gülay Toksöz
Gülsev Toksöz
İnan Dağdelen
İrfan Demirkol
İsmet Akça
Kıvanç Eliaçık
Kristal-İş Arşivi
M. Dilan Kıran
M. Hakan Koçak
Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu
Masis Kürkçügil
Mehmet Atay
Melih Biçer
Meliha Kaplan
Meltem Azdemir
Memet Turhan
Mete Sönmez
Muharrem Kılıç
Mustafa Öztürk
Necdet Okcan
Nejat Firuz(kuhi)
Nuran Gülenç
Olcay Büyüktaş
Orhan Taylan (*)
Petrol-İş Arşivi
Sebahattin Gerçeker
Selim Mahmutoğlu (*)
Serhat Salihoğlu
Sina Pamukçu (*)
Süreyya Algül
Tan Oral
Tarih Vakfı
Tevfik Güneş
Tom Etty
Tonguç Çoban
Tuba Akekmekçi
Tuğçe Yılmaz
TÜSTAV
Umar Karatepe
USTE/IISH
Üzeyir Ataman
Yavuz Yüceur
Yücel Top
Yıldırım Koç
Zafer Aydın
Zeynep Kandaz

(*) Aramızdan ayrılanlar. Saygıyla anıyoruz.

Unutulmasınlar diye...
Bu tarihi yaparken yaşamını yitirenlerin anısına...

Demir,
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevda ve zulüm ve hayat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının,
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için:
zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,
denildi.

Nâzım

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 5

TEŞEKKÜRLER SİZE... 6

KISALTMALAR 23

SUNUŞ: KİTABIMIZIN 2. CİLDİ HAKKINDA 31

Beşinci Bölüm

ZAMANIN AKIŞININ HIZLANDIĞI YILLAR 40

1970'LERİN İKİNCİ YARISI: ZAMANIN AKIŞININ HIZLANDIĞI YILLAR 43

"Zamanın Akışını Hızlandırmalıyız" 44

DİSK'in Yıldızının Parladığı Dönem 46

Memurlar: Sendikadan Derneğe Mücadeleye Devam 47

Diğer İki Konfederasyon: MİSK ve HAK-İŞ 48

5. GENEL KURUL ÇALIŞMALARI 51

5. Genel Kurul Olağan mı Olağanüstü mü? 53

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in 5. Genel Kurul Açış Konuşması 55

5. Genel Kurul Tartışmaları 60

5. Genel Kurulda Alınan "İşbirliği" Kararı 62

Anatüzük Değişiklikleri 63

Ankara'ya Taşınma Önerisi Kabul Edilmedi 63

Daha Geniş Temsile Olanak Veren Örgütsel Yapı 63

Seçimlere İlişkin Düzenlemeler 65

Genel Başkan Seçimine İlişkin Değişiklik 65

Genel Başkan'ın Yürütme Kurulunda Hakimiyetinin Artması 66

Kurumsallaşmaya Dönük Tüzük Değişiklikleri 66

Mali Konular 67

5. Genel Kurulda Seçimler 68
Kadınsız Bir DİSK Yönetimi 70
Olağanüstü Genel Kurul (1976) 71
5. Genel Kurul Sonrası Çeşitli Çalışmalar 73
Kıdem Tazminatı Fonu İşçi Haklarına Saldırı Girişimidir 74
5. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri
5. Genel Kurul Kararları 83
DİSK'TE KURUMSALLAŞMA (1975-1977) 91
Faşizme Karşı Güçbirliği ve Eylemler 91
Güçbirliği Yapılacak Örgütler 92
Örgütlenme, Toplu Pazarlık, Eğitim ve Basın-Yayın Konularında Kararlar 92
Toplu Pazarlık 92
Örgütlenme 93
Eğitim 94
Basın-Yayın 94
DİSK Yayınevi ve DİSK Eğitim Notları Kitabı 95
Uzmanlık Dairelerinin Oluşumu 96
DİSK'in Yeni Uzman Kadrosu 96
Aydın Meriç 97
DİSK'in Merter'e Taşınması 99
Sadun Aren: DİSK Araştırma Enstitüsünün Kurucusu 99
Gönen Konferansı (1976): Yeni Dönem İçin Önemli Kararlar 100
Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı Kavramı 103
Krasucki: Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikası 105
Nejat Firuz(Kuhi) 106
İbrahim Güzelce'nin Ölümü 107
DİSK'in Değişen ve Tartışmalı Söylemi 108
DİSK'İN MC'YE KARŞI DEMOKRASİ MÜCADELESİ 109
Sıkıyönetime ve MC'ye İtiraz 109
Faşizme Karşı Demokrasi ve Özgürlük Mitingleri 110
"MC Cumhuriyet İlkelerini Sarsıyor" 111
İzmir Mitingi 112
İstanbul'da Büyük Miting 113
Kendiliğinden Eylemler Konusunda İlginç Bir Karar 117
DİSK'in Coşkulu 9. Kuruluş Etkinliği 119
Bursa Mitingi 121
Can Yücel-İşçi Marşı 121
Bursa Mitinginin Hikayesi 123

1 MAYIS 1976: YARIM YÜZYIL SONRA MEYDANLARDA 125

1950'lerden 1 Mayıs 1976'ya: Türkiye İşçi Sınıfının Taksim'e Uzun Yürüyüşü 126

1 Mayıs'ı Alanda Kutlama Önerisi 128

Kutlama Hazırlıkları 128

1 Mayıs 1976 Kutlama Talimatı 130

Orhan Taylan'ın Meşhur 1 Mayıs Afişi 132

1 Mayıs Marşı 133

Coşkulu ve Kitlesel 1 Mayıs 134

Türkler'in 1 Mayıs 1976 Konuşması 136

DGM DİRENİŞİ VE GENEL YAS EYLEMİ 141

Bir Siyasal Genel Grev Olarak "Genel Yas" Eylemi 142

12 Mart'ın Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu 143

DİSK DGM'lere Karşı 144

İşçi Sınıfına ve Kamuoyuna DİSK'in Uyarısı 146

DGM Karşıtı Cephe Genişliyor 150

Türk-İş DGM'lere Karşı Çıkmadı 153

İşveren Örgütlerinin Tutumu 155

Genel Yas-Genel Grev 155

MESS'ten İşverenlere Talimat-İşçilere Tehdit 158

Altı Günlük Direniş 159

Eylemin İlk Günü: 16 Eylül 159

Eylemin İkinci Günü: 17 Eylül 161

Eylemin Üçüncü Günü: 18 Eylül Motorize Eylem 163

Eylemin Dördüncü Günü: 19 Eylül 165

Eylemin Beşinci Günü: 20 Eylül 166

21 Eylül: Altıncı Günde Eylem Sona Erdi ve Tutuklamalar Başladı 167

Gözaltı, Tutuklamalar ve Davalar 169

Direnişin Kapsamı 172

Direnişe Katılan İşçi Sayısı 172

Profilo'da Direniş ve Ölüm: Yakup Keser 173

Direnişin Yaşandığı İşkolları ve İller 174

Eyleme Katılan İşyerleri 174

Direnişin Ardından 176

DGM Kanunu Çıkarılamadı 176

Büyük İşçi Kıyımı ve Kara Listeler 177

Dayanışma ve İşe İade Mücadelesi 179

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu ve Dayanışma Fonu 180

DİSK'i ve Kemal Türkler'i Yıpratma Girişimi 182

DİSK'in Eylemi Değerlendirmesi 183
DİSK'in DGM Direnişinin Sonuçlarına Dair Değerlendirmesi 185
Eleştiriler ve Değerlendirmeler 186
Sonuç 190
Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu'nun DGM Direnişi Değerlendirmesi 192
1 MAYIS 1977: BÜYÜK COŞKU KANLA BOĞULDU 195
Miting Hazırlıkları 196
Mitinge Katılma Tartışmaları 198
Yürüyüş 199
DİSK'in 1 Mayıs 1977 Öncesi Açıklaması 199
Miting Alanı 201
Yürüyüş Kolu Tanıklıkları 201
Türkler Kürsüde 202
1 Mayıs 1977 Sloganları 203
Türkler'in 1 Mayıs 1977 Konuşması 204
Ateş, Panik ve Katliam 208
İlk Ateş Nereden ve Nasıl Açıldı? 208
Sıtkı Coşkun: "Kurşun Yağıyordu, O Kürsüdeydi" 210
Gazetecilerin ve Siyasilerin Tanıklıkları 214
Sular İdaresi Üstünde Eli Silahlı Kişiler 216
Intercontinental Oteli'nde Neler Oldu? 218
Panzerler ve Ses Bombaları Paniği Artırdı 220
Beyaz Renault'ların Esrarı ve Yokuşun Başındaki Kamyonet 222
MİT Raporu Ne Diyor? 223
Türkler'in Alandan Ayrılması 224
Katliamda Ölenler 224
1 Mayıs 1977 Katliamında Kaç Kişi Öldürüldü? 226
Onlar Birer Sayı Değil 231
1 Mayıs 1977 Katliamında Öldürülenler 232
1 Mayıs 1977 Katliamı Aydınlandı Mı? 236
Ecevit: Failler Saklandı 244
"Ölülerin de Gerçek Katillerini Bilmek Haklarıdır" 245
DİSK'in 1 Mayıs 1977 Değerlendirmesi 249
DİSK: "1 Mayıs'ın Heybeti Gölgelenmez" 252
DİSK: Olaylar Nasıl Başladı ve Genişledi? 253
Katliam Davası 254
Anıtmezar Girişimi 255

GREVLER VE DİRENİŞLER 257
Direnişler, Eylemler 257
Tariş Olayları (1975) 258
Seydişehir Olayları (1975) 258
DİSK Seydişehir Raporu 260
ASİS Deneyimi ve ELKA Grevi 263
Büyük Grev (1977) 266
DİSK'İN ÖRGÜTSEL YAPISI VE ÖRGÜTSEL GELİŞMELER (1975–1977) 269
Örgütsel Gelişmeler 272
Üye Sayısında Sıçrama 272
Örgütlenme Politikası ve Çalışmaları 275
Örgütlenmede Merkezileşme ve Koordinasyon 275
1 Milyon Üye Kampanyası 276
Üye Sendikalar 276
DİSK Büyüyor: Yeni Üye Sendikalar 277
Genel-İş'in DİSK'e Katılması 277
OLEYİS'in Üyeliği 279
Üye Olan Diğer Sendikalar 280
Birleştirilen Sendikalar ve Yaşanan Sorunlar 283
Anatüzüğe Göre Sendikaların Birleştirilmesi 284
Kimya-İş, Petrokimya-İş, Petrol Kimya-İş ve Petkim-İş'in Tartışmalı Birleşme Süreci 285
Sosyal-İş, Tek Bank-İş, Teknik-İş'in Tartışmalı Birleşme Süreci 290
Tek-İş ile Ges-İş'in Birleştirilmesi 292
Baysen-İş ile Devrimci Yapı-İş'in Birleştirilmesi 293
Baysen-İş ile İlerici Yapı-İş'in Birleştirilmesi 293
T.İ.S. ile Devrimci Toprak-İş'in Birleştirilmesi 294
Kapfer Genel-İş ile Genel-İş'in Birleşmesi 294
Dev Maden-Sen (Eski Mab-İş) ile Çağdaş Maden-İş'in Birleşmesi 295
Has-İş ile Devrimci Sağlık-İş'in Birleşme Süreci 295
Bank-Sen ile Gam-Sen 295
Bank-Sen ve Teknik-İş 296
Gıda-İş, Besin-İş ve Çağdaş Gıda-İş 296
Yeni Haber-İş ile Özgür Haber-İş 297
Çağdaş Metal-İş'in Maden-İş'e Katılımı 297
Has-İş ile TÜS-DER Birleştirilmesi 297
Yeraltı Maden-İş'in Reddedilen Başvurusu 299
Üye Sendikalarla DİSK Arasında Yaşanan Sorunlar 300
Nakliyat-İş'in Üyeliğinin Askıya Alınması 300
Turizm-İş'te Yaşanan Sorunlar ve OLEYİS'e Katılım 300

Farklı Bir Sendikal Deneyim: Yeraltı Maden-İş 301
Bölge Temsilcilikleri 303
Sendikal Disiplin Kararları ve Sendika İçi Demokrasi Sorunu 304
Bölge Temsilciliği Sınavı 305
Katılımın Uygun Bulunmadığı TÖB-DER Toplantısı 307
Mali Durum 308
DİSK VE SİYASET (1975-1977) 313
DİSK'te Siyasi Gerilimler 313
12 Ekim 1975 Seçimleri: CHP'ye Destek 315
5 Haziran 1977 Genel Seçimleri: CHP'ye Gerekçeli Destek 316
DİSK'in 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi Destekleme Kararının Nedenleri ve Gerekçesi 317
DÖNEMİN BAŞARILI OLMAYAN TARTIŞMALI GİRİŞİMLERİ 321
DİSK'in Politika Gazetesini Satın Alması 321
DİSK-KENT Girişimi ve Başarısızlığı 323
Politika Gazetesi 324
DİSK'TE KRİZ 329
Cephe ve İşbirliği Tartışmaları 329
Türk-İş'e İşbirliği Çağrısı 330
Kemal Türkler'in Ulusal Demokratik Cephe Çağrısı 331
UDC Tartışmaları ve Kriz 334
Sendikalardan UDC'ye Destek 335
22-24 Eylül: Gönen Kavşağı 336
''Uzmanlar'' Krizi, İki Genel Sekreterli ve İki Yürütmeli DİSK 337
Dört Yürütme Kurulu Üyesinin Tutanağı 339
DİSK Temsilciler Meclisi (9 Ekim 1977) 340
Olağanüstü Değil Erken Genel Kurul 341

Altıncı Bölüm

ZOR YILLAR (1978-1980) 344
GİRİŞ: DERİNLEŞEN EKONOMİK VE SİYASAL KRİZ 347
TÜSİAD'ın Ecevit Hükümeti'ne Karşı İlanları 350
TESK'in Kontak ve Kepenk Kapatma Girişimi 352
6. GENEL KURUL 353
Genel Kurul Çalışmaları 357
''Cephe'' Tartışması Çözüme Kavuşuyor 360
6. Genel Kurulun 1 No.lu Cephe Kararı 361
İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine 3 No.lu Karar 362
6. Genel Kurul Kararları 363

Anatüzük'te Köklü Değişiklikler Yapılamadı 364
Seçimler 367
Abdullah Baştürk Genel Başkan Seçildi 367
Genel Sekreter Seçimi 368
Yürütme Kurulu Seçimi 368
Yönetim Kurulu Seçimi 369
Türkler ve Baştürk'ün Konuşmaları 370
Baştürk: "Mücadelemize İşçi Sınıfı Bilimi Yol Gösterecektir" 371
Abdullah Baştürk: Bir İnsan 372
6. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri 377
6. GENEL KURUL SONRASI İLK ÇALIŞMALAR 381
Yeni Genel Merkez Yapılanması 381
6. Genel Kurul Sonrası Yeni Uzmanların Bir Bölümü 382
Faruk Pekin 383
Ören Toplantısı (Ağustos 1978) 384
Mete Sönmez: DİSK'te 40 Yıl 385
Galip Caner: "En Güzel Fotoğrafları O Çekerdi" 386
Baştürk'ün Ören Toplantısı Konuşması 387
Toplumsal Anlaşma 388
Toplu İşçi Çıkarma, İşsizlik ve Pahalılık 389
DİSK İçinde Birliğin Pekiştirilmesi 389
Cephe Kararı ve Somut Mücadele Hedefleri 390
Toplumsal Anlaşma ve DİSK 390
DİSK Toplumsal Anlaşma'ya Karşı 391
Toplumsal Anlaşma 393
DİSK'TE ÖRGÜTSEL GELİŞMELER (1978–1980) 397
DİSK'e Katılmalar 397
Yeraltı Maden-İş 397
Limter-İş 398
Sosyal-İş 398
Fındık-İş 398
Devrimci Yapı-İş 398
Sine-Sen 399
Taper-İş 399
Nakliyat-İş 399
DİSK'e Diğer Üyelik Başvuruları 400
Aynı İşkolundaki Üye Sendikaları Birleştirme Çalışmaları 400
OLEYİS ve Turizm-İş 400

Tek-İş ve Ges-İş 401
T.İ.S. ve Devrimci Toprak-İş 401
Bank-Sen, Teknik-İş ve Sosyal-İş 402
Dev Maden-Sen ve Yeraltı Maden-İş 402
Genel Kurul Yapmaya Çağrılan Sendikalar 403
Yeni Haber-İş 403
Has-İş 403
Limter-İş 403
Tekstil 403
TÖB-DER'in DİSK Onursal Üyeliği 404
DİSK Üyesi Sendikalar ve Üye Sayısı 405
Tek Tip Demokratik Tüzük 408
DİSK'in Diğer Örgütlerle İlişkileri 409
Dört Sendikanın Geçici İhracı 411
İhraç Süreci 411
Geçici İhraçlara İlişkin Onur Kurulu Kararı 413
Maden-İş'in Geçici İhraç Kararı 413
Bank-Sen'in Geçici İhraç Kararı 415
Baysen'in Geçici İhraç Kararı 417
Yeraltı Maden-İş'in Geçici İhraç Kararı 417
İhraç Edilen Sendikaların Tepkileri 418
Mali Konular 418
Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen'in İhraçlara Tepkisi 419
Yeraltı Maden-İş'in İhraçlara Tepkisi 422
GREVLER, DİRENİŞLER VE EYLEMLER (1978-1980) 425
Faşizme İhtar Eylemi 425
20 Mart 1978 Günü 430
Başbakan Ecevit'in Eyleme Tepkisi 435
Baştürk'ün Ecevit'e Yanıtı 437
Dava ve Beraat 437
DİSK'in Eylemi Değerlendirmesi 438
Basında 20 Mart Direnişi 440
16 Mart 1978: Göz Yumulan Öğrenci Katliamı 441
Faşizme Karşı Ortak Mücadele Girişimleri 443
Türk-İş'e Ortak Mücadele Çağrısı 445
Demokratik Platform Çalışmaları 447
Demokratik Platform'un Başarısız Olması 448

ÜÇ 1 MAYIS: 1978, 1979 ve 1980 449
1 Mayıs 1978: Her Şeye Rağmen! 449
1 Mayıs Hazırlıklarına 5 Siyasi Partinin Genel Başkanları Katıldı 452
1 Mayıs 1978 Afiş Yarışması 453
1 Mayıs 1978 Günü 456
Genel Başkan Baştürk'ün 1 Mayıs 1978 Konuşması 460
1 Mayıs 1978'de Yaşanan Olumsuzluklar ve Disiplinsizlikler 463
Yasaklanan 1 Mayıs 1979 465
Baştürk: İşçi Sınıfı Askerle Karşı Karşıya Gelmez 467
DİSK'e Baskılar ve Tutuklamalar 467
Sıkıyönetimden 1 Mayıs'ta Sokağa Çıkma Yasağı 468
Öğretim Üyelerinin 1 Mayıs Yasaklarına Tepkisi 470
1 Mayıs 1979 Tartışmaları 471
Baştürk'ün 1 Mayıs 1979 Değerlendirmesi 472
Fehmi Işıklar'ın Diyarbakır'da Tutuklanması 473
1 Mayıs 1980: Yine Yasak! 474
30 Nisan Eylemi ve 1 Mayıs 1980 478
Maraş Katliamı, Sikiyönetim ve Faşizmi Lanetleme Eylemi 481
Kitlesel Grev ve Direnişler 487
1978–1980 Grevleri 488
Soda Grevi: 11 Aylık Bir Direnişin Öyküsü 494
Direnişler 498
Dönemin Özgün Bir Deneyimi: Ortak Davranış Komiteleri 498
Tariş ve Antbirlik Direnişleri (1980) 500
DİSK'in Tariş Direnişi Değerlendirmesi: ''Sendikal Disiplin Çiğnendi'' 506
Antbirlik Direnişi 506
24 Ocak Kararları ve İkinci Ören Toplantısı (1980) 507
24 Ocak 1980 Kararları: 12 Eylül'e Giden Yolun Başlangıcı 508
Kocamanoğlu: Kapıdaki Tehlike Anarko-Sendikalizmdir 510
2. Ören Kararları: ''Yılgınlığa, Kararsızlığa, Teslimiyete Yer Yoktur'' 512
DİSK Mitingleri (1978–1980) 513
Merkez Demokratik Eylem Komitesi ve Demokrasi Mitingleri 515
İzmir Mitingi (1980) 516
Antalya Mitingi (1980) 517
Ordu Mitingi (1980) 518
İzmit Mitingi (1980) 520
1978–1980 DÖNEMİNDE DİSK VE SİYASET 521
CHP Hükümeti ile İlişkiler 521
Ecevit-Baştürk Görüşmesi 522

Ekonomik Bunalım Derinleşiyor 524
14 Ekim 1979 Ara Seçimleri ve DİSK 526
Baştürk'ün Ecevit'e Mektubu 527
Bir Yanlış Anlama: DİSK'in Parti Kurma Girişimi 533
DİSK'in TSK Muhtırasına Karşı Sert Eleştirisi 535
DİSK'in Afganistan Açıklaması 537
DİSK'in Güçlenen Anti-Şovenist Tutumu 538
7. GENEL KURULDAN 12 EYLÜL DARBESİNE 539
7. Genel Kurul 539
7. Genel Kurula Katılan Konuklar 540
Baştürk'ün 7. Genel Kurul Açış Konuşması 541
Genel Kurul Çalışmaları 550
Anatüzük Değişiklikleri 556
"Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar" Taslağı 556
7. Genel Kurulda Seçimler 558
Karar 1: Sosyalist Hareketin Birliği 559
Grevlerle Dayanışma Kararı 560
Asgari Geçim İndirimi Yasası 560
TRT'ye Protesto 561
7. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri 564
KEMAL TÜRKLER'İN KATLEDİLMESİ 569
DİSK Cinayet Karşısında Teyakkuzda 570
İşçi Sınıfı Başkanı için Şalterleri İndirdi 573
Kemal Türkler Son Kez DİSK Genel Merkezinde 574
DİSK'e Taziyeler 576
Kitlesel Cenaze Töreni 577
Türkler ile Son Yürüyüş 578
Baştürk: "O Sadece Fiziksel Olarak Aramızdan Ayrıldı" 579
Törenden Dönerken Öldürülen Petrol-İş Üyesi 581
"Kemal Türkler'in Son Sözleridir" 581
Türkler'in Katillerin Yargılan(Ma)Ması ve Cezasız Kalması 582
MHP İddianamesi: Kemal Türkler'i Kimler Öldürdü? 584
DİSK'e Kapatma Davası 585
12 Eylül Askeri Darbesi ve DİSK'in Faaliyetlerinin Durdurulması 587
DİSK VE KADIN İŞÇİLER: GECİKMİŞ BİR BULUŞMA (1967–1980) 589
DİSK ve Kadın İşçiler 593
DİSK Yayınlarında, Politika Belgelerinde, Kararlarında Kadınlar 593
DİSK Gazetesinde Kadın İşçi Sorunları (1967) 594

Emekçi Kadınlar Neler Yapmalı? 596
6. Genel Kurul: Kadın Hakları Kararı 597
Gülay Toksöz: DİSK'te Cinsiyet Eşitliğine Vurgu 598
Kadın Örgütleri İle DİSK/Sendika İlişkileri: İKD Örneği 599
DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'ndan: Çalışma Hayatında Kadın 600
DİSK 7. Genel Kuruluna Sunulan Karar Taslağı 601
Kadın Mücadelesinin Önündeki Engeller 602
DİSK Üyesi Sendikalarda Kadın Çalışmaları 603
Kimya-İş ve Sendikal Mücadelede Kadınlar 604
Bank-Sen'de Kadın Çalışması 606
Kadın İşçi Gözüyle 15-16 Haziran Direnişi 607
Maden-İş ve Kadın Kolları 609
Genel-İş Semineri: Türkiye'de Çalışma Hayatında ve Sendikalarda Kadın (1979) 611
Maden-İş'in "Kadın İşçiler Raporu" 611
Tekstil: Kadın Üyelerin Yoğun Olduğu Bir Sendika 613
DİSK Tekstil Üyesi Fatma Arguz Anlatıyor 614
Sosyal-İş'te Kadın Çalışması 614
Lastik-İş: Kadın İşçiler Mücadeleye Aktif Olarak Katılmalıdır! 615
Tariş Direnişi ve Bir Kadın İşçinin Tanıklığı 616
Sonuç 616

DİSKOGRAFİ 619

UNUTULMASINLAR DİYE (1975-1981) 620
DİSK Genel Merkez Binaları 622
DİSK Genel Kurullarının Tarih ve Yerleri (1975-1980) 622
DİSK Genel Merkez Yöneticileri (1975-1980) 623
DİSK Bölge Temsilcileri (1975-1980) 626
DİSK Emekçileri, DİSK'te Çalışanlar (1975-1980) 627

DİSK MONOGRAFİ 631
DİSK Üyesi Sendikalar (1967-1980) 631
DİSK'in Sendikaları 634
1975-1980 Döneminde DİSK Üyesi Sendikalar (Alfabetik Sırayla) 634

BİR KURUMSAL KİMLİK SİMGESİ OLARAK DİSK ÇARKININ EVRİMİ 699

DİSK GENEL MERKEZ ÇALIŞMALARI (1975-1980) 705
DİSK Basın-Yayın Çalışmaları (1975-1980) 705
Dairenin Oluşumu ve Kurumsallaşması 706
1975-1980 Döneminde *DİSK Dergisi* 710
Yeni Yönetim, Yeni İçerik (1978-1980) 712
DİSK'in Sesi Gazetesi 713

Yabancı Dilde Aylık Ajans 715
Broşürler 715
Afiş Çalışmaları 716
Foto-Film Merkezi 717
DİSK Bibliyografyası 718
DİSK Yayınları (1967-1980) 719
DİSK Araştırma Enstitüsü Yayınları 720
Ortak Yayınlar 720
1975-1980 Dönemi: DİSK Eğitimlerinde Merkezileşme ve Sıçrama 721
1975-1977 Arası Eğitim Çalışmaları 723
1978-1980 Dönemi Eğitim Çalışmaları 727
Daha Fazla Kâr Daha Fazla Kan Broşürü 730
DİSK Araştırma Çalışmaları ve DİSK Araştırma Enstitüsü (1975-1980) 731
Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi 731
1976-1978 Dönemi Araştırma Dairesi Faaliyetleri 732
1978-1980 Arası Araştırma Faaliyetleri: DİSK Araştırma Enstitüsü 732
DİSK'in Uluslararası İlişkileri (1975-1980): Enternasyonal DİSK 736
5. Genel Kurul ve Uluslararası İlişkiler 736
5. Genel Kurul Kararlarında Uluslararası İlişkiler 737
Türkler'in Değerlendirmesi 738
Arap Sendikaları (ICATU) Kongresi 738
1 Mayıs 1976 738
DGM Direnişi 739
Şili Halkıyla Dayanışma Etkinliği 739
Irak Temasları 739
Avrupa Ziyareti 739
Van Depremi Uluslararası Dayanışma 739
DİSK 10. Yıl Etkinlikleri 739
Sovyet Sendikalarının Ziyareti 739
1 Mayıs 1977 740
Ekim Devrimi'nin 60. Yılı 740
1975-1978 Dönemi Özellikleri 740
6. Genel Kurul ve Uluslararası İlişkiler 740
DİSK 6. Genel Kurul Belgeleri ve Kararlarından 741
DSF 9. Genel Kurulu 742
1 Mayıs 1978 743
Abdullah Baştürk'ün 1 Mayıs 1978 Konuşmasından 743
Şili'yle Dayanışma 743
15 Şubat 1979'sa DİSK'in İstemleri Belgesi'nde Bahsi Geçen Uluslararası Konular 743

1 Mayıs 1979 744
Fehmi Işıklar'ın Tutuklanmasını Protesto 744
Mart 1979 Avrupa Ziyareti 744
Filistin Sendikalar Kongresi 744
1 Mayıs 1980 744
1978–1980 Döneminin Özellikleri 744
7. Genel Kurulda Uluslararası İlişkiler 745
DİSK Eğitim Faaliyetlerinde Uluslararası Konular 746
DİSK Dergisinde Uluslararası Sayfalar 747
İngilizce–Fransızca Bülten 749
Hukuk Çalışmaları (1975–1980) 749
DİSK Kültür ve Sanat Çalışmaları (1975–1980) 753

DİSK GÜNCESİ 757

DİSK TARİHİ 1. CİLT HAKKINDA DÜZELTMELER VE AÇIKLAMALAR 815
DİSK Tarihi 1. Cilt Düzeltmeler Çizelgesi 816
Memet Turhan Çukurova Direnişini Anlatıyor 817
Ek–1 Onur Kurulu Kararları (1975–1977) 819
Ek–2 6. Genel Kurul Kararları 825
Ek–3 7. Genel Kurula Sunulan Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar 831
Ek–4 İhraçlarla İlgili Belgeler 851
Ek–5 Tek Tip Demokratik Tüzük 863

KAYNAKÇA 875

DİZİN 890

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFL	Amerikan Emek Federasyonu
AFL-CIO	Amerikan Emek Federasyonu- Sanayi Örgütleri Kongresi
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AID	Uluslararası Kalkınma Ajansı (ABD)
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
ASİS	Ağaç Eşya İşçileri Sendikası
AST	Ankara Sanat Tiyatrosu
Aster-İş	Askeri Tersane ve Askeri İşyerleri İşçileri Sendikası
Atom-İş	Atom Azot Boya Kimya ve Petrol Sanayii İşçileri Sendikası
AUE	Birleşik Mekanik İşçileri Sendikası (Britanya)
Av.	Avukat
AYM	Anayasa Mahkemesi
AYÖD	Ankara Yüksek Öğrenim Derneği
Bank-İş	Türkiye Banka Sigorta Büro İşçileri Sendikası
Bank-İşveren	Türkiye Banka İşverenleri Sendikası
Bank-Sen	Türkiye Devrimci Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası
Bar-Der-İş	Türkiye Kundura Sanayii Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya (Saraciye) ve Debagat İşleri Kürkçülük Tutkal Sanayii ve Bağırsak İşleri İşçileri Yapımı Sendikası
Basın-İş	Türkiye Basın Sanayii İşçileri Sendikası
Baysen	Bayındırlık İşçileri Sendikası
Besin-İş	Türkiye Et, Ekmek ve Besin Sanayii İşçileri Sendikası
Bil-İş	Bilgi İşlem İşçileri Sendikası
Birleşik Metal-İş	Birleşik Metal İşçileri Sendikası
BM	Birleşmiş Milletler
BSP	Birleşik Sosyalist Parti

Cam Keramik-İş	Türkiye Porselen Çimento Cam Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası
CEDAW	Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
CENTO	Merkezi Antlaşma Teşkilatı
CFDT	Fransa Demokratik Emek Konfederasyonu
CGIL	İtalya Genel Emek Konfederasyonu
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CGT	Genel Emek Konfederasyonu (Fransa)
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CIA	Merkezi İstihbarat Ajansı (ABD)
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CPUSTAL	Latin Amerika Emekçi Halkının Sendikal Birliği için Sürekli Kongre
CSIL	İtalyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu
CUT	Şili İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Çağdaş Gıda-İş	Türkiye Çağdaş Gıda Sanayii İşçileri Sendikası
Çağdaş Maden-İş	Türkiye Çağdaş Maden İşçileri Sendikası
Çapa-İş	Ormancılık ve Tomrukçuluk ile Avcılık ve Av Hayvanlarının Üretilmesi Balıkçılık Süngercilik ve Deniz Ürünlerinin Çıkarılması İşçileri Sendikası
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği
ÇKP	Çin Komünist Partisi
DDÖ	Devrimci Direniş Örgütü
Dem-Lim-İş	Türkiye Demiryolları ve Limanları İnşaat İşçileri Sendikası
Demir-İş	İstanbul Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikası
Dev Maden-Sen	Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası
Dev-İş	Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu (Kıbrıs)
Devrimci Sağlık-İş	Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası
Devrimci Toprak-İş	Türkiye Devrimci Toprak Su Üretme Veteriner Balıkçılık Süngercilik Tarım ve Orman İşçileri Sendikası
Devrimci Yapı-İş	Türkiye Devrimci Yapı İşçileri Sendikası
DGB	Alman Sendikalar Birliği
DGDF	Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemeleri
DİP	Demokrat İşçi Partisi
DİSK	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DKM	DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi
DP	Demokrat Parti
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Dr.	Doktor
DSİ	Devlet Su İşleri

E.	Esas
EMGİS	Ege Bölgesi Müzik Sahne ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası
EMSİS	Ege Bölgesi Mensucat İşçileri Sendikası
ESAK	Birleşik Sendika Hareketi (Yunanistan)
ETUC	Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK)
FDGB	Hür Alman Sendikalar Birliği
FIDEF	Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu
Fındık-İş	Türkiye Fındık Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliği ile Tüm Kooperatif İşçileri Sendikası
FISE	Uluslararası Öğretmen Sendikalar Federasyonu
FKF	Fikir Kulüpleri Federasyonu
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
FKP	Fransız Komünist Partisi
FNV	Hollanda Sendikalar Federasyonu
FTÖB	Fransız Türk Öğrenci Birliği
Gam-Sen	Türkiye Garanti Bankası AŞ Mensupları Sendikası
Genel-İş	Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası
Ges-İş	Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası
Gıda-İş	Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası
GİB-DER	Giyim İşçileri Derneği
HAK-İŞ	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Has-İş	Türkiye Hastane İşçileri Sendikası
HDGH	Halkçı Devrimci Gençlik Derneği
HEP	Halkın Emek Partisi
Hür Mensucat-İş	Türkiye Hür Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası
Hürcam-İş	Türkiye Çimento Sanayii Toprak Mamulleri ve Her Türlü Cam Sanayii İşçileri Sendikası
IADL	Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği
ICATU	Arap Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu
ICEF	Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel İşler Sendikaları Federasyonu
ICEM	Uluslararası Kimya, Enerji Maden ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu
ICF	Uluslararası Kimya İşçileri Federasyonu
ICFTU	Uluslararası Özgür (Hür) Sendikalar Konfederasyonu
IFBWW	Ağaç ve İnşaat Malzemeleri İşçi Sendikaları Federasyonu
IGF	Uluslararası Basım İşçileri Federasyonu
IGTLWF	Uluslararası Tekstil, Hazır Giyim ve Deri İşçileri Federasyonu
IISH	Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (USTE)
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu
IMF	Uluslararası Para Fonu

IOJ	Uluslararası Gazeteciler Örgütü
IUF	Uluslararası Gıda İşçileri Federasyonu
İdeal Yapı-İş	Türkiye Yapıcılık Genel Hizmetleri Sanayii İşçileri Sendikası/ Karadeniz Bölge Sendikası
İGD	İlerici Gençler Derneği
İİSB	İstanbul İşçi Sendikaları Birliği
İKD	İlerici Kadınlar Derneği
İKÖKD	İstanbul Kıbrıslılar Öğrenim ve Kültür Derneği
İlerici Deri-İş/Deri-İş	Türkiye Deri Sanayii İşçileri Sendikası
İlerici Yapı-İş	İlerici Yapı Yol ve Onarım İşçileri Sendikası
İM-DER	İş Müfettişleri Derneği
İYÖKD	İstanbul Yüksek Öğrenim ve Kültür Derneği
K.	Karar
Kapfer Genel-İş	Kapı, Kalorifer ve Belediye İşyerlerinde Çalışan Tüm İşçilerin Sendikası
Karayol-İş	Karayolu İşçileri Sendikası
Kauçuk-İş	Türkiye Kauçuk Lastik ve Plastik İşçileri Sendikası
KEFA	Kadın Emeği Çalışan Feminist Araştırmacılar
Keramik-İş	Türkiye Porselen Çimento Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası
Kimya-İş	Türkiye Kimya Sanayii İşçileri Sendikası
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
Kristal-İş	Türkiye Şişe Cam ve Kristal Sanayii İşçileri Sendikası
KTAMS	Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası
Lastik-İş	Türkiye Petrol Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası
Laspetkim-İş	Lastik Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası
Limter-İş	Liman Tersane Gemi Yapım Onarım İşçileri Sendikası
Mab-İş	Maden Arama Bilumum İşçileri Sendikası
Maden-İş	Türkiye Maden Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası (T. Maden-İş, Türkiye Maden-İş)
MBK	Milli Birlik Komitesi
MC	Milliyetçi Cephe
Md.	Madde
MESS	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MİSK	Türkiye Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu
MİTES	Maden-İş Tatil ve Eğitim Sitesi
MSP	Milli Selamet Partisi
MTA-İş	MTA Enstitüsü Sondaj Maden ve Yeraltı İşçileri Sendikası
MTTB	Milli Türk Talebe Birliği
Nakliyat-İş	Türkiye Devrimci Deniz ve Kara Nakliyat İşçileri Sendikası

NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OATUU	Afrika Sendikalar Birliği Örgütü
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OLEYİS	Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası
Otomobil-İş	Türkiye Otomotiv İmal ve Montaj Demir-Çelik Makina ve Metalden Mamul Eşya Sanayii İşçileri Sendikası
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
ÖZ-DER	Özgür Düşünce ve Dayanışma Derneği
Özgür Alüminyum-İş	Özgür Alüminyum Sanayii İşçileri Sendikası
Özgür-İş	Türkiye Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu
PEO	Tüm Kıbrıs Emek Örgütü
Petkim-İş	Türkiye Petrol ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası
Petrokimya-İş	Türkiye Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası
Petrol Kimya-İş	Türkiye Petrol Kimya Sanayii İşçileri Sendikası
Petrol-İş	Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası (1950)
Petrol-İş	Türkiye Petrol ve Enerji İşçileri Federasyonu (1963)
PİM	Genç Sosyal Devrimciler Birliği Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği
POL-DER	Polis Derneği
Prof.	Profesör
PSI	Kamu Hizmetleri Enternasyonali
PTUF	Filistin Sendikalar Federasyonu
s.	Sayfa
SADA	Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması
SAK	Finlandiya Sendikalar Merkezi
Serçip-İş	Türkiye Seramik Porselen ve Çini, Sanayi İşçileri Sendikası
SDP	Sosyalist Devrim Partisi
SGB	Sosyalist Gençler Birliği
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
Sigara-İş	Cibali Sigara İşçileri Sendikası
Sine-Sen	Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası
Sosyal-İş	Türkiye Sosyal Sigortalar Eğitim Büro Ticaret ve Kooperatif ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası
SÖK	Sendika Özgürlüğü Komitesi (ILO)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SVP	Sosyalist Vatan Partisi
T.İ.S.	Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası
TADSİS	Türkiye Ayakkabı ve Deri Sanayii İşçileri Sendikası
TAHLİS	Türkiye Liman, Kara, Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası
TAM-İş	Türkiye Ağaç ve Mantar Mamulleri İşçi Sendikası

Taper-İş	İzmir İncir, Üzüm, Pamuk, Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ve Bu Teşekküllere Bağlı Bilumum İşyeri Hizmetlileri Ege Bölgesi Sendikası
TARİŞ	İzmir, İncir, Üzüm, Pamuk ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBKP	Türkiye Birleşik Komünist Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBP	Türkiye Birlik Partisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
Tek Bank-İş	Türkiye Ticaret Banka Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası
Tek-İş	Türkiye Enerji İstihsal Tevzi ve Tesis İşçileri Sendikası (Elit-İş)
Tekges-İş	Türkiye Enerji, İstihsal Tevzii ve Tesis İşçileri Sendikası
Teknik-İş	Türkiye Ticaret Banka Sigorta Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası
TEKSİF	Türkiye Tekstil, Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Federasyonu
Tekstil	Tekstil İşçileri Sendikası
TEP	Türkiye Emekçi Partisi
TETOLEYİS	Turizm Endüstrisi Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası
TFİS	Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası
TGS	Türkiye Gazeteciler Sendikası
THKP-C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
TİB	Tüm İktisatçılar Birliği
TİD	Türkiye İşçiler Derneği
TİKP	Türkiye İşçi Köylü Partisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TMMOB	Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TMTF	Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TOLEYİS	Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikaları Federasyonu
Top-Su-Köy-Tar-İş	Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası
TÖB-DER	Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖS	Türkiye Öğretmenler Sendikası
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSİP	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TTB	Türk Tabipler Birliği
TUC	İngiltere Sendikalar Birliği/Kongresi
TUIAFPW	Uluslararası Tarım Ormancılık ve Ekim İşçileri Sendikaları Federasyonu

Turizm-İş	Turizm Sanayii Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası
Tüm-İş	Tarsus Çukurova Bölgesi Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası
TÜM PERSON-KON	Tüm Kamu Personeli ve Emeklilerinin Haklarını Koruma Kuruluşları Konfederasyonu
TÜM ZERBANK-DER	Tüm Ziraat Bankası Personeli Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÜM-DER	Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği
Tümka-İş	Türkiye Tüm Kâğıt ve Selüloz Sanayi İşçileri Sendikası
TÜMTİS	Tüm Taşıma İşçileri Sendikası
Türk Maden-İş	Türkiye Maden İşçileri Sendikası
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜS-DER	Tüm Sağlık Personeli Derneği
TÜSİAD	Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
TÜSTAV	Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
TÜTED	Tüm Teknik Elemanlar Derneği
TYS	Türkiye Yazarlar Sendikası
TYTTD	Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği
UAW	Otomobil İşçileri Sendikası (ABD)
UDC	Ulusal Demokratik Cephe
UGTA	Cezayir Genel İşçi Sendikası
UITBB	Uluslararası Yapı ve Ağaç İşçileri Birliği
ÜLKÜ-BİR	Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği
VP	Vatan Partisi
WCL	Dünya Emek Konfederasyonu (DEK)
WFSW	Dünya Bilim İşçileri Federasyonu
WFTU	Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF)
WIDF	Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu
WPC	Dünya Barış Konseyi
Yapı-İş	Yapı İşçileri Sendikası
Yapı-Sen	Yapı Kredi Mensupları Sendikası
Yeni Haber-İş	Posta, Telefon, Telgraf ve Televizyon İşçileri ve Hizmetlileri Sendikası
YENİ OLEYİS	Otel, Lokanta, Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası
Yeraltı Maden-İş	Türkiye Yeraltı ve Yerüstü Devrimci Maden İşçileri Sendikası
YHK	Yüksek Hakem Kurulu
YİS	Yapı İşçileri Sendikası

SUNUŞ: KİTABIMIZIN 2. CİLDİ HAKKINDA

AZİZ ÇELİK

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Selâm yaratana!
Tohumların tohumuna, serpilip gelişene selâm!
Bütün yemişler dallarınızdadır.
Beklenen günler, güzel günlerimiz ellerinizdedir,
haklı günler, büyük günler,
gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan,
ekmek, gül ve hürriyet günleri.

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Meydanlarda hasretimizi haykıranlara,
toprağa, kitaba, işe hasretimizi,
hasretimizi, ayyıldızı esir bayrağımıza.

Düşmanı yenecek işçi sınıfımıza selâm!
Paranın padişahlığını,
karanlığını yobazın
ve yabancının roketini yenecek işçi sınıfına selâm!

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Selâm yaratana!

Nâzım Hikmet, 1962

KİTABIMIZIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE KISITLARI

DİSK Tarihi kitabının 2. cildi DİSK'in 1975–1980 dönemini kapsıyor. Böylece DİSK'in 1967–1980 arasındaki ilk döneminin belgesel-kurumsal tarihinin yazımını tamamlamış oluyoruz. Türkiye tarihinin en kritik dönemlerinden biri olan 1970'lerin ikinci yarısı DİSK için de bir yandan güçlenme, kurumsallaşma ve yoğun bir mücadele dönemi bir yandan da büyük zorluklar, baskılar ve gerilimlerle dolu zorlu yıllardır. 1975–1980 dönemi Türkiye işçi sınıfı mücadelesinde ve DİSK tarihinde görülmemiş bir dinamizm dönemidir. Türkiye tarihinin yaygın ve etkili işçi eylemlerinin çok önemli bir bölümü bu dönemde yaşandı.

DİSK Tarihi kitabımızın 2. cildinde Türkiye'nin fırtınalı ve gerilimli yılları içinde DİSK'in mücadelesinin öyküsünü anlatmaya çalışıyoruz. Bu dönem emek tarihinin ve DİSK'in en hareketli, en canlı ve bir o kadar da tartışmalı, gerilimli; doğal olarak yazılması zor bir dönemidir. DİSK'in 15-16 Haziran dışındaki tüm görkemli eylemleri bu dönemde gerçekleşti. DGM direnişi, kitlesel 1 Mayıs kutlamaları, Faşizme İhtar eylemi, kitlesel mitingler ve grevler bu dönemde yapıldı. Büyük acılar, katliamlar ve baskılar da bu dönemde yaşandı. 1970'lerin ikinci yarısı Charles Dickens'ın *"hem umut baharı hem de umutsuzluk kışıydı"* tasvirine çok benzemektedir.

1975-1980 dönemi DİSK içinde hiçbir dönem olmadığı kadar ciddi tartışma ve gerilimlerin yaşandığı bir dönemdir. Böylesi bir dönemin tarihini yazmak her şeyden önce hacim olarak önemli bir sorunu beraberinde getiriyor. Hacim sorununu dönemin olguları ve olayları arasında tercihler yaparak aşmaya çalıştık. Tarihsel olgu niteliği taşıdığını düşündüklerimizi kitabın kapsamına aldık. Buna rağmen yine de ciddi bir hacim sorunu yaşadığımızın altını çizmek lazım.

Hacim konusunun ötesinde böylesine canlı, dinamik, karmaşık ve tartışmalı bir dönemin tarihini yazmanın devasa zorluğu tartışma götürmez. Bu zorluk 2. cildin yazımı ve diğer hazırlıkları boyunca kendini hep hissettirdi. DİSK tarihinin farklı biçimlerde yazılabileceğinin farkındayız. Biz bu kitapta kurumsal ve belgesel bir tarih yazım yöntemini tercih ettik. Bu kitap DİSK'in kendi tarihini yazma, oluşturma çabasıdır. Kitap her şeyden önce DİSK tarihinin belgelere ve kayıtlara dayalı -mümkün olduğu kadar az hatalı- bir dökümü niteliğindedir. Kitabın hazırlık çalışmaları sırasında da mutabık kalındığı üzere bu çalışma DİSK tarihini yorumlama çabasından daha çok bir "envanter" çıkarma çabasıdır. DİSK tarihinin hazırlık çalışmalarında mutabık kalınan değerlendirmeleri 1. cilt için yazdığımız "Kitabımız hakkında" başlıklı giriş yazısında ele almıştık. Orada vurgulanan hususlar 2. cilt için de esas alındı.

DİSK tarihi kurumsal ve belgesel yazım dışında işçilerin gözünden, aşağıdan, günlük yaşam esas alınarak, sözlü tarih kayıtlarına dayalı olarak yazılabilir. DİSK tarihi dönemin sol/sosyalist siyasi tarihi ile içiçe ve siyasal odaklı olarak da yazılabilir. Tüm farklı yazım biçimlerinin önemli olduğunu ve karşı karşıya konamayacağını, birbirini tamamlayacağını düşünüyoruz. Ancak bizim bu kitapta yapmaya çalıştığımız DİSK tarihinin olgusal olarak -yapılabildiği kadar- hatalardan arındırılmış ve birincil kaynaklara dayanarak kapsamlı olarak ortaya konmasıdır. Bu kitap, DİSK tarihi üstüne daha ileri çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için bir başvuru kaynağı, DİSK tarihini öğrenmek isteyen emekçiler, sendikacılar ve toplumsal tarih meraklıları için bir referans olarak düşünüldü.

DİSK Tarihi belgelere ve kayıtlara dayalı bir çalışma olarak hazırlandı. Kitap için ayrı bir sözlü tarih çalışması yapılmadı. Daha önce yapılmış çeşitli sözlü tarih çalışmalarından sınırlı ölçülerde yararlanıldı. Kitabımız daha çok kurumsal tarih yazımı anlayışı (örgütsel gelişmeler, örgütsel yapı ve örgütsel eylemler esas alınarak) ile kaleme alındı, birincil

kaynaklara dayalı kurumsal/örgütsel bir anlatı tercih edildi. Bu haliyle farklı perspektiflerle yazılacak çalışmalara da katkı sağlayacağını umuyoruz.

DİSK Tarihi'nin 2. cildinde de DİSK tarihindeki gelişmelere, mücadelelere, başarılara ve tartışmalı konulara ayrım gözetmeksizin yer verilmeye çalışıldı. DİSK'in uzun ve zorlu mücadelesi yanında bu sürecin tartışmaları, yaşanan olumsuzluklar da kitapta nesnel ve olgusal biçimde yansıtılmaya çalışıldı. Kitapta DİSK tarihinin görkemli sayfalarına olduğu kadar, eksiklerine ve sorunlarına da yer verilerek, tartışmalar ve olgular tümüyle belgelere dayalı olarak aktarılmaktadır.

Tarihçi E. H. Carr *Tarih Nedir?* kitabında *"bir tarihçiyi kesinliğinden dolayı övmek, bir mimarı yapısında iyi fırınlanmış kereste, gereğince karıştırılmış harç kullandığından ötürü övmeye benzer. Bu onun işinin zorunlu bir koşuludur, fakat onun temel işlevi değildir"* der.[1] Kuşkusuz Carr'ın vurguladığı gibi tarih yazımının kesinlik, doğruluk ve maddi olgulara uygunluğun ötesinde boyutları vardır. Ancak Türkiye emek tarihi yazımı söz konusu olduğunda kesinlik, doğruluk ve hakikatin aktarılmasının hâlâ birincil öneme sahip bir konu olduğunu düşünüyoruz. O nedenle biz bu kitapta "iyi fırınlanmış kereste" ve "gereğince karıştırılmış harç" kullanmayı esas aldık. Diğer bir ifade ile DİSK tarihinin farklı biçimlerde yazılabilmesi için bir ön hazırlık yapmış olduk. İddiamız daha fazlası değil. O nedenle bu kitabı DİSK tarihinin karmaşık meselelerini çözmek ve bir sonuca kavuşturmaktan ziyade bu tarihin inişli çıkışlı uzun yol haritasını çıkarma çabası olarak görüyoruz.

Kurumsal/örgütsel bir tarih yazımının çeşitli kısıtları olduğu açıktır. Kurumsal/örgütsel bir çalışmada kişisel bir esere göre nesnellik ve kesinlik kaygısı daha ağır basacaktır. Bireylerin ve tarafların daha erken ve hızlı ulaştığı sonuçlara kurumlar daha geç ve yavaş ulaşır. Dahası bu durum zaman zaman kurumsal/örgütsel tarihlerin resmi tarih yazımına dönüşmesine yol açabilir. Az sayıda örneği olan Türkiye'de sendikal tarih/monografi yazımında bu tip örneklere rastlanmaktadır. Örgütlerin başarılarını esas alan, görkemli öykülerini anlatan ancak hata, eksik ve zaaflarına değinmeyen çalışmalardan söz ediyoruz. *DİSK Tarihi* kitabını hazırlarken kurumsal bir yayın hazırladığımızı unutmadık ancak editoryal bağımsızlık anlayışı ile hareket ettik. DİSK'in başarı öyküleri kadar sorunlarını, tartışmalarını ve hatalarını da ortaya koymaya çalıştık. Bunu yaparken dönemin dilinden ve söyleminden uzak nesnel bir değerlendirme yapmaya çabaladık. Ne kadar başardığımızın takdiri kuşkusuz okurlarındır. Sonuçta tarih yazımı tarihi yazanlardan ve onların müktesebatından bağımsız gerçekleşmiyor. DİSK yönetiminin editoryal sürece son derece özenli davrandığının ve karışmadığının altını çizmemiz gerekir. Dolayısıyla bu çalışma DİSK'in kurumsal bir yayınıdır, kurumsal tarih yazımı esas alınarak hazırlanmıştır ancak bir DİSK "resmi tarihi" değildir.

[1] E. H. Carr (2018), *Tarih Nedir?*, İstanbul: İletişim Yayınları.

DİSK tarihini ele alırken, aradan geçen yarım yüzyılın bilgisine sahip olarak o dönemin gelişmelerine, soğuyan ve artık tarih olan olaylara yarım yüzyıl sonra bugünün gözüyle bakabilmeye çalıştık. O nedenle DİSK tarihinin o dönemine tanık olanların değerlendirmeleriyle bugün o tarihi yazmaya çalışanların değerlendirmeleri aynı olmayacaktır. Aynı olgulara farklı zamanlarda farklı insanların bakması kuşkusuz farklı sonuçlar doğuracaktır.

Isaac Asimov, *The Immortal Bard (Ölümsüz Şair)* adlı kısa öyküsünde zaman makinesiyle 20. yüzyıla getirilen Shakespeare'i anlatır. Eserlerinin 20. yüzyılda nasıl anlatıldığı ve anlaşıldığını merak eden Shakespeare, takma adla bir Shakespeare kursuna öğrenci olarak kaydolur ama kursun sonunda yapılan Shakespeare konulu sınavından başarısız olur. Büyük bir aşağılanma ve eziklik içindeki Shakespeare kendi zamanına geri döner.[2]

Shakespeare'in kendisine dair sınavdan başarısız olmasının iki sebebi olabilir. Birincisi aradan geçen zamanın bilgisidir. 20. yüzyılın sanat tarihçilerinin özgün Shakespeare'den oldukça farklı bir Shakespeare anlatıyor olmaları ve bu nedenle Shakespeare'in 20. yüzyılda anlatılan Shakespeare'i anlayamaması doğaldır. Çünkü Shakespeare, kendi zamanıyla şimdiki zaman arasında geçen dönemin tanığı değildir, bu dönemin birikimine ve bilincine sahip değildir. Shakespeare'in başarısızlığının bir başka sebebi ise eksikli, hatalı veya tahrif edilmiş anlatılar olabilir. Tarihsel olguların eksik, yanlış, hatalı, kırılarak ve hatta çarpıtılarak bugüne aktarılması tarih yazımının önemli sorun alanlarından biridir.

Dolayısıyla yarım yüzyıl sonra anlatılan DİSK, o günlerde yaşanandan farklı olacaktır. Öte yandan zamanında abartılı anlatıların bugün düzeltilebilir olması da farklar yaratacaktır. Örneğin eylemlere katılım veya üye sayısına ilişkin abartıların zamanla giderilmesi ve daha gerçeğe yakın anlatımlar da farklar olmasına yol açacaktır.

Kitabımızın Yol Hikayesi

Editörlüğünü yapma onurunu ve şansını taşıdığım *DİSK Tarihi* kitabının 2. cildi de tıpkı 1. cilt gibi kolektif bir çalışmanın ürünüdür. 1. cildin girişinde anlattığımız gibi DİSK'in 50. kuruluş yıldönümü çalışmaları çerçevesinde DİSK tarihi üzerine bir kitap hazırlanması gündeme geldi. DİSK tarihini birincil kaynaklara ve belgelere dayalı olarak yansıtması hedeflenen kitabın hazırlık çalışmalarına Eylül 2016'da başlandı. Kitabın 1967-1975 dönemini kapsayan 1. cildi Şubat 2020'de toplanan DİSK'in 16. Genel Kurulunun hemen öncesinde yayımlandı. Kitabın 2. cildi ise DİSK'in 55. kuruluş yıldönümüne yetişebildi.

Kitabın araştırma ve kaynak derleme çalışmalarına Aziz Çelik editörlüğünde DİSK-AR uzmanları Deniz Beyazbulut ve Meliha Kaplan'dan oluşan bir hazırlık ekibiyle başlandı. Meliha Kaplan'ın ayrılmasından sonra ekibe DİSK-AR uzmanı Zeynep Kandaz dahil oldu.

[2] Isaac Asimov (1997), "The Immortal Bard", *The Complete Stories*, Volume I, London: Harper Collins Publishers.

Çalışmaya DİSK tarihi ile ilgili arşiv kaynaklarının eksiklerinin giderilmesi ile başlandı. Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) tarafından tasnif edilip kullanıma açılan ve saklanan TÜSTAV DİSK Arşivi'nden *DİSK Tarihi* çalışmasında kullanılacak belgelerin kopyaları alındı. TÜSTAV arşivlerinden ayrıca Kemal Sülker ve Nebil Varuy koleksiyonlarından da yararlanıldı. TÜSTAV'ın elektronik ortamdaki Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi, *DİSK Tarihi*'nin önemli kaynaklarından birini oluşturdu.

Amsterdam'da faaliyet gösteren Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (USTE/IISH) arşivlerinde yer alan DİSK ile ilgili belgeler bu çalışmanın bir diğer önemli kaynağını oluşturdu. Bu belgeler Aziz Çelik, Zafer Aydın, Kıvanç Eliaçık ve Ceyhun Güler tarafından USTE'den çeşitli çalışmalar nedeniyle elde edilen belgelerden oluşuyordu. USTE, *DİSK Tarihi* kitabına özel olarak bazı belge ve fotoğraflara ulaşmamıza da imkân sağladı.

Tarih Vakfı arşivleri de *DİSK Tarihi* kitabı çalışmalarında kullanılan önemli kaynaklardan biri oldu. Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı tarafından 1990'lı yıllarda hazırlanan *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*'nin derlediği belge ve bilgilerden yararlanıldı.

Arşiv derleme çalışmaları sırasında kişisel arşivlerde yer alan çok sayıda belgenin aslı veya elektronik kopyası edinildi. Bu çerçevede Aziz Çelik, Can Şafak, Erden Akbulut, Faruk Pekin, Yıldırım Koç ve Zafer Aydın ellerinde bulunan DİSK tarihi ile ilgili çeşitli belgeleri ve Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu *Derinden Gelen Kökler* adıyla hazırladıkları Maden-İş tarihi kitabıyla ilgili belge ve görsellerin elektronik kopyalarını bizimle paylaştılar.

DİSK Tarihi çalışmaları sırasında yoğun bir gazete ve dergi taraması yapıldı. Elektronik ortamda erişimi olan *Cumhuriyet* ve *Milliyet*'in yanı sıra *Akşam*, *Hürriyet*, *Son Havadis*, *Tercüman* ve *Dünya* gazetelerinin DİSK tarihi ile ilgili çeşitli sayıları tarandı. *Cumhuriyet* ve *Milliyet* arşivlerinden çok sayıda kupür indirilip tasnif edildi ve kullanıma hazır hale getirildi.

Milli Kütüphane, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Taksim'de bulunan Atatürk Kütüphanesi'nde gazete taramalarının yanı sıra DİSK'in 1967, 1968 ve 1970 yıllarında yayımlanan gazeteleri ile diğer mevcudu olmayan DİSK yayınlarına ulaşıldı ve tarandı.

DİSK dergilerinin 1973 yılı ile 1980 arasındaki tam koleksiyonu derlendi. DİSK Ajansları bazı eksikler dışında basılı veya elektronik ortamda toplandı. Böylece DİSK'in 1980'e kadar olan en önemli basılı malzemelerinin birinden yararlanmak mümkün oldu. Ayrıca tüm DİSK yayınları tarandı. DİSK yayınlarının taranması ve dijital ortama aktarılmasında Ergün İşeri büyük emek sarf etti.

Arşiv çalışmalarının en önemli parçalarından biri DİSK karar organlarına ait defterlerin dijitalize edilmesi oldu. DİSK'in başlangıçtan günümüze bütün Genel Kurul tutanak defterleri, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu karar defterleri ile Onur Kurulu defterleri dijital olarak kopyalandı ve dizilerek kullanılabilir hale getirildi. DİSK defterleri kitabımız için eşsiz bir kaynak oldu.

DİSK'in mevcut taranmış fotoğraf arşivi yanında kişisel arşivlerde yer alan fotoğraflar ile TÜSTAV, USTE ve *Cumhuriyet* gazetesi arşivlerinden DİSK tarihine ilişkin yeni fotoğraflara erişildi. Ayrıca başta Genel-İş, Birleşik Metal-İş ve Lastik-İş olmak üzere üye sendikaların elinde bulunan fotoğraf ve yayınlardan da yararlanıldı. TÜSTAV, USTE ve *Cumhuriyet* gazetesi fotoğraf konusunda çok önemli katkılar sundu.

Arşiv kaynaklarının derlenmesine paralel olarak araştırma çalışmaları da yürütüldü. Bu çerçevede üye sendikaların tarihçeleri, DİSK yöneticilerinin biyografileri ile DİSK güncesi hazırlandı. Ayrıca 1975-1980 arası DİSK faaliyetlerinin (eğitim, araştırma, basın-yayın, hukuk, örgütlenme ve uluslararası ilişkiler) dökümü çıkarıldı.

Kitabın Planı ve İçeriği

Başlangıçta tek cilt olarak planlanan *DİSK Tarihi* kitabı kaynak ve malzemenin zenginliği nedeniyle zamanla genişledi. Hazırlık çalışmaları ilerledikçe kitabın birkaç ciltten oluşması ve daha fazla gecikmemesi için ciltler halinde yayımlanmasına karar verildi. DİSK öncesi gelişmeleri de ele alacak şekilde DİSK'in kurulduğu 1967 ile 5. Genel Kurulun toplandığı Mayıs 1975 arasındaki gelişmeler 1. ciltte ele alındı. 1975-1980 arası dönem 2. cilt olarak hazırlandı. DİSK davası ve 1991 sonrası dönem ise 3. cilt olarak planlanmaktadır.

2. cilt 1975'te toplanan 5. Genel Kurul ile 12 Eylül darbesi arasındaki beş yılı anlatıyor. Bu cilde "*Dayanışma, Direniş, Umut*" alt başlığını verdik. 1975-1977 arasını kapsayan 5. bölüm *"Zamanın Akışının Hızlandığı Yıllar"* başlığını, 1978-1980 arasını kapsayan 6. bölüm ise *"Zor Yıllar"* başlığını taşıyor.

Kitapta DİSK'in 1975-1980 arasındaki beş yıllık tarihi tematik başlıklar halinde ele alınıyor. Kitabın sonunda DİSK genel merkez faaliyetlerinin ele alındığı "*DİSKografi*" adlı bir bölüm ile DİSK güncesi ve kapsamlı ekler de yer alıyor. Kitapta yer alan ekler, belgeler ve konuşmalarda özgün metin, yazım hataları dışında korundu. Kitapta DİSK genel başkanları, genel başkan vekilleri, genel sekreterleri ve yürütme kurulu üyelerinin biyografileri ile DİSK üyesi sendikaların kısa monografilerine yer verdik. 1975-1980 döneminde DİSK'te çalışanların bir dökümünü çıkarmaya çalıştık. Ayrıca DİSK'e emek veren çok sayıda uzman arasından bazılarının kısa biyografilerini de ekledik.

Kitap DİSK üyesi sendikaların değil DİSK'in tarihini anlatmayı hedeflediği için DİSK üyesi sendikaların pek çok faaliyeti ve eylemi bu kitabın kapsamı dışında kaldı. Üye sendikalar örgütsel çalışmalar kapsamında ele alındı. Üye sendikaların eylemlerinden sadece DİSK'in müdahil olduğu ve yönlendirdiği eylemler ile DİSK'i etkileyen ve döneme damga vuran eylemlere yer verildi. Kitabımızda ayrıca kapsamlı bir kaynakça ve dizin de yer alıyor. Dizinin bu denli kapsamlı bir yayın için son derece yararlı olacağını düşünüyoruz.

DİSK Tarihi kitabının 2. cildinde önemli bir eksikliği de gidermiş oluyoruz. 1. ciltte kadınların ayrı bir bölüm olarak gereğince yer almamış olması haklı eleştirilere yol açtı. Bu ciltte bu eksiği Nuran Gülenç tarafından kaleme alınan kapsamlı bir kadın dosyası ile gidermiş oluyoruz.

KİTABIMIZIN EMEKÇİLERİ

Kitap editoryal ve kolektif bir çalışmanın ürünüdür. Yüz binlerce üyenin, binlerce yönetici ve temsilcinin yarattığı DİSK tarihi, devasa bir olaylar ve gelişmeler yığını demektir. Bu tarihin yazımı ancak kolektif ve gönüllü bir çaba ile mümkün olurdu. *DİSK Tarihi* kitabının yazımında ve hazırlanmasında çok sayıda araştırmacının, uzmanın ve sendikacının büyük katkıları oldu. Kitaba çeşitli bölümlerini yazarak katkı verenler ile titiz bir redaksiyon, okuma ve öneri ile katkıda bulananlara, sıkıştığımızda imdadımıza yetişenlere, belge ve bilgi paylaşımında bulanlara, hatalı bilgileri düzeltenlere, eksik bilgilerimizi tamamlayanlara teşekkür borçluyuz.

Kitabın mutfağı ile editoryal ekibiyle başlamak istiyorum. Ergün İşeri ve Can Şafak titiz ve ince işçilikle, 1. ciltte olduğu gibi 2. ciltte de yayın danışmanlığını üstlenerek büyük bir editoryal katkı yaptılar. Kitabın daha az hatalı ve daha ayrıntılı bir metin olmasında ikisinin benzersiz katkıları oldu. Gerek çeşitli bölümleri kaleme alarak gerekse devasa ayrıntıları titizlikle okuyarak ve düzelterek kitaba paha biçilemez katkı yaptılar. Kitabın araştırma, arşiv ve redaksiyon çalışmalarını DİSK-AR uzmanları Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz ile yürüttük. İkisi de yoğun ve titiz bir çalışmayla, büyük bir özveriyle ve hevesle çalıştılar. Böylesine bir ekiple çalışabilmek editör olarak benim için büyük bir şans oldu. Meliha Kaplan'ın önceki yıllarda yaptığı çalışmalar 2. cildin hazırlığında çok yararlı oldu.

DİSK Tarihi kitabının 2. cildi için Aziz Çelik, Can Kaya, Can Şafak, Ergün İşeri, Fahrettin Engin Erdoğan, Faruk Pekin, Feza Kürkçüoğlu, Meltem Azdemir, Nuran Gülenç ve Selim Mahmutoğlu çeşitli bölümleri ve konuları kaleme aldılar. Deniz Beyazbulut, Ergün İşeri ve Zeynep Kandaz DİSK Güncesi ve DİSKografi bölümlerini hazırladılar. Kitaba DİSK uzmanları Kıvanç Eliaçık, Tevfik Güneş ve Necdet Okcan DİSK'in merkezi çalışmaları ile ilgili bölümleri yazarak destek oldular.

Selim Mahmutoğlu o günlerin tanığı olarak çalışmayı farklı bir gözle okudu, bitmez tükenmez sorularımızı yanıtladı. Faruk Pekin ve Nejat Firuz(kuhi) taslak metinleri okuyarak eleştiri ve önerilerini iletti. Mete Sönmez ve Dinçer Doğu içinden çıkamadığımız fotoğrafları çözmemizde destek oldu. Fahrettin Engin Erdoğan çizimleri ile DİSK tarihinin az bilinen kahramanlarını ölümsüzleştirdi. Erden Akbulut süreli yayınlar ve fotoğraflar, İnan Dağdelen ise daha iyi görseller için kitabımıza destek oldu. Tarih Vakfı'ndaki sendikal arşivlerden yararlanma konusunda Bülent Erdem, M. Hakan Koçak ve İsmet Akça katkıda bulundular.

Kitabımızda 1975-1980 döneminde DİSK'in görünen yüzü olan, DİSK'i ve mücadelesini çizgileriyle anlatan Tan Oral ve Orhan Taylan'ın çalışmalarına yıllar sonra yeniden geniş yer verdik. Tan Oral ve Orhan Taylan'ın eşsiz eserleri kitabımızı zenginleştirdi. Kitabımızda Aydın Çetinbostanoğlu, Erdoğan Köseoğlu ve Coşkun Aral'ın DİSK eylemlerinde çektikleri fotoğraflara da yer verdik. DİSK'in tarihini ölümsüzleştiren bu kareler için kendilerine şükran borçluyuz. DİSK'in eylemlerini fotoğraflayan çok sayıda DİSK çalışanı olduğunu biliyoruz ancak tek tek fotoğrafların sahiplerini saptamak oldukça zordu. Fahri Aral'ın "en iyi DİSK fotoğraflarını o çekerdi" dediği DİSK Basın-Yayın Dairesi çalışanlarından Galip Caner'in yaşam öyküsüne bütün DİSK emekçilerini temsilen yer verdik.

2. cildin tasarımını da çok beğenilen 1. ciltte olduğu gibi büyük bir özenle ve maharetle Can Kaya gerçekleştirdi. Can kitaba adeta can verdi.

DİSK Tarihi'nin yazımı sırasında, zor ve meşakkatli zamanlarda bütün DİSK çalışanları editoryal ekibe büyük destek oldular. DİSK emekçilerine gönülden teşekkürler.

TÜSTAV DİSK Arşivi kaynaklarına erişmemizde ve bu kaynakların taranmasında büyük emekleri olan ve şimdi aramızda olmayan Feridun Gürgöz ile Bülent Coşkungür'ün anıları önünde saygı ve sevgiyle eğiliyoruz.

DİSK Tarihi kitabının 1. cildi DİSK davasının da hukukçularından olan Av. Halit Çelenk Ödülü'ne seçici kurul tarafından layık görüldü. Kendilerine teşekkür ediyoruz. Bu büyük onur kitaba emeği geçen herkese aittir.

DİSK Tarihi'nin 1. cildi büyük bir ilgiyle karşılandı ve tükendi. 2. cilt ile birlikte 1. cildin de gözden geçirilmiş yeni baskısını yapmayı planlamıştık. Ama ne yazık ki 2021 yılı sonlarında ağırlaşan ekonomik koşullar ile artan kâğıt ve baskı maliyetleri şimdilik buna imkân vermedi. Önümüzdeki dönemlerde 1. cildin tekrar baskısını yapabilmeyi umuyoruz ve bütün okurlara teşekkür ediyoruz.

Son olarak DİSK Yönetim Kuruluna başlangıçtan bu yana verdikleri destek ve güven için içten teşekkür ediyoruz. Bu çalışmaya inandılar, destek oldular ve çalışmanın editoryal bağımsızlığına büyük titizlik gösterdiler.

Kitabımızın 1. cildinin önsözünde *"Kolektif bir çabanın ürünü olan bu çalışmanın kaçınılmaz eksikleri ve hatalarının olacağının farkındayız. Bunca kapsamlı bir mücadele tarihini eksiksiz ve hatasız anlatmak pek mümkün değil"* demiştik. Nitekim kitabın basımının ardından çeşitli hataların ve eksiklerin olduğunu fark ettik. Bu hatalardan en önemlisi DİSK'in emektarlarından Memet Turhan'a ilişkindi. 1970 Çukurova direnişinin örgütleyicilerinden olan Memet Turhan'ın ismini hatalı yazmıştık. Bu hatayı 1. cildin elektronik basımında düzelttik. 1 ciltte yer alan diğer hata ve eksiklere ilişkin bir açıklamaya 2. cildin sonunda yer verdik.

2. ciltte eksik ve hata olmaması için azami titizliği gösterdik. Bazen küçük bir ayrıntının, bir belgenin, bir biyografinin ve bir fotoğrafın peşinde günlerce, haftalarca koşturduk, iğneyle kuyu kazdık. Çelişkili ve karmaşık bilgileri ayıklamaya, düzeltmeye çalıştık. Çift kontroller yaptık. Ancak buna rağmen kitabımızın hatalardan azade olduğunu söyleyemeyiz. Kitabın bu cildinde yer alabilecek muhtemel eksikleri ve hataları sonraki ciltlerde ve basımlarda gidermeyi umuyoruz. Kuşkusuz kitaptaki muhtemel editoryal eksiklerin ve hataların sorumluluğu editör olarak bana aittir.

Bu tarihi yapanların anısı önünde saygıyla, sevgiyle eğiliyoruz. Söz uçar yazı kalır. Umarız bu tarihi yapanları bir nebze olsun yarınlara aktarabilmişizdir!

Türkiye işçi sınıfına selâm!

DİSK Tarihi editoryal ekibi adına

Aziz Çelik

Üsküdar, Şubat 2022

GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ 2. BASKI İÇİN NOT

DİSK Tarihi 2. cildi de geniş bir ilgiyle karşılandı ve kısa sürede tükendi. Okurlara teşekkür ediyoruz.

İkinci cildin gözden geçirilmiş bu 2. baskısında ilk baskıda gözden kaçan maddi hatalar ile yazım hatalarının düzeltilmesi dışında bir değişiklik yapmadık.

Aziz Çelik

Temmuz 2024

5

Zamanın Akışının Hızlandığı Yıllar

1975–1977

> Artık DİSK, dost ve düşmanın hesaba katmak zorunda olduğu, güçlü, mücadeleci, kararlı ve sorumlu bir demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak işçi sınıfımızın tek gerçek sendikal temsilcisi olmuştur.
>
> *Kemal Türkler, 1 Mayıs 1976 konuşmasından*

Kemal Türkler 1 Mayıs 1976'da konuşurken, DİSK Arşivi.

1970'lerin İkinci Yarısı: Zamanın Akışının Hızlandığı Yıllar

1975 yılında DİSK'in 5. Genel Kurulu toplandığında, 14 Ekim 1973'te genel seçimler yapılmış, 12 Mart'tan çıkılarak ülke yönetiminde ve siyasetinde demokratik mekanizmalara yeniden dönülmüştür. 1975 sonrası dönem aynı zamanda, solun, işçi ve sendika hareketinin güçlü bir ivmeyle yükselişine de sahne oldu. Bu kitapta 1975'ten 12 Eylül 1980'e DİSK'in yükseliş yılları iki dönem olarak ele alınacaktır: 5. Genel Kurul dönemi (Mayıs 1975–Aralık 1977) ile 6. Genel Kurul (Aralık 1977–Haziran 1980) ve oldukça kısa süren 7. Genel Kurul (Haziran–Eylül 1980) arasını kapsayan ikinci dönem. Bu dönem Kemal Türkler'in ifadesiyle *zamanın akışının hızlandırılması gereken yıllar*dır. Nitekim 1970'lerin ikinci yarısı DİSK için zamanın akışının hızlandığı yıllardır.

1975–1980 arası Türkiye için koalisyonlar ve siyasal istikrarsızlık dönemidir. DİSK 1973 seçimlerinden başlayarak yönünü Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) çevirdi ve CHP de giderek Ecevit'te sembolize olan halkçı bir çizgiye yöneldi. DİSK 1977 genel seçimlerinde ve 1970'lerin ikinci yarısındaki ara ve yerel seçimlerde CHP'ye oy verme çağrısı yaptı. 31 Mart 1975'te kurulan Adalet Partisi (AP), Millî Selamet Partisi (MSP), Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) ve Milliyetçi Hareket Partisi'nden (MHP) oluşan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in Başbakanlığındaki 1. Milliyetçi Cephe (MC) Hükümeti 12 Nisan 1975'te güvenoyu aldı ve ülkede yeni bir dönem başladı. Böylece 17 Kasım 1974'te kurulan ve aylarca güvenoyu almadan işbaşında kalan Sadi Irmak azınlık Hükümeti dönemi sona ermiş oldu. MC'nin kurulması, uzun sürecek bir siyasal istikrarsızlık dönemine işaret ediyordu.

1977 seçimlerinden CHP galip çıktı. Oyların yüzde 41,3'ünü alan Ecevit liderliğindeki CHP, 213 milletvekili elde etti ancak Meclis'te çoğunluğa (226 milletvekiline) ulaşamadı. Böylece 1973 seçimlerinden birinci parti çıkan CHP, 1977'de bir kez daha seçimlerden birinci parti olarak çıkıyordu ancak çoğunluğa ulaşamıyordu. Ecevit, hükümet kurmayı

"Zamanın Akışını Hızlandırmalıyız"

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in DİSK'in 10. yıl kutlama etkinliğinde yaptığı açış konuşmasından:

10 yıl önce DİSK'in kuruluşunu "bölücülük" olarak niteleyenler vardı. Onlar Türk-İş içinde kalarak Türk-İş'i sermayenin denetiminden kurtarmanın mümkün olduğunu savunuyorlardı. Artık bugün kimse buna inanmıyor. Mücadelelerle dolu 10 yılın her anı doğru ve yanlışların altını kesinlikle çizmiş, geçersizlikleri tarihin çöplüğüne atmıştır. DİSK üç-beş kişinin iyi niyetinin eseri değildir. DİSK, 1872'lerde ilk kez grev yapan, 1920'lerde Kurtuluş Savaşı'nın en ön saflarında dövüşen, işgal altındaki İstanbul'da 1 Mayıs Bayrağını yükselten, yasa, baskı, cinayet ve aldatmacalarla örgütlenmesine yasaklar konan işçi sınıfının tarihsel mücadelesinin doğal bir ürünüdür.

DİSK 10. yıl kutlama etkinliğinden bir kare, DİSK Arşivi.

Zaman, bağımsızlık, demokrasi, barış, toplumsal ilerleme ve sosyalizm lehine ilerliyor. Zamanın akışını hızlandırmalıyız. Daha çok çalışmalı, daha kararlı ve uyanık olmalıyız. Acil görevimiz olan demokrasi mücadelesinin gerektirdiği güçbirliği için başı çekerken, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığından, uluslararası işçi dayanışmasından taviz vermemeliyiz. "Yaşasın DİSK" seslerini daha da güçlendirmenin, daha ileri hak ve çıkarlar almanın, demokrasi ve toplumsal ilerleme mücadelesini daha da hızlandırmanın yolu buradan geçmektedir.

İçinde bulunduğumuz, son derece keskin dönemeci başarıyla alırsak demokrasi mücadelesi hızlanacaktır. İşçi sınıfımızın sendikal, siyasal ve ideolojik etkinliği artacaktır. Vakit geçirmeden faşizme karşı, demokrasiden yana olan güçlerden oluşacak bir seçim hükümeti kurulmalıdır. Bu seçim hükümetinin en birinci görevi serbest seçimleri ve herkesin güven içinde oy kullanmasını teminat altına almak olmalıdır. Bu amaçla, faşist saldırganların cinayet ve eylemleri anında bastırılmalı, Ülkü Ocakları ve MHP kapatılmalı, çeşitli devlet kademelerine sızmış olan faşistler buralardan atılmalı, faşist caniler bulunarak cezalandırılmalıdır. DİSK, dün olduğu gibi bugün de işçi sınıfının düşünce ve serbestçe örgütlenme özgürlüğüne konan yasakların kaldırılmasını demokrasinin ön koşullarından birisi olarak istemektedir.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 32, Şubat 1977.

denese de başarılı olamadı ve AP, MSP ve MHP'den oluşan 2. MC Hükümeti 21 Temmuz 1977'de kuruldu. Demirel'in Başbakanlığındaki 2. MC Hükümeti, 31 Aralık 1977'de bir gensoru önergesi ile düşürüldü. 2. MC'nin düşmesinin ardından 5 Ocak 1978'de CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit tarafından AP'den ayrılan, bağımsız 11 milletvekilinin desteklediği hükümet kuruldu. Ecevit Hükümeti kırılgan yapısına rağmen 1979 sonbaharına kadar iktidarda kalmayı başardı. 14 Ekim 1979'da yapılan Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleri ile beş ilde yapılan milletvekili ara seçimlerinden AP galip çıktı ve CHP Meclis'te çoğunluğunu yitirdiği için Başbakan Ecevit istifa etti. Bunun üzerine Demirel, MHP ve MSP'nin dışarıdan desteklediği bir azınlık Hükümeti kurdu. Demirel azınlık hükümeti 12 Eylül 1980 darbesine kadar işbaşında kaldı.

1975 sonrası dönem, aynı zamanda şiddetin ve terörün tırmandığı bir dönem oldu. 1970'lerin sonlarına doğru tırmanan şiddet eylemleri sonucu beş bine yakın insan siyasal cinayetlere kurban gitti. DİSK bu dönemde yükselen şiddet ve terör eylemlerini, açık hedefi yükselişe geçen işçi hareketini ve solu sindirmek olan planlı bir saldırı ve imha süreci olarak değerlendiriyordu. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler Mayıs 1975'te toplanan 5. Genel Kurulun açılışında yaptığı konuşmada MC Hükümeti'nin işbaşına gelmesiyle yaşanan tabloyu şöyle özetliyordu:

> "İlerici gençlik, aydın ve öğretmenlerimiz başta olmak üzere, ülkenin politik ve ekonomik bağımsızlığını kıskançlıkla savunan her yurtsevere karşı sürdürülen faşist saldırılar yoğunlaştırılmış, özel komandolar aracılığı ile, demokrasimizin her kesimini, emperyalizmle bütünleşmiş bir azınlığın emrinde tutma çabaları açık seçik bir tavır almıştır".[1]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk de DİSK davası savunmasında 1970'lerin ikinci yarısında yükselen şiddet ve terör eylemlerine ilişkin DİSK'in tutumunu net ve kapsamlı biçimde ortaya koymuştu:[2]

> 12 Eylül 1980'den önceki koşullarda DİSK ve üyesi sendikalar ve tüm DİSK yöneticileri, anarşizme, terörizme, saldırı ve cinayetlere karşı en ağır tehlikeleri bile göze alarak, her düzeyde kararlı bir mücadele vermişlerdir.
>
> Anarşi ve terör, kandırılmış insanların birbirlerini öldürmeleri olarak görülemez.
>
> Türkiye'de terörizmin nasıl yaygınlaştırıldığının, DİSK'in hangi koşullarda, hangi baskı ve saldın ortamında çalıştığının, neden anarşi ve terör olaylarına karşı, faşist saldırı ve provokasyonlara karşı aşırı bir duyarlılık gösterdiğinin, can güvenliğini ön plana almasının, iyi değerlendirilmesi gerekir.
>
> Türkiye'de anarşi ve terör olaylarının odak noktasında, özellikle 1965'ten sonra güçlenen faşist hareket yatmaktadır.
>
> Faşist hareket, ülkücü görüşler temelinde, halk arasında kitle tabanı oluşturmaya çalışırken, mülk sahipleri açısından mülkiyetleri için bir garanti, büyük sermaye için ise vurucu güç olduklarını kanıtlamaya çalışmışlardır.
>
> Faşist görüşlü kişiler özellikle I. ve II. MC iktidarları döneminde devlet kademelerini önemli ölçüde ellerine geçirmişler ve silahlı çeteleri ile, sistemli ve örgütlü terör yaratmışlardır.
>
> DİSK Türkiye'de teröristlerin önemli ölçüde korunduğu I. ve II. MİLLİYETÇİ CEPHE dönemlerinde de anarşi ve teröre karşı çıkmış, başta Türk-İş olmak üzere tüm demokratik kuruluşları, anarşizme, terörizme, faşist saldırılara karşı, ortak tavır almaya çağırmış, bu konuda susanların tarihe karşı sorumlu olduklarını açıklamıştır.

Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin ortakları. Soldan sağa: Prof. Dr. Necmettin Erbakan (MSP), Süleyman Demirel (AP), Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu (CGP), Alpaslan Türkeş (MHP).

Türkler ve Baştürk'ün kaynağına işaret ettiği bu şiddet ve terör sarmalı emek hareketine de yöneldi. Sendika liderleri yanında işçiler de terörün hedefi oldular. DİSK'in kurucu Genel Başkanı Kemal Türkler 22 Temmuz 1980 tarihinde bir siyasi cinayet sonucu öldürüldü. DİSK üyeleri

[1] DİSK (1975), *DİSK V. Genel Kurul Belgeleri*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 17, s. 12. Bundan böyle *DİSK V. Genel Kurul Belgeleri* olarak gösterilecektir.

[2] Abdullah Baştürk (1986), *Yargı Önünde Savunma*, İstanbul: Çağdaş Yayınları, ss. 252-262.

«Evlât acısına son» yürüyüşüne birçok ana adayıda katıldı

ISTANBUL'DAKİ, "EVLAT ACISINA SON,, YÜRÜYÜŞÜNE BİNLERCE KADIN KATILDI

(İstanbul Haber Servisi)
CHP İstanbul İl Kadın Kolu tarafından düzenlenen ve İlerici Kadınlar Derneği, İlerici Gençler Derneği, DİSK, TSİP ve Türk - İş'in de desteklediği «Evlât Acısına Son» adlı sessiz yürüyüş dün yapılmıştır.
Yürüyüşe, İstanbul Senatörü Solmaz Behlül, CHP İl Başkanı Aytekin Kotil, CHP Belediye Meclis üyeleri, CHP İlçe başkanları, Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın eşi, TÖB-DER üyesi öğretmen hanımlar, İlerici Kadınlar Derneği üyeleri, bir kısım sanatçılar ve halktan binlerce kadın katılmıştır.
Yürüyüşte çarşaflı bayanların yüşüdür bu. Kadınlar katılmadan gerçek kitle mücadelesi olamaz.»
Yürüyüşe katılan binlerce ana ellerinde üzerinde «Analar doğurur, faşistler öldürür», «Okula gönder, morgdan al», «Analar cesur, kahramanı», «MC 200 ölünün hesabını ver», «Gençlere kefen değil, iş verin», «Evlât acısı çektirenlerden hesap soracağız», «Faşizm anaların siperini aşamayacaktır», «Evlâtlarımıza savaşsız ve sömürüsüz bir dünya», «Halk can derdinde, MC post derdinde», «Evlâtlarımıza can güvenliği istiyoruz», «Faşizme karşı mücadelede kadın erkek elele» şeklin-

(Devamı Ss. 11, Sü. 6 da)

Türkiye İşçi Partisi (TİP) 1. Büyük Kongresi'nde bir konuşma yapan Genel Başkan Behice Boran, CHP'nin bir burjuva partisi olmakla ve kapitalizmin dışına çıkmamakla birlikte, diğer burjuva partilerinden ayrı nitelikleri olduğunu söylemiş, «CHP demokratik hak ve özgürlüklerden, işçi haklarından yana çıkmış, batı demok-

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Sosyalist Parti Birinci Büyük Kongresi dün Ankara'da yapılmış, kongrede konuşan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, «Türkiye çöküyor. Türkiye kokuyor. Ama aynı zamanda en mutlu günlerini yaşıyor. Kokuşan, çöken Türkiye'nin eskimiş tarih sahnesinden silinmeye mahkûm olan yanı,

Cumhuriyet, 27 Şubat 1977.

de öldürüldü. Kahramanmaraş, Çorum ve 1 Mayıs 1977 gibi kitlesel siyasi katliamlarda yüzlerce yurttaş öldürüldü. Tırmanan siyasal şiddet sonucunda aralarında Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakıoğlu ve Prof. Dr. Ümit Doğanay'ın da aralarında olduğu çok sayıda bilim insanı katledildi. Bilim insanları yanında Nihat Erim, Abdurrahman Köksaloğlu ve Gün Sazak gibi siyasetçiler de öldürüldü. Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz, Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul ve gazeteci Abdi İpekçi de tırmanan terörün kurbanı oldu. Doç. Dr. Server Tanilli uğradığı silahlı saldırı sonucu felç oldu.

Evlat Acısına Son Mitingi, 31 Ocak 1976, Ankara.

1970'lerin ikinci yarısı aynı zamanda ekonomik krize de tanıklık etti. 1960'lardan sonra uygulanmaya başlayan iç piyasaya dayalı ithal ikameci kalkınma modeli 1977'deki bunalım koşullarına kadar devam edebildi. İthal ikameci sanayileşme modeli 1970'lerin ikinci yarısında Türkiye imalat sanayi üretimini sürdürmek için gereken dövizi sağlayamayınca tıkandı. 1970'lerin ikinci yarısı yüksek oranlı enflasyonlara, yoğun zamlara, devalüasyonlara ve zaman zaman belirli tüketim mallarında yaşanan yokluk ve kuyruklara tanıklık etti. Bunların bir bölümünün kasıtlı olarak malları stoklamak, fiyat artışlarından aşırı kâr etmek için hatta CHP Hükümeti'ni düşürmek için kullanılan bir yöntem olduğunu da söylemek mümkün. Ekonomik kriz, pahalılık ve yokluk toplumsal muhalefetin yaygınlaşmasına ve işçi eylemlerinin, grev ve direnişlerin yoğunlaşmasına yol açtı.

DİSK'İN YILDIZININ PARLADIĞI DÖNEM

1975-1980 arası DİSK'in en hareketli dönemidir. 1975'te toplanan 5. Genel Kurul sonrasında sendikal anlayış bakımından yeni bir yönelim içine de giren ve kurumsallaşmasını tamamlayan DİSK'in mücadelesi kitleselleşmiş; sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesini benimseyen DİSK etkili miting ve eylemlerle, 1 Mayıslarla, metal, tekstil, cam, genel işler işkollarında örgütlenen büyük ölçekli grevlerle ciddi bir yükseliş

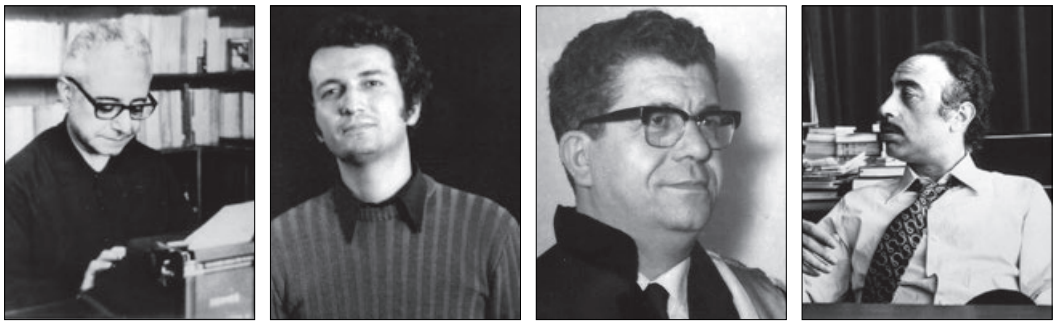

Soldan sağa: Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Prof. Dr. Bedri Karafakıoğlu, gazeteci Abdi İpekçi.

yaşamaya başlamıştır. DİSK bu yıllarda etkili biçimde ülkenin siyasi gündemindeydi. Emekçi sınıflara, toplum kesimlerine siyasi mesajlar vermekte, yol göstermekteydi. DİSK özellikle MC Hükümetlerine karşı demokratik toplumsal muhalefetin öncüsü rolünü oynadı.

Bu yıllar DİSK içinde de arayışların, tartışmaların yoğun olduğu yıllardır. Özellikle kitle grevleri içinde yeni arayışlar ortaya çıkmış, tabanı, işçi kitlelerini de içine çeken tartışmalar toplu pazarlık politikalarına yön vermişti. Öte yandan bu yıllar DİSK'te sendika-siyasi parti ilişkileri açısından yaşanan tartışmalı süreçler, sendika içi demokrasiye dönük olumsuz müdahaleler nedeniyle yoğun gerilimlerin ve kırılmaların yaşandığı yıllardı. DİSK bir yandan hızla büyüyüp yükselirken öte yandan kendi içinde sert tartışmalar ve yarılmalarla da yüz yüze kaldı.

1970'li yılların ikinci yarısında DİSK'in üye sayısı yüz binlerle ölçülmeye başladı. 1967'de 30 bin civarında üyeyle kurulan ve yaşayıp yaşamayacağı belli olmayan DİSK, 1970'lerin ikinci yarısında Türk-İş karşısında güçlü ve zor bir rakipti. DİSK pek çok referandumda işçilerin desteğini almış ve büyük kitle eylemleri ve grevlerle işçi sınıfı içinde gücünü pekiştirmiş bir sendikal merkezdi.

MEMURLAR: SENDİKADAN DERNEĞE MÜCADELEYE DEVAM

1971 Anayasa değişiklikleri ile memur sendikalarının yasaklanması, memur hareketini zorunlu olarak yeni bir örgütlenme modeline yöneltti. 1971'den itibaren önemli memur sendika ve konfederasyonları ad ve yapı değiştirerek dernek adı altında örgütlenmelerini sürdürdü. Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'ne

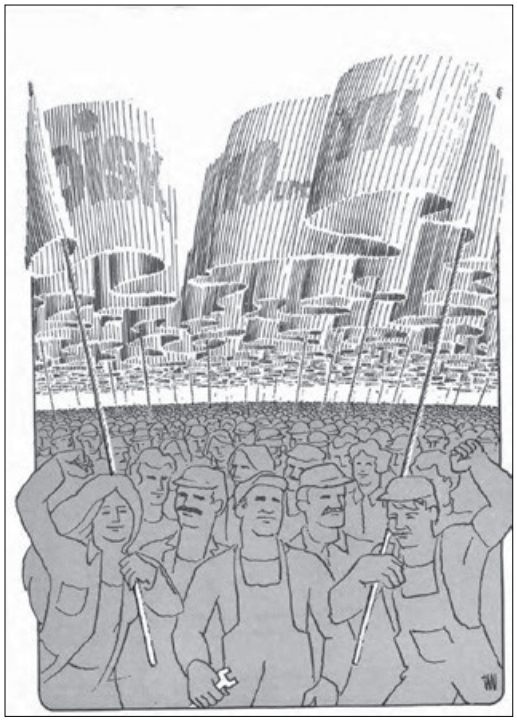

DİSK 10. yıl görseli, Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 32, Şubat 1977.

DİĞER İKİ KONFEDERASYON: MİSK VE HAK-İŞ

DİSK ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) 1970'li yıllarda iki büyük işçi konfederasyonu olarak kaldılar. 1970'te MHP'ye paralel olarak kurulan Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ve 1976 yılında MSP'nin güç kazanmasına paralel olarak kurulan Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Hak-İş) 1970'lerin ikinci yarısında faaliyetlerini artırmış olsalar da etkili olamadılar. 15-16 Haziran eylemlerinin hemen ardından 23 Haziran 1970 tarihinde MİSK kuruldu. 1971 yılında üye sayısını 4 bin 700 civarında bildiren MİSK, 1976'da MHP'nin de dahil olduğu 1. MC Hükümeti döneminde üye sayısını artırdı. Örgütlenmesini daha çok MHP ve MHP'nin yan kuruluşu olan Ülkü Ocakları desteği ile sürdürdü. Kamuoyunda MHP ve bağlantılı kuruluşlar ile anılan bir sendikal örgüt oldu. MİSK, Türk-İş ve DİSK'i "sınıf esasına dayanmakta olup sömürücü mahiyette ve insan haysiyetine ters düşen" bir sendikacılık anlayışını benimsemekle suçladı. Milliyetçiliği öne çıkararak, "esas olan millettir, toplum sınıflara bölünmez" diyerek ve millî devletin hem işçinin hem işverenin devleti olduğunu iddia etti. MİSK bir yandan da CHP iktidarını "zenginlerin para babalarının ve sermaye sınıfının hükümeti" olarak eleştiriyordu.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi'nde yer alan bilgilere göre 17 Temmuz 1979'da MİSK Eğitim ve Kültür Merkezi garajında bir patlama meydana geldi. Bu patlamanın bomba imalatı sırasında meydana geldiği Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından açıklandı. MİSK İcra Kurulu üyeleri ile bazı çalışanlar gözaltına alındı ve haklarında TCK'nin 168 ve 169. maddelerinden (silahlı çete kurmak) dava açıldı. Sanıklar askerî mahkeme tarafından tutuklandılar. Ancak daha sonra serbest bırakıldılar.

MİSK'in 12 Eylül ile birlikte faaliyetleri durduruldu. 1985'te yöneticileri hakkında soruşturma açıldı. MHP ve bağlı kuruluşlara para yardımında bulunmaktan açılan soruşturma MHP davası ile birleştirilmek istendi. Ancak Askerî Yargıtay dava dosyalarının birleştirilmesini iptal etti. Yöneticiler bu nedenle ilgili suçlara uygulanan yıllık zaman aşımından yararlanarak ceza almaktan kurtuldu. 1984'ten sonra MİSK üyesi sendikalar faaliyetlerini sürdüremediler, 1987'de adını Yurdumuz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Yurt-İş) olarak değiştirdiler ancak bu da işe yaramadı ve 1988'de kapandı.

Hak-İş 22 Ekim 1976 tarihinde tıpkı MİSK gibi DİSK'in gerçekleştirdiği etkili bir eylemin (Genel Yas) hemen ardından kurulmuştu. MİSK, MHP'yi desteklerken, Hak-İş de MSP'ye paralel bir sendikal örgüt oldu. Hak-İş 1976'da kurulan ve AP, MSP, MHP ve CGP'den oluşan 1. MC Hükümeti'nin ardından MSP'li bürokratların öncülüğünde oluşturuldu. 1. MC Çalışma Bakanı MSP'li Ahmet Tevfik Paksu millî selamet zihniyetindeki kuruluşları bünyesinde barındıran bir konfederasyon için çalışmaların başladığını söylüyordu. MSP'ye paralel olarak kurulan Hak-İş, İslâmcı bir sendikacılık hareketi yaratmayı amaçlıyordu. Batı ve Yahudi düşmanlığı ile komünizm ve dahası demokrasi karşıtlığı Hak-İş'e temel rengini veren ögelerdi. Hak-İş'in 1979 yılında yaptığı dehşetengiz 1 Mayıs değerlendirmesi devletin geleneksel "1 Mayıs komünist bayramıdır" tutumunu bir adım ileri götürüyor ve 1 Mayıs'ı "Yahudi ve müşrik bayramı" olarak da lanetliyordu. Sınıfların varlığını ve sınıf mücadelesini reddeden bir anlayışa sahip olan Hak-İş'in ilk Genel Sekreteri 1976'da yaptığı bir açıklamada Türkiye'de işçi sınıfı bulunmadığını, Türk tarihinde sınıflar olmadığını, sınıf kavramının Batılı ideolojilerin eseri olduğunu söylüyordu. Uzun yıllar Hak-İş Başkanlığını yapan Necati Çelik, Hak-İş'in MSP ile paralelliğini "Hangi toplumsal şartlar MSP'yi ortaya çıkarmışsa Hak-İş'i de o şartlar var etmiştir" sözleriyle teyit edecekti.

Kaynak: Aziz Çelik (2020), "1970'li Yıllarda Emek Hareketi", Türkiye'nin 1970'li Yılları, İstanbul: İletişim Yayınları.

Hak-İş Genel Başkanı Necati Çelik (ortada).

(TÖB-DER), Türkiye Kamu Personeli Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK PER-SEN) ise Tüm Kamu Personeli ve Emeklilerinin Haklarını Koruma Kuruluşları Konfederasyonu'na (TÜM PERSON-KON) dönüştü.

1970'li yıllarda kamu görevlileri hareketi dernek biçiminde ciddi bir kitleselliğe ulaştı. Bu derneklerden en kitleselleri olan TÖB-DER yaklaşık 200 bin, Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜM-DER) yaklaşık 100 bin, Polis Derneği (POL-DER) 17 bin, Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) yaklaşık 15 bin ve Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği (ÜLKÜ-BİR) ise yaklaşık 40 bin üyeye sahipti. Bu veriler kesin olmamakla birlikte, 1965-71 arasında üye sayısı 10 bini aşan sadece iki sendika varken, 1970'lerin memur derneklerinin üye sayısı çok ciddi boyutlara ulaştı. TÖB-DER'in örgütlenme alanına giren memurların yaklaşık yarısını, TÜM-DER'in ise dörtte birini örgütlediği görülmektedir. POL-DER 17 bin üyesi ile toplam sayısı 50 bin civarında olan polislerin yüzde 34'ünü örgütlemişti. Memur dernekleri sadece üye sayısı değil coğrafi açıdan da yaygınlaşmıştı. Demir'e göre TÖB-DER'in 670, TÜM-DER'in 196, TÜTED'in ise 48 yerde şube veya temsilciği vardı.[3]

Sendikal hakları bulunmayan derneklerin bu denli kitleselleşmesi onların toplumsal rollerini ve etkilerini artırdı. Memur dernekleri 1960'ların memur sendikaları yerine kuruldu ve sendika benzeri işlevler yüklendiler. Tıpkı işçi sendikalarındaki

[3] Serdar Demir (1991), "Türkiye'de Kamu Görevlileri Dernekleri (1971-1980)", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, ss. 55-97.

Memur derneklerinin bir eylemi.

TÜTED üyeleri bir yürüyüşte.

yükseliş gibi memur derneklerinde de 1975 sonrası bir patlama yaşandı. 1971 yılında kurulan TÖB-DER ve TÜM PERSON-KON dışında memur derneklerinin neredeyse tamamı 1975 sonrasında kuruldu. Memur derneklerinin önce sol ve sosyalist eğilimli memurlar tarafından kurulduğu, daha sonra ise sağ ve özellikle de ülkücülerin memur dernekleri kurma yolunu tercih ettikleri ve bu örgütlenmelerin bir karşı atak ve solun egemenliğini kırma işlevini gördüğünü söylemek mümkün. İşçi hareketi açısından benzer işlevi MİSK de görmüştü.

Dernekler kamu görevlilerinin sesinin duyurulmasında etkin bir rol oynadı. Memur hareketi, 1970'lerin toplumsal muhalefetinin önemli dinamiklerinden birini oluşturdu. Ulaştığı kitlesellik ile emek hareketinin önemli bir bileşeni oldu. TÖB-DER 22 Şubat 1975'te 52 ilde Grevli, Toplu Sözleşmeli Sendika Hakkı, Faşizmi, İşsizliği ve Pahalılığı Protesto mitingleri düzenledi. Kasım 1975'te ise TÖB-DER, TÜMAS, TÜS-DER, TÜM-DER ve TÜTED tarafından sendikal haklar için bir kampanya başlatıldı. 1978 yılında TÖB-DER, TÜMAS, TÜS-DER, TÜM-DER ve TÜTED gibi memur dernekleri DİSK ve TMMOB ile ortak bir mücadele platformu oluşturdu. Memur dernekleri, DİSK tarafından 1975 yılında düzenlenen Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele mitinglerini ve yine DİSK tarafından Devlet Güvenlik Mahkemelerine (DGM) karşı Eylül 1976'da ilan edilen Genel Yas eylemini destekledi. Memur dernekleri 1970'lerin ikinci yarısında çok sayıda toplantı ile gösteri yürüyüşü ve eylem düzenledi. Ancak 1975 sonrası yükselen siyasal gerilim memur hareketini de içine çekti. Memur hareketi siyasal gerilim ve mücadelelerinin dolaysız biçimde etkisi altında kaldı.

5. Genel Kurul Çalışmaları

1 Mayıs 1976'dan bir MC'yi protesto pankartı, DİSK Arşivi.

DİSK 5. Genel Kurulu 1. MC Hükümeti'nin işbaşına gelmesinin (Nisan 1975) hemen ardından Mayıs 1975'te toplandı. DİSK'in 5. Genel Kurul dönemi (Mayıs 1975–Aralık 1977) MC Hükümetleri altında geçti. Önce 1. MC ardından 1977 yılında kurulan 2. MC Hükümeti, DİSK açısından son derece elverişsiz bir dönem anlamına geliyordu. DİSK'in karşısında sadece Türk-İş değil, MC Hükümetlerinin küçük ortakları olan ve partilerce desteklenen yeni konfederasyonlar da vardı. DİSK bu koşullarda bir yandan sendikal olarak büyürken öte yandan MC Hükümetleri ile karşı karşıya geldi. DİSK, 1975–1977 arasında ivmesi artan bir biçimde güçlendi ve büyüdü. 1977 1 Mayıs katliamı ile DİSK ve solun büyümesi ve yükselişinin önü kesilmek istendi.

DİSK'in yükselişini başlatan süreç Mayıs 1975'te toplanan 5. Genel Kurul ile belirgin hale geldi. 12 Mart'tan çıkışta yeni katılımlarla güçlenen DİSK, 1975 Genel Kurulundan sonra bir sıçrama yaşadı. Üye sendika ve üye işçi sayısı arttı. Genel-İş'in katılımıyla özel sektör dışında yerel yönetimlerde de önemli bir güce kavuşan DİSK'in üye sayısında bir tırmanış yaşandı. Öte yandan 1975 Genel Kurulu sonrasında DİSK örgütsel kapasitesini güçlendirdi ve kurumsallaştı. Bir yandan sendikal hattını sınıf ve kitle sendikacılığı olarak tanımlayan DİSK bir yandan da merkezi faaliyetlerinde ciddi bir gelişme kaydetti. Gerçekleştirdiği kitle eylemleri ve grevlerin yanında örgütlenme, yayın ve eğitim faaliyetlerini de güçlendirdi ve merkezileştirdi.

5. Genel Kurul Divanı, ortada beyaz gömlekli olan Kemal Nebioğlu, DİSK Arşivi.

1970'lerin ortalarına kadar DİSK üyesi işçilerin sınıf bilinci, DİSK'in üç günlük, bir haftalık, bir aylık seminerlerinde gelişmeye başlamış, patronların ve iktidarlarının DİSK'e karşı çok yönlü saldırıları karşısında daha da güçlenmişti. Memet Ertürk bu dönemde genç işçilerin, birbirlerini *"seminerlerde, grevlerde, sendika seçme özgürlüğüne yapılan saldırılara karşı verilen ortak direnişlerde ve kardeşçe dayanışmada"* tanıdıklarını anlatır:

> Fabrikalarda DİSK'i temsil ettik. Biz bir kadroyduk. DİSK büyüdükçe bu kadro da büyüdü sayıları on binleri buldu. 1970'li yıllarda bu kadrolar DİSK'te ve bağlı sendikalarda yönetime gelmeye başladı.[4]

DİSK'in 5. Genel Kurul toplantısı[5] daha önce ilan edildiği gibi 21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde İstanbul Tepebaşı, Kazablanka Düğün Salonu'nda yapıldı. Genel Kurulda 138 delege tam sayısının 137'si hazır bulundu. 137 delegenin 51'i Maden-İş delegesiydi. 5. Genel Kurul öncesi çok sayıda sendikanın üye olması nedeniyle Maden-İş'in delege ağırlığı geçmişe göre azalmış olsa da genel kurulda en çok delegeye sahip sendikaydı.

DİSK'in 4. Genel Kurulu Şubat 1973'te yapılmıştı ve olağan olarak genel kurulun 1976 Şubat ayında toplanması gerekiyordu. Ancak DİSK Genel Kurulu olağan süresinden 9 ay erken toplandı. Hızla büyüyen DİSK'in yeni üye sendikalarının (4. Genel Kurul sonrasında 14 yeni sendika DİSK üyesi oldu) yönetime yansıması ihtiyacı ve siyasal partilerle ilişkiler konusu genel kurulun erken toplanmasına yol açtı. Bu büyümenin bir an önce yönetim organlarına yansıtılması ve buna uygun bir örgütsel yapılanma ihtiyacı genel kurulun öne çekilmesine yol açmıştı. 5. Genel Kurul yeni kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP), Türkiye Sosyalist

[4] Memet Ertürk, 12 Eylül 2009 günü DİSK'in düzenlediği toplantıda yaptığı "1 Mayıs 1977" başlıklı konuşma, e-posta, 30 Mayıs 2011, aktaran Can Şafak (2011), *Büyük Grev 1977*, İşçi Hareketleri Dizisi 6, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları, s. 49.

[5] Ayrıca kaynak belirtilmediği sürece 5. Genel Kurul ile ilgili bilgiler DİSK Arşivi'nde bulunan DİSK Genel Kurul tutanaklarında yer alan genel kurul zabıtlarına dayalıdır.

5. Genel Kurul Olağan mı Olağanüstü mü?

DİSK Genel Kurulunun olağan toplanma zamanı Şubat 1976 idi. Genel Kurul Mayıs 1975 gibi daha erken bir tarihte toplanmıştı. Bu durum DİSK 5. Genel Kurulunun olağan mı olağanüstü mü olduğu konusunda bazı farklı değerlendirmelere yol açmıştır.

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 22 ve 24 Mayıs 1975 tarihli haberlerin içeriğinde genel kuruldan "olağanüstü" diye söz edilmektedir.

Aynı şekilde 5. Genel Kurula ait tutanakta da şu ifadeye rastlanmaktadır: *"Tüzüğe eklenen geçici 1. madde ile 21, 22, 23 ve 24 Mayıs 1975 tarihlerinde yapılan 5. Genel Kurul Olağanüstü Genel Kurul gündemi ile yapıldığı için olağanüstü kabul edilerek, gelecek ilk olağan 6. Genel Kurul'un 1978 yılında yapılması kararlaştırıldı."*

Ancak daha sonra basılan Anatüzük'te ise Geçici madde 1 şu şekilde yer almıştır: *"21, 22, 23 ve 24 Mayıs 1975 tarihlerinde yapılan V. Genel Kurul Olağanüstü Genel Kurul gündemi ile yapıldığı için olağan kabul edilerek, gelecek ilk olağan VI. Genel Kurul 1978 yılında yapılacaktır."*

Görüldüğü gibi genel kurul tutanağındaki ifade çelişkilidir. 1978 yılında yapılacak genel kurulunun 6. Genel kurul olarak kabul edilebilmesi için 1975'teki genel kurulun olağan olması gerekir.

Öte yandan gerek genel kurul divanının önünde yer alan pankartta ve gerekse genel kurula sunulan çalışma raporu ile genel kurul sonrası basılan genel kurul belgelerinde "V. Genel Kurul" ifadesi yer almaktadır.

Anlaşıldığı kadarıyla genel kurul numaralarında bir kayma yaşanmaması ve genel kurulun niteliği üstüne bir tartışma olmaması için 1975'te erken toplanan genel kurulun olağan olduğu genel kurulun kendisi tarafından karara bağlanmıştır.

İşçi Partisi (TSİP) ve Türkiye Emekçi Partisi (TEP) gibi sosyalist parti temsilcilerinin davet edilmediği, konuşturulmadığı, bu partilere mensup sosyalist sendikacıların genel kurulu terk ettiği ve bu partilere yakın sosyalistlerin yönetime giremediği bir genel kurul olarak daha sonra çeşitli tartışmalara konu oldu.

5. Genel Kurula sunulan çalışma raporu daha çok uluslararası gelişmelerin ve ilişkilerin yer aldığı ve siyasal durum değerlendirmelerinin ağır bastığı bir rapordu. Raporda DİSK'in 4. Genel Kurul sonrası faaliyetleri düzenli ve ayrıntılı olarak ele alınmamıştı.

5. Genel Kurul Genel Başkan Kemal Türkler tarafından yapılan bir konuşmayla açıldı. Türkler güncel siyasal gelişmelere özellikle MC Hükümeti'nin işbaşına gelmesiyle yaşanan sorunlara dikkat çekip antifaşist cephe ve birlik vurgulu bir konuşma yaptı. Türkler'in konuşmasında 12 Mart öncesinde DİSK'in kullandığı ama 12 Mart döneminde bir kenara bırakılan *"sosyalizm"* vurgusu önemli bir yer tutuyordu. Türkler konuşmasında *"Sosyalizmin her gün biraz daha yayılıp genişlemesi, emekçi sınıfların ve yoğun kitlelerin sosyalizme sahip çıkması"* gibi bir ifade kullanıyordu. Türkler konuşmasını *"Sosyalizmin kuruculuğunda daha iyi hizmetler, emekçilere daha iyi haklar, yurdumuzun politik, ekonomik bağımsızlığının gerçekleştirilmesinde daha etkin çabalar ve düşünce özgürlüğünün bir daha sökülmeyecek biçimde verilmesi faşizmin ülkemizden sökülüp atılması, antiemperyalist, anti-kapitalist ve anti-faşist bir cephenin oluşması için üzerimize düşen tarihi ve sınıfsal görevlerimizi*

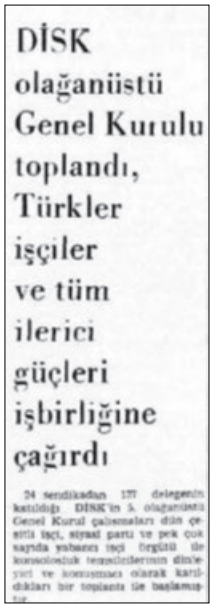
DİSK olağanüstü Genel Kurulu toplandı, Türkler işçiler ve tüm ilerici güçleri işbirliğine çağırdı

Cumhuriyet, 22 Mayıs 1975.

Bahir Ersoy

Ahmet Bahir Ersoy, 1920'de doğdu. Orta öğrenimini Adana'da tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. 1947'de Sümerbank Defterdar Fabrikası'nda işçi olarak çalışmaya başladı. 1949'da Haliç Bölgesi Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası ve İstanbul Tekstil Sanayi İşçileri Sendikası'nda yöneticilik yaptı.

1951'de İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikasının kurucuları arasında yer aldı ve Genel Başkan seçildi. Genel başkanlık dahil uzun yıllar TEKSİF'te görev yaptı. 27 Mayıs 1960'tan sonra işçi sendikaları temsilcisi olarak Kurucu Meclis üyeliğine seçildi. 1969-1980 arasında CHP İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Bahir Ersoy daha sonra 1977 ve 1978 ile 1979 yıllarında Çalışma Bakanlığı da yaptı ve işçilerin sendika seçmesinin kolaylaştırılması ile özellikle "irade beyanı" konusunda önemli katkıları oldu.Çalışma Bakanlığı sırasında referandumun yasalaşması için yasa taslağı hazırladı. Ancak başarılı olamadı.

Evli ve iki çocuk babası olan Ersoy, 22 Mayıs 1989'da hayatını kaybetti.

daha iyi, daha olumlu yerine getirmemiz üzere ileri...'' şeklinde bitiyordu. *''Sosyalizm kuruculuğu''* ifadesi de DİSK ve Türkler'in söylemi açısından dikkat çekici bir yenilikti. 12 Mart öncesinde ve sırasında ''toplumculuk'' olarak da adlandırılan sosyalizm vurgusundan daha güçlüydü. *''Sosyalizm kuruculuğu''* kavramı daha çok o günün sosyalist ülkelerindeki süreci ifade etmekteydi. Bu yeni söylemi Maden-İş'in 1974 Genel Kurulunda yaşanan değişimin sonucu ve 5. Genel Kurul sonrası yaşanacak politika değişikliğinin ilk adımı olarak görmek mümkündür.

Türkler'in konuşmasından sonra Kemal Nebioğlu Divan Başkanlığına, Mehmet Kılınç ve Celal Küçük Başkan Yardımcılıklarına, Kudret Pekpak, Kemal Yılmaz, Özer Kömek ve Cevat Özhasırcı yazmanlıklara oybirliği ile seçildi.

5. Genel Kurula çağırılan konuklar arasında sosyalist ülke konfederasyonlarından ve diğer ülkelerin sol eğilimli sendikalarından delegasyonlar vardı.[6] Şehitler için saygı duruşundan sonra konuklardan Tabii Senatör Ahmet Yıldız, CHP Genel Sekreter Yardımcısı ve Antalya Milletvekili Deniz Baykal, Tek Gıda-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, CHP İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy ve CHP Kastamonu Milletvekili Sabri Tığlı'ya söz verildi.[7] Baykal konuşmasında *''tüm demokratik sol güçler olarak ortak bir strateji saptamak zorundayız''* diyerek[8] Türkler'in *''bütün ilerici demokratik güçlerin ve kurumların böyle bir tehlikeye karşı azami müştereklerde birleşmesi''* çağrısına CHP adına olumlu bir yaklaşım ortaya koymuştu.

Yabancı konuklardan Bulgaristan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Georgi Borgov, Cezayir İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri C. Muhammed, Federal Almanya Ulusal Kimya, Keramik, Kağıt İşçileri Sendikası Yürütme Kurulu üyesi P. Plumeyer, Fransa Genel Emek Konfederasyonu (CGT) Dış İlişkiler Dairesi Müdürü G. Julius, İtalya Genel İşçi Konfederasyonu ve İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu temsilen CGIL Dış İlişkiler Dairesi Müdürü Meroni, SSCB Sendika Heyeti Bakanı I. Vladiçenko ve Yugoslavya İşçi Sendikaları Birliği Temsilcisi Sedat Veli'ye söz verildi. DİSK genel kurullarına ilk kez bu kadar geniş bir uluslararası katılım söz konusuydu. Bu durum bir yandan DİSK'in artan etkisinin öte yandan artan uluslararası bağlarının bir sonucuydu.

Daha sonra İlerici Yapı-İş'in DİSK üyeliğine kabulü ve Yeni Haber-İş'in genel kurul delegelerinin tespiti ile ilgili önergeler üzerine Cenan Bıçakçı, Niyazi Kuas, Burhan Şahin, Mehmet Akıncı ve Süleyman Çelebi'den teşekkül eden Komisyon oybirliği ile seçildi.

Yapılan seçimler sonucunda Hüseyin Akduman, Sami Acar, Talat Öz, Hanefi Öztürk ve Baki Son Anatüzük Komisyon üyeliklerine; Yılmaz Bilge, Murat Tokmak, Halit Yapa, Türker Azaklı ve Orhan Kunter Mali Komisyon üyeliklerine; Erol Yalçın, Erdoğan Özen, Faruk Üstün, Mustafa Gedik ve Canan Bıçakçı Kararlar Komisyonu üyeliklerine oybirliği ile seçildiler.

[6] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), *Derinden Gelen Kökler*, Cilt 2, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş Ortak Yayını. Bundan böyle *Derinden Gelen Kökler-2* olarak kaynak gösterilecektir.

[7] Ersoy ve Tığlı Tekstil İşçileri Sendikası'nın önde gelen eski kadroları idi.

[8] *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1975.

DİSK GENEL BAŞKANI KEMAL TÜRKLER'İN 5. GENEL KURUL AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Konuklar,

Sayın Basın mensupları ve

Sevgili delege kardeşlerim.

Gerek ülkemiz gerekse dünyamızın; politik, ekonomik ve sosyal sorunlarının giderek önemli boyutlara ulaştığı bir dönemde DİSK'in Beşinci Genel Kurul toplantısını yapıyoruz.

Yurdumuz ve Dünya emekçilerinin her geçen gün büyük bir hızla çevrelerine karşı verdikleri sürekli mücadele bu arada, Vietnam ve Kamboçya halklarının emperyalizme karşı sürdürdüğü sıcak savaşın sosyalizmin zaferi ile sonuçlanması gibi somut örnekler de göstermiştir ki, emperyalizmin var olma çabaları, kolay kolay istediği amaca ulaşamıyacaktır.

Artık herkes bilmektedir ki, emperyalizm, ekonomik ve politik sultasını sürdürmek için, yer yer sıcak savaşlara bile baş vurmaktan çekinmemektedir. Sosyalizmin her gün biraz daha yayılıp genişlemesi, emekçi sınıfların ve yoğun kitlelerin sosyalizme sahip çıkması karşısında ve sosyalist ülkelerin gittikçe büyüyen gücü önünde, emperyalizm, genel bir savaşı göze alamamaktadır. Bundan ötürüdür ki, özellikle bölgesel savaşlara başvurarak, o ülkelerdeki halkların bağımsızlık savaşlarına karşı koyarak, sömürüsünü sürdürmek için yoğun bir çaba göstermektedir. Emperyalizm, dünya haklarına karşı aldığı bu tavır ile, kendi halkına ve ekonomisi kendine bağlı diğer kapitalist ülkeler halklarına, bu arada Türkiye gibi az gelişmiş ülkelere de büyük zararlar vermektedir. Son yıllarda, özellikle kapitalist blokta rastladığımız ekonomik bunalımlar, gittikçe yoğunlaşan işsizlik, enflasyon hızının durmadan yükselen grafiği doların son birkaç yıl içinde ardı ardına düşüş göstermesi, ekonomisi Amerika'ya bağlı tüm kapitalist veya kapitalist yoldan kalkınmak umudu taşıyan ülkeleri ve de onların fakir halklarını, gittikçe daha da fakirleştirmektedir. Bölgesel sıcak savaşların öncülüğünü yapan Amerika'nın bir zamanlardaki ekonomik üstünlüğü artık yerini, özellikle Avrupa'da yavaş yavaş Almanya'ya terk etmektedir. Böylece dolar, güvenilen para olma durumunu, marka bırakmak zorunda kalacaktır. Bu arada sosyalist devletler ile, kapitalist olmayan yoldan kalkınma yöntemini seçen üçüncü dünya devletleri; emin, sağlam adımlarla politik ve ekonomik bağımsızlıklarını korumak ve bunları her geçen gün biraz daha pekiştirmek yolunda ileri adımlar atmaktadırlar.

Dünyamızın içinde bulunduğu bu durum karşısında, yurdumuz nasıl bir tavır almaktadır? Burada hemen şunu belirtmeliyiz ki, Türkiye gerek içinde bulunduğu ekonomik gerekse sosyal sorunların içerdiği nedenlerden ötürü az gelişmiş bir ülke olma olasılığını ısrarla sürdürmektedir.

Ekonomisi bağımlı, dış politikası kapitalist ülkelere dönük kaldığı sürece Türkiye, bu durumdan kurtulamıyacaktır. Bunun böylece devamına ise, sadece küçük bir azınlığın kökeni yabancı sermayeye, çok uluslu şirketlere ve emperyalizme bağlı ve mutlu azınlığın çıkarları vardır. Buna karşılık, başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emeği ile yaşıyanların her geçen gün biraz daha fakirleştiği bir ortam çığ gibi genişleyip büyüyecektir. Bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik, politik ve sosyal çıkmazların, ancak; anti-emperyalist, anti-kapitalist ve anti-Faşist bir yöntemle, yani, tüm ilerici demokratik güçlerin işbirliğinin sağlanması ile mümkün olabileceği tartışma götürmez bir gerçek iken, bu güçlerin dağınıklığından yararlanan emperyalizm, faşist uygulamalarla yurdumuzu altından zor kalkılabilir güç durumlara itme çabası içindedir. İlerici güçlerin bir kanadı, hem de içinde yaşadığımız yurt gerçekleri dikkate alınırsa önemli bir kanadı saydığımız Sayın Ecevit yönetimindeki yedi aylık iktidardan sonraki milliyetçi cephe hükümeti bu hükümetin bir ay içinde aldığı kararlar, bu iddialarımızın somut örneklerindendir. Sayın Ecevit'in Başbakanlığındaki yedi aylık hükümet döneminde,

5. Genel Kurul, Türkler konuşurken, DİSK Birleşik Metal-İş Arşivi.

kardeş kavgasının hemen hemen sona erdiği, artık bütün yurttaşlarca bilinen açık bir gerçek olmasına karşılık, milliyetçi cephe hükümetinin bir aylık iktidarı döneminde gördüklerimiz ve yaşadıklarımızı, kaba hatları ile saptadığımızda ortaya çıkan acı tablo şudur:

-İlerici gençlik, aydın ve öğretmenlerimiz başta olmak üzere, ülkenin politik ve ekonomik bağımsızlığını kıskançlıkla savunan her yurtsevere karşı sürdürülen faşist saldırılar yoğunlaştırılmış, özel komandolar aracılığı ile, demokrasimizin her kesimini, emperyalizmle bütünleşmiş bir azınlığın emrinde tutma çabaları açık seçik bir tavır almıştır.

- TRT gibi bağımsız olması ve bu bağımsızlığını sürdürmesi gereken bir Anayasa kurumu, sadece halkımızın emrinde ve halkın sorunlarını yansıttığı için, çıkarcı çevreler tarafından huzursuzluk kaynağı olarak görünmüş ve bu çevrelerce devamlı biçimde baskı altında tutulmak istenmiştir. Milli cephe hükümetinin kuruluşu ile birlikte bu yoğun baskılar daha da arttırılmış, bu eylem, giderek, TRT Genel Müdürü İsmail CEM'in görevinden alınması yönünde bir gelişme göstermiştir. Anayasa doğrultusunda görev yapan, yayınlarında genellikle işçi, köylü, esnaf, memur gibi alınteriyle geçinen emekçi halkımızın somut sorunlarına dönük olma ilkesini seçen TRT'ye karşı sürdürülen Anayasa dışı çabalar ve bu çabaların içerdiği hedefleri, başta işçi sınıfımız olmak üzere, halkımız çok iyi bilmekte ve değerlendirmektedir. İlerici güçlerin birliğine inanan işçi sınıfımızın istekleri doğrultusunda çaba göstermeyi amaç edinen DİSK Anayasa kuruluşlarına karşı takınılan bu tavrın daima karşısında olacak ve Anayasamızın savunulmasını, bugüne kadar nasıl üstlenmişse, ona bağlı kurumların bağımsızlığını da titizlikle savunmayı, vazgeçilmez görevlerinden biri sayacaktır.

-Ülkemizin yeraltı servetleri, özellikle petrol sorunumuz daha iktidara gelir gelmez, bu milli cephe tarafından petrol şirketlerine peşkeş çekilmiş bu şirketlerin istekleri yönünde alınan acele bir kararla, değeri milyonları bulan bir zamma çarçabuk uygulama kazandırmıştır. Halbuki, Ecevit hükümeti döneminde, yani, Dünya petrol bunalımı nedeniyle fiatların yüksek olduğu bir dönemde, yabancı petrol şirketleri, ATAŞ'ın ihtiyacı olan ham petrol 11,02 dolardan ithal etmeyi önermişlerdi. Ecevit Hükümeti bu öneriye karşı

çıkarak 9,08 dolarda diretmişti. Bu durum karşısında yabancı şirketler hükümetin verdiği fiattan ithalât yapmaya mecbur kalmışlardı. Fakat milli cephe hükümetinin kurulması, aynı yabancı petrol şirketlerine geniş bir nefes aldırmış. Bu cephenin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Selâhattin Kılıç, hepimizin yakından bildiği gibi yabancı petrol şirketlerine tanınan 90 günlük süre dolmadan, bu şirketlerin varil başına 10,50 dolar olan ithal fiatı isteklerini kabul etmiştir. Böylece fakir halkımızın sırtından, bir çırpıda seksen milyon lira yabancı petrol şirketlerinin cebine aktarılıvermiştir.

-12 Mart muhtırasından sonra alabildiğine tehlikeye düşen düşünce özgürlüğü, halkımızın, seçimlerde ağırlığını ilerici güçlerden yana koyması suretiyle CHP'yi MSP ortaklığı içinde iktidara getirmiş özgür düşüncenin varlığı, yurdumuzda, ancak CHP'nin iktidar olduğu yedi aylık dönemde yeniden hissedilmeye başlanmıştır. Fakat, kısa süren bu dönem, milli cephe hükümetinin kurulması ile birlikte ortadan kaldırılmış, özgür düşüncenin ve demokrasinin rafa konması yolunda sakıncasız bir yöntem izleme politikası seçilmiştir. Bu somut örnekleri, böylece, daha da genişletebiliriz. Burada önemle göz önünde tutmamız gereken sorun şudur: Dar boğazlar içinde bulunan ekonomimizin, kendi öz kaynaklarından hareket ederek ileriye doğru sıçrama yapması gerekirken, cephe hükümetince bu dar boğazların daha da daralması yönünde aldatıcı bir yol seçilmiştir. Amaç, büyük halk kitlelerini yanılgıya düşürmek temelde hiçbir çözüm getirmeyen ilerici güçlere oy veren halkımızın birliğini bozup, bu birliğin dağılmışlığından yararlanarak bugünkü halka karşı güçlerin iktidarda kalma devamlılığını sağlamaktır. Böylece bir ortam yaratılınca da, esasen kaçınılmaz olan genel seçimleri yıl sonuna doğru gerçekleştirmek, bu hesap tutmazsa, seçimleri 76 yılının baharına almak suretiyle halkın oylarıyla halka karşı olan bir yöntemi planlamaktır. Böyle bir planlamanın gerçekleşmesi ise, yurdumuzu ve yurdumuzun politik, ekonomik bağımsızlığını daha da büyük ölçüde tehlikeye düşürür, ilerici güçlerin birliğine, özellikle, sendikal ve diğer tüm demokratik haklarımıza ciddi darbeler indirir. Faşizmin, mali sermayenin emrinde en gerici, en şöven ve en emperyalist vurucu bir güç olduğu bilindiğine göre, bütün ilerici demokratik güçlerin ve kurumların böyle bir tehlikeye karşı azami müştereklerde birleşmesi, hem yurdumuzun bugünkü aşamasında yerine getirilmesi gereken ciddi bir koşul oluyor. Hem de bu koşulun içerdiği tarihi bir zorunluluk olarak görülüyor.

Sevgili delege kardeşlerim:

Hepimizin kendi güncel yaşamımızdan çıkarak gayet iyi bildiğimiz gibi DİSK, tüzüğündeki temel ilkelerin uyumlu bir yönde büyük bir hızla gelişmektedir. Onun bu hızlı gelişmesine, işçinin, kendi Sendikasını kendisinin özgürce seçmesi demek olan "Referandum" biçimi büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Kapalı oy açık sayımı hedefliyen DİSK'in Referandum anlayışı, kitleler arasında büyük bir gelişme göstermiş, benimsenmiş ve yerleşmiştir. Emekçi sınıfımıza karşı birtakım karanlık ve umutsuz çıkar hesapları içinde olanlar, her ne kadar, Referandum'un yasalaşmaması için çaba gösterseler de Referandum sorunu gücünü yığınlardan aldığı içindir ki, giderek, mutlaka kendini daha da büyük bir güçlülükle kabul ettirecek ve açık bir yasa mevcut olmasa bile, yasalaşmış olmaya yaklaşır bir duruma gelecektir. Onun için, bu olgudan hareket ederek, diyoruz ki, işçinin kendi sendikasını kendisinin özgürce seçmesi demek olan "Referandumun" bir an önce yasalaştırılması mutlaka gerçekleştirilmelidir. Bu davranış sermayenin kendi çıkarları açısından da seçeceği tek akılcı çıkar yol olacaktır.

Başta, kendisine büyük bir özlem ve inançla bağlı olmayan emekçilerin içinde bulunduğu Türk-İş dahil olmak üzere, diğer sermaye çevrelerinin, Referandum'u rayından saptırmak, bu sosyal olguyu durdurmak veya birtakım oyunlarla kırmak çabaları asla başarılı olamıyacaktır. Bu konuda yapılacak her türlü yanıltıcı oyunların daima karşısında olacağız. Referandum, ekonomik ve sosyal haklarını en iyi biçimde saptamak isteyen yoğun kitlelerin isteklerine uygun biçimde gelişecektir. Bu gelişmeye yandaşmış gibi

gözüken fakat bu konuda türlü oyunların tezgâhlanmasını gündemlerinin bir maddesi olarak ellerinde tutan işveren çevrelerinin aradan çekilmelerini referandum olayını sosyal olgu olarak kabul etmelerini öneriyoruz.

Sevgili Delege Kardeşlerim:

Biz, özde devrimci olan bir kuruluşun yönetimini üslenen kişiler olarak dünya ve yurt sorunlarına bu sorunlar sanki donmuş değişmezmiş gibi bakan tutucu çevrelerden daha farklı bir gözle bakıyoruz. Onun için, getirdiğimiz öneriler gerçekçi, eleştirilerimiz ise büyük bir haklılığımızı taşıyorlar.

Durmadan yürüyen zaman, bu haklılığımızı ardı ardına kanıtlıyor. Bugün yurdumuz, kişiliği olmayan bir dış politika uygulaması nedeniyle, dünyadaki yerini bulamamıştır. Dünya devletleri arasındaki yerimiz, emperyalizme karşı verdiğimiz kurtuluş savaşının üstünden 53 yıl gibi büyük bir zaman geçmiş olmasına rağmen, halâ güvenilen saygı duyulan bir noktaya tırmanamamıştır. Ekonomimiz dış bağımlılığı yüzünden, sayıları milyonu aşan iş gücümüzü dış ülkelere aktarmak zorunda kalmışızdır.

Henüz gereği gibi sanayileşememiş, kendi ağır sanayini kuramamış, bu yüzden de alt yapı tesislerini tamamlayamamış, işsizlik sorununa ve yurt kalkınmasına tutarlı bir çözüm yolu bulamamış bir ülkenin, sayıları milyonu aşan bir emekçi kitlesini yurt dışına itilmesinin, ne denli çarpık bir politika sonucu olduğu açıktır.

Bu çarpık politikanın getirdiği ve yurt dışındaki işçilerimizi içeren çok yanlı sorunlar, bugün, kolay kolay çözümlenemez hâle gelmişlerdir. Örneğin, ülkemizde, her emekçiyi kapsayan bir emeklilik yasası bulunmasına karşılık, işçilerimizi çalıştıran yabancı devletlerle yapılan sosyal güvenlik sözleşmelerinde, bu gerçekten hareket edilmediği için, yurt dışında çalışan emekçilerin emeklilik sorunları bugün, her işçi için, büyük bir kaygı kaynağı olmuştur. Burada ayrıntılarına girmek istemediğim, sadece noktalamakla yetineceğim, önemli husus şudur. Yurtta 55 yaşına gelmiş veya sigortaya ilk giriş tarihinden başlayarak 25 yılını doldurmuş bir işçi emekli olurken, çalışmasının 10 yılını yurt dışında herhangi bir yabancı ülkede geçiren başka bir işçi bu haktan aynı oranda yararlanamamaktadır.

Çeşitli sorunların, özellikle geniş işsizliğin yurt dışına itelediği ve kalkınma gücümüzün büyük emek birikimi olan bu işçilerimize, devlet yöntemini üstlenen çarpık düzen politikalarında sadece döviz yumurtlayan tavuklar gözü ile bakılmıştır.

Sayıları milyonu aşan emekçileri içeren uygulama biçimi, daha kişiliği olan bir yöntem izlenerek, mutlaka, ama mutlaka değiştirilmeli, yurt dışında çalışan işçilerimiz de 506 sayılı yasanın hükümleri içinde işlem görmelidirler. Böylece, ekonomik tedirginliğin yurt dışına itelediği bu işçilerimize, yurt dışına açılan kapıların devlet eliyle açıldığı unutulmıyarak, Anayasamızın 48. maddesinde saptanan sosyal güvenlik hakları garanti edilmelidir.

Ayrıca, işsizliğin yoğunlaştırdığı kapitalist ülkelerden yurda kesin dönüşlerin başlamış bulunduğu bugünlerde, bu dönüşün daha da hızlanacağı gerçeği gözden kaçırılmaksızın, yurda dönen emekçilere iş yerleri sağlanmalı, bunların çocuklarına ise okuma olanaklarını sürdürmeleri için bir devlet

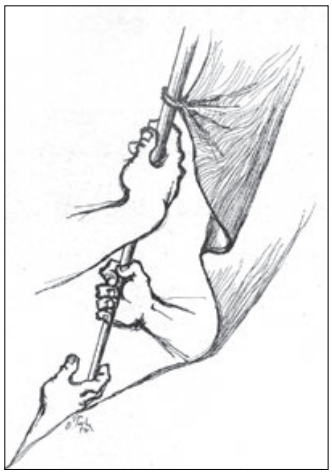

Çizim: Orhan Taylan.

görevi olarak, her türlü tedbir önceden alınmalıdır.

Batı Almanya'da çalışan işçilerimizin çocuklarına ödenmekte olan çocuk paraları, çocuğun yurt içinde veya yurt dışında olması ayrımı ortadan kaldırılarak aynı ölçüde ödenmelidir. Bundan başka, Federal Almanya'da yaşıyan yabancı işçileri, özellikle Türk işçilerini içeren, daha açık bir deyimle, bir işçimizin oturmakta olduğu bölgeden başka bir bölgeye taşınmasını, hatta o bölgeye karısının veya çocuklarının getirilmesini yasaklayan çağ dışı bir uygulamaya karşı çıkılmalı, insanın horlanması demek olan böyle bir uygulama biçimi mutlaka değiştirilmelidir.

DİSK, yurt dışında çalışan işçilerimizin bunlar ve bunlara benzeyen daha bir yığın sorunlarını, sıcak bir gündem maddesi olarak daima göz önünde tutacak ve bunların işçilerimizden yana bir uygulama kazanması yönünde çaba gösterecek, mücadele verecektir.

Sevgili delege arkadaşlarım:

İçinde yaşadığımız koşullar hepinizce bilinmektedir. Bu gerçekten çıkarak özetle belirtmem gerekirse, ısrarla sürdürülen böylesine bozuk bir yönetim biçimi içinde, vergi adaletsizliği, yani çok kazanandan pek az, az kazanandan ise pek çok vergi kesilen bir uygulamayı, geniş emekçi kitlelerinin hala ağır bir yük olarak sırtlarında taşımakta devam ettiklerini söyliyeceğim.

Bu uygulama biçimi, geniş emekçi kitlelerinin dar kazançlarını dikkate alan bir yönde düzetilmeli, vergi dilimleri ile ilgili vergi oranları, hayat pahalılığı karşısında değişen durumda olan asgari ücrete göre, oynak merdiven sistemine bağlanmak suretiyle, az kazanandan çok az, çok kazanandan çok vergi kesilmesi ilkesine dönüştürülmelidir. Ayrıca, birçok batı ülkelerinde görülen uygulamaya uygun olarak, kesilen vergiler yıl sonunda maliye dairelerince hesaplanmalı, yasaya vergi cetvellerine göre fazla kesildiği saptanan vergilerin, hak sahiplerine geri verilmesi biçimde bir uygulamaya gidilmelidir.

En önemli sorunlarımızdan biri de hepimizin bildiği gibi, genel grev hakkımızdır. Bu sorun, işçi sınıfının en önemli isteklerinden biri olduğu noktasından hareket edilerek, ele alınmalı, bunun bir an önce gerçekleşmesi için, yoğun ve sürekli bir çaba harcanmalıdır.

Ülkemiz ve tüm çalışanların ekonomik, sosyal, politik yaşamının daha iyiye, daha güzele dönüştürülmesi, demokratik haklarımızın sağlam biçimde elde edilmesi için, işçi sınıfının en etkin mücadele araçlarından biri olan genel grev konusunda, DİSK, üzerine düşen tarihi sorumluluğunun bilinci içinde gerekli kavgayı mutlaka vermelidir.

Ayrıca, 30 günlük kıdem tazminatının yasalaşması, memurlarda sendika kurma ve grev hakkında tanınması, Lokavtın yasa dışı bırakılması, işsizlik sigortasının kurulması, konut ve halkın yaşam ve niteliğine uygun şehircilik planlaması sorunu işçi memur ayrımı sorunu gibi ilk planda ele alınması gerekli ve önemli sorunlar da, DİSK'in gelecek dönemdeki mücadelesinde, üzerinde ısrarla duracağı konulardan olacaktır.

Çok sayın sevgili delege kardeşlerim:

Çalışanlara, üretenlere dönük olmayan, toplumun bütün zenginliklerini yaratanları karşısına alan bir düzende yaşadığımız açıktır. Bu çarpık düzenin Anayasal sınırlar içinde, değiştirilmesi için, bütün ilerici güçlerle birlikte çetin bir savaş veriyoruz ve de vereceğiz.

DİSK'in Beşinci Genel Kurulunu bu inancımızı ve hedeflerimizi daha da pekiştirecek yönde somut kararlar almamız dileği ile açıyor, hepinizi içtenlikle selâmlıyorum!

Sosyalizmin kuruculuğunda daha iyi hizmetler, emekçilere daha iyi haklar, yurdumuzun politik, ekonomik bağımsızlığının gerçekleştirilmesinde daha etkin çabalar ve düşünce özgürlüğünün bir daha sökülmeyecek biçimde verilmesi faşizmin ülkemizden sökülüp atılması, antiemperyalist, anti-kapitalist ve anti-faşist bir cephenin oluşması için üzerimize düşen tarihi ve sınıfsal görevlerimizi daha iyi, daha olumlu yerine getirmemiz üzere ileri...

Kaynak: DİSK (1975), V. Genel Kurul Belgeleri, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 17.

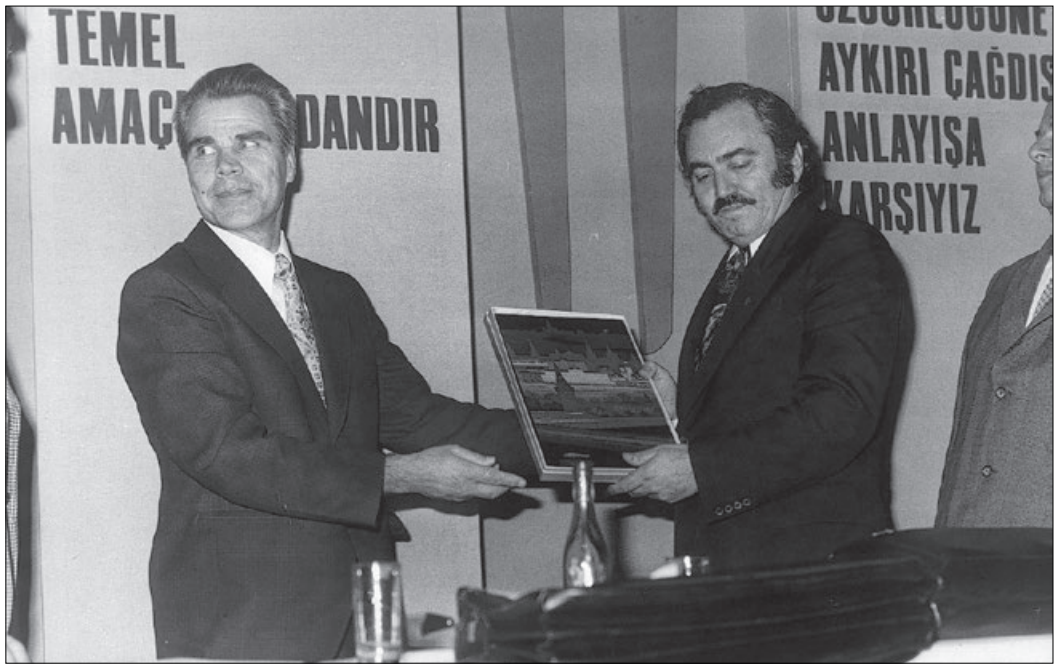

Kemal Türkler 5. Genel Kurula katılan uluslararası konuklara plaket verirken, DİSK Birleşik Metal-İş Arşivi.

5. GENEL KURUL TARTIŞMALARI

Genel Başkan Türkler'in açış konuşmasında *"sosyalizm kuruculuğu"* hedefine yer verdiği Genel Kurulda DİSK Anatüzüğünün amaç maddesine *"sosyalizm"* hedefinin eklenmesi önerisi uzun tartışmalardan sonra reddedildi. Tartışmalar sırasında söz alan Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin konuşmasında Türkler'i sert bir şekilde eleştirdi. Şahin, DİSK'in eyyamcı (günün koşullarına göre hareket eden) bir politika izlediğini ve sosyal demokrasiyi kayıtsız şartsız desteklediğini söyledi. [9]

Türkler'in bu eleştirilere yanıt verdiği konuşması sırasında Divan Başkanı Nebioğlu, 10 dakika sınırının aşıldığı gerekçesiyle mikrofonu kapatılınca gerilim yükseldi. Türkler salonu terk ederken, ertesi gün yapılacak seçimlerde Türkler'in Başkanlığa aday olmayacağı haberleri kulislere yayıldı. Ancak Türkler ile yapılan görüşmeler sonunda Türkler, tekrar aday olmayı kabul etti. Nebioğlu divan başkanlığından ayrıldı ve onun yerine Divan Başkanlığını Petkim-İş Genel Başkanı Mehmet Kılınç yürüttü.

Görevi devralan Mehmet Kılınç'ın yönetim tarzı delegeler arasında tartışmalara yol açtı. Kılınç bir ara dinleyicileri dışarıya çıkaracağını ve polis çağıracağını açıkladı. Bunun üzerine delegelerin bir kısmı salonu terk etti. Genel Kurul salonunu terk edenler arasında Kimya-İş Başkanı Dinçer Doğu, Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin ve Memet Ertürk'ün itirazlarını haklı bulan Maden-İş delegasyonunun bir bölümü de vardı. Genel Kurul kalan delegelerle sürdürüldü. Sonuçta Genel Kurulu terk eden sendikacıların talepleri ve iradeleri kararlara ve seçimlere yansımadı ve TİP, TSİP ve diğer sol gruplara mensup hiç kimse DİSK yönetimine seçilemedi. [10]

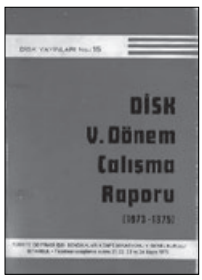

5. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[9] Derinden Gelen Kökler-2.

[10] Derinden Gelen Kökler-2.

Genel kurulda, Anatüzük'te Yürütme Kurulunun seçimi konusunda yapılan değişiklik de tartışma yaratmıştı. Anatüzüğün 29/b maddesindeki bu değişiklik ile Yürütme Kurulu üyeliği için adaylar sadece Genel Başkan tarafından önerilebilecekti.[11] Bu değişiklik Maden-İş'in Anatüzüğünde yer alan Yürütme Kurulu üyelerinin seçilmesine ilişkin hükmü ile aynıydı.

Şubat 1973'te toplanan 4. Genel Kurul sonrasında, özellikle 1974 ve 1975 yıllarında bağımsız sendikaların katılımı ile DİSK hızla büyümüştü. DİSK'i kuran sendikacılar TİP'liydi ve 4. Genel Kurula kadar DİSK üyesi sendikaların yöneticileri büyük ölçüde TİP'e yakın sendikacılardan oluşuyordu. 4. Genel Kurul sonrası DİSK'e üye olan sendikaların yöneticilerinin önemli bir bölümü ise CHP eğilimliydi. Bu eğilim 5. Genel Kurul sonrasında da artmaya devam etti.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu'nun (2017) değerlendirmesine göre "*Kemal Türkler'in savunduğu anlayış tabandan güçlenmenin yanı sıra siyasi ortamın elverişliliği ve Türk-İş politikalarına tepki nedeniyle Türk-İş'ten ayrılan sendikaların DİSK'e katılması, Türk-İş'in zayıflatılmasıydı. Bu başarıldığı takdirde DİSK, pek çok avantaja sahip olacak ve en büyük konfederasyona tanınan yasal olanaklara kavuşacaktı. Bu politikanın doğal sonucu ve başarısı için CHP'li sendikacıların da yönetimde yer alması gerekiyordu.*"[12]

Öte yandan Haziran 1973'te toplanan Türk-İş 9. Genel Kurulunda Türk-İş içindeki sosyal demokrat sendikacılar ayrı bir listeyle seçimlere girdi. Ancak başarılı olamadılar.

Abdullah Baştürk, Türk-İş'i eleştiriyor, *7 Gün* dergisi, 6 Nisan 1976.

Bu durum sonraki birkaç yıl içinde sosyal demokrat eğilimli sendikaların bir bölümünün Türk-İş'ten ayrılmasını beraberinde getirdi. 1965 yılındaki Türk-İş Genel Kurulunda özellikle TİP'li sendikacıların yönetimden uzaklaştırılması sonrasında olduğu gibi Türk-İş'ten kopmalar yaşandı..

İşte bu nedenle 5. Genel Kurul yasal süresinden oldukça erken toplandı ve DİSK'in genişleyen sendikal tabanının, yönetime yansıması hedeflendi. Kuruluşundan 5. Genel Kurula kadar Maden-İş DİSK'in belirleyici gücü ve amiral gemisi idi. Gerek üye ve delege sayısı gerek mali gücü ve gerekse kurumsallığı ile Maden-İş, DİSK'te temel belirleyici idi. Bunun bir diğer sonucu olarak yukarıda vurguladığımız gibi DİSK Anatüzüğü Maden-İş Anatüzüğüne uyarlanmaya çalışıldı. 5. Genel Kurul sonrasında üye sayısının artması ile genişlemeye paralel olarak DİSK'te dengeler değişmeye başladı ve başta Genel-İş olmak üzere daha çok sayıda sendika DİSK yönetiminde etkin olmaya başladı.

[11] DİSK (1976), *DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 20.

[12] Derinden Gelen Kökler-2.

DISK Olağanüstü Genel Kurulu gizli toplantı sonunda CHP'yi destekleme kararı aldı

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu'nun dün öğleden sonra yapılan gizli toplantısında, «CHP'nin desteklenmesi» kararlaştırılmıştır.

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in önerisiyle yapılan gizli oturumda, üyelerin çoğunluğu CHP'yi desteklemeye politikasına devam edilmesini önerirlerken, bazı üyeler ise, yeni bir parti kurulmasını istemişlerdir.

Divan çekildi

Türkler, CHP'nin desteklenmesi gerektiğini anlatırken, konuşma süresi dolduğundan Divan Başkanı sözünü kesmiştir. Türkler bunun üzerine salonu terketmiştir. Bu sırada bazı delegeler, Divan Başkanının tutumuna itiraz etmişlerdir. Divan bunun üzerine oturum sonunda istifa etmiştir.

DİSK Genel Kurulu'nun sabah yapılan toplantısında ise, memurlara grev hakkı verilmesi, lokavtların kaldırılması, toplu işten çıkarma ortamının kaldırılması yolundaki yasaların geçmesi ve memur - işçi ayrımının ortadan kaldırılması yolunda etkili mücadele edilmesi kararı alınmıştır.

Cumhuriyet, 24 Mayıs 1975.

5. Genel Kurulda Alınan "İşbirliği" Kararı

DİSK 5. Genel Kurulu toplumda ve işçi hareketinde ortaya çıkan talepleri kucaklayan kararlar aldı. 5. Genel Kurulda alınan kararlar öncekilerden farklı olarak kadın haklarından çevre sorunlarına kadar ekonomik ve toplumsal hayatın değişik alanlarını kapsıyordu. Kadınlarla ilgili karar, kadın haklarına yönelik ilk genel kurul kararı olması açısından dikkat çekiciydi.

İşçi memur ayrımına değinen, kapsamının daraltılmasını öneren karar önemliydi. Bu karar sonraki yıllarda kamu görevlisi dernekleriyle ortak mücadeleye de kaynaklık etti. Yine asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyine çekilmesi gibi uzun yıllar uğruna mücadele verilen bir politika da karara bağlandı..

Kuşkusuz alınan kararların en önemlisi 33 sayılı ve *Faşizme Karşı İlerici ve Demokratik Güçlerle Yapılacak İşbirliği* başlıklı karardı. Bu karar DİSK'in daha sonraki politika ve iç tartışmalarında önemli bir rol oynayacaktı. Karar sosyalist bir perspektifle yazılmıştı. Kararda DİSK, *"sosyalist bir örgüt"* ve *"sosyalist hareketin önemli taşıyıcısı olan büyük potansiyel gücü"* olarak gösteriliyordu. Genel Kurulda DİSK Anatüzüğünün amaç maddesine *"sosyalizm"* hedefinin eklenmesi önerisinin reddedilmesinden sonra DİSK'i *"sosyalist bir örgüt"* olarak tanımlayan kararın kabulü oldukça ilginçti.

33 sayılı işbirliği kararında *"çeşitli sol partiler yelpazesi karşısında DİSK'in mevcut yerinin açıkça saptanmasında ve bu doğrultuda çaba ve eylem sürdürmesinde büyük faydalar vardır"* değerlendirmesi yapılıyordu.

Kararın dünyadaki sosyalizm uygulamalarına atıf yapan ve bunlara sahip çıkan bölümünde ise *"Dünyamızda artık sosyalist uygulamanın 50 yılı aşkın bir pratiği var. Çeşitli ülkelerde bu pratik bir tornadan çıkmışçasına birbirinin aynı değildir. Hele geri kalmış, az gelişmiş ülkelerde sosyalizme giden bu pratiğin başka başka yöntem ve biçimleri vardır"* denirken, *"ilerici yurtsever demokratik güçlerin kısa süreli amaçlar içinde demokratik özgürlüklerin yerleşmesi ve faşizme etkin biçimde karşı konularak halkımızın can güvenliğinin sağlanması için birlikte somut eylemler sürdürmeli, öncelikle, işçi sınıfımızın bu eylemde bütünleştirilmesi sağlanmalıdır"* hedefi konuyordu.

Ancak DİSK üyesi sendikalar ve genel kurul delegeleri içinde önemli bir ağırlığı olmasına ve DİSK tarafından 1973'ten itibaren açıkça desteklenmesine rağmen CHP'nin 33 sayılı karardaki yeri oldukça eğreti idi ve "CHP ile de" güçbirliğinin yararlı olacağı söyleniyordu:

> *Bütün bu konularda günümüzün koşulları içinde ve kitlelerle yukarıda belirttiğimiz hedefler doğrultusunda bütünleşen ilerici ve önemli bir demokratik güç olduğu inkâr edilemeyen CHP ile de, güç birliği yapma doğrultusunda eylem içinde olmanın büyük yararları olacaktır.*

Genel Kurulda üzerinde en çok tartışma yapılan bu karar metninin sonuna CHP ile işbirliği konusu bir yama gibi "de" ekiyle birlikte yazıldı.

ANATÜZÜK DEĞİŞİKLİKLERİ

ANKARA'YA TAŞINMA ÖNERİSİ KABUL EDİLMEDİ

Genel Kurulda DİSK Anatüzüğünde de bir dizi değişiklik yapıldı. DİSK genel merkezinin Ankara'ya taşınması talebi DİSK Genel Kurullarında zaman zaman dile gelen bir konudur. Genel Kurulda yapılan ve Anatüzüğün 2. maddesinde değişiklik yapılarak DİSK genel merkezinin Ankara'ya nakledilmesi teklifi reddedildi. Bu açık tavır nedeniyle ileride yaşanabilecek aksine bir durumun önlenmesi için Anatüzük'teki "yönetim kurulu kararı ile Ankara'ya taşınabilir" ifadesi 2. maddeden oybirliği ile kaldırıldı. Genel Kurulda alınan kararda bunun yasal açıdan bir zorunluluk olduğu belirtildi.

Anatüzüğün 29. maddesi değiştirilerek beş olan yürütme kurulu üye sayısı, yediye çıkarıldı. Böylece DİSK'in büyüyen yapısına paralel olarak temsil olanakları artırıldı. Ancak bu değişiklikle birlikte Yürütme Kurulu üyelerinin seçilme biçimi değiştirildi. Yoğun ve sert tartışmaların ardından yapılan değişiklikle Yürütme Kurulu üyeliği için adaylar artık Genel Başkan tarafından gösterilebilecekti.

DAHA GENİŞ TEMSİLE OLANAK VEREN ÖRGÜTSEL YAPI

Anatüzüğün 16/A maddesinde yapılan değişiklik ile danışma organı olan Temsilciler Kurulu yerine; Başkanlar Konseyi, Genel Temsilciler Meclisi, Bölge Temsilciler Meclisi ve Bölge Temsilciler Kurulu gibi yeni danışma organları kuruldu. Bu danışsal organlar DİSK'in büyüyen yapısı için önemli idi.

DİSK yöneticileri 5. Genel Kurulda. Soldan sağa: Osman Özkan, Dinçer Doğu, Kemal Türkler, Kemal Sülker, Ali Şahin, DİSK Arşivi.

DİSK Genel Temsilciler Meclisi toplantısı, İstanbul Spor Sergi Sarayı, 1977, DİSK Arşivi.

Ayrıca 24. maddede yapılan değişiklikle yeni danışma organlarının oluşma biçimleri ve çalışma usulleri aşağıdaki şekilde belirlendi:

Başkanlar Konseyi: DİSK Başkanlar Konseyi, Genel Başkanın başkanlığında, DİSK Genel Sekreteri ve DİSK üyesi sendikaların Genel Başkanlarının katılması ile kurulur.

Konsey en geç üç ayda bir Genel Başkan'ın gerekli gördüğü anlarda toplanır ve gündemindeki konuları görüşür. Başkanlar Konseyi, DİSK karar organları açısından istişari bir organdır.

Genel Temsilciler Meclisi: DİSK Genel Temsilciler Meclisi, DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurulları üyeleri ile DİSK üyesi sendikaların genel merkez yürütme ve yönetim Kurulları üyeleri ve DİSK üyesi sendikalara bağlı yurttaki bütün işyerleri sendika baştemsilcilerinin katılması ile kurulur.

Genel Temsilciler Meclisi en geç yılda bir DİSK Yürütme Kurulu kararı ile toplanır ve toplantı divanını DİSK Yürütme Kurulu yönetir. Genel Temsilciler Meclisi DİSK Yürütme Kurulunca hazırlanan gündemindeki DİSK ve işçi sınıfı sorunları ile genel yurt sorunları görüşen istişari bir organdır.

Bölge Temsilciler Meclisi: DİSK Bölge Temsilciler Meclisi, DİSK Bölge Temsilcisi başkanlığında DİSK üyesi sendikaların o bölgedeki teşkilatlanmada bulunan seçimli yöneticilerinin veya geçici bir süre için seçimli yönetici kadrosuna genel merkezce Anatüzüğe uygun atanmış yöneticilerin ve DİSK üyesi sendikalara bağlı o bölgedeki işyeri sendika baş temsilcileri ile işyeri sendika temsilcilerinin katılması ile kurulur.

Bölge Temsilciler Meclisi, DİSK Bölge Temsilcisinin çağrısı ile DİSK Genel Yönetim Kurulunun olağan toplantı gününden en geç bir ay önce toplanır ve o bölgenin DİSK, DİSK'e üye sendikaları ve işçilerle ilgili sorunlarını görüşür.

Bölge Temsilciler Meclisi bir danışma organıdır. DİSK Bölge Temsilcisine ve o bölgedeki üye sendikaların teşkilât yöneticilerine ışık tutar.

Bölge Temsilciler Meclisinin istek ve önerilerine ilişkin görüş ve kararları, DİSK Yürütme Kurulunca gözden geçirildikten sonra mümkün olanları uygulamaya konur veya Genel Yönetim Kurulu gündemine alınır.

Bölge Temsilcilik Kurulu: Bölge Temsilcilik Kurulu, Bölge Temsilcisi başkanlığında, DİSK'e üye sendikaların o bölgedeki Bölge Temsilcisi veya Şube Başkanlarının katılması ile kurulan bir danışma organıdır. Bölge temsilcisinin gerekli gördüğü anlarda Bölge Temsilcisinin çağrısı ile toplanır. Gündemindeki sorunları ile ilgili konuları görüşür.

SEÇİMLERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Yapılan değişiklik ile *"DİSK Genel Kurulu'nun açılış tarihi ile üye sendikanın DİSK'e üyeliğinin kabul edildiği DİSK yönetim kurulu karar tarihi itibariyle üyelik kıdemi üç aydan az olan sendikaların delegeleri Genel Kurul'da oy hakkına sahip değildir"* hükmü Anatüzüğe kondu. Böylece yeni üye olan sendikaların delegeleri, üyelikten ancak üç ay sonra bir genel kurulda oy kullanabilecekti.

Yönetim Kurulunun oluşumunda her sendikadan bir üye kuralı yerine, *"DİSK Yönetim Kurulu, Yürütme Kurulu üyeleri ile Genel Kurul'dan seçilen 20 asıl ve Denetim Kurulu başkanından kurulur"* kuralı getirildi. Yapılan değişikliğe göre 20 asıl üye Genel Kurulda, DİSK üyesi sendikaların üyeleri arasında gizli oy ve salt çoğunluk usulü ile seçilecekti. Genel Kurulda 20 yedek üye için de ayrıca oylama ve aynı usul ile seçim yapılacaktı. Salt çoğunluk oyunu alamayan üyelikler için turlara devam edilmesi hükme bağlandı. Ayrıca *"Yönetim Kurulu üyeliğine bir DİSK üyesi sendikadan üçten fazla üye seçilemez"* hükmü Anatüzüğe kondu.

Yapılan bir değişiklik ile Yönetim Kuruluna aday olma şartı basitleştirildi. *"Aday olmak için DİSK üyesi bir sendikanın aidat ödemekte olan geçerli üyesi durumunda bulunmak yeterlidir"* hükmü kabul edildi:

> – DİSK Yönetim Kurulu üyeliği için adaylık koyma usulü zorunludur. Ve aday olmak için DİSK üyesi bir sendikanın aidat ödemekte olan geçerli üyesi durumunda bulunmak yeterlidir.
>
> – Genel Kurul'da delege olarak hazır bulunanlar adaylığını sözlü olarak koyabilir. Genel Kurul'da delege olarak hazır bulunmayanların daha önceden DİSK Genel Başkanlığına veya Genel Kurul Divan Başkanlığına adaylıklarını yazılı başvurma ile bildirmeleri veya üyesi bulunduğu sendika genel başkanının Genel Kurul'da sözlü olarak ilgili kişinin aday olduğunu açıklaması gerekli ve zorunludur.
>
> – Herhangi bir nedenle Yürütme Kurulundan boşalan yerler ilk Genel Kurul'a kadar geçerli olmak üzere Yönetim Kurulu'nda Genel Kurul'daki usul ile doldurulur.

GENEL BAŞKAN SEÇİMİNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİK

Genel Başkan seçiminde üçüncü tur ve sonrasında da mutlak çoğunluk aranması hükmü kabul edildi. Eski Tüzük hükmü (Madde 33) şöyleydi: *"Genel Başkan, Genel Kurul'da hazır bulunan delegelerin üçte iki çoğunluk oyu ile seçilir. Bu çoğunluk elde edilemediği takdirde oylama üçüncü tura kadar sürer. Üçüncü turda da üçte iki çoğunluk elde edilemezse üç turun oy toplamı bulunarak en çok oy alan aday seçilmiş olur."* Böylece üç tur sonunda en çok oy alan seçilmiş oluyordu. 5. Genel Kurulda yapılan değişiklik ile üçüncü tur ve sonrası için mutlak çoğunluk koşulu getirildi. Genel Kurulda Genel Başkanlık seçimi ile ilgili kabul edilen değişiklik şöyleydi:

5. Genel Kurulda seçilen Yürütme Kurulu bir toplantıda. Soldan sağa: Celal Küçük, Mehmet Karaca, Kemal Türkler ve Mehmet Kılınç, DİSK Arşivi.

Ancak bu takdirde dahi, adayların üç turda aldıkları oy toplamı üç turda kullanılan oy toplamının en az yarıdan bir fazlası olması şarttır. Aksi halde seçim yenilenir. Adaylar yeniden tespit edilerek seçim turuna yeniden başlanır. Ve bu usul seçim sonuçlanmaya kadar aynı şekilde devan ettirilir.

Böylece Genel Başkan'ın çoğunluk iradesine dayanması güvence altına alınmış oldu.

Genel Başkan'ın Yürütme Kurulunda Hakimiyetinin Artması

Yürütme Kuruluna ilişkin Anatüzüğün 29. maddesinde yapılan değişiklikle Yürütme Kurulunun Genel Başkan, Genel Sekreter ve Genel Kurulca seçilen beş üye olmak üzere toplam yedi kişiden kurulması hükme bağlandı. Böylece kuruluşundan bu yana beş kişiden oluşan DİSK Yürütme Kurulu büyüyen DİSK'in ihtiyaçlarına paralel olarak yedi kişiye yükseltildi.

Ancak yapılan bir değişiklikle birlikte *"Genel Kurul'da beş yürütme kurulu üyesinin seçimi Genel Sekreter seçimindeki usul ile yapılır"* hükmü de benimsendi. Böylece Yürütme Kurulu üyelikleri için adaylar sadece genel başkan tarafından gösterilebilecekti. Bir diğer ifadeyle tıpkı Genel Sekreter seçiminde olduğu gibi Yürütme Kurulu üyelikleri için de doğrudan aday olmak ve gösterilmek mümkün değildi. Bu kural 6. ve 7. Genel Kurulda da korundu. Getirilen düzenleme ile Genel Başkan Yürütme Kurulunun kendi dışındaki tüm üyelerinin seçiminde ciddi bir hâkimiyet sağlamış oldu. Kuşkusuz Genel Kurul, Genel Başkanın gösterdiği adayları seçmeyip başka aday göstermeye zorlayabilirdi. Ancak delegelerin aday olmaları veya başka delegelerce aday gösterilmeleri pratikte mümkün değildi. 5. Genel Kurulda bir yandan daha geniş katılıma dayalı Anatüzük değişiklikleri yapılırken öte yandan Genel Başkan'ın yetkilerini artıran değişiklikler kabul edilmişti.

Kurumsallaşmaya Dönük Tüzük Değişiklikleri

Bilindiği gibi 5. Genel Kurula kadar DİSK genel merkezi, uzmanlık dairelerinden ve yeterli uzman kadrolarından yoksundu. DİSK'in yegâne uzmanı uzun yıllar boyunca Sina Pamukçu oldu. 5. Genel Kurul ile birlikte DİSK genel merkezinin kurumsallaşması yönünde önemli bir adım atılmış oldu. Anatüzük değişikliği ile genel merkezde 12 uzmanlık dairesi oluşturuldu. Anatüzüğün 32. maddesinde yapılan değişik ile *"DİSK işlerinin iş bölümü sistemi içinde daha intizamlı ve yararlı yürüyebilmesi için ihtisas daireleri"* kurulması Tüzük hükmü haline getirildi. Kurulması Anatüzük hükmü haline getirilen daireler şunlardı: 1-Koordinasyon Dairesi, 2-Örgütlenme Dairesi, 3-Eğitim Dairesi, 4-Toplu Sözleşme Dairesi, 5-Mali

İşler Dairesi, 6-Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi, 7-Hukuk İşleri Dairesi, 8-Personel Dairesi, 9-Dış İlişkiler Dairesi, 10-Sosyal İlişkiler Dairesi, 11-Araştırma ve Etüd Dairesi ve 12-Ücret ve Ekonomi Politika Dairesi.

Konfederasyon olarak mevzuat açısından toplu iş sözleşmesi ehliyetine sahip olmayan DİSK'in, genel merkezde ayrı bir Toplu Sözleşmesi Dairesi kurması önemliydi. Bunun anlamı; DİSK üyesi sendikaların toplu iş sözleşmelerinin, merkezî bir toplu iş sözleşmesi politikası içinde ve koordinasyon halinde yürütülmesiydi.

Ayrıca Yürütme Kuruluna gerekli gördüğü işler için yeni daireler kurma ve kaldırma yetkisi verildi. Uzmanlık daireleri ile ilgili yapılan diğer Tüzük değişiklikleri şöyleydi:

- Yürütme Kurulu, dairelerin kendileri içinde iş organizasyonu temin için servis, büro gibi sınıflamalar yapar, ücretli kademelerini tesbit eder, memur, sekreter, uzman, organizatör gibi ücretli kadrolarına atamalar yapar.
- Dairelerin kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları özel yönetmelik ile düzenlenir.
- Her daire bir Yürütme Kurulu üyesinin başkanlığında yürütülür. Bu sebeple daire başkanlıkları için, yürütme kurulu kararı ile Yürütme Kurulu üyeleri arasında görev bölümü yapılır. Daire başkanlıkları değişimi de aynı yolla yapılır.
- İhtisas Daireleri Genel Merkez teşkilatlarıdır. Bölge temsilciliklerinde Yürütme Kurulu kararıyla lüzum görülen dairelerin kolları kurulur.

"Her daire bir Yürütme Kurulu üyesinin başkanlığında yürütülür" hükmü ile birlikte DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Daire Başkanı olarak adlandırılmaya başlandı.

Mali Konular

5. Genel Kurulda mali konularda da bazı değişiklikler yapıldı. DİSK aidatının üye başına 1,5 liradan 3 liraya yükseltilmesi önerisi 5. Genel Kurul delegeleri tarafından kabul görmedi.[13] Anatüzüğün 46. maddesinde düzenlenen DİSK Birleşik Grev Fonu'nun adı *"Dayanışma Fonu"* olarak değiştirildi ve Dayanışma Fonu ile ilgili bir dizi değişiklik yapıldı. Eski Tüzük'te üye sendikalar için yüzde 10 olarak belirlenen üye sendikaların grev fonu payı esnetildi. Madde 46'da yapılan değişiklikle *"üye sendikalar bütçelerine fon koymak veya gerekli organlarda karar almak suretiyle veya gerektiğinde DİSK Yürütme Kurulu'nun isteği ile gücü oranında DİSK dayanışma fonuna katkıda bulunur"* hükmü benimsendi.

[13] Derinden Gelen Kökler-2.

Çizim: Orhan Taylan.

Kemal Türkler, 5. Genel Kurulda delegeleri selamlıyor, Soldan sağa: Osman Özkan, Dinçer Doğu, Kemal Türkler, Kemal Sülker, Ali Şahin, DİSK Birleşik Metal-İş Arşivi.

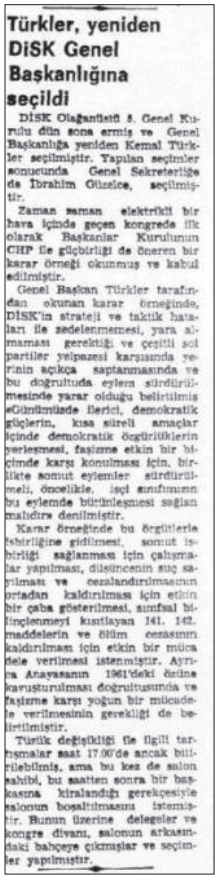

Türkler, yeniden DİSK Genel Başkanlığına seçildi

DİSK Olağanüstü 5. Genel Kurulu dün sona ermiş ve Genel Başkanlığa yeniden Kemal Türkler seçilmiştir. Yapılan seçimler sonucunda Genel Sekreterliğe de İbrahim Güzelce, seçilmiştir.

Zaman zaman elektrikli bir hava içinde geçen kongrede ilk olarak Başkanlar Kurulunun CHP ile güçbirliği de öneren bir karar örneği okunmuş ve kabul edilmiştir.

Genel Başkan Türkler tarafından okunan karar örneğinde, DİSK'in strateji ve taktik hataları ile zedelenmemesi, yara alınmaması gerektiği ve çeşitli sol partiler yelpazesi karşısında yerinin açıkça saptanmasında ve bu doğrultuda eylem sürdürülmesinde yarar olduğu belirtilmiş «Günümüzde ilerici, demokratik güçlerin, kısa süreli amaçlar içinde demokratik özgürlüklerin yerleşmesi, faşizme etkin bir biçimde karşı konulması için, birlikte somut eylemler sürdürülmeli, öncelikle, işçi sınıfının birliğinde bütünleşmesi sağlanmalıdır» denilmiştir.

Karar örneğinde bu örgütlerle öncülüğüne gidilmesi, somut işbirliği sağlanması için çalışmalar yapılması, düşüncenin suç sayılması ve cezalandırılmasının ortadan kaldırılması için etkin bir çaba gösterilmesi, sınıfsal bilinçlenmeyi kısıtlayan 141. 142. maddelerin ve ölüm cezasının kaldırılması için etkin bir mücadele verilmesi istenmiştir. Ayrıca Anayasanın 1961'deki özüne kavuşturulması doğrultusunda ve faşizme karşı yoğun bir mücadele verilmesinin gerekliği de belirtilmiştir.

Tüzük değişikliği ile ilgili tartışmalar saat 17.00'de ancak bitirilebilmiş, ama bu kez de salon sahibi, bu saatten sonra bir başkasına kiralandığı gerekçesiyle salonun boşaltılmasını istemiştir. Bunun üzerine delegeler ve kongre divanı, salonun arkasındaki bahçeye çıkmışlar ve seçimler yapılmıştır.

Cumhuriyet, 25 Mayıs 1975.

Anatüzüğe eklenen Madde 47 ile Dayanışma Fonu'nun amacı ve yönetimi şu şekilde belirlendi:

> *"DİSK dayanışma fonu, Yürütme Kurulu kararı ile örgütlenme eğitim, grev ve lokavt giderleri gibi konularda ihtiyaç karşısında bulunan üye sendikalara borç veya yardım vermek şeklinde kurulur. Talepte bulunan sendikaların gerekçeleri açısından durum tetkik edilmek suretiyle, talepçi sendikalar arasında geçerlilik oranı göz önünde bulundurulur. Dayanışma fonu, fondan verilen borçların yeniden tahsili ve diğer bağış gelirleri ile beslenir."*

5. GENEL KURULDA SEÇİMLER

Genel Başkan seçimi için Kemal Türkler aday gösterildi ve yapılan seçim sonunda Kemal Türkler 92 oy ile DİSK Genel Başkanlığına ilk turda seçildi. Kullanılan oy sayısı 134, boş oy sayısı ise 39 oldu. Ardından Genel Sekreter seçimine geçildi. Genel Başkan Türkler, Kemal Sülker, Cevat Özhasırcı ve Kemal Yılmaz'ı Genel Sekreter adayı gösterdi. Ancak yapılan iki tur oylamada da adaylardan hiçbiri üçte iki oy alamadığı için Genel Sekreter seçilemedi. En güçlü aday olan Sülker ilk turda 67, ikinci turda 60 oyda kaldı. Üçüncü tura geçildiği sırada Kemal Sülker adaylıktan çekildiğini beyan etti. Bu nedenle Genel Başkan eksilen adayın yerine İbrahim Güzelce'yi Genel Sekreterliğe aday gösterdi. Üçüncü tur sonunda 127 oy kullanıldı ve İbrahim Güzelce 84 oy alarak DİSK Genel Sekreterliğine seçildi.

Neredeyse kuruluşundan bu yana DİSK Genel Sekreterliğini yürüten Kemal Sülker'in yerine İbrahim Güzelce'nin Genel Sekreter olarak seçilmesi yeni bir dönemin de işaretiydi. Güzelce, Basın-İş Başkanı olarak DİSK'in kurucuları arasında

yer almış ve DİSK'in ilk Genel Sekreteri olmuştu. Ancak kısa bir süre sonra, 1967 sonlarında DİSK Genel Sekreterliğinden ve Basın-İş Genel Başkanlığından ayrılarak Federal Almanya'ya gitmiş ve Alman Sendikalar Birliği (DGB) Yabancılar Bürosu'nda çalışmaya başlamıştı. Güzelce'nin ikinci Genel Sekreterliği de Nisan 1976'da ani ölümü nedeniyle oldukça kısa sürdü. Güzelce'nin bu kısa görev süresinde yeni dönemin ilk adımları atıldı. Bunlardan en önemlisi 1 Mayıs 1976'nın kitlesel ve açık alanda kutlanması hazırlıklarıdır. Ancak Güzelce'nin beklenmedik ölümü üzerine Yönetim Kurulunun 11-12 Haziran 1976 tarihli toplantısında Mehmet Karaca 37 oyla Genel Sekreterliğe seçildi. Karaca'nın Genel Sekreterliğe seçilmesi üzerine boşalan Yürütme Kurulu üyeliği için, Anatüzüğün 28. maddesi gereğince yapılan ve 23 üyenin katıldığı gizli oylama sonucunda Fehmi Işıklar, ikinci turda 17 oyla Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

Genel Sekreter seçiminin ardından Yürütme Kurulunun beş üyesinin seçimine geçildi. Yapılan Anatüzük değişikliği gereği Genel Başkan, Mehmet Kılınç, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mehmet Karaca ve Uğur Cankoçak'ı aday gösterdi. Adayların üç tur yapılan oylamada üçte iki oy çoğunluğu elde edemedi. Sonuçta üç turun oy toplamında sağlanan salt çoğunluğuna göre, Mehmet Kılınç, Celal Küçük, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu ve Mehmet Karaca Yürütme Kurulu üyeliklerine seçildi.

Tablo 1: 5. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Kemal Türkler	Genel Başkan	Maden-İş
İbrahim Güzelce (*)	Genel Sekreter	Basın-İş
Mehmet Kılınç	Üye	Petkim-İş
Celal Küçük	Üye	Lastik-İş
Rıza Güven	Üye	Tekstil
Kemal Nebioğlu	Üye	Gıda-İş
Mehmet Karaca (*)	Üye	Maden-İş
Fehmi Işıklar (*)	Üye	Maden-İş

(*) Nisan 1976 ölen Güzelce'nin yerine Haziran 1976'da Mehmet Karaca Genel Sekreter seçildi. Karaca'dan boşalan Yürütme Kurulu üyeliğine ise Fehmi Işıklar getirildi.

Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu ve Onur Kurulu asıl ve yedek üyelikleri için 68 oy kullanılan seçimler sonunda seçilenler şunlardı:

Yönetim Kurulu asıl üyeliklerine sırasıyla, Hakkı Öztürk, Şükrü Özbayrak, Mehmet Mıhlacı, Kenan Akman, Niyazi Kuas, Mustafa Karadayı, Niyazi Arslan, Erol Yalçın, Mülayim Güdücü, Fuat Pınarbaşı, Cevat Özhasırcı, Selahattin Sayın, Halil Hayta, Tuncer Kocamanoğlu, Nihat Öztürk, Ali Samet, Kemal Yılmaz, Yurdakul Gözde, Ali Şahin ve Mehmet Akıncı seçildiler.

5. Genel Kurulda seçilen Yürütme Kurulu üyelerinin bir bölümü. Soldan sağa: Rıza Güven, Celal Küçük, Kemal Türkler, Mehmet Karaca ve Mehmet Kılınç.

Soldan sağa: İbrahim Güzelce, Kemal Türkler, Rıza Güven ve Mehmet Karaca.

Yönetim Kurulu yedek üyeliklerine sırasıyla, Süleyman Çelebi, Özer Kömek, Yılmaz Bilge, Mehmet Bekiroğulları, Osman Özkan, Bektaş Avşar, Celal Ceylan, Celal Yalçınkaya, Rafet Demirtel, Yaşar Soykal, Macit Karabulut, Orhan Kuntel, Zafer Demirbilek, Yılmaz Seçkin, Fuat Gedik, A. Baki Son, Süleyman Atasayan, Rafet Bayraktar, Ali Kumbasar ve Murat Kuseyri seçildiler.

Denetim Kurulu asıl üyeliklerine Fikri Tanta, Osman Özkan ve Mehmet Bekiroğulları, Onur Kurulu asıl üyeleri olarak ise Ergün Erdem, Talat Öz, Türker Azaklı, Erdoğan Özen ve Ali Taşer seçildiler.

KADINSIZ BİR DİSK YÖNETİMİ

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1975'in Uluslararası Kadın Hakları yılı ilan edilmesi DİSK'in 5. Genel Kurul kararlarına da yansımış ve 1 no.lu karar kadın işçilere ayrılmıştı. Kararda *"yasalardaki ilerici ve eşitlik ilkesine dayanan hükümlere rağmen uygulamada hâlâ birçok hak ve özgürlüklerden yoksun bulunduğu da saptandığından, Türk kadınının, ekonomik bağımsızlığa ve gerekli sosyal haklara kavuşturulması için gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi"* deniyordu. Ancak bu kararın alındığı genel kurulda seçilenlerin tamamı erkekti. DİSK'in toplam üye sayısı içinde kadın üyelerin oranı tam olarak bilinmemekle birlikte üye sendikaların çok sayıda kadın üyesi vardı. Ancak ilk kez kadın sorununa ilişkin bir kararın alındığı genel kurulda DİSK yönetim organlarına seçilenler arasında hiçbir kadın üyenin olmaması dikkat çekiciydi. Bu tabloda 1977 ve 1980'de toplanan genel kurullarda da önemli bir değişiklik yaşanmadı. Ancak 5. Genel Kurul sonrasında DİSK'in yayın organlarında sık sık kadın sorunu konusunda yazılar yer almaya başladı.

Not: DİSK ve kadınlar konusunda kapsamlı bir değerlendirme bu kitabın ilerleyen sayfalarında yer almaktadır.

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL (1976)

5. Genel Kuruldan 17 ay sonra, DİSK Olağanüstü Genel Kurulu Anatüzük değişikliği gündemi ile 24 Ekim 1976 günü DİSK genel merkezi toplantı salonunda toplandı. Olağanüstü Genel Kurul, ileride ayrıntılarıyla ele alınan ve Eylül 1976'da gerçekleştirilen DGM direnişinin (Genel Yas Eylemi) ardından toplandı. Olağanüstü Genel Kurul özellikle Genel Yas Eylemi gerekçesiyle işten atılan işçilerle dayanışma için gerekli Anatüzük değişikliklerinin yapılmasını amaçlıyordu.[14]

Genel Kurulun Divan Başkanlığını DİSK'e yeni katılan Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk yaptı. Olağanüstü Genel Kurul, DİSK'in örgütsel yapısını güçlendirmek için Anatüzük'te değişiklikler yapılması amacıyla, 25-29 Mayıs 1976'da yapılan Gönen Konferansı ve 23 Ekim 1976'da toplanan Genel Temsilciler Meclisinde alınan kararlar çerçevesinde toplandı.

Genel Kurul başlarken Divan'a verilen bir önergede özetle *"23 Ekim 1976 Cumartesi günü İstanbul Spor ve Sergi Sarayında toplanan DİSK Temsilciler Meclisi toplantısında Yürütme Kurulumuzun bugün 24 Ekim 1976 günü yapılacak Olağanüstü Genel Kurul'da mal varlıklarının açıklanacağı duyurulmuştu. Böyle bir açıklamanın kongre sırasında yapılmasının DİSK Yürütme Kuruluna güvensizlik anlamına gelebileceğini bu bakımdan aşağıda imzaları bulunan bizler açıklamanın DİSK'e bağlı bütün sendikaların yürütme kurulları seviyesinde genişletilerek kongreden sonraki bir tarihte yapılmasının talep ederiz"* denilmekteydi. Önerge, Divan Başkanlığınca genel kurulun oylarına sunuldu. Oybirliğiyle kabul edilerek gündemin Tüzük değişikliğine ilişkin maddelerine geçildi. Mal varlığı tartışması DGM direnişi sırasında sağcı basın tarafından DİSK yönetimini yıpratmak amacıyla açılmıştı.

Olağanüstü Genel Kurulda gündeme gelen Anatüzük değişikliklerinin nedeni özellikle DGM direnişinin ardından işten atılan DİSK üyelerine destek olmak amacıyla bir dayanışma fonu kurulması ve DİSK'in örgütsel yapısının bölge temsilciliklerinin etkinliğini artırmak yoluyla güçlendirilmesi idi.

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu, 1976, DİSK Arşivi.

[14] *DİSK* dergisi, Sayı 28, Ekim 1976.; DİSK Ajansı, 19 Kasım 1976.

Türkler ve Baştürk DİSK Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK flaması önünde, 1976. DİSK Arşivi.

DİSK İşsizlik Fonu ve Dayanışma Fonu

DİSK Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi 12 Kasım 1976 tarihinde yaptığı olağanüstü toplantıda bir İşsizlik Fonu kurulmasını kararlaştırdı. Konu ile ilgili *DİSK'in Sesi* gazetesinde yapılan değerlendirmede *"DİSK üyelerinin iş güvenliğini sağlamak, onlara kapitalist düzenin saldırılarına karşı koymada yardımcı olmak için bir İşsizlik Fonu kurmuştur"* denildi. Aynı yazıda 1 Ocak 1977'den sonra işten atılan DİSK üyelerine İşsizlik Fonu'ndan düzenli ödeme yapılacağı belirtildi. DİSK İşsizlik Sigortası Fonu'nun temel kaynağı 24 Ekim 1976'da toplanan Olağanüstü Genel Kurulda Tüzük değişliği ile kurulan Dayanışma Fonu olacaktı.

Aidat: Üye başına 150 kuruş olan DİSK üyesi sendikaların üyelerinin DİSK'e ödeyeceği aidatlar yasal brüt günlük asgari ücretin onda biri olarak belirlendi. Dönemin yasal günlük asgari ücreti 60 TL olduğu için onda biri 6 TL anlamına geliyordu Böylece DİSK'e ödenecek aidat dört katına çıkarılmış oldu.

Dayanışma Fonu: Anatüzük değişikliği ile Dayanışma Fonu tanımı genişletildi. Tüzüğün 46. maddesi *"DİSK bünyesinde yapılan grevleri destekleme veya DİSK ilkelerini gerçekleştirme mücadelelerinde işten çıkarılan işçilere yardım yapma amacı ile DİSK hesabı içinde bir dayanışma fonu kurulur"* şeklinde değiştirildi.

Dayanışma Fonu'na kaynak sağlamak için Anatüzüğe yeni hükümler kondu.

DİSK üyesi sendika üyelerinden her takvim yılında yasal brüt asgari ücretin iki katını aşmamak şartıyla brüt bir günlük ücreti tutarında dayanışma aidatı alınması hükme bağlandı. Bu aidatın üyesi olduğu sendika tarafından işçinin çalıştığı işyerinden kaynağından kesilip DİSK banka hesabına yatırılması benimsendi.

Üye sendikaların, bütçelerine fon koymak veya gerekli organlarında karar almak suretiyle veya gerektiğinde DİSK Yürütme Kurulunun isteğiyle gücü oranında DİSK Dayanışma Fonu'na katkıda bulunmaları hükme bağlandı.

Dayanışma Fonu gelirlerinin DİSK'in bankada açtıracağı özel bir hesapta toplanmasına ilişkin hüküm Tüzüğe kondu. Bu hesapta toplanan Fon'un, üye sendikaların uyguladığı grevlerde üyelerine ödenmek üzere istemleri üzerine DİSK Yürütme Kurulunun 2/3 oyu ile alınan kararla borç ya da bağış olarak verilebileceği kuralı benimsendi.

Ayrıca, Fon gelirlerinin, DİSK ilkelerini gerçekleştirmek amacı ile yapılan girişimlerde işlerine son verilen DİSK'e bağlı

sendikaların üyelerine Yürütme Kurulu kararı ile sosyal yardım ya da borç olarak verilme amacı dışında kullanılamayacağı da hükme bağlandı.

Yapılan Tüzük değişikliği ile Genel Kurulun toplama gününde görevde bulunan seçimle işbaşına gelmiş DİSK Bölge Temsilcileri Genel Kurulun doğal delegesi haline geldi. Tüzük değişikliği ile Başkanlar Konseyine DİSK Yürütme Kurulu da eklenerek Konsey'in yapısı güçlendirildi.

5. Genel Kurul Sonrası Çeşitli Çalışmalar

DİSK Yönetimi 5. Genel Kurul sonrasında hızlı ve yoğun bir çalışma içine girdi. Bir yandan DİSK'in merkezî faaliyetlerini güçlendirecek kararlar alınırken, öte yandan ülke ve emek gündemiyle ilgili eylemler ve çalışmalar yapılmasını kararlaştırıldı.

1975-1980 döneminde DİSK, toplu pazarlık alanında önemli ve çok iddialı hedefler ortaya koydu. İşkollarında, toplu sözleşme taslaklarına çalışma sürelerinin düşürülmesi, 1 Mayıs'ın tatil günleri arasına alınması, iş güvencesine ilişkin mekanizmalar, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri gibi hükümler alındı. Bu taleplerden pek çoğu verilen kararlı mücadelelerle toplu sözleşme hükmü haline gelebildi. MESS sözleşmelerinde hayata geçirilen çalışma sürelerinin kademeli olarak düşürülmesi, bu dönemde toplu pazarlık alanında gerçekleştirilen anılmaya değer gelişmeler arasında yer aldı.

Kıdem tazminatı konusunda yapılan düzenlemeler kuruluşundan itibaren DİSK'in

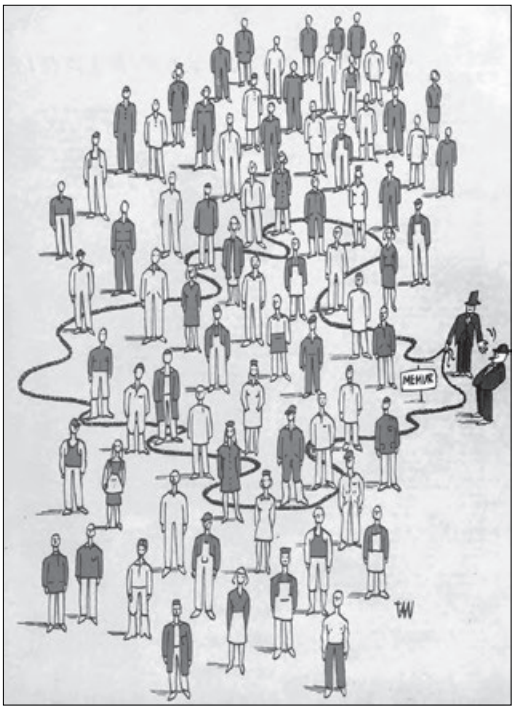

İşçi memur ayrımı üstüne bir çizim, Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 18, Aralık 1975.

hep gündeminde oldu. Bilindiği gibi 1975 yılında 1475 sayılı Yasa'da yapılan değişiklik ile kıdem tazminatı süresi 30 güne çıkarılmış ancak kıdem tazminatı ile ilgili bir fon kurulması hükmü Yasa'ya eklenmişti. 1975 yılında kıdem tazminatı ile ilgili yapılmak istenen değişliği DİSK Yürütme Kurulu şöyle değerlendiriyordu:[15]

> 1-b) Basından, kıdem tazminatlarının 30 güne çıkarılması ile ilgili Yasa teklifinin Büyük Millet Meclisine verildiği öğrenildiğinden ve çıkarılmak istenen Yasanın, işverenin işçiye ödemekle yükümlü olduğu kıdem tazminatına devleti de ortak edici bir hedef güttüğü, ayrıca, işvereni kendisinin ödemesi gerekli kıdem tazminatı yükünden kurtararak, onu rahatça işçi çıkarma olanağı hazırlayacağı ve düşük ücretle işçi çalıştırılmasını da bu yolla gerçekleştirileceği, işçilerin iş güvencesinin ise ortada kaldırılacağı planlandığından tasarının bu biçimi ile yasalaştırılmasına kesinlikle karşı çıkılmasına

[15] 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

KIDEM TAZMİNATI FONU İŞÇİ HAKLARINA SALDIRI GİRİŞİMİDİR

DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca'nın Açıklaması:

''Verilen haklar geri alınmayacaktır'' diyen MC yalan söylemektedir. Kıdem Tazminatı Fonu Tasarısı ile kazanılmış haklar geri alındığı gibi, işçi çıkarlarına aykırı yeni hükümler getirilmektedir. Bu da yetmiyormuş gibi, hazırlanan ve başbakanlığa verilen tasarı, işverenlerin isteği üzerine geri alınmıştır. Tasarıda işverenlerin çıkarları doğrultusunda yapılacak değişikliklerle kıdem tazminatı bir sosyal kazanım olmaktan çıkarılacaktır. İşverenlerin bir isteği üzerine tasarıyı geri almaktan çekinmeyen MC'nin böylece büyük sermaye çevrelerinin sözcülüğünü yaptığı bir kez daha ortaya çıkmıştır. MC sosyal içerikli yasalar, refah derken halkımızın hak ve çıkarlarını daha da kısıtlamaktadır.

Kıdem tazminatı uygulaması işçi sınıfımızın çıkarlarını ilgilendirdiği için bu konuya ilişkin girişimler tüm işçiler ve kamuoyu önünde açıkça tartışılmalıdır.

Oysa Çalışma Bakanlığı işçi kuruluşlarına danışmadan bir tasarı hazırlamış ve yangından mal kaçırırcasına başbakanlığa gönderilmiştir. Daha sonra, işveren kuruluşlarının isteğine boyun eğerek geri aldığı tasarıda özellikle işverenlerin istedikleri değişiklikleri yapmak üzere sadece Türk-İş, işverenler konfederasyonu ile bir banka temsilcisini toplantıya çağırmıştır. 550 bin işçinin sözcüsü olan konfederasyonumuzun görüşünün alınmak istenmemesini işçi sınıfına hakaret olarak kabul ediyoruz.

Aslında MC, temsil ettiği büyük sermaye adına giderayak işçi hak ve çıkarlarına son darbelerini vurabilme telâşı içindedir. Kıdem Tazminatı Fonu Tasarısı MC'nin işçi düşmanı girişimleri arasında yer almaktadır. Birikmiş kıdem tazminatlarının getireceği yükten çekindikleri için bugüne kadar işverenler işçileri istedikleri zaman ve rahatça işten atamıyorlardı.

Yani kıdem tazminatı işçi için işverene işçiyi işinden çıkarma olanağı veren 13'üncü maddeye karşı bir çeşit ''iş garantisiydi''. Yeni tasarıya göre işveren bu yükten kurtulacak ve kıdem tazminatları ayrı bir fonda toplanacaktır. Böylece, işverenler birincisi başta bilinçli DİSK üyeleri olmak üzere, istedikleri işçiyi istedikleri zaman işten çıkarma olanağına kavuşacaklar. İşten çıkardıklarının yerine olacakları yeni işçilere düşük ücret verecekleri için daha fazla kâr elde edecekler. İkincisi, 13 ve 17'nci maddeleri keyfi bir şekilde uygulayacakları için işçilerin örgütlenmesini daha da zorlaştıracaklardır. Üçüncüsü de, SSK'da yaptıkları gibi kıdem tazminatı fonu için üzerlerine düşen ödemeyi yapmayarak yeni bir kazanç daha sağlayacaktır. Dördüncüsü, yine SSK'da olduğu gibi fonda birikecek milyonlar yağmalanacaktır.

DİSK olarak kıdem tazminatı uygulamasıyla bir noktaya kadar sağlanan iş garantisini bütünüyle ortadan kaldırdığı, işverenlere yeni kâr alanı açtığı ve özellikle DİSK'in örgütlenmesine yöneleceği için Kıdem Tazminatı Fonu Tasarısını işçi hak ve çıkarlarına karşı yönelmiş bir girişim olarak görüyoruz.

Öte yandan, işverenlerin değişiklik önerileri de kabul edildiği taktirde kıdem tazminatlarının işçi için hemen hemen hiç bir anlamı kalmayacaktır. Örneğin kıdem tazminatına ilişkin tüm ödemelerin fondan yapılmasını isteyen işverenlerin amacı daha az işçiye daha çok üretim yaptırmak ve DİSK'e üye olan veya olmayan işçileri işten çıkarmak suretiyle işyerlerini dikensiz gül bahçesi haline getirmektir. Ayrıca işverenler fona ödeyecekleri primlerin gider olarak gösterilmesini isteyerek devlete daha da az vergi ödemenin yollarını aramaktadırlar. İşverenlerin bir başka önerisi de fona katılma paylarının düşürülmesidir.

KIDEM TAZMİNATI

kıdem tazminatı fonu işçi haklarına saldırı girişimidir.

KIDEM TAZMİNATI FONU TASARISI ÜZERİNE BİR AÇIKLAMA YAPAN DİSK GENEL SEKRETERİ M. KARACA'NIN BASIN BİLDİRİSİNİ YAYINLIYORUZ:

«Verilen haklar geri alınmayacaktır» diyen MC yalan söylemektedir. Kıdem Tazminatı Fonu Tasarısı ile kazanılmış haklar geri alındığı gibi, işçi çıkarlarına aykırı yeni hükümler getirilmektedir. Bu da yetmiyormuş gibi, hazırlanan ve başbakanlığa verilen tasarı, işverenlerin isteği üzerine geri alınmıştır. Tasarıda işverenlerin çıkarları doğrultusunda yapılacak değişikliklerle kıdem tazminatı bir sosyal kazanım olmaktan çıkarılacaktır. İşverenlerin bir isteği üzerine tasarıyı geri almaktan çekinmeyen MC'nin böylece büyük sermaye çevrelerinin sözcülüğünü yaptığı bir kez daha ortaya çıkmıştır. MC sosyal içerikli yasalar, refah derken halkımızın hak ve çıkar-

DİSK dergisi, Sayı 33, Mart 1977.

Böylece işveren işten çıkardığı işçinin kıdem tazminatı işçiden kesilen primlerle ve ayrıca devletin kesesinden, yani yine emekçi halkın vergileriyle ödenecektir.

İşverenlerin değişiklik önerileriyle birleştirildiğinde hazırlanan tasarının neden DİSK'ten ve kamuoyundan saklandığı daha iyi anlaşılmaktadır. Bu gerici ve sermaye yanlısı girişim karşısında bugüne kadar sessiz kalan Türk-İş'in bu sessizliği ancak kıdem tazminatı fonu tasarısını onayladığı anlamına gelir.

Türk-İş yönetimi için önemli olan işçi sınıfının çıkarlarının ayaklar

altına alınması değildir. DİSK'in hızlı gelişmesini önlemeye yönelik işverenlerin ve MC'nin her girişiminin altında mutlaka Türk-İş yönetiminin de imzası vardır.

"Sosyal refahın" lâfını edip halkımızı yoksulluğa iten MC, kazanılmış kıdem tazminatı hakkına saldıracağı yerde işsizlik sigortası ile İş Yasası'ndaki işçi kıyımının araçları olan 13 ve 17 nci maddeler üzerine görüşlerini açıklasınlar. Hem işsizlik sigortası kurmayıp 13 ve 17 nci maddeleri kaldırmayacaksınız, hem de kıdem tazminatı fonu kurarak işçileri işverenlere kul köle yapmaya kalkışacaksınız. Bunun bir tek adı vardır. O da işçi düşmanlığıdır. DİSK öncelikle işsizlik sigortasının kurulmasını ve anti-demokratik 13 ve 17 nci maddelerin kaldırılmasını istemektedir.

MC halkımıza karşı açtığı bu meydan savaşını faşist cinayetleri kışkırtarak, gencecik çocukların kanına girerek, işsizliği hayat pahalılığını ve vergileri arttırarak, kıdem tazminatı fonu kurarak, kiraları yükselterek, Amerikan emperyalizminin uşaklığını yaparak sürdürmektedir. Bu nedenle, emekçi halkımız, işçi sınıfımız seçimlere MC'siz girmek ve seçimlerden de demokratik ilerici bir iktidarla çıkmak istiyor.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 33, Mart 1977.

5. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri

MEHMET KARACA

DİSK Genel Sekreteri

Mehmet Karaca bir toplantıda Türkler ile birlikte, DİSK Arşivi.

Mehmet Karaca, 1945 yılında Bolu, Göynük'te bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokulu dışarıdan tamamladı, Orta öğretimine Adapazarı İmam Hatip Okulu'nda başladı. Bir yıl süren öğretiminin ardından İstanbul Haydarpaşa Erkek Enstitüsü'ne devam etti. Bu okuldan 1963 yılında ayrılarak işçilik yapmaya başladı.[1, 2]

1963 ve 1964 yılları arasında Tophane'de bulunan bir torna atölyesinde çalıştıktan sonra 1965 ve 1966 arası askerlik yaptı. Askerlik dönüşü, 1967'de Otosan Fabrikası'nda çalışmaya başladı ve işyerinde örgütlü bulunan Bağımsız Çelik-İş'e üye oldu. 1969'da ise DİSK'in kuruculararından Maden-İş'in Otosan Fabrikası'nda örgütlenme çalışmalarına aktif olarak katıldı. 1970 yılına kadar Otosan'da sendika işyeri temsilciliği ve baştemsilciliği görevlerini üstlendi. 15-16 Haziran 1970 işçi direnişinden sonra işten çıkarıldı.

Otosan'da işten çıkarılmasının ardından Maden-İş Pendik IV. Bölge Temsilciliği örgütlenmesinde görev aldı. 1972 ve 1974 yıllarında Pendik'te Bölge Temsilcisi seçildi. 1974 Eylül'ünde gerçekleştirilen Maden-İş 21. Genel Kurulunda Genel Başkan Vekili oldu. Maden-İş Genel Başkan Vekili olduğu dönemde, 1975 yılında gerçekleştirilen DİSK 5. Genel Kurulunda DİSK Yürütme Kurulu üyesi seçildi.

Aynı genel kurulda DİSK Genel Sekreteri olarak seçilen İbrahim Güzelce'nin karaciğer kanserine yakalanmasının ardından vekaleten DİSK Genel Sekreterliği yaptı. Güzelce'nin 11 Nisan 1976'da ölümünün ardından ise DİSK Genel Sekreteri oldu.[3] Karaca'dan boşalan Yürütme Kurulu üyeliğine ise Maden-İş Genel Başkan Yardımcısı Fehmi Işıklar geldi.

DİSK Genel Sekreterliği görevini sürdürürken 1976 1 Mayıs'ının Tertip Komitesinde Kemal Nebioğlu ve Memet Ertürk ile görevlendirildi.[4] 1977 1 Mayıs Tertip Komitesi ise Mehmet Karaca başkanlığında Memet Ertürk ve Av. Müşür Kaya Canpolat'tan oluşturuldu.[5]

[1] "Karaca, Mehmet" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[2] "M. Karaca DİSK Genel Sekreteri Seçildi", *DİSK* dergisi, Sayı 24, Haziran 1976.

[3] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[4] 27 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[5] 9 Mart 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Mehmet Karaca Türkler ile birlikte Mayıs 1976'da. Türkler'in arkasında solda Av. Rasim Öz, DİSK Arşivi.

DGM eylemi sırasında, 21 Eylül 1976 günü Karaca DİSK'ten gözaltına alındı ve tutuklandı. Avukatların itirazları sonrası 23 Eylül 1976'da tutuklama kararının kaldırılmasıyla tahliye edildi.

1977 sonbaharında yaşanan uzmanlar ve yönetim krizi[6] sırasında 7 kişilik DİSK Yürütme Kurulu 4 ve 3 olarak iki ayrı gruba bölündü ve Mehmet Karaca, Yürütme Kurulunun çoğunluğu tarafından görevden alındı. DİSK Onur Kurulu bu krizin ardından 19 Ekim 1977'de aldığı kararla DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca'yı DİSK üyeliğinden 1 ay süreyle geçici olarak ihraç etti. Kararın gerekçesinde Karaca'nın *"Sıfat ve yetkilerini kötüye kullandığı ve tüzük hükümlerine ve alınan kararlara uymadığı"*[7] davrandığı belirtildi. Kriz, daha sonra erken toplanan ve 22-26 Aralık 1977'de gerçekleştirilen 6. Olağan Genel Kurul ile çözüldü.

Aralık 1979'da gerçekleştirilen Maden-İş Genel Kurulunda Genel Sekreter olarak seçildi. 22 Temmuz 1980'de DİSK eski Genel Başkanı ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in öldürülmesinin ardından Maden-İş Yönetim Kurulu kararıyla Maden-İş Genel Başkanı oldu.

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası DİSK ve DİSK üyesi sendikaların yöneticilerinin bir kısmı gözaltına alındı. Mehmet Karaca, Maden-İş Yürütme Kurulunun, sıkıyönetimin "teslim ol" çağrısına uymama kararı aldıklarını fakat sonra parti (TKP-Türkiye Komünist Partisi) aracılığı ile yurtdışına çıktıklarını belirtmektedir.[8] Karaca yurt dışında sendikal ve politik çalışmalarını sürdürdü, bu sırada vatandaşlıktan çıkarıldı.

Mehmet Karaca, sendikal alanda aktif olduğu kadar siyasette de etkindi. TKP'nin Merkez Komite üyesiydi. 1987 yılında TKP ile TİP'in birleşme çalışmalarına katıldı ve birleşme sonucunda oluşan yeni partinin (TBKP-Türkiye Birleşik Komünist Partisi) Merkez Komitesi üyesi oldu.[9] Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişikliğin ardından Mayıs 1991'de Türkiye'ye döndü.

DİSK ve üye sendikaların kapatılma kararlarının kaldırılması ve DİSK yöneticilerin beraat etmesi üzerine Temmuz 1991'de yeniden faaliyete geçen Maden-İş'in genel başkanlık görevini üstlendi. Mart 1992'de gerçekleştirilen Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulunda sendikal görevlerini bıraktı.

Mehmet Karaca evli ve 2 erkek çocuk babasıdır.

[6] DİSK'te uzmanlar ve yönetim içi kriz metin içerisinde ayrıntılı olarak yer almaktadır.

[7] *Milliyet*, 22 Ekim 1977.

[8] Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz (2021), "12 Eylül Darbesi ve Sendikal Hareket", *Emek Tarihi Konferansları IV*, Hazırlayanlar Erol Ülker ve Tayfun Mertan, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

[9] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

MEHMET KILINÇ

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve Başkan Vekili

1934 yılında Maraş'ta doğdu.

13 Mayıs 1963'te Ankara'da kurulan Türkiye Petrol ve Enerji İşçileri Federasyonu'nun (Petrol-İş) kurucularındandı.[10] Kurulduğunda federasyonun Genel Başkanlığını üstlendi. 9 Mayıs 1964'te gerçekleştirilen Petrol-İş Genel Kurulunda yeniden federasyonun Genel Başkanı oldu.

Petrol-İş'in 18 Haziran 1965 tarihli Genel Kurulunda federasyonun yeni kurulacak işkolu sendikası Petkim-İş'e devrine karar verildi.[11] Petkim-İş 9 Eylül 1965'te Ankara'da kuruldu. Mehmet Kılınç Petkim-İş'in kurucuları arasında yer aldı ve uzun yıllar Petkim-İş Genel Başkanlığı yaptı.

1965'te, T. Pancar-İş, T. İl-İş, T. Sağlık-İş, T. Motor-İş, T. Koop-İş, T. Petrol-İş ve T. Tesisat-İş tarafından kurulan Türkiye İşçi Sendikaları Dayanışma Konseyinin başkanlığı görevini üstlendi.[12] Konsey'in dağılmasının ardından[13] 14 Aralık 1968'de kurulan Özgür-İş (Türkiye Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) kurucu heyetinde Petkim-İş adına yer aldı. Konfederasyon 27 Aralık 1969'da Ankara Valiliğince feshedildi.[14]

Kuruluşundan itibaren bağımsız bir sendika olarak çalışmalarını sürdüren Petkim-İş 19 Ocak 1975'te gerçekleştirilen Petkim-İş Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK'e üye olma kararı aldı. DİSK'in her işkolunda tek sendika ilkesi doğrultusunda aynı işkolunda kurulu DİSK

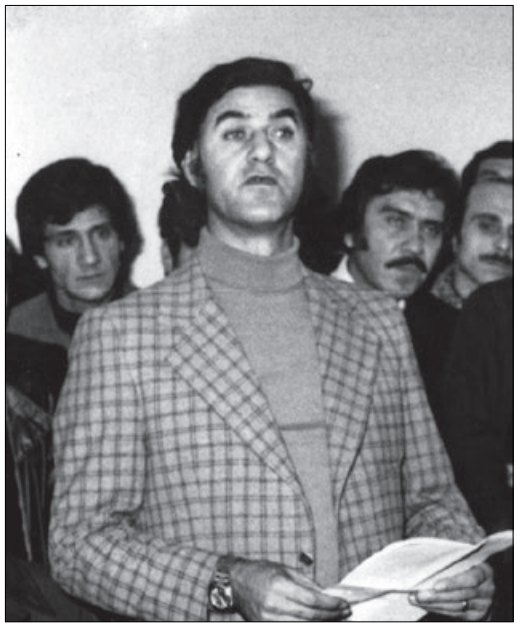

Mehmet Kılınç DGM direnişi davasında yargılanırken, DİSK Arşivi.

üyesi Petrol Kimya-İş, 1976'da kendisini feshederek Petkim-İş'e katıldı. İki sendikanın birleşmesi sonucu oluşan sendikanın Genel Başkanlığına Mehmet Kılınç seçildi. Petkim-İş Genel Başkanlığı görevini 14-16 Nisan 1979 tarihinde gerçekleştirilen Genel Kurula kadar sürdürdü.

DİSK'in 21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde gerçekleştirilen 5. Genel Kurulunda Kemal Nebioğlu'nun çekilmesi üzerine Divan Başkanlığı görevini devraldı. Mehmet Kılınç'ın Genel Kurulu yönetme tarzı delegeler arasında tartışmalara sebep oldu. Bu genel kurulda Yürütme

Kılınç CKMP yöneticiliği döneminde Türkeş ile birlikte (1965), Yürüyüş dergisi, Sayı 88, 14 Aralık 1976, TÜSTAV Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi.

[10] "Petrol-İş (Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonu)" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[11] "Petkim-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[12] "Türkiye İşçi Sendikaları Dayanışma Konseyi" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[13] Yıldırım Koç (1996), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi*, Ankara: Yol-İş Sendikası Yayınları, ss. 300-310.

[14] Yıldırım Koç (2003), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları; akt. *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi* (1998), 2. Cilt.

Kurulu üyesi seçildi ve DİSK Genel Başkan Vekili oldu. Ayrıca bu dönemde DİSK Sosyal İlişkiler Dairesi Başkanlığı yaptı.[15] DİSK'in 22-28 Aralık 1977 tarihlerinde gerçekleşen 6. Genel Kurulunda ise Yönetim Kurulu üyesi seçildi.

Mehmet Kılınç, 1 Eylül 1965'e kadar Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) üyesiydi ve Parti'nin Genel İdare Kurulu üyeliğini yaptı. Bu tarihte merkez adaylarının tespit edilmesi sırasında çıkan tartışmalar sonucu Parti'den istifa etti.[16]

Mehmet Kılınç, Petkim-İş Genel Başkanlığı döneminde özellikle TİP çevresinden yoğun eleştiriler aldı.[17] Kılınç'ın *Yürüyüş*'te yayımlanan Alpaslan Türkeş ile birlikte olduğu fotoğrafı üzerine siyasi çizgisi tartışmalara yol açtı. Bunun üzerine 10 Nisan 1977'de toplanan Petkim-İş Ankara Şubesi Olağanüstü Genel Kurulunda CHP'li olduğunu belirterek İzmir Milletvekili adayı olacağını söyledi.[18] DİSK Yürütme Kurulu, Mehmet Kılınç'ı bu süreçte "milletvekili aday adayı olması dolayısıyla genel seçimlere kadar" toplantılardan izinli saydı.[19] Ancak Kılınç Milletvekili seçilemedi.

Kılınç'ın *İktisadi Mücadelen Siyasi Mücadeleye* adlı bir kitabı bulunmaktadır (Ankara: Petkim-İş Yayınları,1975).

Kılınç, DİSK Ana davasında yargılananlar arasında yer almadı. Bir resmî belgede firari olarak belirtilmektedir.[20]

Hakkında çok az biyografik bilgi bulabildiğimiz Mehmet Kılınç'ın ölüm tarihi saptanamamıştır.

[15] 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[16] *Cumhuriyet*, 2 Eylül 1975.

[17] *Yürüyüş*, Sayı 88, 14 Aralık 1976; *Yürüyüş*, Sayı 94, 25 Ocak 1977; *Yürüyüş*, Sayı 102, 22 Mart 1977; *Yürüyüş*, Sayı 106, 19 Nisan 1977.

[18] *Yürüyüş*, Sayı 106, 19 Nisan 1977.

[19] 21 Mart 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[20] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi Belgeleri, Petkim-İş dosyası, Tarih Vakfı Arşivi.

FEHMİ IŞIKLAR

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve DİSK Genel Sekreteri

Soldan sağa: Fehmi Işıklar, Abdullah Baştürk, Kemal Nebioğlu.

Ahmet Fehmi Işıklar 20 Ekim 1941'de Urfa'da doğdu. Sanat Enstitüsü'nü Urfa'da tamamladıktan sonra 1958'de Kırıkkale Mühimmat Fabrikası'nda tornacı olarak çalışmaya başladı. 1961'de Kırıkkale'de Akşam Tekniker Okulu'nu tamamladı. 1966'da Muğla'da Orman İşletmeleri tamirhanesinde atölye şefi olarak çalışmaya başladı.[21]

1960'ların başında Türk-İş üyesi Metal-İş Federasyonu'na bağlı Muğla Metal-İş'in kuruluş çalışmalarına katıldı. 1968'de Türk-İş'e bağlı Metal-İş Federasyonu Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.[22] Bursa'daki otomotiv grevi sırasında federasyon yöneticileriyle yaşanan uyuşmazlık sebebiyle 1973'te Çağdaş Metal-İş'in kuruluş çalışmalarında yer aldı ve Genel Başkanlığını üstlendi.[23] Çağdaş Metal-İş, 17 Ocak 1976 günü toplanan Genel Kurulunda DİSK'e bağlı Maden-İş'e katılma kararı aldı.[24]

[21] "Işıklar, Fehmi" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[22] Fehmi Işıklar (1986)., *DİSK Davasında Savunma, İstanbul:* Gür Yayınları:22.

[23] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[24] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Işıklar, 11-12 Haziran 1976'da İbrahim Güzelce'nin ölümü üzerine Mehmet Karaca'nın Genel Sekreterliğe seçilmesi nedeniyle boşalan Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.[25] Genel Sekreterin bulunmadığı zamanlarda Genel Sekretere vekalet etmesine karar verildi. DİSK Örgütlenme Dairesi Başkanlığına getirildi.[26]

Işıklar DİSK'in 22-28 Aralık 1977'de gerçekleşen DİSK 6. Genel Kurulunda Abdullah Baştürk'ün listesinden DİSK Genel Sekreteri seçildi.[27] Işıklar 25- 30 Haziran 1980'de yapılan 7. Genel Kurulda da yeniden Genel Sekreter seçildi.[28]

Fehmi Işıklar, 1 Mayıs 1979'un İstanbul'da kutlamasının yasaklamasını takiben DİSK Yürütme Kurulu üyeleriyle birlikte İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca tutuklandı.[29] Işıklar, 1979'da 15-16 Haziran eylemlerinin yıldönümünde DİSK'in Diyarbakır 10. Bölge'de düzenlediği Bölge Temsilciler Meclisi toplantısı sırasında yaptığı konuşma nedeniyle Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığınca tekrar tutuklandı.[30]

12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından gözaltına alındı. Fehmi Işıklar 99 gün gözaltında kaldı.[31] Diğer DİSK yöneticileri gibi gözaltında işkence gören ve kötü muameleye uğrayan Fehmi Işıklar Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 146/1 maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla 52 DİSK yöneticisiyle birlikte idamla yargılandı. Yaklaşık 4 yıl tutuklu kaldı.[32] Fehmi Işıklar, DİSK davasındaki savunmasına "*12 Eylül 1980 ile başlayan DİSK davasında hukukun en temel ilkeleri çiğnenmiştir. Bu davada adaletin gerçekleşeceğine inanmıyorum. Bu nedenle mahkemenizden adalet beklemiyorum*" sözleriyle başladı. Işıklar'ın DİSK davasındaki savunması "DİSK Davasında Savunma" adıyla Mayıs 1986'da yayımlandı.[33]

Fehmi Işıklar DİSK davasında, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK davasının 22 Ağustos 1984 tarihli duruşmasında 3 yıl 11 ay 28 gün sonra tahliye edildi.

1987 seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) 18. Dönem Bursa Milletvekili seçildi. 1990'da aralarında Abdullah Baştürk'ün de olduğu bir grup milletvekili ile birlikte SHP'den ayrıldı ve kurucuları arasında yer aldığı Halkın Emek Partisi'nin (HEP)[34] Genel Başkanlığını yürüttü.[35]

Temmuz 1991'de DİSK'in yeniden faaliyete geçmesinin ardından siyasi faaliyet yürütmeyi tercih ederek DİSK Genel Sekreterliğinden istifa etti.[36] 1991'de yapılan genel seçimlerde

[25] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[26] 18 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[27] 22-28 Aralık 1977 tarihli DİSK Genel Kurulu, Genel Kurul Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[28] 25-30 Haziran 1980 tarihli DİSK Genel Kurulu, Genel Kurul Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[29] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[30] DİSK Ajansı, 2 Ağustos 1979.

[31] Işıklar (1986).

[32] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[33] Işıklar (1986).

[34] Ekim 1989'da Paris'te düzenlenen Kürt konferansına katılan bir grup Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) milletvekili 16 Kasım 1989'da partiden ihraç edildi. İhraç kararını protesto eden aralarında Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Cüneyt Canver, Arif Sağ, Kemal Anadol, Kâmil Ateşoğlu ve Aydın Güven Gürkan'ın da bulunduğu bir grup milletvekili SHP'den istifa etti. Aralarında istifacı 10 milletvekilinin de (Abdullah Baştürk, Ahmet Türk, Cüneyt Canver, Kenan Sönmez, Salih Sümer, İsmail Hakkı Önal, Mehmet Ali Eren, Arif Sağ, İbrahim Aksoy, Adnan Ekmen) bulunduğu bazı eski SHP'liler tarafından 7 Haziran 1990 tarihinde HEP kuruldu. İlk genel başkanı Fehmi Işıklar oldu.

[35] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[36] 12 Mayıs 1992 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

SHP-HEP işbirliği sonucu SHP listesinden (19. Dönem) Diyarbakır Milletvekili seçildi. Bu dönemde TBMM Başkan Vekilliği görevini yürüttü.

HEP'in kapatılmasıyla Fehmi Işıklar'ın Anayasa Mahkemesi'nin 14.07.1993 tarih ve 1993/1 sayılı kararıyla milletvekilliği düşürüldü. 1994'ten sonra aktif siyasal ve sendikal yaşamdan çekildi.[37]

Ahmet Fehmi Işıklar, resmi yazışmalar dışında Fehmi Işıklar adını kullanmayı tercih etti.

[37] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

RIZA GÜVEN

DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu Üyesi ve DİSK Genel Başkan Vekili

Rıza Güven DİSK 6. Genel Kurulunda, soldan sağa: Nebioğlu, Güven, Karaca ve Türkler, Cumhuriyet Arşivi.

Ali Rıza Güven 1925'te Malatya'nın Pötürge ilçesinde doğdu. Güven, sanat okuluna devam ederken Zeytinburnu Askeri Silahevinde çalıştı. Okulu bitirdikten sonra Devlet Demiryollarının Yedikule Atölyesi'ne tesviyeci olarak girdi.[38]

Güven, 1947'de askerden döndükten sonra tekstil işkolunda çalışmaya başladı. 1951'de TEKSİF üyesi Tekstil ve Örme Sanayii İşçi Sendikası Yedikule şube sekreterliğine, aynı yıl yapılan genel kurulda Genel Başkan Vekilliğine seçildi.[39]

Rıza Güven, 1953'te İstanbul'daki dönemin etkin sendikal yapılarından biri olan İstanbul Sendikalar Birliği'nin yönetimine seçildi.

27 Mayıs 1960 sonrasında Türk-İş Yönetim Kurulunda ortaya çıkan boşalmalar üzerine Türk-İş İdare Heyetine getirildi.

Türk-İş'e üye Teksif Federasyonu 3-6 Kasım 1961'de milli tip sendikaya Türkiye Tekstil ve Örme Sanayii İşçi Sendikası'na (Teksif) dönüştü. Güven, 1961'de bu sendikanın Yönetim Kurulunda yer aldı. Ekim 1963'te gerçekleşen Teksif Genel Kurulunda İstanbul Şube Başkanı seçildi.[40] Ancak izleyen dönemde Rıza Güven ve İstanbul şubesinin yönetimi ile Teksif'in Genel Merkez Yönetim Kurulu arasında siyasi anlaşmazlıklar yaşadı.

1965 yılında yapılan Teksif Genel Kuruluna Rıza Güven ve İstanbul şubesinden seçilen delegeler alınmadı. Güven, 24 Mart 1965'te Onur Kuruluna sevk edildi ve[41] 26 Ağustos 1965'te Teksif'ten ihraç edildi.[42] Teksif yönetiminin bu tutumuna karşı açılan dava sürerken 1965'te İstanbul Tekstil İşçileri Sendikası'nın (Tekstil) kuruluş çalışmalarında yer aldı ve aynı yıl toplanan ilk Genel Kurulunda Rıza Güven Genel Başkan seçildi.[43] Rıza Güven sendikası adına 1966 yılında DİSK'in kuruluş hazırlıklarında da yer aldı.

Tekstil'in Anatüzüğünde birtakım değişiklikler yapmak amacıyla 31 Mart 1968'de toplanan Genel Kurulda sendikanın kısa adı Tekstil açık adı ise Tekstil İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. 1968'de "Tekstil" adını alan sendika,

[38] "Güven, Rıza Ali" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[39] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[40] "Güven, Rıza Ali" maddesi, *Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayını, 1979.

[41] *Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi (1979).*

[42] *Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi (1979).*

[43] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Güven ve arkadaşlarının yönetiminde Türkiye çapında örgütlenerek işkolunun etkili sendikalarından biri haline geldi.[44] 8-9 Kasım 1969'da yapılan Genel Kurulda Rıza Güven Genel Başkanlığa getirildi.[45]

15-16 Haziran 1970 büyük işçi direnişine neden olan sendika ve toplu iş sözleşmesi düzeninden yapılmak istenen değişikliklere karşı mücadele edenler arasındaydı. Bu amaçla oluşturulan Türkiye Bağımsız İşçi Sendikaları Direniş Komitesi'nde yer aldı.

DİSK Yönetim Kurulunun 4 Mart 1975 tarihli toplantısında Tekstil'in 1 Şubat 1975 tarihinden itibaren DİSK'e üyelik başvurusu oybirliğiyle kabul edildi.[46] DİSK'in 21-24 Mayıs 1975'te gerçekleşen 5. Genel Kurulunda DİSK Yürütme Kurulu üyesi seçildi. Güven, aynı dönem DİSK Başkan Vekilliği ile Eğitim Dairesi Başkanlığını da üstlendi.[47] Güven, DİSK'in 22-27 Aralık 1977'de gerçekleştirilen 6. Genel Kurulunda da DİSK Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi ve DİSK Başkan Vekilliği görevini sürdürdü.[48] Güven 1980 yılında toplanan 7. Genel Kurulda da Yürütme Kurulu üyesi seçildi.

12 Eylül askeri darbesinin ardından uzun süre gözaltında kalan ve daha sonra tutuklananlar arasında Rıza Güven de vardı. Güven, 102 gün gözaltında kaldı. Askeri savcının idam istediği[52] DİSK yöneticileri arasında Güven de vardı. Duruşmalarda hakimlerle yaptığı sert tartışmalar nedeniyle sık sık duruşmalara katılması yasaklandı. Güven, DİSK davasında 3 yıl 11 ay 28 gün tutuklu kaldı.[49] Rıza Güven 1992 yılında toplanan DİSK 8. Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

Rıza Güven, DİSK davasında, Cumhuriyet Arşivi.

Evli ve üç çocuk babası olan Güven, 91 yaşında 2 Haziran 2016'da hayatını kaybetti. Güven, resmi yazışmalar dışında Ali Rıza Güven değil Rıza Güven adını kullanmayı tercih etti.

[44] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[45] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[46] 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[47] 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[48] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[49] DİSK-AR (2020), *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl İhlal Etti?* Editör: Aziz Çelik, İstanbul: DİSK Yayınları.

CELAL KÜÇÜK

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi

Celal Küçük, 1933 yılında Zonguldak'ta dünyaya geldi. Zonguldak Çelikel Lisesi'nde öğrenciyken öğrenimini bıraktı ve çalışmaya başladı.[50] 1958'de İstanbul'da bulunan Derby Lastik Fabrikası'nda işe başladı. Lastik-İş'e üye oldu.

24 Şubat 1967'de İstanbul'da Türk-İş tarafından DİSK üyesi Lastik-İş'e karşı kurdurulan

[50] "Küçük, Celal" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

Celal Küçük.

Türkiye Kauçuk Lastik ve Plastik İşçileri Sendikası'nın (Kauçuk-İş) kurucuları arasında yer aldı. Kuruluşunda Kauçuk-İş'in Genel Sekreteri olan Küçük, 9 Temmuz 1967'de gerçekleştirilen Kauçuk-İş 1. Genel Kurulunda Genel Başkan seçildi.[51] Lastik-İş üyelerinin 1968'de referandum ve sendika seçme özgürlüğü talebiyle yaptıkları Derby işgali sırasında Küçük Kauçuk-İş Genel Başkanı'ydı. Kauçuk-İş işçilerin karşı çıkmasına rağmen Derby'de işveren desteğiyle yetkili sendika olmak istiyordu.[52]

Daha sonra Kauçuk-İş'ten ayrılarak Lastik-İş'e geçen Küçük, 4-5 Nisan 1972'de gerçekleştirilen Lastik-İş Genel Kurulunda Lastik-İş Genel Sekreterliğine seçildi.[53] 16-17 Mayıs 1974 ve 28-30 Mayıs 1980'de gerçekleştirilen Lastik-İş Genel Kurullarında da bu görevini sürdürdü.

21-24 Mayıs 1975 tarihinde gerçekleştirilen DİSK 5. Genel Kurulunda Yürütme Kurulu üyesi seçildi. Bu dönemde DİSK Mali İşler Daire Başkanlığı görevi yaptı. 1976'da gerçekleştirilen DGM (Genel Yas) eyleminin 6. günü olan 21 Eylül 1976'da Bakırköy 3. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından DİSK yöneticileri Kemal Türkler, Kemal Nebioğlu, Mehmet Kılınç ve Rıza Güven ile birlikte hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi.[54] 22 Eylül 1976'da yöneticilerin adliyeye gelmesiyle tutuklama kararı vicahiye çevrildi ve DİSK avukatlarının itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesi tutuklama kararını kaldırdı. 27 Kasım 1976'da Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı Küçük'ün de aralarında bulunduğu DİSK yöneticileri hakkında kamu davası açarak 6 aydan az olmamak üzere hapis cezası istedi. 21 Aralık 1976'da davadan beraat ettiler.[55]

Temmuz 1976'da Kemal Türkler tarafından yapılan "Ulusal Demokratik Cephe" çağrısına karşı çıktı. 1977 sonbahar aylarında DİSK'te yaşanan "uzmanlar" ve yönetim krizi sırasında DİSK Yönetim Kurulunun ilk toplantısına kadar vekaleten genel sekreterlik görevini üstlendi.[56]

22-26 Aralık 1977'de gerçekleştirilen DİSK 6. Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra 106 gün gözaltında tutuldu ve yaklaşık 4 yıl tutuklu kaldı.[57] DİSK davasında idamla yargılandı. DİSK ve üye sendikaların kapatılma kararlarının kaldırılması ve DİSK yöneticilerin beraat etmesi üzerine 24-25 Ocak 1992'de toplanan Lastik-İş 21. Genel Kurulunda yeniden Lastik-İş Genel Sekreterliğine seçildi. Lastik-İş ve Laspetkim-İş'in birleşmesine kadar genel sekreterlik yaptı. 1994 yılında sendikal görevlerini bıraktı.

Celal Küçük, 21 Nisan 2018'de hayatını kaybetti.

[51] "Kauçuk-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[52] Zafer Aydın (2012), *Geleceğe Yazılmış Mektup 1968 Derby İşgali*, İstanbul: Sosyal Tarih yayınları.

[53] "Lastik-İş" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[54] *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

[55] DİSK Ajansı, 22 Aralık 1978.

[56] 15-21 Ekim 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[57] DİSK-AR (2020).

5. GENEL KURUL KARARLARI

KARAR 1

KADIN İŞÇİLER HAKKINDA KARAR

Kadın işçilerimizin yoğun olarak çalıştırıldığı iş yeri bölgelerinde, yaşam koşullarının kolaylaştırılmasını belli ölçülerde gerçekleştirmek amacı ile kreşler açılması, çalışan kadınlarımızın, gerek aile birliği, gerekse toplum düzeni içinde ve de çalışma hayatında erkeklerle eşit hak ve eşit ücrete sahip olmalarının sağlanması, Anadolu kadınının erkekler karşısındaki durumunun "tarlada ırgat yatakta avrat" anlayışından kurtarılması ve hedeflerin uygulama kazanmasını gerçekleştirmek için seminerler düzenlenmesi, açık oturumlar yapılması, Birleşmiş Milletler Örgütünce Uluslararası Kadın Hakları yılı ilân edilen 1975 yılında Türk kadınının, yasalardaki ilerici ve eşitlik ilkesine dayanan hükümlere rağmen uygulamada hâlâ birçok hak ve özgürlüklerden yoksun bulunduğu da saptandığından, Türk kadınının, ekonomik bağımsızlığa ve gerekli sosyal haklara kavuşturulması için gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

(Not: Bu kararın başlığı tarafımızdan konulmuştur.)

5. Genel Kurul Belgeleri, DİSK Yayınları.

KARAR 2

CUMARTESİ GÜNLERİNİN BÜTÜN İŞYERLERİ İÇİN TATİL KABUL EDİLMESİ

Dünyanın birçok ülkelerinde haftalık çalışma süresinin her yıl biraz daha kısaltıldığını, bizde de 1961 Anayasasının işçilerin ve devlet memurlarının dinlenme haklarını güvence altına almış ve 657 sayılı yasayla haftada 40 saatlik bir çalışma düzeni getirilmiş olduğunu, daha sonra çıkarılan bir kararname ile bu yolda ileri bir adım daha atılmış bulunduğunu, gerek randımanın arttırılmasında gerekse işsizliğin azaltılmasında iki gün tatilin etkin bir uygulama olacağı görüşülüp tesbit edildiğinden Cumartesi günlerinin bütün işyerleri için tatil olarak kabul edilmesi, buna karşılık işçilerin ücretlerinde hiç bir eksilme olmaması için gerekli Yasanın çıkarılmasını sağlamak amacıyla çalışmalarda bulunulmasına oybirliğiyle karar verildi.

KARAR 3

KIDEM TAZMİNATI

Kıdem tazminatının, toplu sözleşmelerin çoğunluğunda 30 güne ve daha üst düzeye çıkarılmış bulunduğunu, güçsüz sendikaların üyelerinin ve sendikasız işçilerin böylece Yasal yoldan aynı hakka kavuşmalarının zorunlu hale geldiğini ve işten çıkarılan işçilerin yıpranma ve artı değer kayıplarının tümünü işverene bırakmalarının haksız, mantıksız ve asla kabul edilemeyecek bir tasarruf olduğunu tesbit ederek, kıdem tazminatının bir yıldan fazla çalışılmış olmak şartıyla işe başlanıldığından itibaren her yıl için 30 günlük ücret tutarında olması ve işten istifa yoluyla ayrılması halinde dahi, tazminat alma hakkından yararlanılması ve bu tazminatların miktarı ne olursa olsun vergi dışında bırakılmaları için gerekli yasanın çıkarılmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 4

İŞ KANUNU'NUN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

Dünyanın her yanında, çalışma koşullarının insancıllaştırılması yönünde güçlü akımların belirlediği ve önemli adımların atıldığı, işçilerin çalışma ve iş güvenliklerinin sağlanmasını bir numaralı sorun haline geldiği günümüzde, 1475 sayılı İş Kanunu'nun birçok maddesinin çağdışı kaldığını tesbit ederek, başta, işçilerin işverence cezalandırılmasının ve tazminatsız işten çıkarılmalarının kesinlikle yasaklanması hususu gelmek üzere, İş Kanunu'nun demokratikleştirilmesi ve işyerinde işçileri ilgilendiren tüm konularda işçi sendikalarının söz ve karar sahibi

olmaları için gerekli Yasa değişikliğinin yapılmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 5

GREV HAKKININ TOPLU SÖZLEŞME DÜZENİNE BAĞLI OLMAKSIZIN TANINMASI

Anayasanın 47. maddesiyle genel olarak tanınmış bulunan grev hakkının, daha sonra çıkarılan kanunlarla, salt toplu sözleşmelerin yapılmasına bağlanıp son derece sınırlandırıldığını, oysa Batılı ülkelerde grev hakkının böyle çok dar bir çerçeveyle kısıtlandırılmamış olduğunu tesbit ederek grev hakkının kullanılmasının toplu sözleşme düzenine bağlı olmaktan kurtarılıp; genel grev, dayanışma grevi, uyarı grevi, süreli grev ve benzerleri gibi tam olarak tanınması, yani grev hakkının hiçbir kısıtlama yapılmaksızın tüm çalışanlara tanınması yolunda yasal değişikliklerin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 6

HER TÜRLÜ GREV HAKKININ TANINMASI VE LOKAVTIN SUÇ SAYILMASI

Anayasa'nın 47. maddesiyle genel olarak tanınmış bulunan grev hakkının, daha sonra çıkarılan kanunlarla son derece sınırlandırıldığını, Batılı ülkelerde, grev hakkının çok geniş bir hak olarak tanınıp uygulandığını ve devletin ekonomik bakımdan zayıf durumda alanı koruması gerektiği gerçeği karşısında kamu gücünün grevle lokavtı dengelemesinin söz konusu olamıyacağını, ayrıca, lokavtın bir hak olarak kabul edilemiyeceğini, sürekli grev, dayanışma grevi ve genel grev haklarının tam olarak tanınması ve işçileri aileleriyle birlikte açlığa ve sefalete mahkûm etmek demek olan lokavtın yasaklanmasını ve toplu işçi çıkarmaların bir suç sayılması için gerekli yasaların çıkarılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oy birliğiyle karar verildi.

KARAR 7

DİSK'İN EN AZINDAN HAFTALIK BİR YAYIN ORGANINA SAHİP OLMASININ SAĞLANMASI

Günümüzde, işçi sınıfının eğitilmesi, örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesinde yayın yoluyla yapılan girişimlerin her gün biraz daha önem kazandığı bilindiğinden her sendikanın ayrı bir yayın organına sahip bulunması uygulamasının, günümüz koşulları ve gelişen örgütlenme hızımız açısından dikkate alınarak haftalık ve DİSK yönetiminde merkezi bir tek yayın organı çıkartılması doğrultusunda çaba gösterilmesine ve bu dergide her sendikanın örgütlenme , toplu sözleşme vs. gibi çeşitli eylemlerine derginin olanakları dikkate alınarak yer verilmesine oybirliği ile karar verildi.

KARAR 8

SENDİKA SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜNÜN YASAL BİR ZORUNLUK HALİNE GETİRİLMESİ (REFERANDUM)

Toplu sözleşmeleri düzenleyen yasanın, bugün, sarı sendika şebekelerinin, işçilerin imzalarını taklit etmelerini ve benzeri kanunsuz yollara başvurmaları ve böylece işçileri aldatmada zaman zaman başarıya ulaşmada etkin bir araç haline geldikleri saptandığından, toplu sözleşme yapmaya yetkili sendikanın kararlaştırılmasında, sendika seçme özgürlüğünün, ilgili işyerlerindeki işçilerin istedikleri sendikayı "gizli oy açık sayım" (referandum) yoluyla belirtmeleri biçiminde, bir Yasanın kabul ettirilmesi amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 9

İŞYERİ TOPLU SÖZLEŞME DÜZENİNİN SAĞLANMASI

Toplu sözleşmelerin, işyeri ve işkolu diye iki düzeyde yapılmasının toplu sözleşme düzenini çığırından çıkarıp, işçiler açısından bir çok haksızlıkları doğurduğu gibi, işkolu düzeyinde yapılacak toplu sözleşmelerin marjinal işyerlerini de hesaba katma zorunluluğu yüzünden işçi hak ve çıkarlarında düşmelere yol açacağını, bundan başka, Batılı ülkelerde çok güçlü işçi ve işveren sendikaları konfederasyonları bulunmasına rağmen işkolu düzeyinde yapılan sözleşmelerden, bölgesel ve işyerleri düzeyindeki sözleşmelere doğru bir gidiş olduğu saptandığından, Türkiye'de toplu sözleşmelerde, yalnız işyeri ya da işyerleri düzeyinde yapılacak bir düzene kavuşturulması için gerekli Yasa değişikliklerinin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 10

KAMU EKONOMİK KURULUŞLARININ İŞVEREN ÖRGÜTLERİNE ÜYE OLMALARI

Ekonomik kamu kuruluşlarının işveren örgütleriyle olan ilişkileri ve bu kuruluşların bağımsız birer tüzel kişiliğe sahip olması gereği, bu gerekten çıkarak tüm kamu kesimi birimlerinin özel kesim işveren örgütleri içinde yer almalarının Anayasamızın ve Sendikalar Kanunu'nun ilgili maddelerine ters düştüğü, örneğin; işveren sendikalarının siyasal nitelikteki görüşlerini açıklamaları halinde, böyle bir örgütlenmenin hukukiliğini savunmanın olanaksızlığı saptandığından, kamu kesimini gerçekten devlete ait olmaktan çıkaran bugünkü duruma son verilmesi ve ekonomik kamu kuruluşlarının işveren örgütleri içinde yer almalarının, yani; onlara üye olmalarının, özde, işçilerin daha iyi bir yaşam elde etmek amacına dönük olan grevlerini kırmayı hedefleyen işverenlere yardımcı olmaları sonucunu yaratacağı, bu itibarla ekonomik kamu kuruluşlarının bu üyelik durumlarının önlenmesi için, DİSK'in gerekli yasal değişikliğin yapılması amacıyla çalışmalarda bulunmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 11

İŞÇİ-MEMUR AYIRIMI

Anayasanın Devlet yönetimindeki "asli ve sürekli görevler"i görenleri memur saydığını, bunun dışında ister kamu ister özel kesimde çalışanların işçi olduklarının geçerli olduğu İşçi-Memur ayırımının bu ilke açısından ele alınması ve bu ayırımın ortadan kaldırılması için gerekli yasal değişikliklerin sağlanması amacıyla çalışmalarda bulunmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 12

İŞKOLLARININ SAYISININ 16'YA İNDİRİLMESİ

Halen yürürlükte olan işkolları yönetmeliğinin hem uluslararası normlara uygun olmadığını hem de işkolu sayısının yüksek tutularak sendikaların bölünmesinin amaçlandığı saptandığından, Türkiye'de sendikaların işkolu sayısının DİSK Anatüzüğünde olduğu gibi sınıflandırılarak 16 işkoluna indirilmesi için gerekli yasal değişikliğin sağlanması amacıyla çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile kabul edildi.

KARAR 13

KOOPERATİFÇİLİK

Anayasa'nın, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlıyacak tedbirleri almakla Devlet'i görevlendirdiğini, bugün kooperatifçilik alanındaki çalışmaların ve mevzuatın ise yetersiz olduğu saptandığından, Türkiye'de kooperatifçiliğin yaygın bir halde geliştirilmesi ve emekçi halkımızın yararına oluşturulması için gerekli yasaların çıkarılması amacıyla etkin bir çalışma içine girilmesine oybirliği ile karar verildi.

KARAR 14

TOPRAK REFORMU

Anayasa'nın, toprağın verimli işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan, ya da yeter toprağı olmayan çiftçiye toprak sağlanması ve keza tarımsal ürünlerin toplumun yararına uygun olarak arttırılması ve tarımla uğraşanların emeğinin değerlendirilmesi için gerekli tedbirleri almakla Devleti görevlendirdiği saptandığından, Türkiye'nin sosyal adalet içinde kalkınması ve sanayileşmesinin ayrılmaz bir gereği olarak toprak reformunun en kısa zamanda ve gerçek anlamında yapılmasını sağlamak amacıyla çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 15

SAHİLLERİN YAĞMASININ ÖNLENMESİ

Deniz, göl ve nehirlerin devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, buna rağmen sahillerimizin yağma edilmesi sorunu ile karşı karşıya bulunduğu deniz, göl ve nehirlerin uzantısı olan sahillerde meydana getirilmiş olan her türlü tekel ve ayrıcalığın kaldırılması ve bundan böyle de yağmaya son verilmesi, sahillerden herkesin para ödemeden yararlanabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması amacıyla çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 16

BESLENME

Türkiye'de yapılan inceleme ve araştırmaların da gösterdiği gibi işçi sınıfımızın genellikle beslenme bakımından yetersiz koşullar içinde olduğu, ücretlere sağlanan zamların yanısıra etkin bir beslenme siyasetinin izlenmesinin de gerektiği, bu itibarla işçilerimizin beslenmesi konusunda

bilimsel bir araştırma yapılması ve çıkan sonuca göre gerekli yerlere, izlenmesi gereken beslenme siyasetinin ve buna uygun olarak alınması gereken tedbirlerin duyurularak önerilerde bulunulması için çalışmalar yapılmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 17

RADYOAKTİF IŞINLAR SORUNU

Günümüzde, başta işçilerin çalıştıkları işyerleri çevresi gelmek üzere çevrenin kirlenmesi sorununun uluslararası önem kazandığı, işçilerin güvenliği ve sağlıklarının korunmasının yeni boyutlara ulaştığı, atom reaktörlerinin kurulmasıyla havadaki ozon tabakasının kalınlığının azalması ve atom denemeleri sonucu radyoaktif ışınların insanlar ve insanlara yararlı hayvanların geleceği açısından hergün biraz daha tehlikeli hale geldiği saptandığından insanların, dünyada barış içinde yaşamalarını sağlayacak, ancak, bu gerçekleşene kadar da devletlerin, mümkün olduğu kadar az silahlanma ile azami güvenlik içinde olmalarını gerçekleştirecek bir yolun izlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 18

DİSK ve ÜÇÜNCÜ DÜNYA SENDİKALARI

Uluslararası siyaset düzeyinde hergün biraz daha önem kazanan "yumuşama"nın uluslararası sendikal düzeyde de etkisini gösterdiğini, farklı dünya görüşlerine sahip ülkeler sendikaları arasında ikili ya da çok yanlı temasların hergün biraz daha arttığını ve bu arada hiçbir bloka bağlı olmayan devletlerin ve bunların sendikalarının etkinliklerini giderek artırdıklarını da saptadığından, DİSK'in "yumuşama" siyasetine yönelik bir siyaset izleyen, Avrupa Sendikalar Federasyonu gibi bölgesel sendika merkezleriyle ilişki kurmakla birlikte, buna paralel olarak çeşitli ülkeler ve özellikle Üçüncü Dünya Ülkeleri Sendikalarıyla da temaslarını arttırması için çalışmalarda bulunmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 19

DİSK'İN DIŞ İLİŞKİLERE DAHA ÇOK ÖNEM VERMESİ

Uluslararası işçi dayanışmasının eski ve onurlu bir geçmişi olduğu, bu itibarla uluslararası ilişkilerin hergün biraz daha önem kazandığı, başta çok uluslu şirketler olmak üzere, Sendikaların ulusal alanda tekelci sermaye ile tek başına mücadele olanaklarının azaldığı gerçeğinden çıkarak işçi sınıfı sorunlarının tam bir uluslararası işbirliği ve dayanışma içinde çözümlenebilmesi için, dış ilişkilere çok daha fazla önem verilmesi gereğine oybirliği ile karar verildi.

KARAR 20

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERİMİZ

İşçilerimizin kendi vatanlarında çalışacak iş bulmalarının temel sorun olduğu, ancak, bugün yurt dışında çalışan işçilerimizin çeşitli sorunlarına da çözümler getirmenin kaçınılmazlığı saptandığından, işçilerimizin, yurt dışına gitmek için başvurdukları andan başlıyarak, çalışmak üzere gönderildikleri ülkelerde bulundukları sürece, her bakımdan korunmalarını sağlamak amacıyla olduğu kadar geri döndüklerinde devletin kendilerine iş bulmasının sağlanması amacıyla her türlü tedbirin alınması için gerekli çalışmaların yapılmasını oybirliği ile karar verildi.

KARAR 21

DİSK EĞİTİM VAKFININ KURULMASI

Günümüzde işçi çocukları için eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanamamış olduğu, bu yüzden yetenekli işçi çocuklarının başarı göstermeleri olanağı bulunmadığı, esasen ülkemizdeki eğitim sisteminin düzenin doğal bir sonucu olarak bozuk bir eğitim sistemi olduğu, ülkemizde özellikle okul olmayan köylerimizin okula kavuşturulması, öğretim ve eğitim sistemimizin tüketici durumdan kurtarılıp, üretime dönük bir öze kavuşturulması, bunun gerçekleşmesi içinde "Köy Enstitüleri modelinin özü esas alınarak" çağımızın koşullarına uygun biçimde oluşturulmasını okul yönetimlerinin demokratlaştırılmasını bunların belli ölçülerde gerçekleştirilmesi için tüm ilerici kuruluşlar ve öğretim örgütleri ile iş ve eylem birliğinde bulunulmasını, ayrıca işçi çocuklarının en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burs verme, öğrenci yurtları kurma işçi görevleri yüklenecek bir Eğitim Vakfı kurma gibi hedefler için çalışmalarda bulunulması oybirliği ile karar verildi.

KARAR 22

ÇALIŞMA SAATLERİ DIŞINDA ÖĞRENİM

Halkımızın ve işçi sınıfımızın öğrenim gereksinimlerinin karşılanmasının devlete Anayasa ile bir ödev olarak verildiği saptandığından, işçilerin çalışma saatleri dışında klâsik öğrenim görmeleri ve başarılı işçilerin bu yolla, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarının sağlanması amacıyla kendilerine gece öğrenimi yapabilmeleri için maddi olanak imkanı da verilmesi doğru olacağından bu konu ile ilgili olan Yasaların çıkarılması yönünde çalışmalarda bulunulmasına oy birliği ile kabul edildi.

KARAR 23

GENÇ İŞÇİLERİN KORUNMASI

İşçi sınıfımızın geleceği demek olan genç işçilerimizin, bugün, toplum ve çalışma hayatında gereği gibi korunmadıkları, bu genç işçilerin gerek çalışma koşullarının gerekse genel ve mesleki eğitimlerinin gerçekçi bir biçimde ele alınmadıkları anlaşıldığından bu konuda gerekli çalışmalarda bulunulmasına ve çaba gösterilmesine oybirliği ile karar verildi.

KARAR 24

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİNİN ASGARİ ÜCRET DÜZEYİ OLARAK SAPTANMASI

Türkiye'de gerek dolaylı vergilerin ağırlığı gerekse dolaysız vergilerin ücret ve maaşlılardan kolayca kesilmesine karşılık, öbür bazı kesimlerin adil bir vergilendirme uygulaması içine sokulmamış olması nedeniyle vergi yükünün esas itibariyle emekçi kesimlerin omuzlarına yükletilmiş olduğu saptandığından, işçilerin içinde bulundukları bu güç ekonomik durumdan kurtarılmalarının sadece bir yolu olarak, vergi dışı bırakılan asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyi olarak saptanması için gerekli yasal değişikliklerinin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunmasına oybirliğine karar verildi.

KARAR 25

İŞSİZLİKLE MÜCADELE VE İŞSİZLİK SORUNU

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik ve Siyasi Sistemde işsizlik sorununu tam olarak çözümlenemez. Bu sorun ancak diğer sorunlarımız gibi işçi sınıfının iktidarınca çözümlenir. DİSK'in bu konuda da etkin yasal bir çalışma yapmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 26

TARIM İŞÇİLERİNİN KANUNDA HİMAYESİ

Tarım işçilerinin, bugüne kadar sürekli olarak ihmal edilmiş oldukları ve her türlü sosyal güvenlikten yoksun bırakıldıkları Tarım İşçileri Kanunu'nun hâlâ çıkarılmamış olması nedeniyle bunların etkin bir sendikalaşma içine girmeleri olanağının da bulunmadığı bilindiğinden tarım işçilerinin sosyal güvenliklerinin, örgütlenmelerinin ve çalışma koşullarının düzeltilerek geliştirilmesinin tam anlamı ile yasaların himayesine alınması için gerekli çalışmalarda bulunmasına oybirliği ile kabul edildi.

KARAR 27

SOSYAL SİGORTALAR KURUMU'NUN ÖZYÖNETİME KAVUŞTURULMASI

İşçilerin sosyal gelecekleri-nin güvencesi demek olan Sosyal Sigortalar Kurumunun ve bu kurumun yönetiminin işçilerin çıkarlarına ters düşen bir yönde olduğunu, başta Teşkilât Kanunu olmak üzere kurumun yeniden örgütlenmesi gerektiği saptandığından, SSK'na yatırılan işçi primlerinin işverenlere peşkeş çekilmesine engel olacak prim yatırmayan işverenlere ağır müeyyideler yükleyecek tüm işçilerin sigortalı olmalarını ve Kurumun Yönetiminde söz ve karar sahibi durumuna getirilmelerini sağlayacak hükümlerle donatılmış bir Yasanın çıkarılması için gerekli çalışmalarda bulunulması oybirliği ile kabul edildi.

KARAR 28

SOSYAL SİGORTALAR KURUMUNUN KONUT YAPTIRMASI

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun üyelerinin konut gereksinimlerini kendi olanakları içinde karşılamak amacıyla uygulamakta olduğu programın geniş bir işçi kitlesinin konutlardan yararlanılmasına olanak vermediğini 1962-1972 yılları arası konut kredisi alan sigortalıların tümü sigortalı sayısının ancak ortalama %2.66'sını meydana getirdiği saptanarak işçilerin konut sorununun çözümlenebilmesi için Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kendi kuracağı inşaat işletmesi eliyle bir aracıya fırsat vermeden konut yaptırması

ve bunları işçilere vermesi yolunun izlenmesini sağlamak üzere gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile kabul edildi.

KARAR 29

GECEKONDU SORUNU

Büyük şehirlerimizdeki gecekondularda yaşayan yurttaşlarımızın çok zor koşullar altında yaşadıklarını ancak bu sorunun Türkiye'nin öbür koşullarından ayrı el alınmasının doğru olmayacağı saptandığından kısa vadede gecekondularda oturan vatandaşlarımızın yaşama koşullarının düzeltilmesini sağlayacak ve uzun vadede de gecekonduların meydana gelmesi nedenlerini ortadan kaldıracak bir toprak reformu, sanayileşme ve çalışma politikasının izlenmesini gerçekleştirecek girişimlerde bulunulması için gerekli çalışmalar yapılmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 30

HEKİMLİĞİN SOSYALİZASYONU

Halkımızın sağlığı konusunun ele alınmasının ve Anayasa'nın herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşamasını ve sağlık hizmetlerinden yararlanmasını Devlet'e görev olarak vermiş olduğu saptandığından hekimliğin bir ticaret metaı olmaktan çıkarılması, gerçek ve etkin bir Genel Sağlık Sigortası için gerekli yasal tedbirlerin alınması amacıyla, gerekli çalışmalarda bulunmasına oy birliği ile karar verildi.

KARAR 31

DOĞAL KAYNAKLARIN DEVLETLEŞTİRİLMESİ

Doğal zenginliklerimizin kullanılışı konusunun ele alınması, doğal kaynaklarımızın sömürülmesine bir son verilmesi ve bu kaynakların yalnız ve yalnız ülkemizin yarar ve çıkarına işletilmesi amacıyla kamu yararına olmak üzere devletleştirilmesi için DİSK'in etkin bir çalışma yapmasına oybirliği ile karar verildi.

KARAR 32

ENERJİ SORUNU

Ülkemizin enerji sorununun ele alınması ve yurdumuzun gerek güvenliği gerekse kalkınmasıyla çok yakından ilgili bulunan enerji alanında ulusal bir politika izlenmesi gerektiğini saptandığından, DİSK'in Türkiye'nin gereksindiği enerjinin sağlanmasında dışa bağımlılığa son verecek ve doğal kaynaklarımızdan yararlanmayı azamiye çıkaracak ve bu arada en son teknolojik gelişmeleri yakından izleyecek bir enerji politikasının belirlenmesini sağlayacak çalışmalarda bulunmasına oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yürütme Kurulu'nca Genel Kurul'a sunulan ve Kararlar Komisyonunca da uygun görüldüğü açıklanan, Anayasa ile ilgili 9 sayılı karar örneği, faşizm ile ilgili 10 sayılı karar örneği, Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri ile ilgili 14 sayılı karar örneği, düşünce özgürlüğü ile ilgili 17 sayılı karar örneği ve ilerici ve demokratik kuruluşlarla güçbirliği ile ilgili 33 sayılı karar örneği olmak üzere, bu karar örnekleri doğrultusunda verilmiş bulunan 32 imzalı ve DİSK'in temel ilkesini belirleyen önerge ve politik davranışı ile ilgili iki ayrı önergenin birlikte görüşülerek vkararlaştırılması için konuklara kapalı toplantı yapılmasına karar verildi ve bu toplantıda yapılan görüşmeler sonucunda 32 imzalı önerge DİSK'in temel ilke ve amaçları, Anatüzükte ve kuruluş beyannamesinde çok, açık ve seçik olarak belirlenmiş olduğundan reddedildi ve diğer iki önerge 9, 10, 14, 17 ve 33 numaralı karar örnekleri içinde görüşülerek bir komisyon tarafından bütünleştirilmesi kararlaştırıldı.

KARAR 33

FAŞİZME KARŞI İLERİCİ VE DEMOKRATİK GÜÇLERLE YAPILACAK İŞBİRLİĞİ

Şu husus kesinlikle bilinmektedir ki, Türkiye Sosyalist Hareketinin tarihçesi, daha gerilere dayanmakla beraber inişli çıkışlı dalgalanmalarla ancak 1929 yılından bu yana kalın çizgilerle belirlenmeye başlamıştır. 1961'den bu yana da toplumcu sendikaların sınıfsal görevleri doğrultusunda omuz vermeleriyle bu belirginlik en kesin bir doruğa ulaştırılmıştır.

DİSK, 1961'den sonra, gittikçe yükselen bu grafiğin, hiç unutulmaması gereken ve sosyalist hareketin önemli taşıyıcısı olan büyük potansiyel gücü olmuştur. Ve gelecekte de Türkiye koşulları içinde böyle olacaktır. Bu potansiyel güç, şimdi, önemli bir sorunla karşı karşıyadır:

Sosyalist bir örgüt olduğu bilinen ve işçi sınıfımızın devrimci pratiği içinde sınıfsal görevini sürdüren DİSK'in strateji ve taktik hataları ile zedelenmemesi yara almaması

gereklidir. Kaldı ki, DİSK'in devrimci niteliği olan ve etkin ekonomik bir mücadele sürdüren sendikal bir örgüt olarak da varlığını titizlikle koruması, Türkiye sosyalist hareketin geleceği bakımından önemlidir.

Bu itibarla ülkemizin, bugün içinde bulunduğu somut koşullar özellikle dikkate alınarak, çeşitli sol partiler yelpazesi karşısında DİSK'in mevcut yerinin açıkça saptanmasında ve bu doğrultuda çaba ve eylem sürdürmesinde büyük faydalar vardır.

Dünyamızda, artık, sosyalist uygulamanın, 50 yılı aşkın bir pratiği var. Çeşitli ülkelerde bu pratik bir tornadan çıkmışçasına birbirinin aynı değildir. Hele geri kalmış, az gelişmiş ülkelerde sosyalizme giden bu pratiğin başka başka yöntem ve biçimleri vardır. Bu itibarla Sayın Kongremizin bütün bu koşulları dikkate alarak, günümüzde ilerici, yurtsever, demokratik güçlerin, kısa süreli amaçlar içinde demokratik özgürlüklerin yerleşmesi ve faşizme etkin biçimde karşı konularak halkımızın can güvenliğinin sağlanması için, birlikte somut eylemler sürdürmeli, öncelikle, işçi sınıfımızın bu eylemde bütünleştirilmesi sağlanmalıdır.

Bu bakımdan DİSK'in, sol partiler ve tüm demokratik ilerici güçler yelpazesi karşısındaki durumu saptanırken, saydığımız gerekçenin özellikle devrimci pratiğin doğruları içinde dikkate alınması tarihî bir sorumluluktur.

Bu itibarla;

• 12 Mart döneminin verdiği derslerden yararlanılması ve Türkiye'nin bugünkü koşullarını unutmayarak, ayrıca faşizmin kendi doğrultusunda bir düzen kurmak için fırsat kolladığını da hesaba katarak, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin tam anlamı ile yerleşmesi ve pekiştirilmesi için bütün ilerici ve yurtsever demokratik örgütlerle işbirliğine gidilmesi, bu amaçla bu konularda somut bir işbirliğini de sağlamak amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulması,

• Anayasamızın içinde yer alan özgürlüklerin başında düşünce özgürlüğünün geldiğini; bugünkü yasal durum ve uygulamanın Anayasanın doğal özgürlükler ilkesine ters düştüğünün hayatın her kesiminde görülüp saptandığı bu itibarla salt düşüncenin bir suç olması ve cezalandırılmasının ortadan kaldırılması için en etkin biçimde bir çaba gösterilmesi,

• Türk Ceza Kanunu'ndaki sınıfsal bilinçlenmeyi sınırlayan ve salt düşünceyi suç sayıp cezalandırmayı amaç edinen 1930 tarihli İtalyan faşist Kanunundan alınan 141. ve 142. maddelerin, 1961 Anayasası ile getirilen doğal özgürlüklere ve çağımızın içinde yaşadığı uygarlık düzeyine ters düştüğünü, ayrıca adı geçen maddelerin faşist İspanya hariç, hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmadığı, Portekiz ve Yunanistan'da bile son gelişmelerden sonra o ülkelerin Ceza Kanunlarından da atıldığı bilindiğinden DİSK'in bu çok önemli ve ölüm cezasının yasadan kaldırılmasını hedefleyen konular üzerinde de etkin bir mücadele vermesini,

• İşçi sınıfımızdan ve tüm emekçi kitlelerden yana olan Anayasamızın getirdiği özgürlüklerden tedirgin olanların 12 Mart döneminden yararlanarak 1961 Anayasasını üç kez değiştirdiklerini ve Anayasada yer alan hak ve özgürlükleri işlerlikten alıkoymuş oldukları açık ve seçik bilindiğinden Anayasal özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi için DİSK'in etkin bir mücadele sürdürerek Anayasamızın 1961'deki özüne kavuşturulması doğrultusunda eylem sürdürmesini,

• Sermaye sınıfının emekçi sınıflar üzerindeki açık diktatörlüğü demek olan ve ucu emperyalist tekellere dayanan insanlığın baş belası faşizmin dünyamız ve Türkiye'miz için de büyük bir tehlike olduğunu, yurdumuz da dahil, birçok ülkede, bugün de faşizmi tezgâhlamak için emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerin fırsat kolladıkları asla unutulmayarak, DİSK'in faşizme karşı yoğun bir mücadele vermesi gereklidir.

Bütün bu konularda, günümüzün koşulları içinde ve kitlelerle yukarıda belirttiğimiz hedefler doğrultusunda bütünleşen ilerici ve önemli bir demokratik güç olduğu inkâr edilemeyen CHP ile de, güç birliği yapma doğrultusunda eylem içinde olmanın büyük yararları olacaktır.

Bu itibarla DİSK'in bu doğrultuda eylem sürdürmesine oybirliği ile karar verildi.

DİSK'TE KURUMSALLAŞMA (1975–1977)

Genel Kuruldan hemen sonra toplanan DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulları gerek ülke gündemi ve gerekse DİSK'in örgütsel yapısı ile ilgili önemli kararlar aldı. 5. Genel Kurul sonrasında 11–14 Temmuz 1975 tarihlerinde yapılan Yönetim Kurulu toplantısı DİSK'in 5. Genel Kurul sonrası dönemi çalışmaları için kritik bir öneme sahiptir. Bu toplantıda DİSK'in genel kurul kararları ışığında yapacağı çalışmalar ve izleyeceği somut politikalar ile ilkeler saptandı. Yeni dönemde DİSK çalışmalarının kurumsallaşması ve merkezileştirilmesi konusunda önemli adımlar atıldı.

5. Genel Kurulu sonrasında DİSK Yürütme Kurulunun yeni uzmanlar alınmasına ilişkin kararı, 31 Temmuz 1975.

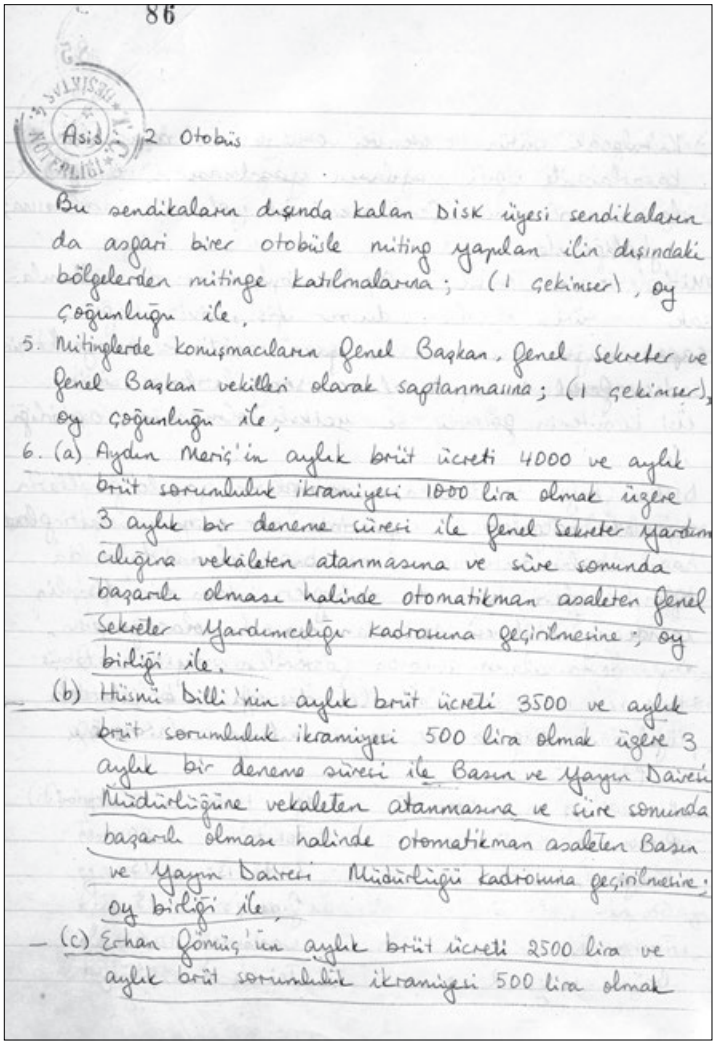

86

Asis'e 2 Otobüs

Bu sendikaların dışında kalan DİSK üyesi sendikaların da asgari birer otobüsle miting yapılan ilin dışındaki bölgelerden mitinge katılmalarına; (1 çekimser), oy çoğunluğu ile,

5. Mitinglerde konuşmacıların Genel Başkan, Genel Sekreter ve Genel Başkan vekilleri olarak saptanmasına; (1 çekimser), oy çoğunluğu ile,

6. (a) Aydın Meriç'in aylık brüt ücreti 4000 ve aylık brüt sorumluluk ikramiyesi 1000 lira olmak üzere 3 aylık bir deneme süreci ile Genel Sekreter Yardımcılığına vekaleten atanmasına ve süre sonunda başarılı olması halinde otomatikman asaleten Genel Sekreter Yardımcılığı kadrosuna geçirilmesine; oy birliği ile,

(b) Hüsnü Dilli'nin aylık brüt ücreti 3500 ve aylık brüt sorumluluk ikramiyesi 500 lira olmak üzere 3 aylık bir deneme süreci ile Basın ve Yayın Dairesi Müdürlüğüne vekaleten atanmasına ve süre sonunda başarılı olması halinde otomatikman asaleten Basın ve Yayın Dairesi Müdürlüğü kadrosuna geçirilmesine; oy birliği ile,

(c) Erhan Gönüş'ün aylık brüt ücreti 2500 lira ve aylık brüt sorumluluk ikramiyesi 500 lira olmak

FAŞİZME KARŞI GÜÇBİRLİĞİ VE EYLEMLER

DİSK Yönetim Kurulu, Genel Kurulda alınan 33 sayılı "işbirliği" kararı doğrultusunda güçbirliği yapılacak örgütleri 11–14 Temmuz 1975 tarihli toplantısında saptadı. Toplantıda ayrıca somut eylem biçimi olarak ilk planda ve belli aralıklarla İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Adana, Seydişehir, Eskişehir, İskenderun, Ereğli, Bursa ve İzmit gibi yerlerde mitingler veya yürüyüşler düzenlenmesine ve mücadelenin seminerler, açık oturumlar, konferanslar, broşürler, yayın organları gibi faaliyetlerle sürdürülmesine oyçokluğu ile karar verildi. [16]

[16] 11–14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Güçbirliği Yapılacak Örgütler

KARAR 1

Faşizm, sermaye sınıfının cebren veya hile ile işçi sınıfı ile emekçi sınıflar üzerinde kurduğu ve çağımızda açık faşizm, kapalı faşizm biçimde görülen diktatörlüğüdür. Faşizme karşı verilen mücadelenin daha etkin bir biçimde sürdürülmesi amacı ile 5. Genel Kurul'un 33 sayılı kararı doğrultusunda öncelikle aşağıda adları belirtilen ilerici ve demokratik kuruluşlarla güçbirliği yapılması için çağrıda bulunulmasına ve bu güç birliğinin ne tarzda sürdürüleceği ile bu nitelikte olup da çağrı yapılması gerekli diğer kuruluşların da saptanması konusunda Yürütme Kurulu'na görev ve yetki verilmesine oybirliği ile karar verildi.

Memur derneklerinin bir afişi.

Kendileriyle güçbirliği yapılacak ilerici ve demokrat kuruluşlar şunlardır:

1- Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER)

2- Türkiye Barolar Birliği

3- Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (T.M.M.O.B.)

4- Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED)

5- Tüm İktisatçılar Birliği (T.İ.B.)

6- Türk Tabipler Birliği

7- Türk Veterinerler Birliği

8- Çalışma Bakanlığı İş Müfettişleri Derneği

9- Türkiye Memur Dernekleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Konfederasyonu (TÜMPERSONKON)

10- Türk Hukuk Kurumu

11- KÖY-KOOP Birliği

12- Tüm Öğretim Üyeleri Derneği

Kaynak: 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı.

DİSK Yönetim Kurulunun genel kurul sonrası bu ilk toplantısında üye sendikalarla DİSK arasında yaşanan çeşitli sorunlar da gündeme geldi. Bu gelişmeler *"Üye Sendikalarla Yaşanan Sorunlar"* başlığı altında aşağıda ele alınmaktadır.

Örgütlenme, Toplu Pazarlık, Eğitim ve Basın-Yayın Konularında Kararlar

Toplu Pazarlık

DİSK Yönetim Kurulunun toplantısında ayrıca örgütlenme ve toplu sözleşme politikaları konusunda da önemli kararlar alındı.[17] DİSK Yönetim Kurulu toplu iş sözleşmelerinde DİSK'e bağlı tüm örgütlerde ortak bir birlik ve bütünleşme sağlanması için,

a) Toplu İş Sözleşmesi taslaklarının hazırlanmasında o sözleşmeye muhatap olan işçilerin görüşlerinin de alınması,

b) Greve gidilmesinde, kaldırılmasında ve benzeri önemli konularda işçilerin oyuna başvurulması,

c) Toplu İş Sözleşmeleriyle ilgili olarak DİSK ilkeleri doğrultusunda temel ilkelerin saptanması ve bu ilkelerin tüm sözleşmelerde yer alması,

d) Asgari ücret, ikramiye ve benzeri sosyal haklarda nihai hedefin saptanması, tam sınırlarının çizilmesi, bunlar içinde hangileri için greve gitme durumunun olacağının belli edilmesi, kısacası bu konularda bütünleşme sağlanması,

[17] 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulları Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

e) Grev yardımlarının ve uygulama biçimlerinin saptanması ve bu konuda da bütünleşmeye gidilmesi,

f) Toplu sözleşmelerle ilgili hizmetlerin, örneğin araştırma çalışmalarının DİSK içinde bütünleştirilmesi ve kontrol altına alınması için gerekli organizasyonun yapılması hakkında Yürütme Kurulu'na görev ve yetki verilmesine

oybirliğiyle karar verdi.

Böylece DİSK'in kuruluşundan beri savunduğu toplu iş sözleşmelerinde merkezî ve ortak bir politika izlenmesi yönündeki tutum pekiştirilmiş ve ete kemiğe bürünmüş oldu.

ÖRGÜTLENME

DİSK yönetimi, örgütlenmede izlenecek ortak ilkeleri de karar bağladı. Bu kararlar da örgütlemenin merkezî bir şekilde yürütülmesi ve üye sendikalarının olanaklarının birleştirilmesi anlayışına dayanıyordu. Örgütlenme ile ilgili kararlar şunlardı:

a) DİSK üyesi her bir sendikanın kendi işkolunda örgütlenmesi ve işkolunun tek ve güçlü sendikası haline gelmek için hiç sendika üyesi olmayan ya da başka konfederasyon üyesi ya da bağımsız sendika üyesi işçileri çatısı altında toplaması,

b) Aynı işkolundaki DİSK üyesi Sendikanın varsa DİSK içinde aynı işkolundaki sendika ile birleşerek DİSK bütünleşmeye gitmesi, ayrıca DİSK dışındaki sendikalarla da birleşerek bu sendikaları ve işçilerini DİSK çatısı altına getirmesi konuları gözönünde tutulmak suretiyle bir örgütlenme plan ve programı yapılarak, uygulanmasına

c) DİSK Bölge Temsilciliklerinin yeniden ele alınarak organize edilmesine, atama veya seçim yoluyla Bölge Temsilcisinin görev başına getirilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Çizim: Orhan Taylan.

Ayrıca Yönetim Kurulu toplantısında, *"ortak giderler ve hizmetler açısından yararlanmak, ortak birtakım imkanlar kullanmak, çalışmalarda dayanışma sağlamak suretiyle güçlükleri göğüslemede güç birliği sağlamak ve böylece DİSK içindeki örgütleme ilişkilerinin sıklaştırılması daha iyi yararlılıklar elde etmek amacıyla DİSK camiasındaki üye sendikaların mekânsal birleştirilmesi yoluna gidilmesi"* karara bağlandı. Oybirliği ile alınan kararda atılacak adımlar şu şekilde sıralandı:

a) Bölgelerdeki Sendika Temsilcilikleri, Şubeleri gibi örgütlerin ve DİSK Temsilciliklerinin aynı çatı altında birleştirilmesi;

b) Genel Merkezleri aynı ilde olan Sendikaların aynı çatı altında birleştirilmesi ve böylece telefon, vasıta ve öbür genel hizmetlerin birleştirilmesi,

c) Genel Merkezleri İstanbul'da olan Sendikalar için Lastik-İş Sendika Binası arkasındaki arsada bir ortak bina yapılması, bu bina yapılınca hem Genel Merkezler, hem de Şubeler bir çatı altında toplanmış olur. İlk plânda (a), İstanbul, (b) Adana, (c) Ankara ve (d) İzmir'in ele alınması.

Yönetim Kurulunun bu toplantısında DİSK üyesi sendikaların Anatüzükleri açısından bütünleşmesinin sağlanması için Yürütme Kuruluna görev ve yetki verilmesine

oybirliğiyle karar verildi. Bilindiği gibi bu çalışmanın sonunda 1979 yılında Tek Tip Demokratik Tüzük kabul edildi.

EĞİTİM

DİSK yönetimi bu toplantıda DİSK'in eğitim ve yayın politikalarını da karara bağladı. Eğitim konusunda üye sendikaların değişik programlar uygulamakta oldukları, imkânsızlıklar nedeniyle bazı üye sendikaların eğitim konusuna önem veremedikleri göz önünde tutularak eğitimin daha geçerli ve tutarlı bir biçimde uygulanabilmesi için eğitim çalışmalarının DİSK seviyesinde ve DİSK tarafından organize edilmesine ve uygulanmasına karar verildi. Aynı kararda yapılacak bu eğitimlere katılacak sendikaların nasıl mali katkı yapacakları konusunda Yürütme Kuruluna yetki verildi. Yapılacak eğitimlerin seminerler, yazışma yoluyla eğitim ve konferanslar dahil birden fazla biçiminde olması amaçlandı. Buna göre eğitim biçimleri ana hatlarıyla şöyle belirlendi:

a- Seminerler,

1. A tipi, hafta sonu yetiştirme semineri (3 gün süreli), Sendika temsilcileri ve üyeleri için; 2. B tipi, geliştirme semineri (7 veya 10 gün süreli) üye Sendikaların yönetici kadrolarına;

3. C tipi, olgunluk semineri (1'er aylık toplam olarak 6 ay süreli) DİSK ve üye Sendikaların üst kademedeki yöneticileri için ve giderek tabana doğru indirilmek suretiyle,

4. Toplu Sözleşme veya örgütlenme gibi konularda özel seminerler.

B- Yazışma yoluyla eğitim

C- Konferanslar

1. Bir konferansçının özel bir konuda 2-3 saatlik bir süre içinde konferans vermesi,

2. Bazı konuların açık oturum biçiminde oluşturulmasını amaçlıyan 2-3 gün süreli Konferanslar.

D- Broşür, bildiri, bülten, dergi, gazete gibi yayın organlarıyla veya yayın yoluyla eğitim

E- Kongreler veya buna benzer toplantılarda yapılacak özel konulu konuşma yoluyla eğitim şeklinde programlanmasına ve uygulanmasına

1976 yılında yapılan bir DİSK eğitim çalışması.

DİSK yönetimi, DİSK'in basın çalışmaları konusunda da önemli kararlar aldı. Bunun bir sonucu olarak aylık *DİSK* dergisinin düzenli olarak yayımlanmasına karar verildi.

BASIN-YAYIN

Üye sendikaların yayın organlarının DİSK tarafından çıkarılacak bir gazete içerisinde bütünleştirilmesi, bunun detaylı biçimi ve üye sendikaların istekleri konusunun Yürütme Kurulu tarafından saptanmasına ve böylece bütünleşmiş bir gazete çıkarma işlemi gerçekleştikten sonra gerekli görüldüğü taktirde *DİSK* dergisinin çıkarılmamasına karar verme konusunda Yürütme Kurulu yetkilendirildi.

Yönetim Kurulu Maden-İş'in kurduğu basımevinin sağladığı olanağın değerlendirilerek günlük bir DİSK gazetesinin

DİSK Yayınevi ve *DİSK Eğitim Notları* Kitabı

DİSK Eğitim Notları.

1977 yılında DİSK Eğitim Dairesi tarafından hazırlanan *DİSK EĞİTİM NOTLARI demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı* adlı kitap, DİSK Yayınevi tarafından Temmuz 1977 tarihinde yayımlandı. DİSK Eğitim Notları kitabı DİSK ve üye sendikalar tarafından yaygın kullanılan popüler bir sendikal eğitim kitabı oldu. DİSK Eğitim Notları o sırada Eğitim Dairesi'nde görevli olan Nejat Firuz(kuhi), Ertan Uyar, Gün Bulut ve Zülfü Dicleli tarafından hazırlanmıştı.

Kitabın ikinci baskısı yine DİSK Yayınevi tarafından Ağustos 1978'de yapıldı. Kitabın her iki baskısı da DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in sunuş yazısı ve DİSK Eğitim Dairesinin önsözü ile yayımlandı. Ancak 1978'de Türkler DİSK Genel Başkanı değildi. DİSK Yayınevi ayrıca Ekim 1978'de *Bugünkü Amerikan Sendikacılığı temel sorunlar ve eğilimler* adıyla Sovyet yazarı A. Mkrtchian tarafından yazılmış bir kitabın çevirisini yayımladı.

Ancak bu durum Baştürk'ün Genel Başkanlığı döneminde tartışma konusu oldu ve DİSK tarafından bu yayınevine ihtar çekilerek DİSK adını kullanmaması istendi. [1] Tartışma *DİSK Eğitim Notları* kitabının içeriğinden daha çok DİSK'e ait olmayan bir yayınevinin DİSK adını kullanmasından kaynaklanıyordu. DİSK yönetimi bu yayınevine Beyoğlu 1. Noterliğinin 28.5.1979 tarihli yazısı ile ihtarname çekilerek yayının durdurulmasını ve DİSK adının kullanılmamasını ihtar etti. Baştürk bu kitabın DİSK'in kendi yayınları arasında yer almadığı belirtmektedir[2].

Bugünkü Amerikan Sendikacılığı.

DİSK Yayınevi, 4 Mayıs 1977'de kurulan Basım Yayın ve Matbaacılık Anonim Şirketi'ne ait bir yayıneviydi. Kurucuları arasında Ehliiman Tuncer, Ali Ümitkılıçöte, Ekrem Suna, Muammer Tuncer ve Mehmet Cavit Şarman yer alıyordu.[3] Şirketin Kurucuları DİSK'in ve DİSK üyesi sendikaların eski yöneticilerindendi. Ehliiman Tuncer Basın-İş eski Genel Başkanı ve DİSK eski yöneticisiydi. M. Cavit Şarman Maden-İş ve DİSK yöneticiliği yapmıştı. Ekrem Suna ise DİSK'te muhasebe sorumluluğu yapmıştı. DİSK Yayınevi'nin DİSK'e ait bir yayınevi olmadığı, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olduğu ve DİSK yönetiminin bu yönde bir kararı olmadığı bilinmekle birlikte, DİSK Yayınevi'nin dönemin DİSK yönetiminin bilgisi dahilinde DİSK Yayınevi adını kullandığı ve DİSK Eğitim Dairesi tarafından hazırlanan bir kitabı bastığı anlaşılmaktadır.

[1] Abdullah Baştürk (1986), *Yargı Önünde Savunma*, İstanbul: Çağdaş Yayınları, s. 211.

[2] Baştürk (1986).

[3] Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 4 Mayıs 1977.

çıkarılmasının olanaklarını araştırma için Yürütme Kuruluna görev ve yetki verilmesini kararlaştırdı.

Üyelerin işçi sınıfı davasına daha sıkıca bağlanmalarını temin ve işçi sınıfının bunun doğrultusunda biçimlendirilmesini sağlamak amacıyla gerekli broşür veya küçük kitap yayınları yapılması da alınan kararların arasındaydı.

Basın-yayın faaliyetlerine ilişkin Yönetim Kurulunun bir diğer kararı ise DİSK ajansının sadece DİSK ve üye sendika

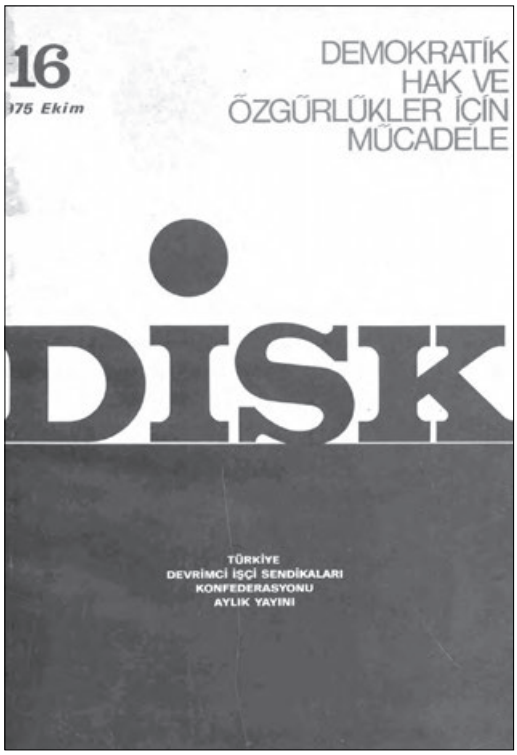

5. Genel Kurul sonrası yeni seri *DİSK* dergisinin ilk sayısı, Ekim 1975 *(DİSK dergisi önceki seriden devam ettiği için yeni serinin ilk sayısına 16. sayı denmiştir).*

haberleriyle ilgili olmak üzere haftada bir veya iki kez çıkarılması ve üye sendikaların genel merkez, şube veya bölge temsilcisi gibi yönetim kademeleriyle birlikte işyerlerindeki baştemsilciliklerine gönderilmesinin hedeflenmesiydi.

Uzmanlık Dairelerinin Oluşumu

DİSK'in merkezi olarak güçlenmesi, kurumsallaşması amacıyla yapılan Anatüzük değişikliklerine uygun adımlar hızla atılmaya başlandı. Yürütme Kurulunun ilk toplantısında bu amaçla 5. Genel Kurulda kurulması kararlaştırılan daireler için görev dağılımı yapıldı. Buna göre Genel Başkan Kemal Türkler Dış İlişkiler, Toplu Sözleşme, Araştırma ve Etüt, Ücret ve Ekonomi dairelerinin; Genel Sekreter İbrahim Güzelce Basın-Yayın ve Tanıtma, Koordinasyon ve Personel dairelerinin; Yürütme Kurulu üyelerinden Kemal Nebioğlu Hukuk İşleri Dairesinin; Yürütme Kurulu üyelerinden Rıza Güven Eğitim Dairesinin ve Yürütme Kurulu üyelerinden Mehmet Kılınç ise Sosyal İlişkiler Dairesinin sorumluluğunu üstlendi.[18]

DİSK'in Yeni Uzman Kadrosu

Merkezi düzeyde kurumlaşma doğrultusunda atılan bir diğer adım ise Yürütme Kurulunun, 15 Temmuz 1975 tarihindeki toplantısında DİSK'in çalışma hızını karşılamak ve işleri daha rasyonel bir biçimde sürdürmek amacıyla bir Genel Sekreter Yardımcısı alınmasına karar vermesi oldu.[19] 30-31 Temmuz 1975 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında ise Anatüzük'te yer alan dairelerde istihdam etmek üzere DİSK'e yeni uzmanlar alınmasına karar verildi.

Bir süredir uygun bir isim için sürdürülen çalışmaların ardından Yürütme Kurulu 30-31 Temmuz 1975 toplantısında Aydın Meriç'i üç aylık bir deneme süresiyle Genel Sekreter Yardımcılığına atadı.[20] Aydın Meriç deneme süresi sonunda görevine devam etti. Meriç yaklaşık bir buçuk yıl sonra 24 Ocak 1977'de Genel Sekreter Yardımcılığı görevinden istifa etti. İstifası Yürütme Kurulunca kabul edildi.[21] Aydin Meriç'in DİSK Genel Sekreter Yardımcısı olarak atanması DİSK, siyaset ve siyasi parti ilişkileri açısından önemliydi. Çünkü Aydın Meriç o yıllarda yasal faaliyet

[18] 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[19] 15 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[20] 30-31 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[21] 23 Şubat 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Aydın Meriç

DİSK Genel Sekreter Yardımcısı

1939 doğumlu Aydın Meriç, bilgisayar mühendisidir. 1968'de kurulan bağımsız Bilgi İşlem İşçileri Sendikası'nın kurucuları arasında yer aldı.[1] Aydın Meriç 1970'lerin başında Gönül Dinçer ile IBM şirketinde örgütlü olan Bilişim İşçileri Sendikası'nda (Bil-İş) yöneticilik yaptı.[2]

1974 yılında *DİSK* dergisinde ekonomik konularda yazılar yazan Aydın Meriç aynı dönemde Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin Sekreter üyesi görevini yürütmekteydi. Meriç Ağustos 1975'te DİSK Genel Sekreter Yardımcılığına atandı. Meriç, Ocak 1977'de bu görevinden ayrıldı. Meriç 1973 sonrasında TKP'nin Merkez Komitesi üyesi ve Türkiye'deki en üst düzey yöneticisi olarak bilinmektedir.

Aydın Meriç (solda) Memet Ertürk ile 1 Mayıs 1976 kortejinin önünde, OTOSAN'da üretilen ünlü "böcek" aracının üzerinde, DİSK Arşivi.

[1] "Bil-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı Ortak Yayını, 1998. "Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi 1. Cilt bundan böyle *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1* olarak kaynak gösterilecektir.

[2] Derinden Gelen Kökler-2, s. 23.

gösteremeyen TKP'nin ülke içindeki en üst düzey yöneticisiydi.[22] Meriç'in Genel Sekreter Yardımcılığı DİSK'te 5. Genel Kurul sonrası TKP etkisinin artışının bir adımı olarak değerlendirilmektedir.[23]

20 Haziran 1975'te Maden-İş Hukuk Dairesi Müdürü Av. Müşür Kaya Canpolat'ın, DİSK açısından bazı önemli hukuki ve güncel konuların bulunması sebebiyle geçici olarak DİSK Hukuk Dairesi kadrosunda görevlendirilmesine karar verildi.[24]

5. Genel Kurul sonrasında DİSK'in uzman kadrosu kurumsallaşma hedefine uygun olarak yeniden düzenlendi ve çok sayıda uzman görevlendirildi. Bu çerçevede, 30-31 Temmuz 1975 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında Hüsnü Dilli'nin Basın-Yayın Dairesi müdürlüğüne, Erhan Gömüç'ün Basın-Yayın Dairesi uzmanlığına, Zülal Kılıç'ın Sekreterlik Bürosu şefliğine, Mehmet Yenigün'ün DİSK Ajansı sekreterliğine (Basın-Yayın Dairesi uzmanlığına) atanmasına karar verildi.[25] Bu atamalardan

[22] H. Erdal (1983), *TKP'mizi Yükseltelim*, İşçinin Sesi Yayını, No. 34, s. 6-7. Özcan, Canan, *Türkiye'de sendika-siyasi parti ilişkisi ve TKP Atılım Dönemi'nde DİSK-TKP Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

[23] Süreyya Algül (2015), *Türkiye'de Sendika-Siyaset İlişkisi DİSK (1967-1975)*, İstanbul: İletişim Yayınları; Canan Koç ve Yıldırım Koç (2008), *DİSK Tarihi Efsane mi Gerçek mi*, Ankara: Epos Yayınları.

[24] 20 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[25] 30-31 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK

Müşür Kaya Canpolat (sağda). Solda Avukat Enis Coşkun, ortada Türkler, DİSK Arşivi.

5. Genel Kurul Sonrası Yeni Uzmanlar

5. Genel Kurul sonrasında 1975 ve 1976 yıllarında DİSK genel merkezinde görevlendirilen uzmanların bir bölümü (atanma tarihleri itibarıyla)

Av. Müşür Kaya Canpolat, DİSK Hukuk Dairesi

Aydın Meriç, Genel Sekreter Yardımcısı

Hüsnü Dilli, Basın-Yayın Dairesi müdürü

Erhan Gömüç, Basın Yayın Dairesi uzmanı

Zülal Kılıç, Sekreterlik Bürosu şefi

Mehmet Yenigün, Basın-Yayın Dairesi uzmanı

Haluk Şensu, Basın-Yayın Dairesi

Nejat Firuz(kuhi), Eğitim Dairesi müdürü

Ertan Uyar, Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı

Gün Bulut, Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı

Prof. Sadun Aren, DİSK Genel Başkanlık Ekonomi Danışmanı ve Araştırma Dairesi müdürü,

Sıtkı Coşkun, DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı

Bingöl Erdumlu, DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı

Av. Enis Coşkun, Hukuk İşleri Dairesi uzmanı

(Devamı yan sayfada)

sonra DİSK Yürütme Kurulu tarafından bir dizi uzmanının daha ataması yapıldı: 23 Ekim 1975'te Haluk Şensu Basın-Yayın Dairesi memuru, 28 Kasım 1975'te Nejat Firuz(kuhi) Eğitim Dairesi müdürü, 7 Mayıs 1976'te Ertan Uyar Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı, 7 Mayıs 1976'da Gün Bulut Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı, 14 Mayıs 1976'da Prof. Sadun Aren DİSK Genel Başkanlık Ekonomi Danışmanı ve Araştırma Dairesi müdürü, 11 Ekim 1976'da Sıtkı Coşkun DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı, 18 Ekim 1976'da Bingöl Erdumlu DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı, 8 Kasım 1976'da Av. Enis Coşkun Hukuk İşleri Dairesi uzmanı, 29 Kasım 1976'da Zülfikar (Zülfü) Dicleli Eğitim Dairesi uzmanı, 29 Kasım 1976'da Enver Atılgan Eğitim Dairesi uzmanı, 10 Aralık 1976'da Berin Uyar Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi uzmanı ve 10 Aralık 1976'da Hilmi Etikan Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi foto-film uzmanı olarak atandı.

5. Genel Kurul sonrası yeni atanan uzman kadrosunun büyük bölümünün başta Aydın Meriç olmak üzere TKP'li veya TKP'ye yakın isimlerden oluştuğu ve bu durumun DİSK politikaları ve örgütlenmesinde TKP'nin görüşlerinin etkisini artırdığı bilinmektedir.[26] Ancak DİSK'e alınan tüm uzmanların Türkler, Nebioğlu ve Güzelce'nin mülakatından geçtiğini belirten dönemin Yürütme Kurulu üyesi Mehmet Karaca ise bu uzmanların işe alındıkları tarihte belirli bir siyasi partiye [TKP] üye olduklarına ilişkin yaygın kanaatin eksik bir değerlendirme olduğunu, o tarihte henüz bu tür bir saflaşmanın olmadığını söylemektedir.[27]

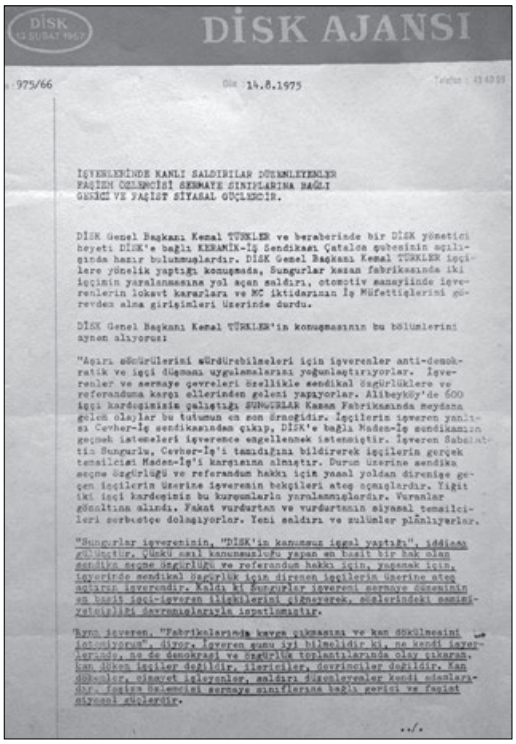

DİSK AJANSI

975/66 Tarih: 14.8.1975

İŞYERLERİNDE KANLI SALDIRILAR DÜZENLEYENLER FAŞİZM ÖZLEMCİSİ SERMAYE SINIFLARINA BAĞLI GERİCİ VE FAŞİST SİYASAL GÜÇLERDİR.

DİSK Genel Başkanı Kemal TÜRKLER ve beraberinde bir DİSK yöneticisi heyeti DİSK'e bağlı KERAMİK-İş Sendikası Çatalca şubesinin açılışında hazır bulunmuşlardır. DİSK Genel Başkanı Kemal TÜRKLER işçilere yönelik yaptığı konuşmada, Sungurlar kazan fabrikasında iki işçinin yaralanmasına yol açan saldırı, otomotiv sanayiinde işverenlerin lokavt kararlarına ve MC iktidarının İş Müfettişlerini görevden alma girişimleri üzerinde durdu.

DİSK Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'in konuşmasının bu bölümlerini aynen alıyoruz:

"Ağırı sömürülerini sürdürebilmeleri için işverenler anti-demokratik ve işçi düşmanı uygulamalarını yoğunlaştırıyorlar. İşverenler ve sermaye çevreleri özellikle sendikal özgürlüklere ve referanduma karşı ellerinden geleni yapıyorlar. Alibeyköy'de 600 işçi kardeşimizin çalıştığı SUNGURLAR Kazan Fabrikasında meydana gelen olaylar bu tutumun en son örneğidir. İşçilerin işveren yanlısı Cevher-İş sendikasından çıkıp, DİSK'e bağlı Maden-İş sendikasının geçmek istemeleri işverence engellenmek istenmiştir. İşveren Sabahattin Sungurlu, Cevher-İş'i temsilcisini bildirerek işçilerin gerçek temsilcisi Maden-İş'i karşısına almıştır. Durum üzerine sendika seçme özgürlüğü ve referandum hakkı için yasal yoldan direnişe geçen işçilerin üzerine işverenin bekçileri ateş açmışlardır. Yiğit iki işçi kardeşimiz bu kurşunlarla yaralanmışlardır. Yaralar gömülüne alındı. Fakat vurdurtan ve vurdurtanın siyasal temsilcileri serbestçe dolaşıyorlar. Yeni saldırı ve zulümler planlıyorlar.

"Sungurlar işverenlerinin, "DİSK'in kanunsuz işgal yaptığı", iddiası gülünçtür. Çünkü sözü kanunsuzluğu yapan en basit bir hak olan sendika seçme özgürlüğü ve referandum hakkı için, yaşamak için, işyerinde sendikal özgürlük için direnen işçilerin üzerine ateş açtırır işverendir. Kaldı ki Sungurlar işvereni sermaye düşmanının en kanlı işçi-işveren ilişkilerini çıkmazsız, sözlerindeki samimiyetsizliğini davranışlarıyla ispatlamıştır.

"Aynı işveren, "Fabrikalarımda kavga çıkmasına ve kan dökülmesini istemiyorum", diyor. İşveren sanki iyi bilmelidir ki, ne kendi işçilerinde, ne de demokrasi ve özgürlük toplantılarında olay çıkarılan, kan dökülen işçiler değildir, işverenler, devrimciler değildir. Kan dökenler, cinayet işleyenler, saldırı düzenleyenler kendi sözlerinden, faşizm özlemcisi sermaye sınıflarına bağlı gerici ve faşist siyasal güçlerdir.

../.

DİSK Ajansı, Ağustos 1975.

DİSK İN SESİ

DİSK

türkiye devrimci işçi sendikaları konfederasyonunun onbeş günlük yayın organıdır

BİRLİĞİMİZİ VE DAYANIŞMAMIZI ÖNLEMEYE YÖNELİK TÜM ENGELLERİ AŞIYORUZ !

DAİMA OMUZ OMUZA

İŞSİZLİK VE DAYANIŞMA FONLARIMIZ TÜM DİSK ÜYELERİNİN GÜVENCESİDİR

ÖRNEK BİR DAYANIŞMA!

DİSK'in Sesi, Sayı 2.

Uzmanlık dairelerinin kurulması ve yeni uzman kadrosuyla birlikte DİSK'in kurumsallaşmasında, özellikle örgütlenme, basın-yayın ve eğitim çalışmalarında önemli adımlar atıldığı görüldü. DİSK genel merkezi tarafından düzenlenen merkezi eylem ve etkinlerde ciddi bir artış olurken, basın-yayın ve eğitim çalışmaları düzenli hale geldi. *DİSK* dergisi bir yıllık aradan sonra yeni bir içerikle düzenli

Arşivi.

[26] Bu konuda kapsamlı değerlendirmeler için bakınız: Algül (2015), Koç ve Koç (2008), Can Şafak (2013), "12 Mart'tan 12 Eylül'e Türkiye'de Sendikalar", *Toplum ve Bilim*, Sayı 127.

[27] Derinden Gelen Kökler-2, s. 24.

Sadun Aren: DİSK Araştırma Enstitüsünün Kurucusu

1922'de Erzurum'da doğdu. Babası Ziraat Bankası'nda müfettiş, annesi ev kadınıydı. Annesini küçük yaşta kaybetti. Babasının memuriyeti nedeniyle öğrenimini Eskişehir, Ankara ve İstanbul gibi çeşitli illerde gerçekleştirdi. 1949'da Munise Hanım'la evlendiler.

1944'te Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. 1945'te aynı okulda asistan, 1950'de doçent oldu. 1951'de İngiltere'ye gönderildi. Ülkeye dönünce TKP davasından yargılandı ve beraat etti. 1957'de 35 yaşındayken profesör oldu.

1960 askeri darbesi sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi İktisat Komisyonu'na seçildi. Bu arada Aren'in Devlet Planlama Teşkilatı İktisat Dairesi Başkanı olması düşünülmekteydi. Millî İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT) itirazı nedeniyle bu gerçekleşmedi. Ancak bir süre sonra Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) sözleşmeli olarak danışman oldu ve bu görevini 1962 yılına kadar sürdürdü.

Sadun Aren (sağda) DİSK davasında Faruk Pekin ile birlikte, Cumhuriyet Arşivi.

1963 yılında TİP'e girdi. 1964 yılında yapılan Kongrede de Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1955-1965 yılları arasında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kesintisiz hocalık yapan Aren, 1965 seçimlerinde İstanbul'dan TİP Milletvekili seçildi.

Aren, 12 Mart askerî muhtırasından sonra tutuklandı ve Türkiye İşçi Partisi yöneticisi diğer arkadaşlarıyla birlikte yargılandı. TCK'nin 141/1 maddesinden 12 yıl 5 ay ağır hapis cezasına çarptırıldı. 1974'te çıkan genel aftan yararlanarak tahliye oldu.

1976'da İstanbul'a yerleşerek DİSK'e danışman oldu. Yeniden Ankara'ya döndü ve 1978'de DİSK Araştırma Enstitüsü'nü kurarak başına geçti. 12 Eylül 1980 darbesi ile Enstitü kapanana kadar bu görevi yürüttü. DİSK ana davasında yargılandı ve 4 yıl tutuklu kaldı. Bu arada Türkiye Barış Derneği dolayısıyla da hakkında dava açıldı ancak o davadan beraat etti.

Aren, 1991'de Sosyalist Birlik Partisi'nin Genel Başkanlığına seçildi. Daha sonra Birleşik Sosyalist Parti (BSP) Genel Başkanlığını yaptı. Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin (ÖDP) Onursal Genel Başkanı olan Aren 8 Mart 2008'de yaşamını yitirdi.

Aren'in ekonomi ve siyaset alanında çok sayıda kitabı ve makalesi yayımlandı.

yayımlanmaya başladı, *DİSK Ajansı* daha sık ve yaygın bir araç olarak kullanıldı ve *DİSK'in Sesi* adlı 15 günlük bir gazete çıkarılmaya başlandı. Öte yandan DİSK'in merkezi eğitim çalışmalarında da önemli bir artış yaşandı. DİSK daire faaliyetleri (basın-yayın, eğitim, araştırma, uluslararası ilişkiler ve hukuk çalışmaları) bölüm sonunda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

DİSK'İN MERTER'E TAŞINMASI

DİSK genel merkezinin hedeflenen kurumsallaşmayı sağlayacak daha geniş bir mekâna taşınması genel kurul sonrasının ilk işlerinden biri oldu. Yürütme Kurulu, DİSK genel merkezinin bulunduğu yer (Beşiktaş, Uluğ Han) DİSK'in 5.Genel Kurulunu izleyen yeni dönemdeki geniş kapsamlı ve ileriye dönük çalışmaları için yeterli olmadığından DİSK genel merkezinin Merter'de

Zülfikar (Zülfü) Dicleli, Eğitim Dairesi uzmanı

Enver Atılgan, Eğitim Dairesi uzmanı

Berin Uyar, Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi uzmanı

Hilmi Etikan, Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi, Foto-film uzmanı

DİSK'in Merter'deki genel merkez binası, 1 Mayıs 1979 öncesinde bir polis baskını, DİSK Arşivi.

bulunan Lastik-İş'e ait binadaki iki kata taşınmasına karar verdi.[28]

Öte yandan DİSK'in genel merkez seviyesinde çalışmalar yapmak üzere Ankara Bürosu'nun kurulmasına ve yer bulunması için Mehmet Kılınç'a yetki verilmesine karar verildi.[29]

GÖNEN KONFERANSI (1976): YENİ DÖNEM İÇİN ÖNEMLİ KARARLAR

DİSK'in sayısal büyümesi yanında, nitel gelişimi için de 5. Genel Kurul sonrasında çalışmalar yürütülmeye başlandı. 1976 Mayıs ayında Maden-İş'in Gönen Tesislerinde toplanan Gönen Konferansı da bu sürecin önemli bir parçasıydı. DİSK'e bağlı sendikaların yürütme kurulları ve DİSK merkez yönetim organları, 25-29 Mayıs 1976 tarihlerinde Gönen'de ilk kez uzman kadrolarla bir araya geldiler. DİSK yönetimi ile uzmanların bir araya geldiği ve önemli konuların görüşüldüğü bu toplantı DİSK tarihinde ilklerdendi.

DİSK ve üyesi sendikaların yöneticileri ve DİSK uzmanları, DİSK ilkelerinin geliştirilmesi, iç bütünlüğün güçlendirilmesi, örgütsel çalışmaların koordinasyonu konularında görüşmeler yaptılar. Örgütlenme, mali işler, toplu sözleşme, eğitim, basın-yayın-propaganda, dış ilişkiler, hukuk ve araştırma gibi uzmanlık dairelerinin çalışmaları konularında konferansın görüşleri, kurulan komisyonlarla raporlar haline getirildi. Konferans raporları, bir kez daha görüşülmek ve son şeklini almak üzere DİSK karar organlarına verildi ve karar altına alındı. *DİSK* dergisinde Gönen Konferansı şöyle değerlendiriliyordu:[30]

> DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların Yürütme Kurullarının katıldığı GÖNEN KONFERANSLARI, sınıf sendikacılığının güçlenmesi doğrultusunda ortak görüşlerin günümüz koşullarında bir kez daha belirlenmesine katkıda bulundu. **Konferanslar, örgütümüzün kararlı ve sorumlu siyasetini, sınıf ve kitle sendikacılığı temeli üzerinde yükselen güçlü savaşımlarını onaylarken bağlı sendikalar arasındaki koordinasyonun kısa ve uzun vadedeki plân ve programlarıyla birlikte konfederal düzeyde çözümlenmesinin gereğini de belirledi. Önümüzdeki dönemde, GÖNEN KONFERANSLARININ önerdiği ve DİSK organlarının karar altına aldığı önerilerin hayata geçirilmesiyle DİSK, işçi sınıfının tek sendikal örgütü olma**

[28] 30 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulları Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[29] 10 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[30] *DİSK* dergisi, Sayı 26, Haziran 1976.

doğrultusunda yeni boyutlara ulaşacaktır. (Özgün metin koyu)

Gönen Konferansı'nda kabul edilen raporlarda DİSK'in çeşitli faaliyet alanlarına ilişkin somut ve ayrıntılı öneriler yer aldı. Bu önerilerin en temel özelliği tüm üye sendika faaliyetlerinin DİSK'le koordinasyon halinde, dahası DİSK'in ilgili dairesi tarafından *"kesin denetim altında"* yürütülmesinin kararlaştırılmasıydı. DİSK'in söylemine yeni eklenen *"demokratik merkeziyetçilik"* ilkesi raporlarda sık sık vurgulanıyor ve bazı alanlarda ise merkezî denetim oldukça abartılıyordu. Öte yandan kimi komisyon raporlarında ise netameli kavramlara yer verildiği dikkat çekiyordu. DİSK karar organlarınca da kabul edilen Gönen Konferansı raporlarının bir bölümü hayata geçirilirken bazıları ise uygulanmadı. Oldukça fazla önem atfedilen Gönen Konferansı raporlarının basılmadığının altını çizmek gerekir. DİSK'in 1975-1980 dönemi çalışmalarında etkili olan 1976 Gönen Konferansı'nda hazırlanan ve Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen[31] raporların özeti aşağıda yer almaktadır.[32]

Dış İlişkiler Komisyonu Raporu: Uluslararası alanda toplumsal rejimleri ne olursa olsun her ülkenin sınıf ve kitle sendikal örgütleriyle ilişkilerin geliştirilmesi, sınıf uzlaşmacılığından arınmamış sendikal örgütlere karşı uyanık olunması ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nde (ILO) DİSK'in hak ettiği yeri alması için çabaların yoğunlaştırılması amaçlandı.

Gönen Konferansı, Mayıs 1976, DİSK Arşivi.

Örgütlenme Komisyonu Raporu: Raporda örgütlenme, üye sendikaların örgütlenmesi ve DİSK'in merkezî örgütlenmesi şeklinde iki başlıkta ele alındı. Raporda örgütlenmenin demokratik merkeziyetçi yapıda olması gerektiği vurgulanıyordu. Böylece DİSK'in önceki dönem belgelerinde rastlanmayan bir kavram olarak demokratik merkeziyetçilik DİSK söyleminde yerini alıyordu. Demokratik merkeziyetçi bir yapı için tüm sendikalarda aynı tip tüzük uygulanması gerektiği savunuluyordu. Dikkat çeken bir diğer saptama ise yeni örgütlenmelerde hiçbir zaman vaatçi bir politika izlememesi idi. Raporda DİSK'in sendikaların örgütlenme çalışmalarını koordine etmesi ve denetlemesi gerektiği belirtiliyordu. Rapor, DİSK Örgütlenme Dairesinin kurulmasını hedef olarak koymuştu.

Mali İşler Komisyonu Raporu: Raporda DİSK'e bağlı tüm sendikalarının üye aidatlarının, brüt bir yevmiye olması ilkesi benimseniyordu. Hem DİSK'in hem de üye sendikaların bir dayanışma fonu kurması isteniyordu. DİSK aidatının, üye sendika aidatının yüzde 2'si olarak tespit edilmesi öneriliyordu. Üyelik aidatının brüt bir yevmiyeye ulaşması durumunda grevdeki

[31] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[32] Gönen Konferansı Raporlarının tam metni için bakınız: Yaşasın DİSK "Sınıf Kitle Sendikacılığında Atılım" (1975-1977), İstanbul: Konuk Yayınları.

işçilere ödedikleri fiili aidatının yüzde 30'unun net olarak ödenmesi (bunun günlük 25 TL'den az ve 50 TL'den fazla olmaması) önerisi yer aldı.

Toplu Sözleşme Komisyonu Raporu: Raporda ekonomik ve demokratik hareketin çok gerisinde kalan uzlaşmacı, reformist politikalarının uygulanamayacağı, talep düzeyinin çok ilerisinde, *"gerçekçilik ilkesi ile bağdaşmayan maceracı, goşist bir politikayı ise onaylamaya hiç imkân yoktur"* deniliyordu. DİSK'in toplu sözleşme politikasının işçi sınıfının siyasal mücadelesi ile iç içe yürütülen bir politika olduğu vurgulanıyordu. Toplu sözleşmelerle ilgili raporda da *"demokratik merkeziyetçilik"* ilkesinin titizlikle savunulduğu belirtiliyordu. Demokratik merkeziyetçilik vurgulanırken, bürokratik merkeziyetçilik, anarko-sendikalizm ve kendiliğindencilik ise eleştiriliyordu.

Raporda toplu sözleşme politikaları olarak üye ve ailesinin insanca yaşamasını sağlayacak bir ücret, ücret kaybı olmaksızın 40 saatlik iş haftası, yıllık izin sürelerinin artırılması, iş güvencesinin sağlanması ve işçi sağlığı ve iş güvenliği koşullarının en iyi şekilde sağlanması benimseniyordu. Ayrıca yürürlük sürelerinin en çok iki yıl olması, kapsamın en geniş biçimde tutulması, işveren icazetiyle veriliyormuş izlenimi veren elbiselik, kumaş, terzi parası, ev kirası, aile yardımı gibi yan ödemelerin sözleşme metinlerinde prensip olarak yer almaması, 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kabul ettirilmesi, işyerlerinde geçici işçi çalıştırılmaması, kıdem tazminatının yasal sürenin üzerine çıkarılması ve sözleşmelere işsizlik tazminatı maddesi konulması (işverenin iş sözleşmesinin feshettiği işçiye en çok 6 ay süreyle her ay ücretinin yüzde 75'ini ödemesi) diğer toplu iş sözleşmesi hedefleri olarak benimsenmişti.

Araştırma Komisyonu Raporu: Raporda işçi sınıfı ile ilgili konularda özel olarak da sendikaların üyeleri üstüne çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanıyordu. . Raporda sendikaların sürekli olarak işkolu ve işyerlerine yönelik konular ile sendikaların üye ve işyeri sayıları, toplu iş sözleşmeleri, ücretlerin durumu ile grev ve lokavt uygulamalarına ilişkin çalışmalar yapmaları öneriliyordu. Her sendikada sosyal bilimler konusunda tahsil yapmış yeterince uzmandan oluşan bir Araştırma Dairesinin kurulması ve konfederasyon ile sendikalardaki araştırma birimlerinin koordine edilmesi tavsiye ediliyordu.

Hukuk Komisyonu Raporu: Hukuk Dairesinin yapacağı işler kalem kalem sayıldıktan sonra avukatların atanmaları ve çalışmaları konusunda önerilere yer veriliyordu. Raporda DİSK avukatlığının uzmanlıkla birlikte sınıfsal bir sendikacılık anlayışını ve devrimciliği gerekli kıldığı ve işçi sınıfı ideolojisine ters düşenlerin DİSK'i temsil etmelerinin yanlış olduğu belirtiliyordu. Üye sendikaların avukat seçiminde DİSK Hukuk Dairesinin görüşünü alıp atamayı ona göre yapılması isteniyordu. Tam gün çalışma esası kabul ediliyordu.

Eğitim ve Basın-Yayın Komisyonu Raporu: DİSK'te uygulanan eğitimin sınıf temeline dayalı, bilimsel ve sendikal nitelikte olduğu vurgulandıktan sonra DİSK ve bağlı sendikaların kadro eğitimi, kitle eğitimi, teknik eğitim ve eğitici eğitimi gibi dört alanda yoğunlaşması gerektiği belirtiliyordu. Kadro eğitimleri A, B ve C tipi

eğitimler olmak üzere üçe ayrılıyordu. Raporda ayrıca DİSK seminer notlarının kitap haline getirilmesi, eğitim broşürlerinin hazırlanması gibi öneriler de yer alıyordu. Raporda üye sendikaların eğitim çalışmalarının DİSK Eğitim Dairesinin *"kesin denetimi altında yürütülmesi"* isteniyordu. Raporda, DİSK Eğitim Vakfı ile DİSK Eğitim Merkezi'nin oluşturulması da öneriliyordu.

DİSK ve bağlı sendikaların basın-yayın ve propaganda faaliyetlerinin son derece dağınık ve zayıf olduğu vurgulandıktan sonra, DİSK'e bağlı sendikaların basın-yayın ve propaganda alanında "ortak bir politik temel üzerinde" ve DİSK Basın-Yayın Dairesinin organ kararlarına göre izlediği çizgisiyle *"kesin uyum halinde"* yoğunlaştırılması isteniyordu. Raporda *DİSK* dergisinin abone sayısının 15 binden 50 bine çıkarılması, bunun için bağış ve abone kampanyası yapılması, DİSK Ajansı'nın haftada en az iki gün çıkarılması öneriliyordu. DİSK 5. Genel Kurulunun 7 no.lu kararı doğrultusunda DİSK yönetiminde haftalık merkezî bir tek yayın çıkarılması, DİSK denetiminde bir günlük gazetenin çıkarılması için çalışma yapmak üzere Basın-Yayın ve Tanıtım Dairesine yetki verilmesi, kadın ve genç emekçiler için aylık bir *DİSK* dergisi çıkarılması öneriliyordu.

Raporda ayrıca bir DİSK Basın-Yayın Sitesi kurulması, bu sitenin uygun araç ve gereçle donatılması, bu sitede DİSK denetiminde bir günlük gazete ve haftalık yayın çıkarılması, aylık *DİSK* dergisinin, DİSK Ajanslarının, üye sendika yayınlarının ve diğer yayın ve propaganda çalışmalarının DİSK Basın-Yayın Sitesi'nde hazırlanması öneriliyordu.

DEMOKRATİK SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI KAVRAMI

CAN ŞAFAK

5. Genel Kurulun ardından DİSK, sendikacılık anlayışı ve sendika-siyaset ilişkileri açısından yeni bir döneme girdi. Fransız Genel Emek Konfederasyonu (Confédération Générale du Travail-CGT) lideri Henri Krasucki'nin CGT'nin niteliğini tanımlarken kullandığı *"CGT kendini bir kitle örgütü, bir sınıf örgütü, demokratik bir örgüt olarak tanımlıyor"* ifadesinden esinlenerek oluşturulduğu anlaşılan *"demokratik sınıf ve kitle örgütü"* kavramı ilk kez bütünlüklü bir sendika tezi olarak *DİSK* dergisinin *"Yeniden Çıkarken"* başlığını taşıyan başyazısında kullanıldı.[33] Kavram olarak Krasucki'nin yazısından esinlenen sınıf ve kitle

[33] *DİSK* dergisi, "Yeniden Çıkarken", Sayı 16, Ekim 1975, s. 2-3.

her şeyden önce DİSK yayın organlarıdır.

Ayrıca, işçi sınıfının görüş ve mücadele alanına giren konuların son derece zengin olduğu gerçeğinden çıkarak, yine üyemiz sorumlu arkadaşlarımızın temel konularda bilinç düzeyini yükseltici çalışmalarda bulunacağız.

Dileğimiz, dergimizin bu köşesini örgütlenme ve propaganda mücadelemizi geliştirecek pratik bir rehber yapmak ve işçi sınıfı öğretisi ve bilimi ışığında işçi sınıfı mücadelesini genişletmek ve ona katkıda bulunmaktır.

Günümüzdeki pratik önemi ve yararı açısından, sendika hareketinin kısa bir tarihçesini başka bir sayımıza erteleyerek devrimci sendikacılığın temel nitelikleri üzerinde duracağız.

DİSK kendisini kitle örgütü, sınıf örgütü, demokratik ve ulusal bir örgüt olarak belirler. DİSK'i, Türk-İş diğer bağımsız sendikalardan temelde ayıran nitelikseł farklar bunlardır.

Bir sendikanın görevi :

Sendikal çalışmanın temelli en küçüğünden, en büyüğüne kadar ekonomik ve toplumsal istek ve hakların elde edilmesi, korunması ve geliştirilmesidir. En geniş işçi kitlelerı için sürekli ve esaslı uğraşı, acil sorunlarına cevap aramak ve bulmaktadır. En ileri bilinç düzeyinde olanından en geri düzeydekine değin emekçilerin tümü işte bu sorunlar etrafında derlenirler. Sendikaların ilk görevi de budur. Başka bir deyişle sendika, her şeyden önce, bu görevi yerine getirmek için kurulur. Bir işçinin sendikaya girişinin ilk nedeni, onu kendi çıkarlarını savunacak bir örgüt olarak görmesidir.

Her sendikal çalışma ve her kitle sendikal örgütü, her durumda geçerli olan bu gerçekliğe dayanır. Daha kapsamlı ve genel hedefler için verilen büyük mücadelelerde bile özel istekler için, ücretlilerin çalışma ve hayat koşullarının ilgilendiren çözümler için mücadele, geçerliliğini bütünüyle korur. Sendikanın bu ilk işlevi, sosyalizme geçiş ve hatta sosyalizmde de uzun

DEVRİMCİ SENDİKACILIK; sınıf ve kitle sendikacılığı

Özellikle son dönemlerde sendikalar, sendikacılık ve Türkiye'de sendikal hareket üzerine çok yazıldı ve çok konuşuldu. Bugüne değin, bazı yayınların dışında duyurulması oldukça sınırlı kalan bu konudaki görüşlerin belirtilmesi, özellikle tarafların açıkça belirginleşmesi açısından yararlıdır.

DİSK dergisi, bundan böyle sürekli olarak, bu konuya ilkesel teorik ve pratik yaklaşımlarda bulunacak, Türkiye ve dünya sendikal hareketinin, tarih içinde gelişimini yakından izleyecektir.

Amacımız, lâfazanlıktan çok, pratiğe, davranışa yöneliktir. Özellikle sorumlu işçi arkadaşların sendikacılık ve sendikal hareket üzerine temel bilgilere sahip olmalarını dünya sendikal mücadelesinin deneylerinden yararlanmalarını sağlamaya çalışacağız.

Sanırız bu konuda ilk olarak başvurulacak kaynaklar sendikal yayın araçları ve

40

DİSK dergisinin Ekim 1975 tarihli sayısında "sınıf ve kitle sendikacılığı" üstüne yazı.

Henri Krasucki

Henri Krasucki (1924–2003). Polonya kökenli Fransız sendikacı. Otomotiv işçiliği yaptı. Alman işgali sırasında anti-faşist direniş hareketine katıldı. Naziler tarafından tutuklandı. Toplama kampına yollandı. Toplama kampından sağ çıkan az sayıda insandan biri oldu. Fransız Komünist Partisi'ne katıldı ve partinin politbüro üyesi oldu. Genç yaşından itibaren sendikal hareket içinde yer aldı ve Fransa Genel Emek Konfederasyonu'nda (CGT) çeşitli kademelerde görev yaptıktan sonra 1982–1992 arasında CGT Genel Sekreteri oldu. Dünya Sendikalar Federasyonu'nun (WFTU) Başkan Yardımcılığına seçildi. Henri Krasucki'nin kitapları *Sendikalar ve Sınıf Savaşımı*, (İstanbul: Sorun Yayınları, 1979) ve *Çağdaş Sendikaya Evet* (İstanbul: Amaç Yayıncılık, 1987) adıyla Türkçeye çevrildi.

sendikacılığı kavramı Krasucki tarafından ayrıntılı olarak betimlenmiyordu.[34] Kavramın esin kaynağı Krasucki olmakla birlikte, içeriğinin büyük ölçüde, DİSK'in CGT deneyimi de olan uzman kadrosu tarafından şekillendirildiğini söylemek mümkündür.

Sendikaların aynı zamanda hem *"demokratik"*, hem *"sınıf"*, hem de *"kitle"* örgütleri oldukları tespitine dayanan bu tez, sendika-siyaset, sendika-parti ve sendika-üye meselelerini de bu iki noktada, sendikaların bu iki niteliği ekseninde çözümlüyordu:[35]

> DİSK, işçi sınıfının, kapitalizmin sadece sonuçlarına değil, nedenlerine de karşı olan bir sınıf örgütüdür. Ve aynı zamanda siyasal eğilimi, dinî inancı, ne olursa olsun tüm işçileri ortak çıkarlar etrafında birleştiren bir kitle sendikal örgütüdür.

DİSK siyasetle ilişkisini siyasi partilerden bağımsızlık ekseninde görmekte; bununla birlikte –tek tek üyeleri farklı eğilimlere sahip olsalar da- bir ideolojik çizgisi ve mücadelesinin siyasal boyutları olduğunu önemle vurgulamaktadır: [36]

> DİSK, sosyalizme doğru bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesini ilerletici her yapıcı tartışmaya ve öneriye açık olduğu kadar, bu mücadeleyi zayıflatıcı her türlü davranış karşısında da kayıtsız kalmayacağını ve bu eğilimlere karşı aktif bir biçimde mücadele edeceğini de açıkça belirtir.

Aynı yazıda DİSK, *"tabanın söz ve karar sahibi olması"* ilkesini kıvançla benimsediğini, toplu sözleşmelerden, en geniş anti-faşist gösterilerine kadar sendikal demokrasiyi uygulayan demokratik bir örgüt olduğunu da kaydetmektedir. Bu ilke ve sendika içi demokrasi, aslında DİSK'in geleneksel yaklaşımıydı ve kuruluş yıllarının da öncesine uzanan bir birikime dayanmaktaydı.

DİSK dergisinin izleyen iki sayısında bu tez, *"Devrimci Sendikacılık: Sınıf ve Kitle Sendikacılığı"* üst başlığı altında; önce kasım sayısında *"Sendikal Demokrasinin İlke ve Özellikleri"* ve Aralık sayısında da *"Sendikal Bağımsızlık ve Devrimci Sendikacılık"* yazılarıyla yeniden ortaya kondu.[37] *DİSK Eğitim Notları*'nda işlenen sınıf ve kitle sendikacılığı önermesi, 1979 yılında bir kitapçık olarak da yayımlandı.[38]

Sonraki yıllarda daha kapsamlı bir tez olarak geliştirilen ve siyasi vurgusu güçlenen sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışına göre sendikalar, yalnızca işçileri –sınıfı- bağrında barındırmaları ve *"kapitalist sömürünün temeline yönelmeleri"* ile aynı zamanda sınıfsal bir nitelik gösterirler ve *"işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğü içinde yer alırlar."* 1979 yılında yayımlanan kitapçıkta bu vurgu son derece açıktır: *"Sendikalar işçi sınıfının politik mücadelesi doğrultusunda mücadele vermek, işçi sınıfı bilimine ters tüm eğilimlere karşı sendikal düzeyde ideolojik mücadeleyi sürdürmek zorundadırlar."*[39]

DİSK, sendikaların bir yandan *"dünya görüşü, siyasi düşüncesi, dinsel inancı, dili, cinsiyeti, ırkı, derisinin rengi ne olursa olsun"* bütün işçilerin *"kitle örgütü"* olduklarını tespit ederken diğer yandan da *"sınıf mücadelesi içinde üzerlerine düşen*

[34] Henri Krasucki (1979 [1969]), *Sendikalar ve Sınıf Savaşımı*, 2. Baskı, İstanbul: Sorun Yayınları, s. 61–77.

[35] *DİSK* dergisi, Sayı 16, Ekim 1975.

[36] *DİSK* dergisi, "Yeniden Çıkarken", Sayı 16, Ekim 1975, s. 2–3.

[37] *DİSK* dergisi, Sayı 17, Kasım 1975, s. 14–15.; *DİSK* dergisi, Sayı 18, Aralık 1975, s. 16–17.

[38] DİSK (1979), Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri, İstanbul: DİSK Yayınları No.28, s. 14.

[39] DİSK (1979).

Krasucki: Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikası

Fransız Genel Emek Konfederasyonu (CGT) lideri Henri Krasucki 1969'da yayımlanan bir söyleşisinde CGT'yi demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak tanımlıyor. Krasucki'nin CGT'nin sendikacılık anlayışına ilişkin görüşleri özetle aşağıda yer almaktadır. Krasucki'nin bu söyleşisi bir dizi başka yazısı ile birlikte *Sendikalar ve Sınıf Savaşımı* adıyla 1977 yılında Sorun Yayınları tarafından basıldı.

Krasucki'nin Sendikalar ve Sınıf Savaşımı adlı kitabı.

"CGT kendini bir kitle örgütü, bir sınıf örgütü, demokratik bir örgüt olarak tanımlıyor. Onun üzerine oturduğu temel, her sendikanın olduğu gibi, ideolojik bir birlikteliğin değil, ortak çıkarların varlığıdır. Elbette bir işçi sendikası için ortak çıkarlar sınıf savaşımının gerçekliklerine dayanır. Siyasi bir partiden en azından benim anladığım anlamda, saflarında temsil ettikleri toplumsal sınıf ve tabakalarının tamamını hatta çoğunluğunu bile değil, yalnızca ileri bölümünü toparlamayı amaçlayan bir siyasal partiden farklı olarak sendikalar, aralarında çok değişik siyasi tercihler ve ideolojik ayrılıklar olan -gerçekte de vardır- ama çıkarları aynı herkesi toplamayı amaçlarlar.

İşçiler tüm diğerlerinden daha güçlü bir gerçeklik temelinde toparlanırlar: işçiler olarak sömürüldüklerini ve ayrı ayrı alındığında patronlara, bütünlüğü içinde ise patronlar düzenine ve onların hizmetindeki devlete karşı çıkarlarının korunması olgusu.

Biz sendikayı, yalnızca işçilerin en bilinçlilerini toparlayan bir örgüt olarak anlamıyoruz. Görevini yerine getirebilmek için bir sendika tüm ilgililerin olanaklı olan en çoğunu toparlamayı başarmalıdır. İlke olarak ise bunların tümünü toparlamalıdır.

(...) İşçi sendikasının temel görevi, en başta ve sürekli olarak, işçilerin ekonomik istemlerini savunmaktır. (...)

(...) İdeolojik sorunlar yok değil. Ancak, sendikal bir örgütün uzmanlığı sınırları içinde ve her şeyden önce çıkar birliğine dayanan bir kitle örgütü olan bu örgütün niteliği de hesaba katılarak.

Bu basit ve açık olarak, örneğin, bazı sorunların bir kenara bırakılması demektir.

Bir sendikal örgüt felsefi sorunlar üzerine tavır alabilir mi? Hayır. Çünkü orda materyalist veya idealist anlayışlı, allaha inanmayan veya inançlı işçilerin tümü birlikte yaşamak zorundadır. Sendika bu sorunların kotarıldığı hatta tartışıldığı bir yer değildir.

Siyasi sorunlar konusunda ise sendikanın tavır almasını gerektirenlerle, gerektirmeyenlerin, hatta sendikanın birliğini bozmadan ilgilenmesi olanaksız olanları ayırabilmek gerekir."

Kaynak: Henri Krasucki (1979 [1969]), Sendikalar ve Sınıf Savaşımı, 2. Baskı, İstanbul: Sorun Yayınları, s. 61-63.

görevleri işçi sınıfının bilimi [sosyalizm] rehberliğinde" yerine getirmeleri gereğini ortaya koymaktadır. Böylece, kitleyi *"ortak çıkarları"* için ekonomik mücadeleye çeken sendikalar, aynı zamanda üyelerini kendi çatıları altında *"işçi sınıfının bilimi"* doğrultusunda politik mücadeleye yöneltmektedir.

DİSK'in 5. Genel Kurul kararları arasında yer almayan *"demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı"* kavramı, DİSK'te 1975 sonrasında DİSK yayınlarında ve açıklamalarında yaygın biçimde kullanılmıştır. Zaman zaman yönetim organlarının kararlarında da kullanılan kavram, Anatüzüğe DİSK'i niteleyen bir kavram olarak konulmamış

NEJAT FİRUZ(KUHİ)

DİSK Eğitim Müdürü

Galatarasay Lisesi'ni bitirdikten sonra sosyoloji eğitimi almak için 1970'te gittiği Paris'te arkadaşlarıyla birlikte Fransa Türk Öğrenci Birliği yönetimine seçildi. 12 Mart 1971 askeri darbesinin damgasını vurduğu bu dönemde FTÖB, Türkiye'deki faşist baskılara karşı, demokratik hak ve özgürlükler için dayanışma eylemlerinde yoğunlaştı. İdam kararlarına karşı 1972 başında örgütlenen açlık grevi yankı uyandırdı.

Fransa'daki Türkiyeli işçileri CGT'de örgütleme girişimini başlattılar. 1972 başından itibaren CGT'nin Türkçe aylık yayınının hazırlanıp dağıtılmasına katıldılar. Hukuk büroları ve Türkçe eğitim seminerleri düzenlediler.

Nejat Firuz ve arkadaşları aynı sırada Fransız Komünist Partisi'ne

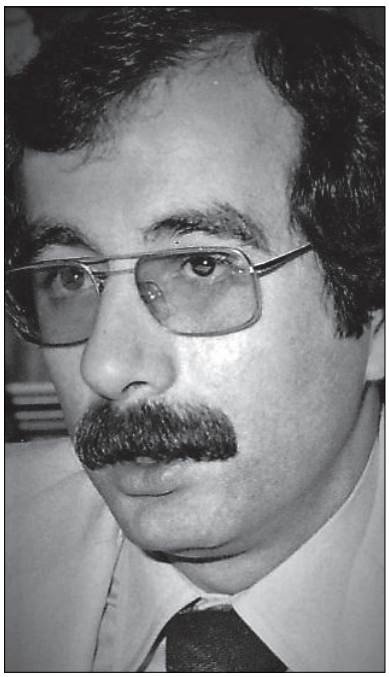

Nejat Firuz(kuhi).

üye oldular. FKP Türkçe aylık yayını *İşçinin Dostu*'nun 1973'te çıkmasına öncülük ederek Fransa'daki Türkiyelileri FKP'de örgütleme çalışmalarını genişlettiler.

O arada Nejat Firuz ile Alp Öktem'in Paris'te karşılaşmaları, Hikmet Kıvılcımlı çizgisinden esinlenen yurtdışı Devrimci Derleniş Örgütü'nün kurulmasına yönelik ilk adım oldu. DDÖ 1975 sonunda kendini feshetti.

DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker ile Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Karaca'nın 1974 Nisan ayında CGT'ye yaptıkları ziyaret iki örgüt arasında ilişkilerin hızla gelişmesine neden oldu.

Genel sekreter seçildiği DİSK 5. Genel Kurulundan bir ay sonra İbrahim Güzelce, 1975 Haziran'ında toplanan CGT 39. Kongresine katıldı. İlk kez karşılaştığı Nejat Firuz bir hafta boyunca kendisine eşlik etti ve çevirmenlik yaptı. Birlikte, kongreye davetli yabancı sendikacılarla DİSK adına çok sayıda ikili görüşme yaptılar. İbrahim Güzelce Nejat Firuz'a İstanbul'a gelip DİSK'te kendisine Sina Pamukçu ile birlikte ikinci yardımcı olarak görev almasını önerdi, o da kabul etti.

Ancak 22 Aralık 1975'te DİSK'te Eğitim Dairesi müdürü olarak işe başladı. 24 yaşındaydı. DİSK temel sendikal seminer sistemi kuruldu. DİSK eğitim notlarıyla demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı geliştirildi.

DİSK genel merkezinden ''uzmanları uzaklaştırma operasyonu''ndan sonra Nejat Firuz 12 Eylül 1980'e kadar Maden-İş Dış İlişkiler Dairesi müdürü, ardından Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yaptı.

DİSK, TKP ve Barış Derneği davaları kapsamında arandığı için 1 Nisan 1981'de yurtdışına çıktı ve 7 yıl merkezi Prag'da bulunan Dünya Sendikalar Federasyonu'nun Eğitim ve Dayanışma Dairesi'nde görev üstlendi; dünyanın değişik ülkelerinde seminer ve konferanslar düzenledi, DİSK için uluslararası dayanışmayı yaygınlaştırdı.

Daha sonra Fransa'ya yerleşti ve Radio France Internationale'in Türkçe yayınlar redaksiyonunda ve 1972'de kurucuları arasında yer almış olduğu Théâtre de Liberté – Özgürlük Tiyatrosu'nda yönetmen Mehmet Ulusoy ile bir süre daha çalıştı. Daha sonra çalıştığı Radio France Internationale Türkçe yayınlarının ve ELELE derneğinin kapanması ardından CGT Uluslararası İlişkiler Dairesi'nde uzman olarak görev üstlendi.

Uluslararası sendikal hareket ve Türkiye konulu bir kitabının yanısıra, değişik imzalar altında *(Nejat Firuz, Nadi Fırat, Nedim Akat, Taner Tekin, Şeref Kanra, Claude Martin)* ve imzasız yazı, çeviri ve makaleleri Türkiye ve dünya medyasında *(Cumhuriyet, Politika, Sosyalist, 11. Tez, DİSK'in Sesi, Halkın Dostları, Yeni Dergi, Ürün, Atılım, France Nouvelle, L'Humanité, Le Mouvement syndical mondial, Flashes, Elele...)* yayımlanmıştır.

İbrahim Güzelce'nin Ölümü

5. Genel Kurulda DİSK Genel Sekreteri seçilen İbrahim Güzelce, seçilmesinin üzerinden bir yıl geçmeden 11 Nisan 1976 günü 1 Mayıs'ın yıllardan sonra ilk kez ve DİSK'in önderliğinde bir mitingde kutlandığını göremeden öldü.

İbrahim Güzelce'nin cenaze töreni, 14 Nisan 1976, DİSK Arşivi.

Güzelce'nin hastalanmasından sonra DİSK Yürütme Kurulu 23 Ocak 1976 tarihinde "DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce'nin dünyanın hangi ülkesinde daha ileri bir tedavi olanağı varsa, o ülkeye gönderilip tedavi ettirilmesine ve her türlü masraflarının prensip olarak DİSK bütçesinden karşılanmasına, eğer o mümkün değilse, DİSK camiasından karşılanmasına oybirliği ile" karar verdi. Ancak Güzelce maalesef kurtarılamadı.

Güzelce 14 Nisan 1976'da binlerce işçinin katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi. DİSK genel merkezine getirilen Güzelce'nin tabutu işçiler ve sendikacılar tarafından selamlandı. Daha sonra, binlerce işçi, DİSK yöneticileri, örgütleri adına gelen milletvekilleri, gençler, dostları ve ailesi Beyazıt Meydanı'ndan Topkapı Çamlık Mezarlığı'na yürüdüler.

Güzelce'nin ölümü üzerine yayımlanan DİSK Ajansı'nda şöyle deniyordu:[1]

"O bedensel olarak yokoldu. Fakat DİSK dimdik ayakta ve emeğin sermaye egemenliğinden kurtuluşu için mücadeleye devam ediyor. Bu mücadelenin her anında, sömürünün ve baskının yokolduğu emekçinin özgür Türkiye'sinde işçi sınıfımız İbrahim GÜZELCE'yi yaşatacaktır."

[1] DİSK Ajansı, 20 Nisan 1976.

ve tanımlanmamıştır. Sadece 6. Genel Kurulda yapılan Tüzük değişikliği ile DİSK'in *"Görev ve Yetkileri"* başlıklı 5. maddenin b) fıkrası *"DİSK'i Türkiye işçi sınıfının en güçlü demokratik sınıf ve kitle örgütü duruma getirmek"* şeklinde değiştirildi. Anatüzük'teki eski ifade *"DİSK'i Türkiye işçi sınıfının en güçlü ve en etkili meslek örgütü haline getirmek"* şeklindeydi.

Sınıf ve kitle sendikacılığı kavramı 1975 sonrasında ciddi bir popülarite kazanmış ve sadece DİSK içinde değil, sendika hareketinin bütünü içinde etkili olmuş; iz bırakmış sendikal sloganlardan, mottolardan biridir. 1975-1980 döneminde, Türk-İş'e bağlı kimi sendikalar tarafından da benimsenmiş, hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri broşürü, 1979.

DİSK'İN DEĞİŞEN VE TARTIŞMALI SÖYLEMİ

Aziz Çelik

5. Genel Kuruldan sonra DİSK'in söyleminde belirgin bir değişiklik gözlenmeye başlandı. Bu değişen söylemi *DİSK dergisi*, DİSK'in Sesi, DİSK Ajansı gibi yayınlar ile DİSK adına yapılan açıklamalardan ve özellikle Genel Başkan'ın konuşmalarından izlemek mümkündür. DİSK'in 12 Mart öncesi ve sonrası söyleminde var olan "sosyalizm" vurgusu bu dönemde de artarak devam etmiştir. En önemli söylem değişikliği "sınıf ve kitle sendikacılığı" olarak ifade edilen yeni sendikal anlayıştır (Bu konu bu bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir). "Demokratik merkeziyetçilik" kavramı bu dönemde DİSK'in literatürüne giren yeni bir kavramdır.

DİSK'in söyleminde siyasal açıdan da ciddi bir değişim yaşanmıştır. DİSK'in geçmişinde var olan anti-kapitalist ve anti-emperyalist söylem devam etmiş ancak sosyalizm vurgusu "sosyalizm kuruculuğu", "işçi sınıfımızın baş çektiği sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen" ve "bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımı", "ileri demokrasi", "dünya sosyalist sistemi" gibi yeni kavram ve ifadelerle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Öte yandan "barış, yumuşama ve silahsızlanma", "barış ve ilerleme", "toplumsal ilerleme" ve "Sovyetler Birliği'nin başını çektiği barış içinde bir arada yaşama politikası" gibi kavramlar ve barış ve silahsızlanmaya ilişkin vurgu konuşma ve yayınlarda artmaya başlamıştır.

DİSK'in söyleminde sol içi jargon açısından tartışma yaratacak "maocu bozkurtlar ve benzeri maceracı, bozguncu akımlar", "işçi sınıfına ters akımlar", "işçi sınıfının birliği ve bozguncu akımlar" ve "küçük burjuva sol sapma" gibi ifadeler de sık sık yer almıştır. Bu ifadeler dönemin sol içi tartışmalarının DİSK'e de yansıdığını göstermektedir.

Örneğin Türkler, 10. kuruluş yıldönümü toplantısında yaptığı konuşmada "Her zamankinden çok uyanık, kararlı, hazırlıklı ve sorumlu olmalıyız. Geniş kitle hareketlerine zarar vererek faşist güçlerin ekmeğine yağ sürecek olan bireysel, grupsal ya da işçi sınıfının açık desteğini almayan çıkışlardan mutlaka kaçınmalıyız. Maceracı, maocu, cepheci denen goşist akımların eylemlerini tecrit etmeli ve onları kesinlikle içimize sokmamalıyız"[1] diyerek dönemin sol içi tartışmalı üslubunu çok sert biçimde kullanıyordu. Kuşkusuz bu durum hem sol içi hem DİSK içi gerilimleri artırıcı rol oynayan bir yaklaşımdı.

Öte yandan "ters akımlar" ifadesi Baştürk tarafından da "anarşizm de terörizm de bireysel terörizm de, anarko sendikalizm de işçilerin örgütlü mücadelesine ters akımlardır. İşçilerin mücadelelerini baltalayan hareketlerdir" ifadeleriyle tanımlanmıştır.[2]

Söylem değişikliği sadece politik yönelimdeki değişimi ifade etmiyordu örneğin "savaşım", "belgi", "ardıcıl" gibi dönemin TKP yayınlarında ve açıklamalarında sıkça görülen yeni sözcükler de sıklıkla kullanılıyordu.

[1] *DİSK* dergisi, Sayı 32, Şubat 1977

[2] Baştürk (1986), s. 254.

DİSK'İN MC'YE KARŞI DEMOKRASİ MÜCADELESİ

DİSK 5. Genel Kurulunun hemen öncesinde, Nisan 1975'te MC Hükümeti kuruldu. Bu yüzden DİSK'in 5. Genel Kurulu ile 6. Genel Kurulu arası döneminin önemli yönlerinden biri, MC Hükümeti'nin anti-demokratik ve baskıcı politikalarına karşı demokrasi ve özgürlüklerin savunulmasına odaklanmış olmasıdır.

SIKIYÖNETİME VE MC'YE İTİRAZ

Milli Güvenlik Kurulu (MGK) 24 Mayıs 1975 tarihli toplantısında Ankara, İstanbul, Adana ve İçel (İçel il, Mersin merkez ilçe idi) illerinde uygulanmakta olan sıkıyönetimin, 4 Haziran 1975'ten itibaren geçerli olmak üzere yeniden bir ay süre ile uzatılmasını hükümete tavsiye etti. DİSK Yürütme Kurulu 25-27 Mayıs 1975 tarihli toplantısında sıkıyönetimin uzatılması sorununu değerlendirdi. DİSK, sıkıyönetimin, Anayasa'da saptanmış temel hak ve hürriyetleri bir anlamda askıya aldığını, bu haklar arasında özellikle grev hakkının kısıtlandığını ve izne bağlandığını, bu durumun ise sermaye çevrelerinin geniş biçimde işine yaradığını ve işçi sınıfının çıkarlarına ters düşen bir doğrultuda geliştiğini vurgulayarak sıkıyönetim uygulanmasına karşı çıkılmasına karar verdi.[40]

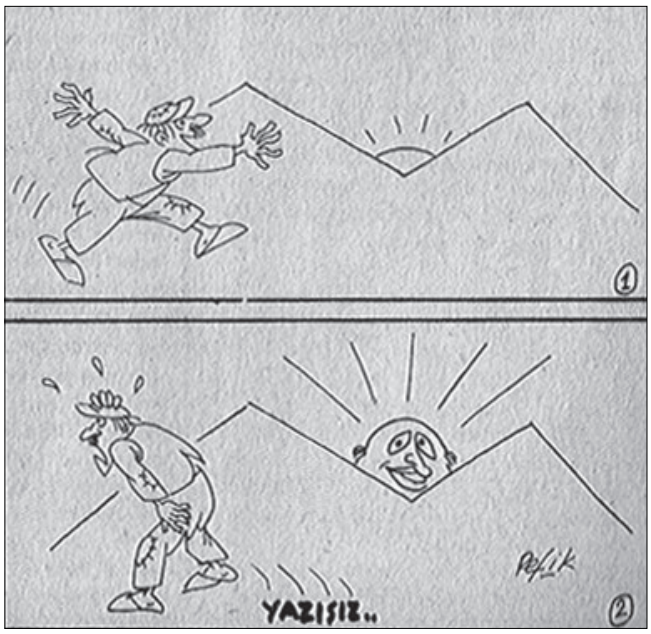

7 Gün, Sayı 138, 29 Nisan 1975.

DİSK Yürütme Kurulu, aynı toplantısında 5. Genel Kurulda alınan kararlar ile ilgili yapılması gerekenleri görüşerek ülkedeki siyasal durum ve öncelikler konusunda değerlendirmeler yaptı. Bu

[40] 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

MC'yi protesto eylemi, Eylül 1976, DİSK Arşivi.

değerlendirmelerin başında Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141 ve 142. maddelerinin ve idam cezasının kaldırılması ve yeni kurulan MC Hükümeti'nin icraatları yer alıyordu. Toplantıda alınan kararlarda MC, sert biçimde eleştiriliyor ve DİSK'in bu gelişmeler karşısında tüm ilerici, yurtsever ve demokratik güçlerle daha etkin işbirliği yapmasının ve bunlarla daha yakın bağlar kurmasının yollarının aranması gerektiğine karar veriliyordu.

Genel Başkan Türkler, yayımladığı yeni yıl mesajında 1975 yılında ülkemizin genel durumunu ve DİSK'in mücadelesini değerlendirirken MC'nin yarattığı tahribatı sert biçimde eleştiriyordu:[41]

> Sömürü ve kâr düzeninin dünya çapındaki bunalımının daha da şiddetlenmesi ekonomisi dışa bağımlı ülkemizdeki sınıflararası çatışmaya yeni boyutlar kazandırdı. İç çıkar çelişkileri sertleşen sermaye sınıflarının artan ekonomik ve siyasal baskısına HAYIR diyen emekçi sınıf ve kitleler üzerindeki MC zulmü şiddetlendi. Ekonomik çıkar ve demokratik mücadelesini birleştiren işçi sınıfımızın demokratik, sendikal ve siyasal hak ve özgürlüklerine karşı girişilen planlı, silahlı saldırı yoğunlaştı. MC iktidarının kışkırttığı bu Anayasa dışı saldırılar tüm çalışan katmanları kapsadı. Devlet kolluk kuvvetleri ve iktidar organlarının gözleri önünde sokaklar kana bulandı. İşçilere yaylım ateşleri açıldı, yasal toplantılar basıldı ve yasaklandı. Büyük sermayenin faşizm tırmanışı devam etti.

FAŞİZME KARŞI DEMOKRASİ VE ÖZGÜRLÜK MİTİNGLERİ

5. Genel Kurulun hemen ardından DİSK tarafından düzenlenen "demokrasi" mitingleri DİSK'in yükselişinin ve MC ile mücadelesinin ilk önemli adımları oldu. Bu mitingler aynı zamanda 12 Mart döneminin bitişini ve yeni bir dönemi işaret ediyordu. DİSK 15-16 Haziran sonrasında ilk kez büyük bir kitle eylemi düzenliyordu. Dahası direnişler ve fiili grevler dışarıda bırakılacak olursa bu mitingler DİSK'in tek başına kararlaştırdığı ilk büyük kitle eylemleriydi. DİSK gücünü göstermeyi hedefliyordu. Bu kitlesel eylemler, sendikal harekete ve DİSK'e büyük bir canlılık getirdi.

DİSK Yürütme Kurulu 5. Genel Kurulun hemen ardından 30-31 Temmuz 1975 tarihli toplantısında bir dizi etkinlik ve eylem kararı aldı. Yapılması öngörülen mitingler öncesinde hazırlık amacıyla önce miting yapılması kararlaştırılan kentlerde Bölge Temsilciler Kurulu toplantıları planlandı. Alınan karar doğrultusunda 28 Ağustos 1975 tarihinde İzmir'de Maden-İş Bölge

[41] DİSK (1977), *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları. Bundan böyle *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu* olarak kaynak gösterilecektir.

"MC Cumhuriyet İlkelerini Sarsıyor"

Ülkemizin içinde bulunduğu çok yanlı sorunların saptandığı Genel Kurul kararlarını görüşen Yürütme Kurulu'na göre de:

1. Yurdumuzda sınıfsal bilinçlenmeyi sınırlayan, salt düşünceyi suç sayıp cezalandırmayı amaç edinen, basın özgürlüğü ile kişisel özgürlüğü içeren düşünce özgürlüğünü baskı altına almış olan 1930 tarihli İtalyan faşist kanunundan aktarılarak Türk Ceza Kanunu'na alınan 141 ve 142. maddeler, 1961 Anayasasıyla getirilen doğal özgürlüklere ve çağımızın içinde yaşadığı uygarlık düzeyine ters düşmektedir. Bu maddelerin ölüm cezasını içeren madde ile birlikte muhakkak Yasa'dan kaldırılması gerekmektedir.

2. Emperyalizme ve altıyüzyıllık bir sömürü düzenine karşı millî kurtuluş savaşı vererek, feodal bir düzenden Cumhuriyet düzenine geçen halkımızın elde ettiği uygar yaşama hakkı, Milli Cephe Hükümetinin kuruluşu ile birlikte geniş biçimde tehlikeye düşmüş, Cumhuriyet ilkeleri sarsılmaya başlamıştır. Kadınlarımızın giyimlerine karşı Ankara gibi bir başşehrin sokaklarında yapılan plânlı sataşmalar, dinin, eski düzene dönme hasreti içinde geniş biçimde sömürü aracı olarak kullanılması, kaba kuvvetin devrimci, yurtsever güçlerin tümüne karşı başlattığı fiili saldırılar, yurt sorunlarına içtenlikle sahip çıkan kamu sektörü yöneticilerinin ardı ardına ve açık seçik bir hedef saptanarak durmadan partizanlık güdülerek değiştirilmesi ve yerlerine sadece Milli Cephe Hükümetine bağlı kişilerin atanması, işçi sınıfımız ve tüm halkımızca büyük bir endişeyle izlenmektedir.

Bütün bunlar açıkça göstermektedir ki, dünya görüşleri birbirlerine taban tabana zıt olan dört partinin biraraya gelerek büyük bir zorlama içinde bir Cephe Hükümetinde birleşmelerinin amacı, her ne pahasına olursa olsun çağdışı bir yönetim biçimine, belli ölçülerde de olsa, yurdumuzda uygulama kazandırmak, politik, ekonomik, sosyal ve düşünsel ilerlemeyi engellemek, bu karanlıktan ve geri kalmışlıktan fazlasıyla yararlanarak yurdumuzu iç ve dış sömürüye daha açık bir pazar haline getirmektir.

Sayın Ecevit'in Odalar Birliği Genel Kurul toplantısında ortaya atılan görüşleri eleştiren ve sermaye çevrelerinden bir bölümünün hükümetle cephe birliği halinde olduklarını vurgulayan demeci de yukarıdaki kanılarımızı doğrulamaktadır.

Yürütme Kurulumuz tarafından, bu ve Kongremizce saptanan öbür somut konularla ilgili olarak önümüzdeki çalışma döneminde tüm ilerici, yurtsever ve demokratik güçlerle daha etkin işbirliği yapmasının ve bunlarla daha yakın bağlar kurmanın yollarının aranması gerektiğine

oy birliği ile karar verildi.

Kaynak: 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Temsilciliği salonunda Temsilciler Meclisi toplantısı, 24 Ağustos 1975 tarihinde İzmit'te Temsilciler Meclisi toplantısı yapılacak ve ardından 31 Ağustos 1975'te İzmit'te, 7 Eylül 1975 tarihinde İzmir'de miting gerçekleştirilecekti. İzmit mitinginin yapılmasına izin verilmedi, İzmir mitingi ise öngörülenden bir gün önce yapıldı. Yine aynı şekilde önce 14 Eylül 1975 tarihinde İstanbul'da Genel Temsilciler Meclisi toplantısı ve ardından 28 Eylül 1975'te İstanbul'da Taksim Meydanı'nda "Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi" hedeflendi. İstanbul mitingi de planlanan tarihten önce gerçekleştirildi.[42] Katılım açısından bakıldığında 6 Eylül 1975'te İzmir'de 15 bine yakın, 20 Eylül 1975'te İstanbul'da on binlerce emekçinin Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi'ne katıldığı görüldü. Ulaşılan üye sayısı, kendi dışındaki güçlerle güç ve işbirliği çağrıları düşünüldüğünde o günkü ölçüler

[42] 30-31 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

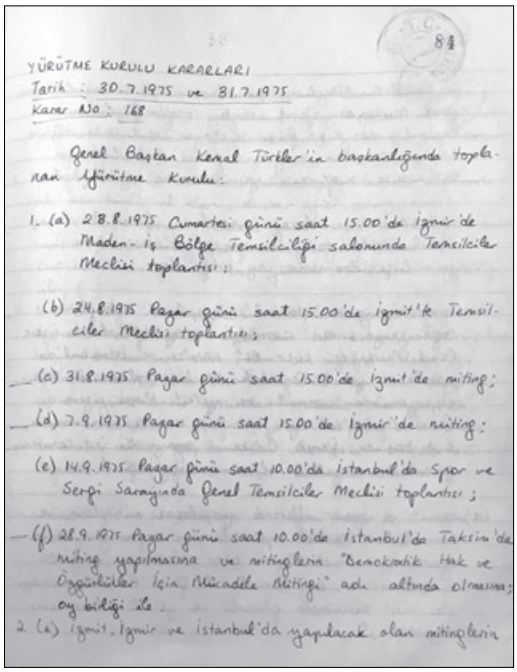

YÜRÜTME KURULU KARARLARI
Tarih : 30.7.1975 ve 31.7.1975
Karar No : 168

Genel Başkan Kemal Türkler'in başkanlığında toplanan Yürütme Kurulu:

1. (a) 2.8.1975 Cumartesi günü saat 15.00'de İzmir'de Maden-İş Bölge Temsilciliği salonunda Temsilciler Meclisi toplantısı;

(b) 24.8.1975 Pazar günü saat 15.00'de İzmit'te Temsilciler Meclisi toplantısı;

(c) 31.8.1975 Pazar günü saat 15.00'de İzmit'de miting;

(d) 7.9.1975 Pazar günü saat 15.00'de İzmir'de miting;

(e) 14.9.1975 Pazar günü saat 10.00'da İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayında Genel Temsilciler Meclisi toplantısı;

(f) 28.9.1975 Pazar günü saat 10.00'da İstanbul'da Taksim'de miting yapılmasına ve mitinglerin "Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi" adı altında olmasına oy birliği ile.

2. (a) İzmit, İzmir ve İstanbul'da yapılacak olan mitinglerin

DİSK Yürütme Kurulunun 30-31 Temmuz 1975 tarihli kararı, DİSK Arşivi.

için dahi büyük bir kitlesellikten söz etmek mümkün değildir. Buna karşın uzun yıllardan sonra ilk kez alanlara çıkılması, miting öncesinden çok miting sonrasında başta DİSK üyeleri olmak üzere işçi sınıfı içinde heyecan yaratmış olmalıdır.

DİSK yönetimi mitinglere katılımı artırmak ve güçlendirmek amacıyla birçok önlem aldı: Alınan kararda *"DİSK'e bağlı sendikaların, mitinglerin yapıldığı illerin dışındaki bölgelerdeki üyelerinin bir kısmının mitinglerde hazır bulundurulması, hem bu üyelerin daha da bilinçlenmeleri hem de mitinglerin tam bir disiplin içinde yürütülmesi açısından yararlı olacağından"* söz edilerek üye sendikaların belirlenen sayıda otobüs tutarak, miting yapılan ilin dışındaki bölgelerdeki üyelerini miting yerinde hazır bulundurmalarına istedi. Mitinge katılımı sağlamak amacıyla Maden-İş'in 50 otobüs; Petkim-İş, Kimya-İş, Lastik-İş ve Gıda-İş'in 15'er otobüs; Sosyal-İş'in 10 otobüs; Turizm-İş ve Tek-İş'in 5 otobüs, Tekstil'in 20 otobüs, Basın-İş'in 6 otobüs, Baysen-İş, ASİS ve Yeni Haber-İş'in ise 2'şer otobüs tutması kararlaştırıldı. Diğer DİSK üyesi sendikaların da asgari birer otobüsle mitinge katılım sağlamaları öngörüldü.[43] Geçmişte yaşanan deneyimler ve işçi sınıfına yönelik saldırılar dikkate alınarak örneğin İzmir mitinginin güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak için üye sendikalara bin 200 kişilik bir ekibi oluşturmak için bütün imkanları ile çalışmaları tavsiye edildi.[44]

DİSK İstanbul mitingi afişi, 20 Eylül 1975. Yılmaz Aysan (2013), *Afişe Çıkmak*, İstanbul: İletişim Yayınları kitabından.

İZMİR MİTİNGİ

Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitinglerinden ilki, 6 Eylül 1975 tarihinde İzmir'de yapıldı. 15 bine yakın emekçinin, aydının, gencin katıldığı belirtilen mitingde, Genel Başkan Türkler, şu görüşleri dile getirdi:[45]

> "Sosyalizme geçme şartları olan köklü ekonomik, sosyal ve politik dönüşümlerin gerçekleşmesini sağlayacak halktan yana bir iktidarın kurulması, yurdumuzda temel demokratik dönüşümlerin gerçekleşmesini zorlaştıran baş engel bugünkü MC iktidarıdır. Bu demektir ki, anti-faşist, anti-emperyalist mücadelemizin acil görevi MC iktidarının aldığı oyları mümkün olduğu kadar azaltarak, böyle gerici bir iktidarın bir daha koalisyonda bile bir araya gelmesi olanağını ortadan kaldırmaktır."

Genel Sekreter Güzelce de konuşmasında "Bugün *acil görevimiz: Faşizme set çekmektir. Faşizmin tırmanmasını engellemektir. Anayasanın uygulanmasını sağlamaktır. İşçi sınıfının birliğini sağlamak, işverenlerin ve birtakım bozguncuların*

[43] 30-31 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[44] 29 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[45] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

bölücü girişimlerini mahkûm etmektir. Demokratik istekler etrafında en geniş demokratik güç birliğini sağlamaktır. MC iktidarının yerine, ulusal demokratik bir hükümetin geçmesini sağlayacak şartları yasal yollardan vereceğimiz mücadeleyle yaratmaktır'' demiştir.[46]

İSTANBUL'DA BÜYÜK MİTİNG

İzmir mitinginden sonra, 14 Eylül'de İstanbul'da toplanan Genel Temsilciler Meclisinin ardından bir araya gelen Yürütme Kurulu yaptığı açıklamada, buhranı kapitalist sömürünün doğurduğunu, emekçilerin buhrana hayır dediklerini ve *''demokratik hak ve özgürlükler için girişilecek mücadelenin emperyalizme ve faşizme karşı girişilecek mücadeleden bağımsız olmadığını''* ve *''bağımsızlığın yeniden kazanılması, demokrasinin ve emekten hariç bir düzenin hakim kılınması''* savaşımının başını işçi sınıfının çektiğini belirtti.[47]

20 Eylül 1975'te İstanbul'da yapılan Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi'ne DİSK'e göre 100 bine yakın emekçi, aydın ve birçok demokratik kitle örgütü ile bazı meslek kuruluşları katılmıştır.[48] 100 bin kişilik katılım iddiasının abartılı olduğunu söylemek mümkündür. İstanbul'da Taksim Meydanı'nda düzenlenen mitinge, işçiler birkaç koldan yürüyerek geldiler. Önce Tertip Komitesi adına Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk, ardından DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce ve sonra da Genel Başkan Kemal Türkler mitinge katılanlara hitap etti. DİSK'in yeni döneminin gündemini ve söylemini yansıtması açısından bu konuşmalardan bölümler aktarıyoruz:[49]

İzmir mitingi 6 Eylül 1975, DİSK Arşivi.

DİSK Genel Başkanı Mitingde yaptığı konuşmada şunları söyledi:

> ''Kapitalist sistemin dünya çapındaki buhranı derinleşiyor, genelleşiyor. Kapitalist ülkelerin içinde bulundukları ekonomik, toplumsal ve siyasal zorluklar artıyor. Büyük tekeller, çok uluslu tekeller ellerindeki imkânları, sermayelerini birleştiriyor, kendi kârlarını daha da arttırmak için ulusal ve

[46] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[47] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[48] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.; DİSK dergisi, Sayı 16, Ekim 1975.

[49] *DİSK* dergisi, Sayı 16, Ekim 1975.

İstanbul mitingi, 20 Eylül 1975, DİSK Arşivi.

uluslararası zenginliklerin yağmasını şiddetlendiriyorlar.

Sermayenin büyüme ve kâr oranını yükseltme ihtiyacı emperyalist şirketler arasındaki ve dolayısıyla kapitalist ülkeler arasındaki çıkar çelişkisini, çekişmesini körüklüyor. Böylece, iktidara egemen parababaları halkın tüketimini kısmak için kemerleri sıkma politikası uyguluyorlar. Bu amaçla ücretleri ve satın alma gücünü düşürüyorlar, çalışma süresini azaltıyorlar, ekonomik gelişimi yavaşlatıyorlar, fiyatları yükseltiyorlar, işsizliği arttırıyorlar. Diğer yandan, askeri harcamaları arttırarak, ekonomiyi askerileştirerek, kapitalizmin emekçi kitlelerin sırtına yüklemek istenen yükünü ağırlaştırıyorlar. Sömürücüler çetesinin kârı artarken halkların yoksullaşma süreci hızlanıyor.

Faşizme ve emperyalizme karşı, bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme doğrultusunda verdiğimiz demokratik hak ve özgürlükleri koruma ve genişletme mücadelemizin çok önemli güncel bir sorununa değinmek istiyorum. BİRLİK sorununu kısaca açmak istiyorum.

Sermaye sınıfları, aralarında ne kadar çıkar çekişmesi olursa olsun, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine karşı güçlerini topluyor. Buna karşılık, işçi sınıfımız da sınıf işbirliği yapan işveren yanlısı sendikacılığı mahkûm ederek, zayıflatarak devrimci sendikacılık yörüngesine kayıyor, DİSK saflarında birleşme doğrultusunda önemli adımlar atıyor. "Partiler üstü veya siyaset dışı" sendikacılık masalıyla, işçi sınıfını siyasal iktidarın koltuğuna oturmuş sermaye sınıflarının peşine takmaya çabalayan Türk-İş her geçen gün biraz daha zayıflıyor. Türk-İş, işçi direnişlerini 'kanunsuz' ilan ederek, işverenlerin, MC iktidarının ağzını kullanıyor.

Demokrasi mücadelemizin güçlenmesini sağlayacak diğer bir unsur da tüm ilerici demokratik ve ulusal güç ve örgütlerin demokratik güç ve eylem birliğinin sağlanmasıdır. Kitlelerin istekleri eylemde buluştukça, işçi sınıfımızın etrafında ve onun öncülüğünde saflaşma gerçekleştikçe faşizmin yerleşmesi zorlaşacaktır.

Genel Sekreter Güzelce'nin 20 Eylül 1975 İstanbul mitingi konuşmasında ise şu değerlendirmeler öne çıkıyordu:

Bugün, emperyalist tekellere ve onların dünya politikalarına bağımlı olan ve MC iktidarıyla ifadesini bulan ülkemiz yönetiminde, işbirlikçi büyük burjuvazi ciddi çıkmazlar içinde bulunuyor.

Bu ciddi çıkmazların nedeni, birinci olarak, izlenen dışa bağımlı kapitalist yoldur. İkinci olarak ise, ülkemizin bağlatıldığı emperyalist sistemin içinde bulunduğu ekonomik, toplumsal ve politik krizdir. Dünya çapında sosyalist sistemin ve diğer anti-emperyalist güçlerin emperyalist sistemi gerileten başarıları, ülkemiz çapında ise bağımsızlıktan, demokrasiden, barış ve toplumsal ilerlemeden yana güçlerin etkinliklerinin artması, ibreyi her geçen gün işçi ve emekçi sınıflar lehine değiştirmektedir.

Bugün eğer MC iktidarı ve temsil ettiği gerici sermaye güçleri bütün güçleri ve olanaklarıyla ilerici, halktan yana demokratik bir iktidarın oluşmasını engellemeye çalışıyorsa, bunun için dünya burjuvazisinin tarihsel deney ve tecrübelerinden yararlanıyorsa, bu büyük ölçüde zayıf düştüğünün, bunalımdan bunalıma sürüklendiğinin bir diğer ispatıdır. Onun bu bunalımlarını ne 12 Mart faşist dönemi, ne 4 gerici partiden oluşan zoraki koalisyon ve ne de 25 yıllık Cumhuriyet tarihimizin 27 yılında başvurduğu sıkıyönetimler gideremeyiştir.

Ama bütün bunlara karşı işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesi durmuyor, genişliyor, güçleniyor. İşçi sınıfının başını çektiği bu haklı mücadeleyi durdurtmak mümkün değildir. Tarih, bunun somut örnekleri ile doludur.

Türkler İstanbul mitinginde, 20 Eylül 1975 (Türklerin arkasında soldan sağa: Kemal Nebioğlu, İbrahim Güzelce ve Sıtkı Coşkun).

(...) DİSK, azınlıktaki bir avuç kapitalistin bencil çıkar ve hırsı uğruna yurdumuzun anarşi içine düşürülmesine, emekçilerin geleceğinin tehlikeli günler içine atılmasına karşı, tâ baştan beri mücadele veriyor. Bu mücadele günümüzde daha da güçlenerek ve tüm barışsever, ilerici-demokratik güçlerin aktif katkısıyla sürdürülmek durumunda ve zorundadır. Bunun önemini belirtmek, bu mücadelenin belkemiği olan işçi sınıfının birliği için çaba göstermek her yurtsever kişi ve örgütün acil görevidir.

Miting Tertip Komitesi üyesi ve Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk'ün 20 Eylül 1975 İstanbul mitingi konuşmasından bazı bölümleri aktarıyoruz:

Günümüzdeki baskıcı terörcü şartlar, dışa bağımlı işbirlikçi büyük burjuvazinin ve onun iktidarlarının içinde bulundukları aczlerin bir sonucudur.

Bağımsızlık, Demokrasi, Barış ve Toplumsal İlerleme uğrunda yürütülen haklı mücadelemizin başarısı için acil görevimiz, işçi sınıfının birliğini güçlendirmektir.

Kapitalist yağmaya, emperyalist talana ve faşist barbarlığa karşı mücadelenin kısa vadedeki hedefi işçi sınıfı öncülüğü ve denetiminde tüm ulusal ve demokratik güçlerce, ileri bir demokrasi ortamının yaratılmasıdır, gerçekleştirilmesidir.

> İşçi sınıfı, bu çetin ve zor mücadele sürecinde Maoist, Troçkist ve benzeri ters akımlar ile her türden sekter görüşlerle mücadele etmeyi gündemine almıştır.
>
> İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın mutlu bir dünya yaratmak için yürüttüğü haklı mücadeleyi hiçbir güç durduramayacaktır (...)
>
> Yaşasın Bağımsızlık, Demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme yolunda tüm demokratik güçlerin eylem birliği,
>
> Yaşasın işçi sınıfının uluslararası devrimci dayanışması
>
> Yaşasın DİSK.

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'na göre Türkiye'de ilk kez bu denli kitlesel, geniş ve etkin bir gösteri gerçekleştirilmiştir ve mitinge 100 bin kişi katılmıştır. Ancak 100 bin kişilik katılım saptamasına ihtiyatla yaklaşmak gerekir. 21 Eylül 1976 tarihli *Cumhuriyet*'te yer alan habere göre ise mitinge 30 bin kişi katılmıştır.

Miting sırasında sayıları 500 kişiye yaklaştığı belirtilen bir grup *"Faşizme Ölüm Halklara Hürriyet"* diye slogan atarak bildiri dağıtmaya başladı. DİSK'in güvenlik görevlileri ile çatışan bu grup, daha sonra miting alanından ayrıldı.[50] Cumhuriyet'te yer alan habere göre ise çatışma *"Kürt milleti özgürlüğüne kavuşacaktır"* şeklindeki pankartlar yüzünden çıkmıştı. Çıkan çatışmada 20 kişi yaralandı. Bu olay üzerine gazeteler miting haberini *"Kürtçülük pankartı çatışmaya yol açtı"* şeklinde verdi.[51]

[50] Derinden Gelen Kökler-2, s. 25.

[51] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1975.

İzmir mitingi, 6 Eylül 1975, DİSK Arşivi.

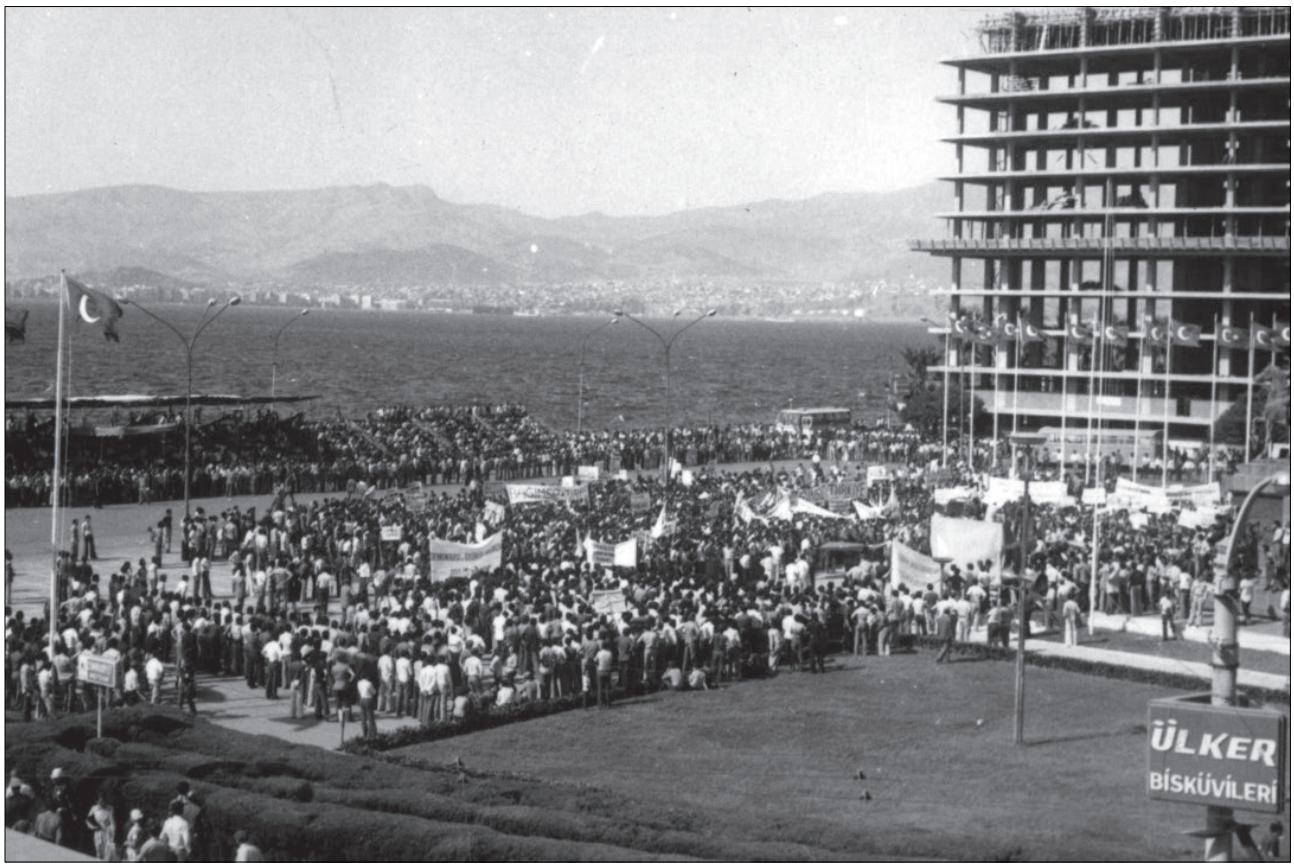

KENDİLİĞİNDEN EYLEMLER KONUSUNDA İLGİNÇ BİR KARAR

A) Gerekçe:

Son günlerde basında yoğunlaşan ''işçi eylemleri'', ''yasa dışı eylemler'', ''direnişler'', önemli ölçüde sermaye çevrelerinin kamuoyunu etkilemek, şaşırtmak ve yön vermek stratejilerine dayanmaktadır. Doğaldır ki, sıkıyönetimin kalkmasıyla sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hak ve özgürlüklerinin bir ölçüden işlerliğe kavuşmasıyla işçi sınıfımızın demokratik eylemlerinde belirgin bir artış olmuştur. Bazılarının ve sermaye çevrelerinin yaptığı gibi demokratik eylemleri bir kalemde ajan provokatörlere, polis duyumlarına bağlayıp geçmek mümkün değildir. Eylül 1975 ortalarında çok kabaca yapılan bir araştırmaya göre, bu dönemde 20 işyerinde 4000 işçi direnişlerini sürdürürken, 27 işyerinde 7000 işçi de yasal grevlerini devam ettirmekte idi. İşçi sınıfımızın demokratik eylemlerini iki ana grupta ele almamız zorunludur. Birinci grup, toplu sözleşme ve grev yasasının sınırları ve verdiği haklar içinde yürütülen yasal grevler; sıkıyönetim grev ertelemeleri ortadan kalkınca, bu yasal eylemlerde belirgin bir artış olmuştur. Daha doğrusu, olması gereken olağan düzeye kavuşmuştur. Yine de özellikle Bakanlar Kurulu kararıyla birçok stratejik işyerinde grev uygulamaları ertelenmiştir (Shell, Makina Kimya ve Erdemir gibi). İkinci grup demokratik direnişler, işçi sınıfı hareketinin gelişmesine, yeni boyutlar kazanmasına, giderek salt ekonomik olmaktan çıkan taleplerin demokratik ve politik bir içeriğe kavuşmaları sonucu ve yasal mevzuatın toplum hayatındaki bu objektif gelişmeye ayak uyduramaması, toplumun bu kesitinin istemlerine cevap veremez duruma gelmelerinden doğmaktadır.

Bu arada önemle üzerinde durulması gereken nokta, işçi sınıfımızın bu demokratik eylemlerinin kendiliğinden (spontane) bir biçimde gelişmesi halinde ortaya çıkan sorunlardır.

DİSK, işçi sınıfı mücadelesinin hangi düzeyde olursa olsun örgütlü bir mücadele olmasını savunmaktadır.

DİSK, örgütsüz, disiplinsiz, kendiliğinden gelişen demokratik eylemlerin çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlandığının bilincindedir. Bu kendiliğinden gelişen eylemlerin zararı yalnız o eylemi başlatan işçilere değildir. Zarar genel olarak işçi sınıfı hareketine ve onun sendikal örgütlenmesinedir.

Bu nedenle DİSK kesinlikle kendiliğinden (spontane) eylemlerin karşısındadır. DİSK sendikal örgütlenmenin disiplini dışındaki bu hareketleri olumlu karşılamamaktadır.

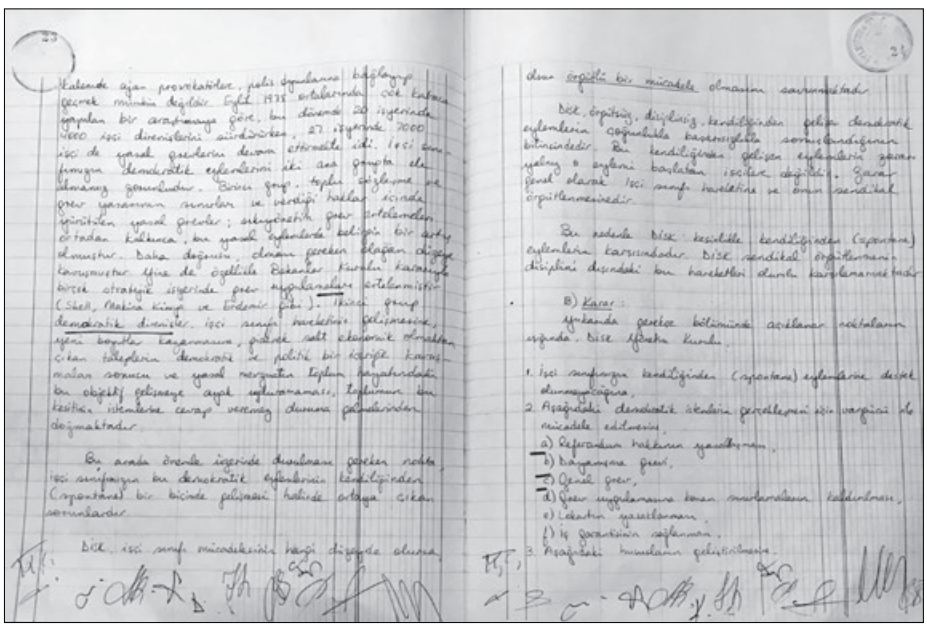

2 Ekim 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu Kararı, DİSK Arşivi.

B) Karar:

Yukarıda gerekçe bölümünde açıklanan noktaların ışığında, DİSK Yönetim Kurulu,

1. İşçi sınıfımızın kendiliğinden (spontane) eylemlerine destek olunmayacağına,

2. Aşağıdaki demokratik istemlerin gerçekleşmesi için vargücü ile mücadele edilmesine,

a) Referandum hakkının yasallaşması,

b) Dayanışma grevi,

c) Genel grev,

d) Grev uygulamasına konan sınırlamaların kaldırılması,

e) Lokavtın yasaklanması,

f) İş garantisinin sağlanması,

3. Aşağıdaki hususların geliştirilmesine,

a) Sendika içi demokrasinin,

b) İşçi sınıfı bilinci doğrultusundaki eğitimin,

c) Sendikaların işyeri içi örgütlenmelerinin geliştirilmesine,

Oybirliği ile karar vermiştir.

Kaynak: 2 Ekim 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

İstanbul mitingi ile ilgili olarak 6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda yapılan değerlendirme, DİSK ile sosyalist sol arasındaki gerilimi ve DİSK tarafından benimsenen sert sol içi söylemi göstermesi açısından ilginçtir:[52]

> Daha sonraki anti-faşist, anti-emperyalist kitle gösterileri için tarihsel bir atılım niteliği taşıyan bu büyük işçi mitingini provoke etmek isteyen, işçi sınıfımızın birliğini, giderek gelişme gösteren ileri ci güçlerin demokratik güç ve eylem birliğini bölücü ve böylece faşist tırmanışa hizmet edici nitelikteki maocu ve benzeri ters, bozguncu ve maceracı akımlar, tarihimizde yine ilk kez geniş kitleler tarafından açık bir şekilde mahkûm edilmişler ve alandan dışarı atılmışlardır.
>
> İzmir ve İstanbul mitingleri, faşizme, emperyalizme ve gericiliğe karşı savaşımın başını işçi sınıfının çektiğini bir kez daha vurgulayarak, küçük burjuva sol sapmalara iyi bir ders vermiş ve bağımsızlık, demokrasi, ilerleme savaşımının ancak en genişine kitle eylemleriyle başarılı olabileceğini kanıtlamıştır.

[52] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Kürtçülük pankartları çatışmaya yol açtı

DİSK'in Taksim'de düzenlediği mitingde iki grup, pankartların sopa ları ile çatışmadan kısa bir süre önce (Fotoğraf: Erdoğan KÖSEOĞLU)

DİSK mitinginde; Cephe'ye karşı güçbirliği önerildi

■ «Kürt milleti özgürlüğüne kavuşacaktır» biçimindeki pankartların neden olduğu çatışmada 20 kişi yaralandı

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) tarafından Taksim Alanında, dün düzenlenen «Demokratik Hak ve Özgürlükler için Mücadele Mitingi»nde Kürtçülükle ilgili bazı pankrat ve bildiriler yüzünden, miting düzenleyicileri ile, bu sloganları kullananlar arasında çatışma çıkmış, 20 kişi yaralanmıştır.

İki grubun çatışmasına polis karışmamıştır. DİSK yöneticileri, MAO'cu olduklarını bildirdikleri bu grubun mitingi sabote etmek istediklerini söylemişlerdir.

Çatışma

DİSK'in Genel Kurul kararı çerçevesinde örgütlediği bu miting için işçiler, Şişhane, Kabataş ve Şişli'den yürüyüşle saat 17'de Taksim'de birleşmişlerdir.

Tezahüratı çeşitli dönüler MC iktidarını ve faşizmi protesto eden işçilerin miting alanına girişleri olayısız olmuştur. Mitingte ilk olarak Mehmet Ertürk konuşmuş, daha sonra DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce söz almıştır.

Cumhuriyet, 21 Eylül 1975.

İstanbul mitinginde yaşanan olaylar ile konuşmalarda ve miting değerlendirmelerinde kullanılan söylem, DİSK içinde daha sonra artacak olan siyasal gerilimin ilk ipuçlarını veriyordu. Öte yandan mitingde Türkler, Güzelce ve Ertürk tarafından yapılan üç konuşmada da *"bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesi"* ifadesi dikkat çekici bir biçimde birkaç kez tekrarlanıyordu. Bu ifade 5. Genel Kurul sonrası açıklama, yayın ve konuşmalarda yoğun bir biçimde kullanılıyordu. Giderek bu sloganı kullanan sendikalar ile demokratik kitle örgütleri TKP'li olarak tanımlanmaya başlandı.[53]

[53] Derinden Gelen Kökler-2, s.25.

DİSK'İN COŞKULU 9. KURULUŞ ETKİNLİĞİ

DİSK'in 9. kuruluş yıldönümü 1976'da binlerce işçinin katıldığı coşkulu bir toplantıyla kutlandı. 9. kuruluş yıldönümü toplantısı için Kemal Nebioğlu, Celal Küçük ve Memet Ertürk'ten meydana gelen bir Tertip Komisyonu oluşturuldu. 9. kuruluş yıldönümü kutlaması kapsamında 13 Şubat 1976'da İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda bir dizi etkinlik gerçekleştirildi. 9. kuruluş yıldönümü DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in yurt ve dünya olaylarına ilişkin DİSK'in görüşlerini paylaştığı bir açış konuşmasıyla başladı. Türkler, işçi sınıfının taleplerini dile getirdi ve TCK 141. ve 142. maddelerinin iptal edilmesine ilişkin bir konuşma da yaptı.

Türkler 9. kuruluş etkinliğinde konuşurken, DİSK Arşivi.

9. kuruluş etkinliğinden bir kare, DİSK Arşivi.

Saatlerce süren kuruluş yıldönümü gecesine dönemin tanınmış ve etkili sanatçıları katıldı. Kutlama etkinliğinde Kerem Güney sahne alarak Sabahattin Ali ve Nazım Hikmet'in şiirlerinden bestelenen türküleri okudu. Ruhi Su ve Sümeyra Çakır türküleriyle salonda büyük bir coşku yarattı. Timur Selçuk, Nazım Hikmet'in şiirlerinden yaptığı besteleri seslendirdi. Selçuk'un söylediği 1 Mayıs marşı büyük coşku yarattı ve hep birlikte söylendi.

Gece boyunca çeşitli sanatçılar tarafından yazılan ve bestelen DİSK marşları da okundu. Dostlar Tiyatrosu ve Boğaziçi Üniversitesi Karma Korusu DİSK için bestelenen marşları Ahmet Yürür yönetiminde okundu. DİSK marşlarından birinin sözleri Can Yücel'e aitti. Yücel tarafından yazılan "İşçi Marşı" şiiri bestelendi ve çok beğenildi. Sözlerini Hasan Hüseyin'in yazdığı "DİSK'e Selam" şiiri ise Şanar Yurdatapan tarafından bestelenmişti. Kuruluş yıldönümüne katkı sunanlar arasında Fazıl Hüsnü Dağlarca da yer aldı. Dağlarca'nın DİSK için yazdığı *DİSK'in Sesi* şiirini davul ve koro eşliğinde Genco Erkal söyledi. Sözleri Mehmet Başaran'a ait olan *Emekçi Marşı* da DİSK için yazılmıştı.

Genco Erkal ayrıca Nazım'ın şiirlerini coşkuyla okudu. Rahmi Saltuk *Venseremos* [Zafer bizimdir] adlı marş ile salonu coşturmaya devam etti. Marşlar hep bir ağızdan ve coşkuyla söylendi. Geceye katılan bir diğer sanatçı ise Cem Karaca oldu.

9. kuruluş yıldönümü gecesi DİSK açısından büyük bir moral oldu. Daha sonra anlatılacağı üzere, 1 Mayıs'ın bir açık hava mitingi ile kutlanması fikri bu toplantının yarattığı coşku ile ortaya çıktı.

Kuruluş yıldönümü etkinliğinde Cem Karaca, DİSK Arşivi.

Dağlarca kuruluş yıldönümü öncesinde DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce'ye mektup yazdı. Mektupta dayanışma dileklerini ileten Dağlarca, DİSK için kaleme aldığı şiiri şöyle ifade etmişti:

"9. yıl olduğu için dizeler dokuz hecelidir, hepsi dokuz bölümdür. Hem dururken hem yürürken söylenebilir, türküdür, marştır. Bestesi içindedir, işçi-kendi içindeki sestir. Ayrıca bestelenmese de olur. Yalnız davul eşliğinde söylenmesi uygundur. (..)"

Yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde bir sergi de hazırlanmıştı. Büyük bir çabanın ürünü olan sergi, işçilerden büyük ilgi gördü. Sergi, Türkiye işçi sınıfının tarihsel mücadelesini dile getirmeyi amaçlamıştı.

Kaynak: 6 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi; DİSK dergisi, Sayı 20, Şubat 1976.

Ruhi Su 9. kuruluş yıldönümü etkinliğinde, DİSK Arşivi.

DİSK'in Sesi

He heyde hey
DİSK'in sesi bu

He heyde hey hey
Susmaz kimse.

He heyde hey
Feriştah olsan

He heyde hey hey
Korkmaz kimse.

He heyde hey
Birer birersek

He heyde hey hey
Kalmaz kimse.

He heyde hey
Yaşarsa örgüt

He heyde hey hey
Çökmez kimse.

He heyde hey
İş ekmek eyler

He heyde hey hey
Doymaz kimse.

He heyde hey
Grev mi yaptık

He heyde hey hey
Dönmez kimse.

He heyde hey
Yazım benimdir.

He heyde hey hey
Yazmaz kimse.

He heyde hey
Güneş yolumdur

He heyde hey hey
Durmaz kimse.

He heyde hey
Vurdun yokettin

He heyde hey
Bitmez kimse.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

Can Yücel–İşçi Marşı

Can Yücel "Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel" dizeleriyle bilinen İşçi Marşı'nı DİSK için yazdı.

İşçi Marşı

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel
Dumanı dağıtacak yıldız-poyraz başladı
Bahar yakın demek ki mevsim böyle kışladı
Bu fırtına yarınki sütlimanlara bedel
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

Tekliyor işte çağın çarkına okuyan çark
Ve durdu muydu bir gün bu kör avara kasnak
Bir zincir yitirenler bir dünya kazanacak
Sen de o dünyadansın sınıfın bir safa gel
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

9. kuruluş yıldönümü etkinliğinde İşçi Marşı'nı okuyan koro, DİSK Arşivi.

Köylükler uykusunda döndü dönüyor sola
Güne bakıyor bebek büyüyen yumruğuyla
Başaklar göverdi bak başkoydular bu yola
Şaltere uzanıyor tanrıya açılmış el
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

Senlik benlik bitip de kuruldu muydu bizlik
Asgari ücret değil hür ve günlük güneşlik
Beklenen gün olacak aldığın son gündelik
Halk kalacak geride gidince bu zalım sel
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

Tarihle yürüyenler tarihle adım adım
Safları sıklaştırın tarihle hızlanalım
Lakin hızlandık derken kolu dağıtma sakın
Başları bozuklar var şimdi bize tek engel
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

Sen ki Ferhat'sın işçi günün senin gelecek
İndir yumruğun indir del şu karanlığı del
Del ki dağlar ardından önümüzde bir çiçek
Çiçek açsın aydınlık tekmil olunca tünel
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel

Can Yücel, 1976

Bursa Mitingi

1976'da Maden-İş'in Bursa'da örgütlenme çalışmalarının iktidarı ve Türk-İş'i rahatsız etmesiyle Maden-İş'li işçilere saldırılar yoğunlaştı. Önce 17 Haziran günü Renault Baştemsilcisi Osman Özdemir'in evine saldırıldı. 30 Haziran 1976 günü ise Tofaş Fabrikası'nda işçi Muammer Çetinbaş öldürüldü.

Türk Metal tarafından yönlendirildiği belirtilen silahlı bir grubun Tofaş'ta bildiri dağıtmak istemesi ve işçilerin

Öldürülen TOFAŞ işçisi Muammer Çetinbaş, Çizim: Fahrettin E. Erdoğan.

Bursa mitingi, 10 Temmuz 1976, DİSK Arşivi.

bildirileri almak istememesi üzerine Türk Metal Bursa Şube Başkanı Baki Yeşiloğlu bulunduğu araçtan yedi el ateş etti. Açılan ateş sonucu Esat Burhan yarandı, Muammer Çetinbaş hayatını kaybetti.

Olay sonrası arabanın şoförü İhsan Olgun tutuklanırken Türk Metal merkez yöneticisi Erdoğan Aslıyüce ve eski Şube Başkanı Bilge İleri gözaltına alındı. Muammer Çetinbaş'ın öldürülmesi sonrasında DİSK'in örgütlü olduğu 11 işyerinde işçiler üretimi durdurdu.

Kemal Türkler Bursa mitinginde konuşurken, DİSK Arşivi.

DİSK, Maden-İş üyesi Tofaş işçisi Muammer Çetinbaş'ın öldürülmesinden sonra faşist saldırıları lanetlemek amacıyla 10 Temmuz 1976'da Bursa'da kitlesel bir miting düzenledi. Mitinginin ana teması *"Tırmanan Teröre ve DGM'ye Hayır!"* idi.

Stadyum önünden başlayıp Heykel Meydanı'nda son bulan bir yürüyüş ardından miting gerçekleştirildi.

Mitingde önce Maden-İş Bölge Temsilcisi Selim Mahmutoğlu ardından DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler konuştu. Türkler, mitingde yaptığı konuşmada *"İşçi sınıfımıza karşı faşist çetelerin giriştikleri saldırganların amacı açıktır. İşçilere gözdağı vermek, onları yıldırmak, DİSK'in gelişmesini engellemek ve giderek ortadan kaldırmak. Bursa'da faşist güçlerin hesapları suya düşmüş, tuzak bozulmuştur. Bu, bilinçli Bursa işçilerinin soğukkanlılığı, cesareti, uyanıklığı ve direnişi sayesinde olmuştur. Bugün buradaki kitlesel eylemimiz, MC iktidarının koltuğu altındaki faşist beslemelere bir ihtardır"* dedi.

Miting sırasında DİSK bildirisi yanında sol siyasi parti ve demokratik kitle örgütlerinin bildiri dağıtmasına ve bir başka grubun bildiri dağıtımına müdahale etmesi üzerine çatışma çıktı. Bu çatışma görkemli bir mitinge gölge düşürmüş oldu.

Ardından Maden-İş Bursa Temsilcisi TİP'li Selim Mahmutoğlu mitingde yaşanan olaylara sebep olduğu iddiasıyla üzerine görevden alındı ve Onur Kuruluna sevk edildi. Bu gelişmeler DİSK'te iç gerilimleri artıran bir rol oynadı.

BURSA MİTİNGİNİN HİKAYESİ

Selim Mahmutoğlu

Maden-İş Bursa Bölge Temsilcisi Selim Mahmutoğlu Bursa Mitinginde konuşurken, DİSK Arşivi.

30 Haziran 1976 günü Türk Metal'in yönlendirdiği eli silahlı bir grup TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası önüne gelerek bildiri dağıtmak isterler, ancak vardiyadan çıkan işçiler bildirileri almak istemezler, zorla ellerine tutuşturan bildirileri yere atarlar. Bunun üzerine kendilerine hiçbir fiziki müdahale yapılmamasına rağmen yanlarında getirdikleri silahları topluluğa yöneltip ateşlerler. Bu silahlı saldırı sonucu sendikamız üyesi Muammer Çetinbaş olay yerinde hayatını kaybeder.

Muammer Çetinbaş'ın vurulduğu haberini alınca *"sakın Muammer'i kimseye, polise bile bırakmayın, ben hemen geliyorum"* dedim. Yardımcım Mehmet Demirci'ye *"bütün işyerlerini ara durumu anlat ve herkes işi bırakıp Bursa Devlet Hastanesi'ne doğru yürüyüşe geçsin. İşçileri getirip götüren firmayı da ara derhal otobüsleri fabrika yollarına göndersin, işçileri yoldan alıp hastaneye taşısın, kabul etmeyen olursa bundan sonra araçlarına binmeyeceğimizi ve sözleşmelerini iptal ettireceğimizi söyle"* dedim ve yola çıktım.

Bursa'da o tarihte yaklaşık 7 bin üyemiz vardı ve iki vardiya halinde çalışılıyordu. Olaydan sonra hastane önünde toplananların sayısı 3 bini aşmıştı. Tabii Bursa içinden dostlarımız öğretmenler, memurlar, mimar- mühendisler, gençler de önce sendikaya sonra da hastane önüne koşarak geldiler.

Otopsi işlemleri bitip cenazemizi alıncaya kadar bir gurup üyemiz hastanede kaldı. Geri kalanlara bir konuşma yaptıktan sonra dağılmalarını söyledim. Bir gurup sendika temsilcisi ve üyeyle birlikte sendikaya döndüğümüzde saat gecenin 11'ini bulmuştu. Genel merkezden Memet Ertürk aradı. Destek ve moral verici dileklerini ilettikten sonra bir isteğimin olup olmadığını sordu. *"Hemen burada çok görkemli bir miting yapmalıyız"* dedim. *"Tamam o zaman sen başvurusunu yap ben kararı çıkartırım"* dedi. Ertesi gün hemen benim başkanlığımda 5 kişilik Tertip Komitesi ile 10 Temmuz 1976 günü Heykel Meydanı'nda *"Muammer Çetinbaş'ın Katledilmesini Protesto Mitingi"* yapacağımızı Vilayete bildirdik.

Öğlenden sonra Merkez Komutanlığı'ndan aradılar. *"Komutan sizinle görüşmek istiyor, hemen gelmeniz gerekiyor"* dediler. Gittim. Beni bir odaya aldılar. Odada, üsteğmen rütbeli bir subay ve Türk Metal Örgütlenme Daire Başkanı Avni Çarsancaklı vardı. Üsteğmen, yaşanan olaylardan büyük bir üzüntü duyduğunu, bunların tekrarlanmaması için birlikte çaba göstermemiz mealindeki sözlerden sonra bana önceden hazırlanmış bir bildiriyi uzattı.

Bildiriyi mealen şöyleydi: *"Değerli işçi kardeşlerimiz... Tofaş önünde yaşanan elim olay bizi birbirimize düşürmek isteyen karanlık güçlerin işidir... biz iki sendika olarak bu olayı lanetliyoruz... birlik ve beraber olmalıyız... vs."* Altına da iki sendikanın adını ve imzacılar olarak da ikimizin adını yazmışlar. Üsteğmen benden bu bildiriyi Avni Çarsancaklı ile birlikte

imzalayıp Bursa'daki tüm işyerlerine dağıtmamızı istedi.

Üsteğmene: *"Amacına ulaşmak için adam öldürmeyi bir yöntem olarak kullanan hiçbir kişi ve örgütle aynı bildirinin altına imza atmayız, atmam"* diyerek çıkıp sendikaya döndüm.

Bu arada Memet Ertürk bana telefonla, mitingin DİSK adına olacağını, Maden-İş ile DİSK'e bağlı sendikaların da mitinge katılacağını bildirdi. Konuşmacı olarak da *"sen ve Kemal Türkler kararlaştırıldı"* dedi.

Miting hazırlıklarına başladık. Önce basın toplantısı düzenledik, basını bilgilendirdik. Arkasından Bursa'daki tüm demokratik kitle örgütleriyle art arda iki toplantı yaptık. Bu toplantılara Balıkesir, Çanakkale gibi çevre illerden de katılımlar oldu. Bu örgütlerle görüşmelerimizde iki şeyin altını özellikle çizmeye çalıştım. Bir, bu miting bizim mitingimiz, DİSK'in mitingi. Sorumluluğu bize ait olan bu mitingde inisiyatifimizi kimseye devretmeyiz ve amacımızı bozacak, zayıflatacak hiçbir şeyi hoşgörüyle karşılamayacağımızın altını çizdim. İki, kırmızı çizgilerimiz vardır. Bize hakaret içeren hiçbir sloganın atılmasına, bildirinin dağıtılmasına izin vermeyiz. Bu isteklerimizi kabul eden herkese miting alanı açıktır.

Mitingden bir gün önce Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk ve DİSK Genel Sekreter Yardımcısı Aydın Meriç Bursa'ya geldiler. Önce birkaç saat masa başı çalışması yaptık. Bursa'da yapılan hazırlıkları, toplantıları anlattım. Daha sonra toplanma yeri olarak belirlediğimiz stadyum önüne gittik. Oradan miting güzergâhı olan Altıparmak Caddesi'nden miting alanı olarak belirlediğimiz Heykel Meydanı'na çıktık. Mitingle ilgili aldığımız güvenlik önlemlerini anlattım.

Aydın Meriç bana bir tek şey sordu: *"TİP mitingde bildiri dağıtacak mı?"* *"Sadece TİP değil, TSİP de TÖB-DER de BYÖD de bildiri dağıtacak, ama bildirilerin içeriği DİSK'e ve bağlı sendikalara hakaret içermeyecek, tam tersine destek içerecek. Çünkü bu örgütler DİSK'in ve Maden-İş' in Bursa'da örgütlenmesinde hep yanımızda oldular ve şu anda yürüyen Tekstil –İş Sendikasının örgütlenmesinde de en büyük desteği bunlardan alıyoruz"* dedim.

Ertesi gün sabahın erken saatinde toplanma yeri olan stadyum önünde buluştuk. Her şey planlandığı gibi yürüyor. İnsanlar guruplar halinde geliyor. Öngördüğümüz saatte Altıparmak Caddesi üzerinden meydana doğru yürüyüşe geçtik. Müthiş bir kalabalık. Gazeteci arkadaşların tespitine göre Bursa'da o güne kadar hiçbir siyasi parti veya kuruluş bu kadar geniş katılımlı bir miting düzenleyememiş. Bana göre de sadece nicel olarak değil, nitel olarak da çok güçlü ve görkemli bir mitingdi. Bir yandan Muammer'in katilleri lanetleniyor, aynı zamanda da güncel hedef olan "DGM'ye HAYIR!" diye alan inletiliyor. Çok mutluyum.

Konuşmalara geçildiğinde önce ben konuştum. Sonra Kemal Türkler kürsüye çıktı. Müthiş bir alkış var. Kemal Bey'in konuşması bittikten sonra kürsüden birlikte indik. Aydın Meriç aşağıda kürsü merdivenin başında bekliyor. O esnada tanımadığım bir genç Aydın'a *"TİP'liler bildiri dağıtıyor"* diye oldukça heyecanlı bir sesle bilgi (!) verdi. Aydın bana dönüp ne oluyor gibisinden baktı. *"Akşam konuşmuştuk"* dedim.

Ben Kemal Bey'i arabasına götürüp geri geldiğimde kürsü önünde bir grup, pankart sopalarıyla birbirlerine girmişlerdi. Mikrofonu kaptım avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım: *"Bu bir provokasyondur durdurun bunu"*. Kürsüden başarılı olamayınca aşağıya inip aralarına girdim, ayırmaya çalıştım. Ama olan olmuştu.

Ben görmedim, ancak görenler Aydın Meriç'in o gence, kafa işaretiyle "halledin" dediğini anlattılar. Ertesi gün Bursa basınının başlıkları; "Birbirlerine girdiler", "Miting kavgayla bitti" vb. oldu.

Sonraki günlerde DİSK Yürütme Kurulu beni Bursa mitingindeki olaylara sebep olduğum için Genel Onur Kuruluna sevk ettiğini öğrendim. İfademi Celal Küçük aldı. Sonuç bana bildirilmedi, "kınama" cezası almışım.

Bursa Valisi Karahasanoğlu, mitingdeki konuşmamın içeriğinden dolayı Adalet Bakanı'nın da onayını alarak hakkımda TCK 159'dan dava açtırdı, altı ay hapis cezası aldım.

Selim Mahmutoğlu,
Dönemin Türkiye Maden-İş
Bursa Temsilcisi

1 Mayıs 1976: Yarım Yüzyıl Sonra Meydanlarda

1 Mayıs 1976, Taksim Meydanı. 1 Mayıs 1976'da Atatürk Kültür Merkezi önüne bir kadın ve erkek işçi figürünün yer aldığı büyük 1 Mayıs pankartı asılmıştı. Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

DİSK'in 1975-1980 dönemine damgasını vuran eylemleri arasında 1 Mayısların özel bir yeri vardır. DİSK, 1 Mayıs 1976'da yarım yüzyıl aradan sonra ilk kez kitlesel bir miting ile 1 Mayıs'ı kutladı. Türkiye'de son olarak 1925 yılında kutlanan 1 Mayıs işçi sınıfının, tüm emekçilerin birlik-mücadele-dayanışma günü, 51 yıl aradan sonra DİSK'in çağrısı üzerine kitlesel bir katılımla İstanbul'da Taksim Meydanı'nda kutlandı. Böylece DİSK, işçilerin 1950'lerden beri miting yapmaya çalıştıkları ve engellendikleri Taksim Meydanı'nda, ülkenin en önemli ve sembolik meydanında kitlesel bir miting ile yarım yüzyıl süren fiili 1 Mayıs engellemelerini aşmış oluyordu.

1 Mayıs 1976'da DİSK'in önderliğinde binlerce işçi, emekçi ve aydın Taksim Meydanı'nı doldurdu. 1 Mayıs 1976, disiplinli ve görkemli bir miting oldu. DİSK, 1976'ya kadar otellerde verilen resepsiyonlarla kutladığı kuruluş yıldönümünü, ilk kez işçilerle birlikte, İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda 13 Şubat 1976'da kitlesel, coşkulu ve görkemli bir toplantıyla kutladı. 1 Mayıs'ın kitlesel olarak kutlanması fikri de DİSK'in bu 9. kuruluş yıldönümü toplantısından sonra ortaya çıktı.

1950'LERDEN 1 MAYIS 1976'YA: TÜRKİYE İŞÇİ SINIFININ TAKSİM'E UZUN YÜRÜYÜŞÜ

Meltem Azdemir

Türkiye işçi sınıfının, ülkenin sembolik merkezi olarak kabul edilen Taksim Meydanı'ndaki ilk kitlesel mevcudiyeti her ne kadar 1976 1 Mayıs'ına denk düşse de Taksim Meydanı'nın işçilere açılması tartışmasının ve sendikaların bu yöndeki talep ve girişimlerinin bilinen tarihinin 1950'li yılların başlarına kadar uzandığını ve fakat antikomünizmin en saldırgan dönemini yaşadığı 1950'lerde, bu talebin 1 Mayıs mitingi biçiminde ortaya çıkmasının pek mümkün olamadığını söylemek gerekir. Bu doğrultuda Türkiye işçi sınıfının Taksim'de miting yapma girişimlerinin 1976 1 Mayıs'ına kadar engellendiği ancak bu talebin, Cumhuriyet dönemi işçi hareketi tarihinin o güne kadarki en kitlesel eylemi olma özelliği gösteren Saraçhane Mitingi de dahil olmak üzere, canlılığını koruduğu belirtilmelidir. Bu girişimler arasında sonuç almaya en çok yaklaşanı ise Zeytinburnu Çimento Endüstrisi İşçileri Sendikası'nın 1953 Mart ayında düzenlemeye çalıştığı ancak emniyet güçleri tarafından son anda engellenen mitingi olduğu söylenebilir.

İşçilerin '50'lerde Taksim'e Çıkma Çabaları

Ancak bu noktaya gelene kadar gerek 1951 yılında tekstil başta olmak üzere kimi sektörlerde yerli üretimin zayıflaması ve büyük tenkisatlara neden olan ithalat rejimi değişikliğine karşı yerli üretimin desteklenmesi ile ithalatın sınırlandırılması taleplerini ifade etmek amacıyla Tekstil ve Örme Sanayi İşçileri Sendikası tarafından hazırlıkları yapılan mitinge gerek aynı sendikanın bir sonraki sene, 1952 Nisan'ında yapmak istediği mitinge Valilik tarafından izin verilmediği görülür. Taksim'de düzenlenmek istenen mitingin yapılamaması üzerine sendikanın sert bir protesto bildirgesi yayımladığı ve bu durumun Meclis'te sert tartışmalara neden olduğu bilinmektedir. Sonunda Zeytinburnu Çimento Endüstrisi İşçileri Sendikası, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'ne (İİSB) başvurarak artık kamuoyunda ciddi bir sendika düşmanlığı örneği olarak değerlendirilen bu soruna yönelik bir çözüm üretilmesi gerekliliğini talep eder.

Dönemin Çalışma Bakanı Samet Ağaoğlu'nun mitingin yasaklanmasının, o sıralarda artan iş ihtilafları ve grev hareketlerinin belli bir merkezden –Komünist Partisi'ni ima etmektedir– idare edildiği yönündeki şüphelerinin ve miting talebinin de bunların devamı niteliğinde olduğu yönündeki kanaatlerinin sonucu olduğunu söylerken sınıf mücadelesi karşısında antikomünist ajitasyonun en yaygın örneklerinden birine başvurduğu görülmektedir. Öyle ki Ağaoğlu, miting düzenleyicilerinin yasaklama durumunda polisle çatışarak olaylar çıkarmayı planladıklarını iddia eder ve yasaklama kararını protesto eden sendika bildirisinden şu satırları okur: *"İşçi vatandaş, emeğini istismar ederek sebepsiz yere işine nihayet veren iş verenlerin kanun[un] bize bahşettiği hakları verme[me]kle ısrar eden, türlü kaçamak yollarla alıştığı fahiş kazancı yine sırtımızdan çıkarmak isteyenlere daha fazla göz yumamayız."* Peşi sıra Ağaoğlu meclise dönerek sorar: *"İşte arkadaşlar, bu satırlar okunduktan sonra haklı olarak soruyoruz: Nereye gidiyoruz? Sınıf mücadelesine mi gideceğiz? Meydanlarda toplanarak sermaye ve say [emek] mücadelesi mi yapacağız?"*

Tüm bu olup bitene rağmen işçi hareketinin muhalif enerjisini yitirmediğini ve *"meydanlarda sınıf mücadelesini"* sürdürme kararlılığında olduğunu, 1953 yılında çimento işvereninin sendikalı işçilere yönelik baskılarını protesto etmek için yine İİSB tarafından yine Taksim Meydanı'nda düzenlenmek istenen ve Valilikçe türlü çabalarla son dakikada yasaklanan miting örneği ile ifade etmek mümkündür. Öte yandan mitingin hazırlıklarını yürüten Avni Erakalın'ın mitingde okumak üzere kaleme aldığı ve fakat okuyamadığı konuşma metninde yer alan şu ifadeler sadece mitingin gerçekleşeceğine dair beklentilerin yüksek olduğunu göstermesi bakımından değil, aynı zamanda Türkiye işçi sınıfının mekân üzerine evrilmiş hasret ve mücadele dolu olan tarihselliğine ışık tutması bakımından da ayrıca dikkate değerdir: *"Aziz işçi kardeşlerim. Şu an çoktandır hasretini*

çektiğim açık havada toplanmak ve konuşmak fırsatına kavuşmanın zevki ve heyecanı içindeyim.''

'60'larda Bir Kez Daha Zorlanan Taksim

Bu doğrultuda Türkiye işçi sınıfının 1960'larda siyaset sahnesine çıkmasıyla başlayan yeni dönemini sadece yapısal değişikliklerle açıklamanın mümkün olmadığı belirtilmelidir. Türkiye işçi sınıfının bu yeni dönemi, 1950'ler boyunca biriken deneyim ve enerjisinin, ''yitirilmiş davalarının'', ''çıkmaz sokaklarının'' ve daimî arayışlarının 1960'ların başında uygun sokaklar bulmasına neden olan bir tarihsellik ile açıklanmalıdır. Bunun en büyük göstergesinin ise 1961 Türkiye'sinde Türk-İş'in gönülsüz tutumuna rağmen Sıkıyönetim koşulları altında ve askeri bir Vali'yle kıran kırana geçen bir mücadele sonucunda İİSB'ye mensup sendikaların Saraçhane Mitingi'ni gerçekleştirebilmesi olduğu söylenebilir. Yaklaşık 100 bin işçinin katıldığı belirtilen, doğrudan siyasal iktidara yönelik, siyasal taleplerin dile getirildiği ve Türkiye işçi sınıfının oluşumu açısından kritik bir eşik özelliği taşıyan miting, esasen Taksim'de yapılmak istenir; ancak askeri valinin ciddi engellemeleri sonucu Saraçhane Meydanı'nda yapılır.

31 Aralık 1961 İstanbul Saraçhane Meydanı'nda yapılan mitingin Cumhuriyet dönemi işçi hareketi tarihinin o güne kadarki en kitlesel eylemi olduğu göz önüne alındığı taktirde, miting öncesi Taksim konusunda yapılan tartışmaların, İstanbul'un *''miting meydanları''* tartışmasını da beraberinde getirmiş olması ise ayrıca dikkate değerdir. Belediyenin trafikle birinci derece ilgisi bulunmayan üç meydanı (Sultanahmet Meydanı, Gülhane Parkı ve Vatan Caddesi), miting alanı olarak saptadığı, buna karşın Miting Tertip Komitesi'nin ilk açıklamalarında dahi mitingin esasen Taksim'de gerçekleştirilmek istendiği görülür. Dönemin Vali'si Tulga ise buna karşı çıkar ve bu itirazına gösterdiği gerekçeler arasında ilk sırada trafikte yaşanacak aksamaları, ikinci sırada politik gerekçelere yer verir ki bu noktada miting için şehir dışını ya da Sarayburnu'ndaki Atatürk Heykeli'nin önünü işaret ettiği belirtilmelidir. Öte yandan Vali Tulga, 6-7 Eylül olaylarına gönderme yaparak olası tahriklerden duyduğu endişeyi, Türk işçisinin *''çapulcu olmadığından''*, tahriklere kapılmayacağından emin olduğuna değinmeyi ihmal etmeksizin, *''bazı kökü dışarıda ideolojilere hizmet eden tahrikçiler için bu bir fırsat olabilir''* ifadeleriyle açıklık getirir. Bunun üzerine, Tertip Komitesi'nde yer alan sendikacılar kısa süre önce gerçekleşen ekim seçimleri öncesi Taksim'de yapılan parti mitinglerini ve yine aynı meydandaki gençlik gösterilerini anımsatsalar dahi Vali'nin bu konudaki tutumu değişmez ve miting daha önce de belirtildiği gibi, Saraçhane Meydanı'nda gerçekleşir.

1 Mayıs 1976'da Taksim'e yürüyen işçiler.

Nihayet: 1 Mayıs 1976'da Taksim'de

Bu doğrultuda Türkiye işçi sınıfının *''en azından bir günlüğüne egemenlerin resmi alanını ve toplumu ele geçirerek''* 1 Mayıs'ı kitlesel olarak meydanlarda kutlamaya başladığı zamanların, 1950'lerin birikimiyle 1960'ların sonuna doğru tarih sahnesine çıktığı 12 Mart parantezinin ardından 1970'lerin ikinci yarısında daha da güçlendiği zamanlara, 1976 1 Mayıs'ına denk düşmesinin tesadüf olmadığı belirtilmelidir. DİSK öncülüğünde ülkenin sembolik merkezi olarak kabul edilen Taksim Meydanı'ndaki ilk kitlesel 1 Mayıs kutlamasının ise, Türkiye işçi sınıfının Taksim istikametindeki bu uzun yürüyüşünde ''yitirdiği davalarda'', ''çıkmaz sokaklarda'' deneyimlediklerinden biriken bir tarihselliğe işaret ettiği söylenebilir.

Kaynak: Yazarın ''İstanbul: Emeğin Kenti, Kentin Belleği, Belleğin Mekânlar'' başlıklı yüksek lisans tezinden (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017) yazar tarafından özetlenmiştir. Metnin kaynakları tezin dördüncü bölümünde yer almaktadır.

1 Mayıs'ı Alanda Kutlama Önerisi

Memet Ertürk'ün anlatımıyla 1976 1 Mayıs'ının kutlanması kararı:

Ertürk'ün 9 Eylül 2009 tarihinde DİSK'in düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmadan.

Memet Ertürk, 1 Mayıs'ın alanda kutlanması önerisini yapan 1 Mayıs Tertip Komitesi üyesi.

DİSK'in İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda 13 Şubat 1976 da düzenlediği 9. kuruluş yıl dönümü toplantısının düzenlenmesinden ve güvenliğinden sorumluydum. Coşkulu, disiplinli ve görkemli bir kutlama oldu. Bu tarihe kadar DİSK'in kuruluş günleri otellerde verilen resepsiyonlarla kutlanıyordu ve ilk defa işçilerle kutlanmaya bu tarihte başlandı. Toplantının sonuna doğru Kemal Türkler yanıma gelerek toplantı ile ilgili memnuniyetini dile getirdi ve benim şahsımda toplantı için emeği geçen tüm arkadaşları kutladı. Kemal Türklere, 'Başkan eğer DİSK yürütme kurulu karar alırsa 1976 1 Mayıs'ını kitlesel bir şekilde kutlama gücümüz var. Yarım asırlık bu yasağı bu sene Taksim meydanında kırabiliriz' dedim. Kemal Türkler henüz toplantının heyecanını ve etkisini taşıyan DİSK yürütme kuruluna bu teklifi hemen orada götürdü ve orada 1976 1 Mayısının taksimde kitlesel bir şekilde kutlanması için prensip kararı alındı.

Kaynak: Can Şafak (2019), Maden-İş Tarihine Tanıklıklar, 2. Cilt, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları, ss. 202-203.

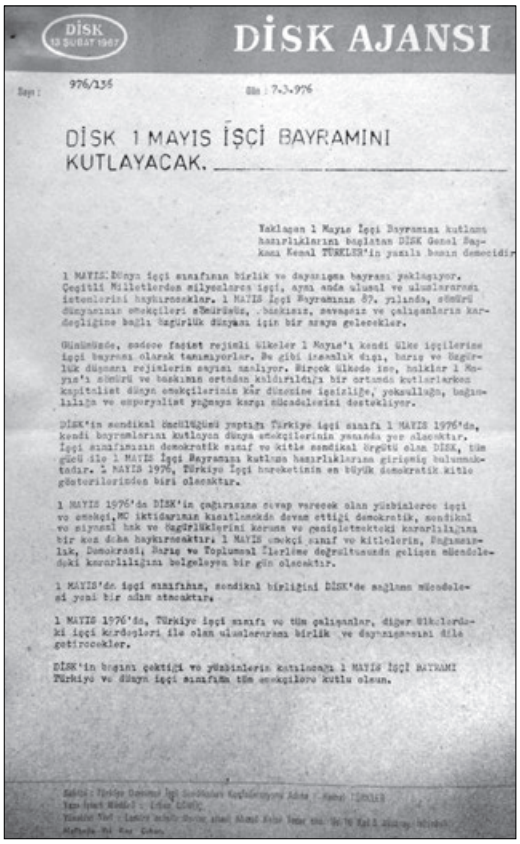

DİSK AJANSI

DİSK 1 MAYIS İŞÇİ BAYRAMINI KUTLAYACAK.

DİSK Ajansı,
7 Mart 1976.

DİSK Yürütme Kurulu 27 Şubat 1976'daki toplantısında *"a) 1 Mayıs İşçi Dayanışma Bayramının coşkun ve yığınsal bir biçimde kutlanmasına, b) Kutlama hazırlıklarının yürütülmesi ve tertip komitesinin oluşturulmasında Kemal Nebioğlu, Memet Ertürk, Mehmet Karaca ve Müşür Kaya Canpolat'ın görevlendirilmesine, c) 1 Mayıs'ın dünyada ve Türkiye'de tarihçesini anlatan bir broşür hazırlanmasına, d) üye sendikalara bir talimat yazılarak 1 Mayıs için şube, bölge ve işyeri düzeyinde hazırlıkların başlatılmasına"* oybirliği ile karar verdi. DİSK, 1 Mayıs kutlaması ile ilgili ilk kamuoyu açıklamasını 7 Mart 1976 günü yaptı.

Kutlama Hazırlıkları

DİSK 1 Mayıs 1976 için oldukça ayrıntılı hazırlıklar yaptı. DİSK Başkanlar Konseyinin 31 Mart'taki toplantısında miting için alınacak güvenlik önlemleri tartışıldı. DİSK Yürütme Kurulunun 2 Nisan günü yapılan toplantısında 1 Mayıs 1976 kutlaması için ayrıntılı kararlar aldı:[54]

> 1 Mayıs'ın bütün dünyada İşçi Bayramı olarak kutlanması nedeniyle, Türkiye'de de 1976'dan itibaren İşçi Bayramı olarak kutlanması ve bu yıl için uygulanacak program ve bu programla

[54] 2 Nisan 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1976, Taksim Meydanı, DİSK Arşivi.

ilgili organizasyon DİSK Başkanlar Konseyinin 31 Mart ve 1 Nisan tarihlerinde yapılan toplantısında görüşülmüş, DİSK Yürütme Kuruluna önerilen Başkanlar Konseyi görüşleri de Yürütme Kurulunca görüşülerek, 1976'dan itibaren 1 Mayıs'ın İşçi Dayanışma Günü olarak kutlanmasına

Kararda 1 Mayıs için kurulması gerekli komiteler, program ve yapılacak işler sıralanıyordu. Buna göre sendika genel merkezlerinden işyeri komitelerine kadar bir dizi komite kurulması kararlaştırdı. Kararda komitelerin kaç kişiden oluşacağı, işleyişi ve koordinasyonuna ilişkin ayrıntılar yer aldı.

Belirlenen miting programına göre 1 Mayıs günü sabahı saat 9:00 ile 10:00 arasında Beşiktaş'ta toplanılacak ve saat 10:00'dan itibaren Beşiktaş'tan başlamak suretiyle Beşiktaş Caddesi-Stadyum Önü ve Gümüşsuyu güzergahı üzerinden Taksim Meydanı'na kadar yürüyüş yapılacaktı. Kararda yürüyüş düzeni ile ilgili ayrıntılara da yer veriliyordu. Yürüyüş kortejine ilişkin ayrıntılar tek tek yazılmıştı. Bütün ayrıntıların Yürütme Kurulu kararına yazılması, 1 Mayıs 1976'ya çok titiz bir hazırlık yapıldığını gösteriyordu.

DİSK Yürütme Kurulunun 2 Nisan 1976 tarihli kararları sadece 1 Mayıs kutlaması ile ilgili değildi. Kararda 1 Mayıs'a ilişkin, toplu iş sözleşmelerine hüküm konması kararı da alındı. Buna göre 1 Mayıs'ın her yıl işçi bayramı olarak kutlanabilmesi amacı ile üye sendikaların yapacağı toplu iş sözleşmelerine aşağıdaki maddenin konulması isteniyordu:

Madde- a) 1 Mayıs genel tatil günü, diğer bütün dünya ülkelerinde de olduğu gibi İŞÇİ BAYRAMI olarak kutlanabilmesi

1 Mayıs 1976'da Atatürk Kültür Merkezi önüne asılan kadın ve erkek işçinin birlikte yer aldığı pankart.

1 MAYIS 1976 KUTLAMA TALİMATI

Yürüyüş kortejinin düzenlenmesinin ise,

a) Önde DİSK ve üye sendikalarının merkez yürütme ve yönetim kurulları üyelerinden teşekkül eden yöneticiler grubu,

b) DİSK ve üye sendikalarının genel merkez, bölge temsilciliği veya şube flamaları,

c) Her işyeri işçilerinin ayrı gruplar halinde onar metrelik aralarla yürümesi şeklinde uygulanmasına,

C- YAPILACAK İŞLER'in,

1. İşyeri işçi grupları, kamyon, otobüs veya bunlara benzer bir aracı, günün önemine ait bir değerlendirme ile programa alınmış iseler, o işyerine ait işçi grubunun önünde bu aracın yürümesi,

Bu düzenleme bir bayram olduğu için işyerlerindeki işçi kardeşlerimizin mutlaka bu gibi şeyler yapmalarında büyük yarar olduğuna; bununla ilgili büyük yarar olduğuna, bununla ilgili masrafların işçilerin kendi aralarından toplamalarının ise büyük önem taşıdığına, eğer aralarından topladıkları masraflarına yetersiz kalırsa, sendikanın işçilere mali açıdan yardımcı olmasına,

2. a) Elde taşınacak dövizlere konulacak sözlerin DİSK tarafından hazırlanarak üye sendikalarımıza bilahare gönderilmesine,

b) Dövizlerin, DİSK tarafından verilecek sözlere göre, sendikalarımız veya işyeri işçileri tarafından yapılması, bu nedenle sözlerin yazılması dışında dövizlerin şimdiden hazırlanmaya başlanması,

3. a) DİSK tarafından küçük bir kitapçık şeklinde hazırlanmakta olan broşürün, protokola ve sendika temsilcilerimize dağıtılması,

b) 1 Mayıs İşçi Bayramının nedenini, uygulamakta olan diğer dünya ülkelerinin hangileri olduğunu ve Türkiye'de de 1976 yılından itibaren bu uygulama yolunun açılması ile ilgili DİSK kararının nedenini kısaca içeren 2-3 kitap sayfası ebadındaki bir ayrı yayının bol miktarda DİSK tarafından basılması, tüm işçi üyelerimize ve bunun dışındaki işçi ve halka dağıtılması; bu konuyla ilgili afişleme yapılması,

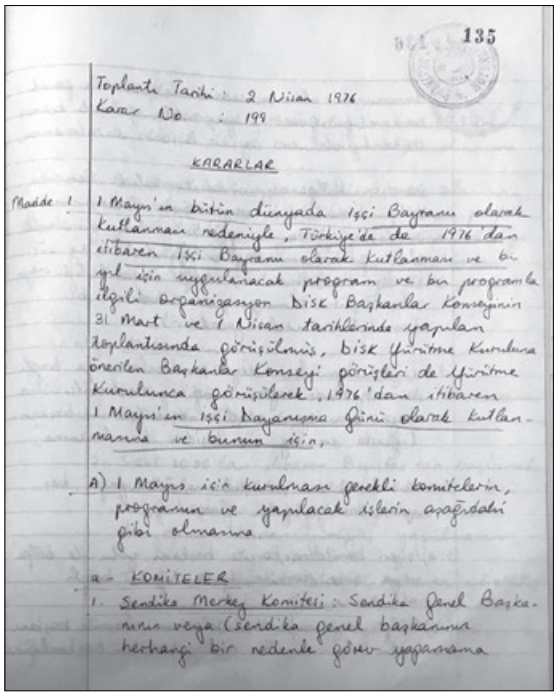

135

Toplantı Tarihi : 2 Nisan 1976
Karar No : 199

KARARLAR

Madde 1 1 Mayıs'ın bütün dünyada işçi Bayramı olarak kutlanması nedeniyle, Türkiye'de de 1976'dan itibaren İşçi Bayramı olarak kutlanması ve bu yıl için uygulanacak program ve bu programla ilgili organizasyon DİSK Başkanlar Konseyinin 31 Mart ve 1 Nisan tarihlerinde yapılan toplantısında görüşülmüş, DİSK Yürütme Kurulunca önerilen Başkanlar Konseyi görüşleri de Yürütme Kurulunca görüşülerek 1976'dan itibaren 1 Mayıs'ın İşçi Bayramına Günü olarak kutlanmasına ve bunun için,

A) 1 Mayıs için kurulması gerekli komitelerin, programın ve yapılacak işlerin aşağıdaki gibi olmasına

a- KOMİTELER

1. Sendika Merkez Komitesi : Sendika Genel Başkanının veya (sendika genel başkanının herhangi bir nedenle görev yapamama

DİSK Yürütme Kurulunun 1 Mayıs kutlama talimatı, 2 Nisan 1976, DİSK Arşivi.

c) Üye sendikalarımızın genel merkez flamalarının DİSK tarafından her sendika için ikişer adet tek tip standart olarak yaptırılması; birisinin yürüyüşte kullanılarak diğerinin Taksim Meydanında göndere asılması,

d) Yukardaki üç fıkrada belirtilen işlerle, diğer müteferrik işler için DİSK tarafından yapılacak masrafların, üye sendikalarca işçi üyeleri oranında DİSK'e ödenerek karşılanması,

e) Üye sendikaların bölge temsilciliği veya şube flamalarının da birer adet olarak DİSK tarafından toptan yaptırılması, bunların faturasının ilgili sendikaya yazdırılmak suretiyle, sendikasınca ödenmesi,

biçiminde düzenlenmesine,

C) 1. Üye sendikalarımızın kendilerine ait yayın organlarının işçiye Nisan'ın son haftası içinde dağıtılabilecek şekilde programlanarak çıkarılmasına,

2. DİSK'in 2-3 kitap sayfası tutarındaki broşüründen, özellikle 1 Mayıs'ın nedeni ile uygulanmakta olan diğer dünya ülkelerinin nereleri olduğunun sendika yayın organlarında çıkarılmasına,

3. Sendika yayın organlarında 1 Mayıs ile ilgili fikir yazıları da konulmasına, ancak bu yazıların DİSK Basın Yayın Dairesine sendikalarca onaylattırılması gerekliliğine,

oybirliği ile,

Kaynak: 2 Nisan 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1976, Taksim Meydanı, Devrimci Gençlik kortejinin alana girişi, DİSK Arşivi.

amacı ile işyeri tatil yapılır ve herhangi bir nedenle işçi çalıştırılamaz.

b) 1 Mayıs'ın arifesi olan 30 Nisan günü saat 12.00'den sonra işyerinde ücretli tatil yapılır. Bu güne ait işçi ücretleri herhangi bir nedenle kesilemez.

c) 1 Mayıs İşçi Bayramı için Nisan ayının ikinci yarısı içinde işçiye 500.- TL (1000-..... TL) tutarında bayram ödeneği verilir.

1 Mayıs kutlamaları için DİSK ve demokratik kitle örgütleri yöneticileri 20 Nisan 1976 günü DİSK genel merkezinde bir toplantı yaptı. Toplantıya 1 Mayıs kutlamalarına katılacaklarını belirten örgütlerin yetkilileri katıldı.

Toplantıda, tertip komitesinin ve toplantıya katılan demokratik kitle örgüt temsilcilerinin ortaklaşa saptadığı sloganlara uyulması kararlaştırıldı. Varılan karara göre örgütler kendi flamaları altında yürüyüşe katılabilecekler, ayrıca kendi özlük sorunlarını belirten pankartlar taşıyabileceklerdi.

DİSK'in ilkeleri çerçevesinde, *"1 Mayıs İşçi Sınıfının Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü"*'ne katılmaya karar veren örgütler şunlardı: Tüm İktisatçılar Birliği (TİB), Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER), Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜM-DER), İlerici Kadınlar Derneği (İKD), Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED), İlerici Gençler Derneği (İGD), Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği (TYTTD), Halkçı Devrimci Gençlik Derneği (HDGD), İstanbul Kıbrıslılar Öğrenim ve Kültür Derneği (İKÖKD), Tüm Sağlık Personeli Derneği (TÜS-DER), Genç Sosyal Devrimciler Birliği Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği (PİM), İstanbul Yüksek Öğrenim ve Kültür Derneği (İYÖKD) ve Özgür Düşünce ve Dayanışma Derneği (ÖZ-DER).

Daha sonra kutlama çağrısına olumlu yanıt veren bağımsız sendikaların ve Türk-İş bünyesinden kutlamalara katılacak sendikaların yöneticileri ile DİSK'te bir toplantı daha yapılarak kutlama programı hakkında bilgi verildi.

2 SERGİ

Konfederasyonumuz, İstanbul Belediyesi Sanat Galerisinde 1 Mayıs Sergisini değerli dost, büyük insan İ. GÜZELCE'nin anısına ve onun büyük boy resimleriyle sergilerken, KARİKATÜRCÜLER Derneği'de 1 Mayıs'la ilgili çizgileri sergiliyordu. İlgiyle izlenen bu sergilerin, gelecek yıl daha genişletilmiş olarak düzenlenmesi için DİSK çaba harcıyacaktır. Konfederasyonumuz, işçi sınıfının emekten yana ve «savaşsız-sömürüsüz bir dünya» için sürdürdüğü mücadelede, sanatçı dostlarımızla olan birlikteliğimize özen gösteriyor.

1 Mayıs Sergileri

DİSK 1 Mayıs 1976'da İstanbul Belediyesi Sanat Galerisi'nde İbrahim Güzelce anısına bir resim sergisi düzenledi. Sergide Güzelce'nin büyük boy resimleri yer alırken Karikatürcüler Derneği de çizgilerle 1 Mayıs sergisi düzenledi.

ORHAN TAYLAN'IN MEŞHUR 1 MAYIS AFİŞİ

1 Mayıs 1976'nın efsaneleşen ve daha sonraki yıllarda çok yaygın kullanılan 1 Mayıs görsellerinden biri olan eller üzerinde 1 Mayıs yazılı dünya afişi ressam Orhan Taylan tarafından çizilmişti. Orhan Taylan'ın 1970'lerin ikinci yarısında *DİSK* dergisinde ve yayınlarında çok sayıda çizimi yayımlandı. Ressam Orhan Taylan, 1976 yılında çizilen ve yıllar boyu belleklerden silinmeyen 1 Mayıs afişinin öyküsünü 2011 yılında şöyle anlatmıştı:

1968'de Devrimci Sanatçılar Birliği adında bir grubumuz vardı. Aramızda kurumsal değil de dostluk ilişkisi bulunuyordu ama o zamanlar devrimcilikten aşağısı kurtarmıyordu isim konusunda. Heykeltıraş Kuzgun Acar, çizer Tan Oral, fotoğrafçı İsa Çelik, ressam Gülsün Karamustafa... Bazen 15-20 kişiyi buluyorduk. Sendikaların görsel işlerini yapardık. 1971 muhtırasından sonra dağıldı grup. Ben afiş çalışmayı sürdürdüm, çünkü İtalya'da öğrenciyken hayran kalmıştım afişlere.

1976 yılında 1 Mayıs'a az bir süre kalmıştı, DİSK'teki arkadaşlar bir gece yarısı telefon edip bir afiş çizmemi istediler. Sabah yürütme kurulu toplantısında afişi göstereceklermiş. Beğenilirse o gün basacaklar. Gece hemen bir kâğıda çizip verdim afişi.

Bu tür işler hep son dakikada istenirdi zaten, hâlâ öyle herhalde. O nedenle alışıyorsun. Benzer işleri sürekli yaptığın için de işi yetiştirme sıkıntın olmuyor. Ama çarpıcı işlerin sıkışık zamanlarda çıktığı söylenebilir.

Beğenileceğini biliyordum. İki kocaman el ve çiçekler ile dünya işçilerinin bayramını tasvir ettim. Öfkeli bir şey değildi. Politik afişlerdeki sertlik Avrupa geleneğinden geliyor. İki dünya savaşı arasındaki yoksullukta, sıkıntıda doğal olarak hırçın sanat biçimleri geliştirdiler ama bizim geleneğimizde sert üslubun yeri fazla yok. Yani ozanlar bağlamayla çalıp söylerken bile kimseye kabaca sövmez, sövünce bile bunu hicivle, incelikle yaparlar.

Afiş Dünya Sendikalar Federasyonu'nun yarışmasında birinci seçildi. 1979'du galiba. Birinci seçilmemden çok Amerikalının ikinci, Sovyetlerin temsilcisinin de üçüncü olması dikkat çekti. Dolar cinsinden bir ödülü vardı, "Para mı istersin, 15 günlük Prag gezisini mi?" dediler, geziyi seçtim. Çok güzel geçmişti.

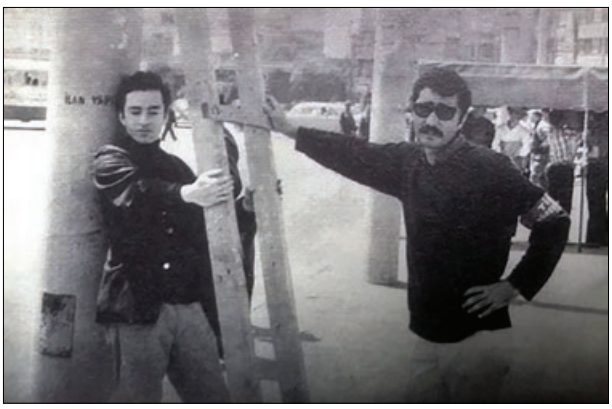

Orhan Taylan (solda) Nihat Behram ile, Afişe Çıkmak kitabından.

Afişin üzerinde imzam vardı, 1976 ve 1977'de o haliyle kullanıldı. O sıralarda DİSK'in başkanlığı değişti. Kemal Türkler'in yerine Abdullah Baştürk gelince 1978'deki 1 Mayıs'ta kullanılan afişin üstündeki imzamı sildiler. Önceki yönetime yapmışım çünkü afişi... Afiş kamuya mal olduğu için rahatsızlık duymadım imzanın silinmesinden. Sonra tekrar kullanılmaya başlandı.

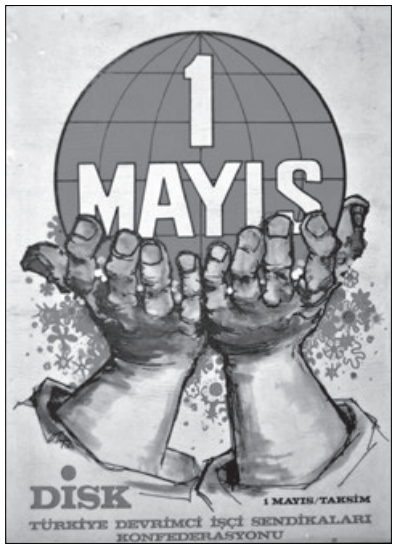

Orhan Taylan, 1 Mayıs 1976 afişi, TÜSTAV Arşivi.

Yaptığım afişleri meydanlarda görünce keyifleniyorum. Bu kişisel bir şey. İnsanların onu benim yaptığımı bilmesi ya da bilmemesi boyumu fazla uzatıp kısaltmaz.

İstanbul'da olduğum zaman 1 Mayıs'a katılırım. Akşam Maden İş Sendikası'nın bir etkinliği var. 1976'da Kemal Türkler'in başkanı olduğu, afişi yaptığım sendika... Katılmamı istediler, onur konuğu olarak düşünmüşler galiba, "Olur mu öyle şey, katılmak görevimiz" dedim.

Kaynak: Akşam, 1 Mayıs 2011; Eyüp Tatlıpınar'ın söyleşisi, aktaran Derinden Gelen Kökler-2.

1 MAYIS MARŞI

Türkiye'de 1 Mayıs kutlamalarıyla özdeşleşen ve efsaneleşen 1 Mayıs marşının söz ve müziği Sarper Özsan'a aittir. 1969 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı Kompozisyon Bölümü'nden mezun olan Sarper Özsan, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde ve Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Özsan, söz ve müziğini yazdığı 1 Mayıs Marşı'nın öyküsünü 2011 yılında şöyle anlatmıştı:

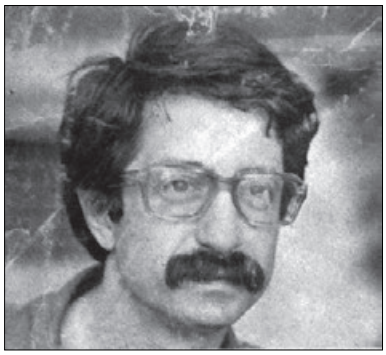

Sarper Özsan

Sanıyorum 1973 yılında Ankara Sanat Tiyatrosu, Bertolt Brecht'in Maksim Gorki'nin romanından aynı adla sahneye uyarladığı ''Ana'' oyununu oynamaya karar vermişti. Müziklerini benim yapmamı istediler. Seve seve kabul ettim ve hemen çalışmaya koyuldum. Tabii Brecht'in bütün oyunlarında olduğu gibi bu da müzikli bir oyundu ve oyunun metninde Brecht tarafından yazılmış şarkı sözleri bulunuyordu. Sanıyorum öncelikle bu sözleri besteledim. Ama oyunda, Çarlık polisinin, meydanda toplanan işçilerin üzerine yaylım ateşi açarak yüzlerce kişiyi öldürdüğü, bu nedenle de tarihe ''Kanlı Pazar'' adıyla geçen Rusya'daki ünlü 1 Mayıs 1905 sahnesi için Brecht, metnin üzerine ''İşçiler marş söyleyerek sahneye girer'' biçiminde bir not yazmış ama hangi marş olduğunu belirtmemiş. Herhangi bir söz de koymamış... Bir süre burası için uygun bir müzik aradım ama sözüyle ve müziğiyle bu sahne için içime sinen bir müzik bulamadım. Bu durumda iş başa düştü. Bu müziğin sözlerini de müziğini de benim yazmamın daha iyi olacağına karar verdim. Çalışmaya başladığımda gerek sözlerin gerekse ezginin, bir yandan oyuna aykırı kaçmamasına, öte yandan da kendi halkımızın kulağına aykırı gelmeyecek bir yapıda olmasına dikkat ettim. Sözler, devrimci bir gözle yapılmış durum saptamalarını, geleceğe olan güven ve inancı, devrimci kararlığı dile getirir. Müzik ise, Kürdi dizisiyle sol minör tonunun karışımıyla yazılmış bir ezgiden oluşmuştur. Bu ezgi aynı zamanda devrimci ruhu ve heyecanı yansıtan bir yapıya sahiptir. Bu ruh ve heyecan müziğin, ''1 Mayıs, 1 Mayıs, işçinin emekçinin bayramı/Devrimin şanlı yolunda ilerleyen halkın bayramı'' sözlerini içeren nakarat kısmında doruğa ulaşır. Bütün bunların yanında, sözlerin iyi anlaşılması ve halkın kolay söyleyebilmesi için, sözle müziğin özellikle ritim ve vurgu açısından uyuşumu anlamına gelen prozodi konusuna da çok dikkat edilmiştir.

Ankara Sanat Tiyatrosu (AST) tarafından sahnelen Ana oyunundan bir sahne, 1974.

O sıralarda Ankara Sanat Tiyatrosu, Ankara'da çok sevilen, çok gidilen bir tiyatroydu. Bütün ilerici ve devrimci kesim Ankara Sanat Tiyatrosu'nun oyunlarını kaçırmazdı. Sanıyorum izleyicilerin beğenisiyle kulaktan kulağa yayıldı. Çünkü marşı öğrenebilecekleri başka bir kaynak yoktu; bir yerde çıkarılmış herhangi bir kaset bulunmuyordu. Eskiden bu türlü eylemler çoktu. Grevler çok daha sahiciydi. 15-16 Haziran eylemlerine bakarsanız bunlar tarihe geçecek olaylar. Dünyada şu anda devrim dalgası yükselmiyor. Oysa bizim gençliğimizde 60'lı yıllarda bütün dünyada devrim dalgası yükseliyordu. Bu dalga bütün dünyayı bütün halkları etkilemişti. Ama şimdi böyle bir dalga görmüyorum. Tarihler, dönemler dalgalar halinde gelir. O günler de gelecek.

1 Mayıs

1 Mayıs işçinin emekçinin
bayramı
Devrimin şanlı yolunda
ilerleyen halkların bayramı

Yepyeni bir güneş doğar
dağların doruklarından
Mutlu bir hayat filizlenir
kavganın ufuklarından
Yurdumun mutlu günleri
mutlak gelen gündedir
1 Mayıs 1 Mayıs işçinin
emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
ilerleyen halkların bayramı

Vermeyin insana izin kanması
ve susması için
Hakkını alması için kitleyi
bilinçlendirin
Bizlerin ellerindedir gelen
ışıklı günler
1 Mayıs 1 Mayıs işçinin
emekçinin bayramı
Devrimin şanlı yolunda
ilerleyen halkların bayramı

Ulusların gürleyen sesi yeri
göğü sarsıyor
Halkların nasırlı yumruğu
balyoz gibi patlıyor
Devrimin şanlı dalgası
dünyamızı kaplıyor
Gün gelir gün gelir, zorbalar
kalmaz gider
Devrimin şanlı yolunda bir
kâğıt gibi erir gider

Söz ve Müzik: Sarper Özsan

Kaynak: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Haber Ajansı (MİHA) muhabiri Semra Dursun'un söyleşisi, 30 Nisan 2011, aktaran Derinden Gelen Kökler–2.

COŞKULU VE KİTLESEL 1 MAYIS

1 Mayıs 1976, kararlaştırıldığı gibi düzenli ve disiplinli geçti. Katılımın beklenen çok fazla olduğu miting büyük bir coşkuya sahne oldu. Mitinge beklenenden çok fazla katılım olması 2 Mayıs 1976 tarihli *Cumhuriyet*'te şöyle anlatılıyordu:

> DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs İşçi Bayramını kutlama töreninin görkemliliği en iyimser tahmincileri bile yanılttı. Sabahın erken saatlerinden itibaren bir araya gelen ve saat 10 civarında yürüyüşe geçen grupların Taksim Meydanına varışları dört saatten fazla sürdü. Oysa Beşiktaş'tan, Saraçhanebaşı'ndan ve Şişli'den başlatılan yürüyüşlerde 4-5 km'lik mesafeler yüründü sadece. Ancak grupların kalabalık oluşu yürüyüşü son derece ağırlaştırmış, sonunda tüm tahminler aşılmıştı... Kalabalıklar karşısında sayısal değerler ileri sürmeyi sevenler ilk defa sustular dün. Sık sık söylenen söz Taksim'in ve hatta İstanbul'un böylesine bir kalabalık görmediği idi. Sayısal tahminler en azından 200 binden başlıyordu. Aslında Taksim böylesine bir kalabalığı gerçekten görmemişti. Fakat gördüğü kadarı da toplananların hepsi değildi. Taksim'e açılan tüm ana caddeler de yarı yarıya dolmuştu.

Cumhuriyet

1 Mayıs İşçi Bayramı kutlandı

"Halk düşmanları bugün iktidardadır,,

Cumhuriyet, 2 Mayıs 1976.

DİSK'e bağlı sendikaların tümü, 30'un üzerinde devrimci gençlik ve meslek örgütü, sosyalist partiler ve çok sayıda Türk-İş'e bağlı işçinin katıldığı yürüyüş ve miting sabah saat 9.00'dan 15.30'a kadar sürdü. Ana yürüyüş kolu Beşiktaş'tan Taksim'e kadar yapılmasına karşın katılanların fazlalığı nedeniyle, işçiler sabahın erken saatlerinden itibaren fabrikaların yoğun olduğu semtlerden, topluluklar halinde yürüyüşe geçtiler ve Beşiktaş, Saraçhanebaşı, Şişli ve Kabataş'ta toplanarak ayrı ayrı kollardan Taksim'e geldiler.[55]

Kalabalık nedeniyle yürüyüş 10.30'da başlayabildi. İşçiler en önde sendikalarını ve çalıştıkları fabrikayı gösteren flamaları taşıyorlardı.

[55] *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1976.

1 Mayıs 1976 yürüyüş kolu.

Yürüyüşe sendika, meslek ve gençlik örgütlerinin yanı sıra CHP'nin *"demokratik sol"* kanadından 13 milletvekili de katıldı.

Dönemin tanınmış şair ve yazarları, tiyatro sanatçıları, aktör ve aktrisleri arasında yürüyüşe katılanlar çok sayıdaydı. İbrahim Güzelce'nin eşi Nihal Hanım ile 1969'da Kanlı Pazar'da öldürülen Ali Turgut Aytaç'ın eşi ve 12 yaşındaki kızı da oradaydı.[56] Üç kol halinde oldukça kalabalık yürüyüş kortejlerinin alana yerleşmesi 14.30'u buldu. 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın kutlanışı sırasında hiçbir olay çıkmadı.[57]

Sayılamayacak kadar çok sayıda afiş ve pankartın yer aldığı 1 Mayıs mitinginde, özellikle işçilerin fabrikada çalışmalarını canlandıran araçlar, iş giysileri ile fabrika işçileri, davul zurnalı ekipler, faşist saldırılar sırasında ölen tüm işçi ve gençlerin fotoğrafları dikkat çekti. Mitingde MC'yi istifaya çağıran sloganlar sık sık atıldı.[58]

Mitingde Genco Erkal'ın okuduğu şiirlerinden sonra DİSK Genel Başkanı Türkler konuştu. Miting, Türkler'in konuşmasının ardından sona erdi. Bu görkemli 1 Mayıs mitingi TRT televizyonunda oldukça kısa ve görüntüsüz verildi.

Genco Erkal 1 Mayıs 1976'da şiir okurken, DİSK Arşivi.

Fazıl Hüsnü Dağlarca: 1 Mayıs 1976

1 Mayıs'ı yaşıyoruz
Bu alan
1 Mayıs'a dar.
Nasıl parlarsa pırlasın güneş
Nice vurulmuşların
asılmışların ölüm soğukluğu
Konmuş doruklara
Ta doruklara düşmekte kar.
Son törenimizden beri
Susturulmuşuz 52 yıl
İşte yeni ilkyazında
İşte DİSK'in genç bayrakları
Konuşan
Haykıran bayrakları
Birer çiçek
Görmüyor musunuz
Gözlerimizde
Bakışlarımızda açar.
En güzel sesi
Nedir bütün doğanın
En güzel sesi nedir ey?
İşte ağzımızla sımsıcak
İşitmiyor musunuz:
Alacağını arıyanların
ağzında gürül gürül
Yarının gerçeği ışıldar.
Neden durdurulamaz
Devrim yollarındaki sel?
Besbelli:
İşçi olsun köylü olsun
emekçi olsun
Öğretmen yazar
düşünür... öğrenci olsun
Çalışanların hepsi
Gövdesinden dışarı taşar.
1 Mayıs'ı yaşıyoruz
Yeryüzünde
Türkiye'ye
Yüreğine benzeyen
Bu alanda kaç kişi var?
190 bin mi 200 bin mi 250 bin mi
Milyarlarca mı?
Hayır
48 kişi daha ekle
Daha kanı kurumamış
Daha dünlerde
yokedilmiş 48 kişi
1 Mayıs aydınlığına
dimdik
Kara resimleriyle
Kara soluklarıyla
katılanlar!
1 Mayıs'ı yaşıyoruz
Bu alan 1 Mayıs'a dar.

[56] *Derinden Gelen Kökler–2.*
[57] *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1976.
[58] *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1976.

TÜRKLER'İN 1 MAYIS 1976 KONUŞMASI

DİSK GENEL BAŞKANI KEMAL TÜRKLER'İN 1 MAYIS 1976 KONUŞMASI

Birlik, mücadele ve dayanışma günümüze katılan DOSTLAR VE DEĞERLI KONUKLAR, AYDINLAR;

Tüm dünya işçilerinin yanında yerini alan TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI, Savaşa karşı barış, faşizme karşı demokrasi özlemini haykıran EMEKÇİ HALKIMIZ, sömürüsüz ve baskısız, özgürlük ve kardeşlik dünyası için savaşan dünya işçileri.

Selam sizlere,

Selam olsun, işçilerin, emekçilerin, tüm çalışanların birlik ve dayanışma günü 1 Mayıs bayrağını yere düşürmeyen işçi sınıfımızın yiğit savaşçılarına! Selam olsun sana, büyük insan, işçi sınıfımızın savaşçı neferi merhum DİSK Genel Sekreteri İbrahim GÜZELCE!

İşçiler, köylüler, memurlar, esnaflar, teknik eleman ve tüm aydınlar, Dostlarım, kardeşlerim,

Bugün ve şu anda Türkiye işçi sınıfının, emekçi halkımızın kalbi burada, en büyük sanayi kentimiz olan İstanbul'un Taksim alanında atıyor. Şu anda kalbimiz, ülkemizin dört bir yanında, tüm dünya ülkelerinde yüz milyonlarca emekçiyle birlikte atıyor. Bugün, sermaye ve zulüm dünyasına karşı bir tek ses, tek bir yumruk olan emek dünyasının birlik, mücadele ve dayanışma günü.

Bugün 1 Mayıs İşçi Bayramı. Çok uzun yıllardan sonra ilk kez bugün, kitlesel bir şekilde dünya işçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma gününü kutluyoruz.

Bayramımız, hepimize, Türkiye ve dünya işçi sınıfına kutlu olsun.

İşçiler, emekçiler, tüm ilericiler,

Türkiye burjuvazisi 1 Mayıs'ların kutlanmasını engellemek için elindeki tüm baskı olanaklarını seferber etti. Her Mayıs'tan önce hiç bir gerekçe göstermeden, örgütlü, bilinçli işçi önderlerini tutukladı. Pek çoğunu işkenceden geçirdi. Her 1 Mayıs öncesinde olağanüstü tedbirler alarak yılgınlık, korku ve terör yaratmaya çalıştı. Sermaye sınıflarını bu denli korkutan olgu, 1 Mayıs'ın özünde yatmaktadır. Çünkü 1 Mayıs, her şeyden önce, her ülkede ve tüm dünyada işçilerin, sermaye egemenliğine ve zulme karşı birlik ve mücadelelerinin bayrağıdır.

Doğuşundan günümüze kadar 1 Mayıs'ın esas sloganı "Bütün ülkelerin işçileri birleşin" olarak kaldı. Dünya çapında ilk kutlanma tarihi olan 1890 yılından bu yana güncelliğini yitirmeyen 1 Mayıs, her yıl daha geniş işçi ve emekçi kitleleri tarafından gittikçe büyüyen gösterilerle kutlandı. 1 Mayıs'ı bu denli unutulmaz ve birleştirici kılan nedenlerin temelinde, emek dünyasının, sermaye, sömürü, kâr ve baskı dünyasına karşı sürdürdüğü yiğit mücadele yatar. Dün olduğu gibi, bundan sonra da hiç bir güç, 1 Mayıs'ın tüm dünya işçileri tarafından birlik ve dayanışma içinde, büyük bir coşkuyla kutlanmasını engelleyemeyecektir. İnsanlığın üçte birinin sömürü ve zulümden kurtulduğu, özgürlüğün ekmek kadar kutsallaştığı günümüzde, 1 Mayıs'ta alanları dolduran her ülkenin işçi sınıfı, sadece, dünya işçilerinin ortak istemlerini haykırmakla kalmıyor, 1 Mayıs'ı mücadelesiyle yaratan, 8 saatlik işgünü için 1886 yılında genel greve giden ve bu uğurda kurbanlar veren Amerikan işçi sınıfının yiğit önderlerini saygıyla anıyor. Bugün, tüm Türkiye işçi sınıfının kalbinin attığı bu alanda toplanmış olan yüzbinler, 1886 yılının Şikago kurbanlarını, bugüne değin sömürüsüz ve savaşsız bir dünya için mücadele vermiş olan ülkemizin ve diğer ülkelerin işçi önderlerini, yiğit neferlerini büyük bir coşku ve saygıyla selamlıyoruz.

Dostlarım,

Az önce belirttim. Dişine, tırnağına kadar örgütlü, bankalarda, şirketlerde, siyasal iktidarda örgütlü olan sermaye sınıfları, işçi sınıfının, emekçi köylülerin, tüm çalışanların örgütlenmesini, birleşmesini engellemeye çalışıyorlar. İşte bu yüzden, işçilerin emekçilerin birleştiğinde ne muazzam bir güç olduğunu gösteren 1 Mayıs'ı karalamak, saptırmak istiyorlar. Parababalarının kiralık kalemleri, bu uğurda sayfa, sayfa yalanlar yazdılar, yazıyorlar ve yazacaklar. Fakat hiç bir baskı ve zulüm, yalana dayalı bölücü hiçbir ideolojik kampanya 1 Mayıs'ı saptıramadı: 1 Mayıs'ı unutturamadı. Bunun somut kanıtı, şu anda burada, "1 Mayıs, işçinin, emekçinin bayramı" diye haykıran yüzbinlerdir.

1 Mayıs'ın doğuşu, gelişimi, dünyada ve ülkemizde kutlanışı üzerine DİSK ve örgütümüze bağlı

sendikalar çeşitli broşür ve bildiriler yayınladılar. Kulaklarını, kafalarını ve yüreklerini işçinin sesine kapayan, fakat paranın padişahlığına kiralayanlar da çok iyi biliyorlar ki, 1 Mayıs'ı doğuran olaylar bundan tam 90 yıl önce olmuştur.

Dünyada ilk kez, 1 Mayıs 1886 tarihinde devrimci işçilerin önderliğindeki Amerikan işçi sınıfı 8 saatlik iş günü için ülke çapında genel greve gitmiştir. "Ekmek ve suyla yaşamayan bir insan zaten yaşamaya layık değildir." diyen Amerikan kapitalist tekelleri ve onların devleti, tüm güçlerini seferber ederek genel greve saldırttı. Atlı ve silahlı polislerin, jandarmaların, grev kırıcı birliklerin, ajan ve bozguncuların planlı saldırısı, Şikago'nun 20 bin grevci işçisi üzerinde en üst noktasına ulaştı. 3 ve 4 Mayıs günleri birçok işçi öldürüldü, yaralandı ve tutuklandı. Amerikan burjuvazisinin işçi sınıfına karşı yönelttiği bu kanlı zulüm bütün dünyada nefretle karşılandı. Çeşitli ülkelerde milyonlarca işçi bir yandan 8 saatlik işgünü için mücadeleyi yükselttiler, aynı anda da idama mahkûm edilen 4 işçi liderini kurtarmak için dünya çapında eylem birliği yaptılar. Fakat kan ve kâr kokan Amerikan parababalarına kurban gerekiyordu. 11 Kasım 1887 günü asılarak öldürülen bu 4 yiğit işçinin arasında bulunan Parsons'un son sözleri şöyle oldu: "Bütün dünya biliyor suçsuz olduğumu. Eğer asılırsam, cani olduğumdan değil, sosyalist olduğumdan asılacağım."

Daha ilk yılında, 1 Mayıs, kendiliğinden uluslararası bir işçi günü olmuştu. Daha ilk yılında, 1 Mayıs,

Kemal Türkler 1 Mayıs 1976'da konuşurken, DİSK Arşivi.

işçi sınıfının mücadeledeki kararlılığını ve birliğini dile getirdi. Daha ilk yılında, 1 Mayıs, burjuvazinin vahşetine karşılık, işçilerin sömürüsüz ve baskısız bir dünya için dayanışmalarını dile getirdikleri bir gün oldu. 1889 yılında, dünya işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak ilân edilen 1 Mayıs, 1890 yılından bu yana sürekli olarak kutlanmaktadır.

1 Mayıs'ı, değil Türkiye'nin sermaye sınıfları, emperyalist tekeller bile saptıramadı, unutturamadı. Artık çok gerilerde kalan, DİSK'in olmadığı yıllarda bile, işçiler 1 Mayıs'ı yaşatmasını bildiler. Bunun en somut, en açık, en muhteşem belirtisi olan 1 Mayıs 1976, işçi sınıfımızın mücadele tarihinde şanlı yerini alacaktır.

İşçi ve emekçi kardeşlerim, tüm ilericiler,

1 Mayıs hiç bir zaman eskimeyen, her yıl daha da zenginleşen bir gündür. Her yılın 1 Mayıs'ı, dünyadaki ve her ülkedeki ekonomik ve siyasal gelişim ve değişimin izlerini taşır. Bugün bizim yaptığımız gibi tüm dünyada, iş-çiler, içinde yaşadığımız duruma uygun ve yarınki istemlerini dile getirirler. 1976'nın 1 Mayıs'ı bizlerden, yani emekçilerden, halklardan yana değişen bir dünyada kutlanıyor. İnsanlığın üçte biri sermayenin egemenliğinden kurtuldu. Sömürge ülkelerin sayısı parmakla gösterilecek kadar azaldı. Daha son yıllara kadar, bir sömürge ülkeler kıtası olan Afrika'da en son Gine, Mozambik, Angola halkları bağımsızlıklarını kazandılar. Ulusal kurtuluş için savaşan halklar, aynı anda emperyalizmin ekonomik yağma ve sömürüsüne karşı yiğit bir mücadele veriyorlar. Japon, sonra Fransız ve en son da Amerikan emperyalizmini büyük bir bozguna uğratan Vietnam halkı, yeni sömürgecilerin böldüğü ülkesini birleştiriyor. Orta-Doğu'nun Arap halkları, Amerikan emperyalizminin beslediği İsrail saldırganlığına karşı işgal altındaki toprakları için savaşını sürdürüyor. Cezayir, Suriye, Irak gibi ülkelerde, emekçi kitleler emperyalizmin ekonomik saldırısına karşı, kendi doğal zenginliklerini millileştiriyor ve ekonomik bağımsızlıkları, toplumsal ilerleme için savaşıyorlar. Kapitalist ülkelerin içine düştüğü derin buhranın hem neden hem de sonuçlarına karşı mücadeleyi yükselten örgütlü işçi sınıfları tekellerden yana olan iktidarların yerine ilerici ve demokratik hükümetler istiyorlar. Sosyalizmin başarıları emekçi kitlelere gerçek çıkış yolunu gösteriyor.

Sosyalist ülkelerin başını çektiği barış ve yumuşama politikası yeni başarılar elde ederek,

Türkler 1 Mayıs 1976'da kürsüde, DİSK Arşivi.

emperyalizmin savaş kışkırtıcılığını frenleyerek, geriletiyor. 1975'in yazında Helsinki'de toplanan Avrupa Ortak Güvenlik ve İşbirliği Konferansı kararları sosyalist sistemin ve barıştan yana olan tüm insanlığın büyük bir başarısıdır.

Siyasal güçler dengesi dünya çapında bağımsızlıktan, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana güçler ve halklar lehine hızla değişiyor. Fakat, gerileyen emperyalist sistemin saldırganlığı artıyor. Sosyalist sisteme ve halkların mücadelesine karşı silahlanmayı ve soğuk savaşı kışkırtıyor. Bu gün girişemediği dünya savaşının yerine, bölgesel savaşları alevlendiriyor. Böylece, Orta-Doğu'da, Kıbrıs'ta olduğu gibi, halkları bölmek, parçalamak ve yeni askeri üsler elde etmek istiyor. Başta Amerika olmak üzere, emperyalist devletler birçok ülkede gerici ve Faşist hükümetleri destekliyorlar, besliyorlar. Şili'de olduğu gibi, halkın gerçek ve yasal temsilcilerini devirip, eli kanlı tekellerin iktidarını kurmak için faşist güçlerle işbirliği yapıyorlar.

Kardeşlerim,

Bugün, ülkemizde de Amerikan emperyalizminin desteklediği, faşizme fırsat arayan, vatan ve halk düşmanı bir iktidar var. Adına Milliyetçi Cephe denen bu yasa dışı ve azınlık iktidarı işbaşında. Bu dönem içinde hayat pahalılığı ve işsizlik durmadan arttı ve artıyor. İşçi ücretleri, memur maaşları ve köylü gelirleri sürekli olarak düşüyor. Buna karşılık yerli ve emperyalist sermayeli tekelci kapitalistlerin kârı gittikçe akıl almaz bir hızla artıyor. İşçi, köylü, memur, esnaf, küçük üretici, yani nüfusumuzun büyük çoğunluğunu oluşturan, tüm değer ve zenginlikleri yaratan emekçi halkımızın yaşama ve çalışma koşulları ağırlaşıyor, hayat çekilmez hale geliyor.

Çalışma ve toplumsal yaşamımızda son derece önemli bir yeri olan emekçi kadınlarımız köle muamelesi görüyor. Kâğıt üzerindeki yasalar bile uygulanmıyor. Fakat, özellikle DİSK'e bağlı sendikalarımız bu soruna sahip çıkarak, örneğin eşit işe eşit ücret ve işyerlerinde çocuk yuvası, kreş açılmasını istiyorlar.

Emekçiden yana, ilerici, ulusal ve demokratik bir hükümet isteyen geniş emekçi kitlelerin demokratik, sendikal ve siyasal hak ve özgürlükleri koruma ve genişletme mücadelesi gelişiyor. Bu savaşımı ezmek, geriletmek ve emekçi halkımızı parçalamak için büyük sermayenin emriyle hareket eden MC iktidarı, elindeki tüm güçleri seferber ediyor. Cinayetleri, adam kaçırmaları, baskınları besliyor, kışkırtıyor. Fakat her şeye rağmen sömürüsüz ve özgür bir Türkiye için mücadelenin, ancak birlik içinde başarıya ulaşacağı hızla kavranıyor. Biz, sadece işçi sınıfının değil, yoksul köylülerin, tüm çalışanların örgütlü mücadele birliğinden tüm halkımızın ilerici demokratik kitle örgütlerinde birleşmesinden yanayız. İşçi sınıfımız, örgütlenme ve örgütlü mücadele konusunda tüm emekçi katmanlara örnek oluyor. DİSK, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğini sağlamak için mücadele ediyor. Artık DİSK, dost ve düşmanın hesaba katmak zorunda olduğu, güçlü, mücadeleci, kararlı ve sorumlu bir demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak işçi sınıfımızın tek gerçek (sendikal) temsilcisi olmuştur. DİSK, sınıf ve kitle politikası temeli üzerinde, siyasal görüş ayrımı yapmayan tüm işçilere açık bir örgüttür. DİSK, taşıdığı sınıfsal ve tarihsel sorumluluğun bilincindedir.

Bunun gereği olarak, sağ ve soldan alacağı hiç bir ders olmadığı gibi, hiç kimseye de ders vermeye niyetli değildir. İşçi sınıfının bilimini rehber edinmiş olan,

Sosyalizmden yana olduğunu açıkça vurgulayan DİSK, Genel Kurulunun kendisine çizdiği yoldan emin adımlarla ve hızla ilerlemektedir. Bugün, yüzbinlerce kadın ve erkek emekçinin, memurun, aydının, öğrencinin DİSK'in çağrısına cevap vererek 1 Mayıs'ı kutlamaları, örgütümüzün birleştirici, mücadeleci ve sorumlu siyasetinin yeni ve tarihsel bir başarısıdır. Bu başarıyı hazmedemeyenler, soğukkanlılıklarını yitirerek bölücülük tuzağına düşmekte ve işçi sınıfından itibar görmemektedirler. Bu arada, işçi hareketine ters ve yabancı, maceracı ve bozguncu bazı akımlar da attıkları sloganlar ve davranışlarıyla sermaye sınıflarının ekmeğine yağ sürüyorlar. Bu gibi akımları etkisizleştirecek olan da yine örgütlü demokratik kitle hareketleridir.

Günümüzde artık eylem ve Örgüt birliği mutlaka sağlanmalıdır. Tırmanan faşizm tehlikesine set çekmek, MC iktidarını Anayasal ve demokratik yoldan düşürmek, ancak en geniş kitlelerin birlik içinde örgütlü mücadelesiyle olanaklıdır. Parlamento içi muhalefeti de içeren bu mücadele birliği, ortak bir istem programı üzerine oturmalıdır. DİSK'in demokratik istemleri bellidir.

1 Mayıs'ın diğer bir özelliği de geniş emekçi kitleleri ortak istemleri etrafında bir araya getirmesidir. Şu alanı çevreleyen, ellerde taşınan pankartlar ekonomik ve demokratik istemlerimizi aile getiriyor.

DİSK'in en acil istemlerini bir kez daha tekrarlamakta yarar görüyorum:

• Referandum hakkı yasalaşmalıdır.

• Grev hakkına konan sınırlamalar kaldırılmalıdır.

• İşçileri, açlığa, sokağa atmak demek olan lokavt yasaklanmalıdır.

• Genel grev ve dayanışma grevi hakkı yasalaşmalıdır.

• Tüm çalışanlara, grevli ve toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı tanınmalıdır.

• Kadın ve genç işçiler için, eşit işe eşit ücret sağlanmalıdır.

• Tüm çalışanlar ve özellikle emekçi köylüler, sosyal güvenliğe kavuşturulmalıdır.

• Ücret kaybı olmadan, 40 saatlik iş haftası ve yılda 1 aylık ücretli tatil gerçekleştirilmelidir.

• Tüm çalışanlar için işsizlik sigortası yasalaşmalıdır.

• Ücretler ve tüm emekçilerin gelir düzeyi yükseltilmeli, orman ve tarım işçileri için gelir garantisi sağlanmalıdır.

Kardeşler,

Bugün, sermaye dünyasının sömürülen, ezilen emekçilerinin ortak istemlerinin başında barış, genel silahsızlanma, özgürlük ve demokrasi geliyor. Her ülkenin kendine özgü koşulları bu istemleri biçimlendiriyor. Örneğin, İspanya halkı, faşizmin zindanlarından kurtulup, demokrasiye varmak için demokratik genel seçimler ve temsil yetkisi olan tüm partilerin katılacağı geçici ortak bir hükümet istiyor. Türkiye işçi sınıfı emekçi halkımız, bizler, ulusal onurumuz ve bağımsızlığımız için ikili anlaşmaların yırtılmasını, üslere el konulmasını, NATO ve CENTO dan çıkılmasını isterken, aynı anda, bölgede ve dünyada barış mücadelesine katılmış oluyoruz. Ülkemizde özgürlük isterken, Türk Ceza Kanunu'nun faşist 141 ve 142 nci maddelerinin iptali ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması için mücadele ediyoruz. Doğal kaynaklarımızın, bankaların, sigortaların, iç ve dış ticaretin millileştirilmesini isterken, ülkemizin ekonomik bağımsızlığı ve emekçi halkımızın refahı için savaşıyoruz.

İşçi sınıfımızın, emekçi halkımızın tüm bu sosyal, demokratik ve ulusal istemlerinin gerçekleşmesi için faşizme özlemini saklamayan tekelci sermayenin iktidarı Milliyetçi Cephenin demokratik yoldan düşürülmesinin şart olduğunu görüyoruz. Bugün birkez daha, tüm ilerici, demokratik ve ulusal güçleri, örgütleri acil görevimiz için ortak mücadeleye çağırıyoruz. Bu acil görev, eli kanlı, vatan ve emekçi düşmanı MC iktidarının Anayasa dışı saltanatına Anayasal ve demokratik yoldan son vermektir.

Kardeşlerim...

Şu anda sizlere, üzerinde "TÜM ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN" yazılı bez pankartın önünden sesleniyorum. "Bütün ülkelerin işçileri birleşin" sloganı 1 Mayıs'ın temel anlamını yansıtan bir slogandır. Bugün, çeşitli uluslardan yüz milyonlarca emekçinin aynı anda, aynı istemleri, sömürüsüz ve savaşsız bir kardeşlik dünyası

özlemini haykırmaları bunun somut bir kanıtıdır. Ancak, dünya işçi ve emekçilerinin birliğinin sürekli, kalıcı ve güçlü olması için mücadelemizi yükseltmeliyiz. Bunun için de, emekçilerin birlik, mücadele ve dayanışmasını her şeyden önce kendi ülkemizde gerçekleştirmeliyiz.

• Faşizme karşı, demokrasi ve özgürlük için birleşelim.

• Aşırı sömürü ve kâr düzeni kapitalizme karşı birleşelim.

• Savaş kışkırtıcısı, yağmacı, halkımızın ve dünya halklarının baş düşmanı emperyalizme karşı birleşelim.

• Savaşa karşı dünya barışı için birleşelim.

• Bağımsız, sömürüsüz ve demokratik Türkiye için birleşelim.

• İlerici, demokratik emekçi halkımızdan yana ve ulusal bir iktidar için birleşelim.

• Emekçi halkımıza ve demokrasiye düşman tekelci sermayeye ve MC iktidarına karşı birleşelim.

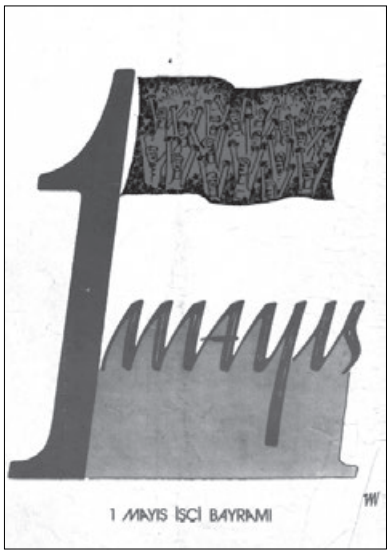

Tan Oral, DİSK dergisi, Sayı 21, Mart 1976.

Bu birleşmede, dayanışma içinde mücadele temel ilkemiz olacaktır.

Kardeşlerim,

İster kapitalist ister sosyalist olsun, dünyanın pek çok ülkesinde 1 Mayıs yasalara dünya işçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü yada emek bayramı olarak geçmiştir. Ülkemizde ise, 1 Mayıs, "Bahar ve Çiçek Bayramı" şeklinde yasalaşmıştır. Özellikle ulusal bayramların ülke yaşamında derin izler bırakan son derece önemli nedenleri vardır. Örneğin 23 Nisan 1920 tarihinde emperyalist orduların işgali altındaki ülkemizde ilk Millet Meclisi kurulmuştur. Buna karşılık, "Bahar ve Çiçek Bayramı" nın toplumsal yaşamımızı etkilemiş olan hiç bir önemli nedeni veya gerekçesi yoktur. 1 Mayıs'a Bahar Bayramı denmesinin nedeni olsa olsa, Türkiye işçi sınıfının bu günü işçi bayramı olarak kutlamasını önlemek, engellemek olabilir.

Günümüzde, 1 Mayıs'ı emek bayramı olarak kutlamayan, sadece faşist rejimli ülkelerdir. Bugün burada tarihimizin en büyük 1 Mayıs gösterisini, gerçekleştirdikten sonra, ülkemizde de artık 1 Mayıs'ı işçi bayramı olarak yasa değişikliği zamanı gelmiştir. DİSK'in bu konuda yasa değişikliği önerisinin başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emekçiler ve ilerici güçler tarafından destekleneceğine eminiz.

İşçi ve Emekçi Kardeşlerim,

Dostlar,

Her türlü zulüm ve teröre rağmen yıllardır 1 Mayıs bayrağını yere düşürmeyen, sömürüsüz ve baskısız, özgür ve demokratik bir Türkiye için, barış dünyası için, sosyalizm için savaşmış, canlarını vermiş tüm işçi sınıfı önderleri ve neferlerini bu tarihsel günümüzde saygıyla, sevgiyle ve büyük bir coşkuyla anıyoruz. Padişahlık yönetimine karşı, Cumhuriyet için ve emperyalist işgale karşı ulusal bağımsızlık için tüm emekçi halkımızın katıldığı ulusal kurtuluş savaşımızın lideri M. Kemal ATATÜRK, 11 Nisan 1976 Pazar sabahı aramızdan ayrılan büyük insan, işçi sınıfının yiğit neferi, DİSK Genel Sekreteri İbrahim GÜZELCE, ülkemizde ve tüm Dünyada, sömürüye, emperyalizme karşı, bağımsızlık, demokrasi, özgürlük, barış ve toplumsal ilerleme için verilen halk kurtuluş savaşlarında veya aynı amaç uğrunda hayatlarını veren tüm şehitlerin anısı için hepinizi saygı duruşuna çağırıyorum.

Yaşasın 1 Mayıs, Türkiye ve dünya işçi ve emekçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü!

Yaşasın halklar arası kardeşlik ve dostluk!

Yaşasın dünya anti-emperyalist güçlerinin birliği!

Yaşasın barış mücadelesi!

Yaşasın Türkiye ve dünya işçilerinin devrimci sendikal birliği!

Yaşasın Türkiye işçi sınıfı ve DİSK!

Kahrolsun emperyalizm, faşizm ve gericilik!

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 22-23, Nisan-Mayıs 1976.

DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemi[59]

Aziz Çelik – Can Şafak

16 Eylül 1976'dan başlayarak yaklaşık bir hafta süreyle Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne (DGM) karşı örgütlenen *"Genel Yas"* direnişi; 15-16 Haziran direnişinin ardından, 6 Eylül 1975'te İzmir'de ve 20 Eylül 1975'te İstanbul'da gerçekleştirilen *"Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele"* mitingleri ve 1976 1 Mayıs mitingiyle birlikte Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK), 1970'lerin ikinci yarısındaki yükselişinin önemli adımlarından biridir.

Genel Yas eyleminin 15-16 Haziran direnişi ile kimi benzer yanları da vardır. Her iki direniş de toplu pazarlık süreci dışında örgütlenmiş, hedefine işçi hak ve özgürlüklerini koyan ve genel grev niteliği taşıyan siyasi eylemlerdir. Ancak, Genel Yas eylemi, aynı zamanda Adalet Partisi (AP), Millî Selamet Partisi (MSP), Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) ve Milliyetçi Hareket Partisi'nden (MHP) oluşan ve 1. Milliyetçi Cephe (1. MC) olarak bilinen 39. Hükümet'e karşı ve onu iktidardan düşürmek amacıyla düzenlenen bir siyasi genel grevdir. Bu, Genel Yas eyleminin, onu diğer direnişlerden, siyasi özellikler de taşıyan kitlesel grevlerden ya da eylemlerden ayıran çok önemli bir yanıdır. Genel Yas eyleminin bir diğer önemli özelliği, bir ya da birkaç bölgeyle sınırlı kalmaması olmuştur. DİSK, Genel Yas eylemini *"Türkiye işçi sınıfının siyasal nitelikli en yaygın eylemi"* olarak değerlendirmiştir.[60]

Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 28, Ekim 1976.

[59] Bu bölüm Aziz Çelik ve Can Şafak tarafından yazılan ve *Sosyal Politika-İktisat Yazıları Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu'ya Armağan* (Ed: Hasan Tahsin Benli, Elif Hacısalihoğlu, Denizcan Kutlu ve Güven Savul), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 2020 içinde yayımlanan "DİSK'in DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemi (1976) Türkiye Tarihinin En Büyük Siyasi Genel Grevi" başlıklı makalenin gözden geçirilmiş halidir.

[60] *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

Bir Siyasal Genel Grev Olarak "Genel Yas" Eylemi

12 Mart'ın sonlarına doğru, Temmuz 1973'te kabul edilen ve yürürlüğe giren 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un uygulanması sırasında çeşitli Anayasa'ya aykırılık iddiaları gündeme geldi. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesi, Mayıs 1975'te DGM Kanunu'nu iptal etti ve iptal kararının bir yıl sonra yürürlüğe girmesini kararlaştırdı. İptal edilen DGM'lere ilişkin Yasa bir yıllık süre dolmadan MC Hükümeti tarafından yeniden çıkarılmak istendi. Bu girişim, DİSK tarafından büyük tepkiyle karşılandı. DİSK, DGM'nin işçi sınıfı ve sendikalara ve yükselen demokratik harekete karşı kullanılacağını belirterek DGM Kanunu'nun yeniden kabul edilmesine karşı aktif bir tutum aldı. Gerçekten de DGM'nin görev alanına giren suçlar arasında 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu kapsamındaki suçlar da vardı.

DGM direnişi, Türkiye sendikal hareketinin en büyük doğrudan siyasal eylemi sayılabilir. Eylemin açık bir siyasal hedefi vardı. Bu hedef 1. MC'nin demokratik yollardan düşürülmesiydi ve eylemin öne çıkan sloganı *"Demokrasi Düşmanı MC'ye* ve *DGM'ye Hayır"* idi. 1960'lardaki ve 1970'lerin ilk yarısındaki işçi eylemleri esasen ekonomik amaçlı veya sendikal hakları savunmaya dönük eylemler idi. 1960'ların sonunda başlayan fabrika direnişleri ve 15-16 Haziran direnişi DİSK'i ve sendikal hakları savunmak amacıyla yapılmıştı. Genel Yas eylemi ile DİSK, ilk kez ülke çapında siyasal kapsamlı ve siyasal amaçlı bir eylem örgütlemeye karar vermişti. Hatta eylemin temel hedefi MC Hükümeti'nin düşürülmesi idi. DİSK Yönetim Kurulu 15 Eylül 1976 tarihli toplantısında *"MC iktidarının Anayasal ve demokratik yollardan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar"* tüm ülkede *"genel yas"* ilanına karar verdi.

Alınan karar doğrultusunda on binlerce DİSK üyesi işçi, iş bıraktı. Eyleme bağımsız ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (Türk-İş) bağlı sendikaların üyeleri de katıldı. Eylem ağırlıklı olarak aralarında İstanbul, İzmir, Ankara, Mersin, Bursa, Antalya, Adana ve Diyarbakır'ın olduğu 12 ilde uygulandı. 16 Eylül'de başlayan iş bırakma eylemleri 21 Eylül gününe kadar sürdü. 21 Eylül günü DİSK Yürütme Kurulu üyeleri gözaltına alındı ve tutuklandı. *"Genel Yas"* eylemi, adı konulmamış bir siyasi genel grevdi. Eylem DGM tasarısının yasalaşmasını önlemede etkili oldu. DGM Yasası çıkmadı. Ancak eylem, MC Hükümeti'nin düşmesini sağlayamadı. Eylem sonrasında üç bine yakın işçi işten çıkarıldı. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) *İşveren* dergisi TİSK Yönetim Kurulu kararıyla DGM direnişi nedeniyle işten çıkarılan işçilerin kimlik bilgilerinin yer aldığı bir liste yayımladı.

Doğrudan/pür siyasi grevler işçi hareketi tarihinde örneğine az rastlanan eylemlerdir. Siyasal iktidarı etkilemeye ve protestoya dönük eylemler grev hakkı kapsamında değerlendirilirken, pür siyasi grevlerin hukuki durumu tartışmalıdır. Örneğin, ILO Sendika Özgürlüğü Komitesi (SÖK), pür siyasi grevleri 87 sayılı Sözleşme

kapsamında görmemektedir.[61] Bu nedenle pür siyasi greve başvurmak oldukça riskli ve bir o kadar da etkili bir yoldur. Emek tarihinde bilinen pür siyasi grevlerden biri sendikaların, Almanya'da Kapp Darbesi'ne karşı giriştikleri grevdir.

12 Mart 1920'de Almanya'da bir askeri darbe gerçekleştirilir. Darbeyi gerçekleştiren generaller Alman ordusunun Versailles Antlaşması gereğince küçültülmesine karşı çıkmaktadır. Darbenin ardından sosyal demokrat Cumhurbaşkanı Friedrich Ebert ve Hükümet Stuttgart'a kaçar. Darbenin başına Prusyalı yüksek bir bürokrat olan aşırı milliyetçi Wolfgang Kapp geçer. Kapp Şansölye ilan edilir ve bir teknokratlar Hükümeti kurar. Ancak sendikaların çağrısıyla yapılan beş günlük genel grev sonucunda, Kapp Darbesi başarısız oldu.[62] İngiliz Kömür Madencileri Sendikası'nın 1970'lerde ve 1980'lerde başlattıkları geniş kapsamlı grevler ise ekonomik hedeflerle başlayıp siyasi nitelik kazanan grevlerdir. 1974'teki grev, muhafazakâr Hükümet'in düşmesi ile sonuçlanırken, 1985'teki grev muhafazakâr Margaret Thatcher Hükümeti tarafından kırılmıştır.

12 Mart'ın Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu

12 Mart ara rejiminin bitimine yakın 15 Mart 1973'te yapılan Anayasa değişiklikleri ile DGM kurulması öngörülmüştü. 1961 Anayasası'nın 136. maddesine *"Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur"* hükmü eklenmişti. Anayasa değişikliğini takiben DGM ile ilgili Kanun hızla hazırlandı ve 1173 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 11 Temmuz 1973 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi ve DGM'ler kurulmaya başlandı. DGM'lerin hangi illerde ve kaç adet kurulacağına Bakanlar Kurulu karar veriyordu. DGM'nin bakacağı suçlar arasında 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ile Dernekler Kanunu'na göre işlenen suçlar da vardı. Ayrıca Toplantı ve Gösteri

T. C.
Resmî Gazete
Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne başvurular

11 TEMMUZ 1973
ÇARŞAMBA

Sayı : 14591

KANUNLAR

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 25 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun

Kanun No : 1758 — Kabul tarihi : 25/6/1973

MADDE 1. — 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 25 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :
Madde 25. — Polis teşkilâtı bulunmayan yerlerde il, ilçe ve bucak jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar.
MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.
10/7/1973

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

Kanun No : 1173 — Kabul tarihi : 26/6/1973

BÖLÜM I
Kuruluş ve yetki
Kuruluş
MADDE 1. — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur.
Ancak, Sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

Mahkeme kurulu ve yedek üyeler
MADDE 3. — Devlet Güvenlik Mahkemeleri; bir Başkan, iki hâkim ve iki askeri hâkim üyeden teşekkül eder.
Her Devlet Güvenlik Mahkemesinde, ayrıca biri hâkim, diğeri askeri hâkim iki yedek üye bulunur.
Cumhuriyet Savcılığı
MADDE 4. — Her Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bir Cumhuriyet Savcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcı yardımcısı bulunur.
Birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi aynı yerde kurulmuşsa, bir savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.
Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdindeki Cumhuriyet Savcı yardımcılarının miktar ve nispeti, Adalet Bakanlığınca tespit edilir.
Başkan, üye ve Cumhuriyet Savcı ve yardımcılarının vasıflıkları
MADDE 5. — Her Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanı ile iki asıl ve bir yedek üye, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından; iki asıl ve bir yedek üye, birinci sınıfa ayrılmış askeri hâkimler arasından; Cumhuriyet Savcısı, birinci sınıfa ayrılmış Cumhuriyet savcıları arasından ve Cumhuriyet savcı yardımcıları ile, Cumhuriyet savcıları ve askeri hâkimler arasından atanır.
Atama
MADDE 6. — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyelikleri, yedek üyelikleri, Cumhuriyet savcılığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanmaları Yüksek Seçkin Kurulunca, askeri hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise, özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.
Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan, üye ve yedek üyeleri ile Cumhuriyet savcı ve yardımcıları üç yıl için atanırlar, süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Resmî Gazete, 11 Temmuz 1973, DGM Kanunu.

[61] Aziz Çelik (2010), "Sendikal Haklar: Uluslararası Çalışma Hukuku ve Türkiye'nin Uyumsuzluğu", *Disiplinlerarası Yaklaşımla İnsan Hakları* içinde (Editör: Selda Çağlar), İstanbul: Beta Yayınları.

[62] Aziz Çelik (2005), "Kapp darbesinden 12 Eylül'e", *BirGün*, 19 Eylül 2005.

Yürüyüşleri Hürriyeti Hakkında Kanun'a göre işlenen suçlara da DGM bakacaktı.

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Diyarbakır'da kurulan DGM'lerde sanık ve avukatlar sık sık Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunuyor; ama bunlar mahkemeler tarafından reddediliyordu. Ancak 1974 yazından itibaren bazı mahkemeler, bu konudaki talepleri ciddi bularak DGM Kanunu'nun belirli maddelerini Anayasa Mahkemesi'ne götürmeye başladı. 13 Ağustos 1974'te Diyarbakır DGM Savcısı Yılmaz Öztürk, Yasa'nın özünü oluşturan 1. ve 6. maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. 6 Mayıs 1975'te Anayasa Mahkemesi 1975/126 sayılı kararı ile DGM Kanunu'nun 1. ve 6. maddelerini usulden bozdu. Kararın gerekçesi 11 Ekim 1975 günü Resmî Gazete'de yayımlandı. Mahkeme iptal gerekçesi olarak tasarının 1973 yılında Senato'da görüşme yapılmadan kabul edilmesini gösterdi. Anayasa Mahkemesi, söz konusu kuralları usulden bozduğu için esasa girmeye gerek olmadığına karar verdi.

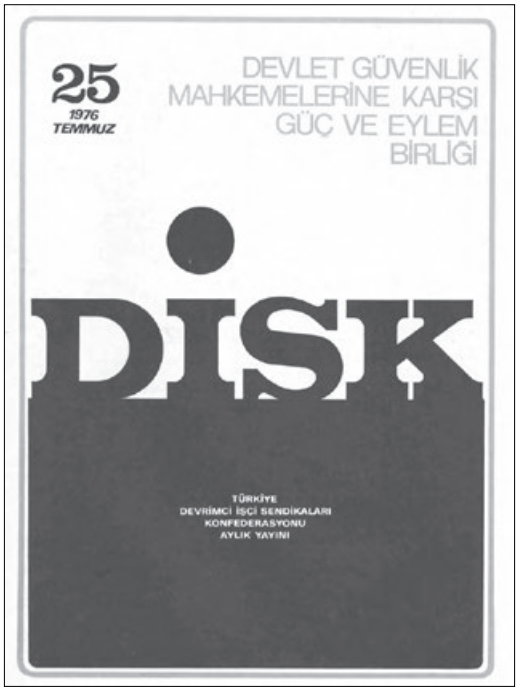

DİSK dergisi, Sayı 25, Temmuz 1976.

Anayasa Mahkemesi'nin kararı Resmî Gazete'de yayımı tarihinden bir yıl sonra yürürlüğe girecekti. Böylece yasama organına yeni mevzuatın çıkarılması için bir yıl süre verilmiş oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 11 Ekim 1976'ya kadar yeni bir DGM Kanunu çıkaramadığı takdirde, iptal edilen Yasa, tümüyle yürürlükten kalkacak ve DGM kapatılacaktı. Ancak, MC Hükümeti'nin ortakları, tek bir DGM Yasa tasarısı üzerinde anlaşamadı. Özellikle MSP ve CGP arasında tartışma yaşandı.[63] Daha sonra MC ortakları Meclis'e üç ayrı tasarı sundu.

DİSK DGM'LERE KARŞI

DİSK, DGM'nin yasalaştığı 1973 yılından başlayarak DGM'ye karşı çıkmış ve DGM'nin kaldırılmasını hedefleri arasına almıştı. DİSK Yönetim Kurulunun 14 Ekim 1973 ve 12 Ekim 1975 ara seçimlerinde CHP'ye oy verme çağrısının gerekçesinden biri de DGM'nin kaldırılmasıydı.[64] DGM 1976'da tekrar gündeme geldiğinde, DİSK hem eski DGM Kanunu'nun hem de MC ortakları AP, MSP ve CGP tarafından hazırlanan DGM Yasa taslaklarının, 1961 Anayasası'na aykırı olduğunu ve DGM'nin sınıf mahkemeleri olduğunu saptayarak, yeniden kurulmalarını önlemek için tüm demokratik mücadele yöntemlerinin kullanılması gerektiğini açıkladı.[65]

[63] *Cumhuriyet*, 6 Aralık 1975.

[64] 12 Eylül 1973 ve 2 Ekim 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantıları, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[65] *DİSK* dergisi, Sayı 25, Temmuz 1976.

DİSK, *"sıkıyönetimsiz sıkıyönetim"* olarak nitelediği DGM'nin kurulmasının *"burjuvazinin iktidarı yürütmedeki acz ve beceriksizliğini"* kanıtladığını belirtti. Hâkim sınıflar, yıllardır yürürlükte olan baskıcı yasaları yetersiz ve bu yasaları uygulamakla yükümlü mahkemeleri *"etkisiz"* bulmaktaydı. Bu çerçevede DİSK, DGM'leri derin bir ekonomik, siyasal ve ideolojik buhran içine giren sermaye sınıflarının kendi iktidarlarını korumak için kurdukları açık baskı araçları ve sınıf mahkemeleri olarak görüyor ve şu tespiti yapıyordu:[66]

> (...) Burjuva yönetimini korumak, bu yönetimin sınıfsal yapısını değiştirecek toplumsal düzen değişikliği için diğer emekçi katmanlarla birlikte iktidar mücadelesi veren işçi sınıfının yükselen sendikal, demokratik, siyasal ve ideolojik örgütlü mücadelesini bastırmakla eş anlamlıdır.
>
> Yeni DGM yasa tasarısı kanunlaştığı takdirde Türkiye yeni bir döneme girecek ve olağanüstü 'sıkıyönetimsiz sıkıyönetim' dönemi açık bir şeklide başlayacaktır.

DGM'leri *"sınıf mahkemeleri"* ve *"sıkıyönetimsiz sıkıyönetim"* olarak niteleyen DİSK'in, DGM'lere karşı direniş ve *"Genel Yas"* kararının işaretleri, 1976 Temmuz başlarında ortaya çıktı. 2 Temmuz 1976'da toplanan DİSK Yürütme Kurulu, DGM konusunda gelinen son durumu görüşerek DGM Yasa Tasarısı'nın gerçek niteliğini açıklayacak biçimde, işçi sınıfına ve kamuoyuna DİSK tarafından bir uyarı basılarak dağıtılmasına karar verdi.[67] DİSK Yürütme Kurulu kararı üzerine 5 Temmuz 1976 günü *"İşçi Sınıfına ve Kamuoyuna*

DİSK Genel Temsilciler Meclisi, 9 Temmuz 1976, Spor ve Sergi Sarayı, DİSK Arşivi.

DİSK'in Uyarısı" başlıklı bildiri bir milyon adet basılarak fabrikalarda dağıtıldı.[68] Yürütme Kurulu aynı toplantıda DGM'lerle ilgili gelişmeleri değerlendirmek üzere DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarıyla DİSK üyesi sendikaların yürütme ve yönetim kurulları ve yurt çapındaki tüm temsilci ve baştemsilcilerinden oluşan DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin 9 Temmuz 1976'da saat 10.00'da İstanbul Harbiye'deki Spor ve Sergi Sarayı'nda olağanüstü olarak toplanmasına karar verdi.

Ayrıca Türk-İş'e ve tüm ülkelerin demokratik ve sendikal örgütlerine bir çağrı yapılması da kararlaştırıldı. Kemal Türkler imzasıyla diğer ülkelere telgrafla yapılan çağrıda, DGM'lerin amacı ve MC'nin DİSK ve DİSK sendikalarına karşı uyguladığı baskılar anlatılıyor, yetkililerden DGM Yasa Tasarısı'nın iptal edilmesini isteyen telgraflar çekmeleri isteniyor ve *"DİSK ve Türkiye işçi sınıfı adına demokrasi ve insanca bir yaşam savaşçılarına o denli gerekli olan desteği göstereceğinize inanıyorum"* deniyordu.[69]

[66] *DİSK* dergisi, "Demokrasi Savaşımına Karşıt Devlet Güvenlik Mahkemeleri Sınıf Mahkemeleridir", Sayı 25, Temmuz 1976, s. 5.

[67] 2 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[68] DİSK Ajansı, Özel Sayı, 5 Temmuz 1976.

[69] *DİSK* dergisi, Sayı 25, Temmuz 1976.

İŞÇİ SINIFINA VE KAMUOYUNA DİSK'İN UYARISI

Devlet Güvenlik Mahkemeleri "sıkıyönetimsiz sıkıyönetim" demektir

Sermaye sınıflarının emriyle MC iktidarı Anayasa Mahkemesinin 1975'de iptal ettiği Devlet Güvenlik Mahkemesi yasasının yenisini Meclislere getiriyor.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİYLE MC İKTİDARININ İKİ AMACI VAR:

a) Büyük sermayenin aşırı sömürü, aşırı kâr ve aşırı baskı düzenini pekiştirmek.

b) Bu düzene karşı mücadele eden işçi sınıfı hareketini, DİSK'i tüm ilerici örgüt ve kişileri olağanüstü mahkemelerde yargılamak, susturmak, ezmek ve böylece halkın bilinçlenmesini önlemek.

1-DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL, SİYASAL VE DÜŞÜNSEL MÜCADELESİNİ HEDEF ALIYOR.

DGM kurulduğu takdirde:

a) Ücretleri zamanında vermeyen işverene karşı her hangi bir eylem girişen işçiler.

b) İşverenin kaba baskısına ve hakaretine karşı tepki gösteren işçiler,

c) Her hangi bir sendikal toplantıda işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda veya mevcut yasaları eleştiren temsilci, baştemsilci, diğer sendika yöneticileri ve konuşmacı üyeler,

d) Uygulanmayan toplu sözleşmenin uygulanması için işyerinde pasif direnme gösteren işçiler,

e) Yasal bir greve sokulan bir ajanın üzerinde bulunan veya kullandığı bir silâh yüzünden tüm grevci işçiler ve sendika yöneticileri,

f) İşyerine sahtecilikle sokulan sarı sendikalara karşı DİSK'i koruma mücadelesi veren işçiler,

g) İşten atılan veya saldırıya uğrayan arkadaşları için direnen işçiler,

h) Başka bir işyerindeki kardeşleriyle dayanışma içine giren işçiler,

i) Hiç bir neden göstermeden veya uydurma bir nedenle işverenin suçladığı işçiler,

j) MC iktidarının "milli güvenliğe aykırı" bulduğu grevlere katılan işçiler,

k) Herhangi bir nedenle, kısa süreli olsa da işi yavaşlatan veya üretimi durduran işçiler,

l) Sarı sendika komandolarının saldırısına karşı koyan işçiler,

m) Ve genel olarak 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasıyla ilgili "suç"ların kapsamına giren işçiler,

tutuklanıp Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

İşçi sınıfının özgürce düşünme ve örgütlenme hakkını yasak! Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin daha sert ve süratli biçimde uygulanması DGM'nin önde gelen amaçları arasındadır.

2-DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SUÇU NE OLURSA OLSUN TÜM EMEKÇİ HALKIMIZI, TÜM İLERİ KİŞİ VE ÖRGÜTLERİ YARGILAYACAKTIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:

a) Suç olarak nitelenen herhangi bir işçi eylemini sözle veya yayın yoluyla destekleyenler,

b) Bu gibi eylemlerle dayanışma içine giren işçiler, emekçiler aydınlar, örgütler,

c) İşçi sınıfının bilinçlenmesi için çıkan tüm yayınlarda, yapılan konuşma ve toplantılarda, verilen demeçlerde, basılan bildirilerde suç unsuru bulunduğu iddia edildiği takdirde bu suçu işleyen sendika yöneticileri, aydınlar, gazeteciler, yazarlar,

d) Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmasına rağmen suç niteliğinde görülen herhangi bir yayında gösteride bulunan siyasal parti yönetici ve üyeleri,

e) Bu sömürü, kâr ve baskı düzenine, siyasal iktidara karşı gösteride bulunan tüm örgüt yönetici ve üyeleri,

f) Kasıtlı ve maksatlı bir ihbar üzerine haberi olmadan kendisine ait olmayan posta, radyo, telefon gibi tüm haberleşme araç ve gereçleri üzerinde veya evinde yakalanan vatandaşlar hırsızlık suçundan,

g) Yasal bir gösteri veya toplantıda bir kişi veya küçük bir grubun kasıtlı bir şekilde olay çıkarması, bozgunculuk yapmasını bahane

ederek bu gösteri veya toplantıyı düzenleyen yöneticiler ile bunlara katılanlar,

h) Demokratik kuruluşların genel kurullarında alan veya bozguncuların önceden plânlanmış olaylar çıkarması nedeniyle, bu genel kurulu düzenleyen örgüt yönetici, üye ve delegeleri,

i) Genel olarak 12 Mart olağanüstü baskı döneminde anti-demokratik bir öze sokulan 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşü yasası ile 1630 sayılı dernekler yasasının suç diye nitelediği davranışın içine girenler özellikle ileri-ci örgüt ve kişiler,

Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

3-DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SİYASAL İKTİDARA BAĞIMLI MAHKEMELERDİR ve ANAYASAYA AYKIRIDIR.

DGM Anayasa'nın 7 nci maddesine aykırıdır. Bu maddeye göre: ''Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.''

a) DGM hâkimleri siyasal iktidarın seçeceği hâkimler arasından atanacak ve böylece iktidar kendi politikasına uygun düşen kişileri seçmiş olacaktır.

b) Hâkimlerin görev süresi üç yılla sınırlandırılmıştır. Görevden alınmak korkusundan dolayı bu hâkimler tarafsız ve siyasal iktidara ters düşen doğru kararlar veremeyecektir.

c) DGM'de askeri hâkimler vardır. Terfi ve kıdem durumları komutana bağlı olan bu hâkimlerin komutana ters düşen karar vermesi düşünülemez.

Hakimleri siyasal iktidar tarafından seçilen ve hâkimlik güvencesi olmayan DGM, MC iktidarına bağımlıdır ve onun yerine gelecek diğer gerici iktidarlara da bağlı olacaktır. İktidarın suçladığı eylem ve düşünceleri yargılayacaktır.

DGM Anayasa'nın 32. maddesine de aykırıdır. Bu maddeye göre: ''Bir kimseyi tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.''

Oysa:

a) DGM'nin kapsamına giren suçları işleyenler tâbi olduğu mahkemede değil, DGM'de yargılanacaklardır.

DİSK

13 ŞUBAT 1967

DİSK AJANSI

ÖZEL SAYI: 5/7/1976

İşçi Sınıfına ve Kamuoyuna DİSK'in Uyarısı

Devlet Güvenlik Mahkemeleri "sıkıyönetimsiz sıkıyönetim" demektir

Sermaye sınıflarının emriyle MC iktidarı Anayasa Mahkemesinin Ekim 1975'de iptal ettiği Devlet Güvenlik Mahkemesi yasasının yenisini Meclise getiriyor.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİYLE MC İKTİDARININ İKİ AMACI VAR:

a) Büyük sermayenin aşırı sömürü, aşırı kör ve aşırı baskı düzenini pekiştirmek.
b) Bu düzene karşı mücadele eden işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm ilerici örgüt ve kişileri olağanüstü mahkemelerde yargılamak, susturmak, ezmek ve böylece halkın bilinçlenmesini önlemek.

1 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL, SİYASAL VE DÜŞÜNSEL MÜCADELESİNİ HEDEF ALIYOR.

DGM kurulduğu takdirde:
a) Ücretleri zamanında vermeyen işverene karşı her hangi bir eyleme girişen işçiler,
b) İşyerinin kaba baskısına ve hakâretine karşı tepki gösteren işçiler,
c) Her hangi bir sendikal toplantıda işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda veya mevcut yasaları eleştiren temsilci, baştemsilci, diğer sendika yöneticileri ve konuşmacı üyeler,
d) Uygulanmayan toplu sözleşmenin uygulanması için işyerinde posit direnme gösteren işçiler,
e) Yasal bir greve sokulan bir ajanın üzerinde bulunan veya kullandığı bir silâh yüzünden tüm grevci işçiler ve sendika yöneticileri,
f) İşyerine sahtecilikle sokulan sarı sendikalara karşı DİSK'i koruma mücadelesi veren işçiler,
g) İşten atılan veya saldırıya uğrayan arkadaşları için direnen işçiler,
h) Başka bir işyerindeki kardeşleriyle dayanışma içine giren işçiler,
i) Hiç bir neden göstermeden veya uydurma bir nedenle işverenin suçladığı işçiler,
j) MC iktidarının emrili güvenliğe aykırı bulduğu grevlere katılan işçiler,
k) Herhangi bir nedenle, kısa süreli olsa da işi yavaşlatan veya üretimi durduran işçiler,
l) Sarı sendika komandolarının saldırılarına karşı koyan işçiler,
m) Ve genel olarak 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasıyla ilgili suçu konusuna giren işçiler,

hükümleri Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

İşçi sınıfının örgütçe düşünme ve örgütlenme hakkını yasaklayan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin daha sert ve sürətli bir biçimde uygulanması DGM'nin önde gelen amaçları arasındadır.

2 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SUÇU NE OLURSA OLSUN TÜM EMEKÇİ HALKIMIZI, TÜM İLERİCİ KİŞİ VE ÖRGÜTLERİ YARGILAYACAKTIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:
a) Suç olarak nitelenen herhangi bir işçi eylemini sözle veya basın-yayın yoluyla destekleyenler,
b) Bu gibi eylemlerle dayanışma içine giren işçiler, emekçiler, aydınlar, örgütler,
c) İşçi sınıfının bilinçlenmesi için çıkan tüm yayınlarda, yapılan konuşma ve toplantılarda, verilen demeçlerde, basılan bildirilerde suç unsuru bulunduğu iddia edildiği takdirde, bu suçu işleyen sendika yöneticileri, aydınlar, gazeteciler, yazarlar,
d) Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmasına rağmen, suç niteliğinde görülen herhangi bir yayında, gösteride bulunan siyasal parti yönetici ve üyeleri,
e) Bu sömürü, kör ve baskı düzenine, siyasal iktidara karşı gösteride bulunan tüm örgüt yönetici ve üyeleri,
f) Kasıtlı ve maksatlı bir ihbar üzerine haberi olmadan kendisine ait olmayan posta, radyo, telefon gibi tüm haberleşme araç ve gereçleri üzerinde veya evinde yakalanan vatandaşlar hırsızlık suçundan,
g) Yasal bir gösteri veya toplantıda bir kişi veya küçük bir grubun kasıtlı bir şekilde olay çıkarması, bozgunculuk yapmasını bahane ederek bu gösteri veya toplantıyı düzenleyen yöneticiler ile bunlara katılanlar,
h) Demokratik kuruluşların genel kurullarında ajan veya bozguncuların önceden plânlanmış olaylar çıkarması nedeniyle, bu genel kurulu düzenleyen örgüt yönetici, üye ve delegeleri,
i) Genel olarak 12 Mart olağanüstü baskı döneminde anti-demokratik bir öze sokulan 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü ile 1630 sayılı dernekler yasasının suç diye nitelediği davranışın içine girenler, özellikle ileri örgüt ve kişiler,

Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

3 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SİYASAL İKTİDARA BAĞIMLI MAHKEMELERDİR VE ANAYASAYA AYKIRIDIR.

DGM Anayasa'nın 7 nci maddesine aykırıdır. Bu maddeye göre: «Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.»
a) DGM hâkimleri siyasal iktidarın seçeceği hâkimler arasından atanacak ve böylece iktidar kendi politikasına uygun düşen kişileri seçmiş olacaktır.
b) Hâkimlerin görev süresi üç yılla sınırlandırılmıştır. Görevden alınmak korkusundan dolayı bu hâkimler tarafsız ve siyasal iktidara ters düşen doğru kararlar veremeyecektir.
c) DGM'de askeri hâkimler vardır. Terfi ve kıdem durumları, komutana bağlı olan bu hâkimlerin komutana ters düşen karar vermesi düşünülemez.

Hakimleri siyasal iktidar tarafından seçilen ve hâkimlik güvencesi olmayan DGM, MC iktidarına bağımlıdır ve onun yerine gelecek diğer gerici iktidarlara da bağlı olacaktır. İktidarın suçladığı eylem ve düşünceleri yargılayacaktır.

DGM Anayasa'nın 32. maddesine de aykırıdır. Bu maddeye göre: «Bir kimseyi tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»
Oysa:
a) DGM'nin kapsamına giren suçları işleyenler tâbi olduğu mahkemede değil, DGM'de yargılanacaklardır.
b) Bu nedenle, 32. maddeye rağmen, DGM «olağanüstü mahkemeler»dir.
c) Bağlı olduğu şehirde DGM yoksa, suçu görülen vatandaşlar en yakın DGM'de yargılanacaklardır.

DİSK Ajansı DGM Özel Sayı 5 Temmuz 1976.

b) Bu nedenle, 32. maddeye rağmen, DGM "olağanüstü mahkemelerdir."

c) Bağlı olduğu şehirde DGM yoksa, suçlu görülen vatandaşlar en yakın DGM'de yargılanacaklardır.

4-DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ KURULDUĞU TAKDİRDE MEVCUT MAHKEMELERİN YETKİSİ KALMAYACAK.

DGM'nin kapsamına girecek olan Türk Ceza Kanunu maddeleri, DGM yasa tasarısının 9. maddesinde şöyle gösterilmiştir:

MADDE 9. - Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar şunlardır.

A) Türk Ceza Kanunun 125 ilâ 141 nci maddelerinde; 146 ilâ 157 nci maddesinde 163 ncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar.

B) Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlendikleri ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde, aşağıda yazılı suçlar.

1-Türk Ceza Kanunun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162 nci maddelerinde ve 163 ncü maddesinin dört, beş ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179,180, 188 nci maddelerinde, 191 nci maddenin ikinci fıkrasında, 193 ncü maddenin ikinci fıkrasında ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264, 271, 296 ncı maddelerinde 311 ilâ 315 nci maddelerinde; 369 ila 374 ncü maddelerinde; 376 ilâ 382 nci maddelerinde; 384 ilâ 388 nci maddelerinde; 390 ilâ 394 ncü maddelerinde; 401 ve 403 ncü maddelerinde; 448 ilâ 452 nci maddelerinde; 464 ncü maddesinde; 495 ilâ 500 ncü maddelerinde, 512 ve 517 nci maddelerinde yazılı suçlar;

2-Devlete ait posta, telgraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi bilcümle haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

3-10.2.1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanunla, 15.7.1963 gün ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununda ve 22.11.1972 gün ve 1630 sayılı Dernekler Kanunu'nda yazılı suçlarla, 10.7.1963 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun değişik 12 nci maddesinde yazılı suçlar:

Yukarıda belli edilen suçları işleyenler bu suçların soruşturmalarında emirleri yapmayanların işledikleri suçlar, bunların suçlarına iştirak edenler, sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatı ile görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkında Kanunun 20 nci maddesinin 3 numaralı bendi hükümleri saklıdır.

Aynı "suç"lara bakan mevcut mahkemelerin dışında DGM'nin kurulmak istenmesi, olağan mahkemelerin halkın bilinçlenmesini engelleyemediğini gösteriyor. Böylece MC iktidarı, yetersiz gördüğü bu mahkemelerin hakimlerine de yeterli güveni duymadığını göstermiş oluyor.

MC iktidarı, DGM'lerini kullanarak işçi sınıfının ve emekçi halkın bilinçlenmesi doğrultusunda yapılan çalışmaları daha süratli bir şekilde ve anında bastırmak istiyor.

5- DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNDE SAVUNMA GÜVENCESİ ORTADAN KALDIRILMAKTADIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:

a) Mahkemenin hoşuna gitmeyen bir tutum içinde bulunan kişi, duruşmadan çıkartılarak gıyabında karar verilebilecektir.

b) Mahkemeye ters gelen bir savunma yapan veya mahkemenin benimsemediği bir biçimde konuşan, davranan "sanık" avukatı duruşmadan çıkartılabilecektir.

c) Özellikle sendikal, siyasal ve düşünsel açıdan suç diye nitelenen davranışlar üzerinde ön soruşturma yapma hakkı, başta bu konular üzerinde uzmanlaşmış polis büroları olmak üzere, mahalli kolluk kuvvetlerine bırakılabilmektedir.

Böylece sanık sayılan kişi daha başında hukuk ve adalet kavramıyla olmayan kişiler tarafından mahkûm edilmekte ve iktidara bağlı DGM tarafından cezalandırılabilmektedir.

6–MC İKTİDARI DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİYLE EMEKÇİDEN YANA İLERİ DEMOKRATİK DÜZEN MÜCADELESİNİ EZMEK İSTİYOR.

Büyük sermaye, emrindeki MC iktidarını sarı sendikaları, işgal altındaki TRT'yi ve kiralık faşist canileri kullanarak işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm ilerici örgütleri tasfiye etmek için Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurdurmak istiyor.

DGM insanca bir yaşam, demokratik ve özgür bir düzen için mücadele verenleri, başta işçileri sermaye sınıflarının, işverenlerin eli kolu bağlı kölesi yapmak için kurulacaktır.

DGM "sıkıyönetimsiz sıkıyönetim" demektir.

Böyle bir ortamda sömürü ve baskı azgınlaşacak, faşist tipte yeni yasalar çıkartılarak, mevcut cezalar arttırılacaktır.

DİSK'in elini kolunu, sesini bağlamak demek, başta DİSK üyeleri olmak üzere işçi sınıfımızın hızla yoksullaşması ve karanlıklara gömülmesi demektir.

Haziran 1970'de de büyük sermayenin iktidarı DİSK'i tasfiye etmek için 274 ve 275 sayılı yasaları değiştirmek istemişti. Ancak, işçi sınıfımız gösterdiği tepkiyle yapılan değişikliklerin Anayasa Mahkemesinde iptal edilmesini sağlamıştı. Ancak 274 sayılı sendikalar yasasını değiştirmek suretiyle DİSK'i ve DİSK üyesi sendikaları ortadan kaldırmayı başaramayanlar bu gün aynı amaçla bir başka yol denemektedirler. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması DİSK ve DISK üyesi sendikaları yok etme amacına dayalıdır. Bugüne kadar işçi sınıfın, emekçi halkımızın, sendikal, demokratik ve siyasal hareketini tehdit eden DGM kadar büyük bir tehlike görülmemiştir.

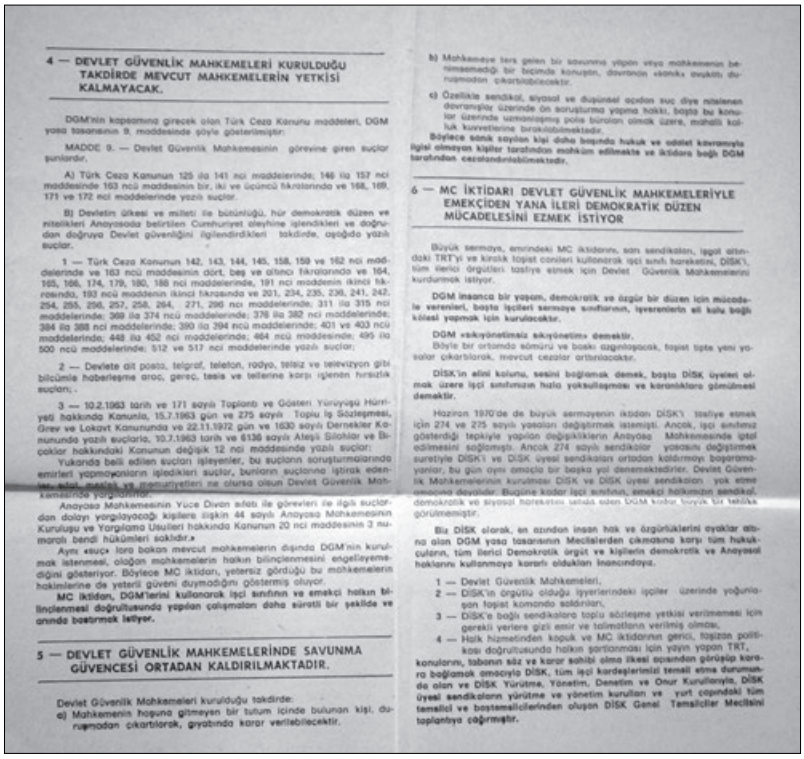

4 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ KURULDUĞU TAKDİRDE MEVCUT MAHKEMELERİN YETKİSİ KALMAYACAK.

DGM'nin kapsamına girecek olan Türk Ceza Kanunu maddeleri, DGM yasa tasarısının 9. maddesinde şöyle gösterilmiştir:

MADDE 9. — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar şunlardır,

A) Türk Ceza Kanunun 125 ila 141 ncü maddelerinde; 146 ila 157 nci maddesinde 163 ncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar.

B) Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlendikleri ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde, aşağıda yazılı suçlar.

1 — Türk Ceza Kanunun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162 nci maddelerinde ve 163 ncü maddesinin dört, beş ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179, 180, 188 nci maddelerinde, 191 nci maddenin ikinci fıkrasında, 193 ncü maddenin ikinci fıkrasında ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264, 271, 296 ncı maddelerinde; 311 ila 315 nci maddelerinde; 368 ila 374 ncü maddelerinde; 376 ila 382 nci maddelerinde; 384 ila 388 nci maddelerinde; 390 ila 394 ncü maddelerinde; 401 ve 403 ncü maddelerinde; 448 ila 452 nci maddelerinde; 464 ncü maddesinde; 495 ila 500 ncü maddelerinde; 512 ve 517 nci maddelerinde yazılı suçlar;

2 — Devlete ait posta, telgraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi bilcümle haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları; .

3 — 10.2.1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanunla, 15.7.1963 gün ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda ve 22.11.1972 gün ve 1630 sayılı Dernekler Kanununda yazılı suçlarla, 10.7.1963 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun değişik 12 nci maddesinde yazılı suçlar;

Yukarıda belli edilen suçları işleyenler, bu suçların soruşturmalarında emirleri yapmayanların işledikleri suçlar, bunların suçlarına iştirak edenler, azmettirenler ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemelerine yargılanırlar.

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatı ile görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkında Kanunun 20 nci maddesinin 3 numaralı bendi hükümleri saklıdır.»

Aynı «suç» lara bakan mevcut mahkemelerin dışında DGM'nin kurulmak istenmesi, oluğan mahkemelerin halkın bilinçlenmesini engelleyemediğini gösteriyor. Böylece MC iktidarı, yetersiz gördüğü bu mahkemelerin hakimlerine de yetersiz güveni duymadığını göstermiş oluyor.

MC iktidarı, DGM'lerini kullanarak işçi sınıfının ve emekçi halkın bilinçlenmesi doğrultusunda yapılan çalışmaları daha sürətli bir şekilde ve anında bastırmak istiyor.

5 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNDE SAVUNMA GÜVENCESİ ORTADAN KALDIRILMAKTADIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:

a) Mahkemenin huzuna gitmeyen bir tutum içinde bulunan kişi, durumdan çıkartılarak, gıyabında karar verilebilecektir.

b) Mahkemeye ters gelen bir savunma yapan veya mahkemenin benimsemediği bir biçimde konuşan, davranan «sanık» mutlaka durumdan çıkartılabilecektir.

c) Özellikle sendikal, siyasal ve düşünsel açıdan suç diye nitelenen davranışlar üzerinde ön soruşturma yapma hakkı, başta bu konular üzerinde uzmanlaşmış polis birimleri olmak üzere, mahalli kolluk kuvvetlerine bırakılabilmektedir.

Böylece sanık sayılan kişi daha başında hukuk ve adalet kavramıyla ilgisi olmayan kişiler tarafından mahkum edilmekte ve iktidara bağlı DGM tarafından cezalandırılabilmektedir.

6 — MC İKTİDARI DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİYLE EMEKÇİDEN YANA İLERİ DEMOKRATİK DÜZEN MÜCADELESİNİ EZMEK İSTİYOR

Büyük sermaye, emrindeki MC iktidarını, sarı sendikaları, işgal altındaki TRT'yi ve kiralık faşist canileri kullanarak işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm ilerici örgütleri tasfiye etmek için Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurdurmak istiyor.

DGM insanca bir yaşam, demokratik ve özgür bir düzen için mücadele verenleri, başta işçileri sermaye sınıflarının, işverenlerin eli kolu bağlı kölesi yapmak için kurulacaktır.

DGM «sıkıyönetimsiz sıkıyönetim» demektir.

Böyle bir ortamda sömürü ve baskı azgınlaşacak, faşist tipte yeni yasalar çıkartılarak, mevcut cezalar arttırılacaktır.

DİSK'in elini kolunu, sesini bağlamak demek, başta DİSK üyeleri olmak üzere işçi sınıfımızın hızla yoksullaşması ve karanlıklara gömülmesi demektir.

Haziran 1970'de de büyük sermayenin iktidarı DİSK'i tasfiye etmek için 274 ve 275 sayılı yasaları değiştirmek istemişti. Ancak, işçi sınıfımız gösterdiği tepkiyle yapılan değişikliklerin Anayasa Mahkemesinde iptal edilmesini sağlamıştı. Ancak 274 sayılı sendikalar yasasını değiştirmek suretiyle DİSK'i ve DİSK üyesi sendikaları ortadan kaldırmayı başaramayanlar bu gün aynı amaçla bir başka yol denemektedirler. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması DİSK ve DISK üyesi sendikaları yok etme amacına dayalıdır. Bugüne kadar işçi sınıfın, emekçi halkımızın, sendikal, demokratik ve siyasal hareketini tehdit eden DGM kadar büyük bir tehlike görülmemiştir.

Biz DİSK olarak, en azından insan hak ve özgürlüklerini ayaklar altına alan DGM yasa tasarısının Meclislerden çıkmasına karşı tüm hukukçuların, tüm ilerici Demokratik örgüt ve kişilerin demokratik ve Anayasal haklarını kullanmaya kararlı oldukları inancındayız.

1–Devlet Güvenlik Mahkemeleri,

2–DİSK'in örgütlü olduğu işyerlerindeki işçiler üzerinde yoğunlaşan faşist komando saldırıları,

3–DISK'e bağlı sendikalara toplu sözleşme yetkisi verilmemesi için gerekli yerlere gizli emir ve talimatların verilmiş olması,

4 –Halk hizmetinden kopuk ve MC iktidârının gerici, faşizan politikası doğrultusunda halkın şartlanması için yayın yapan TRT,

konularını, tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesi acısından görüşüp karara bağlamak amacıyla DİSK, tüm işçi kardeşlerimizi temsil etme durumunda olan ve DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarıyla, DİSK üyesi sendikaların yürütme ve yönetim kurulları ve yurt çapındaki tüm temsilci ve baştemsilcilerinden oluşan DİSK Genel Temsilciler Meclisini toplantıya çağırmıştır.

DİSK Yürütme Kurulunun 2 Temmuz 1976 tarihli toplantısında basılması kararlaştırılan ve DİSK Ajansı Özel Sayısı olarak 5 Temmuz 1976 yayımlanan açıklama (Açıklamanın özgün yazımı korunmuştur).

DİSK Ajansı DGM Özel Sayı 5 Temmuz 1976.

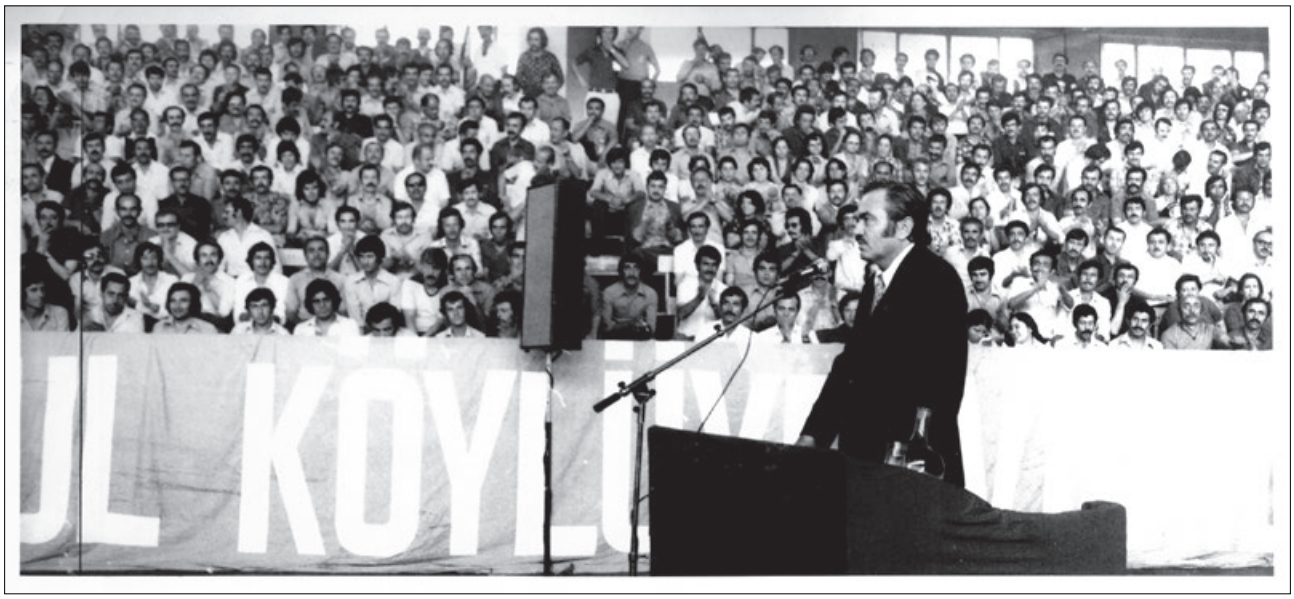

Türkler Genel Temsilciler Meclisinde konuşurken, 9 Temmuz 1976, DİSK Arşivi.

DGM Yasa Tasarısı, 9 Temmuz 1976'da toplanan DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin ilk gündem maddesiydi. Genel Temsilciler Meclisi'nde Genel Başkan Kemal Türkler, direnişin işaretini vermişti. Türkler, DGM Yasa Tasarısı'nın amacının DİSK'i tasfiye etmek ve işçi sınıfının başını çektiği demokrasi mücadelesini yargılama yoluyla ezmek olduğunu vurgulamıştı.[70]

Türkler, DGM'lerin kurulmak istenmesinin iki amacı olduğuna işaret etmişti: *"Birincisi büyük sermayenin aşırı sömürü, aşırı kâr ve aşırı baskı diktatörlüğünü pekiştirmek, ikincisi, bu sınıfın diktatörlüğüne karşı mücadele eden işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm ilerici örgüt ve kişileri olağanüstü mahkemelerde yargılamak, susturmak, ezmek ve böylece halkın bilinçlenmesini önlemek."* Türkler'e göre DGM'ler *"büyük burjuvazinin işçi sınıfı ve emekçi halkımız üzerindeki zorba egemenliğini"* daha da pekiştirmek için kurulmaktaydı.[71]

[70] DİSK Ajansı, 9 Temmuz 1976.

[71] *DİSK* dergisi, Sayı 25, Temmuz 1976, s. 7.

Yaz dönemi olmasına rağmen MC Hükümeti, TBMM'yi olağanüstü toplantı yöntemi ile çalıştırıp DGM Yasası'nı Meclis'ten geçirmek istiyordu. Yasa Tasarısı Meclis'e gelince DİSK, örgütlerindeki tüm izinleri erteledi ve bunu kamuoyuna duyurdu. 12 Temmuz 1976 tarihli açıklamada şu talimat yer alıyordu: *"Meclisler yaz tatiline girene dek, DİSK'e bağlı işyerlerindeki işçiler ile DİSK ve DİSK üyesi sendikaların yönetici ve diğer kadrolarının yıllık ücretli izinleri ertelendi. Bu konuda gerekli talimat sendikalara gönderildi."*[72] Dikkat çekici husus, sadece DİSK kadrolarının değil işçilerin izinlerinin de ertelenmiş olmasıydı. Bu durum direniş kararlılığının bir işareti idi.

DGM Karşıtı Cephe Genişliyor

DGM'ye karşı muhalefet ve DİSK'in DGM'lere karşı mücadele çağrısı 1976 Temmuz ayında geniş yankı buldu. Türk-İş'e bağlı 12 sosyal demokrat sendika, Tüm

[72] DİSK Ajansı, 12 Temmuz 1976.

Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) ve Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) de aralarında olduğu çok sayıda demokratik kitle örgütü DGM'ye karşı olduklarını açıkladı.[73]

12 Temmuz 1976'da Türk-İş üyesi sosyal demokrat sendikaları temsilen Yol-İş Federasyonu Başkanı Halit Mısırlıoğlu tasarıya karşı olduklarını ve DGM'lere karşı mücadele edeceklerini açıkladı ve Türk-İş Yönetimi'ne de bu yönde çağrı yaptı.[74] Mısırlıoğlu açıklamasında yurdun çeşitli yerlerinde görülen saldırı olayları ile öğretmen ve memur kıyımı gibi olayların temelinde işçi sınıfını sindirmek ve etkinliğini önlemek amacının yattığını belirterek, DGM'yi ayakta tutma çabasının da bu özlemden kaynaklandığını söyledi. Mısırlıoğlu açıklamasında oldukça sert ifadeler kullanarak *"çoğulcu siyasi hayattan çekinen kapitalizm ve onun iktidar temsilcileri için hedef, kendilerini koruyucu olarak otoriter ve diktacı bir rejim anlayışını seçmek ve bu yoldan özgürlükçü demokrasiyi ortadan kaldırmaktır. Yaygınlaştırılan zorbalık gibi, DGM'lerin faaliyete geçirme çabasının arkasında da bu özlem yatmaktadır"* diyordu.[75]

Türk-İş üyesi sosyal demokrat sendikalar adına yapılan açıklamada üç yıl önce Türk-İş 9. Genel Kuruluna sunulan raporda Türk-İş'in, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne karşı olduğunu açıkladığı ve *"özel ve olağanüstü yargı yerlerinin işçi hak ve özgürlüklerini tehdit edeceğini"* belirttiği vurgulanıyordu. Sosyal demokrat sendikalar üç yıl içinde bu görüşün

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
ŞİİR ve CINAYET
SALÂH BİRSEL
FİYATI: 15 LİRA
İstanbul

Cur

53. YIL. SAYI: 18663

Türk-İş'e bağlı Sosyal Demokrat Sendikalar da DGM'ye karşı mücadele kararı aldılar

■ Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı tepkiler giderek büyüyor: Türkiye Barolar Birliğine göre, DGM'yi topluma «mahkeme» olarak kabul ettirmek mümkün değil, TÖB-DER, mücadele kararı aldı.

■ Meclisler tatile girene kadar DİSK'e bağlı sendikalarda tüm izinler kaldırıldı.

O da Bilir Ama

Millet Meclisi bugün

Cumhuriyet, 13 Temmuz 1976.

değiştirilmesini değil, değiştirilmemesini gerektiren bir uygulamaya tanık olunmasına rağmen görüş değişikliğinin tutarlı olmadığı belirtiliyordu.[76]

Mısırlıoğlu'nun açıklamasının ardından Türk-İş üyesi sosyal demokrat sendikalar bu açıklamaya destek verirken, bir başka destek de Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi Ziya Hepbir'den geldi. Hepbir DGM'lerin kuruluş amacının işçi sınıfının hareketlerine karşı olduğunu söyledi. Ayrıca Bağımsız Otomobil-İş sendikası da yaptığı açıklamada DGM'nin fikrine bile karşıyız dedi.[77]

Türkiye Barolar Birliği ise yaptığı açıklamada DGM'yi topluma mahkeme olarak kabul ettirmenin mümkün olmadığını açıkladı ve DGM'lere karşı hazırladığı

[73] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1974.
[74] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1976.
[75] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1976.
[76] DİSK Ajansı, Özel Sayı, 1 Eylül 1976, s. 30.
[77] *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1976.

Türkiye Yol-İş Genel Başkanı Halit Mısırlıoğlu (solda), Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ile.

raporu Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na gönderdi.[78] DİSK'in DGM'lerle mücadele çağrısı üzerine TÖB-DER, ÇHD, TİB, TMMOB, TÜS-DER, TÜTED, TÜM-DER, TÜMOD ve TÜMAS gibi çeşitli demokratik kitle örgütleri destek açıklamasında bulundu ve DGM'lere karşı olduklarını açıkladı.[79]

Bu arada sosyal demokrat sendikacılar 21 Temmuz 1976'da toplanan Türk-İş Yönetim Kuruluna DGM'lerle ilgili bir rapor sundular. Raporda DGM'lerin sakıncaları şöyle vurgulanıyordu:[80]

> -Devlet Güvenlik Mahkemeleri kuruluş yasası ve Meclis'teki teklifler, Anayasanın tabii hakim kavramını tahrip etmektedir. Bu mahkemeler, tabii hakim kavramının öz anlamı ile bağdaşmamaktadır.
>
> -Bu yasa 'savunma hakkının özünü' zedelemektedir.
>
> -Yasanın 'hakimlerin atanmasına ilişkin hükümleri' mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlerin teminatı ilkelerini çiğnemektedir.
>
> -Bu yasa kuvvetler ayrılığı ilkesini zedelemekte, yargı gücünün yürütme organınca kullanılmasına olanak vermektedir.
>
> -Yasa, işçi sendikalarının faaliyetlerini sınırlamaya ve maksatlı suçlamalarla işçi sınıfının demokratik mücadelesini engellemeye yöneliktir.
>
> -12 Mart döneminden önce Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına karar verilmiş, sonradan bu amaçla Anayasa değiştirilmiştir. Anayasa ya göre, mahkeme değil, mahkemeye göre Anayasa yapılmıştır.
>
> -Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Türkiye'nin de imzası bulunan uluslararası belgelerde yer alan insan hak ve özgürlüklerine aykırıdır.
>
> -Anayasaya insan hak ve özgürlükler ile uyumsuzluk içinde olduğu görülen bu yasanın çıkarılmasına karşı olmak, işçi sınıfı için sadece özgürlükçü demokrasiyi koruma ödevinin bir gereği değil, aynı zamanda genel yargı organlarında görevli tüm yargıçlara duyulan saygının bir sonucudur.

13 Ağustos'ta TÜTED, TÖB-DER, TÜM-DER, TÜS-DER ve TÜMAS İstanbul Şubeleri DİSK'in DGM'lere karşı mücadelesini desteklediklerini açıkladılar.[81] 3 Eylül 1976'da İstanbul'da Türk-İş'e bağlı 60 sendikanın 400'e yakın yöneticisinin katıldığı bir toplantıda genel grev ve Türk-İş ile DİSK'in işbirliği yapma önerileri oybirliği ile kabul edildi.[82] DİSK yönetimi, 5 Temmuz tarihinde DGM'lere karşı birlikte harekete geçmeyi önerdiği Türk-İş yönetimine 6 Eylül'de yeniden işbirliği çağrısı yaptı.[83] 10 Eylül 1976 tarihinde toplanan DİSK Yürütme Kurulu toplantısının açılışında Genel Başkan Türkler, *"İşçi sınıfımız, kendisine, DİSK'e, demokrasiye, insanca bir yaşam mücadelesine ve tüm ilericilere yönelen DGM tehlikesinin gerçekleşmesine olanak tanımayacaktır"* şeklinde konuştu.[84] Toplantıdan sonra yapılan yazılı açıklama-

[78] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1976.
[79] *Milliyet*, 14 Temmuz 1976.
[80] *Cumhuriyet*, 22 Temmuz 1976.
[81] DİSK Ajansı, 13 Ağustos 1976.
[82] *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1976.
[83] *DİSK* dergisi, Sayı 6, Ekim 1976.
[84] DİSK Ajansı, 10 Eylül 1976.

Türk - İş Yönetim Kurulu olağanüstü toplandı, Tunç
"CHP ile eylem birliği için ciddi endişelerimiz var,, dedi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) Türk - İş Yönetim Kurulu'nun dün başlayan olağanüstü toplantısında konuşan Genel Başkan Halil Tunç, CHP ile «eylem birliği» yapabilmeleri için bu partinin Türk - İş ve DİSK karşısında kesin tavrının açıklanmasını istemiştir. Tunç, yakın gelecekte bu partî ile «eylem birliği» yapmalarını engelleyen başka unsurlar bulunduğunu da iddia etmiş. «Bugün CHP içinde Türk - İş'e düşmanca tutum ve davranış içinde olanlar vardır» demiştir.

Tunç konuşmasında CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'ten DGM konusundaki görüşünü açıklamasını da istemiş, aynı konuda kendi görüşünü, «DGM Türkiye'nin jeopolitik yapısı gereğidir» şeklinde açıklamıştır.

Yönetim Kurulu'nun olağanüstü toplantısının amaçları hakkında bilgi veren Tunç, 10. genel kurulda alınan kararların ışığında, Türk-İş'in bundan böyle izleyeceği politikayı saptamak üzere çalışmalara başladıklarını. Meclis'te grubu bulunan partilerin tüzük, program ve seçim bildirgelerinin incelenmesi sonucu bir rapor hazırladıklarını, eraporda hiçbir tefsire yer vermediklerini» konunun Türk-İş'in sorumluluğuna yaraşır şekilde ele alınması gerektiğini söylemiştir. Tunç, basında Türk-İş ile ilgili olarak çıkan haberlerden yakınmış, bunlardan bazılarını «basın ahlâk yasasını ihlâl etmekle suçlamış, bunların «maksatlı ve hareketin dışındaki kişilerin etkisiyle kasıtlı haber ve yorum yayınladıklarını» iddia etmiştir.

EYLEM BİRLİĞİ İÇİN ENDİŞELER VAR..

Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, olağanüstü Yönetim Kurulu'nu açış konuşmasında, desteklenmesini düşündükleri partiye ilişkin «icra kurulunun görüşünü açıklarken özetle şunları söylemiştir:

«Amaç ve ilkeler yönünden Türk-İş'in hangi partilerle uyum içinde olduğu bellidir. Bu parti CHP'dir. Ancak, sadece amaç ve ilkelerde birlik yeterli değildir. Bu parti ile eylem birliği için birim ciddi endişelerimiz vardır. Eylem birliği yapacağımız parti-

(Devamı Sa. 9, Sü. 7 de)

Cumhuriyet, 22 Temmuz 1976.

da milletvekillerine ve tüm ilerici örgüt ve kuruluşlara mücadele ve güçbirliği çağrısı yapılıyordu.[85]

Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (DGDF) üyesi Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) tarafından Ağustos 1976'da Ankara'da mücadelede ortaklık sağlanması amacıyla bir çağrı yapıldı. 11 demokratik kitle örgütüyle ile başlayan görüşmeler 14 örgütün katılımıyla devam etti. DGDF 18 Eylül 1976 tarihinde Ankara'da bir miting yapma kararı aldı.[86]

TÜRK-İŞ DGM'LERE KARŞI ÇIKMADI

Ancak Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'un DGM'lere esastan karşı olmaması nedeniyle Türk-İş'ten bu çağrılara olumlu bir cevap gelmedi. Hatta Türk-İş Genel Başkanı Tunç, DİSK'i suçlamayı tercih etti. Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, yukarıda aktarılan Halit Mısırlıoğlu ve sosyal demokrat sendikaların açıklamasının ardından Anayasa gereği DGM'lerin kuruluşuna karşı çıkmanın mümkün olmadığını, ancak DGM'nin kuruluş tarzı ve görevleri üzerinde durmak gerektiğini söyledi.[87]

[85] DİSK Ajansı, 11 Eylül 1976.

[86] Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik, Sayı 13, 6 Ekim 1976, s 3-11

[87] *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1976.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, ağustos ayı sonunda ve eylül ayı başında yaptığı çağrılarda Türk-İş ile DİSK'in DGM konusunda ortak tutum izlemesini istedi.[88] DİSK, Türk-İş'e DGM'ye karşı işbirliği

[88] *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1976.

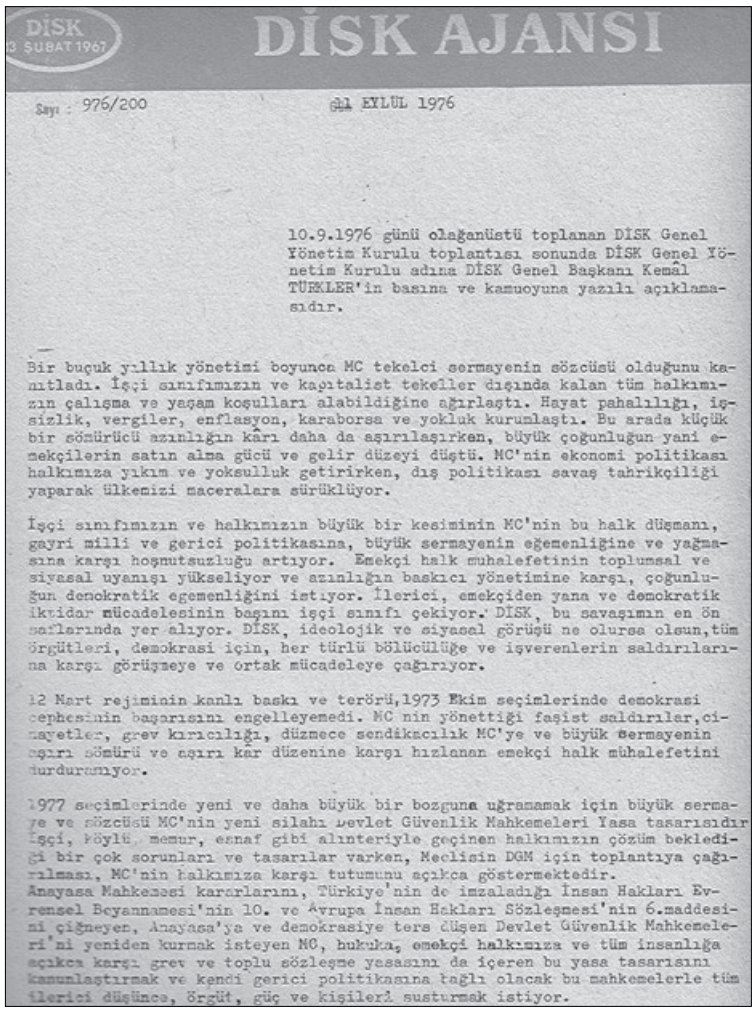

DİSK AJANSI

Sayı : 976/200 11 EYLÜL 1976

10.9.1976 günü olağanüstü toplanan DİSK Genel Yönetim Kurulu toplantısı sonunda DİSK Genel Yönetim Kurulu adına DİSK Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'in basına ve kamuoyuna yazılı açıklamasıdır.

Bir buçuk yıllık yönetimi boyunca MC tekelci sermayenin sözcüsü olduğunu kanıtladı. İşçi sınıfımızın ve kapitalist tekeller dışında kalan tüm halkımızın çalışma ve yaşam koşulları alabildiğine ağırlaştı. Hayat pahalılığı, işsizlik, vergiler, enflasyon, karaborsa ve yokluk kurumlaştı. Bu arada küçük bir sömürücü azınlığın kârı daha da aşırılaşırken, büyük çoğunluğun yani emekçilerin satın alma gücü ve gelir düzeyi düştü. MC'nin ekonomi politikası halkımıza yıkım ve yoksulluk getirirken, dış politikası savaş tahrikçiliği yaparak ülkemizi maceralara sürüklüyor.

İşçi sınıfımızın ve halkımızın büyük bir kesiminin MC'nin bu halk düşmanı, gayri milli ve gerici politikasına, büyük sermayenin egemenliğine ve yağmasına karşı hoşnutsuzluğu artıyor. Emekçi halk muhalefetinin toplumsal ve siyasal uyanışı yükseliyor ve azınlığın baskıcı yönetimine karşı, çoğunluğun demokratik egemenliğini istiyor. İlerici, emekçiden yana ve demokratik iktidar mücadelesinin başını işçi sınıfı çekiyor. DİSK, bu savaşımın en ön saflarında yer alıyor. DİSK, ideolojik ve siyasal görüşü ne olursa olsun, tüm örgütleri, demokrasi için, her türlü bölücülüğe ve işverenlerin saldırılarına karşı görüşmeye ve ortak mücadeleye çağırıyor.

12 Mart rejiminin kanlı baskı ve terörü, 1973 Ekim seçimlerinde demokrasi cephesinin başarısını engelleyemedi. MC nin yönettiği faşist saldırılar, cinayetler, grev kırıcılığı, düzmece sendikacılık MC'ye ve büyük sermayenin aşırı sömürü ve aşırı kar düzenine karşı hızlanan emekçi halk muhalefetini durduramıyor.

1977 seçimlerinde yeni ve daha büyük bir bozguna uğramamak için büyük sermaye ve sözcüsü MC'nin yeni silahı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasa tasarısıdır İşçi, köylü, memur, esnaf gibi alınteriyle geçinen halkımızın çözüm beklediği bir çok sorunları ve tasarılar varken, Meclisin DGM için toplantıya çağırılması, MC'nin halkımıza karşı tutumunu açıkca göstermektedir. Anayasa Mahkemesi kararlarını, Türkiye'nin de imzaladığı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 10. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6.maddesini çiğneyen, Anayasa'ya ve demokrasiye ters düşen Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni yeniden kurmak isteyen MC, hukuka, emekçi halkımıza ve tüm insanlığa açıkca karşı grev ve toplu sözleşme yasasını da içeren bu yasa tasarısını kanunlaştırmak ve kendi gerici politikasına bağlı olacak bu mahkemelerle tüm ilerici düşünce, örgüt, güç ve kişileri susturmak istiyor.

DİSK Ajansı, 11 Eylül 1976.

Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç.

çağrısı yapmış ve Türk-İş Genel Başkanı Tunç da DGM'lere esastan karşı çıkmayacaklarının işaretini vermişti. Ecevit'in işbirliği talebi üzerine Türk-İş Yönetim Kurulu toplandı; ama bir karar alınamadı. Eylül ayının ilk günlerinde Türk-İş Başkanı Halil Tunç, Başbakan Süleyman Demirel'le sonucu açıklanmayan iki görüşme yaptı.[89]

9 Eylül'de yapılan Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısında DİSK'in ve Ecevit'in DGM'lere karşı işbirliği çağrıları ele alındı. Sosyal demokrat sendikalar DİSK ile işbirliğini destekledi. Tunç ise DGM'nin varlığının Anayasa'ya dayandığı gerekçesiyle eylemin yararsız olacağını savundu.[90] Yol-İş Başkanı Halit Mısırlıoğlu ise *"Çözüm bulunamazsa ülke çapında araçlarla karayollarını kapamayı düşünüyoruz"* dedi. Toplantıda Zonguldak Maden-İş Başkanı Mehmet Tezer ile Petrol-İş Başkanı İsmail Topkar da Mısırlıoğlu'nu destekleyen konuşmalar yaptı. Harb-İş sendikası Genel Başkanı Kenan Durukan ise: *"Sosyal demokrat sendikalar olarak DGM konusunda kamuoyunu aydınlatıcı, DGM'ye karşı olduğumuzu gösteren kapalı salon ve açık hava toplantıları yapmayı düşünüyoruz"* şeklinde konuştu. İki gün devam eden Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısında DGM'lere karşı DİSK ile işbirliği konusunda bir karar alınamadı ve Yürütme Kuruluna yetki verildi.[91] DGM direnişine karşı tutum meselesi, Türk-İş içindeki çatlağı bir kez daha ortaya çıkarmıştı.

Türk-İş, DGM'nin *"Türkiye'nin jeopolitik yapısı gereği olduğu"* görüşündeydi. Halil Tunç, devletin ve milletin bütünlüğünün söz konusu olduğu konularda bu tür mahkemelerin mevcudiyetinin dikkate değer bir konu olduğunu açıklamıştı. DİSK, Türk-İş'in bu tavrını da sert bir dille eleştirdi. DİSK, Türk-İş'in CHP yanlısı olarak bilinen sendikaları ile Halil Tunç-Sadık Şide yönetimi arasındaki çelişkinin bir kez daha gözler önüne serildiğini belirterek, Halil Tunç'u burjuvazinin ağzıyla konuşmakla suçladı.[92]

Tunç, 15 Eylül günü yaptığı açıklamada TCK'nin 163. maddesinin Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu dışında bırakılmaması istedi. Tunç, 163. madde dışarıda bırakılırsa Türk-İş ülke çapında eyleme geçebilir diyordu.[93] Tunç, DİSK'in ve Ecevit'in eylem birliği çağrısına ancak direniş bittikten sonra, 21 Eylül'de cevap verdi ve *"DİSK'le iş birliği yapmayacağız"* dedi. Tunç, 29 Eylül 1976'da yaptığı açıklamada *"DGM'nin yasalaşmasını önlemenin amacı rejime yöneliktir"* iddiasında bulundu. Tunç oyunların ideolojik ve maksatlı olduğunu, Türk-İş olarak toplumu iç kavgaya sürükleyecek her türlü eylemi kıracak güçte olduklarını söyledi.[94] Tunç'un hedefinde Hükümet değil, DİSK vardı: *"Allende'nin ölüm gününde merasim düzenleyip yas tutanlar. Mao'ya ağıtlar yakıp genel yas ilan edenlerle Türk-İş elbette hiçbir konuda eylem birliği içinde olmaz."*[95] Türk-İş Genel Başkanı'nın değerlendirmesi demagojik, dahası trajikomikti. Faşist bir askerî darbe ile devrilip öldürülen Şili'nin sosyalist Devlet Başkanı Allende'yi anarak[96]

[89] *Derinden Gelen Kökler-2*, s. 39.

[90] *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1976.

[91] *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1976.

[92] *DİSK* dergisi, "Üçüncü yol yoktur!" Sayı: 25, Temmuz 1976, s. 2.

[93] *Akşam*, 16 Eylül 1976.

[94] *Akşam*, 30 Eylül 1976.

[95] *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1976.

[96] DİSK Yürütme Kurulu 13 Ağustos 1976 tarihli toplantısında Şili'nin seçimle gelmiş sosyalist devlet başkanı Allende'nin kanlı bir askeri darbeyle devrilmesinin yıldönümü olan 11

DİSK'i suçluyor ve üstüne bir gaf yaparak Mao'ya ağıtlar yakıp genel yas ilan etmek gibi saçma bir demagojiye başvuruyordu. Tunç'un Mao demagojisi durup dururken ortaya çıkmamıştı. Çin Komünist Partisi (ÇKP) Genel Sekreteri Mao Zedong, 9 Eylül 1976 tarihinde ölmüştü. Mao'nun ölümü üzerine MC'nin Dışişleri Bakanlığı bayrakların yarıya indirilmesini isterken, İçişleri Bakanlığı bayrakların yarıya indirilmesine karşı çıkmış ve bayrakları yarıya indiren kuruluşlar hakkında işlem yapmıştı. Tunç, gaf üstüne gaf yapıyordu. İlk gafı koalisyonun AP'li Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in yas tutma kararına karşı çıkan koalisyonun MSP'li İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk ile yan yana düşmesiydi. Tunç'un ikinci gafı ise DİSK Yönetimi'nin ideolojik olarak Maoculuk ile oldukça mesafeli olduğunu bilmemesi veya bilerek çarpıtmasıydı. İddia komik bir demagojiden ibaretti.

İŞVEREN ÖRGÜTLERİNİN TUTUMU

DGM'lerin yeniden kurulmasına yönelik girişimlere karşı DİSK'in ve Türk-İş içindeki sosyal demokrat sendikaların tepkisi yoğunlaşmaya ve DGM karşıtı cephe büyümeye başlayınca işveren örgütleri de harekete geçti. TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Halit Narin, işveren örgütlerinin 26 Ağustos 1976'da yaptığı toplantı sonrasında kabul edilen deklarasyona göre *"kanuni veya kanunsuz grevlerde geçen sürelere ait herhangi bir ödeme yapılmayacağını"* açıkladı.[97]

TİSK ve diğer işveren örgütleri, DGM Kanunu'nun yeniden getirilmesi konusundaki gelişmeleri izlemek, kendi adlarına hareket etmek ve gerekli ön çalışmaları yapmak üzere MESS'i görevlendi. MESS de TİSK Başkanı Narin'in açıklamasına paralel olarak Demirel Hükümeti'ne bir rapor sundu. *Vatan* gazetesinde yayımlanan bir haberde Hükümet'e sunulan raporun ayrıntıları açıklanmıştı. *"Yasa Dışı Eylemlerle İlgili Rapor"* başlıklı belgede şu talepler yer alıyordu:[98]

> -İşçi ücretleri dondurulmalı.
>
> -Toplu sözleşmelerle işçilere sağlanan sosyal haklara sınır konmalı.
>
> -İşçilerin sendika kurma hakları konusunda yeni bir düzenleme yapılmalı.
>
> -Yasalardaki boşluklar ve devlet otoritesindeki zaaflar giderilmeli.

GENEL YAS-GENEL GREV

DİSK Yürütme Kurulu 6 Eylül 1976 tarihli toplantısında Türk-İş'e üç konuda işbirliği çağrısında bulunma kararı aldı:[99]

> a) Demokrasinin kurtarılması, korunması ve genişletilmesi için işbirliği,
>
> b) İşçi sınıfı hareketini dışarıdan bölmeyi ve parçalamayı hedef tutan tüm hareketlere karşı işbirliği,
>
> c) İşveren ve işveren örgütlerinin sendikalara karşı anti-demokratik tutum ve davranışlarına karşı işbirliği
>
> için Türk-İş'le görüşmesi hakkında müzakere.

DİSK Yönetim Kurulu 10 Eylül 1976 tarihli toplantısında DGM'ler konusunu ele aldı. DİSK, Türk-İş ile görüşülmesine ilişkin

Eylül'de bir anma toplantısı kararı aldı ve 11 Eylül 1976'da "Şili işçi sınıfı ve yurtseverleri ile dayanışma günü" düzenledi.

[97] *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1976.

[98] *Vatan*, 4-5 Eylül 1976, aktaran *Derinden Gelen Kökler-2*, s. 37.

[99] 6 Eylül 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

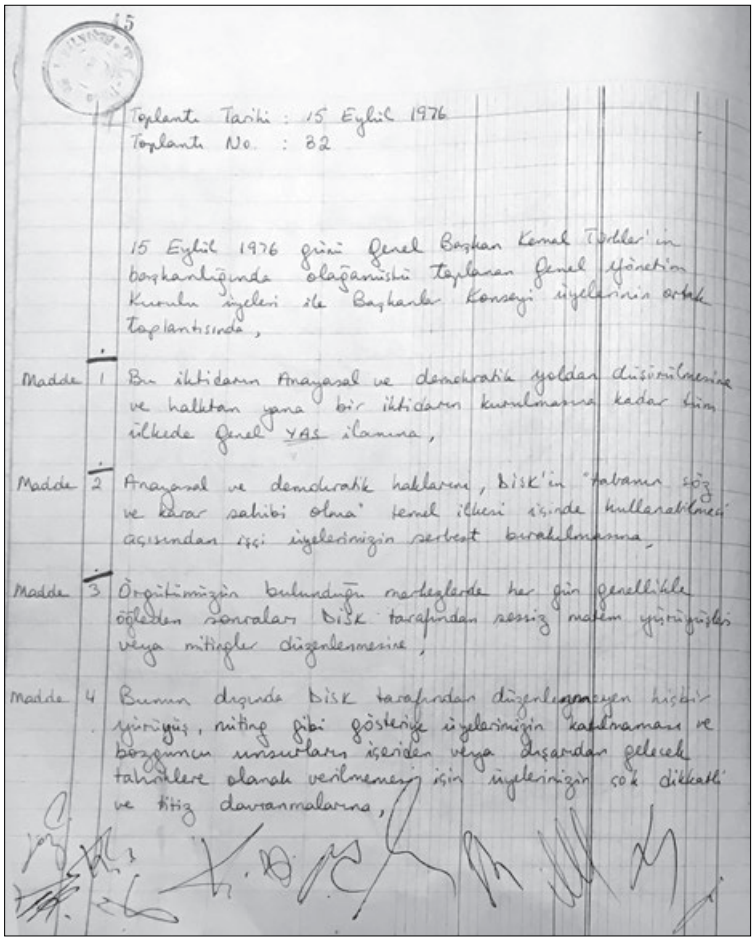

Toplantı Tarihi : 15 Eylül 1976
Toplantı No. : 32

15 Eylül 1976 günü Genel Başkan Kemal Türkler'in başkanlığında olağanüstü toplanan Genel Yönetim Kurulu üyeleri ile Başkanlar Konseyi üyelerinin ortak toplantısında,

Madde 1 Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede Genel YAS ilanına,

Madde 2 Anayasal ve demokratik haklarını, DİSK'in "tabanın söz ve karar sahibi olma" temel ilkesi içinde kullanabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılmasına,

Madde 3 Örgütümüzün bulunduğu merkezlerde her gün genellikle öğleden sonraları DİSK tarafından sessiz matem yürüyüşleri veya mitingler düzenlenmesine,

Madde 4 Bunun dışında DİSK tarafından düzenlenmeyen hiçbir yürüyüş, miting gibi gösteriye üyelerimizin katılmaması ve bozguncu unsurların içeriden veya dışardan gelecek tahriklere olanak verilmemesi için üyelerimizin çok dikkatli ve titiz davranmalarına,

DİSK Yönetim Kurulunun Genel Yas eylemine ilişkin kararı, 15 Eylül 1976, DİSK Arşivi.

Yürütme Kurulu kararını onayladı ve 14 Eylül 1976 günü Yönetim Kurulu üyeleri ile Başkanlar Konseyi üyelerinin DİSK genel merkezinde, üye sendikaların yürütme kurulu üyeleri ile bölge ile şube yöneticilerinin ve sendikaların işyeri baştemsilcileri ve temsilcilerinin de görevlerinin başında hazır olmalarına karar verdi.[100]

DİSK, DGM Yasası'nın Millet Meclisi ve Senato'da görüşülme süresince sürekli toplantı halinde olacağını ve gelişmelerin anında değerlendirileceğini duyurdu. 11 Eylül günü, DİSK'e bağlı tüm yönetici kadrolara 14 Eylül'de görev başına çağrısı yapıldı. [101]

14 Eylül'de Millet Meclisi, DGM Tasarısı'nı görüşmek üzere toplandı. İlk gün usul tartışmaları ile geçti. Aynı gün DİSK, tüm örgüt kademelerine teyakkuz durumu çağrısı yaptı. DİSK Genel Yönetim Kurulu ise 15 Eylül 1976 günü DİSK Başkanlar Konseyi ile birlikte tekrar toplantıya başladı ve DGM direnişi ile ilgili tarihi kararı aldı.

15 Eylül 1976 tarihinde Genel Başkan Kemal Türkler başkanlığındaki Yönetim Kurulu üyeleri ile Başkanlar Konseyi üyelerinin ortak toplantısında, *"Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede Genel Yas ilanına"* karar verildi.

Bu tarihi kararın tam metni şöyleydi:[102]

> Toplantı Tarihi: 15 Eylül 1976
>
> Toplantı No: 32
>
> 15 Eylül 1976 günü Genel Başkan Kemal Türkler'in başkanlığında olağanüstü toplanan Genel Yönetim Kurulu üyeleri ile Başkanlar Konseyi üyelerinin ortak toplantısında,
>
> Madde 1- Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede Genel YAS ilanına,
>
> Madde 2- Anayasal ve demokratik haklarını, DİSK'in "tabanın söz ve karar sahibi olması" temel ilkesi içinde kullanabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılmasına,
>
> Madde 3- Örgütümüzün bulunduğu merkezlerde her gün genellikle öğlenden sonraları DİSK tarafından sessiz matem yürüyüşleri veya mitingler düzenlenmesine,
>
> Madde 4- Bunun dışında DİSK tarafından düzenlenmeyen hiçbir yürüyüş, miting gibi gösteriye üyelerimizin katılmaması ve bozguncu unsurların içeriden

[100] 10 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[101] DİSK Ajansı, 14 Eylül 1976.

[102] 15 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, 15 Eylül 1976, Merter'deki DİSK genel merkezinin 4. katı, DİSK Arşivi.

> veya dışarıdan gelecek tahrikler[in]e olanak verilmemesi için üyelerimizin çok dikkatli ve tiziz davranmalarına,
>
> Madde 5- İşbu kararın 16.9.1976 günü saat 13.00'ten itibaren yürürlüğe girmesine,
>
> Oybirliği ile karar verildi.

Kararın altında şu isimler ve imzalar vardı: Kemal Türkler (Genel Başkan), Rıza Güven (Genel Başkan Vekili), Mehmet Kılınç (Genel Başkan Vekili), Mehmet Karaca (Genel Sekreter), Celal Küçük (üye), Kemal Nebioğlu (üye), Fehmi Işıklar (üye), Cevat Özhasırcı (üye), Selahattin Sayın (üye), Halil Hayta (üye), Tuncer Kocamanoğlu (üye), Ali Samet (üye), Kemal Yılmaz (üye), Yurdakul Gözde (üye), Mehmet Akıncı (üye), Hakkı Öztürk (üye), Şükrü Özbayrak (üye), Mehmet Mıhlacı (üye), Kenan Akman (üye), Niyazi Kuas (üye), Mustafa Karadayı (üye), Erol Yalçın (üye), Niyazi Arslan (üye), Mülayim Güdücü (üye), Fuat Pınarbaşı (üye).

Toplantıda alınan *"Genel Yas"* kararının uygulamasına ilişkin olarak, *"'tabanın söz ve karar sahibi olması' temel ilkesi içinde kullanabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılmasına"* ifadesi yer alıyordu. Karar ayrıca *"sessiz matem yürüyüşleri ve mitingleri"* gibi eylemleri de içeriyordu. Karar metninde üretimin durdurulmasına dönük bir ifade yoktu. Genel grev çağrısı yasadışı grev olarak nitelenecek ve DİSK'e kapatma davası açılabileceği için *"genel yas"* ifadesi kullanılmıştı. *"Genel Yas"* eylemi tam anlamıyla siyasal içerikli bir genel grevdi. Ancak bu lafzen karara yazılmamıştı.

İki gün devam eden Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi ortak toplantısından sonra alınan karar, Genel Başkan Kemal Türkler tarafından 16 Eylül 1976 günü bir basın toplantısı ile ve *DİSK Ajansı* ile kamuoyuna duyuruldu. Türkler, basın toplantısında *"meşruluğunu yitiren MC, iktidarı işgal etmektedir"* diyerek eylemin temel amacını şöyle açıkladı:

> 1. Ülkemizi MC'nin yarattığı karışıklık ve bunalımdan kurtarmak,

> 2. Hayat pahalılığı artışına son verip emekçi halkımızın yüksek geçim olanaklarına kavuşmasını sağlayacak kapıları açmak,
>
> 3. Demokrasiyi açıkça boğazlanmaktan kurtarıp demokratik, sendikal ve siyasal hak ve özgürlükleri koruyup genişletmek,
>
> 4. Ve bu nedenle, emekçi halkımızın 1977 Genel Seçimlerinde özgürce oy kullanma ve bu istemleri destekleyen dilediği iktidarı seçme olanağı sağlamak amacıyla,

Türkler, Genel Yas kararını da kamuoyuna duyurdu: *"Bu kararlar bugün (16.9.1976 Perşembe) saat 13:00'ten itibaren geçerli olacaktır. Tüm işçileri, ilerici ve demokratik kuruluşları DİSK'in bu tarihi kararını desteklemeye çağırıyoruz."*[103] Türkler, basın toplantısında kendisine yöneltilen *"Yürüyüşler sırasında iş duracak mı?"* sorusuna, *"onu işverenler düşünsün"* karşılığını verdi.[104]

MESS'TEN İŞVERENLERE TALİMAT–İŞÇİLERE TEHDİT

DİSK'in Genel Yas kararı sendika hareketi içinde, siyasi çevrelerde olduğu kadar sermaye çevrelerinde de yankı buldu. MESS, direnişe karşı üyelerini bir yazıyla uyardı. *"Sayın Üyemiz"* hitabıyla başlayan yazıda MESS, Millet Meclisi ve Senato'nun, DGM Yasa Tasarısı'nı görüşmek üzere 14 Eylül 1976 Salı günü toplantıya çağrıldığını hatırlatarak, DİSK'in bu tasarıya karşı çıktığını ve bütün örgütüne 14 Eylül günü hazır olmaları talimatını vermiş bulunduğunu bildirdi. Tasarıyı protesto etmek amacı ile DİSK'in eylemlere girişeceği ve eğer tasarı yasalaşacak olursa, bu eylemlerin çok geniş biçimde uygulanacağı ve işyerlerinde işin durdurulacağı söylentilerinin yaygınlaşmakta olduğunu kaydetti. Böyle bir amaçla, işyerlerinde işin durdurulmasının bir siyasal grev ya da genel grev, yasadışı bir eylem niteliğinde olduğunun özellikle altını çizdi. MESS üyelerine, tasarının görüşülmesinin veya yasalaşmasının protesto edilmesi amacıyla işyerlerinde iş durdurulduğu takdirde, buna karşı alınabilecek tedbirler ve uygulanacak hukuki ve cezai müeyyideler olduğuna işaret etti. Bundan kastedilen, böyle bir eyleme katılan işçilerin bildirimsiz ve tazminatsız işten çıkarılmalarıydı. MESS işçilere yönelik olarak da *"ihtar niteliğinde"* bir bildiri yayımladı. 17 Eylül tarihinde dağıtılan MESS bildirisinde, *"Bu eylemin sonuçları sizler için çok acı olacaktır"* diyordu:[105]

> İşçi arkadaşımız,
>
> İşyerimizde, bir süreden beri işlerinizi durdurmakta ve çalışmamaktasınız.
>
> Bu eylem yasalarımıza göre yasadışı bir eylemdir, suçtur. İşyerinde işçinin en önemli görevi üretimi sürdürmektir. Bu yasadışı greve devam ettiğiniz veya katıldığınız takdirde, çalışmadığınız saatlerin ücretini, hafta tatili ücretinizi kaybedersiniz. Ayrıca hizmet sözleşmeleriniz de feshedilir, işinizi kaybetme durumu ile karşılaşırsınız. Bunlardan başka hakkınızda cezai kovuşturma da yapılabilir.
>
> Belirttiğimiz bu hususları bu konuları bilen güvendiğiniz başka kişilere de sorunuz. Onlar da bu sözlerin doğruluğunu tasdik edecektir.
>
> İşçi Arkadaşımız,
>
> Sizleri, Yasalara saygılı olduğunuza inandığımız için uyarıyoruz. Bu yasadışı eylemden vazgeçin. Bu eylemin sonuçları sizler için çok acı, işvereniniz olarak bizler için de üzücü olacaktır.

[103] DİSK Ajansı, 16 Eylül 1976.

[104] *Milliyet*, 17 Eylül 1976.

[105] *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

Altı Günlük Direniş

DİSK'in eylem kararı üzerine 16 Eylül 1976'da saat 13.00'te binlerce işçi iş bıraktı. Eylemlere, DİSK'e bağlı sendikaların yanında, Türk-İş üyesi sendikaların tabanlarından da önemli bir katılım oldu. İstanbul, İzmir, Ankara, Mersin, Bursa, Antalya, Adana, Diyarbakır, Kayseri, Sakarya ve Balıkesir'de birçok işkolunda birden başlayan iş bırakma eylemleri 21 Eylül gününe kadar altı gün sürdü. Aşağıda gün gün DGM eylemi sırasında yaşananlar aktarılmaktadır.[106]

[106] DGM direnişine ilişkin ayrıntılar aksi belirtilmediği sürece *Cumhuriyet* gazetesinin 16-23 Eylül 1976 tarihli sayılarından aktarılmıştır. Direniş boyunca *Cumhuriyet* gazetesinde eyleme ilişkin nesnel, somut ve farklı tarafların görüşlerini yansıtan kapsamlı haberler yayımlandı.

Eylemin İlk Günü: 16 Eylül

Eylem 16 Eylül 1976 Perşembe günü DİSK yöneticilerinin saat 13.00'te İstanbul'da Taksim Atatürk Anıtı'na ve İzmir Atatürk Anıtı'na siyah matem çelenkleri koymalarıyla başladı. Çelenklerde *"Demokrasi Düşmanı MC'ye hayır!"* sloganı yer alıyordu. DİSK'in eylem kararı üzerine, 16 Eylül 1976'da saat 13.00'te binlerce işçi iş bıraktı. İstanbul, Ankara, Bursa, Adana, İzmir, Antalya, Kayseri, Diyarbakır, Mersin, Kayseri, Sakarya, Balıkesir ve Manisa'da işçiler iş bırakma veya iş yavaşlatma yöntemlerini kullanarak direnişe geçti. Genel-İş, Maden-İş, Lastik-İş, Petkim-İş, Sosyal-İş ve Tekstil üyeleri yaygın bir şekilde direnişe katıldı.

İşçiler DGM eyleminde, Cumhuriyet Arşivi.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
SENİN İÇİN
EY
DEMOKRASİ
NECATİ CUMALI
FİYATI: 15 LİRA
İSTEME ADRESİ :
ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Halkevi Sokak 20/41 — Cağaloğlu/İST.

Cumhuriyet

53. YIL, SAYI: 18729 — Kurucusu: YUNUS NADİ — 17 EYLÜL 1976 CUMA

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
HİROŞİMALAR
OLMASIN
OKTAY AKBAL
Fiyatı: 90 Lira
İsteme adresi :
Cağaloğlu Halkevi Sok. No. 20 - 41, İstanbul

DGM'lerin görüşülmesi salı gününe ertelendi

ANKARA, (Cumhuriyet Büresu) Millet Meclisi dün saat 13'de Memduh Ekşi'nin başkanlığında toplanmış ancak Başkan İçtüzüğün 55. maddesi gereğince DGM'lere ilişkin oturumu, 21 eylül salı günü saat 15'e ertelediğini açıklamıştır. Ad okunarak yapılan yoklama sonunda salonda 241 üyenin bulunduğu saptanmış, başkan «gerekli çoğunluğumuz vardır» demiştir. Yoklama sırasında salona girmeyen CHP'liler yoklama bitiklen sonra gürerek yerlerine oturmuşlardır.

Öte yandan Cumhuriyet Senatosu da dün AP'li Macit Zeren'in başkanlığında toplanmış, gündeminde görüşecek bir konu bulunmadığından 28 eylüle kadar çalışmalara ara verilmiştir.

Millet Meclisinde yoklamada bulunmayan CHP'li üyeler dışındaki üyeler ise şöyledir:

Oğuzhan Asiltürk (MSP), Abdin İnan Gaydalı (AP), Murat Bayrak (AP), Mehmet Ali Arsan (Bağımsız), İhsan Tongaç (Bağımsız), H. Halit Kahraman (MSP), Abdullah Çilli (Bağımsız), Hasan Aksay (MSP), Cemil Yavaş (AP) Memduh Erdemir (AP), Mustafa Parlar (AP), Muhlis Görentaş (CGP), İbrahim Tekin (DP), DP'li İbrahim Tekin'in yoklama sırasında meclis kulisinde bulunduğu ve üç birleşim de salona girmediği dikkati çekmiştir.

Başkan Ekşi, bir birleşim önce CHP Grup Başkanvekili Nayrettin Uysal'ın AP sözcüsü Nadir Lütfi İslâm'ın sataştığı gerekçesiyle söz istemini cevaplandırmıştır. Başkan Ekşi daha evvel buna benzer bir durum olduğunu, ancak İç Türlikte böyle durumlarda söz verilecoğine dişkin bir madde olmadığını hatırlatarak Nayrettin Uysal'a söz vermiş ve gizi bildirmiştir.

Başkan Ekşi daha sonra Başbakan Süleyman Demirel imzasıyla

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

DİSK, MC iktidardan düşene dek "Genel yas,, ilan etti

■ Demokratik haklarını kullanabilmesi için üyelerini serbest bırakan DİSK, her gün, genellikle öğleden sonraları «Sessiz matem yürüyüşleri» düzenleyecek

■ İstanbul, Bursa, İzmir, Gaziantep ve Ankara ile diğer illerdeki çeşitli işyerlerinde işçiler pasif direnişe geçtiler; üretim durduruldu ya da yavaşlatıldı

(Cumhuriyet Haber Merkezi)

DİSK, MC iktidarının anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine kadar tüm ülkede «genel yas» ilân etmiştir. Anayasal ve demokratik haklarını kullanabilmesi açısından işçi üyelerini serbest bırakan DİSK, ayrıca her gün, genellikle öğleden sonraları sessiz matem yürüyüşleri veya mitingler düzenleyecektir. Mitinglerden ilki yarın İstanbul'da yapılacaktır.

Öte yandan DGM'lerin yasaklaştırılmak istenmesini protesto amacı ile başta ağır sanayii olmak üzere, maden, kimya, ilaç, genel hizmetler iş kollarında 300'e yakın iş yerinde, yüzbinin üzerinde işçi pasif direnişe geçmiştir. Saat 13'ten itibaren işlerinin başında oturarak üretimi durduran işçilerin direnişi sessiz ve oluşsuz sürdürülmüştür.

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin iki gün süren ortak toplantıları sonunda alınan kararlar dün saat 13'ten itibaren uygulamaya sokulmuş ve ilk olarak İstanbul'da Taksim Atatürk anıtına, İzmir Atatürk anıtına DİSK yönetilerince siyah matem çelenkleri konulmuştur. DİSK yöneticilerinin çelenklerinde «Demokrasi düşmanı MC'ye hayır» sloganı görülmüştür.

PASİF DİRENİŞLER

Dün saat 13'ten sonra çeşitli illerde etkin sanayi kollarında ve özellikle önemli iş yerlerinde işçi direnişleri başlamıştır. Maden-İş Sendikasının yetkili olduğu iş yerlerinin tümünde, kimya, ilaç ve genel hizmetler dallarında etkinlik kazanan direnişin 300 civarında iş yerini ve 100 bin üzerinde işçiyi kapsadığı öğrenilmiştir. Türk-İş'e bağlı Petrol-İş de Aliağa ve İpraş rafineri işçileri ile pasif direnişe katılmıştır.

İstanbul'da maden iş kolunda Topkapı yöresinde 35, Pendik - Kartal 49, Beyoğlu - Levent 61, Silâhtarağa-Eyüp 33 ve Sefaköy'de 19 iş yerinde direniş gerçekleştirilmiştir. Üretimin durduğu iş yerleri arasında Türk Demir Döküm, Rabak, Arçelik, Kavel, Philips, Profilo, Nasyonal gibi büyük ve sanayide etkin iş yerleri de vardır. İstanbul'da ayrıca ilaç ve gıda iş kolunda da direnişler görülmüştür. Unilever işçileri de direnişe katılmışlardır.

Bursa'da Tofaş, Renault'da dahil 14 iş yerinde oluşsuz olarak direniş gerçekleştirilmiştir. An-

(Devamı Sa. 9, Sü. 4 de)

Yahya Demirel'in avukatı, gazetemiz için açtığı dava sonuçlanırken hakimi reddetti

ANKARA, (Cumhuriyet Büresu) Yahya Demirel'in Cumhuriyet aleyhine açtığı tazminat davalarına dün Fincı ve 12'nci Hukuk Mahkemelerinde devam edilmiştir. Her iki duruşmada Cumhuriyet'i, avukat Emin Değer ve avukat Beyhan Gürsu, Yahya Demirel'i de avukat Toğrul Tokluca temsil etmişlerdir.

Fincı Hukuk Mahkemesindeki davada Hâkim Hayri Karadoğan dava ile ilgili sonucu ve kararı yandıracağı sırada Yahya Demirel'in avukatı Toğrul Tokluca bir dilekçe vererek «reddi hâkim» talebinde bulunmuştur. Bu nedenle mahkeme kararını yazdırma olanağı bulamamıştır.

12'nci Hukuk Mahkemesindeki Cumhuriyet sorumluları ile Şeref Duruşmeli aleyhine açılmış tazminat davasına da devam edilmiş, Mahkeme Maliye, Ticaret ve Gümrük Tekel Bakanlıkların-

Cumhuriyet, 17 Eylül 1976.

Direniş özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Adana'da etkisini gösterdi.[107] Eylemin ilk gününde metal, kimya, ilaç ve genel hizmetler işkolları başta olmak üzere 300'e yakın işyerinde 100 binin üzerinde işçinin pasif direnişe katıldığı belirtildi. Türk-İş'e bağlı Petrol-İş'e üye işçiler de Aliağa ve İPRAŞ rafinerilerinde eyleme katıldı. İstanbul'da metal işkolunda Topkapı yöresinde 35, Pendik ve Kartal'da 49, Beyoğlu-Levent'te 61, Silahtarağa-Eyüp'te 33 ve Sefaköy'de 19 işyerinde pasif direniş gerçekleşti. Üretimin durduğu işyerleri arasında Türk Demirdöküm, Rabak, Arçelik, Kavel, Philips, Profilo ve Nasyonal gibi işyerleri de vardı. İstanbul'da ilaç ve gıda işkolunda da direnişler yapıldı. Unilever işçileri de direnişe katıldı. Bursa'da Tofaş ve Renault dahil 14 işyerinde direniş gerçekleştirildi. Antep'te 2, İzmir'de 24 ve Ankara'da 24 madeni eşya işyerinde üretim tamamen durdu. Genel-İş Ankara, İzmir, Adana, Kayseri ve Eskişehir'de tüm belediye hizmetlerini durdurdu. DİSK Ankara Bölge Temsilcisi Ömer Çiftçi Meclis kapısına siyah çelenk koyduktan sonra gözaltına alındı. Aynı saatte Ankara'da Zafer Anıtı'na da siyah çelenk konuldu. İzmir'de işi bırakan işçi sayısının 40 bini aştığı belirtildi. Aliağa (İzmir) ve İPRAŞ (İzmit) rafinerilerinde üretim önce yavaşlatıldı ve ardından durduruldu. Bin 800 otobüs ve troleybüs sürücüsü ve biletçisi kontak kapatınca ulaşımda ciddi aksamalar yaşandı. Adana ve Gaziantep'te ise anıtlara matem çelengi koyan DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ile direnişe geçen işçilerin üyesi olduğu sendikaların yöneticileri gözaltına alındı.[108]

Dönemin İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk (MSP), Genel Yas eylemini işçi haklarını zedeleyen kanunsuz bir eylem olarak niteledi. DGM'lerin işçi hakları ile ilgisi olmadığını, DGM'lerin komünizm ile bölücülük yapmak isteyenlerle mücadele edeceğini iddia etti. Türk-İş Başkanı DİSK'in eylemleri hakkında bilgileri olmadığını ifade

[107] *Dünya*, 17 Eylül 1976.

[108] *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1976.

Demirdöküm işçileri DGM eyleminde, DİSK Arşivi.

ederken, *"Açıklamamız eylem şeklinde olacak"* dedi.[109] Türk-İş Başkanı'nın söz ettiği eylem, 163. maddenin DGM kapsamı dışında bırakılırsa yapacaklarını belirttiği eylemdi. Doğrudan DGM'lere karşı bir eylem değildi.

Eylemin başladığı 16 Eylül Perşembe günü DGM yasa tasarısının Meclis görüşmeleri 21 Eylül Salı gününe ertelendi. Aynı gün gazetelerde yer alan haberlere göre DGM tasarısının 11 Ekim'e kadar yasalaşmasının mümkün olmadığı belirtildi. TİSK Başkanı Halit Narin ise Başbakan Demirel ile yaptığı toplantıdan sonra DİSK ve Türk-İş'in DGM konusunda baskı unsuru olacaklarını sanmadığını, böyle bir şey olursa idareyi [Hükümeti] destekleyeceklerini açıkladı.[110]

EYLEMİN İKİNCİ GÜNÜ: 17 EYLÜL

17 Eylül'de Genel Yas eylemi yaygınlaşarak sürdü. İkinci gün İzmit'te kurulu İPRAŞ ile İzmir Aliağa rafinerilerinde üretim durdu. Rafinerilerin durması akaryakıt darlığının hissedilmesine yol açtı. Direniş metal, genel hizmetler, ilaç, petro-kimya, tekstil, gıda ve lastik işkollarında yoğunlaştı. Özellikle büyük şehirlerde ulaşım ve temizlik hizmetleri ciddi biçimde aksadı. İstanbul'da yüzlerce işyerinde üretim durdu, fabrikaların yoğun olduğu bölgeler sessizliğe büründü. İşçiler işbaşı yapıyor; ancak çalışmıyordu. Direnişin ikinci gününde Türk-İş üyesi sendikalara bağlı işyerlerinden de katılımlar arttı. Türk-İş üyesi sendikaların örgütlü olduğu Yaşar Mensucat, Santral Dikiş, Boyateks, Hasköy Yüniplik ve Osman Kaymak Mensucat işçileri eyleme katıldılar. DİSK üyelerinin Ankara'da başlattıkları eyleme binlerce işçi katıldı. Özellikle belediye işçilerin yürüttüğü direniş ulaşım ve çöp toplama işlerinde ciddi aksamalara yol açtı. Ankara'da metal işkolunda işçiler direnişe katıldı. İPRAŞ ve Aliağa rafinerilerinde üretimin durmasının yanı sıra TPAO'nun akaryakıt ve bakım

[109] *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1976.
[110] *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1976.

DİSK'in "genel yas,, eylemi

Cumhuriyet, 18 Eylül 1976.

işyerlerinde çalışan işçiler de üretimi durdurdu. İPRAŞ'ta sözleşme yetkisi Türk-İş üyesi Petrol-İş'te iken, DİSK üyesi Petkim-İş de işyerinde etkindi ve aralarında uyuşmazlık vardı. İPRAŞ'ta direnişin ikinci günü meydana gelen olaylar sonucunda 48 işçi gözaltına alındı.

Direniş tatil köylerinde çalışan işçilere de uzandı. Kuş-Tur, Fransız Tatil Köyü ile Foça Tatil Köylerinde de eylem nedeniyle turistler tatil köylerini terk etmeye başladı. İzmit'te ise direnişe belediye işçilerinin yanı sıra Fastaş, Philips, Çelik Halat, Good Year, Pirelli ve Rabak işçileri de katıldı. Mersin'de direnişe Maden-İş, Genel-İş ve Petkim-İş'e üye binlerce işçi, 10 işyerinde, 17 Eylül günü saat 08.00'den itibaren direnişe geçti. Direnişe katılan işyerleri arasında Sumaşi, Şahmanlar Döküm Sanayi, Orman Tamirhanesi, Demsan, Leyland, Mitaş, Rıfat Elbeyoğlu Kazan Sanayi gibi işyerleri de vardı. Genel-İş üyeleri Mersin ve Tarsus belediyelerinde, Petkim-İş üyeleri de Soda Sanayii'nde direnişe geçtiler. Direnişe katılan sendika yöneticileri ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.[111]

Bu arada Mersin'de ilginç bir gelişme yaşandı. Türk-İş'e bağlı Petrol-İş Şube Başkanı Münip Tepeci, Türk-İş ile kendi sendikasının DGM Yasası'nın çıkarılması karşısındaki tutumunu protesto etmek üzere 17 Eylül saat 14.00'te ölüm orucuna başladı.[112] Adana'da Genel-İş üyesi işçilerin direnişe geçmesinin ardından ikinci gün (17 Eylül) Gıda-İş'e üye işçiler ile Tekstil ve Yeni Haber-İş'e üye işçiler de direnişe katıldı. Diyarbakır'da Genel-İş üyesi 600 işçi direnişe katıldı. Bursa'da 14 fabrikada 10 bine yakın işçinin direnişe katıldığı bildirildi. Adapazarı'nda ise Balkanların ve Ortadoğu'nun en büyük fabrikalarından biri olan Asit Sanayi Fabrikası işçileri de direnişe katıldı.[113]

111 *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.
112 *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.
113 *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.

Direnişin ikinci gününde Kemal Türkler yaptığı açıklamada, *"İktidar ortaklarını bir an önce istifaya çağırıyorum"* derken, Türk-İş Başkanı Tunç, DİSK'i suçladı. Tunç, işçilerin eylem çağrısına iltifat etmediğini iddia etti. Tunç ayrıca DİSK'in genel grev yapacak gücü olmadığını, eylemi Türk-İş'e yüklemeye çalıştığını ve sorumluluktan kaçtığını iddia etti.[114] TİSK Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu ise direniş sona ermediği takdirde işyerlerinde hukuki müeyyideler uygulayacaklarını açıkladı. Demirel, *"Hükümeti kuran DİSK değil ki, düşüren DİSK olsun. Hükümet DİSK'in işi değil"* diyerek, *"DGM'nin işçi haklarıyla ilgisi yok"* iddiasını tekrarladı. İçişleri Bakanı Asiltürk ise, *"Kaba kuvvete başvurmak suçtur"* açıklamasını yaptı.[115]

Direnişin ikinci günü DİSK Genel başkanı Türkler, TİSK Başkanı ile İçişleri Bakanı'nın direnişlerle ilgili açıklamalarını yanıtladı. Türkler, iktidarın DGM Yasası çıkararak 1977 seçimlerini kazanmak istediğini, DİSK'in bunu önlemek ve ilerici bir iktidarın işbaşına gelmesini sağlamak için Genel Yas ilan ettiğini belirtti.[116]

Eylemin Üçüncü Günü: 18 Eylül Motorize Eylem

Direnişin üçüncü gününde iki önemli eylem öne çıktı. Bunlardan biri Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nda üretimin tamamen durmasıydı. İPRAŞ ve Aliağa rafinerilerinde üretimin durmasının

Motorize eylem, 18 Eylül 1976.

[114] *Dünya*, 18 Eylül 1976.
[115] *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.
[116] DİSK Ajansı, 17 Eylül 1976.

Ankara'da Zafer Anıtı'na DGM protestosu için çelenk bırakan DİSK'liler, DİSK Arşivi.

ardından büyük kamu fabrikalarından biri olan Ereğli'de üretimin durması Genel Yas açısından kritik bir eşik oldu. Polis, binlerce işçinin direnişe geçtiği Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nı ablukaya aldı. İşçiler donmaması için yüksek fırını rotasyona aldılar.[117]

Direnişin üçüncü gününün diğer önemli eylemi ise Genel Yas kapsamında düzenlenmesi planlanan yürüyüşlerden ilkinin yapılması idi. DİSK Yürütme Kurulu 16 Eylül 1976 tarihli toplantısında 18, 20 ve 21 Eylül 1976 günleri saat 14.00 ile 18.00 arasında Beşiktaş Meydanı-Dolmabahçe Caddesi-Gümüşsuyu güzergâhı üzerinden Taksim'e sessiz matem yürüyüşü düzenlenmesi ve Taksim'de Atatürk heykeline çelenk konması ve saygı duruşundan sonra dağılınmasına kararı vermişti ve Yürüyüş Tertip Komitesi, Celal Küçük başkanlığında Fehmi Işıklar ve Müşür Kaya Canpolat'tan oluşturulmuştu.[118] Ancak DİSK Yönetimi direnişin üçüncü gününde yapılacak matem yürüyüşünün programını değiştirdi. Yürüyüşün DİSK yönetimine ulaşan istihbarat nedeniyle ertelendiği belirtildi.[119] Ertelenen sessiz matem yürüyüşü yerine, DİSK yeni bir eylem tarzı uygulayarak, İstanbul'da Beşiktaş'tan Taksim'e kadar uzanan yüzlerce araçlık bir konvoyla DGM'yi protesto etti. Eylem sırasında trafik felce uğradı. Saat 15.00'te başlayan DİSK'in araçlı yürüyüşünde kamyon ve otobüsleri dolduran işçiler *"Demokrasi Düşmanı MC'ye Hayır!"*, *"DGM'ye Hayır!"* ve *"Faşizme Geçit Yok!"* gibi çeşitli sloganların yazılı olduğu pankartlarla siyah çelenkler taşıdılar. Bir ucu Yıldız Yokuşu'nda iken diğer ucu Taksim'de olan konvoya, Beşiktaş ve Taksim'de toplanan geniş bir kalabalık da eşlik etti. İşçiler, Taksim Atatürk Anıtı'na siyah çelenk bırakarak tekrar işyerlerine döndüler.[120]

Motorize eylem de daha sonra çeşitli eleştiriler aldı. Bu eleştirilere kısmen hak vermek de mümkündü. Gerçekten de o günlerin ortamında planlanan bir yürüyüşü motorize bir eyleme dönüştürmek belki yenilik gibi görünüyordu; ama böyle bir gösterinin işçi yürüyüşlerindeki kitlesellik ile bir ilgisi yoktu. İşçilerin yaşam biçimlerine de pek uygun sayılamazdı. Motorize eylemin bir başka sorunlu yönü de planlanan yürüyüşe diğer kitle örgütlerinin katılımına olanak vermemesiydi.[121] Öte yandan trafiğin felç edilmesinin toplumdan tepki alması da mümkündü.

Basında yer alan haberlere göre direnişin üçüncü gününde direnişin en etkin olduğu İstanbul'da yeni katılan işyerleri ile metal, tekstil ve ilaç sektörlerindeki işyerlerinin büyük çoğunluğu, lastik, plastik, kimya

[117] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1976.

[118] 16 Eylül 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[119] Derinden Gelen Kökler-2, s. 43.

[120] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1976.

[121] Derinden Gelen Kökler-2, s. 44.

■ Sosyal Demokrat Sendikalar, Türk-İş yönetiminin DGM konusundaki direnişle ilgili tavrını protesto ettiler; İstanbul'da motörlü araçlarla düzenlenen gösteride işçiler, Taksim anıtına siyah çelenkler bıraktılar

Ereğli Demir Çelik'te de üretim tümüyle durdu

Cumhuriyet Haber Merkezi

Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı yürütülen tüm direnişi desteklemek için başlattığı pasif direniş dün yurt çapında daha da yaygınlaşarak eylemine devam etmiştir. DİSK'in etkin olduğu özel sektörün hemen hemen bütün fabrikalarında üretim durmuştur. İpraş ve Aliağa rafinerilerinden sonra dün de Ereğli İzmir Çelik Tesislerinde üretim tamamıyla durmuştur.

DİSK'in «MC fiti'dan dönene kadar» ilan ettiği «Genel yas» kampanyası içinde düzenlenen ilk yürüyüş ise, İstanbul'un yüzlerce araç konvoyunun katılmasıyla, Beşiktaş'tan Taksim'e kadar sürdürülmüştür. Bir ucu Taksim'e varırken, diğer ucu Yıldız'da kalan araç konvoyunu çok kalabalık bir halk topluluğu izlemiş, otobüs ve kamyonlardaki işçilerin taşıdıkları siyah çelenk ve direkler Taksim anıtına bırakılmıştır.

Türk-İş'e bağlı sosyal demokrat sendikalar, DİSK'e bağlı işçilerin eylemi sürerken, Türk-İş yönetiminin takındığı tavrı protesto eden açıklamalar yapmış, gerçekleşecek eylemleri saptamak üzere toplantılar düzenlemişlerdir. Sosyal demokrat sendikalar, toplantının bitiş saatine (6) kadar da temsilcilerinin DGM'ye yönelik bir eylem yapmayacağını açıklamışlardır.

ARAÇLI YÜRÜYÜŞ

Saat 15'de başlayan DİSK'in araçlı yürüyüşünde, fabrika ve atölyelerini terkeden işçiler, «Devrimci» diyerek MC'ye hayır», «DGM'ye hayır», «halkımız geçit yok», «genel grev hakkımız» yazılı siyah pankartları ve siyah çelenkleri taşımışlardır.

Saat 13'ten itibaren yürüyüşe katılacak araçlar, Beşiktaş İnönü bayanca Yıldız, Zincirlikuyu'ya doğru dizilirlerken, Beşiktaş ve Taksim'de kalabalık bir halk topluluğunun sürekli gelişi izlendi. Miting başlayana kadar her iki meydan da işçi-memur servisli MC iktidarı ve DGM aleyhine gösteri yapılmıştır.

DİSK'in araçlı yürüyüşüne çok sayıda DİSK üyesi fabrika içinde yaşanda, Türk-İş'e bağlı Petrol-İş ve Cheyis Sendikaları, Sehir Tiyatrosu sanatçıları, Yapı-Yol Sendikası, İECD, TGB-DEB, TÜM-DER ve İGD de katılmışlar dır.

DİSK yöneticilerinin bulunduğu ilk araç Taksim'e ulaştığı, Ana

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

Cumhuriyet, 19 Eylül 1976.

ve gıda sektörlerindeki fabrikaların ise en önemlilerinde üretim tümü ile durdu. Belediye işçilerinin çalışmaması sonucu İstanbul'da çok ciddi bir çöp sorunu oluştu. Bazı turistik işletmeler ile PTT işyerlerinde de hizmetler durdu. *Cumhuriyet*'in hesaplamalarına göre İstanbul'da pasif direnişe 100 binin üzerinde işçi katılmıştı.[122] Edirne'de direnişe katılan işçi sayısının 5 bine ulaştığı bildirildi. Eylemin üçüncü günü İPRAŞ'taki üretimi durdurma eylemi devam ederken, Aliağa Rafinerisi'nde üç gündür devam eden direniş nedeniyle İzmir ve çevresinde akaryakıt sıkıntısı arttı. İzmir'de eyleme, belediye işçileri yanında sağlık işçileri de katıldı. Direnişin üçüncü gününde SSK Tepecik ve Buca hastanelerinde işçiler iş bıraktı. Bu hastanelerde sadece acil vakalara bakıldı. İzmir'de direniş devam ederken Türk-İş İzmir 3. Bölge Temsilcisi, Tunç'un *"Mao yası"* demagojisini sürdürerek Genel Yas eyleminin Mao'nun yası olduğunu iddia etti. Direnişin üçüncü gününde Türk-İş'teki sosyal demokrat sendikalar adına Halit Mısırlıoğlu Türk-İş yönetimini eleştirerek, direniş yapan işçilerin sesine kulak verilmesini istedi.[123]

EYLEMİN DÖRDÜNCÜ GÜNÜ: 19 EYLÜL

Eylem 19 Eylül günü de devam etti. İPRAŞ ve Aliağa'da üretime geçilememesi nedeniyle akaryakıt dağıtımında kısıtlama devam etti. Eylemin dördüncü gününde Ereğli Demir Çelik'te üretimi durduran binlerce işçi işbaşı yaptı. Konuyla ilgili olarak açıklama yapan yerel sendika yöneticileri, işçilerin DGM ile ilgili olarak siyasal iktidara uyarı yaptıklarını, şimdilik bu uyarıyı yeterli gördüklerini, gerek görülürse yeniden

[122] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1976.

[123] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1976.

■ Barolar Birliği Genel Kurulu DGM'lere karşı demokratik baskı gruplarının giriştikleri eylemleri destekleme kararı aldı

MİLLET MECLİSİ ANAYASA KOMİSYONU ÇARŞAMBA GÜNÜ TOPLANTIYA ÇAĞIRILDI

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — AP'li Grup Başkanvekilleri Devlet Güvenlik Mahkemelerine ilişkin yasa önerileri görüşülmesine yarın Meclis'te devam edilecek, CHP'liler de eşgüdümlerini sürdüreceklerdir. Bu arada Milet Meclisi Anayasa Komisyonu, Devlet Güvenlik Mahkemelerine ilişkin yasa önerileri görüşmek üzere 22 eylül çarşamba günü toplantıya çağrılmıştır.

AP'li Komisyon Başkanı İsmail Hakkı Ketenoğlu'nun üyelere gönderdiği çağrı mektubunda yönlerin de sapmamaları, Resa göre, çarşamba günkü toplantıya öneri hazırlıkları tamamlandığı, AP Grup yönetimlerinin önerisi doğrultusunda DGM önerileri ele alınarak görüşülecektir. Bu önerileri, AP Kırşehri Milletvekili Mehmet Aragün, MSP Grup Başkanvekili Şevket Kazan ve CGP'li Mehmet Alimuydaoğlu tarafından hazırlanmış DGM'lerle ilgili yasa önerileridir.

Bu üç öneri, Meclis gündeminde olmayışı, komisyon gündeminde bulunduğundan, komisyonda görüşüldükten sonra Meclis gündemine alınacaktır.

Öte yandan CHP, Devlet Güvenlik Mahkemesiyle ilgili yasa önerilerini yarın görüşmeye başlayacak olan Milet Meclisi'nde eşgüdümünü sürdürecektir. CHP Grup Başkanvekillerinden Ali Nejat Ozan, dün verdiği demeçte şunları söylemiştir:

(Devamı Sa. 1, Sü. 8 de)

Avukatlar DGM'yi protesto için yürüyüş yapacak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) Türkiye Barolar Birliğinin olağanüstü genel kurulu dün çalışmalarını tamamlamıştır. Toplantıda, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yeniden kurulması gerektiklerini kara tüm avukatlarca uygulanacak eylem biçimleri saptanmış ve DGM'lere karşı demokratik baskı gruplarının girişecekleri eylemlere destekleneceği karar verilmiştir.

Türkiye Barolar Birliği olağanüstü Genel Kurulu, girişilecek direniş eylemlerini şöyle saptamıştır:

1 — Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nun uygun göreceği bir günde yürüyüş yapılacaktır.

2 — Bir günlük duruşma boykotu; o gün, avukatlar, hiçbir mahkemede duruşmaya çıkmayacaklardır.

3 — Yargıçların, DGM'lerde görev kabul etmemeleri için protestoya çağrılarda bulunulması.

4 — Parlamenterlere, özellikle avukat parlamenterlere yasa önerilerini «ivedi» olarak sunmaları için çağrıda bulunulması.

5 — Barolar Birliği olağanüstü toplantısında alınan kararların sonunda ve milletvekillerine duyurulması.

6 — Avukatların 150'nin muddeinin değiştirilmesi için ön tasarı hazırlanması.

7 — Anayasanın 32/1 ve 136. 140'ıncı maddelerinin DGM'de hakiyle ilk kabul edildiği şekilde değiştirilmesine ilişkin tasarı hazırlanması, bu tasarının bütün siyasal parti yönetimlerine gönderilmesi.

8 — Türkiye Hakimler Kurulu'na başvurarak DGM yasası çıktığı takdirde, kendi görev ve yetkilerini kısıtladığı için, Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmaları konusunda çağrıda bulunma.

9 — DGM'nin yasalaşması halinde Cumhurbaşkanına «Veto» hakkını kullanması için başvurma.

10 — Barolar Birliği Yönetim Kurulunca bir üç, davayı görmek üzere dönüşümlü bir heyet kurulması, bu dönüşümlü heyetlerin kamuoyu ve hukuki güvenceye sahip olmadıkları için, savunmaları reddetme hayatına girmemeleri ve reddetme hayatına girmemeleri durumunda, bu dönüşümlü heyetlerin kurulmamasını sağlamak.

11 — Bu görevlerin ve sonuçlarının gerçekçi bir biçimde yürütülmesi için, bir dönüşümlü heyetin kurulmasını sağlamak.

12 — Barolar Birliği olağanüstü Genel Kurulu'nun kabul edilmesi.

(Devamı Sa. 9, Sü. 2 de)

Cumhuriyet, 20 Eylül 1976.

eylem yapacaklarını açıkladı. Direniş sırasında polisin kordon altına aldığı fabrikada Vali, Genel Müdür ve sendika temsilcilerin katıldığı bir toplantı sonunda işe başlama kararı alındı. Direnişin dördüncü gününde İPRAŞ'ta üretimi durdurma eylemi devam etti. Petkim-İş yöneticileri önceki gün askeri kordon altına alınarak işçilerin çıkarıldığını ve Petrol-İş üyesi 40-50 işçi ile üretim yapılmak istendiğini, ancak bu işçilerin 20 bin metreküp kapasiteli fabrikada 2 bin metreküp üretim bile yapamadıklarını çünkü gerçek rafineri işçisi olmadıklarını belirtti. Aliağa rafinerisinin çalıştırılması için gösterilen çabalar da bir sonuç vermedi ve üretimi durdurma eylemi devam etti. Eylem sonucu özellikle büyük kentlerin sokaklarında biriken çöplerin arttığı bildirildi. Çukurova bölgesindeki eylemler Türk-İş'e bağlı Tes-İş ve Petrol-İş şubeleri tarafından yapılan açıklamalar ile desteklendi. Öte yandan DGM direnişine DİSK üyesi Yeni Haber-İş'in PTT işyerlerinde çalışan üyeleri de katılmaya başladı. Bu durumun uluslararası ve şehirlerarası telefon görüşmelerini aksatacağı belirtildi. Öte yandan, direnişle ilgili özellikle küçük merkezlerde işçi ve sendikacılarla ilgili soruşturmalar da yoğunluk kazandı. Bu arada Türkiye Barolar Birliği Olağanüstü Genel Kurulu, DGM'lere karşı protesto yürüyüşü yapma kararı aldı.[124]

EYLEMİN BEŞİNCİ GÜNÜ: 20 EYLÜL

Eylemin beşinci günü DGM'ye karşı direnen işçilerden 73'ü tutuklandı. Tutuklananların 23'ünün İPRAŞ işçisi olduğu, İzmir'de 8, Adana'da ise 42 işçinin tutuklandığı bildirildi. Direnişin beşinci gününde Aliağa'da üretim tamamıyla dururken, İPRAŞ'ta ise üretimin yavaşladığı bildirildi. İPRAŞ ve Aliağa'daki direnişin etkili olduğu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın benzin ve motorin ithal edilecek açıklamasıyla ortaya çıktı. Bakan, akaryakıt sıkıntısının artmaması için ithalat yoluna gideceklerini açıkladı. Adana'da DGM Savcısı, DGM'ye karşı direnen tüm işçi ve sendikacıların gözaltına alınması talimatını verdi. İzmir'de Aliağa'daki direniş yanında belediyeye ait otobüs ve troleybüsler de çalışmadı. Ankara'da direniş nedeniyle ulaşımda meydana gelen aksamalara karşı Valilik şehirlerarası otobüslerle şehir içinde yolcu taşınması kararı aldı. Mersin'de ölüm orucuna yatan Petrol-İş Şube Başkanı Münip Tepeci'nin sağlık durumunun bozulduğu bilgisi verildi. Bursa'da gözaltına alınan 43 işçinin adliyeye çıkarılmadan bekletildiği bildirildi. Maden-İş 13. Bölge Temsilcisi Selim Mahmutoğlu işverenlerin işçileri tutuklatmak için düzmece rapor tuttuğunu açıkladı.[125]

[124] *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1976.

[125] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.

DGM'ye Hayır yürüyüş ve mitingi, 27 Eylül 1976, Ankara Tandoğan Meydanı.

DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca DGM eylemi nedeniyle adliyede, DİSK Arşivi.

Direnişe beşinci gününde İstanbul ve Ankara Belediye Başkanlarından destek ve uyarı geldi. İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan, direnişi saygı ile karşıladıklarını belirterek, *"Ancak işçinin bu tartışılmaz gücünün DGM'lerle ilgili uğraşıya ters bir etki yapmasından, kamuoyunu aksi yönde oluşturmasından, samimi ve ciddi bir endişe duymaktayım"* açıklamasını yaptı.[126] Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay direnişte bulunan temizlik işçileri ile birlikte basın toplantısı düzenleyerek DGM'lere karşı olduğunu açıkladı.[127]

Bu arada bir açıklama yapan Kemal Türkler, TRT ve Hükümet'in, DİSK'in 15 Eylül'de açıklanan kararlarını tahrif ettiklerini belirtti. Türkler, DİSK'in 15 Eylül'de iki karar aldığını, bunlardan birinin MC'nin anayasal ve demokratik yollardan düşürülmesi için Genel Yas kararı olduğunu, bunun için kullanılacak yöntemin matem yürüyüşleri ve mitingler olduğunu belirtti. Türkler, ikinci kararın genel yas ilan eden birinci karar ile karıştırılmaması gerektiğini, DİSK'in anayasal ve demokratik haklarını kullanmak açısından işçi üyelerini serbest bıraktığını açıkladı.[128]

DGM direnişinin beşinci gününde Petrol-İş Genel Teşkilatlanma Sekreteri Cevdet Selvi bir açıklama yaparak Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi ve Petrol-İş eski Genel Başkanı Ziya Hepbir'in DGM'lere karşı çıktığı için görevinden alındığını belirtti.[129]

21 Eylül: Altıncı Günde Eylem Sona Erdi ve Tutuklamalar Başladı

21 Eylül günü DİSK yöneticileri için tutuklama kararı verildi. 21 Eylül günü erken saatlerde DİSK genel merkezi polis tarafından kuşatılıp, basıldı ve arandı. Ancak polis

[126] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.
[127] DİSK Ajansı, 20 Eylül 1976.
[128] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.
[129] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.

Son Havadis

HALK İÇİN HALKLA BERABER

omünizmi
i tehlike
mıyor

Sıkıyönetim 4 yıl önce DİSK'i TKP'ye bağlı anarşist deposu olarak ilan etmişti

Genel Sekreter ve Yönetim Kurulu Üyeleri ile beraber DİSK G.Başkanı Kemal Türkler Tutuklandı

TÜRKİYE İLE DİREKT TEMAS

T.K.P

Kemal Türkler ve DİSK dışarıdan talimat alıyor

İKİ YENİ YAZI SERİMİZ

BADEMLER KÖYÜ KOOPERATİFİ VE BİR SIYASİ YORUM

Son Havadis gazetesinin hayal mahsulü DİSK TKP şeması, 23 Eylül 1976.

yasadışı bir şey bulamadığına dair bir tutanak tutmak durumunda kaldı. Genel Sekreter Mehmet Karaca aynı gün DİSK'e geldiğinde emniyete götürüldü ve ardından çıkarıldığı mahkemece tutuklandı. Karaca'nın tutukluluğuna avukatlar tarafından yapılan itiraz sonucu Karaca'nın tutukluluğu 23 Eylül'de kaldırıldı ve tahliye edildi. DİSK'e baskın yapıldığı 21 Eylül günü Bakırköy 3. Asliye Ceza Mahkemesi, Genel Başkan Kemal Türkler ile Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Mehmet Kılınç, Rıza Güven ve Celal Küçük hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi. [130]

DİSK yöneticilerinin tutuklanması AP yanlısı aşırı sağcı *Son Havadis* gazetesinde *"asparagas"* ve sansasyonel bir yaklaşımla verildi. Kendisi bizzat giderek mahkeme karşısına çıkan Türkler için *"yakalandı"* diyen *Son Havadis*, *"Kemal Türkler ve DİSK dışarıdan talimat alıyor"* şeklinde uydurma bir başlık kullandı. Bununla da yetinmeyen gazete, *"Sıkıyönetim 4 yıl önce DİSK'i TKP'ye bağlı anarşist deposu olarak ilan etmişti"* şeklinde bir başlıkla, DİSK'i TKP'ye bağlı gösteren gayri ciddi ve hayal mahsulü bir şema yayımladı.[131]

20 Eylül 1976 günü toplanan DİSK Yürütme Kurulu adına Kemal Türkler, 21 Eylül 1976 günü bir açıklama yaptı. Açıklamada Genel Yas kararının yeniden görüşüldüğü belirtilerek, çöp ve ulaşım gibi güncel konuların çözümü için genel hizmetler işkolundaki işçilerin kararlarını yeniden gözden geçirmelerinin istendiği ve belediyelerde çalışan işçilerin 21 Eylül saat 05.00'ten itibaren çalışmaya başlamış olmalarından mutluluk duyulduğu belirtildi.

Açıklamada Yürütme Kurulunun, *"Genel Yas"* konusundaki DİSK kararının aynen kalmasına karar verdiği, DGM Yasası'nı protesto için giriştikleri direniş hareketinin bugün için hedefine ulaşmış olması nedeniyle bu konuda alınmış kararların yeniden gözden geçirilmesi için işçileri uyardığı belirtildi.[132] Bunun üzerine DİSK'e bağlı sendikaların üyeleri, yeni ortaya çıkan koşullar altında bir durum değerlendirmesi yaparak kademeli olarak direnişi kaldırmaya başladılar.

DİSK Yönetim Kurulu, 21-22 Eylül 1976 tarihlerinde olağanüstü olarak toplandı. Toplantıda DGM ile ilgili gelişmeler değerlendirildi. Toplantının ikinci gününe Yürütme Kurulunun 6 üyesi tutuklandığı için toplantıya katılamadı. [133]

[130] *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

[131] *Son Havadis*, 23 Eylül 1976.

[132] DİSK Ajansı, 21 Eylül 1976.

[133] 21-22 Eylül 1976 tarihli toplantısı, DİSK Yönetim Kurulu,

GÖZALTI, TUTUKLAMALAR VE DAVALAR

22 Eylül günü Türkler ve diğer DİSK yöneticileri adliyeye geldi ve tutuklama kararları vicahiye[134] çevrildi. DİSK hukukçuları bu karara da itiraz ettiler ve Ağır Ceza Mahkemesi, DİSK yöneticileri hakkında tutuklama kararını kaldırıp tahliyeye karar verdi. Mahkeme tutukluğu kaldırma kararında şu gerekçelere yer veriyordu:[135]

> 1- Gönderilen hazırlık evrakında hangi tarihte, hangi işyerinde kanunsuz grev uygulandığı belirtilmemiştir.
>
> 2- DİSK yöneticilerinin işçileri kanunsuz greve teşvik ettikleri hakkındaki delillerin neler olduğu açıklanmamıştır.
>
> 3- İncelenen DİSK karar defterlerinde bu konuda (kanunsuz grev konusunda) alınmış bir karar bulunmadığı görülmüştür.

Eylemden yaklaşık iki ay sonra Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 27 Kasım 1976 tarihinde DİSK yöneticileri hakkında kamu davası açtı. Savcılık Genel Yas eylemi nedeniyle DİSK Genel Başkanı Türkler ile Genel Sekreter Karaca ve Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Mehmet Kılınç, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu ve Fehmi Işıklar hakkında 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 55. maddesine aykırı davrandıkları gerekçesiyle altı aydan az olmamak üzere hapisle cezalandırılmalarını istedi.[136]

Ankara'da 5 bin işçi için soruşturma açıldı. DİSK'in çağrısına uyarak Genel Yas eylemine katılan 5 bin işçi hakkında Yenimahalle Cumhuriyet Savcılığı soruşturma başlattı.[137]

DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi. Toplantıda açık bulunan Genel Başkan Vekilliğine Abdullah Baştürk seçilmiştir. Toplantıda Yürütme Kurulunun altı üyesinin tutuklu olması nedeniyle tutuklanan Yürütme Kurulu üyeleri serbest bırakılıncaya kadar bir geçici yürütme komisyonu seçilmesi ve bu komisyonun Yürütme Kurulu üyesi Fehmi Işıklar (Maden-İş) ile Abdullah Baştürk (Genel-İş), Burhan Şahin (Basın-İş), Şinasi Kaya (Maden-İş) ve Erol Yalçın (Tekstil)'dan oluşmasına karar verilmiştir.

[134] Yokluklarında (gıyap) verilen kararın yüzlerine okunarak uygulamaya konulması (vicahi).

[135] *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

[136] *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1976.

[137] *Milliyet* ,24 Eylül 1976.

Türkler ve yürütme kurulu üyeleri adliyede, 22 Eylül 1976. Soldan sağa: Güven, Türkler, Küçük ve Nebioğlu, DİSK Birleşik Metal-İş Arşivi.

Tutuklanan Yürütme Kurulu üyelerinin tahliyesi. Soldan sağa: Güven, Küçük, Türkler ve Nebioğlu, DİSK Arşivi.

30 Eylül'de toplanan Bakanlar Kurulu DİSK'in DGM eylemini görüştü ve bir bildiri yayımladı. Bildiride *"devlet ve millet malına zarar verenler hakkında gerekli takibat yapılmakla beraber, uğranılan zararın sebep olanlar tarafından tazmini için gerekli teşebbüslere geçilecektir"* denildi.[138] Diğer bir ifadeyle Hükümet, direnişin yarattığı ekonomik zararın DİSK'e ödettirilmesi için girişimde bulunacaktı. Ancak bu yönde bir girişime ve uygulamaya rastlanmadı.

DGM direnişi nedeniyle 275 sayılı Yasa'ya muhalefetten (işçileri yasadışı greve teşvik ve tahrikten) Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler ile Genel Sekreter Mehmet Karaca ve Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Celal Küçük, Mehmet Kılınç, Rıza Güven ve Fehmi Işıklar, 21 Aralık 1978 tarihinde beraat ettiler.[139] Savcı kararı temyiz edeceğini belirtti.[140] Ancak dava 12 Eylül 1980 tarihine kadar sonuçlanmadı. DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasını takiben Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından DGM direnişi davasının 12 Eylül 1980'den sonra açılan DİSK davası ile birleştirilmesi istendi; ancak sıkıyönetim mahkemesi, delillerin ana dava dosyasına alınmasına, bununla birlikte birleştirmeye gerek görmeyerek ve dosyanın yerel mahkemeye iadesine karar verdi.[141]

DGM direnişine ayrıntılı olarak yer verilen DİSK İddianamesi'nde direnişle ilgili olarak sivil mahkemeler tarafından yürütülen soruşturmalardan duyulan rahatsızlık şu şekilde ifade ediliyordu: *"Her ne kadar, DİSK yöneticileri ve eylemlere katılanlar hakkında tavsif ve kapsam yönünde münferit nitelikte görülerek noksan yasal soruşturmaların açılmış olması, eylemlerde güdülen gerçek ve genel mahiyetini ve işlenen fiilin gerçek vasfını hiçbir zaman ortadan kaldırmayacağı izahtan varestedir."*[142] DİSK İddianamesi'nde DGM direnişi konusuna ayrıntılı olarak yer verilmiş ve direniş karşısında mevcut düzenin acz içinde kalabileceğini gösterdiği iddia edilmişti:[143]

> DİSK'in Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile doğrudan hiç bir münasebeti yoktur. Bu mahkemeler ve bu mahkemeleri oluşturan yasa tasarısının ele alınışında kimlerin ve hangi fiillerin yargılanacağı açık bir şekilde yasa gerekçesinde

[138] *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1976.

[139] DİSK Ajansı, 22 Aralık 1978.

[140] *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1978.

[141] *Cumhuriyet*, 25 Şubat 1982.

[142] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, 25 Haziran 1981, s. 656.

[143] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, 25 Haziran 1981, s. 656.

DGM davasının bir yargılaması. Ön sıra soldan sağa: Küçük, Kılınç, Karaca ve Türkler, DİSK Arşivi.

belirtilmiş olmasına rağmen DİSK, varlığını, güç ve eylem birliğini, diğer nitelikleri belli demokratik kitle örgütleri ile birlikte göstermek için tamamen siyasi ve ideolojik davranış içinde bu mahkemelere karşı tavrını ortaya koymuş, bu mahkemeleri "Burjuva Mahkemeleri" olarak vasıflandırıp, kendi düşüncelerine göre DGM'lerin işçi ve emekçileri yargılamak, onlara baskı yapmak için kurulmak istendiği fikrinden hareketle ve bunu bahane edip, memleket sathında yasalara göre suç sayılan genel grev uygulamasına giderek gerçek amaçlarını ortaya koymuştur.

DİSK'in 16 Eylül 1976 "DGM'ye Hayır" genel grev ve direnişi ile oluşturmaya çalıştığı güç ve eylem birliğini bu vesile ile gerçekleştirerek güçlerinin hangi boyutlara ulaşabildiğini ve mevcut düzenin oluşan bu güç karşısında aciz kalabileceğini ve sınıf iktidarı mücadelesinde başarıya ulaşabileceklerini, işçi sınıfı dışında parlamento dahil toplumun bütün kesimlerine karşı dayatmacı bir güç olarak kendilerini kabul ettirmeye çalıştıkları anlaşılmıştır.

DGM direnişi DİSK İddianamesi'nde, DİSK yöneticilerine dönemin TCK'nin 146/1 maddesine göre idam cezası istenmesinin nedenleri arasında sayılmıştı. İddianame'nin 146. maddesinin DİSK yöneticilerinin eylemleri için uygulanmasının tartışıldığı bölümde DGM direnişi *"devlete karşı cebri baskı unsuru olan siyasi nitelikli grev"* olarak tanımlandı. İddianame'ye göre, DGM direnişi dâhil çok sayıda eylem, DİSK mevcut anayasal düzene karşı olduğunu ortaya koymuş, DİSK bu eylemler ile anayasal nizamı devamlı baskı tutmuş ve *"her geçen gün kendilerini kademe kademe fiile yaklaştıran 'manevi cebir'"* kullanmıştır.[144] Böylece 52 DİSK yöneticisi hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede aralarında DGM direnişinin de olduğu eylemler, *"Devlet Nizamını, Anayasal Düzeni, Devletin Temel Kuruluşlarını ihtilalci yöntemlerle yıkmaya teşebbüs"* fiilleri

[144] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, 25 Haziran 1981, s. 800-808.

Motorize eylem konvoyu Taksim Meydanı'nda, *Milliyet*, 19 Eylül 1976.

olarak sayılıp 52 DİSK yöneticisinin idamı istendi. *"Manevi cebir"* ile devlet nizamını ve anayasal düzeni ihtilalci yöntemlerle yıkmak gibi absürt bir iddia ancak hukukun askıya alındığı diktatörlük dönemleri için söz konusu olabilirdi. Nitekim, Savcılığın bu absürt iddiası davaya bakan sıkıyönetim mahkemesi tarafından da kabul edilmemiş ve DİSK yöneticileri 23 Aralık 1986 tarihli İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi kararı ile TCK'nin 141/1-6 maddeleri[145] gereğince sekizer yıl, onar ay, yirmişer gün ağır hapis cezasıyla cezalandırılmış ve DİSK ise 141/1'e göre yasadışı örgüte dönüştüğü iddiasıyla kapatılmıştır.[146]

Kararın temyizinin ardından Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991 tarihinde bu kararı bozmuş DİSK Yöneticilerinin beraatine ve DİSK'in kapatılma kararının kaldırılmasına karar vermiştir.[147] Böylece önce TCK'nin 146. maddesine sonra da TCK'nin 141. maddesine göre suç olduğu iddia edilen pek çok eylem yanında DGM direnişinin de suç olmadığı ortaya çıkmıştır.

[145] 765 sayılı eski TCK 141 ve 142. maddeleri "bir sınıfın bir diğer sınıf üzerinde tahakkümünü tesise matuf cemiyet" kurmayı ve bu yönde propagandayı yasaklıyordu. 141 ve 142. maddeler esas olarak komünist/sosyalist örgütlenmeler ve faaliyetleri engellemeyi amaçlayan düzenlemelerdi. 141 ve 142. maddeler 12 Nisan 1991'de 3713 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırıldı.

[146] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 numaralı Askeri Mahkemesi'nce verilen 23 Aralık 1986 gün ve 1981/1968-1986/251 sayılı hüküm.

[147] T.C. Askeri Yargıtay, Esas No: 1991/122, Karar No:1991/437 ve 16 Temmuz 1991 günlü kararı.

DİRENİŞİN KAPSAMI

DGM direnişi, katılan işçi sayısı, coğrafi ve sektörel yaygınlık, katılan sendika ve işyeri sayısı açısından o güne kadar yaşanmış en büyük iki işçi eyleminden biridir. DGM direnişi, Türkiye tarihinin doğrudan siyasal amacı olan o güne kadarki en yaygın direnişi olarak nitelenebilir. Direniş doğrudan siyasal bir hedefi olmasına karşın hem coğrafi hem de sektör ve işyeri açısından büyük bir genişliğe ulaşmıştı. Direnişe çeşitli biçimlerde katılan işçi sayısının an az 100 bin olduğu düşünülecek olursa eylemin önemi daha iyi anlaşılabilir. Direnişin sektör ve işyeri açısından da oldukça geniş bir etkisi olmuştu. Nitekim bu etki DİSK İddianamesi'nde şöyle ifade edilmektedir:[148]

> İşi bırakma eylemleri yurt sathında faaliyet gösteren madeni eşya, petro kimya, tekstil, basın, temizlik, şehir içi taşıma, gıda, lastik, deri, çimento, seramik, ağaç ve toprak ve tüm işkollarında uygulanmıştır. Bu eylemlere yüz binlerde işçi katılmış, bu arada hayati önem taşıyan devlet işletmelerinde İzmir'de Ali Ağa rafinerisinde, İzmit'te İpraş rafinerisinde, Ereğli Demir Çelik Tesislerinde, İstanbul'da Türk Demir Döküm, Sungurlar, İzmit'te Pirelli, Good Year, Rabak, Bursa'da Tofaş, Renault, Ankara'da otobüs ve temizlik işyerleri gibi tesislerde işin durdurulması sonunda iktisadi yönden ülke etkilenerek milyarlara varan zararlar meydana gelmiştir.

DİRENİŞE KATILAN İŞÇİ SAYISI

Direnişe katılan işçi sayısının tespit edilmesi oldukça zordur. Çeşitli işkollarında, Türkiye'nin pek çok ilinde, çok sayıda sendika tarafından gerçekleştirilen ve altı gün

[148] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, 25 Haziran 1981, s. 655.

Profilo'da Direniş ve Ölüm: Yakup Keser

Yakup Keser, Çizim: Fahrettin E. Erdoğan.

Direnişe katıldıkları gerekçesi ile işverenlerin DİSK ve Maden-İş kadrolarına yönelik şiddet ve tasfiye harekâtı Profilo'yu kana buladı. Profilo'da yaşanan direniş ve Yakup Keser'in ölümü Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu tarafından tanıklıklara dayalı olarak anlatılmaktadır. MESS tarafından üye işverenlere gönderilen genelgeye gönüllü bir uyum gösteren Profilo işvereni Jak Kamhi, 22 Eylül'de aralarında dört işyeri baştemsilcisi ve temsilcilerinin bulunduğu 18 Maden-İş üyesini işten atmaya kalktı, bunun üzerine fabrikadaki tüm işçiler direnişe geçti. İşçiler 29 Eylül günü işten atılan 18 işçi ile birlikte işbaşı yapmaya karar verdiler. 29 Eylül sabahı baştemsilci Hasan Algül ve atılan diğer 17 işçi işbaşı yaptı.[1]

İşveren MESS tarafından yayımlanan ve işçilerin tazminatsız işten atılmalarını belirten bildiriyi dağıtmaya başladı. İşçiler de bildirinin dağıtılmasına engel oldu. Bunun üzerine işveren fabrikaya polis çağırdı. Polis fabrikayı ablukaya aldı. Panzerli polis birlikleri basınçlı su ve göz yaşartıcı bomba kullanarak saldırıya geçti. Ancak Profilo işçilerinin direnişi kırılamadı. Direnişin ikinci günü polis geri çekildi ve fabrika etrafında az sayıda devriye polis kaldı. Ertesi sabah (30 Eylül 1976) vardiyasında işe gelen ve direnişe katılmak isteyen işçilere polis engel olmak isteyince işçilerle polis arasında tartışma çıktı. Polis bu sırada işçilere karşı silah kullandı. Olaylar biraz yatıştığında ise yan taraftan fabrika binasına ateş açıldı. Yakup Keser adlı Maden-İş üyesi bu sırada öldü. Direnişçi işçiler olay yerine gelen Jandarma Kumandanı tarafından evlerine gönderilecekleri vaadiyle kandırılarak direnişi bırakmaları sağlanmış ve ardından polise teslim edilmişlerdi. Polise teslim edilen 510 işçiden altısı tutuklandı, diğerleri ise serbest bırakıldı.[2]

Polis, Keser'in cenazesini Maden-İş'in geniş katılımlı bir tören düzenleyerek kaldırmasını engellemek için kaçırmış ve gizlice gömülmesini sağlamıştı.[3] Öte yandan Yakup Keser'in vücudundan çıkan kuruşunun hangi polisin tabancasından çıktığını saptamak üzere Toplum Suçları Bürosu, emniyetten görevli polislerin ve polis şeflerinin kimlikleri ile tabanca numaralarının bildirilmesini istemiş ancak 4 Ekim itibarıyla emniyet bu isteği yerine getirmediği için bu talep tekrarlanmıştı.[4]

[1] Derinden Gelen Kökler-2, s. 51-53.

[2] Derinden Gelen Kökler-2, s. 51-53.

[3] *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1976.

[4] *Cumhuriyet*, 5 Ekim 1976.

süren eyleme katılan işçi sayısı kesin olarak bilinemez. Mükerrer katılımları zaman zaman ortaya konan abartılı sayılar eyleme katılan işçi sayısının kesin olarak bilinmesine engeldir. Bu nedenle eyleme katılan işçi sayısı genel hatlarıyla tahmin edilebilir.

DİSK, *"doğurduğu sonuçlar açısından son derece etkin, bilinçli ve disiplinli"* DGM direnişine Türkiye çapında 500 bin işçinin katıldığını açıklamıştır.[149] Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk direnişin dördüncü günü yaptığı açıklamada 350 bin işçinin Hükümet'e görevlerini hatırlatmak için görev başında olduğunu belirtmiştir.[150]

TİSK Genel Başkanı Halit Narin ise başlangıçta eyleme 100 bin işçinin katıldığını, direnişin sonlarına doğru bunun 35 bine gerilediğini söylemiştir.[151] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından hazırlanan DİSK İddianamesi'nde yer alan bilgiler ise çelişkilidir. İddianame'nin 112. sayfasında yer alan bilgilere göre Genel Yas eylemi sanayi kuruluşlarının yoğun

[149] *DİSK* dergisi, "Başyazı", Sayı 27, Eylül 1976, s. 2.

[150] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.

[151] *Cumhuriyet*, 21 Eylül 1976.

bulunduğu 14 ilde bir hafta süre ile devam etmiş ve 234 işyerinde 88 bin 485 işçi direniş eylemine katılmıştır. Devletin saptadığı bu sayının asgari olduğunu düşünmek mümkündür. Ancak aynı İddianame'nin 655. sayfasında ise DGM eylemlerine 400 yüz bin civarında işçinin katıldığı iddia edilmiştir.[152] Bu çelişki ilginçtir. 234 işyeri ve 88 bin 485 gibi somut bir verinin birkaç yüz sayfa sonra 400 bin olması eylemin vahametini artırmaya dönük bir tutum olabilir. Direniş sırasında basında yer alan haberlere göre ise katılımcı sayısı 100 bin civarındaydı.

400 veya 500 bin gibi katılımcı sayılarının abartılı olduğunu açıktır. Çünkü DİSK'in o dönemki üye sayısı bu kitaptaki üye sayısı ile ilgili bölümde vurguladığımız gibi en iyi ihtimalle 300 bin civarındadır. Siyasal nitelikli bir genel grev girişimine 100 bin civarında işçinin katılımı bile oldukça önemlidir. O güne değin 15-16 Haziran dışında bu kitlesellikte başka bir eylem söz konusu değildir. DGM direnişi, 15-16 Haziran ile birlikte en yüksek katılımlı iki DİSK eyleminden biridir.

Direnişin Yaşandığı İşkolları ve İller

15-16 Haziran direnişi İstanbul ve Kocaeli ile sınırlı iken DGM direnişi çok daha geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. 15-16 Haziran direnişinde belediye işçilerinin katılımı yokken DGM direnişinde belediye işçileri etkin bir rol oynamıştır. DGM direnişinin oldukça yaygın ve uzun bir eylem olduğunun altını çizmek gerekir. Direnişin çeşitli eylem biçimleri ile altı gün sürmesi de önemle not edilmelidir. Direniş, Türk-İş üyesi işçi ve sendikaların bazılarından da olumlu tepki almıştır ve Türk-İş üyelerinin de eyleme katıldığı görülmüştür.

DGM direnişinin yaşandığı işkolları ve sektörler -farklı yoğunluklarda olmakla birlikte- şu şekilde sıralanabilir: metal, kimya, petrol, genel hizmetler, ilaç, tekstil, gıda, turizm, sağlık ve deri. Eylemin daha görünür olmasını sağlayan unsurlardan biri petrol ve belediye işçilerinin katılımıdır. Genel-İş ve Petkim üyelerinin eylemleri, genel yasın önemli bir parçası olmuş, hızlıca topluma yansımıştır. DGM direnişinin yaşandığı iller ve bölgeler ise şöyle sıralanabilir: Adana, Adapazarı, Ankara, Antalya, Bitlis, Ceyhan, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, İzmit, Karadeniz Ereğlisi, Kayseri, Malatya, Mardin, Mersin, Niğde, Sivas, Trabzon ve Zonguldak.

Eyleme Katılan İşyerleri

Eyleme katılan işyerlerinin ağırlıkla metal, petro-kimya ve genel hizmetler işkollarında faaliyet gösterdiği görülmektedir. Eyleme dönem açısından Türkiye ekonomisinin belkemiği sayılabilecek kamu işyerleri olan İPRAŞ (İzmit Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi) ile Aliağa Rafinerisi, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nın ve Kardemir'de çalışan işçilerin katılımı dikkate değerdir. Ayrıca İstanbul, Ankara ve İzmir belediyelerinin yanı sıra çok sayıda belediyede, işçilerin eyleme katılmış olması DİSK'in kamu sektöründe de önemli bir güce ulaştığının göstergesidir. Direnişin aralarında Renault, TOFAŞ, Arçelik, Coca Cola, General Elektrik, Good Year, Bosch, Singer vb. özel sektörün önde gelen işyerlerinde uygulanmış olması DİSK'in örgütlenmesinin ve etkisinin genişliği açısından fikir verici niteliktedir.

[152] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, İstanbul: 25 Haziran 1981.

Tablo 2: Eyleme Katılan İşyerleri

Abot	Adana Özbucak	Ajanstürk	Man	Mako (Bursa)	Marsa Yağ
Ak Çimento	Akgül (Ankara)	Akın Tekstil	Merse	Mesaj	Metal Kaplama
Akınal	Akınal Çorap	Aktres (Ankara)	Metal Plastik	Metoloji	Meysan
Altın Mekik	Altınelli	Arçelik	Mısırlıoğlu	MEB Ders Aletleri (Ankara)	Misan (Ankara)
Arçelik (Ankara)	Bahar Sanayi	Bahariye Çekme	Mitaş (Ankara)	Mitaş (Mersin)	Mithat Giyim
Bakır Levha,	Behçet Yılmazoğlu (Ankara)	Belde San	Miyon Örme	Mustafa Demirdöven	Mustafa Kubus (Ankara)
Bemis	Bernimot	Bilge	Nalbantoğlu	Nasyonal	Nestle
Biliktan	Bilim İlaç	Bimak	Net Cıvata	Neyir	Niko Kablo
Boğaziçi	Bomonti Yün İplik	Boronkay	Nuriş (Ankara)	Orman Tamirhanesi (Mersin)	Osman Kaymak Mensucat
Bosfor Değirmeni	Boya Tekstil	Branda Sanayi	Otometal Döşeme	Ören Bayan	Örme İş
Bufer	Burçelik	Bursa Sifaş	Özköseoğlu	Pamuk İplik	Parsan
Büfer	Carlo Erba	Coca Cola	Penyelüks	Philips	Philips (İzmit)
Çatalay	Çelik Endüstrisi	Çelik Halat (İzmit)	Pirelli (İzmit)	Polmak (Ankara)	Polsaş (Ankara)
Çelik İzabe	Çeşit Mensucat	Çift Kaplan	Profilo	PTT İşyerleri (İstanbul)	Purteks
Demaş	Demet Cıvata	Demirer	Rabak	Ramazanoğluları	Renault
Demsan (Mersin)	Derby Plastik	Destaş	Renault Servisi	Renault Servisi (Ankara)	Rıfat Elbeyoğlu Kazan Sanayi (Mersin)
Detel	Dilson Carlton	Dinarsu	Robert Bosch	Roche	Rota
Diyarbakır Et Balık Süt Kurumu	Dokkaksan	Doksan (Ankara)	Sağlar Makine	Santral Dikiş	Sarkuysan
Dökümay	ECA	Edip İplik	Sarper	Satataş	Sel Nikel (Ankara)
Edip Konfeksiyon	Edirne Edip İplik	Edirne Meriç	Selahattin Döngel	Sifaş	Simko
Elektromak	Elektrometal	Elsa	Singer	Soda Sanayi (Tarsus)	SSK Hastaneleri (İzmir)
Elsel	Emayetaş	Emboy Yüntaş	Sumaşi (Mersin)	Sungurlar	Sunjüt
Ender Triko	Ereğli Demir–Çelik	Erka	Supsan	Süperglas	Süsel Nikels (Ankara)
Ersu	Etel Konfeksiyon	Evaş	Şahmanlar Döküm (Mersin)	Şark Mensucat	Şark Sanayi
Fako	Fastaş (İzmit)	Fayzer	Takko	Tamsaş (Ankara)	Tekfen
Fener Boyahanesi	Ferro	Filikal	Tekimal (Ankara)	Teknik Boya	Teknosan
Fisan Fisto	Foça Tatil Köyleri	Fransız Tatil Köyü	Teks İplik	Tekstil Sanayii	Telra
Galvaniz	General Elektrik	Gislavet	Termen	Testaş	Tezsan
Gomelastik	Good Year (İzmit)	Gökbakan	TOFAŞ	Tomsan (Ankara)	Topkapı İplik
Güneş	Güven Boyahanesi	Halıfleks	Topkapı Yem	TPAO İşyerleri (İzmir)	Tuber
Haliçoğlu Çekme	Halmek	Harmancı Tekstil	Tül Perde	Türbaş	Türk Demir Döküm
Hasbüküm	Hasköy Yün İplik	Hastaş	Türk Traktör (Ankara)	Türkmen	Uda (Ankara)
Haymak	Hayriş	Haznedar	Uludağ Boyahanesi	Un Fabrikaları (İstanbul 7 Adet)	Unilever (Vita Sana)
Herboy Gömlek	Hisar İplik	Hormak (Ankara)	Uniroyal	Uso	Uyar Vida
Hürteks	İlhan Bayoğlu Boya	İPRAŞ ve Aliağa Rafinerileri	Uzel	Ülker	Vakko

İpsan Boğaziçi Mensucat	İto	Kalıp Takım	Vog Bali	Yalova Bahar	Yapağı Yıkama
Kaplan Eksport	Karadeniz Örme	Kardemir	Yaşar Mensucat	Yem Sanayii	Yeni Tekstil Herko
Kartaltepe Mensucat	Kasar Boya	Kasar Boyacılık	YGN (Ankara)	Yıldız Kazan	
Kavel	Kaya Döküm	Kendir Halat	Direnişe Katılan Belediye İşçileri Adana, Adapazarı, Ankara, Antalya, Bitlis, Ceyhan, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, İzmit, Karadeniz Ereğlisi, Kayseri, Malatya, Mardin, Mersin, Niğde, Sivas, Trabzon ve Zonguldak		
Keten Kendir	Kısmet Fermuar	Kisan			
Koç Yün İplik	Konfor Yay Yatak	Korsino	*Kaynak: Cumhuriyet gazetesinin 17-22 Eylül 1976 arası sayılarından derlenmiştir.*		
Kuştur Tatil Köyü	Küçük motor	Leyland (Mersin)			

DİRENİŞİN ARDINDAN

Genel Yas eyleminin ardından DGM'lere tepkiler devam etti. 15 demokratik kitle örgütü tarafından 27 Eylül 1976'da Ankara'da düzenlenen bir miting ile DGM'ler protesto edildi. Mitinge başta TÖB-DER, TÜS-DER, TÜM-DER, Halkevleri ve Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) olmak üzere çok sayıda meslek odası ve dernek katıldı.[153] Öte yandan Yasa'nın Meclis görüşmeleri sırasında CHP, iç tüzüğün verdiği imkânlardan yararlanarak çeşitli engellemelerde bulundu.

[153] *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1976.

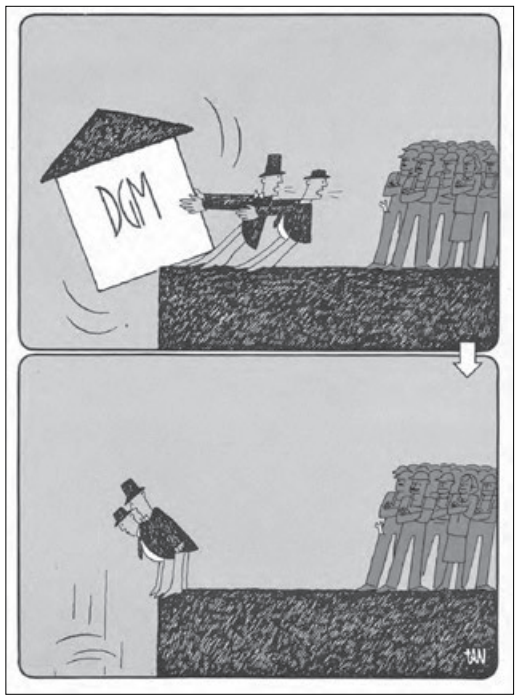

Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

DGM KANUNU ÇIKARILAMADI

Genel Yas direnişinin en önemli sonucu DGM'lerle ilgili Yasa'nın çıkmasının engellenmesidir. Oluşan toplumsal tepki Yasa'nın zamanında çıkmasını engellemiş ve daha sonra başka bir yasa da çıkarılamamıştır. 24 Eylül gününün Ramazan Bayramı arifesi olması nedeniyle Millet Meclisi'nde yapılan toplantıda bir sonraki oturumun 30 Eylül'de yapılması kararlaştırıldı. 2 Ekim'de Millet Meclisi'nde tasarının tümü üzerinde görüşmeler tamamlandı ve maddelere geçilmesi kararı alındı. Ancak Millet Meclisi'nde iki kez yapılan yoklama sonunda çoğunluk sağlanamadı. 5 Ekim Salı gününde tasarının maddelerine geçilmesi oylanırken CHP ve AP milletvekilleri arasında kavga çıktı. 6 Ekim Çarşamba günü Millet Meclisi'nde tasarı maddelerinin görüşme süreci daha 1. maddede tıkandı. CHP milletvekillerinin verdiği 113 soru önergesi dışında milletvekilleri, Bakan'a da soru yöneltiyorlardı. Sonraki beş gün içinde de Yasa görüşülüp oylanamadı ve 11 Ekim günü sonunda yürürlükten kalktı.

Genel Yas direnişi sonrasında 12 Eylül'e kadar DGM'lerle ilgili bir kanun kabul edilmedi. DGM'lerin kurulmasına ilişkin Kanun ancak 12 Eylül 1980 darbesinden sonra 16 Haziran 1983'te 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun olarak kabul edildi. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 2004 yılında yürürlükten kaldırıldı.

Büyük İşçi Kıyımı ve Kara Listeler

İşten çıkarmalar direniş biterken başladı. 21 Eylül günü Aliağa rafinerisinde 700 civarında işçinin işine son verildi.[154] Bununla da yetinilmedi Aliağa rafinerisinin aylarca durması pahasına tüm işçiler işten çıkarıldı.[155] MESS, eylemi kanunsuz grev diye nitelendirdi. İşyerleri adına savcılıklara ve kaymakamlıklara başvuru yaparak DİSK'in ve direnişe katılan işçilerin cezalandırılmasını istedi. Ayrıca Bölge Çalışma Müdürlüklerine başvurarak işyerlerinde tespit yapılmasını istedi.[156]

MESS üye işverenlere direnen işçileri tazminatsız olarak çıkarmaları konusunda yol gösterdi. İşçilerin cezalandırılmaları amacıyla üyelerinden şu isteklerde bulundu;

> Direniş sırasında kapı kontrollerine dikkat edilmesi, gerektiğinde noter tespiti yaptırması,
>
> Eyleme katılan işçilere çalışmadığı günlerin ücretinin ödenmemesi ve üretim kaybının tazmin edilmesi için sendikalara dava açılması.

BİRLEŞİME EKŞİ BAŞKANLIK EDECEK

SİYASAL PARTİLER VE ÇEŞİTLİ KURULUŞLAR, DGM YASASI GİRİŞİMLERİ ÜZERİNDEKİ ELEŞTİRİ VE SUÇLAMALARINI DÜN DE SÜRDÜRDÜLER.

TÜRKLER: "DGM'LER KONUSUNDA YENİ ÖNLEMLER ALACAĞIZ,,

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Genel Başkanı Kemal Türkler, ANKA Ajansına verdiği demeçte, Başbakan Süleyman Demirel'in Devlet Güvenlik Mahkemesi Yasası konusundaki tavrına ilişkin olarak, «Demirel, giyotini icad edenin, giyotinde idam edildiğini unutmamalıdır» demiştir. Türkler DGM'ler konusunda yeni önlemlerin yetkili kurullarda görüşüleceğini belirtmiştir. Geçen hafta içinde tutuklanışı ile ilgili olarak, «Demirel öyle düşünmemiştir ama, son tutuklanışım kamuoyunda Demirel'in bana bir ikramı olmuştur» diyen Türkler, 12 Mart darbesinden sonra da 26 gün tutuklu kaldığını belirterek şöyle konuşmuştur:

«26 günlük bir tutuklama devremiz geçmiştir. Buna bir tutuklama mı demek, bir yerde misafirlik, tatil yapmak mı demek gerekiyor, bilmiyorum. Çünkü bu tutuklama ile ilgili olarak ifade alma, sorgu gibi bir işlem yapılmamıştır. Ve bunun ötesinde, çok sevdiğimiz Silahlı Kuvvetlerimiz ve onun kumandanları, bize tutuklulukumuzu hatırlatmayacak, en ince tefer ruatına kadar ellerinden gelen yapmaya çalışmışlar, bizi bir misafir,

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

Meclis DGM için yarın yine toplanıyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)

Millet Meclisi, olağantüstü toplantı çağrısı üzerine, yarın saat 15'de Devlet Güvenlik Mahkemeleri kuruluş yasası önerisini görüşmeye devam edecektir. Yarınki birleşime CHP'li başkanvekillerinden Memduh Ekşi başkanlık edecektir.

Memduh Ekşi, yarınki birleşimde görüşmelere kalındığı yerden mi, yoksa baştan mı başlanacağı konusunu incelettiğini açıklamış ve, «Benim şahsi kanım, kalınan yerden çalışmaların sürdürüleceği yolundadır» demiştir. Çalışmalara kalındığı yerden başlanması halinde, DGM yasa önerisinin tümünün oylanması gerekmektedir.

Yarınki birleşimde çoğunluk olmadığı takdirde, Başkan çalışmaları kasım ayına bırakacak, çoğunluğun sağlanması halinde görüşmeler sürdürülebilecektir.

Öte yandan MSP Meclis Grup Başkanvekili Şevket Kazan, DGM kanununun 11 ekim tarihine kadar çıkmasını mümkün görmediklerini belirtmiştir. Kazan, bu konudaki görüşlerini ANKA'ya açıklarken, CHP'lilerce verilen 500'ü aşkın önergenin iştirlik geregince işleme konulmasının gerektiğini, sadece bu durumun yasanın 11 ekime kadar yetişmesini engelleyeceğini söylemiştir.

Öte yandan, AP ve MSP Meclis Grup Başkanvekilleri, düzenli Meclis Başkanlığına verdikleri önerge ile, Danışma Kurulunun toplantısında, «Kurulda bütün grupların temsil edilme şartının aranmamasının sağlanmasını» istemişlerdir. AP ve MSP'lilerin

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de

Cumhuriyet, 29 Eylül 1976.

Eylem sonrasında işverenler TİSK ve MESS'in talimatı üzerine işçi çıkarmaya başladı. Ramazan Bayramı günlerinde fazla mesai yapan personel daireleri işçilerin çıkış bildirgelerini hazırladı.[157] DGM eylemlerinin yürütümünde çeşitli düzeyde rol alanların da aralarında bulunduğu Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu eylem sonucu işten çıkarmalara ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır:[158]

> İlk günlerde tüm işkollarında eylem nedeniyle işten çıkarılanların sayısının 1500'e yükseldiği tahmin ediliyordu. İşten çıkarılanların çoğunluğu fabrikaların deneyimli işçileri, temsilcileri ve baş temsilcileriydi.
>
> DİSK'in aldığı 'tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesine göre üyelerin serbest bırakılması' kararı eylemin en büyük yükünü fabrikalardaki temsilcilerin ve önder kadroların taşıyacağı anlamına geliyordu. İşin başında belliydi ki bunun bir maliyeti olacaktı. Açıkçası DİSK yönetimi de eylem kararı verirken bunu göze almıştı. Sonuçta bu bir

[154] *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1976.

[155] DİSK Ajansı, 2 Ekim 1976.

[156] *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.

[157] Derinden Gelen Kökler–2, s. 46.

[158] Derinden Gelen Kökler–2, s. 49–51.

sınıf savaşıydı ve savaşta bir miktar zayiat verilmesi kaçınılmazdı. Ama işten çıkarmalar yağmur gibi gelmeye başlayınca, baştan yapılan hesapların yanlışlığı ortaya çıktı.

Daha düşük oranlı bir tasfiye beklentisinin nedeni DİSK'in ve Maden-İş'in o günlerde birçok bölge ve fabrikada eriştiği büyük güçtü. Bu gücün belkemiğini temsilci kadroları oluşturuyordu. Bu sayede işyerlerinin önemli bir kısmında işverenlerin otoritesi dengelenmiş, herhangi bir kararı sendika temsilcilerinin onayı olmadan yürürlüğe sokmak zorlaşmıştı. Bu durum, eylem sonunda ödenecek faturanın kabul edilebilir ölçülerde kalabileceğini düşündürüyordu. Nitekim birçok fabrikada temsilciler, genel direnişe katılmadan önce işverene gerekli uyarıyı yapmış, kimsenin işten atılmamasını garantiye alabilmişti. Çoğu MESS dışında bulunan kimi yerlerde de genel greve katılma sırasında işyerinde ortaya çıkacak üretim kaybını, daha sonraki bir zaman diliminde fazla mesaileri serbest bırakarak dengeleme konusunda bir çeşit anlaşma yapmış ve kadro kaybını baştan frenlemişlerdi.

Ancak eylem sonrası işten atılma haberleri peş peşe gelmeye başlayınca DGM'ye karşı zaferin ne kadar ağır bir bedel ödenerek sağlandığı ortaya çıktı.

Kemal Türkler'in 23 Ekim tarihli DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin açılışında yaptığı konuşmaya göre tüm sendikalardan çıkarılanların sayısı üç binin üzerindeydi.

Çok sayıda militan işçinin işyerlerinden atılması, geriye alınmamaları çok ciddi bir olumsuzluk olarak değerlendirilebilir. Sürece tanıklık etmiş sendikacı ve sendika uzmanlarından oluşan Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu'nun değerlendirmesine de yansıyan DİSK'in gücüne duyulan güveni, DİSK'in lokomotif sendikası Maden-İş açısından, Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk şöyle ifade edecektir: *"Maden-İş'te birkaç saat içinde on, on beş bin işçiyi harekete geçirebilecek gücü elimizde tutardık."*[159]

TİSK ve MESS, direniş nedeniyle işten çıkarılan işçilerin listesini diğer işyerlerine yolladı. Böylece kara liste uygulamasının yeni bir örneğini verdi. TİSK'in *İşveren* dergisi Kasım 1976 ile Şubat 1977 tarihli sayılarında, TİSK Yönetim Kurulu kararıyla DGM direnişi nedeniyle işten çıkarılan ve direnişe katıldığı iddia edilen toplam 650 işçinin adlarını, doğum tarihlerini, doğum yerlerini, sigorta sicil numaralarını ve işyerlerini yayımladı.[160] Yayımlanan liste kişilik haklarının ağır ihlali idi ve işçilerin haklarında yargı kararı olmaksızın damgalanması ve teşhir edilmesi anlamına geliyordu. Ayrıca bu yayın işçilerin iş

TİSK *İşveren* dergisinde yayımlanan "kara listeler" Kasım 1976.

16 Eylül 1976 Tarihinde Başlayan
DİSK Kanunsuz Grevi Dolayısıyla
Hizmet Akdi Feshedilen İşçiler

DİSK tarafından 16 Eylül 1976 tarihinde Yüce Mecliste Anayasa'mızın 138. maddesi gereğince görüşülmekte olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu öne sürülerek işyerlerinde kanunsuz bir grev yapılmıştır.

Bu oluş üzerine Konfederasyonumuz Yürütme Komitesi ve Yönetim Kurulu acilen toplanarak alınacak hukuki tedbirleri görüşmüş ve karara bağlamıştır.

Bu kararlar paralelinde Konfederasyonumuzca basına verilen yazılı demeçlerde, tertiplenen basın toplantılarında ve büyük trafik geçitlere verilen ilânlarda, girişilen hareketin kanunsuz bir grev niteliği taşıdığı ve suç teşkil ettiği, bu itibarla açılacak ceza davaları yanında ilgili Kanunlarımızda öngörülen haklar olarak, kanunsuz greve katılanların çalışmadıkları günler ile hafta tatiline ait ücretlerinin kesileceği ve gerekli görülenler hakkında hizmet akitlerinin ihbarsız ve tazminatsız olarak feshedileceği işçilere ve işçi kuruluşlarına defaatle açıklanmış ve bu şekilde ikazda bulunulmuştur.

Bütün bu uyarılara rağmen kanunsuz greve katıldıkları için çeşitli işkollarındaki üye işyerlerimizden çıkarılan işçilerin ad ve soyadları ile diğer bilgiler Yönetim Kurulumuz kararı gereğince aşağıda yayınlanmaktadır.

SAĞLAR MAKİNA ENDÜSTRİSİ VE ALÜMİNYUM SANAYİİ İŞYERİ

Adı - Soyadı	Sigorta Sicil No:	Adı - Soyadı	Sigorta Sicil No.
Ahmet Öztürk	6157536	Mustafa Fındıklı	6770809
Mustafa Özcoban	5125655	Yaşar Fındıklı	480664
İlhan Kaytara	6769711	Kerim Tezcan	7337830

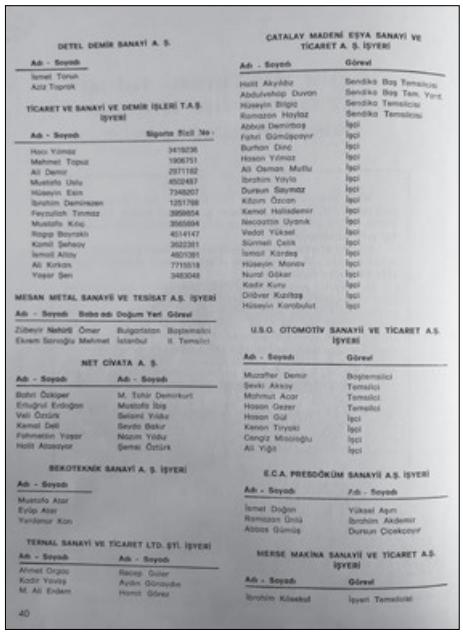

DETEL DEMİR SANAYİ A. Ş.

Adı - Soyadı
İsmet Torun
Aziz Toprak

TİCARET VE SANAYİ VE DEMİR İŞLERİ T.A.Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Sigorta Sicil No:
Hacı Yılmaz	3418036
Mehmet Topuz	1906751
Ali Demir	2971182
Mustafa Ulu	4502487
Hüseyin Ekin	7348207
İbrahim Demirezen	1251788
Feyzullah Temaz	3998804
Mustafa Kılıç	3565894
Ragıp Bayraklı	4014147
Kamil Şahbaz	3522381
İsmail Altay	4601281
Ali Korkan	7715518
Yaşar Şen	3483048

MESAN METAL SANAYİ VE TESİSAT A.Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Baba adı	Doğum Yeri	Görevi
Züheyir Nehirli	Ömer	Bulgaristan	Başteminci
Ekrem Saroğlu	Mehmet	İstanbul	II. Temsilci

NET CİVATA A. Ş.

Adı - Soyadı	Adı - Soyadı
Bahri Özköper	M. Tahir Demirkurt
Ertuğrul Erdoğan	Mustafa İbiş
Veli Öztürk	Selami Yıldız
Kemal Deli	Seyda Bakır
Fahrettin Yaşar	Nazım Yıldız
Halit Atasayar	Şemsi Öztürk

BEKOTEKNİK SANAYİ A. Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı
Mustafa Atar
Eyüp Atar
Vanlıemur Kon

TERNAL SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Adı - Soyadı
Ahmet Orgoç	Recep Güler
Kadir Yavuş	Aydın Günaydın
M. Ali Erdem	Hamit Görez

CATALAY MADENİ EŞYA SANAYİ VE TİCARET A. Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Görevi
Halit Akyıldız	Sendika Baş Temsilcisi
Abdulvehap Duvan	Sendika Baş Tem. Yrd.
Hüseyin Bilgiç	Sendika Temsilcisi
Ramazan Haylaz	Sendika Temsilcisi
Abbas Demirbaş	İşçi
Fahri Gümüşpoyır	İşçi
Burhan Dinç	İşçi
Hasan Yılmaz	İşçi
Ali Osman Mutlu	İşçi
İbrahim Yayla	İşçi
Dursun Saymaz	İşçi
Kazım Özcan	İşçi
Kemal Hallademir	İşçi
Necaattin Uyanık	İşçi
Vedat Yüksel	İşçi
Sürmeli Celik	İşçi
İsmail Kardeş	İşçi
Hüseyin Manav	İşçi
Nural Göker	İşçi
Kadir Kunu	İşçi
Dilaver Kazbaş	İşçi
Hüseyin Karabulut	İşçi

U.S.O. OTOMOTİV SANAYİİ VE TİCARET A.Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Görevi
Muzaffer Demir	Başteminci
Şevki Aksoy	Temsilci
Mahmut Acar	Temsilci
Hasan Gezer	Temsilci
Hasan Gül	İşçi
Kenan Tiryaki	İşçi
Cengiz Misiroğlu	İşçi
Ali Yiğit	İşçi

E.C.A. PRESDÖKÜM SANAYİİ A.Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Adı - Soyadı
İsmet Doğan	Yüksel Aşırı
Ramazan Ünlü	İbrahim Akdemir
Abbas Gümüş	Dursun Çiçekçeyir

MERSE MAKİNA SANAYİİ VE TİCARET A.Ş. İŞYERİ

Adı - Soyadı	Görevi
İbrahim Köksal	İşyeri Temsilcisi

40

[159] Şafak (2019), s. 216.

[160] *İşveren* dergisi, Kasım 1976, Cilt 15, Sayı 2; *İşveren* dergisi, Şubat 1977, Cilt 15, Sayı 5.

bulma imkânlarını da zorlaştırdığı için endüstri ilişkileri tarihinde hukuk dışı olarak kabul edilen kara liste uygulamasıydı.

Böylece eyleme katılan işçiler kara listeye alınmış oldu ve başka yerlerde iş bulmaları zorlaştı. Kara liste uygulaması işverenler tarafından el altından başvurulan bir yöntem olarak hep vardı; ancak TİSK, ilk kez aleni bir kara liste yayımlamış oluyordu.

Dayanışma ve İşe İade Mücadelesi

DİSK Yürütme Kurulu 30 Eylül 1976 tarihli toplantısında DİSK'in 16 Eylül kararlarının sonucunda eylemlere katıldığı için işten çıkarılmış ve tekrar işe alınmamış işçilere asgari ücretin yüzde 50'sinden az ve 2 bin liradan çok olmamak üzere birinci ay için brüt ücretlerinin yüzde 40'ı ve ikinci ayla sonraki aylar için brüt ücretlerinin yüzde 50'si oranında DİSK tarafından kurulan fondan yardım yapılmasına ve bu nedenle çıkarılan ve bu iş için kurulan fondan yardım görecek işçilerin DİSK tarafından yapılacak bir program dahilinde örgütlenmede görevlendirilip çalıştırılmalarına karar verdi. DİSK Yürütme Kurulu, işten atılan işçilere yapılacak yardımlarla ilgili olarak üye sendikaların kararda ayrıca belirtilen miktarda parayı 7 Ekim 1976 tarihine kadar dayanışma hesabına yatırmalarını istedi. Yürütme Kurulu Maden-İş ve Genel-İş için birer milyon olmak üzere toplam dört milyona yakın dayanışma aidatının sendikalar tarafından yapılmasına karar verdi.[161]

[161] 5 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

5 Ekim 1976'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu DİSK Yürütme Kurulunun bu kararlarını kabul ederek genişletti. DGM direnişi nedeniyle işten çıkarılan işçilerle dayanışma için önemli kararlar aldı. Bu toplantıda alınan kararlar şunlardı:[162]

> Madde 1: DİSK'in 16 Eylül kararlarının sonucunda tabanın söz ve karar sahibi olması ilkeleri içinde [eylemlere katıldığı için] işten çıkarılmış ve 16 Eylül-1 Ekim 1976 tarihleri arasında tekrar işe alınmamış olanlara, asgari ücretin yüzde ellisinden az ve ikibin liradan çok olmamak üzere birinci ay için brüt ücretlerinin yüzde kırkı ve ikinci ayla sonraki aylar için brüt ücretlerinin yüzde ellisi oranında DİSK tarafından kurulan fondan yardım yapılmasına karar verildi.
>
> Madde 2: Üye sendikalarımızın aylık gelir ve giderleri nakit fonlar gözönünde tutularak, bu fona katkıda bulunma oranlarının DİSK Yürütme Kurulunca saptanmasına karar verildi.
>
> Madde 3: DİSK'te kurulan bu fona giderek üye işçilerimizin de katkıda

[162] 5 Ekim 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 29-30, Kasım-Aralık 1976.

> bulunmaları ve bu katkının hangi noktalarda ve kaç ay süreyle olacağı hususlarının Yürütme Kurulunca saptanmasına karar verildi.
>
> Madde 4: Hem bazı işverenlerin işçilerin bu fona katkıda bulunmaları için bordrodan kesinti yapılması hususunda zorluk çıkarmalarına karşı, hem de gerekirse bütün işçilerden yasal olarak bordrolardan para kesilmesi için Anatüzük'te gerekli değişikliğin yapılması konusunda olağanüstü DİSK Genel Kurulunun toplantıya çağırılması için Yürütme Kuruluna yetki verilmesine karar verildi.
>
> Madde 5: Yukarıdaki kararlara uymayan sendikaların yöneticilerine Anatüzük hükümlerinin uygulanmasına karar verildi.
>
> Madde 6: DİSK'in 16 Eylül kararlarının sonucunda tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi içinde işten çıkarılmış olan işçilerin yeniden işe alınmaları hususunun ilk toplu sözleşme görüşmelerinde gündemin 1. maddesi olarak ele alınmasına karar verildi.
>
> Madde 7: Bu nedenle işten çıkarılan ve bu iş için kurulan fondan yardım görecek işçilerin kontrol altına alınması ve DİSK tarafından yapılacak bir program dahilinde örgütlenmede görevlendirilip çalıştırılmalarına karar verildi.

Bu kararlarla bir yandan işçilere maddi dayanışma yapılacak, öte yandan bu konu toplu iş sözleşmelerinde gündemin 1. maddesi olacak, ayrıca işçilerin bir bölümü işe dönüşleri sağlanana kadar DİSK'in örgütlenme faaliyetlerinde çalışacaktı. Ancak bazı sendikalarda ödemelerin tamamı yapılamıyor, yapılabilen sendikalarda da ödemelerin sürekliliğini sağlamak gibi bir sorun ortaya çıkıyordu.[163]

Yönetim Kurulunun kararının ardından 5 Ekim 1976'da toplanan DİSK Yürütme Kurulu *"İşten atılan tüm DİSK üyesi işçiler DİSK'in güvencesi altındadır"* kararını aldı. 8 Ekim tarihinde bu kararı uygulamaya soktu ve bu amaçla DİSK Dayanışma Fonu adı altında bir banka hesabı açtı.[164]

DİSK'in maddi olanakları karar altına alınan bu dayanışmanın yapılabilmesi için yetersizdi. İşten atılan işçilere dayanışma yapılabilmesi için kaynak yaratmak gerekiyordu. 9 Ekim'de yapılan DİSK Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin ortak toplantısında mali açıdan güçlenme önerileri değerlendirildi ve bir işsizlik fonunun kurulması kararlaştırıldı. Bu toplantıda alınan kararlar uyarınca 23 Ekim 1976'da Genel Temsilciler Meclisi, 24 Ekim'de ise DİSK Olağanüstü Genel Kurul toplantıları arka arkaya yapıldı.

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu ve Dayanışma Fonu

DGM direnişinden beş hafta sonra, 23 Ekim 1976'da DİSK Genel Temsilciler Meclisi, 24 Ekim 1976 günü ise DİSK Olağanüstü Genel Kurulu toplandı. Bu iki toplantının kritik gündemleri DGM direnişinin sonuçları ve dayanışma kampanyası idi. DİSK Genel Temsilciler Meclisinde ayrıntılı bir konuşma yapan Kemal Türkler, hangi koşullarda bu noktaya gelindiğini ve ne yapılması gerektiğini şöyle anlattı:[165]

> Gerileyen büyük burjuvazi iyice saldırganlaştı. Üç bine yakın DİSK üyesi işçi ve sendika temsilcisi işten atıldı. Bu arkadaşlarımızın önemli bir çoğunluğu tabanda yönetici olan işçi ve sendika temsilcileriydi. İşverenlerin amacı sendika temsilcilerini işten atarak DİSK'i işyerlerinden koparmak ve işten atılan işçileri DİSK'e karşı çıkarmak suretiyle DİSK'i parçalamaktır. DİSK'in parçalanması halinde ücretler, kıdem

[163] Derinden Gelen Kökler–2.

[164] DİSK Ajansı, 8 Ekim 1976.

[165] DİSK Ajansı, 23 Ekim 1976.

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu, 24 Ekim 1976, DİSK Arşivi.

tazminatları, maaşlar kolaylıkla dondurulacaktır. Böyle bir ortamda sömürü artacaktır.

Türkler, işverenlerin DİSK'in mücadelesini kırmak amacıyla bir dayanışma fonu kurduklarını, bunu 1 milyar liraya çıkarma kararı aldıklarını açıkladı. Türkler'e göre, bu fonun kullanım alanları belliydi: İşverenler bazı işyerlerinde işçileri uzun süreli grevlere itecekler ya da lokavt ilan edecekler, bu yolla grevci işçilere destek olan sendikayı mali açıdan çökertmeye çalışacaklardı. Sendika, üyesine yardımda bulunamaz duruma gelince, bu kez işçiyi sendikaya karşı kışkırtmaya çalışacaklar, *"DİSK işçiye sahip çıkmıyor"*, *"DİSK yüzünden ekonomi zarara uğruyor"* gibi bir kara propagandaya girişeceklerdi. Bu saldırılar altında toplanan genel kurulun önündeki görev, işten atılan ve atılabilecek DİSK üyesi işçilere ve sadece kendi bütçeleriyle sonuca ulaştıramayacakları önemli grevlerde sendikalara maddi destek olmak amacıyla DİSK Dayanışma Fonu'nu kurup güçlendirmekti. Böylece DİSK, işverenlerin milyarlık fonuna karşı, işçi sınıfımızın mücadelesine büyük bir mali güvence sağlamış ve işverenlerin oyununu bozmuş olacaktı. Türkler konuşmasını, *"Mali açıdan daha güçlü bir DİSK, korkusuz ve güvenli bir mücadele demektir. Daha güçlü bir DİSK, güvenceli bir grev demektir"* diyerek tamamladı.[166] DİSK Dayanışma Fonu ve DİSK aidatının artırılması yönündeki karar önerileri sonraki gün yapılan Olağanüstü Genel Kurulda Anatüzük değişikliği olarak oybirliği ile kabul edildi.

Maden-İş, DGM direnişinin lokomotifiydi ve direniş sonunda işten çıkarılan ve MESS tarafından kara listeye alınan Maden-İş üyelerinin sayısı binin üzerindeydi. DGM direnişi, 1977 Mayıs'ının sonunda Maden-İş'in MESS'e karşı başlattığı Büyük Grev'in de önemli kilit noktalarından biri durumuna gelecek, *"DGM'yi ezdik sıra MESS'te!"* sloganıyla başlatılan ve

[166] DİSK Ajansı, 23 Ekim 1976.

yürütülen grevlerin başlıca hedeflerinden biri de DGM direnişine katıldıkları için MESS talimatıyla işlerinden atılan temsilci ve işçilerin işlerine iadesinin sağlanmasıydı olacaktı. Ancak DGM direnişi nedeniyle atılan işçilerin işe iadesi konusu uzun süre çözümsüz kaldı. Bu süreç, verilen sözlerin ağırlığını sırtlarında hisseden sendikalar için de oldukça sıkıntılı geçti. İşten çıkarılan temsilcilerin işe iadesi 30 Mayıs 1977'de başlayan Maden-İş grevlerinde toplu sözleşme teklifleri arasında yer aldı. Grev sonuçlanırken bu işçilerin kıdem tazminatlarının ödenmesi de kabul ettirildi ve sorunun önemli bir bölümü halledildi. Ama işe iadeleri sağlanamadı.[167]

DİSK'İ VE KEMAL TÜRKLER'İ YIPRATMA GİRİŞİMİ

İşten çıkarılan işçilerin geçimini sağlama sorumluluğu DİSK'in üzerindeydi ve bu son derece ağır bir yüktü. İşçilerin ezici çoğunluğunun iş sözleşmeleri İş Yasası'nın 17. maddesine göre feshedildiği için kıdem tazminatları da ödenmemişti. Üstelik MESS'in çıkardığı kara liste bütün işyerlerine gitmiş, çıkarılan işçilerin yeni bir işe girmeleri olanaksız hâle gelmişti. Öte yandan başta MESS olmak üzere işveren sendikaları, çıkarılan işçilerin sendikanın politik amaçları uğruna işlerinden olduklarını, şimdi de aç kalacaklarını ileri sürerek DİSK'te büyük bir çatlak oluşturmaya çalışıyorlardı.

Ekim ayının ortalarında bu propagandaya yeni bir unsur eklendi. Doğrudan Kemal Türkler'i hedefine alan *Tercüman* gazetesi, *"DİSK icat oldu, Kemal Türkler patron oldu"* diye büyük bir kampanya başlattı. *Tercüman*'ın iddiasına göre, işçiler açlıkla boğuşurken, Kemal Türkler İstanbul Çekmece taraflarında apartman yaptırıyordu. Türkler'in Almanya'da yaşayan kardeşleri ile geçmişte aldıkları imarlı bir parsele kat karşılığı ortak bina yaptırdıkları doğruydu. Ancak *Tercüman* gazetesinin gerçekle bağdaşmayan abartılı yayını her türlü tekzip ve açıklamaya karşın uzun süre devam etti[168]. Öteden beri Türkiye'deki sol, sosyalist ve ilerici tüm hareketlerle DİSK'in eylemlerini, *"son Türk devletini ortadan kaldırma girişimi"* olarak damgalamaya çalışan TRT'nin DİSK ve Türkler karşıtı yayınları da devam ediyordu. Bu gelişmeler üzerine spekülasyonlara son vermek amacıyla DİSK Genel Başkanı Türkler, 22 Ekim 1976'da mal varlığını ve mal varlığının kaynaklarını, gelirini aylık harcamalarını tek tek açıkladı. Türkler açıklamasında *"Alkol kullanmam, kumar oynamam, eğlence yeri ve gazinolara gitme masrafım yoktur"* dedi.[169]

Türkler 23 Ekim'de yapılan DİSK Genel Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi ortak toplantısından sonraki basın açıklamasında, *Tercüman*'ın iddialarını dile getirerek, *"amacın kişi olarak kendisi değil"*, DİSK Yönetimi ile tabanının arasını açmak olduğunu belirtti ve kalem kalem mal varlığını açıkladı. Diğer DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin de ertesi gün yapılacak Temsilciler Kurulunda mal varlıklarını açıklamalarına karar verildi. Ayrıca, *"Genel Başkan Kemal Türkler'in kişiliğine yöneltilen ve yönetim kadrolarına yaygınlaştırılabilecek saldırıların ana*

[167] Bu konuda ayrıntılar için bakınız: Can Şafak (2012), *Büyük Grev 1977*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları; *Derinden Gelen Kökler-2*.

[168] Tercüman gazetesinde Refik Sönmezsoy tarafından kaleme alınan bu iddialar daha sonra *DİSKOMÜNİZM* adıyla kitap olarak da yayımlandı. Refik Sönmezsoy, *DİSKOMÜNİZM*, Umur Kitapçılık, İstanbul: 1978.

[169] DİSK Ajansı, 22 Ekim 1976.

hedefinin DİSK'in bütünlüğü olduğunu kesinlikle saptayan'' Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi, *''bu oyuna gelmeyeceğini''* belirterek, *''Genel Başkana tam bir güven''* içinde olduğunu bir kez daha oybirliği ile kamuoyuna ilân etti.[170]

DİSK'İN EYLEMİ DEĞERLENDİRMESİ

DİSK, direniş sonrasında yaptığı çeşitli değerlendirmelerde eylemi başarılı buldu. Bu açıklamalarda eylemin görkemi ve elde edilen zafer ön plandaydı. DİSK, *''doğurduğu sonuçlar açısından son derece etkin, bilinçli ve disiplinli''* olan DGM direnişine Türkiye çapında 500 bin işçinin katıldığını açıkladı. Eylemin en kapsamlı değerlendirmesi *DİSK* dergisinin Ekim 1976 sayısında başyazıda yer aldı:[171]

> 16 Eylül 1976 Perşembe günü saat 13'ten itibaren işçi sınıfı Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasa tasarısının kanunlaşmasını önleme somut hedefi doğrultusunda Anayasal ve demokratik haklarını kullandı. İşçi sınıfının önemli bir bölümü üretimi durdurdu.
>
> Bu eylem: a) Katılan işçi sayısı (yarım milyon), b) Somut hedefi (DGM tasarısının yasalaşmasını önleme), c) Coğrafi yaygınlığı (Türkiye). d) Doğurduğu sonuçlar açısından son derece etkin ve disiplinliydi.
>
> Her şeyden önce bu, Türkiye işçi sınıfının siyasal nitelikteki en yaygın eylemleydi.

DİSK'in değerlendirmesine göre, Genel Yas'a sadece DİSK üyesi işçiler katılmadı. Kimi yerde bazı bağımsız ya da Türk-İş üyesi sendikaların üyeleri de katıldılar. DİSK'e göre *''Sosyal-demokrat denilen sendikalar Türk-İş yönetimini, DGM'ye karşı aktif tavır almaya zorladılar''*. DİSK'in değerlendirmesine göre, *''İşçi sınıfının en bilinçli ve örgütlü kesimi DGM girişimine karşı aktif tavır koyarken diğer bölümü de bu hareket karşısında tarafsız kalmadı. Etkilendi.''* DİSK, eylemi somut hedef açısından da başarılı olarak değerlendirdi:

DİSK dergisi, Sayı 27, Eylül 1976.

> İşçi sınıfının eylül hareketinin somut ve yakın hedefi DGM tasarısının yasalaşmasını önlemekti. Ancak bu hareket içinde yakın hedef; 'Siyasal İktidar' hedefiyle bilinçli olarak birleşti, çünkü işçi sınıfı, DGM'ye karşı aktif tavır içine girmekle, aynı anda DGM'yi gündeme getiren MC'nin ekonomik politikasını ve baskıcı niteliğini de protesto ediyordu.
>
> DİSK, sadece DGM'ye ve MC'ye hayır demekle kalmamış 16 Eylül'de bu iktidar demokratik ve Anayasal yoldan düşürülene ve halktan yana bir iktidar işbaşına gelene kadar ''Genel Yas'' ilan etmişti.
>
> Hem tasarının yasalaşmasını önlemek hem de bu tasarıyı gündeme getiren bir iktidara karşı olduğu için işçi sınıfının bu demokratik kitlesel hareketi siyasaldır.

[170] *DİSK* dergisi, Sayı 28, Ekim 1976.

[171] *DİSK* dergisi, ''Başyazı'', Sayı 27, Eylül 1976, s. 2.

Direnişin belkemiğini oluşturan Maden-İş tarafından yapılan değerlendirme ise şu şekildeydi:[172]

> İşçi sınıfımızın öncülüğünde sürdürülen 16 Eylül savaşımı parlamento içi ve parlamento dışı mücadeleleri birleştirerek DGM'lerin çıkışını engelledi. İşçi sınıfımız siyasal içerikli bu savaşımda demokrasi mücadelesindeki kararlılığını ve bilinçliliğini ve gelecekte her tür mücadeleye hazırlıklı olduğunu kanıtladı.

DİSK'e göre direniş amacına ulaşmıştı. Ancak Genel Yas'ın somut siyasal hedefi olan MC'nin düşürülmesi başarılamamıştı. DİSK'in değerlendirmelerinde bu husus yer almıyordu. Oysa ya MC'nin düşürülmesi somut hedefi yanlıştı ve hedef *''DGM'nin yasalaşmasını engellemek''* olarak sınırlanmalıydı ya da bu hedefin başarılı olmadığı vurgulanmalıydı. Ancak o günlerin siyasal ve sendikal çekişmeleri içinde böylesi bir sağduyu beklemek zordu.

23 Ekim 1976'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi toplantısından sonra yayımlanan *''ortak karar''* adlı açıklamada, Genel Yas kararının *''hâlâ geçerli''* olduğu ilan ediliyordu.[173] Kemal Türkler, 1976 yılını değerlendirdiği yeni yıl mesajında da *''Demokrasi ve toplumsal ilerlemeden, halktan yana olan tüm güçlerin en acil, en somut hedefi seçimlere MC'siz girmek ve seçimlerden ilerici, demokratik bir iktidarla çıkmak olmalıdır''* derken, *''Genel Yas''* kararının devam ettiğini vurguluyordu.[174] Nitekim Türkler, eylemin sonlarına doğru yaptığı açıklamada da DGM'ye karşı eylemlerle MC'nin düşürülmesini ayrı ayrı kararlar olarak değerlendiriyordu.

23 Ekim 1976 günü toplanan DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin aldığı kararlarda DGM eylemi şöyle değerlendiriliyordu:

> İşçi sınıfımızın kararlı savaşımı Devlet Güvenlik Mahkemeleri tasarısının yasalaşmasını önleyerek, büyük burjuvaziye ve onun gerici-faşist karması yönetimi MC'yi geriletti. DİSK, işçi ve emekçilerin ekonomik mücadelesini, sömürüsüz ve ileri demokratik bir toplum düzeni için verilen mücadeleyle uyum içinde yürütüyor. Bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımı yol alıyor.

DİSK Genel Temsilciler Meclisi değerlendirmesinde yer alan bir başka tespit ise *''demokrasi savaşımı''* güçlendikçe DİSK'i bölüp parçalama çabalarının giderek arttığıdır. Açıklamada yer alan ilginç bir tespite göre büyük sermaye, Türk-İş Yönetimi ve sağcı basının DİSK'e yönelik saldırılarına *''Maocu, bozguncu ve maceracı goşist akımlar da''* katılıyordu. Benzer bir tespit direnişin genel bir değerlendirmesinin yapıldığı *DİSK* dergisinin Ekim 1976 tarihli 28. sayısında da yer alıyordu. Soldan gelen eleştirilere karşı kullanılan bu sert dil, bir sendikal örgüt için oldukça abartılıydı. Öte yandan DİSK'in bu değerlendirmesinde ve Genel Temsilciler Meclisi'nde kullanılan söylemin dikkat çekici olduğunun altını çizmek lâzım. *''Bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımı''*, *''ileri demokratik bir toplum düzeni''*, *''maocu, bozguncu ve maceracı goşist akımlar''* vb. ifadeler doğrudan siyasal ifadelerdi ve daha çok da TKP tarafından kullanılmaktaydı. Bu eleştirilerin TKP'den esinle veya DİSK'teki TKP'li kadroların etkisiyle yapıldığını söylemek mümkündür.

[172] Maden-İş (1977), *22. Dönem Çalışma Raporu*, İstanbul, s. 62.
[173] *DİSK* dergisi, Sayı 28, Ekim 1976.
[174] DİSK Ajansı, 31 Aralık 1976.

DİSK'İN DGM DİRENİŞİNİN SONUÇLARINA DAİR DEĞERLENDİRMESİ

Bazı kısır ve art niyetli görüşleri kısaca eleştirerek başlayalım. Kimileri, bu hareketin, burjuvazinin isteği doğrultusunda ve "DİSK'i özünden boşaltmak" için yapıldığını, MC'nin işine yaradığını söyleyecek denli boylarından büyük lâflar ettiler. Sosyalizm adına ileri sürülen bu görüşler kendi haftalık gayrı resmi ve merkez yayın organlarında yayınlandı. Bu hırçınlığın altında bizce yatan en önemli neden, bu siyasal eğilimin kendisini sosyalizmin merkezi olarak görmesi ve gerçekte treni (işçi sınıfı hareketini) çoktan kaçırarak, her geçen gün biraz daha gerilerde kalmasıdır. Oysa Türkiye'de kendilerinden başka hiç bir sol akım işçi sınıfının bu tarihsel eylemini küçük görerek, "oyun içinde oyun" arama dedektifliğine girmedi.

İşçi sınıfının bu siyasal hareketini saygıyla selâmladıktan sonra daha ileri götürücü yapıcı eleştiriler yerine, neredeyse "bu hareket burjuvazinin icazetiyle yapıldı" diyecek kadar hırçınlaşmalar üzerinde fazlaca durmayı bu yazı için gereksiz görüyoruz

İşçi sınıfının kitlesel Eylül hareketi:

a) Burjuvazinin kendi öz legalitesini çiğnemeye başladığı andan itibaren işçi sınıfının mevcut siyasal-hukuksal yapıyı, genişletmek üzere savunacağını,

b) Genel grevi yasa dışı ilân eden burjuvazinin artık kitlelerin hızlı politikleşme eğilimini sınırlayıp, durduramadığını ve inisiyatifi elinden kaçırdığını,

c) Sınıflar arası siyasal kutuplaşmayı biraz daha netleştirerek, emek-sermaye arasında uzlaşma olmayacağını,

d) Büyük sermayeye karşı etkin mücadelenin, işyeri ve işkolu ölçeğinin ötesinde, ancak ulusal düzeyde verilebileceğini,

e) İşçi sınıfı harekete geçtiği takdirde ancak, tekel dışı katmanların ve diğer demokrasi güçlerinin harekete geçebildiğini,

f) İşçi sınıfının büyük çoğunluğu aktif olarak katıldığı takdirde sonucun çok daha başarılı olacağını, bu nedenle işçi sınıfının sendikal güç ve örgüt birliğinin önemini,

g) İşçi sınıfının toplumun en dinamik ve öncü gücü olduğunu,

h) Bu nedenle bu gücün hem sendikal, hem de siyasal düzeyde bağımsız bir güç olarak örgütlenmesinin gerekliliği ve geliştirilmesinin belirleyici önemini,

ı) MC'nin artık kolaylıkla istediği anti-demokratik yasaları çıkaramayacağını,

i) Demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi için mücadelenin acilliğini ve harekete geçirici niteliğini,

j) Somut istemleri içeren ortak bir program etrafında demokratik güç ve eylem birliğinin ertelenemeyecek bir görev olduğunu,

k) Grev hakkına konan kısıtlamaların ve memurların grev ve toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı olmamasının hareketi ve eylem birliğini kısıtladığını, etkisini azalttığını,

l) Uluslararası dayanışmanın ve protestonun anti-demokratik girişimlerde bulunan iktidarlar üzerinde önemli bir baskı unsuru oluştururken, demokrasi mücadelesine soluk alma olanağı verdiğini göstermiştir.

Bu arada işçi sınıfının DGM'ye karşı giriştiği mücadele:

a) Petrol-kimya, telekomünikasyon, elektrik, ulaşım (hava, kara, deniz) gibi stratejik işkollarında örgütlenmenin,

b) Örgütlenmeyi ulusal düzeyde merkezileştirerek yaygınlaştırmanın,

c) "Tabanın söz ve karar sahibi olması" açısından işyerlerinde daha güçlü bir örgütlenmenin,

d) Hareket içindeki kitleleri doğru bilgilendirmek ve burjuvazinin ideolojik saldırı ve yıldırma girişimleri karşısında morali yüksek tutmak açısından, sendikal basın-yayının ve özellikle günlük ya da en azından kısa süreli periyodik organların konfederal düzeyde ele alınması ve gerçekleştirilmesinin,

e) İşçi sınıfı hareketine fiili olarak

katılamayan kamuoyunun diğer kesimlerinin desteğini almak ya da en azından onları tarafsızlaştırmak için çalışmalar yapılmasının,

f) DİSK'in malî gücünün arttırılmasının,

g) İşten atılan DİSK üyesi işçi ve sendika temsilcilerini kendi anti-komünist ve DİSK düşmanı çizgilerine çekmeye çalışan maocu ve diğer goşist, bozguncu unsurlara karşı mücadelenin önemini ve acilliğini daha açıkça vurgulayarak bilince çıkarmıştır.

Bundan sonra yapılması gereken işçi sınıfımızın tarihsel mücadelesi üzerinde tartışmayı sürdürmek, bir yandan büyük başarısını anlatırken, diğer yandan saptanan eksiklikleri ve zayıflıkları gidermek için etraflı, ardıcıl ve devrimci bir uğraş vermektir.

İşçi sınıfımızın 100 yılı aşkın ekonomik, 60 yıla yaklaşan siyasal mücadelesinin vardığı ileri boyutlar ve sınıf sendikacılığının başarısı böylece bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu gerçeğe göz kapamak demokrasi savaşımının (mücadelesinin) başarısını engeller.

Kaynak: DİSK dergisi, "Başyazı", Sayı 27, Eylül 1976.

Eleştiriler ve Değerlendirmeler

DİSK'in DGM Direnişi-Genel Yas kararı ile ilgili olarak dönemin DİSK Genel Sekreteri ve aynı zamanda TKP'li olan Mehmet Karaca, DİSK'in bu kararları TKP'nin dayatması sonucu aldığına yönelik iddiaların gerçek dışı olduğunu söylüyor. Karaca, *"Kararı formüle ederken kullandığımız bazı kavramlar TKP'nin görüş ve önermeleri ile belki çakışıyordu. Ancak eylem süresini 'MC düşünceye kadar' diye belirtmemiz DİSK'in kendi iradesi ile oldu ve bütün formülasyonlar Türkler tarafından belirlendi"* demektedir. Karaca, o dönem DİSK Genel Sekreter Yardımcısı olan ve TKP'li olduğu bilinen Aydın Meriç'in *"MC düşünceye kadar Genel Yas"* şeklindeki kararı doğru bulmadığını da eklemektedir.[175]

Kuşkusuz DGM direnişi kararının TKP dayatması ile alınması söz konusu olamazdı. Yürütme ve Yönetim Kurullarında TKP'li veya TKP'ye yakın olanların sayısı oldukça sınırlıydı. Ancak DGM eyleminin dönemin TKP politikalarına uygun olduğunu, kararın bu politikalardan esinlenerek veya etkilenerek alındığını, DİSK'teki TKP'li kadroların varlığının bu politikaların uygulanmasını kolaylaştırdığını ve DİSK'in belgelerinde bu politikaların açık etkilerinin görüldüğünü söylemek mümkündür. TKP Merkez Komitesi Yayın Organı olan *Atılım* dergisinin Nisan 1976 tarihli sayısında *"DİSK 9 Yaşında"* başlıklı yazıda aralarında DGM'lerin de olduğu bir dizi talebin gerçekleşmesi için *"DİSK bütün demokratik güçlerin eylem birliğini kaçınılmaz bir sorumluluk saymaktadır"* deniyordu.[176]

Atılım'ın Ağustos 1976 sayısının ilk sayfasında yer alan slogan *"Sıkıyönetimsiz sıkıyönetim demek olan Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı savaş!"* şeklindeydi. Aynı sayıda *"DGM'ye savaş"* başlıklı bir yazı da yer alıyordu.[177] Eylül 1976 sayısında yer alan "DGM'ye karşı direnişin öğrettikleri" başlıklı yazıda da direnişin bütün devrimci güçlerin birliğinin bir sonucu olduğu vurgulanıyordu.[178] *Atılım*'ın Kasım 1976 sayısında özellikle direnişe dönük eleştiriler üstüne yazılanlar ile DİSK'in eleştirileri örtüşüyordu; hatta bazı yerlerde kelimesi kelimesine... Yazıda şöyle deniyordu: *"Yürüyüş dergisinin 77-78. sayılarını okuyanlar (...) 'oyun içinde oyun' arayanların, dedektif kafalıların bencil bir partizanlık hırsıyla işçi direnişini arkadan vurduklarına tanık oldular."* "Oyun içinde oyun arama dedektifliği" ifadesi isim verilmeden *DİSK* dergisinde de (Eylül 1976) kullanılıyordu.

[175] Derinden Gelen Kökler-2, s. 42.
[176] *Atılım*, Sayı 28, Nisan 1976.
[177] *Atılım*, Sayı 32, Ağustos 1976.
[178] *Atılım*, Sayı 33, Eylül 1976.

Genel Temsilciler Meclisi, 23 Ekim 1976, DİSK Arşivi.

Eylemin karar alma süreci, yürütülme ve sonuçlandırma biçimi ile yarattığı sonuçlar eleştiri konusu oldu. DİSK'in yaptığı vurgular, yapılan konuşmalar ve yayımlanan mesajların tümü, konulan hedefin (MC'nin düşürülmesi) sendikal amaçları aştığı ve açıkça siyasal amaç güttüğü kanısını güçlendirir nitelikteydi. DGM direnişinin ardından pek çok işkolunda sendika temsilcileri, sendika aktivistleri ve binlerce işçi işten çıkarıldı. İşveren örgütleri kara listeler hazırlayarak militan DİSK temsilcilerinin, üyelerinin başka işyerlerine girmelerini önleme yoluna gittiler. Direniş özellikle bu yönüyle siyasi çevrelerde, sendikal hareket ve demokratik kitle örgütleri içinde tartışma yarattı. Böylece DGM direnişi DİSK'in kimi siyasi partilerce, siyasi çevre ve gruplarca eleştirilen eylemlerinden biri oldu. Yukarıda da vurgulandığı gibi DİSK'in bu eleştirilere karşı tutumu oldukça sert oldu ve verilen yanıtlarda ağır bir üslup kullanıldı. Bu sertliğin DİSK içinde 5. Genel Kurul sonrası ortaya çıkan ve daha sonra giderek derinleşecek gerilimin bir parçası olduğunu söylemek mümkündür.[179]

Kararın en çok eleştirilen yönü Genel Yas ilanının *"İktidarın Anayasa ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar"* sürdürülmesi hedefiydi. Bu, DİSK'in ne derece kararlı olduğunu göstermek için ilan edilmişti; ama açıkçası pek de gerçekçi değildi. Ayrıca, sendikal mücadelenin sınırlarını aşıyordu.[180] Kemal Türkler direnişin sona ermesine doğru *"Genel Yas"* eyleminin MC'nin 1977 seçimlerinde iktidardan düşürülmesine kadar geçerli olacak bir eylemler dizisi olarak anlaşılması gerektiğinin altını çizdi. DİSK, genel grevin 20 Eylül'de sona ermesinden sonra da uzun süre bu noktayı vurgulamaya devam etti. 22 Ekim 1976'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyinin

[179] Bu gerilim 5. Genel Kurulda TİP, TSİP ve sosyalist grupların genel kurulu terk etmesi ve yönetimde yer verilmemesi ile başlamıştı.

[180] Derinden Gelen Kökler-2.

Yürüyüş, 28 Eylül 1976, TÜSTAV Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi.

ortak toplantısından sonra yayımlanan karar metninde, "*İşçi sınıfının Eylül ayında koyduğu demokratik tavırdan dersler çıkararak, hâlâ geçerli olan Genel Yas içindeki hedef ve görevlerimizi bilmekteyiz*" deniliyordu.

DİSK'in, "*İktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar*" sürecek "*Genel Yas*" kararına ve eylemin hayata geçirilmesinde "*tabanın serbest bırakılmasına*" karşı eleştiriler yükseldi. Aziz Nesin bu konuda şunları yazmaktadır: [181]

> MC iktidarını düşürünceye kadar sürecek diye ilan edilen Genel Yas Eylemi, yanlış hesapla başlatılmış bir eylemdir. Genel Yas Eylemi içindeki grevlerin, işçiden çok işverenin çıkarına uygun düştüğü, grevde öncülük yapan en bilinçli işçilerin, işyerlerinden çıkarılmasıyla da belli olmuştur. İşverenler, Genel Yas Eylemi yüzünden en yürekli, en bilinçli, işçileri işlerinden çıkarınca, sendikalar gücünden yitirmiştir. Sendikaların başat görevi, işçilerin işlerinden çıkarılmalarını önlemekken, bu grevde tam tersine, grev yüzünden işçiler işlerinden çıkarılmıştır.

TİP yayın organı *Yürüyüş* dergisinin kapağında yer alan "*işçi kıyımı, oyun içinde oyun*" başlığı ve dergide yer alan "*DİSK'in özünü boşaltma oyunu sürdürülüyor*" değerlendirmesi tartışmaları alevlendirdi.[182] *Yürüyüş*, 16 Eylül direnişinin yönünün, DGM'ye hayır diyerek, böyle bir yasanın çıkışını engellemeye yönelik olduğunu ve bu yanıyla başarılı olduğunu ve burjuvaziyi, yeni bir mevzi elde etmekten, en azından şimdilik, alıkoyduğunu yazdı. Buna karşılık yayımladığı bir yorumda *Yürüyüş*, eylemin yönetiminin, örgütlenme biçimi ve hedefin açık seçik olmamasının işçi sınıfı hareketinde kısa sürede tedavisi güç yaralar açtığını da vurguladı. *Yürüyüş*, sonuç olarak "*16 Eylül direnişi, bütün bunlara rağmen, yine de Türkiye'nin demokratikleşme mücadelesine yeni mevziler kazandırmıştır. Türkiye işçi sınıfı hareketinin kendi kurtuluşu için açılan ve giderek geliştirilen yola girmesi daha da hızlanmıştır*" değerlendirmesini yaparken şu eleştirileri de vurguluyordu:[183]

> DİSK yöneticileri, politik bir eylemin politik planda sorumlusu olmaktan özenle kaçmışlardır. Böylece, direniş, politik planda olduğu kadar, fiilen de yöneticisiz bırakılmıştır.
>
> Eylül direnişinin ne zamanlaması yapılmış ve kitlelere iletilmiş; ne hedef açık seçik kitlenin önüne konulmuş ve ne de direnişe katılanların birlikteliği sağlanabilmiştir. Bir işyeri direnişini sürdürürken diğer bir işyeri işbaşı yaptığını ilan etmiştir. Bu başı boşluk direnişlerini

[181] Aziz Nesin (1981), *Büyük Grev, Masal-Öyküler*, Aziz Nesin Hikâye Kitapları Dizisi: 34, İstanbul: Nesin Vakfı, ss. 268-269.

[182] *Yürüyüş*, Sayı 77, 28 Eylül 1976.

[183] *Yürüyüş*, Sayı 81, 26 Ekim 1976.

> sürdüren kitleyi kararsız ve inançsız bir duruma sokmuştur. Artık işçiler, yöneticilerinden gelecek talimatı değil, ne yapacaklarını birbirlerine danışarak kararlaştırmışlardır.

Bu noktada TİP'in eylem içindeki tutumuna ilişkin olarak Selim Mahmutoğlu'nun değerlendirmesi dikkat çekicidir. Direnişe katılan Mahmutoğlu, aynı zamanda Maden-İş 13. Bölge Temsilcisi'ydi:[184]

> Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına karşı çıkmak, buna karşı aktif mücadele içinde olmak DİSK ve Maden-İş olarak en büyük onurumuzdur. Yapmamız gerekeni yaptık. Burada hiçbir problem yok. Problem, 16 Eylül 1976 sabahı başlatılan... 'İlerici halktan yana bir hükümet kuruluncaya kadar Genel Yas ilan edilmiştir' adlı karardır.
>
> DİSK'in DGM'lerin kuruluşunu önlemek için öngördüğü eylem biçimini Parti (TİP) olarak doğru bulmadık, tepki gösterdik. Böyle ucu açık, hedefi muğlak, ne kadar süreceği belli olmayan üretimi durdurma kararı olamaz dedik. Parti olarak bunları söyledik ama doğru bulmasak da Parti üyelerinden, sonuçta bunun kendi sendikalarının bir kararı olduğunu, sendikal disipline uymalarını, çalıştıkları işyerlerinde bu eylemin başarıyla sonuçlanması için çaba göstermelerini istedik. Kararını bizim almamız gerekmiyordu. DGM'lere karşı mücadele edilmesini doğru buluyorduk ve bu eyleme katıldık.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin (TSİP) görüşlerini yansıtan *İlke* dergisinde çıkan bir yazıda ise direnişin eksiklerine dönük özlü eleştiriler yer almaktadır. *İlke* özellikle *"DGM'ye karşı genel grev"* ile *"MC düşene kadar Genel Yas"* ayırımının doğru yapılmadığının ve bunun zaaf yarattığının altını çizmektedir:[185]

> (...) Hedef Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı işçi sınıfının yığınsal politik hareketiydi. Bu anlamda eylem gerçekleştirilmiştir. MC'yi düşürmek için bir genel siyasi grev çağrısının ise gerçekçi olmadığı ve olamayacağı açıktır. Bu bakımdan genel siyasi grevin, MC düşürülünceye kadar süreceği şeklindeki bir anlamsızlığı görmemek yanlıştır. Bu noktada esas belirtmek istediğimiz, 'siyasi genel grev' eyleminin başlatılması ile 'MC düşene kadar genel yas' ilanının birbirine karıştırılmasıdır. Bu konuya başlangıçta bir açıklık getirilmemiştir.
>
> (...) MC düşene kadar 'genel yas' adı altında ilan edilen sürekli mücadele ile sınırları bu genel ve sürekli eylemle karıştırılan genel siyasi grevin boyutlarının, somut hedeflerinin çeşitli mülahazalar ile belirtilmemesi işçilerin başlattıkları genel siyasi grevin sınırlarının çizilmemesi hareketin amacı, hedef belirlenmesi bakımından önemli bir zaafıdır.

Türkiye Emekçi Partisi'nin (TEP) görüşlerini yansıtan *Emekçi* dergisinde DGM direnişi Türkiye tarihinin ilk siyasi grevi olarak nitelenmektedir. Dergide yayımlanan başyazıda: *"MC iktidarı demokratik güçlerin direnişi karşısında gerilemek zorunda kaldı. Ardarda olağanüstü toplantıya çağırdığı TBMM, sonunda DGM yasasını çıkaramadan dağılmak zorunda kaldı. Bu, Türkiye'nin Ulusal Demokratik güçleri için bir başarıdır"* değerlendirmesi yapılmaktadır. *Emekçi*, DİSK yönetimine kimi eleştiriler yönetmekle birlikte *"DİSK yönetimini ihanetle suçlayan bazı sekter çevrelerin iddiaları ciddiye alınmayacak kadar saçmadır"* diyerek genel olarak eylemi olumlu bulmaktadır.[186]

Devrimci Gençlik dergisi süreç ile ilgili değerlendirmesinde, gerek TİP ve TSİP eğilimli örgütlerin tutumlarına ve gerekse DİSK yönetimine yönelik sert eleştiriler

[184] Şafak (2019), s. 251-252.

[185] *İlke*, Sayı 34, Ekim 1976.

[186] *Emekçi*, Sayı 23-24-25, Eylül-Ekim-Kasım 1976, s. 3-9.

yer aldı. *Devrimci Gençlik* dergisindeki yorum yazısında şu değerlendirme yer aldı:[187]

> DİSK yöneticileri bu eylemde takındıkları tavırla eylemi daha en başta pasifize etme yolunu tutmuşlardır. Daha işin başında sergilenen işçi sınıfının devrimci eylemini reformcu burjuvazinin hizmetine sokma anlayışı kendisini eylemin biçiminde ve "tavırlarda" da göstermiştir. (Aslında bu DİSK'in örgütsel yapısının da bir sonucudur.) Herşeyi kendi sendikal mevkilerinin geleceğine ve düzenin hukuksal gereklerine tabii kılan bir anlayışın işçi sınıfının kararlılık, atılganlık, cesaret ve coşkunluk isteyen eylemine önderlik etmekten ne kadar uzak olduğu, onların devrimci coşkunluktan uzak, suç işlemeden ve burunları kanamadan devrimcilik yapmak düşüncesinin eseri olan "tavırları"yla apaçık sergilenmiştir.
>
> Başta da söylediğimiz gibi bugün mücadele henüz sona ermemiştir. Bir yandan direnişçi işçiler işlerinden atılmakta, hapsedilmekte diğer yandan DGM sorunu aktüalitesini sürdürmektedir.
>
> Bugün yapılacak olan kararlılıkla mücadelenin önüne atılmaktır. İşçilerin yanı başında kararlı bir şekilde yer almaktır. Tutuklanan, işlerinden atılan işçilerle bağlar kurmak onların yeniden işlerine alınmaları için mücadele etmek, BÜTÜN MÜCADELE ALANLARINDA FİİLEN YER ALMAK VE DEVRİMCİ GENÇLİĞİN TÜM MÜCADELE İMKANLARINI İŞÇİ SINIFININ MÜCADELESİNİN HİZMETİNE SUNMAKTIR.

CHP, DGM'ye karşı gösterilen tepkinin haklı olduğunu ve halkın demokrasiyi tehlikede gördüğü için buna sahip çıktığını vurgulayan bir açıklama yapmıştır. CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisinde DGM'ye karşı tepkilerin açığa vurulmasında demokratik kuralların dışına çıkılmaması, özgürlükçü ve barışçı yöntemlerden uzaklaşılmaması gereğine de vurgu yapılmıştır.[188]

Canan Koç ve Yıldırım Koç, DİSK'in MC iktidarının düşürülmesi hedefini anarko-sendikalist bir eylem olarak tanımlarken şu değerlendirmeyi yapmaktadır: DGM ile mücadele bir anda MC'nin iktidardan düşürülmesi ve halktan yana bir iktidarın kurulması mücadelesine dönüştürüldü. Bunun için de işçiler serbest bırakıldı ve *"genel yas"* ilan edildi. Koç ve Koç'a göre DİSK böylece hem sorumluluktan kaçmış hem de belirsiz bir tavır ortaya koymuştu. Yazarlar eylemin DGM'nin yasalaşmasını engellemede başarılı olduğunu, ancak MC'nin devam ettiğini belirtmektedir.[189]

SONUÇ

DGM Direnişi/Genel Yas eylemi, Türkiye emek tarihinin özgün ve benzeri olmayan bir eylemidir. Türkiye emek tarihinde Saraçhane mitingi, TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu, 15-16 Haziran ve 1989 Bahar eylemleri gibi güçlü kitlesel ve önemli sonuçlar doğuran görkemli eylemler gerçekleştirilmiştir. Eylül 1976 direnişini bunlardan ayıran ve özgün kılan doğrudan siyasal bir hedefe yönelmiş olması, modern Türkiye tarihinin ilk ve pür siyasal genel grevi olmasıdır. Saraçhane mitingi sendikal hakların yasalaşmasını hedefleyen ve siyasal iktidar üzerinde baskı oluşturmayı hedefleyen bir eylemdi, 15-16 Haziran ise doğrudan yasama organı tarafından çıkarılmak istenen bir yasayı engellemeyi hedefliyordu. Ancak her iki eylemin temel savunusu sendikal haklardı. Aynı şekilde 1989-1990 Bahar eylemleri de Anavatan Partisi (ANAP) iktidarına yönelmiş olmasına rağmen, işçi sınıfının ekonomik taleplerine

[187] *Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik*, Sayı 13, 6 Ekim 1976, s. 3-11

[188] *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1976.

[189] Koç ve Koç (2008), s. 313.

dayanıyordu. DGM direnişi, açık siyasi hedefi açısından emek tarihinde ayırt edici ve benzeri olmayan bir eylemdi. DGM direnişi doğrudan siyasal bir konuda ve siyasal iktidarı demokratik yollardan düşürmeyi hedefleyen bir karşı çıkıştı. O kadar ki eylem kararında DGM ifadesi dahi yer almıyordu.

Bilindiği gibi 15-16 Haziran'da CHP, DİSK'in karşısındaydı. Ancak eylemden sonra CHP tutum değiştirdi ve DİSK'i destekledi. DGM direnişinde ise MC'ye karşı CHP, eylemin yanındaydı. Eylemin özellikle belediye işçileri arasında geniş bir katılıma ulaşmasının nedeni de Genel-İş'in artık DİSK üyesi olması ve CHP'nin eylemi desteklemesidir. Türk-İş'in yalpalaması ve DİSK ile CHP'den gelen işbirliği çağrılarına rağmen harekete geçmemesi, eylemin kapsamını kuşkusuz daralttı ancak eylem, özellikle Türk-İş içindeki sosyal demokrat eğilimli sendikalar tarafından sempatiyle karşılandı.

DGM direnişi DİSK'in Demirel Hükümeti ile ikinci büyük karşı karşıya gelmesidir. Demirel 1317 sayılı Yasa'yı çıkarsa da Yasa, Anayasa Mahkemesi'nden dönmüş ve emeline ulaşamamıştı. DİSK-Demirel karşılaşmasının ikincisinde de Demirel amacına ulaşamadı. DİSK'in kararlı tutumu DGM Kanun Tasarısı'nın geçmemesinde önemli bir rol oynadı.

Eylemin en çok eleştirilen yanı *"MC düşürülünceye kadar"* hedefinin konulması ve işçilerin eylem türü konusunda serbest bırakılması olmuştur. *"MC düşürülünceye kadar"* olarak konulan somut hedef yanlıştı; hedef *"DGM'nin yasalaşmasını engellemek"* olarak sınırlanmalıydı. DGM'nin engellenmesi ve MC'nin protesto edilmesi daha doğru/gerçekçi bir hedef olurdu. Böylece konulan hedefe ulaşılması mümkündü. Öte yandan eylemin adının açıkça "genel grev" konmaması ve "işçilerin serbest bırakılması" formülü "sorumluluktan kaçma" ve "merkezi yönetimden yoksunluk" gibi eleştirilere yol açsa da bunun yasal sakıncalara karşı teknik-hukuki bir önlem olduğunu kabul etmek mümkündür. Aksi halde DİSK'in kapatılması ve yöneticilerinin ağır cezalar alması söz konusu olabilirdi. Nitekim bu dikkatli üslup sayesinde DİSK Yürütme Kurulu *"delil yetersizliğinden"* kısa sürede tahliye edildi ve haklarında açılan dava beraatle sonuçlandı.

Eylem sonucunda yaşanan işçi kıyımı ise bir başka eleştiri konusudur. Eylemin bizzat içinde bulunanlar işçi kıyımının öngörüleri aştığını söylemektedir. Burada bir hesap hatası yapılmış mıdır? Bu soru eylemin en çok tartışılacak yönlerinden biridir. Yaşanan işçi ve kadro kıyımının DİSK'i zaafa düşürdüğünü söylemek mümkündür. Ancak DİSK'in bu konuda hızlı bir refleks verdiği ve geniş bir dayanışma kampanyası örgütlediği görülmektedir. Ancak bu dayanışmanın yaşanın işçi kıyımı karşısında yeterli bir çözüm olduğunu söylemek mümkün değildir.

Yöneltilen eleştiriler, eylemin eksiklikleri ve eylem sırasındaki hatalar ne olursa olsun; Genel Yas-DGM Direnişi, Türkiye işçi sınıfının kitlesel, militan bir başkaldırısıdır ve Türkiye emek ve sendika hareketi tarihi içinde çok önemli bir siyasi grevdir. Yarattığı sonuçlar itibarıyla da dikkat çekici ve yol gösterici olmuştur. On binlerce işçi, günlerce direnmiş, siyasete ağırlığını koymuş ve siyasi iktidarın meşru olmayan bir yasa girişiminin geri püskürtülmesinde önemli bir rol oynamıştır.

MADEN-İŞ TARİHİ ÇALIŞMA GRUBU'NUN DGM DİRENİŞİ DEĞERLENDİRMESİ

DGM direnişi sırasında DİSK veya Maden-İş'te görev yapan yönetici ve uzmanların da aralarında bulunduğu Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu tarafından hazırlanan Derinden Gelen Kökler kitabında DGM direnişinin kapsamlı bir değerlendirmesi yer almaktadır. Eylem kararını alan ve uygulayanların değerlendirmelerinin son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Aşağıda Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu'nun değerlendirmesinin özeti yer almaktadır.

Sendikal hedefler aşılmış mıydı?

16 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi ortak toplantısında da, ülkemizi MC'nin yarattığı karışıklık ve bunalımdan kurtarmak, hayat pahalılığı artışına son verip emekçi halkımızın yüksek geçim olanaklarına kavuşmasını sağlayacak kapıları açmak, Demokrasiyi açıkça boğazlanmaktan kurtarıp demokratik, sendikal ve siyasal hak ve özgürlükleri koruyup genişletmek, iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine "ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede Genel Yas ilânı..." deniyordu.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi belirlenen siyasal hedef, temel işlevi ve varlık nedeni ekonomik mücadeleyi yürütmek olan bir sendikal örgütün sınırlarını aşıyordu. MC'nin düşürülmesi gibi geniş kapsamlı bir siyasal kararı ancak bir ya da birden fazla siyasal

AKŞAM

DİSK Genel Başkanı ve Yürütme Kurulu üyeleri adliye binası önünde basın toplantısı yaptılar

Kemal Türkler ve dört arkadaşı dün tutuklandı

Anarşik ve ideolojik davranışta bulunan yurtta ve üzerinde silah bulunduran öğrencilerin öğrenim kredileri kesilecek

Konya'da grevci işçilerle greve karşı olan

Akşam, 23 Eylül 1976.

parti alabilirdi. Bunu başarabilecek bir ideolojik güç ve yaygın bir toplumsal destek gerekirdi. Sürecin sonunda iktidar değişikliği başarılamazsa, eylemin hedefine varmadan sonuçlandırıldığı gibi bir algının ortaya çıkması kaçınılmazdı. Nitekim öyle de oldu.

DGM'lerin sonunu getiren 16-20 Eylül Genel Grevi, daha sonraki süreçte de bir iktidar değişikliği getiremediği için hedeflenen sonuca varamamış gibi göründü. Kemal Türkler'in ve DİSK'in, 1976 Eylül ayından 1977 genel seçimine kadar olan süreci "Genel Yas"ın bir devamı sayan açıklamaları ve seçim sonunda CHP'nin birinci parti haline gelmesi bu kanıyı değiştiremedi. DGM'ler ortadan kaldırıldı ama 9 Temmuz 1976'da koyduğu siyasal hedef DİSK'in boyunu aştı. Üstelik bu süreç, İkinci MC'nin ortaya çıkması ile sonuçlandı. Hedef bu kadar geniş tutulmasa kimsenin diyecek sözü olmazdı.

DİSK direnişi tek başına üstlendi

Ayrıca 16 Eylül eylemi için yapılan hazırlıklar, 15-16 Haziran Direnişi öncesi ile karşılaştırıldığında daha zayıf kalmıştı. 1970'te konu ünite temsilcileri ile de tartışılabildiği halde bu kez Genel Temsilciler Meclisi'ne kadar indirilebilmişti. Bu, kitle tabanının konuyu kavramasında zayıflık yaratabilecek bir noktaydı.

15-16 Haziran Direnişine neden olan yasa değişikliği girişimi sadece ve sadece işçi sendikalarını hedef alıyordu. İşçinin gözünde hedefin somutlaması çok daha kolaydı.

Oysa DGM'leri hortlatma girişimi sadece sendikal mücadelenin önünü kesmeyi amaçlamıyor, aynı zamanda basın ve düşünce özgürlüğünden siyasal muhalefet olanaklarının büyük ölçüde suç kapsamına alınmasına kadar bütün toplumu ilgilendiriyordu. Olay demokrasiye karşı bir müdahaleydi. Bu müdahale ancak tüm demokrasi güçlerinin birlikte davranmalarıyla defedilebilirdi. Sadece fabrikalarda değil hayatın her alanında birlikte ve ortaklaşa davranarak önlenebilirdi.

Eyleme diğer örgütlerden oldukça yoğun destek mesajı gelmişti. Ama bu kuruluşlar eylem

planında aynı ölçüde katkıda bulunamadılar. Herkes bir kaç ay önce 1 Mayıs'ı alanlara taşımayı başaran DİSK'ten bir şeyler yapmasını bekliyordu. Eylem süreci içinde DİSK'in de toplumun diğer kesimleri, dernekler, odalar ve siyasal hareketlerle daha aktif bir eylem birliği oluşturma yönünde özel bir çabası olmadı. Sonuçta eylemin bütün yükü DİSK'in üzerinde kaldı. Katkılar zayıf kaldı.

Toplumsal muhalefetin en dinamik unsurlarından biri olan üniversiteler kapalıydı. Dernek statüsünde kurulan ve eylem sonrasında 2 Ekim'de kapatılan TÖB-DER okulların tatil olması nedeniyle bir boykot girişiminde bulunamadı. Eylem kararının alınmasında önemli rolü bulunan Türkiye Barolar Birliği 18- 19 Eylül tarihlerinde genel kurulunu toplayacaktı. Eylem tasarının Meclis'e getirilmesine bağlı olarak bu tarihten önce başlayınca avukatların duruşmalara girmeyerek direnişe katkı verme girişimine pek olanak kalmadı. Mühendislerin ve hekimlerin örgütleri ise eylemi desteklemiş ama katkıları Ankara'daki mitingle sınırlı kalmıştı.

Bu nedenle Kemal Türkler, eylemden bir ay sonra yaptığı bir konuşmada, "Diğer ilerici güçleri işbirliğine zorlayalım, fakat esas umudumuzun ve güven kaynağımız işçi sınıfı ve örgütleri olduğunu unutmayalım" diyordu. DGM'lere karşı direnişte bütün yükü sırtlamanın da etkisiyle dile getirilen bu düşünce, aynı zamanda büyük bir özgüveni de içeriyordu. Ama buradan gelen eylemi tek başına sürdürme alışkanlığı kısa süre sonra yapılacak UDC çağrısı sırasında DİSK'in gerçekten yalnız kalmasına da zemin hazırladı.

Eylem çok şey kazandırdı

Üç binin üzerinde işçiyi, en azından bir dönem, sendikal mücadeleden koparan DGM direnişine yüzbinlerce işçi katıldı. Kimi işyerlerinde sürekli, kiminde ara ara süren dört günlük eylem, Türkiye'de gerçekleştirilen en geniş kapsamlı genel grev olarak tarihe geçti. DİSK ve Maden-İş üyeleri, yönetimlerinin aldığı "tabanı serbest bırakma" kararını tam ve doğru olarak deşifre ederek büyük bir özveri ile uyguladılar. Eylem, işçilerin ve temsilcilerin sendikaya duydukları güvenden dolayı, büyük bir çeşitlilikte ve disiplinle uygulandı. Daha sonra türetilen "DGM'yi Ezdik" şiarı da gösteriyor ki, eylem bütün kadrolara "aşırı" güven verdi.

Ayrıca eylem sürecinde sendikal birlik yönünde de önemli işaretler ortaya çıktı. İlk kez bazı Türk-İş sendikalarının yönetimleri DİSK'e paralel hareket ederek Türk-İş yönetiminden bağımsız davranabildiler.

DİSK'in ve Türkiye Maden-İş sendikasının, DGM Direnişi sırasında polis kurşunu ile canından olan Profilo işçisi Yakup Keser'e, olaylarda yaralanan diğer kardeşlerimize, eylem boyunca gözaltına alınan, tutuklanan yüzlerce üyemize ve eylem sonucu işlerini kaybeden çok sayıda işyeri baştemsilcisi, temsilcisi ve üyelerine büyük bir şükran borcu vardır.

Kaynak: Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), Derinden Gelen Kökler, Cilt 2, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş ortak yayını s. 49-51.

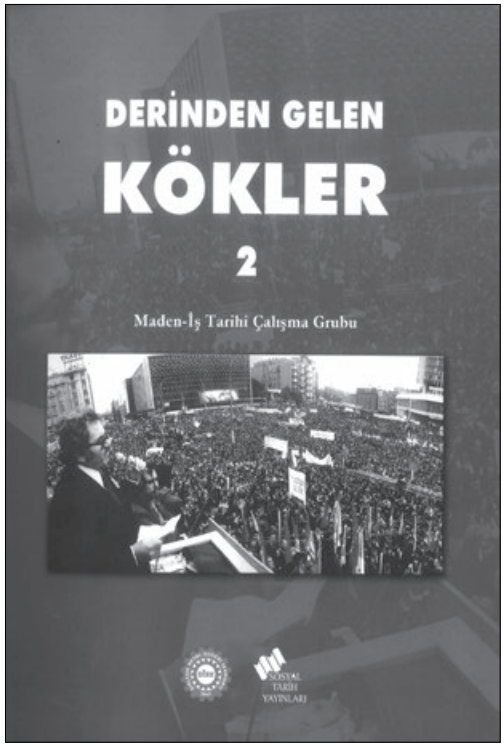

Derinden Gelen Kökler.

1 Mayıs 1977: Büyük Coşku Kanla Boğuldu

1 Mayıs 1977 Taksim Meydanı.

DİSK'in 1 Mayıs 1977 kutlaması ciddi bir hazırlık sonucunda görkemli ve kitlesel bir biçimde gerçekleştirildi. 1 Mayıs 1977 DİSK'in o güne kadarki mücadele birikiminin ve toplumsal etki gücünün de bir sembolü oldu. Ancak 1 Mayıs 1977 mitingi bitiminde yaşanan katliam hem DİSK ve Türkiye işçi sınıfı tarihi hem de Türkiye'nin siyasal tarihi açısından kara bir sayfadır. Katliamda son saptamalara göre en az 41 kişi öldü. Katliamın failleri ve arkasındaki güçler bugüne kadar bulunup yargılanmadı. 1 Mayıs 1977 katliamı tipik bir cezasızlık örneği olarak kaldı. 1 Mayıs katliamını gerçekleştirenlerin veya yol verenlerin, DİSK'in ve toplumsal muhalefetinin yükselişini durdurmak, Türkiye kaosa sürükleyerek yaklaşan 5 Haziran 1977 seçimlerinin sonuçlarını etkilemek ve MC'nin devamını sağlamak gibi amaçlar taşıdığını söylemek mümkün.

1 Mayıs 1977'de Atatürk Kültür Merkezi (AKM) önüne 1976'dan farklı olarak sadece zincirlerini kıran bir erkek işçi pankartı asıldı. 1976 1 Mayıs'ında AKM önünde kadın ve erkek işçi figürlerinin yer aldığı bir pankart vardı.

1 Mayıs 1977 katliamı üzerine kitaplar, tanıklıklar ve gazete yazı dizileri yayımlandı. 1 Mayıs 1977 katliamı Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu tarafından hazırlanan *Derinden Gelen Kökler* kitabında kapsamlı olarak sendikal deneyim ve tanıklıklarla incelendi. Ayrıca DİSK eski Basın-Yayın Dairesi Müdürü Fahrettin Engin Erdoğan 1 Mayıs katliamında ölenlerle

1 Mayıs 1977 Katliamına İlişkin Kitap ve Yazı Dizileri

Nail Güreli (2006), *1 Mayıs 1977*, İstanbul: Ozan Yayıncılık.

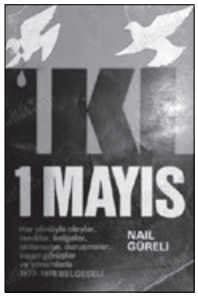

Korhan Atay (2013), *1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı Neden ve Nasıl Kana Bulandı?* İstanbul: Metis Yayıncılık.

Barış Yetkin (2005), *Kırılma Noktası-1 Mayıs 1977 Olayı*, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Tuğçe Yılmaz (2021), *1 Mayıs '77 Kayıplarını Yakınları Anlatıyor/1 Mayıs '77 ve Cezasızlık*, IPS İletişim Vakfı (online-çevrimiçi yayın), https://m.bianet.org/bianet/yasam/241932-1-mayis-1977-e-kitabi-yayinda.

Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer (2007), "30 yıl sonra kanlı 1 Mayıs", *Radikal*, 29 Nisan 2007-20 Mayıs 2007.

Çetin Yetkin (2010), 1 Mayıs 1977 üstüne yazı dizisi, *Yeniçağ*, 30 Nisan 2010-5 Mayıs 2010.

Bingöl Erdumlu (2012), "1 Mayıs 1977...", gunzileli.com web sitesi, 20 Mayıs 2012.

(Devamı yan sayfada)

ilgili çarpıcı bir araştırma yaptı. Kitabımızın *"1 Mayıs 1977"* başlığı yazılırken *Derinden Gelen Kökler* ile DİSK'in yayın ve arşiv kaynaklarından yararlanıldı.[190]

MİTİNG HAZIRLIKLARI

9 Mart 1977 günü toplanan DİSK Yürütme Kurulu, 1 Mayıs'ın İstanbul'da yığınsal olarak kutlanmasına, bunun için bir Tertip Komitesi kurulmasına ve Komitenin Genel Sekreter Mehmet Karaca başkanlığında Memet Ertürk ve Av. Müşür Kaya Canpolat'tan oluşmasına karar verdi. Komiteye gerektiğinde diğer sendikalardan da üye alınması konusunda yetki verildi. Bu çerçevede daha sonra Komiteye Basın-İş'ten Burhan Şahin ve Tekstil'den Erol Yalçın da katıldı.

1 Mayıs'ın etkili ve coşkulu, aynı zamanda düzenli olabilmesi için sendikaların genel merkezlerinde, bölge ve şube temsilciliklerinde ve işyerlerinde ayrı ayrı komitelerin kurulmasına ve kurulan komitelerin listesinin DİSK'e gönderilmesine karar verildi. Yürütme Kurulu kararında komitelerin oluşumuna ilişkin ayrıntılı kurallar yer aldı.[191]

Buna göre,

a) Sendikalarımız genel merkezlerinde DİSK Merkez Tertip Komitesi'ne bağlı olarak 3'er kişilik bir komite kurulması, komite başkanının mutlak sendika genel başkanı veya genel başkan vekili veya genel sekreter yada bir yürütme kurulu üyesi olmasına,

b) Yine, sendikalarımızın mahalli örgütlerinden olan şube ve bölge temsilciliklerinin de 3'er kişilik birer komite kurulması ve bu komitelerin başkanının bölge temsilcisi yada şube başkanı olmasına,

c) Fabrikalarda kurulacak komitelerin, fabrikaların büyüklük ve küçüklüğüne göre ayarlanması, fabrikalarda kurulacak komitelerin işyeri temsilcileri içinde olmak şartıyla asgari 5, azami 25 kişiye kadar olmasına, bu kurulan komitelerden bir kişinin komite başkanı olarak tespitine oybirliği ile karar verildi.

10 Mart'ta miting için Vilayet'e dilekçe verildi. Dilekçede mitingin 14.00'te başlayıp 16.00'da sona ereceği yazıyordu. Valiliğin isteği üzerine dilekçenin altına şu açıklama da eklenmişti: *"Yürüyüşte yöneticilik sorumluluğu Tertip Komitesi üyelerine ait olacaktır."*[192]

[190] 1 Mayıs 1977 bölümü büyük ölçüde Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu'nun *Derinden Gelen Kökler-2* (2017) kitabında yer alan 1 Mayıs 1977 dosyasından yararlanılarak yazılmıştır.

[191] 9 Mart 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[192] Derinden Gelen Kökler-2.

SAPTANAN SLOGAN ve BELGİLER

"YAŞASIN 1 MAYIS
YAŞASIN DİSK!..."

DİSK YÜRÜTME KURULU TARAFINDAN YALNIZCA İSTANBUL'DA KUTLANMASINA KARAR VERİLEN 1 MAYIS (İŞÇİ SINIFININ ULUSLARARASI BİRLİK - MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ) İÇİN KURULAN 1 MAYIS MERKEZ TERTİP KOMİTESİ, YOĞUN ÇALIŞMALARINI ARALIKSIZ SÜRDÜRDÜ.

ULUSAL KOMİTEDE, DİSK GENEL SEKRETERİ MEHMET KARACA, MADEN - İŞ SENDİKASI GENEL SEKRETERİ MEHMET ERTÜRK VE DİSK HUKUK DAİRESİ MÜDÜRÜ MÜŞİR KAYA CANPOLAT BULUNUYORDU.

DİSK 1 MAYIS TERTİP KOMİTESİ, 15 NİSAN GÜNÜ YAPTIĞI TOPLANTIDA, 1 MAYIS KUTLAMA TÖRENİNDE KULLANILACAK BELGİLERİ DE SAPTADI.

KARTON VE BEZ DÖVİZLERE YAZILACAK VE TOPLUCA SÖYLENECEK OLAN SLOGAN VE BELGİLER, DİSK'E BAĞLI SENDİKALARIN GENEL MERKEZLERİNE GÖNDERİLDİ.

ÖTE YANDAN, 1 MAYIS GÖSTERİSİ İÇİN, SAPTANAN BU SLOGAN VE BELGİLERİN DIŞINA ÇIKILMAMASI ZORUNLULUĞU KAMUOYUNA DUYURULDU.

SAPTANAN VE 977/59 NO.LU DİSK AJANSI'YLA AÇIKLANAN SLOGAN VE BELGİLER ŞÖYLEYDİ:

- Faşizme Geçit Yok
- İşçiyiz Güçlüyüz
- Devrimlerde Öncüyüz
- İleri Demokratik Bir Düzen
- Genel Grev Hakkımız
- Söke Söke Alırız
- Boğmaz Türkiye
- DGM'yi Ezdik
- Yaşasın DİSK
- Hak Verilmez Alınır
- Referandum Hakkımız
- Söke Söke Alırız
- BU ALAN
- 1 Mayıs Alanı
- 1 Mayıs, 1 Mayıs
- İlk Dileğimiz
- Yaşatacak Seni
- Tunç Dileğimiz
- Hepimiz de hep
- DİSK'in Sesi Bu
- İşçiler Birleşin -
- İşçiler Birleşin
- İşçiler Geliyor -
- İşçiler Geliyor
- Barış - Birlik - Dayanışma

1Mayıs Belgileri

- 1 Mayıs Emeğin Bayramı
- 1 Mayıs 1 Mayıs
- İlk Dileğimiz
- Yaşatacak Seni
- Tunç Dileğimiz
- Yaşasın 1 Mayıs

1 Mayıs 1977 Merkez Tertip Komitesi tarafından saptanan sloganlar, DİSK dergisi, Sayı 34, Nisan 1977.

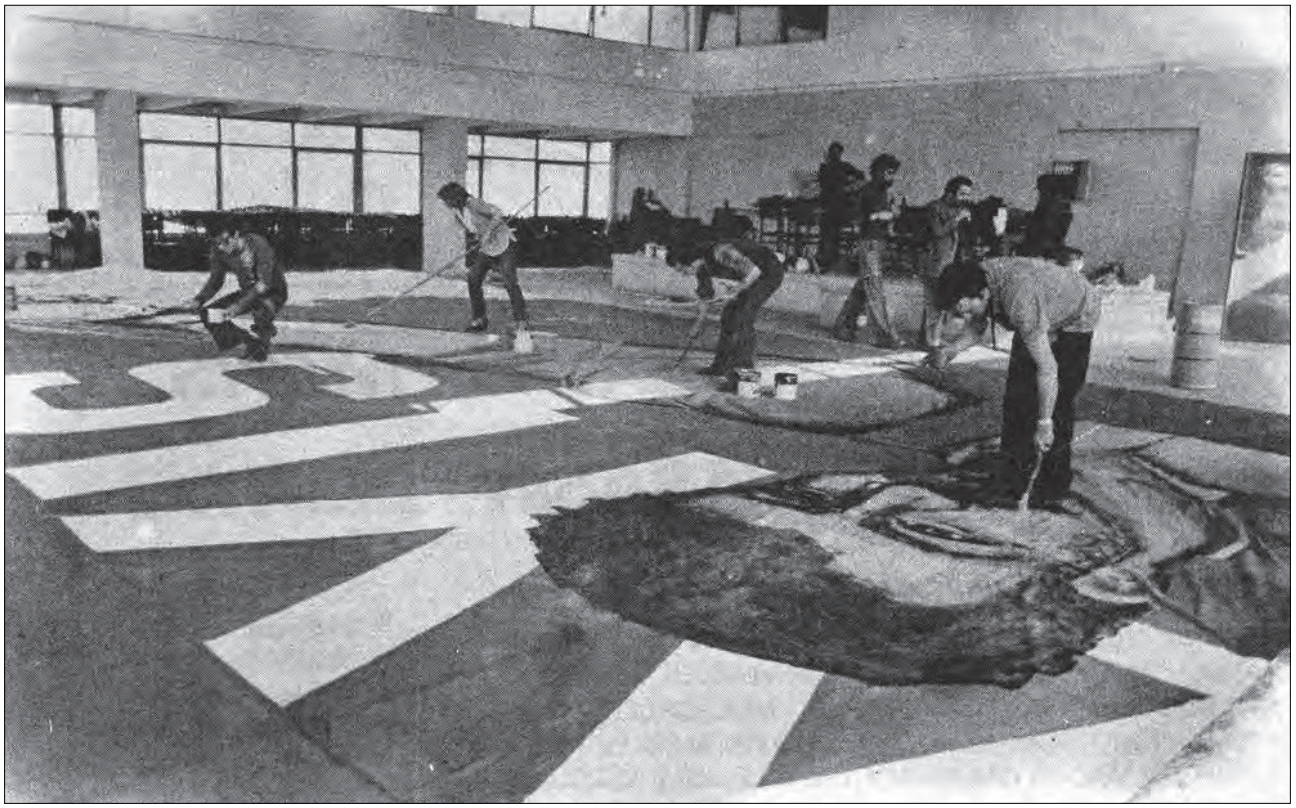

1 Mayıs 1977'de Atatürk Kültür Merkezi'ne asılan zincirlerini kıran erkek işçi figürünü içeren pankart hazırlanıyor, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1977 Merkez Tertip Komitesi 15 Nisan'da yaptığı toplantıda mitingde kullanılacak sloganları belirledi. DİSK yönetimi mitinge katılacak kitle örgütlerinin yetkilileri ile 1977 Nisan ayının üçüncü haftasında arka arkaya toplantılar yaptı. Tertip Komitesi ayrıca Türk-İş'e bağlı sendikalar ve bağımsız sendikalarla da toplantılar yaptı. 1 Mayıs'a katılacak olan demokratik derneklerle DİSK'te bir toplantı yapıldı. Toplantıyla ilgili yapılan açıklamada şöyle denildi:[193]

> Toplantıda DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs'ı kutlama gösterilerine kitlesel bir şekilde katılacaklarını belirten on yedi demokratik kitle örgütü kendi örgüt flamaları altında yürüyeceklerdir. DİSK ilkeleri ve DİSK 1 Mayıs Merkez Tertip Komitesi kararları çerçevesinde '1 Mayıs İşçi Sınıfının Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü'ne katılacak olan demokratik kitle örgütleri şunlardır: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER), İş Müfettişleri Derneği (İM-DER), Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), KÖY-KOOP, İlerici Kadınlar Derneği (İKD), Tüm Sağlık Personeli Derneği (TÜS-DER), Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜM-DER), Tüm Teknik Eleman ve Teknikerler Derneği, Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED), Çağdaş Hukukçular Derneği, Barış Derneği, Giyim İşçileri Derneği (GİB-DER), İlerici Gençler Derneği (İGD), Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği (PİM), Devrimci Halk Kültür Derneği, Dev-Genç, Devrimci Demokratik Kültür Derneği

Yürütme Kurulunun 25 Nisan 1977 tarihli toplantısında ise 1 Mayıs töreninde görevlilerin giymesi amacıyla 5 bin 33 adet görevli gömleğinin yaptırılmasına karar verildi.

[193] DİSK Ajansı, 22 Nisan 1977.

(Yan sayfadan devam)

İpek Çalışlar ve Güldal Kızıldemir, kapak dosya yazısı, *Nokta* dergisi, 4 Mayıs 1986.

Fahrettin Engin Erdoğan (2016), "Türkiye'de Mayıs, 1 Mayıs'ta Taksim", *Cumhuriyet*, 30 Nisan 2016.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), *Derinden Gelen Kökler*, 2. Cilt, İstanbul: Birleşik Metal-İş ve TÜSTAV ortak yayını.

Mitinge Katılma Tartışmaları

1 Mayıs 1977 kutlaması öncesinde en önemli tartışmalardan biri mitinge katılacak gruplara ilişkindi. DİSK yönetimi "üçlü ittifak" veya "üçlü blok" olarak bilinen siyasi grupların DİSK yönetimine dönük suçlayıcı tutumları nedeniyle mitinge katılmalarına karşı çıkıyordu. Mitinge katılma tartışmaları 1 Mayıs 1977 öncesinde gerilimi ciddi biçimde yükseltmişti. Tertip Komitesi Başkanı ve DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca, solda ciddi kitle tabanı olan diğer örgütlerle ilgili görüşmeleri şöyle anlatıyordu:[194]

> Bazı gençlik kuruluşlarının ve siyasi örgütlerin aynı çatı altında bir araya gelmek istememeleri nedeniyle örneğin Dev-Genç'in ve Kurtuluş'un önde gelen temsilcileriyle DİSK'te ayrı, ayrı görüşüldü. Bunların talepleri de vardı ama genel olarak DİSK'in koydukları prensiplere uyacaklarını da beyan ettiler. Bu iki örgütün taleplerinin başında aynı kortejde bulunmak istemeyişleri geliyordu. Bunun sonucudur ki, kendilerinin oluru ile Dev-Genç Beşiktaş kortejine ve Kurtuluş grubu Saraçhane kortejine verildi. Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği gruplarından oluşan "Üçlü İttifak" kendi yayın organlarında her ne pahasına olursa olsun yürüyüşe ve mitinge katılacaklarını açıklamıştı. DİSK yönetimi ise kendilerine yönelik suçlamalarda bulunan, provokasyona açık söylemleri olan bu grubun miting alanına girmesine karşı çıkıyordu.

Karaca bu grupların Taksim'e nasıl geleceklerini kendi yayın organlarında yazıp çizdikleri için DİSK'teki görüşmelere çağrılmadığını belirterek, bazı temsilcileri ile DİSK genel merkezi dışında görüşüldüğünü ancak görüşlerinde değişen bir şey olmadığını ve bu yüzden yapacak bir şey olmadığını anlatmaktadır.

O tarihte *Halkın Sesi* dergisinden Gün Zileli gruplar içindeki çelişkiyi 2010 sonrasındaki yazılarında şöyle anlatmıştı:[195]

> 1 Mayıs'ta Taksim'e ulaşacak bu dizginsiz rekabetçiliğin başını biz çekiyorduk. Revizyonist zinciri kırmanın pratikteki anlamı, 1 Mayıs günü revizyonistlerin bir güzel hırpalanması ve Taksim'e gelen sanayi işçilerinin tarafımıza kazanılmasıydı. Bu havayı öylesine körüklemiştik ki revizyonizme karşı mücadelede bizden geri kalmaktan korkan Üçlü Blok da aynı havaya girdi.

O tarihte *Halkın Yolu* dergisinden Feyyaz Kurşuncu'nun anlattıklarının içeriği de Zileli'nin anlatımına yakındı: [196]

> 1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanını işçi düşmanlarına bırakacak mıyız? İşte katılalım, katılmayalım tartışıyoruz. Büyük tartışmalar çıktı katılalım, katılmayalım diye. Tereddütler var çatışma çıkar mı? Ne olur? diye. Sonunda bu tereddütlere rağmen katılma kararı alındı. ... Taksim'i işçi düşmanlarına bırakmamaya

[194] Derinden Gelen Kökler-2.

1 Mayıs öncesi DİSK'in açıklaması

"DİSK nereden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin şiddet hareketlerine ve terörcülüğe karşıdır"

ÖTE YANDAN DİSK GENEL SEKRETERİ MEHMET KARACA, DİSK'İN ULUSLARARASI İŞÇİ SINIFININ BİRLİK - MÜCADELE - DAYANIŞMA GÜNÜ OLAN 1 MAYIS'IN OLAYSIZ GEÇMESİ İÇİN GEREKLİ ÖNLEMLERİ ALDIĞINI VE DİSK ÜYELERİNİN 1 MAYIS GÜNÜ İSTANBUL DIŞINDA HİÇ BİR GÖSTERİYE KATILMAYACAKLARINI BİLDİRDİ.

DİSK'İN ŞİDDET HAREKETLERİNE KARŞI OLDUĞU BELİRTİLEN AÇIKLAMA 977/63 SAYILI DİSK AJANSI İLE BASINA VE KAMUOYUNA DUYURULDU.

AÇIKLAMA ŞÖYLEYDİ:

Aldığımız bilgilere göre İstanbul dışında kalan bazı bölgelerde DİSK dışındaki bazı kuruluşlar tarafından 1 Mayıs gösterileri düzenleneceğini öğrenmiş bulunuyoruz. DİSK'e bağlı sendikalarımızla tüm üye işçilere kamuoyuna şu hususları bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyoruz.

1— Uluslararası işçi sınıfının birlik - mücadele - dayanışma

DİSK'in 1 Mayıs öncesi açıklaması, *DİSK* dergisi, Sayı 34, Nisan 1977.

[195] Korhan Atay (2013), *1 Mayıs 1977*, İstanbul: Metis Yayınları, s. 76, aktaran *Derinden Gelen Kökler-2*.

[196] Atay (2013), s. 94-103, aktaran *Derinden Gelen Kökler-2*.

DİSK'in 1 Mayıs 1977 Öncesi Açıklaması

"DİSK nereden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin şiddet hareketlerine ve terörcülüğe karşıdır"

DİSK'in 1 Mayıs 1977 öncesi Taksim'deki kutlama ile ilgili yapmış olduğu ve 977/63 sayılı DİSK Ajansı ile basına ve kamuoyuna duyurulan açıklama şöyleydi:

"DİSK, nereden gelirse gelsin kime karşı yönelirse yönetsin şiddet hareketlerine ve terörcülüğe kesinlikle karşıdır. Bu tür davranışlar, seçimler öncesinde korku ve yılgınlık yaymaya çalışan, 1 Mayıs gösterisine gölge düşürmek isteyen, DİSK'i karalamak için haftalardır yayın yapan tekelci sermayenin siyasal hesaplarını kolaylaştıracaktır. 1 Mayıs gösterisinin en küçük bir olaya yol açmadan tam bir disiplin ve kararlılık içinde sona ermesi için;

1- DİSK kendi gerekli güvenlik önlemlerini almıştır.

2- Başta İçişleri Bakanı olmak üzere tüm emniyet yetkililerini dışarıdan yapılması muhtemel saldırılara karşı tam bir tarafsızlık içinde görev yapmaya çağırıyoruz.

3- 1 Mayıs gösterimize katılacak diğer demokratik kuruluşları DİSK'in çizdiği sınırlar içinde kalmaya çağırıyoruz. Aksi takdirde, DİSK'in dışından yapılabilecek müdahalelerin doğuracağı olaylardan DİSK sorumlu olmayacaktır.

Bu arada her türlü yasal işlemi tamamlamış olan DİSK'in 1 Mayıs afişlemesi sırasında dışarıdan yapılan silahlı saldırıların sorumlularının yakalanmaması, tarafsızlığın lâfını edenlerin bu tür olaylardan yarar umduklarını göstermiştir.

Aldığımız bilgilere göre İstanbul dışında kalan bazı bölgelerde DİSK dışındaki bazı kuruluşlar tarafından 1 Mayıs gösterileri düzenleneceğini öğrenmiş bulunuyoruz. DİSK'e bağlı sendikalarımızla tüm üye işçilere kamuoyuna şu hususları bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyoruz.

1- Uluslararası işçi sınıfının birlik-mücadele-dayanışma günü olan 1 Mayıs'ı tüm ülkelerde sadece sendikalar örgütler.

2- Bu yıl 1 Mayıs DİSK tarafından ve sadece İstanbul'un Taksim alanında kutlanacaktır.

3- Taksim alanına doğru yürüyüş saat 14'de başlayacaktır.

4- DİSK'in saptadığı ve onayından geçen sloganlar sendikalarımıza bildirilmiştir. Tüm DİSK üyeleri, işçi sınıfının disiplinine uyarak ve tahriklere kapılmadan, tehditlere kulak asmadan 1 Mayıs günü İstanbul dışında yapılacak hiçbir gösteriye katılmayacaklardır.

Kaynak: *DİSK* dergisi, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

> karar veriyorsun. Senin meselen Taksim'de revizyonistlerle. Yani onunla hesaplaşacaksın.

Kurtuluş dergisinden Mahir Sayın'ın değerlendirmeleri ise şöyleydi: [197]

> 1 Mayıs, tam bu provokasyon için oluşturulmuş bir ortamdı. Öncesinde burjuva basını 1 Mayıs'ta solcuların birbirini kıracağına dair çok yoğun propagandalar yapmıştı. Bu propagandayı yapabilmeleri için, doğrusu sol da epey ciddi bir malzeme sunmuştu. Yani bundan kendimiz de azade değiliz. Biz de o provokatif ortamın bir öğesi olmaktan kendimizi kurtaramadık. Her içine karıştığımız sol içi çatışmayı, bir provokasyon olarak nitelemiş olsak da, kendimizi bundan kurtarmak mümkün olmadı.

YÜRÜYÜŞ

DİSK'in ve Maden-İş'in yöneticilerinin büyük bölümü Beşiktaş kolunda başlayacak bir yürüyüşle Taksim'e yönelecekti. Saraçhanebaşı'nda da bir DİSK yürüyüş kolu vardı. DİSK'e bağlı sendikaların bazı yöneticileri de Saraçhanebaşı'nda görevliydi.

[197] Atay (2013).

1 Mayıs 1977 yürüyüş kolu, Unkapanı tarafı, Aydın Çetinbostanoğlu.

Beşiktaş ve Saraçhanebaşı'nda işçiler ve mitinge katılacaklar sabahın ilk saatlerinden itibaren toplanmaya ve öğle saatlerinde yürüyüşe başlamışlardı.

Akşam saatleri yaklaştıkça özellikle öğle saatlerinden beri Tarlabaşı Caddesi'nde bekleyen gruplarda yorgunluk ve gerilim ortaya çıktı. Bu durum yürüyüş kolunda gerilimin bir ölçüde yükselmesi ile sonuçlandı. Balmumcu'dan itibaren Beşiktaş'a kadar uzanan Barbaros Bulvarı'ndaki yürüyüş kolunda durum daha sakindi.

1 Mayıs 1977 yürüyüş kolu, Unkapanı tarafı, Aydın Çetinbostanoğlu.

Saraçhanebaşı'nda toplanan yürüyüş kolunun ön saflarında Maden-İş'in Topkapı ve Silahtar bölgelerinden işçiler vardı. DİSK'e bağlı diğer sendikaların çoğunluğu da bu koldan yürüyüşe katıldı. Kurtuluş grubu da bu koldaydı. Öğle saatlerinde "Üçlü İttifak" veya "Üçlü Blok" diye adlandırılan Halkın Yolu, Halkın Birliği ve Halkın Kurtuluşu gruplarına bağlı binlerce kişi Belediye Sarayı'nın önünde toplanmışlardı. Halkın Sesi (TİKP) grubu ise daha önceden yürüyüşe ve mitinge katılmayacağını açıklamıştı.

Üçlü İttifak, kendi yayın organlarında her ne pahasına olursa olsun yürüyüşe ve mitinge katılacaklarını açıklamıştı. DİSK yönetimi ise bu grubun mitinge katılımına karşı çıkıyordu. Miting öncesi her iki tarafın yaptığı açıklamalar gerilimi yükseltmişti. DİSK yönetimi, işçiler ve diğer

Yürüyüş Kolu Tanıklıkları

Dönemin Maden-İş yöneticilerinden Selim Mahmutoğlu:

''Söz konusu grupların Taksim Meydanı'na doğru yürümelerine bir itirazımız yoktu. Bu nedenle de bizimle birlikte yürümelerine herhangi bir engel çıkarmadık. Ancak aramıza ve alana girmelerine izin vermeyecektik. Bunda kararlıydık. Çünkü alana girip olay çıkaracaklarını biliyorduk zaten bunu da gizlemiyorlardı. Tabii mitingin tüm sorumluluğu bizim üzerimizdeydi. Olay çıkmasını da biz engelleyecek, güvenliği de biz sağlayacaktık. Bu çerçevede yürüyüş kortejinin nizamı ve sıralanması çok önemliydi, öncelikle bunu belirledik. Üçlü Blok'u en arkaya aldık. Elimizdeki telsizlerle alandan bilgi alarak ve korteji yavaş yürüterek miting bitmeden alana girmemeye karar verdik. Nitekim Taksim'e, daha doğrusu Tarlabaşı sapağına geldiğimizde DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşması bitmişti. Dolayısıyla miting de bitmişti. Miting bitti ama olaylar da aynı anda başladı. Söz konusu grubun alana girmesini önlemek için DİSK görevlilerinden oluşan 2-3 bin kişilik bir barikat kurduk. Ayrıca ben Maden-İş'e ait bir araç ile yolu kapatmaya çalıştım. Ancak barikata yüklenmeye başladılar. Ve bizim bulunduğumuz bölgede ilk silah sesi bu grubun içinden geldi.''

Kaynak: Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), Derinden Gelen Kökler, Cilt 2, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş ortak yayını;

Durumun Üçlü Blok'tan görünüşü:

Üçlü Blok'taki Halkın Yolu grubunun yöneticilerinden olan Kâmil Aslantürkoğlu yürüyüş kolundaki olayları 2012 yılında şöyle anlatmıştı:

''1 Mayıs'ta Saraçhane'de toplandığımızda, bizim önümüzde, DİSK kortejinin en arkasında elinde tornadan çıkmış sopalar olan bir grup işçi ve bir de o zamanlar Anadol'un çıkardığı böcek denilen araçlar vardı. DİSK'ten adını hatırlayamadığım bir yetkili geldi. Biz, 'Ortak slogan dışında slogan atmayacağız' dedik. Bütün gruplarla konuştuk. 'Ne Amerika ne Rusya' sloganı vardı, 'Kahrolsun sosyal emperyalizm' sloganı vardı. Bunları atmayacağımızı, 'Yaşasın 1 Mayıs' gibi o zaman belirlenen üç dört ortak sloganı atacağımızı söyledik. Bu sloganları zaten DİSK ve DİSK'in kortejindeki bütün gruplar atıyordu. 'Bunları atarak mitinge katılalım, bu bütün işçi sınıfının bayramı. Adı üstünde birlik ve dayanışma günü. Burada kimse kimseye yasak uygulayamaz. Taksim Meydanı kimsenin özel malı değil' dedik. ... Bizimle görüşen DİSK'li çok sekter bir arkadaştı. Kestirdi attı: 'Hayır, bizim kararımız var. Bu merkezi bir karardır. Mitingi biz organize ediyoruz, sorumlusu biziz. Miting DİSK'in sorumluluğunda ve olay çıkmayacak diye valiliğe, emniyet müdürlüğüne taahhütte bulunduk. Siz istiyorsanız ayrıca kendi mitinginizi yapın bizi ilgilendirmez, biz burada kesiyoruz korteji' dedi.''

Kaynak: Korhan Atay (2013), 1 Mayıs 1977, İstanbul: Metis Yayınları.

gençlik grupları ile Üçlü İttifak arasında sağlam bir güvenlik duvarı oluşturarak Üçlü İttifakın en arka sıralarda yürümesine izin verdi. Taksim'e gelinceye kadar önemli bir olay yaşanmadı.[198]

1 Mayıs 1977 Taksim Meydanı.

Miting Alanı

Taksim Meydanı bir önceki yıla göre daha da kalabalık ve coşkuluydu. Kadınların katılımı da 1 Mayıs 1976'ya göre daha fazlaydı. Türküler, marşlar söyleniyor, halaylar çekiliyordu. Meydanda renk renk flamalar, pankartlar ve dövizler göz alıyordu.

[198] Derinden Gelen Kökler-2.

1 Mayıs 1977, Taksim Meydanı'ndan bir görünüm.

Bez dövizlerde ve flamalarda sendikal taleplerin yanında siyasi ve sosyal talepler de vardı. Taksim Meydanı'nın AKM tarafında, sol eli kelepçeli bir işçiyi tasvir eden dev bir bez tablo asılmıştı. Protokol tribününde çok sayıda yerli ve yabancı konuk yer almıştı. Kürsüde Süleyman Üstün ve Sıtkı Coşkun heyecanlı konuşmalar yapıyor, mitinge katılan kuruluşları tanıtıyordu.

Mitinge 99 sendika ve 53 dernek katıldı. Katılan kuruluşların çokluğu nedeniyle alana girişte ve yerleşimde sorunlar ve gecikmeler ortaya çıktı. Bu nedenle Kemal Türkler konuşmasına ancak 18.30'a doğru başlayabildi.

TÜRKLER KÜRSÜDE

DİSK Genel Başkanı Türkler konuşmasında dünyadaki siyasal gelişmelerden, ulusal kurtuluş hareketlerinden, sosyalist ülkelerin başarılarından söz etti. Türkler, dünya barışı ve silahsızlanmaya vurgu yaptı, Türkiye'deki durumu anlattı ve MC Hükümeti'ni eleştirdi.

Türkler konuşmasında Taksim Meydanı'nın adının 1 Mayıs Meydanı olarak değiştirilmesi önerisini mitinge katılanların oyuna sundu. Öneri coşkuyla kabul edildi. Türkler gecikmeyi dikkate alarak konuşmasını 45 dakika yerine 15-20 dakikada bitirmeyi planlamıştı. Bu nedenle basına dağıtılan konuşmanın bazı bölümlerini okumamıştı. Bu sırada görevlilerin bir bölümü ile Anadolu ve Trakya kentlerinden gelenler dönüş hazırlığına başlamıştı. Türkler konuşmasının sonuna doğru kitleyi saygı duruşuna çağırdı. Saygı duruşunun sonunda sessizlik yerini kitlenin uğultusuna bırakırken meydanın bir köşesinden bir tahta parçasının aniden kırılmasına benzeyen sesler duyuldu.[199] Bir tabancadan iki-üç el ateş edilmişti... Kemal Türkler ateş anını gazeteci Nail Güreli'ye 1979 yılında şöyle anlatmıştı:

> Sonuçta miting benim konuşmamla belki bir dakika kadar sonra bitecekti. Çünkü oradaki konuşma kısaltılmıştı. Bu eylemi yaratmak isteyen veya yaratmak için görevlendirilen bir takım kişiler vardı ki bunu takip ediyorlardı. Neredeyse konuşma bitiyor diye bence 1977 1 Mayıs'ını provoke edenler derhal acele ile hemen patır kütür silahlı eyleme geçiştiler konuşmanın son dakikasında. ... Demişler ki bunun konuşması 40-45 dakika sürer en azından. Bir de bakmışlar ki 45 dakika değil 10 dakika, 13 dakika geçmiş. Ve neredeyse miting iki-üç dakika sonra başladığı gibi heybetiyle bitiyor. O sırada (birisi) silahı patlatıyor.

Türkler atışın yapıldığı yer konusundaki gözlemini şöyle açıklamıştı: *"Önce Adalet Partisi binasının olduğu yerden bir veya iki el silah atışı yapıldı. Ondan sonra da Sular İdaresi'nin üzerinden üç el arka arkaya ateş edildi. Sesler mısır patlaması gibi geliyordu."*[200]

[199] Derinden Gelen Kökler-2.

[200] Nail Güreli (2006), 1 Mayıs 1977, İstanbul: Ozan Yayıncılık, ss. 168-171.

1 MAYIS 1977 SLOGANLARI

1 MAYIS SLOGANLARI VE BELGİLERİ

Sadece İstanbul'da kutlanması kararlaştırılan 1 Mayıs için Merkez Tertip Komitesi, 15 Nisan günü yaptığı toplantıda, 1 Mayıs kutlama töreninde kullanılacak belgileri de saptadı. Karton ve bez dövizlere yazılacak ve topluca söylenecek olan sloganlar, DİSK'e bağlı sendikaların genel merkezlerine gönderildi. Öte yandan, 1 Mayıs gösterisi için. Saptanan bu sloganların dışına çıkılmaması zorunluğu kamuoyuna duyuruldu. Saptanan ve 977/59 no.lu DİSK Ajansı'yla açıklanan slogan ve belgiler şöyleydi:

Faşizme Geçit Yok

İşçiyiz Güçlüyüz Devrimlerde Öncüyüz

İleri Demokratik Bir Düzen

Genel Grev Hakkımız Söke Söke Alırız

Bağımsız Türkiye

DGM'yi Ezdik Yaşasın DİSK

Hak Verilmez Alınır

Referandum Hakkımız Söke Söke Alırız

BU ALAN 1 Mayıs Alanı

1 Mayıs, 1 Mayıs İlk Dileğimiz Yaşatacak Seni Tunç Bileğimiz

Hehey de hey DİSK'in Sesi Bu

İşçiler Birleşin-İşçiler Birleşin

İşçiler Geliyor-İşçiler Geliyor

Barış-Birlik-Dayanışma

1 Mayıs Belgileri

1 Mayıs Emeğin Bayramı

1 Mayıs, 1 Mayıs İlk Dileğimiz Yaşatacak Seni Tunç Bileğimiz

Yaşasın 1 Mayıs

Ya Hep Beraber Ya da Hiç birimiz Kurtulmak Yok Tek Başına

1 Mayıs, İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü

Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!

Yaşasın Bağımsızlık Demokrasi Barış ve Toplumsal İlerleme Savaşımı

Bez veya Karton Dövizlere Yazılacak Sözler

Faşizme Karşı Mücadelede İşçi Sınıfı Ön Safta

Tüm Çalışanlara Sendikalaşma, Toplu Sözleşme ve Grev Hakkı

Faşizm: Zulüm Açlık ve Yokluk Demektir

Faşizme Geçit Yok

Sendika Seçme Özgürlüğü

Lokavt Hak Değil, Suçtur

Faşizme Karşı Tüm Demokratik Güçlerin Birlikte Mücadelesi

141 ve 142'ye Hayır

NATO'ya CENTO'ya Hayır

Eşit İşe Eşit Ücret

Sınırsız Grev Hakkı!

İş Güvenliği İstiyoruz

Petrol ve Tüm Madenler Millileştirilmeli

Genel Grev Hakkı

DGM'yi Ezdik. Yaşasın DİSK

Savaşa Karşı Barış, Sömürüye Karşı Savaş

Suntaya Cuntaya Hayır

Demokratik Seçim Hükümeti

MC'ye Son

Yaşasın İşçi Sınıfının Birliği

40 Saatlik Çalışma Haftası

İşçi Memur Ayırımına Hayır

Tarım İşçilerine Demokratik İş Yasası

Tüm Çalışanlara Sigorta Hakkı

Tüm Çalışanlara İşsizlik Sigortası

Herkese İş

Aracıya Tefeciye Sömürüye Son

Yasa Önünde Eşitlik

Özgürlükler İçin İleri

Sömürüye hayır!

Emekten Yana Düzen Değişikliği

Demokratik Bir İş Yasası 13, 17, 24. Maddeye Hayır

Seçmen Yaşı 18

Yurt Dışındaki İşçilere Oy Hakkı

Eğitim Özgürlüğü - Eğitim Güvenliği

Can Güvenliği

Olağanüstü Yargıya Son

Rüşvet ve Kayırma Düzenine Son

1 Mayıs İşçinin Emekçinin Bayramı

Her İş Yerinde Kreş

Her Mahallede Çocuk Bahçesi

Silahlanma Yarışına Son

Savaşsız ve Sömürüsüz Bir Dünya

Fantom Değil Kreş-Tank Değil İş

1 Fantom=300 Köye Okul

1 Fantom=750 Aileye Ev

1 Fantom=20.000 Çocuğa Kreş

Kadın-Erkek Faşizme Karşı Elele

Fabrikalarda Biz Tarlalarda Biz Biziz Hayatı Yaratan

Çocuklarımızı Öldürülsün Diye Doğurmadık

Evlat Acısına Son

Dünya Silahsızlanma Konferansı Toplansın

Topraklarımız ABD'ye Değil, Yoksul Köylüye Verilsin

Kölelik Anlaşmalarına Hayır

Faşizmin Zindanlarında Yatanlara Özgürlük

İleri Demokratik Bir Düzen

Faşist Yuvalar Dağıtılsın

Faşist Canilerden Hesap Sorulsun

İşkencecilerden Hesap Sorulsun

Umudumuz İşçi Sınıfı

Geliyoruz Zincirleri Kıra Kıra Sömürünün Temellerine Vura Vura

Banka-Sigorta Millileştirilmeli

Patronların Kara Listesi İşçilerin Şeref Belgesidir

Vergilerimiz İşverenlere Kredi Bize Panzer-Cop

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 35-36, Mayıs Haziran 1977.

TÜRKLER'İN 1 MAYIS 1977 KONUŞMASI

İşçiler, emekçiler, ilericiler, yurtseverler, tüm alınteriyle geçinenler, Dünya sendikal hareketinin önde gelen üyeleri, değerli yabancı konuklarımız, ilerici kuruluşların sayın yöneticileri ve üyeleri, sayın basın emekçileri, örgütümüzü yaşatan, yücelten, bugünlere getiren yiğit DİSK üyeleri,

Bugün 1 Mayıs. Bugün uluslararası işçi sınıfının birlik-mücadele ve dayanışma günü. Bugün işçi bayramı. Bayramımız hepimize kutlu olsun. Hepinizi Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) adına coşkuyla ve içtenlikle selâmlarım.

Şu anda yüzmilyonlarca emekçi sömürüsüz, baskısız ve savaşsız bir dünya özlemini haykırıyor. Şu anda, açlıktan ölen Afrikalı kardeşlerimizin acısıyla haykırıyoruz. Bugün, parmakları ve dili kesilen ünlü Şili'li şarkıcının, kendi hükümetini korurken katledilen Şilili işçi arkadaşımızın öfkesini dile getiriyoruz. Bugün, kendi düzenlerini kurmuş olmanın büyük sevinci içinde olan Sovyet, Bulgar, Vietnamlı ve diğer sosyalist ülkelerin emekçilerinin sevincini paylaşıyoruz.

Neden bir başka gün değil de, bugünü uluslararası işçi sınıfının birlik-mücadele ve dayanışma günü olarak kutluyoruz?

1 Mayıs'ın tarihi çok eskilere dayanır. Fakat bütün ülkelerin işçileri 1 Mayıs 1886 hiç bir zaman unutmazlar. 1 Mayıs'ın temelinde işçi sınıfının birliği, mücadelesi, dayanışması ve parababalarının zulmü yatmaktadır.

1 Mayıs 1886 tarihinde Amerikan işçi sınıfı 8 saatlik işgünü için ülke çapında genel greve gitti. Üretim durdu. Genel Grevi bastırmak üzere büyük sermaye sahiplerinin emrindeki baskı güçleri harekete geçti. Amerikan işçi sınıfının bu demokratik hareketini kan ve ateşe boğanlar dört işçi önderini astırmaktan kaçınmadılar. Asılanlar arasında bulunan bilinçli işçi önderi Parsons en son şu sözlerle tüm ülkelerin emekçilerine seslendi: "Eğer asılırsam, cani olduğumdan değil, sosyalist olduğumdan asılacağım." Bu dört işçi önderini Amerikan parababalarının kanlı ellerinden kurtarmak için tüm ülkelerin işçileri harekete geçti. Böylece 1 Mayıs, bütün dünya emekçilerinin sermayenin egemenliğinden kurtuluş savaşımını bayraklaştıran uluslararası dayanışma günü haline geldi. 1886 yılından bu yana 1 Mayıs, aynı düşünce etrafında birleşmiş, kenetlenmiş olan bütün dünya proleterlerinin birlik-mücadele ve dayanışma günü olarak büyük gösterilerle kutlanmaktadır.

Her geçen yıl 1 Mayıs'lar daha büyük bir coşkuyla daha geniş kitleler tarafından ve daha bilinçlice kutlanmaktadır. Çünkü sömürü, baskı ve zulüm alanları daralırken, barış-refah-özgürlük ve dostluk dünyasının sınırları genişlemektedir. Üreten insanlığın, emekçilerin düzeni olan sosyalizm hızla ilerlemekte ve yeni başarılar elde etmektedir. Bugün Angola, Vietnam, Mozambik, Laos halkları emperyalist ve yerli gerici güçlerin elinden kurtardıkları ülkelerinde sosyalizm hedefine doğru yürüyorlar. 48 yıllık yasaklamadan sonra işçi sınıfının siyasal özgürlüğe kavuştuğu İspanya'da demokratikleşme hareketi ilerliyor. Fransa'daki son mahalli seçimler halkın birleşik gücünü temsil eden sol partilerin zaferiyle sonuçlandı. Şili'de, işçi sınıfını ve katledilen Halkın Birliği hükümetinin liderlerinden Korvalan'ın serbest bırakılması faşist Pinoşe çetesinin gerilemekte olduğunu gösterdi. Bugün emperyalist güçlerin desteklediği ırkçı, faşist rejimlere karşı yiğitçe direnen siyah Afrika halklarıyla dayanışmamızı dile getiriyoruz.

Ulusal kurtuluş savaşlarının ve uluslararası işçi hareketinin en başta gelen destekçisi olan sosyalist ülkelerin barış saldırısı ve çok yönlü başarıları emperyalist saldırganlığı frenliyor. Kalıcı ve sürekli bir dünya barışı için verilen savaşım ilerleyip, güçlendikçe savaş doğuran emperyalist, şoven ve militarist merkezlerin gerilemesi hızlanıyor. Bu gerçeklere rağmen, barış-yumuşama ve silahsızlanma savaşımının başını çeken sosyalist ülkelere saldıranları, leke sürmeye kalkanları barış ve ilerlemenin, işçi sınıfının düşmanları olarak lânetliyoruz.

Emperyalist güçler ve yerli ortakları halkımızla diğer ülkelerin halkları arasında düşmanlıklar yaratmaya özel bir özen gösteriyorlar. Silahlanmayı kışkırtıyorlar. Amaçları, sömürü, kâr ve baskı düzenini aklamak, hızla artan askeri harcamaları haklı göstermektir. Oysa biz tüm ülkelerin emekçileriyle düşmanca değil, dostluk-dayanışma ve

barış içinde yaşamak istiyoruz. Bu nedenle örneğin Ege ve Akdeniz'in düşmanlık ve gerilim alanı değil, tersine halkların dostluk ve barış bölgesi olmasını ve tüm komşularımızla saldırmazlık anlaşmaları yapılmasını istiyoruz.

Bir avuç emperyalist silah tekeline milyarlar kazandıran top, tank, savaş uçakları değil eğitim ve sağlık tesisleri kreş, konut ve yeni işyerleri istiyoruz. Uluslararası sorunların şiddet yoluyla değil barışçı ve karşılıklı görüşmeler yoluyla çözümlenmesini savunuyoruz. Kendi ülkemizde ve tüm dünyada genel bir silahsızlanma ve tüm askeri blokların kaldırılmasını istiyoruz. Bu nedenle, saldırgan NATO'dan ve CENTO'dan çıkmak, ikili kölelik anlaşmalarını yırtmak, tüm yabancı üsleri ve askerleri ülkemizden atmak için savaşım veriyoruz. Ulusal güvenliğimiz ve ulusal bağımsızlığımızın gerçekten sağlanması ancak bu şekilde olanaklıdır. Ulusal çıkarlarımızı ve dünya barışını en önde tutan bağımsızlıkçı ve barışçı bir dış politikanın önde gelen savunucularıyız.

Böylesi bir dış politika ancak bağımsızlık ve barış düşmanı büyük sermayenin düzeni yerine işçi sınıfımızın ve tüm emekçi halkımızın kendi düzeninin kurulmasıyla olanaklıdır, işçi sınıfımızın baş çektiği sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen savaşımı önündeki engelleri devire devire ilerliyor, Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de siyasal güçler dengesi insanca özgür bir yaşam isteyen halkımız ve ilericilik cephesi lehine değişmekte devam ediyor.

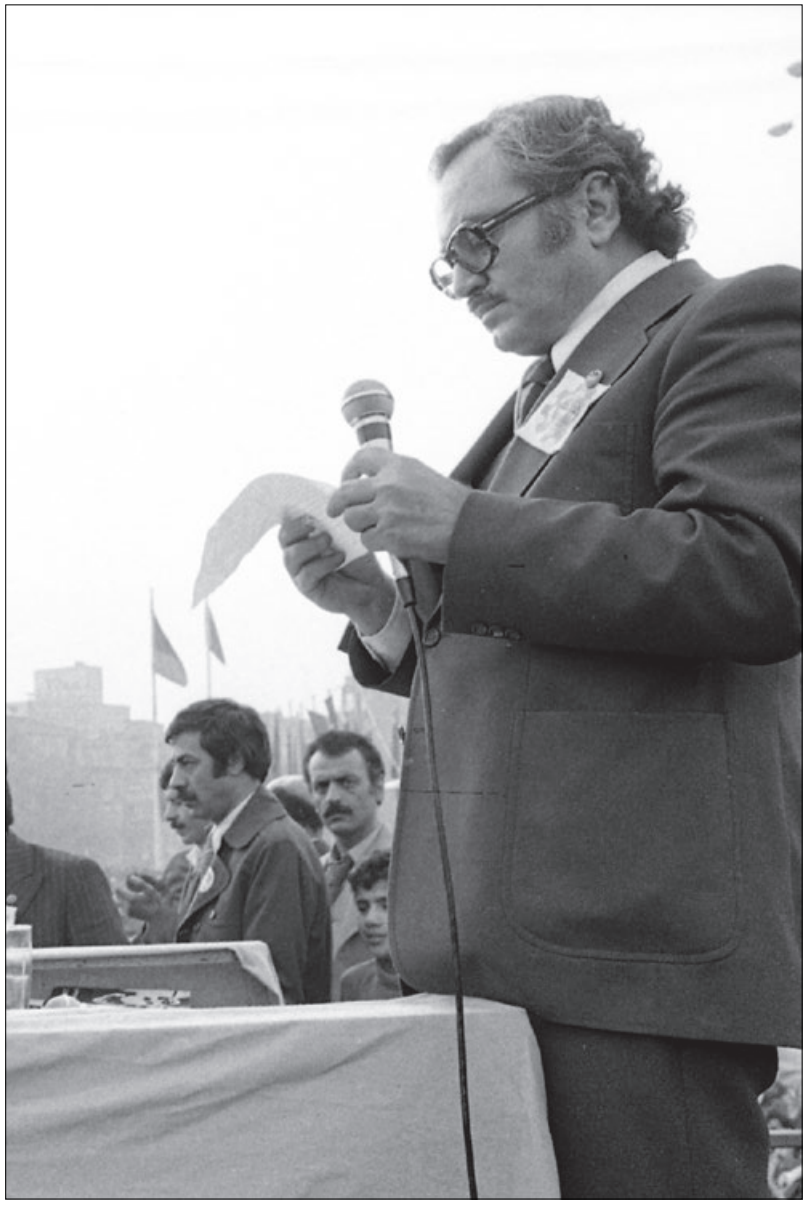

1 Mayıs 1977 Kemal Türkler konuşmasını yaparken, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

Faşist tırmanış kimseyi yanıltmasın. Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de faşizm ve gericilik cephesi geriliyor. Milliyetçi Cephe ve onunla beraber tekelci sermayenin suntacı partisi geriledikçe azgınlaşıyor.

MC'nin emrindeki kiralık ölüm şebekeleri kanlı cinayetler işleyerek demokrasi savaşımının gelişimini durdurmak istiyorlar. Bu arada sol görünüp MC ile beraber vuranlar bu kanlı oyunun aktörleri arasında yer alıyorlar, İşçi sınıfımızı sırtından hançerleyen demokrasi savaşımını rayından çıkarmak isteyen bu maocu bozkurtlar ve benzeri maceracı, bozguncu akımlar faşist tırmanışa hizmet ediyorlar.

Büyük sermaye sahiplerinin amacı, ölüm korkusunun evlere kadar girdiği, kimin resmi güvenlik görevlisi, kimin faşist komando olduğunun bilinmediği bir ortam yaratarak geniş emekçi kitlelerin oy özgürlüğünü önlemektedir. MC'nin gerilediğini gören büyük sermaye sahiplerinin hesabı açıktır. Bu sömürücüler ve işbirlikçiler şebekesi büyük koalisyon adını verdikleri MC ve muhalefetin ana güçlerinden oluşan yeni bir koalisyona oynuyorlar. Bu oyunun gerçekleşmesi için de ülkemizin her yerinde özellikle son günlerde kanlı saldırı olayları düzenliyorlar. Böylece ya faşizm gelir ya da bu koalisyon kurulur tehdidini savunuyorlar. İşsizliğin, hayat pahalılığının ve artan vergilerin, yoksulluğun tek sorumlusu olan ve bu küçük sömürücü azınlığın hesabını bozacağız. Hem faşizm tehdidini hem de büyük koalisyon oyununu paramparça edeceğiz. Demokratikleşme hareketini, ileri demokratik bir düzen savaşımını ve işçi sınıfımızın devrimci hareketinin gelişimini durdurmaya çalışan gerici-faşist güçlere unutamayacakları bir ders vereceğiz.

Resmi görevli sıfatıyla ülkemizin iç işlerine karışan ve CIA hesabına çalışan Amerikalıların kirli oyunlarını açığa çıkaracağız. Dün DGM'yi ezen işçi sınıfımız kendi örgütlü güçlerinin öncülüğünde durmadan, bıkmadan ve yılmadan sosyalizm hedefine doğru yürümeye devam edecektir. İşçi sınıfımız Kültür Sarayı önünde duran panodaki işçinin bir elini bağlayan yasağı kaldıracaktır. Korkuyorlar, korkacaklar, korksunlar. Geliyoruz, geleceğiz yakındır.

Acil görevimiz olan faşist tırmanışı durdurmak ve demokratik hak ve özgürlüklerimizi genişletmek açısından önümüzdeki haftaların büyük bir önemi vardır. Sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen hedefi doğrultusunda aldığımız kararın hayata geçmesi için çalışmalıyız. Bu nedenle önümüzdeki haftalarda MC'nin ve tüm gerici-faşist güçlerin bozgunu için güçlerimizi birleştirmeliyiz.

DİSK'in güncel kararının ne olduğunu biliyorsunuz. Bu ilişkin

1 Mayıs 1977 Kemal Türkler konuşmasını yaparken, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

kararımızın en birinci nedeni demokratik bir ortamın koşullarını yaratarak ekonomik ve siyasal savaşımımıza konan tüm yasakların kaldırılmasını sağlamaktır. En başta, 141 ve 142'nci maddelerin iptalini, referandum-genel grev ve tüm çalışanlara eksiksiz sendikalaşma haklarının tanınması, kısıntısız grev hakkı ve lokavtın yasaklanmasını istiyoruz. Tüm işçiler, emekçiler, tüm ilericiler faşist cinayet ve saldırıların sorumlularının yakalanarak cezalandırılmasını istiyor. İlericilerin, yurtseverlerin kaatillerinden mutlaka hesap sorulmalıdır. Bu kararımızın gerekçesini yayınladık. Bu gerekçede belirttiğimiz istemlerin hayata geçmesi ancak ve ancak parlamento içindeki ve dışındaki tüm ulusal ve demokratik güçlerin eylem ve güç birliğine bağlıdır. Bu birliği sağlayacak olan tek güç işçi sınıfımızdır.

Sizler adına tüm ilerici, demokratik örgüt ve güçlere sesleniyorum: faşist tırmanışı durdurmak ve toplum yaşamını demokratikleştirmek için işçi sınıfımızın öncülüğünde güç ve eylem birliğini geliştirelim.

1 Mayıs 1977, birlik-mücadele ve dayanışma çabalarımızda yeni bir dönüm noktası olsun.

51 yıllık yasağı kırarak kutladığımız 1 Mayıs 1976'dan bu yana DİSK'in sayısal gücü yarım milyonu aştı. Bugün hedefimizi bir kez daha tekrarlıyorum: 1 Milyonluk DİSK için ileri! Sınıfımızın sendikal birliğini sağlamak için ileri! Sınıf sendikacılığının bayrağını tüm işyerlerine dikmek için ileri!

Buradan sizler adına tüm işçilere, emekçilere ve yönetimi ihanet içinde olan tüm Türk-İş üyelerine sesleniyorum. Sınıf kardeşlerim: Hepinizi az önce bildiğinizi belirttiğim DİSK'in kararına katılmaya çağırıyorum. Daha ileri hak ve çıkarlar için sömürüsüz ve baskısız bir düzen için hepinizi DİSK'te birleşmeye çağırıyorum. Türk-İş yönetimini ihanetle suçlayan, işçi sınıfımızın gücüne ve sınıf sendikacılığına inanan DİSK dışındaki tüm sendikaların yöneticileri olan arkadaşlarıma sesleniyorum: İşçi sınıfının ortak çıkarları için güç ve eylem birliğine girelim.

Dağılmadan önce son DİSK Genel Temsilciler Meclisi toplantımızda bugün sizlere sunulmak üzere kararlaştırılmış olan öneriyi açıklıyorum. Onayladığınız takdirde bu öneriyi DİSK olarak İstanbul Belediye Meclisi'ne ileteceğiz. Şimdi soruyorum:

En onurlu ve görkemli gününü 1 Mayıs 1976'da ve 1 Mayıs 1977'de yaşayan bu alanın adının 1 Mayıs Alanı olarak değiştirilmesini istiyor musunuz?

Şimdi sizleri Türkiye ve uluslararası işçi sınıfının, tüm dünya emekçilerinin sömürüsüz baskısız ve savaşsız bir dünyada yaşaması için yaşamları boyunca savaşım vermiş olan eski Genel Sekreterimiz İbrahim GÜZELCE'nin tüm ilericilerim yurtseverler ve sosyalistlerin unutulmaz anısı için saygı duruşuna çağırıyorum.

1 Mayıs gösterimize katılarak veya destek mesajları göndererek Türkiye işçi sınıfımızla dayanışmalarını dile getiren çeşitli ülkelerin sendikal örgütlerini DİSK adına bir kez daha içtenlikle selâmlıyorum.

Yabancı konuklarımız ve işçi sınıfımız önünde DİSK'i dünya sendikal hareketinden koparma hesapları yapanlara sesleniyorum. Elde ettiğimiz her demokratik kazanım DİSK'i dünya ilerici sendikal hareketine daha da yaklaştıracak ve ulusal sendikal hareketimiz uluslararası sınıf sendikacılığı ile bütünleşecektir.

Burada önemli bir konuyu bir kez daha vurgulamak istiyorum. Hepinizi demokratik bir kazanım olan oylarınıza sonuna kadar sahip çıkmaya çağırıyorum.

DİSK'in öncülüğünde düzenlenen 1 Mayıs uluslararası işçi sınıfının birlik-mücadele ve dayanışma gününe katılan ve katılmayan tüm işçi, emekçi kardeşlerimi tüm ilericileri coşkuyla selâmlarım.

YAŞASIN ULUSLARARASI İŞÇİ DAYANIŞMASI

YAŞASIN DÜNYA SENDİKAL HAREKETİNİN BİRLİĞİ

YAŞASIN TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI

YAŞASIN DİSK

İLERİ DEMOKRATİK BİR DÜZEN İÇİN İLERİ

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

Ateş, Panik ve Katliam

Miting alanındaki ilk ateşten sonra olanları, tanıklıklara göre şöyle özetlemek mümkündü:

- İlk ateşten sonra Sular İdaresi'nin üstünden ve Intercontinental otelinden ateş açılmıştı.
- Bu seri ateşlerden sonra polis panzerleri meydana girmişti.
- Panzerlerin alana girmesinin ardından ses bombaları patlatılmış, su sıkılmış, canavar düdükleri çalınmıştı.
- Bazı polis otomobilleri etrafa ateş ederek meydandan uzaklaşmıştı.

Olayı yaşayanların ezici çoğunluğu seri ateşlerin yoğunlaştığı yerler olarak Sular İdaresi'ni ve Intercontinental otelini gösteriyorlardı.

Savcılık iddianamesine göre seri ateşler ve polis panzerlerinin yol açtığı panik sonunda 28'i ezilme ve boğulma sonucu, 1'i kafatası kırığı ve 5'i kurşun yarası sonucunda toplam 34 kişi hayatını kaybetmişti. Ancak sonraki yıllarda DİSK Basın-Yayın Dairesi Müdürü Fahrettin Engin Erdoğan tarafından yapılan bir araştırma katliamda ölenlerin sayısının 41 kişi olduğunu ortaya koydu.

İlk Ateş Nereden ve Nasıl Açıldı?

Politika gazetesi 7 ile 14 Mayıs 1977 tarihleri arasında, miting alanındaki görevli sendikacıların, işçilerin, gazetecilerin ve demokratik kuruluş yöneticilerinin olay konusunda hatırladıklarını ayrıntılı olarak yayımladı.[201] Gazeteci Nail Güreli bu anlatılara 1 Mayıs 1977 konusunda yazdığı kitabında özetleyerek yer verdi. Gerek Nail Güreli gerekse başka kaynaklardan derlenen tanıklıkların bir kısmını aktarıyoruz.

[201] Güreli (2006), ss. 131-148.

1 Mayıs 1977 alanda paniğin başladığı anlar, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

Kemal Türkler (DİSK Genel Başkanı): "Sular İdaresi'nin duvarının üstünde patırtı olunca ben konuşmayı kesmedim ama o tarafa doğru baktım. Çünkü burada bir dalgalanma, bir karışma durumu meydana gelmişti. Sular İdaresi'nin üstünden kıvılcım şeklinde görünüyordu o ateşler. Yanıp sönen ateş böcekleri gibiydi."[202]

Mehmet Karaca (DİSK Genel Sekreteri): "Bu olay esnasında kürsünün yan tarafında yabancı konuk sendikacılar için oluşturduğumuz platformda konuklarla beraber bulunuyordum. Bulunduğumuz yer kuşbakışı alana hâkim bir yerdi, gelişmeleri görebiliyordum. Tabii özellikle Intercontinental oteli tarafından gelen mermilerden sakınarak. Olay patladıktan sonra Sular İdaresi tarafından ateş edenler üzerlerinde çelik yelekleri olan, teçhizatlı güvenlik görevlileriydi. Kürsünün yanından görebiliyordum onları. Hatta arka tarafımda Belediye Başkanı Ahmet İsvan oturuyordu, protokol tribününde. O tarafa yöneldi, yanındaki görevli polise işaret ediyordu 'Bakın oradan ateş ediliyor' diye. Belediye Başkanını da ittiler oradaki polisler 'sen karışma' anlamında."

Ahmet İsvan (İstanbul Belediye Başkanı): "Ateş başlamadan önce Abdülhak Hâmit Caddesi istikametinden meydana doğru, Sular İdaresi'nin duvarına doğru kaçışmalar başladı. İlk bakışta ben bunun kaçışma olduğunu da fark etmedim. Çok hızlı olarak o tarafa doğru koşmalar başladı. Ondan biraz sonra ateş sesi gelmeye başladı. Şimdi anlaşılıyor ki o kaçışma bizim duymayacağımız, arka sokaktan başlamış olan ateşin sonucuymuş. Onun sesini duymadık biz. Ama artık aşağı yukarı kesin olarak biliniyor ki ateş o köşeden başlamış."

[202] Güreli (2006), ss. 170–171.

Taksim'de nerelerden ateş açıldı?

DİSK'e göre 1 Mayıs olayı nasıl başladı, nasıl gelişti?

Arkadaşımız polislerin saldırısına uğradı

ÖLENLERDEN 5'i İSTANBUL, ANTAKYA VE AKHİSAR'DA TOPRAGA VERİLDİ

Vali dövülme olayı için "Münasebetsizlik„ dedi

Demirel ABD Başkanı Carter ile 10 mayıs günü Londra'da görüşecek

Cumhuriyet, 3 Mayıs 1977.

Memet Ertürk (Maden-İş Genel Sekreteri): "Alan doldu. Kemal Türkler'in konuşması başladı, bitmesine yakındı. Ben kürsüdeydim o arada. Sağ taraftan iki el silah sesi geldi. Bir iki el ateşten sonra bir dalgalanma oldu kitlede. Bir an sessizlik oldu. Ondan sonra çeşitli yönlerden silah sesi gelmeye başladı. Sonradan o taraftaki görevli arkadaşlardan öğrendiğimize göre ilk ateş Tarlabaşı'ndaki sokaktan gelmiş. Orada bizim Uzel'den üç üyemiz öldü."

Müşür Kaya Canpolat (DİSK Hukuk Dairesi Müdürü): "Kemal Bey'in konuşmasının bir

SITKI COŞKUN: "KURŞUN YAĞIYORDU, O KÜRSÜDEYDİ"

1 Mayıs 1977'de kürsü sorumluluğu Sıtkı Coşkun'daydı. Sıtkı Coşkun provokasyon ve saldırı sırasında ve sonrasında kürsüde izlediği sakinleştirici tutum ve tavırla ölü ve yaralı sayısının artmasını engelledi. DİSK kürsü sorumlusu Sıtkı Coşkun olaylar sonrasında *Politika*'da yayımlanan yazıda saldırı ve katliamın başlangıcını şöyle anlatıyordu:

Saat 19.00 sıralarında Türkler'in konuşması bitmek üzereyken son cümlelerde, Tarlabaşı istikametinden silah sesleri geldi. Bulunduğum yerden Tarlabaşı ağzında kalabalığın Elmadağ ağzına ve Taksim'deki anıta doğru açıldığını gördüm. Önce 10-12 el silah sesi duyuldu. Alan kalabalıktı. Sloganlar bağırılıyordu, bu yüzden silah sesleri boğuk duyuldu. Çoğu insan hele yeşilliklerin ortasındakiler hemen o anda fark etmediler bile.

Durumu görünce ve olay çıkacağını anlayınca mikrofonu aldım ve paniği önlemek üzere koruma görevlilerini ve kitleyi uyarmaya başladım. Yerlerine dönmelerini, görevlerini' yerine getirmelerini istedim. Elmadağ yönünde, dağılan kalabalığın biraz sonra yeniden toplandığını gördüm. Görevliler de Tarlabaşı'na doğru harekete geçtiler.

Tam o sırada... yaylım ateşi başladı... Birden her yer karıştı... Bu sırada sürekli anonsla kalabalığın ve görevlilerin kürsü etrafında kalmasını ve görevlilerin görevlerini yapmalarını sağladık.

O sırada, panzerler harekete geçti. Bir panzer özellikle Kazancı Yokuşu ağzına su sıktı. Aynı anda ses bombası atıldı. Panik birden arttı... Tekrar vurgulamak gerek. Paniğin olağanüstü artmasına neden oldu panzerler. Bu sırada, Intercontinental'den doğru gelen ateş, kürsü üzerine kadar ulaştı. Ben birkaç kez korunmak için eğildim, yere yattım kürsüde. Bu arada, ateş bir an duralar gibi oldu. Bundan yararlanarak paniği önlemek için kitleye tekrar ant içirdim. Panik o anda önlenebildi bir ölçüde, ama panzerler yeniden harekete geçtiler... Alana açılan ateş bilinçliydi, organizeydi. Kitleyi bir Kazancı Yokuşu ağzına bir de kürsüye doğru itmeyi, buralarda büyük panik çıkarttırmayı hedefliyordu. Böylesine bir panik içinde DİSK görevlileri, özellikle bu görevliler içindeki ana unsurlar, yani ekip başları ve en önemli noktaları koruyanlar görevlerini kurşun yağmuru altında yaptılar. Yer yer vızır vızır geçen kurşunlar altında polis ve panzerle kitleler arasına barikat kurarak paniğin daha da büyümesini, ezilmelerin daha fazla olmasını kesinlikle engellediler.

Kaynak: Güreli (2006), ss. 170-171.

Sıtkı Coşkun 1 Mayıs 1977'de kürsüde, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

Sıtkı Coşkun

1948'de Elâzığ'da dünyaya gelen Coşkun, 1965'te İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girdi. Türkiye İşçi Partisi üyesi oldu. Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun İstanbul Şube Sekreteri oldu. Haziran 1968'deki üniversite işgalinde İşgal Konseyi üyesiydi. 1974'ten sonra Türkiye Komünist Partisi'ne (TKP) girdi. Coşkun TKP'nin Merkez Komite Sendikalar Bürosu Sekreteri olarak çalıştı. 1977 1 Mayıs'ında yüzbinlerin üzerine ateş açıldığında Sıtkı Coşkun, kurşun yağmuru altında kürsüye fırladı, bilinçsizce kaçmaya çalışan insanları yönlendirmeyi başardı.

1976'da DİSK Örgütlenme Dairesi müdürü olarak görevlendirildi. Ayrıca DİSK Bursa Bölge Temsilcisi olarak da görev yaptı.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra 1981'de yurtdışına çıktı. 1990'da yurda döndü. Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Sosyalist Birlik Partisi ve Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nde kuruculuk ve merkez yöneticiliği yaptı. 1998 yılında yakalandığı hastalık sonucunda 50 yaşında yaşamını yitirdi.

1 Mayıs 1977'de saldırı sonrası alan. Polislerle konuşan ortadaki beyaz pardesülü İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

yerinde, daha çok saygı duruşu sırasındaki o sessizlik anından yararlanan kesim, işi başlattı. Daha doğrusu işi başlatmak isteyen kesim o anı seçti. Yani bunu seçiş anı da önemli. Düşünüyorduk ki herhangi bir olay dağılma anından önce olursa, alınan tedbirler onu önleyebilir. Ancak dağılma sırasında olursa gerçekten o sırada meydana gelecek olayları önlemek mümkün olmaz. Yani biz ne kadar endişe ediyorsak onlar da o kadar hesaplı bir şekilde dağılma anını seçtiler ve oradaki sessizlik anından yararlanarak ilk silahı patlattılar ve arkasını devam ettirdiler."

Murat Tokmak (Maden-İş 1. Bölge Temsilcisi): "Alan çok sıkışık olduğu için giriş oldukça yavaş oluyordu. Ancak mitingin günbatımından önce bitmesi gerekiyordu. Bu nedenle 'Haydi arkadaşlar koşun' falan diyerek alana girişi hızlandırmaya uğraşıyorduk. Tam bu sırada kortejin en arkasındaki Kurtuluş grubuna, alana girmelerini istemediğimiz gruplardan bir baskı oldu. Korteje sokmak istemediğimiz unsurların arasından, onlardır demiyorum ama onların bulunduğu yerden, havaya ateş edildi. Gayet net gördüm. Havada silahlı iki el gördüm. Ondan sonra, silahlı el sayısı anında on beşe kadar çıktı aynı bölgede. Hem de beş metrekarelik bir alanda oldu bu. Bunu görünce aracın üzerinden güvenlik görevlilerine 'Yatın' diye bağırdım. Sağımızdan, solumuzdan vızır vızır kurşunlar geçmeye başladı ve etraf ana baba gününe döndü. Tam aracın üzerinden atladığım sırada birinci kurşunu yedim. Sağ kolumu delip geçmiş. Elimin ağırlaştığını hissettim ama

İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan ve eşi Reha İsvan 1 Mayıs 1977 mitinginde.

kurşun yediğimin farkında değildim. Güvenlikçi arkadaşlara baktım, kimi yerde yatıyor, kimi ayakta duruyordu. Kurşunlar yanı başımızdan geçiyordu. Yatanlara ateş etmiyorlardı bence, ayakta kalanlara belli bir düzeyden ateş ediliyordu. Çünkü yüksekten gelseydi yatanları vurabilirlerdi ama yerdekiler vurulmuyordu.''

Hanefi Öztürk (Maden-İş 16. Bölge Temsilcisi): ''Konuşma bitti bitecek derken ilk silah sesi alana yeni giren grupların bulunduğu yerden geldi. Sonra Sular İdaresi ve daha sonra da otelden. Ben o sırada iki resmi giyimli polis memuru ve bazı insanlarla birlikte Sular İdaresi'nin önündeki bir kulübenin arkasına sığındım. Kurşun yağmur gibi yağıyordu. Uzel işçilerinden uzun boylu birinin arkadan vurularak düştüğünü gördüm. Bu düşüşü bugünkü gün gibi hatırlarım.''

Selim Mahmutoğlu (Maden-İş Örgütlenme Uzmanı): ''İlk sıkılan kurşunların alana yeni giren grubun içinden sıkıldığını çok net gördüm. Tüm görevliler 'Yere yat' talimatı verdikten sonra ben de bizim arabanın içine girip ön koltuklarına doğru uzandım. Ancak orası da güvenli değildi. Çünkü bizim Böcek marka aracımızın arka camları sert plastiktendi. Arkadan gelen mermiler saçlarımı yalayarak geçiyordu. İndim, ön tekeri kendime siper yaparak bir yandan kendimi korumaya bir yandan da olan biteni anlamaya çalışıyordum.

''Artık mermiler sadece Tarlabaşı tarafından değil, Sular İdaresi üzerinden ve alandan da gelmeye başladı, aynı anda bir panzer de üzerimize sürekli tazyikli su sıkıyordu. Korkunç bir kurşun sesi ve gürültü altındaydık ve artık çevremizi, kendimizi koruyamıyorduk. Arkamızda çok sayıda büfe vardı, herkesi bu dükkânlara yönlendirdik ve biz de oralara sığınmak zorunda kaldık. Aracın arka camı kevgir gibi olmuştu, üzerinde yüzden fazla delik vardı. Çünkü sert plastiktendi ve cam gibi dağılmadığından üzerindeki mermi izleri rahatlıkla sayılabiliyordu. Bir de sigara paketim vardı ve o da arabanın ön konsolunun üstündeydi. Bir mermi kim bilir nereden sekerek gelmiş, içine saplanmış ve orada kalmıştı.''

Bingöl Erdumlu (DİSK Örgütlenme uzmanı ve 1 Mayıs görevlisi): ''... Ben orada silah atıldığını biliyorum. Ama daha evvel

bilmem nerede atıldı mı?.. Yüz metre öteden, Sular İdaresi'nin üstünden de atıldı mı? Bunu bilemem ben. Ama şöyle oldu: Yolu kestik, adamlar fiziki güç kullanarak girmek istediler ve ona da direnildi. Orada buna hazırlıklı, elinde sopa olan bir sürü işçi var. Göğüs göğüse geldik. Orayı delemediler. Geçemediler. Sonuçta yüz kişi orada, dar bir boğaz orası, yüz kişi de bu tarafta, öyle iteleyip de girmek mümkün değil. Zaten kalabalık. Sen de en az yüz, iki yüz kişiyle yolu kesmişsin. O olmayınca... Benim hatırladığım tabii ne ismini bilirim ne cismini ama birinin havaya ateş ettiğini hatırlıyorum Maocuların içinden. Ama havaya ateş etti. Gene dağılmayınca, bu sefer bir tarama oldu. Ama taramayı yapan o grubun içinde ajan mıdır, değil midir, yoksa başka bir yere mevzilenmiş birileri mi? Bunu bilemem.

"Bizim aramızda düşen olduğuna göre [tarama] karşı taraftan geldi. Benim yanımdaki adam düştüyse, dışarıdan birinin ateş etmiş olması lazım. Başka türlü olabilir mi? İşte orada, sarışın göçmen tipli bir çocuk vardı. Yürüyüş sırasında konuştum. O da görevliydi. Vurulanlardan biri oydu. İsmen, bilmiyorum. Resmini görsem çıkarırım da... Sarışın bir çocuktu. Ölenlerden biri. Uzel'dendi. Benim yanımda düştü çocuk. Biri yanımda öldü, diğer ikisi de gene orada düştü. Çocuğun düşüp kıvrandığını hatırlıyorum. Ağzından laf çıkmıyor, kıvranıyordu çocuk. Onu kendim çektim... O çocuğu, arkadaki o eczanenin önüne sürüklediğimi hatırlıyorum. Ondan sonra başka çocuklar devraldılar onu. Bıraktım, tekrar o kargaşanın olduğu yere gittim. Onlara da bir cevap verildi orada. Ama o kıvılcımı, ben hatırlıyorum, havaya ateş eden birisini gördüm, böyle kısa boylu biriydi havaya silah sıktığını gördüm. Gözümde kırk sene evvelinden kalmış bir görüntü var. Gerisini bilmem. Dört kişi öldü orada... Fakat cevap veren birileri oldu,

1 Mayıs 1977 saldırı sonrası Fotoğraf: Coşkun Aral.

Orhan Apaydın, İstanbul Barosu Başkanı.

zaten o amaçla birileri vardı. Maocular da panikledi orada, onlar da dağıldı, gerisin geriye kaçıştılar. Onların da üstlerine birileri sıktı ki, panikklediler. Belki beklemedikleri bir şey. Rastgele, onlardan da belki yaralananlar olmuştur, belki olmamıştır. Ama ölenler bizim taraftan oldu orada."[203]

Orhan Apaydın (İstanbul Barosu Başkanı): "Tam görevliler bize çıkış yolunu gösterecekleri sırada silah sesleri duyduk. Sesler belli bir yerden ve düzenli bir biçimde başladı. Duyduğum kadarıyla ilk silah Sular İdaresi'nin üzerinden, hemen arkasından da yüksek yerlerden atılmaya başlandı."

Nuri Karacan (Tüm Öğretim Üyeleri Derneği İstanbul Şubesi Başkanı): "Konuşmanın bitmesine yakın, saat 19.00 civarında Sular İdaresi tarafından silah sesleri gelmeye başladı."

Gültekin Gazioğlu (TÖB-DER Başkanı): "Uzaktan Sular İdaresi binası tarafından silah sesleri duyuldu."

Hasan Fehmi Mavi (TÜS-DER yöneticisi): "Türkler'in konuşmasının sonuna doğru Tarlabaşı istikametinden birkaç el silah sesi duyuldu. O sırada biz kürsünün önünde bulunuyorduk."

Gazetecilerin ve Siyasilerin Tanıklıkları

Aşağıda 1 Mayıs 1977'nin tanıklarıyla yapılmış görüşmelerden özetler yer almaktadır. Bu görüşmelerin önemli bir bölümü aradan uzun bir zaman geçtikten sonra yapılmıştır. Bu nedenle katliamın hemen ardından yapılan değerlendirmeler ile aradan uzun bir süre geçtikten sonra yapılan değerlendirmeler arasında farklılıklar olabileceğini dikkate almak gerekir.

Coşkun Aral (Fotoğraf Muhabiri): "Akşama doğru benim uzağımda olmayan grup içinden bir gazete satıcısı ilk silahı patlattı. Ondan sonra her yerden ateş açıldı."[204]

Savaş Ay (Fotoğraf Muhabiri): "Kanlı 1 Mayıs'ta 23 yaşımda bir polis muhabiri olarak başından sonuna yaşadım. İlk ateşin Halkın Kurtuluşu adlı örgüt içine sızmış, muhtemelen 'ayarlanmış' 2 genç tarafından açıldığını gözlerimle gördüm. DİSK o gruplara (Maocu tabir edilirlerdi) meydanda yer vermek istemiyordu. Gençler Tarlabaşı istikametinden zorladı ve biri belinden tabancayı çıkarıp ateş etti. Sonra ikinci bir genç aynısını yaptı. Ben o anı fotoğrafladım. Devlet bile bile sessiz kaldı ve 'kurtlar birbirini yerse çoban rahat eder' mantığıyla tezgâha yol verdi. Tabanca değil kesekâğıdı patlasa sonuç değişmezdi. 33 ölümün sadece 5'i kurşunlanma..."[205]

Oktay Kurtböke (Cumhuriyet): "Kemal Türkler konuşmasının sonuna varmıştı. Ben de Orhan Apaydın ile birlikte kürsünün arkasındaki tribünden indim. Silah seslerini o anda duydum. İnönü gezisinde, Sular İdaresi yönünden Mete Caddesi'ne doğru büyük bir kaçışma başladı."

Togay Gözütok (Tercüman): "İlk silah sesini Sular İdaresi ile Cumhuriyet Caddesi arasında duydum."

Ayşegül Dora (Anka Ajansı): "İleride durağın önünde bir kaynaşma var, bir şeyler olacak, ortam elektriklendi' dedim. Ve

[203] Can Şafak tarafından Bingöl Erdumlu ile gerçekleştirilen görüşme, 15 Ocak 2016.

[204] *Hürriyet*, 21 Kasım 2010.

[205] *Sabah*, 3 Mayıs 2012.

1 Mayıs 1977 saldırı sonrası Fotoğraf: Coşkun Aral.

daha ağzımdaki lafımı bitirmeden silah sesleri duyuldu, olay da başladı."

Ergun Çağatay (Gamma Ajansı): "İlk silah sesleri Sular İdaresi'nin önünden geldi ve orada panik başladı."

Necati Doğru (Günaydın): "Silah sesleri başladığı zaman kürsüye yeni dönmüştüm. İlk ateş Sular İdaresi tarafından başladı."

Mihri Belli (Türkiye Emekçi Partisi Başkanı): "Biz Türkiye Emekçi Partililer, Taksim Alanı'na yeni girmiştik. Saygı duruşu tam bir disiplin ve sessizlik içinde yapıldı. Hemen arkasından Sular İdaresi yönünden ateş sesleri gelmeye başladı."

Selçuk Batur (Mimar): "Saygı duruşu bitip, 'Teşekkür ederim' sözlerinin duyulduğu anda, Sular İdaresi'nin oralardan veya Karaköy dolmuşlarının kalktığı bölgeden silah sesleri geldi. Bulunduğum yerden bir duman da gördüm."

Mahir Sayın (Kurtuluş): "İnsanları AKM önüne doğru göndermek için koşuşturuyordum. O sırada bir taşın arkasında Seyfi Öngider'i gördüm ve bana bağırıyordu, 'Mahir yere yat! Yere yat! Dolaşma' diye. ... Bir taşın arkasına yattım ki, hakikaten önüme pıtır, pıtır küçük taşlar düşüyor. Taş değil mermi yağıyor ve yerden böyle toprak sıçratıyor. Fark ettim birileri Intercontinental'e doğru ateş ediyordu yerden. Anladım ki, üstümüze ateş Intercontinental'den geliyor."[206]

Ahmet Sami Belek (Halkın Kurtuluşu): "Akşam 19.00 sıralarında bizim kortej Tarlabaşı'nı geçip tam alana girecekken bir anda silahlar patlamaya başladı. Ben en ön sıralardaydım ve henüz alanı görememiştik. Bir anda silahlar atılmaya başladı. Başlangıçta bu kurşunların nereden atıldığını kestiremedik. Bizim üzerimize de ateş edildiğini fark edince önce bir dağınıklık

[206] Atay (2013).

1 Mayıs 1977 saldırı sonrası, Fotoğraf: Coşkun Aral.

yaşandı ama hemen toparlandık. Bulunduğumuz yerden alanda neler olduğunu göremediğimiz için olayın vahametini saatler sonra evlerimize gittikten sonra öğrendik. İlk kurşunun bizim bulunduğumuz Tarlabaşı yönünden atıldığına ilişkin iddialar da var ama ben bunu ne doğrulayabilirim ne de yalanlayabilirim."[207]

Tüm tanıklıklar ve gözlemler değerlendirildiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır:

- İlk ateş, Sular İdaresi ile Anıt arasındaki bir yerden açılmıştı. Bu nokta Meydan ile Tarlabaşı Caddesi'nin kesiştiği yerdi.

- Ateş açılmadan önce mitinge katılanlar arasında çatışma çıkması son dakikaya kadar beklenmişti.

- Mitingin sonlarına doğru bir kişi durup dururken ateş açmıştı. Bu kişinin bir provokatör olması ihtimali yüksekti. Coşkun Aral bu kişi için bir *"gazete satıcısı"*, Kâmil Aslantürkoğlu ise *"elektrik direğinin yanında duran birisi"* diyordu.

SULAR İDARESİ ÜSTÜNDE ELİ SİLAHLI KİŞİLER

Miting günü Sular İdaresi'nin 5-6 metre yüksekliğindeki duvarı üzerinde mitinge katılanlardan bazıları ile birlikte esrarengiz kişiler vardı. Gözlemlere ve tanıklıklara göre bu kişiler, ilk kurşunlardan sonra meydandaki halka *"seri ateş"* açmışlardı. Savcı Çetin Yetkin, Sular İdaresi'nden seri ateşler hakkındaki anlatılanları şöyle özetliyordu:

> Taksim Meydanı'nda görev yapan askerlerin ifadeleri, Sular İdaresi'nin üstünden kitlenin tarandığı iddialarını destekler nitelikteydi. Jandarma Komando Birlik Komutanı Üsteğmen Abdullah Erim savcılığa verdiği ifadede,

[207] Atay (2013).

> 'Su deposunun üzerinden silah seslerinin geldiğini ve dinamit atıldığını, el bombası, taş sopa fırlattıklarını görür görmez emrimdeki birlikle ateş edenleri yakalamak üzere harekete geçtim. Bu kişilerin mukavemetine ve büyük bir bölümünün kaçmasına rağmen içlerinden 20 kadar kişiyi yakalayarak polise teslim ettim.

Astsubay Üstçavuş Mehmet Çağlar'ın ifadesi de farklı değildi: *"Su deposunun üzerinde bir kalabalık vardı, bağırıp çağırıyorlardı, bomba şeklinde patlayıcı madde, tabanca sesleri bu yerden geliyordu"* diyordu. Komando Bölük Komutanlığı emrinde görevli Onbaşı Fikret Altın'ın aynı konudaki anlatımı şöyleydi: *"... Biz, su deposunun bulunduğu yere komando bölüğü ile gittik, deponun üzerinde 200'den fazla insan vardı, tabancalar atılıyor, patlayıcı maddeler iş'al ediliyordu (ateşleniyordu)."*

2621/ 37417 yaka sicil sayılı polis memuru Mehmet Ordu'nun, 10 Mayıs 1977 günlü anlatımı şöyleydi: *"Ve bu silah seslerinden sonra, Sular İdaresi'ne ait binanın üst kısmından ateş edilmeye başlandı."* 2855 yaka sayılı toplum polis memuru Besim Yeten *"İlk atış sesi Tarlabaşı istikametinden geldi, onu takiben Sular İdaresi üstünden 20, 30 kişi aniden ateş etmeye başladı"* diyordu.

Polisin 1 Mayıs 1977 tarihli telsiz bantları, miting günü sabahın erken saatlerinden gece yarısına kadar emniyet görevlileri arasında yapılmış konuşmalarla doluydu. Tarihi bir belge niteliği taşımasına rağmen, uzun yıllar boyunca çözümü yapılmayan bantlar neden sonra çözdürülüp dava dosyasına eklenmişti. Yetkin'in 2010 yılındaki anlatımında bu konuşmalardaki bazı cümleler dikkat çekiyordu:

1 Mayıs 1977 katliamı sırasında Taksim Meydanı Sular İdaresinin üstünde eli silahlı kişiler, *Halkın Yolu* dergisi, 10 Mayıs 1977, TÜSTAV Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi.

> Saat 19.09
>
> -Sular İdaresi'nin üstüne bak kardeşim. Sular İdaresi'nin üstüne.
> -Sular İdaresi'nin üstünden ateş altında kalmayalım oraya bakın.[208]

Savcı Yetkin'in tespitine göre polis Sular İdaresi'nin üstüne ancak saat 19.29'da ulaşabildi. Telsiz konuşmaları da Sular İdaresi üzerinden ateş edildiğinin kanıtıydı.

Katliamın 30. yılında Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer'in *Radikal* gazetesi için hazırladığı yazı dizisinde Sular İdaresi'nden açılan ateş konusunda şu bilgiler veriliyordu:[209]

> İfadelere göre, komando bölüğü derhal Sular İdaresi'ne giderek bomba atanlara müdahale etti ve burada bulunanlardan yaklaşık 20 kişiyi gözaltına aldı. Ama önemli olan bundan sonrası ne olduğu. Jandarmalar gözaltına aldıkları bu kişileri polise teslim ettiklerini söylüyorlar, bunu Sular İdaresi'nin bekçileri de doğruluyordu. Fakat gözaltına alındıkları tutanaklarla tespit edilen bu

[208] *Yeniçağ*, 3 Mayıs 2010, Çetin Yetkin'in 1 Mayıs 1977 hakkındaki yazı dizisi. http://www.yenicaggazetesi.com.tr/jandarma-yakaladi-emniyet-serbest-birakti-34529h.htm (Erişim tarihi: 29 Eylül 2021).

[209] *Radikal*, 2 Mayıs 2007, Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer'in yazı dizisi.

1 Mayıs 1977, saldırı sonrası alan.

kişiler yargılamanın hiçbir aşamasında ortaya çıkmadı. Jandarma komandolar tarafından gözaltına alınan bu kişilerin hemen bırakıldığı anlaşılıyordu. Olaylar sırasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şube'de başkomiser olan ve Emniyet içindeki hızlı tırmanışıyla tanınan Mete Altan, Sular İdaresi üzerindeki silahlı sivil kişilerin 'arama' yapan polisler olduğu iddiasındaydı. Altan, 20-25 dakika sonra Sular İdaresi'nin üstüne çıktıklarını belirtiyor ve şöyle diyordu:

'Ben ve arkadaşlarım dama çıktığımızda dip tarafta uçta birkaç şahıs gördük. Ellerimizdeki tomsonlarla atışa hazır vaziyette onlara doğru yürüdük, ayağa kalkmalarını söyledim. Ayağa kalktıklarında 15 kişi olduklarını gördüm. Arama yaptık, bir silah bulamadık.'

INTERCONTINENTAL OTELİ'NDE NELER OLDU?

Tanıklıklarda adı geçen Taksim'deki Intercontinental otelinin adı önce *"Marmara Etap"* daha sonra da *"The Marmara"* olarak değiştirildi. Mavioğlu ve Sanyer'in 2007'deki yazı dizisinde bu otelden açılan ateş konusunda şu bilgiler veriliyordu:

Tanıkların ifadelerine göre, katliam sırasında kitlenin üzerine ateş açılan merkezlerden birisi de Intercontinental Oteli'ydi. Otelin güvenlik amiri eski emniyet müdürlerinden Mehmet Akzambak'ın, 1 Mayıs'tan bir-iki gün önce 'olaylar çıkacağı' gerekçesiyle otelin alana bakan yüzündeki bütün odaları boşalttığı sır değil. Dahası, Akzambak'ın olaylardan sonra, "Ben bir şey görmedim, terasta denizi seyrediyorum" dediği de biliniyor. Otelin personel müdürü Timuçin Alganer'e göre otelin 215 ve 216 numaralı odalarına gazeteciler, 213 ve 713 numaralı odalarına güvenlik güçleri, 310 numaralı odasına da MİT görevlileri yerleşmişti.

Otele 1 Mayıs günü müşteri alınmamıştı ve odalarda yalnız görevliler bulunuyordu. *Günaydın* gazetesinden Necati Doğru otelde gördüklerini 8 Mayıs 1977 tarihli *Politika* gazetesinde şöyle anlatmıştı: [210]

Kürsü çevresinden çektiğimiz fotoğrafların filmlerini Intercontinental Oteli'nde fotoğraf çeken arkadaşlara ulaştırmak gerekiyordu. Onlar filmleri gazeteye götürecekti. Bu nedenle kürsüden inip kalabalığı yararak otele gittim.

[210] Güreli (2006), s. 158.

1 Mayıs 1977 saldırı sonrası, Fotoğraf: Coşkun Aral.

Otelin resepsiyon memuruna gazetecilerin hangi katta olduklarını sordum. Aldığım cevap beşinci katta olduğu için bu kata çıktım. Bir odanın kapısı açıktı. Odanın camlarından alanı seyreden kişiler ve masa üzerinde teleobjektifli makineler gördüğüm için gazetecilerin bu odada bulunduğunu sanarak içeri girdim. Ancak odanın kapısından adımımı atar atmaz oldukça mütecaviz bir biçimde ve itilerek durduruldum. Gazetecilerin bu odada olmadıklarını sert bir ses tonuyla söyleyen ve kapıyı hızla yüzüme kapatan kişi gözlüklüydü. Kapı dışarı edilir edilmez odalara servis yapan garsona 'Bu odadakiler kim?' diye sordum. Garsonun cevabı 'Polisler' oldu.

Silah sesleri başladığı zaman kürsüye yeni dönmüştüm. Silah sesleriyle birlikte alanda biriken halk şiddetli bir rüzgârda buğday tarlası gibi dalgalandı.

Halk Opera binasına ve kürsüye doğru kaçmaya başladı. Sular İdaresi tarafından başlayan silah seslerinden çok az bir zaman sonra, belki de bir iki saniye sonra otelin önünden Pamuk Eczanesi tarafından silah sıkıldığını gördük. Ayrı ayrı noktalardan aynı anda ve büyük bir uyum içinde silahlar patlıyordu.

Mehmet Karaca Intercontinental otelinden peş peşe silah sesleri yükseldiğini söylüyor, kürsüdeki Kemal Türkler'in anlattıkları da otelden açılan ateş gözlemini doğruluyordu: *''Sular İdaresi yönünde karışma olunca, kürsünün karşı tarafındaki otelin bize göre sağ tarafından ateş edildi. Bir de otelin olduğu yerden bir ateş geldi. Fakat o kürsüye geldi doğrudan doğruya. Otelin yukarısından geldi, orta katlarından geldi. Bu karışma sürünce ben duraksadım. Ve otelden de ateş edildiğini gördüm. Ondan sonra arkadaşlar hemen beni kürsüden çektiler, aldılar aşağıya.''* [211]

Avukat Rasim Öz'ün tanıklığı da diğer gözlemleri destekliyordu:

> Günler öncesinden alanı gören bütün binalar boşaltılmıştı. Sonradan öğrendik ki, polisler, MİT mensupları hatta kimliği belirsiz Amerikalılar Intercontinental otelinde farklı odalara yerleştirilmiş.

[211] Güreli (2006), ss. 170–171.

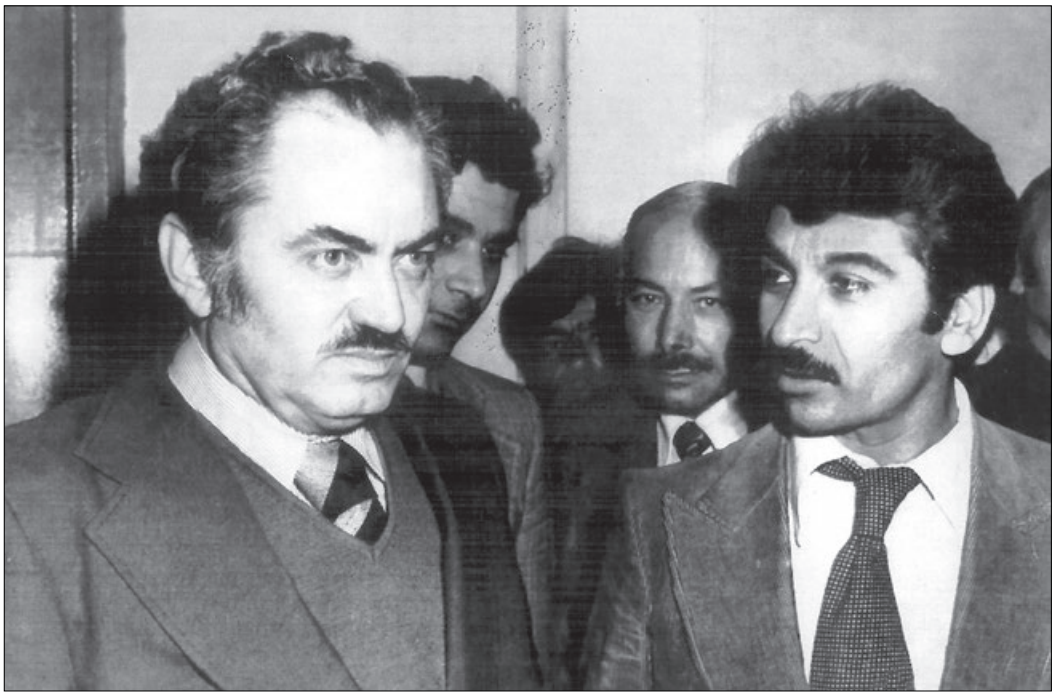

Av. Rasim Öz Kemal Türkler ile, DİSK Arşivi.

Polisler, ateş edilen binaların altında görevliydi. Ama polisler ateş edenlerden birini bile yakalamadı. Kemal Türkler konuşurken ben de kürsüde hemen yanındaydım. Ateş edilmeye başlanınca kurşunlardan korunsun diye omuzlarından tutarak aşağı doğru bastırdım. Daha sonra başka arkadaşlar gelip Türkler'i götürdü. Kurşunlar kürsüyü de hedef alıyordu. Daha sonra tespit yaptırdık: Intercontinental Oteli'nin beş, altı ve yedinci katlarından ateş edilmişti ve kurşun izlerinin ivmesi de içeriden dışarıya ateş edildiğini gösteriyordu.

PANZERLER VE SES BOMBALARI PANİĞİ ARTIRDI

Panzerler insanların üzerine doğru hızla manevra yapmak, su sıkmak, ses bombaları atmak suretiyle paniği artırdı. Meydandaki kalabalık, silah seslerinden çok patlamalardan çıkan sesten etkilendi. Dalgalanmalar, bilinçsizce kaçışmalar oldu. Mitinge katılanlar çeşitli yönlere dağıldı. Kazancı Yokuşu'na doğru yönelenler önce yokuşun başındaki bir araç nedeniyle sıkıştı. Yokuşun alt kısımlarında emniyet güçlerinin ve araçlarının bulunması, insanların sahile doğru koşmasını engelleyen diğer bir faktör oldu. Yokuşa sapanların bir bölümü ezilme nedeniyle hayatını kaybetti.

Mitinge katılanların bir bölümünün Kazancı Yokuşu'nun ağzına yönelmesinin sorumlusu aşağıdaki tanıklıkların da gösterdiği gibi panzerler ve atılan ses bombalarıydı. İstanbul Tabip Odası Başkanı Özdemir İlter ses bombalarının ortaya çıkardığı paniği şöyle anlatıyordu: *"O sırada polisin müdahalesi kitleleri daha çok heyecana verdi. Ses bombalarının atılmasıyla hiç ses bombası duymamış arkadaşlardan 'Bomba atılıyor. El bombası atılıyor' diye elime ayağıma sarılanlar oldu. 'Hayır bu ses bombasıdır, korkulacak bir şey değildir' desek de ses bombalarının atılması ve ateşin devam etmesi alandaki paniğin büyümesinin önemli bir nedeni oldu."*

İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın açılan ateşler konusunda şu tespiti yapıyordu: *"Bence olay bazı gruplar arasındaki çatışma değildir. Belirli bir planın tatbikidir. Benim gördüğüm kadar tek bir yerden ateş edilmedi. Yüksek yerlerden havaya ve bazen halkın üzerine sıkılan kurşunlarla görkemli mitingin çil yavrusu gibi dağılması planlanmıştı."*

TÖB-DER Başkanı Gültekin Gazioğlu'nun anlatımında panzerlerin yarattığı panik ön plandaydı: *"O zaman bir panzerin kalabalığın üzerine doğru hareket halinde olduğunu gördüm, yerde insanları gördüm ve nihayet biz kürsüye yakın bir yere kadar üç dört defa ateşten korunmak için yere yatarak uzaklaştık."*

Birinci TİP döneminde Cumhuriyet Senatosu üyeliği yapmış Fatma Hikmet İşmen, olaylar başlayınca birden *'Kanlı Pazar'*ı hatırlamıştı: *"Bu anda gözüme kanlı Pazar olayı geldi. 16 Şubat 1969'da Taksim Alanı'nda 20 bin kişilik yasal yürüyüş, coplu, zincirli, kamalı saldırıya uğramıştı. Biçim o biçimdi. Ancak çapı çok, çok genişti. Alan hemen hemen boşalmıştı. Önümüzden sağa doğru yollanan panzerden geldiğini sandığım birkaç ses bombası duydum. Hangi topluluğu ürkütmeye çalışıyorlar diye düşündüm. İlk kez duyanlar gerçek bomba sanırlar..."*[212]

Panzerlerin önüne geleni yere devirerek çılgınca tur atması panik ortamının bilinçli olarak çıkarıldığını düşündürüyordu. Panzerlere harekete geçme emrini İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Salih Bora vermişti. Bora telsizle verdiği bu emri, *"Öylesine silah atıldı ki, can güvenliği söz konusuydu. Birkaç panzeri çatışmanın devam etmesi üzerine alana ve Intercontinental Oteli'nin önüne hareket ettirdim. Panzerler, su sıkarak, ses bombaları atmak suretiyle dağılmaları teminen alanda harekete geçtiler"* diye savunmuştu.[213]

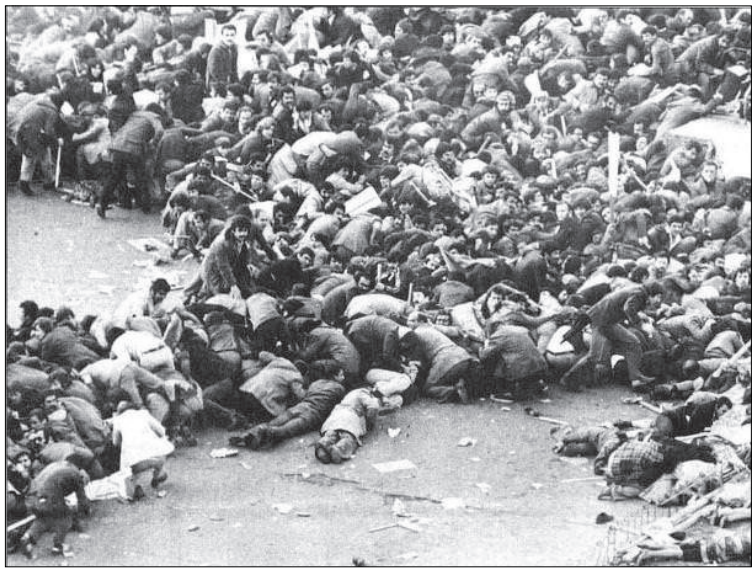

1 Mayıs 1977 saldırı sonrası alandan fotoğraflar, DİSK Arşivi.

Politika gazetesi, 2 Mayıs 1977.

[212] Güreli (2006), ss. 139-145.

[213] *Nokta*, 4 Mayıs 1986, İpek Çalışlar ve Güldal Kızıldemir'in kapak yazısı. http://www.bianet.org/bianet/siyaset/138133-1-mayis-1977-kanli-bayram (Erişim Tarihi: 3 Ekim 2021).

1 Mayıs 1977, Kazancı Yokuşu başında ezilerek ölenler.

Oysa alanda bir silahlı çatışma yoktu. Mitinge katılanlardan yanında silah bulunanlar çoğunlukla havaya ateş ediyordu. Silahlı bir çatışma olsaydı, yüzlerce kişi hayatını kaybedebilirdi.

''Taşkışla yolundan hızla iki panzer alana girdi. Sıkışmış olan kalabalığı, yeniden kürsüye doğru kaçmaya yöneltecek şekilde tarayarak ve otelin önünden geçerek Atatürk anıtına doğru hareket ettiler. Net olarak renkli giysili, açık renk saçlı bir kadının panzer altında kaldığım gördüm. Panik ile kalabalığın dağılışı bundan sonra daha da süratlendi. Panzerler, aynı yöntemle birkaç kez geçtiler.'' Cumhuriyet gazetesinden Şükran Ketenci (Soner), Beyoğlu Hastanesi'nde çalışan Meral Özkol'un öldürülüşünü böyle anlatıyordu.

Hürriyet gazetesi muhabiri Kasım Gence de hazırlık soruşturması sırasında verdiği ifadede, şunları söylüyordu: *''Dışarı fırladığımız sırada, tam Kazancı Yokuşu'nun başında yatmakta olan kadın cesedini panzerin ezerek geçtiğini, halk ağlayarak dehşet içinde söyledi. Panzerin çarpmış olduğu kadını da gördüm. Gazetemizde resmi çıktı. Bu kadın Meral Özkol'du.''*[214]

Beyaz Renault'ların Esrarı ve Yokuşun Başındaki Kamyonet

Emniyet Birinci Şube'nin çoğunluğu beyaz, bir bölümü lacivert otomobilleri de çevredeki garajlara bırakılmıştı. İlk ateşe kadar mitinge müdahale etmeyen polis daha sonra tam anlamı ile aktif hale getirilmişti. Tanıkların anlattıklarına göre beyaz bir Renault'dan açılan ateş paniği artırmış ve otomobil daha sonra Sıraselviler'e doğru uzaklaşmıştı. Tahminler bu otomobilde

[214] *Nokta*, 4 Mayıs 1986, İpek Çalışlar ve Güldal Kızıldemir'in kapak yazısı.

gayri resmi görevlilerin bulunduğu yönündeydi. Ancak daha sonra bu otomobilin yaralı bir polis memurunu hastaneye taşıdığı ortaya çıkmıştı. Otomobilden tomson ile ateş edildiği ise büyük bir ihtimalle doğruydu. Beyaz Renault'daki tomsonu ve içindeki yaralı polisi gören bir diğer görgü tanığı ise Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mihri Belli'ydi. Ne var ki Emniyet'in Taksim'e tek bir beyaz otomobille geldiğini kabul etmek zordu.

''Fakat tanıkların tümünün anlatımlarındaki tutarlı yanlar dikkate alınırsa, alanda provokasyona katılmış bir değil, birden daha fazla beyaz renkli araç olduğu ortaya çıkıyor. Bu tezi destekleyecek çok fazla tanık olduğu gibi, o yıllarda güvenlik güçlerinin kullandığı araçların büyük çoğunluğunun Renault marka ve beyaz renkli olduğu gerçeği de gözden kaçırılmaması gereken bir başka ayrıntı.''[215]

1 Mayıs 1977'de Kazancı Yokuşu'nun başındaki Fiat marka kamyonetin kontrgerilla tarafından ölümleri artırmak için kasıtlı bırakıldığı iddiaları gündeme geldi. Ancak Teknik-İş'in görevlisi Fevzi Karadeniz'in DİSK'e yolladığı ifadesi, bu iddialarının doğru olmadığını ortaya çıkardı. Bu kamyonet Teknik-İş'e aitti. Karadeniz'in bu konuda DİSK'e gönderdiği yazılı ifade şöyleydi:

> Gösterileri başından sonuna kadar Kazancı Yokuşu'nun ağzındaki Teknik İş kamyonetinin üstünden izledim. Kamyonet sabahtan alana asılacak pankartları taşımıştı. Miting sonrası pankartları toplayıp aynı araçla götürürüz diye alana yakın olan Kazancı Yokuşu sokağına park etmiştik. İlk silah seslerinin Tarlabaşı Caddesi tarafından geldiğini duydum. Kazancı Yokuşu'nun ön tarafında bulunanlar bize doğru kaçışmaya başladılar. Büyük bir kalabalığın kamyonete dayanması üzerine kamyonetin yokuş aşağı kayacağını düşünerek kendimi aşağıya attım. Yerde yatan bir kadının üzerinden panzerin geçtiğini gördüm. Yokuştan aşağıya doğru kaçarken olaydan önce kamyonetin 100 metre kadar aşağısında park etmiş vaziyette durduğuna ihtimal verdiğim beyaz Reno bir arabadan sağa-sola ateş edildi. (Arabanın yukardan gelme ihtimali yok, çünkü yokuşun ağzı kapalı idi) Reno'nun içinde ikisi önde, ikisi arkada olmak üzere 4 kişi vardı. Siyah elbiseliydiler. Şoförün yanında oturan makineliyi camdan dışarı çıkarmış ve öyle tarıyordu etrafı. Araba Sıraselviler'e çıkan yoldan hızla geçti ve uzaklaştı.[216]

MİT Raporu Ne Diyor?

Hürriyet gazetesinde 29 Haziran 1977 günü 1 Mayıs'ı konu alan bir MİT raporu yayımlandı. Raporda ilk kurşun konusunda şöyle deniyordu: *''İlk kurşun kimin tarafından atıldı? Bu kurşun fraksiyonlar arası çatışmayı körüklemek isteyen bir şahıs veya Ermeni veya Rum militan olabilir. Kitle paniği yaratarak birçok vatandaşımızın ölmesine sebep olabilecek herhangi bir DİSK yöneticisi veya başka bir fraksiyon mensubunu düşünmek biraz zordur.''*[217] DİSK'in aynı gün yayımladığı açıklamada, raporun olayların gerçek sorumlularını saklamayı amaçladığını ayrıca Ermeni ve Rum militan denerek kışkırtma yapıldığını belirtti.

TBMM'nin 2012'de kurduğu Darbeleri Araştırma Komisyonu, 1 Mayıs olaylarını, 12 Eylül süreci içinde önemli bir dönemeç olarak kabul etti. Komisyon bu konuda Genel Kurmay Başkanlığı'ndan, Emniyet

[215] *Radikal*, 4 Mayıs 2007, Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer'in yazı dizisi.

[216] *Radikal*, 4 Mayıs 2007, Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer'in yazı dizisi.

[217] *Hürriyet*, 29 Haziran 1977.

Türkler'in Alandan Ayrılması

"Arkadaşlar 'Başkan, in aşağı' diyerek beni kolumdan tutup aşağı indirdiler ve korumak için üzerime kümelendiler. Hanımla çocuklar biraz ilerideydiler. Onları da alıp getirdiler. Salkım saçak üzerimize kümelenmiş bizi koruyorlardı. ... O sıra görevli arkadaşlar da benim hanım da 'Sen buradan git' dediler." Kemal Türkler olay sonrasını böyle anlatıyordu.

Türkler daha sonra bir belediye cipine bindirildi. Cip Beşiktaş'a doğru giderken lastiği patlayınca arkadan gelen diğer bir cipe binildi. Türkler *"Ben nereyi tarif edersem oraya gideceğiz"* dedi ve Maden-İş Başkan Vekili Şinasi Kaya'nın Darphane'deki evine ulaşıldı. Bu evin aranma ihtimaline karşı bir Volkswagen otomobil ile Türkler'in Bakırköy'deki bir yakınının evine gidildi.[1] Bu sırada Memet Ertürk ve Mehmet Karaca Türkler'in yanından ayrılmamıştı.

[1] Güreli (2006), ss. 171–172.

Genel Müdürlüğü'nden ve MİT'ten görüş ve belge istedi. Genel Kurmay, MİT'in 1977 Nisan ayı içindeki ön raporları ile birlikte 5 Mayıs 1977 tarihli raporunu da gönderdi. Ancak gönderilen raporlar olayın gerçek failleri konusunda yeni bir bilgi içermiyordu.[218]

KATLİAMDA ÖLENLER

Savcılık iddianamesine göre seri ateşler ve polis panzerlerinin yol açtığı panik sonunda 28'i ezilme ve boğulma sonucu, 1'i kafatası kırığı ve 5'i kurşun yarası sonunda toplam 34 kişi hayatını kaybetmişti. İddianamedeki *"Tabanca ile vurulup öldürülen 5 kişiden 4'ü (muhtemelen kaçarken arkalarından isabet eden kurşun yarası ile ölmüşlerdir"* tespiti sol gruplar arasında karşılıklı ve hedef alınarak yapılan bir vuruşma olmadığını ortaya koyuyordu. Ancak Adli Tıp raporları da dahil olmak üzere belgelerin bir bölümünün gerçeği yansıtmadığı görülüyordu.

[218] *Vatan*, 23 Kasım 2012.

Talihsiz kurbanların cesetleri soğuk taşların üstüne sıra sıra dizildi

Mitingi beraber izlediği karısını Morgta buldu

"Karım, beni bırakma Yılmaz, diye bağırıyordu"

GÜNAYDIN
CEBİNİZDEKİ 5, 10, 20, 50, 100 liralıkların BİN MİSLİNİ SİZE VERİYOR

1 Mayıs 1977 katliamında öldürülenler, *Günaydın*, 3 Mayıs 1977.

Raporda ölüm nedeni olarak kaburga kırıklarına bağlı olarak mekanik asfeksi gösterilen Meral Cebren (Özkol)'u panzer ezmişti. 31 yaşındaki Uzel işçisi Hasan Yıldırım'ın adı savcılığın listesinde yoktu. İddianamede Uzel işçileri Ziya Baki ve Kahraman Alsancak ile Ankara Ders Aletleri işyerinden M. Atilla Özbelen'in ezilme sonucu öldükleri belirtilmişti. Oysa Murat Tokmak ve DİSK uzmanı Bingöl Erdumlu, Maden-İş üyelerinin yanı başlarında kurşun yarası ile hayatlarını kaybettiklerine tanık olmuşlardı. Kutlutaş (Ankara) işçisi Niyazi Darı, başına aldığı iki kurşun yarası sonrasında kurtarılamamıştı. Katliamda beş Maden-İş üyesi hayatını kaybetmişti. Murat Tokmak, Uzel işçilerinin ölüm anını şöyle anlatmıştı:

Hülya Emecan yaşıyor

Adı yıllar boyunca 1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanı'nda katledilenler arasında yer alan öğretmen Hülya Emecan'ın ölmediği ortaya çıktı

TARİHİ BİR TESPİT!

Bu yıl Taksim'deki 1 Mayıs kutlaması yakın tarih açısından pek çok şeyi yeniden gündeme getirdi. Öncelikle DİSK'in yıllardır bakmak bilmez bir inatla "Taksim'de 1 Mayıs Kutlaması" istemesinin, 32 yıldır yasaklanacak kadar hiç de öyle güzemli bir şey olmadığı ortaya çıktı. İkincisi 1 Mayıs 77 tarihinde şimdiye kadar söylenenin aksine 36 kişi değil, 42 kişi ölmüştü. Bu tarihi tespiti, DİSK'in Basın Yayın Müdürü Fahrettin Erdoğan'ın tirla dikkatine borçluyduk. Fahrettin geçenlerde bana telefon ederken yine "tarihi" olaya imza atıyordu: Ağabey "1 Mayıs 77 şehitlerinden Hülya Emecan" ölmedi, yaşıyor!

ÖZEL HABER

NAZIM ALPMAN

'AĞABEYLER BEN ÖLMEDİM'

Bizim kuşak "devrimciler ölenlerin yarımaz yasını" yüreğiyle yetiştiği için ucak mücadele içinde kim öldü, kim kaldı bakacak halimiz yoktu. Toplumsal mücadelenin önümüze koyduğu hedeflere kilitlenmiş, doludizgin yaşıyorduk. O yıllarda dikkatli bir kulak, Hülya Emecan'ın "siz devrimlere pankartlara yazıyorsunuz ama ağabeyler ben ölmedim" demesini duyabilirdi. Ama olmadı, olamadı işte. Genç öğretmen Hülya'nın sayısız kere DİSK ve bağlı sendikaların bölge ve fabrika temsilcilerine bu gerçeği ifade etmesi de işe yaramadı. Sonra 12 Eylül geldi. Artık kimsenin, ölmeyip de sağ kalanın derdini anlayacak hali kalmamıştı. Hayattayken ne mutlu sana! ▶ 2'ye

ANILARI YAŞAYACAK

FOTOĞRAFLAR: FAHRETTİN ERDOĞAN

DİSK'in katledilen Genel Başkanı Kemal Türkler'in eşi Sebahat Türkler, Hülya Emecan, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi ve Nazım Alpman (soldan sağa). Objektifin arkasında DİSK'in Basın Yayın Müdürü Fahrettin Erdoğan var.

Hülya Emecan ismi "1 Mayıs Şehitleri" arasında. O yıllardır "ölmediğini" bir türlü duyuramadı.

1 Mayıs 1977 katliamında öldüğü sanılan Hülya Emecan Yaşıyor, Nazım Alpman özel haberi, *BirGün*, 17 Mayıs 2010.

Panzerlerin siren sesleri duyulunca ortalık iyice karıştı ve bağrışmalar, dağılmalar oldu. Yatarken bizim kortejin arka bölümünü kollayan güvenlikçilerden Uzel işçileri Hasan Yıldırım, Kahraman Alsancak, Ziya Baki ve Perfektüp'ten Hüseyin Turan'ı gördüm. Yere yatmalarını söyledim. Birisi ayaktaydı. Vurulup düştüğünü görünce, köşeye çekmek için ayağımı uzattım. Bu esnada ikinci kurşunu yedim ve iyice ağırlaştım. Kendimi toparlamaya çalışırken, ayak bileğimi tutan arkadaşın elini bıraktığını hissettim ve öldüğünü anladım. Birkaç kurşun yemişti çünkü. İleriye doğru emeklerken Kahraman Alsancak ve Ziya Baki'nin de öldüğünü gördüm. Yere yatmış kendilerini koruyorlar zannediyordum, halbuki ölmüşler. Üstüm başım kan içinde Elmadağ'a doğru koşar adım yürüdüm. Gözlerim de kararmaya başlamıştı. Bu sırada arkamdan hızla elinde silahla, biri beni geçti ve polis barikatıyla karşı karşıya kaldı. Polislerin amiri bu kişiyi görünce barikata 'Açın lan' dedi. Eli silahlı kişiye 'Geç ulan eşoğlu eşek' diye bağırdı ve eli silahlı adam da barikatın arkasına geçti gitti. Ben de onun yarattığı boşluktan yararlanarak arkaya geçtim. Hâlâ silahlar patlıyordu, insanlar dağılmıştı.[219]

Katliam kurbanlarından Leyla Altıparmak ve Kıymet Duman sağlık emekçileriydi. Ömer Narman, Mustafa Elmas, Hikmet Özkürkçü, Kenan Çatak, Bayram Çıtak ve Ahmet Gözükara, TÖB-DER üyesi öğretmenlerdi. Hayatlarını kaybeden diğer kişiler Ali Yeşilgül, Yücel Elbistanlı, Özcan Gürkan, Tevfik Beysoy, Aleko Kenteus, Kadir Balcı, Hüseyin Kırkın, Rasim Elmas, Karabet Akyan, Karabet Akyan ve Bayram Sürücü farklı sektörlerde işçilik yapıyorlardı. Nazmi Arı toplum polisi; Nazan Ünaldı, Hacer İpek, Sibel Açıkalın, Ercüment Günkut ve Mustafa Ertan üniversite öğrencisiydi. Jale Yeşilnil lisede okuyordu. Divan Nergis ve Mehmet Ali Genç gece bekçisiydi. Bayram İyi inşaat ustası ve Hamdi Toka seyyar satıcı olarak çalışıyordu. Gazeteci Nazım Alpman, yaptığı bir röportaj ile ölenler arasında adı geçen Hülya Emecan'ın sağ olduğunu ortaya koymuştu.[220]

[219] *Radikal*, 3 Mayıs 2007, Ertuğrul Mavioğlu ve Ruhi Sanyer'in yazı dizisi.

[220] Nazım Alpman (2010), "Hülya Emecan Yaşıyor!", *BirGün*, 17 Mayıs 2010.

1 MAYIS 1977 KATLİAMINDA KAÇ KİŞİ ÖLDÜRÜLDÜ?

Fahrettin Engin Erdoğan

Kimilerine göre 34, kimilerine göre 35, kimilerine göreyse 36 veya 37 kişi ölmüştü. 1 Mayıs 1977 katliamında gerçek ölü sayısı konusunda kimse söylediği rakamdan emin olmasa da bir rakam verilmesi gerekiyordu ve ortaya çıkan bilanço birbirini tutmayan rakamlardan ibaretti.

3 Mayıs 1977 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi *"Ölü sayısı 34'e çıktı, ancak bu sayının artmasından korkuluyor"* manşetini taşıyordu. Sonraki günlerde, ölen 34 kişiden 28'inin kimliklerinin saptanabildiği, bunlardan 6'sının tabanca kurşunu ile, 3'ününün başlarına sert bir cisim vurulmasıyla ve diğerlerinin de ezilerek öldüğü bildiriliyordu. Basında ve çeşitli yayın organlarında rakamlar farklı farklı veriliyordu ve kayda geçen isimlerin bazıları harf hataları ve yanlışlıklarla doluydu. Ama İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'nın Hz: 1977/14652, Büro No: 1977/458 ve İddia No: 1977/158 dosya numaralarıyla İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'na sunduğu iddianamede, biri kimliği belirsiz olmak üzere toplam **34 kişinin öldüğü** söyleniyor ve nüfus kayıtlarıyla birlikte şu isimler yer alıyordu:

"Hasan Yıldırım, Niyazi Darı, Kadir Balcı, Nazmi Arı, Hikmet Özkürkçü, Garabet Akyan, Sibel Açıkalın, Ömer Narman, Ali Sidal, Mehmet Ali Genç, Hüseyin Kırkın, Aleksnadros Konteas, Kadriye Duman, Kahraman Alsancak, Hatice Altun, Mehmet Ali (Mustafa) Elmas, Kenan Çatak, Ercüment Gürkut, Leyla Altıparmak, Mahmut Atilla Özbelen, Rasim Elmas, Bayram Çıtak, Jale Yeşilnil, Nazan Ünaldı, Hamdi Toka, Hacer İpek Saman, Ramazan Sarı, Diran Nigiz, Bayram Eyi, Ziya Baki, Ahmet Gözükara, Meral Cebren (Özkol), Mürtezim Ortulu ve hüviyeti meçhul 35 yaşlarında bir erkek cesedi."

Evet, savcılık iddianamesinde geçen 34 kişi bunlardı. DİSK, katliamdan bir yıl sonra, 1978 1 Mayıs hazırlıklarında, 77'de ölen 14 kişinin fotoğraflarının yer aldığı *"Anıları Yaşayacak"* başlıklı bir afiş hazırlamış ve gerek DİSK'in gerekse üye sendikaların dergilerinde bu afiş yayımlanmıştı. Afişte yer alan isimler sayıldığında 36 kişinin öldüğü anlaşılıyordu. Bu isimler şunlardı:

"Hasan Yıldırım, Niyazi Darı, Kadir Balcı, Nazmi Arı, Hikmet Özkürkçü, Garabet Akyan, Sibel Açıkalın, Ömer Narman, Mehmet Ali Genç, Hüseyin Kırkın, Aleksnadros Konteas, Kadriye Duman, Kahraman Alsancak, Mehmet Ali (Mustafa) Elmas, Kenan Çatak, Ercüment Gürkut, Leyla Altıparmak, Mahmut Atilla Özbelen, Rasim Elmas, Bayram Çıtak, Jale Yeşilnil, Nazan Ünaldı, Hamdi Toka, Hacer İpek Saman, Diran Nigiz, Bayram Eyi, Ziya Baki, Ahmet Gözükara, Meral Cebren (Özkol), Ali Yeşilgül, Mustafa Ertan, Yücel Elbistanlı, Tevfik Beysoy, Bayram Sürücü, Özcan Gürkan, Hülya Emecan."

KATLİAMDA 41 KİŞİ Mİ ÖLDÜRÜLDÜ?

Görüldüğü gibi, son 7 kişi olan **Ali Yeşilgül, Mustafa Ertan, Yücel Elbistanlı, Tevfik Beysoy, Bayram Sürücü, Özcan Gürkan** ve **Hülya Emecan**'ın isimlerine savcılık iddianamesinde rastlanmıyor. Aynı şekilde, iddianamede biri kimliği belirsiz 5 kişinin adına da (**Ali Sidal, Hatice Altun, Ramazan Sarı, Mürtezim Ortulu** ve kimliği meçhul kişi) DİSK'in listesinde rastlanmıyor.

Bu tablo ortaya şöyle bir durum çıkarıyor; her iki liste birbiriyle karşılaştırıldığında, DİSK'in listesinden 7 kişi iddianamede, iddianamedeki 5 kişi de DİSK'in listesinde yok. Bunlar karşılıklı toplandığında her iki listede **ölü sayısı 41 kişiye yükseliyor**.

1 Mayıs 77'den 15 gün sonra yayımlanan *Devrimci Yol* dergisinin 2. sayısında *"Bir Mayıs Şehitlerinin Kanları Yerde Kalmayacak"* başlıklı yazıda 27 kişilik bir isim listesi yer alıyor. 26 kişinin yukarıdaki her iki listede de adı geçen *Devrimci Yol* listesinde bir isim daha veriliyor ki, bu isim diğer iki listede de bulunmuyor: **Mehmet Ali Kol.**

Yani, eldeki listelerin tamamını doğru kabul edecek olursak, 1 Mayıs 1977 katliamında **42 kişinin öldürüldüğü** sonucu çıkıyor karşımıza.

Sevindirici bir gelişme ise 2010 yılında yaşandı. **Hülya Emecan**'ın

1 Mayıs 1977, saldırı sonrası alan.

ölmediği, tutuklu kaldığı süreden kaynaklı olarak isminin "kayıplar" listesine alındığı gazetelerde yer aldı.

Aradan geçen yıllar boyunca Taksim katliamıyla ilgili ne bir dava açıldı ne de katliamın sanıkları ortaya çıkarıldı. 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin olarak bizler hakkında vakit harcamadan harekete geçen yargının, böylesi bir vahşet karşısında bugüne kadar sessiz kalması nasıl açıklanabilir? Zira yargının değil, ordunun *"emir ve komuta zinciri"* içinde olduğu söylenir hep.

Evet bir dava açıldı katliamın hemen sonrasında. Ama ilginçtir ki, saldırıya uğrayanlara açılmıştı bu dava. Katliamdan sonra otobüslerden, vapur iskelelerinden 526 kişi toplanmıştı. Yani olayın mağdurları gözaltına alınmıştı. 422'si hakkında takipsizlik kararı verildi. 98 kişi hakkında açılan ve sonunda herkesin beraat ettiği dava ise 14 yıl boyunca sürdü.

BUGÜNE KADAR YANITLANMAYAN SORULAR

1 Mayıs 1977 katliamının bizzat devlet tarafından örtbas edilmesine ilişkin verilecek örnekler sayısızdır.

1 Mayıs'tan önceki günlerde *"1 Mayıs'ta kanlı olaylar çıkacağının"* çeşitli şekilde sağ basında sürekli ele alınması büyük bir rastlantı mıdır?

İlk silah sesleri duyulduktan kısa bir süre sonra Tarlabaşı kavşağındaki Adalet Partisi binasından kitlelerin ve DİSK görevlilerinin üzerine ses çıkaran patlayıcı maddeleri atanlar kimlerdir? Bunlar niçin yakalanamamıştır?

Taksim alanı polis tarafından kordona alınmıştı. Giriş ve çıkışlarda da arama yapılmıştı. Buna rağmen Renault marka bir araç içinde 4 kişi ellerinde silahlarla alana girmiş ve kitle üzerine ateş açmıştı. Daha sonra ise bu araç Gümüşsuyu tarafından kayboldu. Bu kişilerin görevi nedir? Kimlerdir ki, sıradan polis memurları bile bunlara müdahale edememiştir? Sonradan emniyet aracı olduğu iddia edilen bu araçta, Samsun'da görevli Alaattin adlı bir binbaşı bulunuyor muydu? Bulunuyorsa görevi neydi?

Intercontinental Oteli 3 gün rezervasyon kabul etmemiş olduğu halde, 1 Mayıs sabahı Yeşilköy'den otele gelip yerleşen ve olaydan sonra salı akşamı İstanbul'u terk eden yabancı bir kafile var mıydı? Bunlarla ilgili ciddi bir araştırma yapılmış mıdır?

Bu otel günlerce öncesinde boşaltılıp kontrolden geçirilmiş olmasına, giriş ve çıkışlar yasaklanmasına ve otelin 4, 5, 6, 7 ve 8. katları tamamen polislerce kullanılmasına rağmen, bu katlardan kitle üzerine kimler, nasıl uzun menzilli silahlarla ateş edebilmişlerdir? Kapıda nöbet tutan 100'ü aşkın resmi polis, nasıl olmuş da bu silahlı kişilerin giriş ve çıkışına müdahale etmemiştir?

Yine otelin yanındaki *"İnşaat Ozalit"* yazılı binadan, Pamuk Eczanesi üstündeki katlardan ve emniyetçe boşaltılıp aranmış olmasına rağmen çiçekçinin bulunduğu binadan kimler kitlenin üzerine 2 bini aşkın mermi boşaltmıştır? Binalara silahları ile girip, silahları ile nasıl çıkmışlardır?

Pamuk Eczanesi'nin üst kalında, sahibi tarafından pazar günü açılmayan bir otomobil acentesinin kapısını anahtarla açıp giren, bir süre çekirdek yiyip, sigara içerek bekleyen, oradan dışarı ateş

1 Mayıs 1977, saldırı sonrası alan.

ettikten sonra silahları dosyalar arasına saklayıp çıkanlar kimlerdi?

Taksim Sular İdaresi duvarı üzerinden, elleri başının üzerinde indirilenler kimlerdi? Ve neden salıverilmişlerdi?

Panzerlere ısrarla kim emir vermişti? Ve panzerleriyle su sıkıp, siren çalarak, bomba atarak ve ateş ederek biri kimliği belirsiz 35 kişiden 29'unun ezilerek ölmesine sebebiyet veren emniyet müdürleri, İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararına rağmen neden bulunamadılar?

Mahkemenin tezkere ve talimatlarına rağmen, bu makamlar neden mahkemeye cevap verme gereği bile duymadılar?

Yaylım ateşlerinden sonra panzer, Sular İdaresi ile DİSK/OLEYİS binası arasında ve Tarlabaşı girişinde otomatik silahlarla ateş açanların önüne geldiği halde neden geriye dönmüştür?

Sular İdaresi üzerinde ellerinde uzun menzilli silahlar bulunan sivil giyimli kişilerin, katliamdan önce de orada bulunduğu resim ve filmlerle sabittir. Bu kişilerin resimleri büyütülerek, Adli Tıbba gönderilmesine rağmen bu kişilerin kimler olduğu neden polis tarafından açıklanmamıştır?

Sular İdaresi arkasında görevli Jandarma Komando Birliği Komutanı **Abdullah Erim**, *"Buradan ateş edenlerin 20'sini yakalayıp Taksim Parkı'ndaki tuvaletin arkasında bulunan askeri birliğe teslim ettim. Sonradan Emniyet yetkilileri gelip bu kişileri 'Emniyete götüreceğiz' deyip oradan almıştır"* demesine rağmen bu kişilerin yargı önüne çıkarılmasına kimler engel olmuştur?

Ateş açılan noktalar herkesçe görülmesine rağmen, polis, neden bu binaları kuşatıp katilleri etkisiz hale getirme teşebbüsünde bile bulunmadı?

Adli Tıbba büyütülmek üzere gönderilen fotoğraflar nasıl ve neden kayboldu?

Günün polis telsizlerinin bant kayıtları nasıl kaybolmuştu ve neden yıllar sonra *"yandaş"* basında yer aldı?

Bu kanıtlara rağmen, mağdurlardan oluşan 98 kişi dışında neden kimse yargılanmadı? Dönemin emniyet müdürleri, İçişleri Bakanı ve Başbakanı bu katliamın üstünü örtmek için neden ellerinden geleni yapmışlardı?

2 Mayıs 1977 gününün akşamı İçişleri ve Adalet Bakanlarının yaptığı ortak açıklamada gerçekler niçin tahrif edilmiştir? İlk silah atışlarının miting alanının dışından, Tarlabaşı girişinden geldiği halde Bakanlar niçin ilk atışların alan içinden yapıldığını öne sürmüşlerdir? Çevre binalardan açılan yaylım ateşlerinden niçin söz etmemişlerdir?

Dönemin Başbakanı **Süleyman Demirel**, katliam kendisine daha önce ihbar edilmiş olmasına rağmen, neden katliamı önleyecek girişimlerde bulunmamıştır? Bu ihbarı kendisine yapanları neden yargı önüne çıkarmamıştır?

UĞUR MUMCU'NUN "GÖZLEM"İ

1977 1 Mayıs'ına yaklaşırken ortam zaten egemen basın-yayın araçları ve psikolojik savaş yöntemleriyle terörize edilmiş, emekçi sınıfların kitlesel 1 Mayıs kutlamaları üzerine koro halinde gidilmişti. **Uğur Mumcu** 29 Nisan 1977 tarihli *Cumhuriyet*'te *"Kor-*

ku...'' başlıklı köşe yazısında şöyle yazmıştı:

''...İki yıldır ne ekildiyse o biçiliyor... Amaçları hep bu: Korku ve terör yaratacaklar... Herkesi ürkütüp korkutacaklar... (...) Bunların arkalarında, her ulusçu ve her ilerici eyleme karşı çıkan CIA var, CIA bürokratları var, kontr-gerilla var...''

Yine Uğur Mumcu, 1 Mayıs katliamının hemen ardından 6 Mayıs 1977'de şunları yazdı:

''1955 yılının 6/7 Eylül olaylarına yol açan olay Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve bomba atılmasıydı. Yassıada duruşmalarında, bu bombanın bir güvenlik görevlisi olan, Oktay Ergin tarafından konduğu anlaşılmıştı. Yassıada duruşmalarına kadar 6/7 Eylül olaylarının 'solcular' tarafından yapıldığı ileri sürüldü. İleri sürülmek ne kelime, birçok solcu bu gerekçeyle tutuklanmış, aylarca hücrelerde yatırılmıştı...

''Atatürk'ün Selanik'teki doğduğu eve bomba koyan güvenlik görevlisi Oktay Ergin, şimdi nerededir dersiniz? Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Dairesi Başkanlığı'nda... Oktay Ergin, 1 Mayıs toplantısı ile ilgili önlemlerin alınmasında ve uygulanmasında en önemli görevlerden birini üstlenmişti.''

1987 yılında, MİT'ten sorumlu eski Başbakan Yardımcılarından Sadi Koçaş, 1 Mayıs katliamının Kontrgerilla tarafından düzenlendiğini itiraf etti. 8 Mayıs 1987 günlü *Hürriyet* gazetesinde ''1 Mayıs Olayı'' adlı araştırma yazısında kendisine sorulan soruları cevaplandıran Sadi Koçaş, şunları söyledi:

''(...) Bunu tertipleyenler vardı. İç ve dış mihraklı, isteyenler vardı. (...) Kontr-Gerilla, gerillaya karşı biz Kontr-Gerillayız diyen bir takım insanlardan oluşan bir örgüt. Bunların, gerilla, komando oldukları kendilerinden menkul, ama bunlar bir makamdan yetki alıyorlar. Nedir o makam? Belki Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanı'nın emri var, bilemiyorum, ama Milli İstihbarat Teşkilatı olduğu kesindir. (...) Bazı isimleri tanıyorum, bunların içinden o zaman bu işleri yapan Binbaşı, Yarbay ve, Yüzbaşı gibi rütbeli kimselerden bahsedilirdi. Hatırladıklarım, MİT'de çalışıyorlardı. (...) Ama asıl suç emri verenlerindir.''

Sadi Koçaş, o dönemle ilgili olarak Kontrgerilla hakkında bildiklerini -hepsini yayımlamaması koşuluyla- gazeteciye anlatmış ve 1 Mayıs olayının: *''1 Mayıs günü ortaya çıkmış bir olay değil, 1968-1969 ve 1970'lerden itibaren en az 7-8 senelik olayların bir birikimi olduğunu''* söylemişti. Yani, Sadi Koçaş'ın gazetelerde yayımlanmış olanlarla sınırlı kalan anlatımlarından bile bir gerçek ortaya çıkıyor: Kontrgerillanın yalnızca 1 Mayıs katliamından değil, bir bütün olarak geçmiş dönemdeki karanlıkta kalmış cinayet ve katliamlardan sorumlu olduğu...

Çünkü 1 Mayıs olayı, ne yazık ki, tek olay olarak kalmamış, arkasından üniversite katliamları, Kahramanmaraş ve Çorum olayları gibi, kanlı tertip ve gerici ayaklanmaların yarattığı büyük katliamlar ve gazetecilerden profesörlere uzanan toplumun bütününü sarsan sansasyonel cinayetler gelmişti. 1980 öncesinin iç savaş ve terörü, işte bu katliamlar ve cinayetlerdi. Bir eski Başbakan Yardımcısı'nın *''tanıyorum, biliyorum''* dediği bu olayların tertipçileri yargılanmadılar. Bu teröre ve katliamlara karşı çıkanlar, direnenler, demokratlar ve devrimciler, 1980 öncesi *''anarşi ve terör''* ortamının yaratıcısı olmakla suçlandılar ve yargılandılar.

DİSK avukatlarından Rasim Öz'ün bu konudaki açıklamaları Celal Başlangıç'ın *Radikal*'deki 1 Mayıs 2006 tarihli yazısında şöyle aktarılmıştı:

''Olayın gerçek faillerinin bildirilmesi için defalarca tezkere yazıldı emniyete. Hiç cevap gelmedi. Yüzlerce tanık dinlendi. Benim yaptığım çekimlerde Sular İdaresi'nin üzerinden ateş edenlerin görüntüsü de vardı. Delil olarak mahkemeye sunmuştuk bu filmi. Ancak o görüntüler kesilmiş. Yıllar sonra farkına vardık. Kim, nasıl yok etmiş bilinmiyor.''

KONTRGERİLLA PARMAĞI!

1 Mayıs '77 katliamı ve sonrasında işlenen siyasi cinayetlerde *''Kontrgerilla''* adı ve karanlık eylemleri, daima yoğun bir tartışma konusu olmuş ve ülkemizdeki gelişmelerde karanlık bir yer işgal etmiştir.

6 Mayıs günü CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e çıkıyordu. Korutürk, Ecevit'i Demirel'den önce kabul etmişti. Ecevit Çankaya'dan

ayrılırken gazetecilere, *"bazı kuşkuları"* olduğunu belirtiyor, bunu ancak Cumhurbaşkanı'na açabildiğini söylüyor ve ertesi gün CHP'nin İzmir mitinginde bu kuşkularını şöyle dile getiriyordu:

"Ben, devlet içinde yer almakla beraber, hiç değilse devlet gücünden kaynaklanmakla beraber, demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin, bu olaylarda başlıca etken olduğunu ve hükümetin iki kanadının da, gereken önlemleri alacak yerde, bu örgütlerden yararlanmak istediği kanısındayım."

Bu noktada Cüneyt Arcayürek'in *"Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-7"* kitabına kısaca bir göz atalım. Eski Başbakan Bülent Ecevit, 7 Mayıs 1977 tarihinde Cumhurbaşkanlığı makamına gönderdiği mektubunda, bu konu ile ilgili olarak şu açıklamalarda bulunuyordu:[1]

"Söz konusu örgüt, gerilla ve kontr-gerilla savaşları için ve her türlü yeraltı faaliyetleri için planlar yapar ve insan yetiştirir.' (...) 'Gizlilik içinde çalışır, demokratik hukuk dışındadır.' (...)

"1974'e kadar, gizli olarak, Amerikalılardan mali destek görürdü. Amerikan askeri heyetleriyle bir binada çalışırdı. Amerikan mali desteğinin 1974'te sona erdiği bildirilmiştir. 12 Mart döneminde sözü çok geçen ve 'kontr-gerilla' denen kimselerin bu örgüte bağlı olma olasılığı vardır.

[1] Cüneyt Arcayürek (1985), Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-7: Demokrasinin Sonbaharı 1977-1978, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 358.

"Bu örgüte iyi niyetli kimselerin dışında siyasal düşünceleri yönünden yurt savunması için gördükleri eğitimi Türkiye'deki şiddet eylemlerinde kullananların bulunabileceği güçlü olasılıktır.

"Çünkü bu eylemlerden bazıları, görünürdeki çoluk çocuk tarafından değil, ancak güçlü bir örgüt tarafından düzenlenebilecek niteliktedir. Özellikle 1 Mayıs 1977 Taksim olayı bu izlenimi vermektedir.

"Bu örgütte görev almış, yönetici olarak çalışmış kimselerden bazılarının, emekliye ayrıldıktan sonra da bilgilerini ve yetiştirdikleri elemanları siyasal nitelikteki eylemler için kullandıklarını gösteren belirtiler vardır."

1 Mayıs 1977, saldırı sonrası alan.

ONLAR BİRER SAYI DEĞİL

Gazeteci, editör ve araştırmacı Tuğçe Yılmaz, 1 Mayıs '77 Kayıplarını Yakınları Anlatıyor/1 Mayıs '77 ve Cezasızlık adlı çalışmasında 1 Mayıs 1977'de katledilen 41 kişinin izini sürdü. 41 kişinin bir sayı ve birer isim olarak hafızalarda kalmaması ve bu kişilerin yaşam deneyimlerinin aktarılması gerektiği düşüncesiyle çalışmasına başlayan Tuğçe Yılmaz, uzun uğraşlar sonucu 27 kişinin ailesi ve yakınlarıyla görüşebildi. Ulaşamadığı aileler ile görüşme isteği ve çağrısı ise halen devam ediyor. Aşağıda Tuğçe Yılmaz'ın bianet.org'da yayımlanan ve Mart 2021'de kitaplaştırılan yazı dizisinin kısa bir bölümünü paylaşıyoruz:

''Sekiz kadın, bir çocuk, 24 erkek

''11 yaşından 60 yaşına... ortalama yaş 31

''11, 17, 18, 18, 19, 19, 21, 24, 24, 25, 26, 26, 26, 26, 29, 29, 30, 31, 31, 33, 34, 34, 34, 35, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 50, 54, 57, 60 yaşlarında...

''6 öğretmen, 15 işçi (inşaat, tezgahtar, seyyar satıcı, bekçi, sinema emekçisi), 2 hemşire, 2 mesleği bilinmeyen, 1 hastabakıcı, 1 polis memuru...

''Afyon, Antalya, Antalya, Antakya, Artvin, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Çorum, Dersim, Diyarbakır, Erzurum, Erzurum, Giresun, Iğdır, İstanbul, İstanbul, İstanbul, İstanbul, İstanbul, İstanbul, İstanbul, Manisa, Maraş, Mardin, Rize, Samsun, Sinop, Sinop, Sivas, Sivas, Tekirdağ ve Urfa'dan...

1 Mayıs 77 Kayıplarını Yakınları Anlatıyor (kitap kapağı).

''Kadir Balcı, Niyazi Darı, Nazmi Arı, Hükmet Özkürkçü, Hasan Yıldırım kurşunlarla, 29 kayıp da otopsi raporlarına göre ezilme ve ona bağlı hasar sonucu...

''Ahmet Gözükara (34, öğretmen, Maraş), Aleksandros Konteas (57, işçi, İstanbul), Ali Sidal (18, işçi, Dersim), Bayram Çıtak (37, öğretmen, Sivas), Bayram Eyi (50, inşaat ustası, Erzurum), Diran Nigiz (34, işçi, Mardin), Ercüment Gürkut (26, öğrenci, İstanbul), Garabet Akyan (54, işçi, İstanbul), Hacer İpek Saman (24, öğrenci, İstanbul), Hamdi Toka (35, seyyar satıcı, Sinop), Hasan Yıldırım (31, Uzel işçisi, Manisa), Hatice Sarı-Altun (21, İstanbul), Hikmet Özkürkçü (39, öğretmen, Urfa), Hüseyin Kırkın (26, işçi, Çorum), Jale Yeşilnil (17, öğrenci, İstanbul), Kadir Balcı (35, tezgâhtar, Rize), Kıymet Kocamış (25, hemşire, Çanakkale), Kahraman Alsancak (29, Uzel işçisi, Balıkesir), Kenan Çatak (30, öğretmen, Iğdır), Leyla Altıparmak (19, hemşire, Diyarbakır), Mahmut Atilla Özbelen (26, işçi, Antalya), Mehmet Ali Genç (60, bekçi, Sivas), Mustafa Elmas (33, öğretmen, Tekirdağ), Meral Cebren-Özkol (43, hastabakıcı, Bursa), Mürtezim Oltulu (42 yaşında, işçi, Artvin), Nazan Ünaldı (19, öğrenci, Sinop), Nazmi Arı (26, polis, Afyon), Niyazi Darı (24, öğrenci ve işçi, Antalya), Ömer Narman (31, öğretmen, Erzurum), Ramazan Sarı (11, öğrenci, İstanbul), Rasim Elmas (41, sinema emekçisi, Giresun), Sibel Açıkalın (18, öğrenci, Antakya), Ziya Baki (29, Uzel işçisi, Samsun), Kimliği belirlenemeyen 35 yaşında erkek...

''Hayatlarını 1 Mayıs 1977'de saat 19.05'ten sonra Taksim meydanında kaybettiler.''

Kaynak: Tuğçe Yılmaz (2021), 1 Mayıs '77 Kayıplarını Yakınları Anlatıyor/1 Mayıs '77 ve Cezasızlık, IPS İletişim Vakfı (online-çevrimiçi yayın). https://m.bianet.org/bianet/yasam/241932-1-mayis-1977-e-kitabi-yayinda (Erişim Tarihi: 8 Aralık 2021).

Not: 1 Mayıs 1977 Katliamında öldürülenlerin fotoğraflarının bulunduğu sonraki sayfalara katkılarından dolayı Tuğçe Yılmaz'a teşekkür ederiz.

1 MAYIS 1977 KATLİAMINDA ÖLDÜRÜLENLER

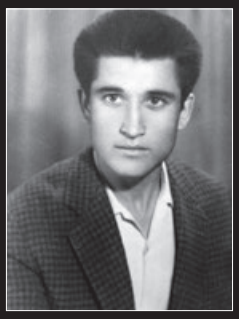

Ahmet Gözükara

Maraş-Elbistan doğumlu, evli iki çocuk babası, Sultanahmet Ticaret Lisesi öğretmeni, TÖB-DER üyesi

Aleksandros Konteas

68 yaşında müstahdem

Ali Sidal

Diran Nigiz

29 yaşında, otopark bekçisi

Ercüment Gürkut

Fransız Filolojisi'nde öğrenci

Garabet Akyan

55 yaşında, işçi

Hikmet Özkürkçü

1938 Siverek doğumlu. Evli, 4 çocuklu. Öğretmen, TÖB-DER Karamürsel Şubesi üyesi

Hüseyin Kırkın

1951, Çorum doğumlu. Site Öğrenci Yurdunda işçi, OLEYİS üyesi

Jale Yeşilnil

17 yaşında, Aryamerh (Şah Rıza Pehlevi) Lisesi öğrencisi

Ali Yeşilgül

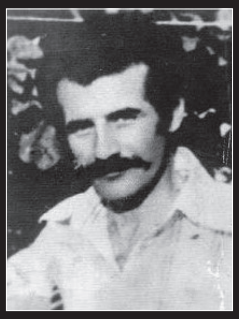

Bayram Çıtak

1940 Sivas/Şarkışla doğumlu. Ankara Çankaya Derbent İlkokulu öğretmeni, TÖB-DER üyesi

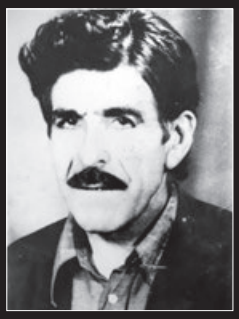

Bayram Eyi

50 yaşında, evli, 5 çocuklu. Serbest inşaat ustası

Bayram Sürücü

İşçi

Hacer İpek Saman

İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi öğrencisi

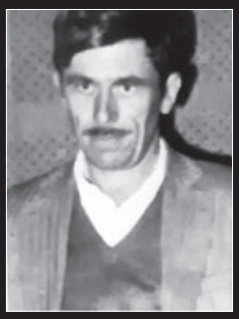

Hamdi Toka

33 yaşında, seyyar satıcı

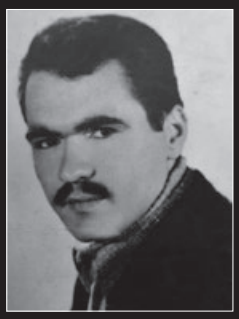

Hasan Yıldırım

UZEL Fabrikası'nda işçi, 31 yaşında. Maden-İş üyesi

Hatice Altun

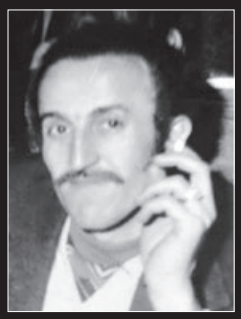

Kadir Balcı

35 yaşında, tezgâhtar

Kadriye Kıymet Kocamış (Duman)

Haydarpaşa Göğüs Cerrahisi'nde hemşire

Kahraman Alsancak

UZEL Fabrikası'nda işçi, Maden-İş üyesi

Kenan Çatak

1946 Iğdır doğumlu. Kabataş Ticaret Lisesi'nde Matematik öğretmeni, TÖB-DER üyesi

1 MAYIS 1977 KATLİAMINDA ÖLDÜRÜLENLER

Leyla Altıparmak

1957 Diyarbakır doğumlu. TÜS-DER üyesi, Ankara Numune Hastanesi'nde hemşire

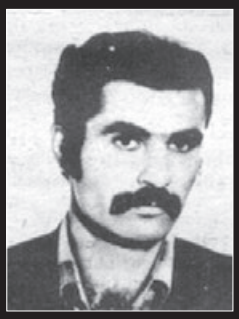

Mahmut Atilla Özbelen

Ders Aletleri AŞ işyerinde işçi, Maden-İş üyesi

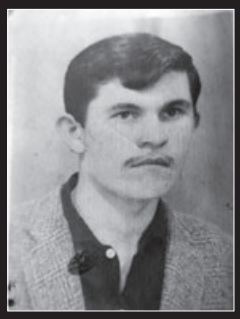

Mehmet Ali (Mustafa) Elmas

1944 Malkara doğumlu. Evli ve iki çocuklu. Hoca İshak ilkokul öğretmeni, TÖB-DER üyesi

Mürtezim Ortulu

Nazan Ünaldı

1958 doğumlu, Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğrenci

Nazmi Arı

Evli, bir çocuğu var. Toplum polisi

Rasim Elmas

1932 doğumlu. Evli, iki çocuklu, Ar Film Stüdyosunda işçi

Sibel Açıkalın

19 yaşında, Fen Fakültesi öğrencisi

Tevfik Beysoy

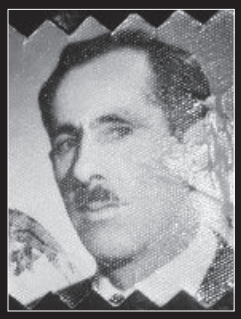

Mehmet Ali Genç

Büyük Maksim Gazinosu'nda gece bekçisi

Mehmet Ali Kol

Meral Cebren (Özkol)

Evli, SSK Beyoğlu Hastanesi

Mustafa Ertan

Öğrenci

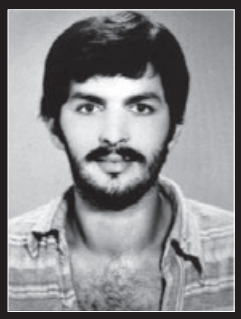

Niyazı Darı

Kutlutaş Fabrikası'nda (Ankara) işçi. Maden-İş üyesi

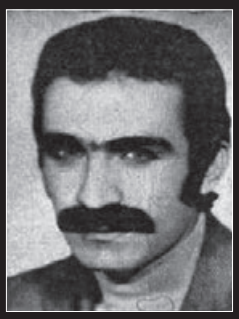

Ömer Narman

1942 Erzurum/Narman doğumlu, Bakırköy'de Sultan Murat İlkokulu öğretmeni, TÖB-DER üyesi

Özcan Gürkan

Ramazan Sarı

Yücel Elbistanlı

Ziya Baki

UZEL Fabrikası'nda işçi, Maden-İş üyesi

Kimliği meçhul 35 yaşlarında bir erkek

1 MAYIS 1977 KATLİAMI AYDINLANDI MI?

Ergün İşeri

1 Mayıs akşamından başlayarak 1977 katliamı üzerine bir tartışma sürmektedir.

Yaşamını yitirenlerin sayısının bile tartışmalı olduğu bu katliamın üzerindeki gizemin kalkmasını umut eden herkes tartışmanın başlamasını olumlu karşılamıştır.

Halil Berktay'ın 2 Mayıs 2012 tarihli Taraf gazetesindeki "sol, kendi yaptığı rezillikten bir mağduriyet efsanesi yarattı" ifadesi tartışmayı daha başlangıcında olumsuz biçimde etkilemiştir. (Altan, 2012)

Yine de konu tartışılmaya, sorgulanmaya değer görülmeli, asıl hedef gerçeğin açığa çıkarılması olmalıdır.

Bu yazıyı iki bölüm halinde planladım. Nedeni tartışmanın iki ayrı cephesinin olduğunu düşünmemdir.

İlki bu tartışma bize ne yarar sağladı, tartışmayı açanların muradı neydi onu sorgulamaktır.

İkinci olarak ise büyük ölçüde akılda kaldığıyla anlatılanlara, yayınlanmış belge ve bilgilerle hatırlatmalarda bulunmaktır.

2012 yılında 1 Mayıs 1977'yi tartışmak!

Tartışmaya katılan herkesin olayı aydınlatmak gibi bir niyeti olduğu şüphelidir. Ortaya konulan tezler ve tartışma biçimi olayın aydınlatılmasından çok, 1977 yılındaki çabanın tekrarı niteliği kazanmıştır.

1977 yılında devletin kıyımdaki rolünü yok saymak ve buradan sola saldırmak için malzeme aramak niyetinde olanlar, kılık değiştirip yine aynı ezberi tekrarlamıştır. Kimi gazete başlıklarında görüldüğü gibi bir ezber bozma (Ay, 2012) yoktur, tam tersine ezber tekrarı vardır.

İşte size dönemin gazete başlıklarından örnekler; (Güreli, 1979, s. 107-110)

Tercüman; "Maocular, DİSK'in İstanbul'da yaptığı mitingi bastılar 34 ölü var."

Günaydın; "Maocu vatan hainleri işçi bayramı'nı kana buladı 39 ölü."

Hergün; "Lenincilerle Maocular çatıştı, solcular 40 işçiyi katletti."

Yeni Asya; "DİSK mitinginde komünistler birbirini yedi, 20 ölü."

Mağduriyet efsanesi yaratıldı diyenler, dönüp 1977 yılında yayınlanan gazetelerdeki haberleri bir kez daha okumalıdır. O haberlerde nasıl bir "efsane" yaratılmak istendiği çok açıktır.

2 Mayıs 1977 tarihli Hürriyet gazetesinden;

"Mao'cuların silahları ölüm kusarken, kutlama törenlerine katılan DİSK'li, İGD'li, DEV-GENÇ'li **militanlar arasında kana susamışçasına korkunç bir çatışma başladı... Bu sırada militanlar parkalarının içinde getirdikleri molotof kokteylleri ile plastik bombaları halkın özellikle yoğun olduğu bölümlere rastgele fırlatmaya başladılar...** Olaylardan sonra **Taksim alanında kopmuş kulak, parmak ve kollar, yürekleri parçalayan bir vahşet manzarası halini almıştı..."** (Güreli, 1979, s. 118)

2 Mayıs 1977 tarihinde gazetelerini alanlar 1 Mayıs 1977'yi böyle okumuşlardır. O alanda yaşanmış olanlarla hiçbir ilgisi olmayan böyle bir haberin yazılmasının amacı nedir?

Bunu anlayabilmek için o dönemi siyasal, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla da biliyor olmak gerekmektedir. İçinde bulunduğu tarih kesitinden kopartılarak okunduğunda, değil bugün o günde bile insanı yerinden zıplatacak şekilde etkileyecek niteliktedir. Doğrudan sola, DİSK'e olumsuz bir bakış yaratılmak istenmiştir.

Bugün, bu tartışmanın açılmasıyla ne yapılmıştır? 1 Mayıs 1977 üzerine açılan tartışma iki ayrı görüş üzerine temellendirilmiştir; birincisi Halil Berktay'ın iddiaları diğeri ise 5 Mayıs 1977 tarihini taşıyan MİT raporudur.

5 Mayıs 1977 tarihli MİT raporu ve Berktay neyi savunmuştur; 1 Mayıs 1977 kıyımı sol içi kavganın bir sonucudur. Olayın arkasında veya önünde devletin bir rolü yoktur.

Bu görüşün sağlam hiçbir dayanağı, daha da ötesi tanığı yoktur. Aksine çatışma çıktı denilen

yerdeki tanıklar çatışmadıklarını, yakınlarından gelen bir silah sesinden sonra üzerlerine ateş açıldığını söylemektedirler. Bunlarla ilgili biraz daha ayrıntılı bilgi ikinci bölümde bulunmaktadır.

Tartışmayı açan Berktay da (Altan, 2012), en önemli destekçisi Metin Göktürk (Erkuş, 2021) de çatışmayı görmediklerini kabul etmektedirler.

Berktay ortaya çıkardığı yeni bir bilgiye ve olguya göre değil, şu an durduğu siyasi, ideolojik konuma göre yorum yapmaktadır. Başkaları için dile getirdiği ''gördüklerine inanarak görmedikleri bir şeyi anlattıkları kanısındayım'' (Altan, Ateşin açıldığı söylenen yerde DİSK'liler vardı, 2012) sözü aslında tam da kendi durumunu izah etmektedir. Çünkü görmediği bir çatışmayı, olmuş gibi kabul ederek sonuç çıkarmaktadır. Eğer bugüne kadar herkesi yanılttım, 1 Mayıs 1977'yi farklı anlattım diyorsa aynı şey bugün için de geçerlidir. Yarın değişen konumuna göre çıkıp, dün yanılttım gerçek şuydu diyebilir. Dolayısıyla Berktay'ın güvenilir bir ''tanık'' olmadığı söylenebilir.

5 Mayıs 1977 tarihli MİT raporunu kendilerine dayanak olarak kullanacaklara tavsiyemiz, 29 Haziran 1977 tarihli Hürriyet gazetesini veya Nail Güreli'nin ''iki 1 Mayıs'' kitabını bulup okumalarıdır. İkinci bölümde kısaca bahsettiğim bu rapor, birbirinden oldukça farklı içeriktedir. Ama yine de özünde aynı çabanın içindedir; gerçeği bulanıklaştırmak.

1 Mayıs 1977'de ölenler, DİSK afişi.

Halil Bertay'ın ileri sürdüğü görüş, özellikle iktidarın yakın destekçisi birkaç yayın organı tarafından bayraklaştırılmaya çalışılmıştır. Berktay'ın görüşünü desteklemek için insanda şaşkınlık yaratacak derecede bir çabaya girişmişlerdir.

Atılan başlıklarla yazılanlar arasındaki çelişkilere bile aldırmadan, açık biçimde yalana başvurarak bir şeyleri kanıtlamaya çalışmışlardır.

İki örnek:

Taraf gazetesinin 3 Mayıs 2012 tarihli sayısı; başlık ''ilk kurşunu sıkan Maocular'', spot ''Bülent Uluer: ilk ateş Maocuların bulunduğu taraftan geldi''. (Erkuş, Bü-

lent Uluer; İlk kurşunu sıkan Maoculardan, 2012)

Akit gazetesinin 7 Mayıs 2012 tarihli sayısı; başlık "Kanlı 1 Mayıs'ın sopaları Yalova'dan", haber içeriğinde görüştükleri kişinin ifadesi, "34 kişinin öldüğü olayla bizim yaptığımız sopaların bir ilgisi yok. Biz sopaları 77'den sonra hazırladık." (Metin, 2012)

Çeşitli kişilerin yaptıkları açıklamaların farklı bir şekilde yansıtılması, çarpıtılması örnekleri de dikkat çekmektedir.

Yaklaşım ve söylem dikkatle incelendiğinde tartışmanın genelde sola ve özelde DİSK'e yönelik bir karalama biçimine dönüştürülmeye çalışıldığı izlenimi ortaya çıkmaktadır. Önce "28 Şubat süreci" üzerinden başlatılan saldırılar, 1 Mayıs 1977 kıyımı üzerine açılan tartışma ile sürdürülmek istenmektedir.

Tartışmaya ilişkin okuduğum onca yazı içerisinde durumu belki de en iyi özetleyenin, Hilmi Yavuz'un 13 Mayıs 2012'de Zaman gazetesinde yayınlanan "bir raşemon hikayesi; 1 Mayıs 1977 anlatıları" başlıklı yazısı olduğunu söyleyebilirim. (Yavuz, 2012)

Hilmi Yavuz, yazısında 1 Mayıs'ın sorumluluğunu asli fail olarak solun üzerine yüklemenin, derin devleti de fer'an iştirak etmiş gibi gösterip hafifletici bir sebebe bağlayarak aklama tavrı olduğunu belirtmektedir. Özetle devlet aklanmaya çalışılmaktadır.

Düne kadar devleti hasım görenler, AKP'nin devletleşmesiyle devleti hısım kabullenmişler, toz kondurmaz olmuşlardır.

Oysa neresinden bakarsanız bakın devletin sorumluluğunu kaldıramazsınız. Adına ister devlet, ister derin devlet deyin hiç fark etmemektedir.

Yapılmak istenen en basit şekliyle tarihin yeniden yazılma çabasıdır. Tam da iktidarın, muhalif olarak gördüğü herkesi ve kesimi elindeki devletin zor araçlarıyla baskı altına aldığı bir dönemde, tarih iktidara göre yeniden şekillendirilmek istenmektedir.

Bu bölümü bitirmeden, 1 Mayıs 1977'yi farklı bir biçimde ele alalım. Pek sevdiğim bir yaklaşım değil ama "sıradan" vatandaş gözüyle yorumlayalım.

Bir miting düzenleniyor, gerekli tüm başvurular mevzuata uygun şekilde yapılmış, mitingi düzenleyen kuruluş tarafından katılımcılar konusunda kaygılar ilgililere iletilmiş. Günlerce basında şu olacak, bu olacak diye yayınlar yapılmış. Basına sert tartışmalar yansımış, tehditler savrulmuş. Sonradan öğreniliyor ki MİT rapor hazırlamış ve yetkililere göndermiş. Yani açık ve gizli kaynaklarda bir olay olacağı konusunda sorumlular bilgilendirilmiş, uyarılmış.

Bir açık hava toplantısının veya yürüyüşünün güvenliğini sağlamak, o toplantıyı düzenleyenlerin görevi veya sorumluluğu değildir. Oraya katılan herkesin can ve mal güvenliğinden sorumlu olan devlettir. Bir olay her koşulda (ister hiç anlaşamayan gruplar arasında isterse basit bir yanlış anlaşılmayla) çıkabilir. Bunun yayılmasını, topluma zarar vermesini önlemek devletin, yasalardaki tanımıyla emniyet güçlerinin görevidir.

Devlet bu görevini 1 Mayıs 1977'de yerine getirilmemiştir. Tam aksine miting alanındaki emniyet güçlerinin davranışları incelendiğinde, olaylarda can kaybının artmasına yol açanlar yine emniyet güçlerinin hareketleri olmuştur. Bu durum 1 Mayıs 1977 dava iddianamesinde şu şekilde ifade edilmektedir:

"... alanın içinde ve dışında görevlendirilen panzerlerin siren çalmaya başlamaları halkın arasında alanın o tarafına, bu tarafına ilerlemeleri, ses bombaları atmaları ve bir yerlere sığınan halkın üzerine su sıkmaları, ateş açmaları normal muhakeme ve soğukkanlılığını büyük ölçüde yitirmiş, can korkusu içindeki bu 100 binlik kitlenin panik içine düşmesini süratlendiren diğer bir etken olmuştur. (Sivil tanık ve mağdurlar dosyası)" (Güreli, 1979, s. 316)

1 Mayıs 1977 dava dosyasındaki iddianame, güvenlik önlemleri konusunda devleti değil, DİSK'i övmektedir. Keşke çatılarda da önlem alsalardı bile denilmektedir. Sabahın erken saatlerinden saat 19.00'a kadar her anın son derece düzenli ve disiplinli gerçekleştirilmesi iddianamede adeta takdir edilmiştir. (Güreli, 1979, s. 318)

Burada bir başka ayrıntıyı da verelim: 1 Mayıs 1977 sonrasında DİSK hakkında, daha doğrusu tertip komitesi hakkında açılan davanın gerekçesi, DİSK görevlilerinin ellerinde bulunan sopaların toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına aykırı görülmesidir.

(Güreli, 1979, s. 320) Yani kıyıma sebebiyet vermek değildir. Sonuç, DİSK bu davadan beraat etmiştir. Yine MİT ve emniyet raporlarında, basında çatıştığı söylenen "Maocu gruplar"dan da hiç kimse bu olayla ilgili aranmamış, hakkında soruşturma açılmamıştır.

Bu kıyımla ilgili çok sayıda karanlık nokta vardır. Başta DİSK olmak üzere yanıtlanması için birçok soru gündeme taşınmıştır.

Berktay ve onu malzeme yapanların yanıtlaması gereken çok basit sorular vardır. 1 Mayıs 1977 kıyımından sorumlu sol ise neden sol aydınlanması için yıllardır çaba göstermekte, neden devlet ve sağ siyaset duymazdan gelmektedir?

Her fırsatı, bugün de dahil, solu ezmek için kullanan bir devlet ve sağ siyaset eline bu kadar büyük imkan geçtiği halde neden sorumluları belgeleyememiş, yargı önüne çıkaramamıştır?

Dönemin savcısının belirttiği gibi neden 1 Mayıs 1977 soruşturması bile yapılmamış, mahkeme kanalıyla dönemin sorumlu devlet görevlilerine sorulan sorular yanıtlanmamıştır? Savcıların iddianamede olayın açığa çıkarılmasını tarihe havale etmek zorunda bırakan nedir?

En küçük cenaze töreninde bile teleobjektiflerle kayıt yapan, fotoğraf çeken emniyetin, otelin içine yerleşen MİT ve asker görevlilerin 1 Mayıs 1977'de kaydettiği görüntüler ne olmuştur, neden yayınlanmamıştır?

12 Eylül 1980 darbesinden sonra 1 Mayıs 1977'den dolayı kime ne gibi suçlama yapılmıştır? Basit ifadelerle insanlar hakkında idam kararı verebilenler, çatıştığı söylenen gruplardan gözaltına alınan, tutuklanan kişilere 1 Mayıs 1977 ile ilgili ne sormuştur, daha doğrusu olayı aydınlatmaya dönük soru sorulmuş mudur?

Sonuç olarak bakıldığında yapılmakta olan tartışmada başta Nail Güreli olmak üzere konuyla ilgili doğrudan veya dolaylı yazılmış kitaplardaki, yazı dizilerindeki bilgi ve belgelerden daha yeni olan ne vardır?

Üzülerek söylemeliyim ki bir hiç! Sadece o dönemin tartışmalarını yaşamamış, izleyememiş olanlar bir şeyler öğrenme fırsatı bulmuştur.

1 Mayıs 1977 katliamının üzeri devlet tarafından kapatılmıştır. Açmaya da hiç ama hiç niyetleri yoktur.

Hiç kimseye (hatta kendilerine bile) saygısı kalmayanların 1 Mayıs 1977'de yaşamını yitirenlere saygı göstermelerini istemek de lüks kalacaktır.

1 Mayıs mücadelesinde yaşamını yitiren tüm dostları ve yıllarca birçok 1 Mayıs mitinginde birlikte çalıştığım Sevgi Göyçe arkadaşımı saygıyla anıyorum.

1 Mayıs 1977 katliamı üzerine görüşler ve saptamalar

Yazımızın bu bölümünde tartışma sırasında dile getirilen kimi iddialar ve görüşlerle ilgili olarak yaptığımız saptamaları dile getireceğiz.

1– 1 Mayıs 1977 üzerine MİT raporları ve çelişkiler

12 Eylül darbesine ilişkin başlatılan dava nedeniyle mahkemeye gönderilen MİT raporunda 1 Mayıs 1977 öncesine ve sonrasına ilişkin kimi "bilgi"lere yer verilmiştir. Ancak bu rapor bir iki gazetenin dışında çok fazla ilgi çekmemiştir. Bilgiyi bilerek tırnak içine alıyorum, çünkü 1 Mayıs 1977'deki olaylarla ilgili bölüm incelendiğinde yazılanların gerçeğin ifadesi anlamında bir bilgi olmadığı açıktır. Hatta bunları en iyimser şekliyle iddia olarak yorumlamak daha doğru olabilir. Çünkü MİT'in sola ilişkin tutumu ve yaklaşımının ne olduğu daha önceki raporlarında açık biçimde gözlenmektedir.

Mahkemeye sunulan MİT raporu denilen belge, 5 Mayıs 1977 tarihini taşımaktadır. (Göktaş, 2012) Öncesinde de çeşitli bilgilendirmeler yapılmıştır. Ama bu raporun ana teması, daha da ötesi rapordaki ifadeler 2 Mayıs 1977 tarihindeki kimi gazetelerdeki haberlerle benzer içeriktedir.

5 Mayıs 1977 tarihli rapordaki ifade; "**saat 19.15 sırasında** Türkler'in konuşması devam ederken, Harbiye'den gelen Maoist grubun 'Kürtlere özgürlük' diye bağırarak alanda oluşturdukları dairenin **Inter-continental Oteli önündeki bölümde bulunanların aniden tabancalarını ateşledikleri ve bu ateşi hedef gözetmeksizin sürdürdükleri görülmüştür."** (Göktaş, 2012)

Hürriyet gazetesinin 2 Mayıs 1977 tarihli haberi; ''Tarlabaşı girişinde **saat 19.10'da** ellerinde ‹kurtuluş› yazılı büyük bir pankart bulunan ayrıca, kızıl bayraklar üzerine Lenin, Stalin ve Marks'ın resimlerini taşıyan grup, ‹halklara özgürlük› diyerek yürümeye başladı. Yürüyen grup **İnter-continental Oteli'nin çevresini bir anda sarmaya başladı.** Mao'cu grubun arkasında yürüyen 50 kişiden ikisi, ‹Kürtlere özgürlük› diye bağırarak **aniden bellerindeki tabancaları çekip Taksim alanında bulunan onbinlerce insanın üzerine hedef gözetmeksizin yaylım ateşi açtı.''**

Hürriyet gazetesinin haberi, Milliyet gazetesinin Anadolu Ajansı'na dayanarak yazdığı haberi (Güreli, 1979, s. 120-121) okuyanlar, rapor ile haberler arasındaki paralelliği net bir şekilde görebileceklerdir. Ya bu haberleri MİT veya emniyet servis etmiştir. Veya MİT, Anadolu Ajansı'nın ve gazetelerin haberini rapor yaparak, devletin üst makamlarını ''bilgi''lendirmiştir.

MİT raporlarında anlatılan hikayenin tutarsızlığı her yerinden akmaktadır. Raporun tutarsızlığını anlamak için Halil Berktay'ın ''tanık''lığı bile yeterlidir.

MİT'in raporu bilgilendirme değil, tümüyle toplumu yönlendirme amaçlı yazılmış bir metindir. Solu hasım ve tehdit olarak gören, solu önlemek için çalışan bir kurumun nesnel bir görüş hazırlaması da ''herhalde'' beklenemez.

1 Mayıs 1977 ile ilgili ikinci bir rapor daha bulunmaktadır. MİT, Genel Kurmay Başkanlığı İstihbarat Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, İstanbul Valiliği ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Müfettişleri tarafından hazırlandığı söylenen bu rapor seçimden sonra Bülent Ecevit'in Başbakan olduğu dönemde, Başbakanlığa sunulmuştur. (Güreli, 1979, s. 258-59)

29 Haziran 1977 tarihinde Hürriyet gazetesinde de yayınlanan bu yeni rapor daha da ilginç bilgilere yer vermektedir:

''İlk kurşun kimin tarafından atıldı? Bu kurşun fraksiyonlar arası çatışmayı körüklemek isteyen bir şahıs veya Ermeni veya Rum militan olabilir. **Kitle paniği yaratarak birçok vatandaşımızın ölmesine sebep olacak herhangi bir DİSK yöneticisi veya bir başka fraksiyon elemanını düşünmek biraz zordur.**

Olay, meçhul bir şahsın Türkiye'de büyük bir olay çıkarma girişimi olarak değerlendirilebilir. Suçlu kimdir? **Açıkça belli olan bir suçlu yoktur.''**

Aynı raporda DİSK ve İstanbul Belediyesi ''miting sırasında olayların çıkmasına yardımcı olan suçlular'' grubunda değerlendirilmektedir.

MİT yine olayların arkasındaki gerçekleri ortaya sermek yerine, sorumluları gizleme ve saptırmaya dönük bir çabanın içinde görülmektedir. Hayali failler yaratılmaktadır, Kürtlerden sonra Ermeniler ve Rumlar hedef gösterilmektedir.

2- Solcular çatıştı "efsanesi" ve Tarlabaşı'nda yaşananlar

Her ne kadar Berktay ve izleyicileri kabul etmek istemeseler de Üçlü Blok ile DİSK görevlileri arasında bir silahlı çatışma yaşandığını kanıtlayacak hiçbir belge, bulgu, tanıklık yoktur. Kortejin alana alınacağı konusunda her iki taraf arasında anlaşma sağlanmıştır. (Beşpınar, 2012) Bu olayın iki taraftan tanıkları vardır, ilk yapılan görüşmeye KSD ve TEP'den yetkilileri de tanık olmuşlardır. (Güreli, 1979, s. 273, 276)

Tartışma süreci içinde Mehdi Beşpınar'ın 4 Mayıs 2012 tarihinde solportal'da (Beşpınar, 2012) ve Tülay Karaoğlu'nun 5 Mayıs 2012 tarihinde toplumsol.org'da (Karaoğlu, 2012) yaptıkları açıklamalar çatışma iddiasını tümüyle çürütmektedir. Kısa bir süre önce yitirdiğimiz Murat Tokmak orada bir silahlı çatışma olmadığını, yan taraftan duyulan bir silah sesinden sonra geriye doğru çekildiklerini ve üzerlerine yoğun bir ateş açıldığını defalarca anlatmıştır.

Olayın başladığı söylenen noktadaki görgü tanıkları gerginliğin, atışmaların, itişmelerin olduğunu ama bir çatışmanın olmadığını kesin olarak o zaman da ifade etmişler bugün de söylemektedirler. Yani çatışmanın olduğuna dair bir tanıklık yoktur. Silah sesinden sonra o bölgeye yoğun bir ateş açıldığı DİSK görevlileri ile Halkın Kurtuluşu kortejinin farklı yönlere dağıldığı, polis panzerlerinin hızla Halkın Kurtuluşu kortejine doğru hareket ettiği bilinmektedir. İlk vurulanlar ve yaşamını yitirenler DİSK görevlileridir.

Burada eklenmesi gereken bir bilgi, o sırada Tarlabaşı'nı yukarıdan gören yerlerden biri olan PTT üzerinden de iki kişinin Tarlabaşı istikametine ateş açtığını gören tanıklar da bulunmaktadır. Ayrıca bu durum iddianamede de açık biçimde belirtilmiştir. (Güreli, 1979, s. 312 ve 315) Murat Tokmak kendisinin bulunduğu sesli aracın üzerinde yüzün üzerinde mermi izi bulunduğunu da anlatmıştır. (Yasalar, 2006) Yani insanların üzerine ateş açılmadığı gibi bir iddia yaşananlar karşısında boş kalmaktadır.

3- Maocular ateş açtı efsanesi

İlk silahın nereden atıldığı, nasıl atıldığı konusunda da neredeyse bir kesinlik vardır. Üçlü grubun alana girmek için hazırlandığı, DİSK görevlilerinin yığınağı kaldırdığı, tam her şeyin yoluna girdiğini sandığı bir anda silah patlamıştır.

Mehdi Beşpınar, kortejin sağından yani Sular idaresi tarafından sesin geldiğini söylemektedir. (Beşpınar, 2012) Savaş Ay (Ay, 77'de 1 Mayıs öncesi günler, 2012) ve Coşkun Aral (Aral, 2012) kortejin arasındaki bir kişinin ateş açtığını belirtmektedir.

Bir polis muhabiri olarak Savaş Ay'ın tanımlamaları çok dikkat çekicidir; ''ilk ateşin Halkın Kurtuluşu adlı örgüt içine sızmış, muhtemelen 'ayarlanmış' 2 genç tarafından açıldığını kendi gözlerimle gördüm.'' (Ay, 77'de 1 Mayıs öncesi günler, 2012)

Savaş Ay'ın o sırada çektiği fotoğraflar haftalık bir dergi olan Hayat'ta yayınlanmıştır. Taraf gazetesi ise derginin o sayfasını 11 Mayıs 2012 tarihli sayısında kullanmıştır. (Tansel, 2012)

Fotoğraflama anı tam olarak nedir bu kesin belli değildir. İlk silah sesinden sonra polisin müdahalesine karşı kendini korumaya çalışanlar mıdır, yoksa ilk kurşunu sıkanlar mıdır?

Bir başka tanık Yavuz Alogan, ''barikatın içinde, meydana giriş istikametine göre sağda, duvarın dibinde duran beyaz gömlekli, bıyıklı bir arkadaş silahını çekerek havaya peş peşe ateş etti. Böylece Taksim çevresinde ilk silah sesi duyulmuş oldu.'' (Alogan, 2010)

Bu tanım ile Savaş Ay'ın resmini çektiği kişiler arasında bir benzerlik yoktur. Ne konum, ne tanımlama hiçbir bağlantı kurulamamaktadır. Yani herkesin ilk kurşun tanıklığı farklıdır.

Savaş Ay'ın ilk ateş edenler diye tanımladığı ve fotoğrafladığı kişiler ne o zaman ne de sonrasında hiç aranmamış ve bulunmamıştır. Devletin en düzey istihbarat birimleri bu fotoğrafları yok saymıştır.

4- Sular İdaresi, Intercontinental ve beyaz Renault

Halil Berktay'ın sular idaresinden ateş açılmadı, derin devlet de yoktu iddiasına en önemli destek, bir başka tanıktan Metin Göktürk'ten gelmiştir. Göktürk, 5 Mayıs 2012 tarihli Taraf gazetesindeki açıklamasında, çatışma olduğunu sonradan duyduğunu ifade etmektedir. (Erkuş, Metin Göktürk; Asıl sular idaresi tarandı, 2021)

Sular idaresi üzerinde silahlı kimse yoktu diyen Göktürk, bunu nasıl anladığını yine Berktay yöntemiyle izah etmektedir. Sular idaresi denilen yerin uzunluğu 90 metreyi aşkındır, eni ise 20 metreye yakındır. Böyle bir yerde, çevresindeki her şey konusunda insan nasıl bu kadar emin konuşabiliyor şaşmamak elde değil.

Berktay ve Göktürk'ün iddiaları dava dosyasındaki bazı tanık ifadeleriyle uyuşmamaktadır. İki polis memuru verdikleri ifade de sular idaresi üzerinden ateş edildiğini söylemişlerdir. Yine bir başka tanık, sular idaresinin Tarlabaşı'na bakan yönünden ateş edildiğini gördüğünü anlatmaktadır. Bunlara ilişkin bilgiler Barış Yetkin tarafından hazırlanan ''Kırılma Noktası'' başlıklı kitapta mevcuttur (Yetkin, 2005).

Dava dosyasında su deposuna ilk müdahale eden jandarma komando birliğinin komutanı da savcılığa verdiği ifadede ''su deposunun üzerinden silah seslerinin geldiğini ve dinamit atıldığını, el bombası, taş, sopa fırlattıklarını görerek bölüğümle deponun üzerine koştu.'' (Yetkin, 2005, s. 43).

Askerler yukarı çıktığında bazı kişilerin kaçtığını, 30-40 kişiyi yakaladıklarını belirtmektedirler. Yakalananlar daha sonra polise teslim edilmişlerdir.

Bu olayda bile birbirinden farklı bilgiler vardır.

Polisler ise oraya önce kendilerinin vardığını, yukarı çıktıklarında 25-30 kişiyi gördüklerini yakalayıp, üzerlerini aradıklarını söyle-

mektedirler. Arama yapılıp yapılmadığı bile belli değildir.

Sular idaresine ilk müdahale askerler tarafından mı polis tarafından mı yapılmıştır. Yoksa iki ayrı müdahale mi yapılmıştır, açık değildir.

Sular idaresinde görevli makinist her şey bittikten sonra polislerle birlikte binanın üzerine çıktığını ve burada 100 kadar insanın olduğunu söylemektedir. Binada görevli bekçilerden biri ise 50-60 kişinin bina üzerinde bulunduğunu ifade etmektedir. Silah sesleri kesilince aşağıya inmek istediğinde bina içindeki merdivende polisleri görmüştür.

Son tanıklık Celalettin Can'dan gelmiştir. Celalettin Can, sular idaresine en yakın konumda bulunan Devrimci Yol-Devrimci Gençlik grubunun içinde bulunmaktadır. Can 16 Mayıs 2012 tarihli Taraf gazetesine yaptığı açıklamada sular idaresi üzerinden ateş açıldığını, bir arkadaşlarının yaralandığını ve buna karşılık verildiğini anlatmaktadır. Yine aynı şekilde otelden de üzerlerine ateş açıldığını grubun güvenliğinden sorumlu olanların buna da karşılık verdiklerini belirtmektedir. (Tekerek, 2012)

Metin Göktürk'e tekrar dönecek olursak durumunun olayla ilgili birçok konu gibi karmaşık olduğu görülmektedir. Olay çıkaracağı polis tarafından bilinen ve olay çıkardığı kabul edilen "Maocu" gruptan olan bir yayın organının muhabiri polis dahil herkesin ateş edildiğini işaret ettiği yerde yakalanıyor ama hiçbir şey yapılmıyor?

1 Mayıs 1977'nin bilinmeyen, açıklanamayan konularından birisini sular idaresi binası olmuştur. Ne alınan ifadeler ne tanıkların açıklamaları o konu ile ilgili görüşleri netleştirecek bir bilgiyi taşımamıştır. Ancak iddianameyi hazırlayan savcılar, eldeki bulgulardan yola çıkarak orasının alana ateş açılan yerlerden biri olduğu kanaatine vardıkları kesindir. (Güreli, 1979, s. 315)

Sular İdaresi üzerinden ateş açılması veya açılmaması ne Berktay'ı ve taraftarlarını haklı çıkarmaktadır ne de karşı görüşte olanları. İnsanların üzerine de havaya da kurşun atıldığı açıktır. İddianame kurşunlandıkları için ölen 5 kişinin, yaralanan 32 kişinin bulunduğunu söylemektedir. (Güreli, 1979, s. 315)

Otelden ateş açılmadığı yönündeki iddia ise tümüyle dayanaktan yoksundur. Alanın ilk sakinleşmesinden sonraki görüntüsü, insanların nerelerden tehdit algıladıklarını, hangi yönü güvenli bularak yöneldiklerini açık biçimde göstermektedir. Resimler ve filmler üç tehdit noktasını işaret etmektedir; sular idaresi, otel ve opera binası (AKM). Gazeteci Şükran Soner başta olmak üzere çok sayıda tanık otelin içinden de önündeki polisler tarafından da ateş açıldığını anlatmaktadır. (Hacı Güneş, 2012)

Ölümlerin çoğunun sıkışma ve ezilme sonucu olduğu adli tıp raporu ile sabittir. Nedeni ise alandaki kitlenin dönemin valisinin de belirttiği gibi kitleyi dağıtmak için açılan ateş, atılan ses bombaları ve panzerlerin alan içindeki manevraları olduğu konusunda hemen herkes görüş birliği içindedir.

Beyaz Renault olayı da daha ilk yıllarda aydınlığa kavuşturulmuştur. Bu araç otelin önünde yaralanan bir polis memurunun hastaneye taşınması için kullanılmıştır. Olaylar o kadar karmaşıktır ki aynı aracın içinde bulunan iki polis memurunun ifadeleri bile çelişkili çıkmıştır. Bir polis memuru araçtan ateş etmediklerini diğeri ise amiri tarafından verilen otomatik tüfekle ateş ettiğini söylemiştir.

5- Tarihsel bağlamından kopuk bir tartışma zemini yaratılmaktadır

Tartışmada olaylar ve olgular kendi koşullarından, tarihi bağlarından koparılmaktadır. 1977 siyaset alanında büyük bir dönüşümün başladığı yıldır. Sağın mutlak egemenliği hızla sarsılmaktadır. 5 Haziran 1977 tarihinde yapılacak seçimlerde solun tümünün ve DİSK'in de desteğini açık veya kapalı şekilde alan CHP'nin tek başına iktidar olacağı neredeyse kesinleşmiştir.

1 Mayıs 1977 seçim öncesinde solun büyük bir güç gösterisi haline gelecek, beklentileri yükseltecektir. Bu nedenle mitingin yapılmaması için her yol denenmiştir. Hatta seçim yasakları kapsamına sokulmak istenmiş, ancak DİSK'in başarılı girişimleriyle bu önleme çabası da boşa çıkarılmıştır.

O dönemin siyasetinde farklılıklar bulunmakta, ölümle sonuçlanan tartışma ve çatışmalara neden

olmaktadır. Bu durum o zaman için de normal değildi ve bugün de değildir. Kimsenin de normal karşıladığını sanmıyorum. Üzücüdür ama bir olgu olarak vardır. Yalnızca sol içinde değil, aynı dönemin sağı içinde de var olan bir durumdur. O dönemde eleştirilen, değiştirilmesi ve durdurulması için çaba harcanan bir olumsuzluktur. 1 Mayıs 1977 öncesindeki konulan tavırlar gerginliği artırmıştır bu da doğrudur, ama olayın oluşumunu, nedenini açıklamaya yeterli değildir. Aynı farklılıklar ve gerginliklerin yaşandığı 1976 veya 1978 1 Mayıs'larında benzeri bir olayın neden yaşanmadığını izah edemez.

Zaman gazetesinde yazıldığı gibi alandaki ''silahlı işçiler''in varlığı da tartışma konusu olmuş, bu kişilerin varlığı gruplar arası çatışma iddiasına dayanak yapılmak istenmiştir. (Sağlam, 2012) Oysa burada başka bir sorunun varlığı gözlerden kaçırılmaktadır. Sosyal demokratlar dahil solun düzenlediği toplantı, miting ve yürüyüşler sürekli saldırı altındadır. 26 Nisan 1977 tarihinde Niksar'da, 28 Nisan 1977'de Erzincan'da CHP mitinglerine silahlı saldırılar yapılmış, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ve beraberindekilere dakikalarca kurşun atılmıştır. Birçok insan yaralanmıştır.

Bu ve benzeri olaylar yeni de değildir. Mitinglerin güvenliği devlet tarafından değil, bizzat mitingleri düzenleyenler tarafından sağlanabilmektedir. Bu normal midir, hayır değildir. Ama bir gerçekliktir. 1 Mayıs 1977'ye silahlı gelenlerin bulunması saldırı yapacaklarına bir kanıt mıdır? Olmadığını o dönemi tüm sıcaklığıyla yaşayan herkes bilmektedir.

Yukarıda belirtilen devletin istihbarat raporunda da bu itiraf edilmektedir. Türkiye'de sol Kanlı Pazar'dan sonra devletin kendisini korumayacağını, tam tersine saldıranları kolladığını ve kendini savunmak zorunda olduğunu acı deneylerle öğrenmiştir. Burada ne şiddeti yüceltme, ne silah severlik söz konusu değildir.

Bunları yazmamızın amacı bir şeyi küçümseme, hafife alma veya yok saymak olarak görülmemelidir, o günleri yaşamamış kişilerin olayları tüm boyutlarıyla anlayabilmesine yardımcı olmaktır.

Kaynaklar:

Yavuz Alogan (2010), ''1 tanıklık: 1 Mayıs 1977'', yavuzolgan.com, http://yavuzalogan.com/?p=289.

Ertan Altan (2012), ''Halil Berktay; 77 katliamından solcular sorumlu'', *Taraf*, 2 Mayıs 2012.

Coşkun Aral, ''İlk ateş Maocu dergi satıcısından'', *Sabah*, 4 Mayıs 2012, s. 26.

Savaş Ay (2012), ''1 Mayıs 77 ezberi bozulsun'', *Takvim*, 4 Mayıs 2012.

Savaş Ay (2012), ''77'de 1 Mayıs öncesi günler'', *Takvim*, 3 Mayıs 2012, s. 13.

Mehdi Beşpınar (2012), '''77 1 Mayıs'ı tanığı Mehdi Beşpınar: Solcular arasında önemli bir olay yaşanmadı'', haber.sol.org.tr, https://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/77-1-mayisi-tanigi-mehdi-bespinar-solcular-arasinda-onemli-bir-olay-yasanmadi.

Gökhan Erkuş (2012), ''Bülent Uluer; İlk kurşunu sıkan Maocular-dan'', *Taraf*, 3 Mayıs 2021, s. 1, s.3.

Gökhan Erkuş (2012), ''Metin Göktürk; Asıl sular idaresi tarandı'', *Taraf*, 3 Mayıs 2021, s. 1, s.3.

Kemal Göktaş (2012), ''Kanlı 1 Mayıs gizli MİT raporu'', *Vatan*, 5 Mayıs 2021, ss.1-2.

Nail Güreli (1979), *İki 1 Mayıs*, İstanbul: Güre Yayınları.

Hacı Güneş, E. A. (2012), ''Şükran Soner; İşte 1 Mayıs 1977 gerçeği'', *Evrensel*, 10 Mayıs 2012, s. 2.

Türkay Karaoğlu (2012), ''1 Mayıs katliamı: Sıkılan ilk kurşunun hikâyesini, tanığı anlatıyor'', haber.sol.org.tr, https://haber.sol.org.tr/soldakiler/1-mayis-katliami-sikilan-ilk-kursunun-hikayesini-tanigi-anlatiyor-haberi-54478.

Tuğba Tekerek (2012), ''Celalettin Can: DİSK 1 Mayıs 97'de Dev-Genç'i ciddiye almadı'', t24.com.tr, https://t24.com.tr/haber/disk-1-mayis-97de-dev-genci-ciddiye-almadi.

''Kanlı 1 Mayıs'ın sopaları Yalova'dan'', *Yeni Akit*, 7 Mayıs 2012, s. 8.

''İşte 1 Mayıs'ın silahlı işçileri'', *Zaman*, 5 Mayıs 2021, s. 1.

Sümeyra Tansel (2012), ''1 Mayısta ilk ateşi gördüm'', *Taraf*, 11 Mayıs 2012, s. 12.

''Bir 'Raşomun' Hikayesi: 1 Mayıs 1977 Anlatıları'', *Zaman*, 13 Mayıs 2012.

Barış Yetkin (2005), *Kırılma Noktası 1 Mayıs 1977 Olayı*, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Yazının özgün hali Ergün İşeri tarafından 17 Mayıs 2012 tarihinde Sendika.org için kaleme alınmış, kitabımız için yazar tarafından gözden geçirilmiş ve güncellenmiştir.

VATAN

Fotoğraflarla 1 Mayıs

500 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs Mitingi'ne ateş açıldı

Taksim, savaş alanına döndü : ilk ölü sayısı 40

PROVOKASYON

1 MAYIS

Olaylar, Kemal Türkler'in konuşmasını bitirip mitingin dağılacağı sırada meydana getirildi

Vatan gazetesi, 2 Mayıs 1977.

ECEVİT: FAİLLER SAKLANDI

"FAİLLERİN SAKLANMAK İSTENDİĞİ DAHA İLK GÜNDEN BELLİ OLMUŞTU"

CHP lideri Bülent Ecevit, katliamdan altı gün sonra 1 Mayıs hakkında önemli açıklamalar yapmıştı. Ecevit, partisinin 7 Mayıs İzmir mitinginde şöyle konuşmuştu: "Ülkemizde şiddet eylemleri seçim yaklaştıkça yoğunlaştı. Ve çok kaygı verici boyutlara ulaştı. Özellikle 1 Mayıs günü İstanbul'da Taksim Alanı'nda çıkarılan olay bir kırım hareketidir. Eski deyimi ile bir katliamdır. Türk demokrasi tarihinde bu kadar ağır bir olaya rastlanmamıştır. Kırımın hedefi olan işçi kuruluşlarıyla üyeleri eğer serinkanlı davranmamış, yasalara kesinkes bağlı kalmamış olsalardı, bu olay bütün yurdu saracak ve demokrasiyi yakıp yıkacak bir yangının başlangıcı olabilirdi.

"Ben devlet içinde yer almakla beraber, hiç değilse devlet gücünden yararlanmakla beraber, demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin bu olaylarda başlıca etken olduğu ve hükümetin iki kanadının da gerekli önlemleri alacak yerde, bu örgütlerden yararlanmak istediği kanısındayım."[1]

Ecevit 1978 başında Başbakan olduğunda "demokratik hukuk devletinin denetimi dışında kalan örgütler" hakkında kapsamlı bir araştırma yaptıramamıştı. 1990 yılına gelindiğinde Ecevit, olaylarda Özel Harp Dairesi'nin rolü konusunda daha net konuşabiliyordu:

Ecevit'in 1 Mayıs 1977 konusunda 13 yıl sonraki değerlendirmelerinin ana hatları şöyleydi:

Kışkırtmanın nereden geldiği belliydi: "Özellikle 1977 yılında çok ilginç bazı olaylar oldu. Çok kuşku uyandırıcı, karanlık olaylar oldu. Bunların en önemlisi kuşkusuz, 1 Mayıs 1977'de Taksim Alanı'nda, 30'u aşkın insanın ölümü ile sonuçlanan olaydı. Bu gözler önünde yapılan bir kışkırtma sonucu çıkmış bir olaydı. Kışkırtmanın nereden, kimlerden geldiği, herkesin gözü önünde cereyan ettiği için belliydi. Ve ciddi olarak üstüne yüründüğü takdirde bu olayın sorumlularının, kışkırtıcıların mutlaka ortaya çıkması gerekirdi."

İzler bir noktadan sonra kayboluyordu: "Biz o sırada ana muhalefet partisiydik. Bu olayları soruşturmak için bir araştırma komisyonu kurduk. Ama bir noktadan sonra izler kayboluyordu. Adeta bir bilgi boşluğu ile, direnişlerle karşılaşıyorduk. Yıllarca üzerinde durduğumuz halde, olayın içyüzü anlaşılamadı.

"O olayın faillerinin saklanmak istediği daha ilk günlerden itibaren belli olmuştu ve çok acayip bir şekilde tezgâhlanan bir olay olduğu görülüyordu."

Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısı: "Onun için benim aklıma bir olasılık olarak bunun, Özel Harp Dairesi'nin sivil uzantısıyla bir bağlantısı olabileceği olasılığı geldi... Ve bunu Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e bildirmeyi, bu kaygımı sunmayı görev bildim. Kendisiyle görüşerek Özel Harp Dairesi ile ilgili bilgileri aktardım. Taksim olayının arkasında bu kuruluşun sivil uzantısının bulunabileceğini söyledim. Korutürk bunu benden yazılı olarak da istedi. Korutürk, bu konuyu dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e de açmış. Demirel buna büyük tepki göstermiş..." [2]

[1] *Milliyet*, 8 Mayıs 1977.

Ecevit, İzmir mitinginde, Cumhuriyet, 8 Mayıs 1977.

[2] *Milliyet*, 15 Kasım 1990.

"ÖLÜLERİN DE GERÇEK KATİLLERİNİ BİLMEK HAKLARIDIR"

Feza Kürkçüoğlu

Cumhuriyet tarihimizin en büyük katliamlarından biri olan 1 Mayıs 1977'nin ardından onlarca yıl geçmiş olmasına rağmen ne olayın failleri ne de Taksim Alanı'nda yaşamını yitirenlerin kaç kişi ve kim oldukları henüz tüm gerçekliği ile belli değildir. 1977'de katliamda yaşamını yitirenlerin 34 ya da 36 kişi olduğu açıklanmışsa da DİSK uzmanlarından Fahrettin Engin Erdoğan 2010'lu yıllarda yaptığı bir çalışmayla bu sayının 41 olduğunu açıklamıştır. Faillere gelince "failleri belli" bu katliamının sorumluları hâlâ ne açıklanmış ne de yargılanmışlardır...

Onlarca yıl sonra bu katliamı değerlendirirken o dönemin koşullarını, gerçekliğini yok saymak, önyargılarla ve günümüz politikasında bir "yer edinme" çabalarıyla yapılacak bütün değerlendirmeler tarih karşısında olsa olsa boşa gayret olacaktır.

Bize göre 1 Mayıs 1977 katliamında ne olduğunu anlatmadan önce çok kısa olarak o yıllarından söz edelim. 1968'de öğrenci ve işçi hareketi ile başlayan yükselen muhalefeti susturmak için yapılan 12 Mart 1971 Darbesi, devrimci örgüt, parti ve sendikaları kapatmış, pek çok kişiyi de cezaevlerine doldurmuştu. 1974 yılından itibaren yeniden örgütlenen devrimci öğrenci ve işçi hareketi kısa zamanda kendi mücadele hattını belirleyip, kitleselleşmişti.

1977 yılında başbakan Süleyman Demirel'di. AP, MSP, CGP ve MHP'nin oluşturduğu Milliyetçi Cephe (MC) Hükümeti iktidardaydı. 1974'ten itibaren başlayan faşist saldırılar giderek artmasına rağmen sol hareket daha da büyümekteydi. Bu katliamla –ki daha büyük bir kıyım olması bekleniyordu– solda bir kırılma yaratmak isteyenler amaçlarına ulaştılar. Yeni bir darbenin zeminini hazırlamak isteyenler, saldırılarını, katliamlarını çoğaltarak 12 Eylül 1980 Darbesi'ni yaptılar...

1 Mayıs 1977 törenleri büyük bir coşku ile başladı. Her şey DİSK'in ve demokratik kitle örgütlerinin daha önceden belirledikleri gibi gidiyordu... Saat 19.00'u gösterirken başlayan katliamının adresi Taksim Meydanı idi. Tıpkı daha önceleri olduğu gibi; Rum vatandaşlara karşı saldırıların yapıldığı 6-7 Eylül 1955 Pogromu'nun ve 16 Şubat 1969'da Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan isimli iki işçinin yaşamını yitirdiği, ABD'nin 6. Filosu'nu protesto eden devrimci öğrencilere gericilerin polis desteğiyle saldırdığı "Kanlı Pazar"ın yapıldığı yer olan meydan, yeni bir utanç sahnesine ev sahipliği yapacaktı.

Yok, birbirimizden farkımız!

1 Mayıs 1977 katliamı üzerine kitaplar yazıldı, paneller, toplantılar yapıldı. Yüzlerce köşe yazısı kaleme alındı. O kitaplardan birini yazan 2016'da yitirdiğimiz gazeteci, yazar Nail Güreli'nin dediği gibi "iki 1 Mayıs" var... İki 1 Mayıs–10. Yılında 1 Mayıs Katliamı isimli kitabında belgelerle katliamı anlatan Nail Güreli 1 Mayıs 1977'in "iki yüzü" olduğundan söz eder ki haklıdır!

1 Mayıs 1977 öncesi birçok gazete söz birliği etmişçesine "olay çıkacağı" başlıklarını atmış, köşe yazılarında kehanetlerde bulunmuş,

Cumhuriyet Anıtı'nın önünde panzer törene katılanlara basınçlı su sıkarken, 1 Mayıs 1977.

felaket senaryoları kaleme almışlardı. Taksim Meydanı'nı kan gölüne çeviren katliamı da 2 Mayıs tarihli gazetelerinde "Sol gruplar arasındaki çatışma" olarak vermişlerdi. İşte, o gazetelerden bazılarının manşetleri:

Hürriyet: "Mayıs Katliamı: 34 ölü."

Milliyet: "Taksim'de Kanlı Miting: 34 ölü, yüzlerce yaralı."

Günaydın: "Mao'cu vatan hainleri İşçi bayramını kana buladı, 39 ölü var."

Tercüman: "Mao'cular, DİSK'in İstanbul'da yaptığı mitingi bastılar 34 ölü var."

Son Havadis: "Taksim savaş alanı gibiydi, 38 ölü. Kızıllar Kudurdu."

Hergün: "Lenincilerle Maocular çatıştı, solcular 40 işçiyi katletti." Yeni Asya: "DİSK'in mitinginde komünistler birbirini yedi, 40 ölü. Taksim'de savaş."

Millî Gazete: "DİSK'in Taksim mitingi kana bulandı: 40 ölü!"

Son Havadis

TAKSİM SAVAŞ ALANI GİBİYDİ

38 ÖLÜ

KIZILLAR KUDURDU

Son Havadis, 2 Mayıs 1977.

Yaşananları olduğu gibi yazan gazeteler ise şunlardı:

Cumhuriyet: "1 Mayıs kanlı bitti: 33 ölü."

Politika: "1 Mayıs Töreni Saldırıya Uğradı–35 kişi öldü, yüzlerce yaralı var."

Vatan: "500 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs Mitingi'ne ateş açıldı. Taksim, savaş alanına döndü: ilk ölü sayısı 40. Provokasyon."

Daha sonraki günlerde sağcı basının köşe yazarları ballandıra ballandıra nasıl haklı çıktıklarını yazıp, durdular. O zamanki tek kanal olan TRT televizyonu ile TRT radyosu da bu koronun sesi oldu. Öylesine haberler ve iddialar vardı ki... Onlardan biri de Hürriyet gazetesinin olayı anlatan haberiydi. 2 Mayıs 1977 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanan uzun yazıdan bir bölümü aktaralım:

"İç savaşı andırıyordu

Mao'cuların silahları ölüm kusarken, kutlama törenlerine katılan DİSK'li, İGD'li, DEV-GENÇ'li militanlar arasında kana susamışçasına korkunç bir çatışma başladı. Güvenlik güçleri Taksim'in kana bulanması karşısında dehşete kapılarak, çaresiz ve hareketsiz kaldılar. Bu sırada militanlar parkalarının içinde getirdikleri molotof kokteylleri ile plastik bombaları halkın özellikle yoğun olduğu bölümlere rastgele fırlatmaya başladı. Bomba sesleri meydanı inletirken, halk yerlere biribirinin üstüne yatarak kafalarını kaldırmadan ölümle-hayat arasında geçen dakikaları saymaya başladı. (...)"

Hürriyet

Kazananlar, kaybedenler belli oldu

MAYIS KATLİAMI: 34 ÖLÜ

Lânet olsun

Hürriyet, 2 Mayıs 1977.

Panzerler insanları ezdi

Eşi görülmemiş çatışma bütün şiddeti ile devam ederken, Taksim alanında göz gözü görmüyor, otomatik silahlardan ve tabancalardan çıkan kurşunlar ölüm kusuyordu. Kan revan içindeki insanlar, iskambil kâğıdı gibi yere devrilirken, meydanda bulunan on binlerce kişi canhıraş feryatlarla kaçmaya başladılar. Bu sırada sinir bozucu sesleri ile Taksim alanına dalan polis ve jandarma panzerleri kanlı çatışmaya müdahale etmek istedi. Birbirlerini çiğneyerek kaçışan kadın çocukların arasına dalan panzerler bu arada birçok kişinin ezilmesine neden oldu. (...)

Olaylardan sonra Taksim alanında kopmuş kulak, parmak ve kollar, yürekleri parçalayan bir vahşet manzarası halini almıştı."

Bu iki paragraf peş peşe yayınlandı. Yazıyı yazanlar, bu cümleleri gazeteyi baskıya yetiştirme telaşından bir kez daha okumadan yayınlanmış olacaklar ki, iki cümlenin birbirini yalanladığını fark edememişlerdi.

İddialara gelince, ''militanlar arasında çatışma'', ''halkın üzerine atılan molotof kokteylleri, plastik bombalar'' ... Bunların hiçbirine ne alanda bulunan yüz binlerce kişi tanık oldu, ne de o zamanlar ismi İnter-Continental olan otelden çekim yapan emniyet ile MİT'in film ve fotoğraflarında yer almadı, katliamın hemen ardından açılan ''1 Mayıs Davası'' dosyasına girmedi.

1993'te yitirdiğimiz gazeteci, yazar Emil Galip Sandalcı, 6 Mayıs 1977 tarihli Vatan gazetesinde ''Hiç Olmazsa Ölenlere Saygı Duyalım'' başlığı ile yayınlanan yazısında katliam değerlendirmeleri hakkında şunları yazmıştı:

''1 Mayıs Pazar günü, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmemiş bir boyutta, Taksim'de yer alan insan kıyımı karşısında dört bir yönden gösterilen tepkiler kamuoyunu tam bir şaşkınlığa çevirecek eksiksiz bir kaos ortamı yaratmaktadır. (...)

Gerçeğin buncasına sorumsuzca, insafsızca, kamuoyuna saygısızca ve topluca rafa kaldırıldığı az görülmüştür. (...) 1 Mayıs Taksim kıyımının ardından herkes olayı bir ucundan tutmakta ve tuttuğu açıdan kendine göre bir 'öykü-olay' yaratmaktadır. (...)

Ve çeşitli çevrelerin değişik hesaplarla olayın 'nedeni' olarak ağızlarına sakız ettiği 'Maocu öyküsü' Taksim Alanı'nda kurulan ölüm tuzağını ve orada düzenlenen ateş çemberini açıklamaya yetmemektedir.''

Ölülerin de gerçek katillerini bilmek haklarıdır.''

Yaşamı boyunca haksızlıklara karşı koyan, insan hakları savunucusu, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinde tutuklanan, Barış Davası ve Aydınlar Dilekçesi davalarında yargılanan Emil Galip Sandalcı'nın satırları hâlâ güncel...

Mızrak çuvala sığmıyor!

Alanda çatışma olduğu yalanı, sol gazete ve dergiler dışında hemen her gazetede günlerce yayınlandı. Ancak, sözünü ettikleri ''Maocu grup'' henüz alana girmeden kitlenin üzerine ateş açılmıştı. Alanda da gruplar arasında bir çatışma olduğuna bu mümtaz gazeteciler dışında nedense kimse tanık olmamıştı. *Hürriyet* muhabirlerinin kaleme aldıkları yazı, yaşamadıklarını ve görmediklerini, büyük bir yalana dönüştürerek anlatıyor olmaları, yıllar sonra yine Taksim'de meydana gelen Gezi olaylarında ''bacılara yapılan saldırının'' olmayan videosunu ''gördüm'' diye yazan utanmaz gazetecileri (!) aklımıza getirdi. Tıpkı 1 Mayıs 1977'de olduğu gibi görüntüler bir türlü kamuoyuyla paylaşılmadı, çünkü yoktu.

Nasıl olacaktı ki, yüz binlerce kişinin bulunduğu alanda gruplar aralarında çatışacak, resmi raporlara göre 2000'nin üzerinde mermi patlayacak ve kurşun yarasıyla sadece 5 kişi ölecekti... Mümkün değildi elbette. İddia ettikleri gibi ''sol içi çatışma'' olsaydı, fotoğrafları ve filmleri göstermezler miydi, sorusunun cevabını aradan geçen 44 yıl boyunca veren olmadı!

Olayın sorumlularının adını siz koyun. İster CIA deyin ister Gladyo ister kontrgerilla ister derin devlet ya da biraz yumuşatarak dönemin CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in 7 Mayıs'ta İzmir mitinginde söylediği gibi, ''Devlet içinde yer alan, fakat demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütler'' deyin sonuç değişmiyor. 1 Mayıs 1977 katliamını gerçekleştirenler, sorumluları sol hareket değildi. Olay,

Katliam gerçekleştikten, yaylım ateşi kesildikten sonra askerler alana girerken.

iyi hazırlanmış, haftalar önceden alt yapısı oluşturulmuş, kamuoyu "büyük bir çatışmanın" çıkacağı ve bunun sorumlularının başta DİSK ile CHP olacağı konusunda "ikna" edilmiş bir katliamdı.

Olay, törene katılanların kalabalığı nedeniyle Beşiktaş ve Saraçhane yönünden yürüyerek gelen grupların tören bitmek üzereyken alana yaklaşmalarının -özellikle "Maocu" olarak nitelenen grupların- hemen ardından önce bir sonra da iki el silah sesi ile verilen işaret ile başladı. Alana bakan binalardan açılan ateş sonucu alanda büyük bir paniğin çıkması hedeflenmiş ve ardından da ses, sis bombaları atarak, basınçlı su sıkarak kaçışan insanların arasına giren panzerler ile kitlenin üzerine ateş açarak alanda dört dönen beyaz Renault araba paniği daha fazla arttırmıştı. Taksim alanında yaşanan katliamın ardından yapılan resmî açıklama olayda 34 ölü, 136 yaralı olduğu şeklindeydi. Rapora göre 28 kişi "ezilme ve boğulma", 5 kişi "kurşun yarası" ve bir kişi de "panzer tarafından ezilme" sonucunda yaşamını yitirmişti.

Olay günü gazetecilerin ve çeşitli örgütlerin çektikleri fotoğraf ve filmlere bakılırsa katliam bütün kıyıcılığıyla ortadaydı. Görülen üzerlerine ateş açılan insanların panik halinde alanın bir ucundan diğer ucuna koşarak sürüklendikleri, birbirleri üzerine devrilip, birbirlerini ezdikleriydi.

Alanın içinde çatışan gruplardan bir tek fotoğraf ya da film karesi yoktu. Yalanlar onca yıldır sürüyor, zaman zaman devrimcilere, sosyalistlere, işçilere ve de DİSK'e saldırmak isteyenler bu yalanları temcit pilavı gibi ısıtıp, ısıtıp sofraya koyuyorlar. Ancak ne yaparlarsa yapsınlar mızrak çuvala sığmıyor!

Yaşamını kaybedenlerin büyük çoğunluğunun bulunduğu Kazancı Yokuşu'nda olay sona erdikten sonra yaralı ve ölüleri taşıyanlar.

Katliam günü olayların ardından alandan kaçanların bir kısmı ile DİSK yöneticileri ve Tertip Komitesi üyeleri gözaltına alındılar. Bunlar arasından 98 kişiye dava açıldı. Hem de herhangi bir soruşturma yapmadan. Yargılananlar arasında ne hükümet yetkilerinden ne de emniyet güçlerinden kimse yoktu. Bu insanların "1 Mayıs katliamının suçluları" oldukları üzerine kurulan dava yıllarca sürdü, 1980'de Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülmeye devam etti. Nihayet 1989'da dava zaman aşımı nedeniyle düştü. Buna göre demek ki suçlular onlar değildi, peki kimdi?

Toplum Suçları Savcılığı'nca hazırlanan 30 Mayıs 1977 tarihli iddianame şöyle bitiyordu:

"34 kişinin ölümü ve 126 kişiden fazla insanın yaralanması ile sonuçlanan 1 Mayıs faciasını bizatihi yaratan ve kararlılıkla uygulayan bu yurt ve insanlık düşmanı suçlular tarih önünde şimdiden mahkûm olmuşlardır. Ama bunların er geç şaşmaz Türk adaleti önünde gereken hesabı veremeyeceklerinden kim kuşkulanabilir."

Hayır, yanlış okumadınız... "Yurt ve insanlık düşmanı" olan katliamın esas sorumlularının "tarih önünde" mahkûm olduklarını ve "bir gün" adalet önünde hesap vereceklerini söyleyerek yargılananların suçsuz olduklarını itiraf etmişler. Merak etmesinler, o "bir gün" mutlaka gelecek ve gerçek suçlular hesap verecekler!..

DİSK'İN 1 MAYIS 1977 DEĞERLENDİRMESİ

DİSK Başkanı Kemal Türkler 2 Mayıs 1977'de yaptığı basın açıklamasındaki suçlamaların ağırlığı *"Maocu"* olarak adlandırılan Üçlü İttifak'a yönelmişti. Türkler'in 2 Mayıs 1977 tarihli ilk demeci şöyleydi:[221]

> DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs işçi bayramı ülkemizin en bilinçli, en kalabalık, en görkemli ve en disiplinli demokratik kitle gösterisi oldu. Tüm ilerici kuruluşların, Türk-İş'e bağlı bir çok sendikanın da katılmasıyla, demokratik güçlerin ve işçi sınıfımızın güç ve eylem birliği yolunda tarihsel bir atılım gerçekleşti. 1 Mayıs'ı düzenleyen DİSK'in amacı halkımızın çeşitli kesimlerini işçi sınıfımızın etrafında toplayarak faşizme geçit arayan MC'nin sonunu yaklaştırmak ve uluslararası işçi dayanışmasının gücünü vurgulamaktı.
>
> MC'yi kurtarmak ve DİSK'i karalamak isteyen CIA denetimindeki faşistler ve onlarla işbirliği halinde olan Maocu komandolar da kendi kanlı planlarını hazırlıyorlarmış. DİSK bir tek kişinin bile burnunun kanamaması için 20.000 üyesine güvenlik görevi vermiş ve Emniyet kuvvetlerine de gerekli önlemleri almaları için çağrıda bulunmuştu
>
> Bütün bu önlemlere rağmen özellikle CIA'nın ve büyük sermayenin beslediği ve aralarına katil ajan yerleştirdikleri faşist ve Maocu caniler tam bir işbirliği halinde, tam bir disiplin içinde bitmek üzere olan gösteriye katılan halkımıza otomatik silâhlarla saldırdılar. DİSK güvenlik ekipleri paniği önlemek ve halkımızın can güvenliğini sağlamak için faşist ve Maocu hainlere yiğitçe karşı durdular. Fakat, bir yandan alana sızmış olan, diğer yandan da Sular İdaresini ve çeşitli binaları siper yapmış olan bu faşist ve Maocu ölüm çetelerinin gözü dönmüştü.
>
> İşçi sınıfının 1 Mayıs gösterisini kana bulayan faşist ve maocu saldırganlar MC'nin, emperyalizmin ve CIA'nın hizmetindedirler. Bu çevrelerin amacı işçi sınıfımızın yükselen savaşımını önlemek MC'yi kurtarmak ve seçimleri yaptırmamaktır. Büyük sermayenin amacı bu faşist ve maocu saldırganları silâhlandırarak seçimlerin demokrasi güçlerinden yana sonuçlanmasını önlemektedir.
>
> DİSK, düzenlediği yürüyüş ve mitingin güvenliğini yasalara uygun olarak yapmıştır. Silâhsız olarak hazırlanan bir güvenlik elbette silâha karşı koyamaz. Silâhlı katillerin saldırısını önlemek ve karşı yasal güvenliği almak ise sayın Demirel'in ve onun hükümetinin sorumluluğu ve görevidir. İşte bu görev, bugüne dek diğer olaylarda da olduğu gibi bu olayda da yerine getirilmemiştir. Bundan sorumlu Sayın Demirel ve onun hükümetidir.
>
> Üyelerimizin, tüm emekçi ve ilericilerin tahriklere kapılmamalarını, dikkatli ve uyanık davranmalarını; itidallerini kaybetmemelerini özellikle vurgulamak istiyorum.

DİSK:
"Kanlı saldırı tümüyle komplo"

■ «Olay, iki sol grubun çatışması gibi gösterilmek isteniyor» diyen DİSK Başkanı Türkler şöyle konuştu: «Ben Maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak görmüyorum.»

MİLLİ BİRLİK GRUBU: OLAYLARI ÖNCEDEN BİLDİREN MİT RAPORU AÇIKLANMALI

Bu açıklamadan 2 gün sonra Genel Başkan Türkler ve Genel Sekreter ve Tertip Komitesi Başkanı Karaca'nın 4 Mayıs 1977'de yaptıkları basın toplantısında kanlı saldırının *"tümüyle komplo"* olduğu vurgulandı.[222] *"Olay, iki sol grubun çatışması gibi gösterilmek isteniyor"* diyen DİSK Başkanı Türkler şöyle konuştu: *"Ben Maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak*

[221] *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 1977.

[222] *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1977.

DİSK'e Bomba

DİSK genel merkezi bombalanmak istendi

18 Temmuz 1977'de DİSK'in Merter'deki Genel Merkezi'ne atılan 4 kilo ağırlığındaki bomba şans eseri patlamamıştır. Sabahın çok erken saatlerinde binaya giden kimliği bilinmeyen kişiler yaklaşık 3-4 kilo ağırlığındaki özel yapılmış bir bombayı ikinci kat penceresinden içeri attılar. Bomba şans eseri patlamadı. Basında yer alan değerlendirmelere göre atılan bomba DİSK'i tamamen tahrip edebilecek güçteydi.[1] Basında yer alan bilgilere göre DİSK'e atılan bombayı Amerikalı uzmanlar Emniyet'e giderek inceledi. Polis laboratuvarında yapılan incelemeye göre bomba Türkiye'de ilk kez görülen türden bir patlayıcıydı. Bombanın patlaması halinde 300 ile 700 metrekarelik bir alanda çok büyük hasar meydana gelebilirdi.

Cumhuriyet, 20 Temmuz 1977.

[1] *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1977.

DİSK'in 1 Mayıs 77 ile ilgili basın açıklaması, *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1977.

görmüyorum." Türkler ve Karaca düzenledikleri basın toplantısında 1 Mayıs katliamı ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermişler, olayın adım adım uygulamaya sokulan bir planın bir halkası olduğunu söylemişlerdir. Aynı zamanda Miting Tertip Komitesi Başkanı da olan Genel Sekreter Karaca, MC'nin seçim döneminde, ilerici güçlerin birliğini parçalamak için durmaksızın komplolar düzenlediğini savunmuş ve olayları şöyle özetlemiştir:[223]

> Biz 1 Mayıs günü yapılan görkemli gösteriye yapılan hunharca saldırıyı, CHP'nin seçim mitinglerine yapılan faşist saldırılardan ayrı tutmuyoruz. Olayda Maocular öne sürülmüş bu grup kullanılmış, ancak CIA'nın emrindeki MC'nin tertipler, gözlerden kaçırılmaya çalışılmıştır.
>
> Uluslararası işçi dayanışmasının, işçi sınıfımızın ve demokratik güçlerin eylem birliğinin, dayanışmanın alanlara sığmadığı o görkemli günü karartmak isteyen kanlı saldırı, başından sonuna dek tam bir komployudu. Komployu tekelci sermaye istedi. Komployu CIA ve onun paraleli yerli kardeş örgütü hazırladı. Komployu ajanlar, faşistler, Maocular uyguladı.
>
> Komplonun uygulanmasına kalabalığın üstüne panzerlerle, beyaz Renault ile ateş açan, ses bombası patlatanlar yardımcı oldu. Olayları yaşayanlar, görgü tanıkları ve DİSK güvenlik görevlileri, yani yüzbinlerce emekçi, bu gerçeklerin canlı tanıklarıdır. Tarlabaşı tarafından. Sular [İdaresi] Duvarı üzerinden, İstiklâl caddesi üzerindeki yan sokaklardan, Intercontinental Otelinden, Pamuk Eczanesi damından, Kazancı yokuşundan, Otelin önünden, panzerlerden uzun menzilli otomatik silâhlarla açılan yaylım ateşleri ajan, faşist ve Maocuların tam işbirliği halinde çalıştıklarını gösterdi. Bunları insanlık düşmanları olarak lânetliyoruz (...).
>
> (...) İşçi sınıfımız, tüm ilericiler, uluslararası sermaye ve yerli ortaklarının istediği, CIA'nın hazırladığı, ajanların-faşistlerin-maocuların uyguladıkları, kanlı komploda ölen yiğit DİSK üyelerin, yurtseverleri unutmıyacaklardır.

[223] *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1977.

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler basın toplantısında olayların ve sorumlularının açığa çıkması için önemli gördüğü bazı soruları çeşitli sorumlulara yöneltmiş ve olayları bir komplo olarak tanımlamıştır:[224]

> DİSK'in yürüyüşüne katılanlar Saraçhanebaşı'nda toplanırken, 200 kadar silâhlı bir Maocu grup Eminönü'nde toplanmıştır. Bu silâhlı grubun yürüyüşe katılmasını engellemek, silâhlarını almakla yükümlü emniyet görevlileri ne yapmışlardır?
>
> Bu grup daha sonra Saraçhanebaşına gelmiş, DİSK görevlileri kendilerini DİSK yürüyüş kortejinin dışında tutmuştur. DİSK kortejinin dışında arkadan yürüyen bu silâhlı kişilerin durdurulmaları için emniyet görevlileri acaba ne yapmışlardır? Bu örgütlerin yayın organları 1 mayısa hazırlık için para toplanması, silâh toplanması yolunda yayınlar yapmışlar. DİSK Genel Başkanı ve bazı kişilerin resimlerini bir zincir içine alarak (Bu zincir 1 Mayısta kırılacaktır) yolunda yayın yapmışlardır. DİSK 1 Mayıs öncesi bu yayınlarla ilgili savcılığa başvurmuştur. Ne gibi bir işlem yapılmış, nasıl bir önlem alınmıştır?
>
> Sayın Demirel mitingten 10-15 dakikada bir haber aldığını açıklamıştır. Telsizlerle de sabit olduğu ve bizim de tanık

[224] Cumhuriyet, 5 Mayıs 1977.

1 Mayıs 1977 yürüyüşünden.

olduğumuz gibi mitingte görevli hükümet komiseri Valiyi aramış ve bulamamıştır. Sayın Demirel'in bu kadar önemsediği bir mitingi sayın Vali önemsememiş midir?

Anayasa, yasalar vatandaşların demokratik haklarını kullanabilmelerini sağlama görevini, güvenlik kuvvetlerine, hükümete vermiştir. Demirel ve hükümet Anayasanın, yasaların emrettiği görevlerini bilinçli olarak neden yapmamışlardır?

Olay iki sol grubun çatışması gibi gösterilmek isteniyor. Ben Maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak görmüyorum. Görüşleri ne olursa olsun, genel sosyalist çizgideki insanlar, rastgele halka ateş açma anlayışını taşıyamazlar.

Görüldüğü gibi Türkler'in 2 Mayıs ve 4 Mayıs tarihli açıklamalarındaki değerlendirmeler oldukça farklıdır. Türkler iki demeç arasındaki farklılığı 1979 yılında gazeteci Nail Güreli'ye şöyle açıklamıştı: [225]

İlk anda iki demeç arasında farklılık var gibi görünmekteyse de aslında farklı değil. Yine aynı şeyi söylüyorum. Birincisinde daha kapalı olarak bu Maocudur diyordum. Halbuki ikincisinde diyoruz ki Maocular da oyuna getirilmiş durumdadırlar. Olayın bazı yanları daha çok yavaş yavaş aydınlığa kavuşuyor ve belirgin hale geliyordu. Görüntüde Maocuların bir olay yarattığı gibi bir süs verilmekte olduğu anlaşılıyordu. Çünkü ilk gün Sular İdaresi'nin oradan ateş edenlerin kimler olduğunu bilemezdik. Karşımızdaki otelin yanı başından ateş edenlerin kim olduğunu bilemezdik. Olayın provokasyon tertibi olarak daha önceden düzenlenmiş bir oyun olduğu düşüncem hiç değişmedi.

1 Mayıs 1977 Taksim Meydanı, Fotoğraf: Aydın Çetinbostanoğlu.

1 Mayıs 1977 katliamı, 27 Haziran 1977 tarihinde basılan *DİSK* dergisinin Mayıs-Haziran 1977 tarihli 35-36. sayılarında da geniş biçimde yer almıştır. Dergide yer alan *"1 Mayıs'ın Heybeti Gölgelenmez"* başlıklı başyazı katliamı MC'nin kanlı komplosu olarak tanımlarken, yazıda *"Maocu bozkurtlar"* olarak nitelenen grubun ise malzeme olarak kullanıldığı iddia edilmiştir. Yazıda *"Maocu bozkurtlar"* olarak tanımlanan gruplara yönelik oldukça sert ve siyasi bir üslup kullanılmaktadır.

Dönemin DİSK yönetiminin 1 Mayıs 1977 katliamına ilişkin değerlendirmesini göstermesi açısından dergide yer alan *"1 Mayıs'ın Heybeti Gölgelenmez"* yazının bazı bölümleri ile *"Olaylar nasıl başladı ve gelişti"* başlıklı yazılar önemli belgeler niteliğindedir.

[225] Güreli (2006), ss. 216-218.

DİSK: "1 MAYIS'IN HEYBETİ GÖLGELENMEZ"

MC'NİN KANLI KOMPLOSU

İşçi sınıfı hareketinin geliştiği, demokrasi savaşımına yön verdiği ve MC'nin, özellikle AP ve MHP'nin hızla geriledikleri bir ortamda düzenlenen saldırı, sıraladığımız nedenlerden dolayı tam bir kanlı siyasal komplodur.

Tekelci sermayeyi bu denli kanlı ve tehlikeli bir komploya zorlayan baş etken seçimlerde şu ya da bu partinin çoğunluğu alması değildir. Önümüzdeki seçimler bir süredir sadece iki parti arasında bir yarış olmaktan çıkmıştır. 1977 genel seçimleri, mevcut siyasal-hukuksal yapıyı kabaca çiğneyerek faşizme geçit arayan emperyalist ve yerli tekelci sermayenin siyasal güçleri ile; demokratik, sendikal, siyasal hak ve özgürlüklere konan tüm kısıtlamaların kaldırılmasını ve toplumsal ilerleme isteyen işçi sınıfımızı, geniş halk kitlelerini temsil eden siyasal güçler arasındaki bir karşılaşmadır. Uzun süredir işçi sınıfımızı DİSK'in düzenlediği geniş yığınsal eylemlerle, demokrasiden yana olan toplumsal güçler ile demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi noktasında birleşen tüm siyasal güçleri etkilemektedir.

İşçi sınıfımız, kendi yörüngesine giren ve sayıları durmadan artan güçlerle birlikte emperyalist ve yerli büyük sermayenin egemenliğine son verecek köklü ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümler için verdiği sosyalizme açılan İleri Demokratik Bir Düzen savaşımı, seçim sonuçları ne olursa olsun sürdürecektir. 1 Mayıs gösterisi bu savaşımın önemli anlarından birisi olmuştur. İşte bu gidişi durdurmak ve yeni kitle eylemlerine set çekmek üzere MC, tekelci sermaye adına 1 Mayıs'ı kana bulamıştır. Kanlı komplo, kısa ve uzun vadeli çıkarları için burjuvazinin her türlü yola başvurmaktan çekinmediğini göstermiştir.

***

MAOCULUKLA SAVAŞIM YURTSEVERLİK GÖREVİDİR

Maocu bozkurtlar, bu kanlı komployu başlatmak ve sorumluluğu DİSK'e, ilerici güçlere yüklemek için malzeme olarak kullanılmıştır. Böylece maoculuğa karşı savaşım sadece işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketinin bir sorunu olmaktan çıkmış demokrasiden yana olan herkesin yurtseverlik görevi haline gelmiştir. Bu arada maoculuğu sadece 1 Mayıs alanında görmek, herkesi sonuçları ciddi yanılgılara götürür. Türkiye'deki maoculuk, Şili'deki faşist cuntaya, iç savaş sırasında Angola'daki kiralık askerlere, NATO'ya destek olan, başta Sovyetler Birliği olmak üzere tüm sosyalist ülkelere saldıran uluslararası maocu hareketten ayrı düşünülemez.

***

OYUNLARI BOZULDU

1 Mayıs'a yönelen kanlı komplonun esas sorumlusunun MC olduğu daha 1 Mayıs günü ortaya çıkmıştır. DİSK üyeleri ve güvenlik görevlileri kürsü etrafında toplanarak ölüm kusan ateşin özellikle yüksek binalarda mevzilenmiş ajanlardan geldiğini göstermiş ve oyunu bozmuştur. Kitleler olaylara karışmamış, tersine saldırıya uğramıştır. Böylece kitleleri provokasyonu sürükleme oyunu, maocu bozkurtların tahriklerine rağmen sökmemiştir.

"Sol arasında çatışma" ve maocuları sol içinde gösterme yutturmacasını kimse yutmamıştır. Sol arasında çatışma değil, kitleler üzerine açılan tek taraflı ateş vardır. Maocular ilk ateşi bekleyen CIA ve onun denetimindeki ajanların maşası olmuşlardır.

Sağ basının iğrenç yalanlarına, gerici-faşist kuruluşların en aşağılık saldırılarına rağmen DİSK'in saygınlığına ve 1 Mayıs'ın görkemine gölge düşürülememiştir. Kiralık sağ basının dışındaki tüm gazeteler DİSK'in sağladığı disiplinin kusursuz olduğu noktasında birleşmişlerdir.

***

HAYDİ 1 MAYIS 1978'E

İşçi sınıfımız şimdi:

DİSK'e daha sıkı sarılmaktadır.

Ulusal-demokratik güçlerin eylem birliğini geliştirmek için öncü görevini daha bilinçli bir şekilde yürütmektedir.

Tüm emekçilerle 'birlikte demokrasiden yana oy hakkını kullanacaktır.

Kendi siyasal örgütlenmesine konan yasağın kaldırılması için sürdürdüğü savaşıma yeni bir hız verecektir.

Maocu bozkurtlara hayat hakkı tanımayacak ve uluslararası maocu hareketin ülkemizde ektiği tohumları söküp atacaktır.

Sosyalizme açılan İleri Demokratik Bir Düzen için büyük sermayenin gerici-faşist güçlerine karşı verdiği savaşımı 1 Mayıs deneyiminden çıkardığı dersler ışığında daha da kitleselleştirerek sürdürecektir.

Not: Başyazının bazı bölümleri alınmıştır.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

DİSK: OLAYLAR NASIL BAŞLADI VE GENİŞLEDİ?

Olaylar nasıl başladı ve gelişti?

1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'na iki koldan yürüneceği daha önceden belirlenmişti. Sabah saat 10.00'dan itibaren görevliler, 12.00'den itibaren de halk Beşiktaş ve Saraçhane'de toplanmaya başladı.

Toplanma saat 14.00'e kadar sürdü. Disiplin ve düzen içinde herkes yerini almıştı. Beşiktaş yürüyüş kolunun başı Akaretler yokuşunun altında başlayıp, sonu Grundig'e kadar uzanıyordu.

Saraçhane yürüyüş kolu ise Atatürk Köprüsü başlangıcından Su Kemerlerine kadar olan bölümü doldurmuştu.

"Halkın Kurtuluşu", "Halkın Birliği", "Halkın Yolu" adlı işçi ve demokrasi düşmanı maocu grupların Eminönü'nde biriktikleri saptandı.

Maocu ekibin bir bölümü Galata Köprüsünden geçerek, Salıpazarı yönünden 1 Mayıs Alanı'na sızmaya çalıştı. Büyük bölümü ise, Fatih ve diğer yönlerden gelenlerle Aksaray'da buluştu.

Saat 14.00'ü geçerken DİSK'in Saraçhane ve Beşiktaş yürüyüş kolları 1 Mayıs Alanı'na doğru hareket geçti. Saraçhane'de, Belediye Sarayı önündeki askerî araçlar hariç hiç bir resmî güvenlik önlemi alınmamıştı.

Saraçhane kolu sadece Maden-İş, Tekstil, Genel-İş, Hürcam-İş, Aster-İş, Has-İş, Tek-İş, Gıda-İş gibi DİSK Sendikalarından oluşuyordu. (Diğer demokratik kitle örgütleri Beşiktaş'ta buluşmuşlardı.) Saraçhane yürüyüş kolunun sonu, Maden-İş 1. Bölge üyelerinin meydana getirdiği görevliler ekibiyle son buluyordu.

Saraçhane yürüyüş kolu Şişhane'yi çıktığında, polis barikatıyla karşılaştı. Polis, Tarlabaşı'na dönen yolu açtı. Tünel ve Galatasaray yönüne sızmayı önleyecek polis kordonu kaldı. DİSK yürüyüş kolunun sonu Tepebaşı Tarlabaşı yönüne döndü. Ancak maocu bölüm oraya varırken bu kordon kaldırıldı.

1 Mayıs Alanı'na ilk önce Beşiktaş kolu Gümüşsuyu'ndan girdi. Bu kolun bir bölümü girdikten sonra, Saraçhane yürüyüş kolunun bir bölümü Tarlabaşı girişinden alana alındı. Sonra, iki yürüyüş kolu, bazan Gümüşsuyu bazan Tarlabaşı girişinden girerek alana yerleştiler. Yüzbinlerce insan 1 Mayıs Alanı'nı doldurmuştu bile.

Bu arada bir goşist grup (Dev-Genç) Beşiktaş'tan kopup Maçka-Taşkışla yönünden geliyordu. Maocu bir grup ise Mecidiyeköy-Şişli yönünden ilerliyordu. Resmî güvenlik kuvvetleri güzergâh kabul edilmeyen bu yollardan gelenler karşısında en ufak bir önlem dahi almadılar.

Taşkışla önünden gelen grup Sheraton önünden kıvrılıp, Cumhuriyet Caddesinden alana ulaştı ve girdi. Anıt çevresine yerleşti.

Saraçhane'den gelen ve DİSK kortejinin hemen arkasında bulunan önemsiz bir grup da alana girdi ve Anıt'ı dolanıp, Intercontinental önüne uzandı.

Genel Başkan Kemal TÜRKLER konuşmasına başlamış, saygı duruşu anına gelmişti.

Sağ yumruklar havada, saygı duruşu yapılırken bu grup, gereksizce bozguncu sloganlarını atmaya çalışıyorlardı. "Halkın Kurtuluşu", "Halkın Birliği", "Halkın Yolu" maocu komandoları ise Tarlabaşı girişine henüz ulaşmışlardı. Tıka

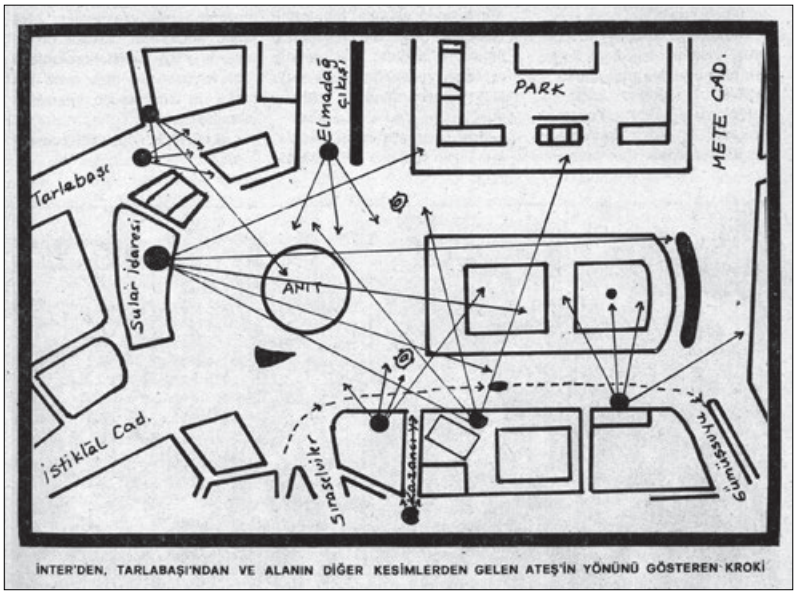

1 Mayıs 1977 katliamına ilişkin kroki, DİSK dergisi, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

basa dolan alanla aralarında Maden-İş (özellikle Uzel) görevlileri bulunuyordu.

Saygı duruşu sona ermişti ki ilk ateş burada patlak verdi. Maocu komandolar bir iki el havaya ateş ettikten sonra namluların ucunu Uzel işçilerine çevirdiler. Abdülhak Hamit Caddesine uzananlar mevzilenip, otomatik silâhlarla DİSK görevlilerini alan yönüne doğru taradılar. Üç yiğit Uzel işçisi burada düştü. Maden-İş 1. Bölge Temsilcisi Murat Tokmak ve nice DİSK görevlisi burada yaralandı. Maocu ajanların, aralarına sızmış görevli faşist ajanların ve ara sokaklardaki bazı polislerin silâhları kan kusmaya başladı...

Cumhuriyet Caddesinden gelen maocular ise, alana doğru çok kısa bir süre ateş açtılar.

Alandaki kitlede hafif bir dalgalanma oldu. Yatışmak üzereydi ki, Sular İdaresi ve Pamuk Eczanesi üstünden, Intercontinental Otelinin terasından ve üst katlarından otomatik ve uzun menzilli silâhlar takırdamaya başladı. Üç işçi, Sular İdaresi önünden Anıt'a doğru koştular. Yere yattılar. İkisi kurşunları sırtlarından yediler. İnter'den atılan bir kurşun kürsünün önündeki bir arkadaşımızın şakağından yaraladı. İnter'in solundaki çiçekçilerden de kurşun yağıyordu.

Uzun menzilli silâhların namlularından çıkan kurşunlar kürsüyü ve civarını hedef alıyordu.

Intercontinental Otelinin önündeki polisler de silâhlarına sarıldılar. Genç bir kız elindeki otomatik silâhla, son derece profesyonelce otelin önünde yer değiştirerek halkı tarıyordu.

Panzerler ses bombası attılar. Panik başladı. DİSK görevlileri büyük bir soğukkanlılıkla paniği önlemeye ve halkı kürsü etrafında toplamaya çalışıyorlardı.

Bir panzer Kazancı yokuşunun başında birikenlerin üstüne su sıktı. Kazancı yokuşundan aşağıya kaçmaya çalışanlar ateşle karşılaştılar. 20 kadar kişi burada can verdi. Kazancı yokuşunun aşağı noktasından ateş eden plâkasız beyaz bir Renault idi. İçinde 4 kişi vardı.

Şoförün yanındaki kişi arabanın camından sarkarak otomatik bir silâhla tarıyordu. Bu araba Sıraselviler'e çıktı. Ateş aça aça İnter Otelinin önüne vardı. Çok seri hareketlerle otelin önünden ateş eden kızı aldı ve Gümüşsuyu yönünden kayboldu.

Sonuç: 34 ölü, yüzlerce yaralı...

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

Katliam Davası

Polis, olay yeri çevresinde ve İstanbul'un diğer semtlerinde 520 kişiyi olaylar nedeniyle gözaltına aldı. Savcıların 422 kişiyi serbest bırakmasından sonra 98 kişi tutuklandı. Gözaltı ve tutuklulukların keyfi ve rastgele oluşu iddianamede de eleştirilmişti:[226]

> Olayların yatışmasını takiben görevli zabıtanın haklarında kanıt toplanmayan bir kişi insanları Kabataş, Beşiktaş, Gümüşsuyu gibi yerlerden ve iskelelerden toplayarak Emniyet'e celbettiği görülmüştür.
>
> 34 kişinin ölümü ve 126 kişiden fazla insanın yaralanması ile sonuçlanan 1 Mayıs faciasını bizatihi yaratan ve kararlılıkla uygulayan bu yurt ve insanlık düşmanı suçlular tarih önünde şimdiden mahkûm olmuşlardır. Ama bunların er geç şaşmaz Türk adaleti önünde gereken hesabı vermeyeceklerinden kim kuşkulanabilir?

Toplum Suçları Savcılığı tarafından 1 Haziran'da açılan davada 98 sanık yargılandı. Aralarında Murat Tokmak'ın da bulunduğu 17 sanık ise Afyon'da cezaevinde tutuldu. İddianame Muhittin Cenkdağ, Şerafettin Yazıcı, Fikret Karamahmutoğlu, Ahmet Karaoğlu, Tahsin Çelik ve Adil Durmuş adlarındaki savcıların yaptığı soruşturmadan sonra kaleme alınmıştı. Gazeteci Nail Güreli'nin özel olarak aldığı bilgiye göre iddianamenin ilk taslağında çok daha ilginç, sert, sivri ve ağır değerlendirmeler ve suçlamalar bulunmaktaydı. Bu ifadeler daha

[226] Güreli (2006), s. 300.

Anıtmezar Girişimi

ÖLENLER İÇİN ORTAK ANIT VE ORTAK MEZAR GİRİŞİMİ

DİSK Yürütme Kurulu 9 Mayıs 1977 tarihinde 1 Mayıs 1977 katliamında ölenler ve yakınları için aşağıdaki kararları aldı ancak bu kararlar uygulanamadı.

''1 Mayıs dolayısıyla Taksim'de düzenlenen mitinge yapılan saldırı ve katliam sonucunda ölenlerin ailelerinin izin verdiği şehitlere toplu mezarlık için yer alınmasına ve topluca bir yere defnedilmesine ve cenaze masraflarının Konfederasyonumuzca karşılanmasına,

''Bu olayda şehit olanlar için bir anıt yaptırılmasına ve bunun için girişimde bulunulmasına,

''Ölenlerin ailelerinin durumları da araştırıldıktan sonra gerekli görülenlere Yürütme Kurulunca şekli veya miktarı daha sonra kararlaştırılmak üzere yardım yapılmasının prensip olarak kabulüne karar verildi.''

sonra yumuşatılsa da kaleme alınan metinde şu cümle yer alıyordu: [227]

> ...Bu davada sanıkların küçük bir bölümü yüce adalet önüne çıkarılmış bulunmaktadır. Bu büyük ve kanlı facianın tertipçisi, uygulayıcısı yurt ve insanlık düşmanı olan bu asli failler er geç tespit edilecek ve tarihin ve şaşmaz adaletin önüne çıkarılıp hüküm giyeceklerdir.

İlk duruşmada davaya DİSK adına 18 avukat girdi. Bu avukatların beşi Maden-İş'in hukuk müşavirleri olarak görev yapıyordu. Sonraki duruşmalardaki savunmaları Av. Rasim Öz üstlenmişti.

7 Temmuz 1977'de yapılan ilk duruşmada Savcı İbrahim Çetin Yetkin esas suçluların bulunması ve sorumluluğu görülen kamu görevlileri hakkında soruşturma açılmasını istemişti.

Kamu görevlileri hakkında soruşturma açılmadığı gibi esas suçluların bulunması için de bir adım atılmadı. Savcı Yetkin, ölen ve yaralanan kişilerde bulunan mermi çekirdeklerinin tabancalarla ve mermi kovanları ile karşılaştırılmasını ve olayla ilgili fotoğrafların büyütülmesini de talep

NURİ PAKDİL
BİAT II

Cumhuriyet

Savcılık 1 mayıs kıyımı için dava açtı

İzmir CHP İl Başkanı Vali ve Emniyet Müdürü'nün görevden alınmasını istedi

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ersun emekli oldu, bu göreve 1. Ordu Komutanı Ersin'in getirileceği belirtiliyor

"Asli failler ergeç Adalet önünde hesap verecektir,,

1 Mayıs 1977 katliamı davası, *Cumhuriyet*, 2 Haziran 1977.

etmişti. Ancak bu konuda mahkemenin yazdığı yazıya Adli Tıp Fizik Şubesi'nden bir cevap gelmedi.[228] Çetin Yetkin, 1977 Eylül ayında görevden alındı.

7 Temmuz 1977'den 31 Ekim 1978'e kadar dokuz duruşma yapıldı. Kahramanmaraş olayları nedeniyle 27 Aralık 1978 tarihinde ilân edilen sıkıyönetimden sonra dava dosyası Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne gönderildi. 98 kişi hakkında açılan ve sonunda herkesin beraat ettiği dava ise 13 yıl boyunca sürdü ve 20 Ekim 1989'da sonuçlandı. Böylece en az 41 kişinin öldüğü katliam karanlıkta kaldı. Katliamın gerçek failleri bulunamazken 1 Mayıs 1977 Tertip Komitesi üyelerine de dava açıldı. Ancak Tertip Komitesi beraat etti.

[227] Güreli (2006), s. 280.

[228] Güreli (2006), s. 306.

1 Mayıs sonrası DİSK dergisinin arka kapağı, Sayı 35–36, Mayıs–Haziran 1977.

GREVLER VE DİRENİŞLER

1975 Tariş olayları, *DİSK* dergisi, Sayı 18, Aralık 1975.

TARİŞ OLAYLARI, FAŞİZMİN İĞRENÇ YÜZÜNÜN DİĞER BİR KANITIDIR

Emperyalizmle işbirliği yapan büyük burjuvazi DİSK'in gelişmesinden tedirgindir. İşçi sınıfı birliğini sendikal düzeyde DİSK saflarında gerçekleştirmesi önemli bir olaydır. Bu birlik, işbirlikçi burjuvaziyi pek çok alanda gerileten bir güçtür. Sendikaların güçlü muhalefeti karşısında bocalayan tutucu iktidarlar için en kestirme yol baskıya, zor'a başvurmaktır. Bu demokrasi dışı tutumları izlerlerken, sonucun ne olabileceğini belki incelerler, ancak güçsüzlükleri öyle bir kertededir ki, bu baskı yöntemlerinden başka tutunabilecek dalları kalmamıştır. Bile bile hem kendilerini hem de memleketi sonu karanlık yollara iterler.

Tariş iplik fabrikasında meydana gelen olaylar, işçi sınıfının DİSK saflarında birleşmesinden duyulan tedirginliğin ve korkunun yarattığı faşizan uygulamaların bir diğer ispatıdır. DİSK üyesi TEKSTİL Sendikasına geçebilmek ve bu sendika vasıtasıyla ekonomik - sosyal haklara kavuşabilmek için daha önce amansız bir mücadele veren Tariş işçileri, 10 Aralık 1975 günü hunhar bir saldırıya uğradılar.

İzmir dışından getirilerek fabrikaya sokulan 200 komando, elektrikleri de söndürerek tabancayla, tornavidayla, sustalı bıçaklarla işçilerin üzerine saldırdılar. TRT ve sağ basın olayları «iki işçi grubu arasında çıkan çatışma» olarak verdi. Oysa söylenmesi gereken şey, Tariş işçilerini DİSK'ten ayırmak ve faşist Mensucat-İş'e geçirmek için Tariş Genel Müdürü eski AP milletvekili Orhan Daut'un, fabrika müdürü Sunar Akkan'ın yerine atadığı Aydın Tanyer'in işyerine İzmir dışından 200 komandoyu işçi diye almasıydı. Yani olaylar önceden planlanmıştı.

Olay bununla da kalmadı, 3'ü ağır olmak üzere 30'u aşkın işçinin yaralı olarak kaldırıldığı SSK Hastanesi de faşistlerce basıldı. Doktor kılığına bürünen faşistler, yaralı işçileri hastanenin penceresinden atmaya çalışırlarken yetişenler tarafından bu cinayetler engellendi.

DİSK, bu caniyane tertiplerin ardında uluslararası emperyalist ve faşist örgütlerin olduğu kanısındadır. Mafya'vâri tertiplere girişecek kadar profesyonel olan bu CİA güdümündeki Nazi artıklarının giriştikleri tertiplere, bütün işçilerin, köy emekçilerinin ve alın teri sahibi çalışan tüm katmanların karşı durması, mücadele vermesi zorunludur.

Bu olayla da somutlaşan en önemli nokta, **Anayasa ve yasa dışı** güçlerin işçi sınıfının ve emekçi halkın gelişen mücadelesini durdurmak için artık caniyane tertiplere açıkça giriştikleri ve bunu olağanlaştırmaya çalıştıklarıdır.

Devlet brifinginde bazı bakanların, sendikaların mali olanaklarının denetlenmesini istemelerinden tutalım da, yüzbinlerce işçiyi memur statüsüne sokma girişimlerine, tüm çalışanlara grevli ve toplu sözleşmeli sendikal hakların verilmemesinden Anayasal bir hak olan Referandum'un soysuzlaştırılarak çıkarılmasını plânlamaya ve sıkıyönetim için davetiyeler çıkarmaya kadar bir dizi girişimler, demokrasinin-demokratik hak ve özgürlüklerin kesin bir tehlike içinde bulunduğunun ispatlarıdır.

Ancak hiç kimse unutmamalıdır ki her olumsuz gelişme, içinde olumlu gelişmeleri de barındırır.

Grevler, direnişler ve eylemler bölümünde DİSK ve üye sendikalarının tümünün eylemleri yer alamamaktadır. Bu, kitabın hacmi açısından mümkün değildir. Bu sebeple bu başlık altında sadece doğrudan DİSK tarafından düzenlenen ve örgütlenen eylemler ve direnişler ile üye sendikalar tarafından gerçekleştirilen ve önemli etkiler yaratan; DİSK'in müdahil olduğu veya DİSK açısından da kritik öneme sahip grevler, eylemler ve direnişler yer alacaktır.

DİSK üyesi sendikaların ve işçilerin 1975-1980 döneminde yapmış olduğu çeşitli eylem, direniş ve grevler bu kitabın **DİSK Güncesi** bölümünde yer almaktadır.

DİRENİŞLER, EYLEMLER

DİSK üyesi sendikalar 1975 sonrası dönemde kamu işletmelerinde özellikle de tarım satış kooperatif ve birliklerinde çeşitli örgütlenme çalışmaları yürüttüler ancak bu örgütlenme girişimleri MC Hükümetlerinin müdahalesiyle ve engellemesiyle karşılaştı.

MC hükümetleri ve kamu işletmelerinin idarecileri gerek kadrolaşma yoluyla gerekse sendika seçme hakkına müdahale ederek DİSK'in örgütlenmesini engellemeye çalıştılar.

Tariş Olayları (1975)

TARİŞ OLAYLARI, FAŞİZMİN İĞRENÇ YÜZÜNÜN DİĞER BİR KANITIDIR

Emperyalizmle işbirliği yapan büyük burjuvazi DİSK'in gelişmesinden tedirgindir. İşçi sınıfı birliğini sendikal düzeyde DİSK saflarında gerçekleştirmesi önemli bir olaydır. Bu birlik, işbirlikçi burjuvaziyi pek çok alanda gerileten bir güçtür. Sendikaların güçlü muhalefeti karşısında bocalayan tutucu iktidarlar için en kestirme yol baskıya, zor'a başvurmaktır. Bu demokrasi dişi tutumları izlerlerken, sonucun ne olabileceğini belki incelerler, ancak güçsüzlükleri öyle bir kertededir ki bu baskı yöntemlerinden başka tutunabilecek dallan kalmamıştır. Bile bile hem kendilerini hem de memleketi sonu karanlık yollara iterler.

Tariş iplik fabrikasında meydana gelen olaylar, işçi sınıfının DİSK saflarında birleşmesinden duyulan tedirginliğin ve korkunun yarattığı faşizan uygulamaların bir diğer ispatıdır. DİSK üyesi TEKSTİL Sendikasına geçebilmek ve bu sendika vasıtasıyla ekonomik-sosyal haklata kavuşabilmek için daha önce amansız bir mücadele veren Tariş işçileri, 10 Aralık 1975 günü hunhar bir saldırıya uğradılar.

İzmir dışından getirilerek fabrikaya sokulan 200 komando, elektrikleri de söndürerek tabancayla, tornavidayla, sustalı bıçaklarla işçilerin üzerine saldırdılar. TRT ve sağ basın olayları ''iki işçi grubu arasında çıkan çatışma'' olarak verdi. Oysa söylenmesi gereken şey, Tariş işçilerini DİSK'ten ayırmak ve faşist Mensucat-İş'e geçirmek için Tariş Genel Müdürü eski AP Milletvekili [Mustafa] Orhan Daut'un, fabrika müdürü Sunar Akkan'ın yerine atadığı Aydın Tanyer'in işyerine İzmir dışından 200 komandoyu işçi diye almasıydı. Yani olaylar önceden plânlanmıştı.

Olay bununla da kalmadı, 3'ü ağır olmak üzere 30'u aşkın işçinin yaralı olarak kaldırıldığı SSK Hastanesi de faşistlerce basıldı. Doktor kılığına bürünen faşistler, yaralı işçileri hastanenin penceresinden atmaya çalışırlarken yetişenler tarafından bu cinayetler engellendi.

DİSK, bu caniyane tertiplerin ardında uluslararası emperyalist ve faşist örgütlerin olduğu kanısındadır, Mafya'vâri tertiplere girişecek kadar profesyonel olan bu CİA güdümündeki Nazi artıklarının giriştikleri tertiplere, bütün işçilerin, köy emekçilerinin ve alın teri sahibi çalışan tüm katmanların karşı durması, mücadele vermesi zorunludur.

Bu olayla da somutlaşan en önemli nokta, Anayasa ve yasa dışı güçlerin işçi sınıfının ve emekçi halkın gelişen mücadelesini durdurmak için artık caniyane tertiplere açıkça giriştikleri ve bunu olağanlaştırmaya çalıştıklarıdır.

Devlet brifinginde bazı bakanların, sendikaların mali olanaklarının denetlenmesini istemelerinden tutalım da, yüzbinlerce işçiyi memur statüsüne sokma girişimlerine, tüm çalışanlara grevli ve toplu sözleşmeli sendikal hakların verilmemesinden Anayasal bir hak olan Referandum'un soysuzlaştırılarak çıkarılmasını plânlamaya ve sıkıyönetim için davetiyeler çıkarmaya kadar bir dizi girişimler, demokrasinin-demokratik hak ve özgürlüklerin kesin bir tehlike içinde bulunduğunun ispatlarıdır.

Ancak hiç kimse unutmamalıdır ki her olumsuz gelişme, içinde olumlu gelişmeleri de barındırır.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 18, Aralık 1975, s. 8.

Seydişehir Olayları (1975)

Konya'nın Seydişehir ilçesinde bulunan alüminyum tesislerinde yaşanan sendikal anlaşmazlık nedeniyle 11-13 Temmuz ve Aralık 1975'te bir dizi olay meydana geldi. Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde örgütlü olan Özgür Alüminyum-İş, DİSK'e bağlı Maden-İş'e katılmak amacıyla genel kurulunu toplamak istedi. Türk Metal mensupları 11-12 Temmuz'da çıkardıkları olaylarla genel kurulun toplanmasını

Amaç, 7500 işçinin kayıtlı olduğu Alüminyum-İş Sendikasını parçalayıp işçiyi bölmek

Seydişehir'de neler oluyor?

2

Aykut SAĞANAK

Seydişehir'de yaşam çok sakindi 1975 yılına kadar. Binlerce Türk işçisi, teknisyeni ve mühendisi teknolojinin en ileri yöntemlerini öğrenerek, uygulayarak 5 milyarlık dev bir Alüminyum tesisi kuruyorlardı Seydişehir'de. Türkiye'ye çok şeyler kazandıracaktı bu dev kuruluş. En azından Kupe dağındaki, Mortaş'tan çıkarılan Boksit cevheri bundan böyle olduğu gibi yurt dışına yollanıp, sonra da yurt dışından alüminyum eşya, boru ve kablo satın alınmayacaktı. Boksit cevheri artık Seydişehir'de alüminyum olacak ve ülke gereksiniminden fazlası alüminyum eşya olarak sanayi malı olarak yurt dışına satılacaktı.

Ne var ki, 1975 yılı başında Türkiye'de Milliyetçi Cephe Hükümetinin kuruluşu ile birlikte, ülkenin her yanında olduğu gibi, bu küçücük, bu şirin, bu dev ağır sanayi kuruluşunun bulunduğu orta Anadolu ilçesinde de karışıklıklar başladı.

Önce Milliyetçi Cephe Hükümetinin, 3 parlamenteriyle 2 bakanlık almayı başaran kanadının başka yörelerdeki militanları gelmeye başladı Seydişehir'e.

Etibank Alüminyum tesislerinde çalışan 7 bin 618 işçinin kayıtlı olduğu Özgür Alüminyum-İş Sendikasının karşısına rakip bir sendika kurup işçiyi parçalamakla işe başladı söz konusu militanlar. Her gün bir bildiri yayınlayarak, işçi lojmanlarında karargâh kurup ortalığı karıştırarak sürdürdüler girişimlerini.

İşin ilginç yanı bu tür olaylar büyük bir hızla yayılırken, Etibank Alüminyum Tesisleri yöneticilerinin ortalığı karıştıranlardan yana olmasıdır.

Bunu biz söylemiyoruz. Milliyetçi Cephe Hükümetinin Konya Valiliği bildiriyor.

Altında Vali Vekili olarak imzası bulunan Vali Muavini Tekin Arığ, 2.12.1975 günü 9251 sayı ile 2. Ordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi Başkanlığına yolladığı gizli ve zata mahsus kayıtlı yazıda, «... tesis yöneticileri sendikanın karşısına rakip olarak çıkan Türk Metal-İş Sendikasını desteklemekte olup...» demektedir.

(Devamı Sa. 9, Sü. 4 de)

Seydişehir olayları, *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1976.

engellemeye çalıştılar. Bu nedenle genel kurul iptal edildi. Olaylar aralık ayında da devam etti. 26 Aralık'ta işyeri önünde bildiri dağıtılması sırasında Ankara plakalı bir araçtan açılan ateş sonucu bir kişi öldü.

Ardından ilçede yoğun şiddet olayları yaşandı. MHP militanı oldukları öne sürülen 35-40 kişilik silahlı bir grubun başlattığı saldırıya ilçedeki MSP'li ve AP'li gruplar da katıldı. Ellerinde tabancalar, sopa, bıçak ve zincirler bulunan sağ eğilimli topluluk, sloganlar atarak Özgür Alüminyum-İş, TÜTED, TÖB-DER ve Seydişehir Kültür Derneği binalarını saldırarak tahrip etti. Saldırıda bir kahvehane, bir meyhane ve bir sinema binası da zarar gördü. Militanların zorlamasıyla olayların içine çekilen esnaf ve işçilerin de büyüyen topluluk TSİP, TİP, CHP, Maden-İş ve Genel-İş binalarına saldırdı. CHP ilçe binası tümüyle tahrip edildi. Olaylar nedeniyle çok sayıda kişi ilçeyi terk ederken polis olaylara seyirci kaldı. Akşama doğru hızını kaybeden olaylar, *"DİSK'in 1.500 kişilik bir kuvvet gönderdiği"* söylentisiyle birlikte tamamen durdu.

Seydişehir'de daha sonraki yıllarda da devam eden yetki mücadelesinin ilk aşaması Türk Metal'e toplu iş sözleşmesi yetkisi verilmesiyle sonuçlandı. Konya Bölge Çalışma Müdürlüğü, yetkiyi Türk Metal'e verdi. 23 Aralık 1975'ten itibaren geçerli olan yetki, DİSK avukatlarının sahte üye fişleri kullanıldığı yolundaki itirazlarına ve bu konuda yapılan tespitlere karşın Seydişehir İş Mahkemesi tarafından 4 Şubat 1976'da onaylandı.[229]

Seydişehir olayları üzerine DİSK bir Seydişehir Raporu hazırladı. Rapor DİSK dergisinde yayımlandı. Aşağıda Rapor'un geniş bir özeti yer yer almaktadır.

[229] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

DİSK SEYDİŞEHİR RAPORU

SEYDİŞEHİR RAPORU (Özet)

DİSK'in gelişmesi karşısında, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğini DİSK saflarında sağlamak istemesi karşısında, sermaye güçlerinin korkusu ve şaşkınlığını artarak gidiyor.

Sarı sendikaların işverenlerle olan ortaklıklarının dayanağı olan MC iktidarının toplumsal tabanı eriyor, kayboluyor. Ekonomik açmazlar içinde çırpınan MC, baskıya başvuruyor. Ömrünü biraz daha uzatmak için giriştiği çabalar, onu her geçen gün Anayasanın, yasaların biraz daha uzağına atıyor.

(..) Üstelik bu saldırılar planlıdır. İnceden inceye düşünülmüş ve öyle uygulanmıştır. DİSK'in gücünden duydukları korku, açıkça ortaya çıkmıştır. Tariş ve Seydişehir olayları gerek basında ve gerekse TRT'de kamuoyuna çok kısıtlı ve yanlış olarak yansıtılmıştır. Tutucu faşist basın ise zaten olayları sürekli olarak ters aktarmaktadır. Oysa İzmir ve Seydişehir'de meydana gelen saldırıları, yaşanılan terör havasını ortaya sermek, sermaye güçleri + iktidar + sarı sendika işbirliğini teşhir etmek ve bazı idari makamların tutumlarını sergilemek gerekir. Faşizmin hangi ellerce tırmandırıldığı herkese somut olarak gösterilmelidir.

Seydişehir olaylarının başlangıcı Orta Anadolu'nun bu yöresine Sovyetler Birliği'nce kurulan ve ülkemizde herkesin savunduğu ağır sanayii tesislerinden Alüminyum kombinasında 8 bin işçinin üretime geçmesiyle başlar. Bu dev tesis, yörenin ilk ve yegâne sanayii kuruluşudur. Çoğunluğuyla toprakla olan ilişkilerin ta orta yerine bu ağır sanayii tesisi oturmuştur Seydişehir'den ve civar il, ilçe ve köylerden pekçok köy emekçisi, topraktan kopup, bu muazzam tesise işçi olarak girmişlerdir. Yani işçileşmişlerdir. Fakat doğaldır ki, ağır bir sanayi tesisinde çalışmaya başlayan Seydişehir işçilerinin köy ile olan bağlantıları halâ devam eder niteliktedir.

Bölgede, aniden ve yoğun bir işçi yatağı oluşmuştur. Toplumsal yapı, değişmiştir ve bunun, beraberinde yeni değişmeler getirmesi de doğaldır. Elbet işçilerin sendikalaşma mücadelesi (yani ekonomik mücadelesi) başlayacaktır, elbet Seydişehir işçileri kendi haklarını en iyi savunan bir sendikayı tercih edeceklerdir.

Her ne kadar Seydişehir Alüminyum Tesisleri özel şahısların (burjuvazinin) dolaysız mülkiyetinde olmayıp bir devlet kuruluşu ise de kapitalizmin yasaları ve işleyişi burada da söz konusudur. İşçi sınıfı, ekonomik ve sosyal haklarını daha da geliştirmek için tıpkı diğer devlet sektörlerinde olduğu (Sümerbank, Tekel, Etibank vb.) gibi, burada da mücadele verecektir. Nitekim Seydişehir işçileri, önce "Özgür Alüminyum-İş" adını verdikleri sendikalarını kurmuşlar ve örgütlenmeye başlamışlardır. Döktükleri terin karşılığını almak için giriştikleri bu mücadele, elbet anayurdumuzun dört bir yanında görüldüğü gibi, sermaye güçlerinin hoşuna gitmemiş ve baskıları göğüslerken, öte yandan, başarı için, DİSK çatısı altında birleşmek yolunda harekete geçmişlerdir. Bu olumlu adım, işbirlikçi sermayenin görevli kıldığı gerici-faşist güçleri daha ürkütmüş, işçi sınıfının devrimci sendikal mücadelesinin hiç değilse Orta Anadolu'nun bu stratejik yerine ulaşamaması için çok yönlü çabalar içine girilmiştir. Tıpkı İskenderun Demir Çelik tesislerinde olduğu gibi... Sarı ve faşist sendikalar bölgeye üşüştürülmüş, Seydişehir işçisine ve emekçi halkına karşı yoğun bir gerici ideolojik kampanya açılmıştır. Emekçilerin manevi inançları bu yolda sömürülmüş, yüzyılların birikimi olan kültürel gerilik en alçakçasına kullanılmış, şoven duygular istismar edilmiş ve yıllar boyu burjuvazi tarafından sürdürülen antikomünizm edebiyatı ile Seydişehir işçileri ve köylüleri DİSK'e karşı kışkırtılmaya çalışmıştır.

GÜNLÜK yaşamda bile, güçlü olanın kaba kuvvete başvurmayacağı açıktır. Orta Anadolu'nun bu yöresinde güçlenen işçi sınıfının devrimci sendikacılık anlayışı olmuş, sermaye güçleri ve onunla işbirliği yapan sarı sendikalar ise gözle görülür bir gerileme içine girmişlerdir, emekçilerden tecrit olmuşlardır.

Dolayısıyla, sorunu, baskı yöntemleri ile çözümleme yoluna sapmışlar ve Özgür Alüminyum-İş'in, DİSK'e bağlı T. Maden-İş Sendikasına katılma kararı alacağı kongreyi, Seydişehir dışından getirdikleri faşist güçlerce basarak, dağıtmışlardır.

Özgür Alüminyum-İş üyelerinin ve pekçok görgü tanığının ifadelerine göre bu saldırı bütün sağ güçlerin birleşik saldırısı olmuş ve bu saldırgan güruh içinde ülkü ocaklılardan Türk-İş'e, AP, MSP, MHP Seydişehir yöneticilerinden ilçe yetkililerine ve bir kısım toplum polisine kadar pekçok kişi yer almıştır. Kongreyi yaptırmamak ve Seydişehir işçileri ile DİSK'in birleşmesini önlemek için adli ve idari tüm yetkililere yoğun baskılarda bulunulmuş ve "kaymakamın bu kongreyi yaptırmaması halinde valiliğe terfi ettirileceği" söylentiden de öte yaygınlık kazanmıştır.

Bu olaydan sonra, Seydişehir'de, gerici güçlerin çabaları devam etti. Ama Seydişehir Alüminyum tesislerinde çalışan 7 bin 618 işçi Özgür Alüminyum-İş'e kayıtlıydı ve Türk Metal-İş sahte fişlerine güvenerek yetki istiyordu. Oysa sorunun çözümü çok kolaydı: Gizli oylama ve açık sayım ilkesine göre yapılacak referandum, DİSK'e geçmek isteyen Özgür Alüminyum-İş sendikasının gücünü ortaya koyardı. Ama sermaye dediğimiz gibi çok yönlü bir çaba içindeydi. Bir yandan referandumun yasa dışı bir uygulama olduğunu öne sürüyor, diğer yanda zaten sonuç alamayacağı bir uygulamadan kaçınarak Seydişehir'de baskı ve terör yoluyla Türk Metal'in yetki almasına çalışıyordu.

Bu amaçları gerçekleştirmek için baskı ve terör yeniden alevlendirildi Özgür Alüminyum-İş'e bağlı işçilerin yöredeki köy emekçileriyle olan bağlaşıklığını kesmek için, gerici propagandalar en ücra köylere dek sokuldu. Bildiri dağıtan işçilere saldırıldı, mühendis Kemal Oyman, Avukat Ali Şen Seydişehir dışından gelen faşist eşkıyalarca (kiralık adamlarca) yaralandılar. Saldırganlardan ikisi Av. Ali Şen'in ısrarlı çabalarıyla tutuklandı. Diğerleri ise mahkeme sırasında özgür Alüminyum-İş yöneticilerine saldırılarını tekrarladılar.

28.12.1975 Cuma sabahı ise saldırı planlı olarak yürütüldü. Özgür Alüminyum-İş'e bağlı işçilerin fabrikada bildiri dağıtmaları sırasında 06 plakalı olduğu saptanan arabalardan[1] yaylım ateş açıldı. Faşistler, kendi kurşunları ile kendi adamlarını, MHP Gençlik kolları başkanını vurdular. Aynı kurşunlarla Özgür Alüminyum-İş üyesi Hasan Özdemir, Celal Kılıç, ile Mustafa Okyay ve Mustafa Fidan adındaki 4 işçi de yaralandı.

Planlanan bu provokasyon ile olaylar daha da büyütüldü. Özgür Alüminyum-İş yöneticileri ve yaralanan işçiler, baskını ve terör eylemlerin şikâyet için karakola gittiklerinde "olayın gerçek suçluları" gerekçesiyle hemen tutuklandılar. Aynı anda bazı ajanslar, teleksler saldırı olayını DİSK'in tertip ettiğini yaymaya başlamışlardı, ve mümkündür ki bazı gerici-faşist gazeteler haberleri dizmeye başlamışlardı bile...

Oysa tutuklanan özgür Alüminyum-İş Genel Sekreteri Ahmet Kavlak'ın, Mali Sekreter Abdülrezzak Koçak'ın, Mühendis Hikmet Bilge'nin, işçi Oruç Yılmaz ve İsmet Atay'ın ve Genel Başkan Vural Yıldırımoğlu'nun olayın vukuu bulduğu saatlerde olay yerinden değişik ve uzak yerlerde oldukları ŞAHİTLİ olarak belirli idi. Ama önceden planlanmış bu saldırı olayının bir sonraki aşamaya geçebilmesi de, sendika yöneticilerinin bu suçlama ile tutuklanmasına ve böylece işçilerden uzak bulundurulmalarına bağlıydı. Güvenlik kuvvetlerinin bu tutumu, saldırının etkisi altındaki işçileri daha bir karamsarlığa sürükledi.

Üstelik Özgür Alüminyum-İş binasında HAVAN TOPU ve makinalı tüfek bulunduğuna dair bir söylenti, tansiyonu daha da arttırmak ve halâ kararsız olanları harekete dahil edebilmek için ortalığa yayıldı. Polis, bu ihbarı değerlendirmek üzere sendika binasında yaptığı aramada eli boş ayrılmak üzereydi ki "dinsizler -Allahsızlar-Komünistler-Moskoflar-Anarşistler" vb. gibi beylik ve yıllanmış haykırmalarla ve yürümeyenler itekleyerek ve bacaklarına hafifçe bıçak sokularak, kafaları zincirlenerek, sendika binası, faşistlerce basıldı. Tarumar edildi. Kışkırtmalarla, maddi manevi zorlamalarla başlatılan terör: Tüted, Töb-Der, Seydişehir Kültür Derneği binalarını deldi geçti. 1 kahve, bir meyhane ve Seydişehir sinema binası da bu talana uğradı.

Bu noktada tam bir gavur-müslüman sorunu haline getirilen terör havasına tekbirlerle dinsel nitelik hakim kılındı ve kaymakamlık önünde biriken kalabalığa, münü-

[1] Ankara'dan gelen arabaların plaka numaraları şöyle saptanmıştır: 06 KA 598, - 06 PU 398 - 06 OT 402 - 06 KC 817 - 06 FH 164. Bu numaralar Seydişehir Kaymakamı'na ve Savcısı'na da iletilmiştir.

büslerle olay yerinden uzaklaşmaya çalışan işçiler de zorla dahil edildi.

MSP ve MHP militanlarının ilâhiler söyleyerek esnaf arasına daldığı ve yakaladıkları esnafın dükkânını kapatarak topluluğa kattıkları saptandı. Havada uçuşan kurşunlar arasında manevi duyguları zorla esir alınan kitle, sırasıyla TSİP, Maden-İş, TİP, CHP, Genel-İş ve bir fotoğrafçı dükkânına yöneltildi. Tabelası 15 gün önce sökülen CHP binası kısmen, diğerleri bütün eşyalarına varıncaya dek talan ve tahrip edildi.[2]

Emniyet kuvvetlerinin seyirci kaldığı olaylar, Özgür Alüminyum-İş'li işçilerin ve esnafın akşamın çökmesinden istifade ederek kaçmalarından sonra hızını epey kaybetti ve **"DİSK'in 1500 kişilik bir kuvvet gönderdiği"** söylentisiyle birlikte, bütünüyle, durdu.

Olayların gerçek gelişimi budur ve bunun binlerce görgü tanığı vardır. Oysa Seydişehir olaylarının günlük gerici-faşist kırması bazı gazetelerde nasıl yansıtıldığı da ortadadır. Üstelik olayları yaşayanlar, tedhiş ve terör havasının, dehşetinin, asla gereği gibi yansıtılamayacağını da belirtmektedirler.

İşin ilginç bir yanı da şudur: Saldırganları ne Anayasa ne yasalar ne devletin emniyet kuvvetleri ne adlî ve idarî makamlar... Korkutamamış ve durduramamış, gerici-faşist militanlar bu provokasyonlarında da devletin emniyet kuvvetlerine yardımcı oldukları iddiaları içinde ve rahat hareket etmişlerdir. Onları tek korkutan ve olayları sona erdiren; gene kendi içlerinden yayılan DİSK'in 1500 kişilik kuvvet gönderdiği" söylentisi olmuştur.

Seydişehir idari ve adli makamlarının harekete geçişi ise, ancak olayların yatışmasından sonra o da DİSK'i temsilen gelen Maden-İş yöneticileri ve hukuk adamlarının çabalarıyla mümkün olmuştur. Ayrıca olaya Barolar Birliği el koymuş ve İstanbul Barosu Başkan Vekili ve T. Maden-İş Sendikası Hukuk Dairesi Müdürü Av. Müşir Kaya CANPOLAT, Seydişehir'de gerekli temaslarda bulunarak idari-adli makamlar üzerinde bazı baskıları saptamıştır.[3]

Seydişehir'i gericiliğin bir diğer politik merkezi durumuna getirme amacını taşıyan ve bu uğurda DİSK'in Seydişehir'e girmesini kesin olarak önlemeye çalışan gerici-faşist güçlerin, farkına vardıkları gibi, DİSK'i elemine etmek, güçtür! İşçi sınıfının doğal, haklı ve tarihsel mücadelesini yenilgiye uğratmak ise, başarılabilecek iş değildir.

DİSK, Seydişehir Alüminyum tesislerinde zorla yaratılan yetki uyuşmazlığı sorununun, Seydişehir'deki ilgili mahkeme tarafından çözüme kavuşturulmak istenmediğini de tespit etmiş bulunmaktadır. Seydişehir işçilerinin ezici çoğunluğuna sahip Özgür Alüminyum-İş Sendikasına "yetki" verilmeyişinin en önemli nedenlerinden birisi de, can güvenlikleri kalmayan adli makamlar üzerinde yoğunlaşan faşist baskılardır.

Anayasal kurumlar hiç bir baskı altında kalmadan karar vermek durumundadırlar. Verilecek karar, Seydişehir gerçekleri ve 8000 işçinin Anayasal ve Sendikal haklarının korunması doğrultusunda olmalıdır. Alüminyum tesislerinde çalışan emekçilerin yetkili tek sendikasının Özgür Alüminyum-İş olduğu ve halen bu sendikanın yaptığı toplu sözleşmenin yürürlükte bulunduğu gözden uzak tutulmamalı, hatırlanmalıdır.

Sorun, temelinde, sadece ekonomik değil, fakat siyasaldır. Seydişehir Alüminyum tesisleri, bir devlet kuruluşudur. Devletin Anayasal ve demokratik hak ve özgürlükleri koruması başta gelen görevlerindendir. Oysa Seydişehir'de devleti temsil eden makamların ve tüm görevlilerin gözleri önünde ve planlı olarak bu hak ve özgürlükler çiğnenmiş, katledilmiştir.

Seydişehir'i gericiliğin politik bir diğer merkezi haline getirmeye çalışan sermaye + siyasal iktidar + işveren yanlısı sendikalar üçlüsüne karşı tüm ilerici güçler, örgütlerinin en üst organlarım da bu sorumluluğa katarak, Seydişehir emekçilerini demokrasi mücadelesine kazanmak üzere ortak çabalarını, düşünce ve davranış birliğini gerçekleştirmelidirler. Bu, artık pek çok gerçeği açıkça gören, tecrübe kazanan Seydişehir işçilerinin ve köy emekçilerinin de ortak dileğidir. Ve mutlaka gerçekleştirilecektir.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 19, Ocak 1976.

[2] Olaylara katılmak zorunda bırakılanların büyük çoğunluğunun Özgür Alüminyum-İş üyesi işçiler oldukları, bizzat Seydişehir Kaymakamı'nın da ifadesidir.

[3] Ayrıca Barolar Birliği'nden bir heyet, İstanbul Barosu Başkanı Mehmet Ali İkizer başkanlığında Seydişehir'de tetkiklerde bulunmuş ve gerici-faşist komployu bizzat adlî ve idarî makamlarla yaptıkları temaslarda tespit etmişlerdir.

ASİS DENEYİMİ VE ELKA GREVİ

Can Şafak

1970'lerde, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı tezinin/anlayışının dışında bir diğer farklı bir deneyim, Ağaç Eşya Sanayi İşçileri Sendikası'nın (ASİS) pratiği içinde ortaya çıktı.

ASİS, 1973 yılında Tepe Mobilya'da çalışan dokuz işçi tarafından kurulmuş sendikanın 1974'te toplanan 1. Genel Kurulunda Cenan Bıçakçı, Genel Başkan seçilmişti. 1974 yılı Eylül ayında DİSK'e katılan ASİS, '70'ler boyunca gerek örgütlenme anlayışı ve gerekse toplu pazarlık ilkeleri açısından farklı/aykırı bir yaklaşım içinde olmuştu. ASİS, Tüzüğünde "örgüt içi demokrasiyi sağlayıp, bürokratik yönetim biçimlerini" ve sendikacılığın meslek haline getirilmesini engellemek amacıyla kurallar getirmişti: Şube genel kurulları, şubeye bağlı bütün üyelerle, genel merkez genel kurulları ise her yirmi üyeye bir delege oranı ile yapılmaktaydı. Merkez Yürütme Kurulu üyeleri ile Şube Başkanlık Kurulu üyeleri ancak üst üste iki olağan genel kurulda aday olabiliyordu. İşyeri sendika temsilcileri seçim yoluyla belirlenip atanmakta, seçimler üye çoğunluğunun istemiyle her an yenilenebilmekteydi. Fabrikalarda, işyeri işçi konseyleri seçilmekte; şube işçi konseyleri, şubeyi denetleyebilmekte, gerekçe göstererek şube yönetim kurulunun görevden alınmasını isteyebilmekte, sendikaya "eğitim, örgütlenme, politik tutum ve eylem biçimleri gibi konularda" öneriler getirerek, uyarılarda bulunabilmekteydiler.[1] Böylece, "yasal olağan genel kurul hakkını kullanmaktan öte, ayrıca konsey üyelerinin çoğunluğuyla, olağan kongre süresini beklemeksizin, konsey iradesiyle sendika yöneticileri genel başkandan aşağısına kadar" her an değiştirilebilmesi mümkündü.[2] Paris Komünü deneyimi, ASİS'in örgütlenme anlayışı bakımından önemli bir hareket noktası olmuştu. Cenan Bıçakçı, "Paris Komünü'nde yönetici ücretlerinin işçi ücretlerinden fazla olamayacağı, yöneticilerin her an geriye çağırabileceği" gibi hükümler olduğunu özellikle belirtmekte, buna önem atfetmekteydi.[3]

ASİS, örgütlenme yapısında bağlı olarak geliştirip pratiğe geçirdiği toplu pazarlık anlayışıyla da emek tarihinde anılmaya değer bir yer edinmiştir. ASİS Tüzüğünde şu kural yazılıdır:

"İşverene verilecek toplu iş sözleşmesi önerileri, ilgili işyerinde çalışan tüm üye işçilerin istekleri saptanarak hazırlanır. İşverenle yapılacak toplu iş sözleşmesi müzakerelerinde ilke olarak, o işyerindeki tüm işçiler sendika yöneticileri ile birlikte katılırlar. Koşulların buna elverişli olmaması halinde, durumu o işyerindeki tüm üye işçiler değerlendirir ve uygun görecekleri kararı alırlar. Alınacak karar ne olursa olsun, toplu iş sözleşmesi, işyerindeki tüm üye işçilerin onayına sunularak imzalanır."[4]

Yıldırım Koç, 1974 yılında tanık olduğu DOMSAN toplu pazarlık müzakerelerine ilişkin olarak şunları yazmaktadır: "Toplu sözleşme masasının bir tarafında sendika ve

[1] ASİS Tüzüğü, Madde 3, http://cenanbicakci.com/belgelik.php.

[2] Cenan Bıçakçı, Kayıt: Yıldırım Koç, 18 Mart 1989.

[3] Cenan Bıçakçı, 18 Mart 1989; ASİS Tüzüğü, Madde 3, http://cenanbicakci.com/belgelik.php.

[4] ASİS Tüzüğü, Madde 3, http://cenanbicakci.com/belgelik.php.

ELKA grevi, DİSK Arşivi.

işçi temsilcileri, diğer tarafta işveren temsilcileri oturuyordu. İşyerindeki tüm işçiler salondaydı. Her maddenin görüşülmesi sırasında, isteyen işçi söz alıyor ve görüşlerini açıklayabiliyordu. Sendika tarafı bir maddeyi kabul etmeden önce işçilerin onayını alıyordu. Türkiye'de benzeri olmayan bu yöntem ciddi engellerle karşılaştı."[5] Koç'un belirttiği bu engel DİSK'ten gelmişti. ASİS'in DİSK Yönetimi'yle çatışması, bu toplu pazarlık ilkelerinin uygulandığı ELKA grevinin yürütülmesi süreci içinde su yüzüne çıkmış, DİSK, "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri gereği", greve müdahale etmiş, el koymuştu.

ASİS, İstanbul Kartal'da kurulu olan ve bin yüz işçinin çalıştığı ELKA işyerinde 22 Kasım 1975 günü greve gitti. Grevin gerekçesi, işyerinde çalışan tüm işçilerin toplu görüşmelerine katılmasını işverenin kabul etmemesiydi. ASİS, DİSK'e başvurarak greve destek istedi. Buna karşılık DİSK Yürütme Kurulu, ELKA'da "DİSK'in vazgeçilmez ilkesi olan 'tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesinin' önerilen yol ile amacından saptırıldığını saptadı (tespit etti)." Bu ilke ve uygulamaya aykırı hareket eden ASİS'e yardım yapılmasının mümkün olmadığına; DİSK'e bağlı sendikalara da, bu greve yardım edilmemesi gerektiğine dair talimat yazılmasına karar verdi.[6] DİSK Başkanlar Konseyi de bu tutumu benimsedi.[7] 1976 Şubat ayında DİSK Yürütme Kurulu, ELKA grevine el koyarak, grevin "bir çözüme ulaştırılması için ilgili genel politikanın koordinasyonu hususunda DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in gerekli yetkileri kullanmasına" karar verdi.[8] Kararın hemen akabinde, DİSK Yürütme Kurulu tarafından grevin yönetimi ve yürütümü Maden-İş'e verildi. Grev için mali yardım gerekiyor ise, önce diğer sendikalardan katkı sağlanacak ve arta kalan miktar Maden-İş tarafından karşılanacaktı.[9] Maden-İş'in, ELKA grevinin yürütülmesi görevini Genel Sekreter Memet Ertürk'e verdiğine dair karar, DİSK Yürütme Kurulu tarafından onaylandı. Karara göre, grevci işçilere 1 Mart 1976 tarihinden itibaren her gün için brüt ücretlerinin yüzde 50'si kadar grev yardımı yapılacak, işçilere bu ödeme karşılığında "grevci üye DİSK talimatı dışında grevden vazgeçtiği takdirde geçerli olmak üzere" borç senedi imzalatılacak ve "her ödeme sırasında ASİS sendikasından DİSK'e borç senedi" alınacaktı. Grevci işçilere 1 Mart 1976 tarihinden itibaren ödenecek grev yardımına mahsuben avans verildi.[10] Haziran ayında, grevin işveren üzerinde ekonomik baskı yapmadığı saptanarak, ASİS'e yapılan borç yardımı durduruldu ve Memet Ertürk'ün görevi sonlandırıldı.[11] Grev bitti.[12]

ASİS mücadelesi ve grevleri solun bütün renklerine açık tutulmuştur. ELKA grevi, bu noktada da DİSK'in tepkisine neden olmuştur. DİSK, ELKA'da olup biteni "örgüt üstü bir durum" olarak nitelemiş ve bu durumun da "örgüt dışı ve düşmanı, işçi hareketine ters unsurların sızmasına" zemin hazırladığını ileri sürmüştür.[13] DİSK Yürütme Kurulu'nun 13 Şubat günü aldığı kararda, "grev yerindeki ve sendika içindeki işçi sınıfı hareketine ters eğilimli kişilerin" uzaklaştırılmaları öngörülmektedir.[14]

ASİS deneyimi, ironik biçimde DİSK'in sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesinin geliştirilmesi bakımından etkili olmuştur. Sendika içi demokrasi ya da DİSK'in sıklıkla kullandığı biçimiyle "söz ve karar sahibi tabandır" ilkesinin detayları, ELKA grevi boyunca sürüp giden tartışma içinde, DİSK Yürütme Kurulu kararlarıyla belirlenerek resmiyet kazanmıştır:

1. "Sözleşmenin hazırlanması sırasında işçiler söz ve karar sahibi olmalı, müzakere heyetinin içine işçilerin temsilcisi dâhil edilmeli, müzakereler sonucunda anlaşma olmayan konular hakkında işçilerin görüş ve kararları alınmalı ve en sonunda toplu sözleşmenin imzalanması veyahut greve gidilmesi hususunda işçiler karar vermelidir." [15]

---

[5] Yıldırım Koç, Sendikacı Cenan Bıçakçı, http://www.cenanbicakci.com/ardindan.php (Erişim Tarihi: Ağustos 2017).

[6] 28 Kasım 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[7] *DİSK* dergisi, "ELKA Grevi Üzerine", Sayı 21, Mart 1976.

[8] 6 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[9] 13 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[10] 27 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[11] 18 Haziran 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[12] Grev sürerken ortaya çıkan grevin yasadışı olduğu iddiası, ekim ayında sendika lehine sonuçlandı. ELKA'da işverenin başvurusu ile alınan tedbir kararından sonra, işveren dört yüz elli işçinin İş akdini, yasa dışı greve katıldıkları gerekçesi ile tazminatsız olarak feshetmişti. *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1976.

[13] *DİSK* dergisi, "ELKA Grevi Üzerine", Sayı 21, Mart 1976.

[14] 13 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[15] ASİS Yürütme Kurulu'na DİSK'in 975/1085 sayılı yazısı, DİSK Arşivi; *DİSK* dergisi, Sayı 21, Mart 1976.

2. ''Sendikal demokrasinin somut ifadesi, aşağıdan yukarıya demokratik yoldan seçilmiş yürütme ve yönetim kademeleriyle üye işçilerin uyum içinde sendikal hareketi yürütmesidir. Bir işyerinde çalışan tüm işçilerin toplu pazarlıklarda topluca işverenin karşısına çıkması ''işçinin fiilen yönetime katılması'' demek değildir.[16]

3. ASİS'in uyguladığı ''... böyle bir sistemle, sendikaların işçileri işveren karşısında temsil yetkisi dolaylı yoldan kaldırılmakta, işçiler karşısında sendikalar ve yöneticileri hakkında güvensizlik yaratılmakta ve sendika yöneticilerinin de kendi kendilerine güvensizlik duymaları sonucu meydana getirilmekte ve DİSK'in temel ilkesi olan işçinin tabandan söz ve karar sahibi olması ilkesi bu biçimde saptırılarak ortaya konmaktadır.[17]

4. ''... bu ilkenin toplu sözleşme yapma konusundaki uygulanış biçimi; sözleşmenin hazırlanması sırasında işçilerin söz ve karar sahibi olmaları, müzakere heyetinin içine işçilerin temsilcilerinin alınması, müzakereler sonucunda anlaşma olmayan konular hakkında işçilerin söz ve karar sahibi olma haklarına başvurulması ve en sonunda toplu sözleşmenin imzalanması veyahut greve gidilmesi konusunda işçilerin karar vermesi biçiminde olması gerekir...''[18]

ASİS Tüzüğüne sosyalizmi bir hedef olarak yerleştirmiştir.[19] Ancak ASİS deneyiminde DİSK'in sosyalizme geleneksel yaklaşımlarına

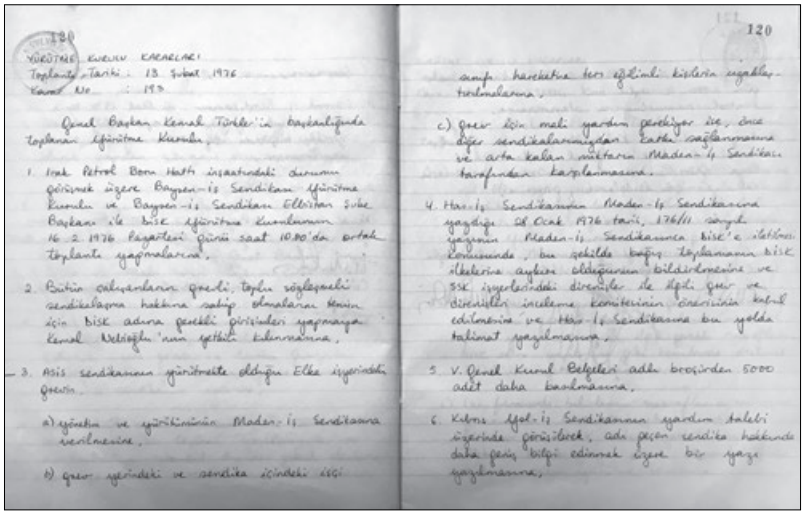

ELKA grevi ile ilgili 13 Şubat 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu kararı, DİSK Arşivi.

göre bir ''aykırılığın'' izlerini görmemek de mümkün değildir. Bir dönem ASİS Genel Başkanlığı da yapmış olan Alev Ateş, ASİS'in, örgüt içi demokrasi olmadığında, ''iktidar olan komünist partilerin ülke yönetimlerinin de anti-demokratik'' olacağını, ''hele devletle partinin, işçi örgütleri ile devletin (dolayısıyla partinin) özdeşleşmesi nedenselliği sonucunda; proleter diktatörlüğünün değil ama kötü bir bürokratik diktatörlük oluşacağını'' vurgulayan bir görüşle kurulduğunu kaydetmektedir: ''... sosyalist düzeni gerçekleştirecek olan proletarya olacağından, örgütlerinde de en alttan en üste tüm yönetim kademeleri bizzat işçilerin elinde olmalı ve aşağıdan yukarıya, görevden alınmak gibi yaptırımlar da içeren yapılanma oluşturulmalıdır.''[20]

ASİS'in sendika anlayışı, sınıf ve kitle sendikacılığının esas aldığı demokratik merkeziyetçilikten de farklıdır. ASİS deneyimi içinde ortaya çıkan görüşler ve sendika ilkeleri, sendika bürokrasisini de hedef almıştır. ASİS, sendika hareketinde işçilerin sözünün geçmesini merkeze alıyordu; profesyonel sendikacılığı böyle bir perspektifle görüyordu.[21] ASİS'in, sendika aidatlarının bordrolardan kesilmesi yöntemi olan gelenekleşmiş Check-Off sistemine de mesafeli bir duruşu vardı. Bıçakçı, aidatların bordrodan kesilmesinin para bakımından sendikalara güç verdiğini kabul etmekte, ancak aidatların ücretlerden kesilmediği dönemlerde, sendikaların çok militan olduklarını ve ''örgütlenme biçimleri ve felsefeleri açısından'' sermaye kesimi ile emeğin örgütlenmesi arasında ''ayrılık'' olması gerektiğini önemle kaydetmektedir.[22]

ASİS, örgütlenme ve toplu pazarlık anlayışı ve pratiği açısından olduğu gibi siyasi yönelimi açısından da Türkiye emek tarihi içinde özgün bir arayış olarak yerini almıştır.

[16] *DİSK* dergisi, Sayı 21, Mart 1976.

[17] 28 Kasım 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[18] 28 Kasım 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[19] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1, s. 86.

[20] Alev Ateş, ''Bir Örgütlenme Modeli: ASİS Sendikası'', http://www.inadina.com/inadeski/sayi10/aates.htm (Erişim: 1 Kasım 2019).

[21] Bu yönde bir değerlendirme için, Bkz, ''Cenan Bıçakçı'nın Ardından'', *Birikim*, Sayı 77, Eylül 1995.

[22] Cenan Bıçakçı, 18 Mart 1989.

BÜYÜK GREV (1977)

Can Şafak

Türkiye'de özel sektörde toplu pazarlığın merkezileşmesi sürecini başlatan gelişme, grup sözleşmeleri olmuştur. 60'ların başlarına uzanan bir tarihi geçmişi olmasına rağmen grup sözleşmelerinin asıl akla getirdiği, 1977'deki Büyük Grev çıkışıyla başlayan Maden-İş ile MESS arasındaki büyük çatışmadır. Büyük Grev gibi metal işkolundaki 1978 ve 1980 grevlerinin de özgün yanı, birleştirilmiş toplu pazarlık sürecinde, fabrikalardan binlerce işçiyi kapsayan büyük ölçekli toplu pazarlık birimleri içinde yürütülmüş olmalarıdır. Metal sektörü bir daha bu kapsamda ve önemde bir grev dalgasına sahne olmamıştır.

Maden-İş, 2 Kasım 1975 günü İzmir'de, 25 işçinin çalıştığı küçük bir fabrika olan Ente'de greve çıktı. Ente işvereni MESS üyesiydi. Ente grevi 1977 yılının 30 Mayıs günü başlayacak Büyük Grev çıkışının işaret fişeğiydi. Ente grevinden 5 gün sonra, 7 Kasım sabahı MESS'e karşı bu kez İstanbul'da 700'den fazla işçinin çalıştığı İzsal işyerinde grev başladı. Bunları, sırasıyla 24 Ocak 1976'da 300 işçinin çalıştığı Altılar (PDK), 17 Ağustos 1976'da 633 işçinin çalıştığı Auer ve 13 işçinin çalıştığı İN-TE-NA grevleri, 18 Eylül 1976'da İzmir'de 200 işçinin çalıştığı Te-Ba lokavtı, 2 Kasım 1976'da 55 işçinin çalıştığı Yıldız Kazan, 3 Kasım 1976'da 205 işçinin çalıştığı Çelik Endüstrisi, 11 Aralık 1976'da Ankara'da 70 işçinin çalıştığı Temsan, 13 Aralık 1976'da Bursa, Mudanya'da 298 işçinin çalıştığı Siemens ve 14 Aralık 1976'da Kocaeli'nde 700 işçinin çalıştığı Mannesmann grevleri izledi. Bu grevler Maden-İş'in MESS'e karşı, 30 Mayıs 1977'de Büyük Grev çıkışının öncüleri oldular.

Bu ilk grevler sürerken MESS'in 9 Kasım 1976 günü toplanan 20. Genel Kurulu, MESS üyelerinin tek tek sahip oldukları toplu sözleşme yapma hakkını MESS Yönetim Kurulu'na devretme kararı aldı. Grev ve lokavt fonlarıyla bu kararın maddi temelini de yaratmış olan MESS, 1977 yılına, o güne kadar hiç sahip olmadığı bir güçle girdi. Genel Kurulun hemen ardından ve Büyük Grev çıkışının hemen öncesinde MESS, Türk-İş'e bağlı Türk Metal ile Şubat 1977'de Ege Bölgesi'ndeki iki işyerinde, Mart 1977'de ise İstanbul'daki 8 işyerinde grup sözleşmeleri imzaladı.

Çizim: Tan Oral.

MESS'in grup sözleşmesi ısrarı 1977 baharında Maden-İş'le yürüttüğü 30'dan fazla işyerinde toplu pazarlık sürecini kilitledi. 1977 yılının 19,20,21 Nisan 1977 günlerinde Maden-İş, İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda düzenlediği geniş katılımlı taban toplantısında, MESS'e karşı büyük çaplı bir mücadelenin gerekliliği ve bunun güçlüklerini tartışmaya açtı. Karar, grevdi. 27 Mayıs 1977 günü Maden-İş, "yasal grev süreleri dolan tüm işyerlerinde 30 Mayıs 1977 günü fiili grev uygulamasının başlayacağını" basına ve kamuoyuna açıkladı. Böylece Büyük Grev, 30 Mayıs 1977 sabahı 23 işyerinde birden, büyük bir coşkuyla başlatıldı. Bir gün sonra yasal süreleri dolan 2 işyeri daha katıldı.

Büyük Grev büyük bir meydan okumaydı. Büyük Grev'in, "DGM'yi ezdik sıra MESS'te" sloganı zihinlere, hiçbir zaman silinmeyecek şekilde kazındı.

MESS, 17 Ekim günü henüz greve başlamamış 13 işyerinde lokavt uyguladı. Lokavt, 5 bine yakın işçiyi kapsıyordu. Böylece Büyük Grev süreci, Türkiye'de sendika hareketinin tarihi içindeki en etkili ve kapsamlı "saldırı lokavtı"na sahne oldu. Toplu lokavt kararı, kamuoyunda da tepkiyle karşılandı. Demokratik kitle örgütleri ve çeşitli siyasi partiler lokavt uygulamasını kınadılar ve Maden-İş'e destek ve dayanışma mesajları gönderdiler.

Sert kış koşullarında süren Büyük Grev, 1978 Ocak ayı sonunda ve şubat ayının ilk günlerinde yürütülen bir dizi müzakere sonunda toplu sözleşmenin imzalanmasıyla sona erdi. Büyük Grev sürecinde Maden-İş tarafından toplam 32 işyerinde grev; 13 (MESS'e göre 12) işyerinde ise henüz greve çıkılmadan MESS tarafından lokavt uygulanmıştı. Bu süreç boyunca grev uygulanan ve lokavta maruz kalan işyeri sayısı 45 (MESS'e göre 44), bu işyerlerinde çalışan işçi sayısı ise 16 bine yakındı. Büyük Grevle bağlantılı olarak yürütülen birleştirilmiş toplu pazarlık süreci ise çok daha geniş bir işçi kitlesini kapsamaktaydı. Büyük Grev'i sona erdiren anlaşma tutanağı 2 Şubat 1978 günü imzalandığında, anlaşma kapsamında 63 işyeri bulunmaktaydı.

İmzalanan protokolle, bütün sözleşmelerin bitiş tarihleri birleştirildi. Büyük Grev sonunda çalışma süreleri kademeli olarak düşürüldü, yıllık ücretli izin süreleri artırıldı. DGM direnişi nedeniyle işten çıkarılan işçilerin tazminatları alındı, kara listeler yırtıldı. MESS'in grevde geçen süre içindeki ikramiyelerin, yan ödemelerin ve sosyal hakların ödenmesi sağlandı. Büyük Grev sonunda varılan anlaşmadaki en dikkat çekici noktalardan biri ise, grevde geçen sürelerin kıdemden sayılmasıydı.

Büyük Grev'in en kritik meselesi grup sözleşmesiydi. Maden-İş, "Grup sözleşmesine hayır" sloganıyla greve çıkmış ancak toplu sözleşme bütün işyerlerinin yürürlük süreleri birleştirilerek ve aynı gün aynı masada imzalanmıştı. Bu, grup sözleşmesine uzun ve çetin grev koşullarında Maden-İş'in farklı bir açıdan yaklaşmasının ve yeni bir toplu pazarlık ve grev stratejisine yönelmesinin de ilk adımıydı. Maden-İş içinde Büyük Grev boyunca yürütülen tartışmalar yeni bir yaklaşımı ortaya koymuştu. Kemal Türkler, Büyük Grev'in ardından, 4 Şubat günü düzenlediği basın toplantısında Maden-İş'in, grev ve lokavt deneyiminden yeni değerlendirmeler ve kararlar aşamasına vardığını açıklayacaktı. Artık, işkolu düzeyinde grev, dayanışma grevi haklarını da fiilen işler duruma getirme olanakları doğmuştu: [1]

Metal işçileri büyük grev sırasında.

"Sınıflar arası ekonomik savaşımın bir parçası olarak sendikamız ile MESS arasında aylardır süren savaşım ve bu süreç içinde elde ettiğimiz deneyimler, mevcut toplu sözleşme düzenini yeni bir aşamaya getirmiştir. Bu aşamanın belirleyici niteliği, ekonomik savaşımın ayrı ayrı işyerlerinden kayarak işkolu kapsamı surecine girmesidir."

Çizim: Tan Oral.

[1] *Milliyet*, 5 Şubat 1978.

DİSK'İN ÖRGÜTSEL YAPISI VE ÖRGÜTSEL GELİŞMELER (1975–1977)

Aziz Çelik

1975 yılında gerçekleştirilen 5. Genel Kurulda ve 1976'da toplanan Olağanüstü Genel Kurulda kabul edilen Anatüzük değişikliklerine göre DİSK'in örgütsel yapısı şu şekildedir:

A) Karar Organları: a) Genel Kurul, b) Yönetim Kurulu, c) Yürütme Kurulu, d) Denetim Kurulu, e) Onur Kurulu.

B) Danışma Organları: a) Başkanlar Konseyi, b) Genel Temsilciler Meclisi, c) Bölge Temsilciler Meclisi, d) Bölge Temsilciler Kurulu.

Dönemin DİSK Anatüzüğüne göre DİSK'in en yüksek kararı organı olan genel kurul, üye sendikalardan seçilen delegelerden ve doğal delegelerden oluşmaktaydı. Üye sendikalardan katılacak delegelerin sayısı, üye sayısı 1.000'e kadar olan sendikalar için 1 delege, üye sayısı 1.000'den yukarı olanlar için her 1.000 üyeye bir delege olmak üzere ve artık üye sayısı 500'den fazla ise 1.000'e tamamlanarak delege sayıları saptanıyordu. Yönetim, yürütme, denetim ve onur kurulu üyeleri ile genel kurulun toplanma gününde görevde bulunan ve seçimle işbaşına gelmiş DİSK bölge temsilcileri doğal delege olarak genel kurula katılıyordu. Yönetim veya yürütme kurulu, genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya çağırabilirdi. Gerektiğinde Genel Başkan da olağan veya olağanüstü genel kurulu toplantıya

Bir DİSK Genel Kurulu, DİSK Arşivi.

5. Genel Kurul sonrası örgütsel yapı.

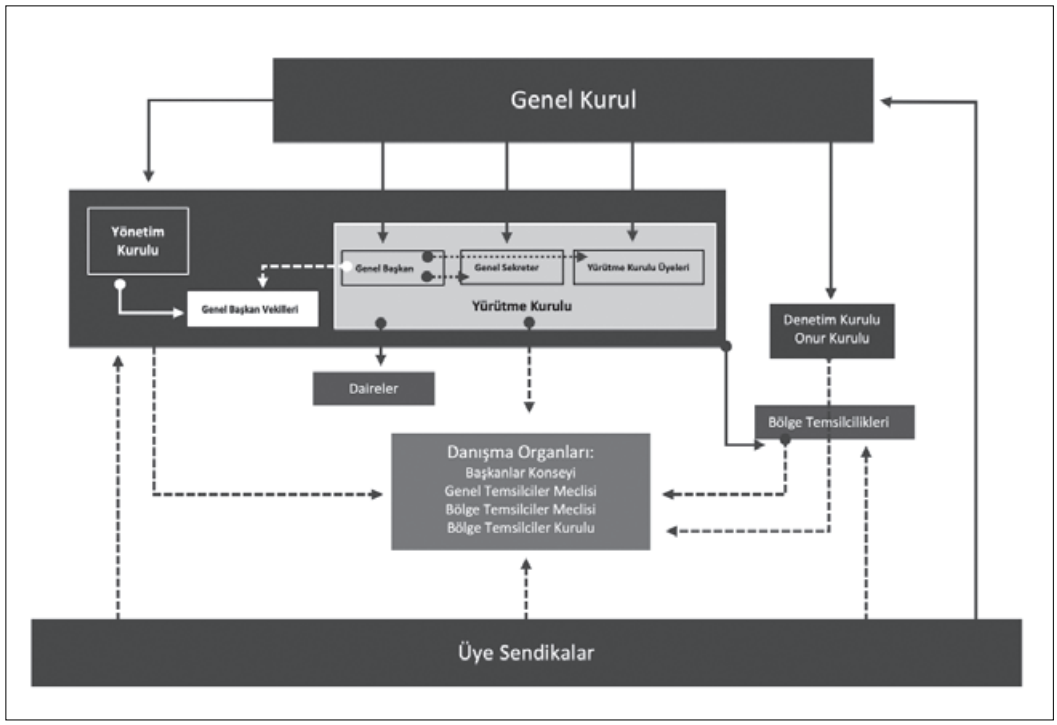

çağırabilirdi. Genel Kurul, yönetim, yürütme, denetim ve onur kurulu üyelerini gizli oyla seçiyordu.

Genel Kuruldan sonraki en yüksek karar organı olan yönetim kurulu, yürütme kurulu üyeleri ile genel kuruldan seçilen 20 asil üye ile denetim kurulu başkanından oluşuyordu. Yönetim Kurulu üyeleri DİSK üyesi sendikaların üyeleri arasından gizli oy ve salt çoğunlukla seçilmekteydi. Yönetim kuruluna seçilmek için genel kurul delegesi olma koşulu yoktu. Ayrıca "yönetim kurulu üyeliğine bir sendikadan üçten fazla üye seçilemez" hükmü söz konusuydu. Bu yöntem üye sayısı çok olan sendikaların yönetim kurulunu tek başlarına belirlemelerini engeller ve yaygın bir sendikal temsile olanak veriyordu.

Genel Başkan Vekilleri en çok üç olmak üzere Genel Başkan'ın göstereceği adaylar arasından Yönetim Kurulu kararı ile seçiliyordu. Genel Başkan seçim sırasında en az bir fazla aday göstermek zorundaydı. Genel Başkan Vekili seçilmek için Yönetim Kurulu üyesi olma zorunluluğu yoktu.

Yürütme Kurulu, Genel Başkan ve Genel Sekreter ile Genel Kurulca seçilen beş üye olmak üzere yedi kişiden oluşuyordu. Genel Kurulda beş Yürütme Kurulu üyesinin seçimi Genel Başkanın göstereceği en az iki katı kadar aday arasından yapılıyordu. Genel Başkan beş Yürütme Kurulu üyesi için iki katı aday gösteriyordu. Yürütme Kurulu üyeliğine doğrudan aday olmak mümkün değildi. Aynı durum Genel Kurulca seçilen Genel Sekreter için de söz konusuydu. Genel Sekreter DİSK Genel Kurulunda Genel Başkan'ın göstereceği en az iki aday arasından seçiliyordu.

Görüldüğü gibi DİSK Anatüzüğü genel başkana oldukça geniş yetkiler tanımaktadır. Anatüzük Genel Kuruldan seçilen Yönetim

Kurulu ile Genel Başkan'a karşılıklı yetkiler vermektedir. Genel Başkan, Yürütme Kurulu, Genel Sekreter ve Genel Başkan Vekili seçimlerinde ciddi bir güce sahiptir. Genel Başkan'ın önermeyeceği kimseler bu görevlere seçilemeyecektir. Genel Kurul ve Yönetim Kurulu da başkanın önereceği adayları seçmeyerek onu başka bir aday göstermeye zorlayabilir. Bu durum DİSK'te *merkeziyetçi bir örgütsel yapıya* işaret etmektedir.

Danışma organları DİSK'teki merkeziyetçi yapı için kısmen dengeleyici işlev görüyordu. Başkanlar Konseyi, Genel Başkan'ın başkanlığında Genel Sekreter, Yürütme Kurulu üyeleri ve üye sendikaların genel başkanlarından oluşan bir danışma kuruludur. Başkanlar Konseyi daha sonraki dönemlerde Başkanlar Kurulu olarak adlandırılan organa karşılık gelmektedir.

Genel Temsilciler Meclisi oldukça geniş temsile dayalı bir danışma organıdır. Genel Temsilciler Meclisi, DİSK'in yönetim, yürütme, denetim ile onur kurulları üyeleri, üye sendikaların yönetim ve yürütme kurulu üyeleri ve DİSK üyesi sendikaların bütün ülkedeki işyerlerinin sendika baştemsilcilerinden oluşuyordu. Bölge Temsilciler Meclisi ve Bölge Temsilcilik Kurulu, bölge temsilcilikleri düzeyinde yerel danışma organı olarak işlev görmekteydi.

DİSK Anatüzüğüne göre Yürütme Kurulu gerekli gördüğü yerlerde bölge temsilcilikleri kurup kaldırabilirdi. Bölge Temsilciliğinin kurulacağı bölgelerde üçten az DİSK üyesi sendikanın örgütü varsa temsilci Yürütme Kurulunca atanıyordu. Üç veya daha faza sendikanın o bölgede örgütü varsa bölgenin temsilcisi seçimle belirleniyordu.

Yürütme Kuruluna bağlı olarak çalışmak üzere genel merkezde uzmanlık daireleri kurulması Anatüzük hükmüydü. Yürütme Kurulu gerekli gördüğü işler için yeni

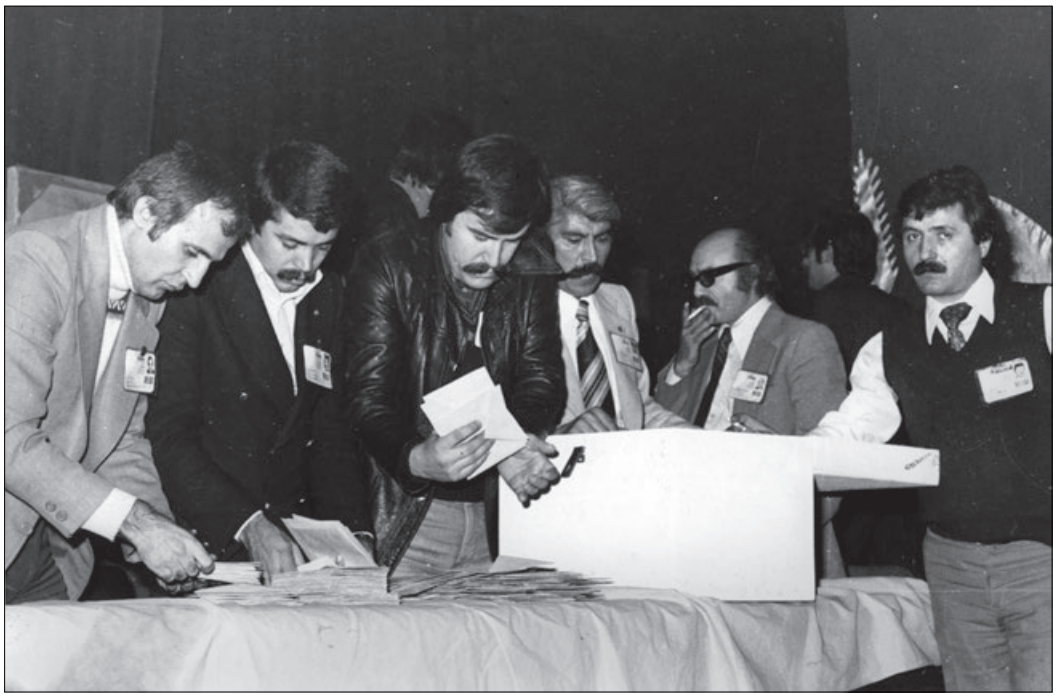

Bir DİSK Genel Kurulunda oy sayımı, DİSK Arşivi.

daireler kurmaya ve kaldırmaya yetkiliydi. Her daire bir Yürütme Kurulunun başkanlığında yürütülüyordu. Bu durum her bir Yürütme Kurulu üyesinin aynı zamanda Daire Başkanı olması anlamına geliyordu. Daire başkanlıkları için yürütme kurulunda görev dağılımı yapılıyordu.

ÖRGÜTSEL GELİŞMELER

DİSK'in 12 Mart'tan çıkış döneminde özellikle bağımsız sendikalar ve Türk-İş'ten ayrılan sendikaların katılımıyla başlayan örgütsel büyümesi 5. Genel Kurul sonrasında da devam etti. DİSK'e çok sayıda bağımsız ve Türk-İş üyeliğinden ayrılan sendika katıldı. 5. Genel Kurul arifesinde 14 sendika DİSK'e katılmıştı. 5. Genel Kurul sonrasında 1975-1977 döneminde 15 sendika daha DİSK'e katıldı. Bu dönemde DİSK'e katılan sendikalar şunlardı: Aster-İş, Bank-Sen, Besin-İş, Çağdaş Gıda-İş, Çağdaş Maden-İş, Gam-Sen, Genel-İş, Ges-İş, İlerici Deri-İş, Mab-İş, Nakliyat-İş, OLEYİS, Teknik-İş, T.İ.S.; Çağdaş Metal-İş doğrudan Maden-İş'e katıldı. Böylece 14 sendika doğrudan DİSK'e katılırken bu sayı Çağdaş Metal-İş ile 15 oluyordu. 1975-1977 döneminde bir yandan DİSK'in üye sayısında büyük bir sıçrama yaşandı, öte yandan üye sendikaların bileşimi genişledi. Çok farklı işkollarında faaliyet gösteren sendikalar DİSK'e üye oldu.

Bu katılımların en önemlisi Türk-İş üyeliğinden ayrılan ve DİSK'e katılan Genel-İş oldu. Kuruluşundan 1976'ya kadar DİSK'in en büyük sendikası Maden-İş iken Genel-İş'in katılımıyla bu durum değişti. Ayrıca DİSK, yerel yönetimler üzerinden kamuda ilk kez hatırı sayılır bir güce ulaştı. Ancak DİSK'in diğer kamu işyerlerinde örgütlenme girişimi, büyük saldırı ve engellerle karşılaştı. 5. Genel Kurul sonrasında DİSK'in büyümesi önündeki engellerden en önemlisi MC Hükümeti idi. DİSK'in kamu sektöründe örgütlenme girişimleri MC Hükümeti'nden kaynaklanan çeşitli engellerle karşılaştı. Seydişehir Alüminyum Tesisleri ve Tariş'te 1975 yılında yaşanan olaylar, DİSK'in kamuya ait işyerlerinde örgütlenmesinin siyasal iktidar eliyle engellenmesinin tipik örnekleriydi.

DİSK bir yandan nicel olarak büyürken ve giderek etkisi artan bir konfederasyon haline gelirken öte yandan DİSK'te örgütsel iç tartışmalar ve gerilimler de gündemde önemli bir yer kaplamaya başladı. Yaşanan hızlı büyüme ve değişim, 5. Genel Kurul sonrasında oldukça ciddi örgütsel sorunlar yarattı. Sendikalar ile DİSK yönetimi arasındaki sorunlar ve üye sendikaların kendi aralarındaki sorunları zaman zaman sendika içi demokrasiye zarar veren yöntemlerle çözüldü. İhraçlar, tasfiyeler ve anti-demokratik uygulamalar ortaya çıktı.

ÜYE SAYISINDA SIÇRAMA

1975-1977 dönemi DİSK'in en hızlı büyüdüğü dönem oldu. DİSK'in o dönemki belgelerinde yer alan üye sayıları tartışmalı olsa da ciddi bir nicel sıçrama yaşandığı son derece açıktır. 1975-1977 döneminde DİSK'in üye sayısına ilişkin bilgiler DİSK rapor ve belgelerinde yer almaktadır. DİSK 6. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'ndaki Örgütlenme Dairesi çalışmalarında yer alan bilgilere göre[230] DİSK'in 1977 yılı sonunda yaklaşık 600 bin üyesi vardı. Rapora göre DİSK 13

[230] 6. Genel Kurul Çalışma Raporu, ss. 245-262.

DİSK üyeleri bir eylemde, DİSK Arşivi.

Şubat 1976'da 9. kuruluş yıldönümü kutlarken üye sayısı 400 bine yaklaşıyordu.

5. Genel Kurul ile 6. Genel Kurul arasında DİSK'e 15 yeni sendikanın katıldığı vurgulanan raporda bu sendikalara ilişkin sayısal bilgilere de yer verilmektedir. Buna göre DİSK'e 1975-1977 döneminde katılan sendikaların üye sayıları şöyledir:

Bank-Sen: 10.500
Genel-İş: 100.000
Ges-İş: 10.000
İlerici Deri-İş: 750
Nakliyat-İş: 470
T.İ.S.: 10.000
Teknik-İş: 2.989
OLEYİS: 22.821

Mab-İş: 8.000
Çağdaş Maden-İş: 450
Besin-İş: 6.680
Gam-Sen: 3.400
Çağdaş Gıda-İş: 911
Çağdaş Metal-İş: 10.000
Toplam: 186.880

Böylece 5. Genel Kurul öncesinde var olan üye sayısına katılımlarla 186 binden fazla üye eklendiği ve üye sayısının 600 bin civarında olduğu belirtiliyordu. Ancak 1977 yılında DİSK'e bağlı sendikaların 600 bin civarında üyeye sahip olduğu iddiası gerçekçi görünmemektedir.

DİSK Tarihi kitabının 1. cildinde 5. Genel Kurul öncesi için yaptığımız üye tahmini 120 bin civarında idi. Bu tahminimiz aidat ödeyen üye sayısı esas alınarak genel kurul delege sayısı üzerinden hesaplanmıştı. Her ne kadar DİSK 5. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'nda üye sayısı 270 bin olarak belirtilse de bunun gerçekçi bir sayı olmadığını ortaya koymuştuk.[231]

Gerek 1. ciltte yaptığımız 120 bin tahmini gerekse Çalışma Raporu'nda yer alan 270 bin tahmini dikkate alınacak olursa 5. ve 6. Genel Kurul arasındaki 2,5 yılda iddia

[231] Aziz Çelik (Ed) (2020), *DİSK Tarihi Kuruluş-Direniş-Varoluş*, 1. Cilt, İstanbul: DİSK Yayınları, s. 489.

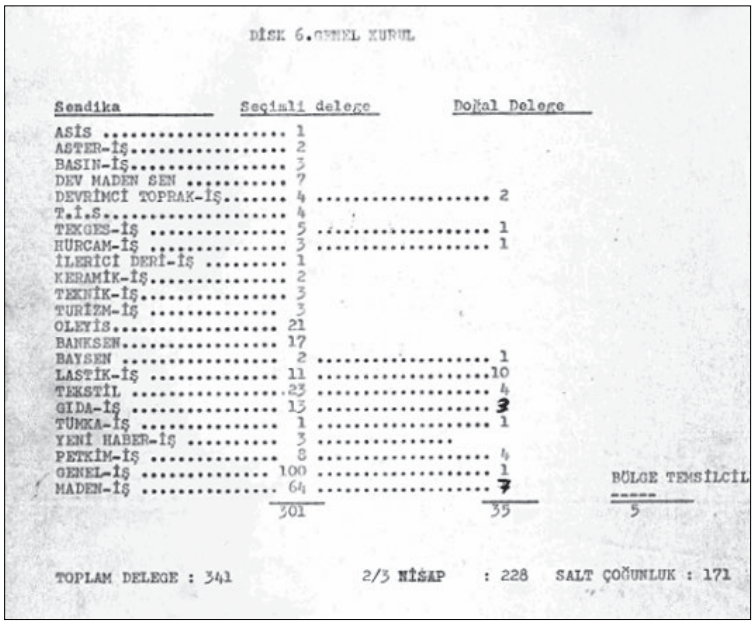

DİSK 6. GENEL KURUL

Sendika	Seçimli delege	Doğal Delege	
ASİS	1		
ASTER-İŞ	2		
BASIN-İŞ	3		
DEV MADEN SEN	7		
DEVRİMCİ TOPRAK-İŞ	4	2	
T.İ.S.	4		
TEKGES-İŞ	5	1	
HÜRCAM-İŞ	3	1	
İLERİCİ DERİ-İŞ	1		
KERAMİK-İŞ	2		
TEKNİK-İŞ	3		
TURİZM-İŞ	3		
OLEYİS	21		
BANKSEN	17		
BAYSEN	2	1	
LASTİK-İŞ	11	10	
TEKSTİL	23	4	
GIDA-İŞ	13	3	
TÜMKA-İŞ	1	1	
YENİ HABER-İŞ	3		
PETKİM-İŞ	8	4	
GENEL-İŞ	100	1	
MADEN-İŞ	64	7	BÖLGE TEMSİLCİL
	301	35	5

TOPLAM DELEGE : 341 2/3 NİSAP : 228 SALT ÇOĞUNLUK : 171

6. Genel Kurul delege listesi, TÜSTAV DİSK Arşivi.

edilen üye artışı gerçekçi değildir. 5. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda yer alan 270 bin sayısını esas alırsak DİSK'in üye sayısının 2,5 yılda 330 bin civarında artmış olması gerekir. Diğer yandan 5. Genel Kurul öncesi yapmış olduğumuz 120 bin sayısını esas alırsak DİSK'in üye sayısı 480 bin civarında olmalıdır. Bu sürede bu denli büyük bir üye artışı mümkün görünmemektedir. DİSK'e katılan 15 yeni sendikanın toplam üye sayısının 186 bin olarak ifade edildiği dikkate alınacak olursa DİSK'in üye sayısının yaklaşık 300 bin olduğu görülmektedir. Bazı sendikaların aidat ödemeyen üyeleri olsa da yine de aradaki farkın bu üyelerden oluşması mümkün değildir.

Dahası 1977 yılı sonunda 600 bin kişilik DİSK üyesi hayatın olağan akışına da aykırıdır. 1977 yılında 2,2 milyon sigortalı işçi olduğu düşünülecek olursa sigortalı işçilerin yüzde 27'den fazlasının DİSK üyesi olması gerekir. Oysa bu dönemde toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçi sayısının üst sınırının 900 bin civarında olduğu hesaplanmaktadır.[232] 900 bin civarındaki sendikalı işçi sayısının 600 bininin DİSK üyesi olması gerçekçi değildir.

DİSK üye sayısını tahmin etmenin bir diğer yolu ise genel kurul delege sayısı üzerinden yapılan hesaplamadır. DİSK Anatüzüğüne göre DİSK genel kuruluna üye sendikalar aidat ödeyen her bin üye başına bir delege ile katılmaktadır. Aralık 1977'de toplanan Genel Kurul toplam 341 delegeden oluşuyordu. [233] Bu delegelerin 40'ı (yürütme, yönetim, denetleme ve onur kurulu üyeleri ile bölge temsilcileri) Anatüzüğe göre doğal delegeydi. 6. Genel Kurula katılan ve seçimle gelen delege sayısı 301'dir. Böylece DİSK'in 1977 yılındaki üye sayısının yaklaşık 300 bin olduğunu söylemek mümkündür. Delege listesine göre Genel-İş'in 100 delegesi vardır. Bu durum örgütlenme raporunda belirtilen 100 bin üye ile uyumludur. OLEYİS'in 21 delegesi vardır. Bu durum da örgütlenme raporunda belirtilen 22,8 bin üyeye yaklaşık olarak karşılık gelmektedir.

Ancak bazı sendikaların genel kurulda örgütlenme raporunda belirtilen üye sayısına oranla daha az delege ile temsil edildikleri görülmektedir. Örneğin Mab-İş'in beyan ettiği 8 bin üyesine karşılık 7 delegesi vardır. T.İ.S. 10 bin üye beyan etmesine karşın 4 delege ile, Ges-İş (Tekges-İş) 10 bin üye beyan etmiş olmasına rağmen

[232] Aziz Çelik (2019), "Türkiye'de Çalışma İlişkilerinde Kurumsallaşma: 1960-1980", *Çalışma İlişkileri Tarihi*, editör Ahmet Makal, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, s. 179.

[233] TÜSTAV DİSK Arşivi'nde bulunan 6. Genel Kurul tutanağı Genel Kurul delege listesine göre ise genel kurul delege sayısı 339'du.

5 delege ile temsil edilmiştir. Öte yandan genel kurul yazışmalarından Tekges-İş'in üye sayısının 10 bin değil 4 bin 538 olduğu anlaşılmaktadır.[234] Böylece bazı sendikaların üye sayılarının örgütlenme raporunda abartılı olarak yazılmış olduğunu söylemek mümkündür.

Kuşkusuz delege sayısına göre tahmin edilen üye sayısının bazı sorunları ve tartışmalı yanları bulunmaktadır. Bunlardan biri üye sayısı ile aidat ödeyen üye sayısının farklı olabilmesidir. Nitekim kimi sendikalarda bu duruma rastlanmaktadır.

Bir diğer sorun ise mali durumu iyi olan sendikaların delege sayısının üye sayısını tam olarak yansıtması, mali durumu yetersiz olan sendikaların ise fiili üye sayısına göre daha az delege ile temsil edilme ihtimalleridir. Ancak bu sorunlara rağmen delege sayısı üzerinden yapılan hesaplamanın gerçek duruma oldukça yakın olduğunu söylemek mümkündür.

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'na göre DİSK 1967'de yaklaşık 30 bin üye ile kurulmuştu. Böylece DİSK, 10 yılda yaklaşık 10 katı büyüyerek 1977 yılı sonunda 300 bin üyeyi aşan bir örgüt durumuna ulaşmış oldu. DİSK'in dönem boyunca yayımlanan rapor ve belgelerinde yer alan 600 bin üye iddiası gerçekçi olmasa da karşılaştığı büyük engellere rağmen üye sayısını 10 yılda 10 kat artırmış olması büyük bir başarı olarak not edilmelidir.

[234] Tekges-İş'in 9.12.1977 tarihli DİSK Genel Merkezine yazdığı yazı, TÜSTAV DİSK Arşivi.

Örgütlenme Politikası ve Çalışmaları

Örgütlenmede Merkezileşme ve Koordinasyon

DİSK'in örgütlenme çalışmaları 5. Genel Kurul sonrasında merkezî ve kurumsal hale gelmeye başladı. Genel Kurulun hemen sonrasında 11-14 Temmuz 1975 tarihlerinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısında, örgütlenmede izlenecek ortak ilkeleri de karar bağlandı. Bu kararlar örgütlemenin merkezî bir şekilde yürütülmesi ve üye sendikalarının olanaklarının birleştirilmesi anlayışına dayanıyordu. Yönetim Kurulunun bu toplantısında DİSK üyesi sendikaların anatüzükleri açısından bütünleşmesinin sağlanması için Yürütme Kuruluna görev ve yetki verilmesine karar verildi.

Mayıs 1976'da yapılan Gönen Konferansı'nda benimsenen örgütlenme konusundaki raporda, DİSK'in sendikaların örgütlenme çalışmalarını koordine etmesi ve denetlemesi gerektiği belirtildi. Ayrıca DİSK Örgütlenme Dairesinin kurulması gerekliliği vurgulandı. Alınan bu kararlar doğrultusunda, Gönen Konferansı'ndan birkaç ay sonra, Ekim 1976'da Sıtkı Coşkun ve Bingöl Erdumlu DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı olarak atandı.

5. Genel Kurul sonrası örgütlenmede artan merkezileşme ve koordinasyon, ekonomik olarak güçsüz sendikalara örgütlenme için kaynak aktartılmasını da içeriyordu. Örneğin DİSK Yürütme Kurulu, 30 Mayıs 1975 tarihli toplantısında Devrimci Toprak-İş'in Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği'ndeki işçilerin örgütleme kampanyasında öbür

sendikalara üye işçilerin istifaları için gerekli noter giderinin karşılanmasını sağlamak üzere, bu sendikaya 30.000 lira borç verilmesine karar verdi.

1 Milyon Üye Kampanyası

Gönen Konferansı'nı takiben DİSK genel merkezinde toplanan DİSK üyesi sendikaların örgütlenme ile ilgili Yürütme Kurulu üyeleri DİSK'in 1978'de 1 milyon üyeye ulaşması için gerekli çalışmaların yapılmasını kararlaştırdı. Bu çerçevede Türk-İş'ten ayrılarak DİSK'e katılmak isteyen işçilerin, bu istekleri hemen değerlendirilecek, DİSK bünyesinde örgütlenmeleri hızlandırılacaktı. Sendikalar arasındaki dayanışma daha da pekiştirilecek, her ilde mekân ve kadro birliği sağlanacaktı. Ayrıca, 500 bine ulaşan DİSK üye sayısının 1978'de yapılacak olan DİSK Genel Kuruluna kadar 1 milyona çıkarılması için kampanya açılmasına karar verildi.[235]

[235] DİSK Ajansı, 20 Temmuz 1976.

DİSK'in 1 milyon üye kampanyası, *DİSK* dergisi kapağı, Sayı 32, Şubat 1977.

Üye Sendikalar

DİSK, 1975-1980 döneminde hem üye sendika hem de üye sayısı olarak hızla büyüdü. 5. Genel Kurul öncesinde olduğu gibi sonrasında da hızlı bir büyüme gerçekleşti. Çok sayıda bağımsız sendika ile Türk-İş'ten ayrılan bazı sendikalar DİSK üyesi oldu. DİSK bu dönemde Türkiye'nin önemli bir sendikal çekim merkezi haline geldi. Sendikal harekette artık rakipsiz bir Türk-İş yoktu. Giderek güçlenen bir seçenek olarak DİSK vardı.

DİSK'e üye olan sendikaların bir bölümü aynı işkolundaydı. DİSK Anatüzüğü gereği bunları birleşmeleri yönünde çalışmalar yapıldı. Birleşme ve katılımlar sonucunda 1977 sonuna gelindiğinde DİSK'in toplam 23 üye sendikası vardı. 5 sendika ile kurulan DİSK 10 yılda 23 üye sendikayı bünyesinde toplamıştı. DİSK'e bağlı sendikaların üye sayısı arasında büyük bir asimetri göze çarpıyordu. Üye sayısının ezici çoğunluğu 5 sendikada toplanmıştı. Bunlar Genel-İş, Maden-İş, Tekstil, OLEYİS ve Bank-Sen'di. Genel-İş yaklaşık 100 bin üyesi ile DİSK'in en büyük sendikası haline gelmişti. Toplam üye sayısının yaklaşık üçte biri Genel-İş üyelerinden oluşmaktaydı. Genel-İş'i yaklaşık 65 bin üye ile Maden-İş takip ediyordu.

Bu hızlı büyüme beraberinde yeni dinamikleri ve sorunları da getirdi. DİSK Anatüzüğünün aynı işkolunda birden çok sendikanın üyeliğine izin vermesi bunun başlıca nedenleri arasında yer aldı. Yeni başvuran sendikaların üyeliği kolay bir şekilde gerçekleşti ancak üyelik sonrası yine Anatüzüğün hükmü gereğince birleştirme

çalışmaları sancılı oldu ve tartışmalara yol açtı. Birleşme sürecinde alınan kararları doğru bulmayan veya uygulamayan sendikalarla DİSK arasında gerilimler yaşandı. DİSK üyeliği askıya alınan, ihraç edilen ve üyeliği düşen sendikalar oldu. Birleşme sürecinde tartışmalar ve farklılıklar nedeniyle kimi sendika yöneticilerinin ihracı gündeme geldi.

Tablo 3: DİSK Üyesi Sendikaların Listesi (Aralık 1977, 6. Genel Kurula Katılan Sendikalar)

Sendika
ASİS
Aster-İş
Bank-Sen
Basın-İş
Baysen
Dev Maden-Sen
Devrimci Toprak-İş
Genel-İş
Gıda-İş
Hürcam-İş
İlerici Deri-İş
Keramik-İş
Lastik-İş
Maden-İş
OLEYİS
Petkim-İş
T.İ.S.
Tekges-İş
Teknik-İş
Tekstil
Turizm-İş
Tümka-İş
Yeni Haber-İş

Kaynak: TÜSTAV DİSK Arşivi, 6. Genel Kurul sendika delege listesi

Öte yandan hızlı genişleme, farklı siyasi eğilimlere sahip sendika yöneticilerini DİSK çatısı altında biraraya getirdi. DİSK, TİP'i kuran sendikacılar tarafından kurulmuş ve uzun yıllar bu sendikacılar DİSK'te etkin olmuş iken, 1975 sonrasında gerek Türk-İş'ten ayrılan ve gerekse bağımsız sendikaların DİSK'e üyeliği ile DİSK'li sendikacıların ve işçilerin siyasal bileşimi çeşitlendi. Öte yandan TİP'in son dönemlerinde ve kapatılmasından sonra, geçmişte TİP'te birlikte hareket eden sendikacılar arasında da farklılaşmalar yaşanmaya başladı. 1974 ve 1975 sonrasında 1. TİP'te yer kadroların bir bölümü tarafından yeni sosyalist partiler kurulurken, yeni sosyalist partilere eleştirel yaklaşan devrimci ve sosyalist oluşumlar da yeniden güç kazanmaya başladı. 12 Mart'ın etkisinin zayıflamasıyla birlikte, sol bir bütün yeniden ivme kazanmaya başladı. Bütün bu gelişmeler DİSK içindeki örgütsel iklime ve ilişkilere kaçınılmaz olarak yansıdı. Dönemin sert siyasal iklimi ve gerilimi DİSK içi ilişkilerde kendini gösterdi.

DİSK BÜYÜYOR: YENİ ÜYE SENDİKALAR

5. ve 6. Genel Kurullar arasında DİSK üyeliğine kabul edilen sendikalar sırasıyla şöyledir: Teknik-İş, Çağdaş-Gıda-İş, Mab-İş, Ges-İş, Genel-İş, Besin-İş, Çağdaş Maden-İş, Gam-Sen, Nakliyat-İş, T.İ.S., Aster-İş, Bank-Sen, İlerici Deri-İş ve OLEYİS. Ayrıca Çağdaş Metal-İş sendikası doğrudan DİSK Maden-İş'e katılma kararı aldı. Böylece 15 sendika DİSK bünyesine katılmış oldu. İplik-İş ve Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e üyelik başvuruları ise reddedildi.

GENEL-İŞ'İN DİSK'E KATILMASI

22 Nisan 1962'de kurulan ve uzun yıllar boyunca Türk-İş üyesi olarak kalan Türkiye Genel Hizmet İşçileri Sendikası (Genel-İş),

Genel-İş'in DİSK'e katılma kararı aldığı Genel Kurulunda Türkler ve Baştürk birarada.

5 Haziran 1976 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 9 Haziran 1976 tarihinde DİSK'e bildirildi. Genel-İş, DİSK Yönetim Kurulunun 11-12 Haziran 1976 günlü toplantısında aldığı karar ile DİSK üyeliğine kabul edildi.

Bu dönemde DİSK üyelikleri açısından en önemli gelişme Türk-İş üyesi Genel-İş'in Türk-İş'ten ayrılması ve bir süre bağımsız faaliyet gösterdikten sonra DİSK'e katılmasıdır. O dönemde Genel-İş, bir yandan Türkiye'nin en büyük sendikalarından biriydi. Öte yandan kamuda (yerel yönetimlerde) örgütlü bir sendikaydı. Böylece bir yandan DİSK'in üye sayısında bir sıçrama yaşanacak, öte yandan kamuda çok geniş örgütlülüğü olan bir sendika DİSK üyesi olacaktı.

Genel-İş Merkez Yönetim Kurulunun DİSK'e katılma kararı, USTE Arşivi.

Genel-İş, Türk-İş içinde sosyal demokrat diye bilinen sendikalar arasında üye sayısı itibarı ile en büyüklerinden biriydi. 1973 ve 1975 arasında DİSK'e katılma kararı almış sendikaların yönetimleri de büyük ölçüde sosyal demokrat olarak biliniyor ve Bülent Ecevit'in liderliğindeki CHP'yi destekliyorlardı.

Genel-İş Merkez Yönetim Kurulu'nun 26 Haziran 1975'te İstanbul'da yapılan toplantısında Merkez Yürütme Kurulu'nun Türk-İş üyeliğinden ayrılma önerisi oybirliğiyle kabul edildi. Bu kararın 8 maddelik bir gerekçesi vardı. Bu gerekçede özetle, ekonomik sosyal ve siyasal bunalım patlama noktasına gelmesine rağmen Türk-İş'in sınıf bilincinden uzak biçimde suskun kalması, birçok nedenle sınıf mücadelesini zaafa uğratması, sömürü düzeninin yıkılarak işçi sınıfının öngördüğü toplum düzenini kurmada işçi sınıfına düşen tarihsel görevi göz ardı etmesi, sermaye ve çıkar çevreleriyle içli dışlılığını sürdürerek uzlaşmacılığını kanıtlaması, sınıf bilinci eğitimini amaçlayan programları sabote etmesi, tarafsızlık güttüğünü iddia ettiği halde sürekli olarak kapitalist kuruluşlardan yana tavır koyması, demokratik kitle örgütleriyle hiçbir eylem ve ilke birliğine girmemesi, MC iktidarının aklını başına getirecek hiçbir ciddi

eylem ve işlemde bulunmaması eleştirilerine yer veriliyordu. Merkez Yönetim ve Yürütme Kurullarının kararı ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan bölgesel toplantılarda üyelere anlatılırken tabanın da bu karardan yana olduğu saptanması üzerine olağanüstü genel kurul kararı alındı. Genel-İş'in Olağanüstü Genel Kurulu 3 Ağustos 1975'te Ankara'daki Stat Sineması'nda toplandı. Toplantıya katılan 226 delegeden 223'ünün oyuyla Türk-İş'ten ayrılma kararı verildi.

Faaliyetlerini yaklaşık 10 ay bağımsız olarak sürdüren Genel-İş, 5 Haziran 1976'da bir Olağanüstü Genel Kurul daha yaptı. Delegelerin aldığı DİSK'e üye olma kararı, hazır bulunanların uzun süren alkışlarıyla karşılandı. Sendikanın 9 Haziran 1976'da iletilen üyelik başvurusu DİSK tarafından 11-12 Haziran 1976'da yapılan Yönetim Kurulu toplantısında kabul edildi. Bu sırada Genel-İş, 130 bin üyesi bulunduğunu, bu üyelerden 83 bininin belediyelerde çalışanlardan, 54 bininin de kapıcı ve kaloriferciler oluştuğunu açıklıyordu.

Genel-İş'in üyeliğinin ardından Yönetim Kurulunun 21-22 Eylül 1976 tarihli toplantısında Genel Başkan Kemal Türkler'in açık bulunan bir Genel Başkan Vekili seçimi için Tüzüğün 34.maddesinin (b) fıkrası uyarınca Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıkları'ı aday olarak gösterdiğini bildiren yazısı üzerine gizli oyla yapılan ve 17 üyenin katıldığı seçim sonucunda Abdullah Baştürk Genel Başkan Vekilliğine seçildi. DİSK Tüzüğü Genel Başkan Vekillerinin Yönetim Kurulunca seçilmesine olanak tanıyordu. Böylece Baştürk henüz Genel Kurul toplanmadan DİSK Genel Başkan Vekili seçildi.

OLEYİS'İN ÜYELİĞİ

17 Nisan 1947 tarihinde Garsonlar Cemiyeti olarak kurulan sendika, izleyen yıllarda farklı şehirlerde kurulan aynı adlı sendikaları bir araya getiren bir federasyona dönüştü. Sendika, kuruluşundan 4 yıl sonra 1951 yılında adını Türkiye Otel, Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası olarak değiştirdi. 1952 yılında Türk-İş'in kurucuları arasında yer aldı. 1969 yılında federasyonun yerine milli tip sendika haline gelerek Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri

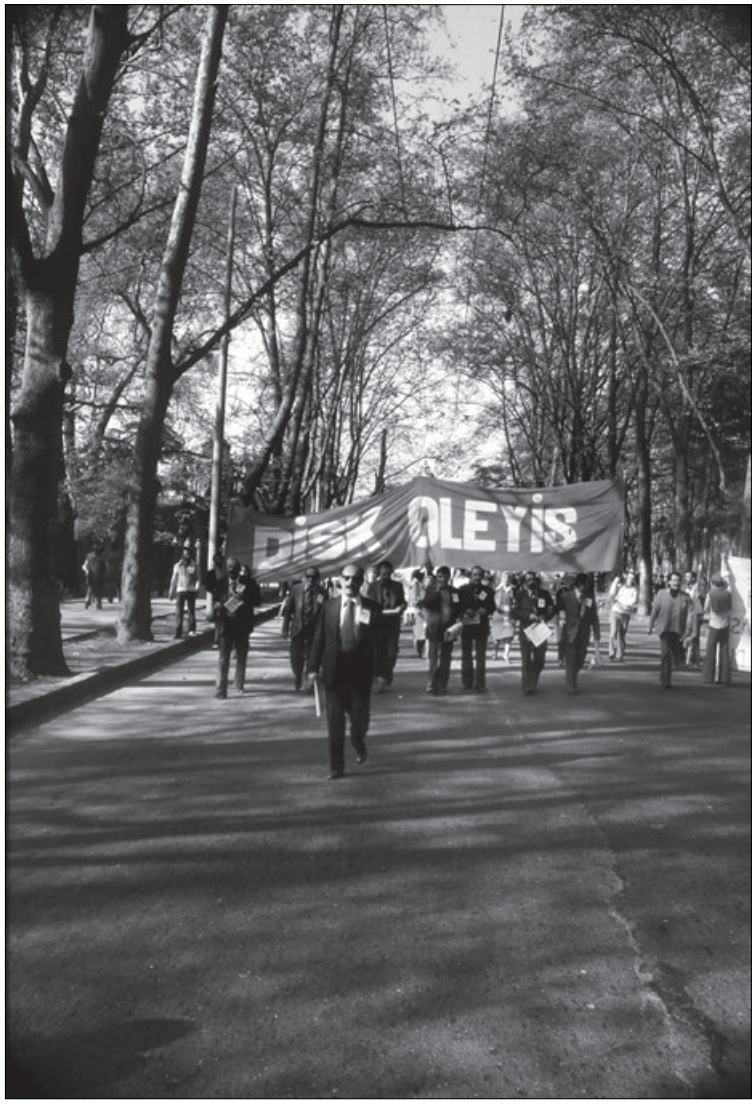

OLEYİS üyeleri bir yürüyüşte, DİSK Arşivi.

Sendikası (OLEYİS) adını aldı. OLEYİS 10 Eylül 1977 tarihli genel kurulunda DİSK'e oybirliğiyle üye olmayı kararlaştırdı. DİSK Yönetim Kurulunun 22 Eylül 1977 tarihli kararı ile OLEYİS 10 Eylül 1977 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul edildi. Üyeliğe kabul edildiği tarihte aidat ödeyen üye sayısı 22 bin 821 olarak bildirildi.

Yürütme Kurulu 30 Mayıs 1977 tarihli toplantısında OLEYİS'in DİSK'e üye olmasıyla ilgili yaklaşımı etraflıca incelemiş ve OLEYİS yetkilileriyle DİSK yetkilileri arasında bir protokol yapılmasını kararlaştırmıştı. Bu protokolde OLEYİS'in DİSK'e üyeliğine ilişkin genel kurul yapma ve DİSK üyesi Turizm-İş ile aralarında bazı konularda veya işyerlerinde çıkacak problemlerin DİSK Yürütme Kurulu kararıyla çözümlenmesi için hükümler konuldu.

Yürütme Kurulu 1 Haziran 1977'de Yürütme Kurulunun 30 Mayıs 1977 günlü kararı doğrultusunda OLEYİS yetkilileriyle imzalanan protokolün onaylanmasına, ayrıca Turizm-İş ile OLEYİS arasında Dedeman Oteli ile ilgili konunun çözümü için Fehmi Işıklar'a yetki verilmesine, OLEYİS'in işkolu toplu sözleşme yetki istemine karşı daha önce yapılmış bulunan DİSK üyesi Turizm-İş sendikasının itirazının geri aldırılmasına, OLEYİS ile Turizm-İş sendikasının aynı işyerinde örgütlenme çatışmasına girmemek ve herhangi bir işyerinde örgütlenmeye daha önce başlamış sendikaya diğerinin yardımcı olması konusunda her iki sendikaya yazı yazılmasına karar verdi. Bu gelişmelerden sonra Yönetim Kurulu 22 Eylül 1977 tarihinde OLEYİS'in DİSK'e üye olarak kabulüne oybirliği ile karar verdi.

Üye Olan Diğer Sendikalar

1975-1977 döneminde DİSK'e üye olan diğer sendikalar ise aşağıdaki gibidir:

Teknik-İş (Türkiye Ticaret, Banka, Sigorta, Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası): 1971'de Ankara'da kurulan Teknik-İş, 19-20 Ekim 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 21 Ekim 1975 tarihinde DİSK'e bildirildi. Teknik-İş, DİSK Yönetim Kurulunun 3-4 Aralık 1975 tarihli toplantısında alınan karar ile DİSK üyeliğine kabul edildi. Teknik-İş'in üyeliğe kabul edildiği tarihteki üye sayısı 3 bin 634, aidat ödeyen üye sayısı ise 2 bin 989 olarak belirtilmişti.

Çağdaş Gıda-İş (Türkiye Çağdaş Gıda Sanayii İşçileri Sendikası): 5 Haziran 1975'te Sigara-İş adıyla kurulan sendika, 21 Eylül 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulunda adını Çağdaş Gıda-İş olarak değiştirdi ve DİSK'e katılma kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulu 3-4 Aralık 1975 günlü toplantısında aldığı karar ile Çağdaş Gıda-İş sendikasını DİSK üyeliğine kabul etti. Üyeliğe kabul edildiği tarihte Çağdaş Gıda-İş'in üye sayısının bin 863 ve aidat ödeyen üye sayısının 911 olduğu bildirildi.

Mab-İş (Maden Arama Bilumum İşçileri Sendikası, daha sonra Dev Maden-Sen): 25 Haziran 1959'da kurulan Mab-İş, 30 Kasım 1975'te yapılan Genel Kurulu ile DİSK'e katılma kararı aldı. 2 Aralık 1975'te DİSK'e katılma başvurusu yaptı. DİSK Yönetim Kurulunun 3-4 Aralık 1975 günlü toplantısında aldığı karar ile Mab-İş sendikası DİSK üyeliğine kabul edildi. Mab-İş'in üyeliğe kabul edildiği tarihte üye sayısının 17 bin, aidat ödeyen üye sayısının ise 8 bin olduğu bildirildi. Mab-İş, 20-21 Kasım 1976

Teknik-İş üyeleri 1 Mayıs 1976'da, DİSK Arşivi.

tarihlerinde yaptığı Genel Kurulda adını Dev Maden-Sen olarak değiştirdi. Dev Maden-Sen'in 20-21 Kasım 1976 günleri toplanan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararının yenilenmesi üzerine DİSK Yönetim Kurulu da 20-21 Aralık 1976 tarihli toplantısında Dev Maden-Sen'in (eski Mab-İş) DİSK'e üye olarak kabulüne karar verdi.

Ges-İş (Türkiye DSİ, Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası): 2 Şubat 1961'de kurulan ve Türk-İş üyesi olan sendika. Ges-İş, 2 Kasım 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Katılma kararı 6 Aralık 1975'te DİSK'e bildirildi. Ges-İş, DİSK Yönetim Kurulunun 3 Aralık 1975 tarihli kararı ile DİSK üyeliğine kabul edildi. Üyeliğe kabul edildiği tarihte Ges-İş'in üye sayısı 10 bin olarak bildirildi.

Besin-İş (Türkiye Et, Ekmek ve Besin Sanayii İşçileri Sendikası): 1958'de kurulan sendika 8 Aralık 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulu'nda DİSK'e katılma kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulu, 11-12 Haziran 1976 tarihli kararı ile Besin-İş sendikasını 8 Aralık 1975 tarihinden geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul etti. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye sayısı 7 bin 500 ve aidat ödeyen üye sayısı 6 bin 800 olarak bildirildi.

Çağdaş Maden-İş (Türkiye Çağdaş Maden İşçileri Sendikası): 23 Mayıs 1976 tarihinde yapılan Genel Kurulunda oybirliği ile DİSK'e üye olma kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulunun 11-12 Haziran 1976 tarihli kararı ile Çağdaş Maden-İş'i DİSK üyeliğine kabul etti. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye sayısı 2 bin 563 ve aidat ödeyen üye sayısı ise 450 olarak bildirildi.

Gam-Sen (Türkiye Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası): 23 Şubat 1975'te banka ve sigorta işkolunda faaliyet göstermek üzere İstanbul'da Türkiye Garanti Bankası AŞ Mensupları Sendikası adıyla kuruldu. Sendikanın 1. Olağanüstü Genel Kurulu

Ges-İş logosu

T.İ.S. üyeleri 1 Mayıs 1976'da.

24 Nisan 1976'da yapıldı ve Genel Kurulda adını Türkiye Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası olarak değiştirerek DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar DİSK'e 29 Nisan 1976'da bildirildi. DİSK Yönetim Kurulu 11 Haziran 1976 günlü kararı ile Gam-Sen'in DİSK üyeliğine kabul etmiştir. Gam-Sen'in DİSK üyeliği oylamasına 23 kişi katıldı ve 1 çekimser oy kullanıldı. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye sayısı 3 bin 400 olarak bildirildi.

Nakliyat-İş (Türkiye Devrimci Deniz ve Kara Nakliyat İşçileri Sendikası): 17 Haziran 1975'te kurulan sendika 30 Aralık 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar DİSK'e 2 Aralık 1975 tarihinde bildirildi. Nakliyat-İş sendikası DİSK Yönetim Kurulunun 11 Haziran 1976 tarihli kararı ile DİSK üyeliğine kabul edildi. Nakliyat-İş'in DİSK üyeliği oylamasına 23 üye katıldı ve 4 karşıt oy kullanıldı. Üye kabul edildiği tarihte, sendikanın üye sayısı 470 olarak bildirildi.

T.İ.S. (Türkiye Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası): 1963'te kurulan bağımsız sendika. T.İ.S.'in 19 Ağustos 1976 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 23 Ağustos 1976 tarihinde DİSK'e bildirildi. TİS, DİSK Yönetim Kurulunun 10 Eylül 1976 günlü kararı ile DİSK üyeliğine kabul edildi. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye sayısı 10 bin devamlı ve 20 bin mevsimlik geçici olmak üzere 30 bin; aidat ödeyen üye sayısı ise 10 bin olarak bildirildi.

Aster-İş (Askeri Tersane ve Askeri İşyerleri İşçileri Sendikası): 16 Haziran 1975'te kurulan Aster-İş, 29 Ağustos 1976 tarihinde yapılan 1. Olağanüstü Genel Kurulunda oybirliği ile DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 10 Eylül 1976'da DİSK'e bildirildi. Aster-İş sendikası DİSK Yönetim Kurulunun 10 Eylül 1976 günlü kararı ile DİSK üyeliğine kabul edildi.

Bank-Sen üyeleri bir yürüyüşte, DİSK Arşivi.

Bank-Sen (Türkiye Devrimci Banka, Büro, Borsa ve Sigorta İşçileri Sendikası) 12 Nisan 1972'de kurulan Bank-Sen, 30-31 Ekim-1-2 Kasım 1976 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 11 Kasım 1976'da DİSK'e bildirildi. Bank-Sen, DİSK Yönetim Kurulunun 12 Kasım 1976 günlü kararı ile 30 Ekim 1976 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul edildi. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye ve aidat ödeyen üye sayısı 10 bin 500 olarak bildirildi.

Türkiye İlerici Deri-İş (Kundura Sanayii, Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya Yapımı, İmalat ve Debagat İşleri, Bağırsak İşleme Yerleri Kürkçülük ve Tutkal Sanayi İşçileri Sendikası): 10 Nisan 1976'da kurulan sendika, 10 Nisan 1977 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar 21 Nisan 1977 tarihinde DİSK'e bildirildi. DİSK Yönetim Kurulunun 1-2 Temmuz 1977 tarihli toplantısında, İlerici Deri-İş'in, üyelik kararı aldığı tarihten itibaren DİSK'e üyeliğine kabul edilmesine karar verildi. Üyeliğe kabul edildiği tarihte sendikanın üye sayısı 750, aidat ödeyen üye sayısı ise 450 olarak bildirildi.

Birleştirilen Sendikalar ve Yaşanan Sorunlar

DİSK'in üye sayısının hızla büyümesi beraberinde bir dizi sorunu da getirmiştir. Bunlardan biri de aynı işkolundaki sendikaların birleştirme sürecinde ortaya çıkan görüş farklılıkları, sendikal demokrasi açısından tartışmalı olan müdahalelerdir. Bu tartışma ve sorunlar DİSK'in 1975 sonrası döneminde iç gerilimleri artırdı. DİSK'in Anatüzüğü aynı işkolunda birden çok sendikanın üyeliğine olanak vermekle birlikte daha sonra Anatüzük'te öngörülen bir birleştirme süreci uygulanıyordu. DİSK'e katılımların bir bölümü üye sendikalarla birleşme veya onlara katılma şeklinde iken

İlerici Deri-İş amblemi.

Anatüzüğe Göre Sendikaların Birleştirilmesi

DİSK Anatüzüğünün 14. maddesi

Madde 14–Aynı işkolunda birden fazla DİSK üyesi Sendikanın belirli bir süre içinde birleştirilmesi için, DİSK Yürütme Kurulunca özel bir BİRLEŞTİRME KOMİSYONU kurulur. Ve belirli birleştirme süresi Yürütme Kurulunca saptanır.

BİRLEŞTİRME KOMİSYONU: Birleştirilmesi gerekli üye sendikaların yöneticilerinden gerekli açıklamayı alır. Bu sendikaların durumunu bizzat tetkik eder. Ve en iyi birleştirme formülünü bir raporla DİSK Yürütme Kuruluna bildirir. Yürütme Kurulu formül gereğince birleşme konusunda ilgili sendikalara gerekli bildirimi yapar. İlgili sendika başkanları en geç iki hafta içinde DİSK'e cevap vermekle yükümlüdür. Bundan kaçınan sendikanın, birleşme konusundaki DİSK teklifine (Hayır) cevabı verdiği anlamında kabul edilir.

Birleşme konusundaki DİSK tarafından önerilen formüle (Hayır) diyen sendika kendiliğinden DİSK üyeliğini, (Hayır) cevabını verdiği andan veya cevapsız olarak geçirdiği iki haftalık sürenin bitiminden başlıyarak yitirir ve DİSK'ten ayrılmış olur.

Birleşme formülü hakkındaki DİSK Yürütme Kurulu yetkilileri ile kendiliğinden DİSK üyeliğinden ayrılan sendikanın DİSK dışında hukuki yollardan hak arama yetkisi saklıdır. İlgili sendikaların iki haftalık cevap verme süresi, ilgili sendikaların teklifi ile nedeni olumlu görüldüğünde, DİSK Yürütme Kurulunca uzatılabilir.

Kaynak: DİSK (1975), V. Genel Kurulda Kabul Edilen Değişikliklerle DİSK Ana Tüzüğü, İstanbul: DİSK Yayınları No: 18.

bir bölümü ise önce DİSK'e üyeliği sonra o işkolunda diğer sendikayla birleşme şeklinde gerçekleşiyordu. 1975-1977 döneminde gerçekleşen birleştirmeler çok tartışıldı ve etkileri uzun süre devam etti. Bu birleştirmelerde yaşanan anti-demokratik müdahaleler 6. Genel Kurulda çokça eleştirildi ve Genel Kurulda alınan "tasfiyecilik" konulu karar bu tip sorunlu birleştirmelerinin tekrarlanmaması için gündeme geldi.

5. Genel Kurul sonrasında DİSK Yürütme Kurulu kararı ile Anatüzüğün 14. maddesi gereğince kurulan Birleştirme Komisyonları 13 birleştirme kararı verdi. Bu birleştirme kararlarının bir bölümü sorunsuz uygulanırken bazı birleştirme kararları DİSK içinde ciddi tartışmalara yol açtı. Birleştirme Komisyonlarının kararlarına uymayan sendikaların üyeliği Anatüzük gereği düştü.

DİSK bu dönemde hızla büyüyordu. Bir yandan kendi içindeki sendikaların örgütlenmedeki başarılarıyla birlikte büyüyor, diğer yandan da DİSK'e yeni sendikalar katılıyor ve davet ediliyordu. Doğal olarak aynı işkolunda var olan sendika ile yeni gelen sendikanın tek bir çatı altında birleştirilmesi gündeme geliyordu. Birleşmelerin adil olması ve birleşmelerle daha güçlü sendikaların ortaya çıkması beklenir bir durumdur. Ancak dikkatle bakıldığında birleşme süreçlerinde ciddi anti-demokratik eğilimlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Birleştirme kararları çok tartışıldı, hatta bazıları yargı konusu bile oldu. Dönemin sol içi tartışma ve rekabetinin birleştirme sürecini de etkilediği bilinmektedir. Bu konuda ilgili sendika yayınlarında ve basında çıkan açıklamalar da bu tespiti doğrular niteliktedir. Birleştirme süreçlerinin başlı başına ayrı bir çalışma konusu olduğu kanaatindeyiz. Burada birleştirme süreçlerine ilişkin olgusal bir değerlendirme ve envanter ile yetineceğiz.

KİMYA-İŞ, PETROKİMYA-İŞ, PETROL KİMYA-İŞ VE PETKİM-İŞ'İN TARTIŞMALI BİRLEŞME SÜRECİ

DİSK'in 5. Genel Kurulu sonrasında önemli örgütsel tartışma ve sorunlarından biri DİSK'in kuruluş döneminden beri üyesi olan Türkiye Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Kimya-İş) ile DİSK'in hızla büyüdüğü 1975 yılında DİSK üyeliğine kabul edilen Türkiye Petrol ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası (Petkim-İş) ile Türkiye Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petrokimya-İş) sendikalarının birleştirilmesi süreci oldu. Bu birleştirme süreci çok tartışmalı ve gerilimli bir süreç olarak gerçekleşti ve özellikle Kimya-İş yöneticileri tarafından "tasfiyecilik" olarak eleştirildi.

Kimya-İş, 9 Nisan 1956 tarihinde İstanbul İlaç Sanayii İşçileri Sendikası adıyla kurulmuş ve daha sonra Kimya-İş adını almıştı. Türk-İş üyesi olan sendika, 18 Mart 1967'de yapılan Genel Kurulunda Türk-İş'ten ayrılma ve DİSK'e üye olma kararı aldı. Sendika Nisan 1967'de DİSK üyesi oldu.

Petkim-İş, 1965'te petrol, kimya ve lastik işkolunda faaliyet göstermek üzere Ankara'da kurulan bağımsız bir sendikaydı. Petkim-İş, 10 Ocak 1975'ten itibaren geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul edildi.

Petrokimya-İş ise 1969'da petrol arama, nakli ve satışı işkolunda faaliyet göstermek üzere İzmit'te kurulan ve 1975 yılına kadar bağımsız olan bir sendikaydı. Petrokimya-İş ise 17 Mayıs 1975 tarihinde DİSK üyeliğine kabul edildi.

DİSK Yürütme Kurulunun 10 Haziran 1975 tarihli toplantısında Kimya-İş, Petkim-İş ve Petrokimya-İş sendikalarının birleştirilmesi ile ilgili olarak Mehmet Karaca'nın Başkanlığı'nda, Kenan Akman ve Hakkı Öztürk'ten meydana gelen bir Birleştirme

Kimya-İş 'in bir eylemi, DİSK Arşivi.

Petkim-İş üyeleri, 1 Mayıs 1976'da, DİSK Arşivi.

Komisyonu kurdu.[236] DİSK Yürütme Kurulunun 21 Haziran 1975 tarihli toplantısında ise Kimya-İş, Petkim-İş ve Petrokimya-İş sendikalarının birleştirilmesi için hazırlanan Birleştirme Komisyonunun 21 Haziran 1975 tarihli kararının onaylanmasına karar verdi.

5-6 Temmuz 1975 tarihli Genel Kurulda Petrokimya-İş sendikasının kendisini feshederek DİSK'e bağlı Kimya-İş'e iltihakına karar verildi. Bu iltihak kararı Kimya-İş'in 5-6 Temmuz 1975 tarihlerindeki Genel Kurulunda kabul edilerek birleşik sendikanın adı Türkiye Petrol Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petrol Kimya-İş) olarak değiştirildi. Yeni kurulan sendikanın başkanı Kimya-İş Genel Başkanı Dinçer Doğu oldu.[237]

Bu gelişme üzerine 11-14 Temmuz 1975 tarihlerinde toplanan DİSK Yürütme Kurulu konuyu ele görüşerek bir dizi karar aldı. Toplantıda konuşulanlar DİSK karar defterine şöyle yansıdı:[238]

> Genel Başkan Kemal Türkler, geçtiğimiz yakın dönem içinde meydana gelen ve Petrokimya-İş Sendikası ve Petkim-İş Sendikası'nın birleşmeleri hakkında Birleştirme Komisyonu'nun verdiği ve Yürütme Kurulu'nca onaylanan kararın aksine Petrokimya-İş ve Kimya-İş Sendikalarının DİSK'e haber vermeden saklı olarak olağanüstü kongrelere gitmeleri, Petrokimya-İş Sendikası olağanüstü kongresinde, Kongre Başkanı Özcan Kesgeç'in DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Mehmet Kılınç ile Mehmet Karaca'ya söz vermemesi olayları ile Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı ve DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun Gıda-İş Genel Başkanı ve DİSK Genel Başkanının, Türk-İş'in İzmir'de yaptığı grevin içyüzünü açıklayan demecinin tam aksine, bu grevi öven bir demeç

[236] 10 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[237] "Petrol Kimya-İş" ve" Petrokimya-İş" maddeleri, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998. Bundan böyle *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2* olarak kaynak gösterilecektir; *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1975.

[238] 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

vermiş olması olayı ile ilgili DİSK-içi örgütsel disiplinsizlik üzerinde 2 gün önce toplantısı biten DİSK Başkanlar Konseyinde yapılan görüşmeleri de içeren bir biçimde gerekli açıklamayı yapmış ve üyeler de bu konudaki görüşlerini belirtmişlerdir.

Toplantıda alınan kararlar büyük ölçüde Petrokimya-İş ile Kimya-İş'in Petrol Kimya-İş olarak birleşmeleri hakkındadır. Toplantıda DİSK Yönetim Kurulu, birleşmenin yasal olup olmadığının saptanması için Yürütme Kuruluna yetki verdi.

Yönetim Kurulu Petrokimya-İş Genel Başkanı Yılmaz Özdemir'in kesin ihraç talebiyle DİSK Onur Kuruluna verilmesine oyçokluğu ile karar verdi. Özdemir'in Onur Kuruluna sevk gerekçeleri arasında, Yürütme Kurulu kararıyla onaylanmış Birleştirme Komisyonu kararı aksine ve Yürütme Kuruluna bilgi vermeden ve saklı olarak Olağanüstü Genel Kurul yapması; bu Genel Kurulun Anatüzük ve yasalara aykırı olduğu iddiasıyla birtakım davalar açılması ve sendikanın her türlü kuyudatına mahkemece el konulmak suretiyle Genel Kurul kararının uygulanmasına durdurma kararı verilmesi, böylece bu sendika yoluyla DİSK'e üye durumunda bulunan 3 bin işçinin DİSK dışındaki sendikaların örgütlenmesine açık ve sahipsiz bırakılması, DİSK karşısındaki güçlere DİSK'i yıpratan imkanlar kazandırması ve DİSK'i küçük düşürücü ve tüzel kişiliğini lekeleyici bir nitelik göstermesi sayılıyordu.[239]

Yönetim Kurulu aynı toplantısında, Kimya-İş Genel Başkanı Dinçer Doğu hakkında, Petrokimya-İş sendikası ile birleşme kararı almak üzere Olağanüstü Genel Kurul yapma kararını DİSK'ten saklaması ve Yönetim Kurulu üyelerinden bazılarının huzurunda DİSK Genel Kurulunun oyun oynadığı gibi birtakım suçlamalarla buna karşı kendisinin de oyun oynadığını belirleyen söz ve davranışlarının saptanmış olması gerekçesiyle bu hareketlerin DİSK Anatüzüğünün 38. maddesinde *"DİSK tüzel kişiliğine saygı gösterme"* ilkesine karşı olması nedeniyle kınama cezası talebiyle DİSK Onur Kuruluna verilmesine oyçokluğu ile karar verildi.

DİSK Yönetim Kurulunda *"Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan Kesgeç hakkında, Petrokimya-İş Sendikası'nın Kimya-İş Sendikası ile birleşme amacıyla yaptığı olağanüstü Kongresinde DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Mehmet Kılınç ve Mehmet Karaca'ya söz vermemiş olmasının, bu kişilerin DİSK karar organlarından Yürütme Kurulu Üyeleri olmaları nedeniyle DİSK'in tüzel kişiliğini bir açıdan*

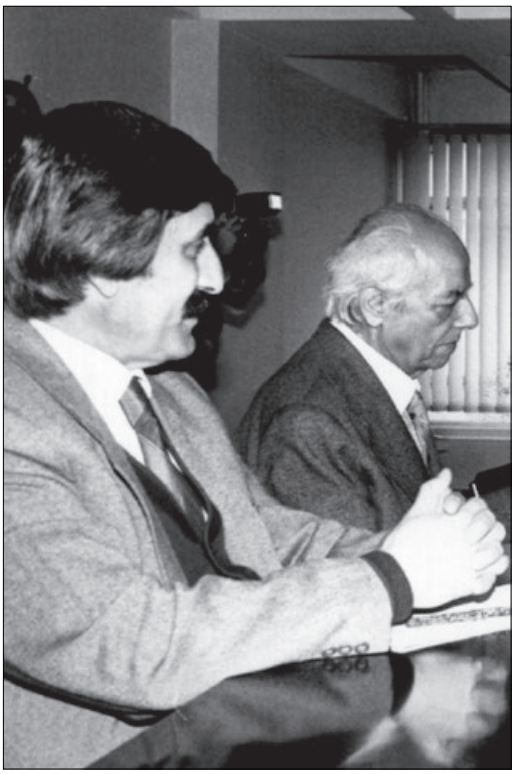

Dinçer Doğu 1990'lı yıllarda DİSK'te yapılan bir toplantıda, sağda Kemal Sülker, DİSK Arşivi.

[239] 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

temsil eden durumda bulunmalarına rağmen DİSK'i küçültücü bir davranış biçimi olması ve bu davranış tarzının Anatüzüğün 38.maddesindeki 'DİSK tüzel kişiliğine saygı gösterme' ilkesine aykırı olması nedeniyle kınama cezası istemiyle DİSK Onur Kurulu'na verilmesine oyçokluğu ile karar verildi.''[240]

Yönetim Kurulu toplantısında ayrıca *''Petrokimya-İş Sendikasının DİSK Yürütme Kurulu'nca onaylanan Komisyon kararına uymaması, DİSK Yürütme Kurulu'na bu konuda haber vermeden olağanüstü kongre toplaması ve Kimya-İş Sendikasının da DİSK'e haber vermeden saklı olarak kongre yapması olayı içinde Anatüzüğün 38.maddesindeki ilkeye aykırı davranış suçunu bizzat veya teşvik ile katılmış olan öbür görevlilerin veya kişilerin saptanması için tahkikat açılması ve bunun sonucunda gereğinin yapılması için DİSK Yürütme Kurulu'na yetki ve görev verilmesi oybirliği ile karar verildi.''*

Yönetim Kurulunun Onur Kuruluna sevk ettiği Yılmaz Özdemir hakkında 5 Ağustos 1975 gün ve 4 sayılı DİSK Onur Kurulu kararıyla 6 Ağustos 1975 tarihi itibariyle kesin ihraç kararı verildi. Bunu üzerine Yürütme Kurulu, 22 Ağustos 1975 tarihinde Yılmaz Özdemir'in de halen Petrol Kimya-İş Genel Başkan Vekili olması nedeniyle DİSK Anatüzüğünün 19. maddesi uyarınca Petrol Kimya-İş sendikasının Olağanüstü Genel Kurula götürülerek, Yılmaz Özdemir'in görevden uzaklaştırılması için bu sendikaya talimat yazılmasına bir karşı oyla ve oyçokluğu ile karar verdi

Petkim-İş ile Petrol Kimya-İş'in birleşmeleri ile ilgili olarak bundan önce Mehmet Karaca'nın başkanlığında Hakkı Öztürk ve Kenan Akman'dan kurulu Birleştirme Komisyonunun değiştirilerek yerine Genel Sekreter İbrahim Güzelce'nin başkanlığında Rıza Güven, Burhan Şahin, Kenan Akman ve Hakkı Öztürk'ten oluşan yeni bir komisyon kurulmasına karar verildi. Kemal Nebioğlu bu kararlara muhalif oy kullandı.[241]

Yürütme Kurulu Petrol Kimya-İş Genel Başkanı Dinçer Doğu tarafından Genel Başkanlığı'na hitaben yazılan 21 Ağustos 1975 tarihli yazıda geçen *''ancak bu suçlamaları yapan ve örgütümüze karşı hasmane tavır takınıp, entrikalar çeviren kişi -ne yazık ki- DİSK Yürütme Kurulu üyesidir''* cümlesi bulanan yazı ile ilgili olarak Dinçer Doğu'nun DİSK Anatüzüğünün 38. maddesi uyarınca DİSK tüzel kişiliğine saygı göstermeme ve Anatüzüğe aykırı davranış gerekçesiyle gereğinin yapılması için Onur Kuruluna sevkine karar verdi.[242]

DİSK Yürütme Kurulunun 5 Mart 1976 tarihli toplantısında Petrol Kimya-İş ile Petkim-İş'in birleştirilmelerine çalışmak ve bu konuda karar vermek üzere bir Birleştirme Komisyonu oluşturuldu.

13 Mart 1976 tarihli Birleştirme Komisyonunun kararı DİSK Yürütme Kurulunun 19 Mart 1976 günlü kararı ile aynen onaylandı. Bu karardan sonra Petrol Kimya-İş kendisini feshederek Petkim-İş'e katıldı. Yeni sendikanın adı Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası oldu. DİSK'in bu

[240] 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[241] 22 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[242] 1 Ekim 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

birleştirme kararı tartışmalara ve eleştirilere konu oldu. Birleşmeden sonra yıllarca Kimya-İş ve Petrol Kimya-İş'in Başkanlığını yürüten ve DİSK yöneticiliği yapan Dinçer Doğu geçmişte çalıştığı Hoechst fabrikasındaki tezgâhının başına döndü. Doğu'nun sendikacılıktan sonra tezgâh başına dönmesi sendikal tarihte eşine çok az rastlanan örneklerden biriydi.

Petrol Kimya-İş'in 12 bin, Petkim-İş'in ise 3 bin üyesi olması bu eleştirilerin temelini oluşturuyordu. Petrol Kimya-İş'in daha çok üyesi olmasına rağmen Petkim-İş'e katılmaya zorlanmasının gerekçesinin Petkim-İş'in Petrol Kimya-İş'ten daha fazla mal varlığı olmasına dayandırıldığı belirtiliyordu. Petrol Kimya-İş delegeleri kararı hatalı bulduklarını ancak *"örgütsel hata yapmamak için"*, güç bölünmesine meydan vermemek ve DİSK dışında kalmamak için karara evet diyeceklerini açıkladılar.[243]

Petrol Kimya-İş'in Petkim-İş'e katılmasından sonra da tartışmalar devam etti. Yürütme Kurulu, 3 Ocak 1977'de Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri (Petkim) Sendikası'yla ilgili soruşturmayı yürütmekle görevli komisyona ilaveten Genel Başkan Kemal Türkler, Genel Sekreter Mehmet Karaca, Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu ve Celal Küçük'ün de katılması ile Petrol ve Kimya Sanayi İşçileri Sendikası'nın Yürütme Kurulu üyelerinin sendikanın içinde bulunduğu anlaşmazlık durumu hakkındaki görüşlerinin teker teker saptanması için 10 Ocak 1977 tarihinde DİSK genel merkezinde bir toplantı düzenlenmesine karar verdi.

DİSK'E BAĞLI KİMYA İŞ İLE PETROKİMYA İŞ SENDİKALARI BİRLEŞTİ

DİSK'e bağlı Petrokimya-İş ile Kimya-İş Sendikası birleşerek Petrol Kimya-İş Sendikasını kurmuşlardır.

DİSK'in işçilerin birliği ilkesini gerçekleştirmek için birleştiklerini açıklayan iki sendikanın oluşturduğu yeni sendikanın Başkanlığına Dinçer Doğu getirilmiştir.

DİSK üyesi Petrokimya-İş 5-6 temmuz tarihlerinde İzmit'te, Kimya-İş Sendikası 5-6-7 temmuz tarihlerinde İstanbul'da düzenledikleri genel kurullarında birleşmeyi gerçekleştirmişlerdir.

Genel kurullarda alınan birleşme kararına gerekçe olarak yapılan açıklamada, «Emperyalist güçlerin ve emperyalist güçlerle işbirliği yapan sermaye sınıfının sömürüsüne, faşist baskılarına karşı güçlü bir direnişi sürdürmek, ülkemizdeki demokrasi mücadelesine en etkin biçimde katkıda bulunabilmek ve işçi sınıfının yaşama, çalışma koşullarını düzeltme mücadelesine bu doğrultuda güç kazandırmak amacıyla, DİSK'in ülkeleri gereği aynı işkolundaki DİSK üyesi sendikalar karşılıklı inanç ve sözlü güvene dayanan bir birleşmeyi gerçekleştirmişlerdir» denilmektedir.

DİSK bünyesi içinde aynı iş kolu kapsamına giren çeşitli illerdeki diğer sendikaların birleştirilmesi çalışmaları da sürmektedir.

KAYIP SERTİFİKA

İ.T.Ü.M.M. Fakültesi Makine bölümünden 1973 yılında almış olduğum çıkış sertifikamı kaybettim. Hükümsüzdür.

EBRAM MİRZAFİ
Nişantaşı Güzelbahçe 17/9 — İstanbul
(Cumhuriyet — 5426)

Birleşen sendikalar, *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1975.

Ancak bu toplantı sonrasında da tartışmalar devam etti. Petrol Kimya-İş eski yöneticilerinin Petkim-İş yöneticilerini eleştiren bir bildiri yayımladı. Bunun üzerine DİSK Yürütme Kurulu, eski Petrol Kimya-İş'in eski yöneticilerinin Onur Kuruluna verilmesini Mehmet Karaca'nın karşı oyu ile şu şekilde kararlaştırdı:[244]

> Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası yöneticilerinden bazılarının, Anatüzüğün ihlâl edildiği iddiası ile yaptıkları yazılı talepleri üzerine soruşturmanın sürdürüldüğü sırada talepte bulunanların da dahil olduğu M. Ali Tügen, Hüsamettin Bakan, Mehmet Atay, Cemal Polat, Necat Ökten, Dinçer Doğu, Recep Karaçay, Güngör Bedavacı, Atilla Büyükfırat, Ali Özgül ve Esat Erkut'un birlikte imzaları ile çıkardıkları dört sayfalık ve 'Petrol Kimya İşçileri Görev Başına' başlığı taşıyan matbu olarak bol miktarda bastırılıp dağıtılmış bir bildiride, adı geçen sendika yöneticilerinin '...

[243] *Yürüyüş*, Sayı 63.

[244] 11 Nisan 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç.

yavuz hırsızlar...', 'sendikamızın başına çöreklenmiş çeteyi alaşağı etmek...' gibi tabirlerle suçlanmakta olduğu saptandığından, bu bildiride adı ve imzası bulunanların,

a) Kesin ihraç talebi ile DİSK Onur Kuruluna verilmelerine,

b) Adı geçen sendikaya, bu nedenden kesin ihraçları için sendika Onur Kuruluna verilmeleri hakkında talimat yazılmasına,

c) Adı geçen sendika tarafından bu konunun tabandaki üyelerine duyurulmasına

Kimya-İş, Petrokimya-İş, Petrol Kimya-İş ve Petkim-İş'in birleştirilmesi süreci sendika içi demokrasiyle çelişen, tabanın söz ve karar sahibi ilkesi açısından son derece tartışmalı, dönemin sosyalist sol içi gerilimli ikliminin gölgesinde gerçekleşen ve etkileri uzun süre devam eden olumsuz bir deneyim olarak değerlendirilebilir.

SOSYAL-İŞ, TEK BANK-İŞ, TEKNİK-İŞ'İN TARTIŞMALI BİRLEŞME SÜRECİ

DİSK Yürütme Kurulunun 10 Haziran 1975 tarihli toplantısında Sosyal-İş ile Tek Bank-İş sendikalarının birleştirilmeleri ile ilgili olarak Mehmet Kılınç'ın başkanlığında Rıza Güven ve Cevat Özhasırcı'dan meydana gelen Birleştirme Komisyonu kuruldu.[245] DİSK Yürütme Kurulu, 21 Haziran 1975 tarihli toplantısında birleştirme komisyonlarından gelen raporları görüşerek onayladı ve her iki sendikaya da tebliğ etti. Birleşme, Tek Bank-İş'in genel kurulunu toplayarak Sosyal-İş'e katılımı yoluyla gerçekleşecekti. Ancak bu birleşme Tek Bank-İş'in iç sorunları nedeniyle sağlanamadı. Bu arada birleşmenin üçlü (Sosyal-İş, Tek Bank-İş ve Teknik-İş) olabileceği fikri doğdu. Sosyal-İş bu durumu DİSK'e bildirerek esnek davranılmasını istedi.[246]

DİSK Yürütme Kurulu 30 Ocak 1976 tarihli toplantısında ise Sosyal-İş ve Teknik-İş'in birleştirilmeleri için bir Birleştirme Komisyonu kurulmasını kararlaştırdı. Ancak, Yürütme Kurulu daha sonra 5 Mart 1976 tarihli toplantısında, daha önce Sosyal-İş ile Tek Bank-İş'in birleştirilmelerine ilişkin olarak kurulmuş bulunan Birleştirme Komisyonunun 8 Ağustos 1975 tarihli kararının uygulanmamış bulunmasını göz önüne alarak, bu karar uygulanana kadar, Sosyal-İş ile Teknik-İş'in birleştirilmeleriyle görevlendirilen Komisyonun çalışmalarına ara vermesini kararlaştırdı.

Bu arada 29 Mart 1976'da yayımlanan bir DİSK Ajansı ile Sosyal-İş ve Tek Bank-İş'in belirlenen süre içinde birleşmedikleri için üyeliklerinin düştükleri açıklandı.[247] Bu durum aynı gün sendikalara yazı ile bildirildi.

Buna karşı, Sosyal-İş Birleştirme Komisyonu kararına uymama gibi bir tavrı olmadığını, birleşmenin fiilen olmaması nedeninin, Tek Bank-İş'in özel durumu gereği genel kurulunu toplayarak Sosyal-İş'e katılmamış bulunmasından doğduğunu belirtti. Ayrıca düşmeye ilişkin yazının alındığı günlerde, DİSK üyesi üç sendikanın (Sosyal-İş, Tek Bank-İş ve Teknik-İş) üçlü birleşmesi için çalışmaların sonuca ulaştırılmak üzere olduğunu belirten Sosyal-İş, bir yanılgının söz konusu olabileceği görüşünü bildirdi.[248]

[245] 10 Haziran 1075 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi .

[246] İlhan Akalın (1995), *DİSK Kısa Tarihi (1960-1980)*, Ankara: Öteki Yayınevi, s. 121.

[247] DİSK Ajansı, 26 Mart 1976.

[248] "Örgütlenme Dairesi Raporu", 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Sosyal-İş üyeleri bir yürüyüşte, DİSK Arşivi.

Ancak Sosyal-İş'in bu değerlendirmesine karşı DİSK'in tutumu *"DİSK Anatüzüğünün 14. maddesine göre meydana gelen üyelikten düşme olgusuna karşı, düşen sendika tarafından yapılabilecek itirazların değerlendirilmesi konusunda bir iç denetim organı bulunmaması bakımından böyle bir itirazın mahkeme kararı ile çözüm bulunabilir"* şeklinde oldu. [249] Bunun üzerine Sosyal-İş üyelikten düşürülmesine karşı mahkemeye başvurdu. Yürütme Kurulu 31 Ocak 1977'de Sosyal-İş'in üyeliğine ilişkin dava sonuçlanıncaya kadar Sosyal-İş'in üyeliğinin askıya alınmasına oybirliği ile karar verdi.

Sosyal-İş'in itirazı üzerine Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi, 9 Mart 1977 tarihli kararı ile Sosyal-İş'in DİSK üyeliğinin devam ettiğini saptadı. Bu karar DİSK tarafından temyiz edilmedi ve yeniden Birleştirme Komisyonu kurularak birleştirme prosedürüne devam edildi.

Yürütme Kurulu 16 Mayıs 1977'de Sosyal-İş sendikası ile bu sendikanın bulunduğu aynı işkolundaki DİSK üyesi sendikaların birleştirilmeleri için Rıza Güven'in başkanlığında Celal Küçük ve Fehmi Işıklar'dan oluşan bu Birleşme Komisyonu kurulmasına, İstanbul Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 977/76 sayılı 9 Mart 1977 tarihli kararı ile Sosyal-İş'in DİSK'e üyeliğinin devam etmesine karar verilmiş olduğuna göre bu sendikanın geçmişte DİSK'e ödemesi gereken tüm aidatlarının takip edilerek tahsiline karar verdi.

Teknik-İş ile Sosyal-İş'in birleştirilmeleri için ikinci kez kurulan Birleştirme Komisyonu kararı Yürütme Kurulunun 27 Haziran 1977 tarihli toplantısında onaylandı.

[249] Örgütlenme Dairesi Raporu", 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Birleştirme Komisyonu Sosyal-İş'in banka işçisi üyelerinin Bank-Sen'e devrini ve Sosyal-İş'in kalan üyelerle Teknik-İş'e katılımı yönündeydi.[250]

Birleştirme Komisyonunun tasarılarına göre 7 Ağustos 1977'de Sosyal-İş Genel Kurulunu toplayacak ve Teknik-İş ile birleşme konusunu görüşecek; Komisyonun kararlarını tartışacaktı. Teknik-İş ile birleşme biçimini Komisyon şöyle saptamıştı:[251]

> Sosyal-İş Sendikasının Teknik-İş'e katılma kararını takip eden 15 gün içinde teslim işleri tamamlanır ve Teknik-İş Sendikasının Yönetim Kurulu toplanarak DİSK'in daha önceden belirlediği ve gerçekten bu işkolunda işçilere yararlı olacak, işçi sınıfının bilimine inanan DİSK ilkelerine sadık Sosyal-İş'in yönetici ve personeline beceri durumları da gözönüne alınarak görev verilecektir.
>
> Sosyal-İş Sendikasından Teknik-İş'e iltihak edecek şubeler ile aynı yerdeki Teknik-İş Şubeleri DİSK'in onayı ile en geç bir aylık süre içinde birleştirilecektir. Bu birleştirilmeden doğan şubeler en geç altı ay içinde kongrelerini yapacaktır.
>
> Sosyal-İş Sendikasından Teknik-iş Sendikasında görev alanların DİSK'in oluru olmadan işlerine son verilmeyecektir.
>
> Sosyal-iş Sendikasından Banksen'e ve Teknik-İş'e intikal eden üyelerin Sosyal-İş'teki üyelik kıdemleri aynen intikal edecektir.

Karar, Sosyal-İş sendikasının 7 Ağustos 1977 tarihli Olağanüstü Genel Kurulunda görüşüldü ve DİSK'in önerdiği birleştirme formülü kabul edilmedi. Genel kurul kararında şöyle denildi:[252]

> DİSK'e bağlı Sosyal-İş'in Genel Kurulu olarak, DİSK Anatüzüğünü, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini hiç kimseye çiğnetmemeye kendisine tarihi görev saymanın bilinci ile; DİSK'in sendikamızın Teknik-İş'e iltihakını isteyen kararının kabul edilebilirliğini DİSK Anatüzüğüne ve sınıf sendikacılığı ilkelerine aykırı bulur ve bu kararı DİSK'e iade eder.

Sosyal-İş'in bu tutumunu DİSK'e bildirmesinin ardından DİSK Yürütme Kurulu, 23 Ağustos 1977'de *"Sosyal-İş sendikasının 9.8.1977 gün ve 01227 sayılı yazıları ile ekindeki 7.8.1977 tarihli kongre tutanağı incelenerek birleştirme formülüne "hayır" cevabı verilmiş olduğu görüldüğünden bu durumda Anatüzüğün 14.maddesi uyarınca konfederasyonumuz üyeliğini yitirip üyelikten ayrılmış olduklarının bir yazı ile adı geçen sendikaya bildirilmesine"* karar verdi. Böylece Sosyal-İş'in üyeliği ikinci kez düşmüş oldu.

Sosyal-İş sendikası yeniden mahkemeye başvurarak DİSK üyeliğinin sürdüğüne karar verilmesini istedi. Sosyal-İş, DİSK Yönetim Kurulunun 22-24 Ağustos 1978 tarihli toplantısında aldığı kararla yeniden DİSK üyesi oldu.

TEK-İŞ İLE GES-İŞ'İN BİRLEŞTİRİLMESİ

Tek-İş ve Ges-İş'in birleştirilme sürecinde yaşanan çeşitli sorunlar nedeniyle gecikmeler yaşandı. DİSK Yürütme Kurulunun 27 Aralık 1975 tarihli toplantısında Tek-İş ile Ges-İş'in birleştirilmeleri için görevlendirilen Birleştirme Komisyonunun o günün koşullarına göre 15 Kasım 1976 tarihinde verdiği karar, DİSK Yürütme Kurulunca uygulamadan kaldırıldı. DİSK Yürütme Kurulunun 27 Aralık 1976 günü görevlendirdiği Birleştirme Komisyonunca

[250] Akalın (1995), s. 122.

[251] *DİSK* dergisi, Sayı 38, Ağustos 1977.

[252] Akalın (1995), s. 123; "Örgütlenme Dairesi Raporu", *6. Genel Kurul Çalışma Raporu.*

verilen ikinci karar da uygulamaya konulmadı. Bunun üzerine 9 Mayıs 1977 tarihinde alınan karara göre Birleştirme Komisyonu yeniden toplandı.

Komisyonun 9 Mayıs 1977 tarihli kararı Yürütme Kurulu tarafından 9 Mayıs 1977'de aynen onaylanıp taraflara tebliğ edildi. Ancak Ges-İş'in 24 Mayıs 1977 tarih ve 977/147 sayılı ve Tek-İş'in 27 Mayıs 1977 tarih 201/1024 sayılı yazılı başvurularındaki yeni bilgiler ve koşullar nedeniyle Yürütme Kurulu 30 Mayıs 1977'de, 7 Mayıs 1977 tarihli birleşmeye ilişkin kararını kaldırılarak yeniden Komisyona gönderilmesine karar verdi.

Yürütme Kurulu 2 Ağustos 1977'te, Birleştirme Komisyonunun değişen koşulları da göz önüne alarak hazırladığı 2 Ağustos 1977 tarihli rapor gereğince ve daha önce alınan kararlar uyarınca Tek-İş'in genel kurulunu toplayarak gerekli Tüzük değişikliklerini yaptığı ve birleşmeye ilişkin sakınca kalmadığı yönündeki kararını aynen onaylanarak taraflara bildirdi. Ancak Ges-İş ile Tek-İş birleşmesi, Ges-İş'in yaşadığı iç sorunlar nedeniyle gerçekleşmedi. Ges-İş birleşmeye ilişkin DİSK kararına geç yanıt verdiği için üyeliği düştü ve bağımsız sendika olarak kaldı.[253]

Baysen-İş ile Devrimci Yapı-İş'in Birleştirilmesi

Birleştirme Komisyonunca verilen 14 Şubat 1975 tarihli ve DİSK Yürütme Kurulu'nca onaylanan karar gereğince, Devrimci Yapı-İş'in derhal genel kurul yaparak Baysen-İş'e katılma kararı alması gerekiyordu. 14 Şubat 1975 tarihli Komisyon kararına ve 21 Haziran 1975 tarihli Yürütme Kurulu kararına rağmen, 6 Ağustos 1975 tarihine kadar Devrimci Yapı-İş genel kurulunu yaparak Baysen-İş'e katılma kararı almadı. Bunun üzerine DİSK Yürütme Kurulunun 5 Ağustos 1975 tarihli kararı uyarınca Devrimci Yapı-İş DİSK üyeliğini yitirdi.

Devrimci Yapı-İş, DİSK üyeliğinden düşmüş olmasına rağmen yeniden DİSK'e üye olmak için başvurdu. Yürütme Kurulu, 1-2 Temmuz 1977'de Türkiye Devrimci Yapı İşçileri Sendikası (Devrimci Yapı-İş), Dem Lim-İş (Demiryolları, Limanlar, Hava Meydanları ve Tüm İnşaat İşçileri Sendikası) ve Kocaeli merkezli TİS-İŞ'in (Türkiye İnşaat Sanayii İşçileri Sendikası) aynı işkolundaki DİSK üyesi Baysen-İş'e katılmalarının sağlanması için Örgütlenme Dairesi başkanlığına görev ve yetki verilmesine oyçokluğu ile karar verdi.

Örgütlenme Dairesi Devrimci Yapı-İş, Dem Lim-İş ve TİS-İŞ'in DİSK'e üye olmadan, DİSK üyesi Baysen-İş ile birleşmeleri için gerekli görüşmeleri sürdürdü. Bu birleşme dönem içinde gerçekleşemedi.

Baysen-İş ile İlerici Yapı-İş'in Birleştirilmesi

Birleştirme Komisyonunca verilen 11 Haziran 1975 tarihli ve DİSK Yürütme Kurulu'nca onaylanan karar gereğince, İlerici Yapı-İş'in 15 Temmuz 1975 tarihine kadar genel kurul yaparak Baysen-İş'e katılma kararı alması gerekiyordu. İlerici Yapı-İş 15 Temmuz 1975 tarihine kadar genel kurulunu toplamadığı ve DİSK tarafından önerilen formülle ilgili bildirime *olumsuz yanıt* verdiği için DİSK Anatüzüğünün 14.

[253] "Ges-İş" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

maddesi uyarınca 25 Haziran 1975 tarihi itibariyle DİSK üyeliğini yitirdi ve DİSK'ten ayrılmış oldu.

T.İ.S. İLE DEVRİMCİ TOPRAK-İŞ'İN BİRLEŞTİRİLMESİ

DİSK Yürütme Kurulunun 25 Ekim 1976 tarihli toplantısında aynı işkolundaki T.İ.S. ve Devrimci Toprak-İş'in birleştirilmesi için oluşturulan komisyon raporu, DİSK Yürütme Kurulunun 7 Ocak 1977 tarihli kararıyla aynen onaylandı ve taraflara bildirildi.

Ancak kısa bir süre sonra her iki sendika da kararları kabul etmelerine rağmen çeşitli birleşmeye ilişkin sakıncaların bulunduğunu dile getiren itirazlarda bulundular. Yapılan itirazlar ve ileri sürülen iddialar üzerine 24 Ocak 1977'de DİSK Yürütme Kurulu, her iki sendikaca ileri sürülen itirazlar aydınlığa çıkarılıncaya kadar ilgili birleştirme kararını askıya aldı.

Alınan karar uyarınca durum netleşinceye kadar iki sendikanın örgütlü bulundukları işyerlerinde çıkacak yetki uyuşmazlıklarının DİSK üyeliklerine, DİSK camiasına zarar vermeyecek biçimde sonuçlandırılması için Örgütlenme Dairesi'ne görev verildi.

Örgütlenme Dairesi ortaya çıkacak uyuşmazlıklarda hangi sendikanın çoğunlukta olduğunu saptayacak, çoğunlukta olduğu saptanan sendikaya diğer sendika yardımcı olacaktı. Bu karara uymayan sendikanın yöneticileri için Anatüzüğün disiplin hükümleri uygulanacaktı.

KAPFER GENEL-İŞ İLE GENEL-İŞ'İN BİRLEŞMESİ

Birleştirme Komisyonunun 2 Eylül 1976 tarihli Kapfer Genel-İş ile Genel-İş'in birleştirme kararı, DİSK Yürütme Kurulunun 6 Eylül 1976 günlü kararı ile aynen onaylandı. Genel-İş ile Kapfer Genel-İş'in birleşmesi amacıyla kurulan Komisyon tarafından 11 Ekim 1976 tarihinde düzenlenen uygulama protokolüne göre Kapfer Genel-İş 26 Ekim 1976 tarihinde Olağanüstü Genel Kurulunu yaparak, DİSK'e bağlı

Devrimci Toprak-İş üyeleri bir eylemde, DİSK Arşivi.

Dev Maden-Sen üyeleri bir eylemde, DİSK Arşivi.

Genel-İş'e katılacak ve kurulu kendisini feshedecekti. Kapfer Genel-İş'in bu genel kurulu 29 Ekim 1976'da toplanarak gerçekleşti ve bu karar doğrultusunda sendika Genel-İş'e katıldı.

Dev Maden-Sen (Eski Mab-İş) ile Çağdaş Maden-İş'in Birleşmesi

Mab-İş ile Çağdaş Maden-İş'in birleştirilmeleri amacıyla DİSK Yürütme Kurulunun 16 Temmuz 1976 tarihli kararı ile bir Birleştirme Komisyonu kuruldu. Bu arada, Mab-İş 20-21 Kasım 1976 tarihlerinde yaptığı Olağanüstü Genel Kurulda adını Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası (Dev Maden-Sen) olarak değiştirdi.

Yürütme Kurulu 17 Ocak 1977'de Dev Maden-Sen ile Çağdaş Maden-İş'in birleşmelerine ilişkin olarak komisyon kararını aynen kabul ederek her iki sendikaya da bildirdi. Çağdaş Maden-İş Komisyon kararı doğrultusunda işlemleri gerçekleştirerek Dev Maden-Sen'e katıldı.

Has-İş ile Devrimci Sağlık-İş'in Birleşme Süreci

DİSK üyesi iki sendika Devrimci Sağlık-İş ile Has-İş'in birleştirilmesi için DİSK Yürütme Kurulu 15 Temmuz 1975'te aldığı kararla her iki sendikayı DİSK Genel Sekreterinin başkanlığında toplantıya çağırdı. Toplantı DİSK Örgütlenme Dairesi Başkanı Fehmi Işıklar başkanlığında gerçekleştirildi ve birleşme koşulları saptandı. Buna göre her iki sendika da genel kurullarını toplayacak, Devrimci Sağlık-İş kendini feshedecek ve Has-İş'e katılacak, Has-İş ise gerçekleştireceği genel kurulla da bu katılmayı onaylayacaktı. Karar aynen uygulandı, Devrimci Sağlık-İş sendikası Has-İş'e katıldı. Ancak bu birleşme uzun süreli olamadı ve ilerleyen yıllarda tekrar ayrışma yaşandı.

Bank-Sen ile Gam-Sen

Aynı işkolundaki iki DİSK üyesi sendika Bank-Sen ve Gam-Sen sendikaları için de Birleştirme Komisyonu kuruldu. Komisyon

Gam-Sen üyeleri 1 Mayıs 1976'da, DİSK Arşivi.

kurulmuş olmasına karşın, bu iki sendikanın yöneticileri uzun süre birarada çalışarak birleşmeyi gerçekleştirdiler. Bu birleşmede alışılmışın dışında bir yol izlendi ve önce banka işkolunda uygulanabilir bir Tüzük hazırlandı. Örgütlenme Dairesinin organize ettiği tüzük taslakları bölgelerde yönetici, temsilci ve işçilerle tartışıldı ve bünyeye uygun bir Tüzük oluşturuldu.

Daha sonra Bank-Sen Olağanüstü Genel Kurulunu toplayarak, ortaklaşa hazırlanan Tüzüğü kabul etti. Bu aşamadan sonra Gam-Sen genel kurulunu olağanüstü toplayarak Bank-Sen'e katılma kararı aldı ve kendisini feshetti.

Bank-Sen ve Teknik-İş

DİSK Yürütme Kurulu genellikle aynı işkolundaki üye sendikaların birleşmeleri yönünde karar alırken bazı durumlarda bu sendikaların ayrı ayrı faaliyetlerine de karar verdi. Yürütme Kurulunun 14 Mart 1977'de Bank-Sen ve Teknik-İş ile ilgili kararı bu yöndedir:

> Banka ve büro işkollarında çalışanların Konfederasyonumuz bünyesinde örgütlenme durumları ele alınarak, Konfederasyonumuzun ilke olarak bu işçilerin aynı işkolunda birleştirilmelerini benimsemesine karşın, her iki işkolunun yapısal olarak ve örgütlenme açısından önemli farklılıklar göstermesi, banka işkolunda mevcut örgütlenme durumu, büro işkolunun ise çok dağınık olması ve mevcut işkolları yönetmeliğine göre de banka ve büro işkollarının ayrı olduğu göz önüne alınarak, şimdilik kaydıyla, bu işkollarında örgütlenmemizin ayrı ayrı yürütülmesine, banka işkolunda işçilerin BANK-SEN Sendikamızda, büro işkolundaki işçilerin ise TEKNİK-İŞ Sendikamızda örgütlenmelerine oybirliği ile karar verildi.

Daha sonra Teknik-İş 25 Mart 1978'te olağanüstü 6. Genel Kurulda kendini feshederek, bütün mal varlığı ve üyeleriyle beraber Bank-Sen'e katılma kararı aldı.[254]

Gıda-İş, Besin-İş ve Çağdaş Gıda-İş

Bu sendikaların birleştirilmeleri amacı ile kurulmuş bulunan Birleştirme Komisyonu kararı, DİSK Yürütme Kurulu tarafından 30 Eylül 1976'da aynen onaylandı ve Besin-İş ile Çağdaş Gıda-İş'in Gıda-İş'e katılmalarına karar verildi. Çağdaş Gıda-İş'e birleşmeyle ilgili olarak iki kez süre verilmiş olmasına rağmen 12 Aralık 1976 tarihine kadar Komisyon kararının gereğini yerine getirmediği için Çağdaş Gıda-İş DİSK üyeliğini yitirdi. Çağdaş Gıda-İş, 14 Mayıs 1978'de yapılan Genel Kurulunda DİSK'e bağlı Gıda-İş'e katılmaya karar verdi.[255]

Besin-İş'in Gıda-İş ile birleşmesi sürecinde de aksamalar yaşandı. Bu nedenle

[254] "Teknik-İş" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 3. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998. Bundan böyle *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3* olarak kaynak gösterilecektir.

[255] "Çağdaş Gıda-İş" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Besin-İş Genel Başkanı Demirhan Tuncay ile Genel Sekreter Naşit Altay hakkında soruşturma açılmasına karar verildi. Besin-İş, Birleştirme Komisyonu kararı uyarınca 19-20 Ağustos 1977 tarihinde yapılan Genel Kurulda kendisini feshederek Gıda-İş'e katıldı.

Yeni Haber-İş ile Özgür Haber-İş

DİSK Yürütme Kurulunca onaylanan Birleştirme Komisyonunun 27 Ağustos 1975 tarihli kararı gereğince bir ay içinde Özgür Haber-İş'in genel kurul yaparak Yeni Haber-İş'e katılması gerekmekteydi. Özgür Haber-İş, birleşme konusundaki bildirime olumsuz cevap vermesi nedeniyle DİSK Anatüzüğünün 14. maddesi uyarınca 18 Eylül 1975 tarihi itibariyle DİSK üyeliğini yitirdi ve DİSK'ten ayrılmış oldu.

Çağdaş Metal-İş'in Maden-İş'e Katılımı

Çağdaş Metal-İş'in DİSK'e katılımı bu sendikanın Maden-İş'e katılımı yoluyla gerçekleşti. DİSK'e katılma protokolü yaptığı halde, Çağdaş Metal-İş, 17 Ocak 1976 günü toplanan Genel Kurulunda 10 bin üyesi ile DİSK'e bağlı Maden-İş'e katılma kararı aldı.[256] Sendikanın katılma kararının uygulanması amacıyla DİSK Yürütme Kurulu Genel Başkan Kemal Türkler'in başkanlığında her iki sendikanın yürütme ve yönetim kurullarından ikişer temsilcilinin katıldığı bir kurul oluşturulmasını kararlaştırdı. 6 Aralık 1975 tarihli bu karar doğrultusunda işlemler tamamlanarak, Çağdaş Metal-İş'in Maden-İş'e katılımı tamamlandı.

[256] "Örgütlenme Dairesi Raporu", *6. Genel Kurul Çalışma Raporu.*

Has-İş ile TÜS-DER Birleştirilmesi

Sendikal birleşme konusunda ilginç bir örnek, bir işçi sendikası olan Has-İş ile bir memur derneği olan Tüm Sağlık Personeli Derneği'nin (TÜS-DER) birleştirilme girişimi oldu. Yürütme Kurulu 24 Ocak 1977'de şu kararı aldı:

> Madde 3: a) İşçi-memur ayrımı ile ilgili, ilgili komisyon kararından sonra Konfederasyonumuz üyesi Has-İş Sendikasının ülke çapında bir örgütlenme olanağı doğduğu ve bunun V. Genel Kurul kararlarımızdan olan ilerici demokratik kuruluşlardan ve Konfederasyonumuzla güç birliği yapan TÜS-DER ile ortaklaşa örgütlenme çalışmalarının gerçekleştirilmesi, bu işkolunda aynı zamanda TÜS-DER üyesi olan ve TÜS-DER'in uygun gördüğü 3 kişinin HAS-İŞ Yürütme Kuruluna, HAS-İŞ Yürütme Kurulunda amatör olarak görev yapan 3 üyenin istifası ile TÜS-DER'in teklif ettiği 3 kişinin Has-İş organlarınca Has-İş Yürütme Kuruluna seçilmesine,
>
> b) Yukarıda detayı yazılı kararın daha önce sözlü olarak aynı anlamda Genel başkan tarafından Has-İş Sendikası Genel Başkanı ile TÜS-DER Genel Başkanına uygulanması için bildirimde bulunduğu halde bugüne kadar uygulanmaması sonucu ilgili kararın Has-İş Sendikasına yazılı olarak tebliğine ve bu kararın hayata geçirilmesi için Yürütme Kurulu üyesi Genel Başkan Vekili Rıza Güven'in görevlendirilmesine,

Yürütme Kurulu 31 Ocak 1977'de Has-İş ile TÜS-DER'in ortak çalışması ve sendikal açıdan birleşmesine ilişkin yapılan görüşmeler ve temaslar neticesinde her iki tarafın yöneticilerinin önerilerini de dikkate alarak aşağıdaki kararları aldı:

TÜS-DER üyeleri 1 Mayıs 1976'da, DİSK Arşivi.

a) Tam bir anlaşmaya varamamış olmakla birlikte TÜS-DER'in Yürütme Kuruluna aday olarak verdiği 3 üyeden ikisi seçilmiş, biri de İstanbul Bölge Temsilciliğine atandığına göre bununla yetinmelerine,

b) Has-İş'in bölge temsilcisi atadığı üyeleri dışında TÜS-DER'in önerdiği yerlere önerdiği adayları kendi olurları da alınarak DİSK'in oluru ile atanmasına,

c) Bölge temsilciliklerinin Has-İş Yürütme Kurulunun gösterdiği yerde ve tabelası altında amatör olarak çalışmalarına,

d) Gerek Yürütme Kurulunda gerekse bölge temsilciliği ile lokal ve işyeri temsilciliğinde görev alanların DİSK ilkelerine aykırı davranışları dolayısıyla Has-İş Yürütme Kurulunun üye tamsayısının ya da DİSK Yürütme Kurulu kararı olmadıkça görevden alınmamalarına,

e) İşyeri temsilcilerinin ve lokal kurucu Yönetim Kurulu üyelerinin Bölge Temsilcisinin önerisi ile Genel Yürütme Kurulunca atanmasına ve beş ay içinde seçimlerinin yaptırılmasına,

f) Atanan bölge temsilcilerinin mümkün olan yerlerde bir yıl içinde, mümkün olmayan yerlerde bir yılı takip eden 6 ay içinde mutlaka seçimlerinin yapılmasına,

g) TÜS-DER'den gelen üyelerin TÜS-DER Genel Kurul toplantısı yapılmadıkça Dernekle ilgilerini kesmelerine,

h) Has-İş Genel Kurulunun DİSK'in oluru olmadıkça süresinden önce toplanmasına,

ı) Genel Kurul yapılacaksa tabandan tavana tüm organ ve delegelerin seçimlerinin yapılmasına,

i) Bütünlüğü bozucu konulardaki şikayetlerin DİSK'e bildirilmesine,

j) Bu kararlara uymayan üyelerin DİSK Tüzüğüne göre cezalandırılmasına,

k) Bu kararlara aykırı davranan Yürütme ve Yönetim Kurulu ise, Sendikasının DİSK tarafından Genel Kurula götürülmesine,

l) Bu kararların Has-İş'in ilk Genel Kurulu sonuna kadar yürürlükte kalmasına oybirliği ile

TÜS-DER, 22-23 Ekim 1977 tarihlerinde toplanan 26. Genel Kurulunda aldığı 8 numaralı karar ile Has-İş çatısı altında birleşmeyi

zorunlu gördüğünü vurguladı: *"İşçilik haklarının kazanılması, kovuşturulması DİSK çatısı altında işçi sınıfının ilkeli birliğinin sağlanması için DİSK'e bağlı HAS-İŞ Sendikasında örgütlenmenin zorunluğunu kabul eder ve karar altına alır."*[257]

Yeraltı Maden-İş'in Reddedilen Başvurusu

5. Genel Kurul sonrasında çok sayıda sendikanın başvurusu kabul edilirken bazı sendikaların üyelik talebi ise kabul edilmemiştir. Bu dönemde üyelik başvurusu reddedilen sendikalardan biri de Türkiye Yeraltı ve Yerüstü Devrimci Maden İşçileri Sendikası (Yeraltı Maden-İş) oldu. Yeraltı Maden-İş sendikası 20 Temmuz 1975 tarihinde kuruldu. Sendika kurulur kurulmaz, DİSK'e katılma başvurusunda bulundu. Yönetim Kurulu, 10 Eylül 1976 tarihinde Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e üye olma başvurusunun reddine oyçokluğuyla (1 çekimser oy) karar verdi.

Yeraltı Maden-İş'in bir yıl sonra yapılan genel kurulunda DİSK'e katılma kararı yinelendi. Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e katılma kararı şu şekildedir:[258]

> "Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) yöneticileri ile kurulan ilişkiler ve DİSK Yürütme Kurulunun prensip kararları gereği sürdürülen çalışmalar görüşüldü. İşçi sınıfı birliği ve mücadelesi devrimci sendikalar arası dayanışma, sendika içi demokratik işleyiş ve maden işçilerinin işçi sınıfı birliği içinde yer almasının, ana ilke olarak kabulüne ve DİSK'e katılmaya,"

Yeraltı Maden-İş bu karar çerçevesinde 1977'de ikinci kez üyelik başvurusunda bulundu. Yürütme Kurulu'nun 11 Nisan 1977 tarihli toplantısında, Yeraltı Maden-İş sendikasından DİSK'e üye olma isteğine ilişkin olarak gelen yazıya cevaben, *"üye olma isteklerinin daha önce Yönetim Kurulunda görüşülüp kendilerine sonucunun bildirilmiş olduğu, Yürütme Kurulunca artık yapılacak bir husus bulunmadığı doğrultusunun da cevap verilmesine"* oybirliği ile karar verildi. Yeraltı Maden-İş'in tüm

[257] TÜS-DER (1977), 26. Genel Kurul Kararları ve Çalışma Programı, Ankara: TÜS-DER Yayınları, Sayı 1, s. 1.

[258] Yeraltı Maden-İş (1976), 1. Genel Kurul Raporu, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları, s. 46.

Yeraltı Maden-İş üyeleri bir yürüyüşte, DİSK Arşivi.

çabalarına rağmen DİSK'e üyeliği 1978 yılına kadar gerçekleşmemiştir. Yeraltı Maden-İş'in DİSK üyeliğinin gerçekleşememesinin nedenini DİSK yönetimi ile Yeraltı Maden-İş yönetimi arasındaki siyasal görüş ayrılıkları olduğu vurgulanmaktadır.[259]

DİSK Yönetim Kurulunun 14-15 Şubat 1978 tarihlerinde yaptığı toplantı sonucunda Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e üyeliği oybirliği ile kabul edilmiştir. DİSK Yönetim Kurulu adına Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Örgütlenme Daire Başkanı Tuncer Kocamanoğlu imzalı yazı, 15 Şubat 1978 tarihinde Yeraltı Maden-İş'e ulaştırılmıştır. Ulaştırılan yazıda sendikanın üyelik başlangıç tarihi, Yeraltı Maden-İş'in 1. Genel Kurul tarihi olan 2 Ağustos 1976 tarihi gösterilmiştir.[260]

5. Genel Kurul sonrası üyelik başvurusu reddedilen bir diğer sendika ise Türkiye Tekstil, Dokuma ve Benzeri İşçileri Sendikası (İplik-İş) oldu. DİSK Yönetim Kurulu, 10 Eylül 1976 tarihinde İplik-İş'in DİSK'e üye olma başvurusunu oybirliğiyle reddetti.

Üye Sendikalarla DİSK Arasında Yaşanan Sorunlar

Nakliyat-İş'in Üyeliğinin Askıya Alınması

Yürütme Kurulu 25 Nisan 1977 tarihinde DİSK üyesi Nakliyat-İş yöneticilerinin Anatüzüğe, 5. Genel Kurul ile diğer karar organlarının kararlarına ve DİSK'in genel politikasına aykırı söz ve davranışlarda bulundukları ve bu davranışların çeşitli yerlerde ve olaylar içinde belirgin hale geldiğinin kesinlikle saptanmış bulunduğundan ihraç talebi ile DİSK Onur Kuruluna verilmelerine ve Onur Kurulu kararı sonucuna kadar sendikanın DİSK üyeliği haklarının askıya alınmasına karar verdi.

Yönetim Kurulu 12, 13, 14, 15 Aralık 1977 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantısında ise iki ayrı Genel Kurul ile iki başlı hale gelen Nakliyat-İş'in durumunun tüzüksel ve yasal olarak çözüme kavuşuncaya kadar, bu sendikanın DİSK üyeliğinin askıya alınmasına bir karşı oy ve bir çekimser oy ile karar verdi.

Turizm-İş'te Yaşanan Sorunlar ve OLEYİS'e Katılım

28-31 Mayıs 1976'da gerçekleştirilen 7. Genel Kurulda Turgut Gökdere tekrar Turizm-İş Genel Başkanı seçildi. Başkan Vekilliklerine Rıza Erdoğan, Ceyhan Aktaş ve Hasan Özen, Genel Sekreterliğe ise Şaban Ali Yaşaroğlu seçildiler. Turgut Gökdere 9 Eylül 1976'da "sendika içi anlaşmazlıklar sebebiyle"[261] genel başkanlık görevinden istifa etti.

DİSK Yürütme Kurulu ise Turizm-İş'teki gelişmelere el koydu ve Rıza Erdoğan'ı *"sendikanın kolektif çalışmalarına olanak vermediği bu nedenle sendika üyelerinin sendika karar organlarınca yürütülmesi, takip edilmesi gereken işlerinin yapılmadığı, bu durumun kamuoyunda konfederasyonumuz hükmi şahsiyetini de zedelediği,*

[259] Can Şafak (2018), "Devrimci Sendikacılıktan Sınıf ve Kitle Sendikacılığına (1967-1980)", *Çalışma ve Toplum*, Sayı 57, s. 665-714, s.689-690; Onur Bütün (2015), *Yedi Kat Yerin Altından Uğultular Geliyor Yeni Çeltek'ten Soma'ya Maden İşçileri*, Ankara: Dipnot Yayınları, s.27; Naim Göktaş (2019), "Türkiye Sendikal Hareketinde Farklı Bir Deneyim: Yeraltı Maden-İş Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

[260] DİSK'ten Yeraltı Maden-İş'e 15 Şubat 1978 tarihli yazı, TÜSTAV Yeraltı Maden-İş Arşivi.

[261] *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1975.

FARKLI BİR SENDİKAL DENEYİM: YERALTI MADEN-İŞ

Can Şafak

'70'li yıllarda DİSK içinde -ve dışında- ortaya çıkan bir diğer sendikal anlayış da "devrimci sendikacılık" olarak formüle edilmiş ve uygulanmıştır. Özgün/farklı bir örgütlenme ve mücadele deneyimi olarak *"devrimci sendikacılık"* Devrimci Yol çizgisinin ve Yeraltı Maden-İş'in söylemi ve pratiğiyle bilinir ve DİSK'in ilk yıllarında aynı kavramla savunduğu sendikacılık anlayışından içeriği, özü açısından bütünüyle farklıdır.

Yeraltı Maden-İş, işçi sınıfının mücadelesinin hem ekonomik-demokratik hem ideolojik hem de politik alanlarda var olduğunu savunmaktadır. Sendika, patron karşısında *"daha iyi yaşama şartları"* için verilen ekonomik, işçi hak ve özgürlüklerinin demokratik sınırlarının genişletilmesi yönünde verilen demokratik mücadelenin yanında işçi sınıfının ideolojisi, yani *"kendi çıkarları ve kurtuluşu için"* verdiği ideolojik mücadeleyi de sınıfın önüne koymaktadır. Politik mücadele ise, işçi sınıfının iktidarı için verilen mücadeledir. Yeraltı Maden-İş'in görüşü, sendikanın bir politik örgüt olmadığı, *"iktidara gelmeyeceği"* ama bir işçi örgütü olduğu, aynı zamanda *"sınıfsal çıkar ve kurtuluşlarına yönelmek için"* işçilerin kendilerini eğitecekleri *"bir sınıf okulu ve sınıf örgütü"* olduğudur:

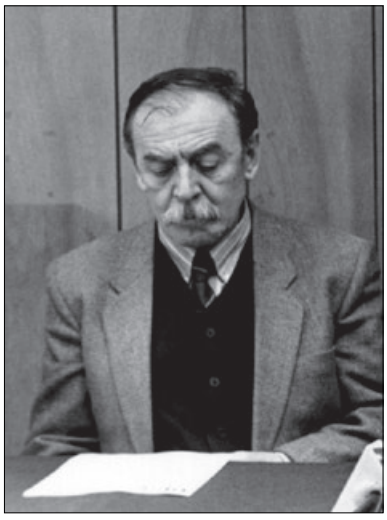

Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur.

İşçiler, "grevlerle, genel grevlerle, dayanışma ve destekleme grevleriyle, yürüyüşlerle, mitinglerle ve çeşitli aktif mücadele yöntemleriyle çelikleşirler. Politize olurlar. İşte Yeraltı Maden-İş, devrimci sendikacılığı böyle anlamaktadır."[1]

Bu anlayış, konseyler biçimindeki sendika örgütlenmesine dayanmaktadır. Sendikanın merkezindeki Konsey Meclisi, sınıfın ekonomik ve siyasal taleplerini savunmaktadır; Konsey Meclisi işyerlerindeki işçi konseylerine ve işyeri komitelerine dayanmaktadır.[2] Bunun yanında halkın mahalle düzeyinde komiteler biçiminde örgütlenmesi, sendika ve toplu pazarlık süreçleriyle bağlanması -ilgili kılınması- esas alınmaktadır. Toplu pazarlık ve grev süreçlerinde sıra dışı bir yol/yöntem izleyen Yeraltı Maden-İş'in 1976 Mayısı'nda başlattığı Yeni Çeltek grevi, yirmi üç gün sürer ve grev sırasında maden işçileri ile işletmede hissesi bulunan Pancar Üreticileri Kooperatifi üyesi köylüler arasında sıkı bir dayanışma örgütlenir. Metropollerden uzaktaki işçi/köylü kitleleri içinde çalışmak, komiteler kurarak halkın farklı kesimleri arasındaki dayanışmayı kotarmak, Fatsa'da Terzi Fikri (Fikri Sönmez) deneyiminde de görüleceği gibi Devrimci Yol'un yatkın olduğu bir örgütlenme tarzıdır. Yeraltı Maden-İş'in devrimci sendikacılık anlayışı 1976-1980 döneminde Amasya'da, Aşkale, Hekimhan, Tomarza ve Turhal Antimuan grevleri içinde de uygulama alanı bulmuştur. Bunlardan, 1978 yılı başlarında Aşkale Linyit İşletmesi'ndeki grev ve izleyen işyeri işgali yedi aydan fazla; Hekimhan işçilerinin grevi tam on altı ay sürmüştür.

Kavramlar üzerindeki tartışmalara ve kimi nüanslara rağmen sınıf ve kitle sendikacılığı ile devrimci sendikacılığı tezlerine, 1975-1980 döneminde DİSK'in ve sendika hareketinin, kısmen siyaseten kısmen de işkollarının özellikleri temelinde ortaya çıkmış düşünsel ve pratik zenginliği olarak bakmak anlamlıdır. Bu iki tez pek çok yanıyla birbirinden etkilenmiş, pratikte iç içe geçmiştir. Nitekim, Yeraltı Maden-İş'in 1992 yılında toplanan 3. Genel Kurulu'nda şu yaklaşım ortaya konulmaktadır: *"1978 yılında üyeliğimizin gerçekleştiği konfederasyonumuz DİSK ile ilişkilerimizi sınıf ve kitle sendikal ilkelere dayalı bir yapıcılıkla sürdürmekteyiz."*[3] İşçilerin Sesi/Yeraltı Maden-İş ve TİB tarafından yayımlanan -tarihsiz- broşür de Sınıf ve

[1] Yeraltı Maden-İş (1976), s. 30-32.

[2] Çetin Uygur ile 6 Mayıs 2006'da yapılan görüşme: Murat Çakır (2006), "Toplumsal Hareket Sendikacılığı", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 131.

[3] Yeraltı Maden-İş (1992), Yeraltı Maden-İş 3. Genel Kurul Çalışma Raporu, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları, s. 41.

Kitle Sendikası başlığını taşımaktadır. Aynı şekilde, 1978 sonlarında Maden-İş'in Seydişehir'de örgütlediği *"köy komiteleri"* sınıf ve kitle sendikacılığı pratiğinde ortaya çıkmış bir yönelim olarak bu iki tezin ortak yanlarını -benzerliklerini- ortaya koymaktadır. Maden-İş çatısı altında verilen mücadelede *"yalnız Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde çalışan 7 bin işçiyi değil, Seydişehir'in çevresindeki 55-60 köyün on binlerce köylüsünü de içine çekmiştir."*[4] *"Direniş Komiteleri"*'ni, '70'lerde DİSK çatısı altında, maden sektöründe yürütülen mücadeleleri hatırlatan, Maden-İş'in köy komiteleri modeli, işçilerin ve köylülerin birbirlerine kopmaz bağlarla bağlı oldukları inancına dayanmaktadır:

"Maden- İş [...] [i]şçi ve köylülerin birliğine çok önem verir. Zira ülkemizde İşçilerin büyük çoğunluğu köylerden kopup gelmiştir. Hele Seydişehir'de bu tamamen böyledir. Yerli işçiler henüz topraktan kopmamıştır. Her birinin köyde çiftçi çubuğu, az çok toprağı vardır. Tüm işçilerin babası, kardeşi, dayısı, amcası köyde çalışır. Ekip biçer. İşçi kardeşlerimiz onlara bu işlerde de yardım eder. Fabrikadan aldığı ücretten biraz para biriktirebilirse, bunu toprağa, traktöre yatırır. Kısacası köyle sıkı bağı vardır. O halde, işçilerle köylülerin birlikte mücadele etmesi kaçınılmazdır. Ortak çıkarları, amaçları vardır. [...] İşte, bu nedenle Maden-İş köylere büyük önem verir. Köylülerin örgütlenmesi, işçilerle daha sıkı bağlar kurması için çalışır."[5]

Yeraltı Maden-İş'in mücadelesi, Türkiye sendika hareketi tarihinde iz bırakmış, özgün ve etkileyici bir deneyimdir. Haliç ve Paşabahçe gibi işçi bölgelerinde yürütülen grevler gibi mücadeleyi semte yayan ama bununla da kalmayarak işçiler dışında da örgütlenmeye dayanan bir mücadele perspektifi sunmaktadır.

[4] *Maden-İş*, Sayı 109, 1 Kasım 1978.

[5] *Maden-İş*, Seydişehir Özel Sayısı, Son baskı tarihi: 12 Ekim 1978.

bunun bazı yayın organlarıyla sabit olduğu görüldüğü, bu nedenle 20.9.1976 tarihinde yürütme kurulu kararı ile Rıza Erdoğan'ın kendisine talimat yazıldığı, bu talimata rağmen aynı olumsuz tutum ve davranışlarını ve uygulamalarını sürdürdüğü tespit edildiğinden DİSK Ana tüzüğünün 13. maddesi uyarınca kesin üyelikten çıkarılması için" DİSK Onur Kuruluna sevk etti.[262] DİSK Onur Kurulu Rıza Erdoğan'ın 14 Ekim 1976'dan itibaren kesin ihracına karar verdi.[263] Rıza Erdoğan'ın ihracı 26 Ekim 1976'da toplanan Turizm-İş Olağanüstü Genel Kurulunda onayladı. Bu Genel Kurulda sendika Genel Başkanlığına Ömer Ülkü, Genel Başkan Vekilliklerine Ceyhan Akkaş, Hasan Özen ve Haydar Arslan, Genel Sekterliğine ise Şaban Ali Yaşaroğolu seçildi.

OLEYİS'in DİSK'e üyelik başvurusu sonrasında DİSK Yürütme Kurulu OLEYİS ile DİSK arasında bir protokol imzalanmasına ve protokolde Turizm-İş ile yaşanabilecek problemlerin DİSK Yürütme Kurulu kararıyla çözümlenmesine dair hükümler konmasına karar verdi.[264] İmzalanan protokol ise 1 Haziran 1977'e onaylandı ve Yürütme Kurulu Turizm-İş ile OLEYİS arasındaki Dedeman Oteli yetki tartışması probleminin çözülmesi için Yürütme Kurulu adına Fehmi Işıklar'ın görevlendirilmesine, Turizm-İş'in yetki itirazının geri alması ve OLEYİS ile Turizm-İş'in *"aynı işyerinde örgütlenme çatışmasına girmemek ve herhangi bir işyerinde örgütlenmeye daha önce başlamış sendikaya diğerinin yardımcı olması konusunda"* OLEYİS ve Turizm-İş'e yazı yazılmasına karar verdi.[265]

DİSK Anatüzüğü gereği DİSK Yürütme Kurulu 12 Ocak 1978'de OLEYİS ve Turizm-İş'in birleştirilmesi için Birleştirme Komisyonu kurulmasına ve Komisyon başkanlığına Kemal Nebioğlu'nun, üyeliklerine ise

[262] 4 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[263] DİSK Onur Kurulunun 14 Ekim 1976 tarihli ve 9 numaralı kararı, DİSK Arşivi.

[264] 30 Mayıs 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[265] 1 Haziran 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Turizm-İş üyeleri bir mitingde, DİSK Arşivi.

Tuncer Kocamanoğlu ile Celal Küçük'ün getirilmesine karar verdi.[266]

Birleştirme Komisyonun kararı doğrultusunda Turizm-İş'in 9. Genel Kurulu 6 Mart 1978 tarihinde toplandı. Bu Genel Kurulda OLEYİS ile imzalanan birleştirme protokolü okundu ve Turizm-İş'in OLEYİS'e katılması karara bağlandı.

Bölge Temsilcilikleri

Bölge Temsilcilikleri DİSK'in örgütlenme çalışmaları ve faaliyetleri içinde çok önemli bir yere sahip oldu. DİSK Anatüzüğüne göre Yürütme Kurulu gerekli gördüğü yerlerde bölge temsilcilikleri kurma ve kaldırma yetkisine sahipti. Bölge temsilciliğinin kurulacağı bölgelerde DİSK üyesi sendikaların üç veya daha fazla örgütü varsa bölge temsilcilerinin seçimle işbaşına gelmesi gerekiyordu. Bölge temsilcilerinin yetkilerinin, görevlerinin ve sorumluluklarının bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştü. Yönetmeliğe göre bölge temsilcisi adaylarının bölge temsilciliği yapacak nitelikte olması gerekiyordu. Bunun için temsilci adaylar DİSK genel merkezinde yazılı bir sınavdan geçiyor ve aldıkları puana göre aday olup olamayacaklarına Yürütme Kurulu karar veriyordu. DİSK Anatüzüğüne göre bölge temsilcileri DİSK Genel Kuruluna doğal delege olarak katılmaktaydı.

DİSK Yürütme Kurulu 27 Şubat 1976'daki toplantısında DİSK Bölge Temsilciliklerinin merkezlerinin ve kapsadıkları illerin aşağıdaki gibi olmasına karar verdi.

İzmir: Denizli, Aydın, Uşak, Muğla, İzmir, Manisa;

Bursa: Bursa, Bilecik, Çanakkale, Balıkesir;

İzmit: Kocaeli, Adapazarı, Bolu;

Adana: Adana, Mersin, Hatay, Gaziantep;
Antalya: Antalya, Burdur, Isparta;

Ankara: Ankara, Yozgat, Kırşehir, Konya, Çankırı, Çorum, Zonguldak, Kastamonu;

Eskişehir: Eskişehir, Kütahya, Afyon;

Edirne: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ;

[266] 12 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

> Diyarbakır: Diyarbakır, Urfa, Mardin, Bingöl, Elâzığ, Muş, Siirt, Bitlis, Van, Maraş, Adıyaman, Malatya, Tunceli;
>
> Erzurum: Erzurum, Kars, Ağrı, Erzincan, Gümüşhane;
>
> Kayseri: Kayseri, Sivas, Niğde, Nevşehir;
>
> Samsun: Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Sinop, Amasya, Tokat.

Yürütme Kurulu ayrıca Adana, Ankara ve İzmir Bölge Temsilcilerinin profesyonel olmalarına, mevcut İzmir, Kocaeli, Antalya, Adana, Samsun ve Ankara Bölge Temsilciliklerine ilaveten Kayseri, Bursa ve Eskişehir Bölge Temsilciliklerinin kurulmasına karar verdi. 1977 sonunda 6 bölge temsilciği faal durumdadır. 1977 sonu itibarıyla bölge temsilcilikleri ve bölge temsilcileri şöyledir: 1) Ankara, 2) Adana, 3) İzmir, 4) Antalya, 5) Samsun ve 6) Bursa. Ankara Bölge Temsilcisi Ali Kaya, Adana Bölge Temsilcisi Bektaş Avşar, İzmir Bölge Temsilcisi Cemal Kıral, Antalya Bölge Temsilcisi Recep Koç ve Samsun Bölge Temsilcisi Sebahattin Topuz bölge temsilcilik konseylerinde yapılan seçimlerle göreve getirildi.[267] Bursa Bölge Temsilciliğine ise Kasım 1976'da seçim yapılıncaya kadar Sıtkı Coşkun atandı.[268]

Sendikal Disiplin Kararları ve Sendika İçi Demokrasi Sorunu

Bilindiği gibi DİSK, kuruluşundan itibaren merkezî uyuma son derece önem vermiş, politika ve açıklamaları ile uyumlu olmayan ve çelişen açıklamaların ve eylemlerin DİSK üyelerince yapılmaması konusunda son derece hassas davranmıştır. Bu tutum 5. Genel Kurul sonrasında da devam etmiştir. DİSK yönetimi, DİSK yöneticilerinin ve DİSK'i temsil edenlerin hem diğer örgütlerle ilişkilerini hem de görüş, açıklama ve alacakları tutum konusunda birçok karar almıştır. DİSK yönetiminin bu hassasiyetinin bir boyutunun hukuksal nedenlere dayandığını söylemek mümkündür. DİSK'i yasal açıdan zor duruma sokacak açıklamaların yapılmaması bu kaygının nedeni olarak okunabilir. Öte yandan kamuoyunda DİSK'e ilişkin farklı bir kanaat oluşmasını engelleme bir diğer neden olarak akla gelmektedir. Ancak bu tutumun en önemli nedeninin DİSK'in kuruluşundan itibaren sıkı sıkıya uyguladığı merkeziyetçi örgütsel anlayış olduğunu söylemek mümkündür. Bu yaklaşım sendikal politika ve tutumlarda ortak bir ses oluşmasına katkı yapsa da sendika içi demokrasiyi zedeleyen ve yeni tartışmalara yol açan sonuçlar da doğurmaktaydı.

DİSK Yürütme Kurulu 10 Haziran 1975'te üye sendikaları ve şubelerini DİSK adına bağlayıcı demeç vermemeleri konusunda uyaran bir karar aldı:

> DİSK'e bağlı bazı sendikaların bölge temsilciliklerinin ya da şubelerinin, DİSK sendikası ya da sendikaları diye DİSK adına ve DİSK'i bağlayıcı biçimde demeçler verdikleri, bildiri yayınladıkları ve benzeri girişimlerde bulundukları görüldüğünden bütün DİSK üyesi sendikaların genel merkezlerine bir yazı yazılarak bu konuya dikkatlerinin çekilmesi ve üye sendikaların bölge temsilcilikleri ile şubelerine bir uyarı yazısı göndererek, bundan böyle DİSK adına, DİSK'i bağlayıcı biçimde bildiri, demeç vermemeleri, benzeri bağlayıcı girişimlerde bulunmamalarını kesin olarak istemelerine oybirliği ile karar verildi.

Konu, DİSK Yönetim Kurulunun 14-15 Temmuz 1975 tarihli toplantısında da gündeme

[267] 6. Genel Kurul Çalışma Raporu, s.253.

[268] 15 Kasım 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ SINAVI

Bölge Temsilciliklerine Verilen Önem

Bölge temsilcilerinde aranan niteliklerine ve yetişmelerine verilen önemi göstermesi açısından DİSK Adana 2. Bölge Temsilciğine aday olanlara sorulması kararlaştırılan sorulara ve sınav sonuçlarına ilişkin Yürütme Kurulu kararlarına aşağıda yer veriyoruz:

Yürütme Kurulunun 30 Mayıs 1977 tarihli toplantısı:

Madde 3: 12 Haziran 1977 günü yapılacak DİSK Adana 2. Bölge Temsilciliği Konseyine süresi içinde adaylık müracaatı olanların DİSK Genel Merkezine çağrılarak yazılı cevaplandırmak şekliyle aşağıdaki soruların sorulmasına karar verildi:

1. DİSK Yürütme Kurulu ve Genel Başkan Vekilleri kimlerdir?

2. DİSK'in yapısal niteliği nedir?

3. Kitle örgütü ne demek?

4. Sınıf uzlaşmacılığı ne demek?

5. Sınıfsal sendikacılık ne demek?

6. Kapitalist düzendeki sendikacılık görev ve amacı ile sosyalist düzendeki sendikacılık görev ve amacı nedir?

7. DİSK'in temel hedefi ve doğrultusu nedir?

8. DİSK'in temel hedef doğrultusundaki bugünkü acil görevi ve bunun bir ilke olarak yerleşmiş söylenişi nedir? Neden?

9. DİSK Bölge Temsilciliğinin örgütlenme konusunda görevini somut olarak özetleyiniz.

10. Sendika Şube Başkanı veya Bölge Temsilcisi ile DİSK Bölge Temsilcisi arasında örgütlenme görevi açısından bir farklılık var mı? Varsa nedir? Neden?

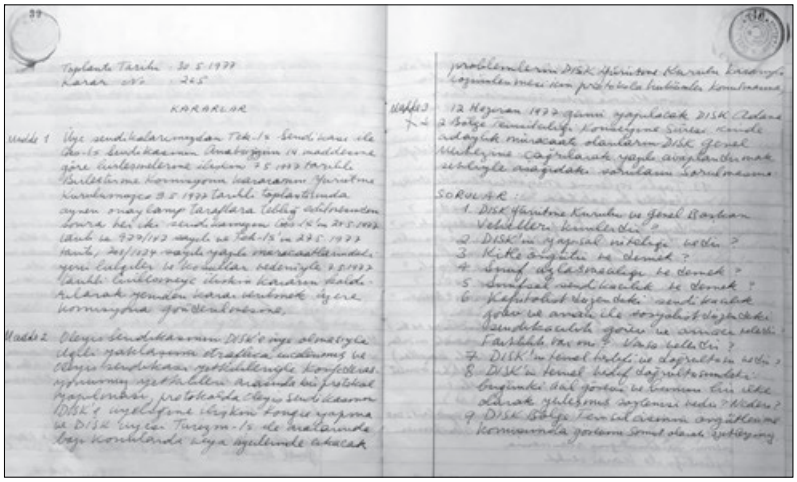

Bölge Temsilcilikleri hakkında karar.

11. Toplu sözleşme yasal olarak ne gibi prosedürden geçer?

12. Toplu sözleşmede size göre temel hedefler nelerdir? Ve neler olmalıdır?

13. Toplu sözleşme mücadelelerinde stratejik taktik ve politika ne olmalı?

14. Grev amaç mıdır? Değilse nedir? Veya grev niteliği açısından değişik mi?

15. Toplu sözleşme politikası ve grevler açısından DİSK Bölge Temsilcisinin görevi nedir?

16. Sendikal eğitimde amaç nedir?

17. Eğitimin biçimsel türleri var mı? Nelerdir?

18. Kitlesel eğitim nedir?

19. Yarı bilinçlenme ve tam bilinçlenme nedir?

20. Sınıfsal savaşımda en önemli unsurlar nelerdir? (Sonrasında zafer için gerekli koşullar)

21. İyi bir DİSK Bölge Temsilcisinin nitelik ve biçimsel yapısı size göre ne ve nasıl olmalı?

Yürütme Kurulu 1 Haziran 1977 tarihli toplantısında 12 Haziran1977 tarihinde yapılması kararlaştırılan DİSK Adana Bölge Temsilciliği Konseyi Bölge Temsilciliğine aday olmak için zamanında başvuran yedi adayın Bölge Temsilciliği Yönetmeliği gereğince yapılan vasıflarına ilişkin test sonunda sadece Bektaş Avşan'ın 210 puan üzerinden 161 puan aldığı ve başarılı olduğu, diğerlerinin yeterli puan tutturamadığını dikkate alarak tek adayla seçim yapılmasını doğru bulmayarak seçimi erteledi.

Yürütme Kurulu bu durum üzerine 19 Temmuz 1977 tarihli toplantısında bölge temsilcisi adaylarının bölge temsilciliği yapacak nitelikte olması gerektiğini saptayan ilgili Yönetmelik hükümleri uyarınca yapılan test sınavına hazırlık amacıyla konu ile ilgili seminer programı düzenlenmesine ve seminerlere DİSK Bölge Temsilciliği'ne daha önce adaylığını koymuş olanlar ile üye sendikaların gerekli görüp göndereceksi kişilerin 20-30 kişilik gruplar halinde programa alınmasına karar verdi.

Kaynak: DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu toplantı kararları, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

geldi ve DİSK Anatüzük hükümlerine ve Yönetim Kurulu kararlarına dayanılarak, örgüt içi disiplin hakkında örgüte bir genelge yayımlanması için Yürütme Kuruluna görev ve yetki verilmesi kararlaştırıldı. Yönetim Kurulunun aynı toplantısında DİSK kurucusu ve Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu hakkında *"uyarı"* kararı verildi. Karar da şöyle deniyordu:

> Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu'nun DİSK adına demeç vermeye yetkili olan Genel Başkan Kemal Türkler'in Türk-İş'in İzmir'de yaptığı grevin iç yüzünü açıklayan demecinin tam aksine bu grevi öven bir demeç vermiş olması ve bu davranışının DİSK'e karşı güçlere ve kamuoyuna karşı DİSK'i küçük düşürücü nitelikte olduğu ve ayrıca DİSK Anatüzüğünün 38. Maddesinde belirlenen 'DİSK tüzel kişiliğine saygı gösterme' ilkesine aykırı bulunması nedeniyle, yönetim kurulu içinde aldığı bir kararla yazılı olarak uyarılmasına oyçokluğu ile karar verildi.

Yönetim Kurulu toplantısının ardından Yürütme Kurulu, 22 Ağustos 1975'te "işçi sınıfı hareketinin gelişen yeni boyutlarını göz önüne alarak, gerek sendikal iç disiplini korumak ve geliştirmek gerekse işçi sınıfı bilincine ters akımların üyelerimiz arasında etkinlik kazanmaması için bir uyarı genelge çıkarılmasına ve bu konuda basına bilgi verilmesine" oybirliğiyle karar verdi. Bu kararda dikkat çekici nokta *"işçi sınıfı bilimine ters akımların üyelerimiz arasında etkinlik kazanmaması"* vurgusudur. *"Ters akımlar"* ifadesinin yorumu son derece geniş ve öznel bir kavram olarak gözükmektedir. Daha çok belirli siyasal grupları kastettiği anlaşılmaktadır.

DİSK yönetiminin örgütsel disiplinle ilgili kararları DİSK'e bağlı sendikaların diğer örgütlerle yapacağı etkinlikleri de kapsıyordu. Yürütme Kurulu 3 Aralık 1975 tarihli toplantısında şu kararı oybirliğiyle aldı:

> Ülkemizde son günlerde cereyan etmekte olan olaylar nedeniyle bulunduğumuz kritik dönem dikkate alınarak, yeni bir talimata kadar, DİSK ve DİSK'e bağlı üye sendikalar olarak, DİSK dışındaki hiçbir örgütle, yürüyüş, miting veya çeşitli nedenlerle yapılan kapalı salon toplantılarına katılma veya bu gibi eylemleri destekleme biçiminde ilişki kurulmamasına ve bu konuda özellikle gerekli titizliğin gösterilmesine dair üye sendikalara talimat yazılmasına...

DİSK Yürütme Kurulu 1 Mayıs 1977 katliamının ardından ve 5 Haziran 1977 seçimleri öncesinde, 16 Mayıs 1977 tarihinde yaptığı toplantıda örgütsel dikkati artıyor ve üye örgütleri uyarıyordu:

> DİSK'in doğrudan doğruya düzenlemediği ve doğrudan sorumluluğunu üstlenmediği, gerekli gördüğü önlemleri almadığı kitlesel eylemlere ne DİSK'in ne de DİSK'e bağlı üye sendikaların ve bu sendikaların birimlerinin DİSK karar organlarının kararı olmadan katılmamalarına ve tertip heyetlerinde görev almamalarına,
>
> DİSK adına demeç verme, bildiri yayınlama, basın toplantısı yapma, DİSK Anatüzüğünde gösterilmiş kişi ve kurullara ait olduğundan, bu gibi konularda DİSK üyesi sendikalarımız yöneticilerinin bu hususa titizlikle uymalarına

Bu tutum sendika içi demokrasi açısından tartışmalı sonuçlara yol açtı. Yürütme Kurulu 23 Temmuz 1976 toplantısında, DİSK tarafından 10 Temmuz 1976'da düzenlenen Bursa mitinginde bazı kuruluşların bildiri dağıtımı sırasında olayların çıkmasına sebebiyet verdiği ve bu bildirilerin dağıtımına müsaade ettiği iddiası ile Maden-İş Bursa Bölge Temsilcisi Selim Mahmutoğlu hakkında soruşturma açılmasına karar verdi. Mahmutoğlu bildiri dağıtımı meselesinin

Katılımın Uygun Bulunmadığı TÖB-DER Toplantısı

Yürütme Kurulu, 13 Haziran 1977

"Madde 2: TÖB-DER'in Demokratik Eğitim Kurultayı hakkındaki 2.4.1977 tarihli mektubuna cevaben eğitimle ilgili bir Kurultay'a sorunla doğrudan ilgili olmayan ya da temsil niteliği belirsiz olan ve bu arada tarafımızdan demokratik güç ve eylem birliği içinde kabul edilmeyen bazı örgütlerin de çağrılmış olması, kurultaya çağrılan örgütlere tanınan oy hakkına sahip delegelerin sayısının hangi ölçütler içinde saptandığının anlaşılamaması, eğitimle ilgili sorunların ne gibi bir bağlayıcı niteliği olduğu belli olmayan bir oylamaya tabi tutulması isteği, komisyonların hangi konularda kimler tarafından nasıl oluşacağının belirsiz olması, kurultayın çalışma programının kesin tarihinin, kaç gün süreceğinin bildirilmemiş olmadığı gibi nedenlerden bu kurultayda sağlıklı bir sonuca ulaşılması tarafımızdan mümkün görülmediği için demokratik eğitim kurultayına konfederasyonumuzun katılmasının uygun görülmediğinin bildirilmesine"

önceden bilindiğini, miting bitiminde meydana gelen olayların provokasyon olduğunu ve kendisinin bunu önlemek için çaba harcadığını vurgulamaktadır (Mahmutoğlu'nun miting tanıklığı önceki bölümlerde yer almaktadır).

Soruşturmanın ardından 15 Kasım 1976'da toplanan Yürütme Kurulu ise "*Maden-İş'in Bursa 13. Bölge Temsilcisi Selim Mahmutoğlu'nun Bursa'da düzenlenen mitingde, kendisine daha önceden talimat verildiği halde, DİSK dışındaki diğer kuruluşların bildiri dağıtmasına müsaade ettiği ve Bursa'daki çalışmaları ile gerek üye sendikamız Maden-İş'in bütünlüğüne gerekse o yörede örgütlü bulunan ve örgütlenecek sendikalarımızın bütünlüğüne ve gelişip güçlenmelerine zarar verdiği yapılan tahkikat neticesinde anlaşıldığından ilgilinin bölge temsilciliğinden alınması için Maden-İş'e talimat verilmesine*" karar verdi. Aynı kararda Şubat 1976'da kurulması kararlaştırılan ve Bursa, Bilecik, Çanakkale ve Balıkesir illerini kapsayan, Bursa DİSK Bölge Temsilciliğine ilk bölge temsilciliği seçiminin yapılmasına kadar Sıtkı Coşkun'un 15 Kasım 1976 tarihinden itibaren vekaleten atanmasına karar veriliyordu. TİP'li Selim Mahmutoğlu'nun görevden alınması sendika içi demokrasi açısından tartışmalara yol açacak ve eleştirilecekti.

DİSK Yönetimi'nin örgütsel disipline ilişkin almış olduğu tartışmalı kararlardan bir diğeri de Devrimci Toprak-İş Genel Başkan Yardımcısı Tuncay Çelen ile Yeni Haber-İş Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreteri Murat Kuseyri'nin DİSK üyeliğinden çıkarılmaları için Onur Kuruluna sevk edilmeleridir.

16 Mayıs 1977 tarihli toplantısında DİSK Yürütme Kurulu, 11 Nisan 1977 tarihinde haklarında soruşturma açılmasına karar verilen Devrimci Toprak-İş ve Yeni Haber-İş yöneticilerinin ihraç talebiyle Onur Kuruluna sevkine şu gerekçelerle karar verdi:[269]

> Üye sendikalarımızdan yeni Haber-İş sendikasının Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreteri Murat Kuseyri'nin ve Devrimci Toprak-İş sendikasının Genel Başkan Vekili Tuncay Çelen'in DİSK tarafından desteklenmemiş DİSK üyesi işçilerin katılmaları istenmemiş, üstelik işçi sınıfına DİSK ilkelerine ve DİSK'in kararlarına aykırı sloganların atıldığı ve konuşmalar yapıldığı DİSK'in genel ilkeleri dışında 15 Ocak 1977 günü Ankara'da

[269] 16 Mayıs 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Ankara ve İzmir'de baskı, işkence, siyasal cinayetleri kınama mitingleri yapıldı

(Cumhuriyet Haber Merkezi) «Siyasi cinayetleri, işkenceleri ve faşist baskıları protesto» yürüyüşleri dün Ankara ve İzmir'de yapılmıştır. Ortaklar Öğretmen Lisesi ve Eğitim Enstitüsün de son günlerde komandoların öğretmen ve öğrencilere karşı giriştikleri kanlı saldırıları protesto yürüyüşü de bugün Ortaklar'da yapılacaktır.

ANKARA'DA

Devrimci Toprak—İş Sendikası ile bazı demokratik kuruluşlar ve öğrenci derneklerinin katıldığı Ankara'daki MC'nin tutumunu kınayan konuşmacılar, polisin halka ve öğrencilere işkence yaptığını öne sürerek saldırı ve baskıları yermişlerdir.

İZMİR'DE

İzmir'de de Toprak—İş, MEM-

(Devamı Sa. 9, Sü. 2 de)

Siyasal cinayetleri kınama mitingi, *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1977.

Tandoğan meydanında düzenlenen 'Faşist Terörü İşkenceleri ve Siyasi Cinayetleri Protesto' mitingi ile ilgili olarak miting tertip komitesinde görev almakla ve miting tertip komitesinin yayınladığı çağrı bildirisinin altını imzalamakla ve DİSK'in 11 Haziran 1975 gün ve 975/432 sayılı yazısında belirtilen "DİSK adına DİSK'i bağlayıcı demeç vermek, bildiri yayınlamak ve benzeri girişimlerde bulunmak, DİSK Anatüzüğünde gösterilmiş olan kişi ve kurulların yetkisinde olduğundan" üye sendikaların bölge temsilciliklerinin, şube başkanlıklarının ve benzeri organ ve kademelerinin kesin olarak bu girişimlerde bulunmamaları gerektiği kararına ve DİSK'in 10.3.1976 gün ve 976/347 sayılı yazısında belirtilen, 'DİSK'in doğrudan düzenlemediği ve doğrudan sorumluluğunu yüklenmediği, gerek duyduğu önlemleri almadığı kitlesel eylemlere ve DİSK'in ve de DİSK'e bağlı üye sendikaların ve bu sendikalarımızın alt birimlerinin katılmaması' kararına uymamış olduğu ve yine bu davranışı ile DİSK Anatüzüğünün 4'üncü maddesinde belirtildiği üzere, 'Türk işçi hareketinin birlik ve beraberliğini sağlamak görevinde DİSK'e karşı çıkmış olduğu sabit bulunduğundan DİSK Anatüzüğünün 13.maddesi uyarınca kesin üyelikten çıkarılması için Murat Kuseyri'nin ve Tuncay Çelen'in DİSK onur kuruluna sevkine Söz konusu mitingler işkence ve siyasal cinayetleri kınamak amacıyla 15 Ocak 1977'de Ankara ve İzmir'de yapılmıştı. Ankara'daki miting, Devrimci Toprak-İş ile bazı demokratik kuruluşlar ve öğrenci derneklerinin katılımı ile düzenlenmişti. Mitingde MC'nin tutumu kınanmış ve polisin halka ve öğrencilere işkence yaptığını belirten konuşmalar yapılmıştı.[270]

Mali Durum

1975'te toplanan 5. Genel Kurulda kabul edilen DİSK Anatüzüğüne göre DİSK'in gelirleri "a) Üye sendikalardan alınan aidat gelirleri, b) Üye sendikaların işçi üyelerinden alınan aidat gelirleri, c) Eğitim gelirleri, d) Yasalara göre sağlanacak gelirler, e) Bağışlar, f) Mamelek [mal varlığı] gelirleri, g) Üyesi bulunduğu örgütlerle, uluslararası öteki örgütlerden alacağı yardımlar" olmak üzere çeşitli kalemlerden oluşuyordu.[271]

Anatüzüğe göre DİSK üyesi sendikalar ayda 100 TL, yılda bin 200 TL aidat ödemekle yükümlüydüler. Bu ödemenin Ocak ayında peşin yapılması öngörülse de DİSK Yürütme Kurulu kararıyla aidatların taksitle ödenebileceği belirtiliyordu. Nitekim DİSK Yürütme Kurulu toplantı kararlarında üye sendikaların aidat ödeme sıkıntılarını taksitle ödeme yöntemine başvurduğu görülmektedir. Aidatlarını ödemeyen sendikalar için ise DİSK'in sendikanın örgütlü olduğu işyerlerinden aldığı aidattan kestirebileceği ve sendikalar hakkında disiplin uygulamaları yapılabileceği gibi kesin hükümler vardı.

[270] *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1977.

[271] DİSK (1975), *Ana Tüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No.18.

DİSK'in ikinci önemli aidat gelir kaynağı ise sendikaların işçi üyeleri tarafından yapılacak ödemeydi. Anatüzük'te DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyerlerinde çalışan işçilerin (DİSK üyesi işçiler) DİSK'e ayda 150 kuruş aidat ödeyecekleri belirtiliyordu. İşçilerden alınan aidatlar işçilerden direkt kesilebileceği gibi sendika tarafından da karşılanabilirdi.

DİSK 6. Genel Kuruluna sunulan Hesap Raporu'na göre DİSK'in 1975-977 dönemindeki gelirleri toplamı 16 milyon 244 bin TL'dir. 1975-1977 döneminde DİSK'in gelirlerinin yüzde 88'den fazlasını sendikalardan gelen aidatların ve dayanışma ödemelerinin (14 milyon 305 bin TL) oluşturduğu görülmektedir. Sendikalardan gelen aidat ödemelerinin toplamı 12 milyon 531 bin TL'dir.

DİSK'in gelirlerinin yüzde 77'si sendika gelirlerinden oluşurken yüzde 10'u sendikalardan gelen dayanışma geliridir. Bu dönemde toplam gelirlerin yüzde 11'i düzeyinde (1 milyon 774 bin TL) dayanışma geliri üye sendikalardan gelmiştir. DİSK'in gelirler kalemleri içerisinde en büyük pay sendika aidatları iken ikinci büyük pay sendikalardan alınan dayanışma gelirleri oldu. Ancak bu dayanışma gelirlerinin Ekim 1976'da toplanan Olağanüstü Genel Kurulda oluşturulan Dayanışma Fonu gelirlerinden ayrı olduğunu vurgulamak gerekir.

DİSK gelirleri içinde *DİSK'in Sesi* gazetesinden elde edilen gelir yüzde 5, DİSK dergisinden elde edilen gelir yüzde 1,3 ve eğitim ve seminer gelirleri yüzde 1,5 paya sahipti. DİSK yayınlarının satışından elde edilen gelirlerin yüksekliği dikkat çekicidir. Bu satış gelirlerinin önemli bir kısmı üye sendikalardan gelmektedir. Böylece DİSK'in gelirlerinin yüzde 98'inin kendi kaynaklarından sağlandığı yüzde 2 civarında bağış ve diğer gelirler olduğu görülmektedir.

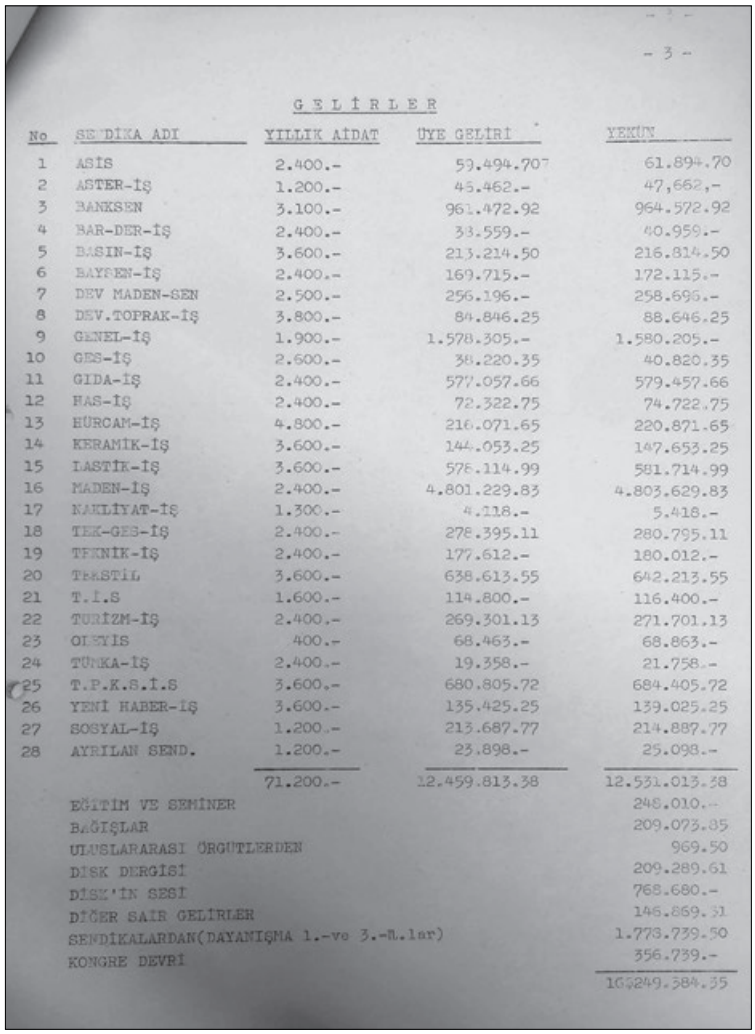

- 3 -

GELİRLER

No	SENDİKA ADI	YILLIK AİDAT	ÜYE GELİRİ	YEKÜN
1	ASİS	2.400.-	59.494.707	61.894.70
2	ASTER-İŞ	1.200.-	45.462.-	47,662,-
3	BANKSEN	3.100.-	961.472.92	964.572.92
4	BAR-DER-İŞ	2.400.-	38.559.-	40.959.-
5	BASIN-İŞ	3.600.-	213.214.50	216.814.50
6	BAYSEN-İŞ	2.400.-	169.715.-	172.115.-
7	DEV MADEN-SEN	2.500.-	256.196.-	258.696.-
8	DEV.TOPRAK-İŞ	3.800.-	84.846.25	88.646.25
9	GENEL-İŞ	1.900.-	1.578.305.-	1.580.205.-
10	GES-İŞ	2.600.-	38.220.35	40.820.35
11	GIDA-İŞ	2.400.-	577.057.66	579.457.66
12	HAS-İŞ	2.400.-	72.322.75	74.722.75
13	HÜRCAM-İŞ	4.800.-	216.071.65	220.871.65
14	KERAMİK-İŞ	3.600.-	144.053.25	147.653.25
15	LASTİK-İŞ	3.600.-	578.114.99	581.714.99
16	MADEN-İŞ	2.400.-	4.801.229.83	4.803.629.83
17	NAKLİYAT-İŞ	1.300.-	4.118.-	5.418.-
18	TEK-GES-İŞ	2.400.-	278.395.11	280.795.11
19	TEKNİK-İŞ	2.400.-	177.612.-	180.012.-
20	TEKSTİL	3.600.-	638.613.55	642.213.55
21	T.İ.S	1.600.-	114.800.-	116.400.-
22	TURİZM-İŞ	2.400.-	269.301.13	271.701.13
23	OLEYİS	400.-	68.463.-	68.863.-
24	TÜMKA-İŞ	2.400.-	19.358.-	21.758.-
25	T.P.K.S.İ.S	3.600.-	680.805.72	684.405.72
26	YENİ HABER-İŞ	3.600.-	135.425.25	139.025.25
27	SOSYAL-İŞ	1.200.-	213.687.77	214.887.77
28	AYRILAN SEND.	1.200.-	23.898.-	25.098.-
		71.200.-	12.459.813.38	12.531.013.38
	EĞİTİM VE SEMİNER			248.010.-
	BAĞIŞLAR			209.073.85
	ULUSLARARASI ÖRGÜTLERDEN			969.50
	DİSK DERGİSİ			209.289.61
	DİSK'İN SESİ			768.680.-
	DİĞER SAİR GELİRLER			146.869.31
	SENDİKALARDAN(DAYANIŞMA 1.-ve 3.-N.lar)			1.773.739.50
	KONGRE DEVRİ			356.739.-
				16.249.384.35

6. Genel Kurul Hesap Raporu, Tarih Vakfı Sendikalar Arşivi.

Bu dönemde sendikalar arasında DİSK'e en fazla aidat ödeyen sendika Maden-İş oldu. Maden-İş 1975 ve 1977 arası dönemde DİSK'e toplamda 4 milyon 803 bin 630 TL ödeyerek tüm sendika aidat gelirlerinin yüzde 38,1'ini oluşturdu. Maden-İş aidatlarının tüm DİSK gelirleri içindeki payı ise yüzde 29,6'dır.

Bu dönemde sendika aidat gelirlerinin ikinci büyük dilimini Genel-İş oluşturdu. Genel-İş'in DİSK'e Haziran 1976'da üye

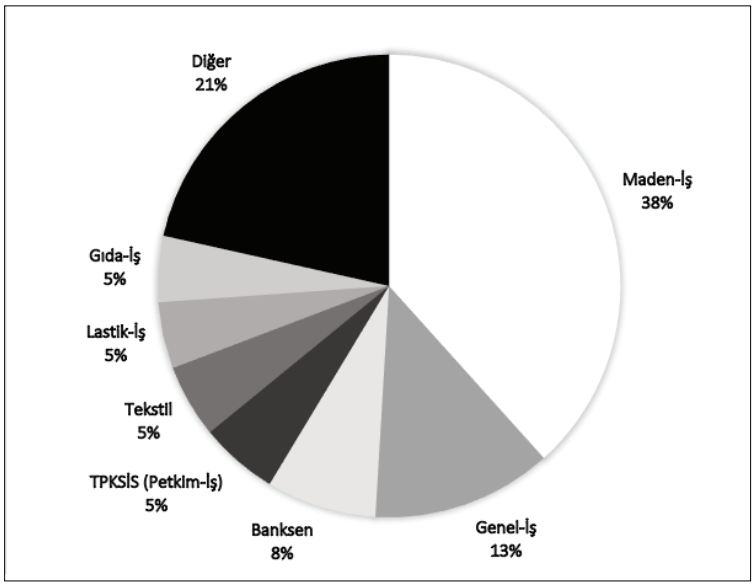

Grafik 1: DİSK Aidat Gelirleri Dağılımı

Not: DİSK aidat gelirleri içindeki payı yüzde 5'ten daha küçük olan sendikalar ile ayrılan sendikalar diğer olarak belirtilmiştir.

*TPKSİS: Türkiye Petrol ve Kimya Sanayi İşçileri Sendikası

olması nedeniyle aidat gelirleri bu dönemde üye sayısına göre düşük gözükmektedir. 1975 ve 1977 arası dönemde Genel-İş tarafından DİSK'e ödenen aidatlar 1 milyon 580 bin 205 TL'ydi ve sendika gelirlerinin yüzde 12,6'sını oluşturuyordu. Genel-İş aidatlarının tüm DİSK gelirleri içindeki payı ise yüzde 9,7'ydi.

Maden-İş ve Genel-İş'in dışındaki diğer sendikaların aidat gelirleri oranları Bank-Sen yüzde 8 ve Petkim-İş, Gıda-İş, Lastik-İş ile Tekstil yüzde 5'tir. Bu sendikaların aidat ödemeleri 579 bin 458 ile 964 bin 573 TL arasında oldu. 7 sendikanın dışında kalan sendikalar ile ayrılan sendikaların aidat ödemeleri ise DİSK sendika gelirlerinin yüzde 21'ini (2 milyon 694 bin 814 TL) oluşturdu.

DİSK 5. Genel Kurul sonrası Anatüzük'te yapılan önemli bir değişiklik Eylül 1976'da yapılan DGM direnişi sonrası 24 Ekim 1976 tarihinde olağanüstü toplanan DİSK Genel Kurulunda Dayanışma Fonu kurulması oldu. Fonun kurulmasındaki amaç örgütlenme, grev ve lokavt gibi durumlarda sendikalara ve işten atılan işçilere destek olmaktı.[272]

Bu dönemde DİSK'in dayanışma geliri 8 milyon 612 bin 953 TL oldu. Sendikalara ve üyelere yapılan ödeme ise 12 milyon 773 bin 925 TL olarak gerçekleşti. Aradaki 4 milyon 160 bin 972 TL'lik fark ise üye sendikalara borçlanarak ve diğer gelir kalemlerinden fona aktarım yapılarak sağlandı. 6. Genel Kurula sunulan Hesap Raporu'nda Dayanışma Fonu hesabından "istenilen randımanın alınmadığı" belirtildi.[273]

[272] Dayanışma Fonu'na ilişkin ayrıntılı bilgi bu kitabın "Zamanın Akışının Hızlandığı Yıllar" bölümünde (1. Bölüm) yer almaktadır.

[273] DİSK VI. Genel Kurula Sunulan Hesap Raporu, Tarih Vakfı Arşivi.

Tablo 4: DİSK Gelirlerinin Dağılımı (1975–1977)

Sendika	Gelir (TL)	DİSK Aidat Geliri İçindeki Payı (Yüzde)	DİSK Gelirleri İçindeki Payı (Yüzde)
Aidat Gelirleri			
ASİS	61.894,70	0,5	0,4
Aster-İş	47.662,00	0,4	0,3
Banksen	964.572,92	7,7	5,9
Bar-Der-İş	40.959,00	0,3	0,3
Basın-İş	216.814,50	1,7	1,3
Baysen	172.115,00	1,4	1,1
Dev Maden-Sen	258.696,00	2,1	1,6
Devrimci Toprak-İş	88.646,25	0,7	0,5
Genel-İş	1.580.205,00	12,6	9,7
Ges-İş	40.820,35	0,3	0,3
Gıda-İş	579.457,66	4,6	3,6
Has-İş	74.722,75	0,6	0,5
Hürcam-İş	220.871,65	1,8	1,4
Keramik-İş	147.653,25	1,2	0,9
Lastik-İş	581.714,99	4,6	3,6
Maden-İş	4.803.629,83	38,3	29,6
Nakliyat-İş	5.418,00	0,0	0,0
Tek-Ges-İş	280.795,11	2,2	1,7
Teknik-İş	180.012,00	1,4	1,1
Tekstil	642.213,55	5,1	4,0
TİS	116.400,00	0,9	0,7
Turizm-İş	271.701,13	2,2	1,7
OLEYİS	68.863,00	0,5	0,4
Tümka-İş	21.758,00	0,2	0,1
TPKSİS (Petkim-İş)	684.405,72	5,5	4,2
Yeni Haber-İş	139.025,25	1,1	0,9
Sosyal-İş	214.887,77	1,7	1,3
Ayrılan Sendikalar	25.098,00	0,2	0,2
Sendika Aidatları Toplam	**12.531.013,38**		**77,1**
Diğer Gelirler			
Eğitim ve seminer	248.010,00		1,5
Bağışlar	209.073,85		1,3
Uluslararası örgütler	969,50		0,01
DİSK dergisi	209.289,61		1,3
DİSK'in Sesi	768.680,00		4,7
Diğer sair gelirler	146.869,51		0,9
Sendikalardan (Dayanışma)	1.773.739,50		10,9
Kongre devri	356.739,00		2,2
Diğer gelirler toplamı	3.713.371,00		22,9
Toplam gelir	**16.244.384,35**		**100**

Kaynak: DİSK 6. Genel Kuruluna sunulan Hesap Raporu, Tarih Vakfı Sendikalar Arşivi

DİSK VE SİYASET (1975–1977)

AZİZ ÇELİK

DİSK'in 5. Genel Kurul sonrası dönemi sendika ve siyaset ilişkileri açısından oldukça yoğun ve hareketli geçmiştir. DİSK'in 5. Genel Kurul sonrası dönemi (Mayıs 1975 ile Aralık 1977) neredeyse tümüyle Milliyetçi Cephe (MC) Hükümetleri dönemine denk gelmiştir. DİSK'in bu dönemi adeta bir MC'ye karşı mücadele dönemidir. DİSK, MC'nin demokratik yollardan iktidardan uzaklaştırılması ve ilerici-demokratik bir hükümet kurulması için açık bir mücadele yürütmüştür. Bu mücadele bir yandan demokratik eylemler bir yandan da seçimlerde CHP'nin desteklenmesi şeklinde yürütülmüştür.

DİSK'in bu çalışma dönemine 12 Ekim 1975 ara seçimleri ve 5 Haziran 1977 genel seçimleri denk gelmiştir. DİSK bu seçimlerde 1973 seçimlerinde olduğu gibi CHP'ye oy verilmesi yönünde açık çağrı yapmış, seçimlerde CHP'yi desteklemiştir. 12 Ekim 1973 seçimlerinde zayıflayan MC ortağı partiler, 5 Haziran 1977 seçimlerinde yenilgiye uğramıştır. 1977 seçimlerinden CHP yüzde 41 oy ve 213 milletvekili ile birinci parti çıkmıştır. Ancak CHP, hükümeti kuracak çoğunluğa ulaşamayınca 21 Temmuz 1977 tarihinde 2. MC (Beşinci Demirel Hükümeti) kurulmuş ancak 2. MC'nin ömrü uzun olmamış, 5 Ocak 1978'de görevini tamamlamıştır.

DİSK'TE SİYASİ GERİLİMLER

1975-1977 dönemi DİSK'in iç siyasi dengeleri açısından da oldukça hareketli ve gerilimli geçti. Kurumsal bir tarih çalışması olan bu kitap açısından bu gelişmelerin arka planını ele almak ve ayrıntılarını tartışmak çok olanaklı değildir. Bu kitabın böyle bir amacı da yoktur. Bu tartışmanın farklı çalışmalarda yapılması yararlı olacaktır. Nitekim bu yönde çeşitli çalışmalar da söz konusudur. Ancak ana hatlarıyla bu dönemin temel gerilim noktalarının altını çizmek istiyoruz. Bunlardan en önemlisi 12 Mart döneminde yaşanan kırılmadır. 12 Mart öncesi DİSK'lilerin kurduğu

ve desteklediği bir siyasi parti varken, 12 Mart'ta TİP kapatılmış ve sola dönük ağır baskılar uygulanmıştır. 12 Mart'tan çıkışta artık TİP yoktur. DİSK yönetiminin eğilimi CHP'yi desteklemek yönündedir. Öte yandan 1974 ve 1975 sonrası DİSK'e katılan sendikaların yönetimleri büyük ölçüde CHP eğilimlidir. Bu gelişme de DİSK'in CHP'yi desteklemesini kolaylaştırmıştır. Ancak CHP'nin TİP'ten önemli bir farkı vardır. TİP, DİSK'li sendikacıların kendi kurdukları partidir. CHP açısından ise böyle bir tarihi ve ideolojik bağ yoktur. CHP'ye destek büyük ölçüde politik gerekçelere dayanmaktadır.

12 Mart sonrası solun yeniden toparlanması sürecinde çeşitli sosyalist partiler ve devrimci örgütlenmeler etkinliğini artırmaya başlamıştır. Bu siyasal oluşumların DİSK'i etkilemesi son derece beklenir bir durumdur. DİSK yönetiminin 12 Mart sonrası kurulan sosyalist partilere mesafeli olduğunu, bunları desteklemediğini ve katılmadığını önceki bölümlerde anlatmıştık. 1970'lerin ortalarında kurulan TSİP, yeniden kurulan TİP, Vatan Partisi ve Sosyalist Devrim Partisi ile DİSK yönetimi arasında 5. Genel Kurul sırasında ve sonrasında gerilim devam etmiştir. 5. Genel Kurulda bu partilere yakın olan sendikacılardan Kemal Nebioğlu dışında hiç kimse yönetime seçilememiştir.

12 Mart'tan çıkış sürecinde yaşanan bir başka gelişme DİSK'i yakından etkileyecektir. 1951–1952 tevkifatları sonrasında zayıflayan ve çözülen TKP, uzun yıllar ülke içinde etkinlik gösterememişti. Yasal olarak faaliyet göstermesi mümkün olmayan TKP'nin fiili bir gücü de söz konusu değildi. TKP 1973–1974 sonrasında bir yeniden toparlanma sürecine girdi. 1960'ların TİP çalışmasından gelen ve bir bölümü işçi ve sendika hareketi içinde bağları olan genç bir kadro TKP'de etkinlik kazandı. 1974 sonrası TKP, yasal olmasa da fiilen Türkiye'nin siyasi gerçeklerinden biri haline geldi. DİSK'in 5. Genel Kurulu ile 6. Genel Kurulu arasında TKP'nin DİSK'te önemli bir etkinliğinin olduğu, DİSK politikalarını ve DİSK içi örgütsel gelişmeleri etkilediği, müdahil olduğu emek tarihi literatüründe ortak kabul gören bir yaklaşımdır.[274] Bu etkinin niteliği konusunda farklı analizler olmakla birlikte DİSK'in 1975–1980 döneminin sendika–siyaset ilişkisi açısından incelenmesinde TKP etkisi CHP gibi hesaba katılması gereken bir gerçekliktir.

5. Genel Kurulda yönetimin oluşmasında CHP'li delegeler ile TKP'lilerin etkilediği delegeler arasında bir ittifak oluştuğu ve yönetimin büyük ölçüde bu eksende şekillendiği bilinmektedir.[275] Bu durum uzun süre bu ittifakta yer al(a)mayan diğer sol, sosyalist ve devrimci parti ve gruplar ile DİSK Yönetimi arasında gerilime, tartışmalara ve derin görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Bu gerilim ve görüş ayrılıkları ise daha sonra TKP'ye yakın sendikacılar ile diğerleri arasında baş göstermiştir. Dönemin yükselen siyasi gerilimi ve soldaki rekabetçi yaklaşımların da etkisiyle bu görüş ayrılıkları ve tartışmalar DİSK'i olumsuz etkilemeye başlamış hatta çeşitli tasfiyeci uygulamalara yol açmıştır. Bu dönemde DİSK, hızlı bir yükselişe geçerken ve ciddi bir dinamizm kazanırken aynı zamanda ciddi iç gerilimlere ve tartışmamalara da boğulmuştur. Dönemin değerlendirmesini yaparken bir yandan DİSK'in ivme kazandığını ve güç kazandığını ama öbür yandan ciddi sendika içi demokrasi

[274] Koç (2008), Algül (2015), Şafak (2013), Çelik (2019), Akalın (1995).

[275] Koç (2008), Algül (2015), Şafak (2013).

sorunlarının ortaya çıktığını unutmamak gerekir.

12 Ekim 1975 Seçimleri: CHP'ye Destek

DİSK Yönetim Kurulu, içinde bulunulan durumu değerlendirerek yaptığı açıklamayla başta DİSK üyeleri olmak üzere, tüm emekçileri 12 Ekim 1975 ara seçimlerinde CHP'ye oy vermeye çağırmıştır. DİSK'in CHP'yi destekleme gerekçelerinin de yer aldığı Yönetim Kurulu kararı şöyledir:[276]

> 12 Mart 1971'deki faşist dönem ile yurdumuzda açık baskı ve terör uygulamaları başlamış, işbirlikçi sermaye bir açık faşizm uygulamasına girişmiştir. Başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün demokratik güçlerin mücadelesi ve ortak dayanışmaları sonucu bu oyun sökmemiştir. 14 Ekim 1973'te tekelci –işbirlikçi sermaye ve onun siyasal partileri halktan bir şamar yemişlerdir. Açık faşizm denemesi başarılı olmayınca, yeni bir denemeye girişilmiştir. Bu yeni deneme stratejisi şu olmuştur:
>
> İşbirlikçi sermayenin egemenliğini koruyup güçlendirmede burjuva demokrasisi ve açık terör rejimi unsurların, bağdaştıracak, uzlaştıracak yeni bir faşist yapı yaratmak. Durum böylesine belirgin bir biçim alınca tekelci-işbirlikçi sermayenin bu faşizan gidişini durdurmak ve geriletmek en acil görevlerimizden biri olmaktadır. Bu ise MC iktidarını ve partilerini demokratik yöntemlerle alaşağı etmekle, oy vermemek ve bir daha iş başına getirmemekle mümkündür.
>
> Toplumsal mücadelenin gelişmesi, geniş emekçi kitlelerin mücadelesi, Türkiye'de halk düşmanı MC iktidarını değiştirmeyi, sınıfının, köylünün ve orta tabakaların da katılması ile, demokratik ve emekten yana dönüşümleri gerçekleştirecek halkçı bir hükümet kurmayı amaçlayan dönüşümleri ön plana sürüyor.
>
> Bu ilerici, halktan yana hükümetin acil görevlerinin başında temel bazı sosyal-ekonomik ve politik dönüşümlerin gerçekleşmesi vardır.
>
> İşte bu nedenlerle halkımızı ve üyelerimizi yaklaşan 12 Ekim Ara Seçimlerinde MC iktidarına ve onu oluşturan partilere oy vermemeye çağırıyoruz. Bugün ülkemizde iktidara en güçlü aday durumunda bulunan tek ilerici ve demokrasiden yana örgüt CHP'dir. Bu nedenle DISK, halkımızı ve üyelerini CHP'ye oy vermeye çağırır. DİSK, CHP'ye oy vermeyi gerek yukarıda sıraladığımız acil, sosyal, ekonomik ve politik dönüşümlerin gerçekleşmesinin gerekse giderek ileri demokratik bir düzen kurulmasının ön şartı sayar.
>
> TÜRKİYE İŞÇİ SINIFININ BAĞIMSIZ ULUSAL DEMOKRATİK SINIF VE KİTLE SENDİKAL ÖRGÜTÜ OLAN TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDIKALARI KONFEDERASYONU (DİSK) YÖNETİM KURULU YUKARIDA AÇIKLANAN NEDENLERDEN DOLAYI AŞAĞIDAKİ HUSUSLARI OYBİRLİĞİ İLE KARARLAŞTIRMIŞTIR.
>
> 1. Sendika seçme özgürlüğü (Referandum) hakkının yasalaşması, dayanışma grevi, genel grev için;
>
> 2. Lokavtın yasadan çıkarılması için;
>
> 3. Tüm çalışanlara toplu sözleşme, grev ve sendikalaşma hakkı tanınması için;
>
> 4. Amerikan Üslerine gerçekten el konulması, ikili anlaşmaların kaldırılması ve ülkemizin onurlu, tam bağımsız bir dış politikaya kavuşturulması için;
>
> 5. Uluslararası tekellerin, toprak ağalarının, aracı ve tefecilerin egemenliğini kırmak için;
>
> 6. Faşizan tırmanışın durdurulması ve geriletilmesi için;
>
> 7. Demokratik hak ve özgürlüklerin işlerliğe kavuşturulması ve genişletilmesi, yani demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla hayata geçirilmesi için;
>
> 8. Türk Ceza Kanunu'ndaki faşist 141, 142 ve 146. maddeleri ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması ve

[276] 2 Ekim 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

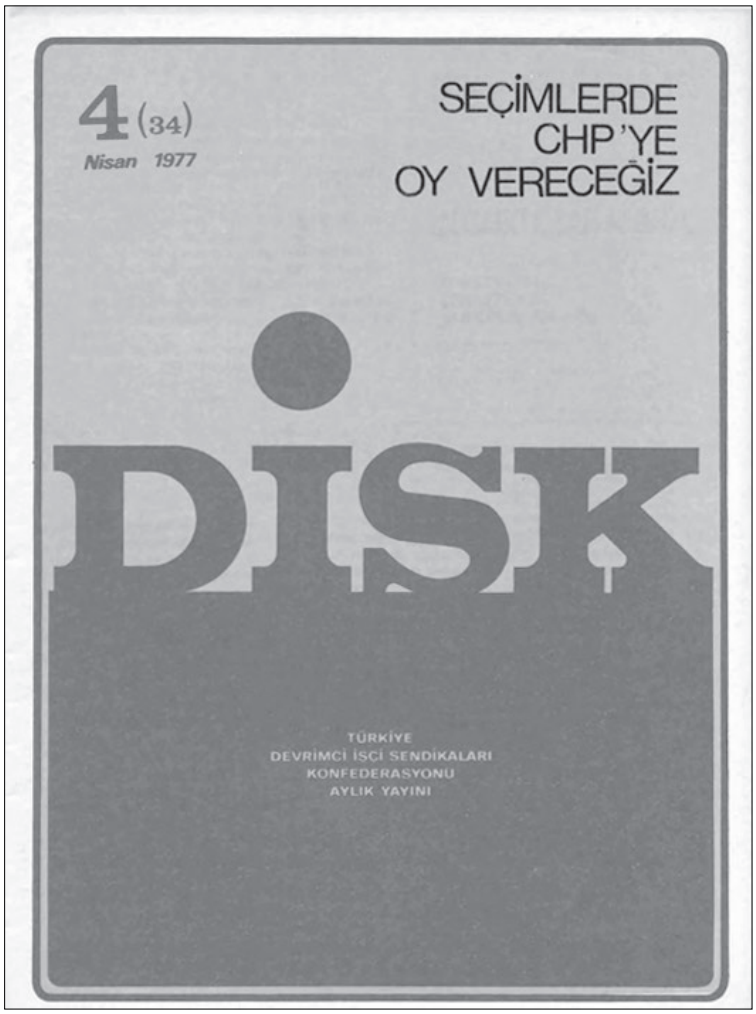

"Seçimlerde CHP'ye oy vereceğiz", *DİSK* dergisi, Sayı 34, Nisan 1977.

düşünce özgürlüğünün getirilmesi için;

9. Demokrasi, barış, bağımsızlık ve toplumsal ilerleme mücadelemizde yeni kazanımlar için;

10. Halkın büyük çoğunluğunun yararını, ülkemizin ulusal çıkarlarını gerçekten savunan geniş halk tabakalarının temsilcilerinden kurulacak ilerici bir hükümetin işbaşına gelmesi için;

İşçi, köylü, memur, esnaf ve tüm alın teriyle geçinen halkımızı, bugün yurdumuzda iktidara en güçlü aday durumunda bulunan tek ilerici ve demokrasiden yana siyasi örgüt CHP'ye oy vermeye çağrıda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

12 Ekim seçimleri MC'yi oluşturan partilerin gerilemesiyle sonuçlandı.

5 Haziran 1977 Genel Seçimleri: CHP'ye Gerekçeli Destek

DİSK, 5 Haziran 1977 seçimlerinden tam 3,5 ay önce tavrını belirledi. 21-22 Şubat 1977 tarihinde ortak bir toplantı yapan Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi bu konuda ilke kararı aldı. CHP'yi desteklemeye dönük karar, Yönetim Kurulu defterinde şöyle yer aldı:[277]

> Önümüzdeki genel seçimlerde, 5. DİSK Genel Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda, CHP'nin desteklenmesine oy birliği ile,
>
> Genel seçimlerde CHP'nin desteklenmesi kararının nedenlerinin gerekçeli bir rapor halinde hazırlamak açıklanmasına (oyçokluğu ile-1 karşı oy),
>
> Genel seçimlerle ilgili çalışmaların aşağıya doğru tabana indirilmesi ve oluşturulması için, DİSK olarak, genel temsilciler meclisinin, üye sendikaların Yürütme ve Yönetim Kurulu kadrolarının veya bölge temsilciler meclisinin veya bölge temsilcilik kurulları gibi kademelerin veya bunların gerekli görülenlerinin toplantıya çağrılması konusunda yürütme kuruluna görev ve yetki verilmesine oybirliği ile,
>
> Genel seçimlerde, ilerici ve demokratik kuruluşlarla, CHP'nin desteklenmesi kararı ile ilgili olarak ilişki kurulması ve işbirliği yapılması, (oybirliği)
>
> Sol siyasal partilerin genel seçimlere katılmamaları ve bir bütün olarak CHP'yi desteklemeleri için, gerekçeleri de anlatılmak üzere, bu partilerle gerektiğinde gerekli ilişkilerin kurulmasına, (oybirliği)
>
> Can güvenliğinin halkımız için en önemli sorun haline geldiği gerçeği karşısında, yetkili ve görevlilerle sandık ve can güvenliğinin anayasa ve yasalarca alınmadığı taktirde, anayasa ve yasalara

[277] 21 Şubat 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

DİSK'İN 1977 GENEL SEÇİMLERİNDE CHP'Yİ DESTEKLEME KARARININ NEDENLERİ VE GEREKÇESİ

21 Şubat 1977 tarihli ortak toplantılarında DİSK Genel Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi DİSK'in 1977 Genel Seçimlerinde CHP'nin desteklenmesini ve bu kararın nedenlerini ve gerekçesini bir raporla kamuoyuna duyurmayı kararlaştırdı. Bu karar gereğince hazırlanan raporla kamuoyuna duyurmayı kararlaştırdı. Bu karar gereğince hazırlanan raporu DİSK üyeleri ile kamuoyunun bilgilerine sunuyoruz.

DİSK'in 1977 Genel Seçimlerine ilişkin kararı Konfederasyonumuzun ısrarla izlediği demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ile demokrasi ve toplumsal ilerleme için verdiği savaşımın günümüz koşullarındaki en doğal bir gereğidir.

DİSK'in en birinci görevi içinde yaşadığımız kapitalist toplumda sermaye sınıfının gittikçe arttırmaya çalıştığı sömürüyü sınırlamak, böylece işçi sınıfının daha ileri ekonomik ve toplumsal haklara kavuşmasını sağlamaktır. Ancak, ekonomik savaşımla sağlanan haklar özellikle tekelci işverenlerin aşırı kâr hırsının doğurduğu aşırı fiyat, vergi ve enflasyon artışı karşısında anlamını yitirmektedir. Ekonomik çıkarları uzlaşmaz olan sınıflar arasında barış veya işbirliğini kesinlikle reddeden DİSK, bu nedenle sömürüyü sınırlama savaşımını sömürüyü ortadan kaldırma savaşımı doğrultusunda yürütür. DİSK'e göre kapitalizm ile sosyalizm arasında üçüncü bir toplumsal düzen yoktur; sadece sosyalizme varmak için her ülkenin koşullarına göre değişik özellikler gösteren aşamalar vardır.

Sömürünün ortadan kaldırılması ancak işçi sınıfının diğer emekçi kitlelerle birlikte siyasal iktidar olmalarıyla, yani siyasal iktidar savaşımı vermeleriyle olanaklıdır. Bazı aşamaların yapılmasını gerektiren bu uzun yol üzerinde atılan her adım özünde siyasal bir anlam taşır. Örneğin, ülkemizde büyük sermaye sahipleri siyasal iktidarları aracılığıyla emekçilerin ücret artışı, daha kısa çalışma süresi, kıdem tazminatı artışı gibi en önemli ekonomik istemlerini geriletmek üzere yeni yeni yasalar çıkartmak istiyorlar. Ayrıca emekçiler yararına kazanılmış bazı yasaları değiştirmek istiyorlar. Ya da Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi yasa tasarıları hazırlayarak ilerici işçi ve halk hareketini ezmek için faşist girişimlerde bulunuyorlar. Bu arada, iktidarda olmanın sağladığı güçle emekçiler üzerinde sömürüyü şiddetlendirerek ve kârlarını arttırmak üzere devlet olanaklarını yağmalıyorlar. Siyasal iktidarın büyük sermaye adına sürdürdüğü siyaset birbirine bağlı iki amaca yöneliktir.

a) İşçi sınıfının örgütlü gücü sayesinde ve uzun savaşımlar sonucunda kazanılmış demokratik hak ve özgürlükleri iyice kısıtlayarak baskı altına almak, giderek askıya almak; sömürü, kâr ve baskı düzenini değiştirmeye yönelik işçi sınıfı hareketinin gelişmesini engellemek;

b) Böylece, büyük sermayenin kâr oranını garanti altına alarak, sömürü oranını arttırmak.

Bu nedenle işçi sınıfının, diğer emekçi kitlelerle birlikte sermaye sınıfına karşı yürüttüğü ekonomik savaşım, genel demokrasi savaşımı ve siyasal iktidar savaşımı bir bütündür. İşçi sınıfı, ekonomik istemlerini elde etmek ve korumak için, demokratik hak ve özgürlükleri korumak ve genişletmek zorundadır. Faşist bir düzenin yerleşmesi halinde emekçilerin satın alma gücü daha da düşerken, sömürü iyice azgınlaşacak, buna karşılık örneğin işçilerin ücret artışı için girişecekleri en küçük grevler bile "ulusal güvenlik" yutturmacasıyla yasaklanacaktır. Geçen sıkıyönetim dönemlerinde bu gerçek çok duru bir şekilde yaşanmıştır. Demokrasi savaşımı özünde siyasal savaşımdır. Ve demokrasinin en başta olan savunucusu, tekelci sermayenin baş düşmanı olan bilimsel işçi hareketidir. DİSK bu anlayış içinde, örneğin Eylül 1975 tarihinde demokratik hak ve özgürlükler için mücadele mitinglerini yapmış, yine aynı nedenden dolayı DGM'lere karşı çıkmıştır. DİSK'in sürdürdüğü daha ileri ekonomik, toplumsal ve demokratik haklar savaşımı, her zaman, MC'nin demokratik yoldan düşürülmesi ve sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzenin kurulması hedefiyle bütünleşmiştir.

Geniş işçi ve emekçi kitlelerin toplumsal, demokratik, siyasal hak ve özgürlüklerinin korunup genişletilmesi DİSK'in en ön saflarında yer aldığı ve işçi sınıfımızın başını çektiği sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen savaşımında önemli kazanımlardır. Bu nedenle DİSK, hem demokratik bir ortamdan yana, hem de hükümet kurmaya en yakın parti olduğu için 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi destekleme karar almıştır.

DİSK, seçimlere ilişkin kararını, örgütsel bağımsızlığı içinde, yani:

a) Kendi ilkeleri içinde,

b) Kendi tabanının ve örgüt organlarının denetimi altında ve Genel Kurulunun saptadığı genel politika doğrultusunda,

c) Seçilmiş organlarının bir araya gelmesiyle,

d) Örgüt dışı hiç bir yerden emir ve buyruk almadan,

e) Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ile işçi sınıfının devrimci bilimi doğrultusunda ilerleyen bağımsızlık, demokrasi, barış, toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımından en küçük bir taviz vermeden almıştır.

İşçi sınıfımızın seçimlerde temsil edilmediği günümüz koşullarında DİSK'in CHP'yi desteklemesi somut nedenlere dayanmaktadır. Bu somut nedenlerin DİSK'in sendikal temsilciliğini yaptığı işçi sınıfının hak ve çıkarlarıyla çok yakından ilgisi vardır.

Tekrar ediyoruz: Sömürüyü ortadan kaldırma doğrultusunda savaşım veren işçi sınıfımızın ve emekçi kitlelerin ekonomik çıkarlarının korunup genişletilmesi, demokratik, siyasal hak ve özgürlüklerin korunmasına, geliştirilip genişletilmesine bağlıdır. MC'nin varlığı ve tekelci sermayenin daha güçlü ve uyum halinde bir iktidar arayışı bu hakların, çıkar ve özgürlüklerin, bırakalım genişletilmesini, korunmasını bile artık olanaksız hale getirmektedir. Tekelci sermaye, 12 Mart açık baskı ve kanlı terör döneminde faşizan bir niteliğe büründürdüğü siyasal-hukuksal yapının da dışına çıkmış ve böylece kendi yasalarını bile çiğnemiştir.

DİSK'in 1977 Genel Seçimlerine ilişkin tavrıyla işçilerin, emekçilerin hak ve çıkarları arasında bağ işte bu temel gerekçeye dayanmaktadır. Bu bağ DİSK'in başından beri savunduğu ve CHP'nin Kasım 1976 tarihli Kurultayı'nda programına aldığı bir dizi ortak demokratik ve toplumsal istemle somutlanmaktadır. Özellikle V. Genel Kurulundan bu yana DİSK'in ileri demokratik bir düzen hedefine yönelik ekonomik-demokratik savaşımı bu istemlerin ve DİSK'in eylem programı içinde yer alan diğer istemlerin geniş kitleler tarafından benimsenmesini sağlamıştır.

Bu istemlerin en başta gelenleri şunlardır:

1) Düşünce, örgütlenme, inanç ve anlatım özgürlüğü. Tüm Avrupa'da düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün sınırlandığı tek ülke Türkiye'dir. DİSK bu özgürlüğün tam anlamıyla tanınmasını, yerleşmesini savunmakta ve bir an önce işçi sınıfının kendi devrimci bilimi doğrultusunda bilinçlenmesini baltalayan 142. madde ile yine işçi sınıfının serbestçe örgütlemesini engelleyen 141. maddenin kaldırılmasını istemektedir. CHP Genel Başkanı da çeşitli zaman ve yerlerde yaptığı konuşmalarda bu maddelerin kaldırılmasından yana olduklarını belirtmişlerdir.

2) İşçilerin istedikleri sendikayı serbestçe seçme hakkı olan referandum.

3) Lokavtın yasadan çıkarılması.

4) İşçi-memur ayrımına son verilerek tüm çalışanlara toplu sözleşme, grev ve sendikalaşma hakkı.

5) Hangi görevde veya meslekte bulunursa bulunsun 18 yaşını doldurmuş yurt dışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına oy hakkı.

6) İşsizlik sigortası.

7) Kadın işçiler için ücret ve hak eşitliği ile analık haklarının genişletilmesi ve işyerlerinin bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlamak üzere önlemlerin alınması.

8) Tüm çalışanların toplumsal güvenliğe kavuşturulması.

9) İşçi, memur ve tüm çalışanların yararına bir vergi sistemi. Asgari geçim indiriminin yükseltilmesi ve asgari ücretten vergi alınmaması.

10) Çalışamayacak durumdaki toplumsal güvenliği olmayan tüm yaşlılara ve sakatlara yeterli aylık; işçilerin ve memurların emekli dul ve yetim aylıklarının ücret ve maaş artısı oranında arttırılması.

11) Yurt dışındaki işçilerimiz. Yurt dışındaki emeklilik ve diğer sosyal güvenlik haklarının Türkiye'deki ile birleştirilmesi gerek işçimizin gerekse işverenin ödediği primlerin Türkiye'deki SSK'na aktarılması ve işçimizin emeklilik hak ve aylığı ile diğer sosyal güvenlik haklarının bu istemler göz önünde bulundurularak SSK yasalarına göre hesaplanması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. DİSK yurt dışındaki işçilerimizin en acil toplumsal ve demokratik istemlerini şu şekilde somutlamaktadır:

— İş garantisi için yurt dışındaki işçilerimize, buhran dönemi dahil çalışma, oturma ve sosyal güvenlik hakkının tanınması;

— Eşit mesleki eğitim ve mesleki ilerleme hakkının tanınması;

— İnsana yaraşır konutlarda oturma ve çocukları için demokratik okul eğitimi olanaklarının sağlanması;

— İşçilerimizin demokratik ve sendikal hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi;

— Yurt dışındaki işçilerimizin bulunduğu ülkeden sınır dışı edilmesinin önlenmesi;

— İşçilerimizin bulundukları ülkelerdeki komando örgütlenmesi ve hareketlerinin önlenmesi için,

gerekli önlemler alınmalı ve hak eşitliğini sağlamak üzere ikili sos-

yal güvenlik ve işgücü anlaşmaları gözden geçirilmelidir. Bütün bu girişim ve çalışmalara sendikal konfederasyonlar eşit söz ve karar sahibi olarak katılmalıdır.

12) TRT'nin tam bir özerkliğe kavuşturulması ve sinemadan sansürün kalkması.

13) DGM'ler gibi olağanüstü baskı mahkemelerinin kurulmasına yol açan yasal düzenlemelerin kaldırılması.

14) Sıkıyönetim yasasının demokratikleştirilmesi.

15) Anayasal ve demokratik işçi haklarının kullanılmasını ve işçi örgütlerinin etkinliğini sınırlayan yasaların değiştirilmesi. Geniş ve genel kapsamlı olan bu formülü DİSK şu istemlerle somutlamaktadır:

- Genel Grev ve Dayanışma Grevi haklarının tanınması, yani sınırsız grev hakkı;

- Grev hakkının toplu sözleşme düzenine bağlı olmaktan kurtarılması için yasalardaki tüm kısıtlamaların kaldırılması;

- İş Yasasının demokratikleştirilmesi ve tüm işyerlerinde işçileri ilgilendiren tüm konularda işçi sendikalarının söz ve karar sahibi olmalarını sağlamak için gerekli yasa değişikliklerinin yapılması;

- Asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyi olarak tanınması ve bundan vergi alınmaması;

- 1 Mayıs'ın yasalarda da işçi bayramı olarak yer almasını sağlamak için gerekli düzenlemelerin yapılması.....

16) Belediyelerin, başta idari olmak üzere, gelir artışı ile fiyat denetimine ve kentleşmeye ilişkin yetkilerinin genişletilmesi ve daha etkin bir şekilde görev yapılabilmesinin sağlanması.

17) Demokratik hak ve özgürlüklerin her türlü yasal sınırlamasından kurtarılması.

DİSK 12 Mart döneminde Anayasa'da ve diğer yasalarda yapılan anti-demokratik değişikliklerin iptal edilmesini, faşist örgütlenmelerin yasaklanmasını ve siyasal cinayetlerin suçlularının bulunarak cezalandırılmasını istemektedir.

Sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen doğrultusunda bu acil istemlerin hayata geçirilmesi, her şeyden önce:

a) Parlamento içi ve dışı demokrasi ve ilerlemeden yana olan tüm örgüt, güç ve kişilerin eylem birliği ile dayanışmasına,

b) Başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emekçi kitlelerin bu eylem birliği ve dayanışmasının oluşmasını önlemeye çalışan her türlü eğilime karşı uyanık olmasına ve etkin ve sürekli savaşım vermesine bağlıdır. DİSK bu istemlerin hayata geçirilmesi için atılan tüm adımları destekleyecektir.

Bu istemler ve dayanışma gerçekleştiği ölçüde siyasal güçler dengesi demokrasi ve ilerleme cephesinden yana değişecek, gerici-faşist güçlerin komploları önlenebilecek ve ileri demokratik bir düzen doğrultusunda kalıcı kazanımlar elde edilecektir. DİSK, işçi sınıfından ve onun biliminden aldığı güçle bu gelişimi önlemek isteyen tüm gerici güçlere karşı etkin savaşımını sürdürecektir.

DİSK parlamento içi ve dışı demokrasi ve ilerlemeden yana olan tüm örgüt, güç ve kişilerin eylem birliği ve dayanışmasının gelişip güçlenmesi için tüm çabayı harcarken:

- NATO'dan ve CENTO'dan çıkılması, ikili kölelik anlaşmalarının yırtılıp atılması, askeri üs ve tesisleriyle birlikte tüm yabancı askerlerin ülkemizden çıkartılması ve genel olarak ulusal bağımsızlığımız için,

- Faşizmin maddi temeli ve kaynağı olan emperyalist ve işbirlikçi tekellerin egemenliğinin engellediği ve gerçekleşmesi için köklü dönüşümleri gerektiren toplumsal kurtuluş ve ilerleme ile ulusal kalkınma için,

- Tüm askeri blokların kaldırılmasını, nükleer ve diğer kitle imha silahlarının yasaklanması ile genel silahsızlanmayı, Helsinki Sonuç Belgesi kararlarının uygulanmasını, siyasal yumuşamanın askeri yumuşama ile bütünleştirilmesini ve komşularımızla saldırmazlık anlaşmaları yapılmasını, çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesini içeren kalıcı, adil ve sürekli bir dünya barışı için, verilen uzun süreli savaşımın ilerleyerek hedefine varması için bir hedefte birleşen tüm güçlerle birlikte savaşımını sürdürecektir.

DİSK, bu raporda açıklanan gerekçe ve nedenler doğrultusunda tüm üyelerini, DİSK'in sendikal anlayışını ve ilkelerini benimseyen tüm emekçileri 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi desteklemeye çağırır.

İşçileri şerefsizlikle, yurtseverleri vatan hainliğiyle damgalayan, faşist canilere kanat geren, Cumhuriyetçi kuşakları namussuzlukla suçlayan, ulusal zenginliklerimizi, ulusal onurumuzu emperyalist güçlere peşkeş çeken ve emekçi halkımızın çıkarlarını, hak ve özgürlüklerini ayaklar altına alan büyük sermayenin gerici ve faşist siyasal temsilcilerine, MC partilerine verilecek bir tek oyumuz yoktur.

Kaynak: DİSK Ajansı, 15 Nisan 1977.

> uygun olmak şartıyla mümkün olan güvenlik tedbirlerinin DİSK tarafından alınabilmesi için yürütme kuruluna yetki verilmesine (oybirliği)

DİSK 5 Haziran 1977 seçimlerini oldukça ciddiye almış, bazı örgütsel çalışmalarını 5 Haziran seçimlerine göre düzenlemiş ve dış ülkeler dahil sendikal ziyaretleri iptal etmiştir:[278]

> Genel seçimlerin 5 Haziran 1977 tarihinde yapılması kararlaştırılmış bulunduğundan bugün Türkiye'de tekelci sermayenin ve onun siyasal temsilcilerinin parlamentolu veya parlamentosuz bir terör rejimini kurumlaştırma politikasına son verilmesi ve demokratik hak ve özgürlükleri teminat altına alıp genişletecek, ilerici, demokratik, halktan yana ve ulusal bir iktidarın kurulması için gerekli ortamın yaratılması sonucunda 5 Haziran seçimlerinin büyük önem taşıdığı dikkate alınarak ve seçimlerin ilerici demokratik güçlerin zaferi ile sonuçlanması için işçi sınıfımız ve onun demokratik sınıf ve kitle sendikal örgütü olan DİSK'in bu demokrasi savaşımında yerini olması ve ağırlığını koyması gerekliliği karşısında, dış ülkeler dahil sendikalarının çağrılar ile ilgili 5 Haziran tarihine kadar olan ziyaretlerin iptaline oybirliği ile

DİSK'in 21-22 Şubat tarihli Yönetim Kurulu kararında yer alan CHP'nin desteklenmesi kararının nedenlerine ilişkin gerekçeli rapor ise 16 Nisan 1977 günü kamuoyuna açıklandı. CHP'yi destekleme sebepleri tek tek gerekçelendirilmiş olarak raporda yer alıyordu:[279]

[278] 11 Nisan 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[279] DİSK Ajansı, 15 Nisan 1977.

DÖNEMİN BAŞARILI OLMAYAN TARTIŞMALI GİRİŞİMLERİ

AZİZ ÇELİK

DİSK'İN *POLİTİKA* GAZETESİNİ SATIN ALMASI

DİSK'in düzenli ve geniş üye kitlesine ulaşan bir yayına sahip olması fikri kuruluş günlerinden itibaren hep gündemde olmuştur. Ancak DİSK, maddi imkansızlıklar nedeniyle düzenli olarak haftalık veya 15 günlük bir gazete çıkaramamıştır. DİSK 5. Genel Kurulunda alınan 7 no.lu karar *"DİSK'in En Azından Haftalık Bir Yayın Organına Sahip Olmasının Sağlanması"* hakkındaydı. 5. Genel Kurulun ardından 11-14 Temmuz 1975 tarihinde toplanan Yönetim Kurulu, günlük gazete çıkarılması ile ilgili ilk somut kararı aldı: *"Üye Maden-İş Sendikamızın bir basımevi kurulmakta olması nedeniyle bu imkanlarla ve bu yoldan günlük DİSK gazetesi çıkarılması olanaklarının araştırılması için Yürütme Kuruluna görev ve yetki verilmesine."*

Politika

DISK Dergisi

MESS PATRONLARININ ÖZEL TOPLANTILARINDAKİ KONUŞMALARINI

AÇIKLIYORUZ !

İşte "işçisever" "memleketsever" patronların içyüzü:

Mehmet ERTORK (Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri)

"Grevler işyerlerimizde... Bizler grev çadırlarımızda, nöbetteyiz. Sizler köşklerinizde, villalarınızda, hotel ve motellerinizde, plajlardasınız. Sizleri bekliyoruz. Gelin de kırın grevimizi. Zafer mutlaka işçi sınıfımızın olacaktır"

Bir patron:

"Kamuoyu, hükümet, bunlar hep geride kaldı. Bundan sonra böyle şeylerle uğraşacak vaktimiz yok. Artık anlıyorum ki Maden-İş kolay dize gelmez. Bundan sonra herşey güçle halledilmeli. Tüm işyerlerinde lokavt uygulamalıyız"

Özel toplantılardaki görüşmelerin tam metni orta sayfada

Politika gazetesi, 11 Ağustos 1977.

Bu karardan sonra bir günlük gazete çıkarılması konusu daha net biçimde 1976 Gönen Konferansı'nda Eğitim ve Basın Yayın Komisyonu Raporu'na kondu ve *"DİSK denetiminde bir günlük gazetenin çıkarılması için gerekli planlamanın yapılmasında DİSK Basın Yayın ve Tanıtma Dairesine yetki verilmesi"* istendi. Bu öneri Yönetim Kurulu tarafından da benimsendi.[280]

[280] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Günlük gazete çıkarılması kararı halen çıkan bir gazetenin satın alınması şeklinde gerçekleşti. DİSK Yürütme Kurulu 15 Kasım 1976 tarihli toplantısında alınan 7 no.lu karar ile *Politika* gazetesinin satın alınmasına karar verdi. Karar şöyleydi:

> Politika Basın ve Yayın A.Ş.'nin, hisselerinden bir kısmını DİSK'e satma ile ilgili yazılı talebi etraflıca görüşülmüş olup, cem'an 2.400.000 TL tutarındaki sermayesinden.
>
> a) DİSK adına 1.267.000 TL tutarında hisse satın alınmasına,
>
> b) Üye sendikalarımızdan,
>
> - Lastik-İş Sendikamızın 120.000 TL tutarında,
>
> - Banksen Sendikamızın 120.000 TL tutarında,
>
> - T. Gıda-İş Sendikamızın 72.000 TL tutarında,
>
> - Petrol ve Kimya İşçileri Sendikamızın 72.000 TL tutarında,
>
> - Basın-İş Sendikamızın 72.000 TL tutarında,
>
> hisse satınalmaları için talimat yazılmasına,
>
> c) Gerek DİSK tarafından ve gerekse üye sendikalarımızca satın alınacak hisse tutarlarının nakden ve defaten derhal adı geçen şirkete ödenmesine,
>
> d) Basın-İş Sendikamıza 72.000 TL borç verilmesine,
>
> e) Politika Gazetesinin DİSK'in politikasına aykırı olmaması ve DİSK'in onuruna yakışır bir biçimde yürütülmesi ve işletilmesi ve ortaya çıkan aksaklıkların vaktinde giderilmesi açısından DİSK adına Genel Başkan Kemal Türkler'in yetkili olmasına'' (Celal Küçük çekimser, Kemal Nebioğlu (a) fıkrasına karşı oy olmak üzere) oyçokluğu ile karar verildi.

Politika gazetesinin satın alınması ardından DİSK Yürütme Kurulu, üye sendikalardan genel merkez, bölge temsilciliği, şube başkanlıkları, lokaller, irtibat büroları ve işyeri sendika temsilciliklerinin *Politika* gazetesine alıcı olmalarını ve ayrıca üye sendikaların genel kurul, kongre, konsey gibi ilanlarla, toplu iş sözleşmesi ilanlarını *Politika* gazetesine vermelerini istedi.[281]

Ancak DİSK'in gazeteyi satın alması, gazetenin ekonomik durumunu düzeltmeye yetmemişti. DİSK Yürütme Kurulu, 28 Aralık 1976'da 800.000 TL'lik garanti senedi karşılığında 200'er bin TL'lik dört adet borç senedi olarak *Politika* gazetesine 800.000 TL borç verilmesine; 31 Ocak 1977'de ise 545.000 TL garanti senedi karşılığında *Politika* gazetelerine 3 adet 135'er bin, bir adet 140.000 TL'lik 4 adet borç senedinin kredi alarak (toplam 545.000 TL) borç verilmesine karar verdi.

Satın almadan sonra gazete ile ilgili sorunların devam ettiği anlaşılmaktadır. DİSK Yürütme Kurulu 3 Ocak 1977 tarihli toplantısında *''Politika gazetesi ile ilgili bazı konuları yerinde tespit etmek için 4.1.1977 günü saat 14:00'te yürütme kurulu üyelerinin Politika gazetesini ziyaret etmelerine ve bilgi almalarına''* ve ardından 14 Mart 1977 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında *''Konfederasyonumuzun hissesinin bulunduğu Politika gazetesinin içeriği, kadrolarının yeniden düzenlenmesi ve gazetenin politikasının saptanmasıyla ilgili olarak DİSK Basın-Yayın dairesi başkanına yetki verilmesine''* karar veriyordu. Ve nihayet *Politika* gazetesinin satın alınmasından 8 ay sonra, 11 Temmuz 1977'de Yürütme Kurulu Politika Basın-Yayın Anonim Şirketi'ne ait DİSK'in sahibi olduğu pay senetlerinden 475.000 TL tutarındaki

[281] 13 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

475 adet pay senedinin şirketin uygun göreceği kişi veya müesseselere bedeli peşin ödenmek şartıyla satılmasını kararlaştırdı. DİSK'in *Politika* gazetesi sahipliği DİSK'in derin bir yönetim krizi içinde olduğu 1977 Ekim ayında sona erdi. Gazete, Yürütme Kurulu kararıyla Maden-İş'e devredildi:[282]

> (a) DİSK'in Politika Basın ve Yayın Anonim Şirketindeki 1.257.000 TL tutarındaki pay senetlerinin tamamının üyemiz Türkiye Maden, Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası'na satılmasına,
>
> (b) Pay senetleri karşılığının T. Maden-İş Sendikası için DİSK'ten alacaklarından mahsuben alınmış olmasına,
>
> (c) Politika Basın ve Yayın Anonim Şirketinin bankalardaki kredilerinin devam ettirilebilmesi ve sürdürülebilmesi için DİSK'in karşılıklı senet vermesi veya DİSK'in kefil olması için gerekli yardımların DİSK tarafından yapılmasına,
>
> (d) Başkaca DİSK olanakları içinde gerekli yardımın DİSK tarafından yapılmasına,
>
> (e) Bu konuda DİSK ile T. Maden-İş Sendikamız arasında yapılacak gerekli anlaşma için DİSK'i temsilen Celal Küçük'ün tam yetkili olarak görevli kılınmasına,
>
> (f) Bu kararın T. Maden-İş Sendikamıza resmen yazılmasına oybirliği ile karar verildi.

Politika gazetesi Maden-İş'e devredildikten sonra bir kez daha DİSK Yürütme Kurulu gündemine geldi ama kez sebep farklıydı. Sebep DİSK içinde yaşanan anlaşmazlığın bir devamı şeklindeydi. DİSK Yürütme Kurulunun kararı şu şekildeydi:[283]

Politika

SAVAŞSIZ SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

Günlük POLİTİKA gazetesinin hisselerinin büyük çoğunluğu Konfederasyonumuz ve bağlı sendikalarımız tarafından satın alındı. POLİTİKA, işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın ve anayurdumuzun çıkarlarını ve ilerici güçlerin birlik ve dayanışmasını yürekten savunan bir gazete olarak, günlük gazeteler arasındaki özel, önemli yerini aldı.
Şimdi, böylesi önemli bir silahı, tüm memlekette ve yurt dışında çalışan işçilerimiz arasında yaygınlaştırmak, gazetemizin satış miktarını artırmak için vargücümüzü kullanmak gerekiyor.
Günlük bir gazetenin önemi üzerinde uzun boylu durmaya gerek yok. Hepimiz bunu iyi biliyoruz ve hepimiz işçi sınıfımızın ve tüm ilerici güçlerin yürüttüğü demokrasi savaşımında onurlu yerini alan POLİTİKA gazetesine gereken değeri vermeliyiz.
İlerici gazeteler üzerindeki baskıyı kırmak, bayilerle ilişki kurmak, bu bayilerde POLİTİKA'nın satış miktarını öğrenmek, artan istekleri derhal DİSK Basın Yayın ve Tanıtma Dairesi'ne veya doğrudan POLİTİKA gazetesine iletmek, aynı anda bu bayilerin adını-adresini vermek, POLİTİKA'nın adını-eliliğini geniş yığınlar içinde duyurmak, satışını engelleyen bayiler varsa bu engeli aşmaya çalışmak ve mutlaka POLİTİKA'nın ülkemizin en ücra köşelerinde bile okunmasını sağlamak..
Konuyla ilgili olarak, DİSK Genel Merkezinde, 21 Mayıs 1977 günü, üye sendikalarımızın Basın-Yayın ve Tanıtma Daireleri Başkanları ve uzman kadroları ile geniş bir toplantı yapıldı. Çıkan sonuçlar ve öneriler değerlendirildi. Bir GENELGE olarak Konfederasyonumuzun tüm örgüt birimlerine dek yollandı.
Bu cabaya, demokrasiden yana olan tüm ilericilerin ve aktif olarak katılacaklarına, bütün DİSK DERGİSİ okurlarının da aynı anda POLİTİKA'nın da sürekli birer okuyucusu olacaklarına inanıyoruz. Destek selâmlarımızla.

Türkiye' de olup bitenleri öğrenmek için *Politika*
Dünyada olup bitenleri öğrenmek için *Politika*
Olaylara işçi sınıfı gözüyle bakan tek gazete *Politika*

DİSK dergisinde Politika gazetesi ilanı, Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977.

> Halen DİSK'in sahipliğinde imiş gibi görüntü ile yayın hayatını sürdüren Politika gazetesi yayınları, yaptığı propaganda ve afişleme dolayısı ile gazetenin ve büyük ortağı Maden-İş sendikasının ve gazetenin sahibi görünen Kemal Türkler'in uyarılmasına, olumlu sonuç alınamaması durumunda DİSK ile Politika gazetesinin hiçbir ilişkisi olmadığı yolunda gerekli ilanların verilmesine

Politika gazetesinin DİSK tarafından satın alınması TİP yayın organı *Yürüyüş* dergisinde sert eleştirilere uğradı. *Yürüyüş*'te, *Politika*'nın DİSK tarafından satın alınmasında gazetenin Yayın Yönetmeni Demirtaş Ceyhun tarafında izlenen yayın politikasının gerek Vedat Dalokay gerekse DİSK Yönetimi tarafından beğenilmemesinin etkili olduğu iddia edildi.[284]

DİSK-KENT Girişimi ve Başarısızlığı

1975-1977 döneminin başarılı olmayan, çok tartışılan ve olumsuz etkileri olan girişimlerinden biri de DİSK-KENT'dir. Konut sorunu DİSK genel kurullarında tartışılan

[282] 15-21 Ekim 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[283] 7 Temmuz 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[284] *Yürüyüş*, Sayı 91, 4 Ocak 1977.

Politika Gazetesi

Günlük siyasi gazete. Haldun Simavi ve Kadri Kaya tarafından ekonomik sorunlar ve iş yaşamıyla ilgili bir yayın organı olarak kuruldu. TRT Genel Müdürlüğü o dönem işbaşında bulunan Milliyetçi Cephe Hükümeti'nce engellenen İsmail Cem ile Ercan Arıklı ve Kadri Kayabal'ın kurduğu Politika Basın Yayın AŞ'ye devredildikten sonra 9 Eylül 1975'ten başlayarak çağdaş, demokratik ve ilerici bir içerikle yayımlanmaya başladı. Birçoğu İsmail Cem'in TRT'deki çalışma arkadaşlarından olan yazarlar arasında Haluk Şahin, Uğur Dündar, Hilmi Yavuz, Çetin Altan, Adil Özkol, Selahattin Hilav, Sadun Aren, Fethi Naci, Selim İleri, Mete Buharalı, Ahmet Kahraman, Ahmet Yücekök, Uğur Kökden, Hıfzı Topuz vardı. Ferruh Doğan, Tan Oral, Ergin Ergönültaş'ın karikatürleri yayımlanıyor, başyazılarıysa İsmail Cem yazıyordu. Bu evrede gazetede özellikle düşünce ve inceleme yazılarına yer verildi. 1976'da ortaklığa katılan Vedat Dalokay, bir süre başyazıları da yazdı. Bu arada Genel Yayın Yönetmeliğine Demirtaş Ceyhun getirildi.

1976 sonunda hisselerinin çoğunluğunu DİSK alınca yeniden başyazıları yazmaya başlayan İsmail Cem, bir süre Yayın Yönetmeliği de yaptı. 1977 Ekim ayında hisseleri Maden-İş devraldı. "Bir ekmek, bir politika" sloganıyla, gazetenin işçi sınıfı ve emekçi yığınlara mal olması amaçlandı. Yazarları arasında Oya Baydar, Aydın Engin, Özlem Özgür, Sedat Özkol, Şükran Kurdakul, Hüseyin Baş, Ayşe Dicleli, Doç. Ataman Tangör, Süleyman Üstün ve Metin Kurt bulunan gazetede, sanat ve spor olaylarına geniş ölçüde yer verildi.

Yazar ve yöneticileri Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı eylemde bulundukları gerekçesiyle kovuşturmaya uğradı. Genel Yayın Yönetmeni Aydın Engin ve yazarları Özlem Özgür, Akın Ergene ve Osman İkiz tutuklandılar. Politika Yazı İşleri Müdürü Ali İhsan Özgür, Kasım 1978'de kaçırılıp hunharca işkence edildikten sonra öldürüldü. Gazetenin yayını da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından Mart 1980'de yasaklandı.

Kaynak: Sosyalist Kültür Ansiklopedisi, "Politika" maddesi, İstanbul: May Yayınları; Cumhuriyet, 1 Aralık 1978 ve 13 Mart 1980.

ve karar alınan konulardan biri oldu. 5. Genel Kurulda alınan 28 nolu karar ile SSK'nin işçiler için ucuz konut yapması isteniyordu. DİSK Yürütme Kurulu 3 Şubat 1977'de konut sorunun çözümü için somut bir attı ve konut sorununun bir kampanya olarak ele alınmasına karar verdi.[285] Bu çerçevede önce Anatüzüğün verdiği yetkiye dayanarak Sosyal Tesis ve Hizmetler ile Yatırım ve İşletmeleri Dairesi kuruldu. Aynı toplantıda konut kampanyasının organizasyon ve denetimi yapılmak üzere, DİSK Kooperatif İşleri Müdürlüğü kurulmasına, Sosyal Tesis ve Hizmetler ile Yatırım ve İşletmeleri Dairesine bağlanmasına ve DİSK Kooperatif İşleri Müdürlüğüne "şimdilik amatör olmak" üzere Hüseyin Yıldız'ın atanmasına karar verildi.

[285] 3 Şubat 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Bu çerçevede DİSK Kooperatif İşleri Müdürlüğü yolu ile gerekli koşulları oluşturuldukça *"DİSK-KENT (...) numaralı sınırları sorumlu sigortalılar yapı kooperatifi ortaklığı ismi altında seri kooperatifleri kuruluşlarının organize edilmesi karar bağlandı. DİSKKENT böyle ortaya çıktı. DİSKKENT işçiler için konut üretmek üzere bir kooperatifler dizisi olarak planlanmıştı.*

Konut kampanyasına katılacak aday ortakların DİSK yatırım programı içindeki kuruluşların hisselerinden satın almaları öngörülmüştü. Bu yatırım kuruluşları inşaatların yapımını ve denetimi üstlenecekti. DİSK-KENT kampanyası için öngörülen yatırım kuruluşları kapsamında, Yürütme Kurulu tarafından 11 Temmuz 1977'de YATFUKAŞ, Yatırım Kuruluşları ve Finansman Anonim Şirketi'ne ait

beheri 1.000 TL değerinde olan pay senetlerinden 457.000 TL tutarındaki 475 adet pay senedinin bedeli peşin ödenerek DİSK tarafından satın alınmasına ve YAPTUTAŞ Yapı ve Turizm Sanayi Ticaret Anonim Şirketi'nin ait beheri 1000 TL değerinde olan pay senetlerinden 475.000 TL tutarında 475 adet pay senedinin bedeli peşin ödenerek DİSK tarafından satın alınmasına karar verildi.[286] Yürütme Kurulu 19 Ağustos 1977'de ise İstanbul/Beşiktaş, Barbaros Bulvarı, Miksan adresinde kurulu bulunan Abana Elektronik Sanayii ve Ticaret Ortaklığı'nın değeri 5.000 TL olan pay senedinden 100.000 TL değerinde 20 adet alınarak DİSK'in kurucu ortak olmasına karar verdi.

Ancak 6. Genel Kurulda seçilen yeni Yürütme Kurulu, 7 Mart 1978'de daha önceki Yürütme Kurullarınca kurucu ortağı olunmasına karar verilen Abana Elektrik şirketinden çıkılması ve yatırılan paranın geri alınması için gerekli girişimlerde bulunulmasına oybirliği ile karar verdi.

DİSKENT ile ilgili 25-26 Mayıs 1977 tarihlerinde *Cumhuriyet* gazetesine ilanlar verildi. Ayrıca *Politika* gazetesi DİSK-KENT ile katılımcılar arasında haberleşme aracı olarak belirlendi.[287]

Cumhuriyet gazetesinde 25-26 Mayıs 1977 günleri iki gün üst üste yer alan ilanda *"DİSK güvencesi"* vurgusu dikkat çekiyordu.

"İnsanca bir yaşam için DİSKKENT konut kampanyası" başlıklı ilanda

DİSK güvencesi yeterlidir.

DİSK giriştiği her işi başarıya ulaştırdı.

Emekçilerin ihtiyacını en iyi onun örgütü bilir.

DİSK-KENT kampanyası, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1977.

Şeklinde ifadeler yer alıyordu. İlanda DİSK-KENT konut kampanyasına nasıl katılım sağlanacağı anlatılıyordu:

> (...) DİSK-KENT Konut kampanyasına katılmak için gerekli bütün şartları tamamladığınız zaman bir sıra numarası alacaksız. Yeni konutunuza bir an önce kavuşmanın yolu, kampanyaya çabuk katılıp, önlerde bir sıra numarası almaktan geçiyor. Her şey sırayla, her şey örgütlü. DİSK'in bütün işleri gibi... "Bunu biliyoruz. Kesinlikle biliyoruz. Şimdi bir soru daha sorsak. Kıt kanaat geçinen emekçileriz biz. Oysa bugün konut dendi mi milyonlardan söz ediliyor.

[286] 11 Temmuz 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[287] Koç ve Koç (2008).

> Ateş pahası. Ya DİSK-KENT'te de böyle olursa?
>
> AMACIMIZ KÂR DEĞİL İNSANCA BİR YAŞAM.
>
> Kuşkunuz olmasın. DİSK GÜVENCESİ dedik. Boşuna değil. Konutunuz mümkün olan en ucuz fiyata malolacak. Çünkü DİSK-KENT Konut Kampanyası kâr amacıyla değil, emekçilerin konut sorununa bir ölçüde de olsa çözüm getirebilmek amacıyla örgütlendi. Konutunuz elbette ucuz olacak; çünkü birkaç daireli apartmancıklar değil GRUP/KONUT'lar, TOPLU/KONUT'lar yapılacak. Çok büyük ölçekli bir konut kampanyası bu.
>
> Peki herkes katılabilir mi konut kampanyasına?
>
> DİSK üyesi misiniz?
>
> O zaman diğerlerinden daha şanslısınız. DİSK üyesi olmak size avantaj sağlayacak kuşkusuz.
>
> Yani sadece DİSK üyeleri mi katılabiliyor DİSK-KENT Konut Kampanyasına?
>
> Sosyal Sigortalar Kurumu'na (SSK'ya) prim ödeyen bütün işçiler, emekçiler katılabilir buna. Yurt içinde ya da yurt dışında 18 yaşını bitirmiş, SSK üyesi ve SSK'dan konut kredisi almaya hak kazanmış bütün yurttaşlarımız DİSK-KENT'den konut edinebilecekler.

DİSK-KENT konusu 6. Genel Kurulun gündemine geldi ancak bu Genel Kurulda hesaplar incelenemedi. 6. Genel Kurulda seçilen yeni Yürütme Kurulu 26 Ocak 1978'de, DİSK Sosyal Tesis ve Hizmetleri ile Yönetim ve İşletmeler Dairesi eski Başkanı sıfatıyla DİSKKENT'ten sorumlu olan Kemal Türkler'den, DİSK-KENT ve varsa bütün diğer yan kuruluşlara ait para, mal varlığı ve diğer evrakların Mali Daire Başkanlığına istenmesine karar verdi. Bu talep birkaç kez yenilendi.[288]

DİSK-KENT konusu DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda da ele alındı. Rapor'da 6. Genel Kurul'a sunulan hesap raporunda DİSK-KENT'e ilişkin bilgi bulunmadığı için aklamadan söz edilemeyeceği ve bu nedenle konunun en yetkili organ olan 7 Genel Kurulda ele alınıp sonuçlandırılması gerektiği belirtildi. Rapor'da DİSK-KENT çalışmalarının 6. Genel Kurulda seçilen yönetim tarafından da devam ettirildiği anlatılmaktadır.

Rapor'da DİSK Sosyal Hizmetler, Tesisler, Yatırım ve İşletmeler Dairesi, DİSK'in 6. Genel Kurul döneminde başlatılan DİSK-KENT Konut Kampanyası'nın o dönemdeki yönetsel ve parasal işlemleri konusunda DİSK Yürütme ve Yönetim Kurullarının somut bilgilenmelerinin sağlanmasından sonra DİSK Yürütme Kurulunun 7 Temmuz 1978 gün 25 sayılı kararı ile oluşturulduğu ve 12 Temmuz 1979 gün ve 78 sayılı DİSK Yürütme Kurulu kararı ile uygulamaya konulan Daire Yönetmeliğinde belirlenen amaç doğrultusunda çalışmalarını yönlendirdiği anlatılmaktadır:

> Kapitalist ekonominin yapısal sorunları, işçi ve emekçilerin temel gereksinimlerinin karşılanmasını giderek daha güçleştirici bir gelişim izlemektedir.
>
> Bu nedenle, sendikal ve konfederal düzeyde işçilerin ekonomik Örgütleri, sınıfsız ve sömürüsüz bir toplum hedefine yönelik, üyelerinin beslenme, barınma, eğitim, dinlenme gibi gereksinimlerinin bugünkü koşullarda karşılanmasına yardımcı olmak gibi bir görev üstlenmelidir.
>
> Sosyal Hizmetler, Tesisler, Yatırım ve İşletmeler Dairesinin amacı üye Sendikaların üyelerinin gereksinmelerini karşılamak için DİSK'in temel amaç, ilke ve Genel Kurul kararları doğrultusunda tüketim kooperatifi kurmak, kurdurmak, öncülük etmek, ana mallar ve tüketim

[288] 14-15 Şubat 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu ve 21 Şubat 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantıları, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

DİSK
ÇOLUĞUMUZLA ÇOCUĞUMUZLA DAHA İNSANCA BİR YAŞAM İÇİN
DİSK-KENT KONUT KAMPANYASI
VDG-BALI ÇORAP FABRİKASI İŞÇİLERİ GÖRÜŞLERİNİ AÇIKLIYOR
Politika
Perşembe 24 ŞUBAT 1977
Clifford Ankara' daki görevini şimdilik tamamladı
MAKARİOS: İNSİYATİF AMERİKA'DA
İNAN'A GÖRE AP BÜTÇEDEN SONRA ERKEN SEÇİM İÇİN ÖNERGE VERİYOR
Demirel, 1973 seçimlerinde Samsun'dan aday olmuş fakat kaybetmişti
BİR AP ADAYI TRT HABER MÜDÜRLÜĞÜNE GETİRİLDİ...
MEMURA KARŞI ACIMASIZLIK VE MECLİS

DİSK-KENT kampanyası, *Politika*, 24 Şubat 1977.

> maddelerinin üretimi, değerlendirilmesi, dağıtım ve üyeleri korumak üzere yapılan bu tür girişimleri planlamak, eşgüdüm sağlamak, desteklemek, gerektiğinde girişimler konusunda kamuoyu oluşturmak, gerektiğinde üretici ve tüketici kuruluşları, belediyeler, köyler, bunların kurduğu birlikler, kamu kuruluşları, kooperatifler, kooperatif- birlikleri ve diğer ilgili kuruluşlarla ilişki kurmak ve işbirliği yapmaktır.

Bu temel amaç doğrultusunda DİSK Sosyal Hizmetler, Tesisler, Yatırım ve İşletmeler Dairesi, çalışmalarını DİSK Konut Kampanyası için arsa sağlanması konusunda yoğunlaştırdı ve yerel yönetimlerle ilişki kurularak somut girişimlerde bulunuldu. İstanbul Avrupa yakasında Alibeyköy Belediyesi'nden 2.500 konutluk bir arsa sağlandı ve ayrıca Anadolu yakasındaki yerel yönetimlerle ilişkiler sürdürüldü. Anadolu yakasında gelişme bölgesi olan Soğanlık Belediyesi ile arsa sağlanması konusunda ilişkiler geliştirildi.

Alibeyköy Belediye Meclisi DİSK'e arsa verilmesini 3 Ekim 1979 günü karar altına almış, ancak bürokratik işlemlerin uzaması sonucu Belediye, tapu verme aşamasına gelememiştir. Bu durumun başlıca nedenleri olarak İmar ve İskân Bakanlığı'na Belediye tarafından sunulan parselasyon projelerinin onaylanması işlemlerindeki sürecin uzaması ile vakıflara ait bir kısım arsanın tapu işlemlerinin henüz bitirilmemiş olması sayılmaktadır. Rapor'da Soğanlık Belediyesi'nin imar parselasyon projesini tamamlayarak İmar ve İskân Bakanlığı'na gönderdiği, projenin onaylanmasından sonra Belediye ile bir protokol imzalanarak arsa sağlanacağı anlatılmaktadır.

Rapor'a göre, sözü edilen bu arsalar 775 sayılı Yasa uyarınca gecekondu önleme ve ıslah bölgelerindeki belediyeler aracılığı ve İmar ve İskân Bakanlığının onayı ile verilmektedir. Her türlü alt yapı işlemleri

bitirilmiş; su, elektrik, kanalizasyon ve yolları tamamlanmış olan bu arsalar, onay alınması anında DİSK'in oluşturacağı kooperatiflere maliyet bedeli üzerinden devredilecektir. Rapor'da DİSKKENT ile ilgili olarak yapılan diğer çalışmalar şöyle anlatılmaktadır:

> Ankara Belediyesi Batı Kent projesi içinde DİSK ve üye sendikaların yer alması konusunda yapılan ön görüşmelerde prensip anlaşmasına varılmıştır.
>
> Arsa sağlanması konusunda somut girişimler sonuç alıcı biçimde yönlendirilirken, toplu konut üretimi konusunda çalışmalar yapılmıştır.
>
> Yeni yapı teknolojileri üzerinde yapılan çalışmalarda özellikle konut sorununu çözmüş ülkelerin pratiklerine yönelinmiştir.
>
> Bununla ilgili olarak kapsamlı bir ön araştırma için Rıza Güven başkanlığında üç kişilik bir heyet 8.12.1978'de 12 günlüğüne Sovyetler Birliği'ne gönderilmiştir.
>
> Konut sorunu ile ilgili olarak inceleme ve görüşmelerde bulunan heyet maliyetleri düşürücü prefabrik konut üretimini yerinde inceleme olanağı bulmuştur.

Rapor'da DİSK-KENT kampanyasından isteyenlere bir zorluk çıkarılmadan paralarının geri verildiği belirtilmiştir. DİSK-KENT kampanyası, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması ile birlikte durmuş ve sonuçlanamamıştır. DİSK-KENT girişimi DİSK'in konut sorununa ilişkin yakın ilgisinin ve genel kurul kararının gereği olarak başlatılsa da maalesef başarı olamamış ve olumsuz etkileri olan ve çeşitli mağduriyetlere de yol açan bir süreç olarak tarihe geçmiştir.

DİSK'TE KRİZ

CAN ŞAFAK – AZİZ ÇELİK

28 Temmuz 1977 günü DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler tarafından yapılan *Ulusal Demokratik Cephe* (UDC) çağrısı DİSK'te kısa bir süre sonra büyük bir krizin tetikleyicisi işlevi gördü. Kriz, birkaç ay sürdü ve 1977 Aralık ayının son günlerinde toplanan 6. Genel Kurul ile bir yönetim değişikliğine yol açtı. İşbirliği ve cephe politikası, 5. Genel Kuruldan başlayarak DİSK'in temel yönelimlerinden biri oldu. 5. Genel Kurul kararında görüldüğü gibi DİSK bu konuda kendine öncü bir rol atfediyordu. Genel olarak işbirliği ve cephe politikaları DİSK'te bir rahatsızlık yaratmazken, Türkler tarafından yapılan UDC çağrısı DİSK'te uzun süredir gerilim yüklü olan fay hatlarının kırılmasına yol açtı ve iç gerilim ile tartışma saklanamaz bir hale geldi. 1977 sonbaharında yaşanan kriz, çeşitli artçı krizlerle 1980'lerin ilk yarısına kadar sürdü ve ancak Haziran 1980'de toplanan 7. Genel Kurulda kısmen çözüme kavuşturuldu.

DİSK Genel Başkanı CHP'nin de «Demokrasi Cephesi»nde «gerekli yerini almasının, işlev ve görevlerini daha somut biçimde yerine getirmesinin bir zorunluluk» olduğunu savundu.

İbrahimoğlu: "Genel grev durumunda işyerlerinde müeyyideler müsamahasız uygulanacak,,

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu, ikinci MC'nin güvenoyu almasından sonra Türk - İş ve DİSK'in yapacaklarını açıkladıkları genel grevle ilgili olarak dün yaptığı açıklamada, «Türk - İş veya DİSK Konfederasyonlarından biri veya her ikisi tarafından yasa dışı genel greve başvurulması halinde konfederasyonumuz, üye sendikalarımız ve bağlı işyerlerimiz konunların tanıdığı bütün müeyyideleri eksiksiz ve müsamahasız olarak uygulayacaklardır» demiştir.

Konfederasyonun bu görüşünün üye sendika ve işyerlerine bildirildiğini, bir genel greve karşı tedbirlerin alındığını öne süren İbrahimoğlu'nun açıklaması özetle şöyledir:

«Anayasamızın milli iradenin üstünlüğünü tescil eden açık hükmüne rağmen Türk - İş Başkanı ilk defa 12 temmuz 1977 tarihinde basına açıkladığı konunsuz genel grev çağrısında ısrar edebilmekte ve sebep olarak kendi istediği hükümetin kurulmamasını gösterebilmektedir.

(Devamı Sa. 9, Sü. 6 da)

Türkler "Ulusal Demokratik Cephe,, önerdi

Ne Programı?

Onca emek harcayarak büyük ödünler karşılığı kurabildiği 2. Cephe hükü-

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, son siyasal gelişmelere ilişkin olarak dün yaptığı yazılı açıklamada «güvenoyu aldığı tak tirde 2. MC'yi biran önce iktidar dan uzaklaştırmak için, ulusal bağımsızlıktan, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana olan parlamento içindeki ve dışındaki tüm örgüt ve güçlerin Ulusal Demokratik Cephe içinde bir araya gelmeleri ve UDC'yi güçlendirmeleri acil bir görev ve zorunluluktur» demiş ve parlamenterleri de hükümete red oyu vermeye çağırmıştır.

Türkler CHP'nin de «demokrasi cephesi» içinde «gerekli yerini almasının, işlev ve görevlerini daha somut bir biçimde yerine getirmesinin önemli bir zorunluluk haline geldiğini» savunmuştur.

DİSK Genel Başkanı, Halil Tunç'un genel grev çağrısıyla ilgili olarak Türk-İş'e yaptıkları önerinin de «gerek Türk-İş yönetimi, gerek Türk-İş tabanı tarafından olumlu karşılanacağını ümit ettiklerini» söylemiştir.

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in açıklaması özetle şöyledir:

«DİSK'in tüm düşünce ve davranışlarının temelinde işçi sınıfının, emekçilerin çıkarları ile hak ve özgürlüklerinin korunması, genişletilmesi vardır. Emekçilerin insanca yaşam koşullarına kavuşması ancak emekçilerden yana bir toplumsal düzen ve siyasal yönetim değişikliği ile olanaklıdır. Ancak böyle bir değişiklik ülkenin ve toplumun zorunlarını çözebilir. Oysa, 2. MC, birincisi gibi mevcut ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımı,

(Devamı Sa. 9, Sü. 3 de)

"Türkler UDC önerdi", *Cumhuriyet*, 29 Temmuz 1977.

CEPHE VE İŞBİRLİĞİ TARTIŞMALARI

Demokratik güçlerinin işbirliği veya cephe politikaları, 1975'te toplanan 5. Genel Kuruldan 1980 12 Eylül'üne kadar olan dönemde DİSK'in çok önemli yönelimlerinden biri oldu. Bilindiği gibi DİSK 5. Genel Kurulda bir *"işbirliği"*

kararı almıştı. 2. MC'nin kurulmasının söz konusu olduğu günlerde DİSK Yürütme Kurulu 25 Temmuz 1977'de bir *"demokrasi cephesi"* kararı aldı. 28 Temmuz 1977 günü DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler tarafından yapılan UDC çağrısı, DİSK tarafından geniş köylü yığınlarına, küçük üreticilere, orta tabakalara, memurlara, aydınlara, *"ulusal burjuvaziye"* yapılmış işçi sınıfı ile ittifak ve *"emperyalizme ve faşizme, tekellerin egemenliğine"* karşı birlikte savaşım politikası/programı olarak sunuldu.[289] UDC çağrısı, DİSK Yürütme Kurulunun 25 Temmuz 1977 tarihinde aldığı *"bir demokrasi cephesinin"* oluşturulması kararına dayandırılsa da bu karar metninde "UDC" ifadesi yer almıyordu.

TÜRK-İŞ'E İŞBİRLİĞİ ÇAĞRISI

DİSK Yürütme Kurulu 25 Temmuz 1977 tarihli toplantısında aldığı *"demokrasi cephesi"* oluşturulması kararının devamında Türk-İş'e çağrı yapılmasına karar verdi. Yürütme Kurulu, anti-faşist ve anti-emperyalist mücadele içinde işçi sınıfının bütününün yer alması bakımından *"DİSK ile Türk-İş arasında ilke, görüş ve anlayış farkları olmasına rağmen işçi sınıfının çıkarları açısından her iki örgüt arasında ortak noktalarda işbirliğinin yapılabileceğine ve bu doğrultuda aşağıdaki metni yazılı telgrafın Genel Başkan imzası ile Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'a çekilmesine"* karar verdi. Karar metninde Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'a çekilecek telgrafın metni de yer aldı:

2. MC'nin birincisini de aşan bir şekilde mevcut ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımı, emekçilerin ve ülkenin sorularını daha ağırlaştıracağı bugünden bellidir stop

2. MC hayat pahalılığının, işsizliğin, emekçilerin sırtındaki vergi yükünün daha da artması, ulusal onurumuzun daha da ayaklar altına alınması; devlet kademelerinin faşistleştirilmesine daha büyük bir hız verilmesi; demokrasiden yana olan kuruluş, güç ve kişiler üzerindeki baskının artırılması; anayasal kuruluşların kararlarının çiğnenmesi, evlat acısı, sönen yuvalar, terör, korku ve güvensizlik; kredi ve Pazar darlığının artması sonucu daha çok sayıda küçük ve orta işletmenin iflasa sürüklenmesi ve on binlerce işçinin işsiz kalması demektir stop

DİSK Genel Yönetim Kurulu 2 Temmuz 1977 tarihli açıklamasıyla DİSK'in 2. MC'nin kurulmasına kesinlikle karşı olduğunu duyurmuştur stop öte yandan açıkladığımız gibi Türk-İş'in 2. MC'ye karşı bir tavır içinde olması ve savaşım çağrısında bulunması konfederasyonumuz tarafından sevindirici ve olumlu bir davranış olarak karşılanmıştır stop

Bu durumu ve gelişmeleri gözden geçiren DİSK Yürütme Kurulu:

DİSK ve Türk-İş konfederasyonları arasındaki çeşitli konulardaki ilke, görüş ve anlayış farklılıklarına rağmen, demokrasi savaşımı ile işçi sınıfımızın ve ülkemizin bazı sorunlarında ortak noktaların saptanmasının mümkün olabileceğini düşünmüş ve bu nedenle her iki konfederasyonu temsilen bir heyetin ortak bir toplantıda görüşmelerini uygun görmüştür stop

Demokrasi savaşımı ile işçi sınıfımızın ve ülkemizin geleceği açısından olumlu ve yararlı olması dileğiyle en iyi temennimizi sunarız stop

Türkler, Türk-İş'i UDC içinde yer almaya çağırdı ve DİSK ile Türk-İş arasında ortak noktalar etrafında oluşturulacak bir işbirliğinin bu yönde önemli bir adım olacağını vurguladı.[290]

[289] DİSK Ajansı, 28 Temmuz 1977.; ayrıca bkz. Maden-İş (1977), s. 32.

[290] DİSK Ajansı, 28 Temmuz 1977; *6. Genel Kurulu Çalışma*

KEMAL TÜRKLER'İN ULUSAL DEMOKRATİK CEPHE ÇAĞRISI

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, 28 Temmuz günü, MC tehlikesine karşı, tüm ulusal demokratik güçlerin Ulusal Demokratik Cephe'de bir araya gelmeleri gereğini, UDC'nin oluşturulması zorunluğunu dile getiren bir açıklama yaptı. Türkler'in açıklamasının DİSK dergisinin Ağustos 1977 tarihli 38. sayısında yer alan geniş özeti aşağıdadır:

DİSK'in tüm düşünce ve davranışlarının temelinde işçi sınıfının, emekçilerin çıkarları ile hak ve özgürlüklerinin korunması, genişletilmesi vardır. Emekçilerin insanca yaşam koşullarına kavuşması ancak emekçilerden yana bir toplumsal düzen ve siyasal yönetim değişikliği ile olanaklıdır. Oysa, 2. MC birincisi gibi mevcut ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalım, emekçilerin sorunlarını daha da ağırlaştıracaktır. Bunun en başta gelen savunucuları ve siyasal temsilcileri olmalarıdır. Ayrıca daha düne kadar ülkeyi yönetemediklerini ilan ederek erken seçim isteyenlerin bugün bir kez daha aynı deneye başvurmaları bile ülkenin misli görülmemiş felaketlere sürükleneceğinin açık belgesidir. Daha düne kadar MC'nin kışkırttığı faşist tırmanışı ve derinleştirdiği bunalımı birbirlerine yıkanların birbirine küfredenlerin bugün sanki hiçbir şey olmamışçasına kucaklaşmaları, siyasal tarihimiz için bir utanç abidesidir. "O masaya yumruk değil, ancak takla atar" diyen bir parti başkanı ile, "MSP'ye verilen her oy CHP ye verilmiş demektir" diyen Demirel'in ikinci kez ortaklık içine girmeleri iki yüzlü bir politikanın ifadesidir. Politika küfürleşme, sonra kucaklaşma ya da faşist cinayetleri tertipleyip sonra melek gibi görünmek veya halkın ensesinde boza pişirmek değildir. O halde 2. MC'nin kuruluş amacı nedir? 2. MC'nin kuruluş amacı, işçi sınıfının yükselen siyasal ve ekonomik hareketini demokrasi ve ilerleme savaşımını durdurmaktır. Bu gelişimi durduramadıkları ve iktidarda olamadıkları taktirde MC partileri, bir daha iktidar olamayacaklarını ve büyük sermayenin aşırı sömürü, kâr ve baskı düzeninin ağır yaralar alacağını bilmektedirler. Gerici sermaye partilerini birleştiren tek konu işçi sınıfı, demokrasi, barış ve sosyalizm düşmanlığıdır.

2. MC'nin bir diğer kuruluş amacı da, işledikleri cinayetleri, devlet kasasından yaptıkları vurgunları, kendi ve adamlarının çıkarları için tezgâhladıkları yolsuzlukları örtbas etmek ve hesap vermekten kaçmak istemeleridir. Ancak, bu caniler ve haramzadeler unutmasınlar ki, evlatları faşist kurşunlara hedef olan analar, babalar, işçi sınıfımız ve tüm halkımız, bunların hesabını birer birer soracaktır. Bu siyasal hesap sorulup, sorumluları cezalandırılmadıkça ülkemizin ileriye gitmesi olanaklı değildir.

2. MC ortak hayat pahalılığı, işsizlik, ortan vergi yükü olacaktır. 2. MC, Kıbrıs sorununun daha da ağırlaşması, Amerikan emperyalizmine bağımlılığın artması, NATO'nun militarist çevrelerinin müdahalesinin yoğunlaşması, ulusal onurumuzun yeni ağır yaralar alması demektir. 2. MC, devlet kademelerinin daha büyük bir hızla faşistleştirilmesi, gericileştirilmesi ve evlat acısı, sönen yuvalar, terör, korku ve güvensizlik demektir. 2. MC işçi-memur-öğretmen-sağlık personeli-kadın-teknik eleman-gençlik-avukat-köylü-öğretim üyesi gibi çeşitli meslek kuruluşlarının bombalanması, kapatılması ve yüksek yargı organlarının kararlarının ayaklar altına alınması demektir. 2. MC'de devleti, MHP'lileştirme, MHP'yi de devletleştirme girişimleri hızlanacaktır. Geçen dönemden daha hızlı ve şiddetli bir biçimde DİSK'i işyerlerinden söküp atmak için sahtecilikler meşrulaştırılacak, son ve faşist sendikal örgütlenmelere hız verilecek, işyerleri komanda karakollarına dönüştürülerek işçiler üzerinde faşist baskı yoğunlaştırılacaktır. Kredi ve pazar zorlukları gittikçe artarak küçük ve orta işletmelerin iflâsı hızlanacak, böylece tekelleşme ve işsizlik yeni boyutlara ulaşacaktır.

Öte yandan, MC'nin Amerikancı ve teslimiyetçi politikası uluslararası siyasal koşullara ve ülke çıkarlarına ters düşmektedir. Dünya çapındaki güçler dengesi anti-emperyalist ve ilerici güçler lehine hızla değişmeye devam etmektedir. Sovyetler Birliği'nin başını çektiği barış içinde birarada yaşama, kalıcı sürekli ve adil bir dünya barışı, genel ve tam bir silahsızlanma politikasının başarılı ve uluslararası nükleer güçler dengesi uluslararası ilişkilere yön vermektedir. Soğuk savaş politikasının yerini yumuşama politikası almıştır. ABD'nin nükleer silah üstünlüğünü yitirmesi ve dünya

çapında nükleer güçler dengesinin oluşması, teknolojik gelişmenin güçler dengesinin kontrolünü uzay boyutlarına yükseltmesi dünya anti-emperyalist ve ilerici güçlerinin sürekli başarıları Amerikan emperyalizminin saldırganlığını frenlemektedir. Bu koşullarda ABD, hâlâ daha soğuk savaşın izlerini taşıyan dünya politikasını gözden geçirmek zorunda kalmaktadır. Buna rağmen MC'nin Amerikancılıkta ısrarlı dış politikası dünyadaki ve ülkemizdeki bu gelişmeler ile ulusal çıkarlarımıza ters düşmekte, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinin gelişmesini önlemekte ve bunalımı arttırmaktadır. Oysa uluslararası ve ulusal koşullar, bağımsızlık ve barış ilkelerine dayalı esnek ve çok yönlü bir dış politika izlenmesini zorunlu kılmaktadır. Sosyalist ülkeler başta olmak üzere, komşularımızla, "3. Dünya" ve Avrupa ülkeleriyle karşılıklı eşitlik ve çıkarları, dünya barışını geliştirmeyi öngören ilişkilerin zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi bu politikanın ana doğrultusu olmalıdır.

Hükümetlerin ve halkın oy verdiği parlamenterlerin görevi halkın ve ülkenin çıkarlarını savunmak ve istemlerini gerçekleştirmektir. Halkın istemlerini ise kendi kuruluşları dile getirir. Bu nedenle, hükümeti kurmaya çalışanlar öncelikle bu kuruluşların görüşlerini almalı; hükümeti, hükümetin politikası ve programını bu görüş ve istemler doğrultusunda oluşturmayı demokrasinin bir gereği olarak görmek zorundadırlar. Ancak bu görüşmelerden sonra parlamento içi ilişkilere geçilmelidir. Parlamento ve hükümet kendi dışlarındaki kuruluşlarla, halkın çeşitli kesimlerini temsil eden Demokratik Örgütlerle açık, sürekli ilişkiler kurmadıkça, gerçek ve kalıcı demokratik çözümlere ulaşmak olanaklı değildir. Ancak, örgütlü halk güçlerinin gönüllü ve aktif bir şekilde desteklediği hükümetler başarılı ve kalıcı olabilir. Demokrasi yalnız parlamento ve seçimler ile eşit ve sorumlu değildir. Demokrasi sadece parlamento ve parti içi aritmetikleri gözönünde tutularak gerçekleştirilemez. Siyaset alanını parlamento ve seçimlerle sınırlandırmak olanaklı değildir. Demokrasinin varlığından söz etmek, ancak emekçi kitlelerin kendi örgütleriyle toplum yaşamının tüm kesimlerinde söz ve karar sahibi olmalarıyla olanaklıdır. Oysa, işçi sınıfının temsil edilmediği bugünkü parlamento aritmetiği emekçi halkın istem ve özlemlerini yansıtmaktan uzaktır.

Kısacası, başta işçi sınıfımız olmak üzere, toplumumuzun en geniş kesimlerinin yaşam ve çalışma koşullarını olabildiğine ağırlaştırılacağı, ulusal onurumuzu iyice ayaklar altına alacağı militarist şoven bir politika yürüteceği ve demokrasiden-özgürlükten-ilerlemeden yana olan her kuruluş ve her vatandaş üzerindeki faşist zulmü ağırlaştıracağı için 2 MC'yi kabul etmiyoruz ve karşıyız. Bu nedenle ettikleri yemine sadık, kendi kişisel onuruyla ülkenin onurunu ve halkın çıkarlarını bir bütün olarak gören parlamenterleri komando tehdidinden, parti disiplini adı altında bir kaç kişinin kurduğu baskıdan korkmadan 2. MC'ye red oyu vermeye çağırıyoruz. Bizimle aynı görüşte olmayabilirler. Fakat, parlamenterler halkın sesini ve istemlerini duymak zorundadırlar. Bu sese kulak vermeyen hiç bir hükümet ve parlamenter kalıcı değildir.

Faşist hareketin açık yöneticilerinin çiçek vermesi, barıştan sevgiden ve demokrasiden söz etmesi, gazetecilere yemek vermesi, sevimli görünmeye çalışması kimseyi yanıltmamalıdır. Siyasal eğilimi ne olursa olsun demokrasiden yana olan herkes bu konuda son derece uyanık bulunmak zorundadır. 1. MC döneminde işlenen cinayetler siyasal bir hareket olarak faşist hareketin çizdiği stratejinin bir gereğidir. Terör; korku ve tertiplere, komplolara dayalı bu strateji değişmemiştir. Sevimli görünme çabaları, "milli devlet-güçlü iktidar" adı altında faşist bir iktidar oluşturma stratejisinin günümüzdeki taktikleridir. Bu taktiklerin de amacı, MHP'ye oy veren kitlelerin kaymasını önlemek, onları daha aktif hale getirmek, kamuoyunun "ılımlı" diye nitelenen kesimini tarafsızlaştırmak ve meşruluk kazanmaktır. Şu ya da bu şekilde, faşist demagoji ve taktiklerin kamuoyuna ulaşmasında aracılık edenler, MHP ile tehlikeli ilişkiler içine girenler şunu unutmasınlar: Faşizm kendi dışındaki hiç bir siyasal eğilim ve görüşe yaşam hakkı tanımaz. Duvarlarda yazılı "bu vatan ya bizim ya da hiç kimsenin" sloganı bu görüşümüzün somut kanıtlanmasıdır. Tüm bu nedenlerden dolayı, faşist hareketin çanına ot tıkamak ve ülkemizi bu kara vebadan kurtarmak bir yurtseverlik görevidir.

2. MC'nin kurtulması kimseyi umutsuzluğa düşürmemelidir. Artık tam bir gerici sağ partiyle

iktidar olmayıp gerici-faşist koalisyonlara başvurmak zorunda kalması ve toplumun hiç bir sorununa çözüm getirmemesi işbirlikçi tekelci sermayenin ülkeyi yönetmekteki beceriksizliğini göstermektedir. Emekçi halkımızın çıkar ve özlemleri ile gerici sermaye yönetimleri ve partilerinin izledikleri politika arasındaki çelişki büyümektedir. Hangi partiye oy vermiş olurlarsa olsunlar, geniş kitlelerin kendi ve ülke sorunlarına gerçekçi, köklü ve kalıcı çözümler getirecek siyasal yönetimlere olan ihtiyacı artmaktadır. İşçi sınıfımızın başını çektiği bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme savaşımının durmadan yükselmesi emekçi halktan yana kalıcı çözüm yolunu göstermekte ve bu yolda birleşenler çoğalmaktadır. İşçi sınıfımızın örgütlü güçleri, toplumun en geniş kesimleriyle birlikte 2. MC belasının saf dışı bırakılmasını ve yerine işçi ve emekçilerin acil sorunlarına çözüm getirecek, faşist tırmanışı önleyecek, demokrasinin sınırlarını genişletecek bir siyasal yönetim önermektedirler. Gerçekten ve içtenlikle böylesi bir siyasal yönetimden yana olanlar kendilerini bugünkü parlamento aritmetiğiyle sınırlamamalıdır. Gerici tekelci sermaye partileri arasındaki çelişkileri demokrasi ve ilerleme savaşımından geri adım atmaksızın değerlendirerek ve ulusal demokratik güçlerin eylem birliğine öncelikle güvenerek 2. MC'nin ömrünü daha da kısaltmak olanaklıdır. DİSK'in emekçilerin çıkarlarının, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup genişletilmesinden yana bir politika izlemeyen hiç bir hükümeti desteklemesi beklenmemelidir. İlerici

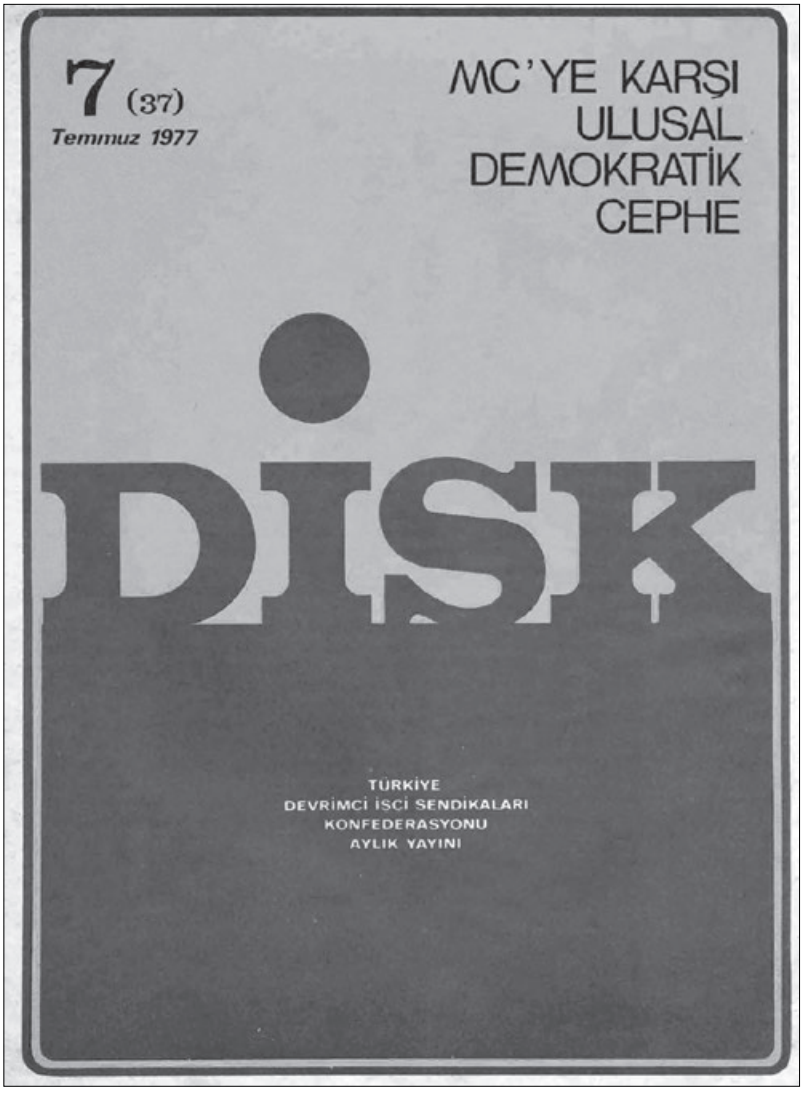

DİSK dergisi kapağı.

demokratik bir iktidarın oluşması ise, ancak işçi sınıfımızın kendi siyasal temsilcileriyle böylesi bir iktidarda yer almasını önleyen koşulların değiştirilmesiyle olanaklıdır.

Milliyetçi Cephe işbirlikçi tekelci sermayenin en gerici, şoven kesimlerinin oluşturduğu gericilik ve faşizm cephesidir. Bu cepheye karşı ve güvenoyu aldığı taktirde 2 MC'yi bir an önce iktidardan uzaklaştırmak için, ulusal bağımsızlıktan, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana olan parlamento içindeki ve dışındaki tüm örgüt ve güçlerin Ulusal Demokratik Cephe (UDC) içinde bir araya gelmeleri ve UDC'yi güçlendirmeleri acil bir görev ve zorunluluktur.

Demokrasi düşmanlarınca yaratılan bu cepheleşmenin DEMOKRASİ Bölümünde CHP'nin gerekli yerini alması, işlev ve görevlerini daha somut bir biçimde yerine getirmesi önemli bir zorunluluk haline gelmiştir.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 38, Ağustos 1977.

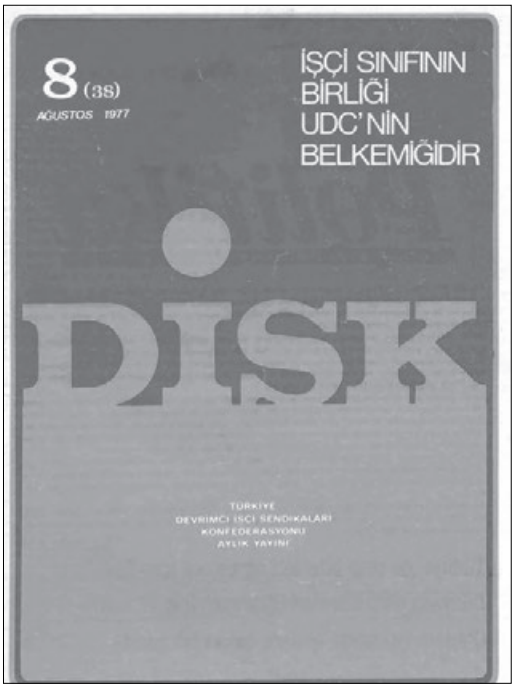

DİSK dergi kapağı, Sayı 38, Ağustos 1977.

Öte yandan Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, daha 12 Temmuz günü, MC Hükümeti tekrar kurulur ve güvenoyu alırsa senatörlükten istifa edip genel grevi dokunulmazlık zırhına bürünmeden Türk-İş Genel Başkanı olarak bizzat yöneteceğini ve genel grevin MC yıkılıncaya kadar süreceğini açıklamıştı.[291] 1 Ağustos günü 2. MC Hükümeti Meclis'ten güvenoyu aldı. 2 Ağustos günü de Türk-İş İcra Kurulu toplanarak genel grev konusunu ele aldı ve Türk-İş Yönetim Kurulunun 9 Ağustos günü toplantıya çağrılmasına karar verdi.[292] Türk-İş Yönetim Kurulu, DİSK Genel Başkanı Türkler'in ortak eylem önerisini de değerlendirecekti.[293]

Ne var ki, 9 Ağustos'ta 40 üyenin 36'sının katılımıyla toplanan Türk-İş Yönetim Kurulu, AP eğilimli üyelerin itirazı üzerine yeni bir gündemle çalışmaya başladı ve genel grev konusu ele alınmadı.[294] 10 Ağustos günü yaptığı toplantıda ise bir orta yol bularak, *"üçlü koalisyon hükümetine"* bazı işçi isteklerinin yerine getirilmesini öngören bir *"muhtıra"* verilmesine, bu isteklerinin yerine getirilmemesi durumunda da genel grev dâhil çeşitli eylem biçimlerinin uygulanmasına karar verdi. Türk-İş Yönetim Kurulu, DİSK'in, genel grev dâhil çeşitli eylem biçimlerini ve işçi sınıfı çıkarlarını ve demokrasiyi koruma yolunda ortak hareket etmeyi öngören önerisini de oybirliğiyle reddetti.[295] Toplantıda bir konuşma yapan Halil Tunç, sendikacılık ve demokrasi meselelerinde DİSK ile farklı anlayışlara sahip olduklarını, Hükümet'in kendisine MC Hükümeti adını verdiğini, bunun da acı sonuçlarının görüldüğünü, milleti bölmek yerine birleştirmek düşüncesi taşıdıkları için *"Ulusal Demokratik Cephe"* kavramına da karşı çıktıklarını belirtti. Türk-İş, Hükümet'e vermeyi kararlaştırdığı muhtırayı, *"muhtıra"* sözcüğünü de sert bularak *"öneriler paketi"* olarak sadece Hükümet'e değil, bütün siyasi partilere gönderme yolunu seçecekti.[296]

UDC Tartışmaları ve Kriz

Türkler'in UCD çağrısı başlangıçta DİSK içinden destek buldu. Önce çok sayıda DİSK üyesi sendika Türkler'in UDC çağrısında destek verdi. Genel-İş, Aster-İş, Bank-Sen, Baysen, Dev Maden-Sen, Genel-İş,

Raporu, s. 138- 140; 26 Eylül 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[291] *Milliyet*, 13 Temmuz 1977; *Vatan*, 13 Temmuz 1977.

[292] *Milliyet*, 2 Ağustos 1977 ve 3 Ağustos 1977; *Tercüman*, 3 Ağustos1977.

[293] *Milliyet*, 3 Ağustos 1977.

[294] *Milliyet*, 10 Ağustos 1977.

[295] *Milliyet*, 11 Ağustos 1977; *Vatan*, 11 Ağustos 1977.

[296] *Vatan*, 15 Eylül 1977; *Vatan*, 23 Eylül 1977.

Sendikalardan UDC'ye destek

Genel-İş:

"Sendikamız DİSK Genel-İş de UDC'yi tüm gücüyle desteklemektedir. İkinci MC'nin hayat pahalılığı, işsizlik ve emekçilerin sırtındaki ağır vergi yükünün daha da artması demek olduğu bilincindedir sendikamız. Bu nedenle sendikamız DİSK Genel-İş, ülkemizi yirmi yedi aylık hükümeti döneminde ağır iç ve dış sorunların eşiğine getiren 1. MC'nin devamı olan 2. MC'ye karşı UDC'de elbette ki yerini alacaktır."

Genel-İş, Emek gazetesi, Sayı 296.

Lastik-İş:

"Faşist tırmanışa karşı, demokrasi ve ilerleme için tüm emekçiler UDC'de birleşiyor. Bunun karşısında gerici-faşist güçler hemen saldırıya geçti. UDC'yi zayıflatmak ve UDC'de birleşen güçleri bölmek için olmadık iddialarda bulunuyorlar. Açıkçası, işçilerin, emekçilerin, ilericilerin, tüm demokratların güç birliğine girmesinden korkuyorlar. Korkmakta da haklıdırlar. UDC'de birleşen güçler ülkemizde faşizmi geriletecek en kararlı, en tutarlı güçleri oluşturuyorlar. Gericiliğe ve faşist tırmanmaya karşı UDC bir kaya gibi dikiliyor."

Lastik-İş dergisi, Sayı 107.

Has-İş, Hürcam-İş, Maden-İş, Teknik-İş, Turizm-İş, Tümka-İş, Yeni Haber-İş, Tekstil ve Basın-İş yaptıkları açıklamalarla UDC içinde yer aldıklarını üyelerine ve kamuoyuna duyurdular.[297] Lastik-İş ise 27-28 Haziran 1977'de yapılan 19. Genel Kurulunda UDC çağrısı yapmıştı. UDC çağrısı *DİSK* dergisinin 37 ve 38. sayılarının kapak sloganı oldu.

Ancak çok geçmeden UDC çağrısına yönelik eleştiriler gelmeye başladı. Çağrının önde gelen muhatapları olan Türk-İş ve CHP'den UDC çağrısına beklenen olumlu yanıt gelmedi. UDC çağrısı DİSK içinde TKP'liler, CHP'liler ve diğer sol/sosyalist çevreleri karşı karşıya getirdi. UDC, TKP tarafından benimsenen bir politika ve kavramdı ve TKP tarafından kullanılan bir slogan ve hedef olması krizin hızla derinleşmesine yol açtı. Nitekim DİSK'in 5. Genel Kurulundan sonra TKP yayın organı *Atılım*'da yayımlanan DİSK Genel Kurulu ile ilgili yazıda *"TKP, ortak düşmana karşı Ulusal Demokratik Cephenin kurulması savaşında işçi sınıfının, sendikaların bölünmezliğini ve bağımsızlığını savunuyor"* deniyordu.[298] Mart 1977'de toplanan TKP Konferansı, UDC kurulması hedefini açıkça ilan etmişti. TKP'nin aylık yayın organı *Atılım* gazetesi Haziran 1977 sayısında UDC'nin işçi-köylü bağlaşıklığı temelinde kurulacağı belirtiliyor ve bütün ulusal demokratik güçlere birleşme çağrısı yapılıyordu.

Türkler'in UDC çağrısı, DİSK Yürütme Kurulu'nun 25 Temmuz 1977 tarihinde aldığı *"bir demokrasi cephesinin"* oluşturulması kararı ile gerekçelendirilse de DİSK'in bu kararında UDC ifadesi yer almıyordu. Söz konusu Yürütme Kurulu kararının ilgili bölümü şöyleydi:[299]

[297] DİSK üyesi sendikaların danışma ve karar organlarının destek açıklamaları ile UDC çağrısına katıldıklarını açıklayan demokratik kuruluşların Genel Merkez ve yerel örgütlerinin bir bölümü için, Bkz. *Yaşasın DİSK "Sınıf ve Kitle Sendikacılığında Atılım" (1975-1977)*, İstanbul: Konuk Yayınları, 1977, s. 244-258.

[298] *Atılım*, Sayı 18, Haziran 1975.

[299] 25 Temmuz 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi; Yaşasın DİSK "Sınıf ve Kitle Sendikacılığında Atılım" (1975-1977), İstanbul: Konuk Yayınları, 1977.

DİSK Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyinin Gönen toplantısı 22-24 Eylül 1977, DİSK Arşivi.

> Konfederasyonumuzun uygulaya geldiği demokratik sınıf ve kitle sendikal mücadelesi içinde karşılaştığı faşizan uygulamalara ve faşizan güçlere karşı Anayasa ve yasalar içinde demokratik kurallara bağlı kalarak sürdürdüğü mücadelede faşizme karşı, anti-faşist ve anti-emperyalist mücadele tabanının daha da genişletilmesinden yana olduğunun ve bu yolda ilerici demokratik güçlerin birliğinin sağlanması gerektiğinin bir kez daha belirtilmesine ve böylece bir demokrasi cephesinin oluşturulmasına

Bu durumun DİSK içinde başta CHP olmak üzere çeşitli siyasal çevrelerde rahatsızlık yarattığı biliniyordu. Bu süreçte CHP'nin gidişattan rahatsız olduğu ve DİSK'e müdahale kararı aldığı belirtilmektedir.[300]

UDC çağrısı, DİSK içinde bir süredir var olan gerilimin su yüzüne çıkmasına neden oldu ve konfederasyonu çok sert bir iç çatışma ortamına taşıdı.

22-24 EYLÜL: GÖNEN KAVŞAĞI

DİSK Yürütme Kurulu 13 Eylül 1977 tarihli toplantısında DİSK'in içine sürüklendiği krizin çözümü için Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi'nin 22-24 Eylül 1977 tarihlerinde Maden-İş'in Gönen'deki eğitim ve tatil sitesinde *"Hükümetin yaptığı zamlar karşısında DİSK'in görüşünün ve MC'ye karşı tavrının saptanması ve ulusal demokratik cephe"* gündemini görüşmek üzere toplantıya çağrılmasına karar verdi. UDC, Türkler tarafından, DİSK Başkanlar Konseyi ve Genel Yönetim Kurulu'nun 22 Eylül'de Gönen'de gerçekleştirilen ortak toplantısına kadar DİSK adına kamuoyu önünde savunulacaktı.[301]

DİSK açısından tarihsel önemdeki Gönen Toplantısı, tam kadro ile yapılamadı ve alışılmadık şekilde toplantının daha başlangıcında sert tartışmalar yaşandı. Genel Başkan Türkler, sık sık toplantıyı belirsiz

[300] Derinden Gelen Kökler-2; Koç ve Koç (2008).

[301] DİSK Ajansı, 3 Eylül 1977, 06 Eylül 1977 ve 14 Eylül 1977.

sürelerle erteledi.[302] Toplantıya damgasını vuran UDC çağrısı oldu. Toplantının hemen öncesinde, ilk anda UDC çağrısına destek veren sendikaların çoğu, UDC'ye karşı bir tutum sergiledi. DİSK yönetiminde de giderek derinleşen bir huzursuzluk hissediliyordu. DİSK Genel Başkanı Türkler'in açış konuşmasından sonra saptanan gündem maddelerinin görüşülmesi tamamlanamadı ve UDC ile ilgili bir karar da alınamadı. Toplantıda OLEYİS'in üyeliği oybirliği ile kabul edildi.

Ancak Genel Başkan Türkler 22, 23 ve 24 Eylül 1977 günlerinde yapılan Gönen Toplantısı'nın ardından 27 Eylül 1977'de yaptığı açıklamada Başkanlar Konseyi'nin UDC'de birleşme çağrısının hayata geçirilmesi için oybirliği ile karar verdiğini kamuoyuna duyurdu.[303] Ayrıca DİSK Yürütme Kurulu, Başkanlar Konseyi'nin bu kararını gözden geçirerek Ulusal Demokratik Cephe'nin ülke çapında hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırılması amacı ile DİSK Genel Temsilciler Meclisinin 9 Ekim 1977'de toplanmasını kararlaştırdı.[304]

KURUŞ 6 EKİM 1977 PERŞEMBE

DİSK Genel Merkezinde dün iki ayrı genel sekreter ve yönetim yanyana çalıştı

İstanbul Haber Servisi — DİSK'te ikili yönetimle sonuc lanan çatışma dün de olumsuz yönde gelişirken, ayrı bina içinde iki ayrı Genel Sekreter ve iki ayrı yönetim fiilen görev yapmış tır. Önceki günkü toplantısında Genel Başkanın almış olduğu Genel Kurul ve Genel Temsilci ler Meclisi kararlarını iptal eden DİSK Yönetim Kurulu, dün kararları ve gerekçelerini yazılı olarak açıklarken, Merter'deki DİSK Merkezinin alt katında toplantılarını sürdürmüştür. Yine Yönetim Kurulu kararı ile Genel Sekreterliğe getirilen Maden-İş'ten Hakkı Öztürk aynı katta görev yapmış ve Genel Sekreter

(Devamı Sa. 9 Sü. 4'de)

DİSK'te Genel Sekreter krizi *Cumhuriyet*, 6 Ekim 1977.

"Uzmanlar" Krizi, İki Genel Sekreterli ve İki Yürütmeli DİSK

Gönen Toplantısı'nda bir mutabakat olmamasına rağmen yapılan açıklama DİSK'te krizi daha da derinleştirdi. Bu süreçte DİSK Yürütme Kurulu 4'e (Rıza Güven, Mehmet Kılınç, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu) 3 olarak (Kemal Türkler, Mehmet Karaca, Fehmi Işıklar) ikiye bölündü. Yürütme Kurulunun 4 üyesi toplanarak Genel Başkan Türkler tarafından alınan Genel Kurul ve Genel Temsilciler Meclisi kararlarını iptal etti.

DİSK'in 7 kişilik Yürütme Kurulunun 4 üyesi 30 Eylül 1977'de Genel Başkan Türkler ve diğer üyelerin olmadığı bir toplantıda TKP'li olarak bilinen 7 DİSK uzmanını işten çıkarma kararı aldı. İşten çıkarılan uzmanlar Basın Yayın Dairesinden Hüsnü Dilli ve Erhan Gömüç; Eğitim Dairesinden Nejat Firuz Kuhi, Gün Bulut ve Zülfikar Dicleli; Örgütlenme Dairesinden Sıtkı Coşkun ve sekretaryadan Zülal Kılıç'tı.[305] 1 Ekim 1977'de DİSK Yürütme Kurulu 7 üye ile toplandı. Toplantıda 4 üye, uzmanların işten çıkarılması

[302] *Vatan*, 28 Eylül 1977.

[303] DİSK Ajansı, 27 Eylül 1977.

[304] DİSK Ajansı, 27 Eylül 1977.

[305] Koç ve Koç (2008), s. 404.

DİSK yönetim kâdemelerinde Genel Merkezin izlediği siyasal çizgi yoğun eleştiri konusu oldu

(Cumhuriyet Haber Merkezi)

DİSK'te merkez yönetimde ve özellikle uzmanlar kadrosunda yoğunlaşan bir siyasal görüşe karşı, diğer siyasal görüşlerin birleşmesi, Gönen'de yapılan merkez yürütme, yönetim kurulu ve başkanlar konseyi toplantılarında yoğun tartışmalara ve karar alınamadan dağılınması sonucuna yol açmıştır.

2. MC'nin iktidardan düşürülmesi yolunda demokratik kuruluşlarla işbirliği stratejisinin tartışılması için düzenlenen Gönen

Cumhuriyet, 29 Eylül 1977.

kararında ısrarlı oldu. Uzmanların işten çıkarma kararının daktilo edilmesi ve imzalanması sırasında Maden-İş Yürütme Kurulunun bazı üyeleri ile 1. Bölge'nin 30-40 kadar temsilcisi DİSK genel merkezini bastı ve kararın alınmasını zor kullanarak engellemeye çalıştı.[306] DİSK'in Yönetim Kurulunun görev yapmasının bazı Maden-İş yöneticileri tarafından zorla engellenmesi krizi büyüttü ve DİSK içinde uzun sürecek bir uyuşmazlığa yol açtı.[307] DİSK Yürütme Kurulunun dört üyesinin tuttuğu tutanağa göre DİSK genel merkezini basanlar arasında İlerici Gençler Derneği (İGD) üyeleri de vardı.

Yönetim Kurulunun 4 üyesi tarafından tutulan ve bu bölümde örneği yer alan tutanak ile basında yer alan haberler üzerine DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca 1 Ekim 1977 günü bir açıklama yaparak bu değerlendirmeleri yalanladı:[308]

> Dün bazı gazetelerde DİSK Genel Merkezine saldırılarak bazı Yürütme Kurulu üyelerinin tartaklandığına ilişkin haberler yer almıştır. Aslında durum böyle değildir. 22-23-24 Eylül 1977 tarihlerinde Gönen'de yapılan Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi ortak toplantısından sonra basında yeralan ve basın organlarında da maksatlı olarak tahrik edici bir şekilde çarpıtılarak verilen ve dolayısıyla kamuoyunda tartışmaya yol açan haberlerden sonra, Konfederasyonumuz üyesi bazı sendika yöneticilerimiz ve onların temsilcileri ve üyeleri hergün DİSK'e gelip gelişmeler hakkında bilgi almakta ve görüşlerini beyan etmektedirler. Dün de böyle olmuştur. Ancak bu sırada DİSK Yürütme Kurulu toplantısında, sürekli görev başında bulunan Genel Başkan, Genel Sekreter ve Örgütlenme Dairesi Başkanının karşı oylarına rağmen Konfederasyonumuzda çalışan 7 uzmanın iş akdinin feshedilmesi üzerine, o anda Genel Merkezde bulunan çeşitli sendikalarımızın yöneticileri ve diğer sendikalarımız üyesi işçiler bu kararı duyduktan sonra tepki göstermişlerdir. Dünkü gazetelerde yer alan durum budur. Bazılarının söylediği gibi, sendika yöneticilerimiz ve üyeleri dışında bir gençlik örgütü üyelerinin bulunduğu gerçeklere aykırıdır. Gençlik örgütünün ismi kullanılarak olay çarpıtılmak istenmiştir. Zaten uzunca bir zamandan beri bu gençlik örgütünün ismi kimilerince kendi maksatları doğrultusunda kullanılmaktadır.
>
> DİSK, işçi sınıfının sendikal birliğini bozmak ve kasıtlı olarak çarpıtılmış haberlerle kamuoyunu yanıltmak isteyenlere karşı cevabını, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini bir kez daha hayata geçirerek verecektir.

Uzun yıllar sonra olayın içinde olan Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi Halit Erdem olayların bir protestonun çok ötesinde olduğunu belirterek şu değerlendirmeyi yaptı:[309] *"Üst kuruluşun yetkili kurulunun aldığı meşru bir kararı tanımamaktı. (...) DİSK Yürütme Kurulu üyeleri dışarı bırakılmadı, telefon kabloları koparıldı, zor kullanarak bir karar geri aldırılmaya çalışıldı. (...) Velev ki karar yanlıştı ya da biz beğenmemiştik ama kendimizde bir organ kararına müdahale etme yetkisini görmüştük. Bu pervasızlık o dönem bütün kararlara egemen bir ruh haliydi."*

[306] Derinden Gelen Kökler-2, s. 122.

[307] Alkan (1977), ss. 68-71.

[308] DİSK Ajansı, 1 Ekim 1977.

[309] Derinden Gelen Kökler-2, s. 122.

DÖRT YÜRÜTME KURULU ÜYESİNİN TUTANAĞI

DİSK Yönetim Kurulunun 4 üyesine (Rıza Güven, Mehmet Kılınç, Celal Küçük ve Kemal Nebioğlu) dönük engelleme ve saldırı kendileri tarafından tutanak altına alındı. Aşağıda bu tutanağa yer veriyoruz:

''Bugün, 30 Eylül 1977 Cuma günü saat 15.30 sıralarında DİSK Merkezi Yürütme Kurulu toplantı odasında 7 personelin çıkartılmasına ilişkin oy çokluğu ile verilen karar, karar defteri Genel Sekreter Mehmet Karaca tarafından verilmediği için kağıda yazılması uygun görülmüş ve daktilo sekreter Gülay'a verilip yazılması beklenirken başta Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Mehmet Ertürk, Genel Başkan Vekilleri Bahtiyar Erkul, Kemal Daysal, Halit Erdem ve Murat Tokmak, arkalarında sabahtan getirip 4. kattaki Eğitim salonunda bekletilen ve çoğunluğu İGD'li oldukları söylenen kalabalığın kapıyı açarak içeri girdikleri, Mehmet Ertürk'ün elindeki daktilo edilmiş imzasız karan masanın üzerine sertçe vurarak 'Bu kararı değiştireceksiniz ulan' dediği, Yürütme Kurulunun karara oy veren üyelerinin tepkisini görünce elinde 19/a maddesinin altını kırmızı kalemle çizdiği DİSK tüzüğünü Genel Başkan Kemal Türkler'in önüne koyan Bahtiyar Erkul'un da 'Ya karan geri alacaklar, ya da Olağanüstü Genel Kurulu toplantıya çağırmak kararı verecekler, yoksa buradan çıkamazlar, dışarıda bekliyoruz' diyerek odadan çıktıktan sonra Genel Başkan Kemal Türkler, Genel Sekreter Mehmet Karaca ve Yürütme Kurulu üyesi Fehmi Işıklar'ın kararı değiştirmek gerektiğini ileri sürmeleri üzerine kararda olumlu oy kullanan aşağıda isimleri yazılı Yürütme Kurulu üyeleri 'kararlarına ölüm bahasına da olsa sahip çıkacaklarını' söyleyerek imzalamamaları üzerine Kemal Türkler'in 'Öyleyse olağanüstü Genel Kurul kararı almanızı istiyorum' dediği görülmüştür.

7 Personelin işine son verilmesine ilişkin kararın geri alınması ile Genel Kurul kararı verilmesi eş değerdedir. Kararlardan birinin alınması demek Yürütme Kurulunun daha açık bir deyimle zorbalara teslim olması anlamına geldiğini ileri süren ve zorbaların önerisini kabul ettirerek DİSK'e egemen kılmak isteyen Genel Başkan'a karşı direnilince, yukarıda adlan yazılı kişilerin öncülüğündeki kalabalığın yeniden toplantı odasına hücum ederek girdikleri, telefon ahizesini kopardıkları görülmüştür. Genel Başkan Kemal Türkler'in 'istediğinizi görüşüyoruz, elbet olumlu bir karara varacağız, lütfen dışarı çıkın' demesi üzerine homurdanarak dışarıya çıkmışlar ve kapı önünde beklemeye başlamışlardır. Güvenlik önlemlerinin alınması için Genel Başkan'ın odasındaki telefonla konuşmak istendiğinde telefon santralının bu zorbalar tarafından işgal edildiği ve bozulduğu öğrenilmiştir. Dışarı çıkmaktan başka çare kalmadığı düşüncesiyle kapıyı açan ve önde bulunan Kemal Nebioğlu ile Celâl Küçük kalabalık tarafından Mehmet Ertürk'ün:

'Çıkarmayın, vurun'

şeklindeki konuşması üzerine tartaklanarak odaya sokulmuşlardır. Bundan sonra Maden-İş Yürütme Kurulu üyeleri ile Genel Sekreterlik odasında uzun süren bir görüşme yapan Genel Başkan Kemal Türkler yanımıza dönerek topluluğu zararsız hale getirdiğini, dışarıya çıkmamızda sakınca olmadığını söylemesi üzerine odadan çıkıldığında müracat odasının, asansörlerin ve merdivenlerin kalabalık tarafından tutulduğu görülmüştür.

Genel Başkan'ın:

'Yol verin geçsinler!'

demesi üzerine merdiveni aralayan kalabalığın arasından inmeye başlayan Kemal Nebioğlu, Celâl Küçük, Mehmet Ertürk'ün:

'Bırakmayın!'

diye bağırması üzerine kalabalık tarafından itile kakıla tekrar çıkarıldıkları ve tartaklandıkları görülmüştür. Başkan odasına dönüldüğünde kalabalığın karşı çıkmadığı görülen Mehmet Karaca ve Fehmi Işıklar'a:

'Telefonlar kesilmiş, dışarıyla görüşme olanağı kalmamış bulunuyor. Zorbalar size bir şey yapmıyorlar. Aşağıdaki katlardan birine giderek güvenlik kuvvetlerine telefon ediniz!'

denildiğinde Mehmet Karaca:

'Bir kolayını düşünürüz'

demekle yetinmiş ve hiçbir girişimde bulunmamıştır. İki saatten fazla süren bu zorbaca baskılar altında özgürlüğü kısıtlanan Yürütme Kurulu üyeleri Genel Başkan Kemal Türkler'in 'Tüzüğün kendisine verdiği yetkiye dayanarak Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağıracağını' kalabalığa söylemesinden bir süre sonra çıkmamıza izin verilmiş ve ancak saat 18.00 de dışarı çıkmak mümkün olmuştur.

Olayı yaşayan kişiler olarak anlatan bu tutanak 5 kopya olarak düzenlenerek okunup imza altına alınmıştır.
30.9.1977

Saat 18.30''

Kaynak: Güner Alkan (1977), DİSK'teki Anlaşmazlık ve Nedenleri, Geçiş Yayıncılık, ss. 68-71.

DİSK Genel Temsilciler Meclisi, 9 Ekim 1977.

"Uzmanlar krizi" olarak bilinen bu kriz, yönetim krizini de beraberinde getirdi. DİSK'te aynı anda iki yürütme kurulu ve iki genel sekreter çalışmaya başladı.[310] DİSK'in 7 kişilik Yürütme Kurulunun 4 üyesi toplanarak DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca'yı görevden aldı ve yerine Maden-İş'ten Hakkı Öztürk'ü getirdi. Bunun üzerine Maden-İş Yürütme Kurulu Hakkı Öztürk'ü ihraç istemiyle Maden-İş Onur Kuruluna sevk etti. Öztürk'ün Maden-İş'ten ihraç edilmesiyle DİSK'teki görevi de düşmüş oldu.[311]

DİSK Yönetim Kurulu Mehmet Karaca'yı "Sıfat ve yetkilerini kötüye kullandığı ve tüzük hükümlerine ve alınan kararlara uymadığı" gerekçesiyle, Maden-İş Yürütme Kurulu üyelerini ise, "DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin hırpalanmasında elebaşılık ettikleri" gerekçesiyle DİSK Onur Kuruluna sevk etti.[312] Onur Kurulu da 19 Ekim 1977'de yaptığı toplantı sonucunda Genel Sekreter Mehmet Karaca'yı bir ay ve DİSK Yürütme Kurulunun çalışmalarını zorla engellemeleri nedeniyle Maden-İş yöneticileri Memet Ertürk, Bahtiyar Erkul, Kemal Daysal, Halit Erdem ve Murat Tokmak'ı ise ikişer ay süreyle DİSK üyeliğinden ihraç etti.

DİSK Temsilciler Meclisi (9 Ekim 1977)

Bu süreçte Kemal Türkler tarafından toplantıya çağrılan DİSK Genel Temsilciler Meclisi, 9 Ekim günü İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda toplandı. Sıtkı Coşkun tarafından okunan karar tasarısı oybirliğiyle kabul edildi[313] Toplantıya muhalif

[310] *Cumhuriyet*, 6 Ekim 1977.

[311] Derinden Gelen Kökler-2, s. 123.

[312] *Milliyet*, 22 Ekim 1977.

[313] Tasarı Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk, Bank-Sen Genel Başkanı Metin Denizmen, Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin, Turizm-İş Genel Başkanı Ömer Ülkü, Tekges-İş Genel Sekreteri Yakup Sönmez, Aster-İş Genel Başkanı

sendikaların üst düzey yöneticileri katılmadı. Temsilciler Meclisi bu önerge çerçevesinde, MC'nin iktidardan uzaklaştırılabilmesi için cephe hareketinin bir an önce hayata geçirilmesinin bir yurtseverlik görevi olduğunu vurgulayarak, cephenin isminin DİSK Genel Kurul kararıyla saptanıncaya kadar UDC olarak kullanılmasının yerinde olacağını karar altına aldı ve Türkler'in DİSK Genel Kurulunun 21-22 Ekim 1977 günlerinde olağanüstü olarak toplanması kararını desteklediğini açıkladı.[314] Türkler, temsilcileri *"kundakçıların maskelerini indirmekle"* görevlendirdi ve *"DİSK'i bir fraksiyonun ele geçirmeye çalıştığını"* bahane ve iddia ederek DİSK Yürütme Kurulu'nun 4 üyesinin, aslında DİSK'i bir siyasi kuruluşun emrine sokmak ve DİSK'in bağımsızlığını yok etmek istediğini söyledi.[315]

Toplantı DİSK'teki iki başlılığı daha da belirgin hale getirdi. Temsilciler Meclisi, DİSK Yönetim Kurulunun iptal kararına rağmen toplanmıştı ve toplantıya DİSK Yönetim Kurulunun çoğunluk üyeleri, Onur ve Denetim Kurulu üyeleri ile kimi baştemsilciler ve şube başkanları katılmamıştı.[316] DİSK Yönetim Kurulu üyesi Rıza Güven, Temsilciler Meclisi adı altında yapılan toplantının resmi bir nitelik taşımadığını, DİSK'i bağlamayacağını açıkladı.[317] Böylece DİSK içindeki ayrışma daha da sertleşti. DİSK Yönetim Kurulu bankalara gönderdiği bir yazıyla, kurulun bilgisinin dışında para ödemesi yapılmaması talimatını verdi. Bunun üzerine DİSK Genel Sekreteri Karaca, Yürütme Kurulunun 4 üyesinin çeşitli kuruluş ve bankalara gönderdikleri yazıların geçersiz olduğunu, DİSK Genel Başkanı'nın imzasını taşımayan hiçbir yazı ve talimatın DİSK'i bağlamayacağını ve bu tür yazılara itibar edilmemesi gerektiğini açıkladı.[318] Türkler, bir genelge yayımlayarak, DİSK adına sadece kendisinin yetkili olduğunu belirtti. Aksine davrananların Tüzük suçu işlemiş olacaklarını ve böylelerinin haklarında gerekli işlemlere başvurulacağını da vurguladı.[319]

Olağanüstü Değil Erken Genel Kurul

Bu gelişmeleri takiben 14 Ekim 1977 günü İstanbul'da Kemal Türkler'in arabulucu olması ricası üzerine Abdullah Baştürk, DİSK'e üye 27 sendikanın 26'sının temsil edildiği ve *"Başkanlar Kurulu niteliği taşımayan"* bir toplantı düzenledi. Toplantıya Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Maden-İş Genel Başkan Vekili Bahtiyar Erkul, Bank-Sen Genel Başkanı Metin Denizmen, Petkim-İş Genel Başkanı Mehmet Kılınç, Tekstil sendikası Genel Başkanı Rıza Güven, Lastik-İş Genel Sekreteri Celal Küçük, Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu, OLEYİS Genel Başkanı Mukbil Zırtıloğlu, ASİS Genel Başkanı Cenan Bıçakçı, Has-İş Genel Başkanı Halil Hayta, Tekges-İş Genel Başkanı Selahattin Sayın, Keramik-İş Genel Başkanı Mustafa Aktulgalı, Devrimci Toprak-İş Genel Başkanı Tuncer Kocamanoğlu, Baysen Genel Başkanı Cevat

Ayhan Dümen, Teknik-İş Genel Başkanı Turan Ata, Baysen Genel Başkanı Cevat Özhasırcı ve Has-İş Genel Başkanı Halil Hayta tarafından verilmişti. *Politika*, 10 Ekim 1977; Koç ve Koç (2008), s. 413.

[314] *Politika*, 10 Ekim 1977.

[315] *Politika*, 10 Ekim 1977; *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1977; *Tercüman*, 10 Ekim 1977.

[316] *Vatan*, 10 Ekim 1977.

[317] *Tercüman*, 12 Ekim 1977.

[318] *Politika*, 13 Ekim 1977.

[319] *Vatan*, 13 Ekim 1977.

Özhasırcı, Hürcam-İş Genel Başkanı Feridun Ertaş, Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin, Tümka-İş Genel Başkanı Kemal Yılmaz, Teknik-İş Genel Başkanı Turan Ata, İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak, Turizm-İş Genel Başkanı Ömer Ülkü ve Yeni Haber-İş Genel Başkanı Mustafa Cengiz Acar katıldılar. [320]

Toplantıda erken genel kurul toplanması konusunda mutabakata varıldı ve Kemal Türkler, Mehmet Karaca, Rıza Güven, Fehmi Işıklar, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu ile Mehmet Kılınç'tan oluşan DİSK Genel Yürütme Kurulunun 16 Ekim sabahından başlayarak görevinin başında olacağı, UDC konusunun da genel kurulda ele alınacağı basına açıklandı.[321] Toplantı sonrasında Türkler'den Anatüzük'teki yetkisine dayanarak ilan ettiği 21-22 Ekim 1977 tarihli olağanüstü genel kurul toplanması kararının, 22 Aralık 1977'de erken olağan genel kurul olarak yapılması şeklinde değiştirilmesi istendi. Türkler kendisine sunulan önerileri kabul etti. Genel Başkan Türkler olağanüstü genel kurul kararı aldı ve daha sonra sağlanan uzlaşma ile krizin erken olağan genel kurul ile çözülmesi fikri benimsendi.

Yürütme Kurulunun 15-21 Ekim 1977 arasında sürekli olarak devam eden Kemal Türkler'in başkanlığında Rıza Güven, Mehmet Kılınç, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu ve Fehmi Işıklar'ın katıldığı toplantıda krizi yumuşatan bir dizi karar alındı.[322]

''Toplantıda DİSK'e bağlı tüm sendika başkanlarının ve yönetim, yürütme, denetim ile onur kurullarının da katılmasıyla 15 Ekim 1977 tarihinde birlikte akşam yemeği yenilmesine, masrafının DİSK tarafından ödenmesine, bu masrafların Tekstil, Lastik-İş, Maden-İş ve Gıda-İş tarafından eşit olarak karşılanmasına oybirliği ile karar verildi. Genel Başkan Vekili Abdullah Baştürk'ün Yürütme Kurulu toplantılarına katılması kararı alındı.

Toplantıda alınan en önemli karar olağan genel kurul toplantısının erkene alınması ve 22-26 Aralık 1977'de yapılması oldu. Karar oybirliği ile alındı. Toplantıda genel kurul gündemi de karar bağlandı. Gündemin dikkat çeken maddesi krize yol açtığı söylenen *''cephe''* politikası konusundaydı. ''Cephe'' sorunu gündemde şöyle yer aldı:[323]

> (a) Faşizme ve emperyalizme karşı ulusal demokratik kuruluş, kişi ve güçlerin içinde toplanmalarının gerekliliği ve zorunluluğuna ilişkin görüşme,
>
> (b) Cephenin içeriği konusunda DİSK önerilerinin saptanması,
>
> (c) Ortak program ve eylem konusunda DİSK önerilerinin saptanması,
>
> (d) Cephe adının ne olmasına ilişkin DİSK önerisinin saptanması,
>
> (e) Cephe gerekliliği ve zorunluğuna ilişkin hangi demokratik kuruluş, kişi ve güçlerle görüşme ve güçbirliği yapılması konusunda, bunların tutum, davranış, nitelik ve nicelikleri açısından gerekli ilkelerin görüşülmesi ve saptanması

Toplantıda *''Cephe sorunu Genel Kurul gündemine alındığı için Genel Kurul kararına dek bu konuda herhangi bir tartışma durumu olmaması için örgütümüze temin edilmesine''* şeklinde karar da alındı.

[320] *Politika*, 15 Ekim 1977.

[321] *Politika*, 16 Ekim 1977.

[322] 15-21 Ekim 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[323] 15-21 Ekim 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Toplantıda ayrıca *"uzmanlar krizi"* de gündeme geldi. Toplantıda *"Yedi personelin iş akdinin feshi ile ilgili 30.9.1977 günlü yürütme kurulu kararımızın Ana Tüzüğün 35'inci maddesinin (m) fıkrası uyarınca Genel Başkan tarafından yeniden görüşülmesi isteği üzerine yapılan görüşmeden sonra yedi personelden Hüsnü Dilli hariç diğer altı personelin iş akdinin feshine oyçokluğu ile"* karar verildi.

Toplantıda *"Özellikle İGD ve İKD için, DİSK'in yan kuruluşu olduğu şeklinde haberlerin alınmakta olması veya kulisте konuşulduğunun söylenmesi nedeni ile DİSK'in herhangi bir yan kuruluşu olmadığının kamuoyuna açıklanmasına ve örgüte talimat yazılmasına"* oybirliği ile karar verildi. Toplantıda ayrıca *Politika* gazetesinin Maden-İş'e devri kararlaştırıldı.

Bu kararlar yanında Mehmet Karaca ile Hakkı Öztürk hakkında DİSK ve Maden-İş Onur Kurullarının vermiş oldukları kararların kendilerine tebliğ edilmesine ve Yönetim Kurulunun ilk toplantısına kadar Genel Sekreterliğe Celal Küçük'ün vekalet etmesine karar verildi. Toplantıda Genel Kurul hazırlıklarını yerine getirmek üzere Yürütme Kurulu toplantılarına ara verilmesine de karar verildi.

Böylece krizin DİSK'in en yüksek organı olan genel kurulda çözülmesi konusunda mutabakata varılmış oldu. Türkler'in UDC çağrısı ardından aylarca süren gerilimden sonra 22-15 Aralık 1977 tarihinde toplanan 6. Genel Kurul ile yeni bir dönem başladı. DİSK'in kuruluşundan bu yana aralıksız 11 yıl genel başkanlığı yürüten Kemal Türkler yerine Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Genel Başkanı seçildi. 6. Genel Kurulda kurulacak ortak cephenin adının UDC olması yönündeki talepler üzerine tartışma ve gerilimler yaşandı ve sonuçta UDC ifadesine yer verilmeksizin içerik olarak büyük benzerlik taşıyan bir karar kabul edildi.

6

Zor Yıllar

1978–1980

Sosyalizmi amaçladığını açıklayan DİSK, işçi sınıfının kurtuluşunun diğer emekçi kitlelerin kurtuluşuyla birlikte olacağı inancıyla tüm emekçileri ezmeyi amaçlayan faşizmin karşısında sarsılmaz bir kale olarak dikilmeye devam edecektir.

Abdullah Baştürk, 1 Mayıs 1978 konuşmasından

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 1 Mayıs 1978'de Taksim'de konuşurken, Cumhuriyet Arşivi.

Giriş: Derinleşen Ekonomik ve Siyasal Kriz

1978–1980 dönemi DİSK ve sendikal hareket açısından önceki dönemlere göre bazı sorunların yoğunlaştığı bir dönem oldu. Bunların başında ekonomik durumun kötüleşmesi gelmekteydi. İkincisi siyasal şiddetin ve saldırıların artışı ile artan baskıcı siyasal uygulamalardı. Öte yandan sol içi bölünmelerin, tartışmaların, gerilimlerin artması gerek işyerlerinde gerekse sendikalarda sorunlar yaratıyordu. DİSK bu dönemde, bu büyük olumsuzluklara karşı mücadele etmek zorunda kaldı, kurumsal bütünlüğünü sürdürdü ve ayakta kalmayı başardı.

1978–1980 dönemi Türkiye'nin bir yandan ekonomik, diğer yandan siyasal kriz sarmalında boğulduğu yıllardı. 1977 sonrasında ekonomik kriz şiddetlendi. Döviz yokluğu, döviz yokluğuna bağlı kıtlıklar, yükselen enflasyon, Türk lirasının değer kaybetmesi ve temel tüketim mallarına yapılan yoğun zamlar krizin belirgin göstergeleriydi.

1970'lerin sonlarında ekonomik krizle birlikte artan kuyruklar, bir tüpgaz kuyruğu, Cumhuriyet Ansiklopedisi.

AP azınlık Hükümeti tarafından 24 Ocak 1980'de açıklanan "24 Ocak kararları" Türkiye'nin ekonomi politikalarında köklü bir değişim anlamına geliyordu.[1] 24 Ocak ekonomik kararlar paketi 1960'lı yıllarda benimsenen ithal ikameci, iç pazarı esas alan, korumacı ve popülist ekonomi politikaları yerine açıkça sermaye çıkarlarını esas alan, sosyal hakları ve kamunun ekonomiye

[1] Bu konuda ayrıntı değerlendirmeler için bakınız: DİSK-AR (2020), *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl İhlal Etti?* Editör: Aziz Çelik, İstanbul: DİSK Yayınları.

Cumhuriyet, 25 Ocak 1980.

sömestre tatili hızlı kursları
FEN SINIFI: FEN ve YETENEK OLMAK ÜZERE 100 saat 3300 lira
SUADİYE DERSANESİ

Cumhuriyet

56. Yıl; Sayı: 19934 Kurucusu : YUNUS NADİ 10 TL. 25 Ocak 1980 Cuma

Uzun Yıllar Denenmiş İlkokul 4 ve 5. sınıflar için
MODERN TESTLER
TAHSİN YAVAŞ
Tüm kitapçılarda bulunur. Ederi: 100 TL. SERHAT DAĞITIM

Devalüasyon: Dolar 70 lira

Petrole yüzde 100 zam geliyor
Haberi 11. sayfada...

müdahalesini reddeden, ihracatı, dışa açılmayı esas alan yeni liberal ekonomi politikalarının başlangıcıdır.

24 Ocak ile başlayan yeni ekonomi politikalarının temel hedefi dışa açık/ihracata yönelik sanayileşme, küresel sermaye ile bütünleşme ve liberalleşme olarak tanımlanabilir. Yeni modelin temel özelliği, ücretlerin düşürülmesi yoluyla yurtiçi talebin daraltılarak, yurtdışı pazarlara ihraç edilecek bir artığın yaratılmasıdır.[2] 24 Ocak kararlarıyla başlayan yeni dönem, bu yönüyle 1960 sonrasında uygulanan, iç pazarın korunması ile iç talep yaratılmasını esas alan, *ithal ikamecilik* olarak bilinen ve planlı kalkınmaya dayalı iktisat politikalarından köklü biçimde ayrılmaktadır.[3]

1980 sonrası Türkiye'de uygulanan iktisat politikaları, dünyada neo (yeni) liberalizm olarak adlandırılan, piyasanın işleyişine müdahale edilmesine karşı çıkan, çalışma hayatında esnekliği ve kuralsızlığı, ekonomik alanda özelleştirmeler yoluyla kamunun ekonomiye müdahalesini en aza indirmeyi hedefleyen politikaların bir benzeridir. Bu politikalar 1970'li yıllarda Şili (Pinochet[4] dönemi), 1980'li yıllarda başta ABD (Ronald Reagan dönemi) ve İngiltere (Margaret Thatcher dönemi) olmak üzere dünyada yaygın biçimde uygulandı. Bu politikalar sonucunda tüm dünyada işçi hakları ciddi biçimde aşındı. Türkiye'de bu politikaların mimarı ve uygulayıcısı Turgut Özal oldu.

24 Ocak kararları büyük bir devalüasyon (TL'nin değerinin düşürülmesi) ile başladı. 47 TL olan ABD doları bir anda 70 TL'ye yükseldi. Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT'ler) tarafından üretilen ve geniş bir tüketim alanı olan ürünlere astronomik zamlar yapıldı. KİT ürünlerine yapılan zamlar yüzde 300-400'e varıyordu. Bu zam paketinin toplamı 24 Ocak'ta 346,5 milyar lirayı bulmuştu. KİT ürünlerine zam politikası, izleyen günlerde de sürecek ve 12 Eylül'e kadar KİT ürünlerine 101 milyar liralık daha zam yapılacaktı. 24 Ocak kararları ile ayrıca bazı ürünlere uygulanan sübvansiyonlar (devlet, bütçe destekleri) da kaldırıldı. Sübvansiyonuna son verilen ürünler arasında çoğu çalışan kesimlerce tüketilen çay, şeker, et ve Sümerbank'ın giyim mamulleri gibi ücret malları da vardı. 24 Ocak kararları, fiyatları serbest

[2] Erinç Yeldan (2001), *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi*, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

[3] Aziz Çelik (2017), *Saraçhane'den 15-16 Haziran'a İşçi Sınıfının Müstesna Yılları: Altmışlı Yıllar*. Editör: Mete Kaan Kaynar. Türkiye'nin 1960'lı Yılları. İstanbul: İletişim Yayınları

[4] General Pinochet 11 Eylül 1973'te sosyalist Salvador Allende Hükümeti'ni darbe ile devirerek kanlı bir askeri diktatörlük kurdu ve Şili'yi neoliberalizmin laboratuvarı yaptı.

Ecevit güvenoyu aldıktan sonra, 5 Ocak 1978, Cumhuriyet Ansiklopedisi.

bırakılırken ihracatı teşvik eden ve ithalatta vergi bağışıklıklarını içeren bir dizi kararı da içeriyordu.[5]

24 Ocak kararları sıradan ekonomik kararlar değil, Türkiye için esaslı bir ekonomi politikası ve yön değişikliği idi. 24 Ocak kararları ile fiyatlar serbest bırakılırken ücretlerin ve maaşların bastırılması hedeflendi. 24 Ocak kararlarının uygulanması ile ekonomide kamunun ağırlığı azalırken dış ticarette liberalizasyon başladı, devletin yavaş yavaş sosyal yükümlülüklerini terk etmesiyle özelleştirmelerin önü açıldı ve ücretler üzerinde baskı uygulanmaya başlandı.

24 Ocak sonrasında iktisat politikalarında yaşanan köklü değişiklikle birlikte devletin 1960-80 arasında yürüttüğü sosyal işlevler terk edilmeye başlandı. Özelleştirme uygulamaları yanında çalışma yaşamında esnekliğe ve kuralsızlaşmaya dönük girişimler hız kazandı.

24 Ocak ile ekonomi politikalarında ulusal kalkınmacılık ve devletçilik ya da karma-ekonomi anlayışı ve popülist politikalar terk edildi. Bunların yerini üretimden elini çekmiş, piyasayı güçlendirme görevi üstlenmiş ve kamu bütçesini disipline etmek için sosyal politikalardan vazgeçmiş bir devlet almaya başladı.

24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar programının arka planında yatan gerekçe, mevcut ücret seviyesi ile Türkiye'nin ihracat yapamayacağı iddiası ve ücretleri disiplin altına alacak yöntemlerin bulunmasıydı. 24 Ocak kararlarıyla başlayan bu yeni dönem sermayenin bir karşı saldırısı olarak tanımlanabilir.[6] 24 Ocak programı, içte ve dışta piyasa serbestisi ile uluslararası ve yerli sermayenin emeğe karşı güçlendirilmesi hedefini güdüyordu.

24 Ocak kararları ile yapılan devalüasyon ve ağır zamlar halkı yoksullaştırmaya başladı ve toplumsal tepkiyi artırdı. Yaygın iş uyuşmazlıkları ve grevler yanında toplumsal tepkiler de artmaya başladı. 24 Ocak programının yarattığı toplumsal tahribat o kadar büyük bir tepki yarattı ki 1980 yılının ilk 9 ayında Türkiye tarihinin en yaygın grevleri yaşandı. 24 Ocak

[5] Mustafa Sönmez (1984), *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*, İstanbul: Belge Yayınları.

[6] Korkut Boratav (2003), *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

TÜSİAD'ın Ecevit Hükümeti'ne Karşı İlanları

Büyük sermaye çevrelerinin örgütü olan Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Mayıs ve Haziran 1979'da Ecevit Hükümeti'ni iktidardan uzaklaştırmak için Türkiye tarihinde ilk kez gazete ilanları verdi. 16 Mayıs 1980, 23 Mayıs 1980, 30 Mayıs 1980 ve 13 Haziran 1979 tarihlerinde gazetelerde yayımlanan tam sayfa ilanlar "Gerçekçi çıkış yolu", "Ulus bekliyor", "Yoksulluğu paylaşmak mı? Bolluğu saplamak mı?" ve "Refahın ve hürriyetlerin düşmanı enflasyon" başlıklarını taşıyordu. İlanlar Ecevit Hükümeti'ne karşı büyük sermayenin açık çağrısı niteliğindeydi. İlanlarda savunulan görüşler daha sonra 24 Ocak 1980 kararları ile uygulanmaya başlanacaktı.

TÜSİAD'ın bu ilanlarına karşı DİSK Tekstil'in 26 Mayıs 1979 günü verdiği tam sayfa ilan "Gerçek kurtuluş yolu" başlığını taşıyordu ve TÜSİAD'ın bunalımın gerçek sorumlularını ilanlarla gizlemek istediğini vurguluyordu.

Gerçekçi çıkış yolu

Ulus bekliyor

GERÇEK KURTULUŞ YOLU

ULUSUMUZ BUNU BEKLİYOR

ve emekçi halkımıza işçi sınıfımıza

gerçek kurtuluş yolu budur

TEKSTİL İŞÇİLERİ SENDİKASI

TÜSİAD'ın Ecevit Hükümeti'ne karşı verdiği ilanlar, Cumhuriyet, 15–23 Mayıs 1979.

DİSK Tekstil sendikasının ilanı, Cumhuriyet, 26 Mayıs 1979.

programının emek aleyhtarı bir doğrultuda serbestçe uygulanabilmesi 12 Eylül 1980'de gerçekleşen askeri darbe ile olanaklı oldu.[7]

Öte yandan siyasal kriz de derinleşiyordu. 5 Haziran 1977 seçimlerinde CHP yüzde 41,3 oy oranıyla 213 milletvekili kazanarak birinci parti haline gelmişti ancak 450 milletvekilin bulunduğu Meclis'te hükümet kuracak çoğunluğa ulaşamamıştı. Seçimden galip çıkan Ecevit'in kurduğu azınlık Hükümeti güvenoyu alamadı. Bunun üzerine AP, MSP ve MHP ortaklığına dayanan 2. MC Hükümeti kuruldu. 1 Ağustos 1977'de güvenoyu alan 2. MC Hükümeti'nin ömrü uzun olmadı. 31 Aralık 1977'de CHP tarafından verilen bir gensoru önergesi sonucunda 218 güvenoyuna karşılık 228 güvensizlik oyuyla düşürüldü.

MC düşmüştü ama siyasal istikrarsızlık devam ediyordu. Ecevit tarafından AP'den ayrılan 11 milletvekilinin desteğiyle kurulan Hükümet, kırılgandı ve devlete hâkim olmakta zorlanıyordu. Tırmanan siyasal

[7] DİSK-AR (2020).

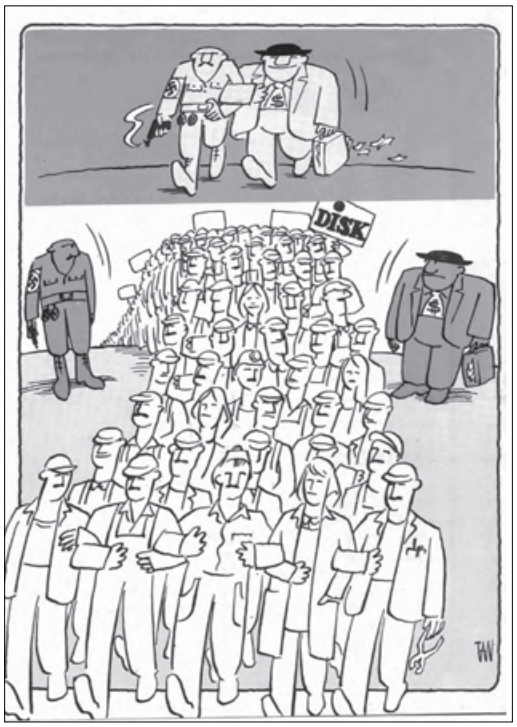

Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 48, Aralık 1978.

şiddet ve terörün boyutu katliamlara varmıştı. 24 Ocak ve 12 Eylül'e giden yolların taşları 1977 sonrasında hızla döşeniyordu. DİSK'in yeni dönemi 2. MC'nin düşüşüne denk gelmişti. DİSK'in 1978–1980 döneminin önemli bir bölümü (Ocak 1978–Ekim 1979 arası) Ecevit Hükümeti dönemine denk geldi. DİSK 5 Haziran 1977 seçimlerinde CHP'yi desteklemiş olmasına rağmen, CHP–DİSK ilişkileri bu dönemde oldukça gerilimli geçti. DİSK, CHP'yi seçim vaatlerini yerine getirmemekle ve siyasal terörün asıl kaynağı üzerine gitmemekle suçladı. CHP Hükümeti döneminde ekonomik kriz ve yokluk ciddi boyutlara ulaşırken, büyük sermaye çevrelerini temsilen TÜSİAD Mayıs ve Haziran 1979'da Ecevit Hükümeti'ni iktidardan uzaklaştırmak için Türkiye tarihinde ilk kez gazete ilanları verdi.[8] 14 Ekim 1979 kısmi seçimleri (milletvekili ve senato yenileme) sonrasında CHP'nin ciddi bir oy kaybına uğraması üzerine Süleyman Demirel'in Başbakanlığında AP azınlık Hükümeti kuruldu. Sosyalist solun bir bölümü bu seçimleri boykot etti. AP'nin 12 Eylül öncesi hükümet olduğu son dönem, Türkiye'nin en ağır siyasal ve ekonomik bunalımının yaşandığı dönem oldu.

24 Ocak kararlarının temel yaklaşımı 1960 sonrasında uygulanan ithal ikameci sanayileşme modelinin terk edilmesi ve ekonomide büyük ölçüde liberalizasyona gidilerek ihracata dönük sanayileşmeye geçilmesi idi. 24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar programının arka planında yatan gerekçe, mevcut ücret seviyesi ile Türkiye'nin ihracat yapamayacağı iddiası ve ücretleri disiplin altına alacak yöntemlerin bulunması talebiydi. Bir yandan büyük oranlı zamlar öte yandan ücretlerin baskılanması politikası, AP azınlık Hükümeti döneminde sınıf çatışmalarının artmasına yol açtı.

24 Ocak kararlarının mimarı Turgut Özal, *Hürriyet 8. Gün*, 31 Ağustos 1980.

[8] *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1979, 23 Mayıs 1979, 30 Mayıs 1979, 13 Haziran 1979.

TESK'in Kontak ve Kepenk Kapatma Girişimi

Ecevit Hükümeti döneminde TÜSİAD yanında AP etkisindeki Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu da (TESK) Hükümet'e karşı kontak ve kepenk kapatma eylemi kararı aldı. O dönemde TESK Başkanı AP Milletvekili Hüsamettin Tiyenşan'dı.

Mart 1979 sonunda alınan eylem kararına DİSK ve Türk-İş tepki gösterdi. Eylemin 2-6 Nisan arasında uygulanması planlanmıştı. Eylem kararı Hükümet ve Sıkıyönetim tarafından da yasa dışı ilan edildi. Bunun üzerine TESK yönetimi sıkıyönetim uygulanan illerde eylemi iptal ettiğini duyurdu.

Kaynak: Cumhuriyet, 27 Mart 1979, 28 Mart 1979, 29 Mart 1979 ve 31 Mart 1979.

Cumhuriyet

VICKS VAPORUB

TÜRK - İŞ VE DİSK DE KONTAK KAPAMA EYLEMİNE KARŞI ÇIKTILAR

Konut darlığına karşı Devlet ve belediye işbirliği ile kurulacak yapılar halka satılacak

ÇALIŞMA BAKANI ERSOY: EN AZ ÜCRET IMF İÇİN CEVAP OLACAK

Sıkıyönetim: Kontak kapama kararının yasal dayanağı yok

ECEVİT: HÜKÜMET EYLEME KARŞI HER TÜRLÜ ÖNLEMI ALDI

SINIR TICARETI İÇIN SURİYE VE IRAK'A YAPILAN GÖRÜŞME ÖNERISI "ŞIMDILIK,, REDDEDILDI

OPEC ek

TESK kontak kapatma eylemi, Cumhuriyet, 29 Mart 1979.

Bu dönemde DİSK büyük zorluklarla karşılaştı. AP azınlık Hükümeti döneminde özellikle kamu işyerlerinde ve tarımsal kooperatiflerde örgütlü sendikalara dönük saldırılar gündeme geldi. AP azınlık Hükümeti ve 24 Ocak kararları 12 Eylül askeri darbesine gidişin son aşamalarıydı. 1980'de siyasal ve ekonomik kriz şiddetlendi. Büyük çaplı grevler gündeme geldi. Öte yandan terör ciddi boyutlara ulaştı. Yükselen terör ve siyasal cinayetler DİSK'i de hedef aldı. DİSK'in kurucusu ve 1977 sonuna kadar 11 yıl süreyle Genel Başkanlığını yapan, Türkiye Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, 22 Temmuz 1980'de bir siyasal cinayet sonucu öldürüldü.

6. Genel Kurul

6. Genel Kurul Divanı, 6. Genel Kurulun sahne düzenlemesi sanatçı Metin Deniz tarafından yapıldı. DİSK Arşivi.

DİSK'in 6. erken Olağan Genel Kurulu[9] 22-28 Aralık 1977 tarihleri arasında İstanbul'da Harbiye Şehir Tiyatrosu salonunda toplandı. DİSK'in 5. Genel Kurulu Mayıs 1975'te toplanmıştı. Olağan Genel Kurul için 6 aya yakın zaman vardı. Ancak 1977 sonbaharında giderek artan DİSK içi sorunların ve görüş farklılıklarının bir krize yol açması nedeniyle 6. Genel Kurulun erken toplanması kararlaştırıldı. Erken Olağan Genel Kurula yol açan DİSK'teki krize ilişkin gelişmeler önceki bölümde ele alınmıştı. Genel Kurulun rutin gündem maddeleri dışında en önemli gündem maddesi *"cephe"* tartışmaları olarak bilinen konuydu. Genel Kurul gündeminin 6. maddesinde 5 ayrı fıkra halinde cephe konulu gündemin ayrıntıları yer almaktaydı:[10]

> (a) Faşizme ve emperyalizme karşı ulusal demokratik kuruluş, kişi ve güçlerin cephe içinde toplanmalarının gerekliliği ve zorunluluğuna ilişkin görüşme,
>
> (b) Cephenin içeriği konusunda DİSK önerilerinin saptanması,
>
> (c) Ortak program ve eylem konusunda DİSK önerilerinin saptanması,

[9] 6. Genel Kurula ilişkin gelişmeler aksi belirtilmedikçe DİSK Genel Kurul Karar Defteri ve *DİSK* dergisi Ocak-Şubat-Mart 1978 tarihli Sayı 39'dan yararlanarak yazılmıştır.

[10] DİSK (1977), *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul. Bundan böyle *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu* olarak kaynak gösterilecektir.

DİSK Yürütme Kurulu 6. Genel Kurulda. Soldan sağa: Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mehmet Karaca, Celal Küçük, Mehmet Kılınç, Fehmi Işıklar, DİSK Arşivi.

(d) Cephe adının ne olmasına ilişkin DİSK önerilerinin saptanması,

(e) Cephe gerekliliği ve zorunluğuna ilişkin hangi demokratik kuruluş, kişi ve güçlerle görüşme ve güçbirliği yapılması konusunda, bunların tutum, davranış, nitelik ve nicelikleri açısından gerekli ilkelerin görüşülmesi ve saptanması.

DİSK 6. Genel Kurul açılışında 339 delegenin 335'i hazır bulundu. Genel Kurul Genel Başkan Türkler'in konuşması ile açıldı.[11] *"Yaşasın DİSK"* sloganları arasında Genel Kurulu açan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, Genel Kurulun tarihsel önemi üzerinde durarak, *"genel kurul sonuçlarını bütün Türkiye ve Dünya kamuoyu merakla beklemektedir"* dedi. Türkler, 6. Genel Kurulun toplandığı ülke ve dünya koşulları konusunda görüşlerini belirtti ve verilen mücadeleye örnekler göstererek bunları *"kelle koltukta"* diye tanımladı. Türkler daha sonra MC dönemi uygulamaları, DİSK'in seçim politikası, Türkiye'yi belirleyen dış ekonomik ve siyasal ilişkiler üzerinde durdu. Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için verilen mücadelenin giderek büyüdüğünü ve etkinleştiğini söyledi. Türkler, DİSK'in niteliğini koruyabilmesi için gerekli olan koşulları sayarak şöyle dedi:[12]

> DİSK ilkeleri, bu ilkelerin başında gelen sınıf sendikacılığı ve örgütsel bağımsızlığımızı koruma temelinde örgütlenme çalışmalarına hız vermek ve ilk hedef olarak 1 milyonluk DİSK hedefine bir an önce varmak zorundayız.
>
> Faşizme, emperyalizme, tekellerin egemenliğine karşı olan tüm kuruluş ve güçlerin bir cephe içinde bir araya gelmeleri yönünde güç ve eylem birliğini sağlamak için çalışmalıyız.

Ortaya çıkan tartışmaların DİSK'in Genel Kurulunun erken toplanmasını zorunlu hale getirdiğini belirten Türkler, örgüt bütünlüğü konusundaki görüşlerini açıkladı. Türkler açış konuşmasında DİSK'in siyasi partilerle olan ilişkilerine de değinerek, *"DİSK'in kitle örgütü olduğunu, içinde*

[11] *DİSK* dergisi, Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978.

[12] *DİSK* dergisi, Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978.

değişik görüşlere ve farklı partilere bağlı olanların bulunacağını" bildirdi. Türkler konuşmaya şöyle devam etti:

> DİSK'in güçlenmesi için savaşım vermiş hiçbir arkadaşımın demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına karşı çıkabileceğine inanmıyorum. Bu nedenle, çeşitli görüş ayrılıklarını abartmaktan, böylece gereksiz ve zararlı kutuplaşmalara yol açmaktan özellikle kaçınmak gerektiğini tekrar etmek istiyorum. Çünkü, DİSK bir sınıf örgütü olduğu kadar, aynı zamanda bir kitle örgütüdür. Yani tabanımız ve yönetim içinde, değişik görüşlere veya farklı partilere bağlı olanlar bulanabilir. Önemli olan herkesin birbirlerinin görüşlerine saygı duyabilmesi ve sınıf sendikacılığı ilkesinde, ülkemizin aydınlık yarınlarının işçi sınıfının elleri üstünde yükseleceği doğrusunda birleşebilmeleridir. Aksi takdirde, DİSK içinde birleşmek için siyasal-ideolojik birliği öne sürmek örgütümüzü parçalamaya, partilere göre sendika kurma yanlışına götürür. Siyasal ideolojik bütünlük ancak partilerde, özellikle işçi sınıfı partilerinde aranabilir.

Türkler tartışma yaratan UDC çağrısıyla ilgili olarak ise UDC'nin ne anlama geldiğini anlattıktan sonra *"UDC sözcüğünden ürkenleri veya bu sözcüğü eleştirenleri ise öncelikle anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekelci bir cephenin ilkeleri, ortak talep ve hedefleri konusunda düşünmeye ve birlikte saptamaya çağırıyorum"* dedi.[13]

Konuşmasında daha sonra *"çatışmaya yol açabilecek katı kutuplaşmalara, gruplaşmalara gitmeden Genel Kurulumuzu uyum içinde ve karşılıklı görüşlere saygı göstererek sonuna dek sürdürmek zorundayız"* diyen Türkler, DİSK'in her kademesinde yer alan tüm ilericileri birleştiren noktaların onları ayıran noktalardan daha fazla olduğunu vurguladı ve birlik çağrısı yaptı.[14]

[13] *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1977.

[14] *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1977.

6. Genel Kurul Divanı ve Yürütme Kurulu, konuşan Mukbil Zırtıloğlu, DİSK Arşivi.

Türkler, DİSK 6. Genel Kurulunda grupların kendi özel görüşlerini dayatmamalarını isteyerek DİSK'in bütünlüğünün korunması için böyle davranmanın zorunlu olduğunu bildirdi. Bu tür davranışın tersinin, DİSK ve işçi sınıfı düşmanlarını sevindireceğini açıkladı. Türkler konuşmasını *"Birlik-Mücadele-Dayanışma"* isteğiyle ve *"Yaşasın DİSK"* sloganları arasında bitirdi.

6. Genel Kurula yoğun bir ilgi vardı. Konuklar arasında Tabii Senatör[15] Ahmet Yıldız, CHP Milletvekilleri Deniz Baykal, Bahir Ersoy, Sabri Tığlı, Türk-İş üyesi Tek Gıda-İş Başkanı İbrahim Denizcier ve sosyalist partilerin genel başkanları da yer alıyordu.[16] Genel Başkan Türkler'in konuşmasından sonra Genel Kurula katılan konuklara söz verildi. İlk sözü İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil aldı ve Genel Kurula

[15] Tabii Senatörlük (ömür boyu senatörlük): 1961 Anayasası'na göre TBMM iki kanatlıydı. TBMM'nin üst kanadının adı Cumhuriyet Senatosuydu. Tabii Senatörler Senatoyu oluşturan üç çeşit üyeden biridir. Tabii Senatörler kendi içinde iki gruba ayrılıyorlardı. Birinci grup 27 Mayıs Askeri Darbesi'ne katılan Millî Birlik Komitesi (MBK) başkan ve üyeleriydi. Bu subayların hayatlarının garantiye alınması için, 1961 Anayasası'nda onlara böyle bir hak tanınmıştı. MBK üyeler ömür boyu senatör olarak Senato'da yer aldılar. İkinci grup tabii senatörler ise eski Cumhurbaşkanlarıydı.

[16] Derinden Gelen Kökler-2.

Kemal Türkler 6. Genel Kurulda konuşurken, DİSK Arşivi.

başarı diledi. Daha sonra demokratik kitle örgütlerinin temsilcilerine söz verildi. İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, TMMOB Genel Başkanı Teoman Öztürk ve TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu kürsüye gelerek örgütleri ile DİSK arasındaki ilişkiler konusundaki görüşlerini ve örgütleri adına başarı dileklerini sundular. Genel Kurulun en dikkat çekici konuğu Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF, WFTU) yöneticisi Boris Averyanov'du. DSF yöneticisi konuşmasında, *"emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı verilen ortak mücadelenin DİSK ile DSF arasındaki ilişkilerin gelişmesinin güvencesi olduğunu"* söyledi. Konuşması alkışlarla sık sık kesilen Averianov'un ardından Genel Kurula katılan siyasal partilerin genel başkanları söz aldılar. Vatan Partisi[17] Genel Başkanı Mehmet Özler, Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mihri Belli, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran ve Sosyalist Devrim Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, yaptıkları konuşmalarda genellikle *"birlik"* sorununa değindiler ve *"demokrasi"* konusundaki görüşlerini dile getirdiler.[18]

Genel Kurul, ilk günkü çalışmalarına Genel Kurulu yönetecek olan Divan Başkanı ve yardımcılarını seçerek devam etti. DİSK'teki gerilime rağmen Divan seçiminde bir sorun yaşanmadı. Divan Başkanlığına DİSK'e kısa bir süre önce katılan OLEYİS Genel Başkanı Mukbil Zırtıloğlu seçilirken, yardımcılıklarına Genel-İş Genel Sekreteri Ertan Andaş ile Maden-İş Genel Başkan Vekili Bahtiyar Erkul; Divan katiplik ve üyeliklerine de Rıdvan Budak (Tekstil), Saim Ethem (Gıda-İş) ve Sadık Doğrular (Keramik-İş) oybirliği ile seçildiler. 6. Genel Kurul sonrası *DİSK* dergisinde

[17] Vatan Partisi Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini benimseyen bir partiydi.

[18] *DİSK* dergisi, Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978.

Divan seçimi ile ilgili şu değerlendirme yapılıyordu:

> DİSK karar organlarında çıkan ayrılığın Genel Kurulun çalışmalarını da önemli ölçüde aksatacağını savunan çarpık, kasıtlı düşünceleri sergileyen bazı basın organlarına bir yanıt vermek istercesine Genel Kurul, Divan seçiminde tabanın birliğini, bölünmezliğini bir kez daha bu tür ellerini oğuşturarak bekleyenlere gösterdi.[19]

DİSK Genel Kurulunun ilk gün çalışmaları Hesap Tetkik, Tüzük Değişikliği ve Kararlar komisyonları oluşturulduktan sonra sona erdi. 22 Aralık 1977 Perşembe günü başlayan Genel Kurul bir hafta sürdü. Daha önce dört günde tamamlanacağı hesaplanan Genel Kurul çalışmaları geniş kapsamlı tartışmalar ve konuşmalar nedeniyle iki gün daha uzatıldı. Genel Kurul toplantı gündeminin Vilayet'e bildirilen ve gazetelerde ilan edilen süre içinde görüşülemeyeceği, bu nedenle Genel Kurul toplantısının 27-28 Aralık günlerinde aynı yerde sürdürülmesi önergesi oybirliği ile kabul edildi.

[19] *DİSK* dergisi, Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978.

Genel Kurul Çalışmaları

Genel Kurulda Çalışma Raporu'nun hazırlanma biçimi ve "cephe" konusu ile DİSK-KENT hakkında yoğun ve sert tartışmalar oldu. Genel Kurulun ikinci gününde Çalışma Raporu'nun hazırlanma biçimi ve içeriği üzerinde sert eleştiriler yapıldı ve tartışmalar yaşandı.[20] Raporlar üzerinde görüşmelere başlandığı sırada Yürütme Kurulu üyelerinden Mehmet Kılınç, Çalışma Raporu'na muhalefetini belirterek söz aldı. Raporun düzenlenmesi sırasında bazı hususlarda muhalif olduğunu söyledi ve nedenlerini açıkladı. Kılınç, Yürütme Kurulunun girmemesini istediği konuların rapora girdiğini ve Yönetim Kurulunun çalışmalarına çok az yer ayrıldığını söyledi. Karşılıklı sataşmalar ve gerilim üzerine söz alan Kemal Türkler, raporun hazırlanmasının aceleye geldiğini belirterek *"Ortada bir kötü niyet olduğuna inanmıyorum"* diyerek *"Kavga edersek bir mirasyedi gibi hareket etmiş oluruz. (...) DİSK'in geleceği*

[20] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1977.

6. Genel Kurul salondan görünüm, DİSK Arşivi.

DİSK Genel Kurulu çalışmalarına başladı

Şükran KETENCİ

Türkiye'nin tüm politik çevrelerince yakından izlenen DİSK Genel Kurulu dün çalışmalarına başladı. Genel Kurulun ilk gününde bu işinin kendilerinden gösteren çok geniş bir konuk grubu görüşmeleri ilgi ile izledi. Genel Kurul'a çok sayıda uluslararası ve ulusal sendikalardan gelen temsilciler, beş sol partinin başkanları, İstanbul Belediye Başkanı, Baro ve Barış Derneği Başkanlarının konuşmaları, başarı telgrafları gün boyunu doldururken, koridorlarda çok yoğun bir kuliş sürdürülüyordu.

En fazla merak edilen konu Genel Kurul Başkanlığına kimin seçileceği idi. Ama bu sorun DİSK'e yeni katılan Oleyis Sendikası Genel Başkanı Mukbil Zırtıloğlu'nun Divan Başkanlığına seçilmesi ile çözüme bağlandı. Divan üyeliklerine ise Genel-İş Sendikasından Erton Andaş ile Maden-İş Sendikasından Behtiyar Erkul getirildi.

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

■ Kemal Türkler, «Çatışmaya yol açabilecek katı kutuplaşmalara, grup laşmalara gitmeden Genel Kurulumuzu uyum içinde ve karşılıklı görüşlere saygı göstererek sonuna dek sürdürmek zorundayız» dedi.

■ Divan Başkanlığına Oleyis Sendikası Başkanı Zırtıloğlu, üyeliklere de Andaş ve Erkul seçildi.

DİSK GENEL BAŞKANI TÜRKLER, GENEL KURULDA KONUŞUYOR.

Cumhuriyet, 23 Aralık 1977.

için herkes kendinden bir şeyler vermek zorundadır" sözleriyle delegeleri sakin olmaya çağırdı.[21]

Ardından delegelerden Nedim Şahhüseyinoğlu, Ahmet Çetiner, Mahmut Gündüzbey, Münir Öztürk, Salih Efe, Cenan Bıçakçı, Kemal Daysal, Hilmi Ülker ve Demirhan Tuncay söz alarak raporlar üzerinde görüşlerini ve eleştirilerini dile getirdiler. Söz alan ASİS Genel Başkanı Cenan Bıçakçı, Çalışma Raporu'nun hangi kurulun raporu olduğunun yanıtını istedi. Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven ise raporun tümü ile "İcra Kurulu"ndan geçmediğini bildirerek daire çalışmalarını anlatan bölümlerin sorumlu arkadaşlar tarafından hazırlandığını, raporun sahipsiz olan bölümünün bunun dışındaki bölümler olduğunu belirtti.[22] Kemal Nebioğlu da Çalışma Raporu'na Yürütme Kurulunda karşı çıktığını ve Türkler ile diğer Yürütme Kurulu üyelerinin kendisine saygı duyduklarını ancak çıkarılmasına karar verilen bölümlerin raporda aynen yer aldığını söyledi.[23]

Delegelerden Şükrü Özbayrak söz alarak, Yönetim Kurulunun bir Hesap Tetkik Komisyonu kurduğunu, kendisinin bu komisyonda görev yaptığını, ancak DİSK-KENT konusunda Yürütme Kurulunca yetkili kılındığı söylenen Genel Başkandan gerekli bilgi alınmadığını, bunun DİSK tüzel kişiliğinden ayrı bir kuruluş olması nedeniyle kasa ve banka hesaplarının Komisyona açıklanamayacağının görevlilerce ifade edildiğini söyledi. Delegelerden Hakkı Öztürk söz alarak DİSK-KENT'in DİSK adını kullanması nedeniyle DİSK'e gölge düşüreceğini ve bu bakımdan hesaplarının incelenmesinin zorunlu olduğunu söyledi. Delegelerden Hacı Demir ise bu iddiaların hukuken geçersiz olduğunu ve yöneticileri suçlamak amacı güttüğünü ileri sürdü. Söz alan delegelerin bazıları ise *Politika* gazetesinin satın alınmasını ve bununla ilgili yapılan eylemleri eleştirdiler. Genel Kurulda söz alan DİSK Başkan Vekili Rıza Güven Anatüzükte Genel Başkana aşırı yetkiler tanındığını ve DİSK'teki sorunun buradan kaynaklandığı ve bunun değişmesi gerektiğini söyledi.[24]

[21] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1977.
[22] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1977.
[23] *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1977.
[24] *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1977.

6. Genel Kurulda delegeler, sağ alt başta Sabahat Türkler.

Eleştirileri yanıtlamak için Yürütme Kurulu üyelerinden Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Mehmet Kılınç, Mehmet Karaca, Rıza Güven ve Celal Küçük sırası ile söz aldılar ve Genel Kurul tutanağındaki ifade ile "DİSK içi ahenksizliklerin" nedenlerini kendi açılarından açıkladılar.

Eleştirileri yanıtlamak için son olarak Genel Başkan Kemal Türkler söz aldı. Türkler ne kendisinin ne de yönetici arkadaşlarının dışarıdan gelen "dürtüklemelerle" birbirlerinden hızla koptuklarını zamanında fark edebildiklerini belirterek bunu fark edenlerin uyarılarını da anlayamadıklarını söyledi. Herkesin bir tarafa "dürtüklendiğini" söyleyen Türkler, *"Bu hastalığı zamanında fark etseydik bu duruma gelmeyecektik. DİSK'e dışarıdan el uzatanlar ellerini çeksin"* dedi. Türkler, uzmanlar konusuna değinerek uzmanların zaman içinde yetişerek kendilerini aştıklarını ancak bunda Yürütme Kurulu üyelerinin profesyonel çalışmamalarının payının büyük olduğunu söyledi.[25]

Kemal Türkler, hesaplara ilişkin bütün muhasebe evrakını Genel Kurul huzuruna getirttiğini belirterek bunların incelenmesi sonucunda ileri sürülen iddiaların dayanaksız kalacağını ve eleştirilerin büyük bölümüne kendisinin yanıt vermek durumunda olmadığını belirterek genel başkanlık görevini Anatüzüğün kendisine tanıdığı yetkiler içinde kullandığını ve yönetimde sorumluluğu olan organ üyelerinden kimilerinin DİSK'i temel amaç ve ilkelerinden saptırmak istediğini belirten ayrıntılı ve uzun bir konuşma yaptı.

Yürütme Kurulu üyesi Celal Küçük Çalışma Raporu'nu okurken, DİSK Arşivi.

[25] *Cumhuriyet*, 27 Aralık 1977.

6. Genel Kurulda delegelerden bir grup, DİSK Arşivi.

Divan Başkanı, çalışmalar ve hesaplar üzerinde eleştirilerin yapıldığına ve yapılan eleştirilerin yanıtlandığına işaret ederek Yönetim Kurulunun, Yürütme Kurulunun ve Denetim Kurulunun aklanmaları hususunu oya sundu. Yusuf Bilen, Mustafa Üzüm, Seyfettin Anıl ve Cenan Bıçakçı'nın muhalif oylarına, Ahmet Taşçı, Yunus Kara, Ali Tuna ve Hamdi Gülen'in çekimser oylarına karşılık Yönetim, Yürütme ve Denetim kurullarının aklanmalarına oyçokluğu ile karar verildi.

Onur Kurulunun 26 Haziran 1977 günlü ve 25 sayılı kararı ile Yeni Haber-İş sendikasından Murat Kuseyri'nin ferdi üyelikten kesin ihracına ilişkin kararı üzerine M. Cengiz Acar söz aldı. Nedenlerini açıklayarak bu kararın Genel Kurulca bozulmasını istedi. Görüşme sonucunda Murat Kuseyri hakkındaki ferdi üyelikten kesin ihraç kararının kaldırılmasına oyçokluğu ile karar verildi.

6. Genel Kurulda tartışma konusu olan Çalışma Raporu'nun kapağı.

"CEPHE" TARTIŞMASI ÇÖZÜME KAVUŞUYOR

DİSK'teki krizin sebebi kabul edilen ve 6. Genel Kurulun erken yapılmasına yol açan *"cephe"* tartışması 6. Genel Kurulun en önemli gündem maddesiydi.

Kararlar Komisyonu tarafından hazırlanan *"Faşizme ve Emperyalizme Karşı Oluşacak Cephe"* başlıklı (1) nolu karar örneği kararlar komisyonu sözcüsü tarafından okundu. Üzerinde Mehmet Kılınç, Hanefi Öztürk, Nedim Şahhüseyinoğlu, Ceyhan Aktaş, Nail Karakaş, Halit Erdem, Aziz Ülkü, Hakkı Öztürk, Mehmet Mıhlacı, Münir Öztürk, Ali Gümüş, Cahit Baylav ve Binnur Bayraktutan söz aldılar.

Tüzük Değişikliği Komisyonunun yanı sıra DİSK'in bir sonraki dönemde çalışma alanını belirleyecek olan kararların oluşturulmasıyla görevlendirilen Kararlar Komisyonu da hazırladığı karar tasarısını Genel Kurula sundu. Bunların içinde özellikle

6. Genel Kurulun 1 No.lu Cephe Kararı

KARAR 1

Cephe Kararı

Ülkemizin bunalımdan kurtulması, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, tekellerin egemenliğinin her alanda kırılması, halktan yana temel ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, her türlü faşist girişimin saf dışı edilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için;

Katılanların birbirlerinin örgütsel bağımsızlığına ve görüşlerine saygı duyma, kitlesel eylemleri esas alma, eşit haklara saygı gösterme ilkelerini gözeterek,

Bu genel çerçevede anlaşan tüm ulusal, ilerici, demokrat, yurtsever örgüt ve güçlerin anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekel cephede savaşım birliğinin kurulmasının,

Böylesi bir cephenin kırılması için DİSK'in üzerine düşen tarihsel ve sınıfsal görevini, kendi örgütsel bağımsızlığından ve ilkelerinden en küçük bir taviz vermeden, işçi sınıfının birliğini, özellikle DİSK çatısı altında sendikal birliğini gözeterek, faşizme, emperyalizme ve tekellere karşı olan tüm sendika, parti, dernek, meslek örgütü ve kişilerle ikili ve çok yönlü ilişkilere vakit geçirmeden gidilmesini,

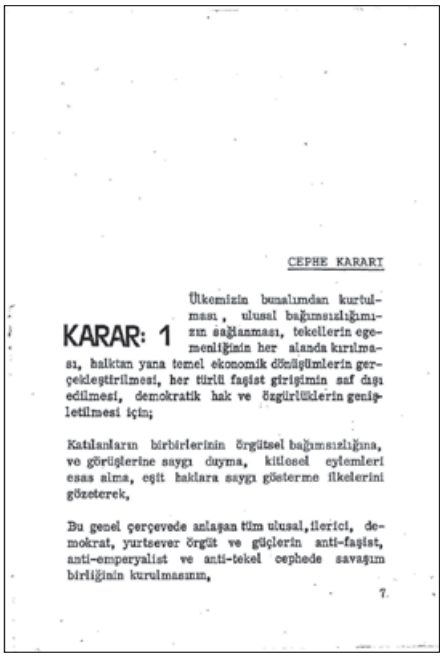

CEPHE KARARI

KARAR: 1

Ülkemizin bunalımdan kurtulması, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, tekellerin egemenliğinin her alanda kırılması, halktan yana temel ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, her türlü faşist girişimin saf dışı edilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için;

Katılanların birbirlerinin örgütsel bağımsızlığına, ve görüşlerine saygı duyma, kitlesel eylemleri esas alma, eşit haklara saygı gösterme ilkelerini gözeterek,

Bu genel çerçevede anlaşan tüm ulusal, ilerici, demokrat, yurtsever örgüt ve güçlerin anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekel cephede savaşım birliğinin kurulmasının,

7.

6. Genel Kurulda alınan "cephe kararı", 6. Genel Kurul Kararları, DİSK yayını.

Bu kararın gerçekleştirilmesi için DİSK karar organlarının görevli kılınmasını karar altına alır.

Kaynak: DİSK (1978), DİSK 6. Genel Kurul Kararları, İstanbul: DİSK Yayınları, No: 24.

"Cephe" ile ilgili kararın ayrı bir önemi bulunmaktaydı. DİSK'in 6. Genel Kurulunda söz alan Maden-İş delegeleri UDC çağrısını yinelediler. Maden-İş delegasyonunun, kurulacak cephenin isminin UDC olarak kabul edilmesi yönünde Divan Başkanlığına verdiği önerge sert tartışmalara neden oldu. Ancak sonunda cephe politikası üzerinde bir uzlaşma ortaya çıktı.

Kararlar Komisyonunun *"Cephe"* ile ilgili karar tasarısının yanı sıra Genel Kurula sunulan ve altında Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu, Maden-İş Genel Başkan Vekili Kemal Daysal, Lastik-İş Genel Sekreteri Celal Küçük, Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Maden-İş Genel Sekreteri Mehmet Ertürk'ün imzaları bulunan *"Cephe"* ile ilgili bir başka karar tasarısı daha Genel Kurula sunuldu. Bu yeni önergeye Kararlar Komisyonu sözcüsü Burhan Şahin ve Kemal Ayav,

6. Genel Kurul delegeleri, DİSK Arşivi.

İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine 3 No.lu Karar

KARAR 3

İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine.

Ülkemizde burjuvazi, işçi ve emekçi sınıflar üzerindeki ekonomik sömürüsünü devam ettirmenin yolunu, emekçi kesimleri ekonomik ve politik baskı altında tutmak, onları politik karar ve yönetim organlarından uzak tutmakta görmektedir. Bunun için de burjuvazi işçi sınıfı üzerinde sürekli bir böl-yönet politikası gütmektedir.

İŞÇİ SINIFININ BİLİMİNDEN HAREKETLE

OLAYLARA YAKLAŞAN KONGREMİZ

1. İşçi sınıfının birliği yolunda, bugün her zamankinden daha aktif ve kararlı çalışılmasının gerekli olduğuna inanır. Bu yolda bütün güçleri seferber ederek çalışacağını ilân eder.

2. Egemen sınıfların, işçi sınıfını ve emekçi halkı bölme oyunlarını sergilemeyi ve bu oyunları bozmayı görev bilir.

BU NEDENLE

a) İşçi sınıfının, sermayenin ve faşizmin saldırılarına karşı en önemli siperlerimizden biri olan sendikalarımızda işçilerin ve sendikaların birliği sağlanmalıdır.

b) Bu nedenle; DİSK her işkolunda bir tek sendika ve ülke çapında anti-faşist, anti-emperyalist nitelikte bir tek sendika, konfederasyon olması yolunda çalışma yapılmalıdır.

c) Sendikaları birleştirmede tek prensip: Sermayeye ve faşizme karşı mücadele, sendika demokrasisi için savaşmak olmalıdır. Bu ilkeler ışığında işçi sınıfının birliğinin gerçekleştirilmesi için DİSK her türlü çabayı sarfedecektir.

AYRICA KONGREMİZ

1. İşçi sınıfının birliğini, konfederasyonumuzun bütünlüğünü bozmaya yönelik her türden tasfiyeci girişimleri mahkûm eder.

2. Tasfiyeciliğin işçi sınıfının düşmanlarının metodu olduğunu kabul eder.

Kaynak: DİSK (1978), DİSK 6. Genel Kurul Kararları, İstanbul: DİSK Yayınları, No: 24.

sendikacıların aylardır tartıştıkları ve farklı görüşler savundukları bu konudaki tavırlarını eleştirerek, *"mademki bu kadar anlaşmak mümkündü, kamuoyunu ve işçileri neden böyle uzun süre üzdünüz"* dedi.[26] Komisyon üyeleri dahil 32 muhalif oya karşılık önerge çoğunlukla ve alkışlar arasında kabul edildi.

[26] *Cumhuriyet*, 27 Aralık 1977.

Genel Kurulda 46 ayrı karar alındı ancak bu kararlardan ikisi geçmiş tartışmalara dönük ve onları ortadan kaldırmayı hedefleyen kararlardı. Genel Kurulda alınan 3 no.lu karar *"İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine"* başlığını taşıyordu. Bu karar daha çok sendika birleştirmelerinde önceki dönemde yaşanan anti-demokratik tutumlar ve sendika içi demokrasi sorunlarına ilişkindi.

6. GENEL KURUL KARARLARI

Genel Kurul çeşitli konulara ilişkin 46 ayrı karar aldı. Bu kararların önemli bir bölümü Kararlar Komisyonundan geldiği şekliyle kabul edilirken bazı kararlar küçük değişikliklerle kabul edildi. Genel Kurulda kabul edilen diğer kararlar şu başlıkları taşıyordu:

1. Cephe Kararı
2. DİSK-Gençlik Örgütleri ile İlişkiler
3. İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine
4. 1961 Anayasasının Halk Yararına Olan Maddelerinin Korunması ve Geliştirilmesi
5. Ulusal Bağımsızlık
6. Sendikalarda İçe Dönük Demokrasinin Uygulanması Tüzüklerin Demokratikleştirilmesi
7. Eğitimde Ortak Genel İlkeler
8. Toplu Sözleşmelerinde Ortak Genel İlkeler
9. Grev Dayanışma Fonu
10. Tabanın Söz ve Karar Sahibi Olması Genel İlkeleri
11. Genç İşçilerin Korunması ve Çıraklık Yasası
12. Cumartesi Günlerinin Bütün İşyerleri İçin Tatil Kabul Edilmesi
13. Kıdem Tazminatı
14. İş Kanunu'nun Demokratikleştirilmesi
15. Grev Hakkının Toplu Sözleşme Düzenine Bağlı Olmaksızın Tanınması
16. Kadın Hakları
17. İşçi-Memur Ayrımı
18. Her Türlü Grev Hakkının Tanınması ve Lokavt'ın Suç Sayılması
19. DİSK'in En Azından Haftalık Bir Yayın Organına Sahip Olmasının Sağlanması
20. TRT'nin Demokratikleştirilmesi
21. Sendika Seçme Özgürlüğünün Yasal Bir Zorunluluk Haline Getirilmesi (Referandum)
22. İşyeri Toplu Sözleşme Düzeninin Sağlanması
23. Kamu Ekonomik Kuruluşlarının İşveren Örgütlerine Üye Olması
24. İşkollarının Sayısının 16'ya İndirilmesi
25. Kooperatifçilik
26. Toprak Reformu
27. Sahillerin Yağmalanmasının Önlenmesi
28. Beslenme
29. Yurt Dışındaki İşçilerimiz
30. DİSK Eğitim Vakfının Kurulması
31. Çalışma Saatleri Dışındaki Öğrenim
32. Konut ve Kentleşme
33. Tarım ve Orman İşçileri
34. Asgari Geçim İndiriminin Asgari Ücret Düzeyi Olarak Saptanması
35. İşsizlikle Mücadelede ve İşsizlik Sorunu
36. Sağlık
37. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Özyönetime Kavuşturulması
38. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Konut Yaptırması
39. Doğal Kaynakların Devletleştirilmesi
40. Enerji Sorunu
41. Radyoaktif Işınlar Sorunu
42. DİSK ve Üçüncü Dünya Sendikaları
43. DİSK'in Dış İlişkilere Daha Çok Önem Vermesi
44. 1 Mayıs
45. 141 ve 142. Maddelerin Kaldırılması
46. Genel AF

Not: 6. Genel Kurulda kabul edilen kararların tam metinleri ekte yer almaktadır.

DİSK 6. Genel Kurul Kararları kitapçığı, İstanbul, 1978.

ANATÜZÜK'TE KÖKLÜ DEĞİŞİKLİKLER YAPILAMADI

Genel Kurulun önündeki önemli görevlerden biri de Tüzük Değişikliği Komisyonunca DİSK Anatüzüğünde yapılması önerilen değişiklikleri karara bağlamaktı. Yine DİSK Anatüzüğüne göre Genel Kurulun Tüzük'te bir değişiklik yapılabilmesi için 2/3'lük bir çoğunlukla karara varması gerekiyordu. Tüzük Değişiklik Komisyonu yapılmasını önerdiği değişiklikleri Genel Kurula sundu. Bu değişiklik önerileri arasında *"DİSK'in Genel Merkezinin Ankara'ya Taşınması, Genel Başkan Dışındaki Yürütme Kurulu üyelerinin seçilmesi yolunun değiştirilmesi"* gibi öneriler vardı. Ancak Genel Kurulun üçte ikiye yakın bir çoğunluğu bu değişiklikleri benimsemesine rağmen gerekli 2/3'lük çoğunluk elde edilemedi. Bu nedenle Anatüzüğün birkaç maddesi dışındaki değişiklik önerileri gerçekleşmedi.

DİSK genel merkezinin Ankara'ya taşınması DİSK genel kurullarında zaman zaman gündeme gelen bir konudur. 6. Genel Kurulda da DİSK'in Ankara'ya taşınması yönünde bir önerge verildi. Kemal Akar, Hasan Okyar, Demirhan Tuncay, Mahmut Demirci, Celal Küçük, Rıza Güven, Kemal Yılmaz, Mahmut Gündüzbey, Selahattin Sayın, Tuncer Kocamanoğlu, M. Cengiz Acar, Yaşar Özmen, Mustafa Aktulgalı ve Kenan Budak imzalı bu önerge ile genel merkezin Ankara'ya nakli önerilmekteydi. Yapılan oylamada önergenin reddi yönünde 118 oy, kabulü yönünde 210 oy ve 3 çekimser oy kullanıldı. Ancak oylamaya katılan 331 delege üzerinden Anatüzük değişikliği için zorunlu olan 2/3 oyçoğunluğunun sağlanamadığı için önerge kabul edilmedi.

"Görev ve Yetkiler" başlıklı 5. madde yapılan değişikliklerle oybirliği ile kabul edildi. Yapılan değişiklik ile *"DİSK'i Türkiye işçi sınıfının en güçlü demokratik sınıf ve kitle örgütü duruma getirmek"* hedefi Anatüzük hükmü olarak kabul edilmiş oldu. Böylece daha önce Anatüzük hükmü olmayan ve genel kurul kararlarında yer almayan "sınıf ve kitle sendikası" kavramı Anatüzük hükmü oldu.

Yine 5. maddede yapılan değişiklik ile Tek Tip Tüzük uygulamasına geçilmesine karar verildi: *"DİSK üyesi sendikalar, ana tüzükleri için DİSK ana tüzüğüne bağlılık ve uygunluk bakımından DİSK tarafından hazırlanacak tip statüsünü esas alır ve kendi sendikalarının veya işkolunun özelliğine göre bu tip statüye eklemeler yapar."* Bu karar DİSK açısından kritik önem taşıyordu. Karar bir yandan sendika içi demokrasiye ilişkin sorunları çözmeyi, öte yandan DİSK'in ortak kurallara sahip merkezi bir örgüt olmasını hedefliyordu.

Genel Kurulda DİSK Anatüzüğünde üyeliğe ilişkin bazı değişiklikler yapıldı. Üyelikle ilgili Anatüzüğün 6. maddesine (c) fıkrası eklendi:

> c) Üye olmaya ilişkin kararı en geç 15 gün içinde başvurma yazısının ekinde DİSK'e göndererek üyelik isteminde bulunmak gereklidir. Üyelik için Genel Kurul kararı alan sendika yöneticilerinin süresi içinde DİSK'e başvurmamaları, sendikanın üyeliğe alınmayacağı anlamına gelmez.
>
> Önce üyeliğe alınması kararlaştırılıp bildirilerek yükümlülüklerini yerine getirmesi istenir. Bu karara uymayan sendika yöneticileri hakkında yasal koğuşturma yapıldıktan başka Genel Kurulu toplantıya çağırılabilir.
>
> Toplanan Genel Kurul'a yöneticilerin davranışları DİSK yetkilisi tarafından

Genel Kurul salonundan bir görünüm, sağ tarafta Maden-İş delegeleri, önde Kemal Daysal ve Murat Tokmak, DİSK Arşivi.

anlatılarak haklarında karar verilmesi istenir. Genel Kurulu bu isteğe uymayan sendika kendiliğinden düşer.

Anatüzüğün 7. maddesine *"Üyeliğe Alınma Koşulları"* başlığı eklenerek ve Anatüzüğün 11. maddesinde yer alan ikinci sendikaların üyeliğine ilişkin hükümler bu maddeye alınarak yeniden aşağıdaki şekilde düzenlendi:

> Madde 7- 6. Maddeye uygun olarak DİSK'e üye olma kararı aldığı anlaşılan sendika hakkında Yürütme Kurulunca 15 gün içinde karar verilir. Üyeliğe alınan sendika, kararı aldığı Genel Kurul gününden başlayarak üye sayılır. Üye sendika üyeliğin başladığı aydan başlayarak yükümlülüklerini yerine getirir.
>
> Yürütme Kurulunca üyeliği onaylanmayan sendikanın yönetim kuruluna ve genel Kurula başvurma hakkı vardır. Genel Kurul kararı kesindir. DİSK üyesi sendikadan ayrılan işçilerin kurdukları yeni bir sendika DİSK'e üye olamaz.
>
> İş kolunda üyesi sendika varken ikinci ve daha fazla sayıda sendikanın başvurması durumunda, başvuran sendikalarla üye sendika arasında:
>
> a) Çekişme olup ortadan kaldırılıp kaldırılmayacağı
>
> b) Yöneticileri arasında bağdaşmaz görüş ayrılıklarının bulunup bulunmadığı,
>
> c) Belirli bir süre içinde birleştirilmeleri olasılığının bulunup bulunmadığı araştırılır. Üyeliğe yeni alınan sendika ile üye sendika en geç bir yıl içinde birleştirilir.

Eski Anatüzük'te 12. maddede düzenlenen *"Üyelikten Ayrılma"* başlıklı madde, 8. madde olarak yeniden düzenlenerek aşağıdaki şekilde değiştirildi:

> Madde 8- üyelikten ayrılmak isteyen sendikanın Genel Kurulunda yasalara ve tüzükte belirli kurallara uyulması zorunludur.
>
> Genel Kurul gündemine DİSK'ten ayrılmayı öngören maddeyi koymayı kararlaştıran sendika yetkilileri sendika Genel Kurulundan en az 15 gün önce konuyu DİSK Merkezine bildirir.

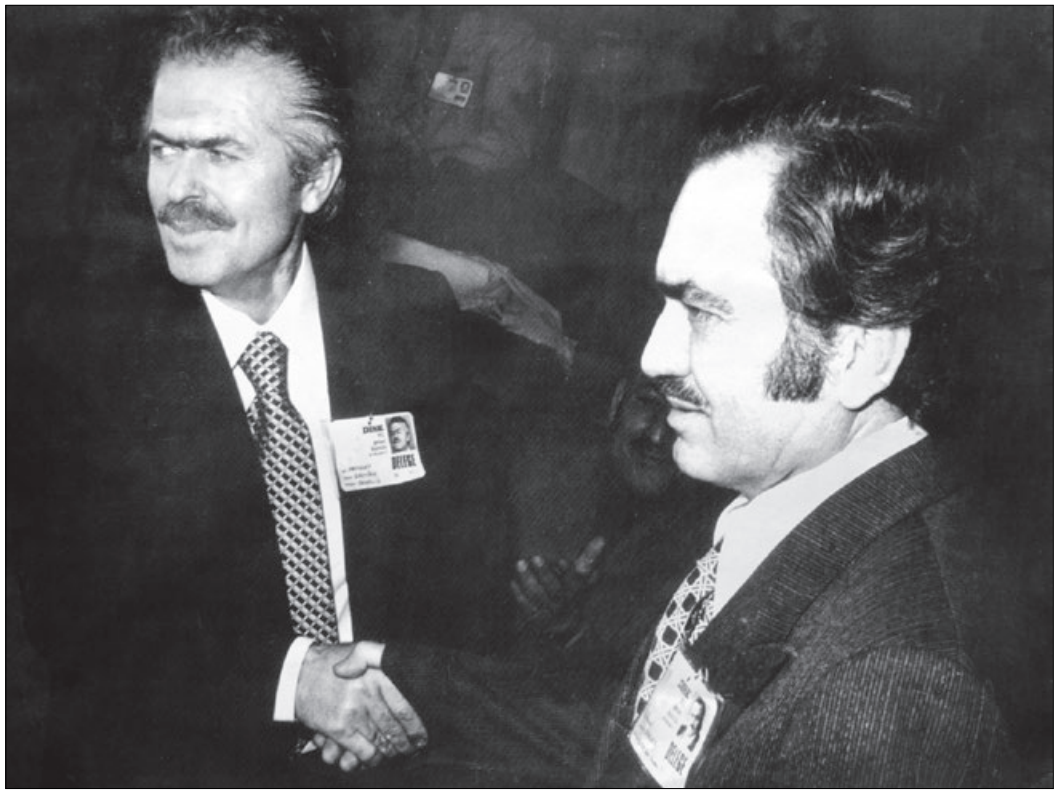

Halef ve selef Genel Başkanlar, Baştürk ve Türkler 6. Genel Kurulda, DİSK Arşivi.

Konuya ilişkin olarak bir DİSK görevlisini Genel Kurulda bulundurmak ve her istediğinde aydınlatıcı bilgi vermek için kısıtlamasız ve engellemesiz konuşma olanağı sağlamak zorundadır.

Bu koşullara ve yasalara uygun olarak üyelikten ayrılma kararı veren sendika karar gününü izleyen ay başından başlayarak üç ay süreyle ödentisini ödemekle yükümlüdür.

Eski Anatüzük'te 13. maddede düzenlenen *"Üyelikten Çıkarılma"* başlıklı 9. madde *"Üyelikten Çıkarma"* başlığıyla ve bazı değişikliklerle aşağıdaki şekilde oybirliği ile kabul edildi.

Madde 9- DİSK'in anatüzüğüne uymayan, ilkelerine organlarının yasaya ve bu Anatüzüğe uygun kararlarına karşı çıkan sendika yöneticileri ve üyelerine karşı DİSK Yürütme Kurulunun yazılı uyarısına rağmen tüzel kişilik olarak gerekli disiplin hükümlerini uygulamayan sendika, yönetim kurulunun istemi üzerine onur kurulu kararı ile üyelikten çıkartılır. Üyelikten çıkartılan sendikanın DİSK Genel Kuruluna başvurmağa hakkı vardır.

Üyelikten çıkarılma kararı genel kurulca onaylanan sendika kararı kendisine bildirildiği günden başlayarak yasal süre içinde karara karşı yargı organlarına başvurabilir.

Yargıcın kesinleşen kararı uygulanır. Yargıç kararı ile üyeliğini kazanan sendika geçmiş ödenti yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır.

Üyelikten düşen, ayrılan, ya da çıkartılan sendika üç aydan fazla ödenti vermiş olsa bile geriye verilmez. Sendika peşin ödediği ödentileri geri isteyemez.

Komisyon raporunda yer alan *"Üye Sendikaların Birleştirilmesi"* başlıklı 10. madde üzerinde tartışmalar yaşandı. Sonuçta Anatüzük değişikliği için zorunlu 2/3 çoğunluk sağlanamadığından bu madde içeriğinin Anatüzüğün eski 19. maddesi olarak kalmasına oybirliği ile karar verildi.

Anatüzük değişikliği tartışmalarının uzaması üzerine Anatüzük değişikliğine ilişkin gündem maddesi üzerindeki çalışmaların yeterliliği hususunda Genel Kurulca karar alınması istendi. Mahmut Gündüzbey, Mehmet Akıncı, Tahir Güner, Erol Yalçın, Mustafa Sığan, Turhan Ata, Cenan Bıçakçı, Ali Taşer, M. Cengiz Acar ve Tuncer Kocamanoğlu imzalı bir önerge verildi, önergenin üzerinde söz alan olmadı. Önerge oybirliği ile kabul edildi.

SEÇİMLER

6. Genel Kurulda yapılan seçimlerde DİSK yönetiminde önemli değişiklikler yaşandı. DİSK'in kurucusu olan ve 11 yıl Genel Başkanlığını yürüten Türkiye Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler ile Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün aday olduğu seçimlerde Baştürk yeni DİSK Genel Başkanı seçildi. DİSK yönetiminde 11 yıl boyunca etkin ve belirleyici olan Maden-İş, Genel-İş ve OLEYİS'in 1976 yılında DİSK'e katılımıyla, DİSK'in üye dağılımı ve haliyle bunun delege yapısının değişmesi sonucunda 6. Genel Kurulda bu etkinliğini yitirdi. Bu durum seçim sonuçlarına da yansıdı. Kuşkusuz seçim sonuçları sadece sendikaların üye sayısındaki değişimin bir sonucu değildi. Aynı zamanda 1975-1977 dönemine ilişkin tartışmalar, eleştiriler ve ortaya çıkan sorunlar da seçim sonuçlarına yansımıştı.

6. Genel Kurulda Genel Başkan seçilen Baştürk, 6. Genel Kurul salonunda, DİSK Arşivi.

ABDULLAH BAŞTÜRK GENEL BAŞKAN SEÇİLDİ

Genel Başkanlık için Kemal Türkler ve Abdullah Baştürk aday oldu. Yapılan gizli oylama ve açık tasnifin sonucunda 335 delegenin oy kullandığı, 10 oyun boş olduğu, 5 oyun geçerli nitelik taşımadığı; Kemal Türkler'in 116 ve Abdullah Baştürk'ün 204 oy aldığı tespit edildi. Anatüzüğün öngördüğü 2/3 çoğunluk sağlanamadığı için ikinci kez oylamaya geçileceği sırada Kemal Türkler kürsüye gelerek adaylıktan çekildiğini bildirdi. İkinci tur oylamaya Abdullah Baştürk tek aday olarak katıldı. İkinci kez yapılan oylama sonucunda 330 delegenin oy kullandığı, 103 oyun boş olduğu, 13 oyun geçerli nitelik taşımadığı ve Genel Başkanlık için Abdullah Baştürk'e 214 oy verildiği saptandı. Anatüzük hükümleri uyarınca Abdullah Baştürk'ün DİSK Genel Başkanı seçildiği ilan edildi. Böylece DİSK'te Abdullah Baştürk dönemi başlamış oldu.

Fehmi Işıklar 6. Genel Kurulda konuşurken.

GENEL SEKRETER SEÇİMİ

Genel Başkan seçilen Abdullah Baştürk, Anatüzük'te öngörülen kural gereği delegelerden Osman Özkan ve Fehmi Işıklar'ı Genel Sekreter adayı olarak önerdiğini açıkladı. Anatüzük gereği Genel Başkan Genel Sekreterlik için en az iki aday gösteriyor ve Genel Kurul bu adaylar içinden seçim yapıyordu. Genel Sekreterlik için delegelerin kendiliğinden aday olması mümkün değildi. Yapılan gizli oylama sonucunda, 324 delegenin oy kullandığı, 85 oyun boş, 20 oyun geçerli nitelikte olmadığı; Osman Özkan lehinde 6 oy ve Fehmi Işıklar lehine 213 oy kullanıldığı saptandı. Anatüzüğün öngördüğü 2/3 çoğunluk sağlanamadığından ikinci tur oylamaya seçildi. İkinci tur oylamanın sonucunda; 325 delegenin oy kullandığı, 92 oyun boş olduğu, 8 oyun geçerli nitelikte olmadığı; Osman Özkan lehine 3 oy ve Fehmi Işıklar lehine 222 oy kullanıldığı, böylece 2/3 üzerinde bir çoğunluk ile Fehmi Işıklar'ın DİSK Genel Sekreteri seçildiği ilan edildi.

YÜRÜTME KURULU SEÇİMİ

Genel Başkan Abdullah Baştürk Anatüzük hükümleri uyarınca Yürütme Kurulu üyelikleri için de aday gösterdi. Yürütme Kurulu üyeleri de Genel Sekreter seçimindeki usulle aday gösterilebiliyordu. Baştürk; Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu, Mahmut Gündüzbey, Mustafa Tosun, Mehmet Karabulut, Süreyya Üstün ve Asker Köroğlu'nu Yürütme Kurulu üyelikleri için aday gösterdiğini ilan etti. Yapılan gizli oylama ve oylamanın açık sayımı sonucunda; 307 delegenin oy kullandığı, 32 oyun boş olduğu, 16 oyun geçerli nitelikte olmadığı; Kemal Nebioğlu için 171, Rıza Güven için 199, Mukbil Zırtıloğlu için 208, Mustafa Aktulgalı için 182, Tuncer Kocamanoğlu için 179, Asker Köroğlu için 21, Mahmut Gündüzbey için 45, Mustafa Tosun için 87, Mehmet Karabulut için 42 ve Süreyya Üstün için 20 oy kullanıldığı ve böylece adaylardan sadece Mukbil Zırtıloğlu'nun Anatüzüğün öngördüğü 2/3 üstünde oy alarak Yürütme Kurulu üyesi seçildiği ve diğer adayların gerekli çoğunlukla oy alamadıkları ilan edildi.

İkinci tur sonucunda 293 delegenin oy kullandığı, 45 oyun boş olduğu, 5 oyun geçerli nitelikte olmadığı; Kemal Nebioğlu için 189, Rıza Güven için 194, Mustafa Aktulgalı için 184, Tuncer Kocamanoğlu için 191, Asker Köroğlu için 10, Mustafa Tosun için 67, Mehmet Karabulut için 13 ve Süreyya Üstün için 21 oy kullanıldığı ve böylece Tüzüğün öngördüğü 2/3 çoğunluk sağlanamadığından adaylardan hiçbirinin Yürütme Kurulu üyesi seçilemediği ilan olundu.

6. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu bir toplantıda, soldan sağa: Mukbil Zırtıloğlu, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı, DİSK Arşivi.

Üçüncü kez yapılan gizli oylanmanın tasnifi sonucunda; 288 delegenin oy kullandığı, 72 oyun boş olduğu, 5 oyun geçerli nitelikte olmadığı; Rıza Güven için 193, Kemal Nebioğlu 193, Tuncer Kocamanoğlu için 195, Mustafa Aktulgalı için 192, Mustafa Tosun için 24, Mustafa Karabulut için 9, Süreyya Üstün için 7 ve Asker Köroğlu için 4 oyun kullanıldığı ve böylece Tüzüğün ön gördüğü 2/3 çoğunluk sağlanamamış olmakla beraber yine Anatüzük uyarınca üç tur oylamanın sonuçlarının toplanması sonucunda Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu ve Mustafa Aktugalı'nın Yürütme Kurulu üyeliklerine seçildikleri açıklandı.

14-15 Şubat 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısında Genel Başkan Vekilleri seçimi yapıldı. Mukbil Zırtıloğlu 23, Rıza Güven 23 ve Kemal Nebioğlu 23 oyla Genel Başkan Vekilliklerine seçildiler. [27] Aşağıda Yürütme Kuruluna yeni seçilen Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu ve Mustafa Aktulgalı'nın özgeçmişlerine yer verilmektedir. Daha önce Yürütme Kurulu üyeliği yapmış olan Işıklar, Nebioğlu ve Güven'in biyografileri önceki bölümlerde yer almaktadır.

Tablo 5: 6. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Abdullah Baştürk	Genel Başkan	Genel-İş
Fehmi Işıklar	Genel Sekreter	Maden-İş
Mukbil Zırtıloğlu	Yürütme Kurulu üye	OLEYİS
Rıza Güven	Yürütme Kurulu üye	Tekstil
Kemal Nebioğlu	Yürütme Kurulu üye	Gıda-İş
Tuncer Kocamanoğlu	Yürütme Kurulu üye	Devrimci Toprak-İş
Mustafa Aktulgalı	Yürütme Kurulu üye	Keramik-İş

Not: Fehmi Işıklar Maden-İş tarafından aday gösterilmemişti.

YÖNETİM KURULU SEÇİMİ

Gizli oylama ve açık sayım sonucunda Yönetim Kurulu asıl ve yedek üyelikleri seçildi. Seçimlerde Burhan Şahin, Kenan Budak ve Selahattin Sayın'ın 297 oy, diğer adayların ise 210'ar oy aldıkları görüldü.

[27] 14-15 Şubat 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Baştürk ve Türkler 6. Genel Kurulda devir teslim için birlikte kürsüde, DİSK Arşivi.

Yönetim Kurulu asıl üyeliklerine sırasıyla Burhan Şahin (Basın-İş), Kenan Budak (İlerici Deri-İş), Selahattin Sayın (Tekges-İş), Cenan Bıçakçı (ASİS), İsmet Cantekin (Dev Maden-Sen), Ertan Andaş (Genel-İş), İsmail Hakkı Önal (Genel-İş), Bergüzar Can (Genel-İş), Demirhan Tuncay (Gıda-İş), Celal Küçük (Lastik-İş), Kenan Akman (Lastik-İş), Niyazi Kuas (Lastik-İş), Nusret Aydın (OLEYİS), Mehmet Kılınç (Petkim-İş), Mustafa Karadayı (Petkim-İş), Erol Yalçın (Tekstil), Rıdvan Budak (Tekstil), Kemal Yılmaz (Tümka-İş), Ahmet Ağar (T.İ.S.) ve M. Cengiz Acar (Yeni Haber-İş) seçildi.

Yönetim Kurulu yedek üyeliklerine ise sırasıyla Ali Özarkalioğlu (OLEYİS), Fuat Pınarbaşı (Tekstil), Mehmet Dinç (Genel-İş), Mahmut Demirci (Baysen-İş), Tuncay Çelen (Devrimci Toprak-İş), İsmail Gülbaş (Genel-İş), Hüseyin Akduman (Tekstil), Sadık Doğrular (Keramik-İş), Özcan Erdem (Tekges-İş), Durmuş Ali Yalnız (Lastik-İş), Yalçın Talaka (T.İ.S.), Budak Çiftçi (Hürcam-İş), Fikri Tanta (Lastik-İş), Yusuf Yüce (Petkim-İş), Saim Etem (Gıda-İş), Özhan Çetinkaya (Tümka-İş), Celal Toprak (Hürcam-İş), Yüksel Ergen (Gıda-İş), Duran Özdemir (Genel-İş) ve Feridun Ertuş (Hürcam-İş) seçildiler.

Genel Kurulda Denetim Kurulu asıl üyeliklerine İsmail Özbiçer (Genel-İş), Kemal Akar (OLEYİS) ve Talat Öz (Lastik-İş) seçilirken, Onur Kurulu asıl üyeliklerine ise İsmail Çalışkan (Genel-İş), Ali Taşer (Lastik-İş), Tahir Güner, (OLEYİS), Ergun Erdem (Maden-İş) ve Ahmet Ertan (Gıda-İş) seçildiler.

Türkler ve Baştürk'ün Konuşmaları

6. Genel Kurulda seçimlerin ardından eski Genel Başkan Kemal Türkler yönetim

Baştürk: "Mücadelemize İşçi Sınıfı Bilimi Yol Gösterecektir"

Genel Kurulun son konuşmasını yapan yeni Genel Başkan Abdullah Baştürk, aylardır süren tartışmaların genel kurulda sona erdiğini belirtmiş ve şöyle demiştir:

''Emperyalist güçlerin, ekonomik, sosyal örgütleriyle olduğu kadar, siyasal partileriyle, siyasal iktidarlarıyla hangi boyutlara ulaştığını, bunlara karşı hepimizin bildiği savaşımı sürdürürken DİSK Genel Başkanı olarak bana ne büyük sorumluluklar getireceğini biliyorum. Dışardan ve içerden DİSK'e atılmak istenecek çengellerle işçi sınıfının burjuvaziye kapitalizme, emperyalizme, ırkçılığa karşı yürüttüğü savaşımı saptırmaya, yozlaştırmaya, çalışanlarla hangi boyutlarda kavga vereceğimizi de biliyorum.

Ancak, inanıyorum ki, tümümüz işçi sınıfı bilimine dayalı bir temel amaçta ve ilkelerde birlikte olmayı sürdürmede,

Tümümüz, DİSK'in tüzüğü ve bu genel kurulda kabul ettiği kararlarla tam bir mutabakat sağlamada,

Tümümüz, bunları hayata geçirmede, isabetli ve geçerli yöntemlerin uygulanmasında uyumlu ve tutarlı olursak, DİSK'i daha büyük yapmada, daha bütün ve güçlü kılmada, en kısa zaman içinde 1 milyonluk hedefin gerçekleşmesinde başarıya ulaşmamız için tüm koşullar vardır.

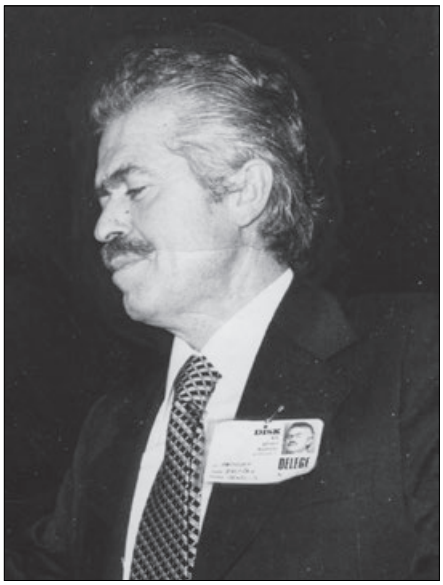

Baştürk 6. Genel Kurulda, DİSK Arşivi.

TASFİYECİLİKTEN UZAK DİSK

İnanıyorum ki, önümüzdeki dönemde, DİSK, her türlü sekterlikten, grupçuluktan, her türlü tasfiyeci uygulamalardan uzak tutulacaktır. İnanıyorum ki, önümüzdeki dönemde DİSK, içerden ve dışardan gelecek siyasal parti etkilerine karşı bağımsızlığını titizlikle koruyacaktır. İnanıyorum ki, önümüzdeki dönemde DİSK, emperyalist tekellere karşı ulusal bağımsızlığı korumada, faşizme çanak tutanlara karşı sürdürdüğü savaşımda halkımızın tüm demokratik güçlerini yanına almada, daha büyük başarılara ulaşacaktır.

Hiç birimizin kuşku duymamasını istediğim bir hususu işaret edeceğim! DİSK, kuruluş günlerindeki bilimsellik çizgisinden, kitlesel eylemlerin yarattığı etkinlikten, sosyalizmi kurma çabalarından bir milim geride değil, ama ileride olacaktır. Devrimciler ne yaptıklarım iyi bilen, nereye varmak istediğinin bilincinde olan kimseler olmak durumundadır.''

Konuşmasının sonunda, delegelere güvenlerinden dolayı teşekkür eden BAŞTÜRK sözlerini ''YAŞASIN SOSYALİZM'' diye bitirmiştir.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978.

sorumluluğundan nöbeti devrettiğini ve seçilen organların üyelerine yardımcı olacağını belirten bir konuşma yaptı. DİSK mührünün yeni Genel Başkan'a Türkler tarafından teslimi sırasında salon görülmedik bir heyecan ve coşku içindeydi. Genel Başkan Abdullah Baştürk, DİSK'in özünden ödün verilmeyeceğine ve DİSK'in nöbeti devralındığından daha öteye götürüleceğini vurgulayan bir konuşma yaptı. Abdullah Baştürk 6. Genel Kurul tarafından Genel Başkanlığa seçildikten sonra yaptığı konuşmayı *''Yaşasın sosyalizm''* sözleriyle tamamladı.

ABDULLAH BAŞTÜRK: BİR İNSAN

Faruk Pekin

Abdullah Baştürk 29 Mayıs 1929'da Yalova'nın Güney köyünde doğdu. Yüzyılın başında Dağıstan'dan göç etmiş yedi çocuklu bir ailenin beşinci çocuğuydu. İlkokulu Güney köyünde bitirdi. İstanbul'da başladığı ortaokulu maddi güçlükler nedeniyle yarıda bıraktı, işçiliğe başladı. 1950'de askerlik görevini tamamladıktan sonra çivi fabrikasında çalışmaya başladı. Çivi Fabrikası'ndan ayrıldıktan sonra birkaç yıl devam edecek olan serbest sıhhi tesisatçılık dönemi başladı. Önce lokantalarda çalıştı ardından lastik ve metal işçiliği yaptı.

1955'te İstanbul Belediyesi Fen İşleri'ne tesisatçı olarak giren Baştürk, 27 Mayıs Askeri Darbesi gerçekleştiğinde belediyedeki işinde çalışıyordu. Baştürk, 1961'de İstanbul bünyesinde örgütlenen İstanbul Belediye Fen İşleri Sendikasına üye oldu ve ilk Genel Kurulda Genel Sekreterliğe seçildi. Göreve başladıktan sonra belediye işçilerini sendikada örgütlemek için çalışmalar yürüttü. Sendika bir süre sonra etkinliğini arttırdı. Baştürk'ün amacı tüm belediye işçilerini aynı sendika çatısı altında toplamaktı. Bu amaçla sendikanın adı daha sonra İstanbul Belediye İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. 1961 yılında işçileri kışkırttığı iddiasıyla gözaltına alınarak 42 gün tutuklu kaldı, açılan davada beraat etti.

İstanbul Belediye İşçileri Sendikası daha sonra, 16 ilde şubeler açarak ulusal düzeyde örgütlenen bir sendika oldu. Baştürk'ün Genel Sekreter olduğu sendika 1962'de milli tipe dönüştürüldü ve adı Türkiye Genel Hizmetler Sendikası (Genel-İş) olarak değiştirildi. Ardından birçok belediyede örgütlenmiş bağımsız sendikalar Genel-İş'e katıldı. Bu arada birçok belediyede ayrı ayrı örgütlenmiş mahalli sendikalar Genel-İş'e katılmaya başladı. İstanbul Belediyesi'nde çalışan üyelerine fazla mesai ücreti ödenmemesi üzerine sendika mahkemeye başvurarak belediyenin mallarına haciz koydurdu.

Genel-İş'in kurucuları arasında yer alan Baştürk, Kasım 1962'de yapılan Genel Kurulda Genel-İş'in Genel Başkanlığına, ardından 1964'te Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Ancak Baştürk, Türk-İş yönetimini işçi haklarına karşı yapılan saldırılar karşısında sessiz kaldığı için eleştirmeye başladı ve Türk-İş'in benimsediği "partiler üstü politikaya" karşı çıktı.

Baştürk, pratik çözümler üretebilen, alışılmış hak arama yöntemlerini geliştirebilen, katılımcılığa inanan, eylemci bir sendikacıydı. Genel-İş bir yerde onun ürünüydü. Yaklaşık çeyrek asırda, binlerden başlayan bir sendikal yapıyı yüzbinlerin üstüne taşıdı. O dönemin belediye başkanlarına sendika gerçeğini öğretti. Belediye işçileri, kapı ve kalorifer işçileri işyerlerinde onunla kimlik kazandı, saygınlık gördü, farklı olanı yaşadı.

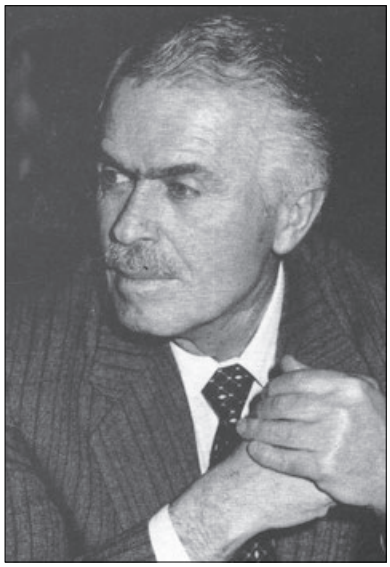

Abdullah Baştürk, DİSK Arşivi.

1963 yılında Bursa belediye işçilerine, 1963'te 274 sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunun çıkmasından sonraki ilk yasal grevi yaptırdı.

Dönemin en uzun yürüyüşü olan Çorum İşçileri Yürüyüşü, Çorum Belediyesi tarafından işten çıkarılan 54 işçinin uzun soluklu hak arama eylemi oldu. 54 işçinin işten çıkarılmalarını protesto etmek amacıyla Çorum'dan Ankara'ya, Ankara'dan İstanbul'a çıplak ayakla 34 gün ve 730 km yürüyüş gerçekleşti. Baştürk yalınayak bir biçimde yürüyüşün en önünde yer aldı. Bu yürüyüş 730 km'lik bir uyarı yürüyüşüydü. 1967'de o dönemin en uzun grevi olan Manisa Belediyesi İşçileri Grevi sırasında 306 işçiden 90'ının 44 günlük ve 930 km'lik Anayasa Yürüyüşü yine Abdullah Baştürk'ün eseriydi.

Baştürk, 1963'te kısa bir süre Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) üye olup ayrıldıktan sonra 1967'de Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) üye oldu ve 1969'da CHP Yozgat Milletvekilliğine seçildi. 1970 yılında 274 ve 275 sayılı yasaların bazı maddelerinin değiştirilmesi çalışmaları yapılırken, sendika özgürlüğünü kısıtlayan maddeler içeren CHP teklifinin hazırlığında bulundu. 14 Ocak 1971'de Kızılcahamam'da toplanan Türk-İş Yönetim Kuruluna Petrol İş, Deniz Ulaş-İş, Yol-İş Genel Başkanlarıyla birlikte Dörtler Raporu'nu sundu. Türk-İş yönetiminin işçi karşıtı ve partilerüstü politikasını eleştirdi. Bu rapor daha sonraki yeni katılımlarla 12'ler ve 24'ler Raporu adını aldı, ''Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen Raporu'' adlı çalışmaya dönüştü. Türk-İş'te bugünlere kadar yansıyan muhalefeti yansıtan bu raporlar aynı zamanda Türkiye'deki sendikal mücadele sürecinin önemli noktalarını sergiliyordu. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişinden sonra Türk-İş'e verilen 4'ler Raporu, 12'ler Raporu, 24'ler Raporu gibi belgelerde ''sendika tekelciliğini'' getiren maddeleri eleştirdi. Türk-İş yöneticilerinin şiddetle eleştirdiği bu raporda ''partilerüstü politika'' yaklaşımına karşı çıkılarak bir siyasal partiden yana olunması gerektiği vurgulanıyordu.

12 Mart 1973 Genel Seçimlerinde CHP'den İstanbul milletvekilliğine seçildi. Türk-İş'teki uzun muhalefet yıllarından sonuç alamayınca, Baştürk'ün Başkanı olduğu Genel-İş, 3 Ağustos 1975 tarihli Genel Kurulunda Türk-İş'ten ayrılma kararı aldı. 10 ay kadar bağımsız bir sendika olarak çalışan Genel-İş, 5 Haziran 1976 tarihli Olağanüstü Genel Kurulu'nda DİSK'e katılma kararı aldı. 1 Temmuz 1976 tarihinde DİSK üyeliğine kabul edilen Genel-İş o zamanlar 67 ilde şubesi bulunan, yaklaşık 130 bin üyesiyle Türkiye'nin en büyük sendikasıydı.

Abdullah Baştürk, Çorum işçilerinin yalın ayak uzun yürüyüşünde (soldan sağa: Ertan Andaş, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, Abdullah Baştürk), 1966, Genel-İş Arşivi.

Baştürk, Genel-İş'in DİSK'e katılmasından kısa bir süre sonra, Eylül 1976'da DİSK Genel Başkan Vekilliğine seçildi. 27 Aralık 1977'de yapılan DİSK 6. Genel Kurulunda Kemal Türkler'in karşısında Genel Başkan adayı oldu ve DİSK Genel Başkanlığına seçildi. 16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi'ndeki faşist katliam üzerine ilk kez Türkiye'de 2 saatlik bir Genel Grevi başlatan oydu. 1 Mayıs 1977 katliamının getirdiği yılgınlık, 1 Mayıs 1978'de onunla aşıldı. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişinin DİSK içinde büyük bir toplantıyla ilk kez kutlanmasını o gerçekleştirdi. Demokratik Platform çalışmalarını sürdürdü.

DİSK, 1 Mayıs 1978 ''İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü'nü'' kanlı 1977 1 Mayıs'ının ardından görkemli bir şekilde kutladı. Ancak 1 Mayıs 1979 tartışmalı geçti ve İstanbul Valiliği 1 Mayıs'ı yasakladı. 28 Nisan'da DİSK Genel Merkezi basıldı ve afiş yarışmasında katılan afişin orijinallerine el konuldu. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri gözaltına alındı. 1 Mayıs 1980 öncesinde 30 Nisan'da DİSK Genel Merkezi basıldı, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ise gece saat 21.00'de evinden gözaltına alındı.

Baştürk, 7 Temmuz 1980'de gerçekleşen 7. Genel Kurulda yeniden DİSK Genel Başkanlığına seçildi. Kalıcı ve başarılı bir örgütlenmenin sendikal birlikle mümkün olduğuna ve bu birliğin de kişilere bağlı olarak değil ilkelere uyularak sağlanacağına ina-

nıyordu. Baştürk, uzun mücadele yılları içinde edindiği deneylerle pekiştirdiği bu sendikal işleyiş konusundaki düşüncelerini 7. Genel Kurul açış konuşmasında şu sözlerle dile getirmişti: ''işçi sınıfı uzun ve yorucu kavgalar içinde kaybettikleri pahasına çok şey öğrenmiştir. Yönetimsiz örgütçüklerle yola çıkıldığında yenilgi olduğu acı deneylerle görülmüştür. Örgütlü işçi sınıfının yenilmez güç olduğunu zaferleriyle yaşamıştır...''

Baştürk 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ilk günlerinde gözaltına alındı. 17 Eylül 1980 günü gözaltı süresi 90 güne uzatıldı. Bu dönemde Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri uzun süreli gözaltılar ve işkencelere maruz bırakıldı. Baştürk, 106 gün gözaltında kaldı. Daha sonra tutuklandı ve ''anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs'' ettiği iddiasıyla TCK'nin 146. maddesinden idam talebiyle yargılandı. 4 yılı aşkın süre hapiste kaldı.

Daha darbeden birkaç ay sonra, yılgınlığın kol gezdiği bir ortamda, Sıkıyönetim yargılamasından önce, Bakırköy'de görülen ''DİSK'i Kapatma Davası'' sırasında tok bir sesle darbenin hukuk dışılığını tüm dünyaya ilan ediyor, ''zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır'' diyordu. Dönemin askeri savcısı DİSK Yöneticilerine ''idamınız istenecek'' dediğinde Baştürk, ''Siz benim ancak ceketimi asarsınız.'' demiştir.

DİSK davası, tutuklamalardan 1 yıl sonra, 24 Aralık 1981'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde başlandı. Abdullah Baştürk'ün sorgusu 2,5 ay (20 oturum) sürdü. Savunmalara ise 4 yıl 2 ay sonra 25 Şubat 1986'da başlandı. Baştürk'ün savunması 7 celse sürdü. Baştürk, 470 sayfalık savunma yaptı. Abdullah Baştürk'ün savunması davanın ana savunması niteliğinde oldu. Baştürk savunmasında ''soygunculuğa, sömürü ve baskıya, kaçakçılığa karşı olmanın, yüksek ücret, ikramiye ve kıdem tazminatı elde etmenin, emperyalizme ve faşizme karşı çıkmanın ve 1961 Anayasası'nın savunmanın suç ise bu suçu kabul ediyorum'' dedi.

Abdullah Baştürk DİSK davası sırasında, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK davasının 22 Ağustos 1984 tarihli duruşmasında TCK'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle yargılanan tutuklu DİSK Yürütme Kurulu üyelerinden 9'unun tahliyesi kararlaştırıldı. Abdullah Baştürk ve DİSK Yürütme Kurulu üyeleri 3 yıl 11 ay 28 gün sonra tahliye edilmiş oldu. Bu tarihten itibaren DİSK davası tutuksuz devam etti.

Askeri Yargıtay 3. Dairesi 16 Temmuz 1991 günü, DİSK 'in faaliyetlerinin durdurulmasından yaklaşık 11 yıl sonra, DİSK davası ile ilgili kararını açıkladı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkında TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmış olması gerekçesiyle beraat kararı verdi. Böylece darbe ile faaliyetleri durdurulan DİSK'in açılmasının önündeki engeller kalktı ve Baştürk ve diğer yöneticiler beraat etti.

Baştürk, 1987'de Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den (SHP) yeniden İstanbul milletvekilliğine seçildi. 1990'da Halkın Emek Partisi'nin (HEP) kurucuları arasında yer aldı. 1991'de HEP'ten istifa etti ve mahkeme kararıyla yeniden faaliyete başlayan DİSK'in başına geçti.

12 Eylül darbesinin ilk hedefi DİSK ve Abdullah Baştürk oldu. Ama gözlerinde korkunun zerresini göremediler. İşkence yaptılar. Horlamak istediler. O, inatçı ve bilge duruşuyla dimdik ayakta durdu. Geriye adım atmadı. Arkadaşlarını kucaklayarak yoluna devam etti. Davutpaşa ve Metris hapishanelerini gördü. Direttiği için, ''evet, işkence yaptınız'' dediği için, mahkemede askeri hâ-

kimi reddettiği için, Sultanahmet ve Metris cezaevlerinin hücrelerini de yaşadı.

DİSK davası sırasındaki kararlı tavrıyla halkımızın ve dünya halklarının saygısını kazandı. DİSK davasında yaptığı savunma kitaplaştırılıp Yargı Önünde Savunma adıyla basıldı (Çağdaş Yayınları, 1986). Uluslararası Genel Hizmetler İşçileri Sendikaları Konfederasyonu (PSI) tarafından İngilizceye çevrilerek tüm dünyaya dağıtıldı. Abdullah Baştürk 12 Eylül öncesinde Türkiye'de ve Uluslararası sendikal harekette bilinen bir sendikacıydı. Ancak 12 Eylül'den sonra DİSK davası sürecinde inançlı ve kararlı duruşu kamuoyunda demokrasi ve özgürlük mücadelesinin simgesi oldu.

Abdullah Baştürk 12 Eylül öncesinde Türkiye'de ve uluslararası sendikal harekette bilinen bir kişilikti. Ama onu asıl büyük kılan, 12 Eylül hücrelerindeki, hapishanelerindeki, mahkemelerindeki tavrı oldu. DİSK davası Baştürk'ün inançlı, kararlı, yılmaz kişiliğinde Türkiye ve dünya kamuoyunda demokrasi ve özgürlük mücadelesinin simgesi oldu. Mahkemede yalnızca kendi dönemine değil, alınmasından sorumlu olmadığı kararlara da kaleme alınmalarından haberli olmadığı yayınlara da sahip çıktı. Yurt dışına kaçan sendikacılara hiçbir gönderme yapmadan DİSK'in tüm geçmişinden sorumluymuş gibi DİSK'i sahiplenerek, DİSK'e ait ne varsa tek tek savundu.

Önceleri uluslararası düzeyde belli bir tanınmışlığı vardı. Ancak 12 Eylül sonrasında DİSK davasındaki savunması, tutarlı ve kararlı tavrıyla Batı'da devleşti. Bazı yabancı sendikacılar 1985 yılında onu Lech Walesa ile bir tutuyor Nobel Barış Ödülüne aday göstermek istiyorlardı. 1987 yılında İsveç Sendikal Hareketi'nin verdiği "Özgürlük Ödülü" ile Mandela'dan sonra ödüllendirilen ikinci kişi oldu.

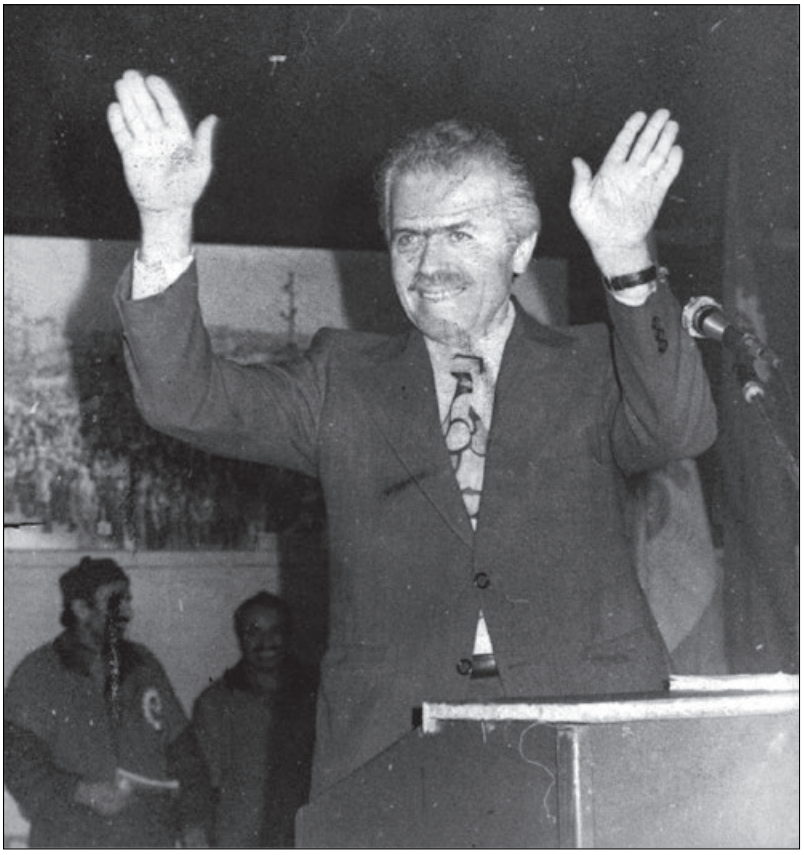

Abdullah Baştürk işçilerle bir toplantıda, DİSK Arşivi.

Hayatta hiçbir şeyi zor görmedi. Engel tanımadı. En zor anlarda meşhur deyişiyle "goley" (yani kolay) derdi. Yürür giderdi. Zamanın askeri savcısı daha ilk günlerde "idam edileceksiniz" deyince kendisine "siz benim ancak ceketimi asarsınız" demişti. İşçi sınıfının kurtuluşunun siyasi mücadeleyle olacağına, bu mücadelenin de bağımsız bir sınıf partisiyle ve işçi sınıfı ideolojisiyle yapılacağına inanıyordu. Vizyonu, gelecek sezgisi, siyasi feraseti olağanüstüydü.

"Hafızayı beşer nisyan ile maluldür" derler. Zaman geçince unutulur. DİSK'lilerle birlikte hapis yattığım ve hapishanedeki DİSK davası savunması mimarlarından biri olduğum için rahatlıkla söyleyebilirim ki, o olmasaydı, DİSK davası bu düzeyiyle sona ermezdi. DİSK davasının kaderini belirleyen ilk 21 celse kahramanca savaştı. Tüm DİSK'e sahip çıkarak, hiçbir şeyi inkâr etmeden, dobra dobra konuşarak, zaman zaman ince alaylara girişerek.

Ölümünden önceki son yıllarını DİSK'in yeniden inşasını, tıkanan sendikacılığı aşma yöntemlerini tartışmakla geçirdi: Ayazağa'ya taşınma, şeffaf sendikacılık, çağdaş yardımlaşma sandıkları, araştırma enstitüleri, işçi okulları, hatta işçi üniversitesi, DİSK Vakfı, DİSK Radyosu, genç işçilerin ve de özellikle emeklilerin sorunlarını aşma, yeni toplu sözleşme görüşme yöntemleri geliştirme...

İşçilikten gelme bir işçi lideriydi. Sendikacı ve siyasetçi kişiliğinin ötesinde öncelikle güzel bir insandı. Sendikacılık dünyasında bir bilge kişiydi. Özellikle 12 Eylül döneminde yaşadığı ihanetleri bu bilge kişiliğiyle aştı. Onda karamsarlığa yer yoktu. Her zaman pozitif enerjiyle doluydu. Çevresinde gördüğü karamsarlara söylediği söz "güzel bak, güzel" olurdu. Onca yoğun işler arasında her zaman ailesiyle, dostlarıyla paylaşacak, dostlarının sorunlarını çözmeye ayıracak bir zaman bulurdu.

7 Aralık 1991'de DİSK'in 8. Genel Kurulunu hazırlamak üzere DİSK Tüzük Genel Kurulunu topladı. Bu çalışmaları yaparken ilgili mahkemenin Genel-İş'in mallarına el koyma kararını verdiği gün beyin kanaması geçirdi ve 21 Aralık 1991'de yaşamını yitirdi.

Abdullah Baştürk uluslararası düzeyde esas idamla yargılanan bir sendika lideri olarak tanındı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yurtdışında DİSK için yapılan yayınlarda DİSK ile birlikte onun adı geçti. İşkenceye direnen, her durumda DİSK'e sahip çıkan tavrıyla bilindi. 4 yıllık tutukluluk ertesinde cezaevinden çıktıktan sonra sürekli yurtdışına giderek DİSK kampanyasını uluslararası düzeyde daha da yaygınlaştırdı.

DİSK 1985'te Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyeliğine kabul edilince, ETUC Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Bu görevi ölünceye kadar sürdü. 1986 Haziran ayında ILO Genel Kuruluna katılması önlenmek istendi. Dünya sendikal hareketinin baskısı üzerine olaylı bir biçimde toplantıya katıldı. 13 Şubat 1987'de, DİSK henüz yasaklıyken, DİSK'in 20. kuruluş yıldönümünün uluslararası sendikal hareketin tanınmış çok sayıda sendika lideriyle birlikte İstanbul'da çok büyük bir törenle kutlanmasını sağladı. Bu toplantının ertesi günü aynı liderler SHP'ce düzenlenen Sendikal Hak ve Özgürlükler Forumuna katıldı. Henüz DİSK, ICFTU üyesi değilken ICFTU'nun 1988'deki Melbourne Kongresine katıldı ve bir konuşma yaptı.

"Faşist 12 Eylül yönetimi döneminde, yoğun bir baskı altında, idam talebiyle yargılandığı askeri mahkemede sorgusu yapılırken şunları söylemişti: "Geride bıraktığım 40 yıla yakın işçilik, sendikacılık ve parlamenterlik hayatımda topluma karşı, işçi ve emekçilere karşı duyduğum sorumluluğun bilinci içinde, yalnızca ve yalnızca demokrasi ve özgürlükler için uğraş verdim. Bu inançla bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yer aldım.

"İşçi sınıfının bireyi olmakla övünüyorum. Yarını dokuyan ellerin akıl ve yüreğine, kardeşlerime güvenim sonsuzdur. Geride bıraktığım yıllar içinde ister Parlamentoda ister demokratik işçi mitinglerinde, demokrasi ve özgürlükler mücadelesine, bütünüyle Türkiye'de sendikal mücadelenin son 25 yılına karınca kararınca katkıda bulunmuş olmaktan son derece mutluyum. Genel-İş Sendikası'nın ve DİSK'in Genel başkanı olmaktan dolayı onur duyuyorum."

Abdullah Baştürk SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile, DİSK Arşivi.

6. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri

MUKBİL ZIRTILOĞLU

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve Başkan Vekili

1932 yılında Bartın'da doğdu. 1952'de Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra 1962'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girerek mezun oldu. 1958'de avukatlık stajına devam ederken İstanbul, Yeşilköy'deki Çınar Otel'de resepsiyonist olarak çalışmaya başladı.[1] Bu dönemde İstanbul'daki Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçi Sendikasına (OLEYİS) üye oldu. Bu sendika, Türk-İş'e bağlı Türkiye Otel, Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası Federasyonu üyesiydi. İşyeri baş mümessili seçildi.[2] Stajı bittikten sonra İstanbul Barosu İşçi Temsilcisi oldu.[3]

Zırtıloğlu, stajını bitirdikten sonra çalıştığı Çınar Otel'den çıkarıldı. 1958 yılında OLEYİS Genel Sekreteri, 1960'ta ise OLEYİS Genel Başkanı seçildi.4 1960'ta OLEYİS'in bağlı olduğu TOLEYİS Federasyonu'nun Genel Sekreterliğini yürütmeye başladı. 1962'de Toleyis Federasyonu'nun Genel Başkanı seçildi.[5] 1966 yılında toplanan Türk-İş 6. Genel Kurulunda Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi oldu.[6] Bu dönemde Uluslararası Gıda, Tarım, Otel, Lokanta, Yemek Hizmeti, Tütün ve Bağlantılı İşçiler Sendikası (IUF) Yönetim Kurulu'na seçildi.[7]

Zırtıloğlu Türk-İş içinde sosyal demokrat kanatta yer aldı.[8] OLEYİS 10 Eylül 1977 tarihli Genel Kurulunda DİSK'e oybirliğiyle üye olmayı kararlaştırdı. DİSK Yönetim Kurulunun

Mukbil Zırtıloğlu DİSK davasında, Cumhuriyet Arşivi.

22 Eylül 1977 tarihli kararı ile OLEYİS 10 Eylül 1977 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul edildi.

Aralık 1977'de DİSK 6. Genel Kurulunda Baştürk'ün listesinden DİSK Yürütme Kurulu üyesi seçildi.[9] Zırtıloğlu daha sonra Genel Başkan Vekilliğine getirildi. DİSK Hukuk Dairesi ile Dış İlişkiler Dairesi faaliyetlerini yürütmek üzere görevlendirildi.[10] Zırtıloğlu, DİSK'i dış ilişkilerde temsil etti ve yurt içinde pek çok sendika Genel Kurulunda kongre Divan Başkanlığına seçilerek toplantıların yasa ve tüzük hükümlerince olumlu sonuçlara varmasında etken oldu.[11]

Fransızca, İtalyanca ve İngilizce bilen Zırtıloğlu, DİSK'in dış ilişkilerinin geliştirilmesinde

[1] "Zırtıloğlu, Mukbil" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998. Bundan böyle Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3 olarak kaynak gösterilecektir.

[2] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[3] "Zırtıloğlu, Mukbil" maddesi, *Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayını, 1979. Bundan böyle ansiklopedinin adı ile kaynak gösterilecektir.

[4] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

[5] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[6] Türk-İş (2002), *Belgelerle Türk-İş Tarihi*, Cilt 2, Ankara, s. 30.

[7] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

[8] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[9] 30 Aralık 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[10] 3 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[11] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

önemli rol oynadı. DİSK Yürütme Kurulu, 20 Şubat 1979'da Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141. ve 142. maddelerinin yürürlükten kaldırılması için uluslararası düzeyde bir forum düzenlenmek için Zırtıloğlu'nu görevlendirdi.[12]

Zırtıloğlu, OLEYİS'in 1979 yılına kadar Genel Başkanlığını yaptı. 1979'da sendika Genel Kurulunda görev almadı.[13] Ancak DİSK'teki görevine devam etti.

Zırtıloğlu, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından tutuklandı.[14] 106 gün gözaltında kaldı ve hakkında idam cezası istendi.[15] 4 yıl Metris cezaevinde kaldı. 12 yıla mahkûm oldu ancak Askeri Yargıtay bu kararı bozdu ve beraat etti.[16] DİSK ve üyesi sendikaların yeniden çalışmalarına başlamasının ardından 1992 yılında gerçekleştirilen OLEYİS genel kurulunda tekrar Genel Başkanı seçildi. Sendika yönetiminde ortaya çıkan anlaşmazlık üzerine yapılan Olağanüstü Genel Kurulda aday olmadı. OLEYİS'ten ayrıldıktan sonra Türk-İş'e bağlı Toleyis sendikasında başkan danışmanı olarak çalışmaya başladı.[17]

Zırtıloğlu, 17 Aralık 1997'de İstanbul'da hayatını kaybetti.[18]

[12] 20 Şubat 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.
[13] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.
[14] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.
[15] DİSK-AR (2020).
[16] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.
[17] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.
[18] *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1997.

TUNCER KOCAMANOĞLU

DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Üyesi

Tuncer Kocamanoğlu, DİSK davasında, Cumhuriyet Arşivi.

Tuncer Kocamanoğlu 1938 yılında Mardin Midyat'ta doğdu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde öğrenim gördü.[1] Burada öğrenciyken Yapı Kredi Bankası'nda çalışan Tuncer Kocamanoğlu, ardından Karayolları merkez atölyesinde çalışmaya başladı. 1962 yılında burada örgütlü sendika olan Ankara Karayolları Sendikası'nın işyeri temsilciliğini yaptı.[2]

1964 yılında girdiği Toprak Su Ankara Bölge Müdürlüğü'nde çalışırken o işkolunda örgütlü bağımsız Toprak Su İşçileri Sendikası'na (TİS) üye oldu. 14 Şubat 1965'te gerçekleştirilen T.İ.S. Genel Kurulunda Genel Başkan seçildi.[3] T.İ.S. Genel Başkanlığını 1971 yılına kadar sürdürdü.

Tuncer Kocamanoğlu, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası ardından gözaltına alındı ve Dev-Genç davasından yargılandı. 1971'de Vedat Keklik ve Adnan Aktuna ile Onur Kurulu kararı doğrultusunda sendikadan ihraç edildi.[4]

İhraç sonrası Toprak Su 4. Bölge Müdürlüğünde çalışmaya başladığı dönemde Ankara

[1] "Kocamanoğlu, Tuncer" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.
[2] Türk-İş (2002), *Belgelerle Türk-İş Tarihi*, Cilt 2, Ankara, s. 94.
[3] "TİS" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak yayını, 1998.
[4] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

Toprak-İş sendikası ile Tarım-İş Federasyonu'nu kurdu ve başkanlıklarını üstlendi.[5]

DİSK Yürütme Kurulu kararı üzerine Ziraat-İş ve Çapa-İş'in birleştirilmesiyle 1974'te oluşan Devrimci Toprak-İş'in[6] kurucularından biriydi. 20 Nisan 1975 tarihli Devrimci Toprak-İş Genel Kurulunda sendikanın Genel Başkanı seçildi.[7] Aynı genel kurulda sendikanın DİSK üyeliği için karar alındı. 25 Nisan 1978'de gerçekleştirilen Devrimci Toprak-İş 2. Genel Kurulunda yeniden Genel Başkanlığa seçildi.

21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde toplanan DİSK 5. Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 22-26 Aralık 1977'de gerçekleştirilen DİSK 6. Genel Kurulunda ise Yürütme Kurulu üyesi oldu. Bu dönemde Örgütlenme Daire Başkanlığı görevini de üstlendi.[8] DİSK Ortak Davranış Komiteleri başkanlığını yürüttü. DİSK 7. Genel Kurulunda Yürütme Kurulu üyeliğine aday olarak gösterildi ancak seçilemedi. 1979 yılında Devrimci Toprak-İş'ten ihraç edildi.[9] Devrimci Toprak-İş T.İ.S. ile birleştirme kararını kabul etmesine rağmen yerine getirmediği için Anatüzük gereği olarak Yürütme Kurulunun 27 Nisan 1979 tarihli kararı ile DİSK üyeliğinden düşürüldü.

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında 25 Nisan 1981'de gözaltına alındı, 18 gün gözaltında kaldı[10] ve 13 Mayıs 1981'de tutuklandı. Diğer DİSK yöneticileri ile idamla yargılandı. Yargılama Örgütlenme Dairesi Başkanı olması sebebiyle özellikle Tariş olaylarına yönelikti. 4 yılı aşkın süre tutuklu kaldı. Diğer DİSK yöneticileriyle birlikte beraat etti. DİSK'in 1991'de yeniden faaliyete başlamasının ardından 1992 ve 1994 yılları arasında DİSK Örgütlenme Daire Uzmanı ve DİSK Ankara Bölge Temsilcisi olarak çalıştı.[11]

Tuncer Kocamanoğlu 30 Mayıs 2002 tarihinde yaşamını yitirdi.

[5] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[6] V. Genel Kurul Çalışma Raporu (1973-1975).

[7] "Devrimci Toprak-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[8] 3 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[9] *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1979.

[10] DİSK-AR (2020).

[11] 6 Ekim 1992 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi; 12 Eylül 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

MUSTAFA AKTULGALI

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi

1946 yılında İstanbul'da doğdu. İşçiliğe 1962 yılında Akfil Mensucat Fabrikası'nda başladı.[1] 1968 ile 1970 yıllarında gerek seramik gerekse metal işkolunda çalıştığı farklı işyerlerinde baştemsilci seçildi.[2] Bu dönemde Tekel Ambalaj Fabrikası'nda çalıştığı sırada Tek Gıda-İş'in 7 no.lu şube sekreterliğini yaptı.[3]

Sendikal anlayış farklılığı nedeniyle Türk-İş içindeki çalışmalarına son vererek, DİSK üyesi Türkiye Porselen Çimento Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası'na (Keramik-İş) katıldı. Keramik-İş'in 13 Kasım 1974'te gerçekleşen 3. Genel Kurulunda Mustafa Aktulgalı Genel Sekreter seçildi.[4] Aktulgalı, 26-27 Temmuz 1976'da gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulda ise Keramik-İş Genel Başkan oldu.[5]

DİSK'in 22-27 Aralık 1977'de gerçekleşen 6. Genel Kurulunda DİSK Yürütme Kurulu üyesi seçilen Aktulgalı[6] 3 Ocak 1978'de DİSK Eğitim Dairesinin Başkanlığına[7] getirildi. DİSK'i uluslararası toplantılarda da DİSK Yürütme Kurulu

[1] "Aktulgalı, Mustafa" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[2] "Aktulgalı, Mustafa" maddesi, *Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayını, 1979.

[3] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

[4] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[5] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[6] 30 Aralık 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[7] 3 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

Mustafa Aktulgalı, DİSK Arşivi.

üyesi olarak temsil etti.[8] Sendikal çalışmalarının yanısıra aktif olarak siyasal mücadele içinde de yer alan Aktulgalı Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) 1975'te gerçekleşen Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.[9] 25 Mart 1980'de gerçekleşen Keramik-İş Genel Kurulda da Aktulgalı, Genel Başkanlık görevini sürdürdü.[10]

[8] Çeşitli tarihlerde gerçekleştirilen DİSK Yürütme Kurulu toplantıları, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[9] Türkiye Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

[10] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Mustafa Aktulgalı, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından gözaltına alındı ve 196 gün gözaltında kaldı.[11] Diğer DİSK yöneticileriyle birlikte Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 146/1 maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla idam cezası ile yargılandı.[12] Yargıtay'ın DİSK ve üye sendikalar ile yöneticiler hakkındaki kararı ile beraat etti. 1991'den itibaren DİSK ve üyesi sendikalarının faaliyetlerine yeniden başlamasının ardından 18 Haziran 1992 tarihinde toplanan Keramik-İş Genel Kurulunda yeniden Genel Başkanlığa seçildi.

DİSK'in 8. Genel Kurulunda DİSK Genel Başkanlığına aday olduysa da seçilemedi. Yeni dönemde 1 Mart 1992'den itibaren geçerli olmak üzere Genel Başkan Danışmanlığına atandı.[13]

Mustafa Aktulgalı, yakalandığı kanser hastalığı nedeniyle 5 Mayıs 1993'te İstanbul'da hayatını kaybetti.[14]

[11] DİSK-AR (2020).

[12] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[13] 14 Şubat 1992 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[14] 6 Mayıs 1993 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

6. Genel Kurul Sonrası İlk Çalışmalar

Yeni Genel Merkez Yapılanması

6. Genel Kurulda yeni seçilen Yürütme Kurulu 3 Ocak 1978'de yaptığı ilk toplantıda Yürütme Kurulunun çalışması ve genel merkez faaliyetleri ile ilgili köklü bir değişikliğe gitti. Daha önce Yürütme Kurulunun Genel Sekreter dışındaki üyeleri kendi sendikalarındaki görevlerinin başında bulunuyor ve ihtiyaç oldukça DİSK'e mesai ayırıyorlardı.

Yürütme Kurulu 3 Ocak 1977'de 1 sayılı kararıyla Yürütme Kurulunun yedi üyesinin 1 Ocak 1978 gününden geçerli olmak üzere tüm çalışmalarını DİSK'te sürdürmelerine ve bütçede belirlenen kadar karşılıklarıyla ücretlendirilmelerine karar verdi. Aynı toplantıda DİSK uzmanlık dairelerine ilişkin görev bölümü de yapıldı ve Koordinasyon Dairesi ile Personel Dairesinin Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın başkanlığına, Örgütlenme Dairesinin Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu'nun başkanlığına, Eğitim Dairesinin Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı'nın başkanlığına, Toplu Sözleşme, Araştırma ve Etüd ile Ücret ve Ekonomi Politika dairelerinin Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven'in başkanlığına, Siyasal ve Sosyal, Basın, Yayın ve Tanıtma-Halkla İlişkiler ile Mali İşler dairelerinin Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun başkanlığına, Hukuk İşleri Dairesi ile Dış İlişkiler Dairesinin Yürütme Kurulu üyesi Mukbil Zırtıloğlu'nun başkanlığına verilmesine ve Yürütme Kurulunun olağan olarak her haftanın salı günü saat 10:00'da toplanmasına oybirliği ile karar verildi.

6. Genel Kurulda seçilen Yürütme Kurulu DİSK uzmanlık dairelerinde çalışanlarla ilgili de yeni kararlar aldı. 5. Genel Kurul sonrası DİSK'te çalışmaya başlayan uzman kadronun bir bölümü Ekim 1977'de yaşanan kriz sırasında işten çıkartılmıştı. Ocak 1978'de önceki dönemden kalan eski uzmanların önemli bölümü işten çıkarıldı ve yeni Yürütme Kurulu, yeni

6. Genel Kurul Sonrası Yeni Uzmanların Bir Bölümü

6. Genel Kurul sonrası DİSK'te göreve başlayan uzmanlardan bir bölümü (İşe alınış sırasına göre):

Hüseyin Ekinci, Genel Sekreter Yardımcısı

Kemal Sülker, Genel Başkanlık Danışmanı

Faruk Pekin, Eğitim Dairesi ve Koordinasyon Dairesi Müdürü

Aslan Yalçıner, Basın-Yayın-Tanıtma ve Halkla İlişkiler Dairesi

Yücel Yaman, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Müdürü

Ahmet Mete Sönmez, Örgütlenme Dairesi Müdürü

Sefer Güvenç, Örgütlenme Dairesi

Aynur İlyasoğlu, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Orhan Dilber, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Mehmet Yücel, Eğitim Dairesi

Erhan Alptekin, Toplu İş Sözleşmesi Dairesi Müdürü

Seydali Gönel, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Ardaşes Margosyan, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Asaf Taneri, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Galip Caner, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Kudret Güvenç, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Fahri Aral, Eğitim Dairesi

M. Mehdi Başpınar, Örgütlenme Dairesi

Ersin Kaya, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi

Faik Güleçyüz, Örgütlenme Dairesi

Fikret Başkaya, Siyasal ve Sosyal İşler Dairesi Müdürü

Av. Abdullah Sert, Hukuk İşleri Daire Müdürü

Nihat Gençosman, Eğitim Dairesi

Hikmet Seçim, Araştırma Enstitüsü asistanı

Barış Tütün, Araştırma Enstitüsü asistanı

Gülay Türkyılmaz (Toksöz), Araştırma Enstitüsü asistanı

Av. Yücel Top, Hukuk Dairesi

Av. Ercüment Tahiroğlu, Hukuk Dairesi

Tuğrul Paşaoğlu, Örgütlenme Dairesi

Esen Asutay, Araştırma Enstitüsü, kütüphaneci

bir uzman kadro ile çalışmalarına devam etti. Ocak 1978'de genel merkez çalışanlarından Hüsnü Dilli, Ali Doğan Budak, Kâmil Yıldırım, Zeki Özkeskin, Haluk Şensu, Berin Uyar, Gülay Uyarlı ve Ferihan Soyseven'in iş sözleşmelerinin feshedilmesine ve yasal haklarının verilmesine oybirliği ile karar verildi.[28] Yürütme Kurulu 12 Ocak 1977'de ayrıca Avukat Enis Coşkun'un vekaleten azline ve Avukat Nevzat Akpınar'a DİSK tüzel kişiliğini temsilen genel vekaletname verilmesine karar verdi. DİSK Yürütme Kurulu 10 Ocak 1978'de iş isteminde bulunan Hüseyin Ekinci'nin Genel Sekreter Yardımcılığı görevine alınmasına karar verdi. 26 Ocak 1977'de Kemal Sülker'in Genel Başkanlık Danışmanlığına, Faruk Pekin'in Eğitim Dairesi Müdürlüğüne ve Aslan Yalçıner'in Basın-Yayın-Tanıtma ve Halkla İlişkiler Dairesi memurluğuna atanması kararlaştırıldı. Faruk Pekin Eğitim Dairesi Müdürlüğüne ek olarak Koordinasyon dairesi Müdürlüğüne de atandı.

Yürütme Kurulu, 8 Şubat 1978'de Yücel Yaman'ın Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Müdürlüğüne atanmasına, Ahmet Mete Sönmez ve Sefer Güvenç'in Örgütlenme Dairesi uzmanlıklarına atanarak

[28] 12 Ocak 1978 tarihli Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi

FARUK PEKİN

DİSK Eğitim Dairesi ve Koordinasyon Dairesi Müdürü

1947'de İzmir'in Menemen ilçesinde doğdu. İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra, Robert Kolej Yüksek Okulu (RKYO) Kimya Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1966'da RKYO'yu Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) bünyesinde temsil etti. 1967'de Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti'nin Genel Sekreterliğine, 1966 ve 1967'de Robert Kolej Öğrenci Birliği Başkan Yardımcılığına seçildi. 1968-69'da Robert Kolej Yüksek Okulu'nu bugünkü Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüştüren süreci başlatan Öğrenci Birliği'nin başkanıydı.

1969-1971 arasında ANT dergisinde siyasi yazılar yazdı. Aynı dönemde Lastik-İş ve Maden-İş sendikalarında eğitim uzmanı olarak eğitim seminerlerine katıldı, her iki sendikanın gazetelerinde imzasız yazılar yazdı.

Uzun yıllar gazeteci (ANT, Türk Haberler Ajansı, Rapor...) ve sendikacı olarak çalıştı. 1971'de 6 ay, 1974-76 arasında iki yıldan fazla DİSK'e bağlı Kimya-İş'te eğitim uzmanı olarak görev yaptı. 1978 başından 12 Eylül faşist askeri darbesine kadar DİSK genel merkezinde Eğitim Dairesi Müdürü ve Koordinasyon Dairesi Müdürü olarak çalıştı.

12 Mart 1971 darbesinden sonra 2 yıl, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra DİSK davası nedeniyle DİSK'lilerle birlikte 3 yıl hapis yattı. 1971'de öğrenci hareketleri ve yazıları nedeniyle yargılanırken gelen "genel af" ile hapisten çıktı. 1980'de DİSK bünyesindeki çalışmalarından yargılandı, beraat etti. Türkiye'de her iki darbede de hapis yatıp işkence gören az sayıda kişiden biri olarak kendisiyle yapılan uzun röportaj *İçeri'den* adlı kitapta yer aldı.[1]

1978-80 döneminde DİSK'te konuşma, rapor, bildiri halinde yüzlerce sayfa yazı yazdı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün konuşmalarının taslağını hazırladı. Hapishanede ve sonrasında genel olarak DİSK Savunması'na, özel olarak da Abdullah Baştürk'ün savunmasına[2] büyük katkı verdi. DİSK'in dış ilişkilerine yardımcı oldu.

1984-1994 arasında DİSK Genel Başkanlığı Başdanışmanı olarak görev yaptı. DİSK yasaklı iken kişisel sorumluluk alarak 1987'de Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASK) Genel Sekreterinin ve 30 dolayında Yönetim Kurulu üyesinin de katıldığı DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü kokteylini ve ertesi gün yapılan Sendikacılık Konferansı'nı örgütledi. "Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Sendikal Hakları ve İsveç Örneği" konferansı (1988) ile 1994'te AB Dönem Başkanlığı Temsilcisi Yorgo Papandreou ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in katıldığı "AB-Türkiye İlişkilerinde Sosyal Boyut ve Sendikaların Rolü" başlıklı İstanbul

[1] Reyhan Yıldız (2009), *İçeri'den*, İstanbul: Literatür.

[2] Baştürk (1986).

Faruk Pekin DİSK davasında, Cumhuriyet Arşivi.

konferansını düzenledi.[3] 1985-1995 arasında kamu çalışanlarının sendikal mücadelesine ciddi boyutlarda destek verdi. 13 Şubat 2007'de DİSK'in 40. yılı etkinliğinde Ana Konuşması'nı yaptı.

Cumhuriyet gazetesi başta olmak üzere değişik yayın organlarında sendikal konularda yayımlanmış çok sayıda yazısının yanı sıra aralarında *Artı-Değer Nedir? İşçiler Neden ve Nasıl Sömürülüyor* (1975), *Demokrasi, Sendika Özgürlüğü ve Sosyal Haklar* (1985), *Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Sendikal Hakları ve İsveç Örneği* (Ed.), 1988, *The Social Dimensions and the Role of the Trade Unions in the Relations Between European Union and Turkey* (Ed.) adlı kitapların da bulunduğu yayımlanmış 13 kitabı bulunuyor.

[3] DİSK (1994), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü*, İstanbul Konferansı, 25-27 Nisan 1994, Yayına Hazırlayan: Faruk Pekin, İstanbul: DİSK Yayınları.

Fahri Aral

Fahri Aral 1964'te İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ne girdi. Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin başkanlığını yaptı, daha sonra Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'na (Dev-Genç) dönüşecek olan Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) kuruluş çalışmalarına katıldı ve İstanbul Sekreterlik Kurulunda görev aldı. Çeşitli öğrenci eylemlerine katıldığı için hakkında değişik davalar açıldı. 12 Mart 1971 askeri muhtırasından sonra hakkında açılan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) ve Dev-Genç davalarından tutuklu kaldı.

1974 affı ile serbest kaldı. Bir süre MAY Yayınları'nda genel yayın yönetmenliği yaptı. 1978'de DİSK eğitim dairesi uzmanlığına getirildi. 12 Eylül 1980 darbesiyle yeniden tutuklandı. Yargılandığı DİSK davasından beraat eden Aral, bu dönemde de iki yıl tutuklu kaldı. İletişim Yayınları'nın kurucularından olan Aral çeşitli yayınevlerinde yayın yönetmeliği yaptı.

sendikalarına gerekli talimatın verilmesine ve Aynur İlyasoğlu ile Orhan Dilber'in Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesine atanmalarına karar verdi.

7 Mart 1978'de Fahri Aral'ın Eğitim Dairesi uzmanlığına, M. Mehdi Beşpınar'ın Örgütlenme Dairesine atanmasına, Ersin Kaya'nın Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi bünyesinde istihdam edilmesine, 11 Mayıs 1978'de Faik Güleçyüz'ün Örgütlenme Dairesi uzmanlığına alınmasına karar verildi. 23 Mayıs 1978'de, iş müracaatında bulunan Fikret Başkaya'nın Siyasal ve Sosyal İlişkiler Dairesi Müdür kadrosuna 3 ay deneme müddeti ile atanmasına karar verildi.

Yürütme Kurulu 28 Eylül 1978'de uzmanlık dairelerinde yeni bir düzenleme yaparak, Günaydın Erdoğmuş'un üzerinde bulunan Personel Dairesi Müdürlüğü görevinin alınmasına, Sosyal Tesisler ve İşletmeler ile Yatırımlar Dairesi Müdürlüğü görevinin kendisine verilmesine, Erhan Alptekin'in Toplu İş Sözleşmesi ve Araştırma Dairesi müdürlüklerine, Mete Sönmez'in Örgütlenme Dairesi Müdürlüğüne, Avukat Abdullah Sert'in Hukuk İşleri Daire Müdürlüğü'ne atanmasına, Nihat Gençosman'ın Eğitim Dairesinde işe alınmasına ve ayrıca Araştırma Enstitüsü'nde asistan olarak çalışmak üzere Hikmet Seçim, Barış Tütün ve Gülay Türkyılmaz'ın (Toksöz) üç ay deneme süreli olarak atanmalarına karar verdi.

Av. Yücel Top 1 Aralık 1978 tarihinden itibaren ve Av. Ercüment Tahiroğlu 1 Mayıs 1979'dan itibaren geçerli olmak üzere Hukuk Dairesine atandı. 20 Temmuz 1979'da Yürütme Kurulu Tuğrul Paşaoğlu'nun Örgütlenme Dairesi uzmanlığına atanmasına ve Ankara'da Araştırma Enstitüsü'nde çalışmasına; Esen Asutay'ın Araştırma Enstitüsü'ne kütüphaneci olarak atanmasına karar verdi.

Ören Toplantısı (Ağustos 1978)

DİSK Yönetim, Yürütme, Denetleme Onur Kurulu ve DİSK Bölge Temsilcileri ile DİSK'e bağlı sendikaların Yürütme Kurulu 1-4 Ağustos 1978 tarihlerinde Genel-İş'in Ören'deki Artemis Tesislerinde ortak bir toplantı yaptı.[29] 1. Ören Toplantısı olarak anılan toplantı, 6. Genel Kurulda seçilen yeni yönetimin politikaları açısından kritik öneme sahipti.

Toplantı gündemi son derece geniş tutulmuştu: Örgüt içi sorunlar, dünyanın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar, bu koşullarda DİSK'e düşen görevler Ören Toplantısı'ndaki temel tartışma konuları oldu. Yürütme Kurulu, bu toplantıya geniş bir hazırlık içinde geldi. Dünyanın ve Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal koşullarını içeren bir raporun yanı sıra, ayrıca bu toplantıya Demokratik Platform önerisi, DİSK'in istemleri önerisi, "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri" adlı belgeyi de sundu. Yürütme Kurulu ayrıca Anatüzük gereği hazırlanan "Tek Tip Demokratik Tüzük" önerisini de ilk olarak bu toplantıya getirdi.[30]

Yürütme Kurulunun toplantıya sunduğu öneriler Ören'de ayrıntılarıyla tartışıldı ve kesin olarak sonuçlandırılmak üzere

[29] DİSK Ajansı, 5 Ağustos 1978.

[30] DİSK (1980), *DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul. Bundan böyle *DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu* olarak kaynak gösterilecektir.

METE SÖNMEZ: DİSK'TE 40 YIL

DİSK Örgütlenme Dairesi Müdürü

Ahmet Mete Sönmez 13 Nisan 1951'de Ağrı Karaköse'de doğdu. İlkokulu Erzurum'da okudu. Ortaokul öğrenimi için Ankara Cumhuriyet Okulu'na devam etti. Liseyi ise İstanbul'da Tarhan Koleji'nde okudu. Sönmez, 1968'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümüne başladı. Üniversite yıllarında Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda (FKF) faaliyet gösterdi. FKF'nin adını değiştirmesiyle Dev-Genç'te Başkanlık görevini yürüttü.

Sönmez, 1960'lı yılların sonlarında Kartal İşçi Birliği'nde de faaliyet gösterdi. Bu dönemde Kartal Bölgesi'nde işçi örgütlenmelerinde aktif olarak rol aldı. 1968-1970 arası Türkiye İşçi Partisi (TİP) Kadıköy İlçe Sekreterliği görevini yürüttü. 12 Mart döneminde Dev-Genç ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi'nde (THKP-C) Kartal'da yürütmüş olduğu işçi örgütlenmelerinden dolayı yargılandı ve üç yıl cezaevinde kaldı. Cezaevinden çıktıktan sonra kısa bir dönem Yeni Ortam gazetesinde işçi muhabirliği yaptı. Gazetede muhabirlik yaptığı dönemde aynı zamanda Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) Kartal İlçe Başkanlığı yaptı.

Sönmez'in ilk sendikal faaliyeti Kartal'da DİSK'e bağlı Maden-İş'in 4. Bölge'de yürüttüğü örgütlenme çalışmalarına katılması oldu. Maden-İş'in örgütlenme çalışmalarının yanı sıra DİSK üyesi olan Gıda-İş'in de çalışmalarında yer aldı. 1975'te DİSK/Tekstil'in Basın Yayın ve Eğitim Dairesinde çalışmaya başladı.

Sönmez, DİSK'in 1977'deki 6. Genel Kurulundan sonra DİSK Örgütlenme Daire Müdürü olarak DİSK'te çalışmaya başladı. DİSK'in 1 Mayıs kutlamaları, mitingleri ve çeşitli eylemlerinin örgütlenmesinde aktif görev aldı.

12 Eylül askeri darbesinde DİSK Yürütme Kurulu üyeleri, işyeri temsilcileri ve üyeleriyle birlikte yargılandı. Sönmez, yaklaşık 2,5 yıl Davutpaşa ve Metris cezaevlerinde kaldı. Cezaevinden çıktıktan sonra DİSK'te çalışmaya devam etti. Sönmez bu dönemde de DİSK'in çeşitli miting ve eylemlerini örgütledi. 1996'da Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin (ÖDP) kuruluşunda görev aldı.

Mete Sönmez 1978'den başlayarak DİSK'e yaklaşık 40 yıl boyunca emek verdi. Abdullah Baştürk, Kemal Nebioğlu, Rıdvan Budak, Vahdettin Karabay, Süleyman Çelebi, Erol Ekici, Kani Beko ve Arzu Çerkezoğlu'nun genel başkanlıkları dönemlerinde DİSK Örgütlenme Dairesinin çalışmalarını yürüttü. Bir kızı ve torunu olan Sönmez, 2018'de DİSK'ten ayrıldı.

Mete Sönmez.

Yönetim Kuruluna gönderildi. Bunlardan DİSK istemleri daha sonra Yönetim Kurulunun onayından geçerek yayımlandı, "Tek Tip Demokratik Tüzük" önerisi belli çalışmalardan sonra hayata geçirildi, *Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri* üye sendikaların yetkili kurullarında incelendikten ve eleştirileri alındıktan sonra DİSK Yönetim Kurulunda tartışıldı ve DİSK Yönetim Kurulunun 13-15 Şubat 1979 tarihinde yaptığı toplantıda oybirliğiyle kabul edildi. DİSK'i DİSK yapan bu ilkeler daha sonra bir kitapçık halinde DİSK üyelerine çok sayıda dağıtılmıştır.

GALİP CANER: "EN GÜZEL FOTOĞRAFLARI O ÇEKERDİ"

Can Kaya

DİSK'in zengin tarihinin ardında anonim bir emek birikimi vardır. DİSK uzmanları kendilerinden büyük bir şeyin parçası olduklarını bilir, o yüzden isimlerin arka planda kalması şaşırtıcı değildir. "DİSK'in fotoğrafçısı" Abdullah Galip Caner bu isimsiz emektarlardan biri. İnsanları ve olayları hatırlanabilir kılan fotoğrafları Galip çekmiş, ama kendisi hep vizörün arkasında kalmış.

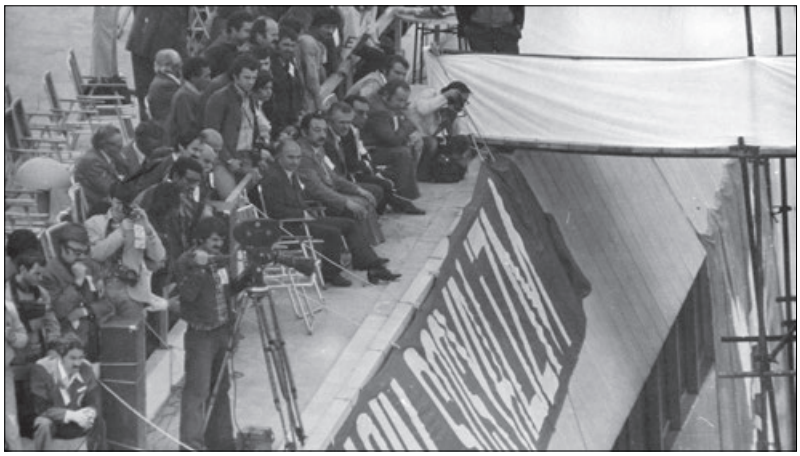

1 Mayıs kürsüsü Intercontinental Oteli balkonunda, 1 Mayıs 1978, İstanbul, DİSK Arşivi.

20 Mart 1978'de DİSK'te çalışmaya başlamış Galip. Darbenin ardından, 30 Mart 1981'de ayrılan yollar bir daha hiç kesişmemiş, adı hatırlanmamış. Zira Türkiye'nin yakın tarihine ait o büyüleyici karelerin yaratıcısının Galip olduğu bilinmemiş.

Galip'in adı yıllar sonra, 2019'da sanatçı Eda Emirdağ'ın çabalarıyla bir kez daha DİSK'in koridorlarında yankılandı. Galip'in ablalarının Emirdağ'a hediye ettiği bir fotoğraf makinesi ve peşi sıra gelen bir kutu fotoğraf, Galip'in hikayesini yeniden gün ışığına çıkardı.

Galip'in arşivinden geriye yalnızca bu kutu kalmış. İçinde çeşitli İstanbul fotoğrafları da var, Galip'in işçi kimliği de DİSK'in 6. Genel Kurul fotoğrafları da... Bir de tartışmalı 1 Mayıs 1979 İzmir mitingi fotoğrafları var örneğin, bir DİSK uzmanının o mitingi neden fotoğrafladığı sorusunu geride bırakan. Lakin kendisine soramıyoruz, zira Galip 6 Haziran 2000 tarihinde yaşamına son vermiş.

Dönemin DİSK uzmanlarından Fahri Aral, Galip için *"DİSK'in en güzel fotoğraflarını o çekerdi"* diyor. Ne yazık ki Galip'in arşivi zaman içinde kaybolmuş. Emirdağ'ın elindeki kutu son parça.

Peki ya Galip bir DİSK fotoğrafında yer aldı mı? Örneğin, DİSK önlüğü giydi mi? Bir vesikalık rehberliğinde DİSK Arşivi'nde Galip'in bulunduğu fotoğrafların peşine düşüyoruz; 1 Mayıs 1978 bizi yanıltmıyor.

Bir yıl önce onlarcası yitmiş Galip'in baktığı yerde. Sırtını ateş açılan otele vermiş Galip, Intercontinental'in balkonundan takip ediyor 1 Mayıs'ı. Galip başka bir objektife yakalanmış; biz Galip'in vizöründen gördüğüne talibiz. 1 Mayıs 1978'i Galip ile beraber izliyoruz.

Galip'in sırasında DİSK yöneticileri var, önünden de pankartlar yürüyor: "Nazan Ünaldı, 1958-1 Mayıs 1977", "Ömer Narman, 1942-1 Mayıs 1977" ve daha niceleri. Lüks otelin balkonunu çepeçevre "yaşasın sosyalizm" pankartı sarmış; Galip tam -m'nin üzerinde.

Taze DİSK'li, daha 2 ay olmuş DİSK'te çalışmaya başlayalı. 26'sında. Riskli bir iş Galip'in yaptığı. Daha 26'sında sırtında polis copu, yolunda polis takibi, ensesinde polis nefesi... Muhtemelen cesurdu Galip.

Galip deklanşöre her bastığında, bugün bu satırları yazacak olan meslektaşının avuçlarına bir tarih bıraktığının farkında değildi muhtemelen. Ciddi bir iş Galip'in yaptığı. Öyle ki iki yıl sonra birer birer çiğnemiş askerler çektiği kareleri. Kurtarabildiğini kurtarmış Galip.

Anonim bir iş Galip'in yaptığı. Şans eseri bir fotoğrafta yer almış; zira diğer tüm fotoğrafları o çekmiş. DİSK tarihinin —dolayısıyla Türkiye'deki sınıf mücadelesi tarihinin— isimsiz emektarlarından biri. 40 yıl aradan sonra, diğer tüm isimsiz emektarların şahsında, anısına saygıyla...

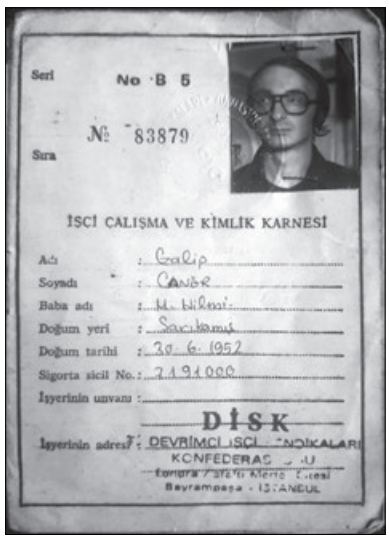

Galip Caner'in işçi kimliği.

BAŞTÜRK'ÜN ÖREN TOPLANTISI KONUŞMASI

Emperyalizme bağımlı bir ülke olan Türkiye, bu sistemin bunalımının getirdiği tüm sonuçları acı bir biçimde yaşamaktadır.

Yıllardır sürdürülen dışa bağımlı kapitalist kalkınma yolu ile, özellikle MC iktidarlarının 3 yıla yakın yönetimi ile birlikte ülke ekonomik açıdan tam bir iflâsın eşiğine getirilmiştir.

Böylesine bir ortamda oluşturulan CHP ağırlıklı hükümet, özellikle demokratik güçlerin muhalefeti sonunda iktidardan uzaklaşan MC ortaklarının giriştiği yada desteklediği faşist saldırılara karşı verdiği mücadelede gerektiğince etkili olamamıştır...

Bu dönemde de yine Türkiye'nin ekonomik darboğazdan kurtarılması için fedakârlık yapması beklenen işçi sınıfı olmuştur. Emekçi halkın çıkarlarına yönelik önlemler alacağı ve demokratik hak ve özgürlükleri genişleteceği sözü ile seçimlere giren ve bu anlamda DİSK'in de desteğini alan CHP iktidar olunca, bize göre koşulları son derece ağır bir anlaşma'yı işçi sınıfının önüne sürmüştür.

CHP'ni hükümet olmazdan önce ve ilkeli bir biçimde destekleyen ve bu ilkeleri kamuoyuna açıklayan DİSK, Türkiye'nin geçirmekte olduğu günlerin ve yeni hükümetin içinde bulunduğu güçlüklerin bilincinde olarak hükümetin halktan yana alacağı önlemleri ve işçi sınıfının DİSK'in istemlerinde yansıyan isteklerinin yerine getirilmesine yönelik çabalarını destekleyeceğini açıklamıştır.

Ancak DİSK işçi sınıfının kazanılmış haklarından en ufak bir ödün vermeyeceğini de sık sık hatırlatmıştır.

Bugünkü bunalımın sorumlusu işçi sınıfı ve diğer emekçiler değildir. Bu nedenle bunalımdan çıkış için işçi sınıfının fedakarlıkta bulunması beklenemez....

Sınıf uzlaşmacı TÜRK-İŞ işverenlerin üç dört yıl önce ileri sürdüğü birçok koşulu içeren "Toplumsal Anlaşma"yı rahatlıkla kabul etmiştir. Bu anlaşma gerçekte, birçok sarı sendikacı için bir cankurtaran simidi olmuştur...

DİSK Hükümet ile diyaloğun sürmesinde yarar görür. Ancak biz bu tür diyaloğları işçi sınıfının ve emekçi halkımızın mücadelesini geliştirme ve sınıf mücadelesini yeni boyutlara ulaştırma açısından değerlendiririz.

DİSK, demokratik sınıf ve kitle örgütü olmanın bilinci içinde, işçi sınıfının sendikal hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi yolunda girişeceği mücadeleyi daha önceden sınırlayan anlaşmaları, öneri nereden gelirse gelsin kabul etmez. DİSK'i işçi sınıfının gelecekteki çıkarları aleyhine ödün vermeye de kimse zorlayamaz.

Emperyalizmle bütünleşmiş tekelci kapitalistlerin sendikalarımıza karşı yoğun bir saldırıya geçtiği, faşist namluların sürekli olarak emekçiler üzerine ateş kustuğu sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinden sapılması için her türlü oyunun tezgahlandığı, sınıf uzlaşmacı TÜRK-İŞ ile sınıf sendikacılığını sürdüren DİSK'in birleşmesi gerektiği üzerine fetvaların verildiği, sınıf sendikacılığının sürdürmek isteyen sendikaların tasfiye edilmesi için her türlü çabaya girişildiği böylesine zorlu günlerde birlik üzerinde çok yoğun bir biçimde durmamız gerekmektedir.

Ancak şu kadarını söylemeliyim ki, birlik konusunda özellikle son bir yıl içinde yeterince başarılı olmadığımız açıktır. İşyerinde birliğe, işkolunda birliğe, tek bir konfederasyonda birliğe yönelik mücadelede önemli engeller ile karşı karşıyayız. Özellikle sendikaların kitle örgütü olma niteliğini unutarak sendikalarda yıkıcı bir fraksiyonculuk sürdürmek isteyen eğilimler bunların başında gelmektedir.

Gerçekte buradaki toplantımızın ana konusu birliktir. Birlik-eleştiri ve daha üst düzeyde birlik ilkesini hayata geçirip yapılan yanlışların üstesinden gelerek birliğimize yönelen saldırıları püskürtmek zorundayız.

Belli yanlışlar için özeleştirimizi yapmak, ancak yanlışlarını kabul etmeyerek sürekli aynı yanlışlarda direnenleri de işçi sınıf bilimi doğrultusunda doğru çizgiye çekmek için yoğun mücadele vermek zorundayız.

Kaynak: DİSK (1980), DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, İstanbul, ss.169-170.

1978 Ören Toplantısı Kararları, çoğaltma, DİSK Arşivi.

ÖREN KARARLARI

Ören Toplantısı'nda örgüt içi sorunlar, ekonomik ve siyasi sorunlar ele alınarak enine boyuna tartışılmıştır. Bu tarihi toplantıda Hükümet'le ilişkiler, Toplumsal Anlaşma, toplu işten çıkarmalar, işsizlik, pahalılık, DİSK içinde sendikal demokrasinin nasıl somutlanacağı, DİSK içinde birliğin nasıl pekiştirileceği, faşizme karşı verilecek mücadele üzerinde durulmuş ve oybirliğiyle alınan ortak kararlarda şu görüşlere yer verilmiştir:[31]

> Türkiye işçi sınıfının ve emekçi halkının önünde çok önemli sorunlar bulunmaktadır. Sorunların temelinde, emperyalist-kapitalist sisteme ekonomik, siyasi ve askeri bağımlılık yatmaktadır. DİSK işçi sınıfının ve emekçi halkın önündeki en önemli sorunların:
>
> • Faşizm tehlikesi,
>
> • Hükümetin ücret politikası, fiyat artışları ve pahalılık,
>
> • Yaygın işsizlik ve ek olarak da toplu işçi çıkarımı,
>
> • İşçilerin özgürce sendikalarını seçme hakkı, referandum,
>
> • Tarım ve orman kesiminde çalışanların iş yasası kapsamına alınması,
>
> • TCK'nun 141. ve 142. ve diğer anti-demokratik maddelerinin kaldırılması,
>
> • NATO, CENTO gibi askeri örgütlerden çıkılması, blok dışı kalınması olduğunu saptar ve bu sorunların çözümü için bütün gücüyle çalışacağını ilan eder.

TOPLUMSAL ANLAŞMA

Ören Toplantısı'nda ele alınan konulardan biri de Türk-İş ile Ecevit Hükümeti arasında imzalanan Toplumsal Anlaşma olmuştur. Toplantıda Toplumsal Anlaşma'ya ilişkin yapılan değerlendirme şöyledir:

> DİSK emekçi halk yararına önlemler alacağı ve demokratik hak ve özgürlükleri genişleteceği programıyla seçimlere giren CHP'yi ilkeli bir biçimde istemleri doğrultusunda desteklemiştir. Ancak CHP hükümete geldikten sonra koşulları son derece ağır bir anlaşmayı işçi sınıfının önüne sürmüştür.
>
> Anlaşma tüm karşı çıkışlara rağmen gerçek anlamda ücretlerin dondurulmasını getirmektedir. İşverenlerin toplu sözleşme düzeni ve ücretlere ilişkin olarak yıllar önce ortaya attıkları önerileri içeren bu anlaşma ile işçi sınıfının kazanılmış olan hakları işlemez hale gelmekte, toplu sözleşme ve grev hakkının askıya alınması amaçlanmaktadır.
>
> DİSK Yürütme Kurulu hükümet ile Türk-İş arasında imzalanan toplumsal anlaşmaya karşı çıkmıştır. Genişletilmiş toplantı üyeleri de bu tavrın doğru ve işçi sınıfının çıkarlarını koruyan bir tavır olduğunu kabul eder.
>
> Toplantı üyeleri CHP ağırlıklı iktidarlarla Konfederasyonumuzun ilişkilerinin günün koşullarına göre ve istemlerimiz doğrultusunda yürütülmesine karar vermiştir. DİSK ve hükümetin işçi ve emekçi halk yararına girişeceği her olumlu adımı destekleyecek işçi

[31] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK üyeleri bir yürüyüşte: "141-142'ye Hayır", DİSK Arşivi.

sınıfımızın ve emekçi halkımızın çıkarlarına ters düşebileceği karar ve uygulamalara karşı ise somut ve aktif mücadele verecektir.

Toplu İşçi Çıkarma, İşsizlik ve Pahalılık

Ören Toplantısı'nda ele alınan konulardan bir diğeri toplu işçi çıkarmalar ve işsizlik ve pahalılık hakkındaydı:

> Türkiye'nin en önemli sorunları arasında toplu işçi çıkarımı, işsizlik ve pahalılık yer almaktadır. Bu sorunlar bu ekonomik yapı ve ilişkiler zinciri içinde kalındıkça daha da devam edecektir.
>
> Açık işsiz sayısının 3 milyonun üzerinde olduğu Türkiye'de özellikle 1978'in ilk altı ayı içinde, başta madeni eşya, tekstil, lastik, yapı ve kimya sanayi olmak üzere bir çok üretim dalında emperyalizmin dayattığı çeşitli koşulların sonucu olarak yoğun bir biçimde işçi çıkarımı sürmektedir.
>
> Teknolojik gelişimin ve tekelleşmenin hızlanması sonucu hammadde, enerji, döviz ve talep yetersizliği gibi gerekçelerle başta devrimci sendikalarımızın en bilinçli işçileri olmak üzere 20 bine yakın işçi işten atılmıştır.
>
> İşsizliğe ve pahalılığa karşı sürdürülen mücadeleyi ekonomik demokratik mücadelenin bir parçası olarak gören toplantı üyeleri yoğunlaşan toplu işçi çıkarmaları, fiyat artışları, işsizlik ve pahalılığa karşı aktif ve kararlı bir mücadele verilmesini kararlaştırmıştır.

DİSK İçinde Birliğin Pekiştirilmesi

Ören Toplantısı'nda DİSK içinde birliğin pekiştirilmesi konusunda aşağıdaki ilkelere varılmıştır:

> a. Sendikaların sorunları kendi organları ve üyeleri tarafından çözümlenir. Çözümlenmeyen konuların görüşülüp kotarılacağı tek yer DİSK karar organlarıdır.

141 ve 142. Maddeler

765 sayılı ve 1926 tarihli mülga Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri bir sosyal sınıfın diğer bir sosyal sınıf üzerinde egemenliğini kurmayı amaçlayan örgüt kurmayı ve bunun propagandasını yasaklayıp cezai yaptırıma bağlıyordu. Bu maddeler 1930'larda faşist İtalyan ceza yasalarından alınmıştı. Daha çok komünist, sosyalist ve sol parti kurma yasağı anlamına geliyordu. Ancak 141 ve 142. maddeler sadece sol örgütlere karşı değil sendikal faaliyetlere ve çok sayıda aydın ve yazarın eserlerine karşı da yoğun biçimde uygulandı. Pek çok siyasi parti ve sendika 141 ve 142'ye aykırılıktan kapatılırken, çok sayıda sosyalist siyasetçi, sendikacı, aydın ve yazar 141-142 nedeniyle tutulandı, yargılandı, ceza aldı ve uzun yılar hapis yattı. 141 ve 142. maddeler 1991 yılında yürürlükten kaldırıldı.

b. Sendikaların iç işlerine karışmama ilkesi kabul edilir. DİSK'in ve üye sendikaların sınıf örgütü olma yanında kitle örgütü olması nedeniyle siyasi inançlarından dolayı kişi ve örgütlerin yönetimce dışlanmayacağı, yönetim, grup ve kişilerin bu ilkeyi dikkate alarak başkalarına veya yönetime kendi görüşlerini dayatmayacağını temel bir ilke olarak kabul eder.

Cephe Kararı ve Somut Mücadele Hedefleri

Toplantı üyeleri 6. Genel Kurulda alınan ''Cephe'' kararının hayata geçirilmesi amacıyla DİSK Yürütme Kurulunun bu kararın ışığında kısa zaman içinde cephenin kimlerden oluşacağını, cephenin hedefini saptayacak Demokratik Platform'un toplanmasına yönelik olarak DİSK Yönetim Kuruluna öneri getirmesini kararlaştırılmıştır.

Toplantıya katılan üyeler son olarak yukarıdaki görüşlerin ışığında kısa dönemde özellikle şu istemlerin hayata geçirilmesi için yoğun ve aktif mücadele verilmesini kararlaştırmışlardır:

Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan 141 ve 142. Maddeleri ve diğer anti-demokratik hükümleri kaldırılmalıdır.

Lokavt yasaklanmalı, sınırsız grev hakkı tanınmalıdır.

Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası ve İş Yasası başta olmak üzere çalışma hayatını ilgilendiren tüm yasalar ve yönetmeliklerdeki anti-demokratik hükümler kaldırılmalıdır.

Haftalık çalışma süresi 5 güne indirilmelidir.

Çalışanlar arasında işçi memur gibi yapay ayrımlar kaldırılmalı ve tüm çalışanlara grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklar tanınmalıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda etkin ve kalıcı önlemler alınmalıdır.

Demokratik örgütler üzerindeki baskılara son verilmeli, faşist yuvalar dağıtılmalı, can güvenliği, eğitim ve öğretim özgürlüğü sağlanmalıdır.

Toplumsal Anlaşma ve DİSK

1970'lerin çalışma ilişkileri açısından ilginç gelişmelerinden biri Batı Avrupa ülkelerinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygın örnekleri görülen merkezî ekonomik ve toplumsal anlaşmaların bir benzerinin Türkiye'de gerçekleşmesidir. Toplumsal anlaşmalara ilişkin ülkemizdeki ilk ve tek örnek 20 Temmuz 1978 tarihli Toplumsal Anlaşma belgesidir. Batı Avrupa'da demokratik korporatizm örneği olarak bilinen anlaşmaların sınırlı bir örneği, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ile Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç arasında Toplumsal Anlaşma adıyla yapıldı ve 7 Eylül 1979'a kadar 14 ay yürürlükte kaldı.

1978'de imzalanan Toplumsal Anlaşma sadece kamu kesimini kapsıyordu. Kamu kesiminde işçi işveren ilişkilerini düzenleyerek sağlıklı ve barışçı bir çalışma yaşamının oluşturulması anlaşmanın görünen/gösterilmek istenen temel amacıydı. Bu çerçevede taraflar, ücret politikası, toplu pazarlık, iş hukuku ve yönetime katılma konusunda ayrıntılı hükümler üzerinde anlaşmaya vardılar. Toplumsal Anlaşma ayrıca toplu pazarlık ve sözleşme yapacak sendikanın belirlenmesinde (ihtilaflı durumlarda) referandum ilkesinin yasalaşması için çalışma yapılmasını da öngörüyordu. Nitekim bu yönde bir taslak da hazırlandı. Ancak yasalaşamadı. Toplumsal Anlaşma ile 1475 sayılı İş Kanunu'nun 13, 17 ve 24. maddelerinde değişikliğe

gidilerek iş güvencesinin sağlanması bir diğer hedefti. Ancak DİSK'in taraf olmadığı bu anlaşma 14 ay süreyle uygulandı. Türk-İş, Hükümet'in vaatlerini yerini getirmediğini belirterek Toplumsal Anlaşma'dan çekildi.[32] Talas, Toplumsal Anlaşma'yı, toplumsal yaşamın son derece ağır ve bunalımlı bir döneminin ürünü olarak değerlendirmekte ve kamu kesiminde örgütlü işçilerden Hükümet'e sosyal ve siyasal bir destek amacını güttüğünü vurgulamaktadır.[33]

Türk İş - Hükümet anlaşması imzalandı

Müdürü Özkın: "Polis halkla kdirde halka hizmet edebilir,,

Cumhuriyet, 21 Temmuz 1978.

DİSK Toplumsal Anlaşma'ya Karşı

DİSK Toplumsal Anlaşma'ya katılmamış ve şiddetle eleştirerek, anlaşmayı işçi ücretlerini dondurmayı ve bunalımın yükünü işçi ve emekçilere yıkmayı amaçlayan bir belge olarak nitelemiştir. DİSK daha ilk günden itibaren Toplumsal Anlaşma'nın bir uzlaşmacılık olduğunu vurgulayarak bu tür anlaşmalara kesinlikle karşı olduğunu açıklamıştır. DİSK, Toplumsal Anlaşma'ya karşı çıkışını şöyle gerekçelendirmiştir.[34]

> Sınıflı toplumların tarihi, sınıfların mücadelelerinin de tarihidir. (...) İşçi sınıfı üretim araçlarının özel mülkiyetini elinde bulunduran kapitalist sınıfa karşı giriştiği mücadelede çeşitli yöntemler denemiş (...)
>
> Kapitalist sınıf da işçi sınıfının mücadelesini karşılayabilmek ve giderek bu mücadeleyi bertaraf edebilmek için her yolu denemiştir (...)
>
> Genellikle burjuvazi kitleler üzerindeki baskısını sürdürmek için başlıca iki yönteme başvurur (...) Bunlardan ilki baskı ve şiddet yöntemidir (...)
>
> İkincisi ise 'daha ustaca' olan ve bir takım küçük ödünlere ve reformlara dayanan yöntemdir ki, burjuvazi bunu uygulamaya geçtiği zamanlar işçi sınıfı içindeki uzlaşmacıları, reformistleri, sınıf mücadelesini inkâr edenleri seçer onlarla işbirliği yapar (...)
>
> Çok açık bir gerçektir ki, sömürünün varolduğu, sınıf mücadelesinin keskinleştiği sınıflı bir toplumda 'çalışma barışı', 'toplumsal barış' diye bir şey söz konusu olmaz. Üretim araçlarının bir avuç azınlığın elinde olduğu Türkiye'de 'çalışma barışı'nı önermek, kapitalistlerin çıkarlarını savunmaktır.
>
> İşte DİSK Toplumsal Anlaşma'ya karşı çıkarken en başta bu temel düşünceye karşı çıkmış ve sınıfsal tavrını net bir biçimde ortaya koymuştur.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar 21 Temmuz 1978 tarihinde düzenlediği basın toplantısında Toplumsal Anlaşma'yı eleştirerek, *"DİSK, sömürünün olduğu yerde çalışma barışının olamayacağını bilir ve bu tür anlaşmalara bu gözle bakar"* görüşünü dile getirmiştir. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar 15-18 Eylül 1978 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Tanıtma ve Danışma Toplantılarında şöyle demiştir:[35]

[32] Meryem Koray ve Aziz Çelik (2007), *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sosyal Diyalog*, Ankara: Belediye-İş Sendikası Yayını.

[33] Cahit Talas (1982), Bir Toplumsal Politika Belgesinin Yorumu Toplumsal Anlaşma, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s. 14.

[34] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, ss. 158-165.

[35] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, ss. 163-165

Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 44, Ağustos 1978.

Koşullar ne olursa olsun sınıf mücadelesini temel alan DİSK, bu mücadeleden en küçük ödün vermeyi kabul etmez. DİSK sömürünün olduğu yerde barışın olmayacağına inanır. Bunun adı 'Çalışma Barışı', 'Toplumsal Barış' da olsa barış olmaz. DİSK sömürünün yalnızca sonuçlarıyla değil nedenleriyle de mücadele etmeyi görev kabul etmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit aynı gün yaptığı açıklamada, *"Toplumsal anlaşmanın dışında kalan sendikalara daha iyi ekonomik şartlar sağlanamaz. Anlaşma kamu kesiminde Türk-İş dışındaki sendikaları da etkileyecektir, bazı güçlüklerle karşılaşacaklardır. Buna gerek kalmadan DİSK'le diyalogu sürdürmek istiyoruz"* demiştir. Ecevit'in açıklamasındaki "bazı güçlüklerle karşılaşacaklardır" vurgusu DİSK'e dönük örtülü bir gözdağı olarak da okunabilir. Ancak Hükümet'in Türk-İş ile imzaladığı Toplumsal Anlaşma'ya rağmen DİSK ile diyalogu sürdürmekte kararlı olduğu görülmektedir. Nitekim Devlet Bakanı Hikmet Çetin 23 Temmuz 1978 tarihinde Ankara'da yaptığı bir açıklamada, Türk-İş'le yapılan Toplumsal Anlaşma'nın DİSK'le de yapılması için gereken çalışmanın yapılacağını söyleyerek, *"Anlaşma olmasa da DİSK'le diyalogu sürdüreceğiz"* dedi.[36]

Ören'de toplanan DİSK'in Başkanlar Kurulunda 1 Ağustos 1978 tarihinde bir konuşma yapan Genel Başkan Abdullah Baştürk, *"bu anlaşma gerçekte birçok sarı sendikacı için bir cankurtaran simidi olmuştur"* ifadesiyle Toplumsal Anlaşma'yı ağır bir üslupla eleştirmiştir.[37] DİSK'in Ören toplantısında, DİSK yönetiminin Toplumsal Anlaşma'ya ilişkin tutumu onaylanmış ve CHP ağırlıklı siyasi iktidarla DİSK'in ilişkilerinin günün koşullarına göre ve DİSK'in istemleri doğrultusunda yürütülmesine karar verilmiştir.[38]

Toplumsal Anlaşma işveren örgütlerince ihtiyatla karşılanmıştır. MESS Genel Sekreteri İlhan Lök Toplumsal Anlaşma ile ilgili olarak 21 Temmuz 1978 tarihinde yaptığı açıklamada, *"Anlaşmanın en önemli yanı ülkemizde toplu sözleşme keşmekeşinin, hükümet ve işçi kanadı tarafından da saptanmış olması ve buna bir yön verilmek ihtiyacının duyulmuş olmasıdır"* değerlendirmesini yaparken, Başbakan Ecevit *"Toplumsal Anlaşmaya gereksinim duyan özel sektör önce aralarında anlaşmalı"* demiştir.[39] Ancak daha sonraki dönemde işveren örgütleri Toplumsal Anlaşma'yı sert biçimde eleştirmiştir. TİSK Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu 8 Eylül 1979'da bir açıklama yaparak *"Türk-İş ile hükümet*

[36] Koray ve Çelik (2007).

[37] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, s 170.

[38] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, s 172.

[39] Ayın Tarihi, Ağustos 1978. http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/Ayintarihi.htm

TOPLUMSAL ANLAŞMA

Ankara: 20 Temmuz 1978

TOPLUMSAL ANLAŞMA

Hükümet adına Başbakan Bülent Ecevit'le Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına Genel Başkan Halil Tunç arasında yapılan görüşmeler ve ortak çalışmalar sonucunda,

Demokratik çalışma yaşamının, demokrasiyi ve ekonomiyi güçlendirecek, kalkınmayı sağlıklı ve dengeli olarak hızlandıracak, refahı toplumun tüm kesimlerine yayacak ve hakça bir düzeni gerçekleştirecek yönde gelişmesini güvence altına almak amacıyla,

Bir TOPLUMSAL ANLAŞMA'ya varılmıştır.

Bu Toplumsal Anlaşma, Cumhuriyet Anayasası çerçevesinde ve bundan onbeş yıl önce gerçekleşen ileri ve demokratik işçi hakları doğrultusunda uygulanacaktır. İşçi haklarının uygulamadaki aksaklıklarını giderici çalışmalar birlikte yapılacaktır.

Türk-İş'e bağlı kuruluşlarla kamu kesimi kuruluşları arasındaki toplu sözleşmelerin bu Toplumsal Anlaşmaya uygunluğu birlikte gözetilecektir.

Dengesiz gelişmenin, düzensiz sınaîleşmenin, sağlıksız ve hızlı kentleşmenin doğurduğu sorunlar, son yıllarda Türkiye'yi, Cumhuriyet Tarihinin en ağır ekonomik ve toplumsal bunalımlarına sürüklemiştir.

Hükümetle Türk-iş ve genel olarak demokratik Türk İşçi Hareketi, Anayasa dışı eğilimlerin, yasa dışı eylemlerin ve toplumda barışı ve huzuru bozucu davranışların her zaman ve ayrım gözetmeksizin, karşısında durum almışlardır ve alacaklardır.

Böyle bir tutumu paylaşan bir Hükümetle işçi kuruluşu arasındaki işbirliği ve dayanışma, çalışma barışına olduğu kadar genel anlamda toplum barışına da büyük katkıda bulunacaktır.

Hükümet'le Türk-İş,

İşsizliği hızla azaltıcı bir ekonomik atılım dönemine girilmedikçe ve başta köylüler olmak üzere tüm halkın gelişme nimetlerinden hakça yararlanması sağlanmadıkça, toplu sözleşmelerle yalnız işçilere tanınacak maddi olanakların işçilere de mutluluk getirmeyeceğinde;

Sağlıklı bir gelişme sürecine girilmedikçe ve gelirlerle fiyatlar arasında refah artışını yaygın ve sürekli kılıcı bir denge sağlanmadıkça işçi ücretlerindeki artışın gerçeklik taşıyamayacağında;

Verimlilik ve üretim arttırılmadıkça ve ulusal sanayinin dışa bağımlılığı azaltılmadıkça dış ödemeler darboğazından kurtulma olanağı bulunamayacağında;

Kamu kesimindeki işletmeler verimli çalışır ve kaynak yaratır duruma getirilmedikçe ekonomik sorunlarımızın çözülemeyeceğinde ve işçilerin yönetime ve

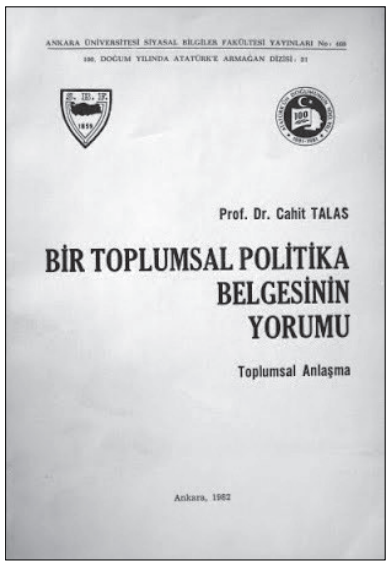
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI No: 468

100. DOĞUM YILINDA ATATÜRK'E ARMAĞAN DİZİSİ: 21

Prof. Dr. Cahit TALAS

BİR TOPLUMSAL POLİTİKA BELGESİNİN YORUMU

Toplumsal Anlaşma

Ankara, 1982

Cahit Talas'ın Toplumsal Anlaşmaya ilişkin kitabı.

sorumluluğa katılmadan da bu işletmelerin sağlıklı bir duruma gelemeyeceğinde, birleşmektedirler.

Hükümetle Türk-İş, özel kesimde sağlıklı işçi-işveren ilişkileri kurulmasını ve aşırı kâr heveslerinden ve alışkanlığından kurtulmanın da topluma huzur getirici refahı yaygınlaştırıcı, gelişmeyi hızlandırıcı bir demokratik gelir-fiyat politikası bakımından zorunlu olduğu görüşündedirler.

Sosyal adaleti toplumun tümünü kapsıyacak biçimde yaygınlaştırmanın yalnızca toplu sözleşmelerle gerçekleşemeyeceğini gözönünde tutan Hükümet ve Türk-İş yatırıma ayrılabilir kaynakları arttıran hakça bir vergi düzenini, bu yönde en etkin araçlardan biri olarak değerlendirmektedirler. Vergi yasalarında bu amaçla yapılacak ve özellikle dar gelirliler üzerindeki vergi yükünü

azaltacak değişiklikleri Türk-İş bütün gücüyle destekleyecektir.

Aynı anlayışla Türk-İş, fiyat artışlarının kısılması çabalarında da Hükümete yardımcı olacaktır.

Öte yandan Hükümet, çalışanların haklarını yaygınlaştırma amacıyla, işçi-memur ayrımının saptanması ve tarım İşçilerinin haklarının yasal bir düzenlemeye bağlanması yönündeki çalışmaları hızlandıracaktır.

Ekonomik ve toplumsal bunalımlar ve demokratik rejime yönelen tehlikeler karşısında çözüm ararken, bazı çevreler, ekonomik yapıdaki çarpıklıkları ve toplumdaki adaletsizlikleri görmezlikten gelip, işçi haklarının kısılması ya da bir süre askıya alınması gibi yanlış ve sakıncalı görüş ve eğilimlere yönelmektedirler. Bu tür görüş ve eğilimlerin, bunalımları ve demokrasiye yönelen tehlikeleri ağırlaştırmaktan başka bir sonuç veremeyeceğine inanan Hükümet ve Türk-İş, vardıkları TOPLUMSAL ANLAŞMA ile demokratik işçi haklarını koruyup geliştirmenin ve demokrasimizin de güvence altına alınmış olacağı kanısındadırlar.

Ekonomik ve toplumsal sorunların sağlıklı çözümüne yönelik önlemlerin gerçekleşmesinde ve etkinleşmesinde demokratik işçi hareketinin katkısının önemli bir etken olacağını bilen Türk-İş, bu anlayış içinde, Hükümetle ilişkilerini daha ileri boyutlarda sürdürerek güçlendirmeye, hakça ekonomik kalkınmaya ve demokratik gelişime yönelik ortak bir işbirliği programını destekleme kararındadır.

Demokratik süreç ve toplumsal adalet içinde gelişmeyi hızlandırıp sürdürebilen ve toplum barışını ve huzurunu gerçekleştirebilen bütün ülkelerde Hükümetlerin bunu demokratik işçi hareketi ile ve bu hareketin temsilcisi olan sendika kuruluşları ile yakın bir işbirliği ve dayanışma kurarak sağlayabildiklerini göz önünde tutan Cumhuriyet Hükümeti de bu yönde bir işbirliğini ve dayanışmayı en ileri ölçüde gerçekleştirmeye hazırdır ve isteklidir ve ülkemizdeki demokratik işçi hareketi yöneticilerini böyle bir anlayışın bilinci içinde görmekten mutludur. Hükümet, bunu, Türk Ulusu ve Türk işçisi açısından kıvanç verici ve demokratik gelişmemizin geleceğine güvenle bakılabilmesini sağlayıcı bir önemli olgu olarak değerlendirmektedir.

Söz konusu işbirliğinin özellikle kamu kuruluşlarında kısa sürede somutlaştırılması bakımından düşün birliğine ve aşağıdaki konularda ilke anlaşmasına varılmıştır.

Yalnızca ekonomik savaşıma ağırlık veren sendikacılık, ülkemizin ekonomik ve sosyal koşulları yönünden hızla bir çıkmaza yönelmekte, bu çıkmazın bugün var olan emekçi hakları bakımından kamuoyunu olumsuz biçimde etkilemeye, başladığı görülmektedir. Bu nedenle ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum göz önünde tutularak, kamu kesimiyle yapılan toplu iş sözleşmelerinde toplam ücret zamları, işçinin satın alma gücünü geriye götürmemek üzere, 1976 toplam işçi gelir düzeyi ile toplu sözleşme yürürlük süresindeki fiyat artışları ve kuruluştaki istihdam artışı da dikkate alınarak bulunacak gelir düzeyinde tutulacaktır. Toplu pazarlıklarda ücretler, sosyal yardımlar vb. konular bu kurala göre saptanacaktır.

Ekonomik ve toplumsal yardımların asgari normlarını saptamak için Hükümetle sendika üst kuruluşlarının yetkili uzmanlarından oluşturulacak bir teknik komite bu konudaki çalışmaları en kısa süre içerisinde sonuçlandıracaktır.

Ücretlerin saptanmalarında işin niteliği ve meslek bilgi ve becerisi gözönünde tutulacaktır.

Kamu kesiminde işçilerin ve öteki çalışanların üretim, yatırım ve yönetim kararlarına katılmalarını öngören bir katılım modeli hazırlanacaktır. Bu modelin ilkeleri teknisyenlerce en kısa sürede hazırlanıp kesin karar için sunulacaktır,

Kamu kuruluşlarında üretimin etkinliğini ve artışını, bunun yanısıra yöneticinin yönetimdeki etkinliğini engelleyici nitelikteki maddeler toplu sözleşmelere konmıyacaktır, daha önce toplu sözleşmelere konulmuş bu nitelikteki maddeler de işletilmiyecektir. (Bu bölümde sözü edilen maddeler akçalı hükümleri içeren maddeler olmayıp, özellikle emek kullanımı ve istihdama ilişkin maddelerdir.) Kuruluşları kendi bünyeleri içinde işçi ve işveren

temsilcilerinin oluşturacakları komisyonla değinilen bu maddeleri saptayarak, bunlara yönelik önerileri oluşturacaklardır. Bu kural gözönünde tutulmak koşuluyla işçilerin yönetime ve sorumluluğa katılmaların verimlilik ve kâr artışına da hız katıcı ve demokrasimize yeni bir boyut kazandıracak yönde düzenlemek ve sağlamak üzere ortak çalışmalar yapılacaktır.

Kamu kesimindeki kuruluşlar toplu sözleşmelerini bağlamada karşılaştıkları, özellikle bilgi akımını içeren sorunları çözmeye yönelik ortak bir birim kuracaklar ve bugüne değin bu amaçla ilişkide bulundukları özel kuruluşlarla ilişkililerini keseceklerdir.

Öte yandan, çalışma yasalarındaki eksikliklerin ve yürümeyen veya uygulama açısından güçlük çıkaran kuralların daha önce değinilen teknik komisyon aracılığıyla saptanarak kısa sürede yeniden düzenlenmesi için gerekli işbirliği yapılacaktır. Bu açıdan özellikle şu konular üzerinde durulmasında düşün birliğine varılmıştır:

İş yasasının 13, 17 ve 24 üncü maddeleri toplum gereklerine uygun biçimde ve çalışanların hakları doğrultusunda yeniden düzenlenecektir.

Toplu pazarlık ve sözleşme yapacak sendikanın belirlenmesinde (ihtilâf durumlarda) referandum ilkesini, sendikal yarışmada sorumsuzluğa yol açmıyacak ve işçilere zarar vermiyecek yönde yasalaştırmak üzere gereken çalışmalar yapılacaktır.

Toplu sözleşme ve grev hakları, Anayasa çerçevesinde, toplumsal gereksinimlere ve demokratik gelişimin gereklerine daha uygun biçime getirilmek üzere gözden geçirilip belirlenecektir.

Ekonomik kalkınmanın ve demokratik gelişimin gerçekleştirilmesine yönelik iş birliğinin ve Hükümetle başlıca işçi kuruluşları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla sürekli bir komisyonunun kurulması kararlaştırılmıştır. Tarafların seçeceği yöneticilerden oluşan bu komisyon Başbakanın sorumlu kılacağı bir Devlet Bakanı ile birlikte çalışmalarını sürdürecektir. Bu çalışmalarda oluşturulan kararlar Başbakanla Konfederasyon Genel Başkanına sunulacaktır.

Kalkınma Planı Stratejisinin, planların ve yıllık programların hazırlanışı, ekonomik ve sosyal politikalarla fiyat ve gelir politikalarının saptanıp izlenmesi, fiyatların denetimi ve fiyat—gelir dengesinin sağlıklı ekonomik kalkınmayı hızlandıracak ve refahı arttırıp yaygınlaştıracak biçimde korunması, İstihdam olanaklarının arttırılması, verimliliğin yükseltilmesi gibi temel sorunlar demokratik işçi hareketiyle birlikte sürekli biçimde ele alınacaktır.

Toplu Sözleşme düzeninin tek yanlı müdahalelerle yönlendirilemeyeceği açıktır. İşçilerimizin övgü ile belirtilmek gereken bu konudaki duyarlılığı da gözönünde tutularak, ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde sendikaların müzakere bağımsızlığı korunacaktır.

Hükümetle Türk-İş, daha sonraki toplu sözleşme dönemi ile ilgili olarak da ayrıca aşağıdaki ilkeler üzerinde görüş birliğine varmışlardır:

Hükümetin toplumsal politikası sonucu mal ve hizmet fiyatları ekonomik gereklerin altında tutulan ya da yapıları gereği toplumsal hizmet niteliğinde olan kuruluşlar dışında toplu sözleşmeler için, kuruluşlar, Hükümetten maddi yardım isteme, yerine kendi olanaklarını en verimli biçimde değerlendireceklerdir.

Ekonomik ve toplumsal yaşamda yönetime ve sorumluluğa katılmanın gereği olarak işçiler, kamu kesimi işletmelerinin yıllık programlarında yer alan yatırımlar gerçekleştirilmesine gerekli katkıyı yapacaklardır ve buna özen göstereceklerdir.

Kamu kesimi işletmelerinde işyeri ve işletme düzeyinde de yönetime ve sorumluluğa etkin biçimde katılmayı sağlayan -ancak yönetim etkinliğini ve disiplinini bozmayan- bir düzen kurulacaktır. Yönetime katılma yetkisi ile sorumluluk birlikte gerçekleştirilecektir.

Yatırım hedeflerinin yerine getirilmesinden sonra doğacak kârın belirli bir bölümünün işçi payı olarak yatırıma katılma biçiminde kullanılmasını sağlamak üzere gerekli önlemler alınacaktır.

Gerekli uyumu sağlamak üzere tüm kamu kesimi için bir çerçeve anlaşması yapılmasına gidilecektir.

Kamu kesiminde ücretler arası denge için gerekirse bir fonun oluşturulması sağlanacaktır.

Bir dönem içinde işyeri ve işkolu esasına göre ayrı ayrı toplu sözleşmeler yapılmaması, bunun kaçınılmaz olabileceği durumlarda da ek yarar sağlanmaması yoluna gidilecektir.

Geçmiş yıllardaki uygulama dikkate alınarak sendikaların ilk isteklerini makul bir düzeyde başlatmaları sağlanacaktır.

Belirli bir yer ya da işletmedeki işçi fazlasını mesleğine uygun başka alanlara aktarmak için kolaylık sağlanacak ve toplu sözleşmelere bunu önleyici veya genellikle yönetim etkinliğini bozucu yönde girmiş hükümler ayıklanacaktır.

Sosyal yardımlarda bütünlük ve bunların toplam gelir içinde hesaplanması temel kural olacaktır.

Bu TOPLUMSAL ANLAŞMA'daki ilkelerin ve kuralların, işçi ücretlerini dondurma veya işçilerin ulusal refah artışından haklarını alabilmelerini engelleme gibi bir amacı olmadığı, ancak ülke ekonomisi gerçekleriyle bağdaşmıyan aşırı istekleri adaletli biçimde önlerken işçi kesiminin kendi içinde de denge ve adalet sağlamayı amaçladığı açıktır.

Hükümet, işçilerin sendika seçme özgürlüğünü engelleyici davranışlardan tüm kamu kuruluşlarının kaçınmasını, demokratik çalışma anlayışının kesin gereği saydığı gibi, bu Anlaşmanın, işçi kuruluşları arasında haksız rekabete yol açmamasına da özen gösterecektir.

Başbakan Bülent Ecevit ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Halil Tunç, bu TOPLUMSAL ANLAŞMA'nın, Türk demokrasisinde, demokratik çalışma yaşamında, hakça gelişme yolunda ve toplum barışının güvence altına alınmasında önemli bir aşama olacağı inancındadırlar: ve bu anlaşmaya temel olan demokratik ve yapıcı anlayışın ve ilkelerin çalışma yaşamımızda etkinliği olan tüm kuruluşlarca ve kesimlerce benimsenmesi dileğinde birleşmektedirler.

Kaynak: Cahit Talas (1982), Bir Toplumsal Politika Belgesinin Yorumu Toplumsal Anlaşma, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

arasında geçtiğimiz yıl imzalanan toplumsal anlaşmanın askıya alınması kararını olumlu karşıladıklarını'' belirtmiş ve *''... anlaşmanın baştan noksan ve ölü olarak doğduğunu ve bazı ilkelerine uyulmadığını''* öne sürmüştür.

20 Ağustos 1979'da Başbakan Bülent Ecevit ile Türk-İş Heyeti arasındaki Toplumsal Anlaşma'ya ilişkin yapılan görüşmelerin ardından Ecevit, *''Bazı işyerlerinde toplumsal anlaşmada belirtilen ölçülerin ötesine geçildiğini, bu durumun Türk-İş kadar Hükümet'i de üzdüğünü''* söyledi. Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier de *''Toplumsal Anlaşma'ya hükümetin bazı kanatları riayet etmemiştir''* değerlendirmesini yapmıştır. Türk-İş Yönetim Kurulunun Rize'de çalışmalarını sürdürdüğü 12. dönem toplantısı sonunda, Toplumsal Anlaşma'nın aksayan yanlarının düzeltilmesi için bağlayıcı kurallarının askıya alınmasının kararlaştırıldığı açıklandı.[40]

Toplumsal Anlaşma'nın başarısız olmasında çok sayıda faktör etkili olmuştur. Anlaşmaya taraf olan Hükümet'in yapısı ve kısa ömürlü oluşu, yeni bir Hükümet'in göreve gelmesi, sendikal hareketin bölünmüş ve rekabetçi yapısı, Türk-İş'in anlaşmayı üye sendikalara benimsetmede yaşadığı zorluk bunlar arasında sayılabilir.

[40] Koray ve Çelik (2007).

DİSK'TE ÖRGÜTSEL GELİŞMELER (1978–1980)

AZİZ ÇELİK

1978–1980 döneminde DİSK'in büyümesi devam etti. Daha önce üyelik başvurusu kabul edilmeyen sendikalar ile üyeliği düşen bazı sendikalar bu dönemde DİSK üyesi oldu. Aynı işkolunda faaliyet gösteren sendikaların birleştirilme çalışmaları bu dönemde de devam etti. Kimi sendikalarda yaşanan örgütsel sorunlar nedeniyle bu sendikaların genel kurullarının toplanmasına karar verildi. Aralarında DİSK'in kurucu sendikası olan Maden-İş'in de bulunduğu dört sendikanın ve bu sendikaların bazı yöneticilerinin disiplinsizlik ve Anatüzük hükümlerini çiğnedikleri gerekçesiyle DİSK'ten geçici ihracı bu dönemde yaşanan en önemli örgütsel tartışma oldu. TÖB-DER'in onur üyeliğine kabul edilmesi ve *Tek Tip Demokratik Tüzük*'ün hazırlanarak uygulanmaya başlanması dönemin diğer önemli örgütsel gelişmeler olarak ele alınabilir.

DİSK'E KATILMALAR

6. Genel Kurul sonrası dönemde DİSK, önemli örgüt içi sorunlar ve tartışmalar yaşamıştır. Öte yandan şiddetlenen iktisadi ve siyasal bunalım DİSK'in çalışmalarını olumsuz etkilemiştir. Ancak bu koşullara rağmen DİSK, nicel ve nitel gelişmesini ve büyümesini sürdürebilmiştir. Bir yandan üye sendikalar işkollarında sürdürdükleri örgütlenme çalışmaları ile üye sayılarını arttırırlarken, öte yandan değişik işkollarından, bağımsız sendikalar DİSK bünyesine katılmıştır. 6. Genel Kuruldan sonra DİSK'e başvurarak üyelikleri onaylanan sendikalar aşağıda ele alınmaktadır.

Selçuk Demirel tarafından çizilen Yeraltı Maden-İş amblemi.

YERALTI MADEN-İŞ

Yeraltı Maden-İş (Yeraltı ve Yerüstü Devrimci Maden İşçileri Sendikası) madencilik işkolunda faaliyet göstermek üzere 20 Temmuz 1975'te kuruldu. Sendika 2 Ağustos 1976 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı ancak ilk başvurusu önceki yönetim tarafından reddedildi. DİSK'in yeni seçilen Yönetim

Limter-İş Genel Kurulu.

Sosyal-İş üyeleri Antbirlik direnişi sırasında, DİSK Arşivi.

Kurulu 14-15 Şubat 1978 tarihli toplantısında Yeraltı Maden-İş'in üyeliğinin kabulüne oybirliği ile karar verdi.

LİMTER-İŞ

17 Eylül 1976'da kurulan Limter-İş (Liman Tersane Gemi Yapım Onarım İşçileri Sendikası) 22-23-24 Ağustos 1978 tarihinde toplanan DİSK Yönetim Kurulu kararı ile üyeliğe kabul edildi. Sendikanın daha önce üyelik başvurusu yapıp yapmadığına dair bir kayda rastlanmadı.

SOSYAL-İŞ

Daha önce DİSK üyesi iken. 6. Genel Kurul öncesinde tartışmalı birleşme süreci sonucunda DİSK üyeliği düşürülen Sosyal-İş sendikasının yeniden DİSK üyeliğine başvurusu üzerine, DİSK Yönetim Kurulunca oluşturulan Komisyon tarafından verilen rapor üzerine 22 Ağustos 1978 tarihinde Sosyal-İş tekrar DİSK üyeliğine kabul edildi.

FINDIK-İŞ

Türkiye Fındık Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliği Mensupları Sendikası (Fındık-İş) 20 Mayıs 1969'da kuruldu. 31 Mayıs 1978 tarihindeki Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı alan Fındık-İş, 22-23-24 Ağustos 1978 tarihinde toplanan DİSK Yönetim Kurulunda Celal Küçük'ün çekimser oyu ile DİSK üyeliğine kabul edildi.

DEVRİMCİ YAPI-İŞ

Devrimci Yapı İşçileri Sendikası (Devrimci Yapı-İş) 17 Ocak 1970'te kuruldu. Daha önce DİSK üyeliğinden düşen ancak 14 Nisan 1978 tarihli Genel Kurulunda yeniden DİSK üyeliğine karar alan Devrimci Yapı-İş, 22-23-24 Ağustos 1978 tarihinde toplanan DİSK Yönetim Kurulunda üyeliğe kabul edildi.

1977'de sinema sanatçıları tarafından gerçekleştirilen İstanbul-Ankara yürüyüşü, Kocaeli'de yapılan karşılama. Soldan sağa: Nurettin Çavdargil, Tayyar Elmas (Maden-İş), Yavuz Özkan (yönetmen), Tarık Akan, Hale Soygazi, Erol Köse (İzmit Belediye Başkanı).

SİNE-SEN

5 Ocak 1978 tarihinde kurulan Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası (Sine-Sen) aynı işkolunda bulunan Türkiye Film İşçileri Sendikası'nın (TFİS) da DİSK'e katılma kararı alması üzerine, bu iki sendikanın birleştirilmesi yoluna gidildi. TFİS, Sine-Sen'e katıldıktan sonra 20 Şubat 1979 tarihinde Sine-Sen'in DİSK üyeliğine kabulüne karar verildi.

TAPER-İŞ

TARİŞ işyerlerinde 21 no.lu işkolunda kurulu İzmir İncir, Üzüm Pamuk ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ve Bu Teşekküllere Bağlı Bilumum İşyerleri Ege Bölgesi Sendikası (Taper-İş) 1968 yılında kuruldu. 2 Mart 1980 tarihinde yapılan Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı alan sendika, DİSK Yürütme Kurulunun 13 Mayıs 1980 tarihli kararıyla DİSK üyeliğine kabul edildi.

NAKLİYAT-İŞ

İki ayrı genel kurul nedeniyle iki başlı duruma gelen ve DİSK Yönetim Kurulunun 15 Aralık 1977 tarihli toplantısında sorun yasal olarak çözüme kavuşuncaya kadar üyeliği askıya alınan Nakliyat-İş'in durumu İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 8 Aralık 1978 tarihli kararına göre yasal olarak çözüme kavuştuğu için Yürütme Kurulu 9 Aralık 1978 tarihinde üyeliğinin askıya alınma kararını kaldırdı.

Nakliyat-İş üyeleri bir mitingde, DİSK Arşivi.

DİSK'E DİĞER ÜYELİK BAŞVURULARI

6. Genel Kuruldan sonra Üretim-İş, Tüm Has-İş, Yeni Ges-İş, Ulaş-İş, Enerji-İş, Yeni Metal-İş, Tüm Baraj-İş, TİS-İŞ ve Çağdaş OLEYİS DİSK'e üyelik için başvurdular.[41]

Bu başvurular DİSK Yürütme Kurulunca değerlendirildi ve Üretim-İş, Yeni Ges-İş, Tüm Baraj-İş ve Enerji-İş sendikalarının DİSK üyesi Tekges-İş'e,

Ulaş-İş'in DİSK üyesi Nakliyat-İş'e,

TİS-İş'in DİSK Üyesi Devrimci Yapı-İş'e,

Çağdaş OLEYİS'in DİSK Üyesi OLEYİS'e,

Tüm Has-İş'in DİSK üyesi Devrimci Sağlık-İş'e katılmasına karar verildi.

[41] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

AYNI İŞKOLUNDAKİ ÜYE SENDİKALARI BİRLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

OLEYİS VE TURİZM-İŞ

Yürütme Kurulu 12 Ocak 1978'de OLEYİS ve Turizm-İş sendikalarının birleştirilmesi için Anatüzük gereği bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına, Komisyon başkanlığına Kemal Nebioğlu'nun üyeliklerine Tuncer Kocamanoğlu ve Celal Küçük'ün getirilmesine karar verdi. Yürütme Kurulunun 21 Şubat 1978 gün ve 6 sayılı kararı ile OLEYİS ve Turizm-İş'in birleşmelerine ilişkin olarak Birleştirme Komisyonunca verilen kararın aynen onaylanarak taraflara

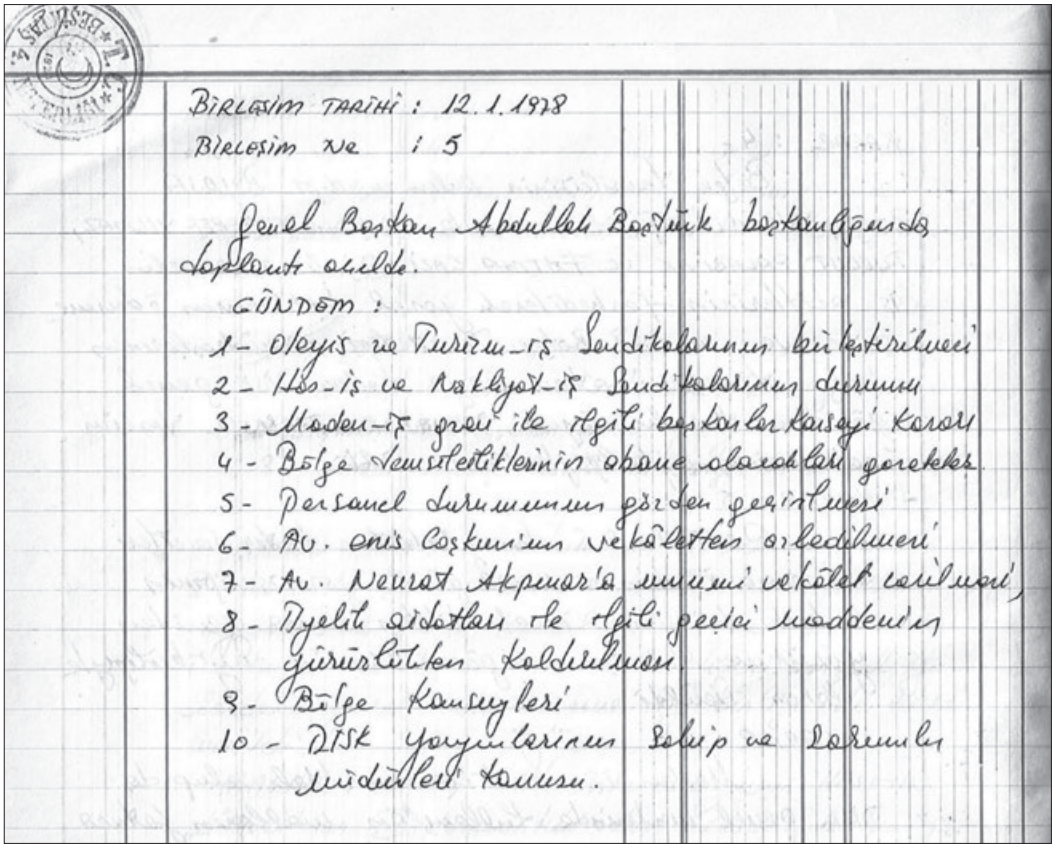

BİRLEŞİM TARİHİ : 12.1.1978
BİRLEŞİM No : 5

Genel Başkan Abdullah Baştürk başkanlığında toplantı açıldı.

GÜNDEM :

1- Oleyis ve Turizm-İş Sendikalarının birleştirilmesi
2- Has-İş ve Nakliyat-İş Sendikalarının durumu
3- Maden-İş grevi ile ilgili başkanlar kurulu kararı
4- Bölge temsilciliklerinin abone olacakları gazeteler
5- Personel durumunun gözden geçirilmesi
6- Av. Enis Coşkun'un vekâletten azledilmesi
7- Av. Neurat Akpınar'a umumi vekâlet verilmesi,
8- Üyelik aidatları ile ilgili geçici maddenin yürürlükten kaldırılması
9- Bölge kanunyeri
10- DİSK yayınlarının Sahip ve Sorumlu müdürleri kanunu.

DİSK Yürütme Kurulunun OLEYİS ve Turizm-İş'i birleştirme kararı.

tebliğine karar verdi. Bu karar üzerine 6 Mart 1978 tarihinde toplanan Turizm-İş sendikasının Genel Kurulunda OLEYİS'e katılma kararı alınmasıyla OLEYİS ile Turizm-İş'in birleştirilmesi gerçekleştirildi.

TEK-İŞ VE GES-İŞ

Yürütme Kurulunun Tek-İş ile Ges-İş'in birleştirilmelerine ilişkin olarak verdiği karara, Ges-İş'in olumlu yanıt vermesine rağmen, kararı zamanında yerine getirmediği ve bundan sonra da getirme olanağı kalmadığı için Ges-İş, DİSK Yürütme Kurulunun 26 Ocak 1978 tarih ve 7 sayılı kararıyla üyelikten düşürüldü.

T.İ.S. VE DEVRİMCİ TOPRAK-İŞ

Devrimci Toprak-İş ile Türkiye Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası'nın (T.İ.S.) birleştirilmesi için DİSK Yürütme Kurulu 26 Ocak 1978 tarihli toplantısında Mustafa Aktulgalı başkanlığında Ertan Andaş ve Erol Yalçın'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonunun kurulmasına karar verildi. Birleştirme Komisyonunun kararını sendikalara tebliğinden sonra ortaya bazı olumsuzlukların çıkması üzerine DİSK Yürütme Kurulu 28 Aralık 1979 tarihli kararıyla bu iki sendikanın birleştirilmesi konusunda alınan kararın kaldırılmasına karar verdi. T.İ.S.'te yaşanan "sahte genel kurul" süreci Yürütme Kurulu kararında şöyle anlatılıyordu:[42]

> Üye sendikalardan T.İ.S.'in (Türkiye Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası) 7 Kasım 1978 günü gizli ve kâğıt üstünde bir Genel Kurul toplantısı yaptığı söylentilerinin yaygınlaşması üzerine, durumu tetkik etmek üzere Yürütme Kurulu Üyesi Mustafa AKTULGALI'yı görevlendirmiş, konuyu ayrıca Ankara Valilik Makamından sordurmuştur.
>
> Valilik makamı, 11.12.1978 gün ve Emniyet Müdürlüğü Şube 1-a- 2/14345 sayılı yazısı ekinde T.İ.S.'in 7 Kasım 1978 tarihinde yaptığı Genel Kurul tutanağını göndermiştir.
>
> DİSK Yürütme Kurulu Üyesi Mustafa AKTULGALI'nın verdiği rapor ve ekli ifade tutanaklarından ve bizzat Sendika Genel Başkanı Mahmut GÜNDÜZBEY'in ifadesinden; DİSK'ten, Sendika yerel yöneticilerinden, delegelerden ve üyelerden gizli, masa başında ve kağıt üzerinde bir Genel Kurul yapıldığı tesbit edilmişdir.
>
> Yapılan bu sahte Genel Kurula ait tutanaktan Sendikanın 40 aylık idari ve mali faaliyetlerinin ibra edildiği, yeniden yönetici seçimi yapıldığı, kıdem tazminatlarının %100 arttırılarak 60 güne çıkarıldığı anlaşılmıştır.
>
> Daha önce Yürütme Kurulumuz, iki üye Tarım İşkolu Sendikası'nın birleştirilmesi kararını almış ve bunu, ilgili Sendikalara duyurmuştur. Konuya ilişkin gerekli tüm hazırlıklarda yapılmıştı.
>
> Bunlara rağmen T.İ.S. yöneticilerinin yapmadıkları halde yasaların boşluklarından istifade ederek yapılmış gibi gösterilen bir Genel Kurul ile 'tabanın söz ve

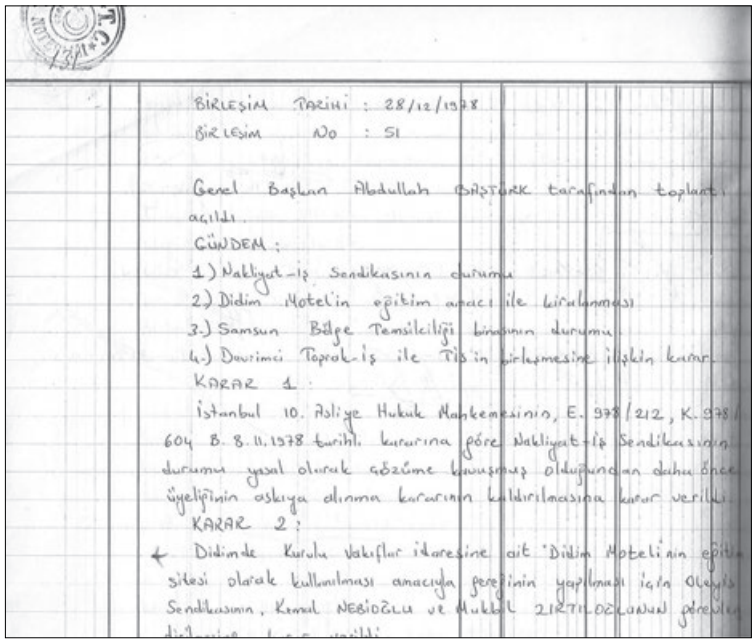

BİRLEŞİM TARİHİ : 28/12/1978
BİRLEŞİM NO : 51

Genel Başkan Abdullah BAŞTÜRK tarafından toplantı açıldı.
GÜNDEM :
1) Nakliyat-İş Sendikasının durumu
2) Didim Motel'in eğitim amacı ile kiralanması
3.) Samsun Bölge Temsilciliği binasının durumu
4.) Devrimci Toprak-İş ile Tİs'in birleşmesine ilişkin karar
KARAR 1 :
İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesinin, E. 978/212, K. 978/604 B. 8.11.1978 tarihli kararına göre Nakliyat-İş Sendikasının durumu yasal olarak çözüme kavuşmuş olduğundan daha önce üyeliğinin askıya alınma kararının kaldırılmasına karar verildi.
KARAR 2 :
Didimde Kurulu Vakıflar idaresine ait 'Didim Motelinin eğitim sitesi olarak kullanılması amacıyla gereğinin yapılması için Oleyis Sendikasının, Kemal NEBİOĞLU ve Mukbil ZIRTILOĞLUNUN görevlen

DİSK Yürütme Kurulunun birleştirme kararları, 28 Aralık 1978.

[42] 28 Aralık 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

karar sahibi olma' ilkesini tümüyle çiğnemiş, sahte Genel Kurulda tahmini bütçe ile, yönetici ücretlerini %100 artırmak suretiyle bir birleşme gerçekleştiği takdirde, Sendika olanaklarından kendi çıkarları açısından yararlanmayı tabanın çıkarlarından üstün tutan bir düşüncenin DİSK ilke ve prensipleri ile bağdaşmasına olanak olmadığı gibi, sağlıklı bir birleşmeye de olanak bırakmadığı açıktır.

DİSK, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini yaşama geçirme mücadelesini vermeye ve önüne çıkacak engelleri aşmaya kesinlikle kararlıdır.

Sendikal demokrasinin, tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesini vazgeçilmez prensip bilen DİSK, üye bir sendikada bu tür davranışların yapılmasına müsaade etmeyecektir. Bu nedenle T.İ.S.'in DİSK Anatüzüğü ve ilkelerine aykırı bu davranışlardan dolayı:

1- Daha önce Yürütme Kurulumuzca, bu işkolundaki Devrimci Toprak-İş ve Türkiye Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikasının (T.İ.S.) birleştirilmeleri konusunda alınmış kararın kaldırılmasına,

2- T.İ.S. hakkında yukardaki gerekçeler ışığında gerekli tüzüksel işlemlerin yapılmasına

Yürütme Kurulu T.İ.S. ve Devrimci Toprak-İş sendikalarının birleşmelerine ilişkin gelişmeleri ve Birleştirme Komisyonunun kararlarını göz önüne alarak 11 Ocak 1979 tarih ve 53 sayılı kararıyla yeni bir birleştirme kararı verdi.

Devrimci Toprak-İş sendikası bu birleştirme kararını kabul etmesine rağmen yerine getirmediği için Anatüzük gereği olarak Yürütme Kurulunun 27 Nisan 1979 tarihli kararı ile DİSK üyeliğinden düştü.

Bank-Sen, Teknik-İş ve Sosyal-İş

Aynı işkolunda çalışma sürdüren Bank-Sen ve Teknik-İş sendikaları tek bir sendikada bütünleşme yolunda, DİSK ilkeleri içinde ortak değerlendirme yaptılar ve Teknik-İş sendikasının Genel Kurulunu toplayarak Bank-Sen'e katılmasıyla birleşme sağlandı.

6. Genel Kurul sonrası, Sosyal-İş sendikasının üyelik için DİSK'e başvurusu üzerine, Yönetim Kurulunda oluşturulan Komisyon verdiği raporda Sosyal-İş ile Bank-Sen'in 6 ay içinde birleştirilmeleri ve Komisyon üyelerinin aynı zamanda Birleştirme Komisyonunda görev almaları gerektiği belirtildi. Ancak Bank-Sen'in Onur Kuruluna verilmesi ve 1 yıllık geçici ihraç cezası ile cezalandırılmasından dolayı, DİSK Yürütme Kurulunun 20 Şubat 1979 tarih ve 60 sayılı kararıyla birleşmeye ilişkin sürenin uzatılmasına karar verildi. Daha sonra da bu birleşme gerçekleşemedi.

Dev Maden-Sen ve Yeraltı Maden-İş

Dev Maden-Sen ve Yeraltı Maden-İş sendikalarının birleştirilmelerine ilişkin olarak, DİSK Yürütme Kurulunun 6 Temmuz 1979 tarih ve 76 sayılı kararıyla Birleştirme Komisyonu kuruldu. Komisyon birleştirmeye ilişkin gerekli bilgileri sendikalardan istedi ve çalışmalara başladı. Ancak sendikaların genel kurullarının sonrasında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle bu dönemde birleşme gerçekleşemedi.

Genel Kurul Yapmaya Çağrılan Sendikalar

DİSK bu dönemde üst örgüt olarak, Anatüzüğün verdiği yetkilere dayanarak üye sendikaların gelişmelerini izledi ve karşılaştıkları sorunların çözümünde yardımcı olmaya çalıştı. DİSK Anatüzüğünün 53. maddesine göre *"DİSK, üye sendikaların her türlü işlem ve kayıtlarını denetleyebilir. Gerektiğinde üye sendikaların denetim ve onur kurullarına durumu aktarma yetkisine sahip olmakla beraber, üye sendikaların Genel Kurullarını toplantıya çağırma yetkisi de vardır."* Bu dönemde bazı üye sendikalarda ortaya çıkan olumsuzlukların çözümlenmesi amacıyla DİSK çeşitli girişimlerde bulundu.

Yeni Haber-İş

DİSK Yürütme Kurulu 15 Ağustos 1978 tarih ve 30 sayılı kararı ile Yeni Haber-İş sendikasının iki ayrı genel kurul ile içine düştüğü bunalımdan kurtulması için DİSK Anatüzüğünün 53. maddesine dayanarak sendikayı Genel Kurul toplamaya çağırdı. DİSK Yürütme Kurulunca oluşturulan komisyonun, Genel Kurul hazırlıklarını yürütmesi sonucu Yeni Haber-İş sendikasının Genel Kurulu 16 Ekim 1978 tarihinde yapılarak sorun çözüldü.

Has-İş

Sendikanın yönetiminde ortaya çıkan bunalımlar üzerine iki başlı duruma düşen Has-İş sendikasının üyeliği 6. Genel Kurul öncesi askıya alınmıştı. Genel Kurul sonrası DİSK Yürütme Kurulu Anatüzüğün verdiği yetkiye dayanarak ve tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesinden hareketle sendikanın Genel Kurulunu 9 Nisan 1978 tarihinde toplantıya çağırdı. Bu Genel Kurulda sendika adını Devrimci Sağlık-İş olarak değiştirdi. Ancak sorunlar bitmedi. Bu Genel Kurula karşı Has-İş yöneticileri tarafından açılan davayı mahkeme reddetti. Böylece Devrimci Sağlık-İş Genel Kurulu geçerli hale geldi.

Limter-İş

Sendikanın içinde bulunulan zor koşullardan kurtarılması yönünde üyelerinin başvuruları üzerine, DİSK Yürütme Kurulunun 28 Aralık 1979 tarihli kararıyla DİSK Anatüzüğünün 53. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak Genel Kurul toplantıya çağrıldı. 20 Ocak 1980 tarihinde yapılan Genel Kurul ile sorun ortadan kaldırıldı.

Tekstil

Tekstil'in şube genel kurulları tamamlanamadığı için Genel Kurulu vaktinde yapamaması sonucu oluşan krize DİSK Yürütme Kurulu el koydu ve Genel Kurulun toplanması için gerekli çalışmalara başlandı. 7. Genel Kurula sunulan Çalışma Raporu'nda yer alan değerlendirmeye göre *"Ancak belli bir siyasetçe yürütülen çabalarla üyelerden bir bölümünün İstanbul 5. İş Mahkemesine başvuruları üzerine, Mahkeme 17 Temmuz 1978 tarihli kararıyla sendikayı kayyuma teslim etmiştir."*

DİSK Yürütme Kurulu 20 Ekim 1978 tarihli toplantısında Tekstil'in bugüne kadar Genel Kurulu yapılmadığı için sendika içinde bir boşluğun meydana geldiğini, işverenlerin sendikayı tanımaz duruma geldiğinden

dört işyerinde uygulanmakta bulunan ve 400 işçiyi kapsayan greve çözüm bulunamadığını, alınan grev kararlarının uygulanamadığını, üyelerden gelen şikayetlere çözüm bulunamadığını ve bir sonraki yıl başlayacak olan ve en az 30 bin üyeyi kapsayacak olan toplu iş sözleşmesi hazırlıklarının yapılamadığını tespit ederek, sendikanın bu durumdan çıkması için bir dizi karar aldı. Yürütme Kurulu, kayyım için müracaat edenler de dahil olmak üzere Tekstil Genel Kurulunun yapılmasına engel olanlar hakkında tüzüksel işlem yapılmasına, Şube Genel Kurullarının ve Genel Merkez Genel Kurulunun yapılmasına karar verdi. Tekstil Genel Kurulu 1979 yılında yapıldı.

TÖB-DER'İN DİSK ONURSAL ÜYELİĞİ

DİSK Yürütme Kurulu 7 Temmuz 1978 tarihli toplantısında DİSK'e onur üyeliği için başvuran TÖB-DER'in DİSK'le olan düşünce birliği, eylem ortaklığı ve Dünya Öğretmen Sendikalar Federasyonu (FISE) ile olan ilişkileri göz önünde bulundurarak DİSK onursal üyeliğine kabulüne karar verdi.

Genel Başkan Baştürk konuyla ilgili yaptığı açıklamada *"DİSK, TÖB-DER'i yasal olarak toplu sözleşme imzalama ve grev yapma yetkisi tanınmayan mesleki ve sendikal işlevini yerine getiren bir örgüt olarak kabul etmektedir"* dedi. Kamu görevlilerinin sendikal haklarının ILO kararları çiğnenerek engellendiği vurgulanan açıklamada er geç bu engellerin kalkacağı ve tüm çalışanların toplu sözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkına kavuşacağı belirtildi.[43] Karar üzerine bir açıklama yapan TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu da DİSK'in kabul kararını *"Öteden beri bir sendika gibi çalışan ve onun fonksiyonlarını, sorumluluklarını üstlenen TÖB-DER'e uzanan, nasırlı, bilinçli ve güçlü bir el"* olarak niteledi. Gazioğlu, bundan böyle TÖB-DER'in *"daha güçlü, daha heyecanlı olarak DİSK'in çizdiği yolda"* mücadeleye devam edeceği söyledi.[44]

TÖB-DER üyeliği onursal bir üyelik olsa da dönemin iki büyük toplumsal örgütünün bir araya gelmesi ve kamu çalışanlarının sendikal haklarının vurgulanması açısından son derece önemlidir. TÖB-DER üyeliği ayrıca DİSK'in toplumsal mücadeledeki öncü rolünün vurgulanması açısından da kayda değerdir.

DİSK Yürütme Kurulu 10 Ekim 1978'de sendikal hak ve özgürlükler mücadelesi ile antifaşist, antiemperyalist mücadeleyi öğretmenlerin tek ve en büyük örgütü

DİSK dergisi, Sayı 44, Ağustos 1978.

[43] DİSK Ajansı, 7 Temmuz 1978.

[44] *DİSK* dergisi, Sayı 44, Ağustos 1978.

TÖB-DER üyeleri bir 1 Mayıs kutlaması sırasında, Taksim'de.

TÖB-DER'le birlikte yürütmeye, TÖB-DER yönetimi olarak Gültekin Gazioğlu başkanlığındaki yönetimi tanımaya bu koşulu kabul eden diğer meslek örgütleriyle sözü edilen mücadele için güçbirliği yapmaya çağırdı.

21 Ağustos 1978'de toplanan TÖB-DER 4. Genel Kurulu sırasında büyük tartışmalar yaşanmıştı. Genel Kurulda Divan Başkanlığı seçimiyle başlayan tartışmalar büyümüş ve seçimleri kaybeden gruplar yeni bir Genel Kurul toplamışlardı. Genel Kurulda Gültekin Gazioğlu Genel Başkan seçilmişti. DİSK, bu kararıyla bu tartışmada Genel Kurulda seçilen Gazioğlu'nu desteklediğini açıklamış oldu

DİSK Üyesi Sendikalar ve Üye Sayısı

Haziran 1980'de toplanan 7. Genel Kurul itibarıyla DİSK'in üye sendika sayısı 29'dur. Dönem içinde birleşmeler ve üyelikten düşmeler söz konusu olmuştur. 6 yeni sendika üyeliğe kabul edilirken, daha önce üyeliği düşürülen Sosyal-İş üyeliğe kabul edilmiştir. 1980 Temmuz itibarıyla DİSK üyesi sendikalar alfabetik sıraya göre Tablo 6'da yer almaktadır. DİSK üyesi sendikalara ilişkin ayrıntılı bilgilere kitabın DİSKografi bölümünde yer verilmektedir.

1970'li yıllarda sendikaların üye sayısının saptanmasında çeşitli zorluklar olduğu biliniyor. Buna bağlı olarak konfederasyonların üye sayısının saptanmasında da zorluklar söz konusudur. Bu dönemde sendikaların Çalışma Bakanlığına üye sayılarını beyan esasına göre bildirdikleri, öte yandan bu dönem boyunca düzenli istatistiklerin de olmadığı bilinmektedir. Ayrıca sendikalararası rekabet nedeniyle sendikaların üye sayısının fiili durumdan yüksek gösterildiği de bilinmektedir. Toplu

Tablo 6: DİSK Üyesi Sendikalar (Temmuz 1980)

Sendikanın Adı	Üyelik Tarihi	1978–1980 Döneminde Üye Olanlar	Genel Merkezi
ASİS	30 Ekim 1973		İstanbul
Aster-İş	10 Eylül 1976		İstanbul
Basın-İş	Kurucu		İstanbul
Baysen	30 Eylül 1974		Ankara
Banksen	12 Kasım 1976		İstanbul
Dev Maden-Sen	30 Kasım 1975		Ankara
Devrimci Sağlık-İş	Kasım 1976		İstanbul
Devrimci Yapı-İş	22 Ağustos 1978	+	İstanbul
Deri-İş	Temmuz 1977		İstanbul
Fındık-İş	22 Ağustos 1978	+	Giresun
Genel-İş	11 Haziran 1976		Ankara
Gıda-İş	Kurucu		İstanbul
Hürcam-İş	Kasım 1970		İstanbul
Keramik-İş	6 Aralık 1969		İstanbul
Lastik-İş	Kurucu		İstanbul
Limter-İş	28 Mart 1978	+	İstanbul
Maden-İş	Kurucu		İstanbul
Nakliyat-İş	Haziran 1976		İstanbul
OLEYİS	22 Eylül 1977		Ankara
Sine-Sen	20 Şubat 1979	+	İstanbul
Sosyal-İş (*)	22 Ağustos 1978	+	Ankara
Petkim-İş	10 Ocak 1975		Ankara
Taper-İş	13 Mayıs 1980	+	İzmir
T.İ.S.	10 Eylül 1976		Ankara
Tekges-İş	3 Aralık 1975		Ankara
Tekstil	1 Şubat 1975		İstanbul
Tümka-İş	6 Şubat 1973		İstanbul
Yeni Haber-İş	8 Mart 1975		Ankara
Yeraltı Maden-İş	22 Ağustos 1978	+	Ankara

Kaynak: *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

(*) Yeniden üyelik. İlk üyelik tarihi 19 Haziran 1974.

iş sözleşmesi kapsamındaki işçi sayısından hareketle sendika üye sayısını hesaplamak bir yöntem olsa da bu dönemde aynı anda işkolu ve işyeri toplu iş sözleşmelerinin varlığı nedeniyle bu yöntem de yeterince doğru sonuç vermeyecektir. Toplu iş sözleşmesi kapsamına göre hesaplanacak üye sayısında da mükerrer (tekrar eden) üyelikler söz konusu olacaktır. Toplu iş sözleşmesi kapsamı sendika üye sayısının üst sınırı olabilir. Ancak üye sayısının bundan daha az olduğunu vurgulamak gerekir. Dolayısıyla dönem boyunca resmi verilerden sendikalı işçi sayısını saptamak neredeyse imkansızıdır. Bu nedenle sendikaların diğer kayıtlarına göre üye sayısını tespite çalışmak daha uygun bir çözüm olacaktır. Sendikaların ve konfederasyonların üye sayısının saptanmasında yararlanılacak kaynaklar sendika ve konfederasyonların kendi beyanları, mali raporları ve genel kurul delegele sayıları olabilir.

DİSK'in üye sayısını üye sendikaların ve konfederasyon çeşitli kayıtlarına göre hesaplamaya çalışacağız. 1977 sonu itibarıyla durumu gösteren bir örgütlenme raporuna göre, DİSK 5. Genel Kurul (Mayıs 1975) döneminde 270 bin işçiyi temsil ediyordu. Bu sayının 1977 sonlarında 600 bin civarına

DİSK üyeleri 1 Mayıs 1978'de, DİSK Arşivi.

ulaştığı belirtiliyor ve 1 milyon üyeli DİSK hedefi konuyordu.[45] Bu sayının gerçeği yansıtmadığını ve 6. Genel Kurul sırasında DİSK üye sayısının en çok 300 bin civarında olduğunu belirtmiştik. 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda yer alan Örgütlenme Dairesi Raporu'nda ise DİSK'in 600 bin üyesi olduğu belirtiliyordu.

Ancak sendikalar tarafından beyan edilen üye sayısı ile fiili veya aidat ödeyen üye sayısı farkı nedeniyle bu sayının aidat ödeyen üye sayısını göstermediği neredeyse kesindir. Nitekim 14 Şubat 1978 tarihli bir örgütlenme raporunda 38 bin 400 üyesi olduğunu beyan eden bir sendikanın aidat ödeyen üye sayısının 6 bin 973 olduğu, 3 bin üyesi olduğunu beyan eden bir sendikanın ise 300 aidat ödeyen üyesi olduğu saptanmaktadır. Bu durum gerçek üye sayısı konusunda karışıklık yaratmaktadır.

[45] Örgütlenme Raporu, tarihsiz, TÜSTAV DİSK Arşivi, çoğaltma.

Bu durumda fiili üye sayısı ödenen aidat veya DİSK Genel Kurullarına katılacak delege sayısı üzerinden hesaplanabilir. Ancak DİSK'e ödenecek aidat miktarı 6. Genel Kurulda asgari ücret ile ilişkilendirildiği için ödenen aidattan hareketle üye sayısına ulaşmak oldukça ayrıntılı bilgileri gerektirmektedir. Bu ayrıntıda mali bilgilere sahip değiliz. Geriye genel kurullara katılan delege sayısı üzerinden üye sayısını tahmin etme yöntemi kalmaktadır.

DİSK Anatüzüğü üye sendikaların DİSK Genel Kurullarında üye sayısı 1.000'e kadar olan sendikaların 1 delege, üye sayısı 1.000'den fazla olan sendikaların ise her 1.000 üye tam sayısı için 1 delege ile temsilini hükme bağlamıştı. Artık üye sayısı 500'den fazla ise 1.000'e tamamlanacaktı.

Bu kuraldan hareketle DİSK'in üye sayısını yaklaşık olarak hesaplamak mümkün olabilir. Haziran 1980'de toplanan 7. DİSK Genel Kuruluna katılan delege sayısı 468'dir.

Tek Tip Demokratik Tüzük kapak, DİSK Yayınları, 1979.

Bunların 45'i doğal delege ve bölge temsilcilerinden oluşmaktadır. Seçilmiş delege sayısı 423'tür. Bu durumda 1980 sonlarında DİSK'in aidat ödeyen üye sayısının 420 bin civarında olduğunu söylemek mümkündür. Ancak aidat ödeyen üye sayısına göre saptanan delege sayısının üye sendikaların beyan ve ödeme gücüne bağlı olduğunu unutmamak gerekir. Her durumda bu sayıların aidat ödeyen üye sayısının üst sınırı olduğunu söylemek mümkündür. 30 bin civarında üye ile kurulan DİSK, 13 yıl sonra 400 bin üyenin üzerine çıkmıştır. 12 Eylül 1980'de faaliyetleri durdurulduğunda DİSK, 400 bin civarında üyeyi temsil ediyordu.

DİSK üye sayısının 1974 sonrasında düzenli olarak tırmandığını görüyoruz. DİSK kurulduğu tarihten faaliyetlerinin durdurulduğu 12 Eylül 1980 tarihine kadar üye kaybetmemiş tersine düzenli olarak büyümüştür.

Tek Tip Demokratik Tüzük

6. Genel Kurul kararları arasında bulunan 6 no.lu *"Sendikalarda İçe Dönük Demokrasinin Uygulanması Tüzüklerin Demokratikleştirilmesi"* ile 10 no.lu *"Tabanın Söz ve Karar Sahibi Olması Genel İlkeleri"* başlıklı kararlar DİSK Yönetim ve Yürütme Kurullarına, Genel Kuruldan sonra, hemen çalışmaya başlaması ile üye sendikaların tüzüklerini gözden geçirerek örgüt içi demokrasinin uygulanmasının asgari ölçülerini saptayan örnek demokratik bir tüzüğün hazırlanması görevini vermekteydi.

Bu görev doğrultusunda çalışmalara başlayan Yönetim ve Yürütme Kurulları, önce üye sendikalardan oluşturulması kararlaştırılan "Tek Tip Tüzük" ile ilgili görüş ve önerilerini istemiş bu doğrultuda hazırlanan tüzük taslağını sendikaların görüşlerine sunmuştur. Gelen eleştiriler ve değişiklik önerileri göz önüne alınarak Yönetim Kurulunun genişletilmiş toplantısında sendikaların yetkililerinden oluşan 7 kişilik bir komisyon "Tek Tip Demokratik Tüzüğü" hazırlamakla görevlendirilmiştir.[46] Hazırlanan "Tek Tip Demokratik Tüzük" örneği, Yönetim Kurulunun 21-23 Mart 1979 tarihleri arasında yaptığı toplantıda son biçimini almıştır.[47] Toplantının üye sendikaların birer yetkilisinin de katıldığı birleşiminde, son biçimini alan tüzüğün değişmez ilkeleri dışında her sendikanın üye sayıları ve konumlarına olanak verecek açıklamaları birlikte basılarak üye sendikalara gönderilmesine ve tüm üye sendikaların Nisan 1980 sonuna kadar

[46] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[47] 21-23 Mart 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

yeni tüzüğü hayata geçirmeleri ve tüm organları bu tüzüğe göre yeniden seçmelerine oybirliği ile karar verildi.[48]

DİSK Yürütme Kurulu 12 Temmuz 1979 tarihli toplantısında o güne kadar dağınık bir biçimde olan yönetmelikler sorununa da yeni bir çözüm getirmiş ve DİSK'teki tüm uzmanlık daireleri için birbirini tamamlayan yönetmelikleri kabul etmiştir. Tüm dairelerin çalışmalarını eşgüdüm içinde götürmek amacıyla hazırlanan ve 12 Temmuz 1979'da yürürlüğe giren bu yönetmelikler, DİSK Anatüzüğü gereğince Yönetim Kuruluna sunulmuş ve oybirliğiyle kabul edilmiştir. (Tek Tip Demokratik Tüzük taslağı ekler bölümünde tam metin olarak yer almaktadır.)

[48] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK'İN DİĞER ÖRGÜTLERLE İLİŞKİLERİ

Diğer örgütlerle ilişkiler sorunu 1978-1980 döneminde de DİSK açısından önemli gündem maddelerinden birini oluşturmuştur. DİSK ve DİSK üyesi sendikaların DİSK dışındaki çeşitli demokratik kitle örgütü ve partilerle ilişkileri, dönemin siyasal atmosferinin de etkisiyle oldukça hassas olmuştur.

DİSK Yürütme Kurulu 23 Mayıs 1978'de *"1 Mayıs 1978 töreninde 1 Mayıs alanında alınan prensip kararlarına uymadığı ve töreni provoke edici davranışlarda bulunduğu saptanan"* İlerici Gençler Derneği (İGD) ile ilişkilerin askıya alınmasına, durumun kendilerine ve kamuoyuna duyurulmasına karar verdi.

1 Mayıs 1978'de DİSK tarafından kararlaştırılan sloganlar dışında içerik taşıyan pankartlar tartışmaya yol açtı.

Yönetim Kurulu 22-24 Ağustos 1978 tarihlerinde yaptığı toplantıda "diğer örgütlerle" ilişkiler konusunda ayrıntılı bir karar aldı. Karar şu saptamalarla başlıyordu:

> Günümüzde sosyalist hareket bölünmüşlük içindedir. Gene günümüzde bir kısım siyasi parti veya henüz partileşmemiş eğilimler demokratik kitle örgütlerinin bütünlüğünü, bu nedenle de gücünü bölücü faaliyetler içine girdikleri gözlenmektedir.
>
> Öyle ki, kendi siyasi başarılarını bazı demokratik kitle örgütlerinin yönetiminde yer tutma ile eşdeğer saymakta ve bu nedenle demokratik kitle örgütlerinin bütünlüğünü tehlikeye düşürecek kadar sekter ve dar grupçu tutum içine girmektedirler.
>
> Dünyada hiçbir siyasi parti ve eğilim kendi siyasi başarısını bu tür davranışlarla sağlayamamıştır. Türkiye'nin geçici olan bugünkü koşullarına da uygun düşmeyen bu davranış DİSK tarafından onaylanamaz ve bağışlanamaz.
>
> Demokratik kitle örgütlerinin ve özellikle sendikal örgütlerin örgütsel bağımsızlığı önemli bir koşuldur ve DİSK'in temel ilkelerindendir.

Bu saptamalardan hareket eden ve 6. Genel Kurulda bu konuda alınmış karara atıfta bulunan Yönetim Kurulu şu somut kararları aldı:

> 1) Anti-emperyalist, anti-faşist mücadele içinde olan ve özellikle bu mücadelede güçbirliği yapabilecek olan parti, eğilim ve demokratik kuruluşların bu türlü davranışlara girmemeleri konusunda uyarılmalarına ve aykırı davranış içine girenlerle DİSK ilişkilerinin kesilmesine,
>
> 2) DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların Yürütme ve Yönetim Kurullarında, temsilciliklerinde görev alanlar, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların ücretli kadroları ve üyeleri kendi siyasi görüşüne uygun kişilerin sendikaların yönetimlerine gelmesi maksadıyla başka sendikaların iç işlerine müdahale edenlerin kesin ihraç talebiyle Onur Kuruluna sevk edileceği tüm örgüte duyurulmak ve bu duyurudan sonra duyuruya uymayanlar olduğu tespit edildiği takdirde zaman geçirilmeden DİSK üyeliğinden kesin ihraç talebi ile Onur Kuruluna edilmesine,
>
> 3) DİSK ve üye sendikaların yönetici ve üyeleri ile personeli olmasına rağmen DİSK'e bağlı olmayan bir sendikayı övmek ve ona taraftar kazandırmak için yardımcı olmak durumunda olanların da DİSK Onur Kuruluna sevk edilmeleri, personel ise görevine son verilmesine,
>
> 4) Yukarıdaki fiil ve eylemlerinden ötürü iş akitleri feshedilen veya DİSK üyeliğinden ihraç edilenlere DİSK ve bağlı kuruluşlarında görev verilmeyeceğine, karar verilmiştir.

Ancak DİSK Yürütme Kurulu 12 Aralık 1978 tarihli toplantısında *"1 Mayıs 1978 kutlama töreninde DİSK'in belirlediği kurullar dışına çıkarak DİSK'in ilişkisini askıya aldığı İGD'nin özeleştiri yaparak kararın yeniden gözden geçirilmesi için yaptığı müracaat ve demokratik platform[49] çalışmaları göz önünde bulundurularak DİSK'le İGD'nin ilişkilerini askıya alan Yürütme Kurulu kararının kaldırılmasına"* karar verdi.

Yürütme Kurulu 7 Kasım 1978 tarihli toplantısında üye sendikalara bazı kısıtlamalar da getirdi. Yürütme Kurulu, DİSK karar organlarının iznini almadan üye sendikaların diğer demokratik kitle örgütleriyle ortak herhangi bir eyleme katılmamalarına ve açıklama yapmamalarına, buna paralel olarak da üye sendikaların şube veya bölge temsilciliği gibi alt birimlerinin de kendi sendika merkezinden izin almadan diğer demokratik kitle örgütleri ile ortak eylem ve ortak açıklama yapmamalarına karar verdi.

[49] Demokratik Platforma ilişkin çalışmalar ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır.

DÖRT SENDİKANIN GEÇİCİ İHRACI

DİSK içindeki görüş ayrılıkları 6. Genel Kurul ile birlikte sona ermedi, gerilim ve tartışmalar devam etti. Yaşanan gerilim ve görüş ayrılıkları Mart 1979'da Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikalarının DİSK'ten geçici olarak ihraç edilmesi noktasına kadar vardı. Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen sendikaları ile Yeraltı Maden-İş sendikasının geçici ihraç gerekçeleri arasında farklar vardı. Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen sendikalarının geçici ihraç kararında gerekçe olarak, *"DİSK karar organlarından izin almaksızın sendikaların diğer demokratik kitle örgütleriyle ortak eylem yapmamaları"* yönündeki DİSK Yürütme Kurulu kararına rağmen çeşitli mitinglere katılmaları, DİSK'e bağlı sendikaların iç işlerine müdahale etmeleri ve bunlara karşı kurulan sendikalara yardımcı olmaları zikredilmekteydi.[50] Ayrıca 13 Şubat 1978 DİSK'in 11. yıldönümü kutlamasında ve 1 Mayıs 1978 kutlamasında ve 19 Kasım 1978 günü Ankara'da yapılan *"Faşist Teröre Karşı Antifaşist, Anti-emperyalist Demokratik Platform"* toplantısında tespit edilen sloganlar dışında slogan atılması, pankart açılması geçici ihraç gerekçeleri arasındaydı.

1979 1 Mayıs'ı, DİSK'te geçici ihraçlarla başlayan ayrışmayı daha da derinleştirecekti. Geçici olarak ihraç edilmelerine rağmen DİSK Yürütme Kurulu kararıyla 1 Mayıs 1979 hazırlık çalışmalarına katılan Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen tarafından İzmir'de miting düzenlenmesi DİSK yönetiminde çok ağır bir dille eleştirildi. DİSK yönetimin 1 Mayıs 1979'un İstanbul'da Taksim Meydanı'nda kutlanmasına dönük kararına rağmen üç sendikanın İzmir'de ayrı 1 Mayıs mitingi düzenlemesi DİSK yönetimi tarafından sert tepkiyle karşılandı. DİSK yönetimi Maden-İş yönetimini sekter, disiplinsiz, ayrılıkçı olmakla itham etti, *"tasfiyeci"* olmakla suçladı.[51]

İHRAÇ SÜRECİ

Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikalarının DİSK'ten geçici olarak ihraç edilmesi ve bu sendikaların yöneticilerinin bir bölümünün kesin ve bir bölümünün geçici ihracına ilişkin kararlar 1978-1980 döneminde DİSK'te önemli tartışma ve gerilimlerden biridir. DİSK'in çeşitli eylem ve etkinliklerinde DİSK yönetimi kararlarına uyulmaması gerilimi büyütmüş ve gelişmeler bir dizi geçici ve kesin ihraçla sonuçlanmıştır.

13 Şubat 1978'de DİSK'in 11. kuruluş yıldönümü kutlama etkinliği ile 1 Mayıs 1978 mitinginde yaşanan gerilimler ve DİSK yönetimin kararlarına uymayan tutumlar geçici ihraçlara giden yolda önemli kavşaklar olarak öne çıkmaktadır. Geçici ihraç gerekçelerinden bir diğerini oluşturan 19 Kasım 1978 günü Ankara'da yapılan *"Faşist Teröre Karşı Antifaşist, Anti-emperyalist Demokratik Platform"* toplantısında tespit edilen sloganlar dışında slogan atılması, gerilimin iyice tırmanmasına yol açacaktı.

Yürütme Kurulu 7 Kasım 1978'de, 19 Kasım 1978'de Ankara Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda faşist teröre karşı mücadele ve oluşturulması kararlaştırılan anti-faşist,

[50] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, ss. 454–455.

[51] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, s s. 216–221.

anti-emperyalist Demokratik Platform'un görüşülmesi gündemi ile toplanacak olan DİSK Genel Temsilciler Meclisinde gündemin önemi de göz önünde tespit edilen ve uyulması kararlaştırılan sloganların dışına çıkılmamasını ve bu sloganların girişte dağıtılmasını kararlaştırdı. Bu sloganlar şunlardı: *Yaşasın DİSK, Yaşasın Sosyalizm, İşçiler Birleşin, Bağımsız Türkiye, Faşizme Karşı Omuz Omuza, Faşizme Karşı Birlik-Yaşasın DİSK, Genel Grev Hakkımız Söke Söke Alırız.*

Kemal Türkler'in Genel Temsilciler Meclisi toplantısında atılacak sloganlarla ilgili Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu'nu ziyarete ederek atılacak sloganlar ve *"Faşizme Geçit Yok"* sloganının olmayışı nedeniyle tartışması ilişkilerin daha da gerginleşmesine yol açmıştı. *"Faşizme Geçit Yok"* o dönemde TKP ve ona yakın çevreler/örgütler tarafından kullanılan bir slogandı.

Yürütme Kurulu 8 Kasım 1978 tarihli toplantısında *"8/11/1978 günü saat 9.30 da Örgütlenme Dairesi Başkanı Tuncer Kocamanoğlu'nu ziyaret ederek Genel Temsilciler Meclisi ile ilgili bölücü ve Örgüt disiplinine aykırı bir konuşma yapan Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler hakkında tahkikat açılmasına, 10/11/1978 günü yapılacak Yürütme Kurulu toplantısında hazır bulunmasının istenmesine"* karar verecekti.

Ancak Türkler'in bu talebe uymaması üzerine Yürütme Kurulu 10 Kasım 1978'de *"Genel Temsilciler Meclisi Toplantısına ilişkin Örgütlenme Dairesi Başkanı ile yaptığı bölücü ve disipline aykırı konuşmadan dolayı hakkında tahkikat açılmasına karar verilen Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler'in toplantıya gelmeyerek açıklayıcı olmayan bir yazı ile cevap vermesinin uygun bulunmadığına, 16/11/1978 günü saat 11.00'de yapılacak DİSK Yürütme Kurulu toplantısında hazır bulunmasının tekraren istenmesine ve sözü edilen konuşmada konuşmasının ne anlama geldiğinin ayrıntıları ile sorulmasına"* karar verdi.

Ancak 19 Kasım'daki Genel Temsilciler Meclisi toplantısında DİSK Yürütme Kurulu tarafından kararlaştırılan sloganların dışında slogan atılması üzerine DİSK Yürütme Kurulu ihraçlar için düğmeye bastı. 24 Kasım 1978'de toplanan Yürütme Kurulu Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikalarının Onur Kuruluna sevk edilmelerini ve karar verilinceye kadar üyeliklerinin askıya alınmasını kararlaştırdı.

Yürütme Kurulu 24 Aralık 1978 tarihli toplantısında Onur Kuruluna verilerek üyelikleri askıya alınan Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikaları hakkında Yürütme Kurulu tarafından hazırlanan raporunun Onur Kuruluna sunulmasına karar verildi. Raporda Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikalarının ihraç edilmelerine ilişkin olaylar sıralanıyor ve *"DİSK yürütme kurulu, DİSK'in bütünlüğünü, mücadele geleneğini ve disiplinini tehlikeye sokan bu olayların DİSK bünyesini kemirici yeni disiplinsizliklere yol açmaması ve bu suçların cezasız kalmaması amacıyla yukarıda adları yazılı sendikaları onur kurulunun uygun gördüğü ceza ile cezalandırması için onur kuruluna vermiştir"* deniyordu. (Not: Raporun tam metni ekler bölümünde yer almaktadır.)

Maden-İş üyeleri 1 Mayıs 1978'de, DİSK Arşivi.

Ancak Onur Kurulu yaptığı araştırma sonunda Onur Kuruluna sevk edilen sendikaların tutum ve davranışları konusunda DİSK Anatüzüğünün 33. maddesine göre yapılan sevkin bazı prosedür işlemlerinin tamamlanması ve sevkin sendikaların tutum ve davranışlarına uygun olan bir maddeye göre yapılması için Yürütme Kuruluna geri gönderilmesine karar verdi.[52]

Bunun üzerine 14-15-16 Şubat 1979'da toplanan Yönetim Kurulu, 1 no.lu kararı ile Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş'in Onur Kuruluna sevk edilmesine ilişkin işlemin ve Yürütme Kurulu kararının onanmasına karar verdi. Yönetim Kurulu ayrıca Onur Kuruluna sevk edilmiş bulunan dört sendikanın bütün bu olumsuzluk ve disiplinsizliklere sebep olan yönetici ve üyelerinin fiillerine uyan Anatüzüğün disiplin hükümlerinin uygulanmasına karar verdi. Bazı Yönetim Kurulu üyeleri karara karşı çıktı veya çekimser kaldı. (Not: Yönetim Kurulu kararının tam metni ekler bölümümde yer almaktadır).

Geçici İhraçlara İlişkin Onur Kurulu Kararı

Onur Kurulu 15 Mart 1979 tarih ve 9 no.lu oturumunda üyelerden Ali Taşer'in muhalefetiyle 4 sendikanın ihracı ile özetle aşağıdaki kararları verdi[53] (Onur Kurulu kararının tam metni ekler bölümünde yer almaktadır).

Maden-İş'in Geçici İhraç Kararı

Onur Kurulu özetle aşağıdaki belirttiği fiilleri Maden-İş'in geçici ihraç gerekçesi olarak değerlendirmiştir:

13 Şubat 1978 tarihinde yapılan DİSK'in 11. Yıldönümü kutlama şöleninde tesbit edilmiş sloganların dışında slogan atan üyelerin tesbiti ve iki kişinin de adı bildirilerek gereğinin yapılması istenmiş ise de bu istek yerine getirilmemiştir.

1 Mayıs 1978 işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele gününde kutlamaya katılan

[52] DİSK Onur Kurulunun 3 Şubat 1979 tarihli kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[53] DİSK Onur Kurulunun 15 Mart 1979 tarihli kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

T. Maden-İş Sendikası üye ve yöneticileri organ kararlarına rağmen farklı slogan ve pankartlarla alana girerek neredeyse, mitingin sabote edilmesi sonucunu doğuracak karşılıklı slogan yarışına sebebiyet vermişlerdir.

19 Kasım 1978 günü Ankara'da yapılan ve "faşist teröre karşı anti-faşist, anti-emperyalist Demokratik Platformun toplantısıyla ilgili olarak Yürütme Kurulu kararı uyarınca kendilerine gönderilen yazıya rağmen DİSK Genel Temsilciler Meclisinde sürekli olarak atılması kabul edilmiş sloganlar dışında slogan atarak toplantıyı yapılamaz hale getirip salonu protesto anlamında terk etmişlerdir.

28.12.1978 günü İzmir'de T. Maden-İş Bölge Temsilcisi Vural Atis sendika adını da kullanarak ortak bir basın açıklamasına izinsiz imza atmıştır.

30 Aralık 1978 günü İzmir'de yapılan bir mitinge T. Maden-İş 3. Bölge temsilciliği de katılmış, bununla ilgili gazete ilanına sendika adı da yazılmış bu mitingde pankartlarda DİSK adı da kullanılmıştır.

17.2.1979 tarihinde Bursa'da yapılan bir mitinge T. Maden-İş Sendikası 13. Bölge Temsilciliği de izinsiz katılmış ve bu mitingde T. Maden-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Kemal DAYSAL konuşmuştur.

DİSK yönetiminin belli bir dönem birlikte davranmama kararı aldığı İGD adlı gençlik örgütü ile bu karara rağmen T. Maden-İş Sendikası 2. Bölge Temsilciliği ortak bir bildiriye imza koymuştur.

SONUÇ:

T. Maden-İş Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamıştır.

Diğer yandan yapılmış olan bir disiplinsizliğin ne zaman cevaplandırılacağı da yönetimin bileceği bir şeydir. Zaman aşımını savunması yerinde görülmemiştir.

Yukarda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

T. Maden-İş Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir. Ancak: Kurulumuz DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz;

1-T. Maden-İş Sendikasının 20.2.1979 tarihinden geçerli olmak üzere 1 yıl DİSK üyeliğinden geçici ihracına,

2-Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinden,

a) Türkiye Maden-İş Sendikasının Yürütme Kurulu üyelerinden Murat TOKMAK, Kemal DAYSAL, Halit ERDEM ve Mehmet ERTÜRK'ün DİSK üyeliğinden kesin ihracına,

b) Türkiye Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu Üyelerinden Kemal TÜRKLER, Bahtiyar ERKUL ve Şinasi KAYA'nın 20.2.1979 tarihinden geçerli olmak üzere bir yıl müddetle DİSK üyeliğinden geçici ihraçlarına

KARAR VERİLDİ. 15.3.1979

Bank-Sen üyeleri 1 Mayıs 1978'de, DİSK Arşivi.

Ergun ERDEM Onur Kurulu Başkanı

Tahir GÜNER Raportör

İsmail ÇALIŞKAN Üye

Ahmet ERTAN Üye

Ali TAŞER Üye (Baştan ileri sürdüğüm usulüne uygun prosedür tamam olmadığından dosyanın iadesi istemim nedeniyle bu karara karşıyım.)

Bank-Sen'in Geçici İhraç Kararı

Onur Kurulu özetle aşağıdaki belirttiği fiilleri Bank-Sen'in geçici ihraç gerekçesi olarak değerlendirmiştir:

Kuruluş Yıldönümünde tesbit edilmiş sloganlar dışında slogan attıran şahıs bildirilmiş olmasına rağmen bu şahıs hakkında bir işlem yapılmamıştır.

1 Mayıs 1978 günü kutlamaya katılan T. Maden-İş Sendikası gibi, organ kararlarına rağmen farklı slogan atarak bütünlüğü bozmuştur.

19 Kasım 1978 günü Ankara'da toplanan Genel Temsilciler Meclisi'nde toplantıyı sabote eder şekilde sloganlar atıp, salonu terk eden sendika yönetici ve üyeleri hakkında disiplin koğuşturması yapılması istenen, Yürütme Kurulu kararının gereği yerine getirilmemiştir.

28.12.1978 günü İzmir'de bir ortak açıklamaya sendika adına imza atıldığı,

30 Aralık 1978 günü İzmir'de yapılan bir mitinge sendika olarak izinsiz katıldığı,

DİSK'e bağlı sendikalara karşı kurdurulan sendikalarla aynı eylemde beraber davranarak aynı bildirileri imzaladığı,

17 Şubat 1979 tarihinde Bursa'da yapılan bir mitinge sendika olarak izinsiz katılındığı,

Keza T. Maden-İş gibi DİSK yönetiminin belli bir dönem birlikte davranmama kararına rağmen bir gençlik örgütü ile ortak bildiri yayınladığı anlaşılmıştır.

SONUÇ:

Bank-Sen Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamışlardır.

Diğer yandan yapılmış olan bir disiplinsizliğin ne zaman cevaplandırılacağı da yönetimin bileceği bir şeydir. Zaman aşımı savunması yerinde görülmemiştir.

Yukarda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Bank-Sen Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir.

Ancak: DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:

1-Bank-Sen Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden 1 yıl müddetle geçici olarak ihracına,

2-Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinden,

a) Bank-Sen Sendikasının Yürütme Kurulu Üyelerinden Yücel ÇUBUKÇU ile Turhan ATA'nın DİSK üyeliğinden kesin ihracına,

b) Bank-Sen Sendikasının Yürütme Kurulu Üyelerinden Metin DENİZMEN, Erdoğan ARI, Erol SERDAR, İlhan GEÇİT ve Akat SAĞINER'in 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden 1 yıl müddetle geçici ihraçlarına KARAR VERİLDİ. 15.13.1979 (Üye Ali Taşer'in yukarıda Maden-İş kararındaki ile aynı muhalefet şerhiyle)

Baysen 7. Genel Kurulu, DİSK Arşivi.

BAYSEN'İN GEÇİCİ İHRAÇ KARARI

Onur Kurulu Baysen ile ilgili özetle şu değerlendirmeyi yapmıştır: Baysen'in de DİSK'in aldığı kararlara rağmen çeşitli eylemlere izinsiz katıldığı, bildirileri izinsiz imzaladığı Genel Temsilciler Meclisi toplantısında tesbit edilmiş sloganlar dışında sloganlar kullandığı ve bunu da Onur Kuruluna gönderdikleri yazıda kabul ettiği, böylece toplantının amacına ulaşmasını engelleyici davranışlarda bulunduğu, 13 Şubat 1978 ve 1 Mayıs 1978 günleri disipline uymayarak toplantılarda kargaşa yaratılmasına neden olduğu, DİSK Yönetim Kurulu kararlarına ve DİSK Yürütme Kurulunun Anatüzük ilkeleri doğrultusunda aldığı kararlara karşı tutum ve davranışlara devam ve bu davranışlarda hala ısrar edildiği saptanmıştır.

SONUÇ

Baysen Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamışlardır.

Yukarda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Baysen Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir. Ancak: DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilim ve disiplini içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:

1.Baysen Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden bir yıl müddetle geçici olarak ihracına,

2. Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan Sendika yöneticilerinden: Cevat ÖZHASIRCI, Faik KAYAGİL, Mehmet NAKİPOĞLU, Gürel ERGEV ve Macit CÜNÜNOĞLU'nun 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere bir yıl müddetle DİSK üyeliğinden geçici olarak ihracına

KARAR VERİLDİ. 15.3.1979 (Üye Ali Taşer'in yukarıda Maden-İş kararındaki ile aynı muhalefet şerhiyle)

YERALTI MADEN-İŞ'İN GEÇİCİ İHRAÇ KARARI

Yeraltı Maden-İş Sendikasının DİSK'in aldığı kararlara rağmen, Genel Temsilciler Meclisi toplantısında tesbit edilmiş sloganlar dışında sloganlar kullandığı, böylece toplantının amacına ulaşmasını engelleyici davranışlarda bulunduğu, disipline uymayarak toplantılarda kargaşa yaratılmasına neden olduğundan,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Yeraltı Maden-İş Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve

Yeraltı Maden-İş üyeleri bir eylemde, DİSK Arşivi.

> 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmekte ise de, gerek tüzel kişilik olarak, gerekse bireysel olarak vermiş oldukları yazılı beyanlarında işlemiş oldukları tüzük suçlarını samimi olarak beyan etmiş olduklarından DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:
>
> 1-Yeraltı Maden-İş Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere 4 ay süreyle geçici ihracına,
>
> 2- Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan Sendika Yürütme Kurulu Üyeleri'nden Çetin UYGUR, Hüseyin DAĞDELEN ve Hüseyin AKBULUT'un 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere 4 ay süreyle geçici olarak DİSK üyeliğinden ihracına,
>
> KARAR VERİLDİ. 15.3.1979 (Üye Ali Taşer'in yukarıda Maden-İş kararındaki ile aynı muhalefet şerhiyle)

Yeraltı Maden-İş'in ihracına yol açan yönetim tarafından saptanan "faşizme karşı omuz omuza" ve "yaşasın sosyalizm" sloganları yerine "faşizme ölüm tek yol devrim" sloganı atılmasıydı. Bu iki slogan arasında büyük fark olmaması ve bunun dışında Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen kararlarında sözü edilen diğer fiiller olmaması nedeniyle muhtemelen Yeraltı Maden-İş'e 1 yıl değil 4 aylık ihraç kararı çıktı.

İHRAÇLARIN ARDINDAN

İhraç kararı, Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen tarafından "*darbe*" olarak nitelenecek ve yapılan ortak açıklamada "*ihraç darbesinin "faşist darbenin geçit aradığı ve bu doğrultuda her yolun denendiği bir dönemde"* geldiği,[54] Yeraltı Maden-İş ise yaptığı açıklamada *"ihraç kararının işçi kitlelerinde yeşeren devrimci anlayışı boğmayı"* amaçladığını ileri sürdü.[55]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ise ihraç edilen sendikaların ihraca yol açan davranışlardan vazgeçmeleri halinde ihraç kararlarının gözden geçirilmesi için yetkili organlara götürebileceğini açıkladı.[56]

DİSK üyesi 15 sendika (ASİS, Devrimci Sağlık-İş, Devrimci Yapı-İş, Genel-İş, Gıda-İş, Keramik-İş, Limter-İş, Nakliyat-İş, OLEYİS, Sine-Sen, Sosyal-İş, T.İ.S., Tekges-İş, Tümka-İş, Yeraltı Maden-İş) DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün ve Yürütme Kurulunun bu tavrını destekleyen ortak bir açıklama yaptı.[57]

Geçici ihraçların süre bitiminde Şubat 1980'de DİSK üyeliğine dönerken kesin ihraç kararları 7. Genel Kurul tarafından (ayrıntı için: s. 555) kaldırıldı.

MALİ KONULAR

DİSK'in mali durumuna ilişkin sıkıntılar bu dönemde de devam etmiş ve Yürütme Kurulu aidatların tahsili konusunda üye sendikalara dönük çeşitli uyarı kararları almıştır. Ancak bu dönemde DİSK'in gelirleri nicel büyümeye bağlı olarak önemli ölçüde artmıştır.

---

[54] T. Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikaları Genel Yönetim Kurullarının DİSK Onur Kurulu kararına karşı ortak açıklaması, Birleşik Metal-İş Arşivi.

[55] *Devrimci Yol* dergisi, Sayı 27, 7 Nisan 1979, s.8 (Yeraltı Maden-İş'in açıklamasının özgün metnine ulaşılamamıştır).

[56] DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün açıklaması için bkz. *DİSK* dergisi, "DİSK'i Bölmeye Kimsenin Gücü Yetmeyecektir", Sayı 56, Ağustos 1979, s. 13–16.

[57] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, ss. 542–543.

MADEN-İŞ, BANK-SEN VE BAYSEN'İN İHRAÇLARA TEPKİSİ

DİSK Onur Kurulunun kararı üzerine Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen sendikaları Genel Yönetim Kurulları ortak bir basın toplantısı yaparak görüşlerini açıkladılar. T. Maden-İş sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler tarafından yapılan açıklamanın tam metni şöyledir:

''DİSK Onur Kurulu oyçokluğuyla T. Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarını tüzel kişilik olarak geçici; bu sendikaların aralarında DİSK'in kurucuları da bulunan bazı yöneticilerini geçici, bazılarını ise kesin olarak ihraç kararları almış ve 16 Mart 1979 günü basına ve kamuoyuna açıklamıştır.

YAŞASIN DİSK BİRLİĞİ

ANA SORUN DİSK'TE YÖNETİM BUNALIMIDIR!

TASVİYECİ VE UZLAŞMACI TUTUMU GÖĞE ÇIKARACAĞIZ

İhraç kararları geçersizdir

Maden-İş Özel Sayı, 27 Mart 1979.

Her düzeyde tarihin en derin bunalım günlerini yaşayan ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda bu karar, işçi sınıfımızın birliğine ve demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına karşı yöneltilmiş ağır bir darbedir ve tarafımızdan şiddetle mahkûm edilmektedir.

İhraçlar ve Tekellerle Uzlaşma Eş Zamanlıdır

İşçi çıkarlarının en kararlı savunucularından olduklarını defalarca kanıtlamış olan sendikalarımızı DİSK dışına düşürmeye çalışanların aynı gün, tekelci sermayenin neden olduğu ekonomik bunalımın yükünü işçi ve emekçilerin sırtına bindirme aracı olan ''ekonomik önlemler paketinin'' altına imza atmaları bir rastlantı değildir. Günümüzde sınıf sendikaları ile uzlaşmacı sendikalar arasındaki temel ayırımın, bu çabalara karşı çıkıp çıkmamakta belirginleştiği düşünülürse, bu imzanın anlamı daha iyi anlaşılacaktır.

Bu imza işçi ücretlerinin dondurulması gibi önlemleri de içeren ve işçi sınıfına, emekçi halkımıza hiçbir demokratik kazanım getirmeyen bir anlaşmanın altına atılmıştır. Bu imza DİSK üyelerinin tabanının görüşü alınmadan atılmıştır. Bu imza, DİSK'in 12 yıllık geçmişinde her önemli karardan önce görüşü ve onayına başvurulan DİSK Genel Temsilciler Meclisi, DİSK Başkanlar Konseyi toplanmadan, Genel Yönetim Kurulu'ndan bile geçirilmeden, sorun buralarda tartışılmadan atılmıştır. Bütün bunlar düşünüldüğünde DİSK'in ilke ve geleneklerinden koparılarak nerelere götürülmek istendiği daha da iyi anlaşılacaktır. Bu imza üyelerimizi kesinlikle bağlamıyacaktır.

Sanki DİSK'in temel sınıfsal politikası belli değilmiş gibi DİSK Onur Kurulu kararlarının gerekçesinde ''DİSK'in toplumsal ve siyasal politikasının tesbit edileceği sırada'' denilerek ''Disiplinsizlik'' suçlamasıyla sendikalarımız ve yöneticileri hakkında söz konusu karar verilmiştir.

DİSK'i bölmeye ve güçsüzleştirmeye yönelik bu kararların oluşturulması ile DİSK'in bazı yöneticilerinin tekelci işveren örgütleriyle, Sabancı'larla, Narin'lerle birlikte ''Toplumsal Uzlaşma''ya katılması arasındaki bağı görmemeye olanak yoktur.

DİSK'in Genel Kurul kararlarına ve sınıf savaşımı temelinde zenginleşen geleneğine, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerine tümüyle ters düşerek, kendilerinde DİSK'in temel politikasını değiştirme yetkisini görenlerin, işçi sınıfımızın sendikal birliğine karşı davranmaları elbette ki doğaldır.

Tasfiyeci ve Uzlaşmacı Tutumu Yığınların Önünde Açığa Çıkaracağız

Sendikalarımız ekonomik bunalımın yükünün zamlarla işten

çıkarmalarla yeni vergilerle işçi ve emekçilerin sırtına bindirilmesine karşı sürekli ve tutarlı bir savaşım sürdürmüşlerdir. Faşist tırmanışın durdurulması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup genişletilmesi için CHP ağırlıklı hükümetle diyaloğa evet diyen sendikalarımız, onu bu doğrultuda desteklemekten hiçbir zaman geri durmamışlardır. Ancak, emperyalizmle ve tekelci sermayeyle uzlaşmaya kesinlikle karşı olan örgütlerimiz, ihraç kararlarıyla birlikte "önlemler paketini" onaylayan tavrı da teşhir etmeyi tarihsel bir görev saymaktadır.

İhraç darbesi, faşist darbenin geçit aradığı ve bu doğrultuda her yolun denediği bir dönemde getirilmiştir. Taban örgütlerimizin bölgesel anti-faşist yığın eylemlerine katılmasının kararlara gerekçe olarak gösterilmesi, DİSK'in politikasıyla ve 6. Genel Kurulu'nun antifaşist, antiemperyalist, antitekel bir cephe kurulmasına ilişkin 1 no.lu kararıyla taban tabana zıt bir davranıştır.

Tasfiyeci DİSK yöneticileri, tüm ilerici, demokrat, ulusal, yurtsever güçlerin en geniş eylem birliğini sağlama yolunda tutarlı ve istikrarlı bir politika izlemek yerine, ayrımcı bir politikayla bugün DİSK'in birliğini tehlikeye atmak gibi affedilmez bir sorumsuzluk göstermişlerdir.

Öte yandan ihraç kararları, T. Maden-İş Sendikasının kamu kesiminde hızla örgütlendiği, Bank-Sen Sendikasının tekelleri kuşatmada yeni atılımlar gösterdiği, Baysen Sendikasının kamu kesiminde demokratik sınıf ve kitle sendikacılığını hızla etkinleştirdiği bir dönemde alınmıştır.

Her bakımdan geçersiz olan bu ihraç kararlarını geçerli kılabilecek ve haklı gösterebilecek hiçbir sağlam dayanak yoktur.

15-16 Haziranlar'dan, 1 Mayıs'lardan, 16 Eylül DGM direnişlerinden, 20 Mart'lardan sayısız grev ve direnişten geçip çelikleşmiş, DİSK'e adını vermiş, kuruculuğunu yapmış, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkelerini getirmiş ve onlara hayat vermiş, yıllarca kan ve can pahasına DİSK'in güçlenmesine çalışmış sendikaları ve sendika yöneticilerini gözbebeğimiz gibi koruduğumuz DİSK'ten dışlamak kolay değildir.

Gerek Sendikalarımızda, gerekse DİSK'de zengin deneyimler içinde billurlaştırdığımız ve eğitimlerimizle yaygınlaştırdığımız ilkelerin Onur Kurulu kararlarının gerekçe bölümünde yer alması ilginçtir. Ancak, sınıf sendikacılığını, sınıf sendikacılığı ilkelerinin arkasına gizlenmiş devrimci lâfazanlıkla tecrit edeceğini sananlar aldanmaktadır.

Bu karar talihsiz bir karardır; işçi sınıfımızın ulusal düzeyde birliğine olduğu kadar uluslararası düzeydeki birliğine de terstir. Çünkü haklarında ihraç kararın alınmış olan sendikalarımızdan Maden-İş ve Bank-Sen, tüm dünyadaki demokratik sınıf ve kitle sendikalarını birleştiren 200 milyon üyelik Dünya Sendikalar Federasyonu'na üyedir. Baysen Sendikamız ise DSF ile çok yönlü ve sıcak ilişkiler içerisindedir. Bunlardan T. Maden-İş, DSF'ye bağlı Uluslararası Metal Sendikalar Birliği Yürütme Kurulu üyeliğine seçilerek dünya sendikal hareketinde onurlu bir yer kazanmıştır.

Bu kararlar talihsizdir, çünkü DİSK üyesi tüm işçilerin ve çok sayıda Lâstik-İş, Tekstil, Hür Cam-İş vb. DİSK üyesi sendikanın istek ve iradesine rağmen alınmıştır. 130 bin işçiyi, başka bir deyişle DİSK'in üçte birini DİSK dışına düşürmeyi amaçlayan bu kararlar, tüm DİSK tabanının söz ve karar sahibi olma hakkını da ayaklar altına almaktadır. Bu kararalar her eylemde, savaşım alanlarında Genel-İş üyeleriyle, OLEYİS üyeleriyle, Keramik-İş üyeleriyle omuz omuza ateş boylarına çıkan üyelerimizi sınıf kardeşlerinden ayırmaya çalıştığı; faşizme, emperyalizme, tekelci sermayeye karşı birlik olma isteğinin derinleştiği ve arttığı bir dönemde, sorumsuzca alındığı için talihsizdir.

İhraçlar Emperyalizme ve İşbirlikçilerine Yeni Umutlar Vermiştir

1979 yılı yarım milyon işçi için toplu sözleşme yılıdır. Bu işçilerden 50-60 bini sendikalarımıza üyedir. Yaklaşan büyük toplu sözleşmelerde sınıf sendikalarının üyelerinin daha iyi yaşama ve çalışma koşullarına kavuşması için verdikleri kararlı savaşımla, kendi güçleriyle başa çıkamıyacaklarının geçmiş deneylerden bilincinde olan tekeller, işveren örgütleri en tehlikeli sınıf düşmanlarından saydıkları sendikalarımızı en çetin anda yalnız yakalama olanağının doğduğu sevincine kapılacaklar, tekellerin karşısından işçi sınıfının birliğinin zedelenmiş olarak çıkmasından yarar umacaklardır.

Ekonomik bunalımı daha da derinleştirmeyi amaçlayan emperyalizmin ekonomik örgütleri, ülkemizde yeni ölüm harmanları açma niyetindeki askersel örgütler, IMF'ler, NATO'lar, bu girişimleri işçi sınıfı ve emekçi yığınlara kabul ettirmek için şimdi çok daha elverişli

koşullar oluştuğunu umacaklar, işçi sınıfı hareketini denetimleri altına alabileceklerini sanacaklardır.

İşçi sınıfımızın, ilerici demokratik güçlerin demokrasiyi koruma ve genişletme savaşımındaki kararlılığı nedeniyle şimdiye kadar uğruna her şeyi göze aldıkları faşist bir darbeyi gerçekleştirme olanağı bulamayan faşist odakların ilerici güçler cephesinden yeni bir gedik bulma ile darbe hevesleri artacaktır.

Sınıf sendikalarına işçi sınıfı hareketine saldırı için fırsat ve bahane arayanlar, yeni 12 Mart'lar için dayanak noktaları arayanlar DİSK Onur Kurulu'nun karar gerekçesini önümüzdeki günlerde ellerinden eksik etmeyeceklerdir. Birçok sendikanın ve sendikamız işyeri temsilcilerinin ev adreslerinin toplandığı, bölge ve şube binalarımızın ardarda basıldığı bir ortamda bu kararı alanlar, yarın sendikalarımıza ve üyelerimize olan baskılar arttığında, karanlık güçlere yardımcı olmanın sorumluluğunu da taşıyacaklardır.

Ancak, tüm DİSK üyesi sendikaların, DİSK üyesi işçilerin, tüm sınıf bilinçli işçilerin birliği, savaşım gücü, bilinci tüm emekçi sınıfların, ilerici demokratik güçlerin antiemperyalist, antifaşist ve antitekel birliği, 15-16 Haziran'da 12 Mart faşizminden çıkışta, DGM savaşımlarında, 20 Mart'larda olduğu gibi yerli ve yabancı tekellerin, gerici güçlerin umutlarını boşa çıkarmağa yetecek güçtedir. Sendikalarımız tekelleri alt edecek güçtedir. İşçi sınıfının birleşik, örgütlü gücü yenilmezdir.

Ana Sorun DİSK'te Yönetim Bunalımıdır

Bu kararlar 6. Genel Kurul'dan bu yana DİSK yönetiminin sürdürdüğü istikrarsız politikasının ve içine düştüğü yönetim bunalımının bir sonucudur. En üst düzeyde bazı yöneticiler bu süre içinde, kendi sendikalarındaki tabanın desteğini kaybetmişler ve Genel Kurullarında yöneticilik görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. DİSK Genel Başkan Vekilleri Rıza GÜVEN ve Kemal NEBİOĞLU ile Genel Yürütme Kurulu üyesi Tuncer KOCAMANOĞLU, sendikalarının son Genel Kurullarında seçilememişler, zaten hiç bir tabanı temsil etmeyen Genel Sekreter Fehmi IŞIKLAR'ın ise Maden-İş Sendikasıyla üyelik bağı dışında hiç bir ilişkisi yoktur. Yine aynı süre içinde bu yöneticiler, DİSK'e bağlı sendikalar arasında ayırımcılık gözeten bir anlayışla -ki Gıda-İş ve Tekstil sendikalarının Genel Kurullarında, sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde oluşan ittifakların yönetime gelmesini gericilik diye niteliyerek bu ayırımcılıklarını belgelemişlerdir.- Sendikalarımızı sürekli dışlama çabası içinde olmuşlardır. Bu tutum öylesine düzeylere ulaşmıştır ki, 15-16 Haziran kutlama toplantısına sendikalarımızın katılımı DİSK'in ayrımcı yöneticileri tarafından engellenmiştir. Bu amaçla sendikalarımızın, DİSK'ten ayrılarak yeni bir konfederasyon kuracağı yolunda, hiç bir dayanağı olmayan söylentiler de çıkarılmış, ancak ilkeli ve sorumlu davranışlarımızla bu çabalar boşa çıkarılmıştır. İşçi sınıfının birliği ilkesine herkesten çok bağlı olan bizleri böylesi girişimlere itmeye hiç kimsenin gücü yetmemiştir ve yetmeyecektir. Sendikalarımız DİSK'in birliğini sonuna kadar savunacaklardır.

İhraç Kararları Geçersizdir

DİSK Yönetim Kurulu'nun girişimiyle DİSK Onur Kurulu'nun oy çokluğuyla aldığı karar DİSK Anatüzüğüne ve yasalara aykırı bir karardır. Sendikalarımız DİSK Onur Kurulu'na önce tek bir gerekçeyle ve usulsüz olarak sevkedilmiş, bu tutmayınca gerekçeler usulsüz bir şekilde genişletilmiş, böylece önyargılı bir işlem yapılmıştır. Öte yandan haklarında geçici veya kesin ihraç kararı verilmiş olan yöneticilerimizin önceden Onur Kurulu'na sevkedilmemiş olduğu ve Onur Kurulu'nun DİSK Anatüzüğüne göre kişiler hakkında işlem yapma yetkisi olmadığı da açıktır. Sendikalar hakkında alınan karar da tüzüğe uygun değildir. Kısacası alınan kararlar hukuken kesinlikle geçersizdir.

Hiç bir güç bizleri, kan ve can verdiğimiz, ilkelerine sonuna kadar sadık kaldığımız ve kalacağımız DİSK'in dışına düşüremiyecek, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının önünü durduramıyacaktır. İşçi ve emekçi kitlelerinin haklarının tekelci sermayeye peşkeş çekilmesine, faşizmin geçit bulmasına izin verilmeyecektir.

Tüm ilerici ve demokratik güçlerin ve örgütlerin, işçi sınıfımızın birliği karşısında takındıkları duyarlılığa uygun olarak tavır alacağına ve DİSK üyesi sendikaların, üst örgütümüzü bunalımdan bir an önce çıkarmak için bilinç ve sorumlulukla davranacağına inanıyoruz.

Sendikalarımız önümüzdeki günlerde Genel Temsilciler Meclislerini toplayacaklar ve kararı tabana açıklayacaklardır. Başta Sayın Abdullah Baştürk olmak üzere, tüm DİSK yöneticilerini bu kararı açıklamak ve tabanın bu kararı nasıl karşıladığını görmek üzere toplantılara davet ediyoruz.''

Kaynak: Maden-İş Özel Sayı, 27.3.1979; Savaş Yolu dergisi, Sayı 11, 2 Nisan 1979, s. 8-9.

YERALTI MADEN-İŞ'İN İHRAÇLARA TEPKİSİ

Yeraltı Maden-İş'in Genişletilmiş Merkez Yürütme Kurulu, 27-28 Mart 1979 günü gerçekleştirdiği toplantı sonucu yaptığı açıklamada, ''ihraç kararının özünde reformizm ile revizyonizmin hesaplaşmasının'' yattığını, ''ihraç kararının işçi kitlelerinde yeşeren devrimci anlayışı boğmayı'' amaçladığını ve ''kararın içinde yaşanılan dönem açısından yanlış olduğunu'' belirtmiştir. Açıklamada ayrıca şu görüşlere de yer verildi:

''(...) Bugün DİSK onur kurulunun vermiş olduğu karara karşı çıkan sendikamız dışında üç sendika DİSK içinde bugün düşülen durumun sorumlusudurlar.

''... Reformist ve revizyonist düşünceler DİSK'te devrimci anlayışı hakim kılmamak için her türlü oyunu denemişlerdir. Siyasi çıkarları ve koltuk çıkarları birleşen yönetimler devrimci anlayışın işçiler içinde gelişip yaygınlaşmasını engelleyememiştir. İşçiler hapsedilmeye çalışıldıkları ekonomik ve demokratik haklar alanından çıkmayı başarmış, o alana ışık tutacak ideolojik ve politik mücadele alanlarına yönelmişlerdir... İşte sendikamıza verilen dört aylık ihraç cezasının altında bu yatmaktadır. Fakat sendika olarak bu cezadan rahatsızlık duymuyoruz. Zira sendikamız kendi ayakları üzerinde yükselmiş ve işçi sınıfının devrimci bilimini kılavuz almıştır...

''Ancak devrimci anlayışımız ve taşıdığımız sorumluluk bugün de bu yanlışlar karara karşı çıkmayı getirmektedir.

''Bugün oligarşinin ağır saldırılarını yaşamaktayız. Egemen sınıflar içinde bulundukları bunalımın yükünü emekçi kitlelere yüklemeye çalışırken, kitleleri karşı durmaktan alıkoymak için düzenlenen saldırılar yasallaştırılmaktadır. İşçilerin siyasi platformda mücadelesini engellemek için alabildiğine saldırılırken, bir dönemler pek karşı çıkılmayan ekonomik demokratik haklar mücadelesi bile artık kesinlikle kabullenilmemektedir. Bunun için oligarşi yeni 'düzenleme'lerini toplumsal anlaşmalar ile başlatıp iş yasası ve sendikalar yasasındaki değişiklikle sürdürmek istemektedir. Bu durumda DİSK tüm işçileri ve diğer demokratik kitle örgütlerini omuz omuza bu mücadelenin içine almak zorundadır. Oysa son karar, DİSK üyesi işçilerden sendikalara kadar tam bir iç dalaşa, işçilerin dikkatlerini iç ''çekişmelere'' ve hatta giderek DİSK'in parçalanmasına neden olacaktır.

Yeraltı Maden-İş üyeleri 1 Mayıs 1978'de.

''20 Mart gibi bir eylemi gerçekleştiren DİSK onu aşan mücadelelerin içinde olması gerekirken hızla düşmekte, daha açıkçası gerçek yapısını açığa çıkarmaktadır. Bu durum revizyonizme güç vermekten başka bir sonuç yaratmayacak, cezalandırılan revizyonist düşünce ve onun unsurları değil, işçiler olmuş olacaktır. Karar bu yönüyle de yanlıştır.

''Revizyonistlerin yaptıkları tüm engellemeler, mücadeledeki ayrılıkçı tavırları, teslimiyetçi ve örgütsüzlüğe çağrı olarak gelen davranış ve saldırıları, ancak, kitlelerin önünde yargılandırılarak cezalandırılır. Bu cezalandırma DİSK olarak sorumluluğumuzu ve görevlerimizi bilerek yürüteceğimiz doğru sınıf mücadelesinin içinde yapılmalıdır.

''Tüm bu değerlendirmelerimizden sonra şunu altını çizerek bir kez daha duyuruyoruz: DİSK'in bütünlüğüne yönelecek her harekete tüm gücümüzle karşı duracağız. Tüm DİSK üyesi işçilerin örgütlerine sahip çıkıp, reformist, revizyonist, oportünist görüşlerin koltuk çekişmesine karşı mücadele sürdüreceklerine inanıyoruz.

''Sonuç olarak, DİSK'e 1 Mayıs'ı anti-faşist, anti-emperyalist mücadelenin tüm yurtta, bugünün siyasal koşullarının işçi sınıfına yüklediği görevleri somutlaştıran bir eylem platformu olarak kutlama önerisi götüreceğiz. Ve bu önerimizin bir sınav olduğunu belirtecek ve tüm işçilerin bu sınav silahını revizyonist, reformist ve oportünist görüşlere karşı kullanmalarını isteyeceğiz.''

Kaynak: Devrimci Yol dergisi, Sayı 27, 7 Nisan 1979, s.8 (Yeraltı Maden-İş'in açıklamasının özgün metnine ve konuya ilişkin sendika yayınına ulaşılamamıştır).

31 Mayıs 1980 tarihli DİSK Mali Raporuna göre DİSK'in 31 Ekim 1977 ile 31 Mayıs 1980 dönemleri arasındaki toplam gelirleri 108 milyon 962 bin TL'dir. Bu gelirin 107 milyon 188 bin TL'si aidat gelirlerinden oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle DİSK gelirlerinin yüzde 98,3'ü aidat gelirlerinden oluşmaktadır. DİSK gelirlerinin neredeyse tamamının aidat gelirlerinden oluşması, DİSK'in kuruluşundan başlayarak gözlenen bir durumdur. Bu durum kuruluş döneminde vurgulanan "mali bağımsızlık" olarak ifade edilebilecek tutumun doğal sonucudur. DİSK 7. Genel Kurulu öncesi hazırlanan bir mali rapora göre DİSK'in 107 milyon 188 bin TL'lik aidat gelirinin 90 milyon 232 bin TL'si tahsil edilmiş, 16 milyon 955 bin TL'si ise tahsil edilecek kalem olarak gözükmektedir.[58] Önceki dönemlerde Maden-İş DİSK aidatlarının ezici çoğunluğunu öderken, 1978-1980 döneminde Genel-İş en çok aidat ödeyen sendika durumuna gelmiştir.

1978-1980 döneminde toplam aidatların yüzde 36'sı Genel-İş'e aittir. Maden-İş'in payı yüzde 12,8 iken, Tekstil yüzde 11,1 ile üçüncü sıradadır. Dördüncü sırada yüzde 7,4 aidat payı ile OLEYİS gelirken, kurucu sendikalardan Gıda-İş'in aidat payı yüzde 5,1'dir. Bank-Sen yüzde 4,8, kurucu sendikalardan Lastik-İş ise yüzde 3,2 paya sahiptir. Diğer sendikalar ise yüzde 3'ün altında aidat payına sahiptir. Her dönem ciddi mali sorunlar yaşayan DİSK'in, dönem içinde aidat alacaklarını tahsil oranının yüzde 84'e yaklaştığı görülmektedir. Dönem içinde yaşanan geçici ihraçların aidat tahsilatında olumsuz bir rol oynadığı, aksi halde daha yüksek bir aidat tahsil oranına ulaşılacağını söylemek mümkündür.

Tablo 7: Mayıs 1980 İtibarıyla DİSK Üyesi Sendikaların Ödediği Aidatlar (Bin TL)

Sendika	Ödediği Aidat	Borç	Toplam	Oran (%)
Genel-İş	38.563	-	38.563	36,0
Maden-İş	8.377	5.334	13.711	12,8
Tekstil	7.124	4.725	11.849	11,1
OLEYİS	7.315	613	7.928	7,4
Gıda-İş	3.523	1.904	5.427	5,1
Banksen	3.719	1.474	5.193	4,8
Lastik-İş	3.416	-	3.416	3,2
Dev Maden-Sen	2.302	200	2.502	2,3
T.İ.S.	1.773	717	2.490	2,3
Sosyal-İş	2.207	-	2.207	2,1
Petkim-İş	1.962	118	2.080	1,9
Yeraltı Maden-İş	1.388	395	1.783	1,7
Tekges-İş	1.255	281	1.536	1,4
Fındık-İş	1.280	94	1.374	1,3
Keramik-İş	627	424	1.051	1,0
Hürcam-İş	829	106	935	0,9
Devrimci Toprak-İş	767	-	767	0,7
Basın-İş	749	-	749	0,7
Baysen	507	80	587	0,5
Yeni Haber-İş	515	29	544	0,5
Aster-İş	340	134	474	0,4
ASİS	360	60	420	0,4
Devrimci Sağlık-İş	368	50	418	0,4
Nakliyat-İş	287	36	323	0,3
Tümka-İş	282	-	282	0,3
Deri-İş	205	-	205	0,2
Taper-İş	-	143	143	0,1
Limter-İş	94	-	94	0,1
Devrimci Yapı-İş	69	8	77	0,1
Sine-Sen	25	30	55	0,1
Ges-İş	4	-	4	0,0
	90.232	16.955	107.187	-

Kaynak: 31.5.1980 Mali Rapor, çoğaltma, TÜSTAV DİSK Arşivi

[58] DİSK Mali Raporu, 31.5.1980, Çoğaltma, TÜSTAV DİSK Arşivi.

DİSK'in aidat tablosu 1970'lerin ikinci yarısında köklü biçimde değişmiştir. 1973–1975 döneminde aidat gelirlerinin yüzde 70'ini Maden-İş öderken 1978–1980 döneminde Maden-İş'in aidat gelirleri içindeki payı yüzde 13'e gerilemiştir. Buna karşılık DİSK'te 1975 sonrası üye olan Genel-İş, Tekstil ve OLEYİS'in aidat payı yüzde 56'ya yaklaşmıştır. Değişen aidat tablosu sadece parasal bir dağılıma değil, değişen sendika yapısına ve değişen üye ve delege dağılımına da işaret etmektedir.

Grafik 2: DİSK Aidat Gelirlerinin Dağılımı (1978–1980)

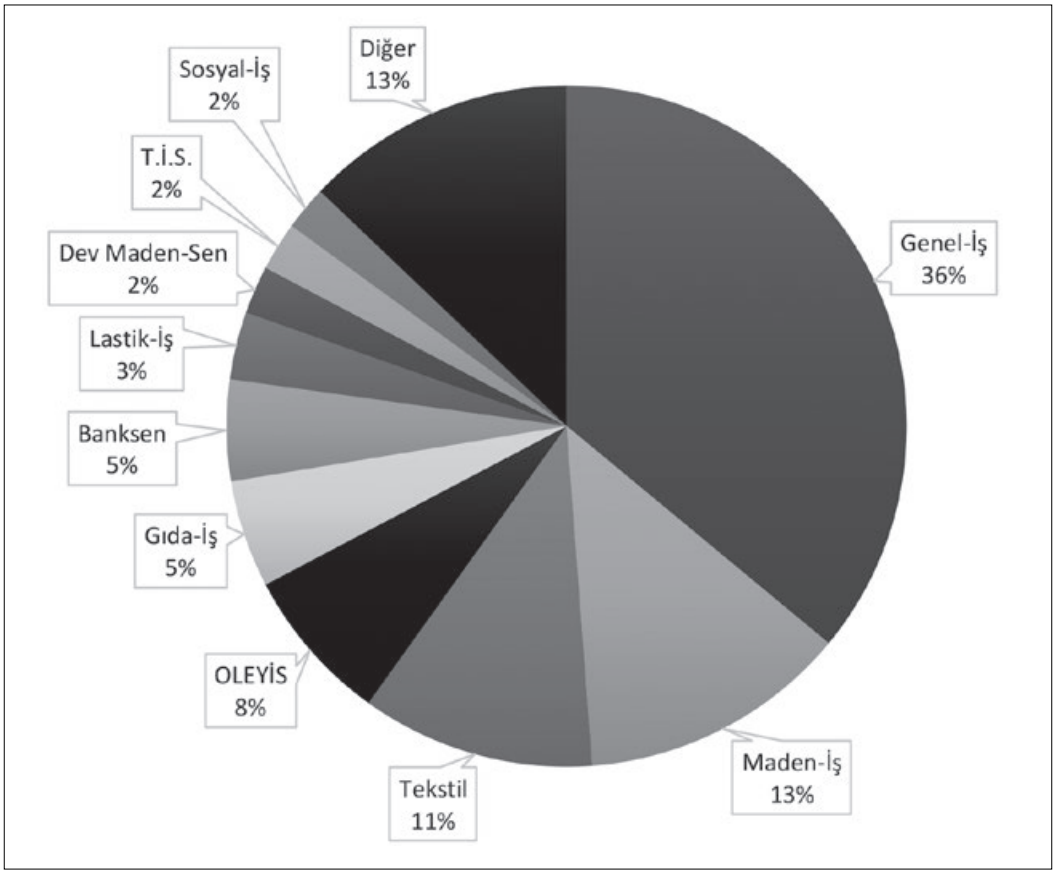

Not: Aidat payları yüzde 2'den az olan sendikalar grafikte diğer olarak yer almaktadır.

Grevler, Direnişler ve Eylemler (1978–1980)

6. Genel Kuruldan 12 Eylül 1980 darbesine kadar geçen dönemde DİSK; aralarında 20 Mart 1978 Faşizme İhtar Eylemi, 1 Mayıs 1978 mitingi, 5 Ocak 1979 Faşizmi Lanetleme Eylemi, Tariş ve Antbirlik direnişlerini destekleme mitingleri, 1980 Demokrasi Mitingleri ve 1 Mayıs 1980 Mersin mitinginin de aralarında olduğu çeşitli eylem ve direnişleri örgütledi. Bu dönem, merkezi düzeyde yapılan eylem ve etkinliklerde önemli bir artışın yaşandığı gözlenmektedir. Bu dönemde ayrıca Demokratik Platform girişimi ve Ortak Davranış Komiteleri de öne çıkan önemli deneyimler olarak ele alınabilir. Bu dönemde üye sendikalar tarafından gerçekleştirilen çok sayıda eylem ve direniş söz konusu olmakla birlikte bunlardan sadece DİSK'i etkileyen ve DİSK'in müdahil olduğu, önemli sonuçlara yol açan belli başlı eylem ve direnişlere yer vereceğiz. DİSK üyesi sendikalarca gerçekleştirilen çeşitli eylemler "Günce" bölümünde yer almaktadır.

Faşizme İhtar Eylemi

DİSK'in 20 Mart 1978'de iki saatlik iş bırakma biçiminde gerçekleştirdiği *"Faşizme İhtar Eylemi"* tıpkı Eylül 1976 DGM'ye karşı Genel Yas eylemi gibi siyasal nitelikli bir genel grevdir. 20 Mart 1978 eylemi 15-16 Haziran ve Eylül 1976 DGM direnişi ile birlikte DİSK'in 1970'lerdeki üç büyük eyleminden biridir. Faşizme ihtar eylemi giderek yükselen faşist teröre karşı kitlesel bir protesto ve genel grevdir. Bu eylem DİSK'in ve dönemin en önemli, en etkili ve yaygın eylemlerinden biridir. Eylem siyasal bir genel grev

16 Mart 1978 katliamında öldürülen gençler, soldan sağa: Abdullah Şimşek, Turan Ören, Baki Ekiz, Hatice Özen, Cemil Sönmez, Hamit Akıl, Murat Kurt.

olmanın yanında DİSK'in seçimlerde desteklediği ve tabanında önemli bir desteği olan CHP hükümetini eleştiriyor olması nedeniyle de özellikle önemlidir.

16 Mart 1978 günü saat 13.30'da İstanbul Üniversitesi merkez binası ana girişinden çıkan öğrencilere Eczacılık Fakültesi önünde bomba atıldı. Hemen ardından makineli tüfeklerle kalabalık tarandı. Bombalı ve silahlı saldırı sonunda öğrencilerden Hamit Akıl, Abdullah Şimşek, Ahmet Ören, Baki Ekiz ve Murat Kurt hemen Üniversite kapısı önünde, Hatice Özen ve Cemil Sönmez de kaldırıldıkları hastanede öldü, 40 kadar öğrenci de yaralandı.

Beş kişi kadar olan saldırganlar polisin de emirle durduramaması sonucu kaçtı. Öğrencilere atılan bomba, ordu yapısı bir savunma el bombası idi. *DİSK* dergisinde yayımlanan bir belgeye göre bombalı eylem daha önce emniyete ihbar edilmişti. [59]

[59] *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

16 Mart katliamının önceden bilindiğinin belgesi, *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

SALDIRININ ÖNCEDEN BİLİNDİĞİNİN BELGESİDİR

İstanbul Üniversitesi katliamını polis önceden haber almıştı. Yakarda, Emniyet Müdürlüğünün, 7 Mart 1978 tarihli ve Plan ve Hareket Şubesi 1. Kısım'ın 892 sayılı yazısıyla iletilen istihbaratın İstanbul Toplum Zabıtası Müdürlüğü'nce, Müdür Muavinini, Nöbetçi Amirliğini, 9 ve 10 numaralı ekiplerini, Üniversite Birliği Amirini ve İstihbarat Amirini haberdar eden 1297 sayılı yazının fotokopisi. 8 Mart 1978 tarihli bu yazıda "İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde 8.3.1978 günü ülkücü gruba mensup öğrencilerin karşıt görüşlü öğrencilere Anfi 1.de saldıracakları, sol gruba mensup öğrencilerin fakülteye gelmeye devam etmeleri halinde 8 - 10 gün içinde bu grup üzerine dinamit atılacağı... bildirilmiştir" denmekte ve gerekli tedbirlerin alınması istenmektedir.

Bu saldırı şiddet eylemlerinin yeni bir aşamaya sıçradığını gösteriyordu. Türkiye'nin en büyük üniversitesinde öğrencilerin bombalı ve silahlı saldırıyla öldürülmesi kamuoyunda büyük tepki topladı.

Olayın insanlık dışı yanı tüm anti-faşist kişi ve örgütlerin tepkisini çekti. Demokratik kitle örgütleri yayımladıkları bildirilerle olayı kınadılar, ülkenin dört bir yanından katliamı protesto eden sesler yükseldi. Öğrenciler üniversiteyi terk etmeyip, yürüyüş yaptı. Ertesi gün çok sayıda DİSK üyesi işçinin de katıldığı büyük bir cenaze töreni yapıldı. DİSK'in 16 Mart katliamına tepkisi çok farklı olmuş, işçi sınıfının üretimden gelen gücünü ortaya koyarak faşizme karşı sınıfsal bir çıkış yapmıştır.[60]

Saldırı üzerine 17 Mart 1978 tarihinde toplanan DİSK Yürütme Kurulu saldırıyı protesto etmek amacıyla iki saatlik iş bırakma eylemi kararı aldı ve yurtseverleri, demokratik kuruluşları eylem birliğine çağırdı.[61]

> Karar:
>
> Faşist ve gerici güçlerin temsilcisi MC Hükümeti düşürülmüş olmasına rağmen, Faşist saldırı ve terörün sürdürülmesi, işçiler, yoksul köylüler, Yurtsever genç ve aydınların iş yerlerinde, okul kapılarında, sokak ortalarında saldırıya uğramaları, kurşunlanmalar, toplu katliamla yok edilmeleri ve dün İstanbul Üniversitesinde derslerinden çıkarak giderlerken toplu katliam amacıyla öğrencilerin bombalı saldırıya uğraması, 12 Mart faşizmini sürdürmek isteyenlerin ve 1 Mayıs katliamını düzenleyenlerin halen sahnede olduklarının kanıtıdır.
>
> İşçi sınıfı ve tüm emekçilerin bu olaylara seyirci kalmayacağını bir kez daha vurgularken faşist saldırıları nefretle

[60] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[61] 17 Mart 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

16 Mart katliamının ardından Baştürk DİSK yönetiminin eylem kararını açıklıyor. Solda Nebioğlu, sağda Işıklar, DİSK Arşivi.

kınayarak, provokasyonlara ve tertiplere karşı uyanık olunmasının gerekliliğinden hareketle; tüm ilerici, devrimci ve yurtsever güçlerin emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede güç birliğine çağrılmasına,

Faşist yuvaların dağıtılması ve faşist katillerin adalete teslim edilmesi yolunda hükümetin girişimlerinin desteklenmesine,

Çocuklarımızın öldürülmesinin önlenmesi için, tüm yurttaşlarımızın can güvenliğinin sağlanması için, faşizmin kanlı diktasını önlemek ve anayasayı çiğnetmemek için, İnsan hakları evrensel bildirisinde yer alan ilkelere, Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan "Uyanık bekçilik" görevinin yerine getirilmesi amacıyla gerekli demokratik girişimlerin yapılmasına eksiksiz yerine getirilmesine,

DİSK, bu mücadelenin bir parçası olarak bu saldırganlıkları protesto etmek ve faşist yuvaların dağıtılmasını sağlamak amacıyla DİSK üyesi tüm işçilerin anayasa'nın kendilerine tanıdığı haklara dayanarak 20 Mart 1978 Pazartesi günü saat 08.00 den 10.00'a kadar "Faşizme İhtar" eylemi biçiminde 2 saat İş bırakmalarına, faşist saldırganlıklar sürdükçe işçi sınıfının daha kararlı biçimde eylemlerinin sürdürülmesine,

Bu anlamda bütün yurt severlerin ve demokratik kuruluşların bu somut görevde eylem birliğine çağırılmasına OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ.

Bu kararın altı çizilmesi gereken önemli bir yönü vardı. DİSK Yürütme Kurulu bu kararıyla açık bir biçimde "iş bırakma" adıyla genel grev kararı almış ve eylemin tüm hukuksal sorumluğunu üstlenmişti.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, İstanbul Üniversitesi'ndeki bombalı saldırı ve DİSK'in aldığı karar üzerine 17 Mart 1978 günü bir açıklama yaptı. Baştürk bu açıklamasında da DİSK yönetimi olarak işçilerin anayasal haklarını kullanarak iş bırakmalarına karar verdiklerini vurgulamıştır. Baştürk açıklamasında *"Faşist ve gerici güçlerin temsilcisi MC iktidarının sona*

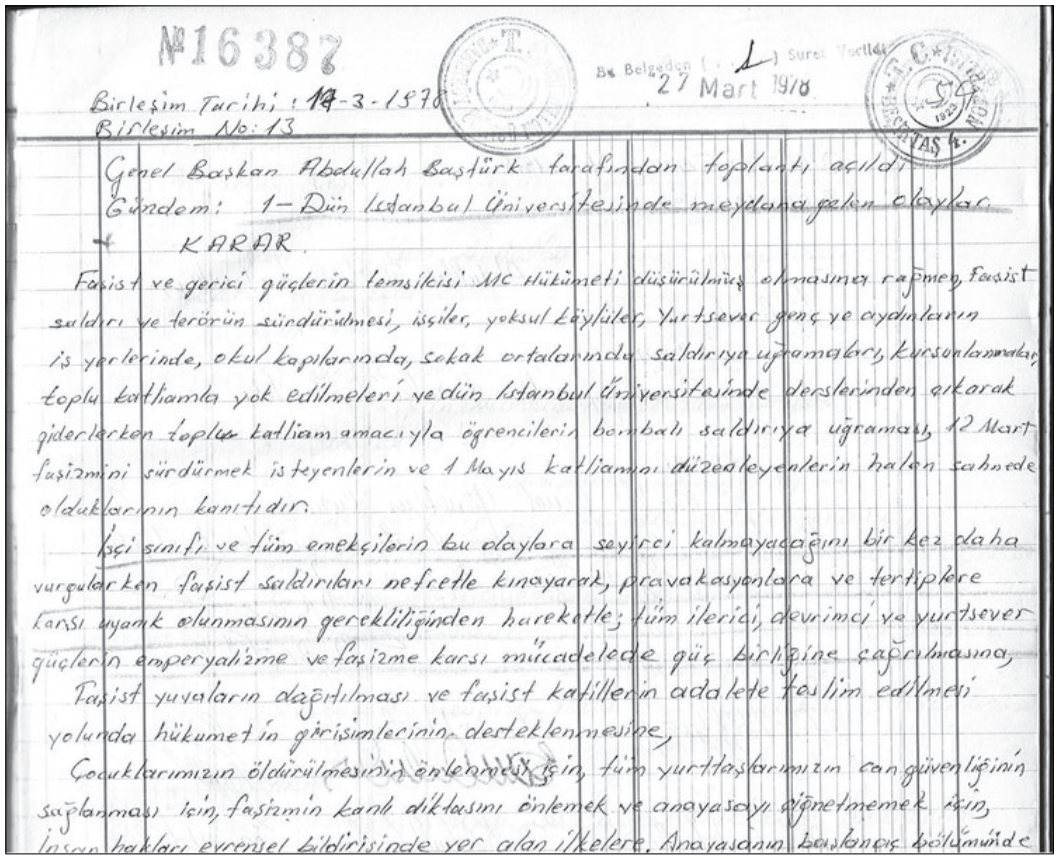

№16387

Bu Belgeden (1) Suret Verilir
27 Mart 1978

Birleşim Tarihi: 17-3-1978
Birleşim No: 13

Genel Başkan Abdullah Baştürk tarafından toplantı açıldı.
Gündem: 1- Dün İstanbul Üniversitesinde meydana gelen olaylar.

KARAR.

Faşist ve gerici güçlerin temsilcisi MC Hükümeti düşürülmüş olmasına rağmen, faşist saldırı ve terörün sürdürülmesi, işçiler, yoksul köylüler, Yurtsever genç ve aydınların iş yerlerinde, okul kapılarında, sokak ortalarında saldırıya uğramaları, kurşunlanmalar, toplu katliamla yok edilmeleri ve dün İstanbul Üniversitesinde derslerinden çıkarak giderlerken toplu katliam amacıyla öğrencilerin bombalı saldırıya uğraması, 12 Mart faşizmini sürdürmek isteyenlerin ve 1 Mayıs katliamını düzenleyenlerin halen sahnede olduklarının kanıtıdır.

İşçi sınıfı ve tüm emekçilerin bu olaylara seyirci kalmayacağını bir kez daha vurgularken faşist saldırıları nefretle kınayarak, provakasyonlara ve tertiplere karşı uyanık olunmasının gerekliliğinden hareketle; tüm ilerici, devrimci ve yurtsever güçlerin emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede güç birliğine çağrılmasına,

Faşist yuvaların dağıtılması ve faşist katillerin adalete teslim edilmesi yolunda hükumetin girişimlerinin desteklenmesine,

Çocuklarımızın öldürülmesinin önlenmesi için, tüm yurttaşlarımızın can güvenliğinin sağlanması için, faşizmin kanlı diktasını önlemek ve anayasayı çiğnetmemek için, İnsan hakları evrensel bildirişinde yer alan ilkelere, Anayasanın başlangıç bölümünde

DİSK Yürütme Kurulunun Faşizme İhtar eylemi kararı, 17 Mart 1978, DİSK Arşivi.

ermesine rağmen faşist saldırı ve terör sürüyor. İşçiler, yoksul köylüler, yurtsever genç ve aydınlar işyerlerinde, okul kapılarında, sokak aralarında saldırılara uğruyor, kurşunlanıyor, toplu katliamla yok edilmek isteniyor" dedi. Baştürk, İstanbul Üniversitesi'nde girişilen toplu katliamın faşist saldırganlıkların nereye kadar götürülebileceğinin en son kanıtı olduğunu söyledi. *"12 Mart Faşizmini sürdürmek isteyenler ve 1 Mayıs katliamını düzenleyenler yine sahnededir"* değerlendirmesini yapan Baştürk, emperyalizme ve faşizme karşı mücadele çağrısı yaptı:[62]

> Faşist ve gerici güçlerin temsilcisi MC iktidarının sona ermesine rağmen faşist saldırı ve terör sürüyor. İşçiler, yoksul köylüler, yurtsever genç ve aydınlar işyerlerinde, okul kapılarında, sokak aralarında saldırılara uğruyor, kurşunlanıyor, toplu katliamla yok edilmek isteniyor. Dün İstanbul Üniversitesinde girişilen toplu katliam faşist saldırganlıkların nereye kadar götürülebileceğinin en son kanıtıdır. 12 Mart faşizmini sürdürmek isteyenler ve 1 Mayıs katliamını düzenleyenler yine sahnededir.
>
> İşçi sınıfının ve tüm emekçilerin bu olaylara seyirci kalamayacağını bir kez daha dile getirirken faşist saldırıları nefretle kınadığımız, provokasyonlara ve tertiplere karşı uyanık olunmasının gerekliliğini belirtir, tüm ilerici, devrimci ve yurtsever güçleri emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede güç birliğine çağırırız.
>
> İç savaş kışkırtıcıları, sıkıyönetimden medet umanlar beklediklerini bulamayacaklar, işçi sınıfı bunların bu arzularını kursaklarında bırakacaktır.
>
> Faşist yuvaların dağıtılması ve faşist katillerin adalete teslim edilmesi yolunda hükümetin bütün girişimlerini destekliyoruz.

[62] DİSK Ajansı, 17 Mart 1978.

DİSK, bu mücadelenin bir parçası olarak bu saldırganlıkları protesto etmek ve faşist yuvaların dağıtılmasını sağlamak amacıyla DİSK üyesi tüm işçilerin Anayasa'nın kendilerine tanıdığı haklara dayanarak 20 Mart 1978 Pazartesi günü sabahı saat 10.00'a kadar, iş bırakmalarına karar vermiştir. Faşist saldırganlıklar sürdükçe işçi sınıfı daha kararlı bir biçimde eylemlerine devam edecektir.

Bu anlamda Türk-İş ve Türk-İş'e bağlı sendikaları, üyelerini, bütün yurtseverleri ve demokratik kuruluşları bu somut görevde eylem birliğine çağırıyoruz.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da 18 Mart 1978 tarihinde Faşizme İhtar Eylemi ile ilgili kamuoyuna yaptığı açıklamada *"DİSK üyesi işçiler faşist saldırıları protesto etmek ve faşist yuvaların dağıtılmasını sağlamak amacı ile Anayasa'daki demokratik haklarını kullanarak 20 Mart Pazartesi günü sabah saat 08.00'den 10.00'a kadar iş bırakıyor. Bu eyleme diğer sendika üyeleri, tüm demokratik kuruluş üyeleri de katılıyor, destekliyor"* demiştir.[63]

DİSK, 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi için 17-20 Mart arasında yoğun bir çalışma yapmıştır. Bu eylem sürecinde 350 bin adet *DİSK'in Sesi* gazetesi, 500 bin bildiri, ayrıca da eylem sonucunu değerlendiren yine 300 bin adet ikinci bir *DİSK'in Sesi* gazetesi çıkarıldı. DİSK'in eylemi etrafında aralarındaki tartışmaları bir yana bırakarak birleşen tüm kitle örgütlerinin de yardımıyla bu yayınlar, Türkiye çapında DİSK üyelerine ve halka dağıtıldı. [64]

18 Mart 1978 günü DİSK tüm Türkiye'de DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar imzalı şu bildiriyi dağıttı:[65]

16 Mart 1978 katliamını protesto için Beyazıt'tan Eminönü'ne yapılan yürüyüş, 17 Mart 1978.

HALKIMIZA,

İşçiler köylüler, memurlar, gençler, aydınlar, analar, babalar, bacılar ve tüm yurtseverler,

İnsanlık düşmanı faşistlerin İstanbul Üniversitesi'nde dersten çıkan öğrencilere karşı bombalarla, makinalı tüfeklerle giriştikleri son kanlı katliama tanık oldunuz.

Bilindiği gibi MC iktidarları döneminde eğitim kurumları, devlet kademeleri, faşist çetelerin karargâhı durumuna getirildi. Öğrenim özgürlüğü ve can güvenliği kalmadı. Öğrenci anaları ve babaları için yaşam bir işkence haline geldi.

Bugün ise MC'nin düşmesine rağmen, emperyalizmin güdümündeki bu faşist güçler, kanlı cinayetlerini sürdürmek istemekte, işyerlerinde, okul kapılarında, sokak aralarında faşist namlularını ayırım yapmaksızın halkımıza doğrultmaktadırlar.

DİSK üyesi işçiler faşist saldırıları protesto etmek ve faşist yuvaların dağıtılmasını sağlamak amacıyla Anayasa'daki demokratik haklarını kullanarak 20 Mart Pazartesi günü sabah saat 8.00'den 10.00'a kadar iş bırakıyor. Bu eyleme diğer sendika üyeleri, tüm demokratik kuruluş üyeleri de katılıyor, destekliyor. Analar, babalar, bacılar, kardeşler, DİSK'in yanında yer alıyor.

Emperyalizme ve faşizme karşı mücadele ancak kitlelerin örgütlü gücü ile başarıya ulaşacaktır.

[63] DİSK Ajansı, 18 Mart 1978.

[64] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[65] DİSK Ajansı, 18 Mart 1978.

DİSK

DİSK İN SESİ

Bütün sendikaları ve örgütleri göreve çağırıyoruz

FAŞİST SALDIRILARA KARŞI İŞİ BIRAKIYORUZ

İŞÇİ SINIFI FAŞİST SALDIRGANLARIN ARZULARINI KURSAKLARINDA BIRAKACAKTIR

PAZARTESİ SABAHI İŞBAŞI YAPAN VARDİYALARDA 10.00'DAN KADAR ŞARTELLER İNECEK, ÜRETİM DURACAK

DİSK'in Sesi, Mart 1978.

'FAŞİZME İHTAR' eylemi bunun bir parçasıdır.

'İHTAR' eylemi gerçekte faşizmin kaynaklandığı sömürü düzenine yöneliktir. Çünkü sömürü düzeni sürdükçe işçi sınıfının, emekçi halkımızın işsizlikten, pahalılıktan, yoksulluktan kurtulması söz konusu değildir.

İşçi sınıfı tarihsel sorumluluğunun bilincinde olarak emekçi halkımızın kendisinden beklediği sesi fabrikalardan, tarlalardan yükseltmektedir.

Selam olsun bu sesi işyerinde, bürosunda, okulunda, hayatın her alanında yansıtanlara...

Selam olsun halkımızın faşizme karşı eylem birliğine güç katanlara...

TMMOB, TÖB-DER, TÜTED, TÜMOD, TÜMAS, TÜM-DER, TÜM ZERBANK-DER, ÇHD'nin de aralarında bulunduğu çok sayıda demokratik kitle örgütü DİSK'in 20 Mart kararını desteklediklerini belirten ilanlar verdiler. İstanbul Barosu da 20 Mart günü 9.30'da Adliye önünde saygı duruşunda bulunma kararı aldı.[66] TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Halit Narin ise DİSK'in çağrısına uyan işçilerin saat ücretlerinin kesileceğini hatta iş akitlerinin feshedilebileceğini söyledi.[67]

20 Mart 1978 Günü

20 Mart 1978 günü saat 8.00'de *"Faşizme İhtar Eylemi"* başladı. *DİSK* dergisine göre eyleme 600 bini aşkın işçi katıldı. Eyleme TÖB-DER üyesi 150 bin öğretmen, orta ve yüksek öğrenim kurumları öğrencileri, öğretim üyeleri, memurlar ve meslek kuruluşları üyeleri de katıldı. Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç eylemi *"ideolojik amaçlı"* olarak niteleyip eleştirdi.[68] Eylemi aralarında TMMOB, TÖB-DER, TÜM-DER, TÜTED, TÜS-DER, TÜMAS, TÜMOD, HALKEVLERİ ve KÖY-KOOP'un da olduğu 26 demokratik kitle örgütü destekledi.[69] 20 Mart 1978 günü saat 8.00 ile 10.00 arasında iş durdurma biçimindeki eylem 51 ilde uygulandı.[70] *Cumhuriyet* gazetesinde yer alan detaylı habere göre iki saatlik ihtar eylemi şöyle gerçekleşti:[71]

> İki saatlik "Faşizme İhtar eylemi" Türkiye çapında büyük ilgi görmüş direniş sırasında başta Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde olmak üzere birçok kentte tüm belediye hizmetleri durmuş, sular akmamış, otobüsler çalışmamış, elektrikler kesilmiştir.

[66] *Cumhuriyet*, 19 Mart 1978.

[67] *Cumhuriyet*, 19 Mart 1978.

[68] *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

[69] *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

[70] Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı (İstanbul), İddianame, DİSK, DİSK 'e Bağlı Sendikalar, DİSK ile Ortak Amaç ve Faaliyetlerde Bulunan Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması: 1981, s. 112-113. Bundan böyle DİSK *İddianamesi (1981) (açık kaynak)* olarak kaynak gösterilecektir.

[71] *Cumhuriyet*, 21 Mart 1978.

Faşizme İhtar eyleminde iş bırakan Anadolu Yakası Asfalt işçileri.

Araçların durması nedeniyle yurttaşlar işlerine gecikmeli gidebilmiştir Elektrik kesintisi yüzünden TRT yayınları aksamıştır Ankara'daki direniş sırasında göstericilerle polis arsasında Tandoğan, Kızılay ve Ulus meydanlarında olaylar çıkmış bu arada yaralananlar olmuş 316 kişi göz altına alınmıştır.

TÖB-DER'e üye öğretmenlerin işi bırakma eylemini desteklemeleri sonucu okullarda dersler de iki saat süreyle yapılmamış, öğrenciler derslere girmemiştir. Ankara'da bazı öğretmenlere işten el çektirildiği bildirilmiştir. Gösterilerde ve konuşmalarda faşizmi kınayan sloganlar atılmış kanlı saldırıları yapanların süratle bulunmaları istenmiştir.

Gösteri ve direniş sırasında Kocaeli'nde 35, Karadeniz Ereğli'sinde ise 15 kişi gözaltına alınmıştır. Ayrıca İstanbul Barosu Avukatları Adliye Sarayı önünde direnişe katılmışlardır. Denizli, Aydın, Uşak Balıkesir, Adana, Eskişehir, Antalya ve Bandırma'da da direnişe geniş ölçüde katılım olmuş ve direnme olaysız geçmiştir.

İstanbul'da DİSK'in düzenlediği 2 saatlik genel direnişe çeşitli işkollarından 120 bin civarında işçinin katıldığı bildirilmiştir. İstanbul'da özellikle maden, genel hizmetler, turizm, lastik ve gıda işkollarında üretim durmuş, yer yer elektrikler kesilmiş, otobüs seferlerinin durması halkın yollarda kalmasına neden olmuştur.

Daha sonra milletvekili ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi de olan DİSK Ankara Temsilcisi Ömer Çiftçi'nin DGM protesto eylemi sırasında gözaltına alınması, USTE Arşivi.

Faşizme İhtar eyleminde iş bırakan Genel-İş üyesi belediye işçileri.

DİSK merkezinden yapılan açıklamaya göre bütün Türkiye'de direnişe 610 bin dolayında işçi katılmıştır.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, tüm yurtta uygulanan "Faşizme İhtar eylemine" ilişkin verdiği demeçte, direnişin amacına ulaşmasında katkılan bulunan tüm emekçi ve ilerici aydınlara teşekkür etmiştir.

Direniş sırasında bazı güvenlik görevlilerinin, direnişte bulunan işçilere ve gençlere karşı saldırıda bulunduklarını üzüntü ile öğrendiklerini bildiren Baştürk daha sonra şöyle demiştir: "Özellikle Ankara'da kolluk kuvvetleri içinde bazı sorumsuz ve yetkilerini aşan kişilerin işçilerimizin ve halkımızın üstüne panzerlerle yürümek, bazı işçileri ve gençleri coplamak gibi yasa dışı insanlık dışı tutumlara kalkıştıkları üzüntü ile saptanmıştır.

İstanbul'da eylem daha çok elektrik kesilmesi, otobüslerin çalışmaması şeklinde kendini göstermiştir. İşe gidiş geliş saatlerinde yollarda yürüyen kalabalıklar, duraklarda anormal kalabalıklar ve diziler halinde bekleyen otobüsler izlenmiştir. İstanbul'da hemen hemen bütün büyük fabrikalarda iki saatliğine inen şalterler, çok yoğun gürültülü olan fabrika bölgelerinde anlamlı bir sessizliğe yol açmıştır. Eyleme katılan işçiler ayrıca fabrika önlerine astıkları pankartlar ile faşizmi lanetlemişlerdir.

İstanbul'da DİSK eylemine en büyük destek okullardan gelmiştir. TÖB-DER'in desteğine paralel olarak dersler yapılmamış ve öğrenciler okulları terk etmişlerdir. İstanbul Barosu'na üye avukatlar Adliye binası önünde bir toplantı düzenleyerek duruşmalara girmemişlerdir. İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın yaptığı konuşmada "16 Mart 1920'de Vezneciler Karakolunu basarak 6 askerimizi şehit eden düşman istilacılarla karşılaştırıldığında 16 Mart 1978'deki saldırıyı tertipleyenlerin daha hain ve hunhar olduklarını söylemiş, "İkinci 16 martı tezgâhlayanlar kendi içimizde yaşıyorlar ve 'milliyetçi' maskesi taşıyorlar" demiştir.

İstanbul Üniversitesinde TÜMAS, TÜMÖD ve İstanbul Barosu'nun katıldığı bir tören yapılmıştır. 100'den fazla öğretim üyesi öğrencilerin katledildiği yere çelenk bırakarak katliamı protesto etmiştir.

Direniş sırasında Ankara'da çeşitli olaylar çıkmıştır. Kızılay ve Tandoğan meydanlarında polis göstericilere müdahale

Faşizme İhtar eyleminde iş bırakan Genel-İş üyesi belediye işçileri.

etmiş ve olaylar çıkmıştır. Direniş sırasında Ankara Belediyesi ve ODTÜ'ye ait araçların yol ortasına bırakılması sonucu trafik iki saat süreyle felç olmuştur.

Kızılay'daki gösteriler sırasında polis işçileri coplamıştır. Ankara'da çeşitli öğrenci ve işçi gruplan ile polis arasında çıkan çatışmalarda toplam 15 kişinin yaralandığı, işçi ve öğrencilerden 316 kişinin gözaltına alındığı bildirilmiştir. Trafik polisine itiraz eden bir şoför de Kızılay'da tartaklanmıştır.

İş bırakma eylemine Ege Bölgesinde yaklaşık 100 bin DİSK üyesi katılmış kentte yaşam önemli ölçüde aksamıştır. Direniş sırasında belediye hizmetleri geniş ölçüde durmuş, bu arada özel taşıtların yolcu taşıdıkları saptanmıştır. Okullarda da iki saat sureyle derslerin yapılmadığı belirtilmiştir. Bu arada bir grup öğrenci ve işçi de Tıp Fakültesi Hastanesi'ni işgal ederek giriş çıkışları engellemişlerdir.

Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi öğrencileri dün sabah İstanbul Zonguldak karayolunu yarım saat sureyle işgal etmişlerdir. Güvenlik kuvvetleriyle öğrenciler arsasında olaylar çıkmış 5 öğrenci çeşitli yerlerinden yaralanmıştır. Ayıca kentteki lise ve orta öğrenim kurumlarında dün bir günlük boykota gidilmiştir.

İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı dün meydana gelen olaylarla ilgili olarak askeri birliklerden yardım istenmediğini söylemiştir. Özaydınlı, bu konudaki sorular üzerine şunları söylemiştir: "Şu an açıklayacak hiçbir şeyim yok. Her şey normaldir. Yurdun herhangi bir yerinde önemli bir olay yoktur. Askerden yardım alınmadı, gerek duyulmadı. Her şey normal vazıyette geçmiştir. Gerekirse öğleden sonra bir açıklama yapacağım."

DİSK İddianamesi'ne göre eylemin 51 ilde uygulandığı TÖB-DER üyesi 4 bin civarında öğretmenin de eyleme katıldığı iddia ediliyordu.[72] Bu sayı TÖB-DER'in gücü ve gerçek katılımı ile karşılaştırıldığında oldukça sınırlıdır.

DİSK'in 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu'na göre *"Faşizme İhtar"*a DİSK ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalardan ve bağımsız sendikalardan toplam 597.727 işçinin ve *"toplam öğretmenlerin yaklaşık yüzde 80'inin"*

[72] DİSK İddianamesi (1981), s. 113 (açık kaynak).

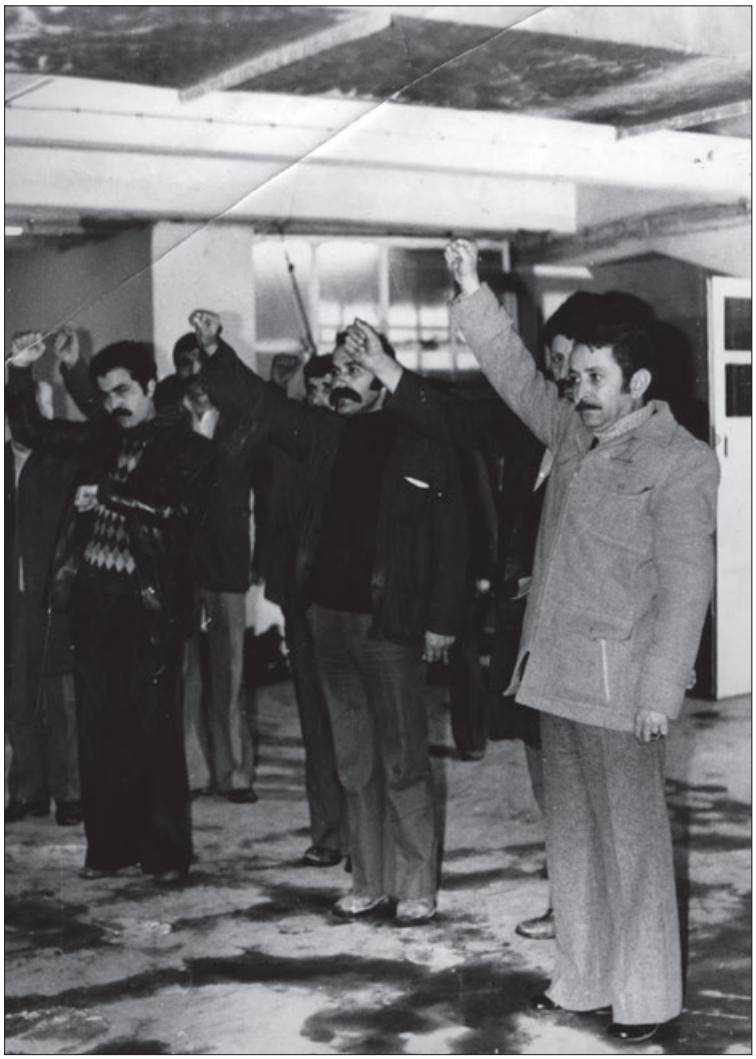

Faşizme İhtar eyleminde iş bırakan belediye işçileri.

birlikte katıldığı belirtilmektedir. Rapor'da *"Direnişe katılan teknik eleman, büro personeli, kamu görevlilerinin bir kesimi, üniversite öğretim üyeleri, avukat ve öğrencilerle birlikte faşizme karşı direnenlerin tümü bir milyonu aşmıştır"* denmektedir.[73]

DİSK 7. Genel Kurul Raporu'nda yer alan bilgilere göre bölgeler itibariyle direnişe katılan DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendikalara üye işçilerin genel dökümü şöyledir:

Bölge	Katılan işçi
Ankara Orta Anadolu Bölgesi	76.543
Adana Çukurova Bölgesi	49.508
İzmir Ege Bölgesi	45.187
Antalya Akdeniz Bölgesi	14.700
Kocaeli İzmit Bölgesi	40.581
Eskişehir Kütahya Bölgesi	20.178
Samsun Karadeniz Bölgesi	8.274
Bursa Marmara Bölgesi	37.200
Kayseri Sivas Bölgesi	10.905
Diyarbakır Güneydoğu Bölgesi	10.533
Erzurum Doğu Bölgesi	2.740
Edirne Trakya Bölgesi	17.450
İstanbul Bölgesi	263.928
Toplam	**597.727**

DİSK'in değerlendirmesine göre 150 bini aşkın TÖB-DER üyesinin yanı sıra protesto eylemine katılan diğer öğretmenlerle birlikte ilk ve orta öğretimde görevli toplam öğretmenlerin yaklaşık yüzde 80'i işçilerle birlikte bu direnişe katılmışlardır. Direnişe katılan teknik eleman, büro personeli, kamu görevlilerinin bir kesimi, üniversite öğretim üyeleri, avukat ve öğrencilerle birlikte faşizme karşı direnenlerin tümü bir milyonu aşmıştır. [74] Ancak eyleme 600 bine yakın sendika üyesi işçinin katıldığı iddiası gerçekçi görünmemektedir. Bu sayı dönemin toplam DİSK üye sayısının yaklaşık iki katıdır.

Faşizme İhtar Eyleminin katılımına ilişkin sayılar yer yer abartılı ve tartışmaya açık olsa da 20 Mart eyleminin yüz binlere varan geniş bir katılımla, 2 saatlik bir genel grev olarak başarıyla uygulandığı açıktır. Nitekim, Hükümet'in tepkisi de eylemin başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

[73] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, ss. 143-144.

[74] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, ss. 143-144.

CUMHURİYET 21 MART 1978

BEŞ

Cumhuriyet Haber Merkezi — Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) tarafından düzenlenen iki yazılık «Faşizme İhtar eylemi» Türkiye tarihinin büyük ilgi gördüğü, dünkü sırasında başta Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde olmak üzere birçok kentte tüm belediye hizmetleri durmuş, sular sıgnome, otobüsler çalışmamış, elektrikler kesilmiştir. Arasında durmasi ne deniyle yurttaşlar işlerine gidemedi güçlükler çekti. Elektrik kesintisi yüzünden TRT yayınları okşamıştır. Ankara'daki diğer kentlerde gösterilerle pek ilgi arasında Tandoğan, Kızılay ve Ulus meydanlarında olaylar olmuş, bu arada yaralanmalar olmuş 316 kişi gözaltına alınmış bir TÖB-DER'e üye öğretmenler ve TÖB-DER'e üye öğretmenlerin ihtarına eylemini destekledikleri sonucu okullarda dersler de iki saat süreyle yapılmamış, öğrenciler derslere girmemiştir. Ankara'da bazı öğretmenlere son el çekilmiştir bildirilmiştir. Gösterilerde ve konuşmalarda faşizmi kınayan sloganlar atılmış, kanlı saldırıları yapanların sürekli bulunmaları istenmiştir. Gösteri ve direniş arasında Kocaelinde 35, Karadeniz Ereğlisinde ise 15 kişi gözaltına alınmıştır. Ayrıca İstanbul Barosu Avukatları Adliye Sarayı önünde direnişe katılmışlardır. Denizli, Aydın, Uşak, Balıkesir, Adana, Eskişehir, Antalya ve Bandırma'da da direnişe geniş ölçüde katılımış ve direnme olayları gerçekleşmiştir.

İSTANBUL — Kanlı katliama protesto amacı ile DİSK'in düzenlediği 2 saatlik genel direnişe, çeşitli iş kollarından 100 bin civarında işçinin katıldığı bildirilmiştir. İstanbul'da Gemi-i-a MADEN, GENEL, TURİZM, LASTİK, GIDA-İŞ kollarında üretim durmuş, yer yer elektrikler kesilmiş, otobüs seferlerinin durması halkın yollarda kalmasına neden olmuştur. DİSK'in direnişini TÖB-DER'in desteklemesi ile İstanbul'daki orta dereceli okulların büyük çoğunluğunda öğretmenler derslere girmemiş, okulları terketmiştir. İstanbul Barosunun kararlığı direnişi de ise, avukatlar iki saat süre ile duruşmalara girmemişlerdir.

Saat 8'den 10'a kadar olan bu grev direnişe katılan işçilerin açıklamaya göre bütün Türkiye'de direnişe 810 bin dolayında işçi katılmıştır.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, bir yurttaş olarak «Faşizme İhtar eylemine» büyük ilgi gösterdiği demeçte, direnişin sırasına ulaşmasında katkıları bulunan tüm emekçi ve liberal kuruluşlara teşekkür etmiştir.

Direnişin sırasında bazı güvenlik görevlilerinin, direnişte bulunan işçilere ve gençlere saldırıda bulunduklarının üzerinde duran DİSK Genel Başkanı Baştürk, bu saldırılarda sorumlu olanların derhal görevden alınmalarını istemiştir.

«Özellikle Ankara'da kolluk kuvvetleri içinde bazı sorumsuz ve yetkilerini aşan kişilerin işçilerimize ve halkımıza saldırıya kalkışmaları üzerine gençlerin provokasyonlara girmemeleri, bazı işçileri ve gençleri coplamak gibi vasıa dışı, insanlık dışı tutumlara katılmadıkları üzülü ile saptanmıştır.»

Başbakan Bülent Ecevit'in DİSK'in direnişini yasadışı olduğunu ve Hükümet'e karşı olduğunu ileri sürdüğü açıklamaya yaparak tepki gösterdiğini belirten Baştürk, bu açıklamanın, Ankara'da yaşanan olayların gerçek nedenlerini gizlemeye yönelik bir girişim olduğunu belirtmiştir.

ÜRETİM DURDU

«Faşizme İhtar eylemi» halkın vicdanında, daha çok elektriklerin kesilmesi, otobüslerin çalışmaması şeklinde etkisini göstermiştir. Ve gözü cesurlarımız yollarda yürüyen kalabalıklar, durdukarda anormal bekleyen kalabalıklar ve diğer hatırda durmuş otobüsler izlenmiştir. İstanbul'da DİSK üyesi olmayan bir kısım otobüslerin sefirleri direnişe katılmamış, ancak bu kadınsanın trafik sorununda etkili olmamıştır.

İstanbul'da hemen hemen bütün büyük fabrikalarda iki saatlığına inen şalterler, çok yoğun görünüş olan fabrika bölgelerinin de çalıştığı bir sessizliğe neden olmuştur. Eylemle kapalı işçiler dışında fabrikalarına dönme aslıklan dövü ve panolarında, faşizmi lanetleyen sloganları işlemişlerdir.

OKULLAR KAPANDI

DİSK'in eylemine en büyük destek İstanbul'da okullardan gelmiştir. TÖB-DER'in destekleyici parolal olarak öğrencileri, dana büyük bir coşku okullarını terkederek sokaklara bolum-

muşlardır. Orta dereceli okulların önemli bir bölümünde öğrencilerin okulu terketmesi nedeni ile ders dersler tamamen kesilmiştir.

Liselerin bir çoğunda öğrenciler forumlar düzenlemiş, toplantı salonlarının tıkınışı ve özellikle İstanbul Üniversitesi öğrencilerine bombalı olmasi olayını lanetlemişler, suçluların yakalanmasını istemişlerdir.

Galatasaray Mühendislik Yüksek Okulu öğretim üyeleri ve öğrenciler de saldırıyı protesto eden bir forum düzenlemişlerdir.

BARONUN EYLEMİ

İstanbul Barosuna bağlı avukatlar da Adliye binası önünde bir toplantı düzenleyerek duruşmalara girmemişler ve İstanbul Üniversitesi önünde meydana gelen ve 6 öğrencinin ölümüne neden olan bombalı saldırıyı kesin kınamışlardır.

İstanbul Barosu Başkanı Orhan Asaycın Adliye binası önünde yaptığı konuşmada 16 mart 1909'da Vatmeciler Kıraklarını basarak 6 çakırcıyı şehit eden bir olaydan bahsederek 16 mart 1909'da Vatmeciler Kıraklarını basarak 6 çakırcıyı şehit eden bir olaydan bahsederek 16 mart 1978'deki saldırıyı tertipleyenlerin daha hain ve daha hunhar olduklarını söylemiş, «Cinci 16 martı tez gibi'nin bir benzeri olmadığını ve bu saldırıyı tertipleyenlerin bir kısım yabancı güçlerle işbirliği yaptıklarını» belirtmiştir.

ÜNİVERSİTEDE PROTESTO

İstanbul Üniversitesinde de TÜMAS, TÜMDD ve İstanbul Barosu'nun kararlığı bir tören yapılmış ve 100'den fazla öğretim üyesi öğrencilerin katıldığı yürüyüş gerçekleştirilmiştir.

Saat 16.30'da yapılan törende İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü önünde saygı duruşuna başlanmış, Önce TÜMAS temsilcisi kısa bir konuşma yapmış, 6 öğrencinin faaliyetlerinden kısaca söz edilmiş, daha sonra da bir TÜMDD temsilcisi «Hainler bir tuzağa düşürülerek yaşatılmıştır» diyen öğrencilere yönelik saldırıyı kınamıştır. Daha sonra Üniversite Rektörlüğü önünde saygı duruşuna geçilmiştir.

Saygı duruşundan sonra üzerinde «Faşist katillerden son» TÜMAS», «Gençliğe can güvenliği - TÜMDD» ve «İstanbul Barosu Başkanlığına yapılı celenler olmuş ve merkez binadan çıkılarak 6 öğrencinin katledildiği Edebiyat Fakültesi kapısına değin yürümüştür. Celenler bu arada bombanın atıldığı yere bırakılmıştır.

ANKARA — Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (DİSK) bağlı işçiler ile bazı bağımsız sendikaların dün Ankara'da yapılan iki saatlik direnişte çeşitli olaylar çıkmış, Kızılay'da ve Tandoğan Meydanında gösterilerle polis arasında çatışmalar çıkmıştır. İstanbul Üniversitesine yapılan saldırıyı protesto etmek amacıyla dün 08.10 sıralarında gerçekleştirilen bu direniş eylemine Ankara Sendikalarına ve ODTÜ'ye bağlı öğrenciler arasında yer yer gerginlikler yaşanmış, bir kaç kişi gözaltına alınmıştır.

Ankaradaki eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin sabah 07.30'dan itibaren derslere girmedikleri saptanmıştır.

Saat 09'da işçi direnişine eylemin başlamasıyla DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası üyesi olan EGO, Fen İşleri ve Temizlik işçilerinin Belediyeye ait araçlarını kullanarak yollarını kesecek şekilde bırakıkları görülmüştür. 08'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı önünde toplanan öğrenciler çeşitli sloganlar atarak gösterilerde bulunmuşlardır. Çok sayıda öğrenci güvenlik kuvvetlerinin Bakanlık önüne gelmesi üzerine dağılmışlar. Daha sonra Mithatpaşa Caddesine doğru ilerleyen öğrenciler iki kolan Kızılay'a doğru yürümüşlerdir. Bu sırada polisle kısa bir çatışma olmuştur.

Kızılay meydanında toplanan öğrenciler burada da gösteriler de bulunmuşlardır. Bir süre sloganlar atan gençler daha sonra Mithatpaşa'ya doğru dağılmalarına başlamışlardır. Kızılay meydanında öğrencilerden oluşan bir grup polisin MC dönemin-de görevlendirilen polis olduğu ve bunlara bir grup öğrencinin sağ taşlar tarafından saldırdığı ve rolle sövlenmiştir. Bu, bu olayın üstüne gidilmesini, demokrasicil kuvvetlerin bölünmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir.

Ankara ve İstanbul'da düzenledikleri toplantılarda bu ölçülere uyma erginliği gösterdiler. Fakat bazı kuruluşların en iyimser bir yorumla, aşırı duygusal tepkileri yüzünden bugün olaylar boyut ve nitelik değiştirdi. Ankara başta olmak üzere bazı kentlerde toplum yaşamını aksatan, yasa dışı eylemler ve direnişler görüldü. Bunlar yer yer pasif direniş boyutlarını da aşarak aktif direniş haline dönüştürüldü. Örneğin, Ankara'da yasa dışı bir eylem türü olarak otobüs seferlerinin bir süre durdurulmasıyla yetinilmedi, daha ileri gidilerek yollar kesilmek istendi. Elektrikler kesildi. Yine ülkemizin bazı yörelerinde bir kısım öğretmenlerin, öyle sanıyorum ki derneklerinden aldıkları direktifle, direnişe geçtikleri, bunlarla da yetinmeyip çocuk yaştaki öğrencilerini yasa dışı direnişe zorladıkları görüldü. Bu tür direnişlerin neye karşı olduğunu ve neye yaradığını düşünmek gerekir. Bu yasa dışı pasif ve

DİSK'in «faşizme İhtar eylemine» İstanbul Barosu, avukatların duruşmalara girmemeleri ve Adliye önündeki basın toplantısı ile katıldı.

DİSK'in İhtar eylemine İstanbul'da 100 bin civarında İhtar, üyesi içinin kendiliği bırakıldı, içeriye 2 saat çalışmıyorsa, faşizme karşı uyarılarını yinelediler.

Direnişe avukatlar, öğretmen ve öğrenciler de geniş çapta katıldı

■ Ankara'da çeşitli öğrenci ve işçi grupları ile polis arasında çıkan çatışmalarda toplam 15 kişinin yaralandığı, işçi ve öğrencilerden 316 kişinin gözaltına alındığı bildirildi. TÜMDER üyesi memurlar da protesto eylemine katıldı.

■ Orta dereceli okullarda öğretmenlerin yanı sıra öğrenciler de yaygın biçimde direnişe katıldı. İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri bir tören düzenlediler ve 6 öğrencinin bombayla öldürüldüğü yere çelenk bıraktılar.

■ DİSK Genel Başkanı Baştürk: «Direnişimiz bir ihtardır. Bilinmelidir ki işçi sınıfı, faşizme ve onun kanlı teröristlerine izin vermeyecektir.» İstanbul Barosu Başkanı Apaydın: «Vahşetin plancılarından ve uygulayıcılarından hesap sorulmasını istiyoruz.»

Cumhuriyet, 21 Mart 1978.

Başbakan Ecevit'in Eyleme Tepkisi

Başbakan Bülent Ecevit beklenenin aksine sert bir açıklama yaparak DİSK'in direnişinin yasadışı olduğunu ve Hükümet'e karşı olduğunu ileri sürdü:[75]

> Bilindiği gibi 16 Mart'ta İstanbul'da insanlık dışı bazı saldın olayları yer aldı. Bu saldırılarda bazı yurttaşlarımız hayatlarını yitirdi. Bu insanlık dışı saldırılara karşı ulusunu ve demokrasiyi düşünen herkes bir tepki gösterdi. Hükümet de bu tepkiyi gösterenler arasındaydı. Bu tepki anlaşılabilir, saygı duyması gereken bir tepkiydi. Bu tepkiyi sağduyu gerekleri ve yasal ölçüler içinde tutma zorunluluğu vardı. Saldırıyı izleyen gün büyük çoğunluğu ile gençler

[75] *Cumhuriyet*, 21 Mart 1978.

> aktif direnişleri düzenleyenler ve bu eylemlerine bir kısım öğrencilerini de alet edenler herhalde İstanbul'daki insanlık dışı saldırı olaylarından bugünkü hükümeti sorumlu tutmuyorlardır.
>
> Hükümeti sorumlu tutmadıkları bellidir. Öyleyse bu direnişler hükümete karşı olmamak gerekir.

Ecevit açıklamasında saldırıyı düzenleyenlerin, halkın Hükümete güvenini sarsmaya çalıştıklarını, demokrasiyi yıkarak Anayasa dışı bir rejim hayal ettiklerini ve bunun için bazı tuzaklar hazırladıklarını belirtti.[76]

> Şimdi Türkiye'de tezgahlanmakta olan, son yıllarda hem Türkiye'de hem de başka bazı ülkelerde birkaç kez tezgahlanmıştır.
>
> Bu tuzaklar yüzünden son yıllarda bazı ülkelerde demokrasinin yıkıldığı veya tehlikeye düştüğü hatırlardadır. Bu yüzden faşist rejimlere zemin hazırlandığı meydandadır. Bu örneklerden gerekli derslerini alamayacak kadar gözlerini gerçeklere kapatanlara karşı bir ölçüde hoşgörülü davranmaya hükümetin hakkı yoktur.
>
> Bugünkü yasa ve Anayasa dışı aktif direnişe öncülük edenler hangi ideolojik davranışın içinde bulunurlarsa bulunsunlar, hangi kuruluşun yöneticisi olurlarsa olsunlar, davranışlarının demokratik hukuk devleti kuralları içindeki sonuçlarına katlanacaklardır.
>
> Biz iktidar oluşumuzu özgürlükçü demokrasiyi yaşatmak, iç barışa kavuşmak isteyen halkımıza borçluyuz. Başka hiçbir kimseye ve hiçbir kuruluşa borcumuz yoktur. İktidarda kimseye ödeyecek diyetimiz yoktur. Daha önce başka ülkelerde başkalarının düştüğü tuzaklara düşmeye veya demokrasimizi o tuzaklara düşürmeye de niyetimiz yoktur.
>
> Hükümetimiz dikta eğilimlerine karşı etkin ve kararlı davranışım sürdürürken, diktacıların tuzaklarına göz göre göre düşecek kadar sorumsuzca veya ölçüsüz davrananlar karşısında da aynı etkin ve kararlı tutum içinde olacaktır.

Ecevit, geçmişte DGM direnişini desteklemelerine rağmen, şimdi neden bu eylemi yasadışı olarak nitelediği sorusuna "CHP'nin yöneticileri herhangi bir yasadışı eylemi veya direnişi hiçbir zaman desteklememiştir" yanıtını verdi. Oysa Eylül 1976'daki DGM eylemi sırasında CHP

[76] *Cumhuriyet*, 21 Mart 1978.

Cumhuriyet, 21 Mart 1978.

İki Sovyet Rusya İki Polonya

Nadir Nadi'nin bu yapıtının eklerle 4. baskısı çıktı. Ederi: 25 lira.

İsteme adresi: Türkocağı Cad. 39 — 41 Cağaloğlu — İSTANBUL

Cumhuriyet

54. Yıl; Sayı: 19269 Kurucusu: YUNUS NADİ 300 Kuruş 21 Mart 1978 Salı

CANSEV sanayi dikiş makinaları

Uyarı direnişi yapıldı

■ Belediye hizmetleri durdu, otobüsler çalışmadı, fabrikalarda iş kesildi. İki saat süren direnişe öğretmenler, öğrenciler, avukatlar da geniş ölçüde katıldı. DİSK, «Faşizme ihtar eylemi»ne yaklaşık 610 bin işçinin katıldığını açıkladı.

■ Ankara'da gösteri yapan işçi ve öğrenci topluluğu ile polis arasında çatışma çıktı. 316 kişi gözaltına alındı.

Ayrıntılı haber 5. sayfada

DİSK'in «Faşizme ihtar eylemine» katılan işçiler iki saatliğine şalterleri indirdiler.

Ecevit: "DISK'in direnişi yasa dışıdır,,

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Bülent Ecevet DİSK'in protesto eylemi ile ilgili olarak dün öğleden sonra düzenlediği basın toplantısında «Hükümetimiz, dikta eğilimlerine karşı etkin ve kararlı davranışını sürdürürken diktacıların tuzaklarına göz göre göre düşecek kadar sorumsuzca ve ölçüsüz davrananlar karşısında da aynı etkin ve kararlı davranış içinde olacaktır» demiştir. Ecevit basın toplantısında DİSK'in başlattığı eylemi yasa ve Anayasa dışı olarak nitelemiş, bu eylemi yürüten yöneticilerin demokratik kurallar içinde davranışlarının sonuçlarına katlanacaklarını bildirmiş. «Kimsenin önünü ardını düşünmeden giriştiği sorumsuzca eylemler veya çalımlar yüzünden demokrasimizin ağır tehlikelere düşmesine göz yummayacağız» demiştir. Başbakan, partisinin iktidara gelmesinde hiç kimseye diyet borcu olmadığını da sözlerine eklemiştir.

Başbakan Bülent Ecevit basın toplantısında aynen şöyle konuşmuştur:

«Bilindiği gibi 16 mart'ta İstanbul'da insanlık dışı bazı saldırı olayları yer aldı. Bu saldırılarda bazı yurttaşlarımız hayatlarını yitirdi. Bu insanlık dışı

(Devamı Sa. 9, Sü. 4 de)

● BAŞBAKAN «DİKTACILARIN TUZAĞINA GÖZ GÖRE GÖRE DÜŞECEK KADAR SORUMSUZCA» DAVRANDIĞINI SÖYLEDİĞİ DİRENİŞ ÖNCÜLERİNİN, «DAVRANIŞLARININ SONUÇLARINA DA KATLANACAKLARINI» BİLDİRDİ.

● DİSK GENEL BAŞKANI ABDULLAH BAŞTÜRK İSE BAŞBAKAN'IN YÖNELTTİĞİ SUÇLAMALARIN DİSK YÜRÜTME KURULUNUN BUGÜN YAPACAĞI TOPLANTIDA ELE ALINACAĞINI SÖYLEDİ.

DİSK'in direnişini desteklemişti. CHP Genel Yönetim Kurulu da yaptığı açıklamada eylemin amacından saptığını ve yasadışı olduğunu ileri sürdü.[77]

Türk-İş İcra Kurulu da yayımladığı bildiri ile *"Türk-İş topluluğu bugüne kadar olduğu gibi, dünkü oyuna da gelmemiş ve olayların dışında kalmıştır"* diyerek eylemi eleştirdi:[78]

> Bu vesile ile de Türk-İş İcra Kurulu, anarşiye kesin olarak karşı olduğunu, nereden gelirse gelsin tüm anarşik eylemler karşısında hükümet tarafından alınacak her türlü tedbiri desteklemeye ve bu tedbirlerin başarıya ulaşması için gerekeni yapmaya bütün teşkilâtı ile birlikte hazır olduğunu açıklamayı yararlı görmüştür.

Ancak Türk-İş'in bu tutumuna rağmen Faşizme İhtar Eylemine Türk-İş üyesi sendikalardan da destek geldi. Bunlardan biri de Hava-İş sendikasıydı.

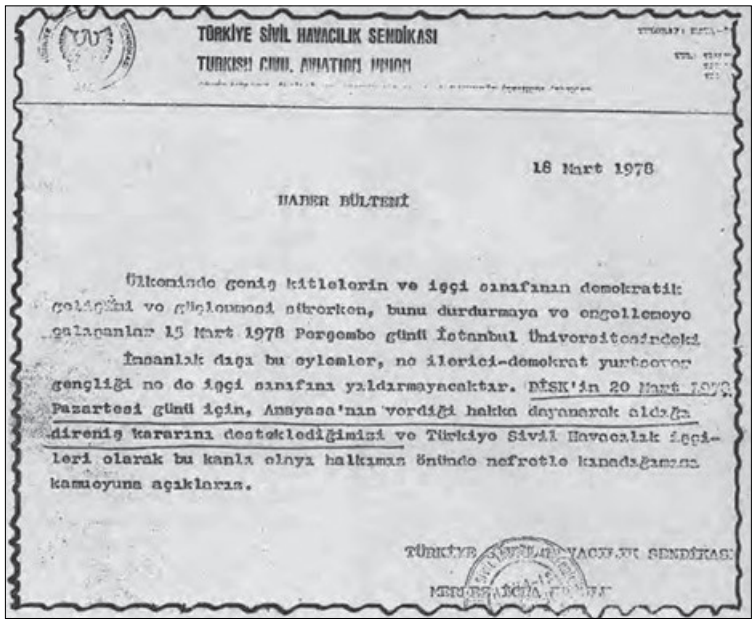

TÜRKİYE SİVİL HAVACILIK SENDİKASI
TURKISH CIVIL AVIATION UNION

18 Mart 1978

HABER BÜLTENİ

Ülkemizde geniş kitlelerin ve işçi sınıfının demokratik geliştiği ve güçlenmesi sürerken, bunu durdurmaya ve engellemeye çalışanlar 15 Mart 1978 Perşembe günü İstanbul Üniversitesindeki insanlık dışı bu eylemler, ne ilerici-demokrat yurtseven gençliği ne de işçi sınıfını yıldırmayacaktır. DİSK'in 20 Mart 1978 Pazartesi günü için, Anayasa'nın verdiği hakka dayanarak aldığı direniş kararını desteklediğimizi ve Türkiye Sivil Havacılık İşçileri olarak bu kanlı olaya halkımızın önünde nefretle kınadığımızı kamuoyuna açıklarız.

TÜRKİYE SİVİL HAVACILIK SENDİKASI
MERKEZ YÖNETİM KURULU

Türk-İş üyesi Hava-İş'in destek açıklaması, *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

BAŞTÜRK'ÜN ECEVİT'E YANITI

Abdullah Baştürk ise 22 Mart 1978 günü yaptığı açıklamada bu eyleme karşı çıkan Bülent Ecevit'e *"DİSK, herhangi bir diyet bekleyerek demokrasi mücadelesi vermez"* diyerek şu yanıtı verdi:[79]

> Biz DİSK yöneticileri olarak (faşizme ihtar) eylemine karar verirken ve uygularken sorumluluğumuzun bilinci içinde davrandık. Bu nedenle ne işçi sınıfımız ne DİSK ve ne de onun yöneticileri kimseden bugüne kadar koruyuculuk beklemedi, bundan böyle de beklemeyecektir. DİSK yöneticileri demokrasi mücadelesini verirken anti-demokratik uygulamaları da göze alarak vermektedir.
>
> İşçi sınıfının ve emekçi halkımızın çıkarları açısından olaylara bakan DİSK, herhangi bir diyet bekleyerek demokrasi mücadelesi vermez.
>
> Faşizme ihtar eyleminin dayanağı anayasadır. Anayasamızın başlangıç ilkeleridir.
>
> Sayın Başbakan öğrencilerin tepki gösterme biçimlerini beğeniyor. İşçilerin (aktif direniş) saydığı iki saatlik iş bırakmalarını beğenmiyor. Elbette işçilerin tepki gösterme biçimleri öğrencilerinkine benzemez. Biz tepkilerimizi en azından işyerimizde böyle gösterebiliriz. Üstelik bu eylem biçimimiz en pasif olanıdır. Sayın Başbakan'ın bunu aktif direniş biçimi sayması yanlıştır. Faşizme karşı dünya işçilerinin nasıl direndiklerini bilmemeye imkân yoktur. Faşizm, işçi sınıfının şanlı direnişleri ile yuvalarından sökülebilmektedir. (Biz sağa da sola da karşıyız) diyerek, faşizmi önlemek mümkün değildir. Asıl tuzak budur. Bu tuzağa düşmemek gerekir.

DAVA VE BERAAT

Direnişin ardından Ankara'da aralarında öğrencilerin de olduğu 104 kişi tutuklandı.[80] Eylemin ardından Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı soruşturma başlattı ve DİSK

[77] *Cumhuriyet*, 21 Mart 1978.

[78] *Cumhuriyet*, 22 Mart1978.

[79] *Cumhuriyet*, 23 Mart 1978.

[80] *Cumhuriyet*, 22 Mart 1978.

Yürütme Kurulu üyelerini ifadeye çağırdı. DİSK yöneticileri, 27 Mart 1978 günü Bakırköy Cumhuriyet Savcılığında ifade verdiler.

Baştürk ifadesinde: *"Anayasal hakkımızı kullandık. Hergün gençlerimiz öldürülüyor. Bu suçtur. Anayasal haklar kullanılarak insan öldürmenin karşısına çıkmanın suç olduğu ülke, Türkiye olmayacaktır. Direnişimizin sonuçlarına katlanacağız, yeter ki faşizm kanlı diktasını kuramasın"* dedi.[81]

[81] *Cumhuriyet*, 28 Mart 1978.

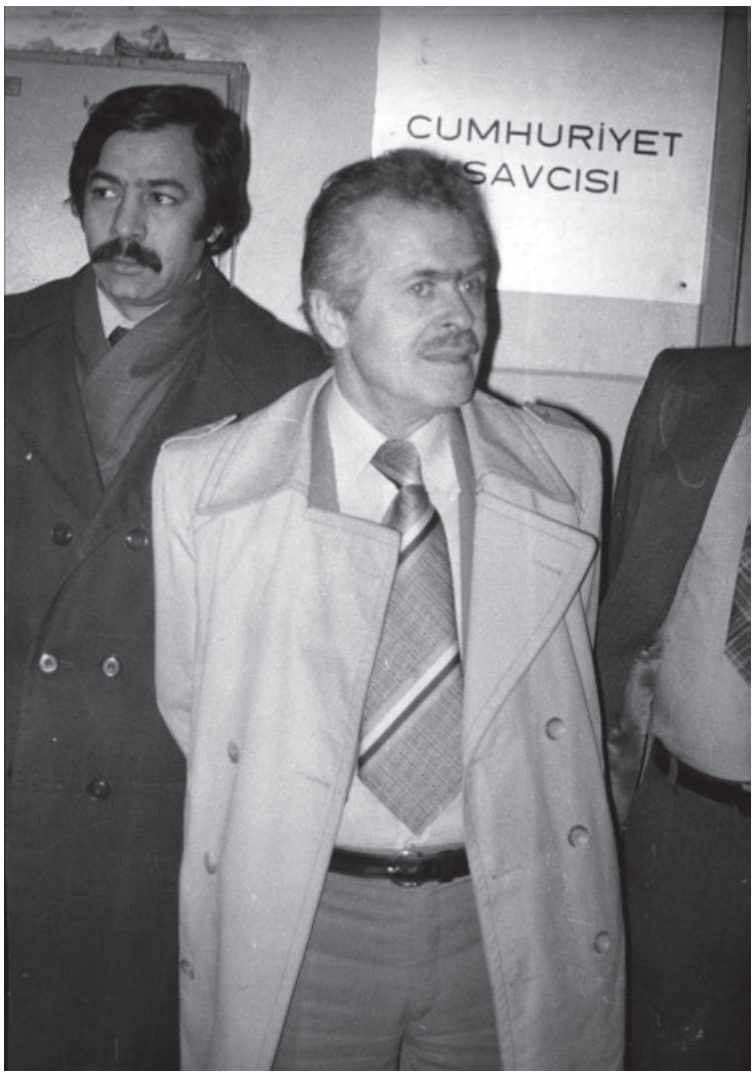

Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıklar 16 Mart eylemi nedeniyle adliyede, DİSK Arşivi.

Bu arada DİSK genel merkezinde arama yapılması istenmiş ancak yargıç toplu imhaya karşı koymanın siyasal amaçlı bir genel grev ve suç oluşturmadığını, suç olmayan bir fiil için arama kararı verilmesinin suç olacağını belirterek arama talebini reddetmiştir.[82]

DİSK Genel Başkanı ve Yürütme Kurulunun diğer 6 üyesi hakkında Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinde dava açıldı. İddianamede, yasadışı bir grevin uygulanmasının yanı sıra, greve teşvik suçunun da işlendiği iddia edildi ve sanıklar için üç ay ile iki yıl arasında hapis cezası istendi. Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi ise, *"sanıklara müsnet suçun mahkûmiyetleri yönünden kesin ve kanaat verici delilleri olmadığından ve ayrıca müsnet suçu olayda kanuni unsurlarının da dahi teşekkül ve tekevül etmemiş olmasından dolayı bütün sanıkların beraatlerine"* karar verdi.[83] Böylece Faşizme İhtar Eyleminin hukukiliği ve meşruluğu yargı kararıyla da tescil edilmiş oldu.

DİSK'İN EYLEMİ DEĞERLENDİRMESİ

Eylemin ardından Yürütme Kurulunun çağrısı üzerine toplanan DİSK üyesi sendikaların yürütme kurulu üyeleri ile DİSK Yönetim Kurulu ortak bir açıklama yayımladı. Açıklamada *"Faşizme ihtar eylememize sosyalist düşünce ışık tutmuştur"* denildi.[84]

20 Mart "FAZİŞME İHTAR" eylemi, Türkiye devrimci hareketinin anti-faşist

[82] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980, ss. 40-41.

[83] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980, ss. 40-41.

[84] *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

DİSK dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

anti-emperyalist mücadelesinde önemli bir dönemeçtir; devrimci tarihimizde ilk kez olarak işçi sınıfının disiplinli öncülüğünde bütün anti-faşist güçlerin eylem birliğini gerçekleştiren demokratik bir mücadele biçimidir.

Gerçek etkisini, faşist odakların ve destekçilerinin tepkilerinden ölçtüğümüz 20 Mart "FAŞİZME İHTAR" eylemi, işçi sınıfının dünya görüşü olan sosyalizmden ışık almıştır. DİSK yöneticileri ve DİSK üyesi sendikaların yürütme kurulları olarak gerçek bir anti-faşist mücadelenin sosyalist dünya görüşü doğrultusunda kitlesel eylemlerle olacağına inanıyoruz. Bu konuda tarihsel deneyler, bizim inançlarımızı doğruluyor. Yine tarihsel deneylerden biliyoruz ki, sosyal demokrat görüş, faşizme karşı yeterli ve etkin bir mücadele veremez.

DİSK dergisinde yer alan açıklama metninde *"sosyal demokratlara ders..."* ara başlığına yer verildikten sonra açıklama şöyle devam etmiştir: *"Faşizme karşı olduğunu bildirdiği halde, onu önemsemeyenleri gerekli tavrı alamayanları da en kısa zamanda doğru ve etkin bir mücadeleye çağırıyoruz. Onların çekingen, dolayısıyla yanlış tavırlarını da kınıyoruz."*

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 1 Mayıs 1978 tarihinde Taksim'de düzenlenen 1 Mayıs mitinginde yaptığı konuşmada 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi ile ilgili şunları söylemiştir:[85]

> 20 Mart eylemi bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelemizde bir dönüm noktası oldu. Bu genel direniş DİSK ve DİSK üyesi sendikalarla demokratik kuruluşlar arasındaki eylem birliğini 'daha da! pekiştirdi. Bu olay aynı zamanda Türkiye işçi sınıfının görevinin bilincinde ve görevini yapmaya kararlı olduğunun bir kanıtıdır. Huzurunuzda 20 Mart eylemine katılanları bir kez daha DİSK Yürütme Kurulu adına kutluyor, yaşasın anti-faşist güçlerin eylem birliği diyorum.

[85] *DİSK* dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

BASINDA 20 MART DİRENİŞİ

Son Havadis 7 sütun üzerinden ''Grev mi, İhtilal Provası mı?'' diye provokasyon yapıyordu. AP'nin yayın organı haberi zenginleştirmek ve yazdıklarının inandırıcı olmasını sağlamak amacıyla, THA'nın iki ay önce 30 Ocak'ta dağıttığı bir çatışma fotoğrafını 20 Mart'ta olmuş gibi kullanıyordu. *Son Havadis*, başka zamanlarda çok fazla itibar etmediği Başbakan Ecevit'in bir demecine de gazetenin 21 Mart tarihli sayısında da yer veriyordu. Ecevit'in demecini *Son Havadis* ''Olayları Yaratanlar Demokrasiyi Yıkmak İstiyorlar'' üst başlığı ile ''DİSK hakkında gerekli yasal işlem yapılacak'' şeklinde veriyordu.

Tercüman, ''Anarşi Çıkmazı'' başlığını seçmişti. ''Tercüman'' imzalı başyazıda Faşizme İhtar Eylemi, ''DİSK'in uyguladığı, ideolojik ve bölücü çabalara çanak tutan kuruluşların desteklediği, aldatılmış, şartlandırılmış öğrencilerin iştiraklerinin sağlandığı direniş hareketi'' biçiminde nitelendiriyordu.

Günaydın'ın bakışıyla ''Faşizme İhtar'' eyleminin başlığa çıkarılacak yanı ''CHP ile DİSK'in arasının açılması'' idi. Aynı gazete 2 saatlik iş bırakmanın Ecevit'i çok kızdırdığını duyuruyordu.

20 Mart 1978 Faşizme İhtar eyleminden bir görünüm, İstanbul Topkapı İETT garajı, sürücüler garajın kapısını kapatıyor.

Cumhuriyet sekiz sütununu boydan boya DİSK'in eylemine ayırmıştı. Direnişe katılımın geniş olduğunu duyuran gazete, haberin hemen yanında Ecevit'in eylemin yasadışı olmakla niteleyen denemecini veriyordu. Cumhuriyet iç sayfalarda eylemin ayrıntılarına yer veriyordu.

Tercüman'da Nazlı Ilıcak, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ''eylemimizin kaynağı anayasadır'' biçimindeki demecini eleştirdi. Ilıcak, aşağılayıcı bir üslubu kendine uygun bulmuştu, DİSK'i ve Genel Başkan Baştürk'ü haksız düşürmek üzere ''Baştürk Efendi'' gibi küçümseyici ifadelere yaslanmaktan başka çare görememişti. Hukuksal planda söyleyecek pek fazla sözü olmadığı anlaşılıyordu. Ilıcak, Ecevit'e DİSK'i eleştirdiği için sahip çıkıyordu. Günaydın'da Hüsamettin Çelebi, Ecevit'in söylediklerinden ''bazı sözlerin altını çizelim ve bekleyelim'' diyordu.

''Faşizme İhtar'' eylemi bazı ilerici yazarlarca da eleştirildi. Eleştiriler genellikle eylemi Hükümet'e yönelmiş olarak görmekten veya MC karşısında Hükümet'in yıpranacağı endişesinden kaynaklanıyordu. *Milliyet*'te Örsan Öymen, faşizme çanak tutan; sıkıyönetime davetiye çıkartmak için anarşi bezirgânlığı yapan bazı gazetelerin başlıklarında zil takıp göbek atmaya teşne bir hava görüldüğüne işaret ediyordu. Öymen, ertesi gün de ''CHP ile DİSK'in arasını açmak için her türlü çabayı gösteren bazı mihrakların, bu direnişle, amaçlarına ulaştıklarını'' savunuyordu.

Cumhuriyet Başyazarı Nadir Nadi, ''siyasal görüş ve inancı ne olursa olsun insanlık onuruna, demokrasiye ve düşünce özgürlüğüne bağlı tüm yurttaşları hükümeti desteklemeye'' çağırıyordu. Aynı gazetede Uğur Mumcu da sorunu ''Bu hükümet yıkılırsa yerine nasıl bir hükümet kurulur?'' sorusuna verilecek cevaba bağlıyordu.

İlhan Selçuk da ''hükümeti sağa itecek eylemler yerine sola çekecek taktikler uygulamak gerekmez mi'' sorusuna yanıt istiyordu.

Sonraki günlerde *Milliyet*'te Refik Erduran ilerici kesimin ''Faşizme İhtar'' eylemine ilişkin tereddütlerine açıklık getirecek bir yorumla konuyu ele alıyordu. ''Ecevit, DİSK'e sen karışma faşizm tehlikesini ben gideceğim diyor. DİSK'in yanıtı ise şöyle: İstediğim gibi üstüne gidemiyorsun o tehlikenin. Gideremezsen acısını en çok çekecek olan benim. İstemezsen de kavgaya karışmak, faşizmin karşısına dikilip gücümü göstermek zorundayım.''

Milliyet'te Mümtaz Soysal da DİSK'in eylemini gerçekçi bir yaklaşımla yorumladı: ''İşçinin girişeceği protesto eylemleri, kurulacak diyaloglarla daha etkili kanallara aktarılacağı yerde, şimdi sırası mı cinsinden gerekçelerle önlenmeye başlanırsa faşizm tehlikesi denen tehlikeye karşı atılması zorunlu ilk adımlardan biri atılmamış olur.''

Politika'da Oya Baydar DİSK'i suçlayan Bülent Ecevit'i eleştiriyordu. Ecevit'in açıklamasını ''Sağ sosyal demokrasinin faşizm karşısında tarihsel deneylerin de defalarca kanıtlandığı bir yanlış tavrın Türkiye koşullarında bir yenilenmesi'' biçiminde yorumluyordu.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

16 MART 1978: GÖZ YUMULAN ÖĞRENCİ KATLİAMI

Feza Kürkçüoğlu

16 Mart 1978... Beyazıt Meydanı'ndayız. Günlerden perşembe... İstanbul Üniversitesi Merkez Binası faşistlerin işgali altındadır. Merkez binada okuyan devrimci öğrenciler, okula toplu olarak gidip gelmekteler. Bütün saldırılara rağmen faşist işgali kırmak için inatla mücadele etmekte, derslere girmekteler...

İstanbul Üniversitesi İktisat ve Hukuk fakültelerinde okuyan devrimci öğrenciler her zaman olduğu gibi toplu olarak okuldan dışarı çıkmak istediler. Süleymaniye kapısına doğru ilerlediler ancak polis oradan çıkış izni vermeyerek, öğrencileri Beyazıt kapısına doğru yönlendirdi.

Bir tuhaflık vardı... Her gün onlara eşlik gelen "Merasim Birliği" ismini taktıkları polisler de yoktu ortalıkta. Öğrenciler zorla dışarı çıkarıldıklarında kapıdaki polisler yerlerinden bile kıpırdamadılar...

"Durun koşmayın!"

Avukat Orhan Apaydın *"Kim öldürüyor? Niçin Öldürüyor?"* adlı kitabında, o günü bir tanığın ifadesinden şöyle aktaracaktı: *"Dersten çıktık. Dışarda bir grup faşistin olduğunu görünce beklemeye başladık. Polise faşistleri uzaklaştırmadan biz çıkmayız dedik. Fakat polis bizi zorla dışarı çıkardı. Dışardaki faşistlerin başında Mehmet Gül vardı. Biz çıkınca Mehmet Gül'ün başında bulunduğu faşistler marş söylemeye başladı. Faşistler marş söylemeye devam ediyorlardı ki öndeki arkadaşlarımız kendilerini yere attılar ve sonra ortalarında bomba patladı."*[1]

[1] Orhan Apaydın (1978), *Kim Öldürüyor, Niçin Öldürüyor?*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Sayıları yüz elli kadar olan devrimci öğrenciler yüz metrelik yolu her zamankinin tersine polis eşliğinde değil, yalnız başlarına yürüdüler. Eczacılık Fakültesi önüne geldiklerinde saat 13.20'yi gösteriyordu. Önce parça tesirli bir bomba patladı. Ardından devrimci öğrencilerin üzerine otomatik silahlarla ateş açıldı. Faşistler marş söylemeye ve slogan atmaya devam ediyorlardı. Ana kapıda on beş kadar polis vardı ve onlar yerlerinden hiç ayrılmadılar. Saldırının sonunda altı devrimci öğrenci ölmüş, kırk kadarı da yaralanmıştı. Bomba, "çelik talaşı" adı verilen ince çelik parçalarıyla doldurulmuş, yüksek tahrip güçlü bir bombaydı.

16 Mart 1978'de faşist saldırılara bir yenisi daha eklenmiş oldu. Hatice Özen, Baki Ediz, Hamit Akıl, Ahmet Turan Ören, Abdullah Şimşek, Murat Kurt ve isimli devrimci öğrenciler olay yerinde yaşamını yitirdi. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan Cemil Sönmez ise kurtulamadı. Katliamda ölen devrimci öğrencilerin sayısı yedi olmuştu. Olayda 44 devrimci öğrenci de çeşitli yerlerinden yaralandı.

Beyazıt Meydanı kana boyanmış, silah sesleri ile yankılanmaktaydı. Polislerin bazıları faşistleri kovalamaya çalışmışsa da "Merasim Birliği"nin başında bulunan komiser muavini Reşat Altay *"Durun, koşmayın!"* emrini verdi. Faşistler ellerini kollarını sallaya sallaya kaçtılar. O komiser muavini, Hrant Dink cinayetinde cinayetin işleneceğinin bilgisinin verildiği Trabzon Emniyet Müdürü olarak kamuoyunun karşısına çıktı.

Katliamın duyulmasıyla birlikte İstanbul Üniversitesi yaklaşık iki bin devrimci öğrenci tarafından işgal edildi. Polis üniversiteden dışarı atılarak, Dev-Genç tarafından bir işgal komitesi kuruldu. İstanbul'un bütün okullarında forumlar yapılarak boykot ilan edildi. Katliamı duyan binlerce kişi Beyazıt'a, İstanbul Üniversitesi'ne geldi. Merkez binanın içi binlerce devrimci ile dolmuştu. Gece bahçede ateşler yakıldı. Amfilerde konuşmalar yapıldı, ağıtlar, marşlar söylendi. Pankartlar, resimler hazırlandı...

Sabah olduğunda İstanbul'da üniversitelerde ve liselerde boykot ilan edilmiş, öğrenciler ve kitle örgütlerinin üyeleri yürüyüş için Beyazıt Meydanı'nı doldurmuştu. Öğleye doğru kırk bin kişi Sirkeci'ye doğru yürüyüşe geçti. Morgdan alınan cenazeler sloganlarla, gözyaşlarıyla uğurlandı. Yürüyüş kortejinin bir ucu Sirkeci'deyken diğer ucu hâlâ

16 Mart'ta öldürülen öğrencilerin çıplak tabutları.

Beyazıt'taydı. Bu nedenle Sirkeci Meydanı defalarca dolup boşaldı.

Faşizme İhtar Eylemi

16 Mart katliamından sonra DİSK 20 Mart'ta iki saatlik genel grev ilan etti. Tüm demokratik kitle örgütlerinin katılımı ile yapılan "Faşizme İhtar Eylemi" ile ülke çapında yüz binler faşizmi lanetledi. Birçok kentte yaşam felce uğradı. Elektrikler kesildi, sular akmadı, toplu taşıma araçları çalışmadı. TRT yayınına elektrik kesintisi nedeniyle ara vermek zorunda kaldı. İşyerlerinde iş bırakıldı ve saygı duruşunda bulunuldu. Türkiye, 16 Mart'ta ölen gençlerini anıyordu...

16 Mart katliamı olduğunda hükümette CHP vardı. Başbakan Bülent Ecevit, 16 Mart katliamının katillerini arayacağı yerde, "Faşizme İhtar Eylemi" eylemini yapanları tehdit ederek; *"Demokrasinin gereğidir, yapılacaktır, ama sorumlular da cezalandırılacaktır"* diyecekti.

Her şey ortadayken, 16 Mart'ta böylesi alçakça bir katliamın olacağı daha on gün önceden bilinirken hiçbir şey yapmayanlar, olaydan sonra da 23 Mart 1978'de Polis Derneği (Pol-Der) Başkanı Kazım Bilir'in yaptığı basın açıklamasında sunduğu belgeyi dönemin İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı tarafından kabullenmekten başka bir şey yapmadılar.

"8. 2. 1978 tarih, 1297 sayı" ile Toplum Zabıtası Müdür Vekili Murat Azimoğlu tarafından imzalanan belge şöyleydi: "İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 8. 2. 1978 günü ülkücü gruba mensup öğrencilerin karşıt görüşlü öğrencilere Amfi-1'de saldıracakları, sol gruba mensup öğrencilerin fakülteye gelmeye devam etmeleri halinde 8-10 gün içinde bu grup üzerine dinamit atılacağı Em. Md'lüğünün 7. 3. 1978 gün ve Plan ve Hrk. Şb. Ks. 1-892 yazılarıyla bildirilmiştir. Bilgi edinilmesini ve herhangi bir olay vukuunda gerekli emniyet tedbirlerinin alınmasını rica ederim." Gerekli emniyet tedbirleri alındı ama sadece "güvenlik kuvvetleri" için!..

Öğrencilerin protesto eylemi, İstanbul Üniversitesi merkez binası.

16 Mart Katliamı Davası

Katliamla ilgili hakkında dava açılan "Ülkü Ocaklı"lar; Mehmet Gül, Orhan Çakıroğlu, Sıddık Polat, Ahmet Hamdi Paksoy ve MHP'li kazım Ayaydın Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılanıp, beraat etti.

Katliamın 17. yılında, 1978'de Hukuk Fakültesi öğrencisi olan avukatlar tarafından, dava yeniden açıldı. Davayla birlikte katliam emrini verenler, katliamı yapanlar, göz yumanlar, bombayı verenler, katilleri saklayanlar bir bir ortaya döküldü. Katliamı gerçekleştiren isimlerin yer aldığı çeteler ortaya çıkarıldı. Mızrak çuvala yine sığmıyordu...

Ancak bu kez de dava, bürokrasinin labirentlerinde kayboldu. Davanın kilit ismi, sanık polis Mustafa Doğan'ın aranmadığı ortaya çıktı. Davada bombayı temin eden kişi olarak Susurluk Çetesi sanıklarından Abdullah Çatlı'nın ismi geçti. MİT'ten istenen belgeler bir türlü gelmez oldu ve dava "sanıksız" ve "tanıksız" bir şekilde sürmeye devam etti, ediyor...

1988 yılında "16 Mart Katliamı Davası"nı yeniden açmak için çalışan avukatların, ölen arkadaşlarının katillerini bulmak için harcadıkları bütün çabalar, bilerek ve isteyerek boşa çıkarılmaya çalışıldı.

Dava zaman aşımına uğrar mı, bilinmez. Onlara göre uğrar, yaşamını yitiren arkadaşlarının katillerini arayan avukatlara göre de "çeteler" hâlâ suç işlemeye devam ettikleri için uğramaz!

Dava zaman aşımına uğrasa da uğramasa da mızrak çuvala sığmayacak! Katiller, er geç ortaya çıkacak. Ölen arkadaşlarımızın ruhu da ancak o zaman rahat edecek!

16 Mart 1978'de Beyazıt Meydanı'nda yitirdiğimiz Hatice Özen, Baki Ediz, Hamit Akıl, Ahmet Turan Ören, Abdullah Şimşek, Murat Kurt ve Cemil Sönmez'i bir kez daha sevgiyle anıyoruz. Işık içinde kalın arkadaşlar. Sizleri unutmadık, unutmayacağız!

Kaynak: 16 Mart 2008'de BirGün gazetesinde yayımlanan yazının gözden geçirilmiş halidir.

Faşizme İhtar eylemi, Kızılay, Ankara.

FAŞİZME KARŞI ORTAK MÜCADELE GİRİŞİMLERİ

DİSK'in 1978-1980 dönemi politikalarında çalışmalarında ve eylemlerinde *"faşizme karşı mücadele"* önemli bir yer tuttu. MC Hükümeti düşmüş olmasına karşın yükselen şiddet eylemleri DİSK açısından *"faşizme karşı mücadele"* hedefini öncelikli hale getirdi. Bu politika, şöyle ifade ediliyordu:[86]

> Tekelci sermayenin 'vurucu güç' olarak kullandığı faşist odakların saldırıları 1978 ortalarında giderek artmış, faşistler ilerici, demokrat, yurtsever, devrimci ayrımı yapmadan cinayetlerini gerçekleştirmişler, demokratik kitle örgütlerini, sendikaları bombalamışlar, giderek toplu öldürmelere girişmişler, namlularını toplumun saygınlık duyulan kişilerine de yöneltmişlerdir.
>
> Savcı Doğan Öz ve Doç. Dr. Bedrettin Cömert'in öldürülmesinin ardından Doç. Server Tanilli vurularak ağır yaralanmış, DİSK Samsun Bölge Temsilciliği personelinden Erdoğan Aksu'yu evine giderken kurşunlayarak öldürmüşlerdir. Üç genç belediye otobüsünden kaçırılarak kurşuna dizilmiş, kurşunlanmış iki gencin cesedi bulunmuş, kahvehaneler taranmış, TİP'li yedi genç kaldıkları evde pusuya düşürülerek katledilmiş, İTÜ Elektrik Fakültesi Dekanı Bedri Karafakioğlu, Doç. Necdet Bulut, Fikret Ünsal öldürülmüş, çok sayıda işçi, köylü vurulmuştur.
>
> (...) DİSK Yürütme Kurulu, MC iktidarı döneminde devlet kurumlarını ele geçirme girişimlerini en üst düzeye çıkaran faşistlerin iktidardan düşmeleri sonunda büyük bir telaş içinde saldırganlıklarını artırdıklarını, kendilerini besleyen, destekleyen tekellerin ulusal bağımsızlık konusunda duyarlı olan çevrelerin dikkatlerini başka alanlara çekmek amacıyla da hareket ettiklerinin, anti-emperyalist mücadele ile anti-faşist mücadelenin içiçe geçtiğinin bilinci içinde olaylara yaklaşmıştır.

DİSK 6. Genel Kurulu 1 no.lu *"Cephe"* kararıyla *"tüm ulusal, ilerici, demokrat, yurtsever, örgüt ve güçlerin anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekel cephede savaşım*

DİSK Samsun Bölge Temsilciliği çalışanı Erdoğan Aksu evine giderken kuşunlanarak öldürüldü.

Server Tanilli kurşunlanarak ağır yaralandı.

[86] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç ile Türk-İş genel merkezinde görüşürken, 13 Ekim 1978.

birliğinin kurulmasını" kararlaştırmıştı. DİSK yönetimi bu *"Cephe"* kararı doğrultusunda Demokratik Platform oluşturma yönünde çeşitli çalışmalar yürüttü.

Yönetim Kurulunun 22-23-24 Ağustos 1978 tarihli toplantısında *"Genel Kurulun cephe ile ilgili kararının hayata geçirilmesi için yani anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekel cephe oluşumunun ilk aşaması olarak bir Demokratik Platform oluşturulması için Yürütme Kuruluna yetki verilmesine"* karar verdi.

DİSK Yürütme Kurulu 10 Ekim 1978'de terörizmin ulaştığı boyut ve dayandığı iç ve dış kaynaklar, izlenen bugünkü dış politika, üsler, halkımızın içine itildiği ekonomide bunalım koşullarını görüşmek üzere Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyini 12-13 Ekim 1978 tarihinde ortak olağanüstü bir toplantıya çağırdı. Yönetim Kurulu 12-13 Ekim 1978 tarihli toplantısında ise şu kararları aldı:[87]

> Faşist teröre karşı mücadelede saptanacak yöntemlerin ve Demokratik Platforma yönelik önerilerin saptanması ve alınacak kararların tüm işyerlerine, tabana götürülmesinin sağlanması amacıyla DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin en kısa zamanda İstanbul ve Ankara'da toplanmasına karar verildi.
>
> DİSK'in üzerine düşen tarihsel ve sınıfsal görevini, kendi örgütsel bağımsızlığından ve ilkelerinden en küçük taviz vermeden, işçi sınıfının birliğini gözeterek faşizme, emperyalizme ve tekellere karşı olan tüm sendika, parti, dernek, meslek örgütü ve kişilerle anti-emperyalist, anti-faşist, anti-tekel cephe yolunda Demokratik Platforma yönelik olarak sürdürülen ikili ve çok yönlü ilişkilerin en kısa zamanda somutlandırılmasına ve beş kişilik sürekli görev yapacak bir komitenin kurulmasına karar verildi.
>
> Demokratik hak ve özgürlüklere yapılan saldırılara, faşist baskı ve terör uygulamalarına karşı birlikte mücadele için Türk-İş ve diğer demokratik kuruluşlara çağrı yapılması ve bu konuda görüşmelerde bulunulmasına karar verildi.
>
> Hükümetin faşist odakların ortaya çıkarılmasına, faşist tırmanışın durdurulmasına, faşistlerin elde ettikleri mevzilerden temizlenmelerine yönelik girişimlerinin en etkin bir biçimde desteklenmesine, faşistlerin sıkıyönetim isteği biçimindeki tepkilerinin gerçekte neyi amaçladığının bilincinde olarak faşist darbe özlemlerine karşı hükümete omuz verilmesine karar verildi.

13 Ekim 1978 tarihinde toplanan Yürütme Kurulu, Yönetim Kurulu kararlarını somutlayarak Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Metin Denizmen, Celal Küçük ve Burhan Şahin'den oluşan beş kişilik, sürekli görev yapacak bir komitenin kurulmasını kararlaştırdı.

Aynı toplantıda, *"Demokratik hak ve özgürlüklere yapılan saldırılara, faşist baskı ve terör uygulamalarına karşı mücadele için ideolojik görüş ayrılıklarını ve ilke farklılıklarını gündem dışı tutarak Türk-İş'e çağrı yapılmasına ve bu çerçeve içerisinde Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın görevlendirilerek görüşme yapmasına"* karar verildi.

[87] 12-13 Ekim 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

TÜRK-İŞ'E ORTAK MÜCADELE ÇAĞRISI

13 Ekim 1978'de Yürütme Kurulu toplantısında bu kararların alınmasıyla birlikte Ankara'ya hareket eden DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Türk-İş Genel Merkezi'nde 13 Ekim 1978 tarihinde Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç ile görüştü. Görüşme *''DİSK ve Türk-İş teröre karşı tavırda anlaştı''* ve *''Türk-İş ile DİSK'in teröre karşı birleşmesi olumlu karşılandı''* şeklinde basına yansıdı.[88] Halil Tunç, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada görüşmeyi oldukça olumlu bulduğunu vurguladı ve *''Ülke çok kritik dönemler yaşıyor. İdeolojik görüşlerimizi, ilke farklılıklarımızı bir yana iterek demokratik rejimin korunmasında ortak hareket etmenin zaruretine biz de inanıyoruz''* dedi.[89]

Ancak gelişmeler bir sonuç vermedi. Türk-İş yöneticileri ilkesel ayrılıkları ön plana çıkaran ve AP'nin CHP ile ortaklaşa hükümet olmalarını isteyen bir cevap verdi.[90] Bu cevap Türk-İş üyesi bazı üye sendikaların tepkisine yol açtı. Türk-İş üyesi Petrol-İş, TGS, Yol-İş Federasyonu ve Hava-İş sendikaları, Türk-İş'in bu tavrını eleştirdi.[91]

DİSK Yürütme Kurulu, Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi 31 Ekim 1978 tarihli toplantısında DİSK'in faşist saldırılara karşı işbirliği çağrısına Türk-İş'in verdiği cevabı değerlendirerek *''Türkiye'nin içinde bulunduğu bu somut koşullar karşısında somut görevden kaçınanlar, işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza karşı tarih önünde sorumluluktan kurtulamıyacaklardır''* uyarısı ile şu açıklamayı yaptı:[92]

KARAR 1:

Türkiye yakın tarihin en bunalımlı günlerini yaşamaktadır. Bu durum; iki noktada odaklanmaktadır:

– Ekonomik bunalım,

– Terörün yaygınlaşması ve can güvenliğinin giderek ortadan kalkacak boyutlara ulaşması.

'Bu iki olgunun aynı kaynaktan beslendiğini ve aralarında ilk bakışta görülmemekle birlikte kesin bir bağ bulunduğunu defalarca açıklayan DİSK, Türkiye'nin demokrasi yolunda kalıcı adımlar atması için başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün emekçilerin ve demokratik güçlerin güç ve eylem birliği yapmaları gerektiğini belirtmiştir. DİSK, bu gerekliliği belirtirken, kendisine bilimsel sosyalizmin ışık tuttuğunu da sürekli vurgulamıştır.

Ağır ekonomik bunalımın sorumlusu, işçi sınıfımız ve emekçi halkımız değildir. Bunalım, Türkiye'nin kapitalist-emperyalist sisteme bağımlı olmasından kaynaklanmaktadır. Ama, ekonomik bunalımın bütün yükünü başta işçi sınıfımız olmak üzere, emekçi halk ve bütün çalışanlar çekmektedir.

Bugün Türkiye'de, fiyatlar görülmemiş ölçülerle artmış, işsiz sayısı 3 milyonu geçmiş, yer yer mal kıtlıkları başlamış, ev kiraları astronomik rakamlara çıkmış ve böylece hayat emekçi halkımız için çekilmez hale gelmiştir.

Diğer yandan, 'halkın galeyana geldiği' yalanı ile Kahramanmaraş, Malatya, Sivas, Elazığ gibi yörelerde yapılmakta olan 'Kürt-Türk' 'Alevi-Sünni' ayırımları körüklenmektedir. Ayrıca iç savaş kışkırtıcılığı da mevcut ortamın bir başka yanını oluşturmaktadır.

Bu sorunların baş sorumlusu iç ve dış sermaye çevreleri, ekonomik bunalımın yükünü çekmemek için direnen bütün demokrasi güçlerini, çalışanları ve işçi sınıfını, baskı ve terör ile yıldırmak, sindirmek suretiyle faşist bir yönetim kurmayı amaçlamaktadırlar.

Faşist çetelerin, ayırım gözetmeksizin işyerlerinde, okul kapılarında, sokak aralarında, işçilere, köylülere, yurtsever genç ve aydınlara yönelen namluları, bu

[88] *Cumhuriyet*, 14 ve 15 Ekim 1978.

[89] *Cumhuriyet*, 14 Ekim 1978.

[90] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[91] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[92] 31 Ekim 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

amacı gerçekleştirmek içindir.

Bugün emekçi halkımızın, karşı karşıya bulunduğu durum budur.

Böyle bir ortamda temel görev, faşizmin göğüslenmesi, geriletilmesi ve giderek yok edilmesidir.

Bu görev ve sorumluluk bütünüyle, sadece bugünkü hükümetten beklenemez. Görev, temel olarak işçi sınıfının onun kendi öz örgütleri olan siyasi parti, sendika ve diğer demokratik kitle örgütlerinindir.

DİSK bu gerçeklerden hareketle, Türkiye'nin bütün demokrat güçlerine, işçi örgütlerine, demokratik kuruluşlarına bir çağrı yapmıştır. Bu çağrı terörizme karşı, güç birliği, yani 'birlikte mücadele edelim' çağrısıdır.

Bu çağrımız başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi halkımız tarafından olumlu karşılanmış ve halkımız bundan sonraki gelişmeleri dikkatle izlemeye başlamıştır.

Çünkü halkımız, bugünkü ortamdan şikayetçi ve rahatsızdır. Planlı, zincirleme olarak işlenen cinayetlerin ve uygulanan terörizmin sona erdirilmesi için, acil önemler alınmasını arzulamaktadır. Kısacası halkımız, evine ve işini gidip gelirken, can güvenliğinin sağlanmasını istemektedir.

Ankara Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda toplanan Genel Temsilciler Meclisi 19 Kasım 1978.

DİSK'in önerdiği güç birliği, örgütsel yapısı, işleyişi, ilke ve ideolojisi, birbirinden ayrı hatta birbirine ters kuruluşların, anlaştıkları somut bir konuda, bir araya gelmesi demektir. Bu, dünyada uygulanmış ve uygulanmakta olan bir yöntemdir. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki demokrasi anlayışı da böyledir. Bu ülkelerde, farklı görüşlere sahip işçi sendikaları somut konularda güçbirliği yapmaktadırlar. DİSK, Türk-İş'e, güçbirliği teklifi yaparken, onun ilke ve ideolojik yapısının çok farklı olduğunu DİSK'le aynı ilke ve ideolojik görüşleri paylaşmadığını bilmekteydi.

DİSK'in bu ilkeler ışığında, Türk-İş'e ve diğer demokratik kuruluşlara yaptığı güçbirliği çağrısına, Türk-İş Yönetim Kurulu, terörizme karşı ortak mücadele etme amacını değil, ilke ve ideolojik ayrılıkları ön plana çıkartıcı bir tavır almıştır. Bu tavır, güçbirliğini engelleyen yanlış bir tavırdır. Bu ise egemen çevrelerin sürekli istediği bir durumdur.

Bugün, tüm demokrasiden yana olan güçlerin, işbaşındaki hükümeti, bağımsızlık ve demokrasi yönünde atacağı her olumlu adımı desteklemek görevleridir. Bugünkü hükümetin işbaşından çekilip, yerine AP-CHP koalisyonun geçmesini istemeyi, işçi ve diğer emekçi sınıflarımızın çıkarları açısından ters buluyoruz.

Faşist MC iktidarlarının kurucusu AP ki, son genel Kurulunda, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın kazanılmış ekonomik ve demokratik haklarının kısıtlanmasını ve yok edilmesini programına koyduktan ve böylece işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza karşı olduğunu resmen belgeledikten sonra, böyle bir isteği büsbütün yersiz buluyoruz.

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi yukarıdan beri izah ettiği güç birliği ilkeleri ışığında, Türk-İş'e;

Aramızdaki ilke ve ideolojik farklılıklarını gündem dışı bırakarak faşist teröre, katliamlara karşı, kısaca halkımızın can güvenliğini sağlamak için, insanların öldürülmemesi için, birlikte davranalım' çağrısında bulunmuş idi, bu çağrımız, bugün de geçerliliğini korumaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu bu somut koşullar karşısında somut görevden kaçınanlar, işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza karşı tarih önünde sorumluluktan kurtulamıyacaklardır.

Demokratik Platform Çalışmaları

19 Kasım 1978'de Ankara Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda toplanan Genel Temsilciler Meclisi, Türkiye'nin anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist güçlerinin faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı güç ve eylem birliğinin Demokratik Platform'da sağlanması konusunda karar aldı.[93]

12-13 Ekim 1978 tarihli Yönetim Kurulu toplantısından sonra kurulan komite tarafından, Demokratik Platform'a katılacak örgütler saptandı ve bu örgütlerle 25 Kasım 1978 tarihinde Ankara'da bir toplantı yapıldı. Demokratik Platform toplantısına 33 örgüt katıldı.

Toplantı sonunda katılan örgütler adına CHP ağırlıklı Ecevit Hükümeti'nin getirmek istediği anti-demokratik baskı yasalarına karşı, Başbakan Bülent Ecevit'e şu ortak mektup gönderilmiştir:[94]

> Sayın Bülent ECEVİT
>
> Başbakan
>
> Bugün Ankara'da DİSK'in çağrısı üzerine Demokratik Platformu oluşturmak amacı ile biraraya gelen, emperyalizme ve faşizme karşı mücadeleyi sürdürmede kararlı olan 33 kuruluşun Yöneticileri olarak, saptadığımız bazı görüşleri bilginize sunmakta yarar görüyoruz.
>
> Yıllardır ve bugün, bir yandan faşist saldırılar, kamu kuruluşlarında da kadrolaşan faşist cinayet şebekelerinin kitle katliamları sürmekte, öte yandan egemen sınıfların yarattığı ekonomik bunalımların tüm yükü, her geçen gün biraz daha fazla bir biçimde emekçi halkın sırtına yüklenmektedir.
>
> Tüm bu bunalımların emperyalist-kapitalist sistemden kaynaklanmakta olduğu bilinirken, bir yandan da bu sistemle ilişkiler pekiştirilmeye çalışılmaktadır.
>
> Giderek yoğunlaşan faşist saldırılar ve ağırlaşan ekonomik bunalım karşısında, bugün siyasi iktidar kararsız davranmakta ve ciddi önlemler almaktan uzak bir noktada bulunmaktadır.
>
> Hal böyle iken faşist odakların üstüne gidilmezken, yıllardır emekçi halkın çıkarlarını savunan demokratik örgütlere yönelik yeni anti-demokratik yasa tasarılarının gündeme getirildiği gözlenmektedir.
>
> CHP'nin muhalefette iken Anayasa Mahkemesine başvurarak iptal ettirdiği bazı anti-demokratik hükümleri iktidara geldiğinde yasalaştırmak istemesi çarpıcı bir çelişkidir.
>
> Bugün yasalardaki düşünce ve örgütlenme özgürlüğü çok sınırlı iken ve asıl yapılması gereken bu sınırlamaların kaldırılması iken, bu sınırlı demokratik hakların da ortadan kaldırılmaya yönelinmesi, emekçi kitleler ve onların örgütleri tarafından kabul edilemez.
>
> Bizler, yıllardır tüm faşist saldırı ve anti-demokratik baskılara karşı mücadele veren kitle örgütlerinin yöneticileri olarak, bu girişimlerden vazgeçilmesi gereğini hatırlatıyoruz.

Demokratik Platform toplantısı, Genel-İş genel merkezi, Ankara, 25 Kasım 1978.

Demokratik Platform Toplantısına Katılan Örgütler

DİSK, TÖB-DER, TMMOB, HALKEVLERİ, TRT-DER, TÜMÖD, TÜMAS, BARIŞ DERNEĞİ, İM-DER, TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, TÜM-DER, GÖRSEL SANATÇILAR DERNEĞİ, DSDF, TÜM OR-DER, TÜTED, TÜM TEKNİKERLER DERNEĞİ, AKD, İKD, TÜS-DER, DKD, PİM, SGB (Sosyalist Gençlik Birliği), DHKD, GENÇ-ÖNCÜ, DGF Dev-Genç, DÖB, DEV-GÖR, GENÇ-EMEKÇİLER BİRLİĞİ, SGB (Sosyalist Gençler Birliği), GENÇ-GÜÇ, DGF ve İGD.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 48, Aralık 1978.

[93] *DİSK* dergisi, Sayı 48, Aralık 1978.

[94] *DİSK* dergisi, Sayı 48, Aralık 1978.

Başbakan Bülent Ecevit.

Tüm anti-demokratik girişimlere karşı bütün gücümüzle mücadele edeceğimizi bir kez daha açıklıyoruz.

Demokratik Platform çalışmalarına katılan örgütler ile gündemdeki anti-demokratik yasa tasarılarına karşı kısa vadeli eylem programına ilişkin önerilerin alınması amacıyla 25 Kasım 1978 tarihinde Ankara'da bir toplantı daha düzenlenmiştir.[95] Bu toplantıda, Başbakan Bülent Ecevit'in Demokratik Platform çalışmalarına katılan örgütlere yönelik yaptığı suçlayıcı konuşmalar ve işçi sınıfı ile diğer emekçi yığınlarını temsil eden örgütlerin aralarını açmak üzere söylediği sözler değerlendirilmiş, bunun sonucunda Başbakan Bülent Ecevit'e bir mektup daha yazılarak bu hazırlıkların geri alınması istenmiş ve Bülent Ecevit'in Demokratik Platform'a ilişkin söylediği sözler *"demokrasi güçlerinin aralarındaki birliği zedeleyici"* olarak nitelendirilmiştir. [96]

Demokratik Platform'un Başarısız Olması

25 Kasım 1978 tarihinde yapılan toplantıda Demokratik Platform'un çalışma ilkeleri, amacı, programı ve işleyişi konusunda örgütlerin DİSK'e önerilerini iletmeleri de istenmiştir. Örgütlerden gelen öneriler değerlendirilmiş ve bu öneriler ışığında hazırlanan taslak, 14 Aralık 1978 tarihinde yapılan toplantıda Demokratik Platform'a katılan örgütlere sunulmuştur. Ancak bu toplantıda henüz ilkeler tartışılırken, anlaşmazlıklar ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. DİSK öncülüğündeki Demokratik Platform girişimi başarılı olamamış ve kısa sürede dağılmıştır. Daha sonra DİSK Demokratik Platform girişiminin dağılmasına ilişkin DİSK, şu değerlendirmeyi yapmıştır:[97]

> Demokratik Platform girişimi demokrasi mücadelesinde çok önemli ve tarihsel bir girişim olmuştur. DİSK etrafında demokrasi güçlerinin güç ve eylem birliği temeli üzerinde yükselecek birliğin kesinlikle sınıfsal temellere oturtulması ve ilkelerin kesin egemenliğinin sağlanması bir zorunluluk olmuş, ancak **Demokratik Platform** toplantılarında yoğun çaba harcanmasına rağmen hareket içindeki olumsuzluklar aşılamamıştır.
>
> DİSK'in başını çektiği diğer emekçi kesimlerin, köylü, gençlik ve kadın örgütlerinin de çağrılı olduğu bu platform hayata geçmemiş, İstanbul'da yapılan son toplantıda henüz ilkeler tartışılırken, ortaya çıkan çözümsüzlük nedeniyle dağılmıştır.
>
> İlkeler tartışılırken, 'ajitasyonda birlik', ya da 'ajitasyonda serbestlik' sorununda kısır bir tartışmanın ısrarla zorlanması, olumlu olabilecek bir yapıyı dayatmacı tavırlar nedeniyle başlangıçta çıkmaza sokmuştur.
>
> DİSK, **Demokratik Platform**'a katılan çok sayıda örgüt gibi 'ajitasyonda birliği' savunmuş ancak bu tavrın çoğunluk sağlaması, çalışmaların sürdürülmesi için yeterli olmamıştır.
>
> **Demokratik Platform** deneyi gelecek mücadele günleri için kalıcı, öğretici dersler üretmiştir.

[95] *DİSK* dergisi, Sayı 48, Aralık 1978; *DİSK* dergisi, Sayı 49, Ocak 1979.

[96] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[97] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Üç 1 Mayıs: 1978, 1979 ve 1980

1978–1980 dönemine rastlayan üç 1 Mayıs kutlamasından ilki olan 1 Mayıs 1978, engelleme girişimlerine rağmen Taksim'de kitlesel olarak gerçekleştirildi. Ancak 1978–1980 döneminin üç 1 Mayıs'ından ikisi, 1979 ve 1980 1 Mayısları ağır yasaklar altında kutlanmaya çalışıldı. 1 Mayıs 1979'da İstanbul'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi ve 1 Mayıs kutlamasına izin verilmedi. Genel Başkan Baştürk ve DİSK yöneticileri 1 Mayıs öncesinde gözaltına alınırken, 1 Mayıs günü sokağa çıkanlar da engellenip gözaltına alındı. 1 Mayıs 1980'de aralarında İstanbul'un da olduğu birçok ilde 1 Mayıs yasaklandı. Danıştay'ın İçel (Mersin) Valiliğinin 1 Mayıs'ı yasaklama kararının yürütmesini durdurması üzerine DİSK, Mersin'de 1 Mayıs yasaklarını protesto mitingi düzenlendi. 1 Mayıs 1980'de de DİSK yöneticileri gözaltına alındı.

1 Mayıs 1978 Taksim Meydanı, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1978: Her Şeye Rağmen!

1977 1 Mayıs katliamının ardından 1 Mayıs 1978 kutlaması kritik önemdeydi. 1 Mayıs 1977'de yaşanan katliamın yaratmış olduğu travmanın aşılması ve geniş katılımlı bir kutlama yapılması son derece önemliydi. Bu nedenle 6. Genel Kurulda yeni seçilen Yürütme Kurulunun ilk gündem konularından biri 1 Mayıs 1978 kutlaması oldu. Ekonomik ve siyasal krizin arttığı, 1

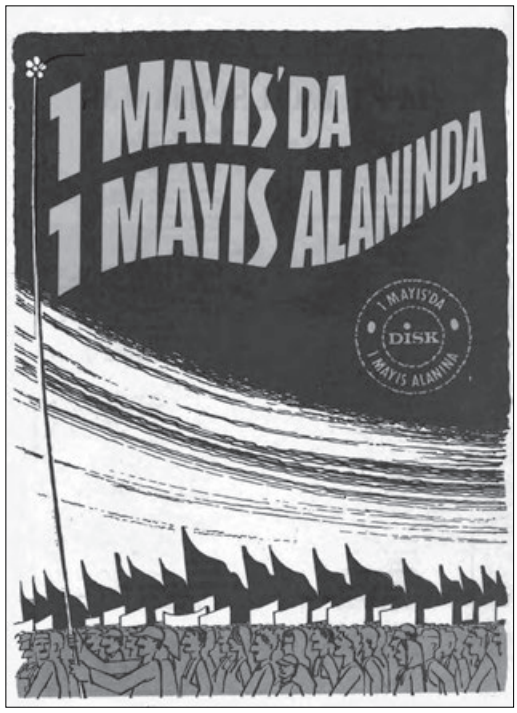

"1 Mayıs'da 1 Mayıs Alanında", Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

Mayıs 1977 katliamının sorumlularının bulunamadığı ve siyasal cinayetlerin devam ettiği 1978 koşullarında, 1 Mayıs'ın görkemli ve coşkulu kutlanması, DİSK'e büyük bir sorumluluk yüklüyordu. DİSK, bir yıl önce hazırlanan komplonun amacına ulaşamadığını kanıtlamak için, 1 Mayıs 1978'i İstanbul'da 1 Mayıs alanında kutlama kararı verdi ve temel sloganı *"1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanına"* olarak saptadı.

1 Mayıs 1978 kutlama hazırlıkları toplantısı, DİSK Arşivi.

Yürütme Kurulu 4 Ocak 1978 tarihli toplantısında, 1 Mayıs 1978'in en etkin ve görkemli olarak kutlanmasına, kutlama hazırlıklarının Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın başkanlığında Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı, Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk, Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin ve OLEYİS Marmara Bölge Şube Başkanı Kemal Akar'dan oluşan bir komitece yürütülmesine oybirliği ile karar verdi. Böylece 6. Genel Kurulda DİSK organlarında yer almayan Maden-İş'in Genel Sekreteri Memet Ertürk'e 1 Mayıs 1978 ile ilgili görev verilmiş oluyordu.

Ancak Yürütme Kurulunun 31 Ocak 1978 tarihli toplantısında 1 Mayıs 1978'in düzenlenmesi için Tertip Komitesi olarak Fehmi Işıklar başkanlığında Mustafa Aktulgalı, Burhan Şahin, Kemal Akar ve Av. Müşür Kaya Canpolat'ın görevlendirilmesine karar veriliyordu. Böylece Memet Ertürk yerine Tertip Komitesi üyeliğine, hem Maden-İş'in hem de DİSK'in avukatlığını yapmış olan Müşür Kaya Canpolat getiriliyordu.

1 Mayıs'ın önceki deneyimler ışığında ve daha görkemli bir biçimde kutlanmasını sağlamak için şubat başında çalışmalar başlatıldı. Temel ilke olarak 1 Mayıs 1978'e DİSK üyesi sendikalarla merkezî disiplin içinde yapılacak ortak çalışmaların yanı sıra bağımsız sendikalar, demokratik kitle örgütleri ve siyasi partilerle en açık, en demokratik diyalog ortamı ile hazırlanılması yaklaşımı benimsendi. Böylece daha önceki kutlamalar sırasında özellikle demokratik kitle örgütleriyle ilişkilerde ortaya çıkan olumsuzlukların aşılması amaçlanıyordu.[98] 1 Mayıs kutlama çalışmalarına

[98] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

36 örgüt katıldı ve ortak kutlama iradesini ortaya koydular.[99]

Bu çalışmalar için Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın başkanlığında oluşturulan 1 Mayıs Komitesinin yönlendiriciliğinde önce DİSK üyesi sendika temsilcileriyle, sonra demokratik kitle örgütleriyle, daha sonra da siyasi parti temsilcileriyle toplantılar yapıldı. Bu toplantılarda *"tüm anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-şovenist güçleri birleştirici, dayanışmayı artırıcı bir tavırla 1 Mayıs'ın ortak görüşler etrafında kutlanması için"* tartışmalar yapıldı, kararların demokratik bir platform içinde ortak bir biçimde alınması için yoğun bir çaba harcandı.[100]

DİSK 1 Mayıs 1978'in DİSK'in saptadığı çerçevede kutlanması için 4 Nisan 1978'de *"1 Mayıs törenlerine katılması komitece uygun görülen demokratik kitle örgütlerinin konan disiplin ve saptanan slogan ile pankartlara uymayanlarının DİSK'le olan ilişkilerinin tören sonrası gözden geçirilmesine ve bunun toplantılara katılan örgüt temsilcilerine komitece sözlü olarak duyurulmasına"* karar verdi.[101]

1 Mayıs 1978 kutlaması için yaygın bir çalışma yürütüldü. Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesince hazırlanan 300 bin afiş ve *DİSK'in Sesi* tüm ülkeye dağıtıldı, İstanbul bölgesinde 100 bin afiş yapıştırıldı. Güvenlik çalışmalarında görevlilerin kalabalık olmasından çok, az sayıda ancak kararlı bir topluluk olması amaçlandığı belirtilmekteydi. Bu nedenle saptanan 7 bin 500 DİSK üyesi işçiden oluşan görevlilerle, miting öncesi çeşitli toplantılar yapılarak kendilerine görevleri anlatıldı. Belli görevli sayısı saptanmasına karşı bazı

1 Mayıs 1978 Kutlama Hazırlıklarına Katılan Örgütler

DİSK, KÖY-KOOP, TÖB-DER, TÜM-DER, TMMOB, AKD, EMEKÇİ-DER, DÖB, DEV-GÖR, A.D.M.Y. MEM-DER, HABER-DER, TÜMAS, TYS, KÖGEF, DKD, ÇIRAK-DER, İKD, DDKD, TRT-DER, HDGD, PİM, TÜRKİYE ZİRAATÇILAR DERNEĞİ, TÜM-ZERBANK-DER, HAY. SAĞ. MEM- DER, TÜS-DER, ENERJİ-DER, TÜM-OR-DER, DEV-GENÇ, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ. BANK-DER, TÜM PTT-DER, DHKD, TEKNİKERLER DERNEĞİ, SİNE-SEN, TÜMOD, SGB, İGD, DEV-SAN-DER, DKD ve HALKEVLERİ

Kaynak: DİSK dergisi, Mayıs 1978, Sayı 41.

[99] *DİSK* dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

[100] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[101] 4 Nisan 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1978 kutlama hazırlık toplantısı, DİSK Arşivi.

1 Mayıs Hazırlıklarına 5 Siyasi Partinin Genel Başkanları Katıldı

DİSK genel merkezinde siyasî parti genel başkanlarıyla 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin bir toplantı yapıldı.

DİSK Genel Başkanı ve Yürütme Kurulu üyeleriyle çağrılı parti Genel Başkanlarının yaptığı ortak toplantıya SDP Genel Başkanı Mehmet Ali AYBAR, TEP Genel Başkanı Mihri BELLİ, TSİP Genel Başkanı Ahmet KAÇMAZ, VP Genel Başkanı Mehmet ÖZLER, TBP Genel Başkanı Mustafa TİMİSİ katılmışlardır. Toplantıya çağrılı olduğu halde TİP Genel Başkanı Behice BORAN, katılmamıştır. DİSK genel merkezinde yapılan toplantıda 1 Mayıs hazırlıkları görüşülmüş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

1 Mayıs hazırlıkları kapsamında Baştürk sosyalist partilerin başkanlarıyla görüşüyor, DİSK Arşivi.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

sendikaların belirttikleri sayıda görevli vermedikleri belirtilmekteydi. Ortaya çıkan eksiklikler diğer sendikaların üyeleriyle karşılandı. Miting öncesinde DİSK, diğer demokratik kitle örgütleriyle ilkeli ve açık bir tartışma platformu sürdürdü. *"Ortaya çıkan sorunların ortaklaşa tartışılarak ve karar verildiği biçimde yürütülmesi için en ince noktalarının bile görüşüldüğü çeşitli toplantılar"* yapıldı ve *"slogan meselesi, yürüyüş sırası, alanda yerleşme sorunları"* ortaklaşa kararlaştırıldı. Bu toplantıların düzenlenmesinde Örgütlenme Dairesi de görev aldı. [102]

[102] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Tertip Komitesi Başkanı Fehmi Işıklar 1 Mayıs 1978'e katılacak örgüt temsilcileri ile görüşüyor, DİSK Arşivi.

1 MAYIS 1978 AFİŞ YARIŞMASI

1 Mayıs 1978 Afiş Yarışması Sergisi, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1978'de kullanılacak olan afişin Türkiye'deki tüm ilerici ve devrimci sanatçıların katılımıyla saptanması için bir afiş yarışması düzenlendi. DİSK'in 1 Mayıs Afiş Yarışması 7 Nisan 1978 tarihinde sonuçlandı. Semih Balcıoğlu'nun başkanlığında, Yaşar Kemal, Tahsin Saraç, Kemal Nebioğlu, Mustafa Asiler, Bülent Erkmen ve Yücel Yaman'dan oluşan Seçici Kurulun değerlendirmesi sonunda; birincilik ödülünü Şekip Davaz, ikincilik ödülünü Emre Senan, üçüncülük ödülünü de Aydın Erkman kazandı. Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Orhan Taylan, Emre Senan, Kazım İşgüven, Ayşe Çetkin, Vedat Bodur, Gülsün Karamustafa, Hüseyin Özdemir, Ali Ihsan Akülke, Erdal Ekşi, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Halis Başarır, Sadık Karamustafa, Ayşe Yıldıran, Mehmet Sönmez ve Mutlu Aydınoğlu ise başarı ödülüne layık görüldü. Afiş yarışmasına katılan eserler, 1 Mayıs 1978 sonrasında İstanbul, Ankara ve İzmir'de sergilendi.

AFİŞ YARIŞMASINDA ŞEKİP DAVAZ BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ ALDI

Şekip Davaz: *''DGSA İç mimarlık Bölümünü bitirdim. DGSA'da asistan olarak çalışıyorum Yaşım 24. Eğitimcilik görevim, asıl mesleğim dışında konularla da ilgilenmemi gerektiriyor, Grafik dalındaki bir yarışmaya katılmam bu nedenle mesleğimle çelişmiyor.*

İşçiyi, emekçiyi grafikte ifade ederken bence genellikle yanlış olarak iş araçları çekiç anahtar vs. kullanılıyor. Oysa bir iş aracı bütün emekçileri anlatamaz. Bu tip sembolleştirmeler herkese hitab etmeyebilir.

Tüm Türkiye'ye hitap edecek bir afiş olması gerektiğini düşünerek herkesin anlayabileceği semboller kullandım. Mesela güvercin evrensel barış sembolüdür. Kitleler de herkesin anlayabileceği biçimde verilmiştir. 1 Mayıs her içeriği değişen biçimde ele alınmalı, Türkiye'nin bugünkü koşullarında barış kavramını işlemeyi doğru buldum.''

EMRE SENAN İKİNCİLİK ÖDÜLÜ ALDI

Emre Senan: *''Konya'da doğdum, Evliyim bir çocuğum var. DGSA Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulunu bitirdim. Şimdi de aynı okulda asistanım. Yaşım 24. Çizgi film çalışmaları ve grafik çalışmaları yapıyorum.*

Çok önemli bir yarışmaydı. Türkiye'de sanat siyaset ilişkilerini somuta indirgeyen bir aşama. DİSK'in sanatçılara sahip çıkması, ürünlerini değerlendirmesi olumlu bir yaklaşım. Türkiye'de grafik

Şekip Davaz birincilik ödülü kazanan afişi ile.

sanatlar burjuva sanatı olarak gelişiyor ve bu gelişmeyi de "solcu, devrimci" sanatçılar yapıyor. DİSK'in bu yaklaşımıyla ilerici sanatçılara gerçek ürünlerini verebilecekleri bir alan çıkmış oluyor.

Aslında benim ilk yaptığım afiş mansiyon alan afişti. Onu ev afişi olarak düşünmüştüm. İkincilik kazanan afişi eşimin zorlamasıyla yaptım. O afişte biçimsel olarak, piyasada burjuva sanatçısı olarak çalışmamızın etkileri de var. Kullandığım anahtar sembolü, işçi sınıfını temsil eden sembollerden biri. Çiçek de öyle. Çiçek açmış bir anahtarla işçi sınıfının sınıf olarak bağımsızlığını ve çiçeğin yaprakları ile de işçi sınıfının uluslararası birliğini sembolize etmeyi amaçladım.

Biz özellikle grafik sanatlarda, hem dünya halklarının geleneksel sanatlarının mirasçısıyız hem de bu sanatı sahiplenen ve meta haline getiren burjuvazinin" mirasçısıyız. Teknolojisini de burjuvazi geliştirmiş. Zorunlu olarak bir etkileşim oluyor. Burjuvazinin araçlarını alarak burjuvaziye karşı çok daha etkin kullanmak zorundayız.

Proletarya ile yaptığımız işi sınayacak ölçüde bağlarımız yok. Bu estetiğin yaratılmasının henüz başındayız."

Emre Senan ikincilik ödülünü Nebioğlu'ndan alırken.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

Şekip Davaz'ın birincilik ödülü alan afişi.

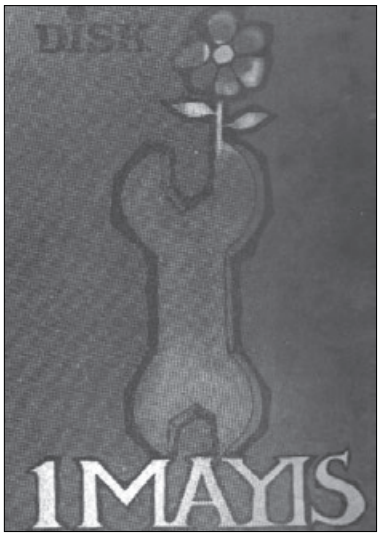

Emre Senan'ın ikinci olan afişi.

DİSK'in 1 Mayıs 1978'i 1 Mayıs (Taksim) alanında kutlamaya yönelik yaptığı başvuru üzerine, önce 1 Mayıs'ın Taksim'de kutlanmasına izin verilmeyeceğine ilişkin cevaplar alınmış, ancak DİSK'in kararlılığı sonucunda 1 Mayıs alanı DİSK'e verilmişti.[103]

1 Mayıs 1978 için basın ve diğer iletişim araçları kullanılarak provokasyon ortamı yaratılmaya çalışılmış ve 1 Mayıs'a katılan işçilerin ve emekçilerin yağma ve talan yapacağı öne sürülmüştür. *"Özellikle sağcı basın, günlerce bu doğrultuda yayın yaparak kamuoyunu yanıltmayı görev bilmiştir. Sokaklara yazılar yazılmış, gerici partiler, sarı sendikalar ve işçi sınıfı düşmanı örgütler tarafından bildiriler dağıtılmıştır. 1 Mayıs alanı, işçi sınıfına ve emekçi halka kapatılmak istenmiştir."*[104]

1 Mayıs 1978'de olaylar çıkacağına ilişkin iddialar, halkı korkutmaya ve sindirmeye yönelik söylentiler çıkarılması üzerine Genel Başkan Abdullah Baştürk 29 Nisan

[103] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[104] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

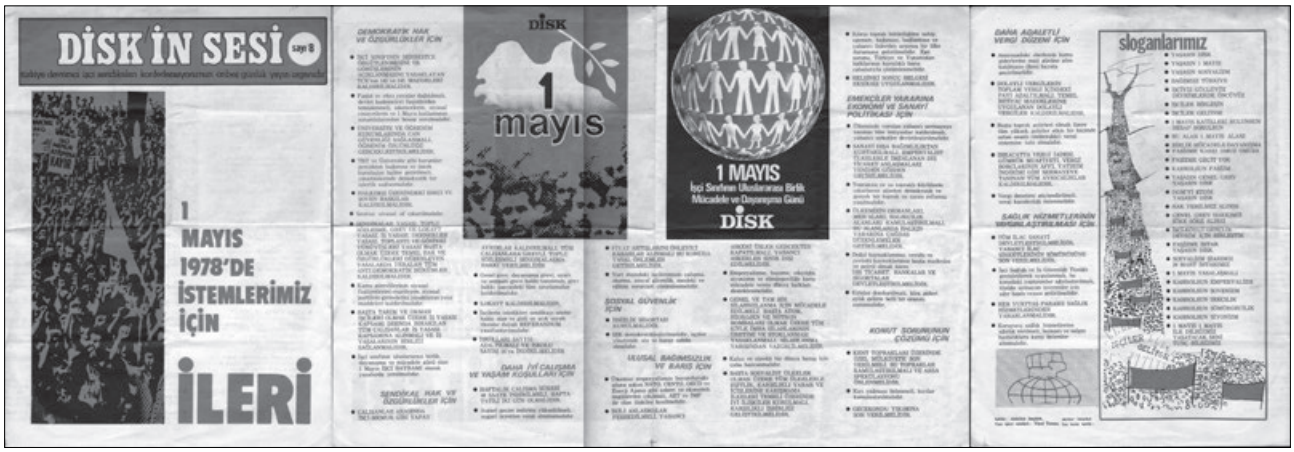
DİSK İN SESİ
1 MAYIS 1978'DE İSTEMLERİMİZ İÇİN İLERİ
1 mayıs
1 MAYIS
İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü
DİSK
sloganlarımız

1978'de yaptığı şu açıklamada DİSK'in 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlama kararlılığını ortaya koydu:

> 1 Mayıs 1978'i kutlamamıza iki gün var. İşçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza düşman olanlar bir şey yapamayacaklarını anlayınca bir kere de dedikodu ve entrikalarla işçilerin törene katılmalarını önlemeye çalışıyorlar. Böylece işçileri kırlara çiçek toplamaya göndereceklerini sanıyorlar.

1 Mayıs 1978 gösterileri önceki işçi bayramlarının görkemini aşacaktır. Gerek hazırlıkları gerek disiplini yönünden hiçbir aksamaya göz yumulmayacak, meydan verilmeyecektir. DİSK'in sorumluluğu altında 54 demokratik kitle örgütü törenlere katılacaktır. Alınan kararlar doğrultusunda başından sonuna kadar planlanmış bir tören yapılacaktır. Yurdun çeşitli bölgelerinden gelen halkımız gönül rahatlığı ile törene katılacak ve gene gönül rahatlığı ile evine dönecektir. Böylece 1 Mayıs 1978 işçi sınıfı mücadelesinin disiplini içinde gerçekleştirilmiş olacaktır.

Bu disiplin içinde Ülkemizin dört bir yanından gelen gücümüzü ve birliğimizi bir kez daha dosta ve düşmana göstermek için 1 Mayıs alanına yürüyeceğiz.

DİSK'in Sesi, Sayı 8, Mayıs 1978.

DİSK Yürütme Kurulu Açıklaması.

1 Mayıs 1978 hazırlık çalışmaları, DİSK Arşivi.

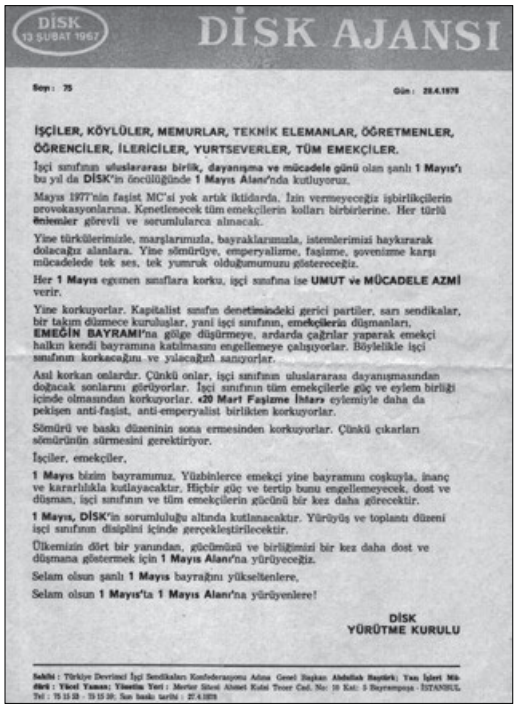
DİSK
13 ŞUBAT 1967

DİSK AJANSI

Sayı : 75 Gün : 28.4.1978

İŞÇİLER, KÖYLÜLER, MEMURLAR, TEKNİK ELEMANLAR, ÖĞRETMENLER, ÖĞRENCİLER, İLERİCİLER, YURTSEVERLER, TÜM EMEKÇİLER.

İşçi sınıfının **uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü** olan şanlı **1 Mayıs**'ı bu yıl da **DİSK**'in öncülüğünde **1 Mayıs Alanı**'nda kutluyoruz.

Mayıs 1977'nin faşist MC'si yok artık iktidarda. İzin vermeyeceğiz işbirlikçilerin provokasyonlarına. Kenetlenecek tüm emekçilerin kolları birbirlerine. Her türlü **önlemler** görevli ve sorumlularca alınacak.

Yine türkülerimizle, marşlarımızla, bayraklarımızla, istemlerimizi haykırarak dolacağız alanlara. Yine sömürüye, emperyalizme, faşizme, şovenizme karşı mücadelede tek ses, tek yumruk olduğumuzu göstereceğiz.

Her **1 Mayıs** egemen sınıflara korku, işçi sınıfına ise **UMUT ve MÜCADELE AZMİ** verir.

Yine korkuyorlar. Kapitalist sınıfın denetimindeki gerici partiler, sarı sendikalar, bir takım dümece kuruluşlar, yani işçi sınıfının, **emekçilerin** düşmanları, **EMEĞİN BAYRAMI**'na gölge düşürmeye, ardarda çağrılar yaparak emekçi halkın kendi bayramına katılmasını engellemeye çalışıyorlar. Böylelikle işçi sınıfının **korkacağını** ve yılacağını sanıyorlar.

Asıl korkan onlardır. Çünkü onlar, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasından doğacak sonlarını görüyorlar. İşçi sınıfının tüm emekçilerle güç ve eylem birliği içinde olmasından korkuyorlar. **«20 Mart Faşizme İhtarı»** eylemiyle daha da pekişen anti-faşist, anti-emperyalist birlikten korkuyorlar.

Sömürü ve baskı düzeninin sona ermesinden korkuyorlar. Çünkü çıkarları sömürünün sürmesini gerektiriyor.

İşçiler, emekçiler,

1 Mayıs bizim bayramımız. Yüzbinlerce emekçi yine bayramını coşkuyla, inanç ve kararlılıkla kutlayacaktır. Hiçbir güç ve tertip bunu engellemeyecek, dost ve düşman, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin gücünü bir kez daha görecektir.

1 Mayıs, DİSK'in sorumluluğu altında kutlanacaktır. Yürüyüş ve toplantı düzeni işçi sınıfının disiplini içinde gerçekleştirilecektir.

Ülkemizin dört bir yanından, gücümüzü ve birliğimizi bir kez daha dost ve düşmana göstermek için **1 Mayıs Alanı**'na yürüyeceğiz.

Selam olsun şanlı **1 Mayıs** bayrağını yükseltenlere,

Selam olsun **1 Mayıs**'ta **1 Mayıs Alanı**'na yürüyenlere!

DİSK
YÜRÜTME KURULU

Sahibi : Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Adına Genel Başkan **Abdullah Baştürk**) **Yazı İşleri Müdürü** : **Yücel Yaman**; **Yönetim Yeri** : Mercan Sitesi Ahmet Kutsi Tecer Cad. No: 10 Kat: 5 Bayrampaşa - İSTANBUL
Tel : 75 15 58 - 75 15 59. Son baskı tarihi : 27.4.1978

1 Mayıs 1978 yürüyüş kolu fotoğrafları, DİSK Arşivi..

1 Mayıs 1978 günü

1 Mayıs 1978 günü bir yönü Yıldız yokuşu ve Akaretler Caddesi, Beşiktaş üzerinden, diğer yönü Karaköy, Tophane üzerinden Dolmabahçeye doğru biriken emekçi seli 1 Mayıs alanına aktı. 1 Mayıs 1978, çok geniş bir sendikal ve siyasal katılım ve coşkuyla gerçekleşti. 1 Mayıs 1978 gününü *DİSK* dergisinde yer alan anlatımdan ve DİSK Çalışma Raporundan kısaltarak aktarıyoruz:[105]

> Saat 01.00 DİSK, Arı kovanı gibi. Afiş götürmeye gelenler, DİSK'te nöbet tutmaya gelen işçiler, alanda dağıtılacak DİSK'in SESİ'ni paketleyenler, Genel Başkanın 1 Mayıs konuşmasını harmanlayanlar, devrimci marşlar söyleyenler büyük bir coşku içindeler. Sabahın heyecanı dalga dalga yüreklerden yüreklere yayılıyor.
>
> Saat 03.00 DİSK Genel Merkezindeki yoğun çalışmanın bir benzeri Taksim'de sürüyor. DİSK görevlileri ve işçiler alanı donatıyorlar. 1 Mayıs Alanı 1 Mayıs'a yakışacak bir görünüşe bürünüyor. Maden işçisi kazmasıyla, gemi işçisi dünyanın dümenini döndürerek, metal işçisi çelik miğferiyle yerleşiyor alanın görkemli yapılarının üzerine. Yürüyen kitleler önce resimleriyle doldurmaya başlıyor dört bir yanı. işçi sınıfı yolunda fırçalarını, emeklerini kullanan sanatçıların yapıtları asılıyor çepeçevre alanın her yanına.
>
> Saat 05.00 DİSK'te bütün hazıklıklar bitti. Herkes alandaki görev yerine gidiyor.
>
> DİSK'in büyük bez flamaları alanın gözle görülebilecek başlıca yerlerini dolduruyor
>
> Saat 07.00 1 Mayıs güneşi alanın zemininde parlıyor. 1 Mayıs Alanı 1 Mayıs'a hazır. Türkiye işçi sınıfı bu büyük gününün tüm hazırlıklarını bitirdi. Kırmızı gömlekleriyle güvenlik görevlileri alana girmeye başladılar.
>
> 08.00 Dolmabahçe'den Akaretler'e, Akaretler'den Beşiktaş 'a oradan Yıldız'a kadar bir insan seli toplanmaya başladı. Dolmabahçe'den Tophane'ye, Tophane'den Karaköy'e kadar bir başka insan seli birikiyor. Ellerinde bayraklar, pankartlar, flamalarla emekçiler toplandıkları yerlere gerçek bir şenlik havası getiriyorlar. İşçiler, işçiler, işçiler, öğretmenler, teknik

[105] *DİSK* dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978; DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

1 Mayıs 1978, alandan bir görünüm, DİSK Arşivi.

elemanlar, sağlık emekçileri, memurlar, kadınlar, çıraklar ve herbiri birkaç onbinle toplanan gençlik örgütleri...

Her köşe başında alınmış çok yoğun güvenlik önlemleri göze çarpıyor. Sıkı bir arama yapılıyor. Belliki Hükümet de 1 Mayıs'ın olaysız bitmesini kendisi için bir onur sorunu olarak ele almış. Ancak yoğun güvenlik önlemleri, kimi yerde görevlilerin inisiyatifsiz davranışları, kimi yerde de bilerek zorluk çıkarmaları yüzünden törene katılacakları bezdirecek ölçüler de uygulanıyor. Ama törene gelenler kararlı ve 1 Mayıs'ın olaysız bitmesinin ne kadar önem taşıdığın bilincindeler. Bu nedenle herhangi bir tatsızlık çıkmıyor.

Aynı saatte DİSK Genel Merkezinden bir araç yola çıkıyor. İçinde işçilerin, emekçilerin yakalarına takacakları 1 Mayıs rozetleri, sendikalara dağılacak 1 Mayıs broşürleri ve DİSK'in 1 Mayıs 1978' de kamuoyuna açıklanacak işçi ve emekçilerin istemlerine ilişkin metninin yer aldığı DİSK Ajansı var. Yollar geçilmez hale gelmeden bir an önce dağıtımı bitirmek gerekiyor. İlk engel kamyonun tekerleğinden geliyor, sahil yolunda lastik patlıyor. Uygun büyüklükte taşlar bulunarak krikonun kaldırmasına yardım ederek tekerlek değiştiriliyor. Kamyonetin zamana karşı yarışı yeniden başlıyor. Sirkeci'ye gelinceye kadar başka bir engel yok. Sirkeci'de kolluk kuvvetleri yolu kesiyor. Karaköy'e ancak Unkapanı yoluyla gidebilirsiniz, diyorlar. Görevli kartları, yayınların DİSK'e ait olduğunu anlatmak görevlileri ikna etmeye yetmiyor. Uzun yoldan devam etmekten başka çare yok. Unkapanı köprüsünün başında bu yolculuğun hiç de kolay olmayacağı anlaşılıyor.

1 Mayıs 1978, alan, DİSK Arşivi.

1 Mayıs 1978 alan fotoğrafları, DİSK Arşivi.

Araç durduruluyor. Sıkı bir arama. 'Ya kitapların, broşürlerin altında sopa ya da patlayıcı madde varsa?..' 'Bunlar DİSK'in yayınları, biz de DİSK'in görevlileriyiz. Kendi mitingimizi sabote der miyiz?' Açıklamaları memurlar için doyurucu olmuyor. Kitapçıklar alt üst ediliyor. Ambalajlar dağıtılıyor. Bölgede görevli her memur yayınlardan birer adedini ciddi yüz ifadeleriyle alıp uzaklaşıyor. En yetkilileri aracın niteliklerini telsizle 'yukarılara' bildiriyor. DİSK görevlileri bu engeli de aştık diye sevinmeye fırsat bulamadan yeni bir açıklama yapılıyor. 'Birinci Şubeden uzman istedik. Yayınların yasak olup olmadığına bakacaklar.'

Bir süre sonra araç ilerleyebiliyor. Kabataş'a kadar... Kabataş'ta aynı işlemler tekrarlanıyor. 'Sorsanız, telsizle Unkapanı'ndaki görevlilere' deniliyor.. Hayır, yeniden aramalar, yeniden yayınları alt üst etmeler, yeniden örnek yayın almalar gereklidir. Maksadın biraz da bağcıyı dövmek olduğu anlaşılıyor. Dolmabahçe'de bir kez daha, görevlilerin mantığına hitab ederek kolaylık sağlamanın mümkün olmadığı görülüyor. Bu arada engelleme hedefine ulaşmış yeterince gecikme sağlanmıştır. Elmadağ ve alanın girişindeki engellemeler tuz biber eken zorluklar olmaktan öte gidemiyor. Ve her şeye rağmen DİSK çalışanlarının ve alanda görevli işçilerin çabalarıyla yayınlar alana ulaşıyor.

Saat 10.15 Yürüyüş başlıyor. En önde bayraklar yürüyor. Bayrakların ardında bayraklaşan ölülerimiz. Geçen yıl 1 Mayıs'ta emperyalizmin ajanlarının ve onlara çanak tutan yardakçılarının tertipleri sonucu aramızdan ayrılan 36 şehidimiz büyük boy resimleriyle alanda yine yerlerini alıyorlar. Geçen yıl işçi sınıfıyla omuz omuzaydılar, bu yıl işçi sınıfının omuzlarındalar. Ve sonra DİSK yöneticileri geliyor, Genel Başkan Abdullah BAŞTÜRK, yürütme kurulu üyeleri, üye sendika başkanları... protokol çağrılıları yürüyorlar işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele gününde güneşli güzel günler için...

DİSK'in kırmızı karanfillerden örülmüş, üzerine beyaz karanfillerle DİSK amblemi örülmüş çiçeği anıta konuyor.

Siyasi partiler, sendikalar, demokratik kitle örgütleri, meslek örgütleri saatlerce alana akıyor. DİSK'in tespitlerine göre 1 Mayıs'a katılan sendikalar, demokratik örgütler ve siyasal parti ve örgütler şöyledir:[106]

"Kendi flamaları altında yürüyen TSİP, TEP, VP ve TBP temsilcilerinden sonra tüm DİSK'e bağlı sendikaların üyeleri Alana girmişlerdir. Ardında da Türk-İş üyesi Hava-iş, Petrol-iş sendikaları, SEKA işçileri, Türkiye Yazarlar Sendikası, Sine-Sen ve demokratik kitle ve meslek örgütleri: KÖY-KOOP, Türkiye Ziraatçılar Derneği, TÖB-DER, TMMOB, Halkevleri, TRT-DER, TÜMÖD, TÜMAS, Barış Derneği, İM-DER, Sinematek,

[106] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

1 Mayıs 1978, alan, DİSK Arşivi.

Karikatürcüler Derneği, Türk Tabipler Birliği, Çağdaş Hukukçular Derneği, İstanbul Barosu, Ti-SAN, TÜM-DER, Görsel Sanatçılar Derneği, DEV-SAN-DER, DSDF, HDGD, TÜM-OR-DER, TÜ-TED, Tüm Teknikerler Derneği, Hayvan Sağlığı Memurları Derneği, AKD, Ankara Demiryolu Memurları Derneği, İKD, TÜS-DER, ÇIRAK-DER, BANK-DER, KÖGEF GENEL-DER, TÜM-ZER-BANK-DER, DKD, EMEKÇİ-DER, ENERJİ-DER, PİM, Sosyalist Gençlik Birliği, DHKD, İşçi Kültür Derneği, GENÇ-ÖNCÜ, Sosyal Hizmet Mütehassısları Derneği, DGDF, HABER-DER, GİB-DER, İGD, DDKD, DÖB, DEV-GÖR, Genç Emekçiler Birliği, Anti-Sömürgeci Kültür Derneği, Sosyalist Gençler Birliği.

Saat 16.45 Beşbuçuk saattir yürüyüş sürüyor. Henüz alana giremeyenler var. Bu görkemli töreni, işçi sınıfı disiplinine uygun biçimde sürdüğü gibi işçi sınıfı disiplinine uygun olarak bitireceğiz. **DİSK Genel Sekreteri Fehmi IŞIKLAR** geliyor kürsüye... **Fehmi IŞIKLAR** törene katılanları saygı duruşuna çağırıyor. 1977 1 Mayıs'ında kaybettiğimiz 36 işçi ve emekçi için, anti-emperyalist, anti faşist mücadelede verdiğimiz kayıplar için, Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşında ölenler için üçyüzbin emekçi saygı duruşunda bulunuyor. 1 Mayıs alanında çıt yok, Yumruklar sıkılmış, emperyalizme, faşizme karşı üçyüzbin yumruk göğe doğru yükseliyor.

16.00 Artık yürüyüş devam edemiyor. Çünkü alanda boş yer kalmadı.

Yürüyüşe ve mitinge katılan uluslararası sendikal örgütlerin temsilcileri alanı selamlıyor. Ve Kürsüye 1 Mayıs konuşmasını yapmak üzere Abdullah Baştürk geliyor.

1 Mayıs 1978 yürüyüş ve mitingine Türk-İş üyesi Hava-İş de katıldı.

GENEL BAŞKAN BAŞTÜRK'ÜN 1 MAYIS 1978 KONUŞMASI

Baştürk 1 Mayıs 1978'de Taksim Meydanı'nda konuşurken.

1 MAYIS, EGEMEN GÜÇLERE KORKU İŞÇİ SINIFINA MÜCADELE AZMİ VERİR

İşçiler, köylüler, memurlar, öğretmenler, teknik elemanlar, öğrenciler, analar, bacılar, yurtseverler, devrimciler, tüm emekçiler, Dünya sendikal hareketinin seçkin temsilcileri, Değerli konuklarımız,

Basın-yayın emekçileri ve örgütümüzün bayrağını en yüksekelerde dalgalandıran inançlı, kararlı yiğit DİSK üyeleri,

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK adına bu kitlesel gösteriye katılan hepinizi coşkuyla selâmlarım.

Faşist saldırılar karşısında baskı ve teröre rağmen yılmadan mücadele eden, demokratik haklarını kullanırken tuzaklara düşürülen, kurşunlanan öldürülen arkadaşlarımızı, özellikle 1 Mayıs 1977 şehitlerini saygıyla anarım.

Bugün 1 Mayıs. Geçen yıl kana bulanan 1 Mayıs'ı unutmayarak yine bu alandayız.

Bugün tüm ülkelerde yüzmilyonlarca işçi ve emekçi uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele gününü kutluyor.

Bugün Filistin halkıyla Şili işçi sınıfı ve emekçileriyle, Güney Amerika, Afrika ve Asya'da ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklarla kol kolayız.

Bugün ileri kapitalist ülke ve gelişmekte olan ülke işçi ve emekçileriyle, sosyalist ülke halklarıyla hep birlikte haykırıyoruz:

«SÖMÜRÜ VE BASKIYA HAYIR»

KARDEŞLERİM,

1 Mayıs egemen güçlere KORKU, işçi sınıfına, MÜCADELE AZMİ verir.

Bunun içindir ki, yıllardır 1 Mayıs'larda işçileri kırlarda çiçek toplamaya zorladılar. Her geçen gün bilinçlenen işçi sınıfımız DİSK'in öncülüğünde kitlesel olarak 1 Mayıs'ı kutlamaya konan yasak zincirini kırdı. İlk kez 1976'da bu alanda yüzbinler sömürü ve baskıya hayır dedi.

Geçen yıl 1 Mayıs gösterimize saldırıldı. Bazı ajanların da katkısıyla daha önceden tezgahlanan bir oyun sahneye kondu. 36 yurttaşımız öldürüldü. Bizi yıldırmak istediler. Sindirmek istediler. Bize boyun eğdirmek istediler.

Yılmadık. Haklı olan biz işçiler ve emekçiler korkmadan ve yılmadan yine buradayız. Yine dimdik, yine inançlı ve yine daha da kararlıyız. Bugün 1 Mayıs 1978'de 36 şehidimizi saygıyla anıyoruz.

Haykırıyoruz: 1 Mayıs 1977 katilleri bulunmalı, hesap sorulmalı. Bırakmayacağız katillerin yakasını.

DOSTLARIM,

Çok uluslu tekellerin kârlarının arttığı, savaş için akıl almaz paraların harcandığı, yüzmilyonlarca insanın açlık, sefalet ve zulüm altında inlediği bir dünyada yaşıyoruz.

Bugün dünya kapitalist-emperyalist sistemi derin bir bunalım içindedir. Bu sistemin çelişkileri hızla keskinleşmektedir. Alınan bütün önlemler bu sistemin ancak çöküşünü geciktirmeye ya da hızını kesmeye yöneliktir.

Bu çöküş, kapitalist-emperyalist sistemi daha da saldırgan hale getirmekte, çeşitli yollarla faşizme yönelmektedir. Böyle bir ortamda kapitalizmin çöküşünü geciktirmek amacıyla başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi halkların mücadelesini önlemek için her yola başvurulmaktadır. Demokratik hak ve özgürlükler kısıtlanmakta savaş kışkırtıcılığı yapılmakta, barış güçlerine saldırılmaktadır.

Bugün yüzlerce ülkeye dağılmış yüzmilyonlarca işçi var. Dilleri ayrı, renkleri ayrı, ırkları ayrı, dinleri ayrı, ulusları ayrı, meslekleri, yaşları ayrı. Ama aynı sınıftan olan hepimizin yüreği aynı amaçla atıyor: Sömürüsüz ve baskısız bir dünya için...

Bütün dünya işçilerinin çıkarları bir, amaçları ortaktır. Mücadeleleri aynı hedeflere yöneliktir.

Çağımızda sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler işçi sınıflarının, ulusal kurtuluş savaşı veren halkların devrimci birlik ve dayanışması daha pekişmekte, kapitalizmden sosyalizme geçiş süreci hızlanmaktadır.

KARDEŞLERİM, DOSTLARIM,

Kapitalist-emperyalist sistem içinde yer alan Türkiye bu sistemin tüm hastalıklarını taşımaktadır. Türkiye emperyalizmin, ekonomik, siyasî, askerî ve ideolojik baskısı altındadır.

İşsizlik ve pahalılık sürmektedir. Uluslararası mali kuruluşlar Türkiye ekonomisi üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Emekçilerin sürekli olarak kemerlerini sıkması istemektedir.

Tekelci kapitalistlerin kârları korkunç bir hızla artarken, işçi, köylü, memur, esnaf ve küçük üreticilerin, tüm zenginlikleri yaratan emekçi halkımızın çalışma ve yaşam koşulları gittikçe ağırlaşmaktadır.

Özellikle emekçi kadınlarımız ve çocuk işçiler üzerindeki baskı ve sömürü acımasızca sürdürülmektedir.

Bugün artık iktidarda MC yoktur. Ülkemizi siyasal ve ekonomik alanda iflasın eşiğine getiren faşist ve gerici güçlerin temsilcisi MC iktidarı demokratik güçlerin aktif mücadelesi sonunda işbaşından uzaklaştırılmıştır.

Ancak MC'nin düşürülmesinden sonra faşist güçlerin saldırıları azalmamış iktidardan uzaklaştırılmanın getirdiği çaresizlik içinde giderek artmıştır.

Faşist çetelerin namluları ayrım yapmadan işyerlerinde, okul kapılarında sokak aralarında, işçilere, köylülere, yurtsever genç ve aydınlara ateş kusmuştur. Okullarından çıkan öğrencilere bomba ve makineli tüfeklerle saldırılmıştır.

Faşistler işgal ettikleri kamu kuruluşlarını işlemez hale getirmişlerdir.

İşte böyle bir ortamda DİSK, 20 Mart "Faşizme İhtar Eylemi"ni gerçekleştirdi.

1 Mayıs 1978 kürsü, Intercontinental Oteli balkonu, DİSK Arşivi.

DİSK'in kararı ile İşçiler iki saat süreyle yaşamı durdurdular. İşçi sınıfının bu kararlı ve onurlu eylemi memurlar, öğrenciler, gençler, hukukçular, teknik elemanlar ve tüm demokratik güçlerce desteklendi.

20 Mart eylemi bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelemizde bir dönüm noktası oldu.

Bu genel direniş DİSK ve DİSK üyesi sendikalarla demokratik kuruluşlar arasındaki eylem birliğini daha da pekiştirdi. Bu olay aynı zamanda Türkiye işçi sınıfının görevinin bilincinde ve görevini yapmaya kararlı olduğunun bir kanıtıdır. Huzurunuzda 20 Mart eylemine katılanları bir kez daha DİSK Yürütme Kurulu adına kutluyor, yaşasın anti-faşist güçlerin eylem birliği diyorum.

KARDEŞLERİM, DOSTLARIM,

Faşistler yine tertiplerine devam ediyorlar. Gün geçmiyor ki, ilericiler, devrimciler, kurşunlanmasın.

Faşist çeteler en modern tekniklerle, yerel çelişkileri de körükleyerek faşist dikta özlemlerini gerçekleştirmek istiyorlar.

DİSK'in faşizme karşı mücadeleden yılacağını kimse beklemesin.

Sosyalizmi amaçladığını açıklayan DİSK, işçi sınıfının kurtuluşunun diğer emekçi kitlelerin kurtuluşuyla birlikte olacağı inancıyla tüm emekçileri ezmeyi amaçlayan faşizmin karşısında sarsılmaz bir kale olarak dikilmeye devam edecektir.

Anti-faşist mücadelede tarafsız kalınmaz. İyi niyetle faşizme karşı olduğunu söylemek de bir şey ifade etmez, Faşizm, ancak toplumun tüm anti-faşist güçlerinin işçi sınıfının çevresinde kenetlenerek işçi sınıfının bilimi rehberliğinde emperyalist güçlere ve tekellere karşı etkin mücadele vermesiyle yenilgiye uğratılabilir.

Sömürü ve baskıya, emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede tek ses, tek yumruk olmak zorundayız. İşçi sınıfının bilimine ters akımların üstesinden gelerek işçi sınıfının öncülüğünde bu mücadelede eylem

DİSK Genel Başkanı tüm işçileri, sendikaları DİSK'in devrimci sendikacılık ilkeleri temeli üzerinde birleşmeye çağırdı

Baştürk: Hükümetin faşizme karşı, emekçi halk yararına her girişimini destekleyeceğiz

Cumhuriyet, 2 Mayıs 1978.

ve güçbirliğini en yüksek düzeylere ulaştırmalıyız.

KARDEŞLERİM,

Şu anda emekçi halktan yana olduğunu açıklayan bir hükümet görev başındadır. Bu hükümetin faşizme karşı ve emekçi halkın yararına olan her girişimini destekleyeceğiz.

Ancak bu süreç içinde DİSK, açıkladığı istemlerinin kararlı savunucusu olacaktır. DİSK, işçi sınıfının, köylülerin, memurların, öğretmenlerin, teknik elemanların, tüm emekçi halkın istemleri için mücadele edecektir.

Diğer istemlerinin yanı sıra DİSK TCK'nun 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması için mücadele edecektir. DİSK faşist yuvaların dağıtılması için mücadele edecektir. DİSK ırkçı ve şoven baskıların sona erdirilmesi için mücadele edecektir. DİSK genel grev hakkının tanınması için mücadele edecektir. DİSK lokavtın yasaklanması, tüm çalışanlara grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkının tanınması için mücadele edecektir. DİSK referandumun yasalaşması için mücadele edecektir. DİSK, NATO ve CENTO benzeri emperyalist örgütlerden çıkılması için mücadele edecektir. DİSK ikili anlaşmaların yırtılması gibi istemlerin hayata geçirilmesi için mücadele edecektir.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER,

Bugün 1 Mayıs. Bizim bayramımız. Sömürüye ve baskıya karşı, emperyalizme, faşizme, şovenizme karşı mücadele azmimizin bilendiği bir gündür. İşçi sınıfının birlik ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'ta tüm İşçileri, tüm sendikaları DİSK'in devrimci sendikacılık ilkeleri temelinde birleşmeye çağırıyorum.

Selâm olsun "bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" bayrağını en yükseklerde dalgalandıranlara.

SELAM OLSUN SÖMÜRÜYE VE BASKIYA KARŞI MÜCADELE EDENLERE,

SELAM OLSUN HALKLARIN BARIŞ İÇİNDE KARDEŞÇE YAŞAYACAĞI BİR DÜNYA İÇİN EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELE EDENLERE,

SELAM OLSUN FAŞİZME KARŞI, DEMOKRASİ VE ÖZGÜRLÜK İÇİN KAVGA VERENLERE,

SELAM OLSUN, BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ VE SOSYALİZM MÜCADELESİNİ SÜRDÜRENLERE,

SELAM OLSUN...

YAŞASIN ŞANLI 1 MAYIS

YAŞASIN TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI VE TÜM EMEKÇİLERİN BİRLİĞİ

YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ ULUSLARARASI BİRLİK VE DAYANIŞMASI

YAŞASIN DEVRİMCİ MÜCADELEMİZ

YAŞASIN SOSYALİZM

YAŞASIN DİSK...

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

DİSK yönetimi ve sendikaların yöneticileri 1 Mayıs 1978 yürüyüşünde.

1 MAYIS 1978'DE YAŞANAN OLUMSUZLUKLAR VE DİSİPLİNSİZLİKLER

Baştürk 1 Mayıs 1978 kutlamaları sonrasında yaptığı değerlendirmede *"1 Mayıs'ta burjuvazinin oyununu bozduk"* diyerek provokasyon çağrılarına ve geçen yıl tezgahlanan katliama rağmen 1 Mayıs'ın görkemli bir biçimde kutlandığını vurguladı. DİSK'in 1 Mayıs 1978'in hazırlıkları sırasında dikkatli ve özenli bir çalışma yürüttüğünün ve tüm demokratik güçlerin kapsanmasına özen gösterildiğinin altı özellikle çizilmektedir. DİSK'in 1 Mayıs 1978 değerlendirmesinde dikkat çeken noktalar şöyledir: [107]

> 1 Mayıs 1978, DİSK öncülüğünde başarı ile kutlanmıştır. Görkemi, katılan kitlenin büyüklüğü ve kapsadığı demokratik güçler bir ölçü olarak alınırsa, bu sonuç işçi sınıfı mücadelesi açısından çok önemli bir başarıdır.1978 Türkiye koşullarında işçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışmasını simgeleyen 1 Mayıs'ın kitlesel ve görkemli olarak yaşanmasının dışında üzerinde durulması gereken başka yanları da vardır. Bu gösteri önemli bir deneyim olmuştur.
>
> DİSK 1 Mayıs 1978'de kutlamanın en demokratik bir biçimde gerçekleşmesi için her yolu denemiştir. İşçi sınıfının öncülüğüne inanan tüm demokratik kuruluş ve siyasi partilerle ortak toplantılar yapılmış ve ayrıntılarına kadar birçok konuda ortak karar alınmıştır.
>
> Özellikle sloganlar yürüyüş sırası ve 1 Mayıs Alanında yerleşim düzeni konularında titizlik gösterilmiştir. DİSK dayatmacı olmadan sorumluluk içinde demokratik bir tavırla nasıl davranılacağını ortaya koymuştur.

DİSK, 1 Mayıs 1978 kutlamaları ile ilgili ortak davranış koşullarının net olarak belirlendiğini ve farklı siyasal görüşteki örgütlerin, bağımsızlıklarına saygı duyulacağını ancak demokratik güçlerin birliğinin ön plana alınması gereğini özellikle vurgulamıştır. Ancak bütün bunlara rağmen 1 Mayıs alanında önceden alınan ortak kararların dışına çıkıldığı gözlenmiş, ortak kararlara uyulmadığı görülmüştür. Aralarında Maden-İş'in olduğu bazı sendikalar ile aralarında İGD'nin olduğu bazı örgütlerin saptanan sloganlar dışında slogan atması ve pankartlar taşınması DİSK tarafından sert biçimde eleştirilmiştir. Bunu bir disiplinsizlik ve üzerinde önemle durulması gereken bir olay olarak değerlendiren DİSK konuyu dikkatle ele almış ve değerlendirmiştir. [108]

Milliyet
Halk Gazetesi
KURUCUSU: ALİ NACİ KARACAN
1 MAYIS OLAYSIZ GEÇTİ
Güvenlik kuvvetleri bazı yolları sabahın erken saatinde kapattı
Karaköy'de, polisin, Kurtuluşçular'ın üstünü araması kısa süre gerginlik yarattı
Mitinge katılanların üzeri arandı, 9 tabanca ve 1 kama ele geçirildi
Çumra'da 3 genç patlayıcı madde ile yaralandı
KIRMIZI VE MAVİ BAYRAKLAR
Ecevit, yarın Sofya'ya gidiyor
ABD Senato Dış İlişkiler Komisyonu bugün ambargo için bilgi alacak
BAŞARILI SINAV

Milliyet, 2 Mayıs 1978.

[107] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[108] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

1 Mayıs 1978'de kararlaştırılan sloganlar dışında açılan ve tartışma yaratan pankartlar.

Genel Başkan Abdullah Baştürk 1 Mayıs'ın ardından 11 Mayıs 1978'de toplanan ilk DİSK Başkanlar Konseyinin açış konuşmasında DİSK Yürütme Kurulunun 1 Mayıs 1978 değerlendirmesini aktararak, 1 Mayıs 1978'de Türkiye işçi sınıfının ve emekçilerin mücadelede kararlı olduklarını bir kez daha gösterdiklerini belirtmiş, hazırlık çalışmaları ve kutlama töreni sırasında işçi sınıfının çelik disiplinine uyarak görevlerini yerine getiren tam üyelere ve yöneticilere teşekkür etmiştir. 1 Mayıs 1978'de aksayan yanların DİSK organlarında ve oluşturulan demokratik platformda ele alınarak değerlendirileceğini de belirtmiştir.

DİSK Başkanlar Konseyi, Yürütme Kurulunun 1 Mayıs 1978 ile ilgili hazırlık çalışmaları ve tören uygulamaları konusunda yaptığı değerlendirme sonuçlarını onaylamıştır. Toplantıda törende DİSK açısından ortaya çıkan aksaklıkların ve disiplinsizliklerin yinelenmemesi için gerekli önlemlerin alınması konusu da karara bağlanmıştır. Konsey önceden kararlaştırılan koşullara uymayan demokratik kitle örgütleriyle DİSK'in bundan sonraki ilişkilerini yeniden gözden geçirmek gerekliliğine de karar vermiştir. DİSK yönetimi 1 Mayıs 1978'de yaşanan olaylarla ilgili olarak daha sonra şu değerlendirmeyi yapmıştır:[109]

> DİSK Yürütme Kurulu 1 Mayıs 1978 gösterisinin çeşitli kurullarda değerlendirilmesinden sonra özellikle 1 Mayısı izleyen günlerde Ankara'da 1 Mayıs'a katılan örgütlerle yapılan toplantılarda birçok örgütün özeleştir yapmasına rağmen "yolumuz işçi sınıfının yoludur" sözünü ağızlarından düşürmeyen, ancak 1 Mayıs 1978'deki disiplinsizliği nedeniyle özeleştiri yapma gereğini bile duymayan belli siyasetin izleyicisi örgütün sorumsuzluğunun devamı üzerine bu örgütün daha önceki bazı olumsuzluklarını da dikkate alarak 22 Mayıs 1978 tarihli toplantısında 1 Mayıs 1978 kutlamasının hazırlık aşamasında alınan kararlara itiraz etmediği halde 1 Mayıs kutlaması sırasında bu kararlara ve işçi

[109] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

sınıfının disiplinine uymadığı ve DİSK'in örgütsel bütünlüğüne ve örgütsel bağımsızlığına saygı göstermediği, ayrıca bu örgüt üyelerinin DİSK üyesi sendikaların sınıf ve kitle örgütü olma özelliklerini unutup bu sendikaların bazılarının örgütsel bağımsızlığına müdahale ederek içişlerine karıştığı ve DİSK üyesi sendikalara karşı aynı işkollarında kurdurulan sendikaları teşvik ederek işçi sınıfının sendikal birliğini parçalamaya yönelik çabalara giriştiği saptanan ilerici Gençler Derneği (İGD) ile ilişkilerin askıya alınmasına karar vermiştir. Bu karar daha sonra İGD yöneticilerinin sözlü olarak, bu hataları tekrarlamayacakları konusunda söz vermeleri üzerine koşullu olarak kaldırılmıştır.

1 Mayıs 1978'de yaşanan sorunlar daha sonra da devam edecek ve durum DİSK'te geçici ihraçlara kadar varacaktır. Bu konu ihraçlar başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yasaklanan 1 Mayıs 1979

1 Mayıs 1979 yasaklı ve tartışmalı geçti. Önce Valilik Taksim Meydanı'nı kutlamalar için tahsis etmek istemedi. Ardından ise 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı sokağa çıkma yasağı ilan ederek 1 Mayıs'ın kutlanmasını engelledi. DİSK tarafından İstanbul Valiliğine yapılan başvuru, Valiliğin 20 Mart 1979 tarihli yazısıyla, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacak alanların yeniden düzenlendiğini ve bu alanlar arasında 1 Mayıs alanının (Taksim meydanı) bulunmadığını belirten yazısıyla yanıtlandı. Bunun üzerine DİSK Genel Sekreteri ve 1 Mayıs Komitesi Başkanı Fehmi Işıklar, Valiliğin bu yazısını aşağıda önemli bölümleri yer alan mektupla yanıtladı:[110]

[110] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

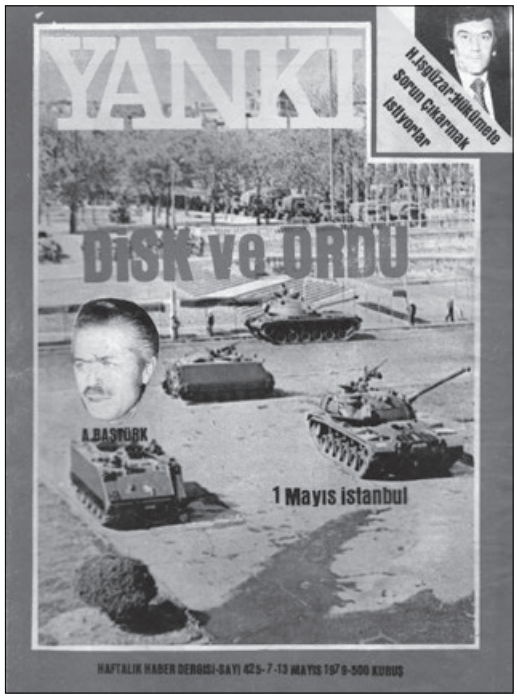

Yankı dergisi kapağı Mayıs 1979.

1 Mayıs'ı kutlamak DİSK için hem bir tüzük emridir hem de bir Genel Kurul emridir. 1 Mayıs'ın kutlanması, artık etle tırnak gibi DİSK'ten ayrılmayacak bir görevdir.

DİSK, 1 Mayıs 1976 ve 1 Mayıs 1977'yi Milliyetçi Cephe iktidarlarının olduğu bir dönemde kutlanmıştır. 1 Mayıs 1978'in Taksim Alanında kutlanmasına önce izin verilmemiş, ardından bu izin gerekli görülmüş ve DİSK 1 Mayıs 1978'i Taksim Alanında kutlamıştır.

Toplu sözleşme yapmak DİSK'in ne denli temel görevi ise, 1 Mayıs'ı kutlamak da o denli temel bir görevidir.

1 Mayıs 1979'u Taksim Alanında kutlanmasını engellemek, ayrıca 1 Mayıs 1977'de Taksim Alanında öldürülen 36 yurttaşımızın anısına saygısızlık olacaktır. 1 Mayıs 1977 katliamını onaylamak olacaktır.

Diğer yandan Kahramanmaraş'ta meydana gelen soykırımla ilgili olarak ilan edilen Sıkıyönetimin ilan gerekçesi de DİSK'in 1 Mayıs'ı Taksim Alanında kutlamasını onaylar.

Sıkıyönetim demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasını güvence altına almak amacı ile ilan edilmiştir. Bu

1 Mayıs 1979 Afiş Yarışması

DİSK'in düzenlediği ikinci 1 Mayıs Afiş Yarışması, 7 Nisan 1979 günü sonuçlanmıştır. Balkan Naci İslimiyeli, Şükran Kurdakul, Murat Belge, Gürel Yontan, Şekip Davaz, Mukbil Zırtıloğlu ve Yücel Yaman'dan oluşan Seçici Kurulun değerlendirmesi sonunda birincilik ödülü verilmemiş, Aydın Erkmen ikincilik, Hamiyet Yıldız da üçüncülük ödülü kazanmıştır. Bu afişlerden ikincilik ödülü kazanan afiş hem büyük boy hem de pul biçiminde basılmış, Türkiye'nin dört bir köşesine dağılmıştır. Yarışma sonunda ayrıca Deniz Akşekerci, Selahattin Ganiz, Birol Kutadgu, Ergun Tunçkan, Beysun Gökçin, Gülsün Karamustafa, Senan Dimetoka, Metin Ateş ve Emin Öztürk'e başarı ödülleri verilmiştir.

gerekçeye sadık kalınmalı ve işçi sınıfının toplantı yapma özgürlüğüne engel olunmamalıdır.

1 Mayıs 1979 hazırlık çalışmaları içinde sıkıyönetimin demokratik kitle örgütleri üzerindeki baskısını dikkate alan DİSK Yürütme Kurulu, 1978'de yapıldığı gibi geniş tartışmalı toplantılar yerine, varılan ilkelerin ışığında demokratik kitle örgütleriyle görüşmeler yapmıştır.

17 Nisan 1979 tarihinde İstanbul'da toplanan Başkanlar Konseyi ise şu açıklamayı yapmıştı:[111]

> 1 Mayıs kutlamalarını önlemeye yönelik çabaların geçmiş yıllarda olduğu gibi gelecekte de olabileceğinin bilinci içinde, DİSK BAŞKANLAR KONSEYİ, DİSK'in gücünün ve kararlılığının bu yıl da engel tanımayacağını açıklar.
>
> DİSK 1 Mayıs 1979'u yalnızca İstanbul'da ve 1 Mayıs Alanında kutlayacaktır. DİSK; Türkiye'de başka hiçbir yerde 1 Mayıs kutlaması yapmayacak ve DİSK'in üyeleri 1 Mayıs Alanındaki kutlamaya katılacaklardır.
>
> DİSK Yönetimi ve bağlı sendikalarımızın başkan ve yöneticileri olarak 1 Mayıs 1979'da 1 Mayıs Alanında olacağız.

[111] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

1 Mayıs 1979 Afiş yarışması sergisi.

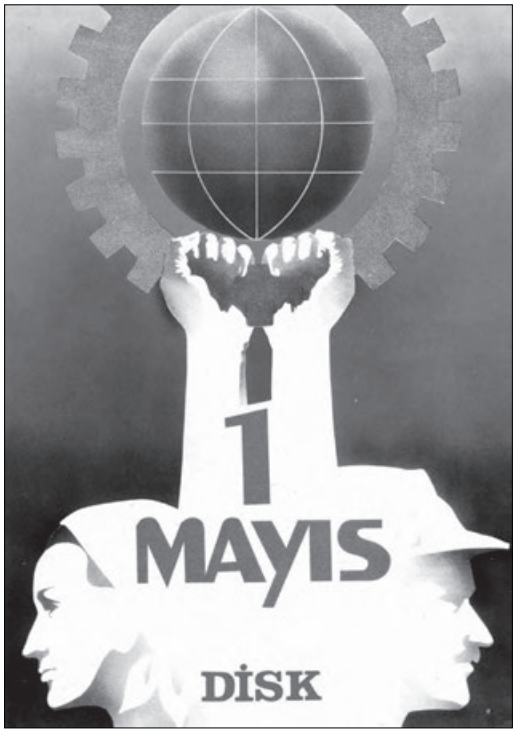

Birincilik ödülünün verilmediği 1 Mayıs 1979 afiş yarışmasında ikincilik ödülünü kazanan Aydın Erkmen'in afişi.

DİSK Yönetim Kurulu, 23 Nisan 1979 tarihinde yaptığı toplantıda *"1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanı'nda kutlanmasını engelleyici"* girişimleri değerlendirmiştir. Genel Başkan Abdullah Baştürk toplantı sonuçlarına ilişkin yaptığı basın açıklamasında şunları söylemiştir:

> (...) Sıkıyönetim demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasını güvence altına almak, faşist terör ve cinayetleri önlemek amacı ile ilan edilmiştir. Emeğin bayramı gibi bayramları engellemek için değil.
>
> Sıkıyönetimin ilanından hemen sonra DİSK, sıkıyönetim uygulamalarından ötürü Hükümeti sorumlu tutacağını açıklamıştır. DİSK bu görüşünü bugün de muhafaza etmektedir.
>
> Bugün sosyal ve siyasal bunalım nedeni ile 1 Mayıs emekçi bayramına karşı çıkanlar, yarın ekonomik bunalım var gerekçesi ile Toplu Sözleşme ve Grev hakkımıza da karşı çıkacaklardır.

(...) Emekçi halkımıza daha geniş ekonomik ve demokratik haklar vaadeden CHP, ülkemizin en kritik anında demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi yolunda en ufak bir girişimde bulunmamış, tam tersine yeni tasarıları ile demokratik hakları kısıtlamaya kalkışmıştır. İktidarın bu tavrından faşistler yararlanmış ve yeni mevziler elde etmişlerdir. CHP ise demokrasi sınavında sınıfta kalmıştır.

BAŞTÜRK: İŞÇİ SINIFI ASKERLE KARŞI KARŞIYA GELMEZ

26 Nisan 1979'da Sıkıyönetimin uzatılması üzerine DİSK'in 1 Mayıs'ı kutlama çalışmaları giderek artan bir baskıyla karşılaştı. 27 Nisan 1979'da Baştürk Yürütme Kurulu adına bir açıklama yaparak bir yandan Sıkıyönetimin uzatılmasını öte yandan CHP ağırlıklı hükümeti eleştiriyor ve demokrasi sınavında sınıfta kaldığını belirtiyordu.

Baştürk açıklamasında CHP'nin DİSK'in işçilerle askerleri karşı karşıya getireceği iddiasını eleştirerek *"Türkiye işçi sınıfının tek devrimci sendikal örgütü DİSK işçileri askerlerle karşı karşıya getirme niyetinde değildir"* diyordu.

DİSK'E BASKILAR VE TUTUKLAMALAR

1 Mayıs'ın, 1 Mayıs alanında kutlanması izni gerçekte siyasi iktidarın bir sorunuydu. Ancak siyasi iktidar DİSK'in bu konuda muhatabı olmaktan kaçınarak sorunu basit bir idari karara indirgeyerek işçi sınıfını askerle karşı karşıya bırakmak istemiştir. 1 Mayıs'ta sokağa çıkma yasağı kararı ve DİSK'e dönük baskıcı uygulamalar Sıkıyönetim Komutanlığa tarafından verildi. Hükümet "yetki onlarda" diyerek kenara

Abdullah Baştürk 1 Mayıs 1979'da kendisini gözaltına almak için DİSK'e gelen askerlerle.

çekildi. 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı olan Necdet Üruğ İstanbul'da 1 Mayıs kutlamasına izin vermeyeceğini açıkladı.

1 Mayıs öncesinde 1 Mayıs kutlamalarına hazırlanan DİSK üyeleri gözaltına alındı. Hiçbir yasal gerekçe gösterilmeden *DİSK'in Sesi* gazeteleri toplatıldı. Evinde *DİSK* dergisi bulunan işçiler gözaltına alındı. Bu anti-demokratik baskının dozu 1 Mayıs yaklaştığında giderek daha da arttı. DİSK'in aylık dergisi ile Gıda-İş ve Tekstil sendikalarının

1 Mayıs 1979 DİSK genel merkezi baskını.

Sıkıyönetimden 1 Mayıs'ta Sokağa Çıkma Yasağı

1 Mayıs 1979 İstanbul'da sokağa çıkma yasağı.

1 Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 30 Nisan Pazartesi günü saat 24.00 ile 2 Mayıs Çarşamba günü sabah 05.00'e dek sokağa çıkma yasağı ilân etmiştir.

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın konuya ilişkin 22 numaralı bildirisi şöyledir:

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 22 numaralı bildirisi.

1.Milli Güvenlik Kurulu'nun, hükümetin ve komutanlığın çeşitli tavsiye ve uyarılarına ve komutanlığın kesin yasaklarına rağmen, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri, ülkemizi ve milletimizi bölmeyi ve Türk cumhuriyet ve demokrasisini yok etmeyi hedef alan iç ve dış mihrakların özlemini çektikleri şekilde Türk işçilerini, gene Türk milletinin bizzat kendisi demek olan Türk Silahlı Kuvvetleri ile karşı karşıya getirme yoluna sevkedecek olan 1 Mayıs miting ve gösteri yürüyüşünü İstanbul'da yapma kararlarında direnmektedirler.

2. Ancak, ülkemiz ve milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri çok iyi değerlendiren ve Türkiye'nin üstünde oynanmak istenen oyunların farkına varan yurtsever işçilerimizin büyük çoğunluğunu sinesinde toplayan sağduyu sahibi sendikalarımızın İstanbul'da 1 Mayıs günü bir miting yapılmasından vaz geçme kararı takdirle karşılanmaktadır.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

1 Mayıs 1979 gözaltıları, TİP'in çağrısıyla toplanan parti üyeleri, önde Behice Boran (askerin elindeki kağıt yüzünü kapatmış) İstanbul.

1 Mayıs afişlerini taşıyan kamyona güvenlik kuvvetlerince el konuldu.

28 Nisan 1979'da büyük bir askeri operasyonla DİSK genel merkezi basıldı, 1 Mayıs Afiş Yarışması'na katılan afiş orijinallerine, çok sayıda yayına el kondu, Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri gözaltına alındı. Yöneticilerin binadan çıkışında *"Yaşasın DİSK, Yaşasın 1 Mayıs"* diye bağırdıkları gerekçesiyle binada bulunan 90 kişi 12 saat gözaltında tutuldu. Aynı gün İstanbul'da DİSK'e bağlı sendikaların genel merkezlerine yapılan baskınlarda çok sayıda sendika yöneticisi gözaltına alındı. Sendikaların kapıları kırılarak içeri girildi. Selimiye Kışlası'nda tutuklu bulunan DİSK yöneticilerini ziyaret etmek isteyen işçiler ve yakınları Kışla'nın etrafında toplanmak istemiş ancak bu girişimleri engellendi.[112]

[112] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979;

Ertesi gün, DİSK'in 1 Mayıs'ı 1 Mayıs alanında kutlamada kararlı olduğunu açıklayan diğer DİSK yöneticileri de gözaltına alındı. *DİSK'in Sesi* gazetesinin son sayısının film ve montajlarına, basıma hazırlık aşamasında el konuldu. Ancak DİSK iki kademeli bir komite yapısı oluşturmuştu. Gözaltılar beklendiği için ilk komite yanında bir de yedek komite belirlendi. Açıklamalar bu komiteler tarafından yapıldı ve bu şekilde örgütsel disiplin içinde ortak tepki verildi. DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin gözaltına alınması üzerine DİSK yürütme görevini Gıda-İş Genel Başkanı Demirhan Tuncay, Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç üstlendi ve 29 Nisan 1979'da bir basın toplantısı ile kamuoyunu bilgilendirdi.

1 Mayıs 1979'da 1 Mayıs'ı kutlamak isteyen siyasi parti başkanları ve demokratik kitle örgütü yöneticileri, tartaklanarak gözaltına alındı. Merter'den Taksim'e doğru yürümek isteyen TİP Genel Başkanı Behice Boran ve yüzlerce TİP'li tutuklandı. İstanbul'da bine yakın gözaltı oldu. Gözaltına alınanlar önce İnönü Stadına ardından Davutpaşa Kışlasına götürüldü. Bütün bu baskı ve uygulamalar, 1979'un Türkiye'de gerçek anlamıyla 1 Mayıs'ın mücadeleci özüne uygun olarak yaşanmasını engelleyememiş, 30 Nisan günü tüm işyerlerinde hapisteki Genel Başkan Abdullah Baştürk adına 1 Mayıs mesajı okunmuş ve 1 Mayıs 1979'da sokağa çıkma yasağı konmasıyla tüm İstanbul 1 Mayıs alanı olmuştur.

Çok sayıda ulusal ve uluslararası işçi örgütü Türkiye'de 1 Mayıs'ların yasaklanmak istenmesini ve ardından başta DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk olmak üzere DİSK yöneticilerinin ve çok sayıda emekçinin

Cumhuriyet, 29 Nisan 1979.

28 Nisan 1979, DİSK genel merkezinin basılması.

Selimiye Kışlası önünde tutuklu DİSK yöneticilerini ziyaret etmek için toplananlar.

DİSK geçici yürütmesi 1 Mayıs 1979'a ilişkin açıklama yaparken, soldan sağa: Özcan Kesgeç, Demirhan Tuncay ve Rıdvan Budak.

Öğretim Üyelerinin 1 Mayıs Yasaklarına Tepkisi

Sayın Bülent Ecevit, Başbakan

Biz, aşağıda imzaları bulunan öğretim üye ve yardımcıları, demokratik hak ve ö4ürlüklerin kullanılması ile sıkıyönetim düzeni arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkileyen birtakım gelişmelere ilişkin düşüncelerimizi dikkatinize sunmayı görev biliyoruz.

Tüm demokratik ülkelerde kutlanması temel bir hak sayılan 1 Mayıs'ın ülkemizde resmi bir açıklığa kavuşturulmamış olması, şiddet olaylarını önleme çabası içindeki sıkıyönetim makamları ile İşçi Bayramımı kutlamayı ödev sayan çok sayıda kişi arasında gereksiz bir sürtüşme yaratmış aralarında DİSK Genel Başkam Sayın Abdullah Baştürk ve TİP Genel Başkanı Sayın Behice Boran'ın da bulunduğu çok sayıda kişinin tutuklanmasına yol açmıştır.

Bu durum temel amacı, Anayasa ile belirtilmiş hak ve özgürlüklere yönelik şiddet hareketlerini ve bölücü eylemleri engellemek olan bir sıkıyönetim düzeninde meydana gelmemeliydi. Kanımızca, sorun, 1 Mayıs konusunun açıklığa kavuşturulmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Özgürlük ve demokrasi adına işbaşına gelen iktidarınızda bu çeşit gelişmelerin olması, ülkemizin uluslararası saygınlığını artırıcı nitelikte olmadığı gibi, temel hak ve özgürlüklerin en geniş anlamıyla kullanılmasını savunmuş olan bir devlet adamının kişiliğine de kanımızca ters düşecek niteliktedir. Çünkü haklı olarak savuna geldiğiniz gibi, sıkıyönetimin her türlü eylem ve işlemlerindeki siyasal sorumluluk Bakanlar Kurulu'na düşmektedir. Bu bakımdan, 1 Mayıs'ın kutlanmak istenmesiyle başlayan gelişmeler de siyasal iktidarınızın sorumluluğu altında değerlendirilmek durumundadır. Gelişmelerin ülkemizdeki demokratik hak ve özgürlükleri koruma yönünde olması dileğiyle, saygılarımızı sunarız.

Prof. Dr. Cahit Talas
Prof. Dr. Fehmi Yavuz
Doç. Dr. Cem Eroğul
Doç. Dr. Özdemir Akmut
Prof. Bahri Savcı
Prof. Dr. Üren Arsan
Prof. Dr. Yılmaz Günal,
Prof. Dr. Tuncer Bulutay
Doç. Dr. Taner Timur
Prof. Dr. Mümtaz Soysal
Doç. Dr. Yılmaz Akyüz
Doç. Dr. Kurthan Fişek
Doç. Dr. Doğu Ergil
Prof. Dr. Özer Ozankaya
Dr. Mehmet Arda
Doç. Dr. Artun Ünsal
Prof. Dr. Cevat Geray
Dr. Baskın Oran
Dr. Haluk Gerger
Dr. Ünsal Oskay
Dr. Uygur Kocabaşoğlu
Dr. Pars Esin
Dr. Şehmuz Güzel
Dr. Alaeddin Şenel
Dr. Ercan Uygur
As. Ahmet Makal
Dr. Hüldan Gürsel
As. Salih Ak
As. Murat Şeker
As. Köse Torunu
Tülin Hoşgör
Dr. Nilgün Abisel
Dr. Metin İnceoğlu
Dr. Ömer Madra
As. Yavuz Sabuncu
As. Serap Can
Dr. Ümit Hassan
Dr. Ömür Sezgin
As. Tuğrul Eryılmaz
As. Can Hamamcı
As. Serhan Ada
As. Erdal Ünsal
Doç. Dr. Çelik Aruoba
Dr. İlber Ortaylı
As. İhsan Sami Garan
Dr. Fazıl Sağlam

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979. Ecevit'e mektubu imzalayanlar Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) ile ve Basın Yayın Yüksek Okulu (BYYO) öğretim üyelerinden oluşmaktadır.

tutuklanmasını kınamışlar ve uluslararası işçi sınıfı desteğinin DİSK'in arkasında olduğunu açıklamışlardır.

Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF), Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), Dünya Emek Konfederasyonu (DEK), Fransız Genel Emek Konfederasyonu (CGT), Fransa Ulusal Eğitim Sendikası, Macaristan Sendikaları Merkez Konseyi, Fransız Demokratik İş Konfederasyonu (CFDT), Çekoslavakya Sendikalar Merkez Konseyi, Yunanistan ESAK örgütü, Kıbrıs Dev-İş, Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI), Uluslararası Demokrat Hukukçular Derneği, İnsan Hakları Birliği ve Şili

Halk Cephesi temsilcileri hemen çeşitli mesajlarla Hükümet'i protesto etmişler ve DİSK yöneticilerinin yanında yer aldıklarını belirtmişlerdir.

Dünya çapında böylesi bir destek sağlanırken başta TMMOB, TÖB-DER, Türk Tabipler Birliği ve TÜM-DER olmak üzere çok sayıda demokratik kitle örgütü, bazı barolar ile çok sayıda öğretim üyesi, DİSK yöneticilerinin tutuklanması ve 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenlere karşı girişilen saldırıları protesto etmişlerdir. DİSK üyesi işçiler hemen yoğun bir çabaya girişerek binlerce telgrafla yöneticilerinin yanında olduklarını bildirmişler, çeşitli yerlerde yapılan DİSK Bölge Konseylerinde DİSK Yürütme Kurulunun 1 Mayıs tavrını destekleme ve sıkıyönetimin uygulanmasını protesto kararları alınmış; DİSK üyeleri ile demokratik kitle örgütleri üyelerinin katıldığı 1 Mayıs 1979'a yönelik baskıları protesto eden ve 1 Mayıs tutuklularının serbest bırakılması ile 1 Mayıs'ın yasalaşmasını isteyen geniş bir imza kampanyası açılmıştır.

DİSK Genel başkanı Baştürk ve DİSK yöneticileri 1 Mayıs 1979'u kutlamak istedikleri için 28 Nisan 1979'da gözaltına alındılar ve 26 gün tutuklu kaldılar. Baştürk mahkemede yaptığı savunmada *"dünyanın hiçbir yerinde 1 Mayıs güzergahı idari makamlarca saptanamaz. İşçiler geleneksel-miş alanlarda gösterilerini yaparlar"* diyerek 1 Mayıs'ı kutlamanın görev olduğunu ve gözaltına alınarak bu görevlerinin engellendiğini vurgulamıştır.[113]

Baştürk ve 7 DİSK yöneticisi tutuklandı, 14'ü serbest bırakıldı

1 mayıs günü izinsiz yürüyüş yapmaktan Pangaltı'da yakalanan 88 TİP'li ile Gaziosmanpaşa'da yakalanan 139 kişiden 136'sı tutuklandı. Böylece son iki günde tutuklananların sayısı 290'a çıktı.

Cumhuriyet, 6 Mayıs 1979.

1 Mayıs 1979 Tartışmaları

1 Mayıs 1979 iki yönüyle oldukça tartışmalıdır. Bunlardan birincisi, 1 Mayıs'ın yasaklanması, kutlamada kararlı olan DİSK yöneticilerinin tutuklanmaları, yargılanmaları, kısa süreli de olsa 1 Mayıs nedeniyle mahkûm olmaları ve bunun DİSK'in seçimlerde desteklediği CHP ağırlıklı Hükümet dönemine rastlamış olmasıdır. Ecevit Hükümeti 1 Mayıs'ın kutlanması yönünde irade göstermek bir yana DİSK'in 1 Mayıs kutlamasını engellemeye çalıştı. DİSK bu durumu *"MC dönemlerinde bile engellenemeyen 1 Mayıs Ecevit iktidarında engellenmiştir"* şeklinde değerlendirdi.[114]

1 Mayıs 1979, DİSK içi tartışmalar ve gerilimler açısından da olumsuzlukların artmasına yol açmıştır. DİSK disiplinine aykırı davranışları gerekçesiyle 20 Şubat 1979 tarihinden itibaren DİSK'ten bir yıl süreyle geçici olarak ihraç edilen Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen'in İzmir'de ayrı bir 1 Mayıs kutlaması yapmaları DİSK yönetimi

[113] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

[114] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

tarafından sert biçimde eleştirilmiştir. Bu mitinge Aster-İş, Yeni Haber-İş ve Petkim-İş sendikaları da katıldı.

DİSK Yürütme Kurulu, bu üç sendikayı geçici olarak üyelikten ihraç edilmelerine rağmen, diğer üye sendikalarla birlikte 1 Mayıs 1979 hazırlık çalışmalarına kattığını, ancak bu üç sendikanın temsilcilerinin çalışmalar sırasında DİSK disiplinini yeniden çiğner davranışlar içine girdiğini, bu toplantıları DİSK Onur Kurulu kararını tartışan forumlar haline getirmek istediklerini ve kendilerine verilen görevleri de çeşitli bahanelerle yerine getirmedikleri-ni belirtmektedir. DİSK 1 Mayıs 1979 İzmir mitingini DİSK'i bölmeye çalışanlar tarafından yapılan *"devrimci özü boşaltılmış sıradan bir gösteri"* olarak nitelemiştir.[115]

BAŞTÜRK'ÜN 1 MAYIS 1979 DEĞERLENDİRMESİ

Genel Başkan Abdullah Baştürk, DİSK yöneticilerinin tutukluluk hallerinin kaldırılmasından sonraki ilk DİSK Yönetim Kurulunun açış konuşmasında 1 Mayıs 1979'a ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır:[116]

> DİSK'in 1 Mayıs 1979'u 1 Mayıs Alanı'nda kutlamak için gösterdiği kararlılık, DİSK ile emekçi halkımız ve tüm demokrasi güçleri arasındaki ilişkileri daha da pekiştirmiştir. İşçi sınıfımız ve emekçi halkımızın bilinçli ve örgütlü kesimleri, DİSK'in kararlılığı karşısında faşizme, emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı varolan ekonomik ve demokratik hakları korumak geliştirmek için DİSK'in etrafında bir demokrasi duvarı oluşturmuşlardır.
>
> İşçi sınıfının uluslararası dayanışması, ülkemiz ve dünya demokrasi güçlerinin aktif desteği, 1 Mayıs 1979 öncesi ve sonrasında sonuna kadar DİSK' in yanında olmuştur.
>
> Sözde emekten yana olanlar ne derlerse desinler, 1 Mayıs 1979, Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkımızın egemen sınıflar karşısında ülkeyi yönetmeye aday olarak üstlendiği bağımsız bir tavrı alışıdır.
>
> Bu tavır nedeniyle 1 Mayıs 1979, demokratik hak ve özgürlükleri koruma ve genişletme mücadelemizde önemli aşamadır.

[115] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[116] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

Baysen, Bank-Sen ve Maden-İş tarafından düzenlenen ve DİSK içinde tartışmalara yol açan 1 Mayıs 1979 İzmir mitingi, DİSK Arşivi.

FEHMİ IŞIKLAR'IN DİYARBAKIR'DA TUTUKLANMASI

1979'da 15-16 Haziran direnişinin 9. yıldönümü DİSK Bölge Temsilciler Meclisleri şeklinde gerçekleştirilen toplantılar ile kutlandı. Toplantılarda 15-16 Haziran 1970 direnişi kazanımları değerlendirildi. DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu üyeleri farklı bölge toplantılarına katıldılar. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk İstanbul'daki, Genel Sekreter Fehmi Işıklar Diyarbakır'daki, Genel Başkan Vekilleri Kemal Nebioğlu Kocaeli'deki, Rıza Güven Ankara'daki, Mukbil Zırtıloğlu Bursa'daki, Tuncer Kocamanoğlu Adana'daki, Mustafa Aktulgalı İzmir'deki, Rıdvan Budak Antalya'daki, Burhan Şahin Eskişehir'deki ve Demirhan Tuncay Samsun'daki bölge toplantılarına katıldılar.[1]

Diyarbakır'da gerçekleştirilen DİSK Bölge Temsilciler Konseyi toplantısı tüm yasal izinler alınmış olmasına rağmen Sıkıyönetim tarafından engellenmeye çalışıldı. Toplantının başlamasıyla birlikte toplantıyı dağıtmaya çalışan emniyet görevlilerine rağmen kararlılıkla sürdürülmeye çalışılan toplantı sırasında aralarında DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, DİSK 10. Bölge Temsilcisi Zeki Adsız, T.İ.S. Genel Sekreteri ve Ceylanpınar Şube Başkanı Gazi Daş, Hürcam-İş Genel Sekreteri ve Genel Başkan Vekili Ali Rıza Gülkaya, Gıda-İş Doğu Bölgesi Temsilcisi Nadir Yektaş ve Genel-İş Diyarbakır Bölge Temsilciliği avukatlarından Ziya Acar'ın aralarında bulunduğu 17 kişi gözaltına alındı. 14 günlük gözaltı sürecinden sonra 29 Haziran 1979'da gerçekleştirilen ilk duruşmada Zeki Adsız Nadir Yektaş, Sıddık Tekeş ve Veysi Şenyiğit hakkında tutuklama, daha önce salıverilen Fehmi Işıklar hakkında ise gıyabi tutuklama kararı verildi.

Tutuklulardan DİSK 10. Bölge Temsilcisi Zeki Adsız ile Gıda-İş Diyarbakır Bölge Temsilcisi Nadir Yektaş yeniden ifadesi alınması bahanesiyle Komutanlığa götürülerek işkence gördüler. Bunun üzerine 3 Temmuz 1979'da DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu Başbakan Bülent Ecevit'e bu durumu kınayan ve gereğinin yapılmasını talep eden bir telgraf gönderdi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ise 31 Temmuz 1979'da bir basın toplantısı gerçekleştirdi. Toplantıda baskı ve işkenceleri kınayan Baştürk, Başbakanlığa yapılan başvurulara bir yanıt alınamadığını belirtti.[2] Ayrıca toplantıda Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığınca ve Emniyet Müdürlüğünce yapılan yasa dışı uygulamaların yer aldığı "Diyarbakır Raporu" isimli bir dosya dağıtıldı.

1 Ağustos 1979 günü Zeki Adsız, Nadir Yektaş ve Sıddık Tekeş serbest bırakılırken DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığınca "suç olan bir fiili övme" gerekçesiyle mahkemeye çıkarılmadan tutuklandı. DİSK Genel Başkan Vekili Mukbil Zırtıloğlu Başbakan Ecevit'e bir telgraf göndererek Işıklar'ın keyfi olarak tutuklu bulunduğunu bildirdi ve Başbakan'ın geçmiş Sıkıyönetim dönemlerinde gösterdiği duyarlılığı göstermesini istedi.[3]

Fehmi Işıklar'ın tutuklanmasına Dünya Sendikalar Federasyonu, Dünya İşçi Konfederasyonu, Fransız Genel-İş Federasyonu, Fransız Demokratik İş Federasyonu, Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu da tepki gösterdi ve Fehmi Işıklar ile dayanışma içinde olduklarını bildirdiler.[4]

Fehmi Işıklar, 23 günlük tutukluluğunun ardından, 23 Ağustos 1979'da tahliye oldu.[5]

[1] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

Fehmi Işıklar DİSK Diyarbakır Bölge Toplatısında konuşurken.

[2] *DİSK* dergisi, Sayı 56, Ağustos 1979.

[3] *DİSK* dergisi, Sayı 56, Ağustos 1979.

[4] DİSK Ajansı, 15 Ağustos 1979.

[5] *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1979.

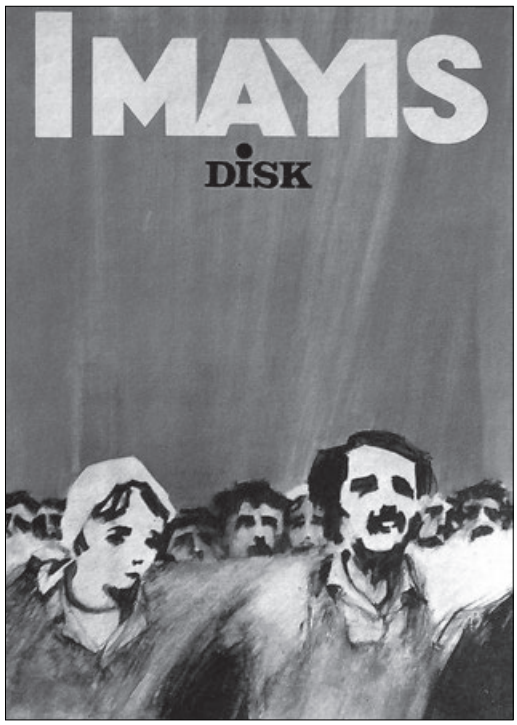

1 Mayıs 1980 Afişi, Orhan Taylan.

1 Mayıs 1979, 15-16 Haziranlarla, DGM Direnişleriyle, 20 Mart'larla belirginleşen işçi sınıfının devrimci mücadelesinin 1979'daki devamıdır. Yukarıda saymış olduğumuz nitelikleriyle 1 Mayıs 1979, bir ayraç olmuştur.

1 Mayıs 1979, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takmaya çalışanları, icazet ile sözde sınıf mücadelesi yapmaya kalkışanları, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğini kendi dar grup çıkarlarına feda edenleri açığa çıkarmıştır. 1 Mayıs'ların mücadeleci özünü egemen sınıflarla uzlaşarak boşaltanlar, birlik ve dayanışma gününde işçi sınıfını bölünmüş göstermeğe çalışanlar işçi sınıfımız, emekçi halkımız ve tüm demokrasi güçleri önünde hesap vereceklerdir.

İşçi sınıfı 1 Mayıs'ların nerede ve nasıl kutlanacağını egemen sınıflarla tartışmaz 1 Mayıs'ların kutlanıp kutlanamayacağını artık tartışmayacağız. Koşullar ne olursa olsun, 1 Mayıs'lar, devrimci geleneğine, devrimci özüne uygun bir biçimde her yıl kutlanacaktır.

Ankara'daki olaylarda gözaltına alınan öğrenciler. (Foto: a.a.)

İstanbul'da gerekirse sokağa çıkma yasağı ilan edilecek

- DİSK üyesi işçiler bugün çalışmayacaklar.
- 1 Mayıs miting ve gösterilerinin yasaklandığı il sayısı 30'a yükseldi.
- CHP'li 30 parlamenter 1 Mayıs'ın «İşçi Bayramı» olması için kanun teklifi verdiler.

(Haberi 5. Sayfada)

1 Mayısa bir gün kala olaylar yoğunlaştı

- Ankara'da 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto eden gruplarla güvenlik kuvvetleri çatıştı, bir kadın öldü, 498 kişi gözaltına alındı. İstanbul'da da çeşitli gösteriler yapıldı.
- İstanbul'da 2'si güvenlik kuvvetlerince olmak üzere 5, Trabzon'da sol görüşlü 4 kişi ve MHP İzmir İl Sekreteri öldürüldü.

1 Mayıs'a bir gün kala, miting ve gösterilerin yasaklanması gerekçesiyle başta Ankara, İstanbul ve İzmir'de çeşitli protesto, direniş ve bombalı pankart asma biçiminde çeşitli gösteriler yapılmıştır. Ankara'da gösterilerle güvenlik kuvvetleri yer yer çatışmış, bir kadın ölmüş, 3 kişi yaralanmış, 498 kişi gözaltına alınmıştır.

İstanbul'da da çeşitli gösteriler ve bazısı asılsız çıkan bomba ihbarları yapılmış, çok sayıda kişi gözaltına alınmıştır. İstanbul'da, ikisi jandarmanın dur uyarısına uymayan 5 kişi öldürülmüştür.

Davulpaşa Kışlasında bulunan tutuklu ve hükümlüler dün yakınlarıyla görüştürülmemiş, ziyaretçiler güvenlik kuvvetlerince dağıtılmıştır.

İzmir'de de 1 Mayıs'ın yasaklanması nedeniyle çeşitli eylemler yapılmış, Ege Üniversitesine bağlı öğrenciler iki günlük boykot kararı almışlardır.

Trabzon'da dün akşam Dev-Gör ve Dev-Lis'in bulunduğu binada üç genç silahlı saldırıda öldürülmüş, bir genç de öldürülmüş olarak bulunmuştur. Olaylardan sonra tarafın MHP İl binası aranmış, yanındaki binada dinamit lokumları ele geçirilmiştir.

(Haberi 5. Sayfada)

Cumhuriyet, 30 Nisan 1980.

1 Mayıs 1980: Yine Yasak!

DİSK, 1 Mayıs 1980 kutlama hazırlıklarına şubat ayından itibaren hazırlanmaya başladı. Siyasi parti, demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve siyasi hareketlerle toplantılar yapıldı, onların görüşleri alındı ve 1 Mayıs 1980'in birlik içinde nasıl kutlanacağı tartışıldı. DİSK Yürütme Kurulu, Türkiye'nin 1 Mayıs alanı olarak yorumlanmasına, 1 Mayıs 1980'in İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon, Bitlis ve İçel'de (Mersin)[117] bölgesel organizasyonlarla, DİSK'in önderliğinde kutlanmasına karar verdi.[118]

Bu karar ışığında DİSK 1 Mayıs Merkez Tertip Komitesi ve işyerlerine kadar uzanan 1 Mayıs bölge ve işyeri komiteleri çalışmalarını sürdürdü. Alınan kararlar gereğince 6 ilde miting başvuruları yapıldı. Ancak adı geçen illerin yetkili makamları 1 Mayıslara izin vermemek için her türlü engeli çıkardı.

[117] Mersin ilinin eski adı İçel idi.

[118] 12 Mart 1980 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

3-4 Nisan 1980'de DİSK genel merkezinde toplanan Başkanlar Konseyi de 1 Mayıs hazırlıklarını gündemine aldı ve çalışmaları değerlendirdi. Başkanlar Konseyi toplantısından sonra Genel Başkan Abdullah Baştürk, Başkanlar Konseyi adına şu açıklamayı yaptı:[119]

> Siyasi iktidar bugün ilan ediliş gerekçesi dışında çalışmaya itilen sıkıyönetimin ardına gizlenerek 1 Mayıs'ları engellemeye çabalamaktadır. Mersin Valiliği o gün olay çıkacağına ilişkin bilgi aldıkları gerekçesiyle sokağa çıkma yasağı ilan etmekten söz etmektedir. Ancak aynı valilik bilgi sahibi olduğu olayları önlemek üzere aldığı önlemlerin ne olduğunu açıklamamaktadır.
>
> DİSK Yürütme Kurulu 1 Mayıs 1980'in temel hak ve özgürlükler için açlığa, yoksulluğa, sefalete, baskı ve zulme karşı verilen mücadelede yeni bir köşe taş olacak niteliğiyle kutlanmasına, tüm Türkiye'nin 1 Mayıs Alanı olarak yorumlanmasına 1 Mayıs 1980'in İstanbul Ankara, İzmir, Trabzon, Bitlis ve Mersin'de bölgesel organizasyonlarla DİSK'in önderliğinde kutlanmasına karar vermiştir. DİSK Başkanlar Konseyi DİSK Yürütme Kurulunun bu kararını aynen benimsemiştir.
>
> Tüm örgütümüz işçi sınıfının üretimden gelen gücünü de gözönüne alarak her hal ve koşul altında 1 Mayıs'ı kutlamaya kararlıdır.
>
> Bugünkü gerici-baskıcı iktidar 1 Mayıs'ı anlamına uygun bir biçimde yaşamamızı engelleyemeyecektir. 1 Mayıs'da sokağa çıkma yasağı koyarak demokratik hak ve özgürlüklerin kullanımını sağlayamayacak kadar acz içinde olduğunu kabul eden iktidar, iktidar değildir.
>
> İktidar eğer 1 Mayıs'da daha fazla baskı getirmenin gerekçesi olacak türde olaylar çıkartmaya hazırlanıyorsa, işçi sınıfımız buna da olanak vermeyecektir
>
> Tüm üyelerimizi, DİSK üyesi olmayan işçileri, faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı güç ve eylem birliği içinde olduğumuz demokratik kitle örgütleri üyelerini, köylüleri, küçük esnaf ve zanaatkarları, öğretmenleri, avukatları, yazarları, sanatçıları, teknik elemanları, tüm kamu kesimi çalışanlarını, öğrencileri, emekten yana olan demokratları yurtseverleri, devrimcileri bu günkü durumdan rahatsız olan herkesi şimdiden birlik için dayanışma için, mücadele için 1 Mayıs 1980'e hazır olmaya çağırıyorum.

DİSK hakkında soruşturma açıldı

■ DİSK'in İstanbul ve Ankara'daki eylemleri yaşamı etkiledi.
■ Baştürk ve Aktulgalı gözaltına alındı, DİSK merkezi arandı.
■ Ecevit, eylemi sert bir dille eleştirdi.

1 Mayıs'a direniş ve eylemlerle girildi

İstanbul Belediye işçilerinin direnişe geçmeleri üzerine güvenlik kuvvetleri İETT Şişli Garajında da arama yaptı...

Cumhuriyet Haber Merkezi — 1 Mayıs'ın kutlanmasına izin verilmemesine ve baskıları protesto amacıyla DİSK üyesi işçiler dün başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere çeşitli kentlerde eylem girişimi, gençlik grupları çeşitli gösteriler yapmıştır. Çeşitli direniş biçimleri ortaya koyan yüzlerce kişi Sıkıyönetim ve Emniyet Müdürlüğü ekiplerince gözaltına alınmış, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk de evinden alınarak 1. Şubeye götürülmüştür. DİSK'in Merter'deki binası aranmış, tüm konfederasyon ile bağlı sendika yöneticileri hakkında gözaltına alma kararı verilmiştir.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, direnişi sert bir dille eleştirmiş, «Son derece anlamsız» olarak nitelendirmiştir. Başbakan Demirel ise, Ecevit'i terör eylemlerine arka çıkmakla suçlamıştır.

1 Mayıs nedeniyle bugün, yasaklama kararı dışında kalan Mersin, Bursa, Zonguldak, Ordu, Giresun, Edirne ve Kocaeli gibi illerle bazı ilçelerde miting ve yürüyüşler yapılacaktır. DİSK, yalnızca Mersin'deki miting düzenlenmiştir.

Devlet Bakanı ve İçişleri Bakanvekili Orhan Eren, yazılı bir açıklama yaparak, «1 Mayıs günü konusunut yollara başvuranların ve yurttaşlar arasında huzursuzluk yaratmak isteyenlerin müstahak oldukları cezalara çarptırılacaklarına» söylemiştir.

İSTANBUL — İstanbul'da

1 Mayıs 1977'deki görkemli

Cumhuriyet, 1 Mayıs 1980.

Bu arada DİSK, İçel [Mersin] Valiliğinin 1 Mayıs günü DİSK'e miting için izin vermemesi üzerine Danıştay'a başvurdu. Diğer illerde de ortaya çıkarılan her türlü yasal engelin aşılması için gereken çalışmalar yapıldı.

22 Nisan 1980'de toplanan DİSK Yönetim Kurulu 1 Mayıs ile ilgili hazırlıkları görüştü, 1 Mayıs'a yönelik olarak sürekli artırılan baskıları ve yasaklamaları değerlendirdi. Yönetim Kurulu toplantısı 24 Nisan'da Başkanlar Konseyi ile ortak olarak çalışmalarını sürdürdü. Bu toplantı

[119] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Cumhuriyet, 2 Mayıs 1980.

Olaydan çok suskun bir bekleyiş vardı

DİSK'in Mersin mitingi ve diğer izinli toplantılar olaysız geçti

■ CHP «Sol» kanadına mensup 22 parlamenter DİSK Ankara Bölge temsilciliğini ziyaret etti.

Cumhuriyet Haber Merkezi — DİSK'in Mersin'de düzenlediği 1 Mayıs mitingi ile bazı il ve ilçelerde çeşitli sol grupların düzenlediği izinli miting ve toplantılar olaysız ve sakin geçmiştir. Mersin mitinginde konuşan DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven daha sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının kararı uyarınca gözaltına alındı.

MERSİN — DİSK'in Mersin'de düzenlediği 1 Mayıs yürüyüş ve mitingi, binler-

(Arkası Sa. 9, Sü. 4 de)

Kentlerin merkezi noktalarına sıralı araçlar yerleştirildi...(Fotoğraf: Bora DÖRTER)

(Fotoğraf: Erdoğan KÖSEOĞLU)

Terörün ilk büyük fırtınası

■ 1 Mayıs 1977'de Taksim'de uygulanan kitle kıyımı, ertesi yıl Maraş'ta, Sivas'ta, Malatya'da, Elâzığ'da tekrarlandı..

SADUN TANJU'nun Yazı Dizisi 5. Sayfada

Sıkıyönetim, İstanbul ile çevre belediyelerdeki grev ve lokavtları izne bağladı

İstanbul Haber Servisi — Sıkıyönetim Komutanlığı, İstanbul Büyükşehir ile çevre belediyelerindeki grev ve lokavtları izne bağlamıştır.

Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Uruğ'un bu konudaki açıklaması şöyledir:

«DİSK'in 30 nisan 1980 günü İstanbul'da kanlı olaylara yolaçacak

(Arkası Sa. 9, Sü. 8 de)

■ Olağanüstü önlemlerin yanısıra çeşitli illerde bazı gruplar korsan gösteriler yaptı. Antalya'daki olayda küçük bir çocuk öldü.

■ 30 nisan direnişi ve diğer gösterilerle ilgili olarak 2000 kişi gözaltına alındı.

Cumhuriyet Haber Merkezi — 1 Mayıs başlı başına büyük kentleri olmak üzere tüm yurtta suskun bir bekleyiş içinde geçmiştir. Güvenlik kuvvetleri yoğun önlemler almışlar ve geniş çapta operasyonlar yapmışlardır. Ancak bazı kentlerde gerçekleştirilen korsan gösteriler bu arada Antalya'daki olay sonucunda 10 yaşında bir çocuğun ölmesi dışında, önemli bir olay niteliğine gelmemiştir.

Korsan gösteriler sırasında güvenlik kuvvetleriyle çatışan çok sayıda kişi gözaltına alınmıştır. İstanbul'da Nasa dinletisi de dahil gösterilere sloganların saldırının 2000 dolayında olduğu belirtilmiştir.

İSTANBUL — İstanbul'da 1 Mayıs düzeğü çıkmış yaşanan uygulama-yönlendirme büyük bir sessizlik içinde ve çok sıkı güvenlik önlemleri altında yapılmıştır.

İstanbul'un içine inen ordu birlikleri tüm yol kavşak noktalarında çiftlerle barikatlar yap-

(Arkası Sa. 9, Sü. 1 de)

ertesinde 25 Nisan'da yapılan açıklamada *"egemen sınıfların ekonomik, politik ve ideolojik alanlarda saldırılarını yoğunlaştırdığı"* vurgulandı ve *"1 Mayıs 1980, bugünkü koşullarda faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı verilen mücadelenin bir parçasıdır"* denilerek şu görüşlere yer verildi:[120]

> İşçi sınıfı ve onun devrimci sendikal örgütü DİSK'e yönelik saldırıların sürekli artırıldığı bu ortamda 1 Mayıs işçilerin birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak özüne ve ortama uygun bir biçimde yaşanacaktır.
>
> Tüm DİSK üyesi sendikalar, tüm alt birimlerimiz, 1 Mayıs 1980'i bugünkü koşullarda yaşamaya yönelik olarak DİSK Yönetiminin kendilerine ileteceği karara uymak üzere hazır olmalıdır.

Yönetim Kurulunun bu açıklamasının yer aldığı 26 Nisan tarihli gazeteler, Trabzon ve Rize Valilerinin bu illerde 1 Mayıs'tan 5 Mayıs'a kadar her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasakladıklarını, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının ise DİSK'in 1 Mayıs'ta yürüyüş ve miting yapma talebini kabul etmediğini haber verdi. DİSK'in tüm örgüt kademelerine yayılan çalışmaları hızlanarak sürerken, sıkıyönetim komutanlıklarının ve valilerin açıklamaları birbirini izledi.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit partisinin Sakarya'da düzenlediği mitingde yaptığı konuşmada 1 Mayıs'a yönelik saldırıları kınamak bir yana, 1 Mayıs'a yönelik baskı ve saldırıları onaylayarak işçileri 1 Mayıs'a katılmamaya çağırdı. Ecevit, miting alanının boşalması pahasına şu sözleri söyledi:[121]

> Bu işçilerden oy ve güç alarak belli görevlere seçilen bazı sendikacılar, bu işçileri, bu inanmadıkları bayrakların, resimlerin ardında yürütemezler, o bayrakların, resimlerin etrafında toplayamazlar, onlara inançlarına ters düşen marşları, sloganları söyletemez, dinletemezler.

CHP Genel Başkanı Ecevit'in 1 Mayıs'a yönelik tavrı, Sakarya mitinginde yaptığı konuşmasıyla sınırlı kalmadı. CHP Genel Başkanı demokrasiye, işçi ve emekçilere inançsızlığını iyice ortaya koymak istercesine 1 Mayıs öncesinde yaptığı açıklamada

[120] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[121] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

belediye işçilerini uyararak, sendikalarına karşı kışkırtıcı bir davranış takındı.[122]

1 Mayıs 1980 öncesinde güvenlik kuvvetleri, DİSK üyesi sendikalara çeşitli gerekçelerle baskın ve aramalar yaptı. Ankara'da Dev Maden-Sen ve Yeni Haber-İş sendikaları mühürlendi ve çok sayıda DİSK üyesi sendika arandı. Aynı şekilde İstanbul'da Gıda-İş sendikası da 11 Ocak 1980 tarihinde alınan bir mahkeme kararı ile arandı. Aynı günün sabahı ise DİSK Basın-Yayın Dairesi Müdürü Tevfik Bilgin, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının gözetim altına alma kararıyla Ankara'ya gönderilmek üzere gözaltına alındı. 28 Nisan 1980'de Ankara'da güvenlik kuvvetleri Genel-İş'in EMAŞ tesislerini bastı ve basılmakta olan çok sayıda yayına el koydu. EMAŞ'ta basılacak olan *DİSK* dergisinin Nisan sayısı ise bu nedenle daha baskıya girmeden engellendi. DİSK'e, üye sendikalara ve yöneticilerine yönelik baskılar yoğunluk kazanırken, basında 1 Mayıs gününe ilişkin çeşitli düzmece haberler, tehditkâr yorumlar yer alıyordu.

28 Nisan'da DİSK Yürütme Kurulu, 1 Mayıs 1980'e yönelik tarihi bir açıklama yaptı ve 30 Nisan 1980'de üretimden gelen güçlerini kullanacaklarını açıkladı. DİSK Yürütme Kurulu, 30 Nisan eylemini kamuoyuna duyurduğu bu açıklamasında eylemin gerekçesi şöyle belirtti:[123]

> Emperyalizme bağımlı sömürücü egemen sınıflar ve tahakkümlerini sürdürebilmek için emekçi halkımızı daha çok baskı ve yasaklamalar altına almanın planlarını yapmaktadırlar. Burjuvazi batı ülkelerinin kamu oylarını rahatsız etmeyecek bir siyasal yönetim oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu siyasal yapıda görünüşte Anayasal kurumlar, parlamenter sistemin kurumları korunacak ancak işlevleri bütünüyle değiştirilmiş olacaktır. Yani görünüşte demokratik, uygulamada, ise faşist, ırkçı, militarist bir yönetim amaçlanmaktadır.
>
> Siyasal iktidar hizmetinde olduğu egemen sınıfların istemleri doğrultusunda çaba harcamakta ve işçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ı bu amaçlarına ulaşmanın malzemesi yapmak istemektedirler.
>
> Kapitalist, sosyalist dünyanın bütün ülkelerinde kutlanan, faşist Almanya'nın toplama kamplarında bile kutlanmış olan 1 Mayıs'ı yasaklamaya yönelik girişimler Anayasa'nın ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin kişi hak ve özgürlükleri ile bağdaşması mümkün olmayan boyutlara ulaşmıştır. Temel hak ve özgürlüklerin bir parçası olan 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanması Sıkıyönetimin ilan gerekçesine aykırıdır.
>
> Bütün bu koşullar altında DİSK Yürütme Kurulu, 1 Mayıs'ın kitlesel olarak kutlanmasının önüne konan yasak ve baskıları protesto etmek, işçi ve emekçilere yönelik saldırılara karşı işçi sınıfının mücadele azmini, demokratik hak ve özgürlükleri korumak ve genişletmek yolundaki kararlılığını ortaya koymak ve 1 Mayıs'ı devrimci geleneğine ve özüne uygun olarak yaşatmak amacıyla işçilerin ve emekçilerin 30 Nisan Çarşamba günü üretimden gelen güçlerini kullanacaklarını,
>
> 1 Mayıs günü meydana gelebilecek olumsuzlukların siyasi iktidarın tahrik, teşvik ve provokasyonlarından doğabileceğini, olaylara Demirel iktidarının Anayasayı değiştirmek, işsizlik, pahalılık, yokluk, yoksulluk gibi ekonomik ve toplumsal sorunları kitlelerden gizlemek, sömürüyü ve baskıyı yoğunlaştırmak amacına gerekçe yapmak isteyen tutumunun yol açacağını bu olayların tahrikçisi, teşvikçisi ve sorumlusunun Demirel iktidarının olacağını, ancak tüm bu karanlık amaç ve planlara bilinçli işçi ve emekçilerin fırsat vermemek kararında olduklarını açıklar.

[122] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[123] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

1 Mayıs 1980
DİSK Mersin mitingi,
DİSK Arşivi.

Açıklamanın yapıldığı tarihte İçel [Mersin] Valiliğinin DİSK'in 1 Mayıs başvurusunun reddi ile ilgili olarak yapılan *"yürütmeyi durdurma"* istemi Danıştay'ca karara bağlandı ve Vali'nin bu keyfi uygulaması hakkında yürütmeyi durdurma kararı verildi. Böylelikle DİSK, Türkiye düzeyinde sürdürdüğü mücadele ile birlikte 1 Mayıs kutlamalarına yönelik baskı ve saldırıları protesto için İçel'de [Mersin] miting hazırlıklarına başladı.

Bu arada 29 Nisan gecesi ve 30 Nisan'ın ilk saatlerinden başlayarak geniş bir ev basma, gözaltına alma biçiminde somutlanan hareket İstanbul'da olabildiğince yaygın bir biçimde sürdürüldü. DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı 29 Nisan 1980 günü Mersin mitingine ilişkin şu açıklamayı yaptı:[124]

> DİSK 1 Mayıs 1980 birlik dayanışma ve mücadele gününde tek mitingi Mersin'de yapacaktır. Mersin dışında Zonguldak, Kocaeli, Nazilli gibi iller dahil Türkiye'nin başka hiç bir yerinde DİSK 1 Mayıs mitingi yapmayacaktır.
>
> Mersin Mitingi gerçekte normal valilik izniyle değil Danıştay kararıyla gerçekleştirilen yasal bir mitingdir.
>
> Bu miting olağan bir kutlama töreni değil. 1 Mayısı engellemeye zorla unutturmaya yönelik baskı ve saldırılan protesto mitingidir.
>
> 1 Mayıs bizim günümüzdür. İşçi sınıfının uluslararası bayramıdır. Bugüne hiç bir biçimde kara çaldırmayacağız.

30 Nisan'a gelindiğinde 1 Mayıs mitingi ve gösterilerini yasakladıklarını açıklayan valilerin sayısı 30'a ulaştı. Bazı Sıkıyönetim Komutanlarının, üzerinde 1 Mayıs yazısı bulunan her şeyi, *"takvim"* bulundurmayı da yasaklama anlamına gelebilecek, kararları bazı mizah dergilerine *"2 Mayıs'tan başlayan mayıs ayı takvimleri"* esprilerine malzeme oldu.

30 Nisan Eylemi ve 1 Mayıs 1980

Neredeyse tüm DİSK üyeleri 30 Nisan 1980 Çarşamba günü işyerlerinde değişik sürelerle üretimden gelen güçlerini kullanarak 1 Mayıs'ı Türkiye çapında kutladılar. Protesto Türkiye'nin her yanını kaplayan genişlikte oldu, birçok ilde DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün 1 Mayıs mesajı okundu.

30 Nisan 1980 günü güvenlik kuvvetleri DİSK genel merkezini bastı, geniş bir arama yaptı, hiçbir suç unsuru bulmamalarına karşın genel merkezde görev başında olan Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı'yı gözaltına aldılar. Diğer Yürütme Kurulu üyeleri ülkenin çeşitli yörelerinde görevliydi. Genel Başkan Abdullah Baştürk ise gece saat 21.00'de evinden güvenlik kuvvetlerince gözaltına alındı.

Miting öncesinde Mersin'deki DİSK yönetici ve uzmanlarını da gözaltına alma girişimleri yaşandı. 30 Nisan'ı 1 Mayıs'ta

[124] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

1 Mayıs 1980, DİSK Mersin mitingi, DİSK Arşivi.

Mersin'de yapılan büyük protesto yürüyüşü ve mitingi izledi. DİSK'in İzmir, Antalya, Ordu ve İzmit'te düzenlediği Demokrasi Mitinglerine işçilerin, emekçilerin gösterdiği büyük ve heyecanlı ilgi Mersin mitinginde, 1 Mayıs gibi anlamlı bir günde daha coşkulu biçimde tekrarlandı. DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs Mersin mitingine üye sendikaların yanı sıra bazı Türk-İş ve bağımsız sendika üyeleri, ile demokratik örgütler ve köylü örgütleri katıldılar.

Miting hazırlıklarına 25 Nisan 1980'de başlanılmasına, miting malzemelerine güvenlik kuvvetlerince el konulmasına rağmen, miting başarıyla tamamlandı. Miting için 25 bin *DİSK'in Sesi* dağıtılırken, 5 bin afiş yapıştırıldı ve mitingde 400 DİSK üyesi güvenlik görevi yaptı.

DİSK'in değerlendirmesine göre, yaklaşık 50 bini aşkın DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendika üyesi işçi ile bölgedeki emekçilerin, demokratik kitle örgütleri üyelerinin katıldığı Mersin mitinginde, 1 Mayıs'a yönelik baskı ve saldırılar da protesto edildi.

Mersin mitinginin öncesinde de sonrasında da mitinge katılmak isteyenlere ve katılanlara yönelik yoğun bir engelleme yapılmak istendi. DİSK'in Mersin'e gönderdiği miting malzemelerine yolda el konuldu, malzemelerin akıbeti ancak 3 Mayıs'ta belli oldu. Miting öncesinde çevre illerden Mersin'e giden araçlar engellendi ve çok sayıda işçi, emekçi Mersin'e ancak miting sona erdikten sonra ulaşabildi. Miting sonrasında da aynı tür baskılar sürdü, mitinge katılan çok sayıda işçi ve emekçi sudan gerekçelerle gözaltına alındılar. 30 Nisan'daki gözaltılar 1 Mayıs sonrasında da sürdü. Gözaltına alınan DİSK üyesi işçi, temsilci ve yöneticilerin sayısı 515'e ulaştı.

1 Mayıs 1980, DİSK Mersin mitingi, DİSK Arşivi.

25 CHP'li milletvekili 1 Mayıs günü DİSK'in Ankara'daki 1. Bölge Temsilciliğini ziyaret ederek 1 Mayıs'ı işçi sınıfının bayramı olarak kabul ettiklerini ve DİSK'in nezdinde Türkiye işçi sınıfının 1 Mayıs Bayramı'nı kutladıklarını açıkladılar.

Sendika yöneticisi ve işçilerin peş peşe gözaltına alındıkları bir ortamda 5 Mayıs 1980 tarihinde önce Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu, Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu, Denetim Kurulu ve OLEYİS Marmara Şubesi Başkanı Kemal Akar, DİSK Genel Sekreter Yardımcısı Hüseyin Ekinci ve 8 Genel-İş ve OLEYİS Marmara Şube yöneticisi daha DİSK genel merkezinde gözaltına alındı. Ardından da Genel Sekreter Fehmi Işıklar gözaltına alındı. Yürütme Kurulu tutuklu iken daha önce kararlaştırılan yeni bir beş kişilik geçici yürütme göreve başladı. Ancak onlar da tutuklandı.

Bu gelişmeler karşısında uluslararası sendikal örgütler, bir yandan DİSK'e dayanışmalarını iletip, siyasal iktidara protesto mesajları gönderirken, öte yandan Avrupa Konseyi, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları Komisyonu gibi uluslararası kuruluşlara Türkiye'de uygulamaların İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne aykırı olduğu için önlem alınmasını istediler.

Başta Dünya Sendikalar Federasyonu, Dünya Emek Konfederasyonu, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu olmak üzere FGTB (Belçika), CGT, CFDT (Fransa), Intersindical (Portekiz) ve PEO (Kıbrıs) hemen dayanışma telgrafları gönderdiler, ardından da sayıları yüzü aşkın örgüt uluslararası dayanışmanın en güzel sözcüklerini içeren dayanışma mesajlarını ilettiler.

1 Mayıs 1980 öncesinden başlayarak dünyanın çeşitli ülkelerinden gönderilen 1 Mayıs'a yönelik baskı ve yasaklamaları

protesto eden, DİSK ile dayanışma içinde olduklarını vurgulayan çok sayıda mesaj işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının somut kanıtları oldu.

Maraş Katliamı, Sıkıyönetim ve Faşizmi Lanetleme Eylemi

Kahramanmaraş'ta 19-26 Aralık 1978 tarihlerinde yaşanan Alevilere yönelik katliamda 120 yurttaş öldürüldü. Maraş katliamı Türkiye tarihinin en kanlı sayfalarından biri olarak tarihe geçti. Alevi-Sünni ayrılığı körüklenerek çıkarılan provokasyon sonucu yaşanan katliamda öldürülenlerin çoğunluğu Alevi yurttaşlardı. 23 Aralık 1978'de çeşitli silahlar donanmış sağcı milis grupları, kentte terör estirdi. 23 Aralık'ta CHP, TİP, TSİP, TÖB-DER ve POL-DER'e ait binalar ile Alevi ve solculara ait yüzlerce işyeri tahrip edildi. Saldırgan gruplar kentin Alevi mahallelerine yayılıp evleri yakarak katliama giriştiler. Olaylar 24 Aralık 1980 günü tam bir katliama dönüştü. Katliam yaşanırken, Hükümetin ve eski bir general olan İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın askerleri önlem almaya sevk edememeleri çok büyük bir zaaf oldu ve bu durum katliamı büyüttü. Önceden hazırlanmış kişiler katliam öncesi dışarıdan kente getirildi. Yine önceden belirlenmiş hedeflere saldırılar düzenlendi. Genç-yaşlı, kadın-erkek, hatta hamile kadınların baltalar, sopalarla katledilip yakıldı. Yedi gün süren olaylar sırasında 120 insan öldürüldü. Alevilere ait 200'ün üzerinde ev yakıldı, 100'e yakın işyeri tahrip edildi. Yirmi üç yıl süren davalar sonunda

Maraş katliamı sırasında saldırgan bir grup.

22 kişi idam, 7 kişi müebbet hapis, 321 kişi de 1-24 yıl arasında ceza aldı.[125]

Maraş olayları sırasında Bülent Ecevit Başbakandı. Olaydan sonra CHP'nin İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı yaptığı açıklamada olayların sebebinin sol örgütler olduğunu söyleyerek partisinden büyük tepki aldı. Sonrasında da İçişleri Bakanlığından istifa etmek zorunda kaldı, yerine Hasan Fehmi Güneş getirildi.

[125] *Cumhuriyet Ansiklopedisi 1961-1980*, Cilt 3, ss. 452-453 ve günlük gazetelerden derlendi.

Katliam tüm yurtta nefretle karşılandı

MARAŞ'TA ÖLÜ SAYISI ARTIYOR

Cumhuriyet, 25 Aralık 1978.

Maraş katliamı, 19-25 Aralık 1978.

Olayların yaşandığı tarihte iktidarda bulunan CHP'nin Genel Başkanı ve dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in arşivinde yer alan ve katliamdan sonra kendisine yakın kaynakların ulaştırdığı rapor, Maraş katliamında MİT'in parmağı olduğunu gösteriyordu.[126] Katliamın Ecevit'i uzun süredir direndiği sıkıyönetim ilanını zorlamak amacıyla yapıldığını söylemek mümkündür. Böylece 12 Eylül'de giden yollar yavaş yavaş döşeniyordu. Nitekim Hükümet önerisi üzerine 13 ilde (İstanbul, Ankara, Erzincan, Sivas, Erzurum, Kars, Bingöl, Elâzığ, Malatya, Adana, Gaziantep, Urfa ve Kahramanmaraş sıkıyönetim ilan edildi.[127] *DİSK* dergisi katliamı *"K. Maraş'ta soykırım"* olarak nitelendirdi.[128] DİSK Genel Başkanı, Abdullah Baştürk Maraş katliamına ilişkin ilişkin şu açıklamayı yaptı: [129]

> MC iktidarda iken sürdürülen faşist terör MC'nin İktidardan uzaklaşmasından sonra her geçen gün biraz daha şiddetlini artırarak yaygınlaştırılmıştır. Malatya'da, Elâzığ'da, Sivas'ta benzeri olaylar sahnelenmiş, halkımız bir iç savaşa itilmek istenilmiştir, Önceleri tek tek demokrat-ilerici, yurtseverlere yönelen saldırılar bir katliama dönüştürülmüştür. Bu saldırılara halkımızın dini inançları ve mezhep ayrılıkları gerekçe gösterilmek istenilmektedir. Bu gerekçe tamamen yanlıştır. Halkımızın dini inanç ve mezhep ayrılığı gibi bir sorunu yoktur. Halkımız yıllardır ırk, mezhep ve hatta dini aynılıklara rağmen kardeşçe yaşamış ve bu geleneği kurumlaştırmış bir halktır. İnançlarını birbirine zorla kabul ettirmek gibi insanlık dışı ve ilkel bir amacı bulunmamaktadır.

Olayların faşist odaklarca planlanan bir katliam olduğunu vurgulayan Baştürk şu değerlendirmesini şöyle sürdürmüştür:

> Olaylardan önce, hükümetin "belki yarın, belki yarından da yakın bir zamanda düşeceği" belirtilmiş, daha sonra Elbistan Belediye Başkanı öldürülmüş, bunu

[126] Miyase İlknur, *Cumhuriyet*, 19 Aralık 2016.
[127] Cumhuriyet Ansiklopedisi, Cilt 3, s. 452-453.
[128] *DİSK* dergisi, Sayı 49, Ocak 1979.
[129] *DİSK* dergisi, Sayı 49, Ocak 1979.

Maraş'ta iki devrimci Öğretmenin öldürülmesi izlemiş ve öldürülen öğretmenlerin cenaze törenlerinin yapılmasının engellenmesi takip etmiştir. Böylece Maraş ve yöresinde bu hazırlık aşamasına planlı giren faşist odaklar, çeşitli yörelerden getirilen yüzü maskeli militanları hazır tutarak, hatta gazetelerde yer aldığı gibi bir parlamenteri de bulundurarak olayların boyutunu bu noktaya çıkarmışlardır. Böylece tertipçiler suç üstü yakalanmışlardır.

DİSK, Türkiye tarihinin bu en kanlı katliamı karşısında sert tepki gösterdi. DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi 26-27 Aralık 1978 tarihlerinde Kahramanmaraş olayları üzerine olağanüstü toplanmış ve *"DİSK'in temel hak ve özgürlükleri askıya alan bir yönetim biçimi olan sıkıyönetime karşı"* olduğunu belirtilen kararında şu görüşlere yer vermiştir:[130]

KARAR 1:

CHP ağırlıklı iktidar 1978 sonlarına gelindiğinde 13 ilde sıkıyönetim uygulamak durumuna düşmüştür.

DİSK temel hak ve özgürlükleri askıya alan bir yönetim biçimi olan sıkıyönetime karşıdır. Daha önceki sıkıyönetim uygulamalarında da bu düşüncemizin haklılığı görülmüştür.

Eski sıkıyönetim uygulamalarında, grevler engellenmiş, lokavtlar yaygınlaşmıştır. Demokratlar, ilericiler, yurtseverler, sosyalistler hatta Anayasa profesörleri tutuklanmış baskı altına alınmışlardır.

Sıkıyönetimler döneminde anayasal güvence altında bulunan ekonomik ve demokratik haklar, geri yönde değişikliklere uğramıştır. İşçilerin, köylülerin, küçük esnaf ve zanaatkârların ve bütün çalışanların, ekonomik sosyal yaşamları ile doğrudan ilgili, anti-demokratik yeni yasalar kabul edilmiş ve uygulamaya sokulmuştur.

DİSK dergisi, Sayı 49, Ocak 1979.

Sıkıyönetim uygulamaları, egemen sınıfların var olan sömürü ve baskılarını daha da arttırıcı sonuçlara neden olmuştur.

Dün olduğu gibi bugün de emperyalizm kendisine bağımlı az gelişmiş kapitalist ülkelerde, ekonomik sosyal ve siyasal bunalımların yarattığı sosyal tepkileri bastırabilmek ve bağımlılığı sürdürebilmek için, faşist ve askeri yönetimler istemektedir. Emperyalist ve kapitalist sisteme bağımlı Türkiye'de de bu nedenle siyasal iktidarın yüzde yüz güdüm altında tutulması amaçlanmaktadır.

Türkiye'de de emperyalizmin koruduğu kolladığı, desteklediği ve gerektiğinde harekete geçirdiği faşist güçler, özlemleri olan faşist bir yönetim biçimine ulaşmak için saldırganlaştırılmaktadır.

Ancak, emperyalizmin tüm bu istem ve çabalarına karşılık, halkların mücadelesi engellenememektedir. Dünyamızın diğer ülkelerindeki çeşitli zaman ve koşullarda bilinen yöntemlerle işbaşına gelmiş faşist iktidarlar kalıcı olamamış, o ülkelerin başta işçi sınıfı olmak üzere diğer emekçilerin verdiği mücadele ile alaşağı edilmişlerdir. Özellikle

[130] 26-27 Aralık 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

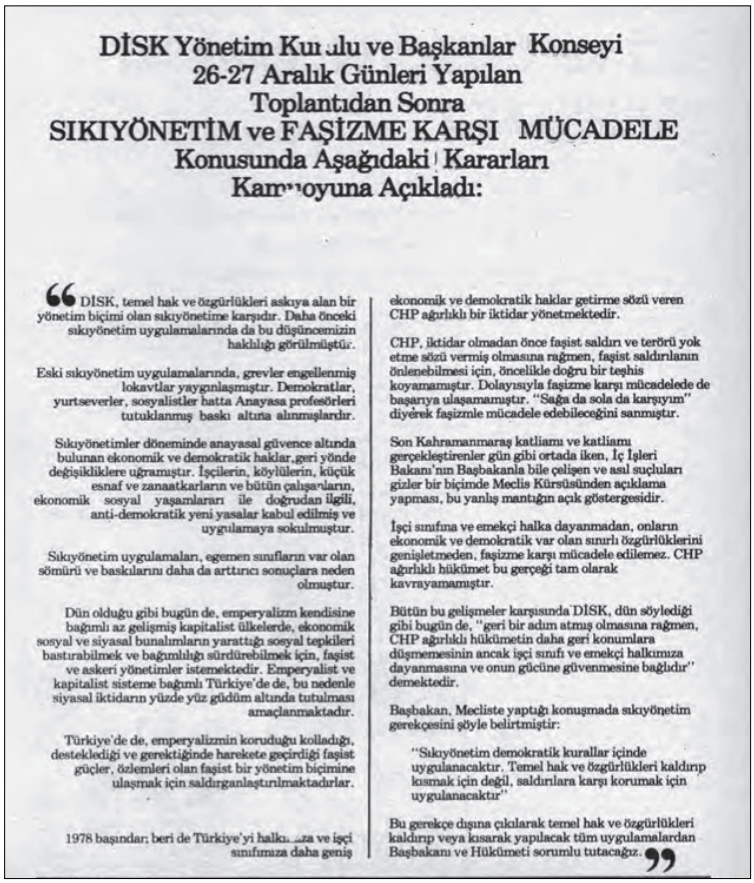

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi
26-27 Aralık Günleri Yapılan
Toplantıdan Sonra
SIKIYÖNETİM ve FAŞİZME KARŞI MÜCADELE
Konusunda Aşağıdaki Kararları
Kamuoyuna Açıkladı:

DİSK, temel hak ve özgürlükleri askıya alan bir yönetim biçimi olan sıkıyönetime karşıdır. Daha önceki sıkıyönetim uygulamalarında da bu düşüncemizin haklılığı görülmüştür.

Eski sıkıyönetim uygulamalarında, grevler engellenmiş lokavtlar yaygınlaşmıştır. Demokratlar, yurtseverler, sosyalistler hatta Anayasa profesörleri tutuklanmış baskı altına alınmışlardır.

Sıkıyönetimler döneminde anayasal güvence altında bulunan ekonomik ve demokratik haklar geri yönde değişikliklere uğramıştır. İşçilerin, köylülerin, küçük esnaf ve zanaatkarların ve bütün çalışanların, ekonomik sosyal yaşamlarını ile doğrudan ilgili, anti-demokratik yeni yasalar kabul edilmiş ve uygulamaya sokulmuştur.

Sıkıyönetim uygulamaları, egemen sınıfların var olan sömürü ve baskılarını daha da arttırıcı sonuçlara neden olmuştur.

Dün olduğu gibi bugün de, emperyalizm kendisine bağımlı az gelişmiş kapitalist ülkelerde, ekonomik sosyal ve siyasal bunalımların yarattığı sosyal tepkileri bastırabilmek ve bağımlılığı sürdürebilmek için, faşist ve askeri yönetimler istemektedir. Emperyalist ve kapitalist sisteme bağımlı Türkiye'de de, bu nedenle siyasal iktidarın yüzde yüz güdüm altında tutulması amaçlanmaktadır.

Türkiye'de de, emperyalizmin koruduğu kolladığı, desteklediği ve gerektiğinde harekete geçirdiği faşist güçler, özlemleri olan faşist bir yönetim biçimine ulaşmak için saldırganlaştırılmaktadırlar.

1978 başından beri de Türkiye'yi halkı... ...za ve işçi sınıfımıza daha geniş ekonomik ve demokratik haklar getirme sözü veren CHP ağırlıklı bir iktidar yönetmektedir.

CHP, iktidar olmadan önce faşist saldırı ve terörü yok etme sözü vermiş olmasına rağmen, faşist saldırıların önlenebilmesi için, öncelikle doğru bir teşhis koyamamıştır. Dolayısıyla faşizme karşı mücadelede de başarıya ulaşamamıştır. "Sağa da sola da karşıyım" diyerek faşizmle mücadele edebileceğini sanmıştır.

Son Kahramanmaraş katliamı ve katliamı gerçekleştirenler gün gibi ortada iken, İç İşleri Bakanı'nın Başbakanla bile çelişen ve asıl suçluları gizler bir biçimde Meclis Kürsüsünden açıklama yapması, bu yanlış mantığın açık göstergesidir.

İşçi sınıfına ve emekçi halka dayanmadan, onların ekonomik ve demokratik var olan sınırlı özgürlüklerini genişletmeden, faşizme karşı mücadele edilemez. CHP ağırlıklı hükümet bu gerçeği tam olarak kavrayamamıştır.

Bütün bu gelişmeler karşısında DİSK, dün söylediği gibi bugün de, "geri bir adım atmış olmasına rağmen, CHP ağırlıklı hükümetin daha geri konumlara düşmemesinin ancak işçi sınıfı ve emekçi halkımıza dayanmasına ve onun gücüne güvenmesine bağlıdır" demektedir.

Başbakan, Meclis'te yaptığı konuşmada sıkıyönetim gerekçesini şöyle belirtmiştir:

"Sıkıyönetim demokratik kurallar içinde uygulanacaktır. Temel hak ve özgürlükleri kaldırıp kısmak için değil, saldırılara karşı korumak için uygulanacaktır"

Bu gerekçe dışına çıkılarak temel hak ve özgürlükleri kaldırıp veya kısarak yapılacak tüm uygulamalardan Başbakanı ve Hükümeti sorumlu tutacağız.

DİSK Yönetim ve Başkanlar Kurulu kararı.

doğu komşumuz İran'daki Şah rejimine karşı, İran halkının sürdürmekte olduğu mücadele bunun kanıtıdır. Şah, rejiminin arkasında, emperyalizmin açık ve koşulsuz desteği olmasına, büyük petrol gelirlerinin sağladığı ekonomik olanaklara, en ileri silahlarla donatılmış ve kul haline getirilmiş paralı ordusuna rağmen, iktidarını güvence altına alamamaktadır. İran halkının özgürlük istemi, Şah'ın tüm güçlerini seferber etmesine karşılık, her geçen gün, güç kazanmakta, Şah'ın sonunu yaklaştırmaktadır. Buna rağmen İran'daki Şah rejiminin elindeki avantajların hiç birisi bugün ülkemizde yoktur.

Türkiye'de faşist bir yönetimin işbaşına getirilmesini amaçlayanlar, daha önce diğer ülkelerde uygulanan faşist iktidarların akıbetinden ve komşu İran'daki ortamdan gerekli dersi almalı ve şunu iyi bilmelidirler ki, kanla gelenler kanla giderler.

Yıllardan beri, Türkiye'de uygulanan faşizme yönelik sinsi plan, toplumun bütün demokrasiden, insanca yaşamaktan yana güçlerine karşı bir sindirme politikası izlemektedir. Kanlı Pazar'dan, Kahramanmaraş katliamına kadar uzanan olaylar zinciri, bu politikanın somut göstergesidir. 12 Mart'ı izleyen MC iktidarları döneminde ise, faşistler bir yandan devlet kurumları içinde örgütlenmiş, bir yandan da kitle desteği aramışlardır.

Emperyalizmin ve onun ülkemizdeki işbirlikçilerinin istem ve çıkarları doğrultusunda, kamplarda yetiştirdikleri faşist komandolar aracılığıyla, faşistler, işçi ve emekçilerin grevlerini, mitinglerini basmışlardır. Siyasal partilerin mitinglerine toplantılarına saldırmışlardır. Irk, din ve mezhep ayrımlarını sonuna kadar körükleyerek emekçi halkımızı bölmeyi ve birbirine kırdırmayı amaçlamışlardır.

Profesyonel faşist kadroları kullanarak, halkın inançlarına ve ibadet yerlerine saldırmış ve bu iğrenç saldırıları sosyalistlere, demokratlara yüklemeye çalışmışlardır. Tezgahladıkları bu oyunların iç yüzü, yetkililerin de inkâr edemeyecekleri bir biçimde ortaya çıkmıştır. Gerçekte ise sosyalistlerin, ilericilerin ve demokratların bu tür olaylarla uzaktan yakından en ufak bir ilgileri yoktur.

İktidardan düşmeleri üzerine, CHP ağırlıklı iktidarı döneminde devleti faşistleştirmede iktidar olanaklarını yeteri kadar kullanmaktan mahrum kalan faşistler, saldırılarını artırmış, yoğunlaştırmışlardır. Demokratlar, ilericiler ve sosyalistler önce tek tek seçilerek faşist namlulardan çıkan kurşunlara hedef olmuşlardır.

Faşistler, giderek hedef gözetmeksizin otobüslerde, kahvelerde, halkımızın üzerine bombalarla otomatik silahlarla saldırmışlardır.

Sivas'ta, Elazığ'da, Malatya'da, inanç ayrılıklarını körükleyerek planlı hazırlıklı ve geniş çaplı saldırılara geçmişlerdir.

Son olarak Kahramanmaraş'ta, bu plan doğrultusunda bir katliam yaşanmıştır. Kadınlar, kızlar, savunusuz çocuklar, ana karnındaki bebeler, yaşlılar, hastanelerde bakım altına alınan hastalar,

DİSK, MARAŞ KATLİAMINDA ÖLENLER İÇİN TÜM EMEKÇİLERİ 5 DAKİKALIK SAYGI DURUŞUNA ÇAĞIRDI

İstanbul Haber Servisi — DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin iki gün süren olağanüstü toplantısı sonuçlanmıştır. Dün yapılan yazılı açıklamada, Kahramanmaraş katliamında ölenlerin anısına tüm emekçi halk 5 ocak günü 11'de bulunduğu yerde 5 dakika sürecek saygı duruşuna çağrılmıştır.

Başbakanın sıkıyönetim gerekçesi olarak açıkladığı gerekçenin dışına çıkılarak, temel hak ve özgürlüklerde kısıtlamayı getirecek uygulamalardan Başbakan ve hükümetin sorumlu tutulacağı belirtilen DİSK organlarının açıklamasında, «DİSK, temel hak ve özgürlükleri askıya alan bir yönetim biçimi olan sıkıyönetime karşıdır. Daha önceki sıkıyönetim uygulamalarında da bu düşüncemizin haklılığı görülmüştür. Eski sıkıyönetim uygulamalarında grevler engellenmiş, lokavtlar yaygınlaşmıştır. Demokratlar, ilericiler, yurtseverler, sosyalistler hatta anayasa profesörleri tutuklanmış, baskı altına alınmışlardır» denilmektedir.

MHP'nin milletvekilleri ile birlikte ortak deklarasyon imzalayan CHP milletvekillerinin kınanması kararı da alan DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin ortak açıklamasında, özetle şu görüşlere yer verilmektedir:

«CHP, iktidar olmadan önce faşist saldırı ve terörü yok etme sözü vermiş olmasına rağmen, faşist saldırıların önlenebilmesi için, öncelikle doğru bir teşhis koyamamıştır. Dolayısıyla faşizme karşı mücadelede

(Arkası Sa. 9, Sü. 6 da)

Cumhuriyet, 29 Aralık 1978.

yaralılar Hitlerin zulmünü anımsatacak biçimde katledilmiş, baltalarla doğranmış, kurşuna dizilmiş ve yakılmıştır. Maraş'ta yaşanan bu olaylar, faşizmin iktidarı uğruna yapabileceği insanlık dışı saldırıların kanlı bir görüntüsüdür.

Bunların yanısıra da yarattığı bu koşullardan dokunulmazlık zırhı altındaki faşist sözcüler, sürekli bir askeri yönetim istemişlerdir. Böylelikle, faşist bir iktidarın oluşturulmasının zeminini yaratacaklarını sanmışlardır.

Bugün MC'nin ana gücü ve egemen sınıfların siyasal örgütü AP, tekrar iktidara gelebilmek için, tüm kanlı olayların baş sorumlusu olarak beliren MHP'yi, korumaya ve onunla işbirliğine devam etmektedir. Bu belirme karşısında, Adalet Bakanının, MHP ve yan kuruluşları hakkında gerekli yasal koğuşturmayı yapması gerekmektedir.

1978 başından beri de Türkiye'yi halkımıza ve işçi sınıfımıza daha geniş ekonomik ve demokratik haklar getirme sözü veren CHP ağırlıklı bir iktidar yönetmektedir.

CHP iktidar olmadan önce faşist saldırı ve terörü yok etme sözü vermiş olmasına rağmen, faşist saldırıların önlenebilmesi için, öncellikle doğru bir teşhis koymamıştır. Dolayısıyla faşizme karşı mücadelede de başarıya ulaşamamıştır. 'Sağa da sola da karşıyım' diyerek faşizmle mücadele edebileceğini sanmıştır.

Son Kahramanmaraş katliamı ve katliamı gerçekleştirenler gün gibi ortada iken iç işleri Bakanının Başbakanla bile çelişen ve asıl suçluları gizler bir biçimde Meclis kürsüsünden açıklama yapması, bu yanlış mantığın açık göstergesidir.

İşçi sınıfına ve emekçi halka dayanmadan, onların ekonomik ve demokratik var olan sınırlı özgürlüklerini genişletmeden, faşizme karşı mücadele edilemez. CHP ağırlıklı hükümet bu gerçeği kavrayamamıştır.

Bütün bu gelişmeler karşısında DİSK, dün söylediği gibi bugün de 'geri bir adın atmış olmasına rağmen, CHP ağırlıklı hükümetin daha geri konumlara düşmesinin ancak işçi sınıfı ve emekçi halkımıza dayanmasına ve onun gücüne güvenmesine bağlıdır.' demektedir.

Başbakan, Mecliste yaptığı konuşmada sıkıyönetim gerekçesini şöyle belirtmiştir: 'Sıkıyönetim demokratik kurallar içinde uygulanacaktır. Temel hak ve özgürlükleri kaldırıp kısmak için değil, saldırılara karşı korumak için uygulanacaktır.'

Bu gerekçe dışına çıkılarak temel hak ve özgürlükleri kaldırıp veya kısarak

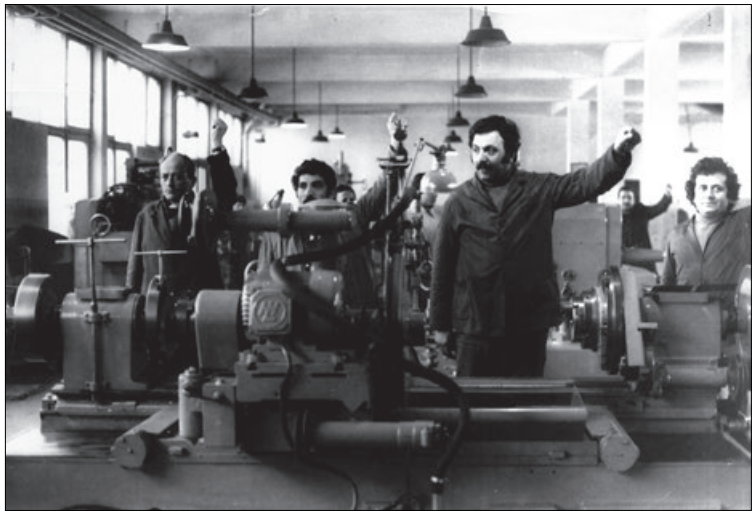

5 Ocak eylemi, Maraş katliamında öldürülenler için saygı duruşunda bulunan işçiler, DİSK Arşivi.

5 Ocak 1979 eylemi, Maraş katliamında öldürülenler için saygı duruşunda bulunan işçiler, DİSK Arşivi.

yapılacak tüm uygulamalardan Başbakanı ve Hükümeti sorumlu tutacağız.

Bu nedenle işçi sınıfımızın devrimci sendikal örgütü DİSK olarak:

1- Bugüne dek ölen bütün insanlarımızın ve özellikle Kahramanmaraş katliamında kaybedilenleri anmak için:

Başta örgütümüze bağlı işçiler başta olmak üzere, tüm işçileri, tüm demokratik kuruluş üyelerini ve emekçi halkımızı 5 Ocak 1979 Cuma günü bulunduğu yerde saat 11.00'de 5 dakikalık ölenlerin anısı için saygı duruşunda bulunarak faşist olayların özünü lanetlemeye çağrılmasına,

2- İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın bundan sonra faşizme karşı bir bütün olarak ve özellikle işçileri hangi sendikaya üye olurlarsa olsunlar, birlikte etkin kararlı bir mücadele içinde olmaya ve hiçbir provokasyona meydan vermeyecek kararlı ve örgütlü davranmaya,

3- Kahramanmaraş olayları ile ilgili olarak olayların baş sorumlusu MHP'nin Milletvekilleri ile ortak deklarasyon imzalayan CHP Milletvekillerinin kınanmasına,

4- Özel olarak da; Konfederasyonumuz Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyinin toplantısının gelişen olayları değerlendirmek üzere her an toplanmaya hazır olmasına ve toplantıya ara verilmesine,

Üyelerimizin örgüt kararı olmadan hiçbir davranışta bulunmamalarına karar verilmiştir.

5 Ocak 1979 günü saat 11.00'de DİSK'e üye işçiler Kahramanmaraş'ta öldürülenleri anmak ve faşizmi lanetlemek için tüm ülkede 5 dakikalık saygı duruşunda bulunarak faşizmi lanetleme eylemini gerçekleştirdi.

5 Ocak faşizmi lanetleme eylemi, DİSK üyesi işçilerden başka Türk-İş üyesi işçilerin (özellikle Türk-İş İzmir 3. Bölge Temsilciliği'ne bağlı işçiler), demokratik ve mesleki kitle örgütlerinin ve emekçi halkın desteklediği bir eylem olmuştur. TÖB-DER, TMMOB, TÜTED, TÜMÖD, TÜMAS ve TÜS-DER'in üyelerini eyleme katılmaya çağırmaları eylemi daha da yaygınlaştırmıştır.

Saat 11.00'de öğretmenler 5 dakika için derslere ara vermişler, öğretim üyeleri ve asistanlar, yüksek öğrenim gençliği topluca ayağa kalkmış, faşizm lanetlenmiş ve Kahramanmaraş'ta katledilenler anılmıştır.

KİTLESEL GREV VE DİRENİŞLER

1978–1980 döneminde Türkiye'de grev ve direnişlerin sayısında ve grev ve direnişlere katılan işçi sayısında ciddi bir sıçrama yaşanmıştır. 1978'de 87 kanuni grev (toplu sözleşme uyuşmazlığına bağlı olarak yasa gereği gerçekleşen grev) uygulamaları yaşanırken, 1980'de bu sayı 220'ye sıçradı; 1978'de greve katılan işçi sayısı yaklaşık 10 bin iken, 1979'da 21 bine ve 1980'de o güne kadarki en yüksek sayı olan 85 bine yükseldi. Sadece kanuni grevlere bakarak dönemin işçi hareketini anlamak mümkün değildir.

Dönemin bir diğer özelliği de kanuni grev (kanunda tanımlanmış, toplu sözleşme uyuşmazlığı sonrasında çıkılan grev) kapsamında olmayan işçi eylemleri ve direnişlerinin de yaygınlaşmış olmasıdır. Kanuni grev prosedürünün kısıtları nedeniyle işçilerin hak arama mücadelesinde sık sık kanuni grev kapsamı dışında kalan eylem ve direnişlere başvurdukları görülmektedir. Bu direnişlerin resmi istatistikleri maalesef tutulmamaktadır. Ancak tabloda görüleceği gibi işveren kaynaklarından direnişlere ilişkin bilgilere rastlanmaktadır. MESS tarafından derlenen bilgilere göre direnişlerde de ciddi bir yükseliş söz konusudur. 1978 yılında 14 bin civarında işçi direnişlere katılırken bu sayının 1980'de 25 bine yaklaştığı görülmektedir. Toplam grev ve direniş sayısı 1978'de 104 iken 1980'de 233'e yükseldi. 1978'de grev

Tan Oral Inter grevi. *DİSK* dergisi, Sayı 57, Eylül 1979.

ve direnişlere katılan toplam işçi sayısı 24 bin civarında iken 1980'de 110 bine yaklaştı. Özellikle 24 Ocak 1980 kararlarının ardından yaygınlaşan zamlar ve kemer sıkma politikalarına tepki olarak kitlesel grev ve direnişler gündeme geldi. 1970'li yıllar toplamına bakıldığında 957 greve 216 bine yakın işçi katılırken, 129 direnişe 231 binden fazla işçi katıldı. 1970'li yıllarda grev ve direnişlere 450 bine yakın işçi katılırken, 1978, 1979 ve 1980'de, sadece üç yılda, grev ve direnişlere katılan işçi sayısı 201 bini aştı.

Intercontinental grevi, 1979.

Tablo 8: 1971–1980 Arası Grev ve Direnişler

	Grevler		Direnişler		Toplam Grev ve Direniş		Direnişlerin Grevlere Oranı (%)	
Yıl	Sayı	Katılan İşçi	Sayı	İşçi	Sayı	İşçi	Sayı	İşçi
1971	78	10.916	1	7.749	79	18.665	1,3	71
1972	48	14.879	1	1.325	49	16.204	2,1	9
1973	55	12.286	3	7.415	58	19.701	5,5	60
1974	110	25.546	12	18.862	122	44.408	10,9	74
1975	116	13.708	28	31.657	144	45.365	24,1	231
1976	58	7.240	15	25.630	73	32.870	25,9	354
1977	59	15.682	13	53.230	72	68.912	22,0	339
1978	87	9.748	17	14.285	104	24.033	19,5	147
1979	126	21.011	26	46.566	152	67.577	20,6	222
1980	220	84.832	13	24.600	233	109.432	5,9	29
Toplam / Ortalama	957	215.848	129	231.319	1.086	447.167	13,5	107

Kaynak: Grevler için Çalışma Bakanlığı verileri, direnişler için MESS (1999), *Gelenek ve Gelecek*, Cilt 1, İstanbul: BZD Yayınları s. 388.

Kanuni grevler (toplu sözleşme uyuşmazlığına bağlı olarak yasa gereği gerçekleşen grev) dışında kalan direnişlerin büyük ölçüde DİSK üyesi sendikalar ve işçiler tarafından gerçekleştirildiği biliniyor. Benzer bir eğilim kanuni grevler için de söz konusudur.

Cumhuriyet, 7 Şubat 1980.

ANKARA BELEDİYESİNDE 7500 İŞÇİ DİRENİŞE BAŞLADI

ANKARA (Cumhuriyet Büroşu) — Ankara Belediyesinin EGO ve Sular İdaresi dışındaki işyerlerinde çalışan 7500 işçi dün sabahtan itibaren direnişe geçince başkentteki bazı önemli hizmetler durmuştur.

DİSK'e bağlı Genel - İş üyesi işçiler, aralık ve ocak ayı maaş, ikramiye, toplu sözleşme ve sosyal haklarının halen ödenmediğini belirterek direnişe geçen işçilerin alacaklarının 240 milyon lirayı bulduğu bildirilmiştir.

Park Bahçeler, Temizlik İşleri, İmar ve Veteriner Müdürlükleri ile tamirhane, yol, kanal - asfalt şubelerinde sabahtan forum yapan işçiler çeşitli sloganlar atmışlar, grevin nedenlerini anlatan duvar gazetelerini çeşitli semtlere asmışlardır. Bu arada, Sıhhiye ve Ulus'ta «Devrimci işçiler» imzalı, «Zamlara ve zulme karşı direnelim», «İMF emreder, yeni MC yapar», «Yaşasın Belediye direnişimiz. Kıyımlara karşı sonuna kadar direnelim» pankartlarını asmışlardır. Bunlardan bombalı olanı polisce patlatılarak imha edilmiştir. EGO işçileri ise, direnişi desteklemek ve zamları protesta etmek için bir saat işi bırakmışlardır.

1978–1980 GREVLERİ

CAN ŞAFAK

1970'lerin sonları büyük bir grev dalgasına da sahne oldu. DİSK'e üye sendikalar bu kısa dönem içinde irili ufaklı pek çok greve imza attılar. Bu yıllarda Genel-İş'in örgütlediği grevler özellikle büyük şehirlerde hayatı etkiledi, siyasi gündeme ağırlığını koydu. 1975–1979 döneminde Genel-İş 19 grev yaptı. Kimi ilçe belediyelerinin yanı sıra Ankara'ya yürütülen Oyak Genel Müdürlüğü ve Oyak Ordu Pazarları grevleri bunlar arasındadır. 1976 Şubat ayında Ankara'daki Yeşiltepe Kooperatifi'ndeki grev, ilk kapıcılar grevi olması nedeniyle dikkat çekicidir. Gene bu dönemde uygulanan grevlerden 311 gün süren Afyon Belediyesi grevi bir hak grevidir. Genel-İş'in 1978–1980 döneminde uyguladığı grev sayısı ise 44'tür. Bunların arasında büyük şehirlerin belediyelerindeki grevler de vardır. İzmit, Manisa, İzmir, Antalya,

Diyarbakır belediyelerinde örgütlenen grevler, büyük ölçeklidir ve kimileri uzun sürelidir. Bu dönemde Elbistan Belediyesi grevi 640 gün sürmüş ve Bakanlar Kurulunca ertelenmiştir.[131]

Bu dönemde Lastik-İş, uzun soluklu grevlere imza attı. Sabancı Holding'e ait Plassa fabrikasında örgütlenen grevle işçi talepleri hayata geçirildi. İzmir'de 1979 yılı sonunda yapılan Göktepe Plastik grevi, 60'a yakın DİSK'e ve Türk-İş'e bağlı ve bağımsız sendika, demokratik kitle örgütü, gençlik örgütü, kadın örgütü, meslek kuruluşu ve sanatçı örgütü tarafından desteklendi. Etkili bir dayanışma kampanyası örgütlendi. Uluslararası Kimya ve Petrol Sendikaları Birliği Sekreteri Dimitri Dzuba, grevi ziyaret etti. Aynı dönemde Pirelli grevi, işverenin sendika taleplerini kabul etmesi üzerine 34 gün sonra bitirildi.[132]

70'li yıllar biterken DİSK çatısı altında yürütülen önemli grevler arasında Yeraltı Maden-İş'in grevleri, daha önce de bahsedildiği gibi *"devrimci sendikacılık"* olarak adlandırılan özgün bir örgütlenme mücadele perspektifine dayanır.[133] Bu anlayış, konseyler biçiminde bir sendika örgütlenmesi öngörür. Sendikanın merkezindeki Konsey Meclisi sınıfın ekonomik ve siyasal taleplerini savunmaktadır; Konsey Meclisi işyerlerindeki işçi konseylerine ve işyeri komitelerine dayanmaktadır.[134] Bunun yanında halkın

Yeraltı Maden-İş grevleri, İrfan Demirkol Arşivi.

mahalle düzeyinde komiteler biçiminde örgütlenmesi, sendika ve toplu pazarlık süreçleriyle bağlanması -ilgili kılınması- esas alınmaktadır.

Bu Yeraltı Maden-İş örgütlenmesinde, işçilerin yaşamlarını sürdürdükleri köy ve mahalleler olarak tanımlanmış ve örgütlenmiştir. Örneğin, Aşkale direnişinde bölgedeki 67 köyün desteği sağlanmıştır. Sendikanın 1975 yılında kurulduğu, birikmiş bir aidat gelir kaynağı bulunmadığı koşullarda hemen her işyeri örgütlenmesindeki direniş, grev gibi eylemliliklerin sürdürülebilmesi, ağır saldırılara göğüs gerilebilmesi bu işyeri ve çevre (köy, mahalle) ortak örgütlenmesinin sayesinde mümkün olabilmiştir. Aşkale, işverenin madeni kapatması üzerine (yasadışı lokavt olarak da değerlendirilmiştir) üretimin işçiler tarafından sürdürülmesi biçiminde gelişmiştir. Yeraltı Maden-İş'in hemen bütün grev ve direnişleri, doğrudan güvenlik güçlerinin de destek verdiği faşist çetelerin silahlı saldırılarıyla kırılmaya çalışılması bakımından dönemin diğer grevlerinden ayrılmaktadır. Bu saldırılarda Ramazan Sevindik

[131] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1, ss. 450-451.

[132] Lastik-İş (1980), *20. Genel Kurulu (1977-1980) Çalışma Raporu*, İstanbul: Lastik-İş Yayınları, ss. 205-210.

[133] Yeraltı Maden-İş (1976), *1. Genel Kurul 1975/1976 Çalışma Raporu*, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları No. 3, ss. 30-32.

[134] Çetin Uygur ile 06 Mayıs 2006'da yapılan görüşme: Murat Çakır (2006), "Toplumsal Hareket Sendikacılığı", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 131.

Maden-İş
1980 grevleri.

(Yeni Çeltek), Mahmut Yıldırım (Aşkale) yaşamını yitirdi.[135]

Yeraltı Maden-İş'in devrimci sendikacılık anlayışı 1976-1980 döneminde Amasya'da ve Cizre-Şırnak'ta Yeni Çeltek, Aşkale, Hekimhan, Tomarza ve Turhal Antimuan grevleri içinde uygulama alanı bulmuştur.

1978-1980 döneminde örgütlenen grevler içinde MESS grevleri çeşitli açılardan özel bir öneme sahiptir. Bu grevler çok büyük bir işçi kitlesini kapsamışlar ve ülkenin siyasi gündemini sarsan etkileriyle işçi sınıfının siyasi taleplerini de kamuoyu gündemine taşımışlardır. Bunun yanında etkili bir mücadele aracı olarak *"Güç ve Eylem Birliği"* politikası bu grevler için de önerilmiş, geliştirilmiştir.

[135] Yeraltı Maden-İş 2. Genel Kurul Raporu 1979. Bu bölümdeki katkıları için Ergün İşeri'ye teşekkür borçluyum (C.Ş.).

Maden-İş'in MESS'e karşı 107 işyerinde çalışan 25 bin işçi adına sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmesi uyuşmazlıkla sonuçlandı. Bunun üzerine Maden-İş 13 Mart 1978'den itibaren kademeli olarak grev başlattı. Aynı gün Netaş işçisi Mustafa Benlioğlu Otosan Fabrikası önünde kurşunlanarak katledildi. İlk anda 12 işyerinde başlatılan grevlere katılan işçi sayısı 4 bine ulaştı. 18 Mart'ta toplanan Maden-İş Yürütme Kurulu, grevi, uyuşmazlıkta olan tüm işyerlerine yayma kararı aldı. 19 Mart'tan itibaren grevdeki işçi sayısı 22 bine ulaştı. 1978 MESS grevleri 31 Temmuz 1978 günü anlaşma tutanağının imzalanmasıyla son buldu. Maden-İş bu sözleşmeyle, Büyük Grev sonunda varılan noktaya paralel haklar elde etti.

1979 sonbaharında MESS'e karşı başlayan yeni toplu pazarlık sürecinde Maden-İş, sendikalar arasındaki eylem ve güçbirliğine; toplu pazarlık sürecinde sendikaların ortak toplu sözleşme istemleri belirlemeleri için hedefler saptamaları ve bir ortak eylem programı oluşturmaları gereğine dikkat çekti. Bunun kalıcı kazanımlar elde etmek için can alıcı bir sorun olduğunu belirtti. Eylem birliği tezleri, 1980 grevleri sürecinde Maden-İş ile Otomobil-İş arasında MESS'e karşı önemli bir stratejik/ilkesel adım oldu.

Sermayeye karşı işçilerin güç ve eylem birliğinin yükseldiği bu dönemde, Türk Metal'in 18 Nisan 1980 günü, MESS'le 26 işyerinde 8 bin işçiyi kapsayan bir grup sözleşmesi imzaladığını da unutmamak gerekir.

1978 yılından başlayarak metal işkolundaki mücadele içinde şekillenen *"Eylem Birliği"* politikası, 1980 yılında tekstil ve cam işkollarındaki toplu pazarlığın ve grevlerin de önemli tartışma konularından biriydi.

Dokumacılık işkolunda Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası'nın taraf olduğu grup pazarlığı kapsamındaki işçilerin bir bölümü Türk-İş'e bağlı Teksif, bir bölümü ise DİSK'e bağlı Tekstil üyesiydi. Bu bölünmüşlüğün toplu pazarlık sürecine zarar vermemesi için Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak, Teksif'in 1979 Mayısı'nda toplanan Genel Kuruluna gönderdiği mesajda, toplu sözleşme görüşmelerinde işverenlere karşı ortak tavır alınması çağrısında bulunmuştu:[136]

> Sayın Genel Kurulunuza en içten dileklerimizle, Tekstil İşverenleri Sendikası ile yapılacak olan toplu iş sözleşmesini, üyelerimizin ekonomik ve demokratik çıkarları açısından birlikte görüşerek, planlayarak ve ortak bir tavır içerisinde sürdürmek için çağrıda bulunuyoruz. Ayrı kuruluşların ve ayrı düşüncelerin yöneticileri olduğumuzun bilincinde olarak ve bu konuda kuruluşlarımızın ulusal ve uluslararası görüş ve politikalarını saklı tutarak, yalnız 180 bin tekstil işçisinin çıkarlarını ön plana çıkararak bu önerimize olumlu yanıt vereceğiniz düşüncesi ile sayın Kongrenizin işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza yararlı kararlar alacağına inanıyor, saygılar sunuyoruz.

Buna karşılık Teksif Genel Başkanı Şevket Yılmaz ise, 5 Kasım 1979 tarihinde toplanan Başkanlar Kurulunun açış konuşmasında, Tekstil sendikasına birleşme çağrısı yaptı.[137]

Yılmaz'ın toplu pazarlık sürecinin hemen öncesinde, Tekstil'in toplu pazarlık sürecini *"birlikte planlama ve ortak bir tavır içerisinde sürdürme"* önerisine karşı yaptığı bu çağrı samimi değildi. Teksif sureti haktan görünerek, Tekstil'in toplu pazarlık sürecinde *"eylem birliği"* çağrısını; uzun vadeli, gerçekleşmesi çetin süreçler gerektirecek bir hedef olarak öne sürerek; *"eylem birliği"* ve *"sendikal birlik"* hedeflerini birbirinin karşısında koyarak reddetmişti. Tekstil de Teksif'in bu tutumu karşısında öncelikli ve gerçekçi olanın *"güncel işbirliği, işveren sendikasına karşı ortak tavır koyabilmek"* ve *"bu konuda dayanışma gösterebilmek"* olduğunu vurgulamıştı.[138] Böylece dokumacılık işkolunda grup pazarlığı, işçinin gücünü birleştirdiği bir ortak sürece dönüştürülememiş, Tekstil, işveren sendikasıyla

[136] *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1979.

[137] Koç ve Koç (2008), s. 598-600.

[138] Koç ve Koç (2008), s. 598-600.

Tekstil grevi 11 işyerine yayıldı

İstanbul Haber Servisi — DİSK'e bağlı Tekstil Sendikasının Bursa Bisaş, İstanbul Dinarsu ve Güvenbo ya fabrikalarında başlattığı grevlerle, grevdeki iş yeri sayısı 11'e ve işçi sayısı 4000'in üstüne çıkmıştır.

Tekstil İşveren Sendikası ile 77 iş yeri ve toplam 30 civarında işçi için sürdürülen «grup» niteliğindeki söz leşme görüşmelerinin anlaş mazlıkla sonuçlanması üzerine karşılıklı grev ve lokavt kararları alınmıştır. Tekstil önce 5 işyerinde olmak üzere kademeli olarak grev uygulamalarını başlatmıştır. Tekstil İşveren Sendikası ise lokavtları başlatıp başlatmama konusunda henüz bir karar almamıştır.

Öte yandan Tekstil Sendikasının çağrılısı olarak Türkiye'ye gelen Dünya Sendikalar Tekstil Genel Başkan vekili Süleyman Çelebi dün düzenledikleri ortak basın toplantısında Tekstilin grev aşamasında, demokratik, sendikal ve özgürlüklere yönelik çok yönlü baskı ve tehditlerin arttığını söylemiştir.

Grevin başlangıç gününde Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak için tutuklama kararı çıkarılmasının son derece anlamlı olduğu, yer yer grevdeki yönetici ve üyelerin göz altına alındıkları vurgulanan ortak açıklamada zaten kısıtlı olan grev hakkının uygulamada daha da kısıtlanmak istendiği öne sürülmüştür.

Uluslararası işçi dayanışmasının önemi üzerinde durulan ortak açıklamada dünya tekstil işçilerinin grevdeki Türk Tekstil İşçilerinin yanında oldukları belirtilmiş, baskılar kınanmıştır.

Cumhuriyet, 28 Şubat 1980.

müzakereleri sürdürürken Teksif 24 Aralık 1979 günü Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası ile toplu sözleşmeyi imzalamıştı.

Buna karşılık Tekstil, aynı işveren sendikasına üye 77 işyerinde grev kararı alarak 21 Şubat 1980 gününden başlayarak kademeli olarak grev uygulamasına başladı. DİSK, Tekstil'in grup sözleşmesinin kapsamındaki işçi sayısını müzakerelerin başlarında 40 bin olarak kaydetmektedir.[139] *"Tekstil Sendikası 1980'de 55 işyerinde greve çıktı. Greve çıkılan işyerleri Örtel, Minion Örme, Sancak Tül, Karadeniz Konfeksiyon, Sabahattin Çamuloğlu, Sarper Çorapçılık, Neyir Çorapçılık, İleri Mensucat, Muhteşem Kot, Edip İplik, Keten Kendir, Gümüşsuyu Halı, DİSAŞ, Dinarsu (Tekirdağ), Güven Boya, Dinarsu (İstanbul), Kasar Boyacılık, Sün Jüt San., Boğaziçi İplik, Uludağ Boyahanesi, Harmancı Etiket, Samak Örme, Ortaş, Örme-iş, Maydın Çorap, Teknik Emprime, Zetip, Koç Yün, Mısırlı Boya, Kartaltepe Tekstil, Teknik Boya, Zetip, Kaplan Tekstil, Mithat Giyim, Triko Mısırlı, Kabaklarlı, Herboy, Sevil Triko, Halil Torolsan, Testaş, Hisar İplik, Konfor Yaylı Yatak, Bursa Santral Dikiş, Karamürsel, Vakko, Alboy, Biliktan Çamaşır, Altınmekik, Destaş, Sem-Sır, İdrofil Pamuk, Berç Kuyumcu, Yener, Bahar Sanayi, Fisan Fisto, Tülsan, Penyelüks, Tek İplik Fabrikası, Kent Halıcılık, Tarhan Konfeksiyon, Carden Konfeksiyon'du. Bu grevlerden ikisi 12 Eylül öncesinde anlaşmayla bitirilebildi diğerleri Milli Güvenlik Konseyi kararıyla kaldırıldı."*[140]

Dokumacılık işkolunda başarılamayan eylem birliği, cam işkolunda Türkiye Cam Sanayii İşverenleri Sendikası'na karşı DİSK'e bağlı Hürcam-İş ve Türk-İş'e bağlı Kristal-İş sendikaları tarafından yürütülen grup pazarlık sürecinde de gündeme geldi. 22 Kasım 1979 günü Hürcam-İş, Türk-İş'e bağlı Kristal-İş'le *"Güç ve Eylem Birliği Ana Protokolü"* imzaladı.[141] Böylece iki sendika cam tekeline karşı maddi ve manevi tüm güçlerini birleştirdiler, toplu pazarlık sürecine *"tek bir yumruk, tek bir yürek"* olarak *"kafa ve kasa birliği"* sloganıyla girdiler.[142] İki sendika geniş tabanlı toplu sözleşme komiteleri oluşturarak hazırladıkları ortak taslağı 25 Ocak 1980 günü işveren sendikasına verdi.[143] 17 Mart günü uyuşmazlık tutulduğunda yaklaşık iki ay süren müzakereler boyunca, 107 maddelik ortak taslağın sadece 21

[139] *DİSK* dergisi, Sayı 58, Ekim 1979, ss. 46-47.

[140] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3, s. 198.

[141] Kristal-İş ile Hür Cam-İş arasında imzalanan Ana Protokol, 22 Kasım 1979, Kristal-İş Arşivi.

[142] Kristal-İş (1979), Haber Ajansı, 24 Kasım 1979, Sayı: 2/979.

[143] Kristal-İş (1979), "Toplu sözleşme hazırlık çalışmaları kitlesel olarak başladı", Sayı:5-6, Ekim-Kasım 1979, s. 3.

Hürcam-İş ve Kristal-İş Güç ve Eylem Birliği, 1980, Kristal-İş Arşivi.

maddesi kabul edilmişti. Uzlaştırma Kurulu kararını reddeden sendikalar grev kararı aldılar. Grevler kademeli ama koordineli biçimde başlatıldı. Önce 15 Mayıs sabahı Gebze, Dil İskelesi'nde Kristal-İş üyeleri greve çıktılar. Bunu, Kristal-İş ve Hürcam-İş üyesi işçilerin 22 Mayıs günü Çayırova'da, bir gün sonra, 23 Mayıs günü de Mersin'de kurulu fabrikalardaki grevleri izledi. 28 Mayıs sabahı İstanbul'da, 29 Mayıs sabahı da Bursa'da grevler başlatıldı. Mayıs ayı sonunda Türkiye'nin dört bir yanında 8 binden fazla cam işçisi grevdeydi.

1979–1980 yıllarında sendika hareketi içinde önemli bir destek bulan toplu pazarlık sürecinde güç ve eylem birliği, cam sektöründe çok önemli bir makas değişimiydi; sendika rekabeti yerini sermayeye karşı birlikte yürütülen kavgaya bırakmaktaydı ve aslında toplu pazarlık sürecinde güç ve eylem birliği, cam işçisinin hiç de yabancı olmadığı bir deneyimdi. Kristal-İş ve Hürcam-İş'in '70'lerin hemen başında farklı bir jargonla hayata geçirdikleri *"mücadele birliği"* ya da *"güç birliği"* '70'lerin sonunda uygulanan *"eylem birliği"* politikasından çok da farklı değildi. Eylem birliği politikasının 1980 grevlerinde cam işkolunda etkili, tutarlı, uzun soluklu ve başarılı olmasının geri planında da 1971 cam grevleri sırasında yeşeren birlikte mücadele geleneği vardı.[144] 1980 cam grevleri öncesinde Kristal-İş ve Hürcam-İş arasında imzalanan Ana Protokol'de yer alan, her iki sendikanın ayrı konfederasyonlara bağlı olmalarının, *"ortak çıkarları için"* iki sendikanın *"güç ve eylem birliği"* oluşturmalarına engel olmadığı tespiti, 1971 cam grevleri sürecinde de yapılmıştı.[145]

[144] Bkz. Can Şafak (2008), *1971 Cam Grevleri*, İstanbul: Kristal-İş Yayınları.

[145] *Akşam*, "Rakip sendikalar 'cam grevi'ni yürütmek amacıyla birleştiler", 31 Ekim 1971.

SODA GREVİ: 11 AYLIK BİR DİRENİŞİN ÖYKÜSÜ

Can Şafak

Soda Yürüyüşü, DİSK Arşivi.

Mersin'de kurulu Türkiye'nin tek soda fabrikası Soda Sanayi AŞ'de DİSK'e bağlı Türkiye Petrol ve Kimya Sanayi İşçileri Sendikası 8 Ağustos 1978'de greve çıktı. 900 işçinin çalıştığı fabrikada toplu pazarlık sürecini kilitleyen uyuşmazlık nedenleri arasında parasal haklar yanında "kapsam" maddesi de vardı. Aslında grevin ayak sesleri, daha toplu pazarlığın başladığı 1977 Aralık ayında duyulmaya başlamıştı. Parasal haklarda bir uzlaşma sağlanamadığı gibi işveren, yürürlükte olan toplu sözleşmede toplu sözleşme kapsamında yer alan teknisyenlerin kapsam dışı bırakılmaları konusunda diretmekteydi.[1] Sendika ve işçiler geri adım atmadı, işverenin çabaları işçilerin birliğini bozamadı. Fabrikada çalışan Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) üyeleri de Petkim-İş çatısı altında örgütlenerek greve katıldılar.[2] Grev gözcüsü gömleklerini giyerek kol kola halay çekenler arasında pek çok mühendis, şef, müdür de vardı.

Grev 140. gününde, 26 Aralık 1978'de Bakanlar Kurulu tarafından "yurt sağlığı" gerekçe gösterilerek otuz gün süreyle ertelendi.[3] Bakanlar Kurulu bu sürenin sona erdiği 26 Ocak 1979 tarihinde grevi, bu kez altmış gün süreyle erteledi. Bakanlar Kurulu kararının yayımlandığı Resmî Gazete'de, *"grevin geciktirme süresinin 60 gün daha uzatılması"* kararına ilişkin bir gerekçeye de yer verilmemekteydi.[4] Grevin ertelenmesi sonrasında istifa eden Soda Sanayi AŞ Genel Müdürü Suat Özyerli bir basın toplantısı düzenleyerek, Hükümet'in sodayı

[1] Mehmet Mercan, "Soda Grevi 2", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1979.

[2] Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği XXIII. Dönem Çalışma Raporu, https://www.tmmob.org.tr ; Gerçek, Sayı 104, 13 Ağustos 1979.

[3] Resmî Gazete, 26 Aralık 1978 tarih ve Mükerrer 16501 sayılı: Bakanlar Kurulu'nun 22 Aralık 1978 tarih ve 7/16945 sayılı kararı.

[4] Resmî Gazete, 26 Ocak 1979 tarih ve 16531 sayılı: Bakanlar Kurulu'nun 18 Ocak 1979 sayılı 22/12/1978 tarihli ve 7/16945 sayılı Kararnameye ek 7/17045 sayılı kararı.

Mühendisler, müdürler ve şeflerin bir bölümü tüm baskılara karşın işçinin yanında yer aldı

SODA GREVİ

Mehmet MERCAN

MAKİNA MÜHENDİSİ YILDIRIM: «İŞÇİYE BASKI YAPANLAR ÖDÜLLENDİRİLİYOR. İŞÇİ İLE BERABER GÖRÜLENLER KOVULMAKLA TEHDİT EDİLİYORDU.»

MÜHENDİSLERİN RAPORU: «FABRİKA YÖNETİMİ EKİPMANLAR İÇİN GEREKLİ KORUYUCU TEDBİRLERLE CİDDİ OLARAK İLGİLENMEDİ.»

PETKİM-İŞ ŞUBE BAŞKANI: «İŞVERENİN DEDİĞİ GİBİ EN BASİT İŞÇİ AYLIĞININ 17 BİN LİRA OLMASI İÇİN HER YIL EVLENMESİ, HER YIL COCUĞU OLMASI, YILDA BİR KEZ ÖLMESİ GEREKİR.»

SODA ÇALIŞANLARI GREV SÜRESİNCE BÜYÜK BİR DAYANIŞMA ÖRNEĞİ GÖSTERDİ.

— BİTTİ —

Cumhuriyet, 22 Mart 1979.

bahane ederek DİSK'i cezalandırmak istediğini, gösterilen grev erteleme sebebinin de "uydurma" olduğunu söyleyecekti.[5]

SODA'DA İŞÇİ KIYIMI

Grevin ertelenmesinin hemen sonrasında fabrikada teknik elemanlar üzerindeki baskılar yoğunlaştı ve ilk anda aralarında müdür ve şeflerin de bulunduğu yirmi dört teknik eleman, "zorunlu süresiz izin" verilerek işyerinden uzaklaştırıldı. Bunun işçiler arasında yarattığı huzursuzluk ve tepkiler pasif direnişlere neden oldu. Buna karşı daha da sertleşen işveren, yirmi dört kişinin daha iş akitlerine son verdi. 21 Şubat'ta sendika üyesi olmadıkları halde, fabrikada huzurlu bir çalışma ortamı yaratılmasını isteyen bir bildiriyi imzalayan altı müdür, dört şef ve iki mühendisin daha işlerine son verildi.[6] Mühendis Atilla Erdem, *"fabrikadaki teknik elemanların, mühendislerin, şeflerin, müdürlerin işçilerden soyutlanması için"* büyük çaba harcandığını anlatıyordu:[7]

"Birinin dahi işçilerle görülmesine tahammül edemiyorlardı. Şefler, müdürler, mühendisler sürekli olarak tehdit ediliyor, bunların sendikalı personel üzerinde baskılarını arttırmaları isteniyordu."

Grev erteleme süresinin bitimine on gün kala işveren, 18 Mart 1979 tarihinde gazetelerde "Halkımıza Duyuru" başlığını ve "Soda Sanayii A.Ş." imzasını taşıyan uzun bir ilan yayımladı. İşveren ilanda, erteleme döneminde kendileri tarafından gösterilen "bütün iyi niyetli gayretlere rağmen" değil üretim yapmak, tesisin gerekil bakımına bile başlanamadığı, erteleme döneminde işletmede faaliyet gösterilemediği ileri sürülmekteydi:[8]

"Bu anlayış içinde yasa dışı eylemlere katılan bütün personelin hizmet akitlerinin 275 ve 1475 sayılı yasalara göre feshedildiğini ve bundan büyük üzüntü duyduğumuzu kamuoyuna arz ederiz."

İşveren, bildirisinin basında yayımlanmasının hemen ardından harekete geçti. İşçilerin hafta tatiline çıkmalarının hemen ardından Nevşehir'den getirilen bir tabur mavi bereli fabrikayı işgal etti. Fabrikaya İstanbul'daki işyerlerinden *"iki otobüs dolusu sivil militan"* getirerek, *"jandarma komandolarının gözetiminde işyerine yerleştirildi."*[9] Dışarıdan getirilen bu işçiler gece-gündüz fabrika içinde tutuldular. Bu arada fabrikanın çevresini kuşatan 'komandolar' da kimseyi fabrikaya yaklaştırmıyorlardı.[10] İşveren, işçilerin tamamının ve işçilerle birlikte hareket eden kırktan fazla teknik elemanın işine son verdi. İşten çıkarılanların listesi fabrika kapısına asılarak ilan edildi. İşçiler fabrikaya sokulmadılar.[11] İşverenin asıl amacı sendikayı işyerinden çıkarmaktı. Bir işveren yetkilisi şunları söylüyordu: [12]

"Biz fabrikayı devlet gücüne devrettik bundan sonrası devletin bileceği iştir. Devlet fabrikayı koruyacaktır..."

[5] *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1979.

[6] Mehmet Mercan, "Soda Grevi 2", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1979.

[7] Mehmet Mercan, "Soda Grevi 2", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1979.

[8] *Cumhuriyet*, 18 Mart 1979.

[9] Mehmet Mercan, "Soda Grevi 1", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1979.

[10] *DİSK* dergisi, Sayı 52, Nisan 1979.

[11] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

[12] *Milliyet*, 26 Mart 1979.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu)

DİSK'e bağlı Petkim-İş Sendikası üyeleri Mersin Soda Fabrikası işçileri bir yandan ailelerinin aylık dolduran grevlerini sürdürürken, bir yandan da Ankara'ya yürüdüler.

Mersin Soda işçileri davalarını bir kez de «sağır başkent»e anlatmak istiyorlar. Bunun için bas gündür: Silifke'de, Kuşadası, Karaman'da, Konya'da, Çiçekdevi'de ve Gölbaşı'ndalar.

«Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkemizi yaşatmak istemiyorlar. Akdeniz kıyısında, sökün etmek için hepyolu denediler» diye başlayan yakınmalar, grev gelin geleniler, grevde doğanlar hepsini uzun uzun konuştuk soda işçileriyle.

Grev gelini Hikmet «Kocamın 16 liralık saat ücretine bakmam ben, davasına, inancına bakarım. Davasından vazgeçen bir gün benden de vazgeçer» dedi gözlerini kısarak.

Aynur, Kamer, Hasan ve Asi ve'nin anası Fatma Tomburacı da kocası Mehmet'le birlikte yola düşmüştü. «Bir tek gün ka sama n'olacak halimiz demedim, hele bir başkent'e varalım, benim ana olarak diyeceklerimi orda dinle sen» dedi.

Nuriu Atav, «İçimizde 120 ar kocasımız CHP delegesi. Durmun Gelen, İsmet Şahin, Sadık Maraba Az mı savaştık MC'vi kovma için. Derdimizi dünleye cek kimse bulamıyoruz şimdi. Ama gar geçemiyorum ben. Bi ne, bizden başkasının varan ol madığını anladınız» dedi ve ek iedi, «Akdeniz'de boğamazlar bizi kolay kolay zorlanmasınlar.»

TÜRKİYE'DE İLK KEZ.

Ankara'ya yürüyen soda işçilerin haklılıklarını «Türkiye'de ilk kez bize yapıldı bu uygulaması diyerek anlattılar. «Hiç görünüşümü, hiç duydunuz mu?» diye tek tek sıraladılar gerçekten «garip uygulamaları».

«—Nerede görülmüş grev er teleme süresi içinde tüm işçile rin işten çıkarıldığı»

—Nerede görülmüş gazete

da üretilmiyor. fabrikada Dı sarılan gemiler'e getirilenler üretilmiş gibi okuyor dünya. Bolşoklarına sadayı patlatıyorlar dinamitle. Pogobahçe'nin bardaklarına bakın, mavi-yeşil okuyor. İthal ettikleri de üretimi dadıkları de kalitesiz soda. Akkini söyleseK elerimize saygımız kalmaz» diyor Ali Kaplan «Fabrikanın su soğutma Ünitesi işverenin üretiçinin dedi ğ günden beri çalışmıyor. Fabrikanın uzaktan da olsa nerelerine bakacağımızı bilmiz biz.»

TAHAMMÜL EDEMİYORLAR

İşçi kapsamının tanımı, soda grevinin temel sorunlarından biri. Teknik elemanların kapsamına alınmasına ve Türkiye'de «kötü örnek olmalarına» karşı çıkıyor. Binlerce mühendis, mimar ve teknik eleman var. Çoğu kamu sektöründe çalışıyor üstelik. «Hükümet bunun için duymazlıktan geliyor» diyenler var.

KOMANDOLAR

Soda grevinin uzayıp gitmesi fabrikanın Çukobirlik ve Tariş'ten bir süre önce çıkarılan «destek güderme» teslim edilme arzusuna da dayandırılıyor. Bu konuda 250 ünlü komandonun

Mersin Soda işçilerinin yürüyüşü Ankara'ya ulaştı

■ Grev gelini, «Kocamın 16 liralık saat ücretine bakmam ben. Davasına, inancına bakarım. Davasından vazgeçen, bir gün de benden vazgeçer» diyor.

Cumhuriyet, 21 Haziran 1979.

Bu gelişmeler üzerine Petkim-İş Genel Başkanı Mehmet Kılınç, 20 Mart günü bir basın toplantısı düzenleyerek, işten çıkarmaları kınadı.[13] Kılınç, Hükümet'in bir yandan Şişe Cam Holding'e ithal izni verdiğini, bir yandan işçilerin grevini kırdığını diğer yandan da vurgun düzenine devam ettiğini söyledi.[14]

Mersin İş Mahkemesi, 20 Nisan 1979 tarihinde işçilerin tamamının işten çıkarılmasının yasa dışı lokavt olduğuna karar verdi. Ne var ki, mahkeme kararı işvereni durduramayacak, mayıs ayı sonunda basında, Mersin Soda fabrikasının, ''onarım için alınan'' işçilerle üretime başladığı haberleri yer alacaktı.[15]

DİSK Genel Yönetim Kurulu yapılan yasa dışı işlemlerin düzeltilmesi için Başbakan Bülent Ecevit'e bir mektup gönderdi.[16] Bu mektubun da sonuç vermemesi üzerine 31 Mart 1979 tarihinde Mersin'de binlerce işçinin katıldığı ''Soda İşçileriyle Dayanışma Mitingi'' düzenlendi. *''Mitinge, DİSK'e bağlı sendikaların civar illerdeki şubelerinin yöneticileri ve üyeleri ile başka işçiler ve kamu çalışanları katıldı.''*[17] Mitingde DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven bir konuşma yaptı. Güven, 1977 seçimlerinde işçilerden, emekçilerden oy isteyen CHP'nin on beş aylık iktidarı döneminde seçim meydanlarında verdiği sözleri unuttuğunu söyledi: [18]

''İstemlerimiz yerine getirilmezse grev çadırlarımızı yeniden kuracağız, bayraklarımızı, pankartlarımızı açacağız. Greve yeniden başlayacağız. Ancak bu kez Mersin Soda grev çadırından yükselen davul sesi... bölgedeki tüm fabrikaları, giderek tüm Türkiye'yi sarsacaktır.''

SODA İŞÇİSİ ANKARA'YA YÜRÜYOR

DİSK'in Mersin Mitingi'nin ardından Petkim-İş 14-16 Haziran 1979 tarihlerinde Genel Kurulunu topladı. Genel Kurulda Genel Başkanlığa Mustafa Karadayı seçildi.[19] Genel Kurulun hemen ardından Petkim-İş, iktidara seslerini duyurmak amacıyla Mersin'den Ankara'ya uzanan bir yürüyüş yapma kararı aldı. Yürüyüş 21 Haziran günü Mersin'den başlayacaktı. Karar sendika çevrelerinden ve demokratik kitle örgütlerinden büyük destek gördü. DİSK'e ve Türk-İş'e bağlı sendika yöneticileri ile demokratik kitle örgütlerinin temsilcileri tarafından 20 Haziran günü Ankara'da yapılan ortak basın açıklamasında hükümetin, *''ülkenin içinde bulunduğu döviz sıkıntısına rağmen aynı işverene ithal izni vererek hem ülkeden döviz çıkmasına''* karaborsacıların vurgun üstüne vurgun vurmalarına neden olduğu *''hem*

[13] *Milliyet*, 21 Mart 1979.

[14] *DİSK* dergisi, Sayı 52, Nisan 1979.

[15] *Milliyet*, 29 Mayıs 1979.

[16] 21-23 Mart 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[17] Koç ve Koç (2008), s.526.

[18] *DİSK* dergisi, Sayı 52, Nisan 1979.

[19] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2, s. 518.

de grev kırıcılığında işverene yardımcı olduğu'' kaydedildi.[20]

Mersin Valiliği'nin engelleme girişimlerine karşın 800 soda işçisi 21 Haziran'da saat 13.30'da Atatürk Anıtı önünde toplandılar. İşçilere hitaben bir konuşma yapan Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı, soda işçilerinin 11 aydan beri sürdürdükleri hak alma mücadelesini işverenin ve politikacıların kırmaya uğraştıklarını ancak başaramadıklarını söyledi. Fabrikaya onarım bahanesi ile 250 sağcı militanın yerleştirerek üretimi başlamış gibi gösteren işverenin çeşitli zamanlarda yasa dışı uygulamalara da başvurduğunu belirten sendika Genel Başkanı, grevin sürdüğü süre içinde Bulgaristan'dan soda ithal edildiğini söyleyerek grevi sona erdirmek yerine soda ithalatı yapılmasını kınadı.[21] İşçiler, Atatürk Anıtı önünden, burada kendilerine katılan kadın ve çocuklarla birlikte yürüyüşü başlattılar. Kalabalık bir yurttaş topluluğu da şehir çıkışına kadar kendilerine eşlik etti. Planlanan, yürüyüşün 26 Haziran gününe kadar sürdürülmesi, Mersin, Silifke, Karaman, Konya, Cihanbeyli, Gölbaşı yolunu izleyerek Ankara'ya ulaşmaktı. Ankara'da Dikmen mevkiinde 12 CHP'li parlamenter tarafından karşılanacak olan işçiler buradan Parlamento'ya yürüyeceklerdi.[22]

Yürüyüşe karşı ilk engelleme girişimi 22 Haziran günü Kula ilçesinde yaşandı. İşçiler ilçeye sokulmak istenmedi. Buna karşılık Gıda-İş üyesi işçiler ve TÖB-DER'li öğretmenler engelleme girişimini kınayan bir gösteri yaptılar. Petkim-İş Genel Başkanı Karadayı yürüyüşün tüm engellemelere karşın sürdürüleceğini açıkladı.[23] Mut ve Karaman'da da engellemelerle karşılaşan yürüyüş kolu, yürüyüşün dördüncü gününde saat 17.00'de Konya'nın Cihanbeyli ilçesine vardı. İlçede coşkuyla karşılanan işçiler ilçe merkezi çıkışında kendilerine gösterilen yerde konakladılar.[24] Yürüyüş kolu 25 Haziran'da Ankara'nın Gölbaşı bucağına ulaştı. Yürüyüş kolu Ankara'ya sokulmadı. Burada, Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı başkanlığındaki bir heyet Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'le bir görüşme yaptı. Sendika heyeti Hikmet Çetin aracılığıyla isteklerini Başbakan Bülent Ecevit'e ilettiler.[25] Soda işçileri on beş gün Gölbaşı'nda bekletildi.

Bu arada fabrikada da dikkat çekici gelişmeler olmaktaydı. Soda Sanayii AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Şahap Kocatopçu tarafından bakım yaptırma gerekçesiyle işe alınan faşist militanlar 2 Temmuz'da kendi aralarında silahlı bir çatışmaya girdi. Çatışmada bir kişi arkadaşlarınca öldürüldü, birkaçı da yaralandı. İşveren ölüm nedenini elektrik kazası olarak açıkladı. Hastane yetkilileri ölen komandonun vücudunda şişler ve çürükler olduğunu bildirdi. Savcılık olayla ilgili tahkikata başladı. Bu olaylar üzerine Soda Fabrikası Doktoru, *''işyerinde karanlık olaylar tezgâhlanıyor''* diyerek 4 Temmuz'da istifa etti.''[26]

...

13 Temmuz 1979 tarihinde Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı toplu iş sözleşmesinin imzalandığını açıkladı. 18 aylık mücadele, grev, direniş sonunda bağıtlanan toplu sözleşme 1 Temmuz 1979'dan başlayarak yürürlüğe girdi.[27] Toplu iş sözleşmesiyle sendikaya üye olan teknisyenlerin ve büro personelinin sözleşmenin kapsamında oldukları kabul edildi.[28]

Soda grevi Türkiye'de sendika hareketinin toplu pazarlık sürecinde ortaya koyduğu ilke ve hedefler yönünden etkileyici ve dikkat çekicidir. Grev, işyerindeki mühendisler ve teknisyenlerin toplu sözleşme kapsamında tutulması ekseninde yürütülmüştür. Mühendisler, teknisyenler, şefler ve kimi müdürler greve katılmışlar ve işten çıkarılan ilk çalışan grubu da onlar olmuştur. Bu yanıyla Soda işçilerinin 11 aylık mücadelesi, toplu sözleşmelerin aslında en önemli maddesi olan ''kapsam'' maddesini kararlılıkla eksenine alan, beyaz ve mavi yakalı işçilerin dayanışmasının nadir örneklerden biridir.

---

[20] Basına Açıklama, Ankara, 20.6.1979, Orijinal bildiri.

[21] *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1979.

[22] *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1979.

[23] *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1979.

[24] *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1979.

[25] *Cumhuriyet*, 27 Haziran 1979.

[26] *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

[27] *Gerçek*, Sayı 104, 13 Ağustos 1979.

[28] Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii (Petkim-İş) Sendikası ile Mersin Soda Sanayii A.Ş. İşvereni Arasında İşyeri Seviyesinde Aktolunan İkinci Dönem Toplu İş Sözleşmesi 1.7.1979-31.6.1981, Madde 4.

DİRENİŞLER

DÖNEMİN ÖZGÜN BİR DENEYİMİ: ORTAK DAVRANIŞ KOMİTELERİ

DİSK'in Tarım Satış Kooperatif Birliklerinde örgütlü sendikalar arasında eşgüdümü sağlamak ve ortak mücadeleyi örgütlemek üzere oluşturduğu Ortak Davranış Komiteleri bu dönemin özgün ve katılımcı deneyimlerinden biri olarak vurgulanmalıdır.

14 Ekim 1979 seçimlerinden sonra oluşan AP azınlık Hükümeti, özellikle, KİT'lere, Tarım Satış Kooperatif Birliklerine yönelik ağır bir saldırıya geçmiştir. TÜSİAD'ın, TİSK'in açıklamaları ışığında, *"işyerlerinde huzur sağlamayı"* hedef alarak yaptığı çalışmalara Demirel azınlık Hükümeti, Tariş, Antbirlik, Fiskobirlik ve Çukobirlik gibi işyerlerini ilk saldırı merkezleri arasına almış ve bu işyerlerinde huzursuzluğu doruk noktasına ulaştırmıştır.[146]

DİSK, bu işyerlerine yönelik gelişmeleri değerlendirip gelebilecek saldırılar karşısında olabildiğince hazırlıklı ve işçi sınıfının kolektif gücünü sağlayıcı bir çalışmanın yürütülmesini gerekli görmüştür.[147]

Bu nedenle ilk olarak, Tarım Satış Kooperatif Birlikleri'nde örgütlü bulunan Tekstil, Gıda-İş, Fındık-İş ve Sosyal-İş sendikalarını 20 Kasım 1979 tarihinde DİSK genel merkezinde toplantıya çağırmıştır. Toplantıda sorunlar genişlemesine değerlendirilmiş ve bu işyerlerine yönelik saldırılara karşı ortak davranılması ve bu çalışmaların DİSK öncülüğünde daha da genişletilerek, eşgüdümlü hale getirilmesi kararlaştırılmıştır. Toplantı sonucunda yayımlanan ortak açıklamada özetle şu görüşlere yer verilmiştir:[148]

> Ancak şu unutulmamalıdır ki, ülkemizde Demokratik toplumsal muhalefet gelişecek olaylara hazırlıklıdır. Özellikle işçi sınıfımızın sendikal hareketinin öncüsü DİSK ve bu işyerlerinde demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini her şart ve hal altında savunmaya kararlı bu işkollarında örgütlü sendikalar olarak bizler bu konuda kazanılmış hak ve özgürlüklerimizden bir milim fedakârlık etmeden gelişecek olaylara karşı hazırlıklıyız.
>
> Bu nedenle DİSK öncülüğünde bu işyerlerinde örgütlü sendikalar olan TEKSTİL, GIDA İŞ, SOSYAL İŞ, FINDIK İŞ olarak ortak mücadele kararı almış bulunuyoruz.
>
> İşyerlerimize yönelik saldırıları ortak göğüsleyecek ve püskürteceğiz.
>
> Tüm ilerici-devrimci-sosyalist güçleri, kooperatiflerle ilgili sendika, dernek ve diğer kuruluşları bu işyerlerine yönelik başlayan saldırılara karşı ortak davranış ve güçbirliğine çağırıyoruz.
>
> Şu da bilinmelidir ki, bugüne kadar en ufak bir ses çıkmadan bu işyerlerinde sürdürülen üretim, aksarsa bundan sonra işyerlerinde çıkacak olay ve gelişmelerden aksarsa sorumlular her halde işçi sınıfımız ve onun sendikal örgütleri olmayacak, bu işyerlerini karargahları haline getirmek isteyenler olacaktır.
>
> İşyerlerinde 'üretim düşürülüyor', 'devlet ve düzen düşmanları besleniyor', 'katil, banka soyguncusu barınıyor', 'bölücüler cirit atıyor' bahaneleri altında planlarını uygulamaya koymak isteyenler yanıldıklarını ergeç anlayacaklardır.
>
> Saldırıları karşı kararlı-provokasyonlara karşı uyanık ve disiplin içinde olayların gelişiminin takipçisiyiz.
>
> DİSK öncülüğünde Kooperatif birliklerinde örgütlü sendikalarımızın almış oldukları ORTAK MÜCADELE kararının program ve çalışma ilkelerini saptamak üzere bu işyerlerinde örgütlü bağımsız

[146] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[147] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[148] DİSK Ajansı, 21 Kasım 1979.

sendikalarında katılacağı bir toplantıyı 26.11.1979 pazartesi günü yapacağımızı tüm üyelerimize ve kamuoyuna açıklarız.

Bu toplantıda alınan karar ışığında Maden-İş, Çukosen, Dev Tiftik-İş, Tars Koop-İş ve Taper-İş sendikalarıyla ilişki kurulması ve ortak çalışmalara bu sendikaların da davet edilmesi konusunda çalışmalar yürütülmüştür. 26 Kasım 1979 Pazartesi günü DİSK genel merkezinde yapılan toplantıya Tekstil, Gıda-İş, Fındık-İş, Sosyal-İş, Maden-İş, Çukosen, Dev Tiftik-İş sendikaları katılmışlardır. İki gün süren toplantı sonucunda durum değerlendirilmiş çalışmanın ilkeleri konusunda ortak görüşlere varılarak Ortak Davranış Komitesi'nin kurulmasına karar verilmiştir.

Alınan kararlar 27 Kasım 1979 günü yapılan bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklanmıştır. DİSK Ajansı'na basılarak tüm ilgili işyerlerine 30 bin adet dağıtılan ortak açıklamada şu görüşlere yer verilmiştir:[149]

> GÜCÜMÜZ BİRLİĞİMİZDEN, SİLAHIMIZI ÜRETİMDEKİ YERİMİZDEN alan onbinlerce işçinin temsilcisi bizler, üyelerimize yönelik saldırıları ortak göğüsleyecek ve püskürteceğiz.
>
> Bu anlayış ve tesbitten hareketle;
>
> - DİSK öncülüğünde TEKSTİL, GIDA-İŞ, FINDIK-İŞ, SOSYAL-İŞ, MADEN-İŞ, ÇUKOSEN ve DEV. TİFTİK-İŞ Sendikaları olarak 'ORTAK DAVRANIŞ KOMİTESİ' oluşturulması,
>
> - Sendikalarımıza bağlı işyerlerinin bulundukları bölgeler itibariyle,
>
> GÜNEY BÖLGESİNDE: TEKSTİL, GIDA-İŞ, ÇUKOSEN Sendikalarının katıldığı,
>
> EGE BÖLGESİNDE: TEKSTİL, GIDA-İŞ, MADEN-İŞ Sendikalarının katıldığı,
>
> ORTA VE KUZEY ANADOLU BÖLGESİNDE: SOSYAL-İŞ, DEV. TİFTİK- İŞ, FINDIK-İŞ Sendikalarının katıldığı,
>
> GÜNEYBATI BÖLGESİNDE: SOSYAL-İŞ, TEKSTİL, GIDA-İŞ Sendikalarının katıldığı
>
> DİSK Bölge Temsilcilerinin başkanlığında BÖLGELER ORTAK DAVRANIŞ KOMİTELERİNİN oluşturulması,
>
> - Bölgesel Komitelere bağlı olarak işyerlerinde tüm birim ve üniteleri kapsayacak alt birimlerin oluşturulması,
>
> - Sendikalarımız arasındaki dayanışma ve haberleşmenin bu komiteler aracılığıyla DİSK tarafından sağlanması,
>
> - Üyelere yönelik örgütlenme ve kitlesel eğitim çalışmalarının ortak düzenlenmesi,
>
> - Bölgelerde komite üyelerinin ve temsilcilerinin katılımıyla ve giderek tüm üyelerin katılımıyla kitlesel toplantıların ortak düzenlenmesi,
>
> - Üyelere ve kooperatiflerin üyelerine yönelik olarak propaganda ve ajitasyon çalışmalarının ortak yürütülmesi,
>
> - Merkezi ve bölgesel komiteler dışında, sendikal disiplini bozucu, provokasyonlara açık girişimler karşısında ortak tavır alınarak, bu tür girişimlerin

DİSK dergisi, Sayı 59-60, Kasım-Aralık 1979.

[149] DİSK Ajansı, 27 Kasım 1979.

kesinlikle desteklenmemesi, teşhir edilmesi,

- İşyerlerine yönelik saldırılara karşı, disiplinli ve örgütlü tavırların kollektif yürütülmesi,

- Gelişecek mücadele biçimlerine karşı hazırlıklı olunması,

- Anti-demokratik saldırılara karşı mücadele sürecinde gelişecek olaylara bağlı olarak maddi dayanışmanın sağlanması,

- Kitlesel eğitim ve bölgesel toplantılara vakit geçirilmeksizin başlanılması,

konularında ortak görüşe varılmış ve alınan kararların uygulanması için yerel birimlere gerekli talimatlar verilmiştir.

DİSK tarafından alınan kararla ilgili olarak Ankara, Adana, Antalya, İzmir ve Samsun bölge temsilciliklerine gerekli talimatlar verilerek vakit geçirilmeden ilgili sendikalarla çalışmalara geçilmesi istenmiştir. 8 Aralık 1979 tarihinde tüm bölge temsilciliklerinde ilgili sendikaların temsilcilerinin katıldığı Bölgesel Ortak Davranış Komitelerinin toplantıları yapılmıştır.

Ege Bölgesi Ortak Davranış Komitesince, 30 Aralık 1979 tarihinde TARİŞ işçilerinin katıldığı kitlesel bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıya komitede yer alan Tekstil, Gıda-İş ve Maden-İş sendikalarının merkez temsilcileri katılmışlardır.

9 Ocak 1980 tarihinde, Tekstil, Gıda-İş, Sosyal-İş, Maden-İş, Çukosen ve Dev Tiftik-İş sendikalarının katılımıyla DİSK genel merkezinde bir toplantı yapılmış, bu toplantıda gelişmeler değerlendirilerek, özel olarak bölgelerdeki ve bölgelere bağlı işyerlerindeki davranış komitelerinin çalışmalarına hız katıcı kararlar alınmıştır.

Daha önce yazılı olarak çalışmalara katılamayacağını bildiren Taper-İş sendikası, gelişmeler üzerine çalışmalara katılma kararı almış ve Bağımsız Tars Koop-İş sendikası yaptığı Genel Kurulunda Bank-Sen'e katıldığı için bundan sonraki çalışmalara Bank-Sen'in katılması kararlaştırılmıştır.

Ortak Davranış Komitesini oluşturan sendikaların tümünün katıldığı toplantıda işyerlerinde gelişebilecek olaylara karşı bir Dayanışma Fonu ayrılması ve kesinlikle çalışmaların disiplin altında yürütülmesi için ortak kararlar alınmıştır.

TARİŞ VE ANTBİRLİK DİRENİŞLERİ (1980)

1979 sonbaharında Demirel Hükümeti'nin işbaşına gelmesiyle birlikte öncelikle

Cumhuriyet, 7 Şubat 1980.

DÖRTLER DERSANESİ

Cumhuriyet

56. Yıl; Sayı: 19947 Kurucusu: YUNUS NADİ 10 TL. 7 Şubat 1980 Perşembe

MAHMUT CÜDA

TARİŞ'TEN 11 BİN İŞÇİ ÇIKARILIYOR

Dev-Sol'cu grup bir karakol daha bastı

TARİŞ OLAYINDA İKİNCİ AŞAMA..

Hikmet ÇETİNKAYA

İşveren, hasarın ve eylene katılmayanların saptanması gerekçesiyle, işletmenin bir hafta için kapatıldığını bildirirken, işçiler üretimi sürdürerek, fabrikadan çıkmayacaklarını açıkladılar.

TARİŞ'in 1-2 ve 3 no'lu hizmet binaları memurlarca boşaltıldı. TAPEK-İŞ Sendikası üyesi 100 kişinin çıkışları yapıldı.

17 demokratik kitle örgütünün İzmir temsilcileri, yaptıkları açıklamada, TARİŞ işçilerini desteklediklerini bildirdiler.

Haberi 5. sayfada..

Tariş direnişi sırasında gözaltına alınanlar.

devlet memurlarına ve kamuya ait işyerlerine dönük baskılar yoğunlaşmıştır. İzmir, İncir, Üzüm, Pamuk ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'nde (TARİŞ) 1979 ve 1980'de yaşanan gelişmeler Demirel Hükümeti'nin bu yönelişinin çok açık biçimde gözler önüne serildiği olaylar dizisidir. Aslında TARİŞ'te işçilere dönük baskı ve sindirme olayları 1974 yılında başladı. TARİŞ'te önceki yıllardaki gelişmeler Tekstil tarafından yayımlanan bir çalışmada şöyle özetlenmektedir:[150]

> TARİŞ'te işçilere yönelik baskı ve sindirme amacıyla ilk saldırılar 1974 yılında başladı. Tekstil İşçileri Sendikası ile TEKSİF arasındaki yetki mücadelesinde mahkeme 1975 yılında yetkili sendika olarak Tekstil'i belirledi. Henüz yeni DİSK üyesi olan Tekstil üyelerine yönelik ilk silahlı saldırı Kasım 1975'te gerçekleşti. Faşist çeteler, iki işçiyi bıçakla yaraladı, saldırganları yakalayıp karakola götüren işçiler gözaltına alındı. MC Hükümetinin işbaşına getirdiği yönetim, işyerine çok sayıda faşisti işe aldı. İşçiler sürekli bu kişiler tarafından taciz edildi. 10 Aralık 1975'te yemek paydosunda 40 dolayında faşist çete üyesi işçilere saldırı düzenledi. Yaralanan işçilere ikinci saldırı, kendi imkanları ile gittikleri hastanede yapıldı. Bu olaydan kısa bir süre sonra, Ocak 1976'da Ege Üniversitesi öğrencilerine yönelik silahlı saldırı sırasında çok sayıda faşist çete üyesi silahlarıyla birlikte yakalandı. Üzerlerinde dinamitler de bulunan faşist çete üyelerinin hemen tamamının TARİŞ'te çalışıyor göründüğü ortaya çıktı. TARİŞ yönetimi Mart 1976 tarihinde MİSK'e bağlı Türk Mensucat İşçileri Sendikasıyla protokol imzaladı ancak tüm bu girişimleri sonuçsuz kaldı. TARİŞ işçileri DİSK'e bağlı kalarak mücadeleyi sürdürdü.

TARİŞ, Ege Bölgesi'nde 80 bin kadar üretici ailenin ortak olduğu ve ülkenin tarımsal ürünlerinin değerlendirilmesinde önemli bir yer tutan ve 11 bin kadar işçinin çalıştığı fabrikalardan oluşan bir tesisti. 1. ve 2. MC iktidarları sırasında TARİŞ'te ciddi bir sağ-ülkücü kadrolaşma yaşanmıştı. 1978'de başlayan CHP iktidarı döneminde fabrikaların bu niteliği değişti. TARİŞ olayları Demirel iktidarının işbaşına gelmesiyle birlikte TARİŞ Genel Müdürü'nün

[150] Tariş İplik Fabrikası ve Faşist Saldırılar Olaylar Belgeler, Tekstil İşçileri Sendikası Yayınları.

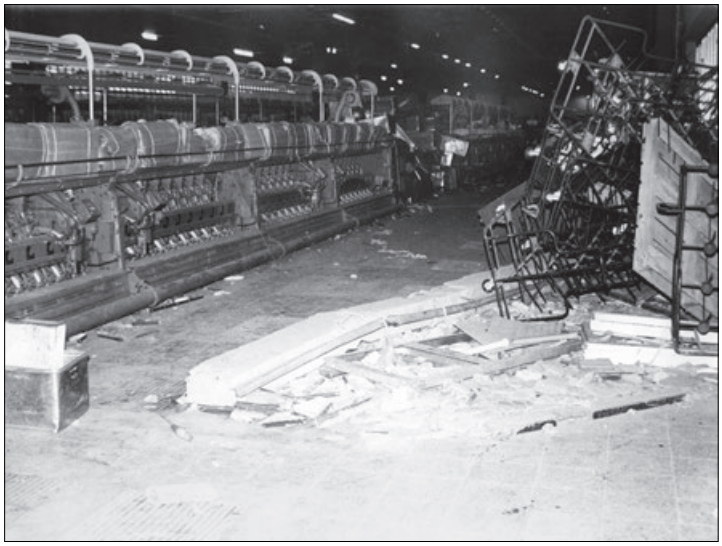

Polis ve askerler, işçilerin direnişini kırmak isterken işyeri ve makinelere de ağır hasar verdiler, DİSK Arşivi.

ve Genel Müdürlükteki bazı yöneticilerin değiştirilerek yerlerine siyasal iktidarın güdümündeki ve MHP eğilimli kişilerin atanması ile başladı.[151]

Yeni Genel Müdür, 28 Aralık 1979 tarihinde İşletmeler Müdürlüğüne bir yazı çıkararak *"1.10.1979 tarihinden sonra işe alınan personelin hizmet akitlerinin en geç 31.12.1979 tarihine kadar feshedilmesini"* istemiştir. Böylelikle bu yazının çıkarılmasından 3 gün sonra toplu olarak yüzlerce işçinin işten atılması istenmiştir. Pamukyağı kombinası İdare Müdürü ve Teknik Müdür 29 Aralık 1979 tarihinde Genel Müdürlüğün bu talebini yazılı olarak cevaplamış ve DİSK'e bağlı Gıda-İş ile TARİŞ yönetimi arasında bağıtlanan ve 1 Ocak 1979 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren 5. dönem Toplu İş Sözleşmesinin ve 1475 sayılı İş Yasası'nın ilgili hükümleri uyarınca gerek toplu işçi çıkarılması ve gerekse disiplin komitesi kararı alınmadan bu yola gidilmesinin olanaksız olduğu belirtilmiştir. İdare Müdürü ve Teknik Müdür, Genel Müdürlüğe yazdıkları bu yazılarında ayrıca, toplu sözleşmeye ve İş Yasası'na aykırı olan böyle bir uygulamaya girilmesi halinde doğabilecek olumsuzlukları da belirtmişlerdir.[152]

Ancak yeni atanan Genel Müdür, toplu işçi çıkarma ve çıkarılan işçilerin yerine kadrolaşma kararından geri adım atmamıştır. İzmir'de yayımlanan bir bölge gazetesine verilen ilanla Genel Müdürlük uzun bir liste halinde iş akitleri 17. madde uyarınca feshedilen işçilerin isimlerine yer verilmiştir. Yasaları ve toplu sözleşme hükümlerini açıkça çiğneyen karar, başta TARİŞ işçileri olmak üzere ülke çapında protesto ve tepkilere yol açmıştır.

[151] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[152] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

DİSK'in, Demirel Hükümeti'nin kurulması ile birlikte kamu işyerlerinde büyük işçi kıyımlarına girişeceğini ileri görüşlülükle saptayan değerlendirmesi üzerine tüm Tarım Satış Kooperatif Birlikleri'nde örgütlü DİSK üyesi ve bağımsız sendikalar arasında oluşturduğu Ortak Davranış Komiteleri, bu saldırı karşısında çalışmalarını hızlandırdılar. Genel Sekreter Fehmi Işıklar 3 Ocak 1980 tarihinde yaptığı açıklamada şöyle demiştir:[153]

> 14 Ekim seçimleri sonrasında kurulan yeni hükümet devlet kadrolarında ve siyasal iktidarın çiftliği gibi gördüğü Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinde görülmedik bir kıyım başlatmıştır. Devletin en önemli kademelerine faşist kadrolar yerleştirilirken, diğer yandan işçiler arasında da büyük tasfiyelerin yapılmasının hazırlıkları yapılmaktadır.
>
> Bütün bu gelişmeleri dikkatle izleyen TARİŞ işçileri, örgütleri aracılığıyla çalışma haklarına yönelik bu saldırı karşısında örgütlü birliklerinden aldıkları güçle haklarını savunmaya kararlıdırlar.
>
> TARİŞ işçilerine yönelik saldırılar nereden gelirse gelsin karşısında işçilerin örgütlü birliğini bulacaktır.
>
> "Tarım Satış Kooperatif Birliklerine yönelecek saldırılara karşı bu işyerlerinde DİSK üyesi ve bağımsız sendikaların oluşturduğu ORTAK DAVRANIŞ KOMİTELERİ görev başındadır. DİSK gelişmeleri yakından ve titizlikle izlemektedir.

TARİŞ işçileri işlerine, ekmeklerine yönelik yasadışı saldırı karşısında birliklerini pekiştirirken, bir yandan da TARİŞ'in gerçek sahipleri olan üreticilerle görüşmeler yapmışlar, onlara siyasi iktidarın saldırısının hangi amaca yönelik olduğunu anlatmışlardır. AP iktidarı 1980 ocak ayı boyunca sürekli olarak TARİŞ işyerlerinde huzursuzluk yaratıcı bir tavır içinde olmuştur. Bir yandan Ege Bölgesi dışından

Çiğli İplik Fabrikasındaki direnişçi işçileri çıkarmaya giden polislere kalabalık gruplar ateş açtı. Olaylarda 15 kişi yaralandı, 500 kadar kişi gözaltına alındı

TARİŞ OLAYLARI YAYGIN ÇATIŞMALARA DÖNÜŞTÜ

Cumhuriyet, 11 Şubat 1980.

getirilen kişilerin işe alınması işlemini sürdüren Genel Müdürlük, bir yandan da 22 Ocak 1980 tarihinde tüm TARİŞ işyerlerinde geniş bir polis operasyonunun gerçekleştirilmesi için hazırlanmıştır.[154]

22 Ocak 1980 Salı günü sabahın erken saatlerinde polis TARİŞ işyerlerine yönelik panzerli, gaz bombalı büyük bir operasyona girişmiştir. İşyerlerinde arama yapma adı altında gerçekleştirilen bu operasyon aslında, işyerlerini boşaltarak 11 bin TARİŞ işçisini sokağa atma ve yerlerine iktidarın kadrolarını yerleştirme planının bir parçasından başka bir şey değildi. 22 Ocak'ta polisin TARİŞ işyerlerine yönelik olarak giriştiği operasyon, işyerlerinde önemli ölçüde hasara yol açtı.[155] 22 Ocak'ta başlayan olaylar yaklaşık bir ay sürdü ve 20 Şubat'ta sona erdi. TARİŞ işyerlerine yönelik saldırının tepkileri öncelikle İzmir'de, daha sonra da tüm ülke düzeyinde görüldü. 23 Ocak'ta Ege Üniversitesi öğretim üyeleri, öğrencileri ve çalışanları, 24 Ocak'ta İstanbul ve diğer illerdeki yüksek okullarda olayları protesto eden gösteriler yapıldı.

[153] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[154] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[155] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Cumhuriyet, 14 Şubat 1980.

TARİŞ'in açılan bölümlerinde çoğu işçi üretime katılmadı

DİSK'E BAĞLI SENDİKALARLA BAĞIMSIZ TAPER-İŞ YETKİLİLERİ TARİŞ'TEN ÇIKARILANLARIN SAYISININ 6 BİNE ULAŞTIĞINI BİLDİRDİLER...

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — TARİŞ'e bağlı İncir İşletmesi, İncir Depolama, Alkol ve Kolonya Fabrikası, Tahta Kutu Fabrikası ile 3 Nolu binalar dün polis gözetiminde açılmıştır. Açılan işyerlerinde özellikle koruma kesimlerinde MHP'li işçilerin işbaşı yaptığı gözlenmiştir. Pamukyağı Kombinasının polisce boşaltılmasından sonra TARİŞ Genel Müdürü İsmail Hakkı Gürün tarafından bekçi olarak 1 hafta önce işe alınan Cevdet Gündoğdu, hırsızlık suçuyla yakalanmış ve gözaltına alınmıştır. Polisce yakalanan TARİŞ bekçisinin 25 koli yağ, çizme ve el fenerini çaldığı polisce açıklanmıştır. Bekçi Adliyeye verilmiştir.

TARİŞ'teki gelişmeler üzerine 25 Ocak Cuma günü İzmir'de tüm işçiler TARİŞ işçileriyle dayanışma ve yasadışı saldırıları protesto etmek amacıyla 2 saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirdiler. DİSK, 26 Ocak 1980'de İzmir'de *"İşçi Kıyımına, Zamlara, Pahalılığa, Sürgünlere, Anti-Demokratik, Baskı ve Uygulamalara, Faşist Saldırılara Karşı Demokrasi Mitingi ve Yürüyüşü"* düzenledi.

TARİŞ'te girişilen yasadışı saldırıya karşı gösterilen büyük tepki siyasal iktidarın planını bozmuştur. İşçiler Ortak Davranış Komiteleri aracılığıyla, yeni durumda izleyecekleri yolu tartışmış ve saptamışlardır. DİSK'in yönlendiriciliğinde alınan karar gereğince işyerlerinde panzerlerin, güvenlik kuvvetlerinin neden olduğu hasar giderilmeye ve işletmeler peş peşe üretime sokulmaya başlanmıştır. Ancak ne pahasına olursa olsun TARİŞ'i ele geçirmek isteyenler, üretimi sürdüren tüm fabrikalarda üretime ara verildiğini açıklamışlardır.

Bunun üzerine bir açıklama yapan DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve Ortak Davranış

Cumhuriyet, 15 Şubat 1980.

TARİŞ boşaltıldı, 1500 kişi gözaltına alındı

■ 10 bin dolayındaki askerin desteğinde girişilen operasyon sırasında fabrika çatısından güvenlik kuvvetlerine ateş açıldı, bir jandarma yaralandı

■ İzmir'de DİSK'e bağlı sendikalar iki günlük greve başladılar.

Cumhuriyet Haber Merkezi — TARİŞ'in Çiğli'deki işlik fabrikası dün girişilen büyük bir operasyon sonunu boşaltılmıştır. Sabahın erken saatlerinden itibaren fabrika yöresinde önlem alan sayıları on bin dolayındaki komando ve piyade erlerinin desteğindeki polis güçleri, silahlı çatışma sonucu fabrikaya girmişlerdir. Fabrikadan çıkarılan 1500 işçi gözaltına alınmıştır.

Operasyon sırasında helikopter ve keşif uçuşlarıyla havadan da gözetleme yapılmıştır. Bu arada İzmir'in çeşitli kesimlerinde kimlikleri belirlenemeyen kişilerce güvenlik kuvvetleri arasında yer yer çatışmalar çıkmış, olayları izlemek isteyen basın mensuplarına engel olunmuştur. Olaylar sırasında gözaltelerin fotoğraf ve film makinaları, güvenlik kuvvetlerince zorla ve içlerindeki filmler yakılmıştır.

Bu arada TARİŞ olayları ve işçi kıyımlarını protesto için DİSK'e bağlı sendikalara örgütlü bulundukları işyerlerinde dünden iki günlük grev kararı dün uygulamaya başlanmıştır.

OPERASYON BAŞLIYOR

TARİŞ Çiğli İşlik Fabrikasında güvenlik kuvvetlerinin operasyonu dün saat 11 sıralarında başlamıştır. Askeri operasyonu yöneten İl Jandarma Alay Komutanı Kıdemli Albay Baha Metin, işçi temsilcileriyle bir görüşme yapmış ve kendilerine, «Biz buraya işçiyi korumaya olmaya değil, devletin verdiği görevi yapmaya geldik. Şimdi size ihtar edivorum. Girin arkadaşlarınızı görüşünüz. Şansız teslim olunlar. Fabrikaya hiçbir şekilde zarar vermeden çıkacaklar. Aksi halde müdahale yapılacağını bildirmiştir.

Anadolu Ajansı'nın haberine göre, görüşmeden sonra işçi temsilcileri arkadaşlarına durumu iletmiş ve direnişi sürdürmeyelerini bildirmişlerdir.

(Arkası Sa. 11. Sü. 1 da)

TARİŞ'in Çiğli İşlik Fabrikasında 9 günlük sürtüşmeye direnip sökülmüş olan bir operasyonla sarıldı. 1500 kadar kadın ve erkek işçi gözaltına alındı. Fotoğrafta fabrika önünde ellerî bağlarında yere yatırılan işçilerin arasındaki kucağında çocuğuyla bir kadın işçi görülüyor. (Fotoğraf: a.a.)

■ İSTANBUL'DA ZORLA KEPENK KAPATTIRMAYA ÇALIŞAN BİR GRUP GÜVENLİK KUVVETLERİYLE ÇATIŞTI, BİR ÖĞRENCİ ÖLDÜRÜLDÜ. EYLEM YAŞAMI ETKİLEDİ.

■ TUNCELİ'DE DÜKKAN KAPATMA EYLEMİYLE İLGİLİ OLAYLARDA BİR GENÇ ÖLDÜ. VALİ HALKIN SOKAĞA ÇIKMAMASINI İSTEDİ.

Dükkan kapatma eylemi tüm kente yayıldı

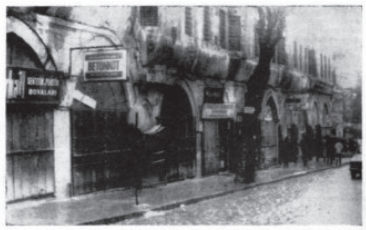

Bazı grupların önceki gün tüm kenti dolaşarak esnafı dün dükkânlarını açmamaları için tehdit etmelerinden sonra İstanbul'daki işyerlerinden büyük çoğunluğu kapalı kaldı.

Cumhuriyet Haber Merkezi — Pahalılığı ve zamları protesto adı altında bazı sol grupların birkaç gündür yürütülmekte olduğu dükkân kapatılması eylemi dün İstanbul'un tüm semtlerinde etkili olmuş, onbinlerce dükkân ve mağaza kapalı kalmış tır. Finanlardan eczanelere kadar kapalı kalan işyerlerinden birini Küçükyoşasılya'da kapatmak isteyen grupları bir öğrenci, Sıkıyönetim güçleriyle silahlı çatışmada öldürmüştür.

Tunceli'de de, önceki gün kü dükkân kapatma eylemini sürdürmek isteyen gruplarla güvenlik kuvvetleri arasında çıkan çatışmada bir öğrenci can vermiş, Vali, kentte halkın sokağa çıkmamasını konusunda uyarıda bulunmuştur.

İşçileri Bakanı Mustafa Gülcüğü, «Bir genç gelip dükkânı kapat deyince esnaf dükkânı kapatmamalıdır» derken, Vali Nevzat Ayaz da, «Vatandaşların rahatlıkla işyerlerini açabileceklerinin bildirmiştir. İzmir'de de dükkân kapatma girişiminde bulunduğu bildirilmiştir.

İSTANBUL — Bazı sol grupların Kadıköy'de başlattıkları kepenk kapattırma eylemi İstanbul'un hemen hemen tüm semtlerinde yayılmıştır. İşyeri kapattırma eylemini öğleden

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 da)

Komiteleri Başkanı Tuncer Kocamanoğlu *"işçiler üretimi sürdürmek için direneceklerdir"* demiştir. Kocamanoğlu'nun açıklaması şöyledir:[156]

> Demirel iktidarının Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinde çalışan işçilere yönelik saldırgan uygulamalarına dün bir yenisi eklenmiştir. TARİŞ'te işyerlerine 22 Ocak'ta kolluk kuvvetlerinin saldırısı ile meydana gelen hasar ve üretim aksaması işçilerin özverili çalışmaları ile yeni giderilmiş durumdayken, Genel Müdürün işyerlerinde üretime ara verileceğini açıklaması, siyasal iktidarın TARİŞ'i üretim yapmayan ancak faşist cinayet şebekelerine saldırı üssü olan bir kuruluş haline getirme isteğinin tartışılmayacak açıklıkta ortaya konmasından başka bir anlam taşımamaktadır.
>
> Siyasal iktidarın hizmetindeki Genel Müdür bu amaca ulaşamayacaktır. TARİŞ'in faşistleştirilmesine asla izin verilmeyecektir.

TARİŞ'e bağlı çeşitli fabrikaların müdürlükleri, işyerlerinde üretimin sürdürülmesine hiçbir engel bulunmadığını ve işyerlerinde işçi fazlası olmadığını DİSK'e yazılı olarak bildirmişlerdir. Bu durumda DİSK, TARİŞ işyerlerinde örgütlü DİSK üyesi ve bağımsız sendikaların yer aldığı Ortak Davranış Komitelerine üretimi sürdürme talimatı vermiştir. Daha sonra işyerlerindeki gelişmelerin değerlendirilmesi yapılarak, işçiler siyasal iktidarın Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerini önce faşistlere, onların aracılığıyla da özel sektöre devretme girişimine olanak vermemek için üretimi sürdürmüşlerdir.[157]

Bir müddet sonra, TARİŞ Genel Müdürlüğünün siyasi iktidarın istemleri doğrultusunda, işyerlerini kapama, işçileri açlığa, işsizliğe itme girişimlerine karşı işçiler yasalardan ve toplu sözleşmelerden doğan haklarını, demokratik hak ve özgürlüklerini savunmaya kararlılıklarını göstermişlerdir. Bölgedeki tüm işçiler de TARİŞ işçileriyle dayanışmalarını göstermek için bir gün süreyle iş bırakarak üretimden gelen güçlerini sergilemişlerdir.

Tariş direnişini destekleme mitingi, 26 Ocak 1980, İzmir.

[156] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[157] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK'İN TARİŞ DİRENİŞİ DEĞERLENDİRMESİ: "SENDİKAL DİSİPLİN ÇİĞNENDİ"

Ancak TARİŞ olayları sırasında sendikal disiplinin ve DİSK kararlarının çiğnendiği; çeşitli olumsuzlukların ve zaafların ortaya çıktığı, DİSK tarafından saptanmıştır. Öte yandan işletmenin kapatma kararından sonra DİSK'in işyerlerinin boşaltılması kararı içeride tepkiye neden oldu. İşletmedeki direnişin kaldırılmaması ve savunulması isteğine DİSK yönetimi olumlu yanıt vermedi. Bu durumun tepkilere yol açtığı bilinmektedir. DİSK 7. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'nda Tariş olayları ile ilgili şu değerlendirme yapılmıştır:

> İşçi sınıfının egemen sınıfların saldırısı karşısında, yıllar süren mücadeleler sonucu kazanılmış hak ve özgürlüklerini savunmada gösterdiği kararlılık içinde belli zaafları taşısa da TARİŞ olaylarında kendini göstermiştir.

DİSK dergisi, Sayı 61-62-63, Ocak-Şubat-Mart 1980.

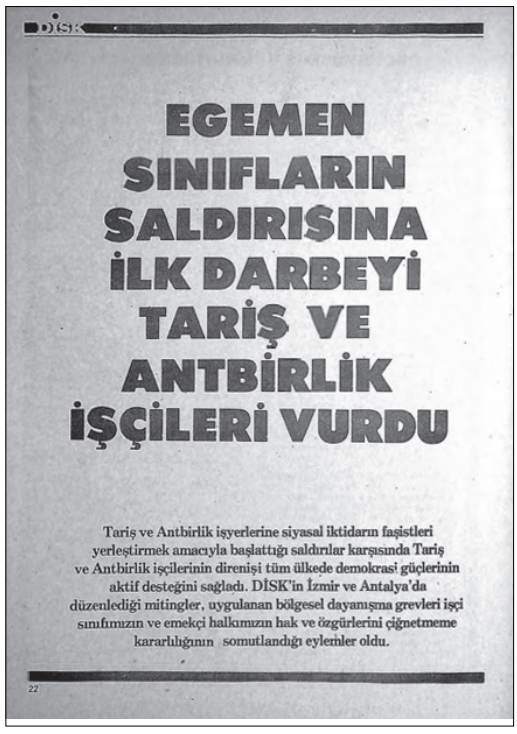
DİSK

EGEMEN SINIFLARIN SALDIRIŞINA İLK DARBEYİ TARİŞ VE ANTBİRLİK İŞÇİLERİ VURDU

Tariş ve Antbirlik işyerlerine siyasal iktidarın faşistleri yerleştirmek amacıyla başlattığı saldırılar karşısında Tariş ve Antbirlik işçilerinin direnişi tüm ülkede demokrasi güçlerinin aktif desteğini sağladı. DİSK'in İzmir ve Antalya'da düzenlediği mitingler, uygulanan bölgesel dayanışma grevleri işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın hak ve özgürlerini çiğnetmeme kararlılığının somutlandığı eylemler oldu.

22

TARİŞ olayları temelinde, sendikal hareketimizin örgütlülük durumunu yansıtan bir ayna görünümündedir. İşyerlerini temel alan mücadelemizde, sendikal örgütlenmelerin zayıflığı, sendikal organların üyeler ile güven ilişkisi içinde bağlantısının zayıflığı bu olaylarda açıkça görülmüştür. İşyerlerinde sendikal demokrasinin uygulanmasında ortaya çıkan eksikliklerin yanında, sol hareketin dağınıklık ve bölünmüşlüğünün sonucu olarak, işyerlerinde görülen farklı siyasetlerin, olayları yorumlama ve kendi anlayışı doğrultusunda, sendikal disiplini çiğneyerek giriştiği davranışlar, TARİŞ olaylarının diğer bir gerçeği olarak yorumlanmalıdır.

Mücadele hedeflerinin iyi belirlenmemesi, sınırlarının çizilememesi sonucunda gelişen olaylar, sendikal yapıyı aşmış, bu yapısıyla da sendikal çalışmalar kapsamında çözümlenmesi zor noktalara varılmıştır.

Burada, Ortak Davranış Komitelerinin, bu olaylarla ilgili çalışmalarına da değinmek gerekmektedir. Merkezi düzeyde oluşturulan Ortak Davranış Komitesinin, kuruluşuyla birlikte bölgelerde ve işyerlerinde alt birimlerin oluşturulmasına yönelik alınan kararların istenilen noktada hayata geçirilemeyişi, merkez ile bölgelerdeki çalışmalar arasında koordineli bir yapının oluşturulmaması, gelişmeleri bir noktada bölgesel disiplinin de dışına itmiştir. Alınan kararların anında bölgelere indirilemeyişi, bölgelerden gelen önerilerin titiz bir değerlendirmeye tabi tutulamayışı eksiklik olmuştur.

ANTBİRLİK DİRENİŞİ

TARİŞ'te yaşanan gelişmeler kısa adı Antbirlik olan Antalya Pamuk Narenciye ve Muz Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinde de gündeme geldi. Antbirlik'te güvenlik kuvvetlerinin TARİŞ'tekine benzer bir saldırıyla Genel Müdürlük binasını tahrip ederek girmesi ve zor kullanarak boşaltması üzerine Antbirlik işçileri de TARİŞ'te olduğu gibi, işlerini ve ekmeklerini

Antbirlik direnişini destekleme mitingi, 9 Şubat 1980, Antalya, DİSK Arşivi.

korumak amacıyla işyerlerini savunma eylemine başlamışlardır. Antbirlik'te de DİSK'in yönetim ve yönlendiriciliğinde görev yapan Ortak Davranış Komiteleri, TARİŞ'te gerçekleştirilmek istenen planın aynısının Antbirlik'te uygulanmasına izin verilmemesini kararlaştırmıştır.[158] Antalya'da 8 Şubat 1980'de tüm işçilerin Antbirlik işçileriyle dayanışma içinde olduklarını göstermek için gerçekleştirdikleri 2 saatlik iş bırakma eylemini 9 Şubat 1980'de Antalya'da DİSK' in örgütlediği büyük miting izlemiştir.

[158] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

İLTEK
Cumhuriyet
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLANANLARA UĞUR DERSANESİ
DEVALUASYONU ZAMLAR İZLIYOR
YENİ DÖVİZ FİYATLARI
Petrol, kömür, demir, çimento ve kağıda büyük zam yapıldı

Cumhuriyet, 26 Ocak 1980.

24 Ocak Kararları ve İkinci Ören Toplantısı (1980)

1976'da Gönen'de ve 1978'de Ören'de yapılan toplantılar/konferanslar DİSK'in dönem politikalarının oluşturulması açısından kritik toplantılar oldu. 1980 Ocak'ta yapılan 2. Ören toplantısı da Türkiye'nin kritik bir döneme girdiği koşullarda AP azınlık Hükümeti'nin 24 Ocak 1980'de "istikrar programı" olarak adlandırılan yeni-liberal politikaları açıkladığı günlerin hemen ardından gerçekleştirildi.

24 OCAK 1980 KARARLARI: 12 EYLÜL'E GİDEN YOLUN BAŞLANGICI

12 Eylül'den 8 ay önce açıklanan 24 Ocak 1980 kararları ile başlayan yeni liberal iktisat politikaları ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ayrılmaz bir bütün oluşturur. 24 Ocak 1980'de ilan edilen ve özünde sermaye yanlısı ve emek karşıtı bir içeriğe sahip ekonomi politikaları 12 Eylül'ün askeri diktatörlük koşullarında güçlü bir engelle karşılaşmadan uygulandı. 12 Eylül askeri darbesi 24 Ocak kararlarının kökleşmesini ve kurumsallaşmasını sağladı.

24 Ocak kararlarının özü neydi? 24 Ocak Türkiye'nin ekonomi politikalarında köklü bir değişim anlamına geliyordu. 24 Ocak ekonomik kararlar paketi 1960'lı yıllarda benimsenen ithal ikameci, iç pazarı esas alan, korumacı ve popülist ekonomi politikaları yerine açıkça sermaye çıkarlarını esas alan, sosyal hakları ve kamunun ekonomiye müdahalesini reddeden, ihracatı, dışa açılmayı esas alan yeni liberal ekonomi politikalarının başlangıcıdır. Türkiye 40 yıldır 24 Ocak ile başlayan ekonomi politikalarını sürdürüyor.

24 Ocak kararları büyük bir devalüasyon (TL'nin değerinin düşürülmesi) ile başladı. 47 TL olan ABD doları bir anda 70 TL'ye yükseldi. Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT'ler) tarafından üretilen ve geniş bir tüketim alanı olan ürünlere astronomik zamlar yapıldı. KİT ürünlerine yapılan zamlar yüzde 300-400'e varıyordu. Bu zam paketinin toplamı 24 Ocak'ta 346,5 milyar lirayı buluyordu. KİT ürünlerine zam politikası izleyen günlerde de sürecek ve 12 Eylül'e kadar KİT ürünlerine 101 milyar liralık daha zam yapılacaktı. 24 Ocak kararları ile ayrıca bazı ürünlere uygulanan sübvansiyonlar (devlet, bütçe destekleri) da kaldırıldı. Sübvansiyonuna son verilen ürünler arasında çoğu çalışan kesimlerce tüketilen çay, şeker, et ve Sümerbank'ın giyim mamulleri gibi ücret malları da vardı. 24 Ocak kararları, fiyatları serbest bırakırken ihracatı teşvik eden ve ithalatta vergi bağışıklıklarını kapsayan bir dizi kararı da içeriyordu.[1]

24 Ocak kararları sıradan ekonomik kararlar değil, Türkiye için esaslı bir ekonomi politikası ve yön değişikliği idi. 24 Ocak kararları ile fiyatlar serbest bırakılırken ücretlerin ve maaşların bastırılması hedeflendi. 24 Ocak kararlarının uygulanması ile ekonomide kamunun ağırlığının azaltılması, dış ticarette liberalizasyon, devletin sosyal yükümlülüklerinden çekilmesi, özelleştirmelerin önünün açılması ve ücret artışlarının durdurulması, düşürülmesi gibi uygulamalara başlandı.

24 Ocak kararları ile yapılan devalüasyon ve ağır zamlar halkı yoksullaştırmaya başladı ve toplumsal tepkiyi artırdı. Yaygın iş uyuşmazlıkları ve grevler yanında toplumsal tepkiler de artmaya başladı. 24 Ocak kararlarının sınırlı da olsa demokratik bir siyasal rejim içinde uygulanması mümkün değildi. İktisadi liberalizasyonu hedefleyen 24 Ocak kararları otoriter ve baskıcı bir rejime, bir askeri diktatörlüğe ihtiyaç duyuyordu.

[1] Sönmez (1984).

24 Ocak sonrasında iktisat politikalarında yaşanan köklü değişiklikle birlikte devletin 1960-80 arasında yürüttüğü sosyal işlevler terk edilmeye başlandı. Özelleştirme uygulamaları yanında çalışma yaşamında esneklik ve kuralsızlaşmaya dönük girişimler hız kazandı.

24 Ocak ile birlikte ekonomi politikalarında ulusal kalkınmacılık ve devletçilik ya da karma-ekonomi anlayışı ve popülist politikalar terk edildi. Bunların yerini üretimden elini çekmiş, piyasayı güçlendirme görevi üstlenmiş ve kamu bütçesini disipline etmek için sosyal politikalardan vazgeçen bir devlet almaya başladı.

24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar programının arka planında yatan gerekçe, mevcut ücret seviyesi ile Türkiye'nin ihracat yapamayacağı iddiası ve ücretleri disiplin altına alacak yöntemlerin bulunmasıydı. 24 Ocak kararlarıyla başlayan bu yeni dönem sermayenin bir karşı saldırısı olarak tanımlanabilir.[2] 24 Ocak programı, içte ve dışta piyasa serbestisi ile uluslararası ve yerli sermayenin emeğe karşı güçlendirilmesi hedefini güdüyordu. 24 Ocak programının emek aleyhtarı bir doğrultuda serbestçe uygulanabilmesi 12 Eylül 1980'de gerçekleşen rejim değişikliği ile olanaklı oldu. 24 Ocak programının yarattığı toplumsal tahribat o kadar büyük bir tepki yarattı ki 1980 yılının ilk 9 ayında Türkiye tarihinin en yaygın grevleri yaşandı.

[2] Boratav (2003).

İzmir'de TARİŞ işçilerinin eylemi ve ardından birincisi İzmir'de yapılan demokrasi mitinginden sonra DİSK Yönetim, Yürütme, Denetim, Onur Kurulları ve DİSK Bölge Temsilcileri ile DİSK üyesi sendikaların yürütme kurulları 31 Ocak-1 Şubat 1980 günlerinde Genel-İş'in Ören Artemis Tesislerinde yeniden bir araya geldiler. DİSK Yürütme Kurulu, DİSK Onur Kurulunun 3 sendika (Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen) hakkında verdiği geçici ihraç kararının 20 Şubat 1980'de sona eriyor olmasına rağmen, bu üç sendikanın Yürütme Kurulu üyelerini de toplantıya çağırdı. Ören toplantısı ülkenin içinden geçmekte olduğu kritik dönemde yapılan bir toplantıydı. Toplantı 24 Ocak 1980 kararlarının hemen ardından yapılması nedeniyle önem arz ediyordu. Toplantıda Türkiye'nin derinden yaşadığı siyasi ve ekonomik kriz konusunda DİSK'in tutumu saptandı ve çeşitli kararlar alındı. Genel Başkan Abdullah Baştürk, toplantıyı açarken özetle şu değerlendirmeleri yaptı:

> (...) Ekonomiyi enkaz haline getirenler, ülkeyi yangın yerine çevirenler, yavuz hırsız ev sahibini bastırır misali, "enkazı onarıyoruz", "yangını söndürüyoruz" sözleri altında sonuçları şimdiden belli olan, emperyalizmin mali kuruluşlarının, IMF'nin artık eskimiş reçeteleriyle yıkıcılıklarını, kundakçılıklarını sürdürmektedirler.
>
> (...) Sıkıyönetim, Olağanüstü hâl, Türkiye tarihinde görülmedik zamlarla emekçi halkımızın soyulması, anti-demokratik baskı ve uygulamalar çare değildir. Çare diye sunulanlar, egemen-sömürücü sınıfların çaresizliğidir.
>
> Ama işçiler ve emekçiler için çare vardır. Bunalımdan çıkış yolu bağımsızlık ve demokrasidir. Temel çözüm sömürüsüz ve baskısız bir toplumdur.
>
> Ülkemiz hızla Güney Amerika'daki askeri diktatörlüklere benzer bir yapıya itilmek istenmektedir.

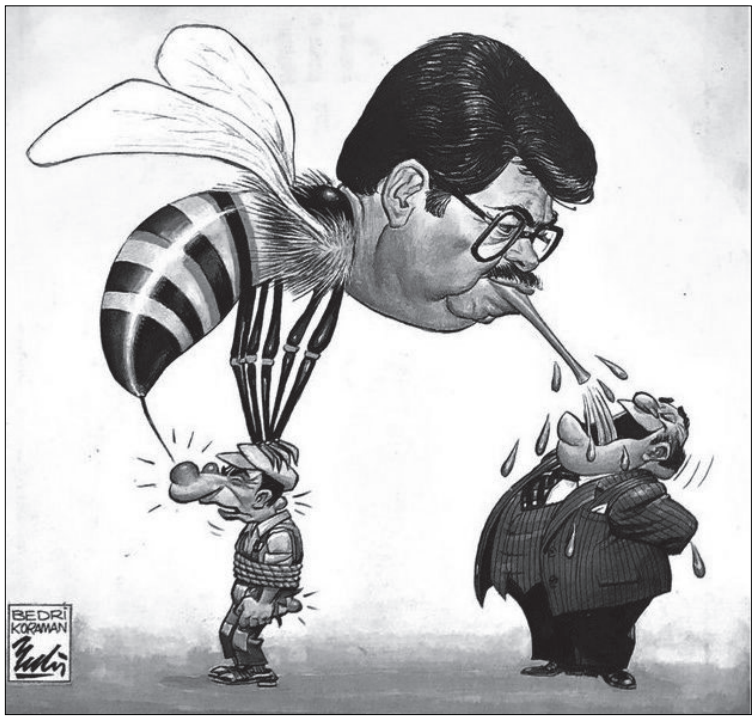

Bedri Koraman'ın Özal'ın ekonomi politikalarını hicveden bir karikatürü.

> (...) Türkiye işçi sınıfı yakın geçmişteki deneylerinden ve Güney Amerika'daki askeri diktatörlüklerin baskısı altında ezilen emekçi halkların başına gelenlerden bugünkü siyasi iktidarın saldırılarının ne anlama geldiğini çok iyi bilmektedir. Ve Türkiye işçi sınıfı oynanmak istenen oyunların üstesinden gelecek bilinç ve deneye sahiptir.
>
> (...) Türkiye işçi sınıfı ekonomik, demokratik haklarını koruma ve geliştirme mücadelesinin siyasi sonuçlarına sahip çıkacaktır.
>
> Türkiye işçi sınıfı bağımsız siyasi tavrını ortaya koyacak örgütlü mücadelesi ile tarihsel görevini mutlaka ve mutlaka yerine getirecektir.
>
> Ama bizim sınıfsal hedefimiz yalnızca ekonomik-demokratik haklarımızı savunmak değildir. Bizim hedefimiz işçilerin, emekçilerin sömürüsüz, baskısız dünyasını kurmaktır. Sosyalizmi gerçekleştirmektir.
>
> 11-12-13-14 Ocak 1980 tarihlerinde İstanbul'da toplanan DİSK Yönetim, Yürütme Kurulları, Başkanlar Konseyi ve Bölge Temsilcileri ortak toplantısında dünyanın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşulları tartıştık ve burjuvazinin

DİSK Ören Toplantısı, Nebioğlu kürsüde, 31 Ocak-1 Şubat 1980, DİSK Arşivi.

daha fazla sömürü yolunda giriştiği geniş çaplı saldırılar karşısında boyutlarını genişleterek mücadelemizi sürdürme kararı aldık.

Burada önümüzdeki mücadele döneminin ilkelerini, araçlarını, yeni durumu, gerektirdiği yeni mücadele taktiklerini tartışacak, somut adımların biçimini, yerini, zamanını saptayacağız.

Toplantıda DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu, DİSK Yürütme Kurulunun içinde bulunulan koşullara ilişkin "Durum Saptaması"nı anlatırken Örgütlenme Daire Başkanı Tuncer Kocamanoğlu ise örgüt içi sorunlara değinen önemli bir konuşma yaptı.

Kocamanoğlu: Kapıdaki Tehlike Anarko-Sendikalizmdir

Kocamanoğlu, konuşmasında DİSK içindeki örgütsel sorunlara değinmiş, sendikal disiplini tanımayan davranışları ve özellikle anarko-sendikalist eğilimleri sert biçimde eleştirmiştir. Kocamanoğlu konuşmasında özetle şunları vurgulamıştır:

(...) İlkeleri ve amacı iyi belirlenmemiş, iyi planlanmamış, zamanı iyi seçilmemiş, nereden başlanıp, nerede duracağı belli olmayan, alınabilecek tüm destekler sağlanmadan yapılacak çıkışlar yenilgiye, bozguna yol açabilir. Ve yenilgiler, hele hele, üst üste gelen bozgunlar kitlelerdeki olumlu eğilimleri hemen yok edebilir. Bunlardan kesinlikle kaçınmak zorunludur. (...)

Mevzilerimizi ancak mücadele ederek koruyabiliriz. Yığınlar eylem içinde pişecektir, deney kazanacaktır...

Kısaca yepyeni bir dönemin başındayız. Yeni koşullar yeni mücadele yöntemlerini, yeni taktikleri gerekli kılmaktadır.

Bugün saldırılar karşısındayız ve mücadeleyi kabul etmişiz. Öyleyse "mücadele düzeni"ne geçilmelidir.

Buna uygun mücadele anlayışını geliştirmek, buna uygun taktikler belirlemek ve uygulamak zorundayız.

"Mücadele düzeni" alışılmış anlayışları terk etmeyi, yeni duruma uygun yöntemleri uygulamayı zorunlu kılmaktadır.

DİSK Ören Toplantısı, DİSK Örgütlenme Dairesi Başkanı Tuncer Kocamanoğlu kürsüde, 31 Ocak-1 Şubat 1980.

Örgütlenmede, toplu sözleşmelerde, eğitimde, yayında, kısacası sendikal çalışmalarımızın her alanında yeni yöntemlere yönelmeliyiz.

Yakın geçmişte yoğun bir mücadele içinde olduk. En ufak eylemlerden, en geniş eylemlere kadar bir dizi eylem yaşadık.

(...) DİSK içindeki eylemlerimizde en büyük yanlışımız demokratik merkeziyetçilik ilkesinin doğru kavranmamasında yatmaktadır...

1976 ve 1977 yıllarında çeşitli genelgeler ile DİSK'in görüşü alınmadan sendikalar arasında mali yardım sağlama, DİSK'i bağlayıcı demeçler verme, DİSK'in doğrudan düzenlemediği ve doğrudan sorumluluğunu üstlenmediği eylemlere DİSK'in ve üye sendikaların ve bu sendikalarımızın alt birimlerinin katılması yasaklanmıştır.

Ancak daha sonra bu kararları alanlar kendi kararlarını çiğnemişlerdir. Oysa bu kararlar hâlâ geçerlidir...

Kendi örgütlerinde eleştiri getirenlere karşı acımasızca merkeziyetçilik uygulayanlar, öte yandan üst örgütün merkezi disiplinine uymaktan kesinlikle kaçınmaktadırlar.

Bugün birçok üye sendika genel merkezi ya da alt birimi gelişigüzel, her örgütle eyleme girişmekte, bildiri yayınlamaktadır.

Bu disiplinsiz tavırlar sonucu merkezi otorite giderek zaafa uğratılma durumuna gelmektedir.

Öte yandan DİSK içinde konfederal yapıya hiçe sayan eylem birlikleri gerçekleştirilmektedir. Bir konfederasyon çatısı altında biraraya gelen sendikalar belli bir amaç uğruna zaten eylem birliği içindedirler, demektir. Bunun dışındaki çabalar sendikal disiplini bozucu, örgütsel birliği bölücü çabalardır. Eylem birliği kavramını kimsenin sulandırmaya hakkı yoktur. DİSK, birlikte eylem demektir.

Grup sözleşmesi yapan sendikaların da işin başından itibaren DİSK'in koordinatörlüğünde ortak hedefler saptaması, plan yapması ve mücadeleye girmesi gerekirdi. Böyle yapılmamıştır. Ama sorun çözümsüzlüğe doğru gittiğinde her şey DİSK'e bırakılmak istenmiştir...

DİSK Ören Toplantısı, 31 Ocak-1 Şubat 1980, DİSK Arşivi.

DİSK'e karşı merkeziyetçiliği tanımamak, ama kendi örgütünde katı merkeziyetçilik uygulamak, bu, devrimci sendikacılık anlayışı olamaz.

(...) Bugün kapıdaki tehlike anarko-sendikalizmdir. Her şeyi örgütsüz eyleme bağlayan, salt eylem yapmak için eylem yapan, sendikalarla dolaysız siyasal eylem yapmaya kalkışan, tek başına genel grevle iktidar olunabileceğini ileri süren, görünüşte aşırı sol, ancak özde sağ anarko-sendikalizm, sendikaların örgütsel işleyişini yok saymakta, örgütsüzlüğü özendirmektedir.

Sendikal çalışma içinde sık sık ortaya çıkan uzlaşmacı sağ sendikal anlayıştan kaynaklanan yanlışlar anarko-sendikalizmi yeşertmektedir.

Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinin gerçek anlamda uygulanmaması, üyelerimizin anarko-sendikalist eğilimlere kapılmalarına yol açmaktadır.

Sendikal çalışmanın her aşamasında üst örgütü tanımama, merkezin bilgisi dışında eyleme geçme, ama eylem başarısızlıkla sonuçlandığında bunun tüm yükünü merkeze yıkma alışkanlığı giderek artmaktadır.

Küçük, ama etkin anarko-sendikalist gruplar, tabanın yeterince eğitilmemesi ve DİSK'in tabanın karar ve söz sahibi olması ilkesinin uygulanmaması nedenleriyle işyerlerini karıştırmaya yetmekte, toplu sözleşme görüşmelerinde ve grevlerde etkili olabilmektedir.

Anarko-sendikalizmi yeşertebilecek maddi temelleri ortadan kaldırmaya yönelik kesin ve ciddi önlemler almak zorundayız.

2. ÖREN KARARLARI: "YILGINLIĞA, KARARSIZLIĞA, TESLİMİYETE YER YOKTUR"

Dünya ve Türkiye koşullarının ve örgüt içi sorunların değerlendirildiği 2. Ören toplantısında işçi ve emekçilere yönelik saldırılara karşı genel grev dahil girişilecek mücadele yöntemleri üzerinde duruldu ve ortak toplantıda *"DİSK'in egemen-sömürücü sınıfların saldırısını en etkin, en kitlesel biçimde göğüslemesi"* kararı alındı.[159]

[159] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Türk-İş, DİSK'in eylem birliği çağrısını reddetti

MESS'in duyurusunu Sendikalar tepkiyle karşıladı

İstanbul Haber Servisi — Türkiye Maden - İş Sendikası ile Otomobil - İş Sendikası'nın Yürütme Kurullarının ortaklaşa yaptıkları açıklamada, MESS'in emek düşmanı politika ve anlayışını işçilerden gizlemek amacıyla günlük yayın organlarında yayımlattığı bir dizi «para» duyurunun» aslında «ihanet vesikası» olduğunu belirtmişlerdir.

MESS'in duyurularının bir değerlendirmesinin yapıldığı ortak açıklamada, Maden İş

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

- Türk - İş, kendisine bağlı sendika ve federasyonlara bir genelge göndererek, DİSK'in «eylem birliği» çağrısına uyulmamasını istedi.
- TYS Genel Grevi destekleme kararı aldı.

ANKARA (Cumhuriyet Büresu) — MHP destekli AP azınlık hükümetinin son dördüncü zam kararları ve getirmek istediği baskı yasalarına karşı direnmek üzere DİSK'in son Ören toplantısında aldığı direnme kararı ve yaptığı işbirliği çağrısını, Türk - İş tarafından reddedilmiştir. Türk - İş Yürütme Kurulu ayrıca, kendisine bağlı sendika ve federasyonlara bir genelge göndererek, DİSK'in «eylem birliği» çağrısına uyulmamasını istemiştir. Yürütme Kurulu bildirisinde, «Türk - İş'in vasıl olmayan hiçbir eyleme itibar etmeyeceği» belirtilmiş, «bir eylem gerektiğinde Türk - İş'in bunu yetkili organlarının varacağı karar çerçevesinde ve kendi gücüyle gerçekleştireceği» kaydedilmiştir. Toplantıda bulunmayan Genel Başkan İbrahim Denizciler'in de onayıyla alındığı belirtilen «eylem birliğine hayır» kararıyla ilgili olarak Türk - İş Yürütme Kurulu'nun dün yaptığı açıklamada, Türk - İş'in temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi için gerekli hassasiyeti eskisi gibi göstereceği kaydedildikten sonra, «Bununla beraber konfederasyonumuz alınan son siyasal ve ekonomik kararların değişmesini büyük bir dikkatle izlemektedir. Ortaya çıkacak sonuçlarda, ulusal çıkarlarımız ve işçi haklarında en küçük bir gerileme sezildiği anda, Türk -

(Arkası Sa. 11, Sü. 2 de)

Cumhuiyet, 6 Şubat 1980.

Sendikalara karşı uygulanan baskıların, yöneticilerin sudan bahanelerle gözaltına alınmasının ve tutuklanmasının şiddetle protesto edildiği ortak kararda, faşist saldırı ve cinayetlere karşı Türk-İş'e yapılan ortak tavır alma önerisinin son zamlar, hayat pahalılığı ve baskı yasalarının sendikalara dayattığı vazgeçilmez görevler çerçevesinde daha sıcak bir biçimde geçerliliğini koruduğu belirtildi. *"Yılgınlığa, Kararsızlığa, Teslimiyete Yer Yoktur"* sözleriyle biten 2. Ören toplantısı ortak kararında şu somut hedefler belirlendi:[160]

– Bölgesel çapta grevler yapılacaktır.

– İşyerleri ve işkolları düzeyinde dayanışma ve sempati grevleri gerçekleştirilecektir.

– Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde kitlesel miting ve yürüyüşler düzenlenecektir.

– İşçi kıyımlarına ve anti-demokratik uygulamalara karşı daha da etkin mücadele verilmesi için Ortak Davranış ve Eylem Komiteleri son deneylerin ışığında yeniden örgütlendirilecektir.

– Türkiye'deki anti-demokratik uygulamalara ve baskılara ve bölgemizdeki savaş tehlikesine karşı, bu konuları kapsayan Akdeniz ve Ortadoğu düzeyinde uluslararası bir sendikal konferans yapılacaktır.

– Örgütlenme, toplu sözleşme, eğitim ve basın-yayın çalışmalarında DİSK düzeyinde merkezi bir yapı sağlanacak, geniş kitleleri kapsayan toplu sözleşme görüşmelerini sürdüren sendikalarımızın DİSK'in merkezi yönlendirmesi içinde ortak davranmasını, gerektiğinde ortak greve gidilmesini sağlayacak bir yol izlenecektir.

– DİSK Anatüzüğünde var olan **DAYANIŞMA FONU** daha da güçlendirilerek içinde bulunduğumuz koşullara uygun maddi dayanışma sağlanacaktır.

– 1 Mayıs Komiteleri vakit geçirmeden kurulacak, 1 Mayıs özüne uygun bir biçimde kitlesel olarak kutlanacaktır.

– Tüm yukarıdaki eylemlerde DİSK'in merkezi devrimci disiplinine kesinlikle uyulacak, sendikalarımızın tüm maddi olanaklarını, güçlerini ve kadrolarını hızlı, etkin ve merkezi biçimde mücadele sürecine sokacak işleyiş sağlanacaktır.

– Bu görevleri merkezi olarak yönlendirecek eylem kararlarının ülke çapında en alt örgüt birimlerine, işyerlerine yaygınlaştırılmasını; eylemin sağlıklı, etkin, kararlı biçimde üye tabanının en geniş kitlesinin bilinçli katılımı ile gerçekleştirilmesini sağlamak için sürekli çalışan **DİSK EYLEM KOMİTESİ** kurulacaktır.

DİSK MİTİNGLERİ (1978–1980)

DİSK, 1978–1980 döneminde ikisi 1 Mayıs mitingi olmak üzere toplam 7 kitlesel miting düzenlemiştir. Bu mitingler şunlardır:

- 1 Mayıs 1978 tarihinde İstanbul'da, 1 Mayıs İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü,

[160] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

- 31 Mart 1979 tarihinde, Mersin'de Soda işçileriyle dayanışma mitingi,
- 26 Ocak 1980 tarihinde İzmir'de Demokrasi Mitingi,
- 9 Şubat 1980 tarihinde Antalya'da Demokrasi Mitingi,
- 23 Şubat 1980 tarihinde Ordu'da Demokrasi Mitingi,
- 22 Mart 1980 tarihinde İzmit'te Demokrasi Mitingi,
- 1 Mayıs 1980'de Mersin'de (İçel) 1 Mayıs'ın kutlanmasını önlemeye yönelik baskı ve saldırıları protesto mitingi.

15-16 ve 22-23 Aralık tarihlerinde tüm DİSK Bölge Temsilciliklerinde işyeri temsilcilerinin katıldığı Bölge Temsilciler Meclisleri toplanmıştır. Bölge Temsilciler Meclislerinde sorunlar tartışılmış ve alınan kararlar, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün 11-14 Ocak 1980 tarihli Genel Yönetim Kurulu, Başkanlar Konseyi ve DİSK Bölge Temsilcilerinin katıldığı ortak toplantıda ele alınmıştır. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda ülke çapında kitlesel eylemlerin örgütlenerek demokrasi güçlerinin ortak hedeflerini öne çıkaran ilkeli birliğin sağlanması yolunda çabalara girişilmesi, DİSK'in gelecek günlere karşı duyarlı hale getirilmesi ve örgütsel birliğinin eylem içinde pekiştirilmesi kararları alınmıştır.[161] Bu değerlendirmeler ve kararlar ışığında İzmir, Antalya, Ordu ve İzmit'te *"İşçi Kıyımına, Zamlara, Pahalılığa, Sürgünlere, Anti-Demokratik Baskı ve Uygulamalara, Faşist Saldırılara Karşı Demokrasi, Mitingi"* yapılmıştır.

1 Mayıs 1978 tarihinde, 1 Mayıs alanında yapılan 1 Mayıs mitingi o güne kadar ülkemizde yapılan en kalabalık miting olurken, İzmir, Antalya, Ordu ve İzmit illerinde yapılan demokrasi mitingleri ve 1 Mayıs 1980'de Mersin ilinde yapılan kutlama, bölgelerinin o tarihe kadarki en kitlesel katılımının sağlandığı miting olmuştur (1 Mayıs mitingleri daha önce ayrıca ele alınmıştı).

[161] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK İzmir mitingi, 26 Ocak 1980, DİSK Arşivi.

Merkez Demokratik Eylem Komitesi ve Demokrasi Mitingleri

DİSK Yürütme Kurulu, 12 Mart 1980 tarihli toplantısında *"faşist saldırıların yoğunlaştığı günümüz ortamında egemen sömürücü sınıfsal siyasal iktidar aracılığı ile içine düştükleri ekonomik, politik çıkmazdan kurtulmak için işçilere ve emekçilere karşı durmak, bu saldırıları geriletmek, temel hak ve özgürlükleri kısıtlama girişimlerine karşı çıkmak, emekçi kitlelerin demokratik örgütlenmelerini dağıtmayı ve işçi kıyımı ile sürgünleri durdurma amacı ile daha örgütlü bir mücadelenin verilmesi için"* DİSK Merkez Demokratik Eylem Komitesinin oluşturulmasına karar verdi. Komite, Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın başkanlığında İsmail Hakkı Önal (Genel-İş), Mehmet Karaca (Maden-İş), Mehmet Bulut, Mehmet Mıhlacı (Gıda-İş), Çetin Uygur (Yeraltı Maden-İş), Enver Türkoğlu (Bank-Sen), Kenan Budak (Deri-İş) ve Kemal Akar'dan (OLEYİS) oluşturuldu. Yürütme Kurulu aynı toplantıda şu kararları aldı:[162]

> a- Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde miting ve yürüyüşler düzenlenmesi,
>
> b- İşçi kıyımlarına ve Anti-demokratik uygulamalara karşı daha da etkin mücadele verilmesi için ortak davranış komitelerinin son deneyleri ışığında yeniden örgütlendirilmesi,
>
> c- Türkiye'deki Anti-demokratik uygulamaları ve baskıları ve bölgemizdeki savaş tehlikesine karşı, bu konuları kapsayan Akdeniz ve Ortadoğu düzeyinde uluslararası bir sendikal konferansın yapılması,
>
> d- Örgütlenme, Toplu Sözleşme, Eğitim ve Basın Yayın çalışmalarında DİSK düzeyinde merkezi bir yapı sağlanmasına çalışarak geniş kitleleri kapsayan Toplu sözleşme görüşmeleri sürdüren sendikalarımızın DİSK'in merkezi yönlendirmesi içinde ortak davranması gerektiğinde ortak greve gidilmesini sağlayacak bir yol izlenmesi,
>
> e- DİSK Anatüzüğünde var olan dayanışma fonu daha da güçlendirilerek içinde bulunulan koşullara uygun maddi dayanışma sağlanması,
>
> f- 1 Mayısın özüne uygun bir biçimde kitlesel olarak kutlanması amacıyla 1 Mayıs Merkez Komitesi ile ortak çalışma içine girilmesi bölge, il ve işyeri düzeyinde örgütlenecek 1 Mayıs Komitelerinin günümüz koşullarında demokratik mücadelenin birimleri olarak sürekli değerlendirilmesi,
>
> g- İşyerlerinde, işkollarında, bölgelerde ve tüm ülke çapında ekonomik ve demokratik mücadelenin en üst noktaya ulaştırılması,
>
> h- Yukarıdaki tüm eylemlerde DİSK'in merkezi devrimci disiplinine kesinlikle uyulması, Sendikalarımızın tüm maddi olanaklarını, güçlerini ve kadrolarını hızlı, etkin ve Merkezi biçimde mücadele sürecine sokarak işleyişin sağlanması,

DİSK Yürütme Kurulu, bu görevlerin ve merkezî olarak yürütülecek eylem kararlarının, ülke çapında en alt örgüt birimlerine, işyerlerine yaygınlaştırılmasını, eylemin sağlıklı, etkin ve kararlı bir biçimde üye tabanın en geniş kitlesinin bilinçli katılımı ile gerçekleştirilmesini sağlamak ve DİSK 6. Genel Kurulun 1 no.lu *"cephe"* kararı ışığında tüm anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-şovenist güçlerin güç ve eylem birliği içinde olmalarını gerçekleştirmek amacı ile sürekli çalışacak olan DİSK Merkez Demokratik Eylem Komitesinin tam yetkili kılınmasına ve komitenin karşılaştığı güçlükleri aşmak için Yürütme Kurulunun yardımcı olmasına karar verdi.

[162] 12 Mart 1980 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

İZMİR MİTİNGİ (1980)

İzmir'deki Demokrasi Mitingi 26 Ocak 1980 tarihinde yapıldı. Miting TARİŞ işçilerinin, siyasal iktidarın TARİŞ işyerlerinde oynamak istediği oyunlara karşı üretimden gelen gücünü sergilediği İzmir bölgesinde tüm işçilerin, demokratların, ilericilerin TARİŞ işçileriyle dayanışmalarını her fırsatta gösterdiği koşullarda yapılmıştır.

TARİŞ işçilerinin işyerlerini faşist saldırılara karşı koruduğu, günlerce aç ve uykusuz nöbet tuttuğu İzmir'de, üye sendikaların ortak toplantısında kararlaştırılan miting komiteleri, görev dağılımı yaparak çalışmalara başlamışlardır. İzmir Mitingi'nde 25 bin afiş ve 100 bin çağrı bildirisi dağıtılmış, 600 DİSK üyesi miting güvenliğinde görev almıştır.

26 Ocak Cumartesi günü İzmir'in İzmir olalı görmediği bir coşku ve kararlılıkla on binlerce işçi, emekçi, bulundukları mahallerden, işyerlerinden düzenli ama kararlı sıralar halinde çıkarak toplanma alanına doğru harekete geçmişlerdir.

Yürüyüşte *"Fabrikalar Kalemiz Yaşasın DİSK"*, *"Yaşasın Sosyalizm"*, *"Faşizme Karşı Görev Başına"*, *"Faşizme Karşı Omuz Omuza"*, *"Çocuklar Canımız, Faşistler Can Düşmanımız"* ve *"TARİŞ'te Faşistlere Yer Yok"* sloganları sık sık tekrarlandı.

Bir gün önceden *"Yaşasın Faşizme, Emperyalizme Karşı Savaşan Güçlerin Birliği"* ve *"Topraklarımız ABD'ye Üs Olarak Değil, Yoksul Köylüye Verilsin"* dev pankartları ve DİSK çarkıyla süslenen giriş, 4 saat 15 dakika sürmüştür. Son yılların mitinglerinden en fazla işçinin katıldığı 50 bin kişilik mitingde, Genel Başkan Abdullah Baştürk yaptığı konuşmada özetle şunları söylemiştir:

> DİSK 1975 Eylül'ünde İzmir'de Demokratik Hak ve Özgürlükler Mitingi yapmıştı. Aradan 5 yıl bile geçmedi. Yine

DİSK İzmir mitingi, 26 Ocak 1980, DİSK Arşivi.

İzmir'deyiz. Temel hak ve özgürlüklerimiz için yine alanları doldurduk...

Tekel'de, Fiskobirlik'te, Çukobirlik'te, Antbirlik'te ve Tariş'te her türlü kışkırtmaya girişerek planladıkları büyük işçi kıyımını gerçekleştirmek istiyorlar. Salı günü Tariş'e bağlı işyerleri savaş yöntemleriyle basılmıştır. İşçiler süngü ve coplarla dağıtılmak istenmiş, işyerleri işgal edilmeye çalışılmıştır.

Nerede?

1922'de emperyalistlerin saldırısının püskürtüldüğü, denize döküldüğü ama bugün NATO Güney Kanadının merkezinin bulunduğu İzmir'de.

'Anarşi ve teröre karşı' mücadele bahanesiyle Demirel iktidarı işyerlerinde anarşi ve terör yaratmıştır.

Amaçları bellidir. Bu işyerlerine yine faşist militanları dolduracaklardır. İşçiler bu faşist militanların baskısıyla yılgınlığa ve sömürüye boyun eğmeye itilmek istenecektir.

Ama yağma yok. Köprülerin altından çok sular akmıştır. İşçileri direnecektir, direneceğiz. Faşizme karşı omuz omuza kavga vereceğiz...

Bugünkü siyasi iktidar her şeye çare olarak 'anarşi ve terörü' göstermektedir. Ceza yasaları ağırlaştırılırsa, yani temel hak ve özgürlüklerimiz askıya alınırsa, 'anarşi ve terörün' yok olacağını söylemektedirler. Oysa bugün burjuvazinin istediği devrimci mücadelemizin yok edilmesidir. Halkımızın susturulmasıdır.

Ama bizi asla yenemeyecekler. Bu kavgayı biz kazanacağız...

Bugün onbinlerce öğretmen, teknik eleman, memur kıyım makinasının altına sokulmak isteniyor. Öğretmen, memur aileleri parçalanıyor. Analar, babalar birbirini göremez hale sokulmak isteniyor.

Önümüzde iki yol var:

Birincisi bir avuç zorba asalağın bizi daha fazla sömürmesine boyun eğmek.

Diğeri ise mücadele etmek.

Yani fabrika fabrika, işyeri işyeri haksızlıklara karşı, kıyımlara karşı,

Anayasaya dayanarak direnme hakkını kullanmak.

Ekmeğimiz, aşımız, geleceğimiz için direnmek, mücadele etmek.

Burjuvazi kavgaya davet etti bizi. Davetleri kabulümüzdür.

Onlara 15-16 Haziranları, 1 Mayısları, DGM direnişlerini, 20 Martları bir kez daha buradan hatırlatmak isterim.

Meydanı egemen sınıflara bırakmayacağız.

Onlar bir avuç biz ise milyonlarız.

Tarihin akışını bugüne kadar durduramadılar. Bundan sonra da durduramayacaklardır.

Gelecek bizimdir. Sizleri önümüzdeki mücadele günlerine hazır olmaya çağırıyorum.

Antalya Mitingi (1980)

Antalya'da Demokrasi Mitingi 9 Şubat 1980 tarihinde yapılmıştır. Ören'de Genel Yönetim, Yürütme, Onur ve Denetim Kurulları ve DİSK Bölge Temsilcileriyle tüm üye sendikaların yürütme kurullarının toplantısında gelişmeler değerlendirilirken, siyasi iktidarın Tarım Satış Kooperatif Birliklerinde sürdürmek isteği saldırı politikasını Antbirlik işyerlerine kaydırmak istediği belirtilmiştir.

Durum bu işyerlerinde örgütlü üye sendikaların yetkililerince değerlendirilmiş ve DİSK'in bölgede miting yapılması kararlaştırılmıştır. Antalya mitinginde, 15 bin afiş ve 30 bin çağrı bildirisi dağıtılmış, 350 DİSK üyesi miting güvenliğinde görev almıştır.

Miting öncesi bölgedeki tüm işçiler teknik elemanlar, memurlar ve öğretmenler, Antbirlik işçileriyle dayanışma içinde

DİSK Antalya mitingi, 9 Şubat 1980, DİSK Arşivi.

olduklarını göstermek için 2 saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirmişlerdir.

Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün ve üye sendikaların yürütme kurulu üyelerinin yürüyüşün en önünde katıldıkları mitinge Adana'dan, Mersin'den, Burdur ve Isparta'dan binlerce DİSK üyesi işçi ve demokratik kitle örgütlerinin üyeleri katılmıştır.

"TARİŞ Başlattı Antbirlik Sürdürüyor", *"Faşizme Karşı Omuz Omuza"*, *"Fabrikalar Kalemiz Yaşasın DİSK"* ve *"İşçiler El Ele Genel Greve"* sloganları tüm Antalya'yı kaplamıştır. Antalya'da o güne kadar yapılan en kalabalık miting olan Demokrasi Mitingi'nde Genel Başkan Abdullah Baştürk bir konuşma yapmıştır.

ORDU MİTİNGİ (1980)

Ordu'da Demokrasi Mitingi 23 Şubat 1980'de gerçekleştirilmiştir. Karadeniz Bölgesi'nde o güne kadar DİSK'in düzenlediği ilk miting olması dolayısıyla miting çalışmaları yalnızca Ordu ili ile sınırlanmamış, tüm Karadeniz Bölgesi'nde çalışmalar sürdürülmüştür. Ordu ilinde yapılacak miting için Samsun, Trabzon, Giresun ve Ordu olmak üzere dört ana merkez saptanmıştır.

Ordu mitinginde 20 bin afiş ve 50 bin çağrı bildirisi dağıtılmış, 400 DİSK üyesi miting güvenliğinde görev almıştır. Güvenlik kuvvetleri özellikle bu mitingde afişleme yasaklamalarından miting güzergahına kadar birçok pürüz çıkarmıştır. Mitinge katılımın engellenmesi için ellerinden gelenleri yapmışlardır. Özellikle Samsun'a yeni atanan Vali ve Emniyet Müdürü, bölgede miting hazırlıklarını sürdüren üye sendikaların yetkililerini gözaltına almışlar, pankartlara el koymuşlar; Samsun'dan katılımın düşmesi için her yolu denemişlerdir. Ordu Valisi Reşat Akkaya da DİSK'in mitingini engellemeye çalışmıştır.

Öte yandan Fiskobirlik işyerlerinde işçilerin mitinge katılmalarının engellenmesi için işçiler fazla mesaiye bırakılmak istenmiş ve DİSK üyesi işçilerinin yanında Türk-İş'e bağlı işyerlerinde de üretim sürdürülerek işçilerin katılımının önüne geçilmek istenmiştir.

Tüm Karadeniz Bölgesi'nden kitleler, arabalarla Ordu'ya akmıştır. Emniyet görevlilerinin korteji deniz kenarından yürütmek istemesi üzerine Genel Başkan Abdullah Baştürk normal güzergahtan yürüyüşü başlatmış ve on binlerce emekçi onun peşinden yürüyüşe geçmiştir.

Siyasal iktidarın oyunlarını bozmak için hayat pahalılığını, zamları, sürgünleri işçi kıyımlarını, anti-demokratik baskı ve uygulamaları, faşist saldırıları protesto etmek için kitleler *"Faşizmi Ezeceğiz"*, *"Faşizme Karşı Görev Başına"* ve *"İşçiler El Ele Genel Greve"* diyerek yürümüşlerdir.

Ordu mitinginin en büyük özelliği, şimdiye kadar hiçbir mitingde görülmedik düzeyde, çok sayıda kadın emekçinin mitinge

katılması olmuştur. Tüm yıldırma çabalarına rağmen Ordulların katıldığı, balkonlardan el salladığı miting tam bir disiplin içinde sona ermiştir.

Genel Başkan Abdullah Baştürk konuşmasında özellikle Demirel iktidarının 100 gününün değerlendirmesini yapmış ve şöyle seslenmiştir:[163]

> Demirel başa gelir gelmez 'anarşi ve terörü', enflasyonu önleyeceği sözü vermiş, 100 gün içinde Türkiye'yi düzelteceğini iddia etmiştir.
>
> Demirel'in 100 günü dolmuştur.
>
> 100 gün içinde Demirel iktidarı ne yapmıştır?...
>
> Kısacası daha fazla sömürü daha fazla baskı getirmiştir.
>
> Demirel iktidarı bundan sonra ne yapmak isteyecektir?
>
> Anayasayı bir kez daha geriye doğru değiştirmek.
>
> Kendi ifadeleriyle parlamenter düzeni askıya almak.
>
> Ülkemizi Güney Amerika'daki askeri diktatörlüklere benzetmek.
>
> Görülüyor ki, Demirel çözüm değildir. Burjuvazinin çözümsüzlüğüdür.
>
> Siyasal iktidara ve onun başına buradan sesleniyorum:
>
> Ülkeyi hapishane haline getirerek yönetemezsiniz.
>
> Emperyalistlerin faşistlerin yönlendirmeleriyle devleti yönetemezsiniz.
>
> Ülkeyi Şili'ye, Arjantin'e benzetmek isteyenlerin sonu hüsrandır.
>
> Anayasal düzen içinde yasallığını yitiren AP azınlık iktidarının önünde tek yol vardır, o da istifa etmektir. Hükümeti buradan ve yeniden istifaya davet ediyorum...
>
> İşte işçiler ve emekçiler olarak alanlardayız ve buradan sesleniyoruz. Elbette Türkiye'de namertlerin burnu sürtülecektir...
>
> Türkiye işçi sınıfı ve emekçiler Ülkeyi hapishane haline getirerek yönetmek

[163] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK Ordu mitingi, 23 Şubat 1980, DİSK Arşivi.

Abdullah Baştürk, DİSK İzmit mitinginde, 22 Mart 1980, DİSK Arşivi.

isteyenlere karşı mücadelede yeterli tarihsel deneye sahiptir.

Bir avuç emek düşmanının sömürü düzenini mutlaka tarihin çöplüğüne atacağız. Sömürünün ve baskının olmadığı, işçilerin emekçilerin iktidarını kuracağız. Sosyalizmi kuracağız.

İZMİT MİTİNGİ (1980)

Demokrasi mitinglerinin dördüncüsü 22 Mart 1980 Cumartesi günü İzmit'te yapılmıştır. İzmit'te yapılan mitinge DİSK'e bağlı sendikalara üye işçiler, Türk-İş'e bağlı sendikaların Kocaeli yöresindeki şubelerine üye işçiler ile bağımsız sendikaların üyeleri katılmışlardır. İzmit mitingiyle ilgili çalışmalar, İstanbul, Ankara ve Bursa DİSK Bölge Temsilciliklerini de kapsayacak bir biçimde yürütülmüştür.

İzmit mitinginde 25 bin afiş basılmış ve afişler İstanbul bölgesindeki işyerlerine dağıtılmış, Bursa ve Kocaeli bölgelerinde yapıştırılmış ve 50 bin çağrı bildirisi dağıtılmıştır. Yaklaşık 650 DİSK üyesi, güvenlik ile ilgili görev almıştır. Güvenlik ekiplerinin çok az sayısı İzmit bölgesinden sağlanmış, gerisi Ankara ve İstanbul bölgelerinden oluşmuştur. Kocaeli Valiliğinin mitingin yapılması için gerekli müracaatı, uzun zaman bekletmesine ve afişleme konusunda engeller çıkarılmasına karşın, miting hazırlıkları başarıyla tamamlanmıştır.

İzmit yöresinde yapılan en yığınsal gösteriyi oluşturan Demokrasi Mitingi'ne katılanlar *"DİSK'e Uzanan Faşist Eller Kırılır"* ve *"Faşizmi Ezeceğiz"* diye haykırarak disiplin içinde miting alanında toplanmışlardır. 30 binin üzerinde emekçinin katıldığı mitingde Genel Başkan Abdullah Baştürk bir konuşma yapmıştır.

1978–1980 DÖNEMİNDE DİSK VE SİYASET

AZİZ ÇELİK

CHP HÜKÜMETİ İLE İLİŞKİLER

6. Genel Kurulun sona erdiği günlerde işçi sınıfına ve emekçi halka daha geniş ekonomik ve demokratik haklar getirme sözü ile seçime giren ve muhalefette iken sürekli olarak bunu tekrarlayan CHP'nin ağırlıkta olduğu bir Hükümet kuruldu. Ecevit'in Başbakanlığındaki Hükümet (42. Hükümet) 5 Ocak 1978'de göreve başladı. Ecevit Hükümeti 11 AP milletvekilin partilerinden istifa ederek Demirel Hükümeti'ne karşı verilen gensoruyu desteklemesi sonucu kurulmuş ve bu 11 milletvekilinin 10'una kurulan hükümette bakanlık görevi verilmişti. Ecevit Hükümeti bu nedenle kırılgan bir yapıya sahipti.

DİSK karar organları daha ilk günlerden itibaren MC'nin yerini alan CHP ağırlıklı Hükümet'in seçim meydanlarındaki sözlerini yerine getirmesi için açık destek verdi. 6. Genel Kurulda oluşan DİSK Yürütme Kurulu 23 Ocak 1978'de Başbakan ve CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile Başbakan'ın TBMM'deki çalışma odasında bir görüşme yaptı. Başbakanla yapılan görüşmeden sonra DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk basına şu açıklamayı yaptı:[164]

> Sayın Başbakanımızla ekonomik ve sosyal konular hakkında çok yararlı bir konuşma yaptık. Bilindiği gibi, Hükümeti, Anayasal ve yasal müesseseleriyle tahrip olmuş bir ülke teslim almış ve çok sorumluluk gerektiren bir noktada iktidara gelmiş bulunuyor.

Ecevit'in DİSK'i ziyareti, 9 Haziran 1978.

BAŞBAKAN ECEVİT DİSK'İ ZİYARET ETTİ

Başbakan Bülent Ecevit, DİSK Genel Merkezini ziyaret ederek DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile bir görüşme yapmıştır. Görüşmeye, Başbakan Yardımcısı Orhan Eyüboğlu, Devlet Bakanı Hikmet Çetin, Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu ile DİSK Yürütme Kurulu üyeleri de katılmıştır. Başbakan Bülent Ecevit görüşme öncesinde yaptığı konuşmada, DİSK yöneticilerini bir süredir ziyaret etmek istediğini ifade etmiş, DİSK Genel Başkanı ve çalışma arkadaşlarını ziyaret etmekten mutluluk duyduklarını belirtmiştir. Ülkenin darboğazdan kurtulması için işçilerden tek taraflı fedakârlık beklenemeyeceğini de kaydeden Ecevit özetle şöyle konuşmuştur :

"Bu ziyaret vesilesi ile aynı zamanda hükümetle, demokratik işçi hareketi arasında kamuyönetiminde ülkemizin bugünkü ekonomik ve toplumsal bunalımdan çıkış yönünde nasıl işbirliği yapacağımızı, eğer mümkün ise bu işbirliğinin kurallarını nasıl saptayabileceğimizi görüşme olanağını da bulacağımızı umuyorum.

Hükümetimiz her alanda yeni bir tu

●Baştürk: "Hükümet - DİSK ilişkilerinin çok verimli bir şekilde gelişebilmesi her şeyden evvel karşılıklı anlayış ve işbirliğine bağlıdır."

[164] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

> Kendilerine bu konuda DİSK'in öteden beri koyduğu desteğin devam etmekte olduğunu bildirdim. Sayın Başbakanımızın Hükümetiyle birlikte başarılı olması için DİSK olarak elimizden gelen desteği devam ettirme konusunda kararlı olduğumuzu belirtiyoruz.
>
> Bu arada emekçi halkımızın işçi sınıfının ekonomik sorunlarının çözümü için meclislerde bulunan konuların öncelikle müzakere edilmesini ve sosyal içerikli yasalara öncelik tanınması konusunda Başbakanın girişimlerde bulunmasını istedik.

DİSK'in CHP'nin iktidar olmasından önce sağladığı destek, CHP'nin hükümet kurmasından sonra da sürdü ve iyi ilişkilerin sürdürülmesine özel bir çaba harcandı. Ecevit ile yapılan görüşmeden sonra bakanlar ziyaret edildi, ardından da CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ DİSK'in İstanbul'daki genel merkezini ziyaret etti. Bu ziyarette Üstündağ ile görüşen DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, *"demokratik hak ve özgürlükler konusunda hükümetin atacağı her adımın DİSK tarafından destekleneceğini"* söyledi.[165]

[165] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

ECEVİT–BAŞTÜRK GÖRÜŞMESİ

9 Haziran 1978 tarihinde de Başbakan Bülent Ecevit ve bakanlar DİSK genel merkezini ziyaret ederek Genel Başkan Abdullah Baştürk ve DİSK yöneticileri ile bir görüşme yaptı. Genel olarak çalışma hayatına ilişkin sorunların ele alındığı görüşmede Baştürk, DİSK'in çalışma hayatının demokratikleştirilmesi, sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, tüm çalışanlara toplu sözleşmeli ve grevli sendikalaşma hakkının tanınması, SSK ve benzeri kuruluşlarda işçilerin söz ve karar sahibi olması ve asgari ücretin vergi dışı tutulması konularında ısrarlı bir mücadele içinde olduğunu Ecevit'e bildirdi.[166]

Türkiye'nin ekonomik alanda çok zor bir durumda olduğunu, bugünkü koşullara göre dış borçlar ile faizlerin ödenmesinin 2022 yılına kadar uzayacağını, 3 milyon işsizin bulunduğunu, fiyatların hızla artmakta olduğunu belirten Baştürk, bu

[166] DİSK, 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Cumhuriyet, 11 Haziran 1978.

Ecevit işadamları ve DİSK yönetimi ile görüştü

Yabancı bankaların temsilcilerinden oluşan bir heyet Ankara'ya geliyor

Libya'dan 100 milyon dolarlık "taze para,, niteliğindeki kredi bir ay içinde alınıyor

Bankaların Merkez Bankası'ndan borçlanmaları 5 haziran sınırında dondurulduğu

HABERLER 5. SAYFADA

"Türkiye'yi 70 sente muhtaç eden anlayışa dönülemez,,

Başbakan Bülent Ecevit, sanayici ve iş adamları ile yaptığı toplantıda, «Şunu, demokratik rejim içinde ekonomiyi kurtarmak için son sansürü demiştir. Türkiye'yi 70 sente muhtaç bırakan anlayışa geri dönmenin mümkün olmayacağını belirten Ecevit konuşmasında, «Gitsem ne gelecek? Gelen Türkiye'yi 70 sente muhtaç bırakan anlayışa dönecektir. Kurtuluş geriye dönüşte değil, yeni çözümlerde aranmalı» demiştir. Başbakan ayrıca, «İş adamlarının bizden çekinmelerine neden yoktur» demiş ve «Hükümetin hangi bir devletleştirme programı olmadığını» sözlerine eklemiştir.

Sanayi ve işadamlarıyla Başbakan Ecevit'in yaptığı toplantıya, Başbakan Yardımcıları Feyzioğlu ve Eyüboğlu, Maliye Bakanı Müezzinoğlu, Ticaret Bakanı Tezman, Köprülüler, Devlet Bakanları Hikmet Çetin ile Faruk Sükan katılmışlardır.

Toplantıda bir konuşma yapan işveren Konfederasyonu Başkanı Halit Narin, dış kaynak bulma konusunda hükümet çalışmalarının «olumlu» olduğunu söylemiştir. TÜSİAD Başkanı Feyyaz Berker, hükümetle kurulan diyalogun devamından yana olduklarını belirterken, İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkanı İbrahim Bodur, Başbakanın dış gezilerini «Türkiye'nin saygınlığını artırıcı» olarak nitelemiştir.

Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu da yaptığı konuşmada, bu yıl içinde hisse ortaklarının yüzde 20'de tutulması gerektiğini söylemiş, özel kesimin vergi ve sorunlarını yaptığı belirli eleştirilere katıldığını kaydetmiştir.

Haberi 5. sayfada

BAŞTÜRK:
«DİSK olarak isteklerimiz doğrultusunda hükümete yardım etmeye hazırız»

HALİT NARIN:
«Dış kaynak bulma konusunda hükümet olumlu bir çalışma içinde»

FEYYAZ BERKER:
«Hükümetle diyalogun devamını diliyoruz»

IBRAHİM BODUR:
«Ecevit'in dış gezisi Türkiye'nin saygınlığını artırdı»

SAKIP SABANCI:
«Vergiler reformcu bir görüşle yeniden ele alınmalı»

durumun sorumluluğunun işçilere, emekçilere yüklenemeyeceğini ve kapitalizmin bunalımdan çıkması için başta işçi sınıfı olmak üzere memurlardan, topraksız köylülerden, küçük esnaflardan, küçük üreticilerden fedakârlık beklenemeyeceğini söyledi.[167]

Ücretlerin maliyet fiyatları içinde ancak yüzde 10-11 dolayında bir yer tuttuğunu ve işçilerin ücretlerinin satın alma gücünün geçen yıl içinde düştüğünü belirten Baştürk, DİSK'in ücretlerin sınırlandırılması, denetlenmesi ya da dondurulmasına yönelik her türlü önleme girişimlerini sonuna kadar karşı koyacağını belirtti.

Görüşmede Baştürk, DİSK'in kapitalist düzende genel olarak işçilerin ve tüm çalışanların kendi sorunlarına ilişkin konuların karara bağlandığı organlarda söz ve karar sahibi olmalarını savunduğunu, ancak sömürülmenin sorumluluğuna katılma anlamındaki ya da kapitalizmin ömrünü uzatmaya yönelik işletmelerin yönetimine katılma formüllerine her zaman karşı duracağını belirtti. Tüm çalışanların sendikalaşma hakkı olmadığı, İş Yasası'nın 13. ve 17. maddelerinin Demokles'in kılıcı gibi işçilerin başları üzerinde asıldığı bir ülkede, kendi sendikasını seçemeyen, kendilerine ait Sosyal Sigortalar Kurumu'nda bile söz ve karar sahibi olamayan işçilerin "işletmelerin yönetime katılması" önerilerinin gerçekçi olmadığını ve demokratikleşmenin asgari koşulları sağlanmadığı sürece gündeme gelmesinin anlam taşımayacağını belirten Baştürk, bu anlamda aşağıdaki maddelerin acilen hayata geçirilmesini istedi:[168]

- Çalışanlar arasında işçi-memur gibi yapay ayrımlar kaldırılmalı, tüm çalışanlara grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı verilmelidir.
- Lokavt kaldırılmalı, sınırsız grev hakkı tanınmalıdır.
- İşçilerin istedikleri sendikayı seçme hakkı olan ve gizli oy, açık sayım ilkesine dayalı REFERANDUM yasallaştırılmalıdır.
- Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası, İş Yasası başta olmak üzere çalışma hayatını ve sendikal çalışmaları ilgilendiren tüm yasa ve yönetmeliklerde yer alan tüm anti-demokratik maddeler kaldırılmalıdır.
- İş Yasası kapsamı dışında bırakılan tüm çalışanlar İş Yasası kapsamına alınmalı ve İş Yasalarının birliği sağlanmalıdır.
- SSK demokratikleştirilmeli, işçiler yönetimde söz ve karar sahibi olmalı, giderek tüm sosyal güvenlik kuruluşları birleştirilmelidir.

Baştürk, işçilerin yönetime katılmaları önerilerinin yapıldığı bir sırada SSK, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve işçilerle ilgili kurullarda hala Türk-İş'in tek başına işçileri temsil etmesinin anti-demokratik bir uygulama olduğunu ve bu uygulamanın işçi sınıfına bir yarar sağlamadığını söyledi.

DİSK'in seçim sırasında halktan yana önlemler alacağını, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletileceğini belirten CHP'yi, bazı kuruluşlar gibi hükümet olmasından sonra değil, seçim döneminde desteklediğini söyleyen Baştürk, DİSK'in Hükümet'in emekçi halktan yana olacak girişimlerini destekleyeceğini ancak işçilerin aleyhine sonuç verebilecek kararlarını eleştirmeye, bu kararlara göre girişeceği uygulamalara karşı çıkmaya devam edeceğini ve bunun DİSK'in en doğal hakkı olduğunu dile getirdi.

[167] DİSK, 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[168] DİSK, 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Cumhuriyet, 11 Haziran 1978.

DİSK'i ziyaret eden Başbakan, "Demokratik işçi hareketi ile birlik içinde olmalıyız,, dedi

● BAŞBAKAN VE BAKANLARIN DİSK YÖNETİCİLERİ İLE YAPTIĞI GÖRÜŞMEDEN SONRA YAYINLANAN BİLDİRİDE «HÜKÜMET VE DİSK İŞBİRLİĞİ İÇİN AYRINTILI GÖRÜŞLERİNİ SAPTAYINCA YENİDEN BİRARAYA GELECEKLERDİR» DENDİ

Başbakan Bülent Ecevit ile bazı Bakanlar Kurulu üyelerinin DİSK Genel Merkezine yaptıkları ziyaret sonucu yayınlanan ortak açıklamada, «Hükümet ile demokratik işçi hareketinin işbirliği ve dayanışma içinde hareket etmesi gerektiğinde birleşildiği» bildirilmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit, Devlet Bakanı Orhan Eyüpoğlu, Hikmet Çetin, Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu ile DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyelerinin katıldıkları toplantı sonunda yapılan yazılı ortak açıklama şöyledir:

«Ülkemizin ekonomik ve sosyal bunalımdan bir an önce kurtulması ve Türkiye'nin sosyal adalet içinde, demokrasi kurallarına uygun biçimde sağlıklı olarak gelişmesini, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilip etkinleştirilmesini güvence altına almak üzere hükümet ile demokratik işçi hareketinin işbirliği ve dayanışma içinde hareket etmesi gereğinde birleşmişlerdir. Böyle bir işbirliğini ve dayanışmayı demokratik bir biçimde gerçekleştirme yollarını araştırmaya karar vermişlerdir. Hükümetle DİSK bu konudaki ayrıntılı görüşlerini hazırlayınca tekrar biraraya gelinecektir.»

ECEVİT'İN AÇIKLAMASI

Saat 15 sıralarında DİSK Genel Merkezi'ne gelen Başbakan Bülent Ecevit, kısa bir ön görüşmeden sonra basın mensuplarına yaptığı açıklamada, DİSK yöneticilerini uzun bir zamandan beri ziyaret etmek istediğini, buna şimdi olanak bulduğunu belirterek, özetle şöyle konuştu:

«Hükümetle demokratik işçi hareketi arasında ekonomik, toplumsal konular için nasıl bir işbirliği yapabileceğini görüşme olanağı bulduk. Demokratik işçi hareketi ile birlik içinde olmalıyız. Elbette tek taraflı haklar kısıtlaması istenemez. Sorumlulukları ve dayanışmayı yaygınlaştırmakla bir işbirliği sağlanabilir. İşçilerle yapılacak bir işbirliği sağlıklı gelişmenin adımı olabilir. Sosyal adalet deyince toplumun tümünü düşünmek zorundayız. Özellikle köylüyü, işsizleri de düşünmek gerekiyor. Sosyal adaletin sağlanmasında, bunalımdan çıkmada demokratik işçi hareketinin katkısına, işbirliğine güveniyorum. Demokrasiyi yaşatmak için de işbirliğinin gereğine inanıyorum. Bu diyalogu kurabilmiş ülkeler başarıyorlar. Böyle bir dayanışma ve işbirliği içinde Türkiye de her türlü zorluğu yener.»

BAŞTÜRK'ÜN AÇIKLAMASI

Daha sonra söz alan DİSK Genel Başkanı Baştürk, Bülent Ecevit'in başarılı bir dış geziden sonra DİSK'i ziyaretinden memnunluk duyduklarını söylemiş, şöyle demiştir:

«DİSK'in uzun vadeli ve kısa vadeli istemleri doğrultusunda görüşme yapacağız. Bu görüşmelerin teknik adamlar düzeyinde sürdürülmesinde sayısız yararlar görüyoruz. DİSK olarak halkımızdan yana olan ekonomik ve sosyal önlemlerle ilgili, DİSK'in istekleri doğrultusunda, hükümete yardımcı olmaya hazırız. Bu ciddi ve yoğun bir işbirliğine bağlıdır. Sayın Başbakanın ortaya koyduğu ölçüleri DİSK olarak olumlu ve tartışmaya değer görüyoruz. Görüşmelerin başlamasını olumlu bir adım sayıyoruz.»

Görüşme sırasında 141. ve 142. maddelerin kaldırılmasını ve faşist yuvaların dağıtılmasını talep eden DİSK'in "ihtisas mahkemeleri" konusunda da DGM yasa tasarısı gibi titizlikle davranacağını belirten Baştürk, asgari ücretin vergi dışı tutulmasını, yan ödemelerin vergilendirilmesinde sınırın asgari ücretin yıllık tutarının 2,5 katı olmasını ve yeni bir belediyeler gelirler sistemi getirilmesini istedi.

Ecevit görüşmeyle ilgili yaptığı açıklamada *"Hükümetle demokratik işçi hareketi arasında ekonomik, toplumsal konular için nasıl bir işbirliği yapabileceğini görüşme olanağı bulduk. Demokratik işçi hareketi ile birlik içinde olmalıyız"* dedi. Görüşmeden sonra yayımlanan ortak açıklamada *"Hükümet ve DİSK işbirliği için ayrıntılı görüşlerini saptayınca tekrar biraraya geleceklerdir"* dendi.[169]

EKONOMİK BUNALIM DERİNLEŞİYOR

Ekonomik bunalım, özellikle döviz darboğazı 1977'nin ortalarından itibaren ülkeyi iflasın eşiğine getirmişti. MC Hükümeti yurt dışındaki memurların maaşlarını bile ödemekte güçlük çeker olmuştu. Bu durum üzerine 2. MC Hükümeti 1977 Ağustos sonlarında yardım için IMF'ye başvurmuş ve Eylül 1977 başlarından itibaren IMF'nin önerdiği "istikrar programı" uygulanmaya başlanmıştı. Bu program gereğince yüzde 10 oranında bir devalüasyon yapılmış ve ayrıca tekel maddelerinin ve KİT ürünlerinin fiyatları önemli ölçülerde artırılmıştı. Fakat 2.MC Hükümeti'nce alınmış olan önlemler, beklenenin tam tersine enflasyonu daha da hızlandırmış, döviz darboğazına da hiçbir çözüm getirmemişti.

1978 başında 2. MC çöküp yerine CHP ağırlıklı Ecevit Hükümeti işbaşına geçtiği zaman ekonomik bunalım, yani enflasyon ve döviz kıtlığı daha da ağırlaşmış olarak devam etti. Türkiye 1978'de ekonomik

[169] *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1978.

bakımdan tarihin en bunalımlı yıllarından birini yaşadı. CHP ağırlıklı Ecevit Hükümeti de iktidara geldikten kısa bir süre sonra IMF'ye başvurmak ve ondan yardım istemek zorunda kaldı. IMF Türkiye'ye bağımlılığı daha da pekiştirici birtakım öneriler getirdi. Bu önerilerin yerine getirilmemesi halinde ekonominin içine düştüğü bunalımdan kısa dönemli çıkış için gerekli dövizi vermeyeceğini bu süre içinde uygulamalarında kararlılıkla gösterdi. DİSK IMF'nin talepleri şöyle yorumluyordu:[170]

- Devlet bütçesi açık vermemeli, özellikle emekçi halkın yararlandığı sağlık, eğitim, sosyal güvence gibi kamu harcamaları kısılmalıdır,
- Kamu İktisadi Kuruluşlarının ürünleri daha pahalı satılmalı, bu kuruluşlar daha fazla zarardan kurtulmalıdır,
- Köylünün ürünlerine verilen taban fiyatları düşük tutulmalı, köylü, sanayicilerin karşısında güçsüz kılınmalıdır,
- İşçi ücretlerinin toplu sözleşme masalarında artışı engellenmelidir,
- Memur maaşları için yapılan ödemeler en aza indirilmelidir,
- Türk parasının değeri sık sık düşürülmeli, böylece emperyalist sisteme olan bağımlılık giderek artırılmalıdır.
- Kıbrıs sorununun en kısa zamanda çözümlenmesi için emperyalist sistemin önerilerine uyulmalı; Kıbrıs, emperyalizmin bir üssü haline getirilmelidir,
- Ege sorunu, emperyalist sistemin yararına çözümlenmemeli, Türkiye bu sorunu çözümlerken dayatmacı olmamalıdır,
- İran'daki askeri üslerin Türkiye'ye nakledilmesi için itiraz edilmemelidir. Biçimindeki siyasal görünümlü önerileri her görüşmede dayatmıştır.

CHP ağırlıklı Hükümet'in de IMF'nin istemleri doğrultusunda bir politika uygulaması sonucu Kıbrıs sorunu nedeniyle konulmuş

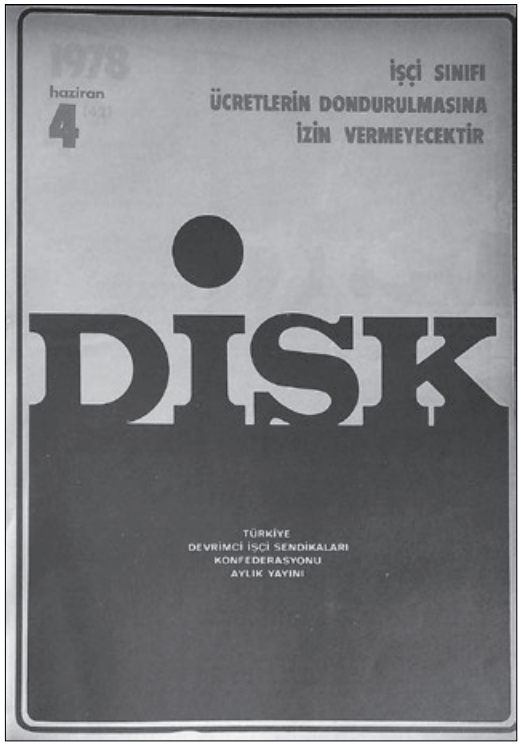

DİSK dergisi, Sayı 42, Haziran 1978.

bulunan ve giderek siyasal ve ekonomik ambargoya dönüşen "askeri abluka", Türkiye'deki üslerin açılması kararıyla kaldırıldı. Ancak CHP ağırlıklı iktidar daha ilk günlerinden itibaren seçim meydanlarında işçi ve emekçilere verdiği sözlere uygun davranmadı. Hükümet'in bu tutumu DİSK tarafından şöyle değerlendirdi:[171]

> CHP ağırlıklı iktidar, bunalımı aşmada işçi ve emekçilere dayanmak, onlara güvenmek yerine bunalımın tüm yükünü onların sırtına yüklemek biçiminde bir ekonomi politika izlerken, öte yandan faşist saldırı ve cinayetler karşısında tutarlı, kesin bir tavır izlememiştir.
>
> DİSK Karar organları ilk günlerden itibaren MC iktidarlarının düşmesiyle faşist saldırıların azalmayacağını, tam tersine giderek artacağını ekonomik bunalım ile büyük sermayenin faşizm özlemi arasında birbirini tamamlayan bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır.

[170] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[171] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

1978 içinde işçi sınıfı başta olmak üzere bütün emekçi halkımız buhranın sonuçlarından da etkilenerek, hızla bilinçlenmeye devam etmişlerdir. Toplumsal muhalefet gelişmiştir. Toplumsal Anlaşma ile varılmak istenen hedefler aşılmıştır.

Ekonomik bunalım ve bu gelişmeler başta emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı büyük sermaye olmak üzere, toprak sahiplerini, ithalâtçıları, ihracatçıları faşizmi körükler hale getirmiştir.

1978 yaz ayları, faşistlerin saldırılarının ardarda devam ettiği günler olmuştur. Sivas'ta, Erzincan'da, Urfa'da, İstanbul'da, Ankara'da, Kahramanmaraş'ta, Elâzığ'da "halkın galeyana geldiği" gerekçesiyle ırkçı, şoven ideolojinin yaygınlaşması için her yol denenmiş, kitlelerin bu konulardaki şartlanmaları sömürülmek istenmiştir.

CHP ise gerek parti olarak gerekse iktidarın belirleyici gücü olarak faşizme karşı mücadeleyi sınıfsal ve ideolojik yapısı gereği bilimsel bir anlayışla yürütmemiş, yürütememiştir. Faşist saldırıların ve onların kaynaklandığı faşist odakların üstüne gitmemiştir. Demokrasi güçleri safında yer almak yerine "Sağa da sola da karşı olmayı" yeğlemiştir.

Faşizme karşı olan toplum kesimlerinin desteği ile iktidar olma olanağı bulan CHP, tekelci sermayenin ekonomik bunalımına çözüm getirmeyi amaçlayarak, geniş emekçi kitlelerin özlem ve istemleri ile her anlamda çelişmiştir. Bu çelişki CHP ağırlıklı iktidarın faşizme karşı mücadeledeki başarısızlığının temelini oluşturmuştur.

CHP ağırlıklı iktidar emperyalizme bağımlılık ilişkilerini yeniden düzenlemek, Türkiye'ye bu yapı içinde daha inisiyatifli bir rol kazandırmak istemiştir. Yürütülen yoğun dış ilişkilerle sorunlar **NATO** içinde kalarak çözümlenmeye çalışılmış **NATO**'dan çıkma düşünülmemiştir. Emperyalizmin saldırgan askeri örgütü **NATO**'da kalarak daha **"kişilikli"** daha **"bağımsız"** bir politika izlemek olanaksızdır. Biçimsel ve yüzeysel farklılıklar dışında değişen bir şey olmayacaktır. (...)

20 Mart Faşizme İhtar Eylemi nedeniyle Başbakan'ın DİSK'e yönelik yaptığı yanlış değerlendirmelerine ve haksız suçlamalarına karşı DİSK, eleştirilerini kalıcı bir biçime sokarak Hükümet'i açıkça uyardı. Genel Başkan Abdullah Baştürk 3 Ekim 1978 tarihinde Başbakan Bülent Ecevit'e bir mektup göndererek ekonomik bunalım, faşizm tehlikesi, emperyalist sistemle olan ilişkiler ve açılması gündeme gelen ABD üsleri ile ilgili DİSK'in düşünce ve önerilerini iletti.

14 Ekim 1979 Ara Seçimleri ve DİSK

14 Ekim 1979 ara seçimleri sırasında Türkiye'nin yaşadığı ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalım daha da derinleşiyordu. Hayat pahalılığı yüzde 70'i aşmış, fiyatlar ve kiralar hızla artarken, gerçek ücret ve maaşlar azalmış, işsizlik artmıştı. Yokluk artıyor, kuyruklar da sürekli yaygınlaşıyor, toplu işten çıkarmalar, lokavtlar, grev ertelemeleri ve engellemeleri birbirini izliyordu. Öte yandan sıkıyönetim ortamında demokratik hak ve özgürlükler daha da kısıtlanmak istenirken, sendikaların, demokratik örgütlerin çalışmaları engelleniyor, faşist saldırı ve cinayetler artıyordu. İşte böyle bir ortamda 14 Ekim ara seçimlerine gidildi.[172]

DİSK 1973 ve 1977 seçimlerinde CHP'yi destekledi. DİSK, özellikle 1977 seçimlerinde CHP'yi destekleme kararı alırken, bu desteğin demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri temelinde örgütsel bağımsızlık içinde, CHP'nin 1976 Kasım'ında

[172] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

BAŞTÜRK'ÜN ECEVİT'E MEKTUBU

3 Ekim 1978

Türkiye toplumsal yaşamın ekonomik, sosyal-siyasal ve dış politika ile ilgili bütün yanlarını kapsayan, yakın tarihimizin en derin bunalımını yaşamaktadır. Bu bunalımın gerçekte tek ve bir nedeni vardır. Bu neden Türkiye'nin emperyalizme bağımlı, azgelişmiş bir ülke olması gerçeğidir. Bugünkü bunalımı aşmak için çeşitli konularda alınacak önlem ve girişilecek eylemleri seçmekte hükümete yol gösterecek olan pusula, en azından Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını ileri götürücü ve dışa bağımlılığını azaltıcı nitelikte olmalıdır. Bunu saptamanın büyük önemi vardır. Bu nokta gözönünde tutulmaz, bu temel teşhisten hareket edilmezse hiç bir soruna sağlıklı çözümler getirilemez ve ülke bunalımdan çıkarılamaz. Bu gerçek yurtsever ilerici, demokrat ve sosyalistlerce yıllardan beri dile getirilmiş ve tarih onları haklı çıkarmıştır.

Bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalım esas olarak ödemeler dengesi açığında, yani döviz darboğazında düğümlenmiş görünmektedir. Türkiye ekonomik hayatın cari düzeyde işletilebilmesi için gerekli olan ithalatı gerçekleştirmeye yetecek kadar döviz sağlayamamaktadır. Bu nedenle, gerekli ithalatı yapabilmek için, büyük miktarda dış kredilere gereksinme duymaktadır. İşte emperyalizm ve özellikle onun başını çeken ABD, ülkenin bu güç durumundan ve uluslararası banka ve diğer kredi kaynaklarını denetimi altında tutuyor olmaktan yararlanarak, ülkeyi hem iç, hem de dış politikada tam bir uydu durumuna getirebilmek için, askeri ambargoyla, kredi ambargosu biçimine dönüşen bir ekonomik baskı uygulamaktadır.

Bugün Türkiye'de hayat pahalılığı, işsizlik ve mal kıtlıkları büyük boyutlara ulaşmıştır. Bir avuç vurguncu kapitalist bu durumdan yararlanarak servetlerine servet katarlarken, geniş işçi ve diğer emekçi sınıf ve tabakalar yoğun bir şekilde sömürülmekte, ezilmekte, büyük sıkıntılar çekmektedirler. Bu duruma en kısa zamanda çözümler getirmek Hükümet için artık daha fazla savsaklanmayacak temel bir görev halini almıştır.

Bu görev IMF'nin önerileri doğrultusunda hareket ederek ve emperyalizmden sağlanacak kredi ve yardımlara bel bağlanarak ya da işbirlikçi tekelci sermayenin örgütlerinin dayatmaları doğrultusunda yerine getirilemez. Böyle bir yolun Türkiye'yi kurtuluşa götürmesi olanaksızdır. Unutmayalım ki, bugünkü bunalıma düşmede, şimdiye kadar hep bu tür politikalar izlenmiş olmasının büyük payı vardır.

Yatırımlar ve kamu harcamaları kısılıp kalkınma hızı düşürülerek, zaten büyük boyutlara varmış olan işsizliğin daha da artırılması bahasına belki IMF'nin istediği fiyat istikrarı sağlanabilir ama, bu yolla Türkiye'nin hiç bir ekonomik sorunu sürekli ve sağlıklı bir çözüme kavuşturulamaz. Tersine ekonomik gelişme bir kez daha kösteklenmiş, bunalımın yükü bütün ağırlığıyla bir kez daha emekçi halkımızın sırtına vurulmuş, yani gelir dağılımı daha da bozulmuş olur.

Gerici ve faşist güçlerin temsilcisi MC'nin iktidardan uzaklaştırılmasına rağmen bugün faşizm tehlikesi ortadan kalkmamıştır.

Her gün çok sayıda işçi, emekçi, öğrenci öldürülmekte, terör kol gezmektedir. Sorunun çözümü için öncelikle şiddet eylemleri üzerinde kesin bir teşhise varılmalıdır. Şiddet eylemleri bugün için temelde emperyalizm ve tekelci sermayece desteklenen gerici ve faşist odaklardan kaynaklanmaktadır. Bunlar, emperyalizmin mali ve askeri abluka altına almak istediği Türkiye'de şiddet olaylarının başlatıcısı durumundadırlar. İşçi sınıfı ve emekçi halkı sindirerek, susturarak, gelişen kapitalizm ile birlikte durumlarını korumayan ve umutsuzluğa düşen kitlelerin desteğini kazanma çabalan 1977 seçimleriyle boşa çıkan faşistler, bugün iktidardan uzaklaştırılmış olmanın ve köşeye sıkıştırılmanın hırçınlığı içinde yoğun bir faşist teröre girişmişlerdir. Bunlar özellikle belli bir bölgede iç savaş durumu yaratıp emekçi halkı silaha sarılmaya itmek ve ardından, faşist bir darbe ile iktidarı ele geçirmek istemektedirler.

Halkın galeyana geldiği'' iddia edilen Kahramanmaraş, Malatya,

Ecevit'e mektup.

Sivas, Elâzığ olayları bu stratejinin bir parçasıdır. Faşistler bu yörelerde Türk-Kürt, Alevi-Sünni farklılıklarını son noktasına kadar körükleyerek, ırkçı ve şoven ideolojiyi yaygınlaştırarak kitlelerin bu konudaki şartlanmalarını sömürmektedirler.

Bazı tertip ve cinayetlerin kısmen de olsa ortaya çıkarılması, bu canilerin MHP ve Ülkü Ocakları ile ilişkilerinin belgelenmesi eli kanlı faşistlerin MC iktidarları döneminde nasıl örgütlenmiş olduklarını, devlet kurumlarını nasıl işgal ettiklerini bir kez daha sergilemiştir. Sistemli bir biçimde tırmandırılan terör ve iç savaş provokasyonları bunların hâlâ bir takım kilit noktalarını ellerinde tutan faşistlerce düzenlendiğini göstermektedir.

MHP liderinin son açıklamasında askeri yönetim için yaptığı çağrı, bu örgütün karanlık amaçlarını ve faşist darbe özlemini açıkça kanıtlamaktadır.

Teşhis bir olunca çözümün de ne olacağı açıktır. Yapılacak iş faşist odakların, faşizmin gizli-açık örgütlerinin üzerine gitmektir. Oysa bugüne kadar yapılan uygulamalar, hükümetin faşist yuvaları dağıtmada kararlı ve cesaretli davranmadığını göstermiştir.

Emperyalistler ve onların güdümünde işlev gören faşistler Doğu Anadolu'da ırksal-dinsel ayrımları sömürerek çeşitli tertiplere girişirken geçtiğimiz günlerde Hakkari'de yapılan bir tatbikat sırasında düşman tarafa yöresel giysiler giydirilmiş, Kürtçe konuşturulmuş ve tatbikat gereği düşman tarafının imhasıyla sonuçlanan bir senaryo uygulanmıştır.

Halka özgürlük ve demokrasi vaadleriyle başa gelen ve bu nedenle ırkçı, şoven baskılara karşı çıkması gereken hükümetin böylesi bir tatbikata göz yumması büyük bir yanlışlık olmuştur.

Doğu'ya, "Uçan 78" tatbikatıyla değil, ekonomik, toplumsal sorunları, eğitim sorunlarını çözmeye yönelik maddi olanaklarla ve daha geniş özgürlük ve demokrasiyle gidilmelidir.

Faşist terör ve provokasyonlar karşısında kararlı tavır alamayan Hükümet öte yandan gerici demagojinin etkisiyle demokrat ve sosyalist güçlere yakınlaşmaktan kaçınmaktadır. Bu yapılırken de "bizim dışımızdaki solun oyu en fazla %1'dir" denilmiş ve seçimlerde CHP'ye oy veren demokrat ve sosyalistler için haksız ve gerçekçi olmayan bir ölçü kullanılmıştır.

Bu ölçünün nicel yanlışlığının yanısıra toplumun gelişen dinamiğinin yüzde hesaplarına vurulamayacağı gerçeği gözardı edilmiştir. İşçi sınıfının ve emekçi halkın, ilerici, yurtsever, demokrat güçlerin bugüne kadar yürüttüğü siyasal mücadele onların nitel varlığının bu yüzde hesaplarının çok üstünde olduğunu tartışılmaz bir biçimde ortaya koymaktadır. Yakın gelecek bu gerçeği daha da pekiştirecek olaylarla dolu gözükmektedir.

Gericilerin, yurtseverleri, sosyalistleri bugünkü Hükümete ezdirme ya da Hükümeti onlardan soyutlama taktiği boşa çıkartılmalıdır.

Hükümet faşist tertipleri ortaya çıkarmada, faşist odakları etkisiz duruma getirmede ve devlet kademelerine yerleştirilmiş faşistleri temizlemede işçi sınıfı ve emekçi halka dayandığı sürece başarılı olacaktır. Bu anlamda Hükümeti faşist odaklara karşı kararlı bir mücadeleye çağırıyoruz.

Emperyalizme, faşizme, ırkçılığa karşı mücadeleyi temel ilke olarak kabul eden ve anti-emperyalist, anti-faşist mücadelede önemli bir adım olarak gördüğü "Demokratik Platform" hazırlığı içinde olan DİSK, Hükümetin gizli-açık faşist odaklara karşı girişeceği kararlı mücadeleyi açık olarak destekleyecektir.

ABD emperyalizmi Türkiye'nin Kıbrıs sorununda iyi niyetle hareket ettiği gerekçesiyle 3,5 yıldır uygulamakta olduğu silah ambargosunu koşullu olarak kaldırmıştır.

ABD'nin koşulları açıktır: Türkiye'nin ABD'nin vereceği silahları ABD'nin belirttiği amaçlar dışında kullanmaması, Kıbrıs ve Ege sorununun ABD'yi hoşnut edecek bir biçimde çözülmesi, Türkiye'deki üslerin yeniden açılması, yabancı sermayeye garanti tanınması. Bu koşulları yerine getirildiğinde askeri ambargonun yanısıra kredi ambargosunun da kaldırılacağı anlaşılmaktadır.

Ambargonun kalkması üzerine "özgürlükçü ve bağımsızlıkçı" CHP'nin ağırlıkta olduğu Hükümetin Başkanınca verilen demeçte, ABD Başkanı Carter'in de belirttiği gibi Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir olumlu dönemin başlamış olacağı belirtildi. Ve üslerin açılmasına yönelik çalışmalar gündeme getirildi.

Başlayan yeni ve olumlu bir dönem değildir. Türkiye'deki üsler ABD emperyalizmi için hayati önem taşımaktadır. Bunlar ülkemizin savunulması için değil, emperyalist sistemin, sosyalist sistemi gözetim altında tutması içindir. Bu üsler, ileride nötron bombasının da varlığıyla Türkiye'yi barut fıçısı durumuna getirmeleri ve bir savaşta ilk hedef olmaları nedeniyle halkımız için tehdit ve felâket kaynaklarıdır. Önce bu yaklaşımda anlaşmak gereklidir.

Başta işçi sınıfı olmak üzere emekçiler, ilerici ve devrimci gençlik özellikle son 10 yıl içinde üslere ve ikili anlaşmalara karşı kararlı ve yiğitçe bir mücadele vermiştir. Bu mücadelede çok sayıda insan tutuklanmış, yaralanmış, öldürülmüştür. Ayrıca sorun sık sık TBMM kürsülerinde de en açık bir biçimde dile getirilmiştir. Türkiye'de köklü bir anti-emperyalist bilinç oluşmuştur. Halkçı olduğunu belirten bir hükümet bu anti-emperyalist bilinci dikkate almalı, emperyalizmin sözcüsü ABD'yi 1978'lerde yeniden şirin göstermek durumunda kalmamalı ve üsler sorunu oldu bittiye getirilmemelidir.

Bu üslere ya da tesislere ilişkin yasal çerçeve ambargo döneminde ortadan kalkmıştır. Ambargo ile üsler karşılıklı bir pazarlık konusu da olamaz. Zamanın dışişleri bakanı bile şöyle demiştir: Türkiye'ye ambargoyu tamamen kaldırma kararı olsa dahi, üslerin tekrar faaliyete geçmesi mümkün olamayacaktır.

Türkiye'deki Amerikan üslerinin yeniden açılmasına yönelik bir savunma işbirliği anlaşmasının TBMM'de tartışılmasına kadar ara düzenlemeler ile üsleri çalıştırmak, emperyalizme bağımlılığın pekiştirilmesi demek olacaktır.

Üslerin açılması ile çok yönlü dış çabaları, bağımsızlık, barışçı demokrat yaklaşım yalnızca sözde kalacaktır.

Kuruluşundan bu yana emperyalizme karşı kararlı bir tavır almış olan ve özellikle 5. ve 6. Genel Kurullarında NATO, CENTO gibi askeri, AET, İMF, OECD gibi ekonomik örgütlerden çıkılması, ikili anlaşmaların iptal edilmesi, yabancı üs ve tesislerin kapatılması, genel ve tam bir silahsızlanma, barışçı bir dış politikanın izlenmesi için mücadele yolunda bağlayıcı kararlar alan DİSK, ABD Üslerinin yeniden açılmasına kesinlikle karşıdır.

Emperyalizmin ekonomik, siyasi, ideolojik, askeri baskılarının arttığı bir dönemde özellikle üsler konuşunda hükümetin vereceği karar "bağımsızlıkçı, dış politika" konusunda gerçek bir ölçü olacaktır.

Ulusal Savunma Kavramından, çok yönlü dış politikadan, bağlantısız ülkelerle ilişkilerden, Yeni Uluslararası Ekonomik Düzenden ne anlaşıldığı bu kararda açıkça ortaya çıkacaktır.

Hükümet üsler konusunda yol ayrımındadır. Hükümet ulusal bağımsızlık konusunda kendi açısından tarihsel bir karar verecektir.

Ya üsler yeniden açılacak ve tüm olarak Türkiye'nin kaderini emperyalizmin ellerine terketmenin rahatlığı, sorumsuzluğu ve ağır vebali tercih edilecektir. Ya da ulusal bağımsızlığın, demokrasinin ve barışın sorumluluk isteyen, zor ama aydınlık ve onurlu yolunda yürünecektir.

İşçi sınıfının devrimci sendikal örgütü DİSK olarak bu onurlu yolda Hükümeti var gücümüzle destekleyeceğiz. Ama bağımlılık yolu izlenecek olursa Hükümeti sadece tarihi sorumluluğuyla karşı karşıya bırakmayıp bu uygulamaya karşı çıkacağız."

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 47, Kasım 1978.

DİSK faşizmi geriletmek için tüm işçileri 14 ekim'de sandık başına çağırdı

İSTANBUL HABER SERVİSİ — Ara verdiği çalışmalarına dün devam eden DİSK Genel Yönetim Kurulu, zıt görüşlerin birleştirilmesi doğrultusunda bir karar vermiş, işçilerden mutlaka sandık başına giderek faşist güçleri geriletmeleri istenirken, CHP ve sol partilerin desteklenmesi önerilmiştir.

DİSK yönetim kurulu kararında CHP'nin tabanındaki ilerici, demokratik unsurlar nedeni ile faşizme karşı desteklenmesi istenirken, "işçi sınıfını kucaklayacak siyasal örgütlenmenin henüz var olmama

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

Cumhuriyet, 4 Ekim 1979.

yapılan Kurultay'ında kabul ettiği demokratik ve toplumsal istemler nedeniyle alındığını net bir biçimde açıkladı.

DİSK Yönetim Kurulu, DİSK'in 14 Ekim 1979 ara seçimlerinde alacağı tavrı belirlemek üzere 25-28 Eylül 1979 tarihlerinde bir toplantı yaptı. Genel Başkan Abdullah Baştürk, toplantıyı açarken seçimler üzerine özetle şunları söyledi:[173]

> 14 Ekim seçimleri Meclis aritmetiğini önemli ölçüde değiştirecek seçimler değildir. Ancak bu seçimler yoğun bir baskı ve anti-demokratik ortam içinde yapılmaktadır. Seçime gidilen bölgelerden çoğunda sıkıyönetim vardır. Adayların propaganda yapması için gerekli tüm araçlar kısıtlanmıştır. Bu kısıtlama özellikle sosyalist partiler ve ilerici adaylar için çok daha fazla geçerlidir. Son olarak TRT konuşmaları için belli ölçütler getirilmiştir.
>
> Seçim propagandası için özgür bir ortam sağlanmış değildir. Seçim gününe kadar yeni bildirilerle yeni yasakların getirileceği bugünden belli olmaktadır.
>
> Türkiye işçi sınıfı bu seçimlere sosyalist hareketin birliğini sağlamış bir partiden yoksun olarak girmektedir. Seçimlere işçi sınıfı adına katıldığını belirten parti ve bağımsız adaylar seçim platformunu siyasi gerçekleri açıklama, sosyalist bilinci geliştirme, demokrasi güçlerinin ve sosyalist hareketin birliğini sağlamaya yönelik adımlar atma açısından bir araç olarak kullanmalıdırlar.
>
> Ancak Türkiye işçi sınıfı bu seçimleri tek kurtuluş yolunun SOSYALİZM olduğunu bilerek ileriye dönük olarak değerlendirecektir. Türkiye işçi sınıfı bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesini çetin ve zor bir mücadele olduğunu bilincinde olarak bu seçimlere de yansıyan bölünmüşlüğünü aşacaktır.

Yönetim Kurulu 25-26-27-28 Eylül 1979 toplantısında aldığı kararla, "*Tabanın ilerici, demokrat unsurlardan oluşması nedeniyle faşizme karşı mücadelede önemli görevler yapabilecek olan CHP'ye oy verilerek desteklenmesini*" ve "*İşçi sınıfımızı, emekçi halkımızı kucaklayan siyasal örgütlenmenin henüz var olmadığının bilincinde olarak, sosyalist-ilerici tüm partilerin adaylarına da oy verilerek güç katılmasının faşizmle mücadele ilkesine ters düşmeyeceğini*" karar altına aldı. Yönetim Kurulu kararının tam metni şöyleydi:[174]

> Egemen kapitalist çevreler sömürü düzenlerini yürütmekte ne zaman ciddi bir bunalıma düşseler ve güçlükle karşılaşsalar hemen baskıya, zora, yani faşizme başvururlar. Faşizm sermayenin işçi ve diğer emekçi sınıflara yönelmiş silahlı zorba, gerici, en kanlı diktasıdır.
>
> Buna karşı demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkacak ve faşizmin karşısına dikilecek ilk ve temel güç işçi sınıfımızdır.
>
> Faşizm, emperyalizmle de işbirliği halindedir ve ondan kuvvet ve destek görür. Bu nedenle, emperyalizmi de hedef almayan bir anti-faşist mücadele yeterli olmaz ve kalıcı sonuçlar vermez.
>
> Türkiye de bir süredir içine düşmüş ve düşürülmüş olduğu ağır siyasal ve ekonomik bunalım sonucu faşizm tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir. Gerçekten hayat pahalılığı, işsizlik ve mal yoklukları dayanılmaz boyutlara ulaşmıştır.
>
> Bu bunalıma çare ve bundan bir çıkış yolu olarak yerli sermaye çevreleri de, yabancı sermayenin IMF'si, Dünya Bankası gibi örgütleri de özet olarak ücretlerin,

[173] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[174] 25-26-27-28 Eylül 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

maaşların, taban fiyatlarının dondurulmasını, sonucunda işsizliğin daha da artırılmasını getirecek ekonomik büyümenin durdurulmasını önermektedir. Oysa bunlar bugünkü anayasal düzen ve demokratik hak ve özgürlükler yürürlükteyken gerçekleştirilemez. Yani ülkemizdeki bunalım, burjuvazinin çıkarları doğrultusunda ancak demokratik anayasa düzeni dışına çıkılarak, faşist bir yöntemle çözüme kavuşturulmak istenebilir. Buna da işçi sınıfımız ve demokrasi güçleri izin vermez.

14 Ekim seçimleri öncesinde ülkenin manzarası budur. Yerli ve yabancı sermaye çevreleri faşizmi tırmandırmak ve seçimlerden sonra ülkeyi faşizmin kanlı karanlığına boğmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Çeşitli ara rejim söylentileri ve bunu desteklemek üzere verilen paralı ilanlar, bakan istifaları ve faşist anarşinin akıl almaz boyutlara çıkarılması, bunun araçları ve kanıtlarıdır. Bütün bu çabalarla emekçi halkımız, bezdirilmek, yıldırılmak ve teslim alınmak istenmektedir.

Demokratik hak ve özgürlüklerini hayatlarının ayrılmaz bir parçası sayan işçi sınıfımız bağımsız sınıf ve kitle sendikal örgütü olan DİSK 14 Ekim seçimlerini esas olarak, bu açıdan değerlendirmekte ve başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emekçi halkımızı ve ilerici, sosyalist aydınlarımızı, faşizme ve onun doğal destekçisi emperyalizme, onların kanlı planlarına karşı sandık başlarında da mücadeleye çağırmaktadır.

14 Ekim seçimlerinde faşizm, bunun yandaşı partiler (MHP, CGP, AP, MSP) mutlaka yenilmeli ve geri itilmelidirler.

Bunun için bütün işçiler, emekçiler tüm anti-faşist güçler en doğal demokratik hakları olan seçme haklarını 14 Ekim'de sandık başlarına giderek eksiksiz kullanmalıdırlar. Şimdiki hükümetten beklediklerini bulamadığından hatta yer yer ters işler bile yaptığından ötürü, kırılıp yada küsüp veya sosyalist ve ilerici partilerin birlikteliğinin olmamasından yakınıp seçimlere katılmamak, oy kullanmamak yanılgısına asla düşülmemelidir. Böyle bir davranış istemeyerek de olsa meydanı faşistlere bırakmak, onları dolaylı olarak desteklemek olur.

Cumhuriyet

Muhalefet Millet Meclisinde çoğunluğu sağladı

AP 33
CHP 12
MSP 3
MHP 1 senatör çıkardı

CHP Genel Yönetim Kurulu Hükümetin durumunu görüşmek üzere toplanıyor

"Biz hedefimizi vurduk,, diyen Demirel Hükümetin istifa etmesini istedi

Millet Meclisinde Durum :

CHP	208
AP	181
MSP	22
MHP	17
CGP	1
DP	1
NP	1
BAĞIMSIZLAR	16
BOŞ	3
TOPLAM	450

İktidar 218 üyenin desteğine sahip, muhalefetin sayısal gücü ise 227'ye ulaştı

İstanbul'da ilçelere göre seçim sonuçları 7. sayfada

Cumhuriyet, 15 Ekim 1979.

> Bütün bu koşulları gözönünde tutan DİSK Yönetim Kurulu 14 Ekim seçimlerinde:
>
> Tabanın (gövdesinin) ilerici, demokrat unsurlardan oluşması nedeniyle faşizme karşı mücadelede önemli görevler yapabilecek olan CHP'ne oy verilerek desteklenmesini,
>
> İşçi sınıfımızı, emekçi halkımızı kucaklayan siyasal örgütlenmenin henüz var olmadığının bilincinde olarak, sosyalist-ilerici tüm partilerin adaylarına da oy verilerek güç katılmasının faşizmle mücadele ilkesine ters düşmeyeceğini, (...)

Karar, Kenan Budak'ın karşı oyuna karşılık oyçokluğu ile alındı. Kenan Budak, gerici partiler ve Cumhuriyet Halk Partisi'ne oy verilmesine karşı olduğunu karara katılmadığını, muhalif olduğunu açıkladı.

CHP'nin ciddi bir kayıpla çıktığı 14 Ekim 1979 seçimlerini ise DİSK özetle şu şekilde değerlendirdi:[175]

> 14 Ekim 1979'da yapılan Senato üçte bir yenileme ve milletvekili ara seçimlerinde, 1977 genel seçimlerinde demokratik hak ve özgürlükleri genişletme sözü

[175] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

ile geniş halk kitlelerinin desteğini sağlayan CHP, 22 aylık bir iktidardan sonra yenilgiye uğramıştır. CHP oyları 1977 seçimlerine göre 1 milyon 100 bin dolayında azalmıştır. Buna karşılık sağ partilerin oylarında 300 bin dolayında bir artış olmuştur.

Toplumun siyasi tercihinde 2 yıl gibi kısa bir sürede meydana gelen değişiklik, hem toplumun dinamik yapısını ortaya koymak, hem de Türkiye'nin emperyalist-kapitalist sistem içinde sorunlarına çare bulmak yolunda izlediği ekonomik politikaların etkisi açısından önemlidir. Kısa sürede meydana gelen bu değişim, toplumun içinde bulunduğu ekonomik bunalımı aşmak için ne denli ısrarlı bir arayış içinde olduğunu da ortaya koymuştur.

CHP'nin 1973 ve 1977 seçimlerinde yaptığı propaganda, "düzen değişikliği" ve "ne ezen ne ezilen insanca, hakça bir düzen" sloganlarında özetlenebilir. İşte toplumun dinamik kesimleri CHP'ye bu görünümüyle destek vermişlerdir. Kuşku yok ki CHP Genel Başkanının kişiliğinde somutlanan "umut" propagandası da "kararsız" oyların CHP'ye yönelmesinde rol oynamıştır. Ekonomik ve sosyal yapıda önemli değişiklikler öneren pir siyasal partinin, tek başına olmasa bile ağırlıkta olduğu bir iktidarın 22 aylık uygulaması CHP'yi oylarıyla destekleyen kitleleri büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştır.

(...) CHP'nin vaadlerinin gerçekçi olup olmadığı ayrı bir tartışma konusudur. Ancak somut gerçeklik odur ki, kitleler vaad eden ve vaadlerini gerçekleştirebileceğini ileri süren CHP'yi desteklemişlerdir. O nedenle, CHP'nin iktidar olduktan sonra, "enkaz devraldık", "IMF yeşil ışık yaktı yakıyor" yollu vaadlerini gerçekleştirememe gerekçeleri, destek aldığı kitleler için yeterince ikna edici olmamıştır. Bu engellerin, vaadlerin yapıldığı sırada da bilindiği ve bu engellere rağmen vaad edildiği seçmen için veri kabul edilmiştir.

Bu durum CHP oylarındaki düşüşün bir diğer önemli etkenini oluşturmuştur.

Diğer yandan sağ oyların durumu da bazı özellikler göstermiştir. Bunların başında, sağ partilerin CHP'nin büyük oy kaybı karşısında siyasal olarak aynı artışı sağlayamamış olmaları gelmektedir. Özellikle sanayinin yoğun olduğu kentlerde, sağ oylardaki sayısal artış çok düşüktür. Hayati önemi olan birçok tüketim maddesinin piyasadan kaybolduğu, karaborsanın yaygınlaştığı, fiyat artışlarının görülmedik boyutlara ulaştığı bir dönemde sağ partilerin elde ettikleri seçim başarısı, Türkiye'de sağın alabileceği en yüksek oyu almasına uygun bir ortam hazırlamıştır.

Diğer yandan seçime katılan sosyalist, ilerici parti ve adayların aldıkları oy toplamı da seçim sonuçlarının önemli bir yanını oluşturmaktadır TİP, TSİP, SDP, TBP ve bağımsız adayların toplam oyları 300 bine yaklaşmıştır. Bu oy toplamının Türkiye'deki sosyalist potansiyeli yansıttığını ileri sürmek olası değildir. Yine de bütün olumsuz etkenlere rağmen sosyalist-ilerici partilerin ve bağımsız adayların aldıkları oylar sosyalist potansiyel hakkında bazı ipuçları vermektedir.

DİSK Yürütme Kurulunun 14 Ekim 1979 seçimlerinin sonuçlarını değerlendirdiği toplantıdan sonra Genel Başkan Abdullah Baştürk şu görüşleri içeren bir açıklama yaptı:[176]

Cumhuriyet
AP seçimlerde umduğundan da fazlasını buldu
HÜKÜMET ÇEKİLİYOR
Demirel: "Bundan sonra olacakları sonra tartışırız,,
Ecevit: "Devir aldığımız sorunların bedelini ağır ödedik,,

Cumhuriyet, 16 Ekim 1979.

[176] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Türkiye toplumsal eğilimler hakkında önemli ipuçları veren bir ara seçim yaşamıştır. 14 Ekim seçimleri, önemli siyasal gelişmelere neden olmuş ve hükümet istifa etmiştir.

14 Ekim sonuçları Türkiye toplumunun siyasal duyarlılığının ve erginliğinin hızla gelişmekte olduğunu ortaya koymuştur. Seçim sonuçları, parlamenter transferlerine, boş vaatlere dayalı anlayışın iflasının kanıtı olmuştur. Seçim sonuçları ne sağcı partilerin çığırtkanlığını yaptığı gibi toplumun sağa yönelmesi ile sonuçlanmıştır, ne de soyut vaatler ile kitleleri peşlerinde sürükleyebileceklerini sananları doğrulamıştır.

Seçim sonuçları toplumun sınıfsal çıkarları doğrultusunda billurlaşan bir saflaşmayı hızla gerçekleştirmekte olduğunu, siyasal tercihlerin, kişilere, düzen partilerine duygusal bağlılıklarla yapıldığı dönemin geride kalmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

Geçtiğimiz hükümet döneminde, "demokratik sol" olarak adlandırılan Hükümet programına rağmen bütünüyle sağ bir uygulama yapılmış, zenginler daha da zenginleşirken, geniş emekçi kitlelerin yoksullaşması hızlanmıştır. Bu durum, büyük vurgunlar vuran zenginleri bile tedirgin edecek boyutlara ulaşmıştır.

İşçi sınıfının yıllardan beri artan bir bilinç ve örgütlülükle sürdürdüğü mücadele ve toplumda oluşan sosyalist potansiyel, bu seçimlere yansımamıştır. Seçime katılan sosyalist parti ve kişilere verilen oylar Türkiye'deki sosyalist potansiyeli yansıtmaktan uzaktır. Bu nedenle 14 Ekim seçim sonuçlarından ders alması gerekenler yalnız sosyal demokratlar değildir. Tüm ilericiler, sosyalist ve devrimciler bu sonuçları çok iyi değerlendirmek ve gerekli dersleri çıkartmak zorundadırlar.

Geçtiğimiz dönemin açığını kapatmak için yoğun bir mücadele içinde olunmalıdır. Bu gerçeği dikkate aldığımızda yılgınlığa, karamsarlığa yer olmadığı görülecektir.

İşçi sınıfı hareketinin siyasal bölünmüşlüğü ve bu bölünmüşlükte temelsiz ısrar, bugüne değin izlenen yol ve politikalar, gerici ve faşist partilerin gerilemesini, giderek kesin yenilgilerini geciktirmektedir.

Bir Yanlış Anlama: DİSK'in Parti Kurma Girişimi

DİSK Yönetim Kurulu 8-9 Kasım 1979 tarihli toplantısında kamuoyunda bir siyasi parti kurma girişi olarak değerlendirilen bazı kararlar aldı. DİSK Yönetim Kuruluna sunulan aşağıdaki önerge oyçokluğu ile kabul edildi.

ÖNERGE:

Genel Yönetim Kurulumuzda son siyasal gelişmelerle ilgili olarak yapılan görüşmelerin, Kurulumuzun yeterince aydınlattığına inanarak;

Bugün ülkemizde sosyalist siyasi hareket alabildiğine bölünmüş durumdadır. Birlikte çalışması gerekli ve olası olan pek çok siyasal grup, çeşitli nedenlerle ayrı ayrı örgütlenmeye yönelmiştir. Gün geçtikçe de bu bölünme daha da artmakta, çelişkiler keskinleşmektedir.

Bu durumun yarattığı sakıncalar söylemeye gerek bile yoktur. Ancak bu bölünmenin işçi sınıfımızın tek demokratik sınıf ve kitle örgütü DİSK'e yansımaması ve giderek onu da zaafa uğratmaması üzerinde durduğumuz en önemli konudur. 14 Ekim seçimleri göstermiştir ki, sol ideoloji adına seçime katılan

Cumhuriyet, 11 Kasım 1979.

DİSK, sosyalist bir partinin kurulmasına öncülük etme kararı aldı

«Siyasi örgütlenme ve birlik oluşturma çalışmalarını yürütmek, siyasal birliğin program ve ilkelerini saptamak» amacıyla Baştürk başkanlığında bir komisyon kuruldu.

İSTANBUL HABER SERVİSİ — DİSK Genel Yönetim Kurulu, yeni bir sosyalist partinin kurulması için örgütlenme çalışmalarını yürütme kararı almış, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ü bu çalışmaları yürütme ve komisyon oluşturma görevi vermiştir.

Seçim sonuçlarını değerlendirmek üzere iki gün çalışma yapan DİSK Genel Yönetim Kurulunun, 3 red, 4 çekimserç karşılık büyük oy çoğunluğu ile aldığı kararla ilgili dün yapı- (Arkası Sa. 11. Sü. 3 de)

TÖB-DER 5 YÖNETİ

partilerin ve bağımsız adayların hiç birisi umut verici bir başarı gösterememiştir. Seçmen bunlardan hiç birisinin politikasını onaylamamıştır. Büyük bir sosyalist potansiyelin bulunmasına karşılık sol oyların son derece düşük olması bu kanıyı doğrulamaktadır. Sol seçmen: bölünmüşlüğü ve fraksiyonel çekişmelere dayalı particiliği kabul etmemiştir. Sol siyaset hareketin birliğini sağlanması işçi sınıfı hareketinin ve onun üst örgütü DİSK'in gündemindeki birinci sorun olmalıdır. Ancak, solda siyasi birlik sadece DİSK'in çözümleyebileceği bir sorun değildir. Bazı siyasi gruplar ile birlikte ele alınıp sonuçlandırılması gerekli bir konudur.

Kuşkusuz bu birliğin bazı ilkeleri vardır ve olacaktır. Ancak ilk başta konulması gerekli olan iki ilke bizce önem taşımaktadır.

Bu birleşme, uluslararası sosyalist hareketin çizgisini dikkate alan ve bu dikkat içinde Türkiye şartlarını değerlendirerek solun birliğini sağlamak olmalıdır.

Bu birlik işçi sınıfı bilimine ters düşen eğilim ve davranış içindeki küçük burjuva akımlarını değil, işçi sınıfının mücadelesini bilimi doğrultusunda, benimseyen siyasi grupların birliği olmalıdır.

Bu iki koşul olmaksızın ve başka bir deyimle uluslararası hareketi gözetmeden ve ondan uzak bir biçimde ya da küçük burjuva ihtilalciliği zemini üzerinde sağlamaya çalışılan bir birlik sosyalist siyasi birlik olmaz: Dolayisiyle de bölünmüşlüğü ortadan kaldıramaz. Ayrıca DİSK'in, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı işlevini yürüten bir konfederasyon olması nedeniyle siyasal parti gibi davranması da beklenemez.

DİSK'in bu kayıt ve şartlar altında siyasi bir birleşme yönünde yapacağı girişimleri sonuna kadar desteklemeyi bir sınıfsal görev saymaktayız.

Yukarıda açıkladığımız ve koymaya çalıştığımız ilkeleri ve görüşleri gözardı etmeden bir siyasal birlik oluşturma çalışmalarını yürütmek, bu siyasal birliğin program ve ilkeleri saptamak gerektiğinde, DİSK yetkili organlarının görüşlerini almak üzere, Yönetim Kurulumuzca Genel Başkanın başkanlığında bir komisyon oluşturulmasını ve çalışmaların bu komisyonca yürütülmesini arz ve teklif ederiz.

Kenan Budak, Nusret Aydın, Ahmet Ağar ve Kenan Akman bu önergeye karşı oy kullanırken, Demirhan Tuncay, Mustafa Karadayı, Mehmet Kılınç ve Selahattin Sayın çekimser kaldı.

Ancak kamuoyunda "parti kurma girişimi" olarak algılanan bu karar üzerine DİSK tarafından yapılan açıklamada *"DİSK Yönetim Kurulu kararında yer alan birliği sağlamaya yönelik ciddi çabalar parti kurmak ile özdeş değildir. Demokratik sınıf ve kitle örgütü olma niteliğini hiçbir zaman gözardı etmeyen DİSK yasal*

DİSK: "PARTİ KURULMASINA İLİŞKİN KARAR YANLIŞ YORUMLANDI,,

● YÜRÜTME KURULU AÇIKLAMASINDA, «İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ YOLUNDA OLUŞTURULACAK BİR SİYASİ PARTİ İÇİN ÇEŞİTLİ ÖRGÜT, EĞİLİM VE KİŞİLERLE GÖRÜŞMELER YAPILACAĞI» BİLDİRİLDİ..

İstanbul Haber Servisi — DİSK Yürütme Kurulu tarafından dün yapılan yazılı açıklamada, DİSK'in siyasi parti kurulmasına ilişkin kararının çeşitli çevrelerce yanlış anlaşıldığı ve yorumlandığı belirtilmiş. «DİSK'in işçi sınıfının birliği yolunda oluşturulacak bir siyasi parti için çeşitli örgüt, eğilim ve kişilerle görüşmeler yaparak varılan sonuçları değerlendirdikten sonra somut adımlar atma kararında» olduğu savunulmuştur.

DİSK Yürütme Kurulu açıklamasında konfederasyon kararının tam metin halinde kamuoyuna aktarıldığı vurgulanmış, «Bu açıklamada şu görüşler yer almıştır: DİSK Yönetim Kurulu DİSK'in demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı işlevini yürüten bir konfederasyon olduğu gerçeğini ve yukarıdaki ilke ve görüşleri gözardı etmeden bir siyasi örgütlenme ve birlik oluşturma çabalarını yürütmek, bu siyasal birliğin program ve ilkeleri saptamak gerektiğinde DİSK yetkili organlarının görüşlerini almak üzere Genel Başkan Abdullah Baştürk başkanlığında bir komisyon oluşturulmasını uygun görmüştür. DİSK Yönetim Kurulunun sosyalist hareketin birliğine yönelik olarak aldığı kararlar yanlış yorumlara yol açmayacak kadar açıktır. Amaçları ve örgütsel yapıları farklı olan işçi sınıfı partisi ile sendikalar arasındaki ayrımları gözardı etmek, işçi sınıfı mücadelesine oldukça büyük zararlar verir. Ekonomik mücadele içindeki sendikalar işçi sınıfının gerçek kurtuluşu için bir bilinçlenme merkezi, bir okul gibi çalışmak durumundadırlar. Sosyalist hareketin birliğinin henüz sağlanamadığı Türkiye'de sendika-parti ilişkilerini doğru değerlendirmeyen sapmalar her zaman ortaya çıkmakta, bu eğilimler sendika yıkıcılığına kadar varmaktadır. DİSK Yönetim Kurulu kararı doğrultusunda çeşitli sosyalist siyasi örgüt, eğilim ve kişilerle gerekli temaslar yapılacak ve ulaşılan sonuçlar karar organlarında değerlendirilerek Türkiye'de sosyalistlerin siyasi birliğine yönelik olarak somut adımların atılmasına da başlanacaktır» denilmiştir.

DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş Sendikası Genel Başkan vekili Ertan Yağız, «DİSK'in parti kurması girişiminin olumsuz olduğunu söylemiş, «Parti kurma konusunun gündeme alınması yolunda alınan karar Maden-İş, Baysen ve Banksen Sendikalarının ihraç kararı kadar olumsuz ve işçi sınıfının birliğine zarar verici bir karardır» demiştir.

Cumhuriyet
16 Kasım 1979.

olarak da siyasi bir parti kuramaz" denilerek DİSK'in parti kurmayı amaçlamadığı vurgulanmıştır.[177] Baştürk de DİSK davası sırasında yaptığı değerlendirmede Yönetim Kurulu bildirisinin yanlış bir anlaşılmayla "DİSK Parti Kuruyor" eklinde basına yansıdığını söylemiştir.[178] Bu girişim DİSK üyesi sendikalar arasında tartışmalara yol açtı ve bir süre sonra gündemden düştü.

DİSK'in TSK Muhtırasına Karşı Sert Eleştirisi

DİSK'in 4 Ocak 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından 27 Aralık 1979'da Cumhurbaşkanı Korutürk'e verdiği ve aslında bir siyasi muhtıra niteliği taşıyan mektup karşısında DİSK'in yapmış olduğu açıklama o günkü koşullarda oldukça ağır bir karşı çıkış ve dik duruştur. Bu açıklama DİSK tarihindeki en cesur, en önemli çıkışlardan biridir. Siyasi partilerin hiçbiri ağzını açmazken bir işçi örgütü üzerine düşeni yapmıştır.

27 Aralık 1979'da Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Bülend Ulusu, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun imzaladıkları bir mektubu Milli Güvenlik Kurulu Başkanı sıfatıyla dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e verdi.

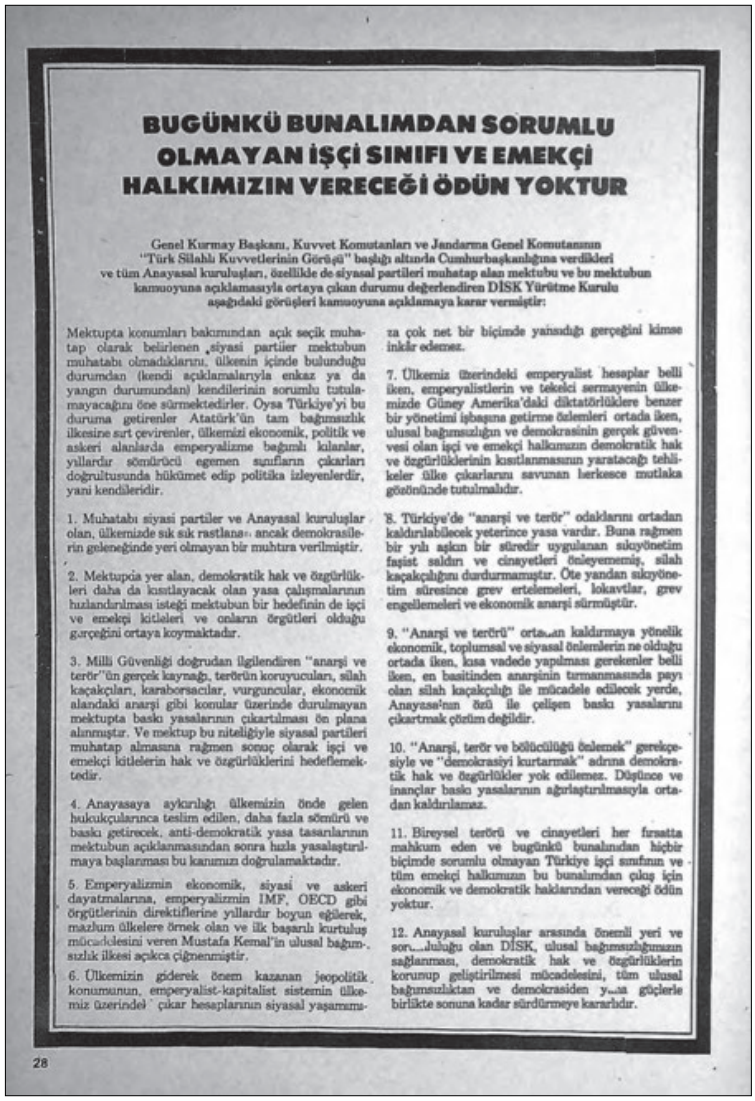

BUGÜNKÜ BUNALIMDAN SORUMLU OLMAYAN İŞÇİ SINIFI VE EMEKÇİ HALKIMIZIN VERECEĞİ ÖDÜN YOKTUR

Genel Kurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve Jandarma Genel Komutanının "Türk Silahlı Kuvvetlerinin Görüşü" başlığı altında Cumhurbaşkanlığına verdikleri ve tüm Anayasal kuruluşları, özellikle de siyasal partileri muhatap alan mektubu ve bu mektubun kamuoyuna açıklamasıyla ortaya çıkan durumu değerlendiren DİSK Yürütme Kurulu aşağıdaki görüşleri kamuoyuna açıklamaya karar vermiştir:

Mektupta konumları bakımından açık seçik muhatap olarak belirlenen „siyasi partiler mektubun muhatabı olmadıklarını, ülkenin içinde bulunduğu durumdan (kendi açıklamalarıyla enkaz ya da yangın durumundan) kendilerinin sorumlu tutulamayacağını öne sürmektedirler. Oysa Türkiye'yi bu duruma getirenler Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine sırt çevirenler, ülkemizi ekonomik, politik ve askeri alanlarda emperyalizme bağımlı kılanlar, yıllardır sömürücü egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda hükümet edip politika izleyenlerdir, yani kendileridir.

1. Muhatabı siyasi partiler ve Anayasal kuruluşlar olan, ülkemizde sık sık rastlana- ancak demokrasilerin geleneğinde yeri olmayan bir muhtıra verilmiştir.

2. Mektupta yer alan, demokratik hak ve özgürlükleri daha da kısıtlayacak olan yasa çalışmalarının hızlandırılması isteği mektubun bir hedefinin de işçi ve emekçi kitleleri ve onların örgütleri olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

3. Milli Güvenliği doğrudan ilgilendiren "anarşi ve terör"ün gerçek kaynağı, terörün koruyucuları, silah kaçakçıları, karaborsacılar, vurgunculer, ekonomik alandaki anarşi gibi konular üzerinde durulmayan mektupta baskı yasalarının çıkartılması ön plana alınmıştır. Ve mektup bu niteliğiyle siyasal partileri muhatap almasına rağmen sonuç olarak işçi ve emekçi kitlelerin hak ve özgürlüklerini hedeflemektedir.

4. Anayasaya aykırılığı ülkemizin önde gelen hukukçularınca teslim edilen, daha fazla sömürü ve baskı getirecek, anti-demokratik yasa tasarılarının mektubun açıklanmasından sonra hızla yasalaştırılmaya başlanması bu kanımızı doğrulamaktadır.

5. Emperyalizmin ekonomik, siyasi ve askeri dayatmalarına, emperyalizmin IMF, OECD gibi örgütlerinin direktiflerine yıllardır boyun eğilerek, mazlum ülkelere örnek olan ve ilk başarılı kurtuluş mücadelesini veren Mustafa Kemal'in ulusal bağımsızlık ilkesi açıkça çiğnenmiştir.

6. Ülkemizin giderek önem kazanan jeopolitik konumunun, emperyalist-kapitalist sistemin ülkemiz üzerindeki çıkar hesaplarının siyasal yaşamımza çok net bir biçimde yansıdığı gerçeğini kimse inkar edemez.

7. Ülkemiz üzerindeki emperyalist hesaplar belli iken, emperyalistlerin ve tekelci sermayenin ülkemizde Güney Amerika'daki diktatörlüklere benzer bir yönetimi işbaşına getirme ödemleri ortada iken, ulusal bağımsızlığın ve demokrasinin gerçek güvencesi olan işçi ve emekçi halkımızın demokratik hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasının yaratacağı tehlikeler ülke çıkarlarını savunan herkesce mutlaka gözönünde tutulmalıdır.

8. Türkiye'de "anarşi ve terör" odaklarını ortadan kaldırılabilecek yeterince yasa vardır. Buna rağmen bir yılı aşkın bir süredir uygulanan sıkıyönetim faşist saldırı ve cinayetleri önleyememiş, silah kaçakçılığını durdurmamıştır. Öte yandan sıkıyönetim süresince grev ertelemeleri, lokavtlar, grev engellemeleri ve ekonomik anarşi sürmüştür.

9. "Anarşi ve terör" ortadan kaldırmaya yönelik ekonomik, toplumsal ve siyasal önlemlerin ne olduğu ortada iken, kısa vadede yapılması gerekenler belli iken, en basitinden anarşinin tırmanmasında payı olan silah kaçakçılığı ile mücadele edilecek yerde, Anayasa'nın özü ile çelişen baskı yasalarını çıkartmak çözüm değildir.

10. "Anarşi, terör ve bölücülüğü önlemek" gerekçesiyle ve "demokrasiyi kurtarmak" adına demokratik hak ve özgürlükler yok edilemez. Düşünce ve inançlar baskı yasalarının ağırlaştırılmasıyla ortadan kaldırılamaz.

11. Bireysel terörü ve cinayetleri her fırsatta mahkum eden ve bugünkü bunalından hiçbir biçimde sorumlu olmayan Türkiye işçi sınıfının ve tüm emekçi halkımızın bu bunalımdan çıkış için ekonomik ve demokratik haklarından vereceği ödün yoktur.

12. Anayasal kuruluşlar arasında önemli yeri ve sor...luluğu olan DİSK, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi mücadelesini, tüm ulusal bağımsızlıktan ve demokrasiden y...a güçlerle birlikte sonuna kadar sürdürmeye kararlıdır.

28

DİSK dergisi, Sayı 61-62-63, Ocak-Şubat-Mart 1980.

"Türk Silahlı Kuvvetlerinin Görüşü" başlıklı mektup tüm anayasal kuruluşları, özellikle de siyasi partileri muhatap alıyordu. Mektup, 2 Ocak 1980 tarihinde Korutürk tarafından kamuoyuna duyuruldu. Mektupta *"Türk Silahlı Kuvvetleri ülkemizin bugünkü hayati sorunları karşısında siyasi partilerimizin bir an önce, milli menfaatlerinizi ön plana alarak, anayasamızın ilkeleri doğrultusunda ve Atatürkçü bir görüşle bir araya gelerek anarşi, terör ve bölücülük gibi devleti çökertmeye yönelik her türlü hareketlere karşı bütün önlemleri*

[177] DİSK Ajansı, 15 Kasım 1979.

[178] Baştürk (1986), s. 170.

müştereken almalarını ve diğer anayasal kuruluşların da bu yönde yardımcı olmalarını ısrarla istemektedir'' denmekteydi.

Ancak gerek iktidar gerekse muhalefet partileri mektubun muhatabının kendileri olmadığı açıkladılar. Bu durum ordu üst yönetimin darbe hazırlıklarını hızlandırmasına yol açtı.[179] Bu mektup 12 Eylül'ün habercisi gibiydi.

Bu mektubun kamuoyuna açıklanmasının ardından DİSK Yürütme Kurulu 4 Ocak 1980 tarihinde görüşlerini kamuoyuna açıkladı ve TSK'nin mektubunu demokrasi geleneğinde yeri olmayan bir muhtıra olarak eleştirdi. TSK mektubunda yer alan ''Atatürkçülük'' vurgusuna da DİSK'in mektubunda yanıt veriliyor ve Atatürk'ün ulusal bağımsızlık ilkesinin açıkça çiğnendiği belirtiliyordu. DİSK mektupta yer alan, demokratik hak ve özgürlükleri daha da kısıtlayacak olan yasa çalışmalarının hızlandırılması isteğinin mektubun bir hedefinin de işçi ve emekçi kitleleri ve onların örgütleri olduğu şeklinde yorumluyordu. DİSK'in TSK mektubuna yanıtı şöyleydi:[180]

> 1. Muhatabı siyasi partiler ve Anayasal kuruluşlar olan, ülkemizde sık sık rastlanan ancak demokrasilerin geleneğinde yeri olmayan bir muhtıra verilmiştir.
>
> Mektupta konumları bakımından açık seçik muhatap olarak belirlenen siyasi partiler mektubun muhatabı olmadıklarını, ülkenin içinde bulunduğu durumdan (kendi açıklamalarıyla enkaz ya da yangın durumundan) kendilerinin sorumlu tutulamayacağını öne sürmektedir. Oysa Türkiye'yi bu duruma getirenler Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine sırt çevirenler, ülkemizi ekonomik, politik ve askeri alanda emperyalizme bağımlı kılanlar, yıllardır sömürücü egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda hükümet edip politika izleyenlerdir, yani kendileridir.
>
> 2. Mektupta yer alan, demokratik hak ve özgürlükleri daha da kısıtlayacak olan yasa çalışmalarının hızlandırılması isteği mektubun bir hedefinin de işçi ve emekçi kitleleri ve onların örgütleri olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.
>
> 3. Milli Güvenliği doğrudan ilgilendiren ''anarşi ve terör''ün gerçek kaynağı, terörün koruyucuları, silah kaçakçıları, karaborsacılar, vurguncular, ekonomik alandaki anarşi gibi konular üzerinde durulmayan mektupta baskı yasalarının çıkartılması ön plana alınmıştır. Ve mektup bu niteliğiyle siyasal partileri muhatap almasına rağmen sonuç olarak işçi ve emekçi kitlelerin hak ve özgürlüklerini hedeflemektedir.
>
> 4. Anayasaya aykırılığı ülkemizin önde gelen hukukçularınca teslim edilen, daha fazla sömürü ve baskı getirecek, anti-demokratik yasa tasarılarının mektubun açıklanmasından sonra hızla yasalaştırılmaya başlanması bu kanımızı doğrulamaktadır.
>
> 5. Emperyalizmin ekonomik, siyasi ve askeri dayatmalarına, emperyalizmin IMF, OECD gibi örgütlerinin direktiflerine yıllardır boyun eğilerek, mazlum ülkelere örnek olan ve ilk başarılı kurtuluş mücadelesini veren Mustafa Kemal'in ulusal bağımsızlık ilkesi açıkça çiğnenmiştir.
>
> 6. Ülkemizin giderek önem kazanan jeopolitik konumunun, emperyalist-kapitalist sistemin ülkemiz üzerindeki çıkar hesaplarının siyasal yaşamımıza çok net bir biçimde yansıdığı gerçeğini kimse inkâr edemez.
>
> 7. Ülkemiz üzerindeki emperyalist hesaplar belli iken, emperyalistlerin ve tekelci sermayenin ülkemizde Güney Amerika'daki diktatörlüklere benzer bir yönetimi işbaşına getirme özlemleri ortada iken, ulusal bağımsızlığın ve demokrasinin gerçek güvencesi olan işçi ve emekçi halkımızın demokratik hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasının yaratacağı tehlikeler ülke çıkarlarını savunan herkesçe mutlaka göz önünde tutulmalıdır.

[179] Cumhuriyet Ansiklopedisi-3.

[180] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

DİSK'in Afganistan Açıklaması

Aralık 1979'da dönemin Afgan hükümetinin davetiyle Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a askeri müdahalede bulunması (Afganistan'ı işgal etmesi) uzun dönemli etkileri olan önemli bir olaydır. DİSK'in bu konudaki tek açıklaması DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün 11-14 Ocak 1980 tarihinde toplanan Başkanlar Konseyinde yapmış olduğu değerlendirmedir. Baştürk bu konuşmasında müdahaleyi "dünya barışı için olumsuz" olarak değerlendirmiştir ve şunları söylemiştir:

"Emperyalizmin dünyada yumuşamayı yok edici, hakları birbirine kırdırıcı, savaş kışkırtıcısı politikası, Afganistan yönetiminin çağrısı üzerine Sovyet askerlerinin Afganistan'a girmesinin, Afganistan'daki son gelişmelerinin temel nedenidir. Ancak temel sebebin bu olmasına rağmen sonuçları açısından bu olay, dünya çapında barışı olumsuz yönde etkilemiştir.

Yine de bu soyut genelleme bizi olayların sorumlusunu görmekten alıkoyamaz. Hele hele suçlularla birlikte, aynı demagojik koroya katılmaya hiç götürmez."

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 61-62-63, Ocak-Şubat-Mart 1980.

8. Türkiye'de "anarşi ve terör" odakları ortadan kaldırılabilecek yeterince yasa vardır. Buna rağmen bir yılı aşkın bir süredir uygulanan sıkıyönetim faşist saldırı ve cinayetleri önleyememiş, silah kaçakçılığını durdurmamıştır. Öte yandan sıkıyönetim süresince grev ertelemeleri, lokavtlar, grev engellemeleri ve ekonomik anarşi sürmüştür.

9. "Anarşi ve terörü" ortadan kaldırmaya yönelik ekonomik, toplumsal ve siyasal önlemlerin ne olduğu ortada iken, kısa vadede yapılması gerekenler belli iken, en basitinden anarşinin tırmanmasında payı olan silah kaçakçılığı ile mücadele edilecek yerde, Anayasanın özü ile çelişen baskı yasalarını çıkartmak çözüm değildir.

10. "Anarşi, terör ve bölücülüğü önlemek" gerekçesiyle ve "demokrasiyi kurtarmak" adına demokratik hak ve özgürlükler yok edilemez. Düşünce ve inançlar baskı yasalarının ağırlaştırılmasıyla ortadan kaldırılamaz.

11. Bireysel terörü cinayetleri her fırsatta mahkum eden ve bugünkü bunalımdan hiçbir biçimde sorumlu olmayan Türkiye işçi sınıfının ve tüm emekçi halkımızın bu bunalımdan çıkış için ekonomik ve demokratik haklarından vereceği ödün yoktur.

12. Anayasal kuruluşlar arasında önemli yeri ve sorumluluğu olan DİSK, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi mücadelesini, tüm ulusal bağımsızlıktan ve demokrasiden yana güçlerle birlikte sonuna kadar sürdürmeye kararlıdır.

DİSK'in TSK'nin muhtırasına vermiş olduğu hızlı ve sert yanıt dönemin koşullarını dikkate alındığında önemli bir çıkıştır ve DİSK'in demokrasiye bağlılığının önemli bir göstergesidir. DİSK bu açıklamayla sadece siyasi partileri eleştirme kolaylığına kaçmamış, ordunun muhtıra vermesine de karşı çıkarak ilkeli bir tutum takınmıştır.

DİSK'İN GÜÇLENEN ANTİ-ŞOVENİST TUTUMU

1975-1980 döneminde DİSK yayınlarında, belgelerinde ve DİSK yöneticilerinin konuşmalarında anti-şovenizmin ve şovenizme karşı mücadele vurgusunun giderek arttığını görüyoruz. 5. Genel Kurul öncesinde DİSK söyleminde yer almayan şovenizme karşı mücadele ve anti-şovenizm bu dönemin belirgin politikalarından biri oldu.

Kemal Türkler'in 5. Genel Kurul açış konuşması ile 1 Mayıs 1977 konuşmasında anti-şovenizm vurgusuna rastlıyoruz. Aynı şekilde Türker'in UDC çağrısında da *"militarist şoven bir politika yürüteceği için 2 MC'ye karşı çıkıldığı"* vurgulanmaktadır. 6. Genel Kurulda alınan 30 no.lu karar ile *"Eğitim sistemlerinden ve ders kitaplarından tüm faşist, ırkçı, şovenist savaş kışkırtıcısı halk düşmanı konu ve kişilerin uzaklaştırılması"* karara bağlandı.

DİSK'in anti-şovenizm konusundaki tutumu 6. Genel Kurul sonrasında daha da güçlü bir politika haline geldi ve başta Genel Başkan Baştürk'ün konuşmaları olmak üzere DİSK açıklamalarında anti-faşizm, anti-emperyalizm ve anti-şovenizm birlikte yer almaya başladı. Faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı mücadelenin birlikte vurgulanmasına özen gösterildi ve sık sık "antifaşist, anti-emperyalist ve anti-şovenist güçlerin eylem birliğinden" söz edildi. Böylece DİSK'in kuruluşundan beri söyleminde yer alan anti-faşizm ve anti-emperyalizm politikalarının yanına anti-şovenizm de eklendi.

Genel Başkan Abdullah Baştürk 3 Ekim 1978'de Başbakan Bülent Ecevit'e yazdığı mektupta *"Emperyalistler ve onların güdümünde işlev gören faşistler Doğu Anadolu'da ırksal-dinsel ayrımları sömürerek çeşitli tertiplere girişirken geçtiğimiz günlerde Hakkâri'de yapılan bir tatbikat sırasında düşman tarafa yerel giysiler giydirilmiş, kürtçe konuşturulmuş ve tatbikat gereği düşman tarafın imhasıyla sonuçlanan bir senaryo uygulanmıştır. Halka özgürlük ve demokrasi vaadleriyle başa gelen ve bu nedenle ırkçı, şoven baskılara karşı çıkması gereken hükümetin böylesi bir tatbikata göz yumması büyük bir yanlışlık olmuştur"* değerlendirmesini yaptı.

15-16 Haziran'ın 9. yıldönümünde yapılan bölge toplantıları için hazırlanan ortak metinde[1] ise *"Halkımızın üzerindeki ırkçı ve şoven baskıların son bulması için verilen mücadelenin desteklenmesi sürdürülmeli, bu amaçla en yoğun, en somut girişimlerde bulunmalıdır"* değerlendirmesi yer aldı.

7. Genel Kurula sunulan Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar Taslağında ise DİSK'in tutumunun daha da netleştiği görülmektedir:[2]

"Kalkınmada bölgeler arası eşitsizlik sürmekte, ırkçı, şoven politikalar bu eşitsizliği körüklemektedir" ve *"Doğu'da ırkçı, şoven baskı yoğunlaştırılmakta, özümsemeci uygulamalar dayanılmaz boyutlara ulaşmaktadır"* saptamalarından sonra *"Irkçı ve şoven baskılara, zora dayalı özümsemeci uygulamalara son verilmeli, ırk, dil, din ve mezhep ayrımına dayalı her türlü anti-demokratik uygulama, baskı yasaklama ve zorbalıklar durdurulmalıdır"* talebine yer verildi.

O günlerin siyasal ve hukuksal zemininde açıkça ifade edilemese de DİSK'in anti-şovenist söyleminin güçlenmesi Kürt sorununa ilişkin duyarlılığın artışının bir sonucu olarak okunabilir.

"Yaşasın anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist güç ve eylem birliği".

[1] 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[2] DİSK 7. Genel Kuruluna sunulan Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar Taslak belgesi.

7. Genel Kuruldan 12 Eylül Darbesine

7. Genel Kurul

DİSK 7. Genel Kurulu 25 Haziran-2 Temmuz 1980 tarihlerinde İstanbul'da Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonu'nda toplandı.[181] 468 delegeden oluşan Genel Kurul açılışında 452 delegenin hazır bulunduğu Genel Sekreter Fehmi Işıklar tarafından açıklandı ve Genel Kurul çalışmaları başladı.

7. Genel Kurulda DİSK üyesi sendikaların delege sayılarıyla şöyleydi: ASİS 2, Aster-İş 2, Basın-İş 2, Bank-Sen 30, Baysen 3, Dev Maden-Sen 11, Devrimci Yapı-İş 1, Devrimci Sağlık-İş 2, Fındık-İş 5, Genel-İş 145, Gıda-İş 18, Hürcam-İş 3, Keramik-İş 5, Deri-İş 1, Lastik-İş 11, Limter-İş 1, Maden-İş 60, Nakliyat-İş 2, OLEYİS 27, Petkim-İş 7, Sine-Sen 1, Sosyal-İş 89, Tekges-İş 5, T.İ.S. 12, Tekstil 45, Tümka-İş 1, Yeni Haber-İş 2 ve Yeraltı Maden-İş 9.

Genel Kurul sırasında alınan bir kararla DİSK üyeliğine kabul edilen Taper-İş sendikasının da 3 delege ile temsil edilmesi kararlaştırıldı. Böylece Yönetim, Yürütme, Onur ve Denetim Kurulları üyeleri ile DİSK Bölge Temsilcilerinin oluşturduğu 42 doğal delege (iki doğal delege Genel Kurula katılmadı) ile birlikte DİSK 7. Genel Kuruluna açılışta 452 delege katılırken, çalışmalara 466 delege katıldı.

DİSK 7. Genel Kurul divanı, Divan Başkanı Ertan Andaş, DİSK Arşivi.

[181] Aksi belirtilmedikçe DİSK 7. Genel Kurul Çalışmaları, DİSK Genel Kurul Karar Defteri, 7. Genel Kurul Tutanağı ile *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980'den yararlanılarak yazılmıştır.

DİSK 7. Genel Kurul salon, DİSK Arşivi.

Genel Kurul açılışında emperyalist devletlerin işgaline karşı ulusal kurtuluş savaşının önderliğini yapan Mustafa Kemal'in, ulusal bağımsızlık ve işçi sınıfının devrimci mücadelesi uğruna yaşamlarını yitiren şehitlerin anısı için saygı duruşu yapıldı.

Saygı duruşundan sonra kürsüye gelen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, delegeler ve konuklarca sık sık alkışlarla kesilen Genel Kurul açış konuşmasını yaptı. Baştürk konuşmasında yurt ve dünya sorunları yanında DİSK'in iç sorunlarını ele aldı. 6. Genel Kuruldan bu yana DİSK'in başardıklarını ve başaramadıklarını anlatan Baştürk, DİSK'te sendikal disiplin ve demokratik merkeziyetçilik konusunda zaaflar yaşandığını vurguladı.

7. Genel Kurula Katılan Konuklar

DİSK 7. Genel Kurulu çok sayıda ulusal ve uluslararası sendikal örgütün temsilcisi, siyasi parti başkanları, demokratik kitle örgüt temsilcileri, basın-yayın emekçileri ve konuk tarafından izlendi. Genel Kurula katılan yabancı konuklar şunlardı:

Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Sekreter Vekili İbrahim Zakariya, Dünya Emek Konfederasyonu Genel Sekreteri Vekili Gêrard Fonteneau, Belçika Sendikalar Konfederasyonu Kamu Hizmetleri Ulusal Sekreteri Hervê Decuyper, Belçika Sendikalar Konfederasyonu Türk Göçmen İşçileri Sorumlusu Muharrem Kahraman, Bulgar Sendikalar Merkez Konseyi Sekreteri Yorgi Karaulanov, Bulgar Sendikaları Merkez Konseyi Çevirmeni Süleyman Gavazov, Fransa Genel Emek Konfederasyonu (CGT) sekreteri Georges Churlet, İtalyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (CSIL) Uluslararası İlişkiler Daire görevlisi Antonio Miniutti, Kıbrıs Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu Genel Başkanı Hasan Sarıca, Kuveyt Sendikaları Federasyonu Uluslararası ilişkiler Sekreteri Tabit El-Harun, Polonya Sendikaları Merkez Konseyi Uluslararası İlişkiler Daire görevlisi Tomasz

BAŞTÜRK'ÜN 7. GENEL KURUL AÇIŞ KONUŞMASI

Emperyalist-kapitalist sistemin bunalımı her geçen gün biraz daha derinleşmektedir. Bu bunalım Türkiye gibi emperyalizme bağımlı azgelişmiş ülkelerde çok daha büyük boyutlarda yaşanmaktadır. Tüm kapitalist ülkelerde işsizlik ve hayat pahalılığı bugüne dek görülmedik bir biçimde yüksek düzeylere ulaşmıştır. Sistem bu olgunun köklü çözümünü üretemediği gibi, geçici çözümler de sorunu hafifletememektedir.

Emperyalist-kapitalist sistem bunalımını gelişen boyutlarda yaşarken, sosyalist ülkeler, kapitalist ülke işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar her geçen gün yeni zaferler kazanmaktadır.

Kapitalist ülkelerde ücretlerin satın alma gücü düşürülmeye çalışılırken, bir yandan da sendikal hak ve özgürlüklere yönelik saldırılar artmaktadır. Zirve toplantılarında, NATO toplantılarında bir araya gelerek aralarındaki çelişkileri aşmaya çalışan emperyalist ülke kapitalist sınıfları, çokuluslu tekeller, sistemin bunalımının faturasını ödetmek istedikleri işçilerin, emekçilerin toplumsal ve politik tepkilerinden korkmaktadırlar...

Kapitalist ülke işçilerinin özellikle çokuluslu tekellere karşı ilkeli, eşgüdümlü mücadele arayışı genişlerken, dünyanın her bir yöresinde, halklar, faşizme, emperyalizme, şovenizme, sömürgeciliğe, ırk ayrımına, siyonizme, her türlü işgalciliğe, ulusal baskıya karşı yoğun bir mücadele vermekte, ulusal kurtuluş savaşları yeni yeni mevziler elde etmektedir.

DİSK 6. Genel Kurulundan bu yana geçirdiğimiz 2,5 yıl içinde dünya çapında halkların mücadelesi gelişmiştir. İran'da halkın toplumsal muhalefeti sonucunda Şahlık çökerken, Nikaragua'da halk Somoza diktatörlüğünü yıkmıştır. Bugün uluslararası dayanışmamız, dünyanın dört bir köşesinde savaşan halklar içindir. Filistin halkı içindir. Şili halkı içindir Brezilya, Uruguay halkı içindir, Güney Amerika'da faşist cuntaların zindanlarında bile mücadeleyi sürdürenler içindir. Irk ayrımına karşı yılmadan savaşan Zimbabve, Güney Afrika ve Namibya halkları içindir. Emperyalizmin tüm saldırılarına rağmen sosyalizmin inşasında önemli mesafeler kaydeden Vietnam içindir, Küba içindir. Kıbrıs emekçi halklar içindir.

Dünyadaki gelişmeler şunu açıkça göstermektedir ki, bugün gelişme, sömürüsüz, baskısız, savaşsız, barış içinde bir dünya isteyenlerden yanadır. Dünya bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm güçlerinden yana dönmektedir.

İşte, böylesine bir ortamda Türkiye'nin konumu çok büyük önem kazanmıştır. İran'da emperyalizmin en sadık bekçilerinden Şah'ın yıkılmasından ve ardından CENTO'nun dağılmasından ve Afganistan'daki gelişmelerden sonra Ortadoğu'da çıkarları sarsılan ABD yeni stratejiler peşindedir. Filistin halkına karşı oluşturulan Mısır-İsrail gerici ittifakını da yeterli görmeyen ABD, bölgede Suudi Arabistan-Mısır-İsrail-Türkiye'den oluşan bir dörtlü bekçi halkası oluşturmak istenmektedir.

Emperyalist ABD, böylesi bir plan içinde Türkiye'yi Ortadoğu halklarına karşı kullanılacak derhâl ileri bir saldırı karakolu halinde tutabilme çabalarını artırmıştır. Demirel hükümetince imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması bu planın bir

Baştürk 7. Genel Kurulda açış konuşması yaparken, DİSK Arşivi.

parçasıdır. Bugün Ankara'da toplanan NATO Bakanlar Konseyi bu kapsam içinde ele alınmalıdır...

Türkiye ekonomik, politik, askeri ve kültürel alanlarda her geçen gün biraz daha emperyalizme bağımlı hale getirilmektedir.

Türkiye'nin para-kredi politikası, kalkınma plan ve stratejileri Uluslararası Para Fonu, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, Dünya Bankası gibi emperyalizmin kurumlarınca belirlenmekte, ulusal savunma kavramı NATO'nun saldırgan yapısının bir parçası kılınmak istenmektedir.

Bir zamanlar Türkiye'yi küçük Amerika yapma sevdasına düşenlerin çömezleri bu kez daha da pervasızca ülkemizi askeri diktatörlüklerle yönetilen Güney Amerika ülkelerine çevirmek için Amerikalı danışmanların reçetelerini uygulamaktadırlar.

Emperyalizme bağımlılık giderek artarken işçi ve emekçi halkın sorunları da yoğunlaşmaktadır. Hayat pahalılığı hızla artmakta, işsizlik büyümektedir. İşçi kıyımları, memur sürgünleri dayanılmaz boyutlara ulaşmaktadır. Çalışma ve yaşama koşulları sürekli daha da bozulmaktadır.

En başta yaşama hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlükler ayaklar altına alınmakta, zaten kısıtlı olan sendikal hak ve özgürlükler daha da budanmak istenmektedir.

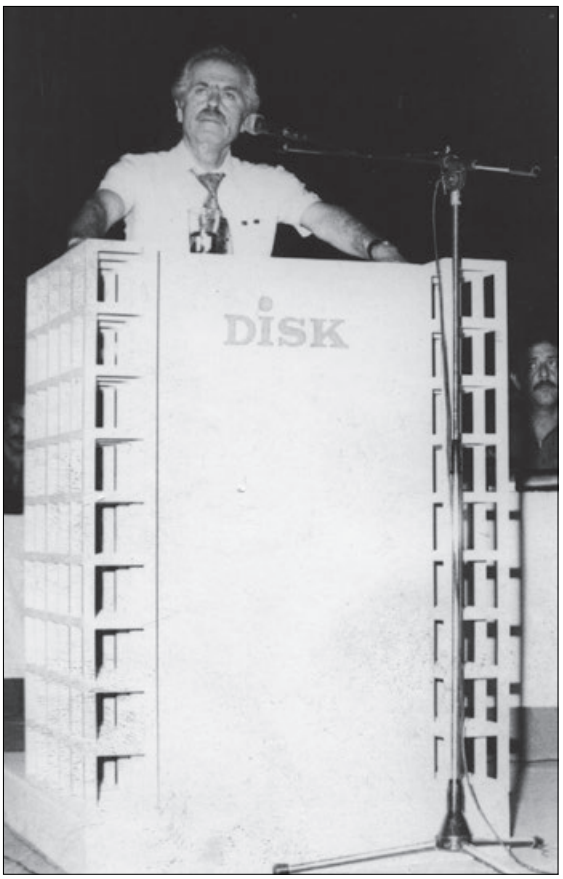

Baştürk 7. Genel Kurulda konuşurken.

Ülkede can güvenliği kalmamıştır. Emperyalist mihraklarca, egemen sınıflarca desteklendiği iyice kanıtlanan faşist odaklar, saldırılarını artırarak sürdürmektedirler. İşçi, köylü, memur, öğretmen, teknik eleman, avukat, öğretim üyesi, genç, yaşlı, ilerici, devrimci ayrımı yapmadan faşistler tüm emekçi halka ölüm kusmaktadırlar.

Bu silahlı çeteler, "anarşi" ortamını sömürü ve baskı düzenini pekiştirmede yararlı görenler tarafından daha geniş biçimde desteklenmekte, faşist saldırganlar ve caniler yakalanmamakta, yakalananlar sivil olsun askeri olsun ceza ve tutukevlerinden örgütlü bir biçimde kaçırılmaktadırlar.

İç savaş sonucu iktidarı ele geçirme hevesinde olan faşist örgütler, bugün tüm resmi kuruluşlara, işyerlerine faşist militanlarını doldurmaktadırlar.

Demirel iktidarı faşist planlara uygun davranmakta, faşistleri kollamakta ve korumaktadır.

Ama tekrar ediyorum, faşistler döktükleri kanlarda mutlaka ve mutlaka boğulacaklardır...

İnsanlık düşmanı faşistler son olarak Çorum'da emekçi halka saldırmışlardır. Ancak Çorum'un yiğit emekçi halkı ikinci bir Kahramanmaraş'a izin vermemiştir.

Faşistlerin tüm saldırılan ortada iken, diğer yandan devlet terörü giderek artmaktadır. Bu yılın başında İzmir'de TARİŞ'de yaşanan olaylar devlet terörünün en somut örnekleridir. TARİŞ'de devlet terörü ile işçiler işlerinden atılmak, işyeri faşistleştirilmek istenmiştir. ANTBİRLİK ve TARİŞ de işçilerin yiğitçe direnişi sonunda siyasi iktidar ikinci Tarişler yaratamamıştır.

İşkence alabildiğine yoğunlaşmıştır. Sorgu için emniyete götürülen sapasağlam insanlar işkence altında öldürülmekte ya da sakat bırakılmaktadır. Tüm kanıtlara,

şikayetlere, yapılan işkencelerin uluslararası kamuoyu tarafından da lanetlenmesine rağmen, suçlular hakkında gerekli işlemler yapılmamakta, işkenceciler korunmakta, işkence adeta teşvik edilmektedir.

Bir emniyet amiri rahatlıkla sokak ortasında bir kişiyi, bir kadını kurşuna dizdirebilmek hakkını kendinde görmektedir, Masum insanlar, hatta güvenlik kuvvetleri mensupları bile sokak ortasında dur ihtarına uymadıkları için arkadan kurşunlanmaktadır.

Devlet terörü İzmir İnciraltı olayında en üst noktasına ulaşmıştır. Beş öğrenci arkadan ateş edilmek suretiyle öldürülmüş, daha doğrusu sırtlarından taranmıştır.

İşkence, şoven baskı artarak sürmekte, anti-demokratik uygulamalar, özümsemeci politikalar yoğunlaşmaktadır. Hapishanelerdeki tutuklu sayısı 60 bini aşmıştır.

Dünyanın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu burada uzun uzun anlatmak istemiyorum. Önceden gönderilmiş bulunan Çalışma Raporunda bu konular ayrıntılarıyla işlenmiştir. Ancak burada özellikle burjuvazinin artan saldırıları üzerinde durmak istiyorum.

Başta tekelci sermaye olmak üzere egemen sömürücü sınıflar ve onların siyasi temsilcileri işçi sınıfı ve emekçilere karşı ekonomik, politik ve ideolojik alanlarda yoğun saldırıya geçmişlerdir.

Saldırıları kokuşmuş düzenlerini kurtaramayacaktır. Gelecek onların değil, Türkiye işçi sınıfının ve emekçi halkımızındır. Geleceği elinde tutan işçi sınıfı bunalımdan çıkış yolunu göstermektedir.

Bunalımdan çıkış yolu BAĞIMSIZLIK ve DEMOKRASİ'dir. Temel çözüm sömürüsüz ve baskısız bir dünyadır. SOSYALİZM'dir...

6. Genel Kuruldan bu yana 2,5 yıllık bir çalışma dönemi geçirdik. Bu 2,5 yılın 22 ayı CHP ağırlıklı iktidar dönemine 8 ayı da Demirel azınlık iktidarına rastlandı. Çalışmalarımızın 18 ayını da sıkıyönetim koşullarında geçirdik.

Ancak DİSK baskılara hapislere, saldırılara rağmen, her koşul altında çalışmalarını sürdürdü ve 6. Genel Kurulda alınan kararların büyük bir çoğunluğu hayata geçirilmeye çalışıldı. Çalışma Raporunda bunları ayrıntılarıyla sergiledik.

6. Genel kurul sonrasında Konfederasyonumuz bir dizi eylem yaşadı. 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi, 5 Ocak Faşizmi Lanetleme Eylemi, 20 Mart'ı Anma Eylemi, Tariş ve Ant-birlik direnişleri ve bu direnişleri destekleme eylemleri, 30 Nisan Eylemi önemli deneyler getirdi. İlk kez 15-16 Haziran Direnişini kitlesel olarak kutladık. DİSK'in kuruluş yıldönümleri, temsilciler meclisleri, 12 Şubat toplantıları, 1 Mayıs 1978'i kitlesel kutlamanın ardından 1 Mayıs 1979 ve 1980'in özüne uygun yaşanması, dört büyük demokrasi mitingi çalışmalarımızda önemli köşetaşları oldu.

Yakın geçmişte yoğun bir mücadele içinde olduk. En ufak eylemlerden, en geniş eylemlere kadar bir dizi eylem yaşadık. Bunların genel bir değerlendirmesini yapmak, başarılarımızı ve başarısızlıklarımızı değerlendirmek zorundayız.

Biraz önce DİSK 6. Genel Kurul kararlarını büyük ölçüde hayata geçirmeye çalıştık, dedim. Ancak İki konuda başarılı olamadık.

Faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı olan tüm güçlerin kalıcı, sürekli, programlı, ilkeli güç ve eylem birliğini sağlayamadık. Sosyalist hareketin bölünmüşlüğü, farklı anlayışların kendi görüşlerini dayatmak istemeleri, birleşme noktaları yerine ayrılıkların ön plana çıkarılması bu konuda en önemli engelleri oluşturdu.

İkinci olarak 6. Genel Kurulun mahkûm ettiği tasfiyeciliği aşarak, devrimci sendikal birliğin daha üst düzeyde sağlanması konusunda da başarılı olamadık.

Bu dönem içinde örgüt disiplini açısından acı, ama öğretici deneyler yaşadık.

Bazı sendikaların yöneticileri birlik adına DİSK'in birliğine, işçi sınıfının mücadelesine zarar veren davranışlar içine girdiler. Demokratik merkeziyetçiliğin temel taşı olan "üyeler örgüte, azınlık çoğunluğa, alt organlar üst organlara uyar" ilkesini yok saydılar. Tartışmalarda "eleştiri-özeleştiri-ikna" yöntemi yerine dayatmacılığı getirdiler.

Sınıf mücadelesi, mücadele içinde öğrenilir. Ve mücadele karmaşık bir süreçtir. İşçi sınıfı uzun ve yorucu kavgalar içinde kaybettikleri

pahasına çok şey öğrenmiştir. Yönetimsiz örgütçüklerle yola çıkıldığında sonucun yenilgi olduğunu acı deneylerle görmüştür. Örgütlü işçi sınıfının ise yenilmez güç olduğunu zaferleriyle yaşamıştır.

Örgütsel çalışmanın esası organ çalışmasıdır. Sendikal mücadelede önderliğin belkemiği seçilmiş yönetimdir. Onun işlemez hale gelmesi, kırılması yenilgi demektir.

Organ nedir? Organ kararları nasıl oluşur? Organ kararları nasıl uygulanır? Bu soruların yanıtları kafalarımızda son derece açık olmalıdır.

Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının temel ilkelerini bu konuya ilişkin yönetim kurulu belgesinde açıkça sergilediğimiz inancındayım.

Bugün birçok yönetici, sınıf sendikacılığı ilkelerini sürekli söylüyor ya da yazıyor. Ancak önemli olan söylediklerimiz ile uygulamalarımızın birbirini tutmasıdır.

Eğer sendikal demokrasi doğma değil, temel ilke ise, pratiğimizin tek ölçütü ise, sendikal demokrasi konusunda tutarlı olmak zorundayız.

Sendikal demokrasi, sendika üyelerinin her düzeyde sendikayı temsil edecek, yönetecek, kişi ve organları demokratik bir biçimde seçmeleri, yüklenebilecekleri ve talip oldukları görevlere seçilebilmeleri, örgütü ilgilendiren kararların oluşturulmasına etkin bir biçimde katılmaları demektir.

Demokrasi ve merkeziyetçilik bir bütündür. İşimize geldiği gibi bu bütünün bir yönüne ağırlık veremeyiz. Çalışmalardaki yanlışlıklar demokratik merkeziyetçilik ilkesinin doğru kavranmamasından kaynaklanmaktadır.

Kendi örgütlerinde acımasızca merkeziyetçilik uygulayanlar, üst örgütün merkezi disiplinine uymaktan kesinlikle kaçınmaktadırlar. DİSK'e karşı merkeziyetçiliği tanımamak, ama kendi örgütünde katı merkeziyetçiliği uygulamak devrimci sendikacılık anlayışı olamaz.

Üst örgütün otoritesine karşı çıkanlar kendi örgütlerinde otorite tanımama hastalığı başlayınca bundan şikâyet etmektedirler. Sendikal çalışmaların belkemiği olan yönetimler zaafa uğratılınca bu, elbette en alt birimlere kadar yansıyacaktır. Sendikal otorite, soyut bir kavram değildir. Sendikal otorite, demokratik merkeziyetçi ilkelerin hayata geçirilmesi demektir.

Öte yandan ne pahasına olursa olsun sendikalarda yönetime gelme, sendikaların yönetiminde olmayı siyasi güç gösterisi yapma ve ne pahasına olursa olsun yönetimlerde kalma biçimindeki yanlış davranışlar bugün sendikalarda akıl almaz tahribatlara yol açmaktadır. Bu yanlış eğilimlerin uzantısında siyasi nitelikli tasfiyeler gündeme gelmekte, sendikal otorite iyice zayıflamaktadır.

Sınıf Sendikacılığının dayattığı görevleri yapmama, devrimci sendikacılığın işlevlerini yerine getirmeme ise, sendikal alanda önemli bir tehlike olan anarko-sendikalizme maddi temel oluşturmaktadır. Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinin gerçek anlamda uygulanmamasına özde sağ, ancak görünüşte aşırı sol tepki olarak gelişen anarko-sendikalizm, bugün sendikaların örgütsel işleyişini kemirmektedir.

Bu nedenle anarko-sendikalizmi yeşertebilecek maddi temelleri ortadan kaldırmaya yönelik, kesin ve ciddi önlemler almak zorundayız.

Bu Genel Kurul'dan kamuoyunun beklediği görevler arasında birlik sorunu özel bir yer tutmaktadır. Genel Kurul öncesinde çeşitli basın organlarında hem DİSK'in birliğinin pekiştirilmesi hem de soldaki birliğin sağlanmasına DİSK'in nasıl katkıda bulunabileceğine ilişkin olarak çeşitli yorumlar yapılmış, çözüm yolları önerilmiştir.

Bugün sendikal birliğin pekiştirilmesini sağlamak için belli sendikaların niceliksel ağırlıklarının konfederal yönetime matematik bir oranlama ile yansıtılmasını yeterli gören eğilimler yaygınlaştırılmak istenmektedir.

Türkiye'de sendikal hareketin, özellikle de bu hareket içinde DİSK'in üzerine düşen görevler, belki dünyanın başka hiç bir ülkesinde olmadık ölçüde ağır ve geniş kapsamlıdır. Ülkedeki işçi sınıfı hareketinin ve daha genelinde demokrasi güçlerinin içinde bulunduğu koşullar bunun temelini oluşturmaktadır. O nedenle de soruna çözüm ararken klişecilik

dediğimiz, somut koşulları gözardı etmek dediğimiz yanlışa düşmemek zorundayız.

Bugün, DİSK'in birliğinin pekiştirilmesi için ne tür çözümler bulmalıyız, nasıl bir yapıyı benimsemeliyiz, örgütsel yapıda ne tür yenilikler getirmeliyiz gibi sorulara cevap ararken, önümüze Konfederasyon içindeki sendikal ağırlıkların, niceliksel yoğunlukların yönetime yansıtılması görüşü çıkmaktadır...

Sendikal birliğin pekiştirilmesinde ağırlık vermemiz gereken nokta ilkelerdir, kişiler değil.

Bu söylediklerimden sendikal ağırlıkların yönelimde temsilinin bir anlam taşımadığını çıkartmak mümkün değildir. Ancak sadece bu ağırlıkları hassas matematiksel oranlamalarla biraraya getirerek de sorunların çözümlenemeyeceğini, tek başına böyle bir yönetimin ileri sürüldüğü gibi sendikal birliğin temel çözümü olmadığı anlaşılmalıdır.

Sendikal yoğunlukları yönetime yansıtan bir yapı ile sendikal birliğin pekişmesi özdeş değildir. Daha doğrusu biri diğerinin vazgeçilmez koşulu değildir.

Bu nedenle Genel Kurulun çalışmalarını örgütsel ilkelerimizi ele alarak yürütmesi, bu ilkeleri çiğneyenlere, zedeleyenlere karşı eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemini işletebilecek bir zemin olması gerekmektedir. Örgütsel birliğin pekiştirilmesinin ön koşulu budur. Genel Kurul çalışmalarını bu zemin üzerinde yürüttüğü ölçüde başarılı üretebilir.

İlkelerin belirlediği bir yönetim ve önderlik, ilkelerin ürettiği kararlar, varolan tıkanıkları açan işleyişe esneklik getiren yapılar ve disiplinsizliğe karşı müeyyideler, 7. Genel Kurul sonrasında DİSK'in üzerine düşen görevleri başarıya ulaştırmasının ilk ve gerekli koşullarıdır.

Bugün gündemimizin birinci maddesi daha üst düzeyde devrimci sendikal birliğin sağlanmasıdır. Temel hedefimiz faşizme karşı ortak mücadeledir.

Sol hareketin bölünmüşlüğü sonucu ortaya çıkan mücadele zaafını giderici, tıkanıklığı açıcı girişimlerde bulunulması ve bu yolda somut adımlar atılması genel hareketimizin acil görevidir.

DİSK, ekonomik, politik ve ideolojik mücadelenin bütünlüğü içinde, demokratik sınıf ve kitle sendikal örgütü olma gerçeğine sadık kalarak bu acil görevin yerine getirilmesine katkıda bulunmakzorundadır.

Önümüzdeki günler, daha büyük mücadeleleri de beraberinde getirecektir. Türkiye'de her ilericiyi, her demokratı, her devrimciyi bekleyen bu zor ve çetin günlerin aşılması, sağlam ve kalıcı bir birlikte geçecektir.

Böyle bir ortamda tüm ilerici, devrimci, yurtsever, sosyalist kişi ve kuruluşlara büyük görev düşmektedir. Gün örgütlenme ve örgütlü siyasi mücadele verme günüdür.

Böylesi bir dönemde en geniş eylem birlikleri zorunludur.

Biz DİSK'iz. Birlikten yanayız, ancak amaçladığımız birlik, işçi sınıfı biliminin gösterdiği, sınıfsal

Baştürk 7. Genel Kurulda.

çıkarlarımıza ters düşmeyen, ilkeli birliktir. İşyerlerindeki, fabrikalardaki, tarlalardaki birliktir. Salt birlik için birlik değil, daha güçlü mücadele için birlik, mücadeleyi sonuçta saptırıcı, geriletici bir birlik değil, geliştirici birlik. Bizim birlik anlayışımız budur.

Bu anlamda yaşama hakkını, can güvenliğini savunan, faşist saldırı ve cinayetlere karşı çıkan herkese birlik ve eylem öneriyoruz.

Çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirmek isteyen, temel hak ve özgürlükleri savunan herkese birlik ve eylem öneriyoruz.

Faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı çıkan herkese birlik ve eylem öneriyoruz.

Sömürü ve baskıya karşı, sömürüsüz, baskısız, savaşsız, barış içinde bir dünya için mücadele eden herkese birlik öneriyoruz.

Burjuvazi kavgaya davet etmiş bizi. Biz de bu kavgayı kabul etmişiz.

Yepyeni bir mücadele dönemine giriyoruz, Yeni mücadele dönemi, yeni mücadele yöntemlerini ve yeni taktikleri gerekli kılmaktadır.

Sendikal alanda, örgütlenmede, toplu sözleşmelerde, eğitimde, yayında kısacası sendikal çalışmalarımızın her alanında yeni yöntemlere yönelmeliyiz. Sendikal demokrasinin daha mükemmel işleyebilmesi için yeni biçimleri tartışmalıyız.

Burada önümüzdeki mücadele döneminin ilkelerini, araçlarını, yeni durumların gerektirdiği yeni mücadele taktiklerini tartışacak ve karara bağlayacağız. DİSK Anatüzük değişikliği bu anlayışla ele alınmalı, yönlendirici belge ve temel kararlar bu yaklaşımla tartışılmalıdır.

Burada tartışılmayan, eleştirilmeyen hiç bir konu kalmamalıdır. Açık açık her şeyi dile getirmelisiniz. Ve tartışmalar burada noktalanmalı, ondan sonra alınan kararlara harfiyen uyulmalıdır.

Olguları göğüslemek yerine onları belirleyen, geçmiştekilerden daha karmaşık sorunlarla uğraşabilme, geniş kitleleri kucaklayabilme yeteneği gelişmiş, güncel istemleri yaratıcı bir biçimde hayata geçiren daha güçlü bir DİSK yaratmak zorundayız.

Önümüzdeki dönem sınıf uzlaşmacılığına, sınıf işbirliğine karşı daha etkin bir mücadelenin verileceği, sarı sendikacılığın yeşertilmek istenen faşist sendikacılığın daha geniş boyutlarda mahkûm edileceği bir dönem olacaktır.

Belli yanlışlar için özeleştiri yapmak, yanlışlarını kabul etmeyerek sürekli aynı yanlışlarda direnenleri işçi sınıfı bilimi doğrultusunda doğru çizgiye çekmek için mücadele edeceğiz.

Birlik-eleştiri-daha üst düzeyde birlik ilkesini hayata geçirip yanlışların üstesinden gelerek birliğimize yönelik saldırıları püskürteceğiz.

Bugün Türkiye'de ekonomik demokratik mücadelenin öncülüğünü DİSK yapmaktadır. Son 3 yıl içinde Türkiye'deki eylemlerinde DİSK üyelerinin ezici payı bunun en açık göstergesidir. Şu anda 40 bini aşkın DİSK üyesi grevdedir.

DİSK bugün savaşıyor ve gelişiyor. Kazmayı tutanlar, çeliğe su verenler, petrolü damıtanlar, harfleri dizenler, ekmeği pişirenler, hizmetleri üretenler, kumaşları dokuyanlar "işyerleri kalemiz, Yaşasın DİSK" diye haykırıyorlar.

Devrimci sendikal birliğin DİSK çatısı altında, DİSK'in ilkeleri temelinde sağlanacağı günlere yürüyor işçiler.

Önümüzdeki günler zor ve çetin. Ancak yılgınlığa, kararsızlığa teslimiyete yer yoktur. Mücadelemizi kararlı bir biçimde sürdüreceğiz.

İşçi sınıfı bilimi bize yol göstermektedir. Bu mücadeleyi biz kazanacağız.

Üretilen her şeye alınterimizi, canımızı, kanımızı katan, üretimi elinde bulunduran, yaşamı durmaksızın üreten biz milyonlar, mutlu günler için, kimsenin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye kul olmadığı güzel günler için, barış ve kardeşlik için savaşacağız.

Bir avuç emek düşmanının düzenini mutlaka tarihin çöplüğüne atacağız. Sömürünün ve baskının olmadığı, işçilerin, emekçilerin iktidarını kuracağız. SOSYALİZM İ kuracağız."

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

DİSK 7. Genel Kuruluna katılan konuklar, yakın plandakiler soldan sağa: Ali Topuz, Aytekin Kotil, Abdullah Baştürk, DİSK Arşivi.

Kowalski, Sovyet Sendikaları Kemerova Bölge Konseyi Başkanı Boris Okuşko, Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi Uluslararası İlişkiler Daire Sorumlusu Alexandr Driyakin, Yunanistan diktatörlüğüne karşı Birleşik Sendika Hareketi (ESAK) Başkanı Emmanuel Pitharoulis ve İtalyan Genel Emek Konfederasyonu (CGIL) dış ilişkiler sorumlusu Luigi Troianni.

Genel Kurulun açılışında yurtdışından gelen konukların dışında TİP (Türkiye İşçi Partisi) Genel Başkanı Behice Boran, TSİP (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi) Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, TBP (Türkiye Birlik Partisi) Genel Başkanı Mustafa Timisi, SVP (Sosyalist Vatan Partisi) Genel Başkanı Mehmet Özler, SDP (Sosyalist Devrim Partisi) Genel Sekreteri Hüseyin Savaş, Ankara Belediye Başkanı Ali Dinçer, TYS (Türkiye Yazarlar Sendikası) Genel Başkanı Aziz Nesin, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı Erdal Atabek, TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu, İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, TÜTED Başkanı Aykut Göker, TÜM-DER Genel Başkanı Nizamettin Barış, İM-DER Genel Başkanı Ahmet Erol, KÖY-KOOP Genel Başkanı Nedim Tarhan, TBP Milletvekili Ali Haydar Veziroğlu ile DİSK eski Genel Sekreteri Kemal Sülker, Dinçer Doğu, Macit Karabulut, Necat Ökten, Avni Erakalın ve DİSK eski Genel Sekreteri İbrahim Güzelce'nin eşi Nihal Güzelce başta olmak üzere çok sayıda konuk hazır bulundu.

Genel Kurulda TİP Genel Başkanı Behice Boran, TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, TBP Başkanı Mustafa Timisi, SVP Başkanı Mehmet Özler, SDP Genel Sekreteri Hüseyin Savaş, TYS Genel Başkanı Aziz Nesin, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı Dr. Erdal Atabek, TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve İstanbul

Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) Genel Başkanı Aziz Nesin 7. Genel Kurulda konuşurken, DİSK Arşivi.

Barosu Başkanı Orhan Apaydın konuk olarak konuştular.

7. Genel Kurulun ikinci gününde çalışmalara ise CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ, CHP Genel Sekreter Yardımcısı Metin Somuncuoğlu, İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil ve CHP parlamenterleri katıldı. 7. Genel Kurulda DSF Genel Sekreter Vekili İbrahim Zakariya bir konuşma yaptı. Zakariya konuşmasında özetle şunları söyledi:

(...) Kendi evimizdeymiş gibiyiz, çünkü DİSK her geçen gün DSF'nin çalışmalarına daha faal olarak katılmaktadır. DİSK'e üye bazı sendikalar, DSF'nin bir parçası olan uluslararası sendikal birliklerine bağlıdırlar.

(...) Günümüzün bu ve benzeri önüne gelen sorunlarının çözümlenmesi için sendikaların eylem birliğine gerek vardır demekle işi çok mu büyütüyorum? Belki. Fakat şurası kesindir ki, günümüzde sendika hareketinin muazzam gücü vardır. Bu güç birlik olursa ve uyum ve işbirliği içinde çalışırsa istediklerini kabul ettirebilir.

Venedik'te iki gün önce toplantıları sona eren yedi en gelişmiş kapitalist ülke temsilcilerinin vardıkları sonuç dünya ekonomisinin kötü bir durumda olduğu idi. Bu gerçektir. Fakat gerçek olmayan nokta, bu durumun nedeninin enerji fiyatları ya da yüksek petrol fiyatları oluşudur. Venedik'teki bu beyefendiler şunu görmediler, daha doğrusu şunu görmek işlerine gelmedi; yani ekonomilerinin ve giderek toplumlarının hastalıklarının gerçek nedenleri üzerinde durmadılar. Ne çok ulusal şirketlerin dev kârları ne de silahlanmaya harcadıkları milyarlarca dolar üzerinde durmadılar.

Şimdi de NATO bakanları Ankara'da toplanmaktadırlar. Ne gibi kararlar alacaklarını henüz bilmiyoruz. Fakat şu kesindir ki, bugün dünyada her dakikada silahlanmaya harcanan bir milyon doların boşa gitmesini önleyecek bir karar alırlarsa, biz işçiler onları alkışlarız. Bu muazzam para barışçı çalışmalara kullanılacak olursa bugünkü dünyamızın yüzü tamamen değişecektir.

Şuna inanıyoruz ki tüm uluslararası sendika hareketi bir araya gelmeli ve silahsızlanmanın ekonomik ve sosyal yanlarını incelemelidirler. O zaman görülecektir ki silahsızlanma işsizlik ve pahalılığa yol açmak bir yana milyonlarca yeni iş yaratacak ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardımcı olacaktır.

Sizin nasıl güç koşullar altında mücadele verdiğinizi çok iyi biliyoruz. Genel Başkan bunları konuşmasında gayet

güzel dile getirdi. Bu mücadeleyi nasıl cesaret ve kararlılık içinde yürüttüğünüzü de çok iyi biliyoruz. Yalnız olmadığınızı bilmenizi isteriz. Uluslararası örgütlü işçiler bunun bir parçasısınız. Dünya Sendikalar Federasyonu açısından burada bizim federasyonumuza üye 190 milyon işçinin dayanışması ve desteği hususunda size teminat veriyorum. Kuşkusuz 7. Genel Kurulunuz sadece DİSK'e üye yüzbinlerce işçinin değil, fakat ülkemizdeki tüm işçilerin ve tüm toplumumuzun geleceği için verilen mücadele açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Size başarı dilerim.

Yaşasın Uluslararası sendikal dayanışma

Yaşasın DİSK

DSF temsilcisi Zakariya'dan sonra söz alan Dünya Emek Konfederasyonu Genel Sekreter Yardımcısı Gêrard Fonteneau ise özet olarak şu görüşleri dile getirdi:

Burada bulunmamızı sağlayan çağrınızdan dolayı DİK-CMT [DEK] yönetimi adına teşekkür eder, bu vesileyle, demokratik ve sendikal özgürlükler ve sosyal gelişme uğrunda ülkenizde yürütmekte olduğunuz mücadelenizle tam bir aktif dayanışmamızı iletirim. Özellikle örgütünüzü ve militanlarınızı hedef alan baskı, tutuklama, işkence ve cankırımları karşısında tepki duymamak mümkün değildir. Bu temel mücadelenizde sizinle birlikteyiz, yanınızdayız ve bu desteğimizin sözde kalmaması için elimizden geleni yapmakta kararlıyız. Çünkü biliyoruz ki, bugün ülkenizde hâlâ demokrasi olanağından söz edilebiliyorsa, bu tamamen sizin uğraşınızın eseridir.

Sizin mücadeleniz bizim de mücadelemizdir. Tüm İşçi sınıfının mücadelesidir, çünkü düşmanları aynıdır. Bu düşmanların isimleri bellidir. Bunlar her türlü ekonomik, parasal, askeri, teknik ve kültürel kılıklara bürünen, strateji ve amaçları bir olan çokuluslu şirketler, Uluslararası Para Fonu gibi emperyalizmin sömürü örgütleridir. Şüphesiz ülkenize özgü düşmanlarınız da vardır, fakat bunların efendileri dışarıdadır. Bunlar emperyalizmin siyasal ve ekonomik güçleridir.

Örgütlerimizin sömürüye ve baskıya karşı mücadele deneyi çok uzun ve acılarla doludur. Bunun içindir ki, insanca yaşama hakkını, iş ve yeterli ücret hakkını, örgütlenme, eylem yapma ve düşüncelerini ifade etme hakkını; tüm bu hakları, insanlar, sendikalar ve halklar için temel haklar olarak görüyoruz. Demokratik haklar için mücadele vermek, işçileri fabrikalarda ve halkları ülkelerinde baskı altında ve bağımlı tutmak isteyen ekonomik ve politik güçlere karşı mücadele etmektir. Özgürlük, ''özgür dünya'' söylendiği gibi, soyut ve ikiyüzlü bir kavram değildir. Hayatın günlük oluşumunda somut ve gerçek bir olanaktır. Kamu ve yarı-kamusal olan sektörlerde iki milyon emekçi sendikal haklardan yoksun iken, ülkenizde gerçek bir özgürlükten söz edilebilir mi? Eğer DİSK gibi bir kuruluşun, şu anda Cenevre'de yıllık çalışmalarını tamamlanmış olan Uluslararası İş [Çalışma] Konferans'ında temsil edilmesi önlenmişse, bu ülkede özgürlükten söz edilebilir mi? Birçok ülkelerde, örneğin İspanya'da 40 yıllık diktatörlükten sonra, bir çözüm bulunmuştur:

Sendikal örgütlerin bu konferansta sırayla temsili. Diktatörlük döneminde ise, sadece hükümetin avucunda bulunan bir tek kuruluş Cenevre'de temsil edilirdi; ama bu dönem artık kapanmıştır.

Sözlerimi bitirirken, DİSK'e olan güvenimizi ve tüm engellere rağmen sürdürmekte olduğunuz mücadelenize desteğimizi ifade etmek İsterim. DİK-CMT sizinle beraberdir, Sizler gibi, bizde, militanların kitlesel tutuklanmalarına ve hapislere düşürülmelerine karşıyız. Sizin gibi bizler de çokuluslu şirketlerin ve IMF'nin stratejilerine karşıyız. Çünkü bu, emekçilerin ve halkların haklarına karşı bir stratejidir, bu sömürüyü, eşitsizliği, yoksulluğu ve tahakkümü yapan güçlerin emrinde bir politikadır.

Sizler gibi bizler de otoriter ve diktatoryal politik sistemlerin yükselmesine, faşist uygulamalara karşıyız. Sizler gibi bizler de adalet ve sosyal gelişme

DİSK Yürütme Kurulu 7. Genel Kurulda.

istiyoruz. Tüm özgürlüklerin ve demokratik hakların yaygınlaşmasını istiyoruz.

Yaşasın Yedinci Kongreniz,

Yaşasın DİSK.

Yaşasın emekçiler arasında uluslararası sınıf dayanışması.

Genel Kurulun ikinci gününde konuk sendikacıların yanı sıra CHP Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ ve Ankara Belediye Başkanı Ali Dinçer konuk olarak konuştular.

Konukların konuşmasından sonra TRT'nin 7. Genel Kurula ilişkin saptırıcı yayınlarını protesto eden önergeler oybirliğiyle kabul edildi. Ayrıca yine oybirliğiyle Başbakan Süleyman Demirel'e şu telgrafın çekilmesi kararlaştırıldı:

> 7. Genel Kurulumuzun çalışmalarına başladığı gün aynı zamanda emperyalist saldırganların Kore'ye asker çıkartıp, Kore halkına ölüm kustuğu bir gündür. Bugün aynı zamanda Türkiye'nin saldırgan emperyalistlerin emrine verilmek üzere Kore'ye asker gönderdiği gündür. Ve bugün NATO Bakanlar Konseyinin Ankara'da toplandığı gün haline küstahça getirilmiştir.
>
> Dünyada emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşlarının öncülüğünü yapmış bir ülkenin başkentinde, dünya barışının en büyük düşmanı emperyalist-kapitalist sistemin saldırgan askeri örgütü NATO'nun Bakanlar Konseyi toplantısının yapılmasını, iktidarınızın aldığı bir dizi karar ve yaptığı uygulamalarla ülkemizi emperyalist-kapitalist sisteme daha da bağımlı kılan tavrınızın tescili ve Türkiye emekçilerinin geçmişte ve bugün emperyalizme karşı verdikleri ve vermeye devam ettikleri mücadeleye yapılmış bir saldırı sayan DİSK 7. Genel Kurulu;
>
> NATO Bakanlar Konseyi toplantısının Türkiye emekçilerine ve bölgede emperyalizme karşı mücadele eden diğer halkları karşı bir tehdit ve gözdağı verme aracı olarak niteler ve şahsınızda bu toplantıyı protesto eder.

Genel Kurul Çalışmaları

Çok sayıda sendika genel başkanı ve delegelerin imzası bulunan bir önerge delegelerin oybirliği ile kabul edilerek Genel Kurul Başkanlık Divanı şu şekilde oluştu:

Başkan: Ertan Andaş (Genel-İş Genel Sekreteri); Başkan Yardımcıları: Durmuş Ali Yalnız (Lastik-İş Genel Başkanı), Ekrem Aydın (Maden-İş Genel Başkan Vekili) ve Ahmet Taş (OLEYİS Yürütme Kurulu üyesi); Yazmanlar: Tümer Tuna (Tekges-İş Genel Sekreteri) ve Ersin Atlı (Sosyal-İş Yürütme Kurulu üyesi), Ersait Şen (Fındık-İş Genel Sekreteri).

DİSK Yürütme Kurulu 7. Genel Kurulda. Arkada 7. Genel Kurul için Bülent Erkmen tarafından tasarlanan Genel Kurul logosu.

Divan komisyonlarla ilgili önergeleri oyladı. Komisyonlar oybirliği ile şu şekilde oluştu: Anatüzük Değişiklik Komisyonu: İsmail Hakkı Önal, Ali Özarkalıoğlu, Erol Yalçın, Cahit Baylav ve Mehmet Mıhlacı; Hesap İnceleme ve Bütçe Komisyonu: Talat Öz, Akçın Koç, Ali Kocaman, Akat Sağıner ve Hüseyin Tursun; Kararlar Komisyonu: Burhan Şahin, Ekrem Akkuş, Yalçın Talaka, Mustafa Karadayı, Hasan Yalçın ve Süleyman Çelebi.

Daha sonra delegelere daha önceden dağıtılmış olan Çalışma Raporu, Onur Kurulu Raporu ve Mali Raporun görüşülmesine geçildi. 600 sayfalık DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, o güne kadar hazırlanan en hacimli rapordu. 8 bölümden oluşan Çalışma Raporu şu ana başlıkları içermekteydi: Genel Olarak Dünyada Durum, Türkiye'de Ekonomik-Toplumsal Durum, Ekonomik-Politik Gelişmeler ve DİSK'in Mücadelesi, Daire çalışmaları, Onur Kurulu Raporu, İstemler, Belgeler, Ocak 1978-Haziran 1980 Dönemi DİSK Ajansı Dizini.

Çalışma Raporunda özellikle sendikal birlikten ne anlaşıldığı üzerinde durulmuş, 6. Genel Kurul sonrasında ortaya çıkan olumsuzluklar, disiplinsizlikler, örgütsel birliği olumsuz etkileyen davranışlar ve eğilimler çeşitli başlıklar olarak ele alınmıştı. Raporlar üzerine görüşmeye geçildiğinde önce Yönetim Kurulu üyelerinden Nusret Aydın ve Mehmet Kılınç söz alarak Çalışma Raporuna karşı oy kullanmalarının nedenlerini açıkladılar.

Daha sonra sendikaları adına konuşan delegeler sınırsız, kendi adlarına konuşan delegeler ise 10 dakikalık süre içinde raporlara ilişkin eleştirilerini ve genel olarak dünya, özel olarak da Türkiye hakkındaki değerlendirmelerini, özellikle de faşizme karşı bakışlarını dile getirdiler.

7. Genel Kurul: İlk Kurumsal Kimlik Çalışması

DİSK 7. Genel Kurul için ilk kez kurumsal kimlik çalışması yapıldı. Genel Kurulda kullanılacak olan afiş, pankart, çalışma raporu ve benzer malzeme için 7. Genel Kurula özgü görseller ve logolar hazırlandı. Kurumsal kimlik çalışmaları Bülent Erkmen tarafından tasarlandı.

7. Genel Kuruldaki kurumsal kimlik çalışması Türkiye sendikacılık tarihinde bir ilktir. Kurumsal tasarım salon düzeninden genel kurul malzemelerine kadar bir çok yerde kullanılmıştır.

Genel Kurulun bu bölümünde Basın-İş adına Gürbüz Güneş, Sosyal-İş adına Özcan Kesgeç, Bank-Sen adına Metin Denizmen, Aster-İş adına Ayhan Dümen, Yeni Haber-İş adına Ali Özdemir, Dev-Maden-Sen adına Mirza Arabacı, Maden-İş adına Kemal Türkler, Lastik-İş adına Durmuş Ali Yalnız, OLEYİS adına Ahmet Taş, Hürcam-İş adına Ali Rıza Gülkaya, Baysen adına Yüksel Keskin, Yeraltı Maden-İş adına Çetin Uygur, Keramik-İş adına Mustafa Orhan, Genel-İş adına Ekrem Akkuş, Sine-Sen adına Arif Özserin, T.İ.S. adına Yalçın Talaka, ASİS adına Alev Ateş, Nakliyat-İş adına Şinasi Ercan, Devrimci Sağlık-İş adına Sabri Tanyeri, Tekges-İş adına Tümer Tuna, Fındık-İş adına İ. Şefik Aydın ve Gıda-İş adına ise Mehmet Mıhlacı sendikalarının görüşlerini dile getirdi.

Delegelerden Kemal Kalender (OLEYİS), Şaban Yıldırım (Genel-İş), Remzi Taştan (Genel-İş), Recep Koç (DİSK 4. Bölge Temsilcisi), Metin Gönültaş (Genel-İş), Hüseyin Karahan (Basın-İş), Besim Usta (Tekstil), Süleyman Çelebi (Tekstil), Mehmet Yıldırım (Tekges-İş), Cemal Aslan (Genel-İş), Yalçın Şendöl (Dev Maden-Sen), Sait Aydoğmuş (Gıda-İş), Rafet Demirtel (DİSK 6. Bölge Temsilcisi), Bayram Çam (Yeraltı Maden-İş), Selahattin Uyar (Tekstil), Ahmet Nalbantoğlu (Keramik-İş), Mehmet Karaca (Maden-İş), Zeki Kılıç (Sosyal-İş), Doğan Halis (Devrimci Sağlık-İş), Fevzi Karadeniz (Bank-Sen), Celal Alçınkaya (DİSK 14. Bölge Temsilcisi), Halil İbrahim Kasder (Lastik-iş), Emir Babakuş (Limter-İş) ile Şaban Ali Yaşaroğlu (OLEYİS) kendi adlarına Çalışma Raporunu eleştirdiler ve kişisel görüşlerini aktardılar. Böylece toplam 46 delegenin söz almasıyla Çalışma Raporu üzerine genişçe bir tartışma yapıldı.

Raporların görüşülmesi sırasında, yapılan eleştirileri yanıtlamak üzere Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Genel Başkan Abdullah Baştürk söz aldı. Genel Sekreter Fehmi Işıklar 50'yi aşkın konuşmacının söz alarak konuştuğunu, bunların içinde çok yararlı konuşmalar da bulunduğunu, Genel Kurulun bir anlamda dayanışma platformu haline geldiğini, dost ve düşmanların gözlerinin bu Genel Kurula çevrildiğini belirtti.

7. Genel Kurulda kullanılan ve Bülent Erkmen tarafından tasarlanan çalışmalar.

Yapılan eleştirileri yanıtlayan Işıklar, konuşmasını şu sorularla tamamladı: [182]

- Önümüzdeki dönemde organ kararlarını en demokratik biçimde oluşturabilecek miyiz?
- Organ kararına ne kadar uyulacaktır? Sendikalar ne kadar uyacaktır? Sendika üyeleri ne kadar uyacaktır?
- Önümüzdeki dönemde sendikaların iç işlerine ne kadar karışılacaktır?
- Görüşümüzü paylaşmayanlara ne kadar hayat hakkı tanınacaktır?
- Dayanışmamız nasıl pekişecek, grevlerde ve acılı günlerimizde biri birbirimize nasıl yardımcı olacağız?
- Eksikliklerimizi ve hatalarımızı birbirimizi yıpratma aracı olarak mı kullanacağız? Yoksa bunu dostça söyleyip, eleştiri demiyorum, giderme ve birbirimizin kazanma ve faydalı duruma getirme yolunu bulacak mıyız?
- Daha çok okuyup öğrenip, öğretip daha çok bilinçlenip bilinçlendirilecek miyiz? Yoksa kulaktan dolma bilgilerle yetinecek miyiz?
- Var olan üye sendikalarımızı mı güçlendireceğiz? Yoksa siyasi görüşümüze uygun yeni yeni sendikalar mı kurdurup destekleyeceğiz?
- Güçlerimizi, kadrolarımızı, araç ve gerekçelerimizi birleştirip tüm kaynaklarımızı sınıfımızın yararına, Anti-Faşist, Anti-Emperyalist, Anti-Şovenist mücadeleye akıtıp mücadele koşullarına uygun örgütlenmemizi tamamlayacak mıyız?
- Dahası, var olan sendikalarımızı güçlendirmenin yanı sıra örgütlü olmadığımız işkollarında örgütlenebilecek miyiz?
- Slogan yarışına mı, mücadelede yararlı olma yarışına mı?
- Akabilecek miyiz grevlere, paylaşacak mıyız ekmeğimizi mücadelede olan sınıfdaşlarımızla?"
- İşkence altında inleyen devrimcilerle bir yürek olacak mıyız? Olacak mıyız zindanlarda çürüyenlerimizle?
- Arka çıkacak mıyız ırzına geçilen bacılarımıza, erkekliğini yitiren yiğitlerimize?
- Kendi birliğimizin yanı sıra tüm emekçilerin birliğini sağlayabilecek miyiz?
- Kolayı mı; zoru mu seçeceğiz?
- Dostlarımızı mı, düşmanlarımızı mı sevindireceğiz?
- Bunlara karar verebildik mi, gücümüzü birleştirebildik mi, yönetimde olup olmamak çok önemli olmaz. Yönetime gelecek olanlara yardımcı olmak, yönetime gelenlere de çalışmak düşer.

Genel Sekreter Işıklar'dan sonra eleştirilere yanıt veren Baştürk konuşmasında özetle, geçtiğimiz dönemde çalışmalarda ortaya çıkan güçlükler üzerinde durarak önümüzdeki dönemde karşılaşılacak zorlukları aşmaya yönelik kararların Genel Kurulun en önemli görevi olduğunu belirtti. İşçi sınıfının sendikal birliğinin "ilkeli birlik" olması gerektiğine işaret eden Baştürk, DİSK'in tüm anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-şovenist güçlerin birliğinin sağlanmasında üstüne düşen görevleri yerine getirmeye yönelik çaba içinde olacağını belirterek konuşmasını şöyle sürdürdü:

Baştürk 7. Genel Kurulda, DİSK Arşivi.

[182] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Geride bıraktığımız iki buçuk yılın muhasebesini yapıyoruz.

Önümüzdeki üç yılın, ekonomik planda, demokratik planda ve politik plandaki görev ve sorumluluklarını ve sınıfsal görevimizi bütünlük içinde sürdürebilmenin yol ve yöntemini birlikte tesbite çalışıyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

Bu Genel Kurulu niye 6 ay öne aldık, niye üç yılı beklemedik, bazı konularda biraz detay yaparak size bu genel kurulun öne alınış nedenini biraz açıklayayım.

Söylediğim gibi zor şartlarda, DİSK'in birliğinin bozulduğu bir dönemde iş başına geldik. O günden bu yana faşizm devlet içinde ve kendi örgütlülüğünde Türkiye ölçeğinin belli yerlerinde ağırlıklı, belli yerlerinde biraz zayıf olmakla birlikte kendini hissettirir biçimde kurumlaştı.

Çok kişinin söylediği gibi bölgeler, iller faşizmin işgali altında. Demokrasi mücadelesini üstlenen politik partiler ve bireyler, bu gelişimin karşısında acz içinde; ekonomik planda sürdürmek istediğimiz mücadele faşizmin kazandığı boyutlar ve faşizmin üzerine kanatlarını geren ekonomik güçler, politik güçlerle birlikte geriletilmekte.

Politik plandaki sosyalist dağınıklığın, merkezi otoritenin tesis edilememiş olması nedeniyle, sosyalist hareket bölük pörçük faşizme karşı mücadele verme çabasında.

DİSK faşizme karşı vereceği mücadelenin etkin ve örgütlü olmasının gerekliliğine rağmen, kendi içimizdeki politik dağınıklık nedeniyle ve her siyasetin kendi doğrultusunda faşizme karşı mücadele yöntemleri oluşturup uygulama iddiası, DİSK'in bu mücadeledeki etkinliğini azaltmakta.

Organlarımızın her düzeydeki toplantılarında Yürütmeden başlayarak, Yönetim, Başkanlar Konseyi, Genişletilmiş Yürütme Kurulları toplantıları, Genel Temsilciler Meclisi toplantıları gibi organ toplantılarında ürettiğimiz kararlar, hayata geçirilmede aynı barajlarla karşı karşıya.

Politik dayatmaların ayrıcalıkların getirdiği zaaf, DİSK'i faşizme karşı mücadelede, demokrasi mücadelesinde zaaflara sürükledi. O nedenle Genel Kurulumuzu süresinden evvel toplayalım ve karşı karşıya bulunduğumuz bu tehlikeleri, bu gelişmeleri, önümüzdeki dönemi göğüsleyebilecek kararları burada alalım istedik. Yönetim Kuruluna da, Yürütme Kurulumuza da bu nedenle erken genel kurula gitme durumunda olduğumuzu anlattım.

Genel Kurulumuz, suni birlikleri tesis ederek, göstermelik birlikle önümüzdeki dönemi göğüslesin, ilkesi, bazı çevrelerin düşünüp istediği gibi DİSK'in birliğini tesis etmek için toplanmadı. Hele hele temsil açısından noksan görülen yerleri kendi aramızda paylaşalım ve böylece birlikteliği sağlayalım diye de hiç bir genel kurulu gitmedik.

Olayları yaşamadan bizi seyrederek, önümüze baraj koyarak, alınan kararları sabote ederek, inançla sürdürülmek istenen sınıf mücadelesini çizgisinden saptırarak ve fakat 'birlik-birlik' diyerek birliğin olmayacağını bilmeyen kim var?

Sınıf mücadelesinin hangi kademesinde olursak olalım, üyeden en üst yöneticiye kadar, sosyalist olmanın dürüstlüğüyle birlik sorununa yaklaşalım. O zaman çok şey söyleme yerine, çok şey yapma noktasına geliriz.

Baştürk konuşmasının devamında, geçtiğimiz dönemde karşılaşılan zorluklara değindi. Bir delegenin rapor üzerine getirdiği eleştiriyi cevaplayan Baştürk, *"Rapor, birliği dağıtıcı, küfürnamedir diyor bir arkadaşım. Rapor bir küfürname değil, yaşanan hayatın yansımasıdır. Olayların içinde sonuçlarıyla birlikte getirdiği tahlildir. Ve bu tahlilde bazı cümleler insafsızca kullanılmışsa, sizin de o günlerde biraz insaflı olmamanız nedeniyledir"* dedi.

Daha sonra CHP ile ilişkilere ve dönem boyunca CHP yetkilileri ve CHP ağırlık Hükümet yetkilileri ile yapılan görüşmelere değinen Abdullah Baştürk, özellikle

20 Mart Faşizme İhtar eylemine karşı CHP yöneticilerinin takındığı davranışı eleştirdi. Bu konuda Baştürk özetle şöyle söyledi:

> Şu gerçeği akıldan çıkarmamalıyız. Türkiye'de CHP, yani CHP örgütünün gövdesi anti-faşisttir, anti-emperyalisttir ve bağımsızlık ilkesine çok duyarlıdır. Bunu görmezlikten gelen yöneticiler hiçbir zaman duyarlı olamazlar. Türkiye'deki faşizmin bugün kazandığı boyutlarda CHP bu savaşımın içine çekilememiştir. Sebebi yönetimden kaynaklanmaktadır. Ölülere hergün mesaj göndererek, ölenlere taziyetler sunarak, faşizme karşı mücadele de yol alınamaz.
>
> Bunu göreceğiz, yaşayacağız. O nedenle tahlillerde birleşiyorsak, geliniz eylemde de birleşelim.
>
> Türkiye işçi sınıfı, emekçi halkı faşizmi kabul etmemektedir. Faşizme karşı hergün, her boyutundan canından can vererek, kan vererek karşı koymaktadır. Örgütsüzlüğü ve mücadele tutarsızlığını bir kenara koyunuz. CHP'liler, CHP'nin gövdesi ve onu yöneten organları, buyrun, Türkiye işçi sendikalarının devrimci kesimini oluşturan DİSK, sana faşizme karşı mücadelede, bağımsızlık mücadelesinde elini uzatıyor. Yürüyelim beraber.
>
> Reddedersen, kabul etmezsen, yarınlarda, bu gelişme hızıyla Türkiye o noktaya gelirse sorumluluk sana aittir.

Konuşmasının devamında sendikal sorunlara değinen Abdullah Baştürk, sendikaların içinde bulunduğu olumsuz koşulların mutlaka aşılması gerektiğini belirterek önümüzdeki dönemde sendikaların içinde bulunduğu sorunların aşılmasında DİSK Yürütme Kuruluna daha etkin kararlar alma hakkının tanınması gerekliliğini vurguladı. Baştürk sözlerini şöyle tamamladı:

> Bu önlemler kongreden kararlar olarak, tüzük olarak geçecekse ve bundan sonra o kararların organlarına, köşeyi görünmeden kaçarak hayata geçirmeyenlere müeyyide getirecekse, sınıfımızın mücadelesini her üç planda dalgalandıracak kararları üretmezse o zaman bu şu demektir? adı sosyalist olan, devrimci olan fakat bunları laf olarak söyleyip pratiği ekonomik batağın içinde kendimizi tatmin etmek için sosyalizm yapan TÜRK- İŞ'in biraz ilerisinde ve onun kadar ciddi ve tutarlı olmayan kof bir kuruluş haline geliriz.
>
> Benim fildişi kuleme dokunma, benim siyasal eğilimime, partime dokunma. Ben istediklerimi yapayım, sen de otur orada bildiklerini yap diyen ne devrimcidir ne sınıf sendikasıdır ne de sosyalisttir.

Divan Başkanlığına verilen "Hesap İnceleme ve Bütçe Komisyon" raporunda, konfederasyonun organlarında görev alan yöneticilerin çalışma ve hesaplarının yasalara ve tüm resmî belgelere uygun olarak yürütüldüğü ve yerinde görüldüğü; Yasa ve Tüzük uyarınca tutulması zorunlu olan defterlerin tamamının noterden onaylatılarak gelir ve giderlerin noksansız ve zamanında defterlere işlendiği belirlenen rapor Komisyon Başkanınca Genel Kurula okundu.

Gündemin 5. maddesinin aklama bölümüne geçildi. Divan Başkanlığınca aklama bölümünde söz isteyen olup olmadığı soruldu. Kimsenin söz istemediği görüldü. Yapılan oylama sonucunda 1 oya karşın, Çalışma, Hesap, Denetim ve Onur Kurulu raporları onaylanarak kabul edildi ve tüm organlar aklandı.

Verilen bir önerge üzerine DİSK üyeliğinden Onur Kurulu kararı ile kesin olarak çıkarılan Yücel Çubukçu, Turan Ata, Murat Tokmak, Halit Erdem, Kemal Daysal ve Memet Ertürk'ün bağışlanarak üyeliğe yeniden alınmalarına oyçokluğuyla karar verildi.

ANATÜZÜK DEĞİŞİKLİKLERİ

Tüzük Komisyonunun hazırladığı Anatüzük taslağı üzerindeki görüşmelerde Tüzüğün 2. maddesini oyçokluğu ile kabul eden Genel Kurul, DİSK'in kuruluşundan beri İstanbul'da bulunan genel merkezinin Ankara'ya taşınmasını kararlaştırdı.

Anatüzüğün Genel Sekreter seçimine ilişkin hükmünün değiştirilmesi önerisi gündeme geldi. Bilindiği gibi DİSK Anatüzüğüne göre Genel Sekreter adayları Genel Başkan tarafından gösterilebiliyordu. Genel Başkan Abdullah Baştürk bu maddenin değiştirilmesi için 6. Genel Kurulda önerge sunmuş olduğunu belirterek bugünkü şartlarda maddenin aynen kalması yönünde görüş açıkladı.

Yapılan oylamada, çoğunluğun maddenin değiştirilmesi yönünde oy kullanması (madde 2/2 çoğunluk sağlanamadığı için eskisi gibi kaldı) üzerine, Genel Başkan Abdullah Baştürk, bu durumun kendisine güvensizlik olduğunu belirterek, yeni organların seçiminde görev almayacağını söyledi ve Genel Kurul salonunu terk etti. Bu durum karşısında Divan çalışmalara ara verdi. Ertesi günü tüm sendika başkanları ortak bir önerge vererek, tüzük değişikliği maddesinde ortaya çıkan durumun, Genel Başkan Abdullah Baştürk'e güvensizlik anlamı taşımadığını belirterek, Baştürk'ü Genel Kurula davet ettiler.[183]

DİSK 7. Genel Kuruluna sunulan Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar Taslak belgesi.

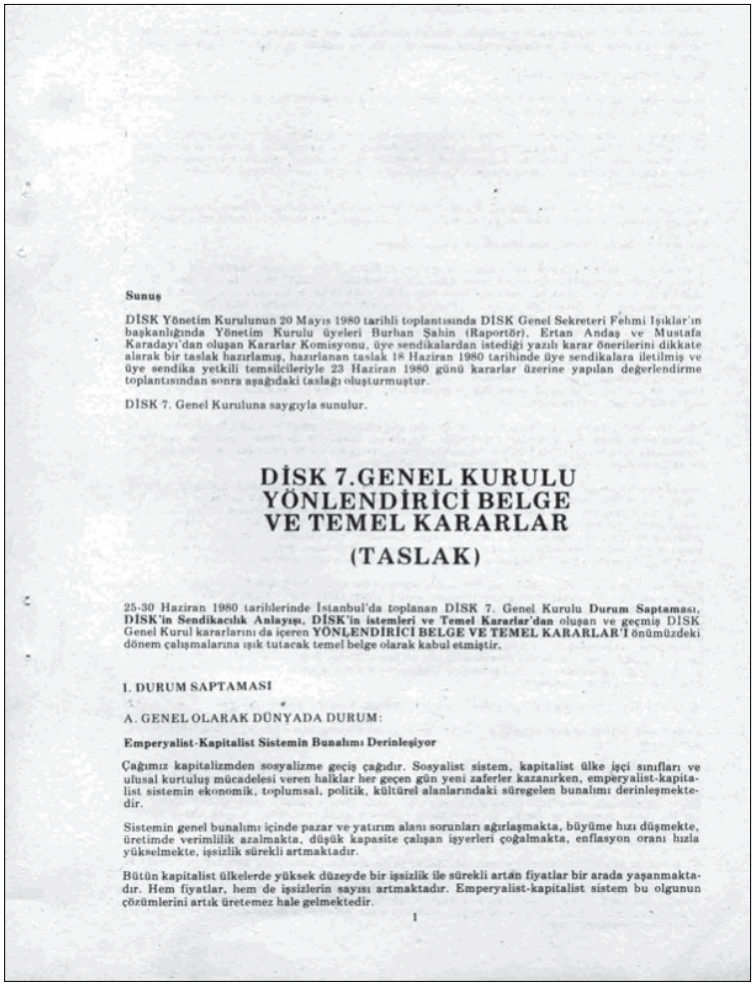

Sunuş

DİSK Yönetim Kurulunun 20 Mayıs 1980 tarihli toplantısında DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın başkanlığında Yönetim Kurulu üyeleri Burhan Şahin (Raportör), Ertan Andaş ve Mustafa Karadayı'dan oluşan Kararlar Komisyonu, üye sendikalardan istediği yazılı karar önerilerini dikkate alarak bir taslak hazırlamış, hazırlanan taslak 18 Haziran 1980 tarihinde üye sendikalara iletilmiş ve üye sendika yetkili temsilcileriyle 23 Haziran 1980 günü kararlar üzerine yapılan değerlendirme toplantısından sonra aşağıdaki taslağı oluşturmuştur.

DİSK 7. Genel Kuruluna saygıyla sunulur.

DİSK 7.GENEL KURULU YÖNLENDİRİCİ BELGE VE TEMEL KARARLAR (TASLAK)

25-30 Haziran 1980 tarihlerinde İstanbul'da toplanan DİSK 7. Genel Kurulu **Durum Saptaması, DİSK'in Sendikacılık Anlayışı, DİSK'in istemleri ve Temel Kararlar'dan** oluşan ve geçmiş DİSK Genel Kurul kararlarını da içeren **YÖNLENDİRİCİ BELGE VE TEMEL KARARLAR'ı** önümüzdeki dönem çalışmalarına ışık tutacak temel belge olarak kabul etmiştir.

I. DURUM SAPTAMASI

A. GENEL OLARAK DÜNYADA DURUM:

Emperyalist-Kapitalist Sistemin Bunalımı Derinleşiyor

Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Sosyalist sistem, kapitalist ülke işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar her geçen gün yeni zaferler kazanırken, emperyalist-kapitalist sistemin ekonomik, toplumsal, politik, kültürel alanlarındaki süregelen bunalımı derinleşmektedir.

Sistemin genel bunalımı içinde pazar ve yatırım alanı sorunları ağırlaşmakta, büyüme hızı düşmekte, üretimde verimlilik azalmakta, düşük kapasite çalışan işyerleri çoğalmakta, enflasyon oranı hızla yükselmekte, işsizlik sürekli artmaktadır.

Bütün kapitalist ülkelerde yüksek düzeyde bir işsizlik ile sürekli artan fiyatlar bir arada yaşanmaktadır. Hem fiyatlar, hem de işsizlerin sayısı artmaktadır. Emperyalist-kapitalist sistem bu olgunun çözümlerini artık üretemez hale gelmektedir.

1

"YÖNLENDİRİCİ BELGE VE TEMEL KARARLAR" TASLAĞI

DİSK Yönetim Kurulunun 20 Mayıs 1980 tarihli toplantısında DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın başkanlığında Yönetim Kurulu üyeleri Burhan Şahin (Raportör), Ertan Andaş ve Mustafa Karadayı'dan oluşan Kararlar Komisyonu, üye sendikalardan istediği yazılı karar önerilerini dikkate alarak bir taslak hazırlamış, hazırlanan taslak 18 Haziran 1980 tarihinde üye sendikalara iletilmiş ve üye sendika yetkili temsilcileriyle 23 Haziran 1980 günü kararlar üzerine yapılan değerlendirme toplantısından sonra "Durum Saptaması", "DİSK'in Sendikacılık Anlayışı" ile "DİSK'in İstemleri ve Temel Kararlar" bölümlerinden oluşan ve geçmiş DİSK Genel Kurul kararlarını da içeren "Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar" taslağı, 25-30 Haziran

[183] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

1980 tarihlerinde İstanbul'da toplanan DİSK 7. Genel Kuruluna sunuldu.[184]

Gündemin 8. maddesinde Genel Kurul delegelerine önceden dağıtılan (EK-3) *Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar* taslağının görüşülmesine geçildi. Bu arada Divan'a verilen çok sayıda delegenin imzalı önergesinde, Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar taslağı üzerinde çok sayıda değişiklik önergelerinin kısa zamanda incelenebilmesi ve sonuçlandırılmasının olanaksız olduğu, bu nedenle değişiklik önergelerinin Genel Kurulun bilgisine okunarak sunulmasına, daha sonra Genel Kurul adına hareket etmek koşuluyla Merkez Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur kurulları ile DİSK üyesi sendikaların örgüt başkanlarından oluşan genişletilmiş bir kurulun oluşturulması önerisi okundu. Komisyon öneriye katıldığını belirtti, bu konuda başkaca söz alan olmadığından öneri oybirliği ile kabul edildi. Değişiklik önerileri ile komisyon çalışmalarını içeren belgeler Divan Başkanı tarafından imzalanarak gereğinin yapılması için yeni seçilecek Merkez Yürütme Kuruluna havale edilmek üzere dosyaya konuldu.[185]

"Durum saptaması" başlığı altında *"Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Sosyalist sistem, kapitalist ülke işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar her geçen gün yeni zaferler kazanırken, emperyalist-kapitalist sistemin ekonomik, toplumsal, politik, kültürel alanlarındaki süregelen bunalımı derinleşmektedir"* saptamasıyla başlayan değerlendirmeler *"Emperyalist-kapitalist sistemin bunalımının giderek derinleştiği bir ortamda sosyalist sistem ise her geçen gün biraz daha güçlenmektedir"* şeklinde devam etmektedir.

"Genel Olarak Türkiye'de Durum" başlığı altında "Emperyalist-Kapitalist Sisteme Bağımlılık Artıyor" alt başlığında sonra şu saptama yer almaktadır: *"Türkiye yakın tarihinin en derin bunalımını yaşamaktadır. Bunalım yaşamın ekonomik, toplumsal, politik, kültürel tüm yönlerini kapsamaktadır. Bu bunalımın temelinde Türkiye'nin, emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı kapitalistleşme süreci içinde azgelişmiş bir ülke olması gerçeği yatmaktadır. Türkiye yıllardır sürdürülen emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı kapitalist yolla kalkınma çabaları sonunda bu bunalıma düşürülmüştür."*

"Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar" taslağının "DİSK'in sendikacılık anlayışı" bölümü altında "İşçi Sınıfının Ekonomik, Politik ve İdeolojik Mücadelesi Bir Bütündür" başlığı yer almaktadır. Bu başlıkta *"Kapitalist toplumda işçi sınıfının mücadelesi bir bütündür ve bu mücadelenin üç temel biçimi vardır: 1. Ekonomik mücadele, 2. Politik mücadele, 3. İdeolojik mücadele"* saptaması yapılmaktadır. Bu başlık altında yer alan bir diğer saptama ise *"İşçi sınıfı kapitalist sınıfın dünya görüşüne karşı kendi bilimsel dünya görüşü ile mücadele eder. İşçi sınıfının dünya görüşü bilimsel sosyalizmdir"* şeklindedir.

Sendikaların demokratik, sınıf ve kitle örgütleri olduğu belirtilen Taslak'ta *"Sendikaların sınıf ve kitle örgütü olma nitelikleri birbiri ile çelişemez, tam tersine birbirini tamamlar. Bu iki nitelikten birinin inkârı*

[184] DİSK, "Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar" taslağı, 1980.

[185] DİSK 7. Genel Kurul Divan Tutanağı, DİSK Genel Kurul Tutanakları, DİSK Arşivi.

devrimci sendikacılığın reddedilmesi demektir. Sendikaların sınıf ve kitle örgütü olma niteliklerinin iç içeliği doğru kavranıp uygulanmalıdır. Sendikaların kitle niteliğinin unutulması anarko-sendikalizm gibi sol sapmalara, sınıf niteliğinin unutulması ise ekonomizm, reformizm gibi sağ sapmalara yol açar'' değerlendirmesine yer verilmektedir.

Taslak'ta *''DİSK, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin ışığında, işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün bilincinde olarak BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ ve SOSYALİZM için mücadele eder''* saptamasından sonra DİSK'in talepleri yer almaktadır.

Taslak'ta son olarak ''Temel Kararlar'' başlığına yer verilmektedir. Bu başlık altında Karar 1 ''Sosyalist hareketin birliği'' başlığını taşımaktadır. Karar taslağında *''DİSK'in son çözümlemede sosyalist bir düzen için savaştığını''* belirtilmektedir.

7. Genel Kurula sunulan ve Genel Kurul tarafından genel kurul sonrası oluşturulacak bir Komisyonca son şekli verilmesi kararlaştırılan ''Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar'' taslağı kısa bir süre sonra 12 Eylül askeri darbesi nedeniyle nihai şekline kavuşamasa da DİSK'in 13 yıllık birikimini ve 7. Genel Kurul delegasyonun iradesini yansıtması bakımından tarihsel bir belge niteliğindedir. DİSK'in birikimini ve faaliyetleri durdurulmadan önceki yaklaşımını yansıtan bu belgeye ekler bölümünde yer veriyoruz.

7. GENEL KURULDA SEÇİMLER

Genel Başkan seçimine geçildiğinde tüm sendika başkanları ortak bir önerge vererek Abdullah Baştürk'ü DİSK Genel Başkan adayı olarak önerdiler. O sırada salona gelen Baştürk, bir önceki gün açıkladığı yeni organlarda görev almama görüşünü yeniden değerlendirdiğini ve önümüzdeki dönemde görev alma şartlarının bu değerlendirmeyi zorladığını belirterek, adaylığı kabul edeceğini belirtti.

7. Genel Kurulda seçimler.

KARAR 1: SOSYALİST HAREKETİN BİRLİĞİ

7. Genel Kurula Sunulan Taslak:

DİSK'in son çözümlemede sosyalist bir düzen için savaştığını,

Sosyalizme ulaşılması için ekonomik, politik ve ideolojik biçimlere sahip bir sınıf mücadelesinin zorunlu olduğunu ve bunların kapsam, yöntem, amaç ve araçları farklı olmakla birlikte aralarında tam bir uyum ve bütünsellik bulunması gerektiğini,

Özünde bir siyasi iktidar mücadelesi olan politik mücadelenin ancak işçi sınıfı partisi tarafından yürütüleceğini,

Sendikaların özgün görevinin doğrudan doğruya işçi sınıfının güncel ekonomik demokratik haklarını korumayı, genişletmeyi, sömürüyü sınırlamayı, işçi sınıfını kitlesel olarak örgütlemeyi ve kendi sınıf bilimi doğrultusunda eğitmeyi esas alan ekonomik mücadele olduğunu,

DİSK'in ekonomik-demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak, kendi mücadele yöntemlerini bu ilkelere göre düzenlediğini vurgulayan DİSK 7.GENEL KURULU aşağıdaki saptamaları yapar:

- Türkiye işçi sınıfı ekonomik ve politik mücadele düzeylerinde genel olarak bölünmüşlük içindedir.

- Bununla birlikte sosyalizm düşüncesi geniş işçi ve emekçi kitlelerini, çeşitli toplumsal katmanları etkilemekte ve önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

- Sosyalist hareket siyasal alanda değişik parti ve guruplara bölünmüştür.

- Faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı güç ve eylem birliğinin oluşturulması sosyalist hareketin birliği yolunda atılacak adımlarda geliştirici bir etkendir.

- Bu bölünmüşlük çok sayıda işçi ve emekçinin aydının ortak bir mücadele hattında örgütlü aktif mücadele içine girmesini önlemektedir.

- Sosyalist hareketin değişik parti ve guruplara bölünmüş olması faşizme, emperyalizme, şovenizme tekellerin egemenliğine karşı verilen mücadeleyi büyük ölçüde zaafa uğratmaktadır.

- Faşist ve karşı devrimci güçlerin emekçi halkımıza azgınca saldırdığı bir ortamda, devrimci ve demokratik güçlerin dağınık olması, gerici, faşist cephenin işini kolaylaştırmaktadır. Egemen sınıflar ilerici güçleri parçalamak için tüm olanaklarını kullanmakta, varolan ayrılıkları sistemli biçimde derinleştirmeye ve yeni bölünmeler yaratmaya çalışmaktadırlar.

- Emekçi halkın örgütlü katılımını, bilinçli desteğini, en geniş güven ve sempatisini kazanmayı öngören sınıf kitle çizgisi yerine gerçekte hiç bir başarı şansı bulunmayıp pratikte ilerici hareketi kitlelerden soyutlayan, halkı yılgın bir izleyici konumuna iten, kendiliğinden yığın eylemlerinin yapay biçimde kızıştırılabileceği varsayımına dayanan maceracı eğilimler, faşist eylem ve propagandanın güç kazanmasına olanak sağlamakta ve sınıf mücadelesinde son derece olumsuz sonuçlar üretmektedir.

Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi doğrultusunda varolan büyük potansiyelin seferber edilmesinin yolu her şeyden önce sosyalist güçlerin birliğinden ve işçi sınıfının öncülüğünde tüm devrimci ve demokratik güçlerin güç ve eylem birliğinden geçmektedir.

İşçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün bilincinde olarak anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist güçlerin güç ve eylem birliğinin gündemdeki birinci görev olduğuna dikkat çeken DİSK 7. GENEL KURULU yukarıdaki saptamalardan hareketle:

1. Sosyalist hareketin bölünmüşlüğü sonucu ortaya çıkan mücadele zafını giderici, tıkanıklığı açıcı, nesnel dayanağı bulunmayan bölünmeleri önleyici, sosyalist hareketin birliğine yönelik girişimleri teşvik edici, bu girişimlerin tüm sosyalist potansiyeli kapsayacak biçimde yürütülmesine katkı sağlayıcı bir çaba içinde bulunulmasını ve bu yolda sendikal örgüt olmanın gereklerine uygun düşen somut adımlar atılmasını,

2. Sosyalistler ile faşizme, emperyalizme, şovenizme ve her türlü anti-demokratik baskıya karşı olan diğer ilerici güçlerin yer alacağı cephenin gerçekleştirilmesi için demokratik güç ve eyler birliğinin oluşturulması yolunda çaba harcanmasını ve öncelikle bunun koşullarını sağlamak üzere GENEL KURUL'da kabul edilen İstemler'in program önerisi alınarak çok yönlü, sistemli, sürekli, ilkeli ve yapıcı bir diyalog sürecinin başlatılmasını,

3. "Sosyalist Hareketin Birliği"nin ön koşulunu oluşturacak "Demokratik Güç ve Eylem Birliği" sorunlarının işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın, ülkemizin çıkarları açısından yaşamsal bir önem taşıdığı gerçeğinden hareketle her düzeyde birliğin sağlanması için engellerin aşılması yolunda ilkeli davranışın, sorumluluğun ve olumlu tüm güçleri değerlendirmeye yönelik esnekliğin tutarlı bir bütünlük içinde de alınmasını, birliği engelleyici her türlü girişim ve tutumla ilkesel düzeyde mücadele edilmesini,

karar altına alır.

GREVLERLE DAYANIŞMA KARARI

GENEL BAŞKAN ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN ÖNERGESİ GENEL KURUL TARAFINDAN OYBİRLİĞİ İLE KABUL EDİLMİŞTİR.

DİSK 7.GENEL KURUL DİVAN BAŞKANLIĞINA

Başta tekstil, madeni eşya, cam, otelcilik ve turizm, genel hizmet işçileri olmak üzere bugün binlerce DİSK üyesinin grevde olduğunu, DİSK Dayanışma Fonuna İlişkin olarak İkinci Ören Toplantısı kararlarını ve 12 Şubat 1980 günü Ankara'da üye sendikaların yetkili temsilcilerinin katıldıkları toplantının öngördüğü biçimde alınan kararları ve ülkenin içinde bulunduğu koşullarda, grevlerin anti-faşist mücadeledeki yerini dikkate alan DİSK 7. Genel Kurulu,

-Sendikal birlik ilkesinin gerçekten yaşama geçirilmesi için,

-Grevdeki DİSK üyelerine ve TARİŞ direnişi nedeniyle işten atılan işçilere zamanında ve daha ileri grev ödeneği verilebilmesi, sosyal yardım yapılabilmesi, grevci işçilerin yalnızca moral olarak değil, maddi alarak da desteklenmesi ve daha güçlü bir dayanışmanın sağlanması için,

1. Üye sendikaların DİSK Dayanışma Fonuna bugüne kadar kestikleri tüm paraları hiçbir gerekçe göstermeden en geç 10 Temmuz 1980 tarihine kadar T.C. Ziraat Bankası Merter Şubesi 464 No'lu hesaba yatırmalarını,

2. Bugüne kadar üyelerden Dayanışma Fonuna hiç ödenti kestirmeyen sendikaların, bu paraları 500 TL olarak derhal toplamalarını ve en geç 10 Temmuz 1980 tarihine kadar DİSK'in hesabına yatırmalarını,

3. Daha önceki bir genelge ile bildirildiği biçimde taksitlerle toplanacak olan paraların 500 TL'lik son bölümünün de toplanmasına devam edilerek bu paraların da en geç 15 Ağustos 1980'e kadar DİSK'in hesabına yatırılmasını,

4. Grevde bulunan üyelerin dayanışma ödentisi borçlarının ilgili sendikalara borç yazılmasını, grev sonrası ilgili sendikaların bu paraları üyelerden toplayarak DİSK Dayanışma Fonuna yatırmalarını,

5. Sendika kasalarından veya üyelerden kesilerek ya da elden alınarak toplanmakta olan ve toplanacak Dayanışma Fonu ödentilerinden grevci işçilere dağıtılacak ya da dağıtılmak üzere ilgili sendikaya verilecek olan paraların bu sendikalara grev sonrası ödemek üzere borç yazılmasını,

6. Bu karara uymayan sendikalar hakkında gerekli tüzüksel işlemin yapılması için DİSK Yürütme Kuruluna yetki verilmesini,

karar altına alır.

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ YASASI

DİSK 7.GENEL KURULU OYBİRLİĞİ İLE TBMM BAŞKANLIĞINA AŞAĞIDAKİ TELGRAFIN ÇEKİLMESİNİ KARAR ALTINA ALMIŞTIR:

TBMM Başkanlığına

Ankara

Ülkemizde hayat pahalılığının bugün ulaştığı düzeyde milyonlarca işçi ve emekçinin yürürlükteki asgari ücretle kendilerinin ve ailelerinin yaşama olanakları ortadan kalkmış durumdadır.

Milyonlarca işçi ve emekçi ailesinin açlığa, ölüme mahkûm edilmesi anlamına gelen bu durumun bir ölçüde de olsa iyileştirilmesinin asgari koşulları Asgari Geçim İndirimi Yasasının çıkartılması, asgari ücretin işçi ve emekçi örgütlerinin demokratik biçimde temsil edildiği bir komisyon tarafından ve 5 kişi kabul edilecek bir işçi ailesinin asgari gereksinimlerini karşılayacak düzeye ulaştırılması için ivedilikle yeniden belirlenmesi gereklidir.

DİSK 7. Genel Kurulu bu istemin ve görüşlerin yaşama geçirilmesinin acil ve hayati bir gereksinim olduğu hatırlatmayı ve vurgulamayı görev sayar.

TRT'YE PROTESTO

DİSK 7.GENEL KURULA TRT'NİN YAYINLARI İLE İLGİLİ OLARAK AŞAĞIDAKİ KARARI OY BİRLİĞİ İLE ALMIŞTIR:

Demirel iktidarının elinde tarafsızlığını tümüyle yitiren, ırkçı, faşist, gerici bir yayın politikası izlemeye başlayan TRT DİSK 7.Genel Kurulu ile ilgili olarak 25.6.1980 günlü haber bültenlerinde genel kurulu veriş biçimiyle bu niteliğini bir kez daha sergilemiştir.

Genel Kurulumuzu izlemekte olan kardeş komşu ulusal ve uluslararası sendikal merkezlerin değerli temsilcilerinden "demir perde" ülkelerinin temsilcileri olarak söz edilmesi, Genel Başkanın konuşmasının alabildiğine tahrif edilmesi ve konuşmanın özünün gizlenmesi TRT'nin tarafsız habercilik ilkelerinden ne denli uzak olduğunun en son ve en somut kanıtlarıdır.

TRT'nin soğuk savaş dönemini yeniden hortlatmayı amaçlayan bu ilkel yayınını protesto ediyor, TRT'nin Anayasada ifadesini bulan özerk tarafsız, demokrasi ve bağımsızlıktan yana bir kurum haline gelmesi için mücadele etmeyi, işçi sınıfımızın bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin bir parçası sayıyoruz. Bu nedenle genel kurulumuz, TRT'nin içinde bulunduğu durumu bir kez daha protesto eder ve bu ilkel yayın politikasının sorumlularından hesap sorulması için mücadeleyi görev olarak belirler.

DİSK Genel Kurulu, Hükümeti ve TRT'yi protesto kararı aldı

İstanbul Haber Servisi — Çalışmalarına dün de devam eden DİSK Genel Kurulunda, NATO toplantısı, TRT'nin Genel Kurulu ile ilgili önceki gecekî yayını ve Kore'ye Türk askeri gönderme kararının yıl dönümü protesto edilmiştir.

NATO toplantısıyla ilgili, Genel Kurul adına, Başbakana gönderilen telgrafta, NATO'nun emperyalist kapitalist sistemin sol dirgen örgütü olduğu vurgulanmış, bu toplantının Ankara'da yapılmasının hükümetin emperyalizme bağımlı politikasının bir ölçütü olduğu belirtilmiştir. TRT yayını ile ilgili alınan protesto kararında ise DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün konuşmasının amacından saptırılarak özetlendiğini dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen sosyalist-kapitalist ülkeler sendikacıları için «demirperde» deyimi kullanıldığı hatırlatılarak özetle şöyle denilmiştir:

«TRT'nin soğuk savaş dönemini yeniden hortlatmayı amaçlayan bu ilkel yayınını protesto ediyor TRT'nin Anayasada ifadesini bulan özerk tarafsız demokratik ve bağımsızlıktan yana bir kurum haline gelmesi için mücadele etmeyi işçi sınıfımızın bağımsızlık demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin bir parçası sayıyoruz.»

Genel kurulun dün sabahki

(Arkası Sa. 9. Sü. 6 da)

Cumhuriyet, 27 Haziran 1980.

Gizli oy, açık sayım ilkesiyle yapılan seçim sonucunda, 454 delegenin oy kullandığı sayım sonunda sandıktan 454 oyun çıktığı, 4 geçersiz ve 34 oyun boş olduğu görüldü. 416 oy alan Abdullah Baştürk'ün Anatüzük hükümlerine göre ilk turda 2/3 çoğunluk oy barajını aştığından DİSK Genel Başkanlığına seçildiği anlaşılarak sonuç Genel Kurula açıklandı. Abdullah Baştürk DİSK Genel Başkanlığına seçildikten sonra teşekkür konuşmasında şunları söyledi:[186]

> Sağolun arkadaşlarım,
>
> Kongreyi açarken söylediklerim gerek birliğimiz gerek karşı karşıya bulunduğumuz sorunlar ve faşizmin böylesine mesafe kaydettiği bir dönemde, bana, DİSK'in önümüzdeki döneminin bu ağır görevini üstlenecek güven ve cesaret verdiniz. Hepinize çok çok teşekkür ediyorum.
>
> Sağolun.

Bana burada verdiğiniz bu görev ve cesareti üstlendiğim görevin başarıyla götürülebilmesi için alkış ve teşyilerinizi bu büyük desteğinizi yalnızca bu salonda değil, bu salondan yarın ayrıldığımızda, bundan sonra yine burada oluşturacağımız organların kararlarını hayata geçirmede, fabrikalarda, işyerlerinde aynı coşku ve inançla, benimle beraber çalışan arkadaşlarıma destek olarak götürmek hepinizin görev ve sorumluluğu olmalıdır.

O nedenle hepinize en az Genel Başkan kadar görev sorumluluk düştüğünü siz bileceksiniz. Sizin burada temsil etmekte olduğunuz her bir işçi arkadaşım ayrı ayrı bilecek.

BÖYLECE KARANLIĞI YIRTACAK, AYDINLIĞA ÇIKACAK VE SOSYALİZMİN YOLLARINI YAPACAĞIZ.

O nedenle, coşkuyla, inançla, bu salonda gördüğümün çok daha ilerisinde birlikle, ilkeli, amaçlar için yürünen yolda, birbirimizi çok çok daha sorumlu, faşizmi yenmeye, yoketmeye, burjuvazinin halkımız ve sınıfımız üzerindeki ipoteğini yıkmaya kararlı olmaya çağırıyorum.

Başarılar, sevgiler...

---

186 *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Baştürk konuşmasını bitirdikten sonra, tüm sendika başkanlarını DİSK'e davet ederek yeni organların seçimi için kendileriyle DİSK genel merkezinde görüşmelerde bulunacağını açıkladı. Genel Sekreterlik seçimine geçildiğinde Baştürk, Fehmi Işıklar ile T.İ.S. delegesi Veysi Ziya Dişli'yi aday olarak gösterdi.

Gizli oylama ve açık sayım sonunda 453 oyun kullanıldığı bunlardan 92'sinin boş, 1'inin geçersiz olmak üzere 10 oyun Veysi Ziya Dişli'ye ve 350 oyun Fehmi Işıklar'a çıktığı saptandı. Fehmi Işıklar, Anatüzük hükümlerine göre ilk turda 2/3 çoğunluk oyunu alarak Genel Sekreter seçildi.

Ardından Yürütme Kurulu üyelerinin seçimine geçildi. Anatüzük gereğince Genel Başkan, Yürütme Kurulu adayları olarak Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı, Metin Denizmen, Mehmet Karaca, Burhan Şahin, Özcan Kesgeç ve İsmet Cantekin'i gösterdi.

İlk turda 456 delegenin oy kullandığı, açık sayım sonunda sandıktan 456 oyun çıktığı, hiçbir adayın Anatüzük'te belirlenen 2/3 çoğunluk oyunu alamadığı ve böylece Yürütme Kurulu üyeliğine kimsenin seçilemediği görülerek Genel Kurula bilgi verildi.

İkinci tur seçimlerinde Anatüzük hükümlerine göre 2/3 çoğunluk oyu aranmıyordu ve salt çoğunluk oyu yeterliydi. İkinci turda sandıktan 456 oy çıktı ve adaylardan Mukbil Zırtıloğlu ile Rıza Güven Yürütme Kurulu üyeliklerine seçildi.

Üçüncü tur seçimlerine geçildi. Seçim sandığı boş olarak delegelere gösterildi. Ad okunarak gizli oylama yapıldı. 456 delegenin oy kullandığı ve sandıktan 456 oyun çıktığı sayım sonunda hiçbir adayın salt çoğunluk oyu alamadığı ve adaylardan seçilen olmadığı saptandı.

2 Temmuz 1980 saat 09.00'da Genel Kurul çalışmalarına devam edildi. Genel Başkan söz alarak Genel Kurulun sonuçlanması gerektiğini, adaylardan Kemal Nebioğlu, Burhan Şahin ile İsmet Cantekin'in adaylıktan çekildiklerini ve yeni 3 aday gösterileceğini bildirilerek Kemal Daysal, Süleyman Çelebi ve Ahmet Nalbantoğlu'nu yeni aday gösterdi. Ahmet Nalbantoğlu adaylıktan çekildi. Tekrar söz alan Genel Başkan, Divan Başkanlığını yapan Genel-İş Sekreteri Ertan Andaş'ı aday gösterdiğini ve Genel-İş'in bu konuda da özverili davranacağını umduğunu belirtti. Adaylığı kabul edilen Ertan Andaş, Divan Başkanlığı görevini Başkan Yardımcısı Ahmet Taş'a bırakarak Divan'dan ayrıldı. Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı, Özcan Kesgeç, Kemal Daysal, Süleyman Çelebi ve Ertan Andaş'ın aday oldukları Yürütme Kurulu üyelikleri için yapılan oylamada 404 delegenin oy kullandığı sayım sonunda sandıktan 404 oy çıktı ve adaylardan Süleyman Çelebi 358 oy, Ertan Andaş 325 oy ve Kemal Daysal 291 oy alarak Yürütme Kurulu üyeliklerine seçildi.

Tablo 9: 7. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Abdullah Baştürk	Genel Başkan	Genel-İş
Fehmi Işıklar	Genel Sekreter	Maden-İş
Mukbil Zırtıloğlu	Üye	OLEYİS
Rıza Güven	Üye	Tekstil
Süleyman Çelebi	Üye	Tekstil
Ertan Andaş (*)	Üye	Genel-İş
Kemal Daysal	Üye	Maden-İş

(*) 13 Ağustos 1980'de yaşamını yitirdi.

Tablo 10: 7. Genel Kurulda Seçilen Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu (Asıl Üyeler)		Yönetim Kurulu (Yedek Üyeler)	
Adı Soyadı	**Aldığı Oy**	**Adı Soyadı**	**Aldığı Oy**
Bergüzar Can	387	Ali Demir	385
Yalçın Talaka	386	Rıza Tırpancı (**)	383
Ekrem Akkuş	384	Ekrem Aydın (**)	382
Akçin Koç	384	İsmet Cantekin (**)	382
İsmail Hakkı Önal	377	Veysi Ziya Dişli	381
Kenan Akman	375	Ersin Atlı	380
Yaşar Arıkan	375	Ahmet Ertan	380
Rıdvan Budak	364	Şenol Kılıçbelginer	380
Turan Ata	364	Doğan Halis (*)	378
Tahir Güner	359	Tümer Tuna	377
Mustafa Karadayı	349	Hasan Gürsoy	376
Demirhan Tuncay	345	Besim Usta	375
Özcan Kesgeç	344	Mehmet Bekiroğlu	373
Murat Tokmak	344	Selahattin Uyar	372
Selahattin Sayın	344	Ahmet Ağar	369
Ali Özarkalıoğlu	341	Şemsi Ercan (*)	369
Mehmet Karaca	338	Mehmet Mıhlacı	368
D. Ali Yalnız	334	Sadık Doğrular (*)	368
Celal Küçük	325	Ersait Şen	361
Müslüm Şahin (*)	254	Kenan Budak (*)	366
Çetin Uygur (*)	238	Hüdaverdi Talay	333
Burhan Şahin (*)	216	Niyazi Kuas	327

(*) 3 Temmuz 1980 tarihinde istifa etti.

(**) İstifalar nedeniyle asıl üye oldu.

Daha sonra Yönetim Kurulu asıl ve yedek üyeliklerinin seçimi yapıldı. Gizli oy açık sayım sonunda aldıkları oy sırasında göre asıl ve yedek Merkez Yönetim Kurulu üyeliklerine aşağıda adları ve soyadları yazılı olanlar seçildi.

Denetim Kurulu asıl üyeliklerine İsmail Özbiçer (Genel-İş), Talat Öz (Lastik-İş) ve Ali Kocaman (OLEYİS); Onur Kurulu asıl üyeliklerine ise Cemal Arslan (Genel-İş), İsmail Çalışkan (Genel-İş), Osman Özkan (Lastik-İş), Şaban Aydın (OLEYİS) ve Ergun Erdem (Maden-İş) seçildi.

2 Temmuz günü Yeraltı Maden-İş, Dev Maden-Sen, Deri-İş, Keramik-İş, Devrimci Yapı-İş, Basın-İş, Taper-İş, Sine-Sen, ASİS, Devrimci Sağlık-İş, Nakliyat-İş ve Limter-İş sendikalarının yöneticilerinin imzasıyla Divan'a verilen bir önergeyle 12 sendikanın *"ilkesiz ittifakla yapılacak seçimde aday olmadıklarını ve kongreyi terkedip seçimlerin bu bölümüne katılmayacaklarını"* bildirdiler.[187] Genel kurulda *"reformistler ile sendikalistlerin uzlaştığını"* ileri süren bu 12 sendikanın delegeleri arasından yönetim organlarına seçilen Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur, Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin, Dev Maden-Sen Genel Başkanı Müslüm Şahin, Devrimci Sağlık-İş Genel Sekreteri Doğan Halis, Nakliyat-İş Genel Başkanı Şemsi Ercan, Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak ve Keramik-İş Genel Sekreteri Sadık Doğrular Yönetim Kurulu asıl ve yedek üyeliklerinden istifa ettiler.[188]

[187] *Cumhuriyet*, 3 Temmuz 1980.

[188] *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1980.

7. Genel Kurulda Seçilen Yürütme Kurulu Üyelerinin Biyografileri

SÜLEYMAN ÇELEBİ

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi, DİSK Genel Başkanı

Süleyman Çelebi, 1952'te Ordu'nun Perşembe ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Perşembe'de sürdürdü. 1966'da ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. 1967 ile 1973 arasında İstanbul Eyüp'teki Dinarsu Halı Fabrikası'nda çalıştı.[1] Çelebi'nin sendikal yaşamı 1968'de başladı.

Çelebi, 1968 yılında o dönem bağımsız olan Tekstil İşçileri Sendikası'na üye oldu. 1971'de Tekstil İşçileri Sendikası'nda Şube Sekreterliğine seçildi. 1975 yılında Tekstil İşçileri Sendikası'nın Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1 Şubat 1975'te Tekstil, DİSK'e üye oldu.[2] 1976 yılında Özer Kömek'in Yürütme Kurulundan istifası sonucu Tekstil Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

1977'de Tekstil İşçileri Sendikası'nın Bursa'da olan Marmara Bölge Temsilciliğine atandı, 1979'a kadar Bursa ve çevresinde örgütlenme çalışmaları yaptı. 1979'da toplanan Genel Kurulda Tekstil'in Genel Yürütme Kurulu üyeliğine ve Genel Başkan Vekilliğine seçildi. 25-30 Haziran 1980'de gerçekleşen DİSK 7. Olağan Genel Kurulunda DİSK'in Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi ve ardından DİSK Örgütlenme Daire Başkanlığına atandı.[3]

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra gözaltına alındı. 102 gün gözaltında tutuldu.[4] DİSK yöneticileriyle birlikte idamla yargılandı, yaklaşık 4 yıl tutuklu kaldı.[5] 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra DİSK davası nedeniyle 4 yıl tutuklu kaldı. DİSK'in yeniden çalışmalarına başlamasının ardından DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın istifası nedeniyle 13 Ağustos 1991'de DİSK Yönetim Kurulu kararı ile DİSK Genel Sekreterliğine seçildi. Bu dönemde DİSK'in üyesi olduğu Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ETUC) Yönetim Kurulu üyeliğini yaptı. Ağustos 1992'de gerçekleşen Tekstil İşçileri Sendikası Genel Kurulunda Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

Milletvekili seçildiği tarihe kadar Tekstil'de genel sekreterlik ve genel başkanlık; aynı şekilde de DİSK'te de genel sekreterlik ve genel başkanlık görevlerinde bulundu

1999'da yapılan CHP'nin Kurultayı'nda Parti Meclisi üyeliğine seçildi. Tekstil İşçileri Sendikası'nın 12-13 Aralık 1998'de yapılan Olağanüstü Genel Kurulunda yeniden sendikanın Genel Sekreterliğine seçildi. Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak'ın 18 Nisan 1999'da yapılan genel seçimlerde milletvekili seçilmesi üzerine DİSK Genel Yönetim Kurulu tarafından DİSK Genel Başkanlığına seçildi. 22-23 Nisan 2000'de yapılan Tekstil İşçileri Sendikası'nın 9. Olağan Genel Kurulunda Genel Başkanlığa seçildi. Tekstil İşçileri Sendikası'nın 6-7 Aralık 2003'te yapılan 10. Olağan

[1] "Çelebi, Süleyman" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[2] 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[3] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[4] DİSK-AR (2020).

[5] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Süleyman Çelebi, DİSK davasında.

Genel Kurulunda Genel Başkanlık görevini sürdürdü. 8-9 Eylül 2007'de toplanan Tekstil İşçileri Sendikası Genel Kurulunda Genel Başkanlığa aday olmadı.

Çelebi, 28-30 Temmuz 2000'de DİSK 11. Genel Kurulunda DİSK Genel Başkanlığına tekrar seçildi. DİSK'in 4 Haziran 2004'te gerçekleştirilen 12. Genel Kurulunda ve 15-17 Şubat 2008'de yapılan 13. Genel Kurulunda da Genel Başkanlık görevini sürdürdü.

1978'den sonra ilk kez olağan koşullar altında 1 Mayıs (Taksim) Alanında DİSK adına konuşma yapan 3. Genel Başkan oldu.

1971'de Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) üye oldu, CHP Gençlik Kolları Yönetim Kurulu ve İşçi Komitesi Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 1974 yılında CHP İşçi Komitesi[6] Genel Yönetim Kurulu üyeliğine, 1977 yılında kurultay delegeliğine seçildi. Çelebi, 2011 milletvekili seçimlerinde CHP İstanbul 3. Bölge Milletvekilliğine seçildi ve DİSK Genel Başkanlığından ayrıldı.

Çelebi, evli ve iki çocuk babasıdır.

[6] İbrahim Dizman (2011), *Süleyman Çelebi Emeğe Adanmış Yaşam*, İstanbul: Heyamola Yayınları.

KEMAL DAYSAL

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi

Kemal Daysal, 1945 yılında Diyarbakır'da doğdu. 1961'de Diyarbakır Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi ve İstanbul'a geldi.[1] 1970'te Yüksek Tekniker okulundan mezun oldu.

1965 yılında Astel Madeni Eşya Fabrikası'nda işçiyken Türkiye Maden-İş sendikasının fabrikada örgütlenmesini sağladı ve işyeri baştemsilcisi oldu. 1966'da Maden-İş'in Silahtar Şube Sekreteri seçildi.

1976 yılına kadar Teknikerler Derneği Genel Başkanlığı ve Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) İstanbul Şube Başkanlığı görevlerini sürdürdü. 1976 Nisan'da Maden-İş Genel Sekreter Yardımcısı oldu ve sonra Maden-İş Bursa 13. Bölge Temsilciliğine atandı. 1977 ve 1979 yıllarında gerçekleştirilen Maden-İş genel kurullarında Genel Başkan Vekili seçildi. 1977'de DİSK'te yaşanan "uzmanlar ve yönetim krizi"[2] sonrasında DİSK Onur Kurulu kararıyla iki ay süreyle DİSK'ten ihraç edildi.[3] 25-30 Haziran 1980'de toplanan DİSK 7. Genel Kurulunda ise Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurtdışına çıktı. Bu dönemde vatandaşlıktan çıkarılan Daysal, 15 Mayıs 1991'de Türkiye'ye geri dönerek yeniden vatandaş oldu. 1991'de DİSK ve üye sendikaların yeniden faaliyete başlamasının ardından Türkiye Maden-İş ve DİSK'teki görevlerine yeniden başladı.

Ocak 1992'de toplanan DİSK 8. Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyeliğine

Kemal Daysal

[1] "Daysal, Kemal" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[2] DİSK'te uzmanlar ve yönetim içi kriz metin içerisinde ayrıntılı olarak yer almaktadır.

[3] 19 Ekim 1977 tarihli DİSK Onur Kurulu kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

seçildi. Otomobil-İş ve Maden-İş'in 2 Temmuz 1993'te birleşmesiyle oluşturulan Birleşik Metal-İş'in de Yönetim Kurulu üyesi ve Araştırma Daire Başkanı oldu. Birleşik Metal-İş'teki Yönetim Kurulu üyeliği görevine Ocak 1995'te gerçekleştirilen Genel Kurulda yeniden seçildi.

26-28 Ocak 1996'da gerçekleştirilen DİSK Olağanüstü Genel Kurulunda ise DİSK Genel Sekreteri oldu. 12-14 Eylül 1997 tarihinde toplanan DİSK 10. Genel Kurulunda da Genel Sekreterliğe aday oldu ancak seçilemedi. Bu genel kurulda Murat Tokmak Genel Sekreter seçildi.[4]

Kemal Daysal, 1979 ve 1991 yıllarında Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu Yürütme Kurulu üyeliği yaptı.

Kemal Daysal, 28 Şubat 2012'de Adana'da hayatını kaybetti.

[4] DİSK 10. Genel Kurul tutanağı, DİSK Genel Kurul Kararları Defteri, DİSK Arşivi.

ERTAN ANDAŞ

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi

Ertan Andaş, 1939'da İzmir'de doğdu. 11 yaşındayken çalışmaya başladı. 1956'da çalıştığı tütün işkolunda sendikaya üye oldu. 1957'de İzmir İşçi Sendikaları Birliği Sekreterliği görevini üstlendi.[1]

1961 yılında Türk-İş ve Alman Sendikalar Birliği'nin (DGB) yaptığı anlaşma kapsamında Almanya'da Sendikacılık Koleji'nde bir yıl eğitim gördü. Ardından Almanya'da genel hizmetler işkolunda kurulu sendikanın sosyal demokrat gençlik biriminde faaliyette bulundu.[2]

Almanya'dan Türkiye'de dönünce genel hizmet işçilerinin örgütlenmesinde görev aldı. Çok sayıda yerel ve bölgesel sendikanın üst örgütü olan Genel-İş'in federasyondan ulusal ölçekli bir sendikaya (dönemin tanımıyla milli tip) dönüşmesinde önemli bir rol oynadı. 1962'de kurulan Genel-İş'in 15-16 Kasım 1962'de toplanan 1. Genel Kurulunda Genel Başkan Vekili seçildi. Genel Başkan Vekilliği görevine, 25 Kasım 1965'te toplanan 2. Genel Kurulda, 31 Kasım-2 Aralık 1967'de gerçekleştirilen 3. Genel Kurulda ve 23-25 Aralık 1969 tarihli 4. Genel Kurulda yeniden seçildi. 22-24 Nisan 1972'de ve 22-24 Nisan 1975'teki 5. ve 6. Genel Kurullarda bu görevine yeniden seçildi. 22-24 Nisan 1978 tarihinde toplanan Genel-İş Genel Kurulunda ise Genel Sekreter oldu.[3]

1 Temmuz 1975'te Ankara'da kara taşımacılığında faaliyet göstermek üzere kurulan Genel Taşıt-İş'in (Türkiye Genel Kara Taşımacılık İşçileri Sendikası) kurucuları arasında yer aldı.[4] Sendikal mücadelede kullanılmak üzere

[1] "Andaş, Ertan" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

Ertan Andaş

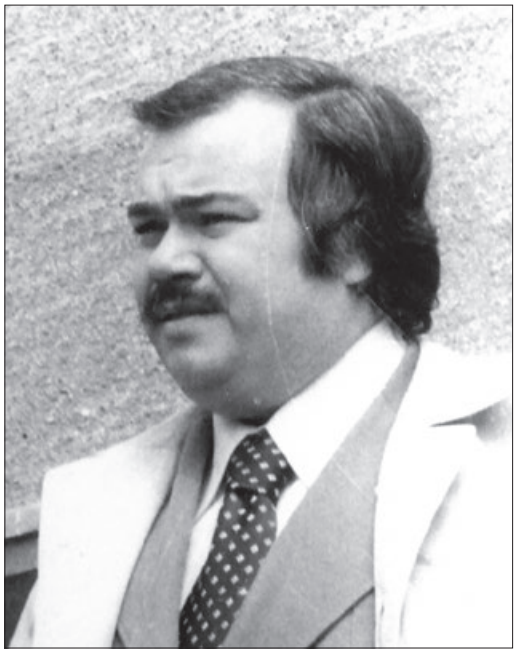

[2] "ANDAŞ Ertan" maddesi, *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları, 1979.

[3] "Genel Kurullarımız", Genel-İş web sitesi, https://www.genel-is.org.tr/genel-kurullarimiz,2,11472#.YY5NQS-v5UM (Erişim Tarihi: 12 Kasım 2021).

[4] "Genel Taşıt-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

kurulmuş ve üyesi bulunmayan bu sendika, 16 Şubat 1977'de kendisini feshetti.

Genel-İş'in 1976'da Türk-İş'ten ayrılmasında ve DİSK'e katılmasında etkili oldu.[5]

Genel-İş'in DİSK'e katılmasından sonra 22-26 Aralık 1977'de gerçekleştirilen DİSK 6. Genel Kurulunda DİSK Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 25-30 Haziran 1980'de toplanan 7. DİSK Genel Kurulunda Yürütme Kurulu üyesi seçildi ve Eğitim Daire Başkanı oldu. 19-20 Nisan 1980 tarihlerinde gerçekleştirilen Genel-İş 8. Genel Kurulunda ise yeniden Genel-İş Genel Sekreterliğine seçildi.

Yaşamı boyunca sendikal çalışmalarının yanında CHP'de İl Yönetim Kurulu ve Belediye Meclis üyeliği görevlerinde bulunarak aktif siyasal faaliyet gösterdi CHP'nin merkezi olarak oluşturduğu işçi komisyonunda da görev aldı.

Andaş, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 13 Ağustos 1980'de Ankara'da yaşamını yitirdi.

[5] Sosyalist Kültür Ansiklopedisi.

Kemal Türkler'in Katledilmesi

22 Temmuz 1980 Salı günü sabah saatlerinde Merter'deki evinden çıkıp Maden-İş'teki görevinin başına gitmekte olan, DİSK'in kurucusu ve 11 yıl DİSK Genel Başkanlığını yapan Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler evinin önünde hunharca katledildi. Kemal Türkler ve koruma polisi 34 N 4871 plakalı otomobile bindikleri sırada evin önünde durmakta olan 34 N 5819 plakalı otomobilden çıkan ve üç kişi oldukları bildirilen faşist teröristler çapraz ateş açarak aynı araçla kaçtılar. Kemal Türkler başından ve vücudundan, koruma polisi de sol omzundan yaralandı. Türkler, SSK'nin İstanbul Samatya'daki hastanesine götürülürken yaşamını yitirdi. Türkler'in katledilmesi Türkiye tarihinde bir sendikacıya yönelik en üst düzeydeki saldırıydı.

Kemal Türkler'in öldürülmesi büyük bir tepkiyle karşılandı. Olayın duyulması üzerine, DİSK Yürütme Kurulunun 3 üyesi hastaneye gitti ve DİSK Yürütme Kurulu adına yapılan bir açıklama ile cinayet protesto edildi. DİSK örgütü duyarlı olması konusunda uyarıldı ve izinler kaldırıldı. Ayrıca DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi olağanüstü olarak toplantıya çağrıldı.

DİSK Yürütme Kurulu topluca Türkler'in evine giderek ailesiyle görüştü. Cinayetin ardından sürekli toplantı halinde bulunan DİSK Yürütme Kurulu adına Baştürk, cinayetle ilgili yaptığı açıklamada cinayetinin sıradan bir olay olmadığını ve darbe hazırlığının bir parçası olduğunu vurgulayarak şöyle dedi:[189]

> Bugün eski DİSK Genel Başkanı ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler evinin önünde faşist caniler tarafından hunharca katledilmiştir.
>
> Son günlerde önemli ölçüde tırmanan faşist saldırı ve cinayetler artık işçi sınıfı önderlerini hedef almıştır. Sıkılan kurşunlar Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkımıza sıkılan kurşunlardır. Kemal Türkler'in ölümü sıradan bir olay değildir.

Türkler'in ölümü nedeniyle ilk kez siyah kapakla çıkan *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

[189] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Cumhuriyet
1. aşama SINAVI İÇİN BİLGİ ALINIZ merkez dershaneleri

KEMAL TÜRKLER ÖLDÜRÜLDÜ

Kemal Türkler Kimdir?

Baştürk: "DİSK bu olay karşısında susmayacak...

Cumhuriyet,
23 Temmuz 1980.

Faşist hareket kapitalizmin gelişimi içinde bugün elde ettiği kitle tabanının zaman içinde eriyeceğini bilerek "ya şimdi ya da hiç bir zaman" sabırsızlığı içindedir. Ve faşist hareket siyasi partileri ideolojik olarak etkileyerek gözü kara biçimde bugünkü siyasi iktidarı son noktasına kadar kullanarak, her türlü yönteme başvurarak hedefine doğru yürümektedir: kitle katliamları, toplumda saygınlığı olan kişileri, işçi önderlerini katletme, böylece; öncelikle İç Anadolu'da belli kentleri ele geçirme, ardından büyük kentlere doğru yürüme, "bölücülük" bahanesiyle Doğu'ya saldırma, iç savaş ve darbe.

Yapılan katliamlar bir darbenin hazırlığı içindir.

Faşist saldırı ve cinayetlerin sorumlusu emperyalist mihrakların, egemen sınıfların beslediği, kolladığı, yönlendirdiği faşistleri koruyan, onları yakalattırmayan, yakalananların ise hapishanelerden salınmasına göz yuman, faşist saldırıları perdelemek için nokta operasyonlarına girişen ve en önemli cinayetlerden sonra demokratik hakları daha da boğazlamak için girişimlerde bulunan Demirel iktidarıdır.

DİSK olarak acımız büyüktür.

Ancak Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkımız ve işçi sınıfının devrimci sendikal örgütü DİSK, bu olay karşısında susmayacaktır. İşçi sınıf tüm gücünü kullanarak bu olayın karşısına dikilecek ve faşizme karşı savaşını sürdürecektir.

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi yarın ortak bir toplantı yaparak bundan sonraki tavrını belirleyecektir.

Bu andan itibaren DİSK'e üye sendikaların yönetim kademelerinde görevli olan tüm Sendikacıların izinleri kaldırılmış ve tüm örgütün duyarlı halde hazır beklemesi için talimat verilmiştir.

DİSK Cinayet Karşısında Teyakkuzda

DİSK Yürütme Kurulunun çağrısı üzerine aynı gün Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi saat 19.00'da ortak bir toplantı yaptı. Toplantıda Türkler'in öldürülmesi karşısında DİSK'in tepkisinin boyutları ele alındı. Öte yandan DİSK Yürütme Kurulu kararıyla Genel Sekreter Fehmi Işıklar başkanlığında, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Mukbil Zırtıloğlu ve Kemal Daysal ile Maden-İş Genel Başkan Vekili Murat Tokmak'tan oluşan bir komite kurularak, cenaze töreni ile ilgili hazırlıklara başlandı.

Toplantının ertesi güne uzaması üzerine, 23 Temmuz 1980 günü sabah saat 11.00'de bir basın toplantısı düzenleyen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyinde değerlendirilen konuları içeren açıklamalarda bulundu. Baştürk, özetle şöyle dedi:[190]

> 25 Ocak Ekonomik Önlemlerinin açıklanmasından bu yana 6 ay geçmiştir. Bu önlemlerin açıklanmasından önce 100 gün mühlet isteyen Demirel iktidarının önlemlerini açıklanmasından sonraki 6 ay içinde vardığı yer, daha fazla sömürü ve baskı, sefalet ve kan olmuştur.

[190] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Hayat pahalılığı, işsizlik artmaya devam etmektedir. Kıtlıklar sürmektedir. Esas önemli olan faşist saldırı ve cinayetler, ulaşabileceği en üst düzeylere varmıştır. Son olarak DİSK'in kurucusu ve DİSK'in 11 yıl süreyle Genel Başkanlığını yapan Maden-İş Sendikamızın Genel Başkanı Kemal Türkler evinin önünde faşist caniler tarafından hunharca katledilmiştir. Artık hedef üretimi elinde bulunduran işçi sınıfının sendikal önderleridir.

Türkiye'de faşist hareket bugüne kadar çeşitli biçimlerde sürdürdüğü insanlık düşmanı yüzünü Kemal Türker'in şahsında Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkına sıkılan kurşunlarla daha açık biçimde sergilemiştir. Faşist hareket iktidar olma özlemiyle sabırsızca ve hunharca saldırmaktadır. İşçi, köylü esnaf, zanaatkâr ilerici, yurtsever, demokrat ayrımı yapmadan, dinsel inançları sonuna kadar istismar ederek saldırmaktadır.

DİSK tüm emekçilerin, tüm çalışanların demokratik hak ve özgürlüklerini sonuna kadar korumaya kararlıdır. Bu nedenle, 1967'da üç bine yakın üyemizin işsiz kalması pahasına girişilen eylemlerle karşı çıktığımız DGM yasasına bugün de karşıyız. Olağanüstü Haller Yasasına ve diğer baskı yasalarına tümüyle karşıyız.

Varolan demokratik hakları alabildiğince kısıtlayan yasalar emekçiler için zaten yeterince ağır hükümler içermektedir. Daha fazla baskı ne getirecektir? Göstermelik parlamento ile diktatörlük uygulama isteğinin sonucu tarihteki örnekleriyle bellidir.

Yapılmak istenen açıktır: Değişen dünya koşullarında emperyalist-kapitalist sistemin Türkiye'ye verdiği Ortadoğu'da ileri jandarma karakolu görevinin vazgeçilmez koşullarını yaratmak, sömürü ve baskıyı sürekli kılabilmek. Bu noktadan hareketle Demirel iktidarı emperyalistlere ve faşistlere teslim olmuştur.

Demirel bugünkü ekonomik ve toplumsal bunalımın önde gelen mimarı ve faşizmin en büyük hamisidir.

Türkiye İşçi Sınıfı ve emekçilerin, anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist mücadelesinin bütünlüğü için-

KEMAL TÜRKLER'E SIKILAN KURŞUN İŞÇİ SINIFINA SIKILMIŞTIR

DİSK'İN KURUCUSU
DİSK'İN 11 YILLIK GENEL BAŞKANI,
MADEN-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI
KEMAL TÜRKLER ÖLDÜRÜLDÜ

FAŞİST KATİLLERDEN CİNAYETLERİN HESABI SORULACAKTIR.

Siyasal iktidardan cesaret alan faşist hareket saldırılarını her geçen gün arttırmaktadır. Faşistler, toplumun saygınlığını kazanmış kişilerine yönelik saldırılarını yoğunlaştırmakta; toplu katliamların planlarını yapmakta ve uygulamaktadırlar.

Siyasal iktidar bu saldırıları görmemezlikten gelmekte, böylece bu saldırıların önünü açmaktadır.

DİSK dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

de bugün tek bir hedefi vardır: İktidara doğru yürümek isteyen faşist harekete karşı mücadele etmek.

Gün demokrasi güçlerinin daha kararlı, örgütlü, aktif mücadele günüdür.

Tarihsel deneyleriyle faşizme işçi sınıfı için ne anlama geldiğinin bilincinde olan DİSK, faşizme karşı mücadelede en geniş kitleleri kucaklamak gereğini bilerek, faşizme karşı dolaylı ya da dolaysız olarak kararsız kalanlara, tarihsel görevlerini savsaklayanlara rağmen, faşizme karşı direnecektir.

Tüm kamuoyu şunu çok iyi bilmelidir ki, kurucumuz ve eski genel başkanımız Kemal Türkler'in faşist canilerce katledilmesiyle işçi sınıfı yıldırılamayacaktır. İşçi sınıfının mücadelesinde yılgınlığa, teslimiyete yer yoktur. Türkiye işçi sınıfı faşizme karşı sınıfsal varlığını ve onurunu kanının son damlasına kadar savunacaktır. DİSK, faşizme karşı mücadelesini her şart ve koşulda daha da yoğun bir biçimde sürdürecektir.

Faşist yönetim tezgahlayanlar şunu kafalarına sokmalıdırlar ki, fabrikalarımızda, işyerlerimizde, tarlalarımızda, işçi mahallelerimizde, hayatın her alanında bugüne kadar sürdürülen mücadele güçlenerek sürecektir.

Baştürk ve Türkler'in ailesi DİSK genel merkezinde Türkler'in katafalkı önünde.

Faşizm yenilebilir. Tarih bunu göstermiştir. Türkiye işçi sınıfı ve emekçiler bunu bir kez daha gösterecektir.

Faşizmi yenmek için onu iyi tanımak, tüm güçlerimizi birleştirmek gereklidir.

Faşizm köylülere düşmandır.

Faşizm, esnaf ve zanaatkarlara düşmandır. Bugün güçlü oldukları yerlerde faşist çetelerin esnaf ve zanaatkarlardan haraç alması, yarın iktidar olduklarında neler yapabileceklerinin en açık göstergesidir.

Faşist güçler bazı bölgelerde alevi-sünni ayrımını körükleyerek sünni yurttaşları kazanmayı amaçlamaktadır. Gerçekte ise onlar bu konuda da iki yüzlüdür, MSP Yozgat İl Başkanının dediği gibi, onlar sünni yurttaşların da düşmanıdır. Alevi yurttaşlar ise, Sivas'ta, Kahramanmaraş'ta, en son Çorum'da faşizmin hiçbir ayrım yapmadan kendilerini nasıl yok etmek istediklerini bilmektedirler. Faşizme karşı durmak, onların şu andaki tek hedefleri, yaşama görevleridir.

Faşizm, dünyanın her yerinde ırk ayrımını körükler. ırkçılık yapar. Irkların üstünlüğünü savunur. Faşizm, Türkiye'de Doğu'da yaşayan insanlarımızın düşmanıdır.

Bu nedenle, tüm köylüleri, esnaf ve zanaatkarları, alevi-sünni tüm yurttaşlarımızı, Doğu'daki halkımızı faşizme karşı mücadelede işçi sınıfının yanında saf tutmaya çağırıyorum.

Yaşama hakkını can güvenliğini savunan tüm yurtseverleri, demokratlar, ilericileri, devrimcileri, faşizme karşı ortak mücadeleye çağırıyorum

Bu anlamda faşist saldırı ve cinayetlere karşı başta Türk-İş sendikaları olmak üzere bağımsız, ilerici sendikalara ve tüm demokratik kuruluşlara eylem birliği öneriyorum.

DİSK, Faşizme karşı olmak tek koşuluyla her örgütle güç ve eylem birliği yapmaya hazırdır.

Türkiye işçi sınıfı üretimden gelen gücünü, mücadeledeki kararlılığını yaşamının her alanında sergileyerek faşizme karşı mücadelesini daha üst düzeylerde sürdürecektir.

Geleceği elinde tutan işçi sınıfı faşistlerden yaptıklarının tüm hesabını soracaktır. Bunu hiçbir güç engelleyemeyecektir.

Faşistler döktükleri kanda mutlaka ve mutlaka boğulacaklardır.

Diğer yandan cenaze töreni ile ilgili hazırlıklar tamamlanarak DİSK Yürütme Kurulunca bir açıklama yapıldı. DİSK Yürütme Kurulunun cenaze törenine ilişkin açıklamasında, DİSK'in kurucusu ve 11 yıl Genel Başkanlığını yapan Kemal Türkler'in naaşının DİSK genel merkezinde katafalka konulacağı ve naaş önünde saygı duruşunda bulunulacağı bildirildi:[191]

> Faşist katillerce hunharca öldürülen DİSK'in kurucusu olan ve 11 yıl süreyle başkanlığını yapan Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in naaşı yarın (24.7.1980) DİSK Genel Merkezinde mücadele arkadaşlarının saygı duruşu ile katafalka konulacaktır. Türkler'in tüm mücadele arkadaşları, dostları, tüm sendika yöneticileri, işçiler ve emekçiler yarın, çalışma saatleri içinde ve Cuma günü saat 12.00'ye kadar DİSK Genel Merkezinde Kemal Türkler'in naaşı önünde saygı duruşunda bulunabileceklerdir.

[191] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

25 Temmuz Cuma günün (Aksaray Murat Paşa Camiinde) öğle vakti yapılacak cenaze töreninden sonra Kemal Türkler Topkapı-Çamlık Mezarlığında toprağa verilecektir.

İşçi Sınıfı Başkanı İçin Şalterleri İndirdi

Kemal Türkler'in katledilmesi üzerine 23 Temmuz 1980 Çarşamba günü tüm ülkede, DİSK üyesi işçilerin tümünün, Türk-İş ve bağımsız sendikaların on binlerce üyesinin katıldığı protesto eylemleri yapıldı. Yüz binlerce işçi üretimi durdurdu. Türkler'in öldürülmesi üzerine yapılan iş bırakma eylemine katılma oranı çok yüksek oldu. DİSK üyesi sendikalara bağlı işçilerin yanında Türk-İş'e bağlı 20 sendikanın üyeleri ve birçok bağımsız sendikanın üyesi de bu eyleme katıldı. DİSK'e göre eyleme katılan sendikalı işçilerin sayısının 800 bin, sendikal haklardan yoksun, memur, teknik eleman, sağlık emekçisi ve diğer çalışanların da katılmasıyla, yaklaşık 1 milyon civarına yaklaştı.[192]

DİSK Merkez Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyinin ortak toplantısından sonra bir açıklama yapan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, DİSK'in faşist odakların üzerine örgütlü bir biçimde gideceğini açıklayarak faşist cinayetlere karşı en doğal tepkilerini gösteren işçilerin gözaltına alınmasını kınadı. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın açıklaması şöyleydi:[193]

> DİSK Merkez Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi ve tüm örgütün duyarlılığı ile dün yurdun dört bir yanından yalnız DİSK üyesi işçiler değil, Türk-İş ve bağımsız sendika üyeleri de DİSK eski Genel Başkanı ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'in faşistlerce hunharca öldürülmesi üzerine en doğal tepkiyi göstererek iş bırakmışlardır. İşçilerin bu doğal tepkisi üzerine bazı bölgelerde işçiler göz altına alınmışlardır.

[192] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

[193] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

İşçiler Türkler'in katafalkı önünde saygı duruşunda.

Cumhuriyet

İŞÇİLER TÜM YURTTA DİRENİŞE GEÇTİ

Baştürk : "Tek hedefimiz iktidara yürüyen faşizme karşı mücadele,,

İstanbul ve Elazığ'da dün de 2 polis öldürüldü

Cinayetin yurt içinde ve yurt dışında tepkileri

Cumhuriyet, 24 Temmuz 1980.

Ülkede can güvenliğini sağlamak bir yana faşist canileri koruyan siyasi iktidar bu çabalarıyla olayları biraz daha kışkırtmaktan öte bir iş yapmamaktadır. TRT'de çok önceden hazırlanmış izlenimini veren yayınlarla olayları daha da kışkırtan siyasi iktidarın, en doğal tepkiyi göstererek faşist cinayetleri protesto eden işçileri gözaltına alması marifet değildir. Marifet samimi olarak yaşama hakkını savunmaktır.

İktidarın bu çabalarını şiddetle protesto eder, gözaltına alınan işçilerin derhal salınmasının zorunluğunu vurgularız. DİSK gözaltına alınan işçilere sonuna kadar sahip çıkacaktır. Siyasi iktidar yeni olayların kışkırtıcısı olmaktan artık çıkmak zorundadır.

DİSK Merkez Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi şunu bir kez deha açıklar ki, DİSK tüm demokrasi güçleriyle birlikte faşizmi yok edinceye kadar örgütlü bir biçimde faşist odakların üzerine üzerine gidecektir. Faşizm mutlaka yenilecektir.

Kemal Türkler'in cenazesi yarın öğle vakti Aksaray Murat Paşa Camiinden kaldırılacak ve Topkapı-Çamlık Mezarlığında toprağa verilecektir. Ülke çapında cenaze törenine katılma olanağı bulamayan işçi ve emekçiler yarın 13.30'da işyerlerinde saygı duruşunda bulunacaklardır.

Kemal Türkler Son Kez DİSK Genel Merkezinde

Kemal Türkler'in naaşı önünde sendika yöneticilerinin, mücadele arkadaşlarının, işçilerin ve emekçilerin saygı duruşunda bulunacakları katafalk DİSK genel merkezinde hazırlandı. 24 Temmuz 1980 günü 10.30 sıralarında DİSK genel merkezinin önüne gelen Türkler'in naaşı kırmızı gömlekli DİSK görevlileri tarafından alınarak eller üzerinde işçilerin önünden geçirildi. Daha sonra DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri ile DİSK'e bağlı sendikaların başkanlarının omuzlarında hazırlanan katafalka konuldu.

Türkler'in naaşı önünde ilk saygı duruşu DİSK Yürütme Kurulu üyelerince yapıldı. Daha sonra DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar nöbet tutarken, Türkler'in ailesi saygı duruşunda bulundu. DİSK Yürütme Kurulu üyelerinden ve ailesinden sonra 27 yıldır Genel Başkanlığını yaptığı Maden-İş Yürütme Kurulu saygı duruşunda bulundu. Türkler'in başında, tüm sendika başkanları sırayla nöbet tuttular.

Sabahın erken saatlerinden itibaren DİSK genel merkezi önüne binlerce işçi gelmeye başladı. İşyerlerinden gruplar halinde gelen iş elbiseleri içindeki işçiler, Kemal Türkler'e saygı duruşunda bulunmak için sıraya girdiler. DİSK üyesi işçilerin yanında, siyasi parti temsilcileri, demokratik örgütlerin, Türk-İş'e bağlı sendikaların ve bağımsız sendikaların yöneticileri saygı duruşunda bulundular.

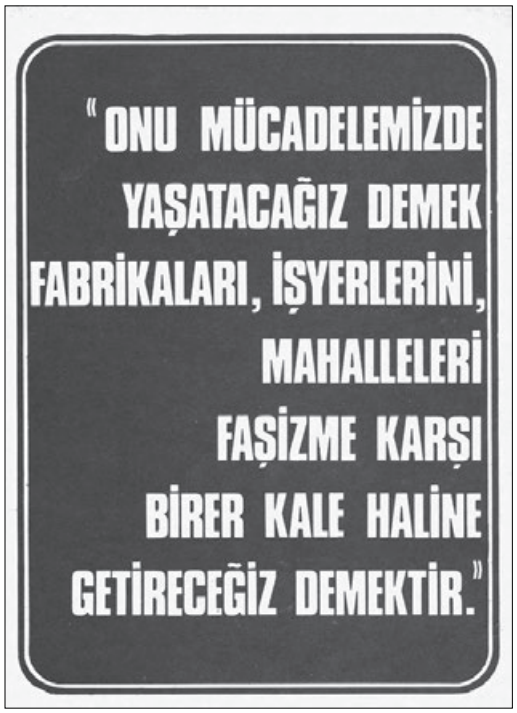

İlk siyah kapaklı *DİSK* dergisi, arka kapak.

İlk Siyah Kapaklı *DİSK* Dergisi

Kemal Türkler'in ölümü üzerine *DİSK* dergisi tarihinde ilk kez siyah kapakla basıldı. Ön yüzünde Türkler'in siyah beyaz bir fotoğrafının olduğu derginin kapağında başka hiçbir şey yer almıyordu. Derginin arka kapağında ise Baştürk'ün Türkler'in mezarı başında yaptığı konuşmadan şu cümle yer alıyordu: *"Onu mücadelemizde yaşatacağız demek fabrikaları, işyerlerini, mahalleleri faşizme karşı birer kale haline getireceğiz demektir."* Bu dergi *DİSK*'in 12 Eylül öncesi yayımlanan son sayısı oldu.

24 Temmuz 1980 Perşembe günü 10.30'dan 25 Temmuz 1980 Cuma günü 12.00'ye kadar 29 bin işçi, emekçi, sendikacı, demokratik örgüt ve siyasi parti temsilcisi saygı duruşunda bulundu.

Olayın uluslararası planda duyulmasından sonra, cenaze törenlerine katılmak üzere Türkiye'ye gelen uluslararası sendikal hareketin temsilcilerinden DSF Genel Sekreteri Jan Nemoudry, CGT Temsilcisi Gilbert Lebaiscon ve Dünya Barış Konseyi Temsilcisi J. Benson da saygı duruşunda bulundu. Türkler'in cenaze törenine bir bölümünün adları aşağıda adları yazılı olan ulusal ve uluslararası düzeyde sendika, siyasi parti ve kitle örgütü temsilcisi katıldı:[194]

> Ahmet Yıldız (Halkevleri Genel Başkanı), Aslan Başer Kafaoğlu (Demokrat Gazetesi Genel Koordinatörü), Ali Dinçer (Ankara Belediye Başkanı), Behice Boran (TİP Genel Başkanı), Beria Önger (Türkiye İlerici Kadınlar Derneği Genel Başkanı), Cevdet Selvi (Petrol-İş Genel Başkanı), Cenan Bıçakçı (SDP Genel Başkanı), Ali Topuz (CHP İstanbul Milletvekili), Ayhan Altuğ (CHP Milletvekili), Altan Tuna (CHP Milletvekili), Bahir Ersoy (CHP Milletvekili), Cengiz Şenses (CHP Milletvekili), Deniz Baykal (CHP Milletvekili), Ertuğrul Günay (CHP Milletvekili), Erol Saraçoğlu (CHP Milletvekili), Ertoz V. Suiçmez (CHP Milletvekili), Fikret Gündoğan (CHP İstanbul İl Başkanı), Ferhan Aslantaş (CHP Milletvekili), Gündüz Onuz (CHP Milletvekili), Hasan Zengin (CHP Milletvekili), Hikmet Çetin (CHP Milletvekili), İsmail Hakkı Öztorun (CHP Milletvekili), Kemal Anadol (CHP Milletvekili), Neccar Türkcan (CHP Milletvekili), Necati Cebe (CHP Milletvekili), M. Ali Pestilci (CHP Milletvekili), Mustafa Üstündağ (CHP Genel Sekreteri), Sabri Tığlı (CHP Milletvekili), Sevil Korum (CHP Milletvekili), Süleyman Genç (CHP Milletvekili), Teoman Köprüler (CHP Milletvekili), Yılmaz Alpaslan (CHP Milletvekili), Eser Ayanoğlu (TÜMAS Genel Merkezi), Hasan Özcan (FİDEF Genel Başkanı), H. Feridun Şakar (Sosyalist Vatan Partisi Genel Başkanı), Hasan Fehmi Mavi (TÜS-DER Genel Başkanı), İbrahim Denizcier (Türk-İş Genel Başkanı), İbrahim Öztürk (Hava-İş Genel Başkanı), Mehdi Zana (Diyarbakır Belediye Başkanı), Mahmut Dikerdem (Türkiye Barış Komitesi Genel Başkanı), Mehmet Ali Aybar (SDP Genel Başkanı),

Binlerce işçi Türkler'e saygı sundu

Cenaze bugün kaldırılıyor

DİSK GENEL SEKRETERİ IŞIKLAR, CENAZEYE KATILAMAYAN İŞÇİLERİ BUGÜN 13.30'DA İŞLERİNİN BAŞINDA SAYGI DURUŞUNDA BULUNMAYA ÇAĞIRDI.

Cumhuriyet, 25 Temmuz 1980.

[194] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Ecevit'in Türkler'in ailesine taziye ziyareti, soldan sağa: Bülent Ecevit, Sabahat Türkler, Nilgün Türkler (Soydan), sağ başta Rahşan Ecevit, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

Nizamettin Barış (TÜM-DER Genel Başkanı), Nedim Tarhan (KÖY-KOOP Genel Başkanı), Oktay Kurtböke (TGS Genel Başkanı), Suphi Karaman (Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Grubu adına), Yavuz Önen (TMMOB Başkanı), Ziya Hepbir (Sosyal Demokrat İşçi Sendikaları Konfederasyonu),

Ayrıca Alman Komünist Partisi, Belçika Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Bulgaristan Sendikaları Merkeze Konseyi , Belçika Komünist Partisi, CGT, DİK Metal İşçileri Federasyonu, DSF Dünya Sendikalar Konfederasyonu , Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi, Fransa Demokratik İşçi Federasyonu (CFDT) Genel Metalurji Federasyonu, Hollanda Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu, İnsan Hakları Uluslararası Birliği, İtalyan CGIL-CISL ve UIL İşçi Konfederasyonları, Peru İşçi Sendikaları Birliği, Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu, Yunanistan Genel İş Konfederasyonu, Yunanistan Metal İşçileri Sendikaları Komitesi temsilcileri de cenazeye katıldı.

DİSK'E TAZİYELER

Kemal Türkler'in öldürülmesi üzerine, başta siyasi parti temsilcileri olmak üzere birçok Türk-İş üyesi sendika yöneticisi, belediye başkanı, bağımsız sendikaların yöneticileri ve demokratik örgütlerin temsilcileri DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ü ziyaret ederek, olaydan duydukları üzüntülerini belirtti.

Olayın duyulmasından sonra DİSK'e ilk ziyaret, İstanbul'da bulunan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit tarafından yapıldı. Yanında çok sayıda CHP yöneticisi ile DİSK genel merkezine gelen CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, DİSK Genel Başkanı ve DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile bir süre görüştü. Görüşmeden önce basına bir açıklama yapan Ecevit *"Kemal Türkler arkadaşımızın öldürülmesi aynı zamanda açık bir provokasyondur, açık bir kışkırtmadır"* vurgusunu yaptı ve şunları söyledi:[195]

> Bu sabah merhum Profesör Nihat Erim'in cenaze töreni için İstanbul'a gelirken İstanbul'a girişte değerli arkadaşım, değerli sendika önderi Kemal Türkler ile ilgili acı haberi aldım. Son derece üzüldüm. K. Türkler Türkiye'de demokratik işçi haklarının gelişmesinde demokratik işçi hakları içinde sendikal hareketin güçlenmesine büyük katkılarda bulunmuş değerli bir sendikacı arkadaşımızdı. Çalışma Bakanı olduğum yıllarda kendisi ile birlikte çalışmaktan, onu yakından tanışmaktan mutluluk duymuştum. Kendisinin bu korkunç, haince cinayete kurban gitmesi, bu cinayet sonucunda yaşamını yitirmesi Türk demokratik işçi hareketi bakımından büyük bir kayıptır. Allahtan K. Türkler'e rahmet diliyorum. Tüm DİSK camiasına, Sn. Abdullah Baştürk'ün şahsında tüm DİSK topluluğuna, T. Maden İşçileri Sendikası topluluğuna ve Kemal Türkler'in yakınlarına ve tüm işçi arkadaşlarıma Allahtan tahammül gücü diliyorum. Devletimizi ve demokrasimizi yıkmak isteyenler kanlı ellerini her toplumun her kesimine ve toplumun saygın kişilerine uzatıyorlar. Fakat demokrasiyi yıkamayacaklardır, devletimizi yıkamayacaklardır. Kemal Türkler arkadaşımızın öldürülmesi aynı

[195] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Türkler'in cenaze töreni, 25 Temmuz 1980, Muratpaşa Camii'nin önü Vatan Caddesi üzeri, İstanbul. Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

zamanda açık bir provokasyondur, açık bir kışkırtmadır. Fakat provokasyonları etkisiz bırakmanın yolu provokasyonlara gelmemektedir. Ben inanıyorum ki, bilinçli Türk işçileri bu cinayet karşısında duydukları haklı tepkiyi demokrasiyi, yine demokrasinin kendi kuralları içinde koruma yolunda ve Türkiye'ye barış getirme yolunda güçlerini birleştirerek göstereceklerdir.

Kemal Türkler arkadaşıma tekrar Allahtan rahmet diliyorum.

Daha sonra DİSK'e gelen Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Baştürk'ü ziyaret ederek olaydan duyduğu üzüntüyü bildirdi. İbrahim Denizcier 1961'de Türkler ile Türkiye İşçi Partisi'ni kuran 12 sendikacıdan biriydi.

Kitlesel Cenaze Töreni

Cenazenin kaldırılacağı 25 Temmuz 1980 günü İstanbul Aksaray'daki Murat Paşa Camii'nin önüne sabahın erken saatlerinden itibaren işçiler birikmeye başladı. Cenaze töreni için üstünde Kemal Türkler'in fotoğrafı bulunan yaka kartları bastırılmış ve korteje ancak bu yaka kartlarını taşıyanların katılabileceği açıklanmıştı. Bu kartların dağıtımı sağlanarak, gerekli önlemler alındı.

Tüm İstanbul'da geniş güvenlik önlemlerinin alındığı, tüm yolların tutulduğu, korteje katılabilmenin ancak üç-dört aramadan sonra mümkün olduğu cenaze töreni için cami önündeki iki yol açık bırakıldı. Buradan korteje girecekler bir kez daha teker teker aranarak ve sayılarak toplanma yerine alındılar.

İşyerlerinden topluca çıkan işçiler, mahallelerden gelenler cami önünde toplandılar. Sıkıyönetim yetkililerinin belli sayıdaki işçiyi törene alacaklarını bildirmelerine rağmen, binlerce işçinin yollarda birikmesi

Türkler'in cenaza töreni, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

üzerine işçiler korteje alındı. Ancak çok sayıda otobüs ile işçilerin korteje ulaşamadan yollarının kesildiği ve dağılmalarının sağlandığı bildirildi. Buna rağmen Aksaray'daki Murat Paşa Camii'nin önünde on binlerce işçi ve emekçi birikmişti.

Ayrıca cenazenin toprağa verileceği Topkapı'daki Çamlık Mezarlığında da on binlerce işçi vardı. Saat 12.00'de DİSK genel merkezindeki katafalktan alınan Kemal Türkler'in naaşı, arkasında çok sayıda araba ile camiye getirildi. Merter'de saygı duruşu için gelen binlerce işçi Topkapı Mezarlığına doğru yürüyüşe geçti.

Çok sıkı güvenlik önlemlerinin alındığı, DİSK ile sendika yöneticilerinin, milletvekillerinin, belediye başkanlarının ve demokratik kitle örgütlerinin yöneticilerinin araçlarla izlediği cenaze, camiye getirildi. Kırmızı gömlekli DİSK görevlilerinin aldığı cenaze geçerken binlerce işçi ve emekçi yumruklarını kaldırarak, saygı duruşunda bulundu.

TÜRKLER İLE SON YÜRÜYÜŞ

Tüm İstanbul'da yollar tıkanmıştı ve işçiler Murat Paşa Camiine ve Topkapı'daki mezarlığa akmıştı. İşçilerle onlarca yürüyüşe, direnişe ve greve katılan Kemal Türkler son yolculuğuna, son yürüyüşüne çıkıyordu. On binlerce işçinin önünde son kez yer alıyordu. On binlerce işçi cenaze töreninde Türkler'in ardından yürürken cenaze törenine katılamayan işçiler DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyinin çağrısı üzerine, işyerlerinde saat 13.30'da saygı duruşunda bulunuyordu.

Cenaze arabasına konulan Türkler'in naaşı kortejdeki yerini aldı. Her işkolundan iş elbiseleri içinde ikişer işçinin cenaze arabasının iki yanında nöbet tuttuğu kortejin bir ucu Topkapı'ya varıp mezarlığa girdiğinde yürüyüşün diğer ucu daha Aksaray'dan hareket etmemişti.

En önde DİSK üyesi kırmızı gömlekli işçilerin önlem aldığı ve yüzlerce çelengin bulunduğu kortejde siyasal parti temsilcileri, milletvekilleri, belediye başkanları, demokratik örgütlerin temsilcileri, sendika yöneticileri ve uluslararası sendikal hareketin temsilcileri yer alıyordu.

DİSK Tertip Komitesince cenaze töreninde sıralama aşağıdaki şekilde düzenlenmişti:

- Çelenkler,
- Cenaze Arabası,
- Resim,
- Ailesi,
- DİSK Yürütme Kurulu,
- Siyasi Parti Genel Başkanları veya Temsilcileri,
- Yabancı Ülke Temsilcileri,
- Maden-İş Yürütme Kurulu, DİSK Yönetim, Onur ve Denetim Kurulu üyeleri ile Başkanlar Konseyi,
- Maden-İş Organları Üyeleri,
- Parlamenterler, DİSK Üyesi Sendikaların Yürütme Kurulları,
- Demokratik Kitle Örgütleri Başkanları,
- Maden-İş,
- Alfabetik Sıraya Göre DİSK,
- Üyesi Sendikalar,
- DİSK Üyesi Olmayan Sendikalar,
- Demokratik Kitle Örgütü Üyeleri,
- Diğer Katılanlar.

BAŞTÜRK: "O SADECE FİZİKSEL OLARAK ARAMIZDAN AYRILDI"

Kemal Türkler toprağa verildikten sonra, mezarı başında bir konuşma yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk *"Onu mücadelemizde yaşatacağız demek fabrikaları, işyerlerini, mahalleleri faşizme karşı birer kale haline getireceğiz demektir"* diyordu:[196]

> Örgütümüzün kurucularından, 11 yıl süreyle DİSK Genel Başkanlığı yapan, Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'i toprağa veriyoruz. Faşizme karşı mücadelede işçi sınıfı ve emekçi halkımız bir yiğit evladını daha binlerce şehidinin yanına gönderiyor.

[196] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

Cumhuriyet

Kemal Türkler toprağa verildi

Cumhuriyet, 26 Temmuz 1980.

Türkler, yalnızca bir sendika lideri değildi. O, öncelikle işçi sınıfının gerçek kurtuluşu olan sosyalizm için, sömürüsüz, baskısız, barış içinde bir dünya için savaşan bir kişiydi. O, mücadeleyi yalnızca ekonomik alanda sınırlamayan, işçi sınıfının siyasi iktidar mücadelesinin de gerekli olduğuna inanan ve bu yolda kavga vermiş bir arkadaşımızdı. İşçi sınıfının uluslararası birlik ve dayanışmasını simgeleyen bir savaşçıydı.

Türkler, demokratik ve kitle sendikacılığı ilkelerinin benimsenmesi için yoğun kavga verdi. DİSK bu kavganın içinde doğdu. DİSK'in büyüyüp gelişmesinde yalnız bir lider olarak değil, bir nefer gibi çalıştı. DİSK'in faşizme karşı, emperyalizme karşı, şovenizme karşı mücadele bayrağı en yükseklerde dalgalanırken, mücadele ateşiyle yanan yüreği en önde çarptı. 15-16 Haziranların, DGM'lerin, 1 Mayısların başında o vardı.

Türkler için çok şey söylemek mümkün. Ama biz işçiler genellikle ölülerimizin ardından fazla bir şey söylemeyiz, nutuk atmayız. Onların kavgasını sürdürür, tutuşturmuş oldukları ateşi körükler, yükselttikleri bayrağı daha yukarılarda dalgalandırırız.

Türkler insanlık düşmanı faşistlerin kurşunlarıyla fiziksel olarak aramızdan ayrıldı. Ancak o, kavgasıyla, mücadeleci kişiliğiyle, düşünce ve eylemi ile aramızda yaşıyor ve yaşayacak.

İşçi sınıfının bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi çetin bir kavgadır. Bu mücadelede elbette şahit vereceğiz. Türkler bu savaşta yitirdiğimiz ne

Cenazeye Türk-İş üyesi işçiler de katıldı: Kristal-İş korteji, Kristal-İş Arşivi.

ilk şehidimizdir, ne de son. Ancak bayrak yere düşmeyecek, işçi sınıfı biliminin gösterdiği yolda kavga sürecektir.

Bizi birer birer öldürerek yenemeyeceklerdir. İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın coşkun akan seli faşistleri mutlaka ve mutlaka akıttıkları kanlarda boğacaktır.

Bugün burada mücadele arkadaşımız Kemal Türkler'e verebileceğimiz bir tek söz vardır: faşizme karşı birlikte mücadele etmek. Onu yaşatacak olan tek şey de budur.

Onu mücadelemizde yaşatacağız demek fabrikaları, işyerlerini, mahalleleri faşizme karşı birer kale haline getireceğiz demektir. Tüm demokratları, ilericileri, yurtseverleri, devrimcileri, tüm işçi ve emekçileri saflarımıza katacağız demektir.

İşçi sınıfının yiğit evladı seni toprağa verirken bir kez daha yineliyoruz. Gündemimizin tek maddesi faşizme karşı savaşmaktır. Bu nedenle aramızdaki tüm siyasi farklılıkları bir kenara koyarak örgütlü bir biçimde faşizmin üzerine gideceğiz.

DİSK'in kararı ve faşizme karşı tüm örgütlere çağrısı budur. Ve bu mücadele faşizmi yok edinceye kadar sürecektir.

Anısı mücadelemizle yaşatacağız!

Cumhuriyet, 26 Temmuz 1980.

CENAZE TÖRENİ ANTİFAŞİST GÖSTERİYE DÖNÜŞTÜ

DİSK YÜRÜTME KURULU ÜYELERİ VE CHP'Lİ PARLAMENTERLER YÜRÜYOR

DİSK yürütme kurulu üyeleri cenaze erebasının ortasından yürüdüler. Onları sol sayda, CHP'li parlamenterler, yabancı senatörler, Türk-İş yöneticileri ve DİSK'e bağımsız sendikalara bağlı sendika temsilcilerinden oluşan geniş bir grup izliyor. Kalabalık nedeni ile Şişli'deki güvenlik görevlilerince törene katılacakların daha önce mevcut geçmelerine izin verilmeyişi, cenazenin Murat Poso camisinden alınmasından sonra yürüyüş sırasında belirtilmemesi için yürek sıkıcı bir sessizlik geçmesine yol açtı.

İŞÇİLER LİDERLERİNİN YANINDA SON GÖREVLERİNİ YAPIYOR

Kemal Türkler'in cenazesini, önünde emekçi ve devrimcilerin kitap olarak yürüdüğü bir sel oldu. DİSK'li sendika ve dernek üyeleri ile yürüyordu. Cenaze grubunun önünde yürüyüş başlamadan önce bir sloganlar kitap olarak yürüdüğü bir sel oldu. Kemal Türkler'in yakınlarının hemen arkasında en ön sırada DİSK Yürütme Kurulu üyeleri yer alıyordu.

DENİZCİER TÜRKLER'İN TABUTUNA BAŞINI YASLAYIP AĞLIYOR

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizciler, uzun yıllar birlikte sendikacılık yaptığı, TİP'in kurulmasında birlikte hareket ettikleri Kemal Türkler'in tabutuna başını yaslayarak ağlıyor. Denizciler cenaze töreninin başlamasından önce DİSK Genel Merkezine gelerek Abdullah Baştürk'ü ziyaret etmiş, başsağlığı konuşmasından sonra DİSK Merkezindeki kısa bir süre bekledikten sonra cenaze törenine katılmıştı.

ONBİNLER ANTİFAŞİST SLOGANLAR ATIYOR

Murat Poso Camisinden alınarak Kemal Türkler'in cenazesi arasa binlerce üyesi ellerinde taşıdıkları, sağ yumruklarını havaya kaldırdıkları, bazı liderlerini seslendirdikleri, Cumhuriyet Caddesi yürüyüşünün başlamasından sonra da birlikte sürdürdükleri antifaşist sloganlar duyulmaya başlamıştı. Ancak uzun yıllardan beri ilk kez hemen her cenazede kadar az sayıda olan dinci, ekstremist faşizm, «Hakk Türkiye, Kahrolsun Türkiye» hevesli sloganları ile ortalığı kirletiyorlar.

(YUKARDA)

KÖY-KOOP

Törenden Dönerken Öldürülen Petrol-İş Üyesi

Cenaze törenine katılanlara tören bittikten sonra dağılmaları sırasında güvenlik güçlerince çeşitli müdahale ve engellemeler yapıldı. Törene katılan Türk-İş'e bağlı Petrol-İş sendikası Kocaeli Şubesi üyesi ve İGSAŞ işçisi Ahmet Aydın, arkadaşlarıyla birlikte İzmit'e dönerken yolda arama bahanesiyle durdurularak tartaklanmaya başlandı. Anlatılanlara göre yapılanlara karşı durmaya çalışan Ahmet Aydın, hiçbir ihtar yapılmaksızın kurşunlanarak öldürüldü. Petrol-İş tarafından yapılan açıklamaya göre Aydın'ın ölümü şöyle gerçekleşti:

Türkler'in cenazesi dönüşünde öldürülen Petrol-İş üyesi Ahmet Aydın.

''25 Temmuz günü Kemal TÜRKLER'in cenaze törenine katılmak için Kocaeli'den İstanbul'a gelen işçiler geldikleri otobüslerle geri dönerken Erenköy Kozyatağı mevkiinde polislerce durdurulmuşlardır. Otobüsten indirilip yere yatırılan işçilere polisler cop ve silahlarla saldırmışlardır. Bu sırada olay yerinden geçmekte olan ve içinde üyelerimizin de bulunduğu otobüs durmuş ve işçiler olayın nedenini öğrenmek için otobüsten inmişlerdir. Bu sırada polisler otobüsten inen işçi kalabalığına ateş açmışlar ve üyemiz Ahmet AYDIN başının ARKASINDAN aldığı kurşun yarasıyla ölmüştür.''

Kocaeli Valiliğinin cenaze törenini yasaklanmasına rağmen DİSK ve Türk-İş üyesi işçiler işçi sınıfının yiğit neferine sahip çıkarak cenazesini kaldırdı.

Kaynak: DİSK dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980; Petrol-İş dergisi, Sayı 49, Temmuz 1980, Petrol-İş Basın açıklaması, 28 Temmuz 1980.

"Kemal Türkler'in Son Sözleridir"

Silin gözlerinizi
Aldandı yeniden
Beni vuranlar
Sürü şaşırır yolunu başı yitince
Sürü değilsiniz ki siz
İşçisiniz
Silin gözlerinizi
görevdesiniz

Sennur Sezer .

Bunca akıttıkları kan
Değiştiremez tarihi
Yazar cellatlarını onların
Bir kez daha tarih
Acınız unutturamaz görevinizi
Silin gözlerinizi

Alın terinindir yarın
Yokolup gitmenin telaşında katiller
Durduramaz savaş ortasında yürüyüşü
Saflarda düşenler

Kitapları öldüremezler
Alanlarda bizi vuranlar
Tarihi geriye döndüremezler

Hoşçakalın
Sürdürün savaşı arkadaşlar

Sennur SEZER
22 Temmuz 1980

Baştürk Türkler'in mezarı başında konuşurken, 25 Temmuz 1980.

TÜRKLER'İN KATİLLERİN YARGILAN(MA)MASI VE CEZASIZ KALMASI

Kemal Türkler'in öldürülmesi ile ilgili dava MHP davası ile birleştirildi. 8 Eylül 1981'de açılan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nın 945 sayfalık iddianamesinde, Türkler'in öldürülmesi ile ilgili ifadeler 748. ve 750. sayfalar arasında yer aldı. Bu sayfalarda cinayet anlatılıyordu.

Bu iddianamede Ünal Osmanağaoğlu yakalanmadığı için adı, dosyası tefrik edilenler arasında da geçmiyordu. Osmanağaoğlu için ancak 2 Nisan 1982'de yakalama kararı çıkarıldı.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi'nin 1981/282E ve 1986/66 sayı ve 15.07.1986 sayılı gerekçeli kararında ise Kemal Türkler'in öldürülmesi olayına geniş yer verilmişti. Kararın 86. ile 96. sayfaları arasında Ünal Osmanağaoğlu, Abdülsamet Karakuş, İsmet Koçak ve Aydın Eryılmaz'ın yaptıkları ayrıntılarıyla anlatılmıştı. Karakuş ile Eryılmaz, MHP Davasında 36 yıl ağır hapse mahkûm olmuş, Osmanağaoğlu ise firarda olduğu için yargılanamamıştı.

Yargılama bitirilmedi

Bakırköy Savcılığı, Türkler'in öldürülmesinden ancak 9 yıl sonra 1989/20408 numaralı dosya ile soruşturma yürütmüş, dava ise cinayetten 16 yıl sonra açılabilmişti. Mahkemece 58 duruşma yapılmış iki kez beraat kararı verilmiş, bu iki karar da Yargıtay tarafından bozulmuş ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından eldeki delillerin sanığın mahkûmiyetine yeterli olduğu tespiti ile dosya mahkemeye iade edilmişti.

Yapılan yargılamada, birçok eksiklik bulunmakla birlikte deliller bulunabilmişti. Ancak bu yargılamada en büyük sorun yargılamanın savsaklanması ve makul sürede tamamlanmaması ile ortaya çıkmıştı. Yargılama 19 Nisan 1996 tarihinde başlamış, 1 Aralık 2010 tarihi itibariyle 14,5 yılda tamamlanmıştı.

Yargılamanın son aşamasında eylemin örgütlü ve büyük bir organizasyon sonucunda meydana geldiği görülmüş ancak azmettiriciler tespit edilememişti. 4 kişi olduğu anlaşılan tetikçilerin, 3'ü yakalanmış, 2'si başka davada bu suç da dahil olmak üzere mahkûm edilmiş, davadaki diğer sanığın suçluluğu da iç hukuk kuralları doğrultusunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararıyla kesin olarak tespit edilmişti.

Zamanaşımı için her şey yapıldı

Suçluluğun tespitine rağmen soruşturma ve yargılama sırasında yaşanan gecikmeler nedeniyle sanık Osmanağaoğlu cezasız bırakıldı. Dava dosyası incelendiğinde, inanılmaz sürelerin işlemsiz ve etkisiz geçirildiği görülmekteydi. Örneğin Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1996/84 esas numaralı dosyası, ancak 4 yıl 6 ayda getirilebilmişti. Sanığın gıyabi tevkifi müzekkeresine 3 yıl 3 ay sonra cevap verilmişti. Sanığın nüfus ve sabıka kaydı ise 7 ayda görevli mahkemeye ulaşmıştı. Nilgün Türkler Soydan yargılama sırasında ortaya çıkan gecikmeleri şöyle anlatıyordu:

"Mahkeme başkanı ve savcı bize karşı ön yargılıydı. Bu dava boyunca hayretler içinde kalınacak olaylara tanık olduk. Ödenek yok sanık gelmiyor, beli ağrıyor sanık mahkemeye getirilmiyor, hâkim hastalanıyor vs. O kadar üst üste bunlar yaşatıldı ki davanın zaman

Torunu bile adaleti göremedi

Kemal Türkler davası zamanaşımından düşürüldü. Mahkemede Türkler öldürüldüğünde 1.5 yaşında olan torunu müdahil avukat olarak bulunuyordu.

DEMET BİLGE
İSTANBUL
demet.bilge@radikal.com.tr

DİSK'in kurucularından Kemal Türkler, 22 Temmuz 1980'de öldürüldüğünde 1.5 yaşında olan torunu Burç Akpınar dün avukat olarak davanın durusmasındaydı ve mahkeme kararını açıkladı: "Davanın zamanaşımından düşmesine..."

Kemal Türkler öldürüldüğünde kızı Yasemin Akpınar'ın oğlu Burç Akpınar, 1.5 yaşındaydı... Burç Akpınar, büyüdü, hukuk fakültesini okudu, avukat oldu. Dedesinin öldürülmesi davasında müdahil avukat olarak görev aldı. Dava dün Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Müdahil sıralarında Türkler'in eşi Hatice Sebahat Türkler, kızları Yasemin Türkler Akpınar, Nilgün Soydan vardı. Yanlarında da avukatları duruyordu. Onlardan biri de avukat Burç Akpınar'dı. Duruşmada mahkeme heyeti davanın zamanaşımı nedeniyle ortadan kalkmasına..." karar verdi. Yıllardır süregelen davada Türkler ailesi bir kez daha yıkıldı. 30 yıl cinayet aydınlatılmadığı gibi eldeki tek fail de ceza alınadan yargılama bitti. 2003'te hukuk fakültesinden mezun olup, 6 yıl sonra dedesinin davasına giren Akpınar Radikal'e şunları anlattı: "Çocukken duruşmalara gitmedim. Beni uzak tutuyorlardı. Ama dedemin ansıyla büyüdük. Katil yakalandığında ben fakültedeydim. Failin yakalanması bile 19 yıl sürdü. Elimden ne geliyorsa yaptım. Her şey henüz bitmedi. Yine Yargıtay'a gideceğiz."

Türkler davasını Burç Akpınar, annesinin Sabahat Türkler ile birlikte adalet umuduyla takip etti.

Radikal, 2 Aralık 2010.

aşımına uğramaması imkânsızdı. Devlet desteğiyle bu dava zaman aşımına uğratıldı.''

Mahkeme zamanaşımı ile ilgili kararı 1 Aralık 2010'da verdi. Zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesi yönündeki kararın gerekçesinde suça ilişkin asli zamanaşımı süresi 20 yıl olsa da, zamanaşımını kesen işlemlerle birlikte, 30 yıl olarak değerlendirildiği anlatılıyordu. Ancak dava suç tarihi olan 22 Temmuz 1980'den itibaren 30 yılı aşan sürede tamamlanamadığından, sanık Ünal Osmanağaoğlu lehine davanın zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verildiği belirtiliyordu. Yargıtay 9. Ceza Dairesi sonunda bu kararı onadı. Türkler ailesinin avukatı Rasim Öz, insanlık suçunda zamanaşımı olmayacağı gerekçesi ile davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşıdı.

2 Temmuz 2012'de çıkarılan 6352 sayılı torba yasadaki bir madde 1980 öncesi siyasi suikastlardan mahkum olanlara ve cezasını çekmekte olanlara tahliye imkânı getirdi. Bu yasadan sonra Ankara Bahçelievler'de yedi TİP'li genci öldürenler de tahliye edildi.

19 yıl sonra yakalandı

Türkler'in öldürülmesinden 19 yıl sonra 19 Nisan 1999'da Kuşadası'nda kardeşi Tamer Osmanağaoğlu'na ait kimliği kullanırken yakalanan Ünal Osmanağaoğlu, suçlamaları kabul etmedi, olay tarihinde yurtdışında olduğunu savundu. Yakalanma öncesinde devlet tarafından aranan Osmanağaoğlu, devlete ait bir milli parktaki tesisleri işletiyordu.

Kemal Türkler ve Avukat Rasim Öz.

Bahçelievler katliamı nedeniyle aranmaya başlayınca 1979'da yasadışı yollardan yurtdışına çıktığını söyleyen Osmanağaoğlu, 1992 Ekim ayı sonunda Türkiye'ye döndüğünü, olayın failleri olarak yargılanan diğer sanıkları tanımadığını iddia etti. Sanık 7 Kasım 2001 tarihindeki duruşmada ''1 Mayıs 1977'de, 34 kişinin katline sebep olanlar, Kemal Türkler'i katledenlerle aynıdır. Olayın çözülmesini istiyorsanız, söylediklerimi önemseyin'' dedi ama bu konuda ayrıntılı bir bilgi vermedi.

Nilgün Türkler Soydan, Osmanağaoğlu'nun yargılanma süreci ile ilgili olarak 2015 yılında şu değerlendirmeyi yapmıştı: ''Ünal Osmanağaoğlu, önce 7 TİP'li gencin öldürülmesiyle ilgili aldığı 7 idam, yasalarla 7 kez müebbete dönüştürüldü, sonra aynı davadan torba yasada çıkarılan özel bir maddeyle kurtarıldı. Bu kişi, cinayet davasından zaman aşımıyla kurtarılıp çıktıktan sonra hastane hastane dolaşıp ameliyat masasında kalmış, adalet tecelli etmeyince ilahi adaletin cezalandırdığı bir katildir.

Cenazesine MHP'li TBMM Başkanvekili Meral Akşener, MHP Başkanı Bahçeli, yardımcısı Celal Adan pek çok milletvekili katılmış, bir katile nasıl devlet töreni gibi cenaze töreni katılımı sağlanıyor diye savcılığa suç duyurusunda bulunmuştum. Savcılık tabii ki, 'Soruşturmaya gerek görülmedi' sonucunu bildirmişti. Tarihe not düşmek açısından önemli bir bilgi diye düşünüyorum.''

Torun da davaya girdi

Davayı yürüten Rasim Öz'ün yanına 2006 yılında Burç Akpınar adında genç bir avukat katıldı. Bu avukat Türkler'in torunuydu. Türkler öldürüldüğünde 1 yaşında olan Burç, Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirerek avukat olmuş ve dedesinin katilinin peşine düşmüştü.

Kaynak: Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), Derinden Gelen Kökler, Cilt 2, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş ortak yayını, ss. 507-509.

MHP İDDİANAMESİ: KEMAL TÜRKLER'İ KİMLER ÖLDÜRDÜ?

Kemal Türkler'in öldürülmesi ile ilgili olarak MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi'nde şu değerlendirmeler yer aldı:

"Sanık Alpaslan TÜRKEŞ'in DİSK yöneticilerinin yok edilmesi yolunda emrini vermesinden birkaç gün sonra Berker İNANOĞLU'nun Mecidiyeköy'deki Dağlılar ticarethanesinin üstündeki yazıhanesine gelmiş, Berker İNANOĞLU'da Türkeş'in emri ile Yılma DURAK ve Celal ADAN'ı buraya çağırmıştır. Daha önce yazıhaneye gelmiş bulunan Aydın ESİ komünist hareketin kaynağı olduğu söylenen DİSK yöneticilerinin adreslerini tespit etmiştir. Yazıhaneye gelen Yılma DURAK, Celal ADAN, Ali DOĞAN ile Alpaslan TÜRKEŞ ve Aydın ESİ arasında geçen konuşma sonunda Aydın ESİ, saptadığı adresleri Celal ADAN'a yazdırmıştır. DİSK Genel Başkanı Kemal TÜRKLER, Celal ADAN tarafından hedef seçilmiştir. Buradan ayrıldıktan sonra Kemal TÜRKLER'in öldürülmesi için ülkücü militan arayan Celal ADAN parti binasında, daha önce eylem yapmak istediğini söyleyen ve Ankara Bahçelievler'de 7 kişinin öldürülmesi olayından aranan Ünal OSMANAĞAOĞLU ile karşılaşmış, Kemal TÜRKLER'in adresinin tespit edildiğini, Yılma'nın da bundan haberi olduğunu, bu işi yapmalarını söylemiş ve adresi Ünal'a vermiştir. Daha sonra Celal ADAN Bahçelievler'de oturan Ünal'ın evine gitmiş, evde İsmet KOÇAK, Aydın ERYILMAZ, Abdülsamet KARAKUŞ aralarında konuşup, Ünal'ın önerisini kabul etmişler, sonra Merter sitesini gezerek eylemin TÜRKLER'in evinin önünde yapmayı kararlaştırmışlardır. Ünal, İsmet KOÇAK bir 14'lü tabanca, bir barabellüm tabanca, bir simitwetson, 1 de 7.65 çapında tabancayı eve getirmiştir. Abdülsamet KARAKUŞ, Aydın ERYILMAZ ve Celal isimli sanıklar 21 temmuzu 22 temmuza bağlayan gece Londra asfaltı üzerinde Hüsamettin BEKTAŞ'a ait 34 N 5819 plaka numaralı Portakal renkli otoyu silah zoruyla gasp etmişlerdir. 22 Temmuz 1980 günü saat 08.00 sıralarında Abdülsamet KARAKUŞ, Ünal OSMANAĞAOĞLU, İsmet KOÇAK, Aydın ERYILMAZ'ın kullandığı gasp edilen otoyla Merter sitesine gelmişler, Ünal ve İsmet anayolda indikten sonra arabayı yakın bir yere park etmişlerdir. Saat 09.30 sıralarında İsmet KOÇAK, Kemal TÜRKLER'in evinden çıktığını işaretle bildirmiş plan ve işbölümü uyarınca arabasına binen Kemal TÜRKLER ile koruma polisine Abdülsamet KARAKUŞ, İsmet KOÇAK ve Ünal OSMANAĞAOĞLU birlikte ateş etmişlerdir."

MHP DAVASI

Kemal Türkler cinayeti bölümü

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş ve 586 sanığın yargılandığı MHP ve Ülkücü kuruluşlar davasına dün iddianamenin okunmasıyla devam edildi. Duruşmaya ilk kez katılan müdahil Kamuran Bican, «Halk düşmanı MHP'nin ve onun sanıklarının cezalandırılmasını istiyorum» dedi. Duruşma saat 09.02'de başladı. Duruşmaya on kadar sanığın hastanede olmaları nedeniyle gelmedikleri bildirildi. Tutuksuz sanıklardan sadece Ali Fuat Eyüboğlu duruşmada hazır bulundu. Duruşma başladığında savunma avukatları bölümünde on avukatın bulunduğu, müdahil bölümünde ise öldürülen Orhan Yeşil Bican'ın babası Ömer Bican ile kardeşi Kamuran Bican'ın bulunduğu gözlendi. Duruşmalara ilk kez katılan ve daha önce mahkemece müdahilliğine karar verilen Kamuran Bican'ın kimlik saptaması yapıldı. Bican isteminin sanıkların cezalandırılması olduğunu söyledi.

Cumhuriyet, 9 Eylül 1981.

Kaynak: Ankara-Çankırı-Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, İddianame (M.H.P. ve Ülkücü Kuruluşlar), Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No: 1981/600, s. 396.

DİSK'E KAPATMA DAVASI

Kemal Türkler'in öldürülmesinden bir hafta sonra Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı DİSK'in kapatılması için harekete geçti. Bakırköy Cumhuriyet Savcısı Nejat Ülgen 1980/2805 esas ve 1980/9 sayılı talepnamesiyle, DİSK'in faaliyetten men'i ile feshi konusunda Bakırköy İş Mahkemesi'ne başvurdu. Bakırköy Savcılığınca sunulan talepnamenin girişinde DİSK'e ilişkin şu değerlendirme yer almaktaydı:[197]

> Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kısa adı DİSK kurulduğu 1967 yılından bu yana adeta siyasi bir parti gibi hareket ederek egemenliğin işçi sınıfı vasıtasıyla kullanılması gerektiğini, bunun için toplum önünde izlenecek yolun, sınıf mücadelesinin çizdiği, işçi sınıfının beynelminel mücadele tecrübeleri ve bilimin (Marksizm'in) böyle bir gelişme içinde sonuca ulaşmanın yolunu gösterdiği, hep savunmada kalınarak başarıya ulaşmanın mümkün olmadığını, yönetici sınıf olmak için mücadele eden bir sınıfın sahip olması zorunlu örgütlenmeleri de gerçekleştireceklerini, muhtelif vesilelerle sendika yöneticileri ve sendikanın neşir organları tarafından mütemadiyen beyan edilmişlerdir. Bütün bu durum muvacehesinde bütün eylemlerinde DİSK ihtilalci sendikalizmin usulleri ile siyasi iktidara sahip olma gayesini gütmekte, hatta bu gayeye erişmek için kanunsuz grevleri körüklemek ve memleket sathına yaymak ve diğer taraftan toplu sözleşme müddetlerini doldurmuş işyerlerinde kasten uyuşmaz tavır takınarak görünüşte kanuni ve fakat hakikatte tamamen kanunsuz grevlerle memleket iktisadi hayatını felce uğratmak, memlekette huzursuzluğu yaygın hale getirmek suretiyle mevcut düzeni yıkarak yerine işçi sınıfına dayanan ve diğer sosyal sınıfları yok etmeye matuf gayrikanuni bir yol ile iktidar olmak için çalıştıklarını göstermektedirler.

T.C.
Bakırköy C. Savcılığı
Sayı:
Hz.No: 1980/2805
Ta.No: 1980/9

AVUKAT
NEBİL VARUY

TALEPNAME
BAKIRKÖY İŞ MAHKEMESİNE

DAVACI : K.H.
DAVALI : Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) adına genel başkan Abdullah Baştürk, Merter Sitesi, A. Kutsi Tecer Cd. No:1/K:4
DAVA KONUSU : Konfederasyonun faaliyetten men'i ile feshi.
DAVALI VEKİLİ : Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kısa adı DİSK kurulduğu 1967 yılından bu yana adeta siyasi bir parti gibi hareket ederek egemenliğin işçi sınıfı vasıtasıyla kullanılması gerektiğini, bunun için toplum önünde izlenecek yolun, sınıf mücadelesinin çizdiği, işçi sınıfının beynelminel mücadele tecrübeleri ve bilimin (Marksizm'in) böyle bir gelişme içinde sonuca ulaşmanın yolunu gösterdiği, hep savunmada kalınarak başarıya ulaşmanın mümkün olmadığına, yönetici sınıf olmak için mücadele eden bir sınıfın sahip olması zorunlu örgütlenmeleri de gerçekleştireceklerini, muhtelif vesilelerle sendika yöneticileri ve sendikanın neşir organları tarafından mütemadiyen beyan edilmişlerdir. Bütün bu durum muvacehesinde bütün eylemlerinde DİSK ihtilalci sendikalizmin usulleri ile siyasi iktidara sahip olma gayesini gütmekte, hatta bu gayeye erişmek için kanunsuz grevleri körüklemek ve memleket sathına yaymak ve diğer taraftan toplu sözleşme müddetlerini doldurmuş işyerlerinde kasten uyuşmaz tavır takınarak görünüşte kanuni ve fakat hakikatte tamamen kanunsuz grevlerle memleket iktisadi hayatını felce uğratmak, memlekette huzursuzluğu yaygın hale getirmek suretiyle mevcut düzeni yıkarak yerine işçi sınıfına dayanan ve diğer sosyal sınıfları yok etmeye matuf gayrikanuni bir yol ile iktidar olmak için çalıştıklarını göstermektedirler.

1- DİSK yayınlarının 25 numaralı 1 Mayıs adlı kitabının 22. sahifesinde Marks'ın "Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yoktur, kazanacakları koskoca bir dünya var. Bütün Ülkelerin işçileri birleşiniz" şeklinde propaganda yaptıkları;

2- 14.2.1978 tarih ve 1978/9 sayılı DİSK ajansında (Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 1978/266 esas sayılı dosyası içerisinde mevcuttur) DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "işçi sınıfının bilimi Marksizmdir, bu doğrultuda yapılan eğitsel ve örgütsel çalışmaların siyasi olduğunu iddia edenler ise, elbette bunun içerisinde siyasal bilinç, sınıf bilinci ile birlikte geliştiğini.... Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kısa adı DİSK kurulduğu 1967 yılından bu yana adeta siyasi bir parti gibi hareket ederek egemenliğin işçi sınıfı vasıtasıyla kullanılması gerektiğini, bunun için toplum önünde izlenecek yolun, sınıf mücadelesinin çizdiği, işçi sınıfının beynelminel mücadele tecrübeleri ve bilimin (Marksizm'in) böyle bir gelişme içinde sonuca ulaşmanın yolunu gösterdiği, hep savunmada kalınarak başarıya ulaşmanın mümkün olmadığına, yönetici sınıf olmak için mücadele eden bir sınıfın sahip olması zorunlu örgütlenmeleri de gerçekleştireceklerini, muhtelif vesilelerle sendika yöneticileri ve sendikanın neşir organları tarafından mütemadiyen beyan edilmişlerdir. Bütün bu durum muvacehesinde bütün eylemlerinde DİSK ihtilalci sendikalizmin usulleri ile siyasi iktidara sahip olma gayesini gütmekte, hatta bu gayeye erişmek için kanunsuz grevleri körüklemek ve memleket sathına yaymak ve diğer taraftan toplu sözleşme müddetlerini doldurmuş işyerlerinde kasten uyuşmaz tavır takınarak görünüşte kanuni ve fakat hakikatte tamamen kanunsuz grevlerle memleket iktisadi hayatını felce uğratmak, memlekette huzursuzluğu yaygın hale getirmek suretiyle mevcut düzeni yıkarak yerine işçi sınıfına dayanan ve diğer sosyal sınıfları yok etmeye matuf gayrikanuni bir yol ile iktidar olmak için çalıştıklarını göstermektedirler.

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının DİSK'i kapatma talepnamesi, TÜSTAV, Nebil Varuy Arşivi.

Talepnamede DİSK'in çeşitli yayınlarından ve Genel Başkan Baştürk'ün konuşmalarından çeşitli örnekler verilerek bu iddiaya dayanak oluşturulmaya çalışıldığı görülüyor. Talepname şöyle devam ediyordu:

> İşte, DİSK deliller muvacehesinde çağımızın gerisinde kalmış, tarihin çöplüğünde küflenmiş Marks'ın nazariyesine paralel, ondan mülhem onun tatbikçisi olarak işçi sınıfı iktidarını ihtilalci sendikalizmin metodları ile temin etmeyi amaçlayan bir kuruluş olduğu, katiyetle anlaşılmakta (...)

Savcılığın 3 sayfalık talepnamesinin sonunda yer alan DİSK'in kapatılmasına ilişkin hukuki değerlendirme ise şöyleydi:

> HUKUKİ SEBEPLER: 274 sayılı sendikalar kanununun 30. maddesinin 4. Bendi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının..... ve 4. maddesi..... de [noktalar özgün metinde yer almaktadır] yer alan

[197] Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 30 Temmuz 1980 tarih ve 1980/2805 sayılı talepnamesi, TÜSTAV Nebil Varuy Koleksiyonu.

Işıklar:
"Türkler'in katilleri dolaşırken, Bakırköy savcısı DİSK'i kapattırmak istiyor,,

İstanbul Haber Servisi — DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar Merkez Yürütme Kurulunun, son gelişmeler ve Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının DİSK'in kapatılmasına ilişkin girişimi için yaptığı değerlendirmeleri bir basın toplantısı ile açıklamış «Kendi yetki alanında bulunan Merter'de Kemal Türkler'i katleden ve elini kolunu sallayarak dolaşan faşist cani

Cumhuriyet, 2 Ağustos 1980.

ilkelere aykırı amaçlar güden veya faaliyette bulunan mesleki teşekkül iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır" dedikten sonra aynı maddenin 5. bendi "yargılamanın her safhasında hükümden önce dahi işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten menini gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler bulunmak şartıyla bu gibi teşekküller C. Savcısının talebi üzerine mahkeme kararı ile faaliyetten men edilebilir." demektedir. Diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 4. maddesi "egemenlik kayıtsız şartsız Türk milletinindir. Millet egemenliğini anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz, hiçbir kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" demektedir.

Diğer yandan, 274 sayılı kanunun 32. maddesi işçi ve işveren sendikaları federasyonları ve konfederasyonları medeni kanunun ve cemiyetler kanununun bu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidir" hükmünü vazetmiştir. Öte yandan 1630 sayılı kanunun 43/ Son, 45/1-2, 62/1. maddelerinin de tatbiki icap etmektedir.

İSTEM VE SONUÇ: Yukarıda gösterilen hukuki sebepler dolayısıyla Atatürk ilkelerine ters düşen Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 274 sayılı kanunun 30. maddesinin 5. bendi uyarınca derhal faaliyetten men'i ile feshine karar verilmesi arz ve talep olunur.

30/7/1980

Bakırköy C. Savcısı

Nejat Ülgen

10906

Savcılığın bu girişimi üzerine DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 1 Ağustos 1980 tarihinde düzenlediği basın toplantısında savcılığa sert bir yanıt verdi:[198]

> Kendi yetki alanında bulunan Merter'de, Kemal TÜRKLER'i katleden ve elini, kolunu sallayarak dolaşan faşist caniler konusunda ne gibi bir işlem yaptığı merak konusu olan Bakırköy Savcısının, DİSK'in kapatılması isteminde bulunması düşündürücüdür.
>
> Ancak bu tür girişimler yeni değildir, geçmişte yaşanmıştır.
>
> MC iktidarı döneminde, Anayasa'nın geriye doğru değiştirilmiş bir maddesinin gereğini yapıyor gözükerek temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik, doğal yargı sistemini hiçe sayan DGM'ler gündeme getirilmiş; Parlamento içinde ve dışında büyük tepki görmüş ve özellikle işçi sınıfı ve tüm emekçi kitlelerin verdikleri kararlı mücadeleler sonucunda çıkartılamamıştır. Ancak bu olaylar nedeni ile Bakırköy Cumhuriyet Savcılığınca DİSK Yöneticileri ve üyeleri hakkında dava açılmıştır. Onbinlerce işçinin yargılanmasına neden olan

[198] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

bu davalarda yerel mahkemeler DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri hakkında beraat kararları vermişlerdir.

Gerek DİSK'in gerekse DİSK üyesi sendikaların yöneticileri hakkında açılan davaların ihbarını MESS ve TİSK yapmış ve davalara da müdahil sıfatıyla katılarak işçi önderlerinin cezalandırılmalarına çalışmışlardır.

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının talepnamesinden kısa bir süre sonra 12 Eylül 1980 askeri darbesi gerçekleşti. Bakırköy Savcılığı 13 Ekim 1980 tarihinde Bakırköy İş Mahkemesi'ne yazdığı 22 sayfalık ek dilekçesinde DİSK hakkında yeni iddialar ileri sürdü ve bunların da dava dosyasına eklenmesini istedi.[199] Savcılığın ek talepnamesi adeta daha sonra açılacak olan DİSK davası İddianamesi'nin bir provası niteliğindeydi.

[199] Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 13 Ekim 1980 tarihli ve 1980/2805 sayılı talepnameye ek dilekçesi, TÜSTAV Nebil Varuy Koleksiyonu.

12 Eylül Askeri Darbesi ve DİSK'in Faaliyetlerinin Durdurulması

DİSK'in faaliyetleri 12 Eylül askeri darbesi ile durduruldu. Böylece DİSK tarihinin 1967'de başlayan ilk dönemi kapanmış oldu. DİSK yöneticileri gözaltına alındı, işkence gördü ve tutukladı. Uzun yıllar hapiste kalan DİSK yöneticileri idamla yargılandı.

12 Eylül askeri darbesi, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması ve DİSK davası, kitabımızın bir sonraki cildinde kapsamlı olarak ele alınacaktır.

gündem

Cumhuriyet

57. Yıl; Sayı: 20163 — Kurucusu: Yunus NADİ — 10 TL. — 12 Eylül 1980 Cuma

DÖRTLER DERSANESİ

Parlamento ve hükümet feshedildi

Silahlı Kuvvetler yönetime el koydu

Tüm yurt'ta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı kondu

Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırıldı

Cumhuriyet, 12 Eylül 1980.

dosya

DİSK VE KADIN İŞÇİLER

1967-1980

Gislaved grevinde Lastik-İş üyesi kadınlar, 1977, TÜSTAV Arşivi.

DİSK ve Kadın İşçiler: Gecikmiş Bir Buluşma (1967–1980)

Nuran Gülenç

1800'lerin ortaları kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi talebiyle mücadelede öne çıkmaya başladıkları yıllar oldu. İşçi kadınların mücadelesi, dalgalar halinde yükselen feminist hareket ile sol ve sosyalist hareket içinde karşılık buldu. Özellikle birinci ve ikinci dalga feminist hareketin sunduğu teorik çerçeve ve verilen mücadele kadınları özgürleştirerek erkeklerin egemen olduğu tüm alanlarda eşitlik talebini yükseltti ve kadınlara alan açılmasını sağladı. Kadın hareketinin mücadelesi, oy hakkı, temsil hakkı, eşit ücret hakkı, medenî haklar, kürtaj hakkı yanında kadına yönelik erkek şiddetine ve cinsel tacize karşı mücadele gibi zaman içinde sınırlarını genişletti.

Sendikalar ise tarih sahnesine çıktıkları günlerden itibaren kadın emeğinin en altta ve değersiz görüldüğü emek piyasalarında tam zamanlı, düzenli çalışan erkek işçileri merkezine alarak örgütlendiler ve politikalarını oluşturdular. Bu nedenle esas olarak savundukları kolektif çıkarlar da erkek işçilerin çıkarları oldu. Emek piyasasında emeği değersiz görülen kadınlar ise sendikalarının görünmez üyeleri oldular.

Öyle ki sendikaların erken dönemlerinde sendikalardan dışlanan kadınlar kendi sendika birliklerini kurarak çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve haklarının genişletilmesi için mücadele ettiler. Kadınların mücadelesi erkek egemen sendikaların kapılarını kadınlara açmasıyla sonuçlandı. Kâğıt üzerinde engeller kalktı. Ancak kadınların sendikalardaki varlığı, örgütlenmesi, karar mekanizmalarında yer alması ve taleplerinin görünür olması, sendikaların cinsiyetçi yapısına karşı verilen bir mücadeleyi de zorunlu kıldı. Sendikaların içinde var olma, taleplerini görünür kılma ve temsil hakkı, güç ve iktidar ilişkilerinin eşitlikçi bir şekilde dönüşümü için verilen mücadele, dünden bugüne sendikaları dönüştürmeye devam ediyor.

Bu bölümün amacı da Türkiye işçi sınıfı mücadelesine damgasını vuran DİSK'in kuruluşundan başlayarak 1980 askeri darbesine kadar olan dönemde, DİSK ve üyesi sendikalarda kadınların var olma mücadelesi ve sendika politikalarının bir parçası olma süreci ile örgütlülük deneyimlerini görünür kılmaktır.

DİSK geleneksel ve uzlaşmacı sendikacılıktan bir kopuş ve yeni bir sendikacılık anlayışı olarak ortaya çıktı. Ancak DİSK'in kadınların sendikalarda temsili, kadın yapıları, eşitlik çalışmaları gibi başlıkları sendika politikasının bir parçası haline getirme konusunda bir farklılık yarattığını söylemek oldukça zor. Bu yönü ile uzun süre geleneksel sendikacılıktan esaslı bir kopma söz konusu olmadı. Kadın çalışması 1970'lerin ortalarına kadar DİSK'in gündeminde bir yere sahip olmadı. Kadınlar DİSK'in ve üye sendikaların yönetim kademelerinde temsil edilmedi; dahası, görünür olamadı.

BM'nin 1975 Uluslararası Kadın Yılı Afişi.

Kuruluşundan 1980'e kadar olan dönemde DİSK'e ait bütün fotoğraflara yansıyanların erkek işçilerin görüntüleridir. Bunun nedeni DİSK'in kadın üyelerinin olmaması değil aksine DİSK'in kadın üyelerinin yoğun olduğu sendikalarda da tablo aynıdır. 1970'lerin ikinci yarısında DİSK kadın işçilerle ve kadın işçilerin çalışma yaşamındaki sorunlarıyla gecikmiş bir buluşma yaşamıştır. Bu çalışma bu buluşmayı ele almaktadır.

1970'lerin ikinci yarısında, DİSK'te kadınların çalışma yaşamında karşı karşıya kaldıkları sorunların sendika politikalara yansımasının ve bu konuda farkındalığın yükselmesinin çeşitli gelişmelerden söz etmek mümkündür. 1960'lar ile 1970'ler ikinci dalga feminist hareketin yükseldiği, kadın hareketini ve uluslararası sendikalarda kadın yapılarını, sendikal politikaları ve uluslararası politikaları etkilediği yıllar olduğu biliniyor. Bu etki sonucunda, Birleşmiş Milletler (BM) 1975'te Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenledi ve 1975'i Kadın Yılı ilan etti. Bunu takiben BM Genel Kurulunda da 1975–1985 yılları arasındaki dönem "Kadın On Yılı" olarak ilan edildi. Mayıs 1975'te toplanan DİSK 5. Genel Kurulunda alınan kadınlara özgü kararda bu gelişmelerin etkili olduğunu söylemek mümkün.

Bu bölümün hazırlanmasında, DİSK'in ve üye sendikaların yayınları, dönemin sol-sosyalist yayınları, diğer sendika yayınları ve dönemin tanıkları ile yapılan ya da daha önce yapılmış sözlü tarih çalışmalarından yararlanıldı. Bölüm özellikle 1975–1980 arasında DİSK'in kadın politikalarını çeşitli örgütsel belgelerden ve çeşitli tanıklıklardan hareketle irdelemeyi

amaçladı. Çalışmada DİSK'in ve üye sendikaların bütün kadın çalışmaları değil, saptanabilenler ve öne çıkanlar yer aldı. Bu bölümde saptanabilen çalışmalara ve belgelere yer verildi. Bu nedenle bu bölümün çeşitli sınırlılıkları ve kısıtları olduğunu söylemek gerekir. Yapılacak başka çalışmalarla bu alanın zenginleşeceğine şüphe yoktur.

DİSK VE KADIN İŞÇİLER

DİSK YAYINLARINDA, POLİTİKA BELGELERİNDE, KARARLARINDA KADINLAR

DİSK'in kuruluşunu takip eden ilk yıllarda kadın işçilerin varlığına rağmen konfederasyon ve üye sendikalarda ayrı bir kadın örgütlenmesinden, kadın çalışmasından ve kadın politikalarından söz etmek mümkün değildir. Ancak 1967'de yayımlanmaya başlayan *DİSK* gazetesinde uluslararası alanda yapılan kadın çalışmalarının takip edildiği görülmektedir. *DİSK* gazetesinde yer alan bir haberde, 7–8 Nisan 1967'de Cenevre'de toplanan Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF) Yürütme Kurulunun gündemi aktarılmakta ve 17–18 Kasım 1966'da IMF Kadın İşçiler Komitesinin yapmış olduğu toplantıdan söz edilmektedir. Bu toplantıda IMF Kadın İşçiler Komitesinin taleplerinin onaylandığı aktarılmaktadır.[1]

DİSK'in, 21–24 Mayıs 1975'te toplanan 5. Genel Kurul kararlarının ilki "Kadın Hakları" başlığı altında, kadın işçilere ayrıldı. Kararda 1975 yılının Birleşmiş Milletler tarafından Kadın Yılı ilan edildiği vurgulanıyordu. Bu kararın alınmasında BM'nin Kadın Yılı kararının etkili olduğunu söylemek mümkündür.

5. Genel Kurulun ardından yeni biçim ve içeriğiyle yayına devam eden *DİSK* dergisinin 1976 Nisan–Mayıs tarihli 22–23. sayısında, 5. Genel Kurulda alınan ilk kararın "kadın hakları" konusunda olmasının tesadüf olmadığının altı çizilerek, DİSK *"kadınların kurtuluşu mücadelesine büyük bir önem veriyor"* vurgusu yer aldı. Verdiği sınıfsal mücadelede işçi sınıfının birliğini sağlamayı kendine temel ilke edinmiş olan DİSK'in, işçi sınıfının birliğinin kadın emekçilerin de sendikal ve sınıfsal savaşıma katılmasıyla sağlanacağının vurgulandığı yazıda DİSK'in kadın işçilere ilişkin talepleri "emekçilerin birliği kadın emekçilersiz düşünülemez" başlığı altında şöyle sıralandı:[2]

> **Ücret eşitsizliği kaldırılmalıdır:** Kadın emekçiler yalnızca üretim sürecinin bazı kesimlerinde (ambalaj gibi) yada belirli sektörlerde (gıda, tekstil vb.) değil, geleneksel olarak erkek işi sayılan sektörlerde de istihdam edilmelidir. Teknolojideki gelişmeler artık bunu mümkün kılmaktadır.
>
> **Genel ve mesleki eğitim olanakları geliştirilmelidir:** Kadınların en tekdüze ve düşük ücretli işlerde çalışmalarının başlıca nedeni vasıfsız işçi olmalarıdır. Bu nedenle mesleki ve işbaşında eğitimin önemi büyüktür. Bu eğitimin çalışma saatleri içinde yapılması bir zorunluluktur.
>
> **Ücret kaybı olmadan çalışma saatleri kısaltılmasıdır:** Böylece kadınlara dinlenme, eğitim, çocuk bakımı, toplumsal faaliyetler için daha çok zaman ayıracaktır.
>
> **Kadınların fazla mesai yapması ve gece çalıştırılmaları kesinlikle yasaklanmalıdır:** Kadının gece çalışması aile

5. Genel Kurulda Kadınlarla İlgili Karar

Kadın işçilerimizin yoğun olarak çalıştırıldığı işyeri bölgelerinde, yaşam koşullarının kolaylaştırılmasını belli ölçülerde gerçekleştirmek amacı ile kreşler açılması, çalışan kadınlarımızın, gerek aile birliği, gerekse toplum düzeni içinde ve de çalışma hayatında erkeklerle eşit hak ve ücrete sahip olmalarının sağlanması, Anadolu kadınının erkekler karşısındaki durumunun "tarlada ırgat, yatakta avrat" anlayışından kurtarılması ve hedeflerin uygulama kazanmasını gerçekleştirmek için seminerler düzenlenmesine, açık oturumlar yapılması, Birleşmiş Milletler Örgütünce Uluslararası Kadın Hakları Yılı ilan edilen 1975 yılında Türk kadınının, yasalardaki ilerici ve eşitlik ilkesine dayanan hükümlere rağmen uygulamada hâlâ birçok hak ve özgürlüklerden yoksun bulunduğu da saptandığından, Türk kadının ekonomik bağımsızlığa ve gerekli sosyal haklara kavuşturulması için gerekli çalışmalarda bulunulmasına oybirliği ile karar verildi.

[1] *DİSK* gazetesi, Sayı 3, 1967.

[2] *DİSK* dergisi, Sayı 22–23, Nisan–Mayıs 1976.

DİSK Gazetesinde Kadın İşçi Sorunları (1967)

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu kadın işçilerin sorunlarını inceliyor

Kadın–erkek işçi ayrımını önleyici çalışmalar oldu

IMF kadın işçiler komitesi 16–18 Kasım tarihlerinde Münih'te yaptığı dördüncü toplantıda metal sanayiinde çalışan kadınların eşit ücret durumları ile ilgili incelemeler yapmıştır.

Eşit ücrete doğru sendikalarca sarf edilen çabalar ve elde edilen başarıları gözden geçiren komite şu hususları tespit etmiştir.

–Bütün bu çabalara rağmen birçok ülke bu problemi çözümlemekten hâlâ uzaktadır.

–Sanayide kadınlara erkeklerden ayrı işler verilmektedir.

–Bazı ülkelerde kadınların kalifiye işlerine hâlen erkek işçilere ödenenden daha aşağı ücret ödenmektedir.

Komite aynı zamanda şunları beyan eder:

–Sanayide halen uygulanan iş bölümü ve teknolojik gelişmeler sonucu fiziki güç artık aranan bir özellik olmaktan uzaklaşmıştır.

–Kadın ve erkek işçilerde artık el hüneri ve kasların işlek olması aranmaktadır.

1964 de yapılan İMF kongresinin ışığı altında ve İLO kararları gereğince, İMF kadın işçiler komitesi, İMF yürütme kurulundan şu hususların üyelere duyurulmasını talep eder:

1.Kadınların işyerlerindeki iş çeşitlerine göre ücret seviyeleri ile ilgili bir anket açılması,

2. Şu hususlarda bilgi toplanması:

Kadının sanayi toplumundaki değişen yeri

Uluslararası Maden İşçileri Federasyonu
kadın işçileri sorunlarını inceliyor

Kadın - erkek işçi ayrımını önleyici çalışmalar oldu

İMF kadın işçiler komitesi 16 - 18 Kasım tarihinde Münihde yaptığı dördüncü toplantıda metal sanayiinde çalışan kadınların eşit ücret durumları ile ilgili incelemeler yapılmıştır.

Eşit ücrete doğru sendikalarca sarfedilen çabalar ve elde edilen başarıları gözden geçiren komite şu hususları tesbit etmiştir.

Uluslararası Maden İşçileri Federasyonu Kadın İşçilerin Sorunlarını Dinliyor, DİSK gazetesi, Sayı 3, 1967.

Sanayide çalışan kadınların hareketleri ve ekonomideki yeri

Kadın işçilerin daha iyi eğitim görmeleri ve teknik bilgilerini ilerletmeğe teşvik edilmeleri. Bunun üzerine İMF bütün üye örgütlere şu genelgeyi göndermiştir.

Kadın işçiler hakkında anket

7–8 Nisan 1967 günleri arasında Cenevre'de toplanan İMF yürütme kurulu son toplantısında İMF kadın işçiler komitesinin 17–18 Kasım 1966 tarihinde aldığı kararlar onaylanmıştır. Bu kararlar şunlardır:

1) Tesislerde çalışan kadın işçilerin seviyelerini ve çalıştıkları işlerin çeşitlerini gözünde tutarak bir anketin hazırlanması

2) Geniş ölçüde bilgi edinme kampanyası açılması Kadının sanayi toplumunda değişen durumu üzerine

3) Kadınların sanayide işgal ettiği mevcut işler ve milli ekonomideki yeri hakkında

4) Kız ve kadın işçilerin eğitim ve daha iyi tahsil yapabilme ihtiyaçları üzerine ve teknik bilgileri edinmelerini teşvik hakkında.

Kaynak: DİSK gazetesi, Yıl 1, Sayı 3, 1967.

düzenini altüst etmekte, iş kazalarına sebep olmakta, onu vaktinden önce yıpratmaktadır.

Doğum izni uzatılmalıdır: SSK Yasası geliştirilerek, doğum izni doğumdan önce 3 ay, doğumdan sonra 3 ay olmak üzere uzatılmalıdır. Çocuk 1 yaşına gelinceye kadar kadın işçi hiçbir nedenle işten çıkarılmamalıdır.

Her işyerinde kreş açılmalıdır: Kadın işçi çalıştıran her işyeri tek başına yada çevredeki işverenlerle ortak kreş açmalı, bu mümkün değilse uygun bir kreş ile anlaşarak çocukların burada bakılmasını sağlamalıdır. Kreşlerin her türlü masrafı işveren tarafından karşılanmalıdır.

İşyerlerinde mesleki hastalıkların ve iş kazalarının önlenmesi için daha geniş

tedbirler alınmalıdır: Bu amaçla işverenlerin teknolojik gelişmelerinin sağlandığı imkânlardan yararlanmaları zorunlu kılınmalıdır. Yasa hükümlerine uymayan işverenlere daha ağır cezai müeyyideler getirilmelidir.

Çocuk hastalandığında anneye ücretli izin verilmelidir: Çocuk hastalandığında annesine her zamankinden daha çok muhtaçtır. Üstelik, çocuğu hasta yatarken anneyi çalışmaya zorlamak, ona işkence yapmak demektir.

Kadın işçilere 20 yılda emeklilik hakkı tanınmalıdır: Kapitalist düzende, çalışmanın yanı sıra ev işlerinin ve çocuk bakımının bütün yükünü de sırtlanmış olan kadın vaktinden önce yıpranmaktadır. Bu nedenle kadınlar daha erken emekli olabilmelidirler. Ancak, çalışma süresi, kaç yaşında olursa olsun işçinin ilk çalışmaya başladığı tarihten itibaren hesaplanmalı ve pirim ödeme gün sayısı da buna uygun olarak azaltılmalıdır.

Toplumsal hizmetler geliştirilmelidir: Devlet eliyle kurulacak ucuz lokantalar, kreşler, çamaşır fabrikaları, vb., kadınların ev ve toplumdaki işlerini kolaylaştıracaktır.

DİSK'in kadın politikasının çerçevesini oluşturan tespit ve talepler 1976 yılında DİSK ve İKD'nin ortak olarak hazırlamış oldukları *Ana ve Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı*'nda toplandı.[3] El Kitabı üye sendikalara ve diğer ilerici sendikalara yapacakları toplu sözleşmelerde ve yasaların daha da geliştirilmesi için verecekleri mücadelede bir rehber olmak üzere yasaların sağladığı hakları ve yukarıda sayılan talepleri ortaya koydu. DİSK, sendikaların bu haklı ekonomik ve sosyal talepler aracılığıyla kadınların kurtuluşu hareketine büyük bir hız katabileceğini, yüz binlerce erkeği kadınların geri kalma nedenlerine karşı kadın arkadaşlarının yanında mücadele bilincine ulaştırabileceğini öngördü. Tüm sendikaları, "ilerici kişi ve kuruluşları kadın emekçilerin haklı davası çerçevesinde" mücadeleye çekmenin, "sömürüsüz bir topluma giden yolda önümüzde duran önemli bir görev" olduğuna işaret etti.

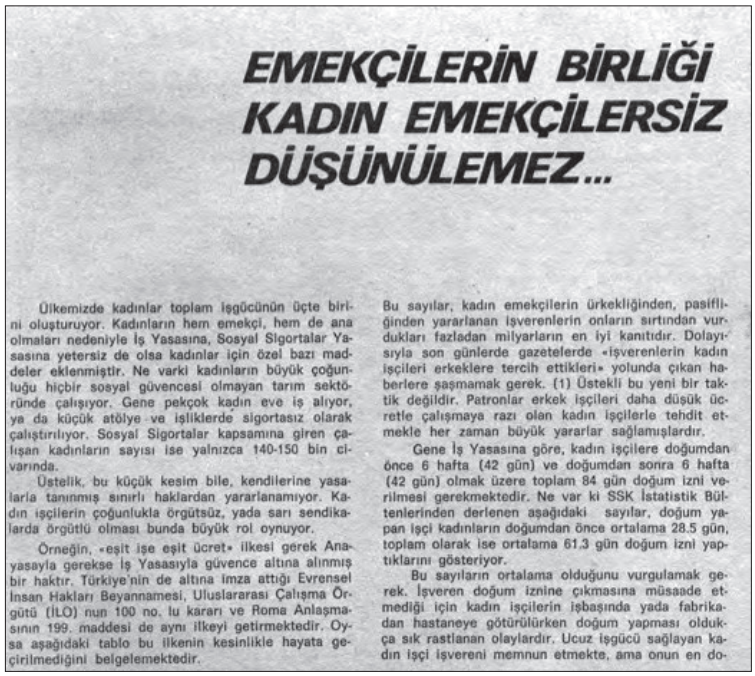

EMEKÇİLERİN BİRLİĞİ KADIN EMEKÇİLERSİZ DÜŞÜNÜLEMEZ...

Ülkemizde kadınlar toplam işgücünün üçte birini oluşturuyor. Kadınların hem emekçi, hem de ana olmaları nedeniyle İş Yasasına, Sosyal Sigortalar Yasasına yetersiz de olsa kadınlar için özel bazı maddeler eklenmiştir. Ne varki kadınların büyük çoğunluğu hiçbir sosyal güvencesi olmayan tarım sektöründe çalışıyor. Gene pekçok kadın eve iş alıyor, ya da küçük atölye ve işliklerde sigortasız olarak çalıştırılıyor. Sosyal Sigortalar kapsamına giren çalışan kadınların sayısı ise yalnızca 140-150 bin civarında.

Üstelik, bu küçük kesim bile, kendilerine yasalarla tanınmış sınırlı haklardan yararlanamıyor. Kadın işçilerin çoğunlukla örgütsüz, yada sarı sendikalarda örgütlü olması bunda büyük rol oynuyor.

Örneğin, «eşit işe eşit ücret» ilkesi gerek Anayasayla gerekse İş Yasasıyla güvence altına alınmış bir haktır. Türkiye'nin de altına imza attığı Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) nun 100 no. lu kararı ve Roma Anlaşmasının 199. maddesi de aynı ilkeyi getirmektedir. Oysa aşağıdaki tablo bu ilkenin kesinlikle hayata geçirilmediğini belgelemektedir.

Bu sayılar, kadın emekçilerin ürkekliğinden, pasifliğinden yararlanan işverenlerin onların sırtından vurdukları fazladan milyarların en iyi kanıtıdır. Dolayısıyla son günlerde gazetelerde «işverenlerin kadın işçileri erkeklere tercih ettikleri» yolunda çıkan haberlere şaşmamak gerek. (1) Üstekli bu yeni bir taktik değildir. Patronlar erkek işçileri daha düşük ücretle çalışmaya razı olan kadın işçilerle tehdit etmekle her zaman büyük yararlar sağlamışlardır.

Gene İş Yasasına göre, kadın işçilere doğumdan önce 6 hafta (42 gün) ve doğumdan sonra 6 hafta (42 gün) olmak üzere toplam 84 gün doğum izni verilmesi gerekmektedir. Ne var ki SSK İstatistik Bültenlerinden derlenen aşağıdaki sayılar, doğum yapan işçi kadınların doğumdan önce ortalama 28.5 gün, toplam olarak ise ortalama 61.3 gün doğum izni yaptıklarını gösteriyor.

Bu sayıların ortalama olduğunu vurgulamak gerek. İşveren doğum iznine çıkmasına müsaade etmediği için kadın işçilerin işbaşında yada fabrikadan hastaneye götürülürken doğum yapması oldukça sık rastlanan olaylardır. Ucuz işgücü sağlayan kadın işçi işvereni memnun etmekte, ama onun en do-

Emekçilerin Birliği Kadın Emekçilersiz Düşünülemez, *DİSK* dergisi, Sayı 22-23, Nisan-Mayıs 1976.

1976 yılında açıklanan bu talepler, DİSK ve üye sendikalarının sonraki dönemlerde de benimseyecekleri kadın politikasının esaslarını oluşturdu. Gerek DİSK'in gerekse üye sendikalarının yayınlarında ve toplu sözleşmelerinde kadın talepleri yer almaya başladı.

Temel politika belgesi olan *Ana ve Emekçi olarak Kadın İşçinin El Kitabı*'nda aynı zamanda kadın işçilerin mücadele içinde atacakları adımlar da maddeler halinde sıralandı. El kitabında kadın mücadelesinin üzerinde durularak öncelikle kadın işçilerin yasalarda mevcut olup da uygulanmayan haklarından söz edildi. Ayrıca yasalardaki eksiklikler ortaya konup nasıl olması gerektiği açıklandı. Gerek mevcut hakların

[3] DİSK (1976), *Ana ve Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı*, 2. Baskı, İstanbul: DİSK Yayınları No. 18.

Emekçi Kadınlar Neler Yapmalı?

Emekçi kadınlar;

Önce mevcut haklarının neler olduğunu öğrenmelidirler.

Sendikasızlarsa, sendikaya üye olmalıdırlar.

Sarı bir sendikaya üye iseler devrimci sendikalarda örgütlenmek için mücadele etmelidirler.

Yasa maddelerinin uygulanmasının denetlenmesi için işyeri temsilcileri ve şube temsilcileri ile dayanışma içinde olmalıdırlar.

Sendikalarda canla başla çalışması, toplu sözleşmelere kendi haklarıyla ilgili maddeler koydurulmalıdır.

Sınıf mücadelesinin bir bütün olduğunu akıldan çıkartmayarak kadın-erkek omuz omuza çalışmalıdırlar.

Ana ve Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı- Kapak.

Sendikaların eğitimlerine, seminerlerine katılmalı, sendikaların çıkardığı gazeteleri okumalıdırlar. Sendika eğitimlerinin seminerlerin kadınların da katılabileceği saatlerde yapılması talep edilmelidirler. Bu seminerlerde öğrendiklerini işyerinde ve çevresinde arkadaşlarına iletilmeli ve bunların uygulanmasına çalışmalıdırlar.

Mevcut yasal haklarının geliştirilmesi için emekçilerin düzenlediği mitinglere, yürüyüşlere katılmalı ve çevresindekilerin de katılmasını sağlamalıdırlar.

Mevcut yasal hakların geliştirilmesini sağlayacak partilere oy vermelidirler.

Kitle halinde seslerini duyurabilmek için işçi ve emekçi kadınların haklarını gerçekten savunan kadın derneklerine üye olmalı, buralarda canla başla çalışmalıdırlar.

uygulanması gerekse yasaların daha ileri duruma getirilmesinin sendikal mücadeleye kadınların da bizzat katılmasıyla sağlanacağının altı çizildi.

1977 tarihinde yapılan DİSK'in 6. Genel Kurulunda alınan kararlar arasında bir önceki Genel Kurula göre geliştirilmiş bir "kadın hakları" kararı da yer aldı. 6. Genel Kurulda alınan kararla, 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü'nün hayata geçirilmesi kabul edildi ve böylece 8 Mart etkinlikleri DİSK ve üye sendikalarının önemli gündemlerinden biri olmaya başladı.

1979 yılında kadın çalışmaları açısından önemli bir adım atıldı. DİSK Yürütme Kurulu kadın işçilerin örgütlenmesini sağlamak amacıyla, bir kadın yapısı oluşturmayı gündemine aldı. Yürütme Kurulu 27 Temmuz 1979'da gerçekleştirdiği toplantıda, Örgütlenme Dairesine bağlı olarak Genç İşçiler Komitesi ve Göçmen İşçiler Komitesi yanında Kadın İşçiler Komitesinin kurulması kararını aldı.

Tamamı erkeklerden oluşan DİSK yönetiminin, uzman alımında da tercihini genellikle erkeklerden yana yaptığını söylemek mümkündür. Örneğin 5. Genel Kurul

6. Genel Kurul: Kadın Hakları Kararı

Kadın Hakları

Karar 16: Ana ve emekçi olarak kadınların ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda ikinci sınıf yurttaş durumundan kurtulması, yaşanan her kesiminde tam eşitliğe kavuşması, emekçi halkımızın sömürüsüz ve baskısız bir düzen doğrultusunda verdiği savaşımın, sendikal hareketin her düzeyine aktif olarak katılmasını sağlamak için DİSK 6. Genel Kurulu:

- 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü'nün hayata geçirilmesi,
- Kadınlara her alanda eşitlik sağlanması, kadının aşağılanmasına son verilmesi, kadınların ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi yaşamın her kesimine eşit haklarla katılması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanması,
- Gebe ve emzikli kadın emekçilerin ücret kaybı olmaksızın hafif işlere alınması, kadın emekçilerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının önüne geçilmesi, bu tür işlerde çalışan kadınların işin ağırlığına göre daha erken emeklilik hakkının sağlanması, 18 yaşından önce çalışan sürenin 20 yılda emeklilik hakkına sayılması ve 20 yılda emeklilik hakkının emeklilik ücretinde kayba neden olmaması,
- Kadınların, özellikle gebe olanların gece vardiyalarında çalıştırılmasının yasaklanması ve özellikle mevcut hükümlerin uygulanması
- Ücretli doğum izinlerinin doğum öncesi 3 ay, doğum sonrası 3 aya çıkarılması, bu izinlerin birleştirilebilmesi. Doğum sonrası kadın isterse 1 yıl ücretsiz izin verilmesi, gebeA ya da emzikli oldukları süre içinde emekçi kadınların işten çıkarılmasının önlenmesi,
- İşyerinde mahallelere kreş, çocuk yuvası ve emzirme odalarının işverenler, devlet ve belediyeler tarafından karşılanması,
- Doğum kontrolü konusunda her türlü tıbbi olanağın, isteyenlere devletçe parasız olarak sağlanması,
- Gündelikçi kadınların sigorta kapsamına alınması,
- Sendikal hareketin her düzeyinde emekçi kadınların sorumlu görevlere gelmelerinin gözetilmesi,

için savaşım verilmesini kararlaştırır.

Kaynak: DİSK (1978), DİSK 6. Genel Kurul Kararları, İstanbul: DİSK Yayınları No. 24.

sonrası yeni istihdam edilen 18 uzmanın sadece ikisi kadındır. Aynı şekilde 6. Genel Kurulda yaşanan yönetim değişikliği sonrası işe 1978-1979'da işe yeni alınan 29 uzmanın sadece 5'i kadındır.[4] 1978 sonrasında kadın uzman oranında bir artış olduğu gözlenmektedir.

Öte yandan özellikle "önemli" uzmanlıklarda, müdürlüklerde erkeklerin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan gerek yurtdışı ve gerekse yurtiçi faaliyetler için yapılan görevlendirmelerde genellikle erkek uzmanların tercih edildiği görülmektedir. Yurtdışı etkinliklere katılımın yoğun olduğu dönemlerde kadınların dahil olabildikleri faaliyetler "kadın" başlığı altındaki çalışmalarla sınırlıdır. Bu durumu DİSK Yürütme Kurulu kararlarında da görmek mümkündür.

Örneğin DİSK Yürütme Kurulunun 19 Mart 1976 tarihli kararında 5. UNESCO kadın seminerine DİSK'i temsilen bir delegasyon ile katılınmasına ve bu amaçla sendikalardan konu hakkında bilgili kadın üyelerinin önerilerinin istenmesine; 21 Şubat 1978 tarihli kararında DSF'nin 9. Kongresine bir

[4] Çeşitli tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantıları, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Gülay Toksöz: DİSK'te Cinsiyet Eşitliğine Vurgu

Gülay (Türkyılmaz) Toksöz

Lisans ve yüksek lisans derecemi ODTÜ Ekonomi-İstatistik Bölümü'nden aldım. Öğrencilik yıllarımda Tüm İktisatçılar Birliği'nin araştırma çalışmalarına katıldım. Bu araştırmalar sınıf ve cinsiyet temelli eşitsizlikleri daha yakından kavramamı sağladı. Üniversite bitince, 1978-80 yılları arasında yeni kurulan DİSK Araştırma Enstitüsü'nde çalıştım. Sadun Aren Hoca ile birlikte çalışmak benim kavrayışımı derinleştirdi.

Doktora çalışmama Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Politika kürsüsünde başladım. 1980 askeri darbesinin yoğun baskı ortamında DİSK'in faaliyetleri durdurulunca kadın işçilerin sendikal katılımı üzerine yazmak istediğim doktora tezimi Almanya'da yazmaya karar verdim. Doktora derecemi Federal Almanya'da göçmen kadın işçilerin işgücü piyasasındaki durumları ve sendikal katılımları üzerine olan tezimle Berlin Hür Üniversitesi'nin Politik Bilimler Bölümü'nden 1990 yılında aldım.

1992 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde göreve başladım. 2004-2008 yılları arasında Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı başkanlığını yürüttüm. Öğretim üyeliği görevinden 2016 yılında emekli oldum. Uluslararası emek göçü, toplumsal cinsiyet perspektifinden işgücü piyasaları, kalkınmada kadın emeği konularına ilişkin olarak akademik çalışmalarımı sürdürüyorum ve yayın yapmaya devam ediyorum. Kuruluşundan bu yana KEFA'nın (Kadın Emeği Çalışan Feminist Araştırmacılar) çalışmaları içinde yer aldım. Halen Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin yönetiminde aktif olarak görev yapıyorum.

kadın delegenin gönderilmesine ve katılacak delegenin bir sonraki Yürütme Kurulu toplantısında saptanmasına; DİSK Yürütme Kurulu, 28 Eylül 1978 tarihli kararında Avrupa Kadınlar Sorunları seminerine Basın-İş'te çalışan Okşan Yardımcı'nın gönderilmesine karar vermiştir.

Aralık 1977'deki Genel Kurul sonrasında 12 Ocak 1978 tarihinde toplanan DİSK Yürütme Kurulu DİSK genel merkezinde çalışan ve aralarında Berin Uyar, Gülay Uyarlı ve Ferihan Soyseven'in de olduğu bir grup uzmanın iş sözleşmelerinin feshedilmesine karar verdi. Böylece üç kadın uzman da DİSK'te 1977 sonbaharında yaşanan ve "uzmanlar krizi" olarak da adlandırılan gelişmelerin devamı olarak işten çıkarılmış oldu (Bu konudaki ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

1978 yılında Ankara'da Sadun Aren öncülüğünde kurulan DİSK Araştırma Enstitüsünde görev alan dört kişilik uzman ekip içinde üç kadın Barış Tütün, Gülay Türkyılmaz (Toksöz) ve Tebessüm Sarp yer aldı. DİSK Araştırma Enstitüsü'nde kadın uzman oranının yüksekliği dikkat çekmektedir.

23-30 Haziran 1980 tarihleri arasında toplanan DİSK'in 7. Genel Kurulu için hazırlanan Çalışma Raporu'nda ayrıntılı bir şekilde kadınların kamusal ve özel alana yönelik

durumlarına ilişkin tespitlerin yer aldığı ayrı bir kadın bölümüne yer verildiğini görüyoruz. Çalışma Raporu'ndaki Kadın Bölümü Araştırma Enstitüsü uzmanı Gülay Türkyılmaz (Toksöz) tarafından hazırlandı.[5] Toksöz, o dönemde kadınların ev içi emeği üzerine araştırmaya başladığını, uluslararası çalışmaları, araştırmaları takip edebilme fırsatı yakaladığını belirtiyor. DİSK'in Çalışma Raporu için hazırladığı bölümde kadınların ev içi ücretsiz emeği, kapitalizmin emek sömürüsünün yanında kadın emeğinin ve kadınların üzerindeki patriarkal sömürüye ve denetime dikkat çekiyor ve kadınların sendikal kademelerden dışlandığı tespitinde de bulunuyor. Bu yönü ile 1980'e gelindiğinde oldukça ileri, feminist politikanın temellerini oluşturan tespitlerin çalışma raporuna girdiğine tanık oluyoruz. Aradan geçen kırk yıldan fazla zamanda kadınların mücadelesiyle birçok kazanım olsa da 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'ndaki bu saptamalar hala geçerliliğini koruyor.

Gülay Toksöz, 1980 yazında Araştırma Enstitüsü olarak Türkiye'de işçi sınıfının sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini ortaya koyacak bir araştırmanın saha çalışmasını yaptıklarını, cinsiyet temelinde bilgi toplayarak kadın ve erkek işçilerin durumunu da karşılaştırmayı hedeflediklerini aktarıyor:[6] *"Ancak 12 Eylül darbesi ile o anket soruları değerlendirilmeden kaldı. DİSK'e kayyum atanınca muhtemelen Araştırma Merkezindeki özellikle Tebessüm Sarp'ın çok emek verdiği kütüphanedeki kitaplar ile birlikte SEKA'ya gönderildi. O anketlerin değerlendirilerek yayınlanmadan yok olması içimde bir ukde olarak kaldı."*

[5] Gülay Toksöz ile telefon görüşmesi, 5 Aralık 2021.

[6] Gülay Toksöz ile telefon görüşmesi, 5 Aralık 2021.

1980 askeri darbesinden birkaç ay önce yapılan DİSK'in 7. Genel Kurulunda kadın işçilere yönelik politika belgesi taslağında, kadın hareketinin önemli başlıklarından olan "kürtaj hakkı" talebinin karar taslağına yansıdığını görüyoruz.

KADIN ÖRGÜTLERİ İLE DİSK/ SENDİKA İLİŞKİLERİ: İKD ÖRNEĞİ

Kadınların artan sayıda sol siyasete katıldığı 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak sol/sosyalist kadın örgütlerinin de sayısı artar. Demokratik Kadınlar Birliği, Emekçi Kadınlar Birliği, Devrimci Kadın Dernekleri Federasyonları gibi bu kadın örgütlenmeleri arasında İlerici Kadınlar Derneği (İKD) kitleselliği ile önemli bir kadın örgütlenme deneyimiydi. *"Sol/sosyalist kadın örgütlerinin sayısındaki artış, o zamana kadar ayrı bir kadın örgütü fikrine soğuk yaklaşmış Türkiye sosyalist hareketi içinde bir değişimin yaşandığını göstermesi bakımından önemlidir."*[7]

Sendika hareketi içinde ise kadınların, 1960'ların ikinci yarısından itibaren kitlesel eylemlerde -üstelik ön saflarda- olduklarını görüyoruz. Başta 15-16 Haziran olmak üzere pek çok grev, eylem ve direnişte kadınların önemli bir rol oynadıkları görülür. 1970'li yılların ikinci yarısında artan kadın çalışmaları arasında 1975-1977 arasında DİSK'le ve üye sendikalarla ilişkileri açısından İKD öne çıkan bir örnektir. Bu çalışmada dönemin kadın örgütleri ve sendika ilişkilerinin bir örneği olarak İKD ile DİSK ve bazı sendikaların ilişkileri ele alınacaktır.

[7] Özlem Akkaya, "1970'lerin İkinci Yarısında Türkiye'de Sosyalizm ve Kadın: Kadınların Sesi Dergisi Karikatürleri", Egemia, 2018; 3, s. 68-69.

Tebessüm Sarp

Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi mezunu olan Tebessüm Sarp, Başbakanlık Toprak Reformu müsteşarlığında uzman olarak çalıştı. 30 Mayıs 1978'de DİSK Araştırma Enstitüsünde çalışmaya başlayan Sarp, Enstitünün ilk uzmanlarından biriydi.

Sarp, 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) üyesiydi. 1991'de kurulan 68'liler Birliği Vakfı'nın kurucusu ve ilk Denetim Kurulu üyesi olan Sarp, bu görevini dört yıl sürdürdü. Sol Yayınlarında uzun yıllar çalışan Sarp, 15 Eylül 2021'de yaşamını yitirdi.

DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'ndan: Çalışma Hayatında Kadın

''Toplumda egemen değer yargıları kadınların 'kadın' oldukları için aşağılanmasına, baskı görmesine neden olmaktadır. Emekçi kadınlar özellikle kırsal kesimlerde eğitim olanaklarından yararlanamamakta, eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların daha yüksek eğitim kurumlarına katılma oranı düşmektedir. Emekçi kadınlar ister tarlada ister fabrikada ister büroda çalışsın özgür kişiliklerini kazanamamakta, toplumun yanı sıra erkeğin de denetimi ve baskısı altında bulunmaktadır. Bu, ev kadınları açısından daha fazla geçerli olmaktadır. Çünkü ev kadını ekonomik açıdan da erkeğe bağımlı olmak zorundadır.

(...) Kadınların yoğunlaştığı eğitim ve sağlık gibi alanların kadınların geleneksel rolleriyle bağdaşan alanlar olduğu görülmektedir. Kadınlar genellikle yönetsel hiyerarşinin alt düzeylerinde yoğunlaşmaktadır. Kadın sağlık görevlileri arasında doktorların oranı %5 iken, hemşire ve ebelerin oranı %73'ü bulmaktadır.

1975 yılında, 12 ve daha yukarı yaştaki iktisaden faal olma niteliğine sahip kadınların %46'sı, yani yarısı kadın olarak çalışma hayatına katılmamaktadır. Kırsal kesimde hemen her ev kadınının aynı zamanda tarımsal üretime katılmasına karşın kentlerde ve kasabalarda ev kadınlarının oranı çok fazla yükselmektedir. 1969 yılında kentte yaşayan ve iktisaden faal olabilecek nitelikteki kadınların %81'i ev kadınıdır.

Kapitalist toplumda ev kadının yaptığı işler kapitalizmin gereksindiği emek gücünün günlük ve kuşaklar düzeyinde yeniden üretilmesine yöneliktir. Kadınların evde yaptıkları işler ve çocuk bakımı gerek kocalarının her gün çalışabilir durumda olmasını, gerekse çocuklarının büyüdüklerinde işgücü ordusu saflarına katılmasını sağlar, bu açıdan kapitalist sistem açısından büyük önem taşır.

(...) Kadınların sendikalara üye olduktan sonra buralarda aktif rol aldıkları pek görülmemektedir. Bunda çalışan kadınları iş saatleri dışında evde yapılması gereken işlere zaman ayırmak zorunda kalmalarının yanı sıra ideolojik şartlanmalar da rol oynamaktadır. Toplum içinde egemen ideoloji kadın işçilerin sendikacılığı bir 'erkek' işi olarak görmesine ve bu alanda görev almamasına yol açmaktadır. Aynı şey, sendikacılığın bir 'kadın' işi olmaması görüşü erkek işçiler açasından da geçerlidir.''

Kaynak: DİSK (1980), DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu, İstanbul: DİSK Yayınları.

1975 sonrasında DİSK ve üye sendikaların bir kısmını etkileyen, kadın çalışmasının sendikal politikalar arasına girmesinde dönemin önemli bir kadın örgütlenme deneyimlerinden biri olan İKD önemli bir rol oynadı.[8] ''Kadınların kurtuluşu kendi elleriyle olacaktır'' fikri, İKD'nin çalışmalarına hâkim oldu. Dernek çalışmaları, ''erkek eli değmeyerek'' bütünüyle kadınlar tarafından planlandı ve yürütüldü.''[9]

1975 yılında DİSK'te Sekreterlik Büro Şefi olarak görev yapan ve İKD'nin kurucu kadroları arasında yer alan Zülal Kılıç, çalışma yürüttükleri alanlarda ataerkil yapıyı sorgulamalarına da engel olan yaklaşımlarını ve yükselen feminist hareketle aralarına koydukları mesafeyi, sonraki yıllarda çarpıcı biçimde ortaya koyuyor:[10]

> Kadın hareketinin tarihi ve o dönemdeki gelişmeler hakkında bilgimiz olmadığı gibi ilgimiz de yoktu. Çünkü bizim için sosyalizm ve feminizmin iki bağdaşmaz kavram olduğunu bilmek, feminizmi bir

[8] 3 Haziran 1975'te kurulan İKD yönetimindekilerin dördü metal ve tekstil işkollarında, diğerleri ise eski metal işçisi ve sendika [Maden-İş] çalışanıydı. Kuruluşundan kapatıldığı 1979 yılına kadar Genel Başkanlığını Bakiye Beria Onger yaptı. Kısa sürede yaygın bir örgütlenme ağı kuran İKD'nin kuruluşundan dört yıl sonra (1979) üye sayısı 15 bine, şube sayısı 33'e ve temsilcilik sayısı 35'e ulaştı.

[9] Muazzez Pervan (2013), *İlerici Kadınlar Derneği (1975-80) "Kırmızı Çatkılı Kadınlar"ın Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

[10] *... ve hep birlikte koştuk... İKD 1975-1980*, İstanbul: Kadın Yazarlar Derneği, 2014, ss. 275-276.

DİSK 7. Genel Kuruluna Sunulan Karar Taslağı

– Ev hizmetlerinde çalışan kadınların hakları korunmalı, sosyal güvenlik kapsamına alınmalıdır.

– Hamile ve yeni doğum yapmış kadınların ücret kaybı olmaksızın ağır işlerde çalıştırılmaları, fazla mesaiye zorlanmaları ve gece çalıştırılmaları yasaklanmalıdır.

– Ücretli doğum izinleri doğum öncesi 3 ay doğum sonrası 3 ay olmalı, gerektiğinde bu izinler birleştirilebilmeli, doğum sonrası kadın emekçiler isterlerse 1 yıl izin alabilmelidirler.

– Hamile ya da emzikli oldukları süre içinde kadınların işten çıkarılması önlenmelidir.

– Doğum kontrolü konusunda her türlü tıbbı olanak isteyenlere devletçe parasız olarak sağlanmalı kürtaj yasadışı olmaktan çıkarılmalı, istenmeyen gebeliklerin hastanelerde sağlıklı koşullarda son bulması koşulları yaratılmalıdır.

– İşyerlerinde mahallelerde kreş çocuk yuvası, emzirme odaları açılmalı, bunların masrafları işverenler, devlet ve belediyeler tarafından karşılanmalıdır.

– Kadınlara ekonomik, politik, toplumsal, kültürel hayatın her alanına eşit haklarla katılmaları konusunda olanaklar yaratılmalı, kadının toplumda aşağılanmasına fırsat verilmemelidir.

– Emekçi kadınların sendikalarda sorumlu görevlere gelmeleri teşvik edilmelidir.

Kaynak ve not: DİSK 7. Genel Kuruluna sunulan "Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar (Taslak)" 1980. Bu taslak 7. Genel Kurulda zaman kısıtı nedeniyle tartışılıp karara bağlanamadı. Taslak belge ve divana verilen diğer önergelerin genel kurul sonrası oluşturulacak bir komisyon tarafından ele alınıp son şeklinin verilmesi karara bağlandı. Ancak birkaç ay sonra gerçekleşen 12 Eylül darbesi nedeniyle bu komisyon çalışması yapılamadı.

> burjuva hareketi olarak yerine yerleştirmek yeterliydi.

O günlerde bağdaşmaz gibi görünen bu kavramlar arasına konulmak istenen mesafe, kullanılan dilde de karşılığını buldu. Sendika metinlerinde kadın kelimesi önüne ısrarla koyulan "emekçi" vurgusu araya konan mesafenin ifadesi olarak o günlerden bugünlere kadar uzandı.

Yaklaşık beş yıl süren faaliyet döneminde İKD, DİSK ve üye sendikalarla birlikte çok sayıda çalışma örgütledi, DİSK'in eylem ve etkinlerine katıldı.[11] İKD'lilerin önlerine koydukları görevlerden biri de DİSK'in fabrikalarda örgütlenmesini sağlamaktı. Bu çerçevede bir yandan fabrikalarda kadın çalışmaları yaparken bir yandan da sendika yönetimleri ile yakın temas içinde oldular. Kimya-İş Basın Yayın Dairesinde uzman olarak çalışan Berin Uyar, bu çalışmalara ilişkin tanıklığını şöyle aktardı: [12]

> Ben Kimya-İş'teyken Bilge, yanında dört beş tane kadınla sendikaya geldi. Daha önce haber vermiş Dinçer başkanla konuşmuş, dışardan da bir kaç tane kadın geldi. Böyle büyük bir toplantı yapıldı. Orda fabrikalarda nasıl çalışabiliriz ne yapabiliriz diye epey bir kafa yorulduğunu hatırlıyorum. İKD sendika merkezleriyle ya da bölgelerle ilişki kurarak, kadınların eğitimine, işte grevlerde, örgütlenmesinde çocuklarına bile bakarak grev gözcüsü olmalarına olanak sağlayarak evlerde özellikle çok yoğun olarak çalıştı.

DİSK Adana Bölge Temsilciliğine gidip gelmeye başlayan ve DİSK üyesi Tekstil'in

[11] ... ve hep birlikte koştuk... İKD 1975-1980 (2014).

[12] Berin Uyar, Zoom görüşmesi, 13 Kasım 2020.

Adana'daki fabrikalarda örgütlenmesinin öncelikli gündemleri olduğunu söyleyen, 18 yaşında fabrika işçisi olan Arguz "birinci gündem maddesi" dediği örgütlenme çalışmalarını anlattı: [13]

> Mahallelere gittik, oralarda işçi kadınlarla, işçilerin eşleri ile daha çok bir araya geldik. Sendikal çalışmada kadınlar üzerinde etkin olmamızın bir nedeni de buydu. Biz işçilerin evine gidiyorduk, eşleriyle tanışıyorduk, çocuklarının yanağını okşuyorduk, gittiğimiz yerlerde de neden DİSK'i istediğimizi anlatıyorduk.

DİSK Tekstil, İstanbul Eyüp Şubesi'ne bağlı işyerinde temsilcilik yapan ve Şube Yönetim Kurulu üyesi olan Nurten Boz, İKD'nin Eyüp civarında kurulu tekstil fabrikalarında kadın işçiler içinde yürüttüğü çalışmayı şöyle anlatıyor: [14]

> İKD'nin sendikamla ilişkisi benim vasıtamla yürütülüyordu. Örgütlenmeleri için yardımcı oldum. Nelson vardı, mayo fabrikası... Nelson çorapları. Yardımcı oluyordum. Öne çıkmış işçilerle tanışmalarını sağlıyordum, onların yemekhanelerine getirip götürebiliyordum, sokabiliyordum içeri yani... O anlamda benim yardımım oluyordu İKD'lilere. Kreş açma meselesi çok önemliydi o dönemde. Tam hatırlamıyorum, yüze yakın kadın çalışıyorsa emzirme izni veriyordu, işyerinden günde iki saatlik izin alma hakları vardı. Kreş açımı için uğraşırdık.

Kadın Mücadelesinin Önündeki Engeller

Kadınlara yüklenmiş toplumsal cinsiyet rolleri ve çalışma yaşamının sorumlulukları büyük bir yük olmasına rağmen kadınlar sendikal hareket ve siyasi/sosyal faaliyetler içinde de aktif olarak rol üstlendi. Üstelik, topluma hâkim olan cinsiyetçi bakış, güç ve iktidar ilişkileri sol örgütlerde, sendikalarda da karşılarına çıktı. Bu durum birçok kadını kamusal alanda edilgen bir konuma iterken, inançlı ve mücadeleci kadınları cinsiyetçi, geleneksel hâkim anlayışla mücadele etmek zorunda bıraktı. Fabrikalarda, mahallelerde çalışma yürüten kadınlar büyük bir inanç ve özveri ile çalışmalara katılmaya devam etti. Bu özveri, çoğu kez kadınları aileleri, eşleri ve çevreleriyle karşı karşıya getirdi. 1977 1 Mayıs'ına evde odaya kitlendiği için katılamayan, yaşanan katliamı radyodan dinlerken yaşadığı dehşeti anlatan Fatma Arguz, çok zorlandıklarını hatırlıyor: *"Çok zorlanıyorduk, evli arkadaşlarımız çok zorlanıyordu. Ben şunu söyleyeyim, kendisine sosyalistim deyip de komünistim deyip de demokratım deyip de eşlerini evlere kapatan insanlar gördüm."* [15] Sendika uzmanı Berin Uyar, genç kadınların aile baskısına rağmen sarsılmayan mücadele azimlerini ise şu sözlerle dile getirdi: [16]

> Gecesi gündüzü yok, İstanbul Ankara büyük kentlerdeki kızlar, ailelerini, şunları bunları terk edip bir tanesi Kars'a gidiyor bir tanesi Adana'ya gidiyor. Aileleri kim dinliyor! En sonunda benim babam şey demişti kızım şöyle yap, en önde yürüme ateş açılırsa önce sen ölürsün, en arkada yürüme arkadan gelirlerse... Hakikaten aileler söz geçiremiyor ki...

Görülüyor ki, İKD deneyimi kadınları merkezine alan bir çalışma yapmanın zorluklarıyla da yüzleştirdi. Kadın dayanışmasını, sorunlarını, kadınlık hallerini paylaşan kadınları, kadın taleplerini yükseltirken ve kadınlara alan açmaya çalışırken yaşadıklarını Selma Atabek şöyle anlattı: [17]

> Üstelik söylediğimiz şeyleri, yaptığımız işleri o zaman, yaparken de ne çok

[13] Fatma Arguz, Telefon görüşmesi, 16 Kasım 2020.

[14] Nurten Boz, Telefon görüşmesi, 24 Kasım 2020.

[15] Fatma Arguz ile görüşme, 16 Kasım 2010.

[16] Berin Uyar ile görüşme, 13 Kasım 2020.

[17] ... ve hep birlikte koştuk... İKD 1975–1980, s. 272.

> mücadele etmiştik. Bizi pasiflikle suçlamışlar, komik bulmuşlar, ayrımcılık yaptığımızı söylemişlerdi erkek siyasetçiler. Bu kadar önemli sorunlar varken, bu talepler çok basit ve sıradan değil miydi? Siyasetle uğraşanlar, ülke sorunlarını toptan çözecek çözümlerle uğraşırken ve o çözümde kadınların sorunları "otomatik" olarak çözüleceğine göre, ne gerek vardı bu sorunları dillendirmeye, çözüm aramaya.

Özel alana yönelik politika üretmeden kadınları örgütlemenin, kamusal alanda aktif hale getirmeye çalışmanın bir sonucu arka planda toplumsal cinsiyet rollerinin yine kadınlar arasında paylaşılmasına dayanıyordu. Bunun sendikal alanda yansımaları, grev çadırlarına yemek pişirme etkinlikleri, sendikaların temizliğini yaparak maddi kaynak yaratma, eğitim ve etkinliklerde çocuk bakımını üstlenme oldu. Grevlerin yemek pişiren "İKD'li bacılar"ı oldular ama sınıfı bölmekle, pasiflikle, ayrımcılıkla, basitlikle ve sıradanlıkla suçlanmaktan da kurtulamadılar.

Tüm zorluklara rağmen İKD'nin varlığı sendikal alanda kimi değişimleri de beraberinde getirdi. Yürütmüş olduğu "kreş hakkı", "doğum izinleri birleştirilsin, uzatılsın" ve "süt kampanyası" gibi faaliyetler sendikaların toplu sözleşmelerini etkiledi. Kadınların analık hallerine ilişkin çözümler toplu pazarlık konusu oldu. DİSK'e üye sendikaların dergilerinde kadın sorunu, kadının kurtuluşu taleplerine ilişkin yazılar yer almaya başladı. En önemlisi de bugün birçok sendikanın neredeyse tek kadın etkinliği olan 8 Mart, sendikaların faaliyetleri arasına girdi. Sayısal bir veriye ulaşılamamakla birlikte İKD yayınlarında, sendikalarda bu dönemde kadın temsilci sayılarında artışların olduğu belirtildi.

1977 yılı sonlarına doğru DİSK içindeki yaşanan "kriz" ve gerilim TKP ve "Birlik Dayanışma" Hareketine yakınlığı ile bilinen İKD'nin DİSK ile olan ilişkilerine de yansıdı ve DİSK Yürütme Kurulu 15-21 Ekim 1977 tarihinde *"Özellikle İGD ve İKD için, DİSK'in yan kuruluşu olduğu şeklinde haberlerin alınmakta olması veya kuliste konuşulduğunun söylenmesi nedeni ile DİSK'in herhangi bir yan kuruluşu olmadığının kamuoyuna açıklanmasına ve örgüte talimat yazılmasına oybirliği ile"* karar verdi.

DİSK Üyesi Sendikalarda Kadın Çalışmaları

1980 öncesi DİSK'in seçimle oluşturulan hiçbir organında ve danışma kurullarında (yürütme kurulu, yönetim kurulu, denetim ve onur kurulu, başkanlar konseyi, bölge temsilcilikleri) kadın yöneticilere rastlanmamaktadır. Buna karşılık aynı dönemde çok az sayıda olsa da DİSK'e üye bazı sendikaların şube yönetimlerinde amatör olarak [tam zamanlı olmayan bir şekilde, aynı zamanda işyerinde çalışarak] ve işyeri temsilciliklerinde görev alan kadınlar oldu. Erkek egemen sendikalarda kadınları karar mekanizmalarına taşıyacak bir politika hayata geçirilmemesine rağmen kadın işçiler grev ve direnişlerde en önde mücadeleye devam ettiler. Direniş fotoğraflarında az da olsa görülen kadınlar DİSK'in genel kurul, yönetim kurulu ve kürsü fotoğraflarında hiç olmadı.

Bu bölümde DİSK üyesi bazı sendikalardaki kadın çalışmalarından bazı örnekler aktarılmaktadır. Kadın üyelerin çok olduğu,

Belkıs Kaya

1943 Nevşehir Ürgüp'te doğdu. İstanbul'da büyüdü. Çalışma hayatına 1960 ihtilali sonrasında, Birleşik Alman İlaç Fabrikası'nda başladı. Petrol-İş'e üye oldu. İşyerinde yapılan eylem sonrası 1968'de işten atıldı. Kendi ifadesiyle 15-16 Haziran olaylarından sonra evlendi. Kimya-İş, Kaya'yı Gripin İlaç'a yerleştirdi. 1968-1980 yılları arası Gripin'de çalıştı. Gripin İlaç'tan sendika yürütme kurulu üyeliğine kadar geldi.

Kaynak: Petrol-İş Kadın dergisi, Necla Akgökçe'nin söyleşisi, Sayı 43, Temmuz 2012.

öne çıkan ve saptayabildiğimiz bazı çalışmaları buraya aktardık. Kuşkusuz başka sendikalarda da kadın çalışmaları söz konusudur ve bu konuda daha kapsamlı çalışmalar gereklidir.

Kimya-İş ve Sendikal Mücadelede Kadınlar

DİSK'e üye ve kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı ilaç sektöründe örgütlü olan Kimya-İş'te profesyonel sendikacı olarak Belkıs Kaya yer aldı. Kaya, 5 Haziran 1974'te Olağanüstü Genel Kurulda Genel Başkan Dinçer Doğu'nun oluşturduğu ve seçimi kazanan beş kişilik "Devrimcilerin Listesi" içinde yer alarak Genel Yürütme Kuruluna girdi. Kaya, tamamı kadın işçilerden oluşan bir işyeri olan Gripin Laboratuvar temsilcilerinden biriydi.

Kimya-İş'in üç kişilik Denetim Kurulu üyeliğine Türkan Öniş seçilirken, on üyeden oluşan Genel Yönetim Kurulu üyeliğine İbrahim Etem Kimya Taş Evi ilaç işçisi Nurten Arıcan geldi.[18] Berin Uyar, bu dönemde Kimya-İş'te aktif olan çok kadın işçi olduğunu söyledi: [19]

> Ben daha çok genel merkezde olduğum için öyle de bakıyorum. Fabrikaya gittiğimizde röportaj yapardık. Çok ateşli, çok [heyecanlı] kadınlar, aktif kadınlar... ama hiçbir zaman adım atamayan bir adım ileriye gidemeyen kadınlar.

Ne var ki, Belkıs Kaya'nın Merkez Yürütme Kurulu üyeliği uzun sürmedi. Kimya-İş'in, 5-6 Temmuz 1975 tarihinde yapılan 3. Olağanüstü Genel Kurulunda, Berin Uyar'ın *"Nurten abla, Belkıs... bunlar çok özel tipler, böyle dişli dişli kadınlar"* diye söz ettiği Belkıs Kaya, yerini "gönüllü olarak" bir erkeğe bıraktı. Belkıs Kaya bu süreci şöyle anlattı: [20]

> Petkim-İş ile Kimya-İş birleşecekti. Nedir birleşme? Yönetime ortak olma demektir. Yönetimden de birileri gidecekti. Ben 'istifa ederim, tek bu birleşme olsun' dedim. Gönüllü bıraktım. Niye bıraktım? Birleşme olmalıydı, ona inanıyordum. Birilerinin vazgeçmesi de gerekiyordu, ben çekildim.

Sendikanın 1970-1975 yılları arasındaki grev ve direnişlerinin görünen yüzü kadın işçiler oldu. Sendikanın yayını *Kimya-İş* dergisinde kadınların eylemlerini görmek mümkündür. O döneme damgasını vuran Hoechst (1969), İbrahim Etem (1971-72), Abbot (1973), Pfizer (1973), Roche (1973) fabrikalarında grevler kadın işçilerin grevleri oldu. Gripin işyerinde iki yüze yakın kadın işçiye karşılık yedi-sekiz erkek işçi vardı. Toplu sözleşme dönemlerinde de kadın işçiler dişe diş mücadele

[18] *Kimya-İş*, Yıl 4, Sayı 41, Haziran 1974.

[19] Berin Uyar, 13 Kasım 2020.

[20] *Petrol-İş Kadın Dergisi*, Sayı 43, Temmuz 2012.

Kimya-İş Genel Yürütme Kurulu: Soldan sağa Belkıs Kaya, Mehmet Atay, Dinçer Doğu, Hüsamettin Bakan ve Cemal Polat.

verdiler. 1969'da kadın işçilerin işvereni dize getirmek için başlattıkları mesai kesme eylemlerine, işverenin yanıtı erkek işçileri işe almak oldu.

İlaç işçisi kadınlar dönemin alışılmış klasik işçi algısının ötesinde yapılan işin gereği steril ortamlarda çalışan sanayi işçilerine göre eğitimli ve kentli görüntüsü olan işçi kadınlardı. Naran Özkan bu görüntüyü şöyle aktardı: [21]

> Bir de Gripin'in şöyle bir özelliği vardı... belki de bütün işyerleri öyleydi ilaç sektöründe: Çalışan işçi daha farklıydı. İstanbul'da yaşayan çok genç kadınlar, genç kızlar... orta yaşlı pek yoktu o dönemde işyerinde. Derli toplu. Böyle temiz pak giyimli eli yüzü düzgün gençlerdi. Çok aşırı yoksul kesimden gelen bir çalışan grubu yoktu orada.

İlaç işçisi kadınlar 1969–1975 arasında önemli grevlerin altına imza attı. 15–16 Haziran direnişine kadın işçiler de en ön saflarda katıldı. Alman Hoechst İlaç firmasında 135 işçi 8 Mayıs 1969'dan itibaren greve gitti. *Kurtuluş* dergisinde "yürütülen grev ilk defa Türkiye'de bir ilaç fabrikasında yapılan grevdir" diye belirtilirken grev için *İşçi Köylü* dergisi, "greve katılan işçilerin büyük çoğunluğu kadın işçilerdir" diye haber yaptı. Bu grevin nedenleri arasında, "iş teminatı" öne çıktı. İşçiler ve sendikanın toplu sözleşme hükmü haline gelmesi için kararlılıkla savundukları talep, işyerinde işçilerin kendi aralarından seçecekleri bir disiplin kurulunun kurulması. Ne nedenle olursa olsun bu disiplin kurulunun kararı olmadıkça hiçbir işçinin işine son verilmemesi ve tazminatlı dahi olsa işçilerin işten çıkarılamamalarıdır. [22]

Gripin işçileri. *Kimya-İş*, Yıl 5, Sayı 50, Mart–Nisan 1975.

21 yaşında işyeri temsilcisi olan Saime Alper, grev kırıcı birkaç erkeğin ve idari kadronun mal dışarı çıkarılmasın diye giriş çıkışı kontrol altına aldıklarını aktarmaktadır. Alper grevin atmosferini şu sözlerle anlattı:[23]

> Hiç yalnız kalmıyorduk, yandaki fabrikalardan ziyaretçilerimiz oluyordu. Çok güzel geçti hiçbir sıkıntı yaşamadık, davul zurna geliyordu oynuyorduk. Bazen kadın arkadaşların hepsi gelmesin diye sıraya koyuyorduk, dönüşümlü çağırıyorduk. Hatta grev yerinde yapılacak olan yemekleri, bulaşık yıkamayı kendi aramızda sıraya koyuyorduk onları ayarlıyordum. Çadırımız vardı. Dantel, iğne oyası, örgü yapanlar oluyordu. Öyle zaman geçiriyorduk.

Sendikanın ve işçilerin yabancı ilaç sermayesi ile karşı karşıya geldikleri greve uluslararası destek de geldi. Almanya'daki Hoechst ilaç fabrikası işçileri, DGB ve ICFTU grevi destekledi. Üç ay süren grev, işçilerin taleplerinin kabul edilmesiyle 5 Ağustos 1969'da sona erdi.[24] Başarıyla yürütülen grev sendikada değişimin yolunu açtı. Hoechst işyeri baştemsilcisi Dinçer Doğu, bir sonraki genel kurulda Kimya-İş'in Genel Başkanı oldu.

[21] Naran Özkan, Zafer Aydın'la görüşme kayıtları, 26 Ekim 2017.

[22] *Kurtuluş*, Sayı 3, Temmuz 1969; *İşçi Köylü*, 1969.

[23] Saime Alper, Telefon görüşmesi kayıtları, 10 Aralık 2020.

[24] Canan Koç ve Yıldırım Koç, "Tarihten Bir Sayfa: 1960–1969 Dönemi İşçi Sınıfı Eylemleri", https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1445174970b.pdf

Abbot İlaç Fabrikası grevi, 1973.

8 Eylül 1971 tarihinde başlayan ve kadın işçi ağırlıklı olduğu İbrahim Ethem İlaç fabrikasında ise grev çok sert geçti. *Kimya-İş* dergisinde işverenin grevi kırmak için *"evli bir hanım arkadaşın kocasına telefon ederek, aile müessesesinin kutsallığını hiçe sayacak"* kadar ileri gittiği bilgisi yer almaktadır.[25] Tanıklığına başvurduğumuz Mehmet Atay ise grevi kırmak için askerin ve polisin harekete geçtiğini, o kış günlerinde kadınların verdikleri mücadeleyi hiç unutamadığını şu sözlerle ifade etti: [26]

> Böyle hep kritik yere geldiğinde kadınlar müdahale ettiler. Ama genç kızlar vardı. Genç kızların ailesine gidip o zaman, özellikle İbrahim Ethem'de çok yaşadım bunu, işte grev yerinde ne oluyor biliyor musunuz? Çadırlarda kızlarınızı ayartıyorlar gibi birçok [yalanla] da uğraşmak zorunda kaldık o dönem. Ailelere gidip böyle baskı yapıyorlardı. İşveren gitmiyor. Polis gidiyordu o sırada evlere. Mesela ben çok iyi hatırlarım. İbrahim Ethem grevinde, grevi kırmak için bir grup erkek işçi girmeye kalktı. Kadınlar saldırdı üzerlerine, polis engel olmaya kalkınca polise de saldırdılar. Sonra bizim Münevver diye bir kızımız vardı. O şimdi Amerika'da, ailesi oraya göçtü... Zeytinburnu Mahkemesi'nde polis işçilerden şikâyetçi oldu. 1,80-1,90 boyunda bir polis vardı. Münevver'den şikâyetçi oldu. Münevver'de minyon bir tip. 1,60 boyunda... "Ne yaptı?" "Bana yumruk attı." Hâkim de şaşırdı, "Bu kız mı sana yumruk attı!" Boyu dev gibi. Münevver'de kalkıp yerinden, "Evet, attım ben" demez mi? Hâkim işi idare etmeye çalışıyor yani, Münevver'den yana... "Yani kızım gücüm yetse yumruk atardım demek istedin değil mi?" diyor. Tutanağa da öyle geçirdi.

Bank-Sen'de Kadın Çalışması

Bank-Sen'in 1974'teki 2. Genel Kurulu sırasında üye sayısının 18 bine yükseldiği ve 7 bininin kadın olduğu belirtilmektedir.[27] Bank-Sen 3. Genel Kurula sunulan, "DİSK Çatısı Altında Yakın Mücadele Hedeflerimiz" başlıklı 30 maddelik hedefin ikisi

[25] *Kimya İş*, Sayı 17, 6 Aralık 1971.

[26] Mehmet Atay, Telefon görüşmesi, 2 Kasım 2020.

[27] Turhan Ata ve Faruk Türkoğlu (2019), *Bank-Sen'li Yıllar Başlangıcından Beri Türkiye'de Sendikacılık*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları, s. 184.

Kadın İşçi Gözüyle 15–16 Haziran Direnişi

Gripin laboratuvarında çalışan Naran Özkan "Benim için hayatım orada şekil aldı" diyerek 15–16 Haziran direnişini hayatının akışını etkileyen bir eylem olarak anlattı:

Belki 15–16 Haziran'a katılmasaydım, sendikaya gidip orada ne oluyor ne bitiyor, neler yaşanıyor bilmeseydim ben başka bir Naran olacaktım. Belki de evlenip barklanıp sıradan bir ev kadını olarak yaşama devam edecektim. Yani beni dönüştüren bir eylemdir o yüzden çok önemli kişisel tarihim açısından... İlk defa sokağa çıktım. Çok büyülü bir ortamdı. İş önlüklerimizle çıktık. Yüzlerce [işçi]. Gripin'in bir özelliği vardı, sadece kadın işçi çalışırdı... Bizler iki yüz kadın falan vardık. Başka işçiler de gelmiş, topluca Cağaloğlu'ndan Beyazıt tarafına çıktık. Slogan ata ata yürüyoruz. Benim için her şey çok yeni, atılan sloganlar çok yeni. Yanımdan genç çocuklar geçiyorlar, "ata binmiş eşekler, millet sizden ne bekler..." Dedim ki gence, "Ne kadar ayıp söylediğin." Döndü dedi ki, "Sen ne diyorsun bacım!", "Çok ayıp, öyle şey söylenir mi?" Arkadaşlarım dürtüyor beni... Böyle Beyazıt'a kadar gittik, ama sürekli büyüyor [kitle], çığ gibi büyüyor. Ondan sonra birden bire yolumuz kesildi. Nerden geldiğini bilmediğim polisler, polisten daha çok asker bizi geri püskürtmeye... ben o kadar tecrübesiz o kadar toyum ki başıma ne geleceğini bilmiyorum. Nereye kaçacağımı bilemedim, üstümde beyaz önlükler var. Bizi püskürtünce geri doğru tekrar geldiğimiz yola geri döndük, Sultanahmet Meydanı'na kadar geldik. Orada askeri tanklar kapatmış [yolu] geçit vermiyorlar. Ben nasıl olduğunu anlamadan kendimi tankın üstünde buldum, bağırıyorum, "İşçi asker el ele!" Hani o zamanlar öyle sloganlar vardı ya... "İşçi asker el ele!" diye bağırıyorum ama bunun içeriği nedir ne anlama geliyor bilmiyorum. Tercüman gazetesinde resim var, böyle elim havada tankın üstünde, yanımda asker, ben bağırıyorum. Neyse oradan nasıl çıktık bilmiyorum, Eminönü'ne geldik. Eminönü'ne gelince de... o zamanlar açılıyordu ya, köprüyü açmışlar. Beşiktaş'ta oturuyorum, eve gitme imkânımız yok. Ne yapalım ne edelim, evimize nasıl dönelim? Büyük bir kargaşa var, her tarafa koşuşturuluyor. Ben bir arkadaşımla birlikte Beşiktaş'a motor kalkıyor, motora bindik. [Motorda] gençler kendi aralarında konuşuyorlar. Biz de eyleme katıldık ama niye katıldığımızı bilmiyoruz. Birbirlerine anlatıyorlar, işte sendikalar kanunu... Ben dedim ki çocuğa, "Ne demek bu? sendikalar kanunu nedir.?" "Sen işçi misin kardeşim?" "İşçiyim tabii." "Niye katıldın?" dedi. "Valla herkes katıldı, ben de katıldım" dedim. O dedi, "Öyle değil işte, sizin sendikal haklarınızı elinizden almak istiyorlar sizin federasyonu kapatmak istiyorlar falan. Sen en iyisi git" dedi, "yarın sendikana sor."

Kaynak: Naran Özkan, Zafer Aydın'la görüşme kayıtları, 26 Ekim 2017.

kadınlara ayrılmıştı. Bunlar, çocuk bakımı ve eşit işe eşit ücret hakkındaydı. Bu maddeler şöyle açıklandı:[28]

> **Çocuk Bakımı:** Emekçi kadınların çocuklarının sağlıklı bir şekilde yetişmesini sağlayacak kreş, çocuk yuvaları ihtiyaç Gösteren her bölgede ve her işyerinde açılmalıdır. Sendika temsilcilerinin de katılacağı komisyonların yöneteceği bu tesisler işverenlerce ve devletçe yapılmalı ve desteklenmelidir.
>
> **Eşit İşe Eşit Ücret:** Ayrımcı ücret politikasına son verilmeli "eşit işe eşit ücret" ilkesi uygulanarak, hayata geçirilmelidir. Ücretler arası adaletsizlik kaldırılmalıdır.

[28] Ata ve Türkoğlu (2019), s. 187.

Elif Necla Türkoğlu, Maden-İş'te 1971-1976 yılları arasında araştırma dairesinde çalıştıktan sonra 7 Mayıs 1977'de Bank-Sen'de işe başladı. Türkoğlu, Bank-Sen'in Yapı Kredi Bankası'nda kurulmuş bir işyeri sendikasından işkolu sendikasına dönüşümüne tanıklık etmiş bir sendika uzmanıdır. Bank-Sen Araştırma Dairesinin kendisinin işe alımıyla kurulduğunu belirten Elif Necla Türkoğlu, aynı zamanda sendikaya alınan ilk kadın uzman oldu. Çok kısa bir zaman sonra ise Toplu Sözleşme ve Araştırma daireleri birleştirilerek tek müdürlük haline dönüştürüldü.

İKD üyesi olan Elif Necla Türkoğlu, daha sonra sendikaya alınan ve kendisi gibi İKD üyesi olan Feza Şişman'la birlikte kadın çalışmalarını ile Toplu Sözleşme ve Araştırma dairelerindeki çalışmaları yürüttü. Daha önce denenmesine rağmen kurulamayan kadın kollarını hayata geçirme kararı tekrar gündeme geldi. Elif Necla Türkoğlu, Yapı Kredi'den Mürüvet Sarıbaş ve Garanti'den Şener Macit ile konuşarak işe koyulduklarını, ilk toplantıda sadece 3 kişi olduklarını ama sabırla çalışmaya devam edişleri ile kadın kollarının kurulmasını ve aktifleşmesini şöyle aktardı: [29]

> İkinci toplantıda 6 kadındık. Sayımız yüzde 100 arttı diye espri yaptık aramızda. Seza İlkan, Nurten, Selma arkadaşlarımızın katılımı ile güç bulduk. Sayılara takılmayıp 6 inançlı kadının neler yapabileceğini herkese göstereceğiz dedik. İkinci çağrımızı hemen o gün yaptık. Özellikle çocuklu arkadaşlardan, çocuklarımıza bakacak yer olsa daha çok katılırız, ben de katılmak istiyorum diye çok yoğun talepler aldığımızı bu nedenle de önümüzdeki hafta tekrar toplanacağımızı, isteyen arkadaşlarımızın çocuklarını da yanında getirebileceğini söyledik. Ertesi hafta üçüncü toplantıya on beş kadın geldi. Dört beşinin çocukları vardı. Herkeste bir panik oluştu, ne yapacağız, nasıl oyalayacağız çocukları diye. Rahmetli oldu sonradan, Metin Denizmen Genel Başkanımız, makam odası çok güzel, üst katta, denize karşı büyük bir toplantı masası, döner koltuklar var. Sonucu merak ettiği için çıkmış gelmiş, izliyor bizi ne yaptılar ne olacak diye. Ben çocukları aldım onun odasına çıkardım. ''Başkan bu çocuklar sana emanet'' dedim. ''Elif ben ne yapacağım bu kadar çocukla?'' Hiç unutmuyorum, hâlâ o şaşkın gözlerini açmış hali karşımda. ''Toplantı masasının koltuklarına oturtup, döndürebilirsiniz'' dedim. ''Kalem, kâğıt verip resim yaptırabilirsiniz Başkanım'' dedim. Neyse biz yaklaşık yirmi kadınla güzel bir toplantı yaptık. O toplantı hepimize moral oldu. Hemen o gün üçüncü bildirimizi yazdık. Sendika içindeki bu çalışmada hiçbir kadın arkadaşımızın geri kalmasını istemiyoruz. Bu süreci gelin birlikte yürütelim, katkı verelim. Çalışma grupları oluşturacağız, komisyonlar oluşturacağız, bunlarda yer alın diye... Sanıyorum bir hafta ara verdik. Ondan sonraki toplantı yetmiş, seksen kadınla oldu. Çok mutluyduk. Bir buçuk ay sonra salonlara sığmaz olduk. Böyle çok hızlı bir gelişim sağladık. Aramıza yeni arkadaşlarımız katıldı. Feza Şişman, Tezer Toksarı.

Bank-Sen'de genel merkez Yürütme Kurulunda olmasa da Genel Yönetim Kurulunda merkez temsilcilik, şube yönetimleri ve işyeri temsilciliklerinde kadın üyeler vardı. Bunun yanında araştırma ve toplu sözleşme alanında iki kadın uzmanın varlığı sendika içindeki kadın çalışmalarına güç vermiş hem kadın örgütlenmesi hem de hakların toplu sözleşme kazanımına dönüşmesi açılarından etkili olmuştu. Elif Necla Türkoğlu daha çok kadın temsilcilerinin var olduğu işyerlerinde, sendikanın eylemlerine daha çok sayıda kadın üyenin katıldığını belirtti:

> Artık alanlarda da çoktuk. 8 Martlarda, 1 Mayıslarda, grev çadırlarımızda da biz vardık. Ben toplu sözleşmeciydim. Kadınlarla, özellikle onların çalışma hayatından doğan sıkıntılarını çok iyi paylaştığımız için, kadınların çalışma şartlarını iyileştirecek, kolaylaştıracak politikalara daha rahat yönlendirmelerimiz oldu. Ben de o zaman çocuk sahibiydim, '78'de ikinci çocuğumu Bank Sen'de doğurdum. Yaşayarak gördüğümüz sorunların çözümü konusunda tartışır, fikir birliğine varırdık. Paylaştık ve çok güzel adımlar atıldı. Sadece bankalarda değil Bank Sen'e bağlı birçok işyerinde kadınların yoğunluklu çalıştıkları işyerlerinde kadınlara ilişkin talepler, doğum izin sürelerinin arttırılması, emzirme izin sürelerinin arttırılması, kreş emzirme odası taleplerinin hayata geçirilmesi toplu sözleşmelere girmesi hep bu süreçte ortaya çıktı. Hızlı bir şekilde talep olarak yükseltildi.

[29] Elif Necla Türkoğlu, Telefon görüşmesi, 2-3 Aralık 2020.

1979-1980 döneminde metal ve cam işkollarında toplu pazarlık süreçlerinde gerçekleştirilen güç ve eylem birliği, banka ve büro işkollarında da yankı buldu. DİSK'e üye Sosyal-İş, Bank-Sen ve Türk-İş'e üye Tez Büro-İş bir üçlü deklarasyon yayımlayarak güç ve eylem birliği kararı aldıklarını açıkladı. Tez Büro-İş Genel Başkanı Uğur Batmaz, Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç, Bank-Sen Genel Başkanı Metin Denizmen imzalı metinde ''eşit işe eşit ücret'', ''kreş yaptırımın yaygınlaştırılması'' ve ''kadın işçilerin korunması'', üç sendikanın ortak mücadele yürütecekleri hükümler arasında yerini aldı.[30]

Bu dönemde DİSK'in ve Bank-Sen'in mücadelesi kamu bankalarında çalışan kadınları da etkilemekteydi. Ziraat Bankası çalışanlarından Armağan Yılmaz, bu konudaki gözlemlerini şöyle aktardı: [31]

> Kadın emekçilere tanınan eşit haklar ile kazanılan doğum izninin yasal sınırların ötesinde uzun tutulması, aynı zamanda doğum yapan annelere istendiği takdirde işyerini kaybetmeden 2 yıla varan ücretsiz izin verilmesi ve diğer sosyal kazanımlar, erkek çalışanların özlük hakları ile eşit duruma getirilmesi, kadın haklarının kararlı bir şekilde üzerinde durulması, kadın emekçilerin de Bank-Sen'e karşı olan ilgi ve duyarlılıklarını büyük ölçüde arttırıyordu. Ancak bütün bu kazanımlar, 12 Eylül 1980'de gelen faşist darbe ile son buldu.

Öte yandan kreş sorunu Garanti Bankası toplu pazarlık sürecinde başta gelen taleplerden ve grev maddelerinden biri olmuştu. Elif Necla Türkoğlu, bu grevi şöyle anlattı: [32]

> Öyle bir noktaya geldi ki, kreş talebi bir yerden uygulanmalı, genel talebe dönüşmeli. O dönemde Garanti Bankası'nın toplu sözleşmesi var. Anket düzenledik. Ama şıkları var, kreş mi istersiniz, çocuk bakım parasını mı tercih edersiniz? Sendikacılar erkek olunca öyle bir şık da sunuyorlar. Sonra anketlerin sonuçları geldi, çocuk bakım parası verilmesi ağırlıklı. Ağırlıklı dediğim yüzde 60'a yakın. Yüzde 40 kreş açılmasını istiyor. O da '77'den o zaman kadar yapmış olduğumuz çalışmaların sonucu diye düşünüyorum. Ondan önce hiç öyle bir şey yoktu, herkes bir şekilde baktırıyordu çocuğuna. Sonra oturduk Feza ile birlikte genel taleplerin yükseltilmesi noktasında fikir birliğine vardık. Anket sonuçlarını raporlayacağız Yürütme Kuruluna. Genel Yönetim Kurulu da toplanıyor. Tuttuk ters sayıları verdik. Birbirimize de söz verdik. Asla boş oturmayacağız, kadın kolları kuruldu artık çok aktif çalışıyor, herkes şubelerde bu talebin arkasında duracak, örgütlülüğü sağlayacak ve mücadele edecek... Erkek arkadaşların da destek vermesi gerekiyordu, o da sağlandı çok da güzel sonuçlar alındı Bank-Sen'in o dönemde banka işkolunda ''devrim'' niteliğindeki bir adımı da terfilerde daha çok kadın işçilerin aleyhine işletilen ''amirlerin olumlu görüşü'' şartının kaldırılması oldu. Kadınların daha çok bankolarda ''vitrin olarak'' görüldüğü ama terfiye gelindiğinde erkek işçilerin tercih edildiği bir sistemden objektif kriterlerin getirildiği bir terfi sistemi hayata geçirildi. Bu da yönetici mekanizmalarında kadın sayısının artmasını getirdi.

Maden-İş ve Kadın Kolları

Maden-İş ezici oranda erkek üyeye sahip olmasına rağmen DİSK'e üye sendikalar arasında kadın örgütlenmesini Tüzüğüne alan ilk sendikadır. Bunda, Maden-İş'in Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF) ile olan sıkı ilişkilerinin de etkili olduğu muhakkaktır. Aynı yıl Maden-İş'in 18. Genel Kurulunda Maden-İş Tüzüğüne ''Kadın ve Gençlik Kolları'' maddesi girdi. Bu genel kurulda ilk kez bir kadın işçi, Maden-İş 6. Bölge'ye bağlı

[30] Ata ve Türkoğlu (2019), s.405.

[31] Ata ve Türkoğlu, s. 288.

[32] Elif Necla Türkoğlu, Telefon görüşmesi, 2-3 Aralık 2020.

Maden-İş Tüzüğünde Kadınlar Ve Gençlik Kolları

Madde: 51-a) Sendika bünyesi içinde, ortak menfaatlerin kotarılmasında Sendika faaliyetlerine yardımcı olmak, kadın üyelerle üye ailelerinin, kadınlara ait ortak ve özel menfaatlerle çalışma şartları üzerinde ortak fikir ve anlayışlarını yürürlüğe koyma ve haklarını savunma imkanını temin etmek için Kadınlar Kolu, Sendikaya bağlı olarak teşkilatlandırılır.

b) Ayrıca genç işçi üyelerin ortak menfaatlerini korumak ve gençlikte iken Sendikacılığı aşılamak için Gençlik Kolu kurulur.

c) Kadınlar Kolu ve Gençlik kolu kuruluşları, yetki, görev, sorumluluk ve işleyişleri yönetmelikle düzenlenir.

Philips fabrikasında temsilci olan Sündüz Sönmez Maden-İş Yönetim Kurulunda görev aldı.[33] Sönmez, 18 ve 19. Genel Kurullar sonrası oluşturulan Genel Yönetim Kurullarında iki dönem görev yaptı.[34]

Maden-İş Tüzüğünde Kadınlar Kolu düzenlenmiş olmasına rağmen dönemin tanıkları 1970'lerin ortalarına kadar Maden-İş bünyesinde bir kadın çalışmasının hayata geçirilmediğini ifade ediyor. Maden-İş'te bir kadın çalışmasından ancak İKD'nin kurulduğu 1975'ten sonra söz etmek mümkündür. Yıldırım Koç ise Tüzük'te yer alan gençlik ve kadın kollarının çalıştırılmazken İlerici Gençler Derneği ve İlerici Kadınlar Derneği'nin Maden-İş'te yoğun bir çalışmasının başladığını yazmaktadır.[35]

Sendikal alanda siyasi çekişmelerin ivme kazandığı 1975 yılından sonra İKD'nin etkisiyle Maden-İş'te yapılan kadın çalışmaları tepki çekti ve eleştirilere konu oldu.

1977'den sonra ise kadın işçilere yönelik talepler Maden-İş genel kurullarının da gündemine girdi. O dönemde DİSK ve Maden-İş Genel Başkanı olan Kemal Türkler, 1977'de toplanan Maden-İş'in 22. Merkez Genel Kurulunda yaptığı konuşmada kadınların düzen tarafından sömürüldüklerini ve kurtuluşlarının sömürücü düzenin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacağını belirtti. Maden-İş'in 22. Genel Kurulunda, işyerlerinde kreş, çocuk yuvası kurulması, yasaların uygulanması ve geliştirilmesi, sendikalara denetim ve yaptırım yetkilerinin sağlanması yönünde bir karar da alındı.[36]

Kadın sorunu Maden-İş'in 23. Merkez Genel Kurulunun da gündeminde yer aldı. Genel Kurula sunulan Temel Politika ve Eylem Bildirgesi'nde, *"Bazı toplumsal kesimler, bunalımın zararlı sonuçlarından, daha ciddi bir şekilde etkilenmektedir. Kadın işçilerin, emekçilerin karşılaştıkları ayrımcılık, yaşadıkları aşırı sömürü şiddetlenmektedir"* ifadeleri yer aldı. Bildirge'nin "Çalışma Hakkı" bölümünde kadın işçilere ilişkin olarak alınan bir dizi karara yer verildi:[37]

> 122. Eşit işe eşit ücret ilkesi yaşama geçirilmelidir.
>
> 139. Yıllık ücretli izin süresinde ve kadın işçilerin hamilelik ve emzirme dönemlerinde işten çıkartma yasaklanmalıdır.
>
> 153. Ana sağlığı korunmalı, hamile ve yeni doğum yapmış kadınlar bir yıl sure ile ağır işlerde çalıştırılmamalıdır.
>
> 154. Doğum yapan kadınların doğum öncesi ve sonrası izinleri birleştirilerek, ücret kaybı olmaksızın uzatılmalıdır.
>
> 155. Gebe ve emzikli kadın işçiler, ücret ve terfi kaybı olmaksızın hafif işlere verilmelidir.
>
> 156. Kadın işçilerin çalıştığı işyerlerinde kreş zorunluğu işlerliğe kavuşturulmalıdır.

1979 yılına gelindiğinde yürütülen çalışmaların toplu sözleşmelere de yansıdığı görüldü. Bu dönemde, genel kurul kararlarına uygun olarak *"Gülak, Nasaş, Presiz, Philips, Etap, Kasko, Netaş, Ratel gibi işyerlerinde doğum süresinin doğumdan önce kullanılmayan kısmının doğumdan sonra kullandırılması toplu sözleşme ile sağlanmıştır. Etap, Netaş ve Philips işyerlerinde ise yasal doğum izinleri aşılmıştır. Ağır işlerde ve gece vardiyasında kadın işçileri çalıştırma yasağı tüm işyerlerinde tam olarak uygulatılmakta ve*

[33] *Maden-İş*, Sayı 16, 2 Ekim 1969.

[34] Derinden Gelen Kökler-1.

[35] Yıldırım Koç (2003), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*, İstanbul: Kaynak Yayınları, s. 67.

[36] *Maden-İş*, Sayı 94, Ekim 1977.

[37] Maden-İş (1979), *23. Merkez Genel Kurulu Temel Politika ve Eylem Bildirgesi ile Bildirge Temelinde Güncel Görevlerimiz Ön Tasarıları*, İstanbul.

Maden-İş'in "Kadın İşçiler Raporu"

DİSK ve bağlı sendikaları arasında kadın işçileri konu alan ilk araştırmanın Maden-İş Araştırma Dairesi tarafından Mart 1973 tarihinde hazırlanan "Kadın İşçiler Raporu" olduğu anlaşılıyor. O dönemde kadın üye oranı yüzde 3 olan Maden-İş'in böyle bir anket çalışması yapması dikkate değer. Maden-İş'in böyle bir rapor hazırlaması uluslararası alandaki kadın çalışmalarını izlediğini gösteriyor.

TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI
ARAŞTIRMA DAİRESİ

KADIN İŞÇİLER

MART 1973

Maden-İş Kadın İşçiler Raporu, Mart 1973.

Raporun amacı önsözünde şöyle açıklanıyor: "Dünyadaki bazı sendikalarda ve üyesi bulunduğumuz Uluslararası Maden İşçileri Federasyonu'nda kadın işçilerin sorunlarıyla uğraşmak üzere kurulmuş özel kısımlar vardır. Ülkemizdeki diğer sendikalarda olduğu gibi, sendikamızda da bu türden bir kısım yoktur. Ancak bir kadınlar koluna gerek olup, olmadığı sorununa ışık tutmak üzere Genel Yönetim Kurulunun kararıyla kadın işçiler sorunu dairemizce incelenmiştir."

45 sorudan oluşan bir anket çalışmasına dayanıyor. Anketin bir bölümü Bufer, Philips, Arçelik ve Taşaş fabrikalarında çalışan 219 kadın işçiye uygulanmış. Kadın üyelerin yaş, eğitim medeni durumu, çalışma durumu, okuma durumu ile erkeklere göre farklı durumları ölçülmeye çalışılmış. Ücret araştırması ise Tekfen Endüstri (92 kadın 75 Erkek) ve Cihan Komandit (62 kadın ve 84 erkek) işyerlerinde uygulanmış. Bu altı işyerinin dördü en fazla kadın işçinin çalıştığı elektrik makina cihaz ve aletleri imalatı sektöründeki işyerleridir.

Basılıp basılmadığını saptayamadığımız 40 sayfalık raporda İtalya, İngiltere ve İsviçre'de ücret eşitsizliğine karşı atılan adımlar, Maden-İş'in üyesi olduğu uluslararası federasyon IMF'in kadın komisyonunun çalışmaları aktarılıyor ve Türkiye'de çalışan kadınların durumuna ilişkin bilgilere de yer veriliyor.

Raporun sonunda Avrupa'daki kadın işçilerin aksine Maden-İş üyeleri arasında bir ücret eşitsizliği görülmediği, kadın işçilerin beyanlarından da kadın işçilerin erkek işçilerden farklı ve önemli sorunları olmadığı anlaşılmıştır şeklinde bir değerlendirmeye yer verildiği görülmektedir.

Kaynak: Maden-İş, Kadın İşçiler raporu, Maden-İş Araştırma Dairesi, Mart 1973, çoğaltma, TÜSTAV Arşivi

denetlenmektedir." Ayrıca, kadın işçilerin yoğun olduğu işyerlerinde, "*tüzükteki kadın işçi sayısına bağlı olmaksızın kreş ve çocuk emzirme odaları kurdurulmuştur. Bu işyerleri Philips, Grundig, Profilo, Türk Telekomünikasyon Endüstri ve Netaş'tır. Esem ve Elektrobak işyerlerinde ise yasal günlük 1 saatlik emzirme izni 2 saate çıkarılmıştır. Singer işyerinde ise bunu yarımşar saatlik iki parça halinde kullanma zorunluluğu kaldırılmıştır.*" Aynı zamanda, toplu sözleşmelerde "eşit işe eşit ücret" ilkesi gözetilmektedir.[38]

[38] *Kadınların Sesi*, Sayı 50-51 Eylül-Ekim 1979.

Genel-İş Semineri: Türkiye'de Çalışma Hayatında ve Sendikalarda Kadın (1979)

15-19 Ekim tarihleri arasında, DİSK üyesi Genel-İş ile İsveç Kamu Hizmetlileri Sendikası tarafından ortaklaşa "Kadın işçilerin Sendikal Örgütlenmesi" konulu bir seminer düzenlendi. Genel-İş'in Ören Artemis tesislerinde yapılan seminere Genel-İş'in çeşitli şubelerinden 15 kadın işçi ile konuk sendikadan 6 temsilci katıldı

DİSK Genel-İş tarafından düzenlenen toplantı, Soldan sağa: Atila Sarp, Depremer Ağca, Mustafa Düzgün, İsveçli sendika temsilcisi, Gülay Türkyılmaz (Toksöz), İsveçli sendika temsilcisi.

Seminere 6 tebliğ sunuldu. Bu tebliğlerde sırasıyla İsveç ve Türkiye'de "Sendikal Hareketin Gelişimi", "Siyasal Partiler ve Sendika ilişkileri", "Çalışma Hayatı ve Sendikalarda Kadın", "Genç Kadın İşçilerin Mesleğe Hazırlanması" ve Eğitimlerinde Sendikaların Rolü" konuları tartışıldı. *DİSK* dergisinde seminerle ilgili haberde şu değerlendirme yapıldı: [39]

"İsveç'te kadınların sorunlarını ele alan tebliğler, en gelişmiş kapitalist ülkelerden biri olan İsveç'te bile kadınların çözümlenemeyen bir çok sorunlarla karşı karşıya olduğunu ortaya koyuyordu. Çünkü eşitsizlik üzerine kurulu kapitalist toplumda, nasıl sınıflar arası eşitlik sağlanamazsa, cinsler arası eşitlik de sağlanamaz. Kadın ve erkek arasında gerçek eşitliği sağlayabilecek ve kadın sorunlarına köklü çözümler getirebilecek maddi temeller ancak sosyalizmde gerçekleşir"

Seminere, Türkiye'de çalışma hayatında kadınların karşılaştıkları ana sorunları ele alan ve çalışma hayatında kadınların durumlarını inceleyen, "Türkiye'de Çalışma Hayatında ve Sendikalarda Kadın" konulu bir tebliğ DİSK Araştırma Enstitüsü Uzmanı Gülay Türkyılmaz (Toksöz) tarafından sunuldu. Tebliğde yer alan önemli saptamaları aktarıyoruz:

"Kapitalist toplum, sınıflararası eşitsizlik üzerine olduğu gibi cinslerarası eşitsizlik üzerine kuruludur. Kapitalist toplumda kadın emekçi, emekçi olduğu için ezilip sömürülmesinin yanında, kadın olduğu için de baskı görür. Bu baskı, ilk sınıflı toplumdan bu yana varolan bir baskıdır ve ancak sınıfsız toplumda yok olacaktır.

"Emperyalist-kapitalist Sistem içinde bağımlı bir ülke olan Türkiye'de ise kadınlar çok daha karmaşık sorunlarla karşı karşıyadır. Kapitalist üretim ilişkilerinin toplumda egemen olmasına karşılık

[39] *DİSK* dergisi, Sayı 59-60, Kasım-Aralık 1979.

üstyapıda feodal toplumun kalıntılarının varlığını güçlü biçimde sürdürmesi bu duruma yol açmaktadır (...)

Sendikalarda Kadın:

''Türkiye'de sendikalı işçi sayısına ilişkin sağlıklı veri bulmak güçtür. Birden fazla sendikaya aynı anda üyeliği engelleyen bir yasal hükmün bulunmamasının yanısıra sendikalar arasındaki rekabet üye sayılarının olduğundan fazla gösterilmesine yol açmaktadır. 1977 yılında toplam sendikali işçi sayısı 2.878.624 görünürken, aynı yılda sigortalı işçi sayısı 2.191.251'dir. Sendikalı olan, bir işçi aynı zamanda sigortalı olacağından buna karşılık sigortalı işçilerin tamamı sendikalı olmadığından sigortalı işçilerin sayısının, sendikalı işçilerin tavanı olduğu kabul edilebilir. 1977 yılında toplam sigortalı kadın işçi sayısı 185.642 iken sendikalı görünen kadın işçi sayısı 343.377 dir. Kadın işçiler daha çok gıda ve dokumacılık işkollarında küçük ölçekli işletmelerde çalıştığından ve bu tip işletmelerde sendikalaşma yaygın olmadığından ötürü sendikalı kadın işçi sayısının sigortalı kadın işçi sayısından daha az olduğunu söyleyebiliriz.''

Tekstil: Kadın Üyelerin Yoğun Olduğu Bir Sendika

Kadınların ağırlıklı olduğu işkollarından birinde örgütlü olan DİSK Tekstil yönetim kademelerindeki kadın üyelerin oranının işkolundaki kadın işçilerin ya da sendikadaki kadın üyelerin oranıyla uyumlu olmadığını söylemek mümkündür.

DİSK'in taleplerinden biri olan kreş, tüm sendikalarda olduğu gibi kadınların ağırlıklı olduğu tekstil işkolunda da en önemli taleplerden biri oldu. DİSK Tekstil Topkapı Şube Yönetim Kurulu üyesi Cemile Arıkman *Gerçek* dergisinde, 1980'de tekstil işkolundaki yaygın grevlerde kreş talebinin öne çıktığına işaret etti: [40]

> Şubemize bağlı 9 işyeri grevdedir. Grevlerimiz kararlı bir şekilde yürüyor. Tekstil işkolunda çoğunlukla kadın işçiler çalıştırılmaktadır. Hem de en ağır şartlarda ve en düşük ücretlerle çalışan kadın üyelerimizin en büyük sorunlarından biri de çocukların bakımıdır. İşyerlerinde kreşlerin olmayışı kadın üyelerimiz için büyük bir sorun olmaktadır. Ülkemizde kadınlarımıza 'saçı uzun aklı kısa' gözüyle bakılmaktadır. Hiç de böyle değildir. Kadınlarımız birçok şeyin farkındadırlar kendilerinin nasıl sömürüldüğünü, nasıl ezildiğini biliyorlar ve mücadelede sonuna kadar kararlı olduklarını bugün grevlerde başarılarıyla noktalıyorlar. Grevlerimizde sonuna kadar kararlıyız.

İlk örgütlenme çabasını Paktaş işyerinde, Paktaş işverenine ve Türk-İş'e üye sendikaya karşı veren Fatma Arguz, örgütlenmenin zorluğunu şöyle aktardı:[41] *''Üye formlarını iç çamaşırlarımızın içinde içeriye sokuyorduk. Kadınları tuvalete çağırıyorduk, sigara içmeye çağırıyorduk. 'Ben gidiyorum sen de gel.' Orada kısa bir görüşme. İnanın bana tuvaletin içinde üye yapıyorduk kadınları, o kadar baskı vardı. İşten çıkarılmaktan da korkuyoruz.''*

Örgütlenme mücadelesi devam ederken Çukobirlik fabrikasında işe başlayan Arguz, aynı zorluğu bu fabrikada da yaşadı. Arguz, bunun yanında MC Hükümeti'nin desteği ile MİSK'in varlık gösterdiği fabrikada faşist kadroların baskısı ile karşı karşıya kaldı. Hükümet'in ve fabrika

[40] *Gerçek*, Özel Sayı 15, 25 Ağustos 1980.

[41] Fatma Arguz, Telefon görüşmesi kayıtları, 16 Kasım 2020.

DİSK Tekstil Üyesi Fatma Arguz Anlatıyor

"Adana'da ACS'nin Anadolu Cam Sanayinin grevleri vardı. Çok sayıda insan çıkartılmıştı. '79 yılı, öyle hatırlıyorum. Ben o zaman kendi oturduğum mahalleden sorumluyum bir arkadaşımla, bir de Yavuzlar ve Sarıçam'dan sorumluyum. Yavuzlar Mahallesi ile Sarıçam Mahallesi yan yana zaten arada Akıncılar var üç mahalleden sorumluyuz biz. İKD olarak çalışmaları biz yürütüyoruz. Biz İKD'liler olarak her evin kapısını çalarak ACS grevini anlattık, grevdeki işçilerin ne kadar zor şeyler yaşadığını anlattık ve onlardan yardım istedik. İstediğimiz para değildi. İstediğimiz o grevdeki işçilerin evlerine götüreceği bir avuç bulgur, bir bardak un, bir bardak yağ ve bunları böyle topladık... ve hiç unutmuyorum bir Anadolu pikabın arkasına kocaman dağlar gibi çuvallar yığdık. Bunları mahalleli ev kadınları verdi. Erkeklerden istemedik, işçilerin eşlerine gittik. O kadar etkili olduk kadınlar üzerinde ve bize çok güveniyorlardı o yaptığımız çalışmalar sayesinde. Buradan topladığımız yiyecekleri götürdük torbalarla. Tarsus yolu üzerinde Şişe Cam fabrikası hâlâ var ve her geçtiğimde o olayı hatırlarım ben. Dışarıda yine ateş yanıyordu, çadırları vardı, grev gözcülerine onları götürdük İKD olarak, o yiyecekleri oradaki işçi temsilcilerine teslim ettik. Eşleriyle böyle bir dayanışmamız olmuştu."

Kaynak: Fatma Arguz, Telefon görüşmesi kayıtları, 16 Kasım 2020.

yönetiminin desteği altındaki faşist kadrolar dayaktan ölüm tehdidine varan yöntemlerle DİSK Tekstil örgütlenmesi yapan işçilerin üzerine geldi. Dönemin Hükümeti'nin değişmesi Bülent Ecevit'in Başbakan olmasıyla sendika örgütlenmesini tamamladı. Kadın işçiler de kreş hakkına 1978'de yapılan toplu sözleşme ile kavuştu. Fatma Arguz toplu sözleşme sürecini şöyle aktardı:

> Çukurova Birlik'te sendikal mücadele yürüttüm. Biz [kreş talebinden] çok etkileniyorduk. Kadınların çalışabilmesi için çocuklarına çözüm üretmesi gerekiyordu. En çok bunu anlatıyorduk gittiğimiz yerlerde. Yani DİSK'in olduğu yerde kreşin olacağını, sosyal hakların daha iyi olacağını [anlatıyorduk].

DİSK'in 1970 Kasım ve Aralık aylarında Çukurova'da tekstil işçilerinin örgütlenmesi için yürüttüğü ve büyük baskılarla karşılaştığı mücadelede[42] kadınlar ön saflarda mücadele etti. Bu örgütlenme çalışmasında yer alan Memet Turhan kadınların mücadelesini şöyle aktarıyor:[43]

> İşçilerin hepsi fabrika içindeki geniş alana yığılmıştılar. En az 600 civarında kadın işçi fabrikanın kapısının iç kısmını tutmuşlar, erkek işçiler onların arkasında saf tutmuşlardı. En az 1.500 yüz civarında erkek ve 600 civarında kadın omuz omuza; kadınlar sanki erkekleri korumaya almışçasına 2.000'in üzerinde işçi direnişi başlatmışlardı.

Sosyal-İş'te Kadın Çalışması

Sosyal-İş de kadın üye sayısının yoğun olduğu bir sendikadır. 1979'da İstanbul Şube seçimlerinde iki kadın, Gülden Sevgili ve Hasibe Ünce yönetim kuruluna seçildi. 1979 yılına kadar kadınlara yönelik bir çalışmayı gündemine almayan sendika, bu yılda kadın üyelere yönelik bir çalışma başlattı. Genel üye eğitimlerinin yanında sadece kadın üyelerin katıldığı eğitimler organize edildi. Ne var ki, Nergis Mütevellioğlu'nun eğitici olduğu eğitimler çok uzun soluklu olamadı. Gülden Sevgili, 12 Eylül askeri darbesinin tüm faaliyetler gibi kadın çalışmalarının da sonu olduğunu söyledi:[44]

[42] Bu örgütlenme DİSK Tarihi kitabının 1. cildinde ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

[43] Memet Turhan tarafından 24 Haziran 2020 tarihinde yazılan mektup.

[44] Gülden Sevgili, Telefon görüşmesi, 12 Kasım 2020.

> Kadın örgütlenmesine ağırlık veriyorduk. Ama darbe oldu. Ekipler kurulacaktı, işyerlerinde fabrikalarda her yerde şube temsilcilerinin, kadın işçilerin eğitimlerine ağırlık verilecekti, gündemi de belirlenmişti ama olmadı işte. Çok güzel bir çalışma yapacaktık o süreçte.

TİP Beyoğlu İlçe Başkanlığı görevini yürütürken aynı zamanda partinin kadın çalışmalarını da yürüttüğünü belirten Gülden Sevgili, İKD ile 1979'da ortak etkinlikler yapmaya başladıklarını ve grev ziyaretleri örgütlediklerinin altını çizdi. Behice Boran'la yakın mesai içinde olan Gülden Sevgili, Boran'ın kendisi üzerindeki etkisini de özellikle belirtti:[45] *"Hiç kimseyi ötekileştirmedi kadın olduğu için, onun için rol modeldi. Giyimiyle, kuşamıyla, oturuşuyla, davranışıyla, tavrıyla insanlara yaklaşımıyla. Çok örnek aldım."*

12 Eylül darbesinin ardından cuntacılar tarafından yapılan çağrı üzerine DİSK ve üye sendika yöneticilerinin, temsilcilerinin birçoğunun teslim olduğu dönemde teslim olmayan Gülden Sevgili, o zor günlerde Sosyal-İş İstanbul Şube yönetiminde kendisi gibi yer alan Hasibe Ünçe ile dayanışmasını da şöyle aktardı: [46]

> Sonra ben parasızım, annemlerden istemem kimseden istemem... Osmanlı Bankası'na, Hasibe'ye gittim, dedim, "Ben teslim olmuyorum. Gideceğim." "Gel," dedi bana, oturduk sohbet ettik. Çıktığımda avucumun içinde bir para var. 10 lira. Yani o 10 lira benim hayatımı kurtardı. Çaktırmadan nasıl vermiş. Kağıt diye baktım ben. 10 lira vermiş. İkramiyesini almıştı. Müthiş bir destekti. Arkadaşlarda kaldım bir dönem. Çok yiğit bir kız diyorum ya. Partili değil. 10 lira ile kimseye yük olmadan o iki ayı geçirdim. Sonra Oda açıldı. Odaya gittim normal maaşımı aldım. İçeri girince de zaten maaşımı verdiler annemlere.

[45] Gülden Sevgili, Telefon görüşmesi, 12 Kasım 2020.

[46] Gülden Sevgili, Telefon görüşmesi, 12 Kasım 2020.

LASTİK-İŞ: KADIN İŞÇİLER MÜCADELEYE AKTİF OLARAK KATILMALIDIR!

Lastik-İş'in yayın organı olan *Lastik-İş*'te, kadın işçiler, DİSK ve sendikalarına üye olmaya, eylemlere, grevlerde aktif olmaya, haklarına sahip çıkmaya, sendikanın her türlü faaliyetine "canla başla katılmaya" çağrılırken kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin çözümüne ilişkin bir yaklaşım yer almadı. Baş edemeyecekleri sorunlarının çözümü için başvuracakları adreslerden biri olarak ise İKD'ye işaret edilmektedir.

Lastik-İş, kadınların mevcut yasal haklarını uygulatmak ve daha ileri hakları yasalaştırabilmek için "ne yapmalıyız" sorusuna cevap aramaları gerektiğini vurguladı. Bunun yolunun sendikal mücadeleye kadınların bizzat katılması olduğunu belirtildi: [47]

- Kadın üyeler daha aktif olmalıdır. Sendikal mücadeleye daha çok katılmalıdırlar.
- Sendikasız ya da sarı sendikaya üye kadın işçiler devrimci sendikalara, DİSK'e üye olmalıdırlar.
- Yasa maddelerin uygulanması için, sözleşmelerle yeni haklar kazanmak için temsilcilerle, yöneticiler ile dayanışma olmalıdırlar.
- Sendikanın her tür çalışmasına canla başla katılmalıdırlar.
- İşçi sınıfının mücadelesinin bir bütün olduğunu unutmadan erkek işçilerle omuz omuza mitinglere yürüyüşlere, grevlere katılmalı, çevrelerindekileri de katmalıdırlar.
- Yasal haklarını geliştirecek siyasi partilere oy vermelidirler.
- Seslerini daha iyi duyurmak için işçi ve emekçi kadınların haklarını

[47] *Lastik-İş*, Sayı 98 ve 99, Ekim 1976 ve Kasım 1976.

TARİŞ Direnişi ve Bir Kadın İşçinin Tanıklığı

1980 yılında gerçekleşen ve tarihe iz bırakan direnişlerden olan Tariş direnişinin yakın tanıklarından, Tariş 1 No.lu Üzüm İşletmesi'nde işçi olarak çalışan, Mukadder Dinçsoy, polis baskınını, tanklarla askerlerin işletmeye girişini ve yaşadıklarını anlatıyor:

''O gün işletmedeyim. Bir gün önce izin almıştım, eve gitmiş gelmiştim. Polis baskınının olduğu gün. Tanklar, askerler geldi. Sanki savaş! Halbuki biz savaşmıyorduk ki, sadece ekmeğimizin peşindeydik. Kapıları tanklarla kırdılar. Ön işletmedeydim, arkadaşlarla birlikte arka işletmeye geçtik. Üzüm işletmesi iki ayrı işletmeden oluşuyordu, arka işletmeye doğru kaçtık, orada toplandık. Polis içeri girdi. Kapıları kırarak girdi. İşletmeye tek zarar onlar verdi, bizler vermedik. Arka işletmeden ön işletmeye bizi çıkarmak için... Çok arkadaşım da hatırlıyordur, sendika odamız vardı. İşletmenin en dar kesimidir. İki tarafa polisler sıralanmıştı. Polislerin de dernekleri vardı. Pol-Bir'li polisler bir tarafta... Pol-Der'li polisler de arada bizi kurtarmaya çalışıyorlardı. Çünkü darp ediliyorduk, coplarla dipçiklerle. Kurtuluş'tan bir kız arkadaşım iki aylık hamileydi. O darp sırasında çocuğunu düşürdü. Ben kendi omzumda çıkardım onu. İşletmeden çıkarken bizleri arabalara bindiriyorlardı. Etrafınızda kaşı yarılmış, gözü yarılmış, darp edilmiş çok insan var, eli yüzü kan içinde ve korkuyorsunuz, ürküyorsunuz... ve yaşım 17 benim. Ama korkunun ecele faydası yok. Yanımda yaralı bir arkadaşım da var. ''Bizi ambulansa götürün kanamamız var'' dedim. Ambulansa doğru götürdüklerinde bizi hastaneye götürmeyeceklerini hissettim. Arkadaşıma ''Binmeyelim buna'' dedim, Alsancak'a doğru yürüyelim, başka bir şey bulalım. Çok sık gittiğimiz, bize her konuda yardım eden Maden-İş'e gittik. Beş altı kişiydik. Bu sayede stadyuma gitmekten kurtuldum. Maden–İş'teki dostlar bizi karşıladılar.''

Kaynak: Hülya Karcı (2020), ''Bir Makas Değişimiydi Tariş'', Belgesel.

savunan ilerici kadın derneklerine üye olmalıdırlar.

- Çözümleyemedikleri sorunlarda kadın işçilerin en yakın yardımcısı sendikaları ve bu konuda aktif faaliyet gösteren İlerici Kadınlar Derneği yardımcısı olacaktır. Unutmayalım; işçiler, emekçiler birleştikçe güçlü olurlar. DİSK'te ve ilerici kadın örgütlerinde birleşmek gereklidir.

SONUÇ

1950'li yıllardan sonra kadın çalışmaları çeşitli ülkelerdeki sendikaların ve uluslararası sendikal örgütlerin gündeminde önemli bir yer tutmaya başladı. Kurulan kadın komiteleri, komisyonları aracılığı ile kadınlar sendikalar içinde etkinliklerini artırmaya başladı. Sendikalarda oluşturulan kadın yapıları temel olarak kadınların eğitim hakkı, çalışma hakkı (istihdamda eşitlik, mesleki eğitim, terfi, ücretler, sosyal güvenlik, sağlık ve sosyal yardımlar vb.), analık sigortası, aile sorumlulukları (ebeveyn izni, kreşler, izinler vb.) ile teşkilatlanma hakkı (sendikalara üyelik, sendikal eğitimler ve karar organlarında temsili) gibi başlıklar üzerine yoğunlaştı. Kadınların verdiği eşitlik mücadelesi, uluslararası çeşitli metinlerde karşılık buldu. Yasal düzenlemeler de ardı ardına geldi.

1970'lere gelindiğinde kadın hareketinin yarım yüzyılı aşkın bir süredir verdiği eşitlik mücadelesinde önemli adımlar atıldı. Ancak ülkeler arasındaki eşitsizlikleri ve uygulamada ortaya çıkan sorunları gidermek ve farkındalığı geliştirmek amacıyla Birleşmiş Milletler 1975-1985 dönemini Kadın On Yılı ilan ederek, kadın kazanımlarını güçlendirmeyi hedefledi. En önemli uluslararası metinlerden biri olan Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) ortaya çıktı.

Kuruluşundan 1975 yılına kadar kadın meselesinde suskun olan DİSK'in de politikalarında kadın haklarına yönelik taleplere 1975 yılından sonra yer verildiğini görüyoruz. 1975 yılında İKD'nin kurulması ve çeşitli sendikalardaki çalışmaları da DİSK'in kadın politikalarının gelişmesinde etkili oldu. DİSK'in 6 ve 7. Genel Kurul belgelerinde önemli açılımların yer aldığını söylemek mümkün. Ancak kâğıt üzerindeki bu değerlendirmelere rağmen DİSK'te kadınların temsilinde ve görünürlüğünde ciddi zaafların yaşandığını vurgulamak lazım. DİSK 1980'lere kadar kadınsız yönetimlere sahiptir, kadınlar hiçbir şekilde ön planda değildir. Fotoğraflarda kadınlar yoktur.

Sendikaların kadın politikasının çerçevesini belirleyen kadın yapıları kurma girişimi önce DİSK üyesi Bank-Sen ve Maden-İş'te gündeme geldi. DİSK ise ancak, 1979 yılına gelindiğinde Yürütme Kurulu kararı ile konfederasyon düzeyinde Kadın İşçiler Komitesi kurulması kararı aldı

DİSK'in kadın politikası kadının yaşadığı sorunları sadece kapitalist düzene bağlayan, patriyarkayı görmezden gelen, özel alana dokunmayan, aileyi ve anneliği korumayı merkezine alan bir çizgide oluştu. DİSK'in kadını ailenin bir parçası olarak gördüğünü ve çalışma yaşamında kadınların karşı karşıya kaldığı sorunların toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden uyumlaştırılmasına çalıştığını söyleyebiliriz.

DİSK bu dönemde kreş sorunu, doğum izinlerinin uzatılması, eşit işe eşit ücret ve kadınların emeklilik hakkı gibi talepleri öne çıkardı ama karar mekanizmalarında kadınların varlığını arttıracak etkin bir politika sergileyemedi. Erkek sendikacıların anlatımlarında dahi, merkezinde kadınların olduğu grev ve direnişlerde, kadınların mücadele azmini, kararlılığını teslim eden açıklamaları görülürken, öncü kadın işçiler sendikaların karar alma organlarına taşınmadı. Oysa aynı direnişlerde yer alan erkeklerin hızla ya da adım adım sendika kademelerinde yönetici pozisyonlarına yükseldiklerine tanıklık ettik. 1975-1980 döneminde yapılan çalışmalarla, çalışma hayatı içindeki kadınların sorunları, çözüm önerileri kadın işçileri sendikal politikalar düzeyinde görünür yaptı. Erkeklerden oluşan yönetici kadroların çalışma yaşamının içine giren kadınların sorunları ile yüzleşmesi bu dönemin en önemli kazanımı oldu. Bu buluşma oldukça geç ve kısa sürdü ve çerçevesi sınırlı oldu. 12 Eylül askeri darbesi ise bu geciken buluşmada önemli bir kesinti yarattı.

1975-1980 DÖNEMİ GENEL MERKEZ ÇALIŞMALARI

DİSKOGRAFİ

Hazırlayanlar: Deniz Beyazbulut, Ergün İşeri, Zeynep Kandaz

Bu bölümde Mayıs 1975'te toplanan 5. Genel Kurulundan 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar olan dönemde DİSK ve üye sendikalara ilişkin temel bilgilere ve gelişmelere yer verilecektir.

Bu bölümde DİSK eylemlerinde, grevlerinde ve çalışmalarında öldürülen DİSK'liler, DİSK çalışanları ve işçiler ile DİSK'in genel merkez çalışmaları, DİSK yönetim organlarına seçilenler, DİSK'te çalışanlar, DİSK üyesi sendikalar ve DİSK genel merkezi daire çalışmaları ele alınmaktadır.

''Unutulmasınlar Diye'' adlı liste 1975 ile 1981 arasında DİSK ve üye sendikaların eylemlerinde, grevlerinde ve çalışmalarında öldürülen DİSK'liler ve DİSK çalışanları ile işçileri kapsamaktadır. DİSKografi'de DİSK genel merkezinde 1975-1980 arası çalışan DİSK emekçilerinin listesi de yer almaktadır.

DİSK daire çalışmaları ise Mayıs 1975 ile 1980 dönemini kapsamakta, faaliyetler basın yayın, eğitim, araştırma, uluslararası ilişkiler, hukuk ile kültür ve sanat alanındaki etkinliklerden oluşmaktadır.

DİSKografi bölümünde DİSK üyesi sendikaların 1980'e kadarki çalışmalarını içeren kısa monografilerine de yer verilmiştir.

Bu dönemde kurumsal kimlik oluşturma çabalarının bir parçası olan DİSK çarkının hikayesine de yer alıyor.

Unutulmasınlar Diye (1975–1981)

Bu liste 1975 ile 1981 arasında DİSK ve üyesi sendikaların eylemlerinde, grevlerinde ve çalışmalarında öldürülen DİSK'liler ve DİSK çalışanları ile işçileri kapsamaktadır.

Bu liste DİSK dergisi, DİSK Ajansı, DİSK Çalışma Raporları ve Cumhuriyet gazetesi arşivinden derlenmiştir. Listede DİSK ve üyesi sendikaların eylem ve etkinlikleri sırasında veya DİSK'in bir eylemine katıldığı sırada öldürülenler yer almaktadır. 1 Mayıs 1977 katliamında öldürülenler kitabın ana metninde yer aldığı için burada ayrıca yer verilmemiştir. Bütün özenimize rağmen saptayamadığımız ve bu listede yer veremediğimiz isimler olabileceğinin farkındayız.

DİSK için, DİSK'in eylem ve faaliyetleri sırasında yaşamlarını yitirenlerin anıları önünde saygıyla eğiliyoruz.

Adı – Soyadı	Sendikası/İşyeri/Görevi	Olay	Tarih
Muammer Çetinbaş	Maden-İş/Tofaş	TOFAŞ fabrikası önünde açılan ateş sonucu hayatını kaybetti.	30 Haziran 1976
Yakup Keser	Maden-İş/Profilo	DGM direnişi sonrasında Profilo'yu boşaltmak için gerçekleştirilen polis saldırısı sırasında öldürüldü.	30 Eylül 1976
Feramuz Demir	Sosyal-İş	ODTÜ'de uğradığı silahlı saldırı sonucu öldürüldü.	24 Şubat 1977
Avni Ece	Beton-İş üyesi	Lastik-İş'e katılma kararı alan Beton-İş üyesi. Lastik-İş sendikasının 28. kuruluş yıldönümü nedeniyle yapılan afişleme sırasında faşistler tarafından kurşunlanarak öldürüldü.	5 Nisan 1977
Fevzi Türbeci	Tekstil işçisi	DİSK Adana Bölge Temsilciliğinin Gaziantep'te düzenlediği bir toplantıda çıkan tartışma sonrasında İplik-İş sendikası yöneticilerinin silahlı saldırısı sonucu hayatını kaybetti.	4 Temmuz 1977
İsmail Şahin	Sosyal-İş/ODTÜ	Faşistler tarafından kaçırıldı, ağır işkence gördü ve boğuldu. Daha sonra Ankara'nın Kırkkonaklar semtindeki evinin yakınlarında bir ağaca asılarak bırakıldı.	4 Şubat 1978
Mahmut Yıldırım	Yeraltı Maden-İş/gönüllü örgütçü	Yeraltı Maden-İş örgütlenmesi nedeniyle bulunduğu Erzurum'da 4 arkadaşıyla silahlı saldırı sonucu öldürüldü.	4 Mart 1978
Erdoğan Aksu	DİSK/Samsun Bölge Temsilciliği çalışanı	Evine gittiği sırada silahla öldürüldü.	8 Temmuz 1978
Devrim Çelenk	OLEYİS/OLEYİS Avukatı ve İstanbul Atatürk Öğrenci Sitesi Müdürü	Beyazıt'ta sokakta kurşunlanarak öldürüldü.	24 Ağustos 1978
Muammer Karan	Gıda-İş/Cevizli Sigara Fabrikası	1 Ekim 1978'de 3 kişinin silahlı saldırısı sonucu vuruldu. Tedavi gördüğü hastanede kurtarılamayarak 3 Ekim 1978'de hayatını kaybetti.	3 Ekim 1978

Adı – Soyadı	Sendikası/İşyeri/Görevi	Olay	Tarih
Atilla Can	Aster-İş/Taşkızak Tersanesi	Evine giderken uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.	24 Şubat 1979
Hamit Akyıldırım	Gıda-İş/Cevizli Sigara Fabrikası	Evine dönerken uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi. Ölümünden kısa bir süre önce Tek Gıda-İş hukuk müşavirinin kooperatif hesaplarıyla ilgili bir yolsuzluğunu açığa çıkarmıştı.	31 Mayıs 1979
M. Ali Tütüncüler	Genel-İş Gaziantep 2. Şube Eğitim Sekreteri	Gaziantep'te uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.	22 Eylül 1979
Nurettin Yılmaz	Yeraltı Maden-İş/ Murgul-Çukurkaya	Evinin önünde silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.	22 Kasım 1979
Sebahattin Çakmak	Gıda-İş/İşyeri Temsilcisi/ Cibali Sigara Fabrikası	Fabrika girişinde silahlı dört kişi tarafından öldürüldü.	21 Aralık 1979
Mehmet Koçak	OLEYİS/Erzurum Atatürk Öğrenci Yurdu	Üç kişi tarafından bıçaklanarak öldürüldü.	28 Aralık 1979
Hayri Aslan	DİSK/Gıda-İş üyesi	İstanbul Çamlıca Mahallesi'nde silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.	9 Ocak 1980
Bahri Mutlu	DİSK/Basın-İş üyesi	Çemberlitaş'taki Basın-İş grevinde faşistlerce açılan ateş sonucu hayatını kaybetti.	18 Ocak 1980
Cemal Karapınar	DİSK/Basın-İş üyesi	Çemberlitaş'taki Basın-İş grevinde faşistlerce açılan ateş sonucu hayatını kaybetti.	18 Ocak 1980
Ali Taş (Daş)	Yeraltı Maden-İş/Aşkale Linyit İşletmesi İşçi Temsilcisi	Silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.	4 Mart 1980
Mustafa Benlioğlu	Maden-İş/Netaş	Otosan fabrikası önünde kurşunlanarak öldürüldü.	13 Mart 1980
Niyazi Balcı	Maden-İş/Sungurlar	Evine giderken servis arabasını durduran 3 kişi tarafından uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetti.	21 Mart 1980
Mustafa Bağcı	DİSK/Genel-İş üyesi	MHP ve çeşitli sağ görüşlü gruplar 29 Mayıs 1980 sabahından itibaren Çorum'da sol görüşlü kişilere ve kuruluşlara saldırı düzenledi. Saldırılar ikinci kez Temmuz 1980'de başladı. 3 Temmuz 1980'de Çorum'da yaşanan çatışmada hayatını kaybetti.	3 Temmuz 1980
Mehmet Yılmaz	DİSK/Genel-İş üyesi		3 Temmuz 1980
Şükrü Yalçın	DİSK/Genel-İş üyesi		3 Temmuz 1980
Kemal Türkler	DİSK kurucusu ve Genel Başkanı/Maden-İş Genel Başkanı	Evinin önünde uğradığı silahlı saldırıda öldürüldü.	22 Temmuz 1980
Ahmet Aydın	Petrol-İş üyesi	Kemal Türkler'in cenazesinden dönerken polislerin ateş açması sonucu hayatını kaybetti.	25 Temmuz 1980
Ahmet Hilmi Veziroğlu	DİSK Bursa Bölge Temsilciliği Avukatı	Gözaltında olduğu sırada Bursa Emniyeti'nin beşinci katından atılarak öldürüldü.	2 Ekim 1980
Kenan Budak	İlerici Deri-İş Genel Başkanı	İstanbul Zeytinburnu'nda polis tarafından vurularak öldürüldü.	25 Temmuz 1981

Kaynaklar: DİSK dergileri, DİSK'in Sesi gazeteleri, DİSK Ajansları, DİSK Çalışma Raporları, Cumhuriyet gazetesi, Cahit Akçam, Özkan Nihan (2017). Onların Anısına. Ankara: İzdüşen Yayınevi.

DİSK Genel Merkez Binaları

DİSK genel merkez binası 1967-1975 yılları arası pek çok kez yer değiştirdi. 1975-1980 arası dönemde ise DİSK, Merter'deki binada genel merkez faaliyetlerini sürdürdü. Şubat 1973'te taşındığı Beşiktaş Barbaros Bulvarı'ndaki binada bir süre faaliyet gösteren DİSK, 5. Genel Kurul sonrası Lastik-İş'in Merter'de bulunan binasına taşındı.

DİSK Yürütme Kurulu, 30 Mayıs 1975'te DİSK'in bulunduğu binanın yeni dönemde gerçekleştirilecek geniş kapsamlı ve ileriye dönük çalışmalar için yetersiz olması sebebiyle, genel merkezin taşınmasına karar verdi. DİSK bundan sonra Lastik-İş binasının iki katında faaliyetlerine devam etti. DİSK Yürütme Kurulu, döşeme ve boya işlerinin Maden-İş'e yaptırılmasına ve katların içi için gerekli mefruşatın üye sendikalar tarafından karşılanarak temin edilmesine karar verdi. Ayrıca Lastik-İş'ten 1976 sonuna kadar kira alınmamasının istenmesine ve genel merkez binası masraflarının üye sendikalar arasında bölüşülerek bağışlanmasına karar verildi.

Lastik-İş binasına taşınma 13 Ekim 1975'te gerçekleşebildi. Bu süreye kadar DİSK genel merkezi bir süre daha Beşiktaş'ta kaldı.[3] DİSK genel merkezinin Lastik-İş binasında faaliyet gösterdiği sürede DİSK Yürütme Kurulu iki kez Lastik-İş'e kira almaması için yazı yazılmasına karar verdi.[4] Kurulduğundan beri İstanbul'da bulunan DİSK genel merkezinin şehir değiştirmesi, 22-28 Aralık 1977 tarihlerinde gerçekleştirilen 6. Genel Kurulda gündeme geldi ancak yeterli çoğunluk sağlanamadı. 7. Genel Kurulda DİSK'in Ankara'ya taşınmasına karar verildi. Ancak DİSK ve Genel-İş genel merkezi olarak kullanılacak binanın yapımı henüz tamamlanmamışken 12 Eylül 1980 askeri darbesi yapıldı ve taşınma gerçekleşmedi. Darbe ile DİSK yöneticilerinin gözaltına alınması ve faaliyetlerinin durdurulmasının ardından, hukuksuz biçimde DİSK'in mal varlığına el konuldu. Genel-İş tarafından DİSK genel merkezi olarak yaptırılan bina da kayyum döneminde kamulaştırıldı ve Anayasa Mahkemesi'ne tahsis edildi.[5]

DİSK Genel Kurullarının Tarih ve Yerleri (1975-1980)

DİSK 5. Genel Kurulu

Toplantı Tarihi: 21-24 Mayıs 1975

Toplantı Yeri: Tepebaşı Kazablanka Salonu, Beyoğlu, İSTANBUL

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu[6]

Toplantı Tarihi: 24 Ekim 1976

Toplantı Yeri: Ahmet Kutsi Tecer Caddesi, No: 10, Kat: 7, Merter Sitesi, İSTANBUL (DİSK genel merkez binası toplantı salonu)

[1] 30 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[2] DİSK Ajansı, 14 Ekim 1975.

[3] 4 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[4] 18 Haziran 1976 ve 7 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantıları, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[5] DİSK-AR (2020).

[6] Bu genel kurul Anatüzük değişiklikleri için toplandı, organ seçimleri gerçekleştirilmedi.

DİSK 6. Genel Kurulu

Toplantı Tarihi: 22-28 Aralık 1977

Toplantı Yeri: Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonu, Harbiye, İSTANBUL

DİSK 7. Genel Kurulu

Toplantı Tarihi: 25 Haziran-2 Temmuz 1980

Toplantı Yeri: Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonu, Harbiye, İSTANBUL

DİSK Genel Merkez Yöneticileri (1975-1980)

DİSK'in 5. Genel Kuruluna kadar geçen zamanda DİSK zorunlu organlarına seçilen yöneticiler bu kitabın "Kuruluş-Direniş-Varoluş" isimli birinci cildinde ele alınmıştı. DİSK Tarihi'nin ikinci cildinde ise DİSK'in 5. Genel Kurulundan 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar geçen zamanda DİSK organlarında görev yapmış yöneticiler yer almaktadır. Bu listeler genel başkanlar, genel başkan vekilleri, genel sekreterler, yönetim ve yürütme kurulu ile denetim ve onur kurullarına asıl ve yedek üye olarak seçilenleri kapsamaktadır.

Bu listeler DİSK Genel Kurul tutanak defteri ile Yönetim ve Yürütme Kurulları karar defterlerinden yararlanılarak derlenmiştir. Genel başkanlar, genel sekreterler, genel başkan vekilleri ve DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin biyografileri kitabın içinde yer almaktadır.

5. Genel Kurul

21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde toplanan DİSK 5. Genel Kurulunda Yönetim ve Yürütme Kurullarına seçilenler aşağıdaki gibidir:

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Kemal Türkler	Genel Başkan	Maden-İş
İbrahim Güzelce (*)	Genel Sekreter	Basın-İş
Mehmet Kılınç	Yürütme Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Celal Küçük	Yürütme Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Rıza Güven	Yürütme Kurulu Üyesi	Tekstil
Kemal Nebioğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Mehmet Karaca (*)	Yürütme Kurulu Üyesi	Maden-İş
Hakkı Öztürk	Yönetim Kurulu Üyesi	Maden-İş
Şükrü Özbayrak	Yönetim Kurulu Üyesi	Maden-İş
Mehmet Mıhlacı	Yönetim Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Kenan Akman	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Niyazi Kuas	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Mustafa Karadayı	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Niyazi Arslan	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Erol Yalçın	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Mülayim Güdücü	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Fuat Pınarbaşı	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Cevat Özhasırcı	Yönetim Kurulu Üyesi	Baysen-İş
Selahattin Sayın	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekges-İş
Halil Hayta	Yönetim Kurulu Üyesi	Has-İş/ Devrimci Sağlık-İş
Tuncer Kocamanoğlu	Yönetim Kurulu Üyesi	Devrimci Toprak-İş
Nihat Öztürk	Yönetim Kurulu Üyesi	Keramik-İş
Ali Samet	Yönetim Kurulu Üyesi	Kapfer Genel-İş/Genel-İş
Kemal Yılmaz	Yönetim Kurulu Üyesi	Tümka-İş
Yurdakul Gözde	Yönetim Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Ali Şahin	Yönetim Kurulu Üyesi	Hürcam-İş
Mehmet Akıncı	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş

(*) İbrahim Güzelce'nin Nisan 1976'da ölümünün ardından Haziran 1976'da Mehmet Karaca Genel Sekreterliğe seçildi. Karaca'nın yerine Yürütme Kurulu üyesi olarak ise Fehmi Işıklar (Maden-İş) getirildi.

Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri: Süleyman Çelebi, Özer Kömek, Yılmaz Bilge, Mehmet Bekiroğlu, Osman Özkan, Bektaş Avşar, Celal Ceylan, Celal Yalçınkaya, Rafet Demirtel, Yaşar Soykal, Macit Karabulut, Orhan Kuntel, Zafer Demirbilek, Yılmaz Seçkin, Fuat Gedik, A. Baki Son, Süleyman Atasayan, Rafet Bayraktar, Ali Kumbasar ve Murat Kuseyri.

Denetim Kurulu Asıl Üyeleri: Fikri Tanta, Osman Özkan ve Mehmet Bekiroğlu.

Denetim Kurulu Yedek Üyeleri: Seyfi Anıl, İlyas Demircan ve Kemalettin Ünlü.

Onur Kurulu Asıl Üyeleri: Ergun Erdem, Talat Öz, Türker Azaklı, Erdoğan Özen ve Ali Taşer.

Onur Kurulu Yedek Üyeleri: Hüseyin Akduman, Adem Karabaş ve Hanefi Öztürk.

6. Genel Kurul

22-28 Aralık 1977 tarihlerinde toplanan DİSK 6. Genel Kurulunda Yönetim ve Yürütme Kurullarına seçilenler aşağıdaki gibidir:

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Abdullah Baştürk	Genel Başkan	Genel-İş
Fehmi Işıklar	Genel Sekreter	Maden-İş
Mukbil Zırtıloğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	OLEYİS
Rıza Güven	Yürütme Kurulu Üyesi	Tekstil
Kemal Nebioğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Tuncer Kocamanoğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	Devrimci Toprak-İş
Mustafa Aktulgalı	Yürütme Kurulu Üyesi	Keramik-İş
Burhan Şahin	Yönetim Kurulu Üyesi	Basın-İş
Kenan Budak	Yönetim Kurulu Üyesi	İlerici Deri-İş
Selahattin Sayın	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekges-İş
Cenan Bıçakçı	Yönetim Kurulu Üyesi	ASİS
İsmet Cantekin	Yönetim Kurulu Üyesi	Dev Maden-Sen
Ertan Andaş	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
İsmail Hakkı Önal	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
Bergüzar Can	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
Demirhan Tuncay	Yönetim Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Celal Küçük	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Kenan Akman	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Niyazi Kuas	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Nusret Aydın	Yönetim Kurulu Üyesi	OLEYİS
Mehmet Kılınç	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Mustafa Karadayı	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Erol Yalçın	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Rıdvan Budak	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Kemal Yılmaz	Yönetim Kurulu Üyesi	Tümka-İş
Ahmet Ağar	Yönetim Kurulu Üyesi	T.İ.S.
M. Cengiz Acar	Yönetim Kurulu Üyesi	Yeni Haber-İş

Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri: Ali Özarkalıoğlu, Fuat Pınarbaşı, Mehmet Dinç, Mahmut Demirci, Tuncay Çelen, İsmail Gülbaş, Hüseyin Akduman, Sadık Doğrular, Özcan Erdem, Durmuş Ali Yalnız, Yalçın Talaka, Budak Çiftçi, Fikri Tanta, Yusuf Yüce, Saim Etem, Özhan Çetinkaya, Celal Toprak, Yüksel Ergen, Duran Özdemir ve Feridun Ertus.

Denetim Kurulu Asıl Üyeleri: İsmail Özbiçer, Kemal Akar ve Talat Öz.

Denetim Kurulu Yedek Üyeleri: Hikmet Ölmez, İsmail Aktan ve Türker Azaklı.

Onur Kurulu Asıl Üyeleri: İsmail Çalışkan, Ali Taşer, Tahir Güner, Ergun Erdem ve Ahmet Ertan.

Onur Kurulu Yedek Üyeleri: Cemal Arslan, Fuat Gedik, Tümer Tuna, Yılmaz Bilge ve Mustafa Tekay.

7. Genel Kurul

25 Haziran–2 Temmuz 1980 tarihlerinde toplanan DİSK 7. Genel Kurulunda Yönetim ve Yürütme Kurullarına seçilenler aşağıdaki gibidir:

Adı Soyadı	Görevi	Sendikası
Abdullah Baştürk	Genel Başkan	Genel-İş
Fehmi Işıklar	Genel Sekreter	Maden-İş
Mukbil Zırtıloğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	OLEYİS
Rıza Güven	Yürütme Kurulu Üyesi	Tekstil
Süleyman Çelebi	Yürütme Kurulu Üyesi	Tekstil
Ertan Andaş (*)	Yürütme Kurulu Üyesi	Genel-İş
Kemal Daysal	Yürütme Kurulu Üyesi	Maden-İş
Bergüzar Can	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
Yalçın Talaka	Yönetim Kurulu Üyesi	T.İ.S.
Ekrem Akkuş	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
Akçın Koç	Yönetim Kurulu Üyesi	Fındık-İş
İsmail Hakkı Önal	Yönetim Kurulu Üyesi	Genel-İş
Kenan Akman	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Yaşar Arıkan	Yönetim Kurulu Üyesi	Hürcam-İş
Rıdvan Budak	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekstil
Turan Ata	Yönetim Kurulu Üyesi	Bank-Sen
Tahir Güner	Yönetim Kurulu Üyesi	OLEYİS
Mustafa Karadayı	Yönetim Kurulu Üyesi	Petkim-İş
Demirhan Tuncay	Yönetim Kurulu Üyesi	Gıda-İş
Özcan Kesgeç	Yönetim Kurulu Üyesi	Sosyal-İş
Murat Tokmak	Yönetim Kurulu Üyesi	Maden-İş
Selahattin Sayın	Yönetim Kurulu Üyesi	Tekges-İş
Ali Özarkalıoğlu	Yönetim Kurulu Üyesi	OLEYİS
Mehmet Karaca	Yönetim Kurulu Üyesi	Maden-İş
D. Ali Yalnız	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Celal Küçük	Yönetim Kurulu Üyesi	Lastik-İş
Müslüm Şahin (**)	Yönetim Kurulu Üyesi	Basın-İş
Çetin Uygur (**)	Yönetim Kurulu Üyesi	Yeraltı Maden-İş
Burhan Şahin (**)	Yönetim Kurulu Üyesi	Basın-İş

(*) 13 Ağustos 1980'de yaşamını yitirdi.

(**) 3 Temmuz 1980'de istifa etti. İstifalar sonrası boşalan üyeliklere Yönetim Kurulu yedek üyelerinden Rıza Tırpancı, Ekrem Aydın, İsmet Cantekin geldi.

Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri: Ali Demir, Rıza Tırpancı, Ekrem Aydın, İsmet Cantekin, Veysi Ziya Dişli, Ersin Atlı, Ahmet Ertan, Şenol Kılıçbelginer, Doğan Halis, Tümer Tuna, Hasan Gürsoy, Besim Usta, Mehmet Bekiroğlu, Selahattin Uyar, Ahmet Ağar, Şemsi Ercan, Mehmet Mıhlacı, Sadık Doğrular, Ersait Şen, Kenan Budak, Hüdaverdi Talay ve Niyazi Kuas.

Denetim Kurulu Asıl Üyeleri: İsmail Özbiçer, Talat Öz ve Ali Kocaman.

Denetim Kurulu Yedek Üyeleri: Zeki Medol, Seyda Balar ve Yılmaz Çöte.

Onur Kurulu Asıl Üyeleri: Cemal Arslan, İsmail Çalışkan, Osman Özkan, Şaban Aydın ve Ergun Erdem.

Onur Kurulu Yedek Üyeleri: Cemil Altan, Halil İbrahim Kader, Mahmut Aydın, Müzehher Çalışkan ve Muzaffer Subaşı.

1975–1980 Yılları Arasında Görev Yapan DİSK Genel Başkan Vekilleri

Adı Soyadı	Sendikası
Rıza Güven	Tekstil
Mehmet Kılınç	Petkim-İş
Abdullah Baştürk	Genel-İş
Mukbil Zırtıloğlu	OLEYİS
Kemal Nebioğlu	Gıda-İş

DİSK BÖLGE TEMSİLCİLERİ (1975–1980)

DİSK'in 1975'te gerçekleştirilen 5. Genel Kurulu ile 1980 askeri darbesi arasında geçen sürede DİSK Bölge Temsilciliği yapmış isimler aşağıdaki tabloda derlenmiştir. Bu dönem arasında görev yapmış DİSK Bölge Temsilcilerinin isimlerine DİSK Yönetim ve Yürütme Kararları ile dönemin *DİSK* dergisi sayılarından ulaşılmaya çalışılmıştır. Tabloda DİSK Bölge Temsilcilerinin yanı sıra DİSK Bölge Temsilci Yardımcıları da yer almaktadır.

Bu dönemde kimi zaman DİSK uzmanları da DİSK Bölge Temsilciliklerine vekaleten temsilci olarak atanmış, hatta daha sonra seçimle bu görevlerine devam etmişlerdir. Önce DİSK uzmanı, ardından DİSK Bölge Temsilcisi olarak görev yapan kişilerin isimleri hem bu tabloda hem de bu kitabın içindeki *DİSK Emekçileri* tablosunda yer almaktadırlar.

1975–1980 Yılları Arasında Görev Yapan DİSK Bölge Temsilcileri

Adı Soyadı	Bölgesi
Ahmet Koral	Kocaeli Bölge Temsilci Yardımcısı (5. Bölge)
Akif Yılmaz	Beyoğlu Bölge Temsilci Yardımcısı (13. Bölge)
Ali Kaya	Ankara Bölge Temsilcisi (1. Bölge)
Aydın Yeşilyurt	Samsun Bölge Temsilcisi (7. Bölge)
Bekir Belovacıklı	Samsun Bölge Temsilcisi (7. Bölge)
Bektaş Avşar	Adana Bölge Temsilcisi (2. Bölge)
Celal Alçınkaya	İstanbul Bölge Temsilcisi (14. Bölge)
Cemal Kıral	İzmir Bölge Temsilcisi (3. Bölge)
Duran Özdemir	Adana Bölge Temsilcisi (2. Bölge)
Fehmi Altun	Kocaeli Bölge Temsilcisi (5. Bölge)
Hasan Karaman	Anadolu Yakası Bölge Temsilcisi (15. Bölge)
Hasan Yalçın	Kayseri Bölge Temsilcisi (9. Bölge)
Hüseyin Yaman	Bursa Bölge Temsilcisi (8. Bölge)
İsmet Cantekin	Bursa Bölge Temsilcisi (8. Bölge)
Muzaffer Subaşı	Gaziantep Bölge Temsilcisi
Nafiz Bostancı	Kocaeli Bölge Temsilcisi (5. Bölge)
Nurullah Mudun	Ankara Bölge Temsilci Vekili (1. Bölge)
Rafet Demirtel	Eskişehir Bölge Temsilcisi (6. Bölge)
Recep Koç	Antalya Bölge Temsilcisi (4. Bölge)
Sabahattin Eruyanık	Trakya Bölge Temsilcisi
Sabahattin Topuz	Samsun Bölge Temsilcisi (7. Bölge)
Sadık Kızanlı	Trakya Bölge Temsilcisi
Saim Akbulut	İzmir Bölge Temsilcisi (3. Bölge)
Sait Aydoğmuş	Diyarbakır Bölge Temsilciliği (10. Bölge)
Salih Taner Serin	İstanbul Bölge Temsilcisi (13. Bölge)
Sefer Güvenç	İzmir Bölge Temsilci Vekili (3. Bölge)
Sıtkı Coşkun	Bursa Bölge Temsilcisi (8. Bölge)
Süleyman Turan	Erzurum Bölge Temsilcisi (11. Bölge)
Tayyar Elmas	Kocaeli Bölge Temsilcisi (5. Bölge)
Turgut Alaağaç	İstanbul Bölge Temsilcili Yardımcısı (14. Bölge)
Yusuf Yürekli	Adana Bölge Temsilcisi (2. Bölge)
Zeki Adsız	Diyarbakır Bölge Temsilcisi (10. Bölge)

DİSK'İN EMEKÇİLERİ, DİSK'TE ÇALIŞANLAR (1975–1980)

Bu listede DİSK'in 1975'te toplanan 5. Genel Kurulu sonrasından başlayarak 12 Eylül 1980 darbesiyle faaliyetleri durdurulana kadar geçen sürede DİSK'te ve Bölge Temsilciliklerinde çalışanlar ile DİSK emekçileri yer almaktadır. DİSK organlarına seçilenler, Bölge Temsilcileri ve DİSK üyesi sendika çalışanları ile DİSK çalışmalarına çeşitli biçimlerde destek ve emek verenlerin isimleri çok kapsamlı olacağından ve saptanması oldukça zor olduğundan bu listeye dahil edilmemiştir. DİSK üyesi sendikalardan DİSK genel merkezinde çalışmak üzere görevlendirilenler listede dikkate alınmıştır.

Bu liste DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu karar defterlerinden derlenmiştir. Böylesi bir listenin hazırlanmasındaki zorluklar sebebiyle eksiklerin olabileceğinin farkındayız. Olası eksiklerin tespit edilmesi durumunda e-kitapta ve bu kitabın yeni baskılarında düzeltmeler yapılacaktır.

(Liste isme göre alfabetik olarak düzenlenmiştir.)

Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri	Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri
A. Zeki Özkeskin	Organizatör, Basın-Yayın Dairesi	Bayram Ayaz	Organizatör, Diyarbakır Bölge Temsilciliği
Abdullah Sert	Avukat, Hukuk İşleri Dairesi Müdürü	Berin Uyar	Uzman, Basın-Yayın Dairesi
Abdurrahman Ersöz	Gelirler Şubesi Müdürlüğü	Bingöl Erdumlu	Uzman, Örgütlenme Dairesi
Ahmet Aras	İzmir Bölge Temsilciliği	Burhan Günesen	Teksir çalışanı, Basın-Yayın Dairesi
Ahmet Doğan	Sorumlu memur, Mali İşler Dairesi	Cafer Argı	Hizmetli, Bursa Bölge Temsilciliği
Ahmet Karakaş	Memur, Muhasebe	Dursun Şanlı	Odacı, Adana Bölge Temsilciliği
Ahmet Mete Sönmez	Müdür, Örgütlenme Dairesi	E. Neşe Yıldız	Sekreter, Toplu Sözleşme Dairesi
Ali Albayrak	Hizmetli	Ekrem Suna	Müdür, Mali İşler Dairesi
Ali Çoban	Gece Bekçisi	Emel Başsorgu	Sekreter, Ankara Bölge Temsilciliği
Ali Doğan Budak	Müdür, Merkez Muhasebe Şubesi	Ender Sarıoğlu	Basın-Yayın Dairesi
Ali İyi	Bekçi ve odacı	Enis Coşkun	Avukat, Hukuk İşleri Dairesi
Ali Tanrıverdi	Odacı	Enver Atılgan	Uzman, Eğitim Dairesi
Ali Taş	Sekreter, Antalya Bölge Temsilciliği	Ercüment Tahiroğlu	Avukat, Hukuk İşleri Dairesi
Alper Uygun	Basın-Yayın Dairesi	Erdoğan Aksu	Samsun Bölge Temsilciliği çalışanı
Ardaşes Margosyan	Basın-Yayın Dairesi	Ergun Erdem	Müdür, Örgütlenme Dairesi
Argun Müceldili	Uzman, Örgütlenme Dairesi	Erhan Alptekin	Toplu İş Sözleşmesi Müdürü ve Araştırma Dairesi uzmanı
Asaf Taneri	Basın-Yayın Dairesi	Erhan Gömüç	Uzman, Basın-Yayın Dairesi
Aslan Yalçıner	Memur, Basın-Yayın Dairesi	Ersin Kaya	Basın-Yayın Dairesi
Aydın Meriç	Genel Sekreter Yardımcısı	Ertan Özer	Şoför
Aynur İlyasoğlu	Basın-Yayın Dairesi	Ertan Uyar	Uzman, Toplu Sözleşme ve Araştırma Dairesi
Ayser Yasa	Sekreter ve IBM dizgi uzmanı	Ertuğrul Erkök	Aidat kontrol memuru
Ayşe Durmuş	Daktilo sekreteri, Samsun Bölge Temsilciliği	Esen Asutay	Kütüphaneci, Araştırma Enstitüsü
Azime Uslu	Sekreter ve IBM dizgi uzmanı	Eşref Yılmaz	Organizatör, Bursa Bölge Temsilciliği
Barış Tütün	Uzman, Araştırma Enstitüsü	Fahri Aral	Uzman, Eğitim Dairesi

Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri	Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri
Faik Güleçyüz	Uzman, Örgütlenme Dairesi	Kemal Sülker	Genel Başkan Danışmanı
Faruk Pekin	Eğitim Dairesi ve Koordinasyon Dairesi Müdürü	Kenan Hamsi	Genel Merkez Çalışanı
Fatih Özberk	Basın-Yayın Dairesi	Kudret Güvenç	Basın-Yayın Dairesi
Fatma Gazi	Daktilo sekreteri, Bursa Bölge Temsilciliği	Lütfiye Yazıcı	Muhasebe memuru, Mali İşler Dairesi Gelir-ler Şubesi
Feride Erdoğmuş	Daire Şefi, Dış İlişkiler Dairesi	M. Mehdi Beşpınar	Örgütlenme Dairesi
Feride Özar	Şef Sekreter	Makbel Biber	Sekreter, Basın-Yayın Dairesi
Ferihan Soyseven	Genel Merkez çalışanı	Mehmet Ali Çılgın	Organizatör, Diyarbakır Bölge Temsilciliği
Fikret Başkaya	Müdür, Siyasal ve Sosyal İlişkiler Dairesi	Mehmet Çavuş	Organizatör, İzmir Bölge Temsilciliği
Filiz Demir	Daktilo sekreteri, Eğitim Dairesi	Mehmet Çelik	Organizatör, Kartal Bölge Temsilciliği
Fulya Özcan	Sorumlu memur, Mali İşler Dairesi	Mehmet Şafak	Organizatör, Adana Bölge Temsilciliği
Galip Caner	Fotoğrafçı, Basın Yayın Dairesi	Memet Turhan	Organizatör, Adana Bölge Temsilciliği
Gönül Çelik	Daktilo sekreteri, Örgütlenme Dairesi	Mehmet Yenigün	Uzman, Basın-Yayın Dairesi
Gülay Toksöz (Türkyılmaz)	Uzman, Araştırma Enstitüsü	Mehmet Yılmaz Günebakan	Şoför
Gülay Varlı	Daktilo memuru	Mehmet Yücel	Uzman, Eğitim Dairesi
Gülseren Çeşmigil	Sekreter, Ankara Bölge Temsilciliği	Meral Günüşen	Daktilo Çalışanı
Gün Bulut	Uzman, Toplu Sözleşme ve Araştırma Dairesi	Meral Savcı	Genel merkez çalışanı
Günaydın Erdoğmuş	Personel Dairesi Müdürlüğü/Sosyal Tesisler ve İşletmeler ile Yatırımlar Dairesi	Metin Yılmaz	Uzman, Foto-film Merkezi
Güney Tekce	Sekreter, İzmir Bölge Temsilciliği	Murat Nazım	Şoför
Haluk Şensu	Uzman, Basın-Yayın Dairesi	Murat Uzun	Genel merkez çalışanı
Hasan Arabacı	Eğitim Dairesi	Mustafa Hulusi Güngör	Uzman, Toplu Sözleşme Dairesi
Hasan Yalçınkaya	Şoför	Mustafa Paker	Örgütlenme Dairesi
Hazan Akgün	Grafiker, Basın-Yayın Dairesi	Muzaffer Toğa	Basın-Yayın Dairesi
Hikmet Seçim	Asistan, Araştırma Enstitüsü	Müşür Kaya Canpolat	Avukat/Müdür, Hukuk İşleri Dairesi
Hilmi Etikan	Foto-film uzmanı, Basın-Yayın Dairesi	Müftar Serbesttürk	Odacı, İstanbul 14. Bölge Temsilciliği
Hülya Postaoğlu	Daktilo Sekreteri, Personel Dairesi	N. Kadri Markoç	Avukat, Hukuk Dairesi
Hüseyin Ekinci	Genel Sekreter Yardımcısı	Necati Gül	Merkez Danışma Çalışanı
Hüseyin Yıldız	Kooperatif İşleri Müdürlüğü	Necmettin Rıfat Arman	Basın-Yayın Dairesi
Hüsne Özdemir	Daktilo Sekreteri	Necmi Şahin	Odacı
Hüsnü Dilli	Müdür, Basın Yayın Dairesi	Nejat Elibol	Basın-Yayın Dairesi
İbrahim Merhaba	Organizatör, İstanbul 13. Bölge Temsilciliği	Nejat Firuz(kuhi)	Uzman/Müdür, Eğitim Dairesi
İffet Uçar	Araştırma Enstitüsü	Nermin Demirci	Odacı
İlhami Güçlü	Odacı, Adana Bölge Temsilciliği	Nevzat Akpınar	Avukat, Hukuk İşleri Dairesi
İlhami Şen	Organizatör, Samsun Bölge Temsilciliği	Nevzat Gürelli	Avukat, Hukuk Müşaviri
İsmet Evren	Basın-Yayın Dairesi	Nihat Gençosman	Organizatör, Eğitim Dairesi
Kamil Seçkin	Genel merkez çalışanı	Nuri Sarı	Şoför ve Organizatör, Ankara Bölge Temsilciliği
Kamil Yıldırım	Eğitim Dairesi	Nuri Şenduran	Müdür yardımcısı, Muhasebe
Kamuran Türker	Organizatör, İzmir Bölge Temsilciliği	Nurten Eğitimci	Memur, Araştırma Dairesi/Örgütlenme Dairesi
Kasım Avcıoğlu	Organizatör, Adana Bölge Temsilciliği	Nurten Gurup	Aidat kontrol memuru

Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri	Adı Soyadı	Görevi/Çalışma alanı ve yeri
Kaya Çelikkanat	Organizatör, İzmir Bölge Temsilciliği	Sina Pamukçu	Genel Sekreter Yardımcısı
Nurullah Mudun	Uzman, Toplu Sözleşme Dairesi	Tamer Ongu	Şoför
Nurullah Ahmet Özkepçe	Şube şefi, Mali İşler Dairesi Gelirler Şubesi	Tankut Gürsoy	Avukat, Adana Bölge Temsilciliği
Orhan Dilber	Basın-Yayın Dairesi	Tebessüm Sarp	Uzman, Araştırma Enstitüsü
Orhan Güzelce	Memur Yardımcısı, Basın-Yayın Dairesi	Teoman Öztürk	Uzman, Ankara Bölge Temsilciliği ve Araştırma Enstitüsü
Osman Bakar	Şoför	Tevfik Bilgin	Müdür, Basın-Yayın Dairesi
Oya Dilemze	Şef sekreter	Timur Selçuk	Sanatçı, DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi
Rabia Asiliskender	Sekreter, İzmit Bölge Temsilciliği	Tuğrul Paşaoğlu	Uzman, Örgütlenme Dairesi / Araştırma Enstitüsü
Rafet Koska	Şoför	Tuncer Ongun	Şoför
Rahmi Saltuk	Sanatçı, DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi	Turgut Palabıyık	Organizatör, Bursa Bölge Temsilciliği
Ramazan Gezgin	İzmir Bölge Temsilciliği çalışanı	Ümit Tanyeri	Avukat, Hukuk İşleri Dairesi
Ruhi Su	Sanatçı, DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi	Vicdan Özkara	Odacı, İzmir Bölge Temsilciliği
Sadun Aren	Araştırma Dairesi/Enstitüsü Müdürü ve Genel Başkanlık Ekonomi Danışmanı	Yalçın Dörter	Koordinasyon Dairesi
Sahil Çelebi	Mal memuru	Yalçın Erdoğan	Daktilo sekreteri, İzmir Bölge Temsilciliği
Salih Taner Serin	Örgütlenme Dairesi	Yasemin Türkler (Akpınar)	Mali İşler Dairesi
Satı Nişancı	Odacı, Araştırma Enstitüsü	Yücel Top	Avukat, Müdür, Hukuk İşleri Dairesi
Seçkin Kır	Organizatör, Örgütlenme Dairesi	Yücel Yaman	Müdür, Basın-Yayın Dairesi
Sefer Güvenç	Uzman, Örgütlenme Dairesi	Zafer Kutlu	Uzman, Örgütlenme Dairesi
Selma Erdem	Memur, Mali İşler Dairesi	Zehra Işıklar	Sorumlu memur, Mali İşler Dairesi
Selma Ergün	Daktilo memuru	Zeki Özkeskin	Genel merkez çalışanı
Selma Ertanhan	Santral memuru	Zeybel Kaytaz	Odacı
Sevinç Arman	Genel merkez çalışanı	Zülal Kılıç	Büro şefi, Sekreterlik Bürosu
Seydali Gönel	Basın-Yayın Dairesi	Zülfikar [Zülfü] Dicleli	Uzman, Eğitim Dairesi
Sıtkı Coşkun	Uzman/Müdür, Örgütlenme Dairesi		

Not: DİSK emekçilerinin, çalışanlarının görev ve daireleri karar defterlerinde belirtildiği şekilde alınmıştır. Unvanlar ve görevler defterlerde belirtildiği şekildedir. Sonradan yapılan görev değişiklikleri tespit edildiği kadarıyla eklenmeye çalışılmıştır. Kimi çalışanların görevleri karar defterlerinde açıkça belirtilmemiştir. Bu durumda dairesi belirtilmiş veya çalışma alanı tahminen yazılmıştır. Karar defterlerinde bazı çalışanların ad ve soyadları tam olarak okunamamıştır. Bu isimler mümkün olduğu kadar doğrulanarak yazılmaya çalışılmıştır.

DİSK Monografi

DİSK Üyesi Sendikalar (1967–1980)

1967 ve 1975 yılları arasında DİSK üyesi olmuş sendikalara ilişkin bilgilere bu kitabın birinci cildinden ulaşılabilir. Bu ciltte ise 1975 ve 1980 yılları arası DİSK üyeliği devam eden ve DİSK'e yeni katılan sendikaların monografileri yer almaktadır. 12 Eylül 1980 sonrasındaki gelişmeler bir sonraki ciltte ele alınacaktır.

Aşağıda ayrıca DİSK'in kuruluşundan 1980'de faaliyetleri durdurulana kadar geçen sürede DİSK üyesi sendikaların isimlerini, DİSK'e üyelik tarihlerini, üyelikten ayrılma tarihlerini ve birleşmeleri de içeren açıklamalı bir tablo yer almaktadır. Tabloda yer alan bilgiler DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu karar defterleri, dönemin *DİSK* dergileri ve çalışma raporlarından elde edilmiştir. Tablonun ardından ise 1975 ve 1980 arası dönemde DİSK üyeliği devam eden ve DİSK'e yeni üye olan sendikalara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Sendika monografileri yazılırken sendikaların kuruluşları, genel kurulları, DİSK'e katılımları, birleşme ve ayrılmaları ile sendikalara ilişkin önemli olaylar esas alınmıştır.

Sendika monografilri DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu karar defterleri, çalışma raporları, çeşitli DİSK yayınlarında yer alan bilgiler ile Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi ve Sosyalist Kültür Ansiklopedisi'nden derlenmiştir. Farklı kaynaklarda yer alan uyumsuz ve hatalı bilgiler giderilmeye çalışılmıştır.

Sendikaların DİSK'e üye olma kararı alma ile DİSK üyeliğine kabul edilme tarihlerinde farklılıklar söz konusudur. Tabloda DİSK üyelik tarihi olarak DİSK Yürütme Kurulunca üyeliğe kabul edilme tarihi esas alınmıştır.

DİSK Üyesi Sendikalar (1967–1980) (Alfabetik sırayla)

Sendikanın Adı	DİSK'e Üyelik Tarihi	12 Eylül 1980'de Üyelik Durumu	Açıklama
ASİS	30 Ekim 1973	Üye	
Aster-İş	10 Eylül 1976	Üye	1996 yılında sendikanın fesih işlemlerine başlandı.
Bank-İş	Nisan 1967		1970'te üyelikten düştü.
Bank-Sen	12 Kasım 1976	Üye	
Bar-Der-İş (Barder-İş/ Barsak-İş/Bağırsak-İş)	6 Şubat 1973		Kenan Budak ve arkadaşlarının İlerici Deri-İş'i kurması ile 15 Şubat 1976'da sönümlendi.
Basın-İş	Şubat 1967/Kurucu	Üye	
Baysen-İş	30 Eylül 1974	Üye	İlerici Yapı-İş 1975'te kendisini feshederek Baysen-İş'e katıldı. Bir süredir faaliyet göstermediğinden 1996'da DİSK üyeliğinden çıkarıldı.
Besin-İş	Haziran 1976		1977'de Gıda-İş'e katıldı.
Çağdaş Gıda-İş	3 Aralık 1975		14 Mayıs 1978'de kendisini feshederek Gıda-İş'e katıldı.
Çağdaş Maden-İş	11 Haziran 1976		1977'de Dev Maden-Sen'e katıldı.
Çapa-İş	2 Şubat 1975		Ziraat-İş ile birleşerek 1975'te Devrimci Toprak-İş'i kurdular.
Dev Maden-Sen (Mab-İş)	30 Kasım 1975	Üye	20-21 Kasım 1976'da gerçekleşen Genel Kurulda Mab-İş olan sendikanın kısa adı Dev Maden-Sen olarak değiştirildi.
Devrimci Sağlık-İş	Kasım 1976	Üye	Kasım 1976'da DİSK üyesi Has-İş ve Devrimci Sağlık-İş'in birleşmesiyle oluştu.
Devrimci Toprak-İş	1975	Üye	Devrimci Toprak-İş, Ziraat-İş ve Çapa-İş'in 1975'te birleşmesi sonucu oluştu.
Devrimci Yapı-İş	1 Kasım 1971	Üye	1975'te Baysen'e katılmaması sebebiyle DİSK üyeliği düştü. Yeniden üyeliği Ağustos 1978'de gerçekleşti.
EMGİS	5 Ağustos 1971		Bilgi edinilemedi.
EMSİS (Mensucat-İş)	1967		1971'de Tekstil'e katıldı.
Fındık-İş	Ağustos 1978	Üye	
Gam-Sen	Haziran 1976		30 Temmuz 1977'de Bank-Sen'e katıldı.
Genel-İş	11 Haziran 1976	Üye	
Ges-İş	Aralık 1975		Tek-İş ile birleşme çalışmalarını zamanında yerine getiremediği için 1977'de DİSK üyeliği düştü. 14 Haziran 1980'de kendisini feshederek Yeni Ges-İş'e katıldı.
Gıda-İş	Şubat 1967/Kurucu	Üye	
Has-İş	13 Aralık 1974		Kasım 1976'da Devrimci Sağlık-İş ile birleşti.
Hür Mensucat-İş	Aralık 1969		13 Ekim 1971'de DİSK üyeliğinden ayrıldı.
Hürcam-İş	Kasım 1970	Üye	
İlerici Deri-İş (Deri-İş)	Temmuz 1977	Üye	
Kapfer Genel-İş	16 Mart 1975		29 Ekim 1976'da Genel-İş'e katıldı.
Karayol-İş	1968-1970		Belirsiz
Keramik-İş	6 Aralık 1969	Üye	
Kimya-İş	Nisan 1967		Petrokimya-İş'in kendisine katılmasından sonra, 5-6 Temmuz 1975'teki Genel Kurulunda yeni ismi Petrol Kimya-İş oldu. Petrol Kimya-İş 15 Haziran 1976'da Petkim-İş'e katıldı.

Sendikanın Adı	DİSK'e Üyelik Tarihi	12 Eylül 1980'de Üyelik Durumu	Açıklama
Lastik-İş	Şubat 1967/Kurucu	Üye	
Limter-İş	Ağustos 1978	Üye	
Nakliyat-İş	Haziran 1976	Üye	
OLEYİS	22 Eylül 1977	Üye	
Özgür Haber-İş	13 Aralık 1974		Yeni Haber-İş ile birleşme çalışmalarına olumsuz yanıt vermesi sebebiyle 18 Eylül 1975'te üyeliği düşürüldü.
Petkim-İş	10 Ocak 1975	Üye	15 Haziran 1976'da Petrol Kimya-İş Petkim-İş'e katıldı.
Petrokimya-İş	17 Mayıs 1975		5-6 Temmuz 1975'teki Genel Kurulunda Kimya-İş'e iltihak etti. Birleşmeden sonra Kimya-İş'in yeni adı Petrol Kimya-İş oldu. Petrol Kimya-İş 15 Haziran 1976'da Petkim-İş'e katıldı.
Serçip-İş	Aralık 1967		DİSK'e üyeliğinden sonra faaliyetine rastlanmadı, akıbetine ilişkin bilgi edinilemedi.
Sine-Sen	20 Şubat 1979	Üye	
Sosyal-İş	19 Haziran 1974	Üye	DİSK 6. Genel Kurulunda DİSK üyeliği düştü. İkinci kez üyeliğe kabulü 22 Ağustos 1978'de gerçekleşti.
TADSİS	1967		1968'de kapandı.
TAHLİS	14 Ekim 1968		Sönümlendi (ayrıntılı bilgi 1. Ciltte yer almaktadır)
TAM-İŞ	1967		18 Ocak 1970'te üyelikten ayrıldı.
Taper-İş	13 Mayıs 1980		
Tek Bank-İş	22 Nisan 1975		12 Aralık 1976'da gerçekleştirdiği Genel Kurulunda kendisini feshederek Tek-İş'e katıldı.
Tekges-İş (Tek-İş)	3 Aralık 1975	Üye	17-18 Haziran 1977'de Tek-İş'in Ges-İş'le birleşme çalışmaları sırasında kısa adı Tekges-İş oldu.
Teknik-İş	Aralık 1975		25-26 Mart 1978'de gerçekleşen Olağanüstü Genel Kurulu ile Bank-Sen'e katıldı.
Tekstil	1 Şubat 1975	Üye	
Tekstil (Gaziantep)	1967		1971'de Tekstil'e katıldı.
T.İ.S.	10 Eylül 1976	Üye	
Turizm-İş	Nisan 1967		6 Mart 1978'de OLEYİS'e katıldı.
Tüm-İş (Tarsus)	Mart 1970		1971'de DİSK üyeliğinden ayrıldı.
Tümka-İş	6 Şubat 1973	Üye	
Türk Maden-İş	Şubat 1967/Kurucu		1968'de DİSK üyeliğinden ayrıldı.
Türkiye Maden-İş	Şubat 1967/Kurucu	Üye	
Yeni Haber-İş	8 Mart 1975	Üye	
Yeraltı Maden-İş	Şubat 1978	Üye	
Ziraat-İş	24 Şubat 1975		Çapa-İş ile birleşerek 1975'te Devrimci Toprak-İş'i kurdular.

DİSK'İN SENDİKALARI

1975–1980 DÖNEMİNDE DİSK ÜYESİ SENDİKALAR (ALFABETİK SIRAYLA)

ASİS

AĞAÇ SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI[1]

26 Şubat 1973'te Alaaddin Dalmaz, Celal Karagöl, Etem Öztürk, Mehmet Mercan, Mustafa Erkan, Rasim Bayatlı, Rıdvan Ertan, Şaban Özkan ve Şevki Öztürk tarafından Ankara'da Ağaç Eşya İşçileri Sendikası adıyla kuruldu.[2] 1 Temmuz 1973'te gerçekleştirilen Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Cenan Bıçakçı, Genel Başkan Vekilliğine Nizamettin Selvi ve Genel Sekreterliğe Muzaffer Akyol seçildi.

ASİS, 30 Ekim 1973'te gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK'e üyelik kararı aldı. DİSK Yürütme Kurulu, Temmuz 1974'te *"ASİS'in DİSK'e katılmasının yararlı olmayacağı görüşüne varan Yürütme Kurulunun bu görüşünün Yönetim Kurulunda belirtilmesine"*[3] karar verdi. Ancak DİSK Yönetim Kurulu 30 Eylül 1974'te ASİS'in üyelik başvurusunu kabul etti.[4]

Sendikanın 2. Genel Kurulu 29 Haziran 1975'te gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendikanın açık adı Ağaç Sanayi İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Cenan Bıçakçı Genel Başkanlığa yeniden seçildi ve Kemal Çeliker Genel Sekreter oldu.

1977 yılında İnegöl'de faaliyet gösteren İnegöl Sunta Fabrikası İşçileri Sendikası kendisini feshederek ASİS'e katıldı.

Sendikanın 3. Genel Kurulu 26 Temmuz 1977'de gerçekleştirildi. Sendikanın Tüzüğünde yapılan değişiklikle amaç maddesine devrimci sosyalist düşüncenin kurtuluş olduğuna vurgu yapıldı.[5] Bu genel kurulda Cenan Bıçakçı Genel Başkan, Rıfat Kendirligil Genel Sekreter, Alev Ateş Genel Başkan Yardımcısı ve Hikmet Esen Genel Sayman seçildi.[6]

ASİS 4. Genel Kurulu 9–10 Haziran 1979'da gerçekleştirildi. Sendikanın genel merkezi İstanbul'a alındı. Genel Başkanlığa Alev Ateş ve Genel Sekreterliğe Rıfat Kendirligil seçildi.

ASİS, 25 Haziran–2 Temmuz 1980 tarihlerinde gerçekleşen DİSK 7. Genel Kuruluna DİSK sendikalarıyla birlikte DİSK'in daha demokratik bir yapıya kavuşmasına ilişkin bir önerge sundu.[7]

12 Eylül askeri darbesiyle birlikte DİSK ve üyesi birçok sendika gibi ASİS'in de faaliyetleri durduruldu. ASİS'in 22 yöneticisi gözaltına alındı, 5 yöneticisi 120 gün ile 4 yıl arasında hapis yattı.[8] ASİS, DİSK ve DİSK'e üye sendikalara açılan davanın beraatla sonuçlanmasının ardından sendika yeniden faaliyetlerine başladı.

Yeniden açıldıktan sonra, ASİS Genel Kurulu 11–12 Nisan 1992'de toplandı. Rıfat Kendirligil Genel Başkan, Hüseyin Varlı Genel Sekreter, Bahattin Bigen, Aydın Türkmen, Ali Karataş, Ahmet Bahtiyaroğlu

[1] ASİS'e ilişkin ayrıntılı bilgi için bu kitap içerisindeki "ASİS Deneyimi ve ELKA Grevi" kutucuğuna bakılabilir.

[2] "ASİS" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[3] 11 Temmuz 1974 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[4] 30 Eylül 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[5] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[6] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[7] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[8] DİSK-AR (2020).

ve İsmet Gökbayrak Yönetim Kurulu diğer üyeliklerine seçildiler.[9] Yönetim Kurulu, 1995 yılında gerçekleştirilen Genel Kurulunda da değişmedi.

1996'da ASİS'in genel kurulunu yapmaması üzerine İstanbul 5. İş Mahkemesi dava açtı ancak ASİS'in genel kurulunu toplaması üzerine dava düştü.[10] DİSK'in 12. Genel Kurulunda ASİS'in çalışmalarının durduğu ve *"asgari temsil koşullarını yerine getirmez hale geldiği"* belirtildi.[11]

Sendikanın 1980 öncesinde *1 Mayıs* isimli bir süreli yayın organı bulunmaktaydı.[12]

ASİS'in en bilinen grevi ELKA'dır. ELKA grevi, DİSK ve ASİS arasında tartışmalara sebep oldu. Bin 100 işçinin çalıştığı ELKA'da 800 işçinin grevi işyerinde gerçekleştirilecek toplu iş sözleşmesi görüşmelerine tüm işçilerin katılmasına izin verilmemesi gerekçesiyle 22 Kasım 1975'te başladı.[13] ASİS'in ELKA grevi için DİSK'ten destek istemesi üzerine DİSK Yürütme Kurulu, ASİS'in tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini saptırdığını gerekçesiyle greve yardım edilmemesi için sendikalara yazı yazılmasına karar verdi.[14] Ardından grevin yönetimi Maden-İş'e verildi. Grevci işçilere mali destek sağlandı. ELKA grevi herhangi bir anlaşma sağlanmadan 8,5 ay sonra sona erdi.[15]

Beyoğlu İş Mahkemesi, genel kurulunu süresinde toplayamadığı için 7 Eylül 2005 tarihinde ASİS'in feshine ve tasfiyesine karar verdi.

ASTER-İŞ

ASKERİ TERSANE VE ASKERİ İŞYERLERİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

16 Haziran 1975'te Türk-İş üyesi Harb-İş'ten ayrılan Taşkızak Tersanesi işçileri Birol Naz, Cumhur Yenigeldi, Faik Bayramçavuş, Kemal Kaya, Muzaffer Tuncer, Necati Bereket ve Nuri Ağçiçek tarafından İstanbul'da kuruldu.[16] Kurulduğunda kısa adı Aster-İş, açık adı ise Askeri Tersane İşçileri Sendikası'ydı. Sendikanın ilk Genel Başkanı Kemal Kaya, Genel Sekreteri Ayhan Dümen, Mali Sekreteri Muzaffer Kan ve Eğitim Sekreteri Erol Ataç'tı.[17]

Sendikanın 1. Genel Kurulu 15 Şubat 1976'da gerçekleştirildi. Sendikanın açık adı Askeri Tersane ve Askeri İşyeri İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Bu genel kurulda Ayhan Dümen Genel Başkanlığa ve Murat Yamaç Genel Sekreterliğe seçildi.

Sendikanın 29 Ağustos 1976'da olağanüstü şekilde toplanan Genel Kurulunda DİSK'e üye olma karar alındı. Aster-İş'in DİSK üyeliği başvurusu 10 Eylül 1976'da kabul edildi.[18]

Sendikanın 3. Genel Kurulu 9 Nisan 1978'de gerçekleştirildi. Genel Başkanlığa Ayhan Dümen, Genel Sekreterliğe Ali Kınalı,

[9] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[10] DİSK (2000), *DİSK 11. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

[11] DİSK (2004), *DİSK 12. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

[12] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[13] *DİSK* dergisi, "ELKA Grevi Üzerine", Sayı 21, Mart 1976.

[14] 28 Kasım 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[15] "ELKA grevi" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[16] "Aster-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[17] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[18] 10 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Yürütme Kurulu üyeliklerine ise Birol Naz, Faik Bayramçavuş, Metin Erarslan ve Mustafa Yalçın seçildi.[19] Genel kurulda Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141 ve 142. maddelerin kaldırılması ve referandum hakkının yasalaşması talebi yer aldı.[20] Ayrıca genel kurulda Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) bağlı Uluslararası Metal İşçileri Sendikaları Birliği'ne (UMSB) üyelik kararı alındı. Aster-İş'in UMSB'yle ilişkiler için Leningrad'a gitmesi üzerine Kocaeli Milletvekili İbrahim Topuz tarafından Meclis'te soru önergesi verildi ve Dışişleri Bakanlığından Aster-İş'in UMSB'ye üyeliğinin incelenmesi istendi.[21] Büyükelçilikçe yapılan inceleme sonucunda Aster-İş'in UMSB'ye üyeliği sakıncalı bulundu.[22] Ancak Çalışma Bakanlığı yaptığı inceleme sonucunda Aster-İş'in UMSB'ye üyeliğinde herhangi bir sakınca olmadığı kararına vardı.[23]

DİSK Yürütme Kurulu Kasım 1978'de Aster-İş'in ödemediği üyelik aidatları sebebiyle ihraç istemiyle Onur Kuruluna sevkine ve Onur Kurulu karar verinceye kadar üyeliğinin askıya alınmasına karar verdi.[24] 15 Kasım 1978'de ise *"Aidat borçlarını ödeyemediği için yürütme kurulunun 7/11/1978 tarihli toplantısında onur kuruluna sevk edilen Aster-İş sendikası 4/11/1978 tarihli dekontla borçlarını ödediği anlaşılmakla hakkında alınan üyeliğinin askıya alınması ile onur kuruluna sevkinin durdurulması"*[25] kararı verildi.

Sendikanın 4. Genel Kurulu 30 Mart 1980'de gerçekleştirildi. Bu Genel Kurulda Ayhan Dümen Genel Başkanlığa ve Ali Kınalı Genel Sekreterliğe seçildi.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Aster-İş'in faaliyetleri durduruldu ve 27 yöneticisi gözaltına alındı ve 30 gün ile 3 yıl arasında tutuklu kaldılar.[26] 7 Aster-İş yöneticisi Sıkıyönetim Mahkemesinde toplam olarak 69 yıl 9 ay 20 gün ceza aldı.[27]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından Aster-İş de faaliyetlerine başladı. 5. Genel Kurulu 27-28 Mart 1992'de gerçekleştirildi. Sendikanın Genel Başkanlığına Ayhan Dümen ve Genel Sekreterliğine Engin Yalman seçildi.

12 Eylül sürecinden sonra yeniden faaliyete geçtiğinde örgütlenme çalışmalarını sürdürmediği ve Türk-İş üyesi Harb-İş'i desteklemeye başladığı belirtilmektedir.[28]

DİSK Yönetim Kurulu Ocak 1994'te Aster-İş'in idari denetime alınmasına[29] ve Kasım 1994'te ihraç istemiyle Disiplin Kuruluna sevk edilmesine[30] karar verdi. 26-28 Ocak 1996'da DİSK Olağanüstü Genel Kurulunda Aster-İş'in DİSK'ten ihracına karar verildi.[31] 1996'da sendikanın fesih işlemlerine başlandı.[32]

[19] *DİSK* dergisi, Sayı 3, Mayıs 1978.

[20] *DİSK* dergisi, Sayı 3, Mayıs 1978.

[21] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[22] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[23] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[24] 7 Kasım 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[25] 15 Kasım 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[26] DİSK-AR (2020).

[27] DİSK-AR (2020).

[28] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[29] 28 Ocak 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[30] 25 Kasım 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[31] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[32] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

BANK-SEN

TÜRKİYE DEVRİMCİ BANKA VE SİGORTA İŞÇİLERİ SENDİKASI

28 Nisan 1972'de Yapı Kredi Bankası Mensupları Sendikası (Yapı-Sen) adıyla İstanbul'da kurulan sendikadır. Yapı ve Kredi Bankası'nda işçi ve memurlar bir araya gelerek Yapı-Sen'i kurdu. Bankada çalışanların sosyal ve ekonomik sorunlarını çözmek amacıyla kurulan sendikanın 1974 itibarıyla 116 şubesi ve 4 bin üyesi vardı.[33] Sendikanın kurucuları Metin Denizmen, Hasan Erol, Hakkı Onaran, Sadrettin Öktem, Kenan Öner, Altan Açıkel, Ali Aksuner, Şakir Alyanak, Aytaç Doğruel, Orhan Erkuş, Rıfat Tunaroğlu ve İhsan Toraydın'dı.[34]

Yapı-Sen, 30 Ekim-2 Kasım 1976'da gerçekleştirdiği 3. Genel Kurulunda açık adını Türkiye Devrimci Banka, Büro, Borsa, Ticaret, Eğitim, Kooperatif ve Sigorta İşçileri Sendikası, kısa adını ise Bank-Sen olarak değiştirdi. Bu genel kurulda sendika DİSK'e üye olma kararı aldı.[35] DİSK, Bank-Sen'in üyeliğini 12 Kasım 1976'da aynen onayladı.[36] Sendikanın 3. Genel Kurul raporunda sendikanın hedefinin yalnızca Yapı Kredi'li işçilere hizmet eden bir kuruluş olmaktan çıkarmak ve banka işkolunun öncü örgütü haline getirerek tüm banka emekçilerini bir çatı altında toplamak ve bu birliği sağlamak için ise devrimci kuruluş olan DİSK çatısı altında birleşmek olduğu yer aldı.[37] Bu genel kurulda sendikanın Genel Başkanı Metin Denizmen, Genel Sekreteri Erol Serdar oldu.

11-12 Haziran 1976'da DİSK üyeliği kabul edilen Gam-Sen[38], 30 Temmuz 1977'de Bank-Sen'e katıldı. Teknik-İş 25-26 Mart 1978'de yaptığı 6. Olağanüstü Genel Kurulunda Bank-Sen'e katıldı.[39]

Bank-Sen'in en önemli eylemlerinden biri Denizli İktisat Bankası grevidir. 24 Ağustos 1977'de başlayan toplu iş sözleşmeleri görüşmeleri toplam 57 banka emekçisini kapsıyordu. Grev sırasında kadın banka emekçilerinin ciddi bir kararlılık göstermesi grevin kazanıma ulaşmasına ve çalışanların yüzde 115 oranında ücret zammı almasıyla sonuçlandı.[40]

Bank-Sen'in bir diğer önemli grevi Renault-Mais grevidir. 1975'ten itibaren Renault Mais AŞ. işyerinde Teknik-İş toplu iş sözleşmesi bağıtlamaktaydı. Teknik-İş, Bank-Sen'e katıldıktan sonra işyerinin üçüncü dönem toplu iş sözleşmesi Bank-Sen tarafından gerçekleşmişti. 4 Aralık 1978'de grev kararı alan sendika 5 ay süreyle toplu iş sözleşmesi görüşmeleri gerçekleştirdi. Ücret ve sosyal haklar da olmak üzere yaklaşık 15 madde üzerinde anlaşmaya varmak istemeyen işverenin uzlaşmaz tutumu nedeniyle sendika greve çıktı. İşyerlerinde gerilimin sürmesi üzerine Bank-Sen, 14 Aralık 1978'de işçilerin kararlı olduğunu ve işverenin grevi kırmak için ciddi çabalar sarf ettiğini belirten bir bildiri yayımladı. Bildirinin dağıtılmasından sonra Mais işyerleri kapsamında İzmir, Ankara ve Bursa'da bulunan satış işyerlerinde 350 işçi de

[33] *Cumhuriyet*, 23 Şubat 1974.

[34] "Bank-Sen" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[35] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[36] 12 Kasım 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[37] Turhan Ata ve Faruk Türkoğlu (2019), *Bank-Sen'li Yıllar Başlangıcından Beri Türkiye'de Sendikacılık*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

[38] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[39] *Cumhuriyet*, 28 Mart 1978.

[40] Ata ve Türkoğlu (2019).

greve çıktı. Grev 8 Şubat 1979'da milli güvenliğe aykırı olması nedeniyle ertelendi. Bank-Sen'in Renault-Mais işyerinde gerçekleştirdiği grev 76 gün sürdü ve 28 Şubat 1979'da toplu iş sözleşmesi imzalandı.[41]

24 Kasım 1978'de DİSK Yürütme Kurulu Bank-Sen'in eylemlerde DİSK'in belirlediği sloganların dışına çıkması ve disiplini bozan davranışları sebebiyle Onur Kuruluna sevk edilmesine karar verdi ve DİSK üyeliği askıya alındı.[42]

Bank-Sen'in Onur Kuruluna sevk edilmesi işlemleri 14-15-16 Şubat 1979'da toplanan DİSK Yönetim Kurulunda onandı.[43] Bank-Sen'in 20 Şubat 1979'dan itibaren DİSK üyeliğinden bir yıl müddetle geçici olarak ihracına karar verildi. DİSK Yönetim Kurulu, işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinden sendikanın sorumlu olduğu konusunda görüş birliğine vardı. Bank-Sen Yürütme Kurulundan Yücel Çubukçu ile Turhan Ata'nın DİSK üyeliğinden kesin olarak ihracına; Metin Denizmen, Erdoğan Arı, Erol Serdar, İlhan Geçit ve Akat Sağıner'in ise DİSK üyeliğinden 1 yıl süreyle geçici olarak ihracına karar verildi.[44] Bunun üzerine Bank-Sen üyeleri DİSK'in ihraç kararlarını protesto etti. Bank-Sen yöneticileri ve üyeleri DİSK yöneticilerine telgraf, mesaj ve mektup göndererek DİSK'in birliğine darbe yapıldığı belirtildi.[45]

DİSK Yürütme Kurulunun 31 Temmuz 1979'da gerçekleştirdiği toplantıda geçici ihraç edilen Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen sendikalarının ihraç olmadan önceki dönemlere ilişkin ödemedikleri borçlarının icra yoluyla tahsil edilmesine karar verdi.[46] DİSK Yürütme Kurulu ayrıca 26-27-28 Eylül 1979 tarihli toplantısında bu sendikalardan ihracı takip eden üç aylık döneme ilişkin tüzük gereği borçlarının DİSK'e yatırmalarını kararlaştırdı ve talep etti.[47]

Bank-Sen, 1980 öncesinde DİSK'in dördüncü büyük sendikası konumuna gelmişti. 13 Şubat 1979'da toplanan 4. Genel Kurulda Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) bağlı Uluslararası Kamu Emekçileri Sendikaları Birliği ve Uluslararası Ticaret Emekçileri Sendikaları Birliği'ne katılma kararı aldı.

12 Eylül askeri darbesinden sonra Bank-Sen'in faaliyetleri durduruldu. Ahmet Reşit Açıkalın, Cemal Altan Açıkel, Fahrettin Ateşli, Ali Aşıcı, Yıldırım Aksoy'un da aralarında olduğu 80'e yakın yönetici ve temsilci yargılandı. 12 Aralık 1982'de Bank-Sen'in 24 yöneticisine 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında ceza istendi.[48] Bank-Sen davası 6 Temmuz 1984'te DİSK davası ile birleştirildi. İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi 1986 yılında DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmasına karar verdi. Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[49] Karar sonrasında Bank-Sen sendikal faaliyetlerine devam etti.

Bank-Sen halen DİSK üyesidir.

[41] Ata ve Türkoğlu (2019).

[42] 24 Kasım 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[43] 14-15-16 Şubat 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[44] Ata ve Türkoğlu (2019).

[45] Ata ve Türkoğlu (2019).

[46] 31 Temmuz 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[47] 26-27-28 Eylül 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[48] Ata ve Türkoğlu (2019).

[49] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

BAR-DER-İŞ

TÜRKİYE KUNDURA SANAYİİ DERİ VE DERİDEN YAPILAN HER TÜRLÜ EŞYA (SARACİYE) YAPIMI VE DEBAGAT İŞLERİ KÜRKÇÜLÜK TUTKAL SANAYİİ VE BAĞIRSAK İŞLERİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

6 Haziran 1952'de Agop Doğanay, Aziz Şengelen, Cahit Akalın, Hristo Şanoğlu, Hüseyin Güven, Mehmet Ağirer, Osman Pişkin, Saim Sarıkaya ve Talat Gürkan tarafından İstanbul Bağırsak İşçileri Sendikası adıyla kuruldu.

Sendikanın ilk Genel Kurulu 29 Eylül 1952'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Talat Gürkan Başkan, Ahmet Metincan ikinci Başkan ve Süreyya Kapkın Genel Sekreter oldu.[50] 8 Kasım 1953 tarihinde toplanan Genel Kurulda Cahit Akalın Başkanlığa, Ahmet Metincan ikinci Başkanlığa ve Hikmet Suna Genel Sekreterliğe seçildi.[51] Sendikanın 17 Ekim 1954 ve 14 Nisan 1957 tarihlerinde gerçekleşen Genel Kurullarında Başkanlığa Süleyman Bulduk seçildi. 22 Haziran 1958'de toplanan Genel Kurulda ise Arif Zaim Genel Başkan oldu. Bu genel kurulda sendikanın adı Et-Balık ve Bağırsak İşçileri Sendikası oldu.

Sendikanın 15 Mart 1959'da ve 19 Haziran 1960'ta gerçekleşen Genel Kurullarında Genel Başkanlığa Süleyman Kapkın seçildi. 15 Şubat 1961'de sendika genel kurulu olağanüstü şekilde toplandı. Bu genel kurulda sendikanın adı Türkiye Bağırsak İşçileri Sendikası oldu ve Hüsnü Zaim Başkan seçildi.

18 Şubat 1962'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Genel Başkanlığa Ali Coşkun seçildi. Bu genel kurulda Hür Dünya Gıda ve İçilecek Maddeler Beynelmilel Federasyonu'na (UIL) üyelik kararı alındı. Ardından sendikanın Başkanlığını üç dönem Salih Çeliksoydan sürdürdü.[52] Çeliksoydan'dan sonra ise üç dönem Bahri Heriş Başkanlık yaptı.[53]

19 Aralık 1965'te toplanan Genel Kurulda sendikanın kısa adının Bağırsak-İş ve açık adının Türkiye Bağırsak İşçileri Sendikası olarak değiştirilmesine karar verildi.

13 Ocak 1973'te sendikanın Genel Kurulu toplandı. Bu genel kurulda Uluslararası Kimya, Enerji Maden ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu (ICEM) ile DİSK'e üyelik kararı alındı.[54] 6 Şubat 1973'te DİSK Yönetim Kurulu, *"Barsak-İş (Türkiye Barsak İşçileri Sendikası) adındaki örgütün 13 Ocak 1973 günkü kongresinde DİSK'e katılma kararı alınması üzerine bu sendikanın üyeliğe kabulüne ve kongreye delege göndermesine"*[55] karar verdi.

Sendikanın isminde bulunan "Türkiye" kelimesi ise 24 Mayıs 1973 tarihli Genel Kurulunda kaldırıldı. Sendikanın adı 24 Mayıs 1974 Olağanüstü Genel Kurulda tekrar değiştirildi. Bu genel kurulda sendikanın kısa adı Bar-Der-İş ve açık adı Türkiye Kundura Sanayii, Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya (Saraciye) Yapımı ve Debagat İşleri, Kürkçülük, Tutkal Sanayii ve Bağırsak İşleri İşçileri Sendikası oldu.

15 Şubat 1976'da sendikada bulunan iki ayrı grup iki ayrı genel kurul gerçekleştirdi. Bu

[50] "Bar-Der-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[51] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[52] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[53] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[54] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[55] 6 Şubat 1973 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

iki genel kurul sonucu sendikaya iki ayrı genel başkan seçildi: Kenan Budak ve Cemal Biter. DİSK dergisinde yer alan üye sendikalar olaylar gelişimi listesinde genel kurul, *"Barder-İş Sendikasının Olağan Genel Kurulu yapıldı. Başkanlığına Kenan Budak, Genel Sekreterliğe Sait Güven seçildiler"*[56] şeklinde belirtildi.

İki ayrı genel kurul ve seçimin ardından Kenan Budak ve arkadaşları İlerici Deri-İş'i kurdular. 13 Temmuz 1977'de Celal Biter ve ekibinin topladığı Genel Kurulunun geçersiz sayılmasına karar verildi.

Bar-Der-İş üyelerinin İlerici Deri-İş'e üye olmasının ardından Bar-Der-İş 15 Şubat 1976'dan sonra bir daha genel kurulunu toplayamadı ve sönümlendi.

BASIN-İŞ

TÜRKİYE BASIN SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

Basın-İş'in kökleri 1906'da İstanbul'da kurulan Mürettibin-i Osmaniye Cemiyeti'ne dayanır. Cemiyet, 15 Mayıs 1938'de yaptığı toplantısında adını Türk Matbuat Teknisyenleri Birliği olarak değiştirdi.[57] Birliğin 7 Ağustos 1947'de gerçekleştirilen Genel Kurulunda Tüzük değişikliği yapıldı ve ismi İstanbul Basım Makinistleri Sendikası olarak değiştirildi. 15 Ağustos 1947'de Çalışma Bakanlığına gönderilen yazıda ise sendikanın adının tekrar değiştirilerek İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası yapıldığı bildirildi.[58] Aynı yazıda sendikanın kurucuları olarak Ali Garalı, Baki Mete, Ekrem Hakgören, Enis Çolpan, Ethem Onan, İbrahim Bilge, İzzet Seslikaya, Nazif Tarkan, Nihat Akçalan, Recep Akakça, Saim Sertkolver, Şakir Muhasipoğlu, Şeref Hivel ve Tevfik İlem yazıyordu.[59]

Darphane ve Damga Matbaası İşçileri Sendikası, 5 Mayıs 1951 tarihli İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası (Basın-İş) Genel Kurulunda sendikaya katıldı. Aynı genel kurulda gerçekleşen seçimlerde İbrahim Bilge Başkan, İsmet Argun ikinci Başkan ve Hüsamettin Aşıkoğlu Genel Sekreter oldu. Sendikanın Genel Başkanlığına 28 Mart 1952'de toplanan Genel Kurulda Ziya Tamburacı, 5 Mayıs 1953'te Salih Özkarabay ve Ağustos 1955'te Hakkı Keser seçildi.[60]

6-7 Eylül 1955'ten sonra sıkıyönetim sendikanın faaliyetlerini durdurdu, 5 Kasım 1955'te sendika yeniden faaliyet göstermeye başladı.[61] Sendikanın yeniden faaliyete geçmesinin ardından, 7 Nisan 1956 tarihli Genel Kurulda Hakkı Keser yeniden Genel Başkanlığa seçildi.

25 Mayıs 1957'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Türk-İş'e üyelik kararı alındı. Bu Genel Kurulda Salih Özkarabay Genel Başkan, Nihat Türkmert ile Mazlum Sezer Genel Başkan Yardımcısı ve İbrahim Güzelce Genel Sekreter seçildi. 18 Mayıs 1958'de toplanan Genel Kurulda ise Salih Özkarabay yeniden Genel Başkan, Haydar Gül ile Hakkı Keser Genel Başkan Yardımcısı ve İbrahim Güzelce yeniden Genel Sekreter oldu. Yönetim Kurulu üyeleri 23 Mayıs 1959 ve 7 Mayıs 1961 tarihli Genel Kurullarda aynı kaldı.

[56] *DİSK* dergisi, Sayı 21, Mart 1976.

[57] "Basın-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[58] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[59] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[60] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[61] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Sendikanın kısa adı 2 Kasım 1963'te toplanan Genel Kurulda Basın-İş ve açık adı Türkiye Basın Sanayii İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. 17-18 Ocak 1966'da toplanan Genel Kurulda İbrahim Güzelce Genel Başkan ve Ehliiman Tuncer Genel Sekreter seçildi.

Basın-İş, 15 Temmuz 1966'da imzalanan ve DİSK'in kuruluşunun ön çerçevesi olarak kabul edilebilecek olan Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması'nın (SADA) ve DİSK'in kurucuları arasında yer aldı.[62]

Sendikanın 1967 yılında gerçekleştirilen Genel Kurulunda Genel Başkanlığa İbrahim Güzelce, Genel Başkan Yardımcılıklarına Süreyya Yurdanur ile Halil Pişirici ve Genel Sekreterliğe Ehliiman Tuncer seçildi.

İbrahim Güzelce'nin ayrılarak Almanya'ya gitmesi üzerine 13-14 Aralık 1968'da gerçekleştirilen Genel Kurulda Ehliiman Tuncer Genel Başkan, Bedii Küçükbatak ile Bekir Çiftçi Genel Başkan Vekili ve İbrahim Atılal Genel Sekreter seçildi. Bu genel kurulda delegeler tarafından verilen "NATO'ya Hayır" önergesi kabul edildi.

Sendikanın 57. Genel Kurulu 1 Şubat 1970'te gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Ehliiman Tuncer Genel Başkanlığa yeniden seçilirken Mustafa Baştan Genel Sekreter ve Muammer Büyükfiliz Genel Sayman oldu. 1972 yılında gerçekleştirilen genel kurulda Burhan Şahin Genel Başkan ve Burhan Yaman Genel Sekreter seçildi. 18 Şubat 1973'te Olağanüstü Genel Kurul toplandı. Bu genel kurulda Aziz Açıkalın Genel Sekreter oldu. 9 Şubat 1974'te gerçekleştirilen Genel Kurulda ise Burhan Şahin tekrar Genel Başkan ve Rafet Oğuz ile Ferudun Okçal Genel Başkan Yardımcısı seçildi.

19 Nisan 1975'te gerçekleştirilen Genel Kurulda Burhan Şahin Genel Başkanlık görevini sürdürmeye devam ederken Nezih Başol ile Feridun Okçal Genel Başkan Yardımcısı ve İsmail Keresteci Genel Sekreter seçildi.

Sendikanın 60. Genel Kurulu 7-8 Şubat 1976'da gerçekleştirildi. Genel kurulda Burhan Şahin Genel Başkanlığa ve İsmail Keresteci Genel Sekreterliğe seçildi.[63] Genel kurulda "Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel Esasları" başlıklı genel kurul karar tasarıları kabul edildi.[64] 9 Kasım 1976'da sendika bir Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi.[65]

1976 yılında Basın-İş'in işkolunda birliği sağlamak için çalışmaları oldu. Basın-İş Yönetim Kurulu 5 Ekim 1976'da "basın ve gazetecilik sanayi işkolunda çalışan kafa ve kol emekçilerinin sendikal birliğini sağlamak amacıyla Türkiye Gazeteciler Sendikasına birleşme çağrısı"[66] yaptı. Ancak birleşme gerçekleşemedi.

Basın-İş 61. Genel Kurulu 25-26 Şubat 1978'de toplandı. Basın-İş, bu genel kurulda Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) üye olma kararı aldı. Burhan Şahin yeniden Genel Başkan, Hüseyin Karahan Genel Sekreter ve Ahmet S. Küley ile Hilmi Celhunz Genel Başkan Yardımcılıklarına seçildi.[67]

Basın işkolunda kurulu olan Ofset-İş, 25 Eylül 1979 tarihli Olağanüstü Genel Kurulunda kendisini feshederek Basın-İş'e katıldı.[68]

[62] Aziz Çelik (Ed) (2020).

[63] *DİSK* dergisi, Sayı 21, Mart 1976.

[64] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[65] *DİSK* dergisi, Sayı 29-30, Kasım-Aralık 1976.

[66] *DİSK* dergisi, Sayı 29-30, Kasım-Aralık 1976.

[67] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[68] *DİSK* dergisi, Sayı 58, Ekim 1979.

Sendikanın 62. Genel Kurulu 9-10 Şubat 1980'de gerçekleştirildi. Yapılan seçimlerde Burhan Şahin ve Hüseyin Karahan yeniden Genel Başkan ve Genel Sekreter seçildi. Bu genel kurulda DİSK'in "Tek Tip Demokratik Tüzük Taslağı'na" uygun olarak Tüzüğü değiştirildi.

DİSK'in 25-30 Haziran 1980'de gerçekleşen 7. Genel Kurulunda, Basın-İş ve 11 sendika "Direniş cephesinin oluşturulması ve düzenden kopularak eyleme geçilmesi" üzerine bir önerge sundular ve önergenin reddedilmesi üzerine salonu terk ettiler.[69] 2 Temmuz 1980 günü, içlerinde Basın-İş'in de bulunduğu 12 sendika "ilkesiz ittifakla yapılacak seçimde aday olmadıklarını ve kongreyi terk edip seçimlerin bu bölümüne katılmayacaklarını" söylediler. Aralarında Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin'in de bulunduğu bu sendikaların yöneticilerinden DİSK yönetim organlarına seçilenler görevlerinden istifa ettiler.[70]

Sendikanın faaliyetleri 12 Eylül 1980'de durduruldu ve 49 yöneticisi gözaltına alındı.[71] Basın-İş'in 4 yöneticisi toplamda 32 yıl 2 ay 20 gün hapis cezası aldı ve 2 gün ile 4 yıl arasında hapis yattı.[72]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[73] Kararın ardından Basın-İş yeniden faaliyetlerine başladı. Sendikanın '80 döneminden sonraki ilk Genel Kurulu 21-22 Mart 1992'de gerçekleştirildi. Türk-İş üyesi Basın-İş ile birleşme gündeme geldi ancak birleşme gerçekleşmedi. Bu genel kurulda Uluslararası Basım İşçileri Federasyonu'na (IGF) yeniden üye olunması kararı alındı. Genel kurul seçimlerinde Yılmaz Özdemir Genel Başkan, Nurettin Yıldırım Genel Sekreter ve Derviş Bayoğlu, İbrahim Gül ile Yusuf Başbuğ Yönetim Kurulu diğer üyeliklerine getirildiler.[74] Genel Sekreter Nurettin Yıldırım sağlık sorunları sebebiyle görevinden istifa etti ve 31 Ekim 1992'de Derviş Bayoğlu Genel Sekreterliğe, onun yerine Yönetim Kurulu üyeliğine ise Şahin Avcı getirildi.[75]

Basın-İş halen DİSK üyesidir.

BAYSEN

BAYINDIRLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI

18 Nisan 1967'de Ali Karakök, Ergun Onat, Ergüç Yalım, Leyla Yanılmaz, Nurtan Onur ve Sadi Özgün tarafından Ankara'da kuruldu. Kurulduğunda kısa adı Baysen-İş, açık adı ise Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği İşçileri Sendikası'ydı.[76]

Kurulduğunda Genel Başkanı Sadi Özgün, Genel Başkan Vekili Ergun Onat ve Genel Sekreteri Ali Karakök'tü. 19 Nisan 1968 tarihinde toplanan Genel Kurulunda Sadi Özgün tekrar Genel Başkanlığa, Ergün Onat ise Genel Sekreterliğe seçildi. 25 Ekim 1969'da gerçekleşen Genel Kurulunda Genel Başkan Sadi Özgün olarak kalırken Yüksel Keskin Genel Sekreterliğe seçildi.

[69] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[70] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[71] DİSK-AR (2020).

[72] DİSK-AR (2020).

[73] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

[74] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[75] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[76] Sendikanın kısa adının "Baysen" olması, 25-26 Mayıs 1977'deki Genel Kurulu ile gerçekleşti. 1980'den önceki son kısa adı Baysen olduğu için alıntılar dışında metinde bu şekilde bahsedilmiştir.

17 Şubat 1972'de gerçekleşen Genel Kurulunda sendikanın işkolu "yapıcılık" olarak belirtildi.[77] Sendikanın açık adı Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Bu genel kurulda sendika Genel Başkanı Kemal Genç ve Genel Sekreteri Mete Beşen oldu.

12 Mayıs 1972'de gerçekleşen Olağanüstü Genel Kurulda Ali Karakök, Erdoğan Yılmaz ve Sadi Özgün'den oluşan Yürütme Kuruluna Ahmet Karadeniz, Kemal Genç ve Mete Beşen seçildiler. Bu değişiklikten rahatsızlık duyan bir grup üye ve yönetici imza toplayarak dava açtı. Ankara İş Mahkemesi yönetimin görevini sonlandırdı ve A. Cevat Özhasırcı, Ali Karakök ve Erdoğan Yılmaz'ı kayyım atadı.[78] Yürütme Kuruluna yeni seçilen Kemal Genç 11 Mart 1973'te sendikadan ihraç edildi. Genç'in sendikadan ihracı üzerine eski Yürütme Kurulu üyeleri Ahmet Karadeniz ve Mete Beşen'in aralarında bulunduğu bir grup sendikayı işgal etti.[79] Bunun üzerine kayyım heyeti 12 Mayıs 1973'te Genel Kurul gerçekleştirdi ve Ahmet Karadeniz ile Mete Beşen de sendikadan ihraç edildiler.[80] Bu genel kurulda Cevat Özhasırcı Genel Başkan ve Erdoğan Yılmaz Genel Sekreter oldu.

27 Ağustos 1974'te gerçekleştirilen Genel Kurulda sendikanın açık adı tekrar değiştirildi ve Türkiye Bayındırlık ve Tüm Yapı İşçileri Sendikası oldu. Sendikanın Genel Başkanı ve Genel Sekreteri değişmedi. DİSK'e katılma kararı bu genel kurulda alındı. Sendikanın DİSK'e üyeliği ise 30 Eylül 1974'te kabul edildi.[81]

Baysen'in DİSK üyeliğinin kabul edilmesinde 2 ay sonra aynı işkolunda faaliyet gösteren DİSK üyesi Devrimci Yapı-İş ile Baysen'in DİSK Tüzüğü gereği birleştirilmesi için komisyon kurulmasına karar verildi.[82] Ancak birleşme gerçekleşmedi.

Bu sırada aynı işkolunda faaliyet gösteren iki sendika olan 1969'da Samsun'da kurulan İdeal Yapı-İş ve İstanbul'da kurulu İlerici Yapı-İş'in DİSK'e üye olma kararlarına ilişkin DİSK Yürütme Kurulu bu sendikalara Baysen'e üye olmalarını tavsiye etmeye karar verdi.[83]

10 Haziran 1975'te Baysen ile İlerici Yapı-İş'in birleştirilmesi için Mehmet Kılınç başkanlığında Rıza Güven ve Cevat Özhasırcı'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonu oluşturuldu.[84] 21 Haziran 1975'te Birleştirme Komisyonunun 11 Haziran 1975 tarihli kararı onaylandı[85] ve İlerici Yapı-İş kendisini feshederek Baysen'e katıldı.[86]

1975'te Baysen ve Devrimci Yapı-İş'in birleştirilmeleri yeniden gündeme geldi. DİSK Yürütme Kurulu 21 Haziran 1975'te Devrimci Yapı-İş'in Baysen'e katılmasına karar verdi.[87] DİSK Yürütme Kurulu 6 Ağustos 1975'te Devrimci Yapı-İş'in Birleştirme Komisyonu kararında belirlenen tarihe kadar Baysen'e katılmaması nedeniye Devrimci Yapı-İş'in DİSK ile ilişkisinin kesilmesine karar verdi.[88] Böylece birleşme

[77] "Baysen" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[78] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[79] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[80] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[81] 30 Eylül 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[82] 29 Kasım 1974 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[83] V. Dönem Çalışma Raporu.

[84] 10 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[85] 21 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[86] Koç ve Koç (2008).

[87] 21 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[88] 6 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı

gerçekleşmedi ve Devrimci Yapı-İş'in DİSK üyeliği düştü.

25-26 Mayıs 1977'de gerçekleşen Genel Kurulda A. Cevat Özhasırcı Genel Başkan, Faik Kayagil Genel Sekreter, Mehmet Nakiboğlu Genel Başkan Vekili oldu. Yürütme Kurulu üyeliklerine ise Gürel Ergev ile Macit Cününoğlu seçildi.[89] Bu genel kurulda sendikanın kısa adı Baysen, açık adıysa Bayındırlık İşçileri Sendikası oldu. 1979'da Genel Sekreter Faik Kayagil'in istifası üzerine M. Yüksel Keskin Genel Sekreter oldu.

Daha önce Baysen ile birleşmediği için DİSK üyeliği düşürülen Devrimci Yapı-İş'in yeniden DİSK üyesi olma istemine yönelik 1977'de DİSK Yönetim Kurulu *"Türkiye Devrimci Yapı İşçileri Sendikası (Devrimci Yapı-İş), DEM-LİM-İŞ, TİS-İŞ'in ise aynı işkolundaki DİSK üyesi BAYSEN-İŞ sendikamıza katılmalarının sağlanması için Örgütlenme dairesi başkanlığına görev ve yetki verilmesine"*[90] karar verdi. Birleşmenin gerçekleşmesine ilişkin bir ibare bulunmamakla birlikte Devrimci Yapı-İş'in üyeliği Ağustos 1978'de DİSK organlarının birleştirme kararlarına uyacağı önkoşulu ile kabul edildi.[91] Ancak Devrimci Yapı-İş ve Baysen'in birleşmesi sağlanamadı.

17 Mart 1978'de Konut-İş genel kurul toplayarak Baysen'e katıldı.

Baysen, DİSK Onur Kurulu tarafından 20 Şubat 1979 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle geçici olarak DİSK'ten ihraç edildi.[92] Ayrıca Baysen yöneticilerinden Cevat Özhasırcı, Faik Kayagil, Mehmet Nakiboğlu, Gürel Ergev ve Macit Cününoğlu'nun da aynı tarihten başlamak üzere 1 yıl süreyle DİSK üyeliğinden ihracına karar verildi[93] (Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi bu kitabın ana metinleri içerisinde yer almaktadır).

30 Ağustos-1 Eylül 1979'da gerçekleştirilen Baysen 7. Genel Kurulunda Dünya Sendikalar Federasyonu üyesi UISB'ye üye olunma kararı alındı ve bu genel kurulda Cevat Özhasırcı ve Yüksel Keskin görevlerine tekrar seçildiler. Aybars Güner, Mehmet Nakiboğlu ve Mustafa Tarı ise Genel Başkan Vekili oldular.

12 Eylül 1980 askeri darbesinde sendikanın faaliyetleri durduruldu. Baysen'in 12 yöneticisi gözaltına alındı ve yöneticilerinden 7'si toplam 32 yıl 2 ay 20 gün cezaya çarptırıldı.[94] DİSK ve üye sendikaların davasının beraatla sonuçlanması üzerine sendikanın tüm malvarlığı geri alındı ve faaliyetlerine yeniden başladı.

12 Eylül sonrası ilk Genel Kurul 1991'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda M. Ali Polat Genel Başkanlığa, Macit Cününoğlu Genel Sekreterliğe ve İsmet Cinbiş, Mustafa Tarı ve Yavuz Aslıbay Yönetim Kurulu diğer üyeliklerine seçildiler.

17 Kasım 1992'de Baysen ve Devrimci Yapı-İş'in birleştirilmesi tekrar gündeme geldi ve örgütlenme dairesi görevlendirildi.[95]

Baysen'in etkin bir şekilde faaliyet göstermemesi üzerine 1992'de DİSK Yönetim

Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[89] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[90] 30 Haziran ve 1-2 Temmuz 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[91] 22-23-24 Ağustos 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[92] 15 Mart 1979 tarihli DİSK Onur Kurulu kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[93] 15 Mart 1979 tarihli DİSK Onur Kurulu kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[94] DİSK-AR (2020).

[95] 17 Kasım 1992 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Kurulu Baysen ile 6 DİSK üyesi sendika için idari denetime alınma ve bu denetimler için Rıza Güven ile Ömer Çiftçi'nin görevlendirilmesi kararı verdi.[96] Baysen'in denetlenmesi kararı 1994'te yeniden alındı.[97] 25 Kasım 1994'te Denetim Kurulunca yapılan denetlemeler ve hazırlanan rapor göz önünde bulundurularak Baysen uzun süredir faaliyette bulunmadığından ihraç istemiyle Disiplin Kuruluna sevk edildi.[98] DİSK'in 1996'da gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulda Baysen uzun süredir faaliyet göstermediği ve genel kurulunu toplamadığı için üyelikten çıkarıldı.[99]

BESİN-İŞ

TÜRKİYE ET, EKMEK VE BESİN SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

17 Eylül 1958'de Ankara'da kurulan işçi sendikasıdır. Sendika Ahmet Bezirci, Mustafa Gökduman, Yaşar Doğrusöz, İsmail Gündüz, Kamber Kul, Namigah Balkan, M. Naşit, Demirhan Tunçay ve dokuz işçi tarafından kuruldu.[100] Besin-İş önce Türk-İş ve Uluslararası Gıda, Tarım, Otel, Restoran, İkram, Turizm, Tütün ve Yardımcı İşçi Sendikaları Birliği (IUF) üyesi, 11-12 Haziran 1976'dan itibaren ise DİSK üyesidir.[101]

Besin-İş 14 Şubat 1959'da gerçekleştirdiği ilk Genel Kurulunda Türk-İş'e üye olma kararı aldı. Yapılan seçimlerde Demirhan Tunçay Genel Başkanlığa, Naşit Altay Başkan Vekilliğine, Ali Rıza Doğan Genel Sekreterliğe seçildi.[102] Sendikanın 14-16 Şubat 1974'teki Genel Kurulunda Türk-İş'in bazı tutum ve politikaları Besin-İş'te tartışmalara yol açmıştı. Bunun üzerine 8-9 Aralık 1975'te yapılan Genel Kurulda bir grup delege Türk-İş'te ayrılma önergesi verdi. Yürütülen tartışmalar sonucu Besin-İş, DİSK'e üye olmaya karar verdi.[103]

9 Haziran 1976'da DİSK Yürütme Kurulu Besin-İş'in DİSK'e üyelik başvurusu yaptığını ancak başvurunun yasal ve tüzüksel olması sebebiyle DİSK Yönetim Kuruluna götürülmesine karar verdi.[104] DİSK Yönetim Kurulu Besin-İş'in DİSK'e üyeliğini 11-12 Haziran 1976'da kabul etti.[105]

DİSK Yürütme Kurulunun 16 Temmuz 1976 tarihinde aldığı karara göre Gıda-İş, Besin-İş ile Çağdaş Gıda-İş'in birleştirilmesi için Rıza Güven'in başkanlığında Celal Küçük ve Fehmi Işıklar'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonu kuruldu.[106] Birleştirme Komisyonu çalışmalarını 30 Eylül 1976'da tamamladı ve Komisyonun raporunun onaylanması ve uygulamaya konulması için sendikalara tebliğ edilmesine karar verildi.[107] Besin-İş'in, Gıda-İş'e katılması için yapması gereken genel kurulunun gecikmesi üzerine DİSK Yürütme Kurulu 18 Ekim 1976'da Besin-İş'e 15 Aralık 1976'ya kadar genel kurulunu toplaması gerektiği

[96] 28 Ocak 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[97] 27 Ekim 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[98] 25 Kasım 1994 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı. Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[99] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[100] "Besin-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[101] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[102] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[103] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[104] 9 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[105] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[106] 16 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[107] 30 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

bildirildi.[108] Ancak Besin-İş belirtildiği tarihte genel kurulunu gerçekleştiremedi. Bunun üzerinde DİSK Yürütme Kurulunun kararını yerine getirmediği ve Gıda-İş sendikasıyla birleşmeye ilişkin kararlarını yazılı olarak zamanında DİSK'e intikal ettirmediği sebebiyle Besin-İş'in Genel Başkanı Demirhan Tunçay ile Genel Sekreter Naşit Altay hakkında soruşturma açılmasına karar verildi. Soruşturma Yürütme Kurulu üyesi ve Örgütlenme Daire Başkanı Fehmi Işıklar tarafından yürütüldü.[109] Soruşturma kararından sonra Besin-İş'in Gıda-İş'e katılmasına ilişkin tarih belirtmeden bir süre talep etti. DİSK Yürütme Kurulu, Besin-İş'e 1977 Ocak ayının birinci haftasının sonuna kadar mühlet verilmesine karar verdi.[110]

Besin-İş, 19-20 Ağustos 1977'de 71 delegenin katılımıyla gerçekleştirdiği Genel Kurulunda DİSK'e bağlı Gıda-İş'e katılma kararı kabul edildi. Katılma kararı Gıda-İş tarafından 1 Eylül 1977'de kabul edildi.[111]

ÇAĞDAŞ GIDA-İŞ

TÜRKİYE ÇAĞDAŞ GIDA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

5 Haziran 1975'te İstanbul Cibali Sigara İşçileri Sendikası (Sigara-İş) adıyla kurulan işçi sendikasıdır.[112] Merkezi İstanbul'da olan sendikanın kurucuları Mezun Sultan, Hanefi Altınbaş, Hasan Saydık, Enis Öztanır, Zehra Zileli, Halis Yoğurtçu, Güray Doğu, İsmail Karataş, Erkan Aydınıs'ın aralarında bulunduğu 81 kişiydi.[113]

Sendika 21 Eylül 1975'te ilk Genel Kurulunu gerçekleştirdi. Bu genel kurulda Cevizli Sigara Fabrikası işçilerinin üyelik başvuruları gündeme alındı. Böylece sendika Cibali Tekel Sigara Fabrikası dışında da örgütlenmeye başladı.[114] Sendika ilk genel kurulunda DİSK'e üye olma kararı aldı.[115] Bu genel kurulda yapılan seçimlerde Genel Başkan Mezun Sultan, Başkan Vekilleri ise Zehra Zileli ve Musa Koç, Genel Sekreter Emin Aktimur seçildi.[116] DİSK Yönetim Kurulu Çağdaş Gıda-İş'in üyelik başvurusunu 3 Aralık 1975'te kabul etti.[117]

DİSK Yürütme Kurulu 16 Temmuz 1976'da Çağdaş Gıda-İş, Besin-İş ve Gıda-İş'in birleştirilmesi için Rıza Güven'in başkanlığında Celal Küçük ve Fehmi Işıklar'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonu kurdu.[118] Komisyon çalışmalarını tamamladı ve DİSK Yürütme Kurulu 30 Eylül 1976'da üç sendikanın birleştirilmesi için Birleştirme Komisyonunun raporunun onaylanmasına ve uygulamaya konulması için sendikalara tebliğine karar verdi.[119] Çağdaş Gıda-İş'in tüzük çalışmaları için Gıda-İş yetkilileriyle görüşülmesi gerektiği belirtildi.[120] Genel kurul çalışmaları için Çağdaş Gıda-İş, Birleştirme Komisyonundan ek süre talep

[108] 9 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[109] 13 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[110] 13 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[111] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[112] "Çağdaş Gıda-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[113] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[114] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[115] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[116] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[117] 3-4 Aralık 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[118] 16 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[119] 30 Eylül 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[120] 13 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

etti. Bununla ilgili DİSK Yürütme Kurulu 1 Aralık 1976 tarihine kadar süre verdi ve bu süre içinde Komisyon kararının yerine getirilmesi için sendikaya yazı yazılmasına karar verdi.[121] Çağdaş Gıda-İş Birleştirme Komisyonunun ek süresi içinde genel kurul çalışmaları için nisap (yeterli sayı, çoğunluk) sağlayamadı. Bunun üzerine DİSK Yürütme Kurulu Birleştirme Komisyonunun kararı gereğince Çağdaş Gıda-İş genel kurulunda çoğunluk sağlanamadığı için 12 Aralık 1976 günü çoğunluğa bakılmaksızın yapacağı genel kurula kadar Gıda-İş sendikasıyla birleşmeye ilişkin sürenin uzatılmasına karar verdi.[122]

Çağdaş Gıda-İş, 12 Aralık 1976'da kendisini feshederek Gıda-İş'e katılmak amacıyla 3. Olağanüstü Genel Kurulunu topladı. Bu genel kurulda Nakliyat-İş Genel Başkanı ve Genel Kurul Divan Başkanı Cemal Saydık'a, DİSK kararının tersine birleşmeyi engelleyici tavır takınması sebebiyle hakkında soruşturma açıldı. Soruşturmayı DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven yürüttü.[123] Çağdaş Gıda-İş'e birleşmeyle ilgili olarak iki kez süre verilmiş olmasına rağmen 12 Aralık 1976 tarihine kadar Komisyon kararını yerine getirmediği için DİSK üyeliği kendiliğinden düştü.[124]

Çağdaş Gıda-İş 14 Mayıs 1978'de yapılan Genel Kurulunda kendini feshederek DİSK'e bağlı Gıda-İş'e katılmaya karar verdi.[125]

[121] 25 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[122] 29 Kasım 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[123] 20 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[124] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[125] *DİSK* dergisi, Sayı 42, Haziran 1978.

ÇAĞDAŞ MADEN-İŞ

TÜRKİYE ÇAĞDAŞ MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI

13 Temmuz 1974'te kurulan ve merkezi Kayseri'de olan işçi sendikasıdır. Kurucuları Ahmet Özdemir, Arif Akkuş, Lütifi Demiralay, Recep Gökçe, Ali Taş, Veysel Polat, Şükrü Kürkçü, Hüseyin Dikme, Seyfettin Demirkol, İsmail Gültekin, Abdullah Özkan, Durmuş Odabaşı ve Hasan Tüfekçi'dir.[126]

Çağdaş Maden-İş, 23 Mayıs 1976'da gerçekleştirdiği Genel Kurulunda oybirliği ile DİSK'e üye olma kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulu 11 Haziran 1976'da almış olduğu karar doğrultusunda Çağdaş Maden-İş Sendikası'nı DİSK üyeliğine kabul etti. Üyeliğe kabul edildiği tarihte Çağdaş Maden-İş'in üye sayısı 2 bin 563, aidat ödeyen üye sayısı ise 450'ydi.[127]

DİSK Yürütme Kurulunun 16 Temmuz 1976'da almış olduğu kararlardan biri Mab-İş (Maden Arama Bilumum İşçileri Sendikası) ile Çağdaş Maden-İş sendikalarının birleştirilmesiyle ilgiliydi. Mab-İş 20-21 Kasım 1976'da yaptığı Olağanüstü Genel Kurulda adını Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası (Dev Maden-Sen) olarak değiştirdi. DİSK Yürütme Kurulu, DİSK Anatüzüğünün 14. maddesi uyarınca Fehmi Işıklar başkanlığında Hakkı Öztürk ve Yurdakul Gözde'den oluşan Birleşme Komisyonunun kurulmasına karar verdi. Birleştirme Komisyonu iki sendikanın birleşmelerine ilişkin kararını 6 Ocak 1977'de verdi ve bu karar DİSK Yürütme Kurulunun 17 Ocak 1977'deki kararı

[126] "Çağdaş Maden-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[127] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

ile aynen onaylandı. DİSK Anatüzüğünün 14. maddesine göre taraflara bildirilen bu karar uyarınca Çağdaş Maden-İş, Dev Maden-Sen'e (eski adı Mab-İş) katıldı.[128]

DEV MADEN-SEN

TÜRKİYE DEVRİMCİ MADEN ARAMA VE İŞLETME İŞÇİLERİ SENDİKASI

30 Haziran 1959'da MTA Enstitüsü Sondaj Maden ve Yeraltı İşçileri Sendikası (MTA-İş) adıyla Ankara'da kurulan işçi sendikasıdır. Önce Türk-İş, sonrasında DİSK üyesi olan MTA-İş'in kurucuları Raşit Sevil, Mustafa Özdamar, Ali Kasaplı, İsmet Uzun, Necip Polat, Oktay Kurtay ve Nuret-tin Oruç'tu.[129]

Sendika 3 Nisan 1960'ta gerçekleştirdiği Genel Kurulda adını Türkiye Maden, Sondaj ve Bilumum MTA İşçileri Sendikası (MTA-İş) olarak değiştirdi. MTA-İş'in ilk Yürütme Kurulunda Genel Başkan Mustafa Özdamar, Genel Sekreter Doğan Solak seçildi. Sendikanın 6 Aralık 1962'de yaptığı Olağanüstü Genel Kurulda ve 20 Mart 1964'teki Olağan Genel Kurulunda Yönetim Kurulu değişmedi.[130] Sendika kuruluşundan sonra 10 Aralık 1966'da Türk-İş'e bağlı Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu'na üye olunması kararı aldı.[131]

MTA-İş, 27-29 Mart 1975'teki Genel Kurulunda adını Maden Arama Bilumum İşçileri Sendikası (Mab-İş) olarak değiştirdi. [132]

1966-1975 arası MTA-İş (1975 sonrası adıyla Mab-İş) Türk-İş üyesiydi. Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu ile toplu iş sözleşmeleri görüşmeleri hakkında yaşanan tartışmalar sonucu sendika, 30 Kasım 1975'te gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulda Türk-İş'ten ayrılmaya ve DİSK'e katılmaya karar verdi. DİSK Yönetim Kurulunun 3-4 Aralık 1975'teki toplantısında aldığı karar ile Mab-İş'in DİSK üyeliği kabul edildi.[133] Mab-İş'in üyeliğe kabul edildiği tarihte üye sayısı 17 bin, aidat ödeyen üye sayısının ise 8 bin olduğu bildirildi.[134]

DİSK Yürütme Kurulu, Mab-İş ile Çağdaş Maden-İş sendikalarının birleştirmeleri amacıyla 16 Temmuz 1976'da Birleştirme Komisyonu kurdu.[135] Yürütme Kurulu 17 Ocak 1977'de Dev Maden-Sen (eski adıyla Mab-İş) ile Çağdaş Maden-İş sendikalarını birleştirdi ve her iki sendikaya bildirdi.[136]

Mab-İş, DİSK'e katıldıktan yaklaşık bir yıl sonra 20-21 Kasım 1976'da yaptığı Genel Kurulda adını Dev Maden-Sen olarak değiştirdi. Sendika, Dev Maden-Sen olarak faaliyet göstermeye devam etti. Bu Genel Kurulda Dev Maden-Sen DİSK'e katılma kararı aldı. Bu karar DİSK Yönetim Kurulu tarafından 20-21 Aralık 1976'da onaylandı.[137]

17-19 Aralık 1977'de toplanan Genel Kurulda sendikanın Genel Başkanı Yılmaz Döner,

[128] 16 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[129] "Mab-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[130] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[131] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[132] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[133] 3-4 Aralık 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[134] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[135] 16 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[136] 17 Ocak 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[137] 20-21 Aralık 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Genel Sekreteri ise Hacı Kabakulak oldu.[138] DİSK Yürütme Kurulu 6 Temmuz 1979'da Dev Maden-Sen ile Yeraltı Maden-İş'in birleşmesinin sağlanması için DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı'nın başkanlığında Genel-İş Genel Sekreteri Ertan Andaş ve Tekges-İş Genel Başkanı Selahattin Sayın'dan oluşan Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verdi.[139] Ancak bu birleşme 12 Eylül döneminde sendikaların faaliyetlerinin durdurulması sebebiyle gerçekleşemedi.[140]

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle diğer DİSK üyesi sendikalar gibi Dev Maden-Sen'in de faaliyetleri durduruldu. Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[141]Kararın ardından Dev Maden-Sen, yeniden faaliyete geçti.[142]

Dev Maden-Sen Yeraltı Maden-İş'le birleşti ve halen DİSK üyesidir.

DEVRİMCİ SAĞLIK-İŞ

DEVRİMCİ SAĞLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI

Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası, bağımsız Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası (Devrimci Sağlık-İş) ile Sosyal Sigortalar Kurumu Hastane İşçileri Sendikası'nın (Has-İş)[143] birleştirilmesiyle oluştu. Devrimci Sağlık-İş, 26 Aralık 1973'te İstanbul'da Ahmet Akdoğan, Coşkun Mikail, Enser Kızıltaş, Hasan Çoban, İsmail Taş, Mehmet Karabelli, Mustafa Karaçam, Osman Zeki Doğan ve Salih Süngerli tarafından Birsis kısa adıyla kuruldu.[144] Sendikanın açık adı Birleşmiş Sağlık İşçileri Sendikası'ydı. 4 Temmuz 1974 tarihli Genel Kurulunda adını Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası (Devrimci Sağlık-İş) olarak değiştirdi.

Devrimci Sağlık-İş 5 Ocak 1975'te gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulunda DİSK'e üye olma kararı aldı.[145] DİSK Yürütme Kurulunca Devrimci Sağlık-İş'in üyeliğe kabulüne değil, Has-İş ile birleştirilmesine karar verildi.

15 Temmuz 1975'te "*Devrimci Sağlık-İş sendikasının Has-İş'e katılması doğrultusunda verilmiş olan yürütme kurulu kararının gerçekleştirilmesi amacıyla her iki sendikanın yetkililerinin genel sekreterin başkanlığında bir araya gerilecek konunun bir çözüme bağlanması*"[146] kararı alındı. Has-İş birleştirmeye yönelik genel kurulunu 20 Kasım 1976'da ve Devrimci Sağlık-İş ise 21 Kasım 1976'da gerçekleştirdi.[147] Genel kurullarında alınan birleştirilme kararı ile iki sendikanın birleşmesi tamamlandı ve sendikanın Genel Başkanlığına Halil Hayta, Genel Sekreterliğe Mustafa Gümüş ve Yürütme Kurulunun diğer üyeliklerine ise Düzgün (Doğan) Halis, Rıza Gerçek, İlimdar Boy, Garip Aydındağ ve Adnan Ayal seçildi[148] Birleşen iki sendikanın kısa adı 1978'e kadar Has-İş'ti.

[138] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[139] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[140] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[141] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

[142] *Cumhuriyet*, 20 Kasım 1982.

[143] Has-İş'e ilişkin daha ayrıntılı bilgiye bu kitapta yer alan sendika monografilerinden erişilebilir.

[144] "Dev Sağlık-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[145] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[146] 15 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[147] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[148] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Birleşme sonrası iki sendikanın yöneticileri arasında anlaşmazlık oldu. İki grup farklı iki genel kurul gerçekleştirdi. 10 Eylül 1977'de Has-İş grubu Devrimci Sağlık-İş grubuna haber vermeden bir Genel Kurul gerçekleştirdi. Bu genel kurulda Halil Hayta Genel Başkanlığa ve Ramis Doğan Genel Sekreterliğe seçildi. Devrimci Sağlık-İş grubu ise 25 Eylül 1977'de Genel Kurulunu olağanüstü şekilde topladı. Genel kurulda Mustafa Gümüş Genel Başkan seçildi. İki genel kurul yapılması üzerine sendikaya dava açıldı ve Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 13 Ocak 1978 tarihli ve 977/693 sayılı ara kararıyla sendikaya kayyum atandı.[149] Kayyum yönetimi 9 Mayıs 1978'de sona erdi.

Sendika kayyum yönetimindeyken, 9 Nisan 1978 günü sendika Olağanüstü Genel Kurulu toplandı. Bu genel kurulda sendikanın adı Devrimci Sağlık-İş (Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası) olarak değiştirildi ve Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel Hizmet İşçileri Federasyonu'na (ICEF) üye olunmasına karar verildi. Bu genel kurulda; Mehmet Çelikel Genel Başkan, Düzgün (Doğan) Halis Genel Sekreter seçilirken, yürütme kurulunun diğer üyeliklerine Tahsin Erdoğan, Sabri Tanyeri, İsmail Özgül, Yakup Göktaş ve Bülent Öztürk seçildiler.[150] Halil Hayta genel kurulun geçersiz olduğuna, sendikanın adının halen Has-İş olduğuna dair Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'ne dava açtı.[151]

Sendikanın temsili çeşitli tartışmalara ve davalara sebep oldu. İstanbul Valiliği, 24 Ocak 1980 tarihinde Devrimci Sağlık-İş'in mahkeme kararıyla faaliyetlerine son verildiğini ve mahkemece farklı bir karar verilmezse Devrimci Sağlık-İş'in işlemlerinin geçersiz olacağını bildirdi.[152] Sürmekte olan davanın olumsuz sonuçlanması ihtimaline karşı önlem olarak yeni bir geçici sendika kurulmasına karar verildi ve Devrimci Sağlık-İş grubundan yöneticiler tarafından "Yeni Devrimci Sağlık-İş" isminde geçici bir sendika kuruldu. Bu sendikanın Genel Başkanı ise Hasan Burgaç oldu. Dava 1980 yılında olumlu olarak sonuçlanınca Yeni Devrimci Sağlık-İş münfesih duruma düştü. [153]

Devrimci Sağlık-İş'te yaşanan bu sorunlara ilişkin DİSK Yürütme Kurulu 15 Nisan 1980 tarihinde *"D. Sağlık-İş sendikasının idari ve adli makamlar tarafından içine düşürüldüğü güçlüklerin aşılması amacı ile örgütlenme dairesinin yetki ve görevlendirilmesine"*[154] karar verdi.

Bu anlaşmazlığın sonunda İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde süren dava, 18 Temmuz 1980'de Devrimci Sağlık-İş kökenli üye ve yöneticilerin lehine sonuçlandı.[155] 10 Eylül 1977'de Has-İş grubunun gerçekleştirdiği genel kurul geçersiz sayıldı.[156]

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle sendikanın faaliyetlerine son verildi ve sendika yöneticileri hakkında dava açıldı. Devrimci Sağlık-İş yöneticilerinin 28'i gözaltına alındı ve sekizi toplam 93 yıl 4 ay ceza aldı.[157] 1991'de DİSK davasının beraatla sonuçlanması üzerine sendika faaliyetlerine

[149] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[150] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[151] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[152] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[153] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[154] 15 Nisan 1980 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[155] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[156] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[157] DİSK-AR (2020).

yeniden başladı ve ilk Genel Kurulunu 28 Aralık 1991'de gerçekleştirdi. Bu genel kurulda kısa adı Dev Sağlık-İş oldu.

Dev Sağlık-İş, halen DİSK üyesidir.

DEVRİMCİ TOPRAK-İŞ

TÜRKİYE DEVRİMCİ TOPRAK SU ÜRETME VETERİNER BALIKÇILIK SÜNGERCİLİK TARIM VE ORMAN İŞÇİLERİ SENDİKASI

1970'li yıllarda aynı işkolunda faaliyet gösteren DİSK üyesi üç sendikanın (Ziraat-İş, Çapa-İş ve Devrimci Toprak-İş/Manisa) birleşmesiyle kurulan sendikadır. DİSK İzmir Bölge Temsilciliğinin yardımlarıyla kurulan Devrimci Toprak-İş (Manisa) 25 Mayıs 1974'te yaptığı Genel Kurulu ile DİSK'e üye olma kararı aldı[158] ve 5 Aralık 1974'te DİSK'e üyeliği kabul edildi.[159] Aynı işkolunda kurulu Ziraat-İş ve Çapa-İş'in DİSK'e üyelik başvuruları ise 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısında kabul edildi.[160] Aynı tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısında DİSK Anatüzüğü gereği bu iki sendikanın birleştirilmesi için Özcan Kesgeç, Mehmet Kılınç ve Selahattin Sayın'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verildi.[161]

DİSK Yürütme Kurulu kararı üzerine Ziraat-İş ve Çapa-İş birleşerek yeni bir sendika kurdu.[162] Sendika Tuncer Kocamanoğlu, Zeki Yılmaz, Fuat Gedik, Rüstem Yaşar, Bekir Yılmaz, Mehmet Dur, Ahmet Erdoğan, Ferruz Polat, Ali Taşdelen, Mustafa Dönmez, Faruk Muhammetoğlu, Adnan Aktuna, Süleyman Çetinbaş, Mustafa Taylan ve Salih Çotuk tarafından Ankara'da kuruldu. Sendikanın kısa adı önceleri Türkiye Ziraat-İş iken 20 Nisan 1975'te yapılan ilk Genel Kurulunda kısa adının Devrimci Toprak-İş olmasına karar verildi ve sendika DİSK'e üye oldu.[163] Manisa'da kurulu DİSK üyesi Devrimci Toprak-İş, 15 Haziran 1975 tarihinde gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulunda Devrimci Toprak-İş'e iltihak etme kararı aldı[164] ve böylece aynı işkolunda kurulu üç DİSK üyesi sendika birleşmiş oldu.

Devrimci Toprak-İş'in 20 Nisan 1975'te gerçekleşen 1. Genel Kurulunda Tuncer Kocamanoğlu Genel Başkanlığa ve Bektaş Avşar Genel Sekreterliğe seçildi. Tuncer Kocamanoğlu 25 Nisan 1978'de gerçekleştirilen 2. Genel Kurul sonrası da genel başkanlık görevine devam etti. Bu genel kurulda Genel Sekreterlik görevine ise Vedat Keklik getirildi ve Uluslararası Tarım Ormancılık ve Ekim İşçileri Sendikaları Federasyonu'na (TUIAFPW) üye olundu.[165]

Devrimci Toprak-İş Genel Başkanı ve DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu, Devrimci Toprak-İş'ten 1979'da ihraç edildi. Devrimci Toprak-İş ihracın sebebini sendikayı kamuoyu önünde küçük düşürücü demeçler vermesi olarak belirtti.[166]

158 V. Genel Kurul Çalışma Raporu.

159 5 Aralık 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

160 4 Mart 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

161 4 Mart 1974 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

162 V. Genel Kurul Çalışma Raporu.

163 "Devrimci Toprak-İş (Türkiye Devrimci Toprak Su Üretme Veteriner Balıkçılık Süngercilik Tarım ve Orman İşçileri Sendikası)" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

164 "Devrimci Toprak-İş (Türkiye Devrimci Toprak ve Tarım sanayii İşçileri Sendikası)", *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

165 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

166 *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1979.

Devrimci Toprak-İş'in kuruluşu ve DİSK'e üye oluşundan bir yıl sonra, 10 Eylül 1976'da aynı işkolunda faaliyet gösteren T.İ.S.'in (Türkiye Toprak, Su, Tarım İşçileri Sendikası) DİSK üyeliğinin kabulüne karar verildi.[167] DİSK Yürütme Kurulu, 26 Ocak 1978 tarihinde aynı işkolunda kurulu bu iki üyesinin birleştirilmesi için bir komisyon kurulmasına karar verdi.[168] Devrimci Toprak-İş'in, T.İ.S. ile Tarım-Sen çatısı altında birleştirilmesi kararını kabul etmesine rağmen genel kurulda hazır bulunmaması sebebiyle Anatüzük gereği DİSK üyeliğinden düşürülmesine karar verildi.[169] Devrimci Toprak-İş üyelikten düşürülme kararına karşı dava açtı.[170] 12 Eylül öncesi DİSK belgelerinde Devrimci Toprak-İş'in üyeliğinin düştüğü belirtilse de DİSK'in yeniden açılmasının ardından yayımlanan *DİSK* dergisinde Devrimci Toprak-İş'in adı üye sendikalar listesinde yer almaktadır.[171]

12 Eylül askeri darbesinden sonra sendikanın faaliyetleri durduruldu. 13 yöneticisine toplamda 93 yıl 4 ay hapis cezası verildi.[172]

T.İ.S. ve Devrimci Toprak-İş'in birleştirilme çalışmaları 12 Eylül darbesinin ardından DİSK'in ve sendikalarının açılmasıyla yeniden gündeme geldi ve 1993'te Devrimci Toprak-İş, T.İ.S.'e iltihak etti.

DİSK Yönetim Kurulu 20 Haziran 2002'de T.İ.S.'in feshi sebebiyle üyelik kaydının kapatılması kararı aldı:[173] *"TİS ve TEK-GES-İŞ Sendikaları Tasfiye Kurullarının göndermiş oldukları evraklar incelenmesi sonucunda, tasfiye ve varsa mal varlığı devriyle ilgili işlemlerin yapılmasına münfesih olan 2 sendikanın üyelik kayıtlarının fesih nedeniyle kapatılmasına."* Böylece T.İ.S., kapandı.

DEVRİMCİ YAPI-İŞ

TÜRKİYE DEVRİMCİ YAPI İŞÇİLERİ SENDİKASI

17 Ocak 1970'te Ali Bingöl, Burhanettin Temiz, Erhan Ünal, İbrahim Çetkin, İsmet Demir, Mahmut Özen, Osman Yalın, Sefer Güvenç, Selahattin Okur ve Servet Orgun tarafından İstanbul'da kuruldu. Kuruldüktan 1,5 yıl sonra, 8 Ağustos 1971'de olağanüstü şekilde toplanan Genel Kurulunda İbrahim Çetkin Genel Başkanlığa, Rauf Orhan ise Genel Sekreterliğine seçildi. Bu genel kurulda Uluslararası Kimya İşçileri Federasyonu'na (ICF) ve DİSK'e üyelik kararı alındı.[174] Sendika, DİSK Yönetim Kurulu tarafından 1 Kasım 1971'den itibaren geçerli olmak üzere DİSK üyeliğine kabul edildi.[175]

29 Kasım 1974'te DİSK üyesi *Baysen-İş ile Devrimci Yapı İşçileri sendikalarının birleştirilmesi için komisyon kurulmasına*[176] ve 17 Ocak 1975'te ilgili sendikalara konuya ilişkin tebligat yapılmasına[177] karar verildi.

[167] 10 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[168] 26 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[169] 27 Nisan 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[170] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

[171] *DİSK* dergisi, 1991.

[172] DİSK-AR (2020).

[173] 20 Haziran 2002 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[174] "Devrimci Yapı-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[175] 27 Ekim 1971 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[176] 29 Kasım 1974 tarihli DİSK yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[177] 17 Ocak 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Yürütme Kurulu, *Devrimci Yapı İşçileri sendikasının en geç Temmuz 1975 ayı içinde kongresini yaparak Baysen-İş sendikasına katılmasına*[178] tekrar karar verdi. Devrimci Yapı-İş'in genel kurulunu yapıp Baysen'e katılma karar almaması üzerine DİSK üyeliği düştü.

17 Ocak 1976'da gerçekleşen Genel Kurulda İbrahim Çetkin tekrar sendikanın Genel Başkanı, Süleyman Bal ise Genel Sekreteri oldu. 14 Nisan 1978'de gerçekleştirilen Genel Kurulunda İbrahim Çetkin yeniden Genel Başkanlığa ve Remzi Güzel Genel Sekreterliğe seçildi. Aynı genel kurulda daha önce üye olunan ICF'den ayrılma ve DSF üyesi Uluslararası Yapı ve Ağaç İşçileri Birliği (UITBB) ile DİSK'e tekrar üye olma kararı alındı. Devrimci Yapı-İş'in DİSK'e yeniden üyelik başvurusu *"Daha önce DİSK üyeliğinden düşen sonra genel kurul kararı ile yeniden DİSK'e üye olmayı kongre kararına bağlayan Devrimci Yapı-İş'in genel başkanının, DİSK organlarının alacağı birleştirmeye ilişkin kararların kesinlikle uyacağını belirtmiş olması dikkate alınarak Devrimci Yapı-İş'in DİSK'e üye olmasına, Mehmet Kılınç ve Mustafa Karadayı'nın muhalif oyuna karşılık"*[179] 1978'de kabul edildi. Devrimci Yapı-İş'in DİSK'e üyeliği Baysen'e katılması önkoşulu ile kabul edilmiş olsa da Devrimci Yapı-İş ve Baysen birleşmesi gerçekleşmedi. Sendikanın 24 Mayıs 1980'de olağanüstü toplanan Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Ali Nejat Sözen seçildi.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle sendikanın faaliyetleri durduruldu ve sendika ile yöneticilerine dava açıldı. Devrimci Yapı-İş'in 10 yöneticisi darbeden sonra gözaltına alındılar. DİSK davasında yargılanan Devrimci Yapı-İş yöneticileri 30 gün ve 3 yıl arası olmak üzere çeşitli cezalar aldılar.[180]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[181]

Bu karar üzerine sendika yeniden faaliyetlerine başladı.

Sendika, halen DİSK üyesidir.

FINDIK-İŞ

TÜRKİYE FINDIK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİĞİ İLE TÜM KOOPERATİF İŞÇİLERİ SENDİKASI

20 Mayıs 1969'da Giresun'da ticaret işkolunda Fındık-İş (Türkiye Fındık Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliği ile Tüm Kooperatif İşçileri Sendikası) adıyla kurulan DİSK üyesi işçi sendikasıdır. Kurucuları Kutay Tarçın, Akçın Koç, Azmettin Ertan, Bedir Aksu, Cemalettin Tokmak, Hasan Hakyemez, İ. Şefik Aydın ve Z. Şeker Tuncer'dir.[182]

24 Mayıs 1970'te sendika ilk Genel Kurulunu yaptı. Bu genel kurulda Genel Başkan Akçın Koç, Mahmut Sakal, Aydın Aygün, İzzet Deniz, Hasan Hakyemez, Azmettin Ertan, Kaya Bilgin, Erdal Şahinler ve Nihat Seymen seçildi. 26 Mayıs 1974'te toplanan

[178] 21 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[179] 22-23-24 Ağustos 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[180] DİSK-AR (2020).

[181] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

[182] "Fındık-İş" maddesi, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

3. Genel Kurulda Yönetim Kuruluna Akçın Koç, Ülkü Nefesoğlu, Temel Çavuşoğlu, Canga Atakan, Hasan Durmuş, Tuver Akgün, Salih Celap, Ahmet Başar, Hikmet S. Öner, Aydın Aygün ve Tahir Kabaoğlu seçildi.[183] Sendikanın örgütlenme çalışmaları 1976'da yoğunlaştı. Akçakoca İstanbul, Trabzon, Düzce, Giresun, Ordu, Tirebolu, Bulancak (1977) şubeleri açıldı.[184]

Fındık-İş'in 5. Genel Kurulu 31 Mayıs 1978'de yapıldı. Genel kurulda Genel Başkan değişmezken, Genel Sekreterliğe Aydın Akgün seçildi. Bu genel kurulda sendika DİSK'e katılma kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulunun 22-23-24 Ağustos 1978 tarihindeki toplantısında DİSK'e üyelik için başvuran Fındık-İş'in DİSK üyeliği 22 Ağustos 1978'de Celal Küçük'ün çekimser oyuna karşılık oyçokluğuyla kabul edildi.[185]

12 Eylül 1980'de DİSK'e bağlı diğer sendikalar gibi Fındık-İş'in de faaliyetleri durduruldu.

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[186]

Bu kararın ardından 1992'de yeniden faaliyetlerine devam etti.[187] Fındık-İş, 12 Eylül sonrası 13 Haziran 1993'te ilk Olağanüstü Genel Kurulunu gerçekleştirdi. Bu genel kurulda sendika, DİSK'e bağlı Sosyal-İş'e katılma kararı aldı. Fındık-İş'in katılma kararı Sosyal-İş tarafından 19 Haziran 1993 günü gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulunda delegelerin oybirliği ile kabul edildi.[188]

GAM-SEN

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI AŞ MENSUPLARI SENDİKASI

23 Şubat 1975'te banka ve sigorta işkolunda faaliyet göstermek üzere İstanbul'da Türkiye Garanti Bankası AŞ Mensupları Sendikası (Gam-Sen) adıyla kurulan işçi sendikasıdır. Sendikanın ilk yöneticileri Genel Başkan İlhan Geçit, Genel Başkan Vekili Cebbar Kılıçoğlu, Genel Sekreter Adnan Kocaer, Cevdet Uçar, İlhan Tuğrul, Ercüment Kırış, Ragıp Aktaş, Atilla Öner, Akın Tuna, Enver Kara ve Fuat Katırcı'dan oluşuyordu.[189]

20 Aralık 1975'teki ilk Olağan Genel Kurulunda sendikanın açık adı değişti ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş İşçileri Sendikası oldu. Genel kurulda Genel Başkanlığa Zafer Tanıt seçildi.[190]

24 Nisan 1976 tarihli Olağanüstü Genel Kurulda açık adı Türkiye Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası şeklinde değiştirilirken kısa adı aynı kaldı. Gam-Sen bu genel kurulda üyesi olduğu Türkiye Banka ve Sigorta Mensupları Sendikaları Federasyonu'ndan ayrılma ve DİSK'e üye olma kararı aldı. Gam-Sen'in DİSK üyeliği DİSK Yönetim Kurulunun 11-12 Haziran 1976'daki toplantısında 1 çekimser oy ile oyçokluğuyla kabul edildi.[191]

[183] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[184] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[185] 22-23-24 Ağustos 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[186] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

[187] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[188] *DİSK'in Sesi*, Sayı 8, Ekim 1993.

[189] "Gam-Sen" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[190] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[191] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Gam-Sen, DİSK'e üyeliğinden kısa bir süre sonra, 13 Ekim 1976'da sendikanın Genel Başkanı Zafer Tanıt ile ilgili olumsuz iddialar olması sebebiyle bunları incelemek üzere DİSK Yürütme Kurulu soruşturma açılmasına ve bu soruşturmanın Celal Küçük tarafından yürütülmesine karar verdi.[192] 18 Ekim 1976'da DİSK Yürütme Kurulu Zafer Tanıt'ın DİSK Anatüzüğünün 13. maddesi gereğince ferdi üyelikten kesin çıkarılmak üzere Onur Kuruluna sevk edildi.[193] Bu gelişmelerden sonra Zafer Tanıt görevinden istifa etti ve 27 Kasım 1976'da Gam-Sen Genel Başkanlığına Ertan Seçkin seçildi.[194]

DİSK Yürütme Kurulu 6 Aralık 1976'da Bank-Sen (Türkiye Devrimci Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası) ile Gam-Sen'in birleştirilmesi için bir komisyon kurulmasına karar verdi. Birleştirme Komisyonu Rıza Güven (başkan), Celal Küçük ve Fehmi Işıklar'dan oluştu.[195] Kurulan Birleşme Komisyonunda Bank-Sen ile Gam-Sen sendikalarının yöneticileri uzun süre bir arada çalıştı. Bu birleşme sürecinde alışılmışın dışında bir yol izlendi ve öncelikle banka işkolunda uygulanabilir bir Tüzük hazırlandı. Örgütlenme Dairesinin organize ettiği Tüzük çalışmaları bölgelerde yönetici, temsilci ve işçilerle tartışıldı ve uygun bir Tüzük oluşturuldu.[196] Gerçekleştirilen çalışmalardan sonra Gam-Sen, 30 Temmuz 1977 toplanan Genel Kurulunda oybirliği ile Bank-Sen'e katılma kararı aldı.[197]

[192] 13 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[193] 18 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[194] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[195] 6 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[196] DİSK 6. Dönem Genel Kurul Çalışma Raporu.

[197] Ata ve Türkoğlu (2019).

GENEL-İŞ

TÜRKİYE GENEL HİZMETLER İŞÇİLERİ SENDİKASI

22 Nisan 1962'de genel işler işkolunda faaliyet göstermek üzere İstanbul'da kurulan DİSK ve PSI üyesi işçi sendikasıdır. Sendikanın kurucuları Abdullah Baştürk, Mustafa Sığan, Cemil Uludağ, Cemil Altan, Mustafa Kuruçeşme ve Bekir Büyükcan'dır.[198]

Kurulduktan kısa bir süre sonra Türk-İş üyesi olan sendika 1. Genel Kurulunu 15-16 Kasım 1962'de yaptı. Genel kurula 8 bin 354 üyeyi temsilen 93 delege katıldı. Bu toplantıda Genel Başkanlığa Abdullah Baştürk, Genel Başkan Vekilliğine Ertan Andaş ile Mustafa Sığan, Genel Sekreterliğe Hasan Okyar ve Mali Sekreterliğe Hasan Togay seçildi.[199]

274 sayılı Sendikalar Kanunu ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra sendika hızlı bir örgütlenme ve toplu iş sözleşmesi çalışmaları yürüttü. 25 Kasım 1965'te gerçekleştirilen 2. Genel Kurulunda üye sayısı 3 kat artmıştı ve yapılan seçimler sonucunda Yürütme Kurulu üyeliklerinde bir değişiklik olmadı.[200]

Sendikanın ilk etkili eylemlerinden biri Türkiye emek tarihi açısından bir ilk olan Çorum Belediye işçilerinin uzun yürüyüşüdür. Çorum yürüyüşü, Çorum Belediyesi tarafından işten çıkarılan 54 işçinin uzun soluklu hak arama eylemidir. 27 Temmuz 1966'da başlattıkları yürüyüşle Genel-İş

[198] "Genel-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[199] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[200] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

üyesi 54 temizlik işçisi, Çorum'dan Ankara'ya, Ankara'dan İstanbul'a kadar çıplak ayakla 34 gün ve 730 km yürüdü.[201] Genel-İş için sembolik anlamı büyük olan yürüyüşle ilgili bir de bildiri yayımlandı. Bildiride, ''yürüyüş sırasında *yaşamını yitirecek işçiler olması durumunda işçilerimiz öldükleri yere gömülecek ve adlarına sendika şehidi anıtı dikilecek, ölümlerine sebep olanlar ise tarih önünde daima işçi düşmanları olarak anılacaktır''*[202] ifadelerine yer verildi.

28 Ağustos 1966'da İstanbul'da son bulan Çorum yürüyüşü işçilerin sesini duyurmasında etkili oldu. Türk-İş yönetimi, Hükümet'i sürece dahil etti ve dönemin Başbakanı Süleyman Demirel ve Çalışma Bakanı Ali Nail Erdem ile bir görüşme gerçekleştirildi. Bu görüşmeler sonucunda Çorum Belediyesi ile bir protokol imzalandı ve sigorta kollarına göre işten çıkarılan 54 işçi işe geri alındı.[203]

Genel-İş öncülüğünde 1965-1967 yılları arasında önemli grevler gerçekleştirildi. Manisa, Denizli, Gaziantep, Bandırma ve Adana Belediyeleri'nde toplu iş sözleşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması neticesinde Genel-İş üyesi işçiler greve çıkıp yürüyüşler düzenlediler.[204]

Sendika, 3. Genel Kurulunu 31 Kasım-2 Aralık 1967'de yaptı. 1967'de Genel-İş'in üye sayısı 33 bine yaklaşmıştı. Bu genel kurulda da Genel Başkanlığa Abdullah Baştürk, Genel Başkan Vekilliklerine Ertan Andaş ve Mustafa Sığan, Genel Sekreterliğe Hasan Okyar ve Mali Sekreterliğe ise Hasan Togay seçildi.[205]

1967-1969 döneminde Eskişehir, İzmir, Adana ve Konya Belediyelerinde Ankara İmar Müdürlüğü ve Amasya'daki Kutsal Şirketi'nde grev uygulandı. Bin 100 işçinin katıldığı ve 11 Eylül 1968'de başlayarak bir hafta süren grevi toplu iş sözleşmesinin uygulanmaması sebebiyle ''hak grevi'', diğerleri ise toplu iş sözleşmesinin imzalanması için uygulanan ''menfaat grevi''ydi. 13 Mayıs 1969'da uygulanan Amasya'daki grev 13 gün sonra işverenin anlaşmayı kabul etmesiyle sonuçlandı. Bu grev Genel-İş'in özel bir işyerinde uyguladığı ilk grevdi.[206]

Sendikanın 4. Genel Kurulu 23-25 Aralık 1969'da toplandı. Bu dönemde Genel-İş'in 38 bin 304 üyesi vardı. Bu genel kurulda da Yürütme Kurulu üyeleri aynı görevlere yeniden seçildiler.[207]

Genel-İş ile Türk-İş yönetimi arasında 1971 yılında görüş ayrılıkları ortaya çıktı. 1971 yılında Kızılcahamam'da toplanan Türk-İş Yönetim Kuruluna; aralarında Petrol-İş, Deniz Ulaş-İş ve Yol-İş sendikalarının da bulunduğu sendikalarla birlikte Türk-İş yönetimini eleştiren bir rapor sunan Genel-İş içinde yer aldığı oluşum daha sonra yeni sendikaların katılımlarıyla 12'ler ve 24'ler raporlarını yayımladı.

Genel-İş'in 5. Genel Kurulu 22-24 Nisan 1972'de toplandı. Genel kurulda Genel Başkanlığa yine Abdullah Baştürk seçildi.

Abdullah Baştürk'ün de öncülük ettiği söz konusu raporlar hem Türk-İş'te yükselen muhalefetin ilkelerini çizdi hem de Türkiye'deki sendikal mücadele sürecinin nasıl sürdürülmesi gerektiğine yönelik önemli

[201] Aziz Çelik (2017), ''İşçilerin 51 Yıl Önceki Adalet Yürüyüşü'', *BirGün, 19 Haziran 2017.*

[202] *Cumhuriyet*, 12 Ağustos 1966.

[203] Kıran (2021).

[204] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi- 1.

[205] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[206] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[207] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

ilkeleri ortaya koydu. Baştürk, daha sonra Türk-İş'le derinleşen düşünsel farklılaşmanın sonucunda 3 Ağustos 1975 günü olağanüstü toplanan Genel-İş Genel Kurulunda Türk-İş üyeliğinden ayrılma kararına ve 5 Haziran 1976'da toplanan Olağanüstü Genel Kurulda ise DİSK'e katılma kararı alınmasına öncülük etti. Oybirliği ile gerçekleşen ayrılma kararının gerekçeleri özetle şöyleydi: Ekonomik, sosyal ve siyasal bunalım patlama noktasına gelmesine rağmen Türk-İş'in sınıf bilincinden uzak ve suskun olması, birçok nedenle sınıf mücadelesini zaafa uğratması, sermaye ve çıkar çevreleriyle uzlaşmacı tutumu, sınıf bilincini geliştirmek amacıyla yapılan eğitimleri sabote etmesi, kapitalist kuruluşlardan yana tavır alması, demokratik kitle örgütleriyle eylem ve ilke birliğine girmemesi.

Yürütme Kurulu kararı, ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan bölgesel toplantılarda üyelere anlatıldı ve üyelerin bu kararı desteklemesiyle birlikte Genel-İş olağanüstü genel kurul kararı aldı.[208] Genel-İş'in Olağanüstü Genel Kurulu, 3 Ağustos 1975'te Ankara Stad Sineması'nda toplandı. Toplantıya katılan 226 delegeden 223'ünün oyuyla Türk-İş'ten ayrılma kararı verildi.

Faaliyetlerini yaklaşık 10 ay bağımsız olarak sürdüren Genel-İş, 5 Haziran 1976'da bir Olağanüstü Genel Kurul daha yaptı ve sendikacılığı bir sınıf hareketi olarak gören ve toplumun sınıf mücadelesi ile değiştirileceğine inanan DİSK'e üye olma kararı aldı. 9 Haziran 1976'da Genel-İş'in DİSK'e yaptığı başvuru 11 Haziran 1976'da kabul edildi.[209] Genel-İş üye sayısı itibariyle DİSK'in en büyük sendikası oldu.

Genel-İş'in DİSK'e üye olmasının ardından DİSK Yönetim Kurulu 21-22 Eylül 1976'de bir toplantı gerçekleştirdi. Bu toplantıda 17 üyenin katıldığı seçim sonucunda Abdullah Baştürk Genel Başkan Vekilliğine seçildi. DİSK Tüzüğü genel başkan vekillerinin yönetim kurulunca seçilmesine olanak tanıyordu. Böylece Baştürk henüz Genel Kurul toplanmadan DİSK Genel Başkan Vekili olmuştu.

Daha sonra Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in 22-27 Aralık 1977'de toplanan 6.Genel Kurulunda DİSK Genel Başkanlığına seçildi. Sendikanın 7. Genel Kurulu 22-24 Nisan 1978'de yapıldı. Bu genel kurulda yine Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Başkan Yardımcısı Ertan Andaş, Genel Sekreter Hasan Okyar ve Genel Mali Sekreter ise İsmail Özbiçer seçildi. Sendikanın 8. Genel Kurulu ise 19-20 Nisan 1980'de toplandı. Bu toplantıda Genel Başkan Abdullah Baştürk tekrar seçildi ve hem Genel-İş'in hem de DİSK'in genel başkanlıklarını uzun yıllar sürdürdü.

Genel-İş, 1975-78 döneminde çok sayıda iş yerinde grevler yaptı; İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere birçok belediye ile toplu sözleşmeler imzaladı, başta 1 Mayıs kutlamaları olmak üzere pek çok eylemde aktif olarak yer aldı.

Genel-İş 1978-1980 arasında aktif sendikacılık faaliyetleriyle daha da büyüdü. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden DİSK ve üyesi diğer sendikalar gibi Genel-İş'in de faaliyetleri durduruldu ve sendikaya kayyum atandı. Kayyum, 9 Aralık 1980'de Genel-İş'te göreve başladı.[210] Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de

[208] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[209] 11 Haziran 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[210] *Cumhuriyet*, 9 Aralık 1980.

olduğu çok sayıda Genel-İş yöneticisi hakkında idam talebiyle dava açıldı. İdam cezası ile yargılananlar arasında İsmail Özbiçer, Ekrem Akkuş, Bergüzar Can, İsmail Hakkı Önal, İsmail Çalışkan ve Cemal Aslan da yer aldı.[211]

İşçiler için pek çok ilki gerçekleştiren ve önceliği işçi sınıfının insana yakışır koşullarda yaşaması ilkesinden hareket eden Genel-İş, 1970'lerde bu doğrultuda kendi bünyesinde bir sosyal güvenlik kuruluşu olan Genel-İş Emekli Sandığını kurmuştu. Üyelere iş kazası, meslek hastalığı, malulen ya da normal yollarla emekli olanlara ya da ölen işçinin kanuni mirasçılarına yardımda bulunan sandık, aynı zamanda evlenme, doğum ve ölüm hallerinde de işçilere yardım sağlıyordu. Genel-İş Emekli Sandığının bir diğer amacı ise; eğitimi devam eden işçi çocuklarına burs ve yurt sağlamak, üretim, tüketim ve meslek kooperatifleri kurmak ve işçilere dinlenme tesisleri kurarak sosyal ve ekonomik destekler sunmaktı.

1981'de Genel-İş'e ait olan Ankara Çankaya'da bulunan 12 katlı, bin kişilik konferans salonu olan genel merkez binası düşük bir bedelle kamulaştırıldı ve ardından Anayasa Mahkemesi'ne tahsis edildi. Ayrıca sendikaya ait tesislerin işletme hakkının Turizm Bankası'na devredilmesi konusunda karar alındı. Genel-İş'in Ören'deki Artemis Eğitim Tesisleri 12 Eylül döneminde kayyumlar tarafından Turizm Bankası'na kiralandı.[212] Tesis, günümüzde *Abdullah Baştürk Eğitim ve Dinlenme Tesisleri* adıyla varlığını sürdürmektedir.

[211] *Cumhuriyet*, 1 Mart 1983.

[212] *Cumhuriyet*, 8 Mart 1981.

23 Aralık 1986'da Sıkıyönetim Mahkemesi, 21 Genel-İş yöneticisini toplam 123 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm etti. Temyiz edilen dava, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16 Temmuz 1991 tarihinde beraatla sonuçlandı.

Sendika 1-2 Şubat 1992'de faaliyetlerine yeniden başladı.

Genel-İş, halen DİSK üyesidir.

GES-İŞ

TÜRKİYE DSİ ENERJİ SU VE GAZ İŞÇİLERİ SENDİKASI

2 Şubat 1961'de DSİ Ankara merkez atölyesi işçileri A. İhsan Ersöz, Ahmet Polat, Ahmet Tapan, Fikret Üstündağ, Günay Bıçak, Hasan Telek, Hilmi Sandıkçı, Nail Yücesoy, Raif Yıldırım, Seyit Solak, Süheyip Külahi, Süreyya Alyanak, Şevki Pala ve Tarık Ersöz tarafından Ankara'da kurulan sendika. Kurulduğunda açık adı DSİ Suyol İşçileri Sendikası'ydı.

Sendikanın ilk Genel Kurulu 4 Haziran 1961'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Türk-İş ve Ankara Sendikalar Birliği'ne üyelik kararı alındı.[213] Genel kurulda yapılan seçimler sonucunda Cihangir İldeniz Genel Başkan, Celal Kozanoğlu ile İlhan Tezcanol Genel Başkan Vekili ve Fikret Üstündağ Genel Sekreter oldu.

Sendikanın 2. Genel Kurulu 29 Temmuz 1962'de toplandı. Cihangir İldeniz yeniden Genel Başkanlığa seçildi. Bu genel kurulda sendikanın açık adı Türkiye DSİ Enerji Su ve Yol İşçileri Sendikası olarak değiştirildi.

[213] "Ges-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

Sendikanın adındaki ''yol'' kelimesi 3 Kasım 1963'te gerçekleştirilen Genel Kurulunda çıkarıldı. Bu genel kurulda Cihangir İldeniz Genel Başkan ve Osman Soğukpınar Genel Sekreter seçildiler.

Sendikanın adı 28 Mayıs 1965'te gerçekleştirilen Genel Kurulda yeniden değiştirilerek kısa adı Ges-İş ve açık adı Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası yapıldı. Aynı genel kurulda Osman Soğukpınar Genel Başkan ve Erol Aykaş Genel Sekreter seçildi. Bu dönemde geçmişte genel başkanlık görevinde bulunan Cihangir İldeniz üyelikten ihraç edildi. Ges-İş, 1966'da Kamu Hizmetleri Enternasyonali'ne (PSI) üye oldu.

DİSK öncesi Türk-İş üyesi olan Ges-İş'in, aynı konfederasyona üye Tes-İş ile birleşme çalışmaları oldu. Tes-İş, Türk-İş'in desteğiyle Ges-İş karşısında Aralık 1963'te kurulmuş bir federasyondu.[214] Tes-İş'in Ges-İş'e katılmayı reddetmesi sebebiyle birleşme gerçekleşmedi.

Sendikanın 16 Eylül 1967 ve 27 Kasım 1971'de toplanan Genel Kurullarında Osman Soğukpınar ve Erol Aykaş yeniden Genel Başkan ve Genel Sekreter seçildiler. 27 Kasım 1971 tarihli Genel Kurulda aynı işkolunda faaliyet gösteren sendikaların birleştirilmesine ve Ges-İş'in de bu sendikaya katılımına dair bir karar alındı.

1971'de Türk-İş üyesi dört sosyal demokrat sendika tarafından hazırlanan ''4'ler Rapor''un ardından 8 sendikanın bu dört sendikaya katılmasıyla oluşturulan ''On İkiler Raporu''nda yer aldı.[215]

Mart 1973'te Enerji-İş, Ges-İş ile birleşti.[216] 19-20 Mart 1974 tarihlerinde toplanan Genel Kurulda Genel Başkanlığa Erol Aykaş ve Genel Sekreterliğe Orhan Ulukan seçildi. Bu genel kurulda Ges-İş, Türk-İş'in partilerüstü politikasını Tüzüğünden çıkardı.

1975 sonlarında sendika Genel Başkan Erol Aykaş'ın başında bulunduğu bir grup ve Genel Sekreter Orhan Ulukan'ın içinde bulunduğu farklı bir grup olarak ikiye ayrıldı ve genel kurul gerçekleştirdi. Ankara Valiliği 6 Kasım 1975 tarihli yazıda her iki genel kurulun da geçersiz olduğunu ve ilgililerin mahkemeye başvurmaları gerektiğini belirtti.[217]

Erol Aykaş'ın grubu 14 Kasım 1979'da Türk-İş binasına taşındı. Orhan Ulukan grubu ise DİSK'e katılma başvurusunda bulundu. DİSK Yönetim Kurulu 3-4 Aralık 1975'te Ges-İş'in üyeliğinin kabulüne ve ''bu sendikanın, hukuki maddi açıdan mücadelesinin ele alınmasına''[218] karar verdi. Sendika 21 Aralık 1975'te tekrar Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi ve 1 Kasım 1975'te diğer grubun gerçekleştirdiği genel kurul kararlarının geçersiz olduğuna ilişkin karar aldı. Bu genel kurulda Orhan Ulukan ve Ahmet Ok yeniden Genel Başkan ve Genel Sekreter seçildiler. Sendikada yer alan iki ayrı grubun hukuki mücadelesi Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 17 Mayıs 1976 tarihli kararıyla sona erdi ve mahkeme, Erol Aykaş ve grubunun yaptığı genel kurulun iptaline karar verdi.[219]

---

214 Aziz Çelik (2010), *Vesayetten Siyasete Türkiye'de Sendikacılık (1946-1967)*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 475.

215 ''4'lü Rapor'' ve ''On İkiler Raporu'' olarak bilinen iki rapora ilişkin daha ayrıntılı bilgiye bu kitabın 1. cildinden erişilebilir: Ece Göktürk (2020), ''DİSK Sonrası Türk-İş'te Sosyal Demokrat Muhalefet, DİSK Tarihi Kuruluş-Direniş-Varoluş, 1. Cilt, Aziz Çelik (Ed.), İstanbul: DİSK Yayınları, ss. 453-459.

216 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

217 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

218 3-4 Aralık 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

219 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

Ges-İş'in DİSK'e üye olmasının ardından DİSK Yürütme Kurulu, aynı işkolunda faaliyet gösteren üyesi Tek-İş ile Ges-İş'in DİSK Anatüzüğü gereği birleştirilmesine karar verdi.[220] Ges-İş ve Tek-İş'in birleştirilmesi için bir komisyonun kurulması kararı DİSK Yürütme Kurulunca 15 Kasım 1976'da yeniden alındı.[221] Komisyon 9 Mayıs 1977 tarihinde kararını verdi. Tek-İş genel kurulunu topladı ancak Ges-İş, kararı zamanında yerine getirmedi. Bu nedenle DİSK Yürütme Kurulu Ges-İş'in DİSK üyeliğinin düşürülmesine karar verdi (Ges-İş ve Tek-İş'in birleştirilmesine ilişkin ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).[222] DİSK üyeliğinin düşürülmesinin ardından sendika bağımsız kaldı.[223]

Sendikanın DİSK üyeliği düşürüldükten sonraki Genel Kurulu 14 Haziran 1980'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendikanın feshedilmesine ve malların Ankara'da kurulu Yeni Ges-İş'e (Türkiye Gaz Enerji ve Su İşçileri Sendikası) devredilmesine karar verildi.[224]

GIDA-İŞ

TÜRKİYE GIDA SANAYİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

21 Ekim 1947'de İstanbul'da İstanbul Gıda İşçileri Sendikası adıyla kurulan, bir dönem Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu, 1967'de DİSK kurucusu olan sendikadır.[225] Sendikanın kurucuları Şaban Akdoğan, Zühtü Tetey, İbrahim Atlas, İhsan Uyum, Hüseyin Arslan, Ahmet Perçin, Cemal Barlas, İbrahim Güler, Sabri Kumkala, Hasan Başaka, Hüseyin Altay ve Galip Erkal'dı.[226]

4 Ekim 1949'da yapılan Genel Kurulda Yönetim Kurulu Zühtü Tetey, Cevat Akdoğan, İbrahim Atlas, Enver Olcay, Muharrem Aslan, Şaban Akdoğan, Hüseyin Aslan, Mehmet Perçin, İhsan Uyum, Ferit Bonel ve Nurhan Ersönmez'den oluştu. 15 Ekim 1950'de yapılan Genel Kurulda Yönetim Kurulu üyeleri değişmedi.[227] 9 Eylül 1951'de yapılan Genel Kurulda ise Yönetim Kurulu Cevat Akdoğan, İbrahim Atlas, Etem Sır, Recep Yutman, Basri Güngör, Mehmet Perçin, Gazi Canik, Şaban Akdoğan, Ferit Fırat, Hüseyin Altınbüker, Hasan İlhan, Musa Güneş ve Yunus İnce'den oluştu.[228]

10 Aralık 1961 tarihli Genel Kurulda Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu'na üye olma kararı alındı. Yapılan seçimlerde Başkan Vekili değişti, bu göreve Mehmet Dileroğlu getirildi.[229]

23 Eylül 1962'de yapılan Genel Kurulda sendikanın adı Türkiye Gıda-İş (Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası) olarak değiştirildi. Bu genel kurulda Genel Başkan Mehmet Dileroğlu, Genel Başkan Vekili Ahmet Koç ve Genel Sekreter Cevat Akdoğan oldu.[230]

[220] 27-28 Aralık 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[221] 15 Kasım 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[222] 26 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[223] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[224] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[225] "Gıda-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[226] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[227] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[228] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[229] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[230] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

8 Ağustos 1965'te gerçekleştirilen Genel Kurulda sendikaya üyelik başvurusu yapan Kemal Nebioğlu'nun üyeliğinin kesinleşmesiyle ilgili karar oylanarak kabul edildi. Bu genel kurulda Kemal Nebioğlu Genel Başkan seçildi.[231] Türkiye Gıda-İş'in 12 Kasım 1966'da yapılan Olağanüstü Genel Kurulunda Genel Başkan tekrar Kemal Nebioğlu seçildi.[232]

Bu genel kurulda aralarında Kemal Nebioğlu, İbrahim Balcı ve Yurdakul Gözde'nin bulunduğu 21 kişilik Yönetim Kurulu seçildi.[233] Nebioğlu, SADA'nın kurucuları arasında yer aldı. 12 Şubat 1967 tarihinde toplanan Genel Kurulda DİSK'in kurucu üyesi olma kararı alındı.

7 Ocak 1972 tarihli Çalışma Bakanlığına gönderilen yazıda, sendikanın bin 478'i kadın olmak üzere toplam 11 bin 653 üyesi olduğu bildirildi.

Besin-İş ve Çağdaş Gıda-İş sendikaları kendilerini feshederek Türkiye Gıda-İş sendikasına katıldı. Besin-İş[234] sendikasının Türkiye Gıda-İş'e üyeliği 1 Eylül 1977'de, Çağdaş Gıda-İş[235] sendikasının Türkiye Gıda-İş'e üyeliği ise 14 Mayıs 1978'de kabul edildi.

12 Eylül 1980 askeri darbesinde DİSK üyesi diğer sendikalar gibi Türkiye Gıda-İş'in de faaliyetleri durduruldu. Sendikanın aralarında Kemal Nebioğlu ve Mehmet Mıhlacı'nın da bulunduğu 76 yöneticisi ve üyesi gözaltına alındı. Sendikanın 6 yöneticisi ceza aldı. Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi.[236] Bu karar üzerine sendika faaliyetlerine devam etti.[237]

Gıda-İş halen DİSK üyesidir.

HAS-İŞ

TÜRKİYE HASTANE İŞÇİLERİ SENDİKASI

Has-İş 4 Temmuz 1973'te 27 SSK çalışanı tarafından kuruldu. Sendikanın kurucuları arasında İlimdar Boy, İbrahim Destereci, Muzaffer Cüce, Bilal Karakuş, Yunus Uygun, B. Bahri Gülsoy, Fevzi Kerimoğlu, Lütfi Ergenç, Kemal Kuğu, Asım Başalan ve İbrahim Duran vardı.[238]

Sendikanın 1. Genel Kurulu 30 Haziran 1974 tarihinde gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendikanın açık adı Türkiye Hastane İşçileri Sendikası olarak değiştirildi.[239] Genel kurul seçimlerinde Halil Hayta Genel Başkan, İlimdar Boy Genel Sekreter, İbrahim Destereci Genel Başkan Vekili, Muzaffer Ercen Genel Mali Sekreter, Cezayir Doğan Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ve Fevzi Kerimoğlu Genel Eğitim Sekreteri oldu.[240]

Sendika 8 Aralık 1974'te örgütlenme zorlukları sebebiyle Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi. Ülke çapında örgütlenmeye yönelik Tüzük değişiklikleri yapıldı. Bu Genel Kurulda DİSK'e üye olma kararı alındı.[241] DİSK Yönetim Kurulu, Has-İş'in genel kurulunda DİSK'e katılma kararı verdiği tarihten

[231] Çelik (Ed) (2020).

[232] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[233] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[234] Ayrıntılı bilgi Besin-İş'te yer almaktadır.

[235] Ayrıntılı bilgi Çağdaş Gıda-İş'te yer almaktadır.

[236] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1981.

[237] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[238] "Dev Sağlık-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[239] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[240] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[241] DİSK 5. Genel Kurul Çalışma Raporu.

itibaren DİSK'e üye olarak kabul edilmesine karar verdi.[242]

Tüzüğünde yaptığı değişikliklere rağmen SSK hastanelerinde sendika karşıtı baskılar ve işten atmalar sebebiyle örgütlenmesini artıramadı.

Aynı işkolunda kurulu Devrimci Sağlık-İş'in 5 Ocak 1975'te gerçekleştirdiği Genel Kurulunda DİSK'e üyelik kararı alması[243] üzerine DİSK Yürütme Kurulu Devrimci Sağlık-İş'in Has-İş ile birleşmesine karar verdi.[244]

Has-İş birleştirmeye yönelik genel kurulunu 20 Kasım 1976'da ve Devrimci Sağlık-İş ise 21 Kasım 1976'da gerçekleştirdi.[245] Genel kurullarında alınan birleştirilme kararı ile iki sendika birleşti. Birleşen iki sendika 1978'den sonra faaliyetlerine Devrimci Sağlık-İş adı ile devam etti.

HÜRCAM-İŞ

TÜRKİYE ÇİMENTO SANAYİ TOPRAK MAMULLERİ VE HER TÜRLÜ CAM SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

15 Mayıs 1968'de Ahmet Bayraktar, Ahmet Öztürk, Ali Mutay, Bayraktar Acar, Cevat İyigün, Cevat Kilecioğlu, Muzaffer Acar, Sami Kaçan, Süleyman Karacan, Şaban Topçu, Tahsin Karataş, Veysel Işık, Yakup Demir, Yaşar Aladağ, Yusuf Narin ve Zihni Kop tarafından Gebze'de kuruldu.[246] Kurulduğunda kısa adı Hürcam-İş ve açık adı Türkiye Pencere Camı Fibro Cam Mozaik Şişe ve Her Türlü Cam Sanayii İşçileri Sendikası idi. İlk Genel Başkanı Tahsin Karataş'tı.

13 Haziran 1970'te sendikanın 2. Genel Kurulu gerçekleştirildi. Genel kurulda Cevat Kilecioğlu Genel Başkan oldu. Ayrıca DİSK'e ve Uluslararası Kimya Enerji, Maden ve Genel İşler Sendikaları Federasyonu'na (ICEF) üyelik kararı alındı. Hürcam-İş'in DİSK'e üyeliği DİSK Yönetim Kurulunun 24-25 Kasım 1970 tarihli toplantısında kabul edildi.[247] Hürcam-İş'in DİSK'e üyeliği gerçekleştiğinde bin 200 üyesi vardı.[248]

13 Haziran 1972'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Hürcam-İş genel merkezinin Gebze'den İstanbul'a taşınmasına karar verildi. 6 Eylül 1974'te toplanan Genel Kurulda Ali Şahin Genel Başkan ve Ali Tunçdemir Genel Sekreter seçildi. 10-11 Haziran 1975'te gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulda ise Genel Başkan Feridun Ertuş ve Genel Sekreter Ali Rıza Gülkaya oldu.

Sendikanın 5. Genel Kurulu 27-29 Haziran 1978'de gerçekleşti. Bu genel kurulda Uluslararası Kimya, Enerji, Maden ve Genel İşçiler Federasyonu'ndan ayrılıp DSF üyesi Uluslararası Yapı ve Ağaç İşçileri Birliği'ne (UITBB) üye olunması kararı alındı.

Sendika Genel Kurulu 28 Nisan 1980'de olağanüstü şekilde toplandı. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Feridun Ertuş, Genel Sekreterliğe Ali Rıza Gülkaya, Genel Eğitim Sekreterliğine Yaşar Arıkan ve

[242] 13 Aralık 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[243] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[244] 15 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[245] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[246] "Hürcam-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[247] 24-25 Kasım 1970 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[248] DİSK Ajansı, 15 Haziran 1970.

Genel Örgütlenme Sekreterliğine Halil Koç seçildi.[249]

Hürcam-İş, zaman zaman aynı işkolunda faaliyet gösteren Türk-İş üyesi Kristal-İş ile eylembirliğinde bulundu. Bu eylembirliğinin başında 1971'de Kristal-İş ile birlikte gerçekleştirdiği "büyük cam grevi"[250] gelmektedir. 1971'de yürütülen grup toplu pazarlığı sürecinde gidilen grev, Hürcam-İş'in 3 ve Kristal-İş'in 7 olmak üzere toplamda 10 örgütlü işyerinde gerçekleşti.[251] 25 Ekim 1971'de Paşabahçe Cam, Şişe ve Cam Fabrikalarındaki işçilerin greve çıkması ve 10 Kasım 1971'de Çayırova Cam Fabrikası grevinin başlamasıyla büyüyen greve 3 bin 500'ün üzerinde işçi katıldı.[252] Grev sırasında iki sendika güç ve eylem birliği yapacaklarına dair ortak bir bildiri yayımladılar. 11 Aralık 1971'de, grevin 48. günü Paşabahçe Cam Fabrikasında Kristal-İş üyesi işçi Kadir Peker yaşamını yitirdi. 21 Aralık 1971 günü grev protokol ile sona erdi ve işçiler 22 Aralık 1971 günü işbaşı yaptı.

1971'de gerçekleşen grevin bir benzeri ise 1980'de gerçekleşti.[253] Kristal-İş ve Hürcam-İş tarafından yürütülen grup toplu pazarlık sürecinde 22 Kasım 1979'da iki sendika "Güç ve Eylem Birliği Ana Protokolü" imzaladı. 15 Mayıs 1980'de başlatılan grevde 8 bini aşkın cam işçisi yer aldı.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle Hürcam-İş'in faaliyetleri durduruldu. 46 Hürcam-İş yöneticisi gözaltına alındı; gözaltına alınan yöneticilerden 6'sı toplamda 56 yıl 8 ay hapis cezası aldı ve 120 gün ile 4 yıl arası hapis yattı.[254] Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından sendika ve faaliyetlerine yeniden başladı.

Hürcam-İş ve Keramik-İş'in birleştirilmesi amacıyla 17-18 Haziran 1995'te Genel Kurul gerçekleştirildi. Keramik-İş, kendisini feshederek Hürcam-İş'e katıldı. Birleşme sonrası sendikanın adı Cam Keramik-İş (Türkiye Porselen Çimento Cam Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası) oldu.

Cam Keramik-İş halen DİSK üyesi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

İLERİCİ DERİ-İŞ/DERİ-İŞ

TÜRKİYE DERİ SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

1976'da DİSK üyesi Bar-Der-İş içindeki ayrışmanın ardından 10 Nisan 1976'da İstanbul'da İlerici Deri-İş kısa adı ve Türkiye Kundura Sanayii, Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya, Saraciye Yapımı ve Debagat İşleri Kürkçülük, Tutkal Sanayii ve Bağırsak İşleri İşleyen İşyerleri İşçileri Sendikası açık adıyla kuruldu. Kurucuları Bar-Der-İş'in 15 Şubat 1976'da gerçekleştirilen Genel Kurulunda Genel Başkan seçilen Kenan Budak ile Ali Sel, Cemal Solmaz, Kemal Çınak, Munzur Pekgüleç, Sait Güven ve Yalçın Kösem'di.

[249] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[250] Büyük cam grevine ilişkin ayrıntılı bilgiye DİSK Tarihi kitabının ilk cildinden erişilebilir: Can Şafak (2020), "1971 Cam Grevi: Hürcam-İş ve Kristal-İş Eylem Birliği", *DİSK Tarihi*, 1. Cilt, Editör: Aziz Çelik, İstanbul: DİSK Yayınları, ss. 547-549.

[251] Şafak (2020).

[252] Kristal-İş, 25 Ekim 1971 gün ve 667/71 sayılı Bildiri, aktaran Şafak (2020).

[253] Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgiye bu kitap içinde yer alan "1978-1980 Grevleri" bölümünden ulaşılabilir.

[254] DİSK-AR (2020).

Kenan Budak, Munzur Pekgüleç ve Sait Güven'in deri işkolunda çalışmadıkları gerekçesiyle sendikanın kuruluşunda problem yaşandı. Sendikanın kuruluşu 23 Temmuz 1976'da sorunların giderilmesiyle gerçekleşti.[255]

Sendikanın ilk Genel Kurulu 10 Nisan 1977'de gerçekleşti. Genel Başkanlığa Kenan Budak, ikinci Başkanlığa Abdullah Bilgen, Ali Yılmaz ile Erdoğan İnayet, Genel Sekreterliğe Hikmet Ölmez, Yönetim Kurulu üyeliklerine Ağa Vergili, Ali Sel, Hasan Kum, Haydar Kırkoç, Hüseyin Bal, İbrahim Yılmaz, Kasım Gündüz, Kemal Çınak, Mehmet Algörür ve Süleyman Koç seçildi. Bu genel kurulda DİSK'e üyelik kararı alındı. Karar, 10 Nisan 1977 tarihinde DİSK'e bildirildi[256] ve 30 Haziran-1-2 Temmuz 1977'de gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısında *"Kundura Sanayii, ileri ve deri ve deriden yapılan her türlü eşya yapımı, imalat ve debagat işleri, bağırsak işleme yerleri kürkçülük ve tutkal sanayi işçileri sendikası (Türkiye İlerici Deri-İş)nın DİSK'e üye olarak üyelik kararı aldığı tarihten itibaren kabulüne oybirliği ile"*[257] karar verildi. Sendikanın DİSK'e katılması gerçekleştiğinde üye sayısı 750 ve aidat ödeyen üye sayısı 450'ydi.[258]

Sendikanın 2. Genel Kurulu 26 Mayıs 1980'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Kenan Budak Genel Başkanlığa ve Hikmet Ölmez Genel Sekreterliğe tekrar seçildiler. Yönetim Kurulu üyeliklerine Abdullah Bilgen, Abdullah Kuzu, Arif Dursun, Arif Özdemir, Hüsamettin Karabulut, İbrahim Tosun, Mükremin Yıldırım ve Tuncer Törün; Yürütme Kurulu üyeliklerine ise Mehmet Gencer, Nusret Yılmaz ve Tunç Gezgen seçildiler. Bu genel kurulda sendikanın kısa adı Deri-İş ve açık adı Türkiye Kundura Sanayii Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya Saraciye Yapımı ve Debagat İşleri İşleyen İşyerleri İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Ayrıca Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) bağlı Tekstil Örme Giyim ve Deri İşçi Sendikaları Birliği'ne üyelik kararı alındı.[259]

2. Genel Kurulda Tüzüğün amaç ve ilkelerine örgütlenme ve eğitime dair maddeler ile *"d) Emekçi halkımızın ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve siyasal bilinci geliştirecek çalışmalarda bulunmayı temel amaç sayar. Bu amacı gerçekleştirmek için, halkımızı tam bağımsızlığa kavuşturmayı öngören, uluslararası işçi sınıfı ile uyumlu çalışmalar yapmayı hedefleyen, sosyalist bir düzenin hayata geçirilmesine ilişkin çalışmalarda bulunmayı ilke sayar"*[260] maddesi eklendi. Bu Genel Kurulda DİSK'in Tek Tip Demokatik Tüzük uygulamasının tartışmaya açılmasına ve DİSK Ören Kararları'nın hayata geçirilmesine karar verildi.[261]

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile sendikanın faaliyetleri durduruldu. Deri-İş'in 25 yöneticisi gözaltına alındı ve haklarında dava açıldı. Üç yöneticisine toplam 26 yıl 9 ay hapis cezası verildi.[262] 25 Temmuz 1981'de sendikanın Genel Başkanı Kenan Budak polislerin açtığı ateş sonucu öldürüldü.[263]

[255] "Deri-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[256] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[257] 30 Haziran ve 1-2 Temmuz 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[258] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[259] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[260] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[261] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

[262] DİSK-AR (2020).

[263] *Milliyet*, 26 Temmuz 1981.

DİSK ve üye sendikalar hakkında süren davanın beraatla sonuçlanmasıyla sendika faaliyetlerine devam etti. Sendikanın 12 Eylül sürecinden sonraki ilk Genel Kurulu 11-12 Nisan 1992'de gerçekleştirildi. Bu Genel Kurulda sendikanın açık adı Türkiye Deri Sanayii İşçileri olarak değiştirildi.

Bakırköy İş Mahkemesi 19 Ocak 1998 tarihinde sendikanın faaliyetlerinin durdurulmasına ve kapatılmasına karar verdi.[264]

KAPFER GENEL-İŞ

KAPI, KALORİFER VE BELEDİYE İŞYERLERİNDE ÇALIŞAN TÜM İŞÇİLERİN SENDİKASI

23 Ekim 1974'te açık adı Kapı, Kalorifer ve Belediye İşyerlerinde Çalışan Tüm İşçilerin Sendikası ve kısa adı Kapfer Genel-İş adıyla Ankara'da kurulan işçi sendikasıdır. Sendikanın kurucuları Ali Samet, Abdullah Korkmaz, Mehmed Yılmaz, Cemal Koca, Ahmet Aydın, Turan Mortepe, Hüseyin Eraslan, Mehmet Kozan, Hamit Taş, Ateş Koç, Osman Göçmen, Zihni Samet ve İsmail Yılmaz'dı.[265]

2 Mayıs 1975'te yapılan Tüzük değişikliğiyle sendikanın açık adı Türkiye Kapıcı Kaloriferci ve Belediye İşçileri Sendikası olarak değişti.[266] Kısa adı Kapfer Genel-İş olarak aynı kaldı.

Kapfer Genel-İş'in 23 Şubat 1975'teki Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Ali Samet ve Genel Sekreterliğe Abdullah Korkmaz getirildi. 16 Mart 1975'te gerçekleştirdiği Genel Kurulunda ise DİSK'e üye olma önerisi kabul edildi.[267] DİSK Yönetim Kurulunun 22 Nisan 1975'te gerçekleştirdiği toplantıda Kapfer Genel-İş'in 16 Mart 1975'ten itibaren DİSK üyeliğine alınmasına karar verildi.[268]

Kapfer Genel-İş 7 Kasım 1976'daki Olağanüstü Genel Kurulunda kendisini feshetti ve DİSK'e bağlı Genel-İş'e katılma kararı aldı.[269] DİSK Yürütme Kurulu Kapfer Genel-İş ile Genel-İş'in birleştirilmesi için Fehmi Işıklar başkanlığında Kemal Yılmaz ve Erol Yalçın'dan oluşan Birleştirme Komisyonunun kurulmasına oybirliği ile karar verdi.[270] DİSK Yürütme Kurulu 6 Eylül 1976'da Birleştirme Komisyonunun Kapfer-İş'in Genel-İş'e katılmasına ilişkin önerisini aynen onayladı.[271]

Ardından Kapfer Genel-İş Genel Kurulu 29 Ekim 1976'da yapıldı ve sendika Genel-İş'e katıldı.[272]

KERAMİK-İŞ

TÜRKİYE PORSELEN ÇİMENTO TUĞLA VE TOPRAK SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

21 Mayıs 1968'de Erol Sezer, Halis Özcan, Hasan Filiz, İbrahim Yenici, Kemal Köse, Mevlüt Özarıcı, Orhan Özkan, Remzi Ersoylu, Salim Ulaş, Sami Dur, Şahin Yavuz, Yalçın Özen ve Yekta Aydın Doğmuş

[264] 16 Nisan 1998 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[265] "Kapfer Genel-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını,1998.

[266] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[267] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[268] 22 Nisan 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[269] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[270] 8 Temmuz 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[271] 6 Eylül 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[272] V. Dönem Çalışma Raporu.

tarafından kuruldu.[273] Kurulduğunda açık adı Türkiye Keramik Çimento Porselen Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası ve kısa adı Keramik-İş'ti. Keramik-İş'in DİSK'e üyeliği 1969 yılında gerçekleşti.[274]

DİSK Yürütme Kurulu 13 Ekim 1970'te aynı işkolunda kurulu diğer DİSK üyesi sendika olan Serçip-İş ile birleştirilmesine karar verdi.[275] Ancak birleşmenin gerçekleştiğine dair bir bilgi bulunamadı.

13 Kasım 1971'de Uluslararası Kimya ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu'na (ICF) üye olunmasına karar verildi.

16 Temmuz 1974'te Genel Kurulu gerçekleşen Topçim-İş kendisini feshederek Keramik-İş'e katılma kararı aldı ancak katılım gerçekleşemedi ve Topçim-İş 5 Kasım 1978'de münfesih oldu.[276]

13 Kasım 1974'te toplanan Keramik-İş 3. Genel Kurulunda sendikanın açık adı Türkiye Porselen Çimento Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Bu genel kurulda Nihat Öztürk Genel Başkan ve Mustafa Aktulgalı Genel Sekreter oldu. Mustafa Aktulgalı, 26-27 Temmuz 1976'da gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulda Genel Başkan oldu, aynı genel kurulda Sadık Doğrular Genel Sekreterliğe seçildi.

Sendikanın 4. Genel Kurulu 5-6 Kasım 1977'de gerçekleştirildi. ICF'nin sendikal mücadelede olumlu yönde katkı sağlamadığı gerekçesiyle sendikanın ICF'den ayrılmasına karar verildi.[277]

25 Mart 1980'de sendika erken Genel Kurula gitti. Bu genel kurulda Mustafa Aktulgalı Genel Başkanlığa ve Sadık Doğrular Genel Sekreterliğe yeniden seçildi.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle sendikanın faaliyetleri durduruldu ve 26 yöneticisi gözaltına alındı.[278] 10 Keramik-İş yöneticisi toplam 70 yıl hapis cezası aldı ve yöneticiler 30 gün ile 4 yıl arası hapiste kaldı.[279] DİSK ve üyesi sendikaların beraat etmesi üzerine Keramik-İş faaliyetlerine yeniden başladı.

12 Eylül darbe süreci sonrası ilk Keramik-İş Genel Kurulu 18 Haziran 1992'de toplandı. Bu genel kurulda Mustafa Aktulgalı ve Sadık Doğrular yeniden Genel Başkan ve Genel Sekreter seçildiler.

7-8 Haziran 1995'te gerçekleşen Genel Kurulda Keramik-İş ve Hürcam-İş'in birleşmesine ve Keramik-İş'in kendisini feshetmesine karar verildi ve birleşmeden doğan yeni sendikanın adı Cam Keramik-İş (Türkiye Çimento Cam Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası) oldu.

Cam Keramik-İş halen DİSK üyesi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

KİMYA-İŞ

TÜRKİYE KİMYA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

9 Nisan 1956'da İstanbul İlaç Sanayii İşçileri Sendikası adıyla İstanbul'da kurulan 1967 yılına kadar Türk-İş, sonrasında DİSK üyesi işçi sendikasıdır. Merkezi İstanbul'da bulunan sendika Vehip Davulcu,

[273] "Keramik-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[274] DİSK Ajansı, 6 Aralık 1969.

[275] 13 Ekim 1970 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[276] Çelik (Ed). (2020).

[277] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[278] DİSK-AR (2020).

[279] DİSK-AR (2020).

Akif Keçegil, İsmail Öz, Mahmut Verim, Nuran Köksal, Mürven Ongun, Ayfer Öztekin, Fatma Kamankol ve Rıfat Şekerci tarafından kuruldu.[280]

Sendikanın 16-17 Haziran 1956'da gerçekleştirdiği ilk Genel Kurulunda Yönetim Kurulu Vehip Davulcu, Sabahat Karabulut ve İsmail Öz'ün de aralarında bulunduğu 9 kişiden oluştu. Bu genel kurulda yapılan Tüzük değişikliğiyle sendikanın açık adı İstanbul İlaç ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası oldu, kısa adı değişmedi. Ayrıca sendika bu genel kurulda İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'ne (İİSB) üye olma kararı aldı.[281]

29 Haziran 1957'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Genel Başkanlığa Necdet Sevim Savul, Genel Başkan Vekilliğine Bekir Uçal ve Genel Sekreterliğe Saffet Göksüzoğlu seçildi. Bu genel kurulda sendika Türk-İş'e üye olma kararı aldı.[282] 9 Kasım 1961'deki Genel Kurulda sendikanın açık adı Türkiye İlaç ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası olarak değiştirildi, kısa adı değişmedi. Aynı genel kurulda Uluslararası Kimya ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu'na (ICF) üye olma kararı da alındı.

20 Ekim 1963'te gerçekleştirilen Genel Kurulda yapılan Tüzük değişikliğiyle sendikanın açık adı Türkiye Kimya Sanayii İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Seçimlerde Genel Başkanlığa Necat Akbay, Genel Sekreterliğe ise Necat Ökten seçildi.

Türk-İş üyesi olan Kimya-İş, 18 Mart 1967'de yapılan Genel Kurulunda Türk-İş'ten ayrılma ve DİSK'e üye olma kararı aldı ve Nisan 1967'de DİSK üyesi oldu.

1968-1970 dönemi Kimya-İş'in grev ve eylemler bakımından en hareketli dönemlerinden biri oldu. Birleşik Alman İlaç Fabrikalarında gerçekleşen çeşitli eylemlerle, İstanbul'da kurulu Hoechst İlaç Fabrikası ve Ankara'da kurulu Atom Boya ve Kimya işyeri grevleri sendikayı kamuoyuna tanıttı.[283] Sendikanın bu döneminde bazı görüş ayrılıkları sebebiyle sendika Genel Başkanı Necat Akbay istifa etti. Bu görevi Necat Ökten vekaleten yürütmeye başladı.[284]

DİSK Yürütme Kurulu 10 Haziran 1975'te DİSK'te aynı işkolunda bulunan Petkim-İş, Kimya-İş ve Petrokimya-İş'in birleştirilmesi için Mehmet Karaca'nın başkanlığında, Kenan Akman ve Hakkı Öztürk'ten meydana gelen Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verdi.[285] Komisyon çalışmaları sonucunda 21 Haziran 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısında Kimya-İş, Petkim-İş ve Petrokimya-İş'in birleştirilmesi için hazırlanan Birleştirme Komisyonu raporunun 21 Haziran 1975 tarihli kararıyla onaylandı. 5-6 Temmuz 1975 tarihli Genel Kurulda ise Petrokimya-İş kendisini feshederek DİSK'e bağlı Kimya-İş'e iltihakına karar verildi. Bu iltihak kararı Kimya-İş'in 5-6 Temmuz 1975 tarihlerindeki Genel Kurulunda kabul edilerek birleşik sendikanın adı Türkiye Petrol Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petrol Kimya-İş) olarak değiştirildi. Yeni kurulan sendikanın başkanı Kimya-İş Genel Başkanı Dinçer Doğu oldu.

[280] "Kimya-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[281] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[282] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[283] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[284] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[285] 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

LASTİK-İŞ

TÜRKİYE PETROL KİMYA VE LASTİK SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

4 Nisan 1949'da Abdurrahman Yavuz, Ahmet Saygı, Hamdi Erkan, Hakkı Cesur, Hasan Uluç, Hayri Kantoğlu, Hüseyin Mağara, Mehmet Ali Sarsılmaz, Mehmet Tunalı, Nevzat Akdeniz ve Osman Milaç tarafından İstanbul'da Lastik ve Kauçuk İşçileri Sendikası adıyla kuruldu.

Sendikanın ilk Genel Kurulu 25 Eylül 1949'da gerçekleşti. Genel kurulda yönetim kurulu üye sayısı 11'e, sendika üyelik aidatı 100 kuruştan 2,5 liraya çıkarıldı ve genel kurul toplanma zamanı 2 yıl olarak saptandı.[286] Bu genel kurulda Aziz Erkman, Hakkı Cesur, Hamdi Erkan, İbrahim Gürdal, İsmail Akçıl, İsmail Ercan, Mehmet Efe, Mehmet Tunalı, Musa Özen, Nevzat Akdeniz ve Niyazi Hançer Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Sendikanın 2. Genel Kurulu 1 Ekim 1950'de toplandı. Bu genel kurulda Nevzat Akdeniz Genel Başkan seçildi. Sendikanın 3. Genel Kurulu 30 Eylül 1951'de gerçekleşti. Yönetim Kuruluna Nevzat Akdeniz, Mehmet Efe ve Şerif Kurul ile 8 üye daha seçildi.[287]

Sendikanın ilk Olağanüstü Genel Kurulu, yönetim kurulu üyeleri arasındaki anlaşmazlıkların derinleşmesi üzerine 18 Mayıs 1952'de gerçekleştirildi. Emin Karatekin Genel Başkan oldu. Sendika içi anlaşmazlıkların giderilememesi üzerine 30 Kasım 1952'de olağan şekilde toplanan Genel Kurulda tartışma yaşandı. Nevzat Akdeniz ve Mustafa Kalender dönemin Yönetim Kurulunu işçi sorunlarıyla ilgilenmemekle eleştirdi.[288] Bu genel kurulda sendikanın şubeler açmasına karar verildi. Yönetim Kurulu üyeliklerine Emin Karatekin, Cemal Ekiciler, Hüseyin Baloğlu, Mustafa Kurter, Muzaffer Ceylan, Nurettin Eser ve Şahande Sülek seçildi.

Sendikanın 1953'te gerçekleştirilen Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Niyazi Hançer, Genel Başkan Vekilliğine Cemal Ekiciler ve Genel Sekreterliğe Hüseyin Baloğlu seçildiler.

Sendikanın Şubat 1954'te gerçekleştirilen Genel Kurulunda sendikanın Kazlıçeşme Şube yöneticilerinden Rıza Kuas Genel Başkanlığa seçildi. Genel kurulda yönetime seçilemeyen Niyazi Hançer ve arkadaşları Lastik ve Kauçuk Sanayii İşçileri Sendikası adında bir başka sendika kurdular.[289]

Yeni bir sendikanın kurulmasından sonra Lastik-İş üyelerinden diğer sendikaya geçenler oldu. Niyazi Hançer ve arkadaşlarının kurduğu sendikanın 1954'teki Genel Kurulunda iki sendikanın birleştirilmesine karar verildi ancak birleşme o sırada gerçekleşemedi.

Sendikanın 1956'da gerçekleştirilen Genel Kurulunda Rıza Kuas yeniden Genel Başkan oldu. Yönetim Kurulunun diğer üyeliklerine ise Ali Günşem, Bahattin Yıldırım, Hayri Gülek, Hüseyin Savur, İbrahim İzci, İsa Dolguner, Kemal Ayav, Mustafa Efe ve Mustafa Yıldız seçildiler.

[286] "Lastik-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[287] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[288] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[289] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

Sendikanın 11 Mayıs 1957'de gerçekleştirilen Genel Kurulunda Rıza Kuas Genel Başkan, Mehmet Yalçın Genel Başkan Vekili ve Özcan Zorlu Genel Sekreter seçildi. 17 Mayıs 1958'de toplanan Genel Kurulda Rıza Kuas Genel Başkan, İhsan Obus Genel Başkan Vekili ve Kemal Ayav Genel Sekreter seçildi.

7 Kasım 1959'da gerçekleştirilen Genel Kurulda sendikanın adı Lastik-İş (Türkiye Lastik Kauçuk ve Plastik Sanayii İşçileri Sendikası) oldu. Rıza Kuas bu Genel Kurul döneminde de görevini sürdürdü. Bu genel kurulda Türk-İş'e üye olma konusu gündeme getirildi. Bu dönemde Maden-İş ve Uluslararası Lastik Kauçuk ve Plastik İşkolu Federasyonu'yla ilişkiler sağlandı.[290] 16 Şubat 1961'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Türk-İş'e üye oldu. Bu genel kurulda Genel Başkan Rıza Kuas seçildi.[291]

16 Aralık 1961'de gerçekleştirilen Genel Kurulda eski Lastik-İş yöneticilerinden Niyazi Hançer ve arkadaşları tarafından kurulan İstanbul Lastik İşçileri Sendikası'nın Lastik-İş'e katılmasına karar verildi. Seçimlerde Rıza Kuas Genel Başkan, Yaşar Önsen Genel Başkan Vekili ve Kemal Ayav Genel Sekreter oldu. Ayrıca bu Genel Kurulda Uluslararası Fabrika İşçileri Federasyonu'na (IFF) üye olunması kararlaştırıldı.[292] Böylece Lastik-İş, IFF ile ilk ilişki kuran sendika oldu.[293]

1963 yılında Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan İşkolları Yönetmeliğinde sendikanın işkoluna petrol işkolunun dahil edilmesine karşı çıktı ve ecza, kimya, kâğıt ve seramik işkollarıyla birleştirilmeyi talep etti.[294]

22 Haziran 1963'te gerçekleştirilen Genel Kurulda Yönetim Kurulu değişmedi. Genel kurul için hazırlanan çalışma raporunda gündeme alınan konular toplu sözleşme ve grev hakkı, sendikalar ile SSK kanunları, İş Kanunu, İş Mahkemesi Kanunu, Sosyal Güvenlik ve İşsizlik Sigortasının çıkarılması, çocuk ve kadın işçilerin sorunları ile işçi sağlığı ve iş güvenliği maddelerinin yeniden düzenlenmesiydi.[295]

1963'ten itibaren Lastik-İş ile Türk-İş arasında partilerüstü politika konusunda anlaşmazlık çıkmaya başladı. Lastik-İş Genel Başkanı Rıza Kuas, TİP (Türkiye İşçi Partisi) kurucusuydu, Türk-İş ise partilerüstü politikayı savunuyordu.

15 Temmuz 1966'da Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Basın-İş Genel Başkanı İbrahim Güzelce, Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu ve Lastik-İş Genel Sekreteri Kemal Ayav SADA'yı imzaladı.[296]

12-14 Şubat 1966 tarihli Lastik-İş Genel Kurulunda Yönetim Kurulu değişmedi. 12 Şubat 1967'de gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulda Lastik-İş'in Türk-İş'ten ayrılmasına ve DİSK'in kurucu sendikalarından olmasına karar verildi. Lastik-İş, 13 Şubat 1967'de kurulan DİSK'in kurucu sendikalarından biri oldu.

10-11 Şubat 1970'te gerçekleştirilen Genel Kurulda Genel Başkan Rıza Kuas görevine yeniden seçilirken Genel Başkan Vekili Yaşar Önsen oldu. 4-5 Nisan 1972'de gerçekleştirilen Genel Kurulda Celal Küçük Genel Sekreter seçildi.

[290] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[291] Tarihçe, Lastik-İş web sitesi, www.lastik-is.org.tr.

[292] Kemal Sülker (1974), *Lâstik-İş'in 25 Yılı*, İstanbul: Murat Matbaacılık.

[293] Sülker (1974).

[294] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[295] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[296] SADA ile ilgili ayrıntılı bilgiye şuradan ulaşılabilir: Aziz Çelik (Ed.) (2020).

16-17 Mayıs 1974 tarihinde gerçekleştirilen Lastik-İş 18. Genel Kurulunda Kenan Akman Genel Başkan Vekili ve Celal Küçük Genel Sekreter seçildiler.[297] Rıza Kuas, böbreklerinden rahatsızlanması üzerine fiilen görev yapamaz durumda kaldıysa da genel başkanlık görevini sembolik olarak yürütmeye devam etti.[298] Nitekim 27-28 Haziran 1977'de gerçekleştirilen Genel Kurulda da Genel Başkanlığa Rıza Kuas seçildi. Genel Başkan Vekilliği ve Genel Sekreterliğe ise Kenan Akman ile Celal Küçük seçildiler.

Lastik-İş 20. Genel Kurulu 28-30 Mayıs 1980'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Durmuş Ali Yalnız, Genel Başkan Vekilliklerine Niyazi Kuas ile Mehmet Bekiroğlu ve Genel Sekreterliğe Celal Küçük seçildi.

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile DİSK'e bağlı diğer sendikaların olduğu gibi Lastik-İş'in de faaliyetleri durduruldu. Lastik-İş'in 100 kadar yöneticisi gözaltına alındı; 4 yöneticisi ise 120 gün ile 4 yıl cezaevinde kaldı.[299]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından Lastik-İş faaliyetlerine yeniden başladı. Sendikanın 12 Eylül sürecinin sona ermesiyle toplanan ilk Genel Kurulu 24-25 Ocak 1992'de gerçekleştirildi.

Lastik-İş'in faaliyetlerinin durdurulduğu bu sürede sendikanın üyelerinin bir kısmı Petrol-İş'e, bir kısmı ise Laspetkim-İş'e üye oldu.[300] Laspetkim-İş, 24-25 Ekim 1992'de gerçekleştirdiği Genel Kurulda DİSK'e katılma kararı aldı.[301] Laspetkim-İş'in DİSK üyeliğine kabulü ise 3 Mart 1993'te gerçekleşti.[302] Laspetkim-İş'in DİSK'e üyeliği sonrası Lastik-İş ve Laspetkim-İş'in birleştirme çalışmaları başladı. Lastik-İş, 26 Mart 1994 tarihli Genel Kurulunda Laspetkim-İş'e katılma kararı aldı ve bu karar 2-3 Nisan 1994 tarihli Laspetkim-İş Genel Kurulunda kabul edildi.[303] Birleşme sonrası Laspetkim-İş'in adı Lastik-İş (Türkiye Petrol Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası) oldu.[304]

1999 yılında DİSK üyesi Petkim-İş, Lastik-İş'e katılma kararı aldı. Lastik-İş'in 29-30 Mayıs 1999'da gerçekleşen Genel Kurulunda yönetim kuruluna birleşme konusunda yetki verildi.[305] Bu karar üzerine DİSK Yönetim Kurulu Petkim-İş'in geçmiş aidat borçlarının silinmesine kadar verdi[306] ve Petkim-İş, Lastik-İş'e katıldı.

Lastik-İş halen DİSK üyesi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

LİMTER-İŞ

LİMAN TERSANE GEMİ YAPIM ONARIM İŞÇİLERİ SENDİKASI

Limter-İş 17 Eylül 1976'da İstanbul'da Emir Babakuş, Fuat Ateş, Nurettin Çöker, Şerif Kaya ve Yurdaeş Araklı tarafından

297 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

298 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

299 DİSK-AR (2020).

300 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

301 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

302 DİSK (1994), *DİSK 9. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

303 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

304 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

305 DİSK (2000).

306 8 Aralık 1999 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

kuruldu.[307] Emir Babakuş sendikanın ilk genel başkanıydı. Limter-İş Haziran 1977'de gerçekleştirdiği ilk Genel Kurulunda DİSK'e ve Uluslararası Metal İşçileri Sendikaları Birliği'ne (UMSB/IMF) üyelik başvurusuna karar verdi.

28 Mart 1978'de DİSK Yürütme Kurulu, "*Gemi İnşa Sanayi işkolunda kurulan Limter-İş sendikasının konfederasyona üye yapılması konusunda gerekli girişimlerin örgütlenme dairesince yapılmasına, gerekli masrafların karşılanmasına*" [308] karar verdi. DİSK Yönetim Kurulu Limter-İş'in DİSK üyeliğini Ağustos 1978'de kabul etti.[309] *DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu*'nda ise Limter-İş'in DİSK'e üyeliğinin 28 Mart 1978 tarihinde gerçekleştiği yazılmaktadır.[310] Limter-İş'in dönemin *DİSK* dergileri sonunda yer alan sendika listelerinde ilk kez Ekim 1978 sayısında[311] yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda sendikanın üyeliğinin Ağustos 1978'de gerçekleştiği muhtemeldir.

Sendikanın içinde bulunulan zor koşullardan kurtarılması yönünde üyelerinin başvuruları üzerine, DİSK Yürütme Kurulunun 28 Aralık 1979 tarihli kararıyla DİSK Anatüzüğünün 53. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak genel kurul toplantıya çağrıldı. 20 Ocak 1980 tarihinde yapılan Genel Kurul ile sorun ortadan kaldırıldı.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle Limter-İş'in faaliyetleri durduruldu ve 4 yöneticisi gözaltına alındı.[312] 8 yöneticisi toplamda 71 yıl 1 ay 10 gün ceza aldı ve 7 gün ile 3 yıl hapis cezasına mahkûm edildi.[313] 1991'de DİSK ve DİSK üyesi sendikaların beraat etmesi üzerine yeniden faaliyete geçen Limter-İş, halen DİSK üyesidir.

NAKLİYAT-İŞ

TÜRKİYE DEVRİMCİ DENİZ VE KARA NAKLİYAT İŞÇİLERİ SENDİKASI

18 Haziran 1975'te İstanbul'da faaliyet göstermek üzere açık adı İstanbul Devrimci Deniz ve Kara Tekel Nakliyat İşçileri Sendikası kısa adı ise Nakliyat-İş olan işçi sendikasıdır.[314] Merkezi İstanbul'da bulunan sendikanın kurucuları Tekel Nakliyat'ın İstanbul Grup Müdürlüğünde çalışan nakliyat işçileridir.[315]

Kasım 1975'e kadar kurucular Kurulu tarafından yönetilen sendikanın ilk Genel Kurulunun toplandığı 30 Kasım 1975'te 470 kayıtlı üyesi vardı. Genel kurulunda sendikanın adından "tekel" sözcüğü çıkarılarak Türkiye Devrimci Deniz ve Kara Nakliyat İşçileri Sendikası olarak (Nakliyat-İş) değiştirildi ve DİSK'e üye olma kararı alındı.[316] Sendikanın DİSK'e üyelik başvurusu DİSK Yönetim Kurulu tarafından 11-12 Haziran 1976'da oyçokluğu ile kabul edildi.[317]

DİSK Yönetim Kurulunun ortak kararıyla Nakliyat-İş sendikası 1 Kasım 1976'da DİSK

[307] "Limter-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[308] 28 Mart 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[309] 22-23-24 Ağustos 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[310] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[311] *DİSK* dergisi, Sayı 8, Ekim 1978.

[312] DİSK-AR (2020).

[313] DİSK-AR (2020).

[314] "Nakliyat-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını,1998.

[315] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[316] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[317] 11-12 Haziran 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Dayanışma Fonuna ödemeleri için gereken tutarı eksik ödemiş olması sebebiyle hakkında soruşturma açılmasına ve soruşturmanın Celal Küçük tarafından yürütülmesine karar verildi.[318]

Nakliyat-İş, 1977'ye kadar Şen İzmir Umumi Nakliyat Ambarı, Kastamonu Nakliyat, Unilever, Türk Demir Döküm, Paksoylar Kum ve Çakıl Deposu, Philips, Evsan Deposu gibi önemli nakliyat işlerinde örgütlenme çalışmalarını yürüttü.[319]

DİSK Yürütme Kurulu 25 Nisan 1977'de Nakliyat-İş'in Yönetim ve Yürütme Kurulu üyelerinin DİSK Anatüzüğü, DİSK 5. Genel Kurul kararları ve diğer organ kararları ile belirlenmiş bulunan temel ilkeler ile DİSK'in genel politikasına aykırı davranışlarında bulundukları sebebiyle ihraç talebiyle DİSK Onur Kuruluna verilmelerine ve Onur Kurulu kararına kadar Nakliyat-İş'in DİSK üyeliğinin askıya alınmasına karar verdi. [320]

Nakliyat-İş Yönetim Kurulunda yaşanan siyasal ve ideolojik ayrılıklar sebebiyle Kasım 1977'de iki ayrı genel kurul yapıldı ve iki ayrı Nakliyat-İş yönetimi ortaya çıktı.[321] DİSK Yönetim Kurulu iki ayrı genel kurul gerçekleştiren Nakliyat-İş'in durumu tüzüksel ve yasal olarak çözüme ulaşıncaya kadar DİSK üyeliğinin kesin olarak askıya alınmasına karar verdi.[322] DİSK Yürütme Kurulu, iki başlı yönetilir hale gelen ve üyeliği DİSK Yönetim Kurulunca askıya alınmış olan Nakliyat-İş'in bu sorunlarını çözmesi ve üyelerine daha yararlı hizmetler yapabilmesi için gerekli girişimlerde bulunması için DİSK Örgütlenme Dairesine yetki ve görev verilmesini oybirliği ile kabul etti.[323] 6 Kasım 1977'de gerçekleştirilen Nakliyat-İş Genel Kurulu Nisan 1978'de yargı kararıyla geçerli kabul edildi. DİSK Yürütme Kurulu 28 Aralık 1978'de İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi'nin verdiği karardan sonra Nakliyat-İş'in durumunun yasal olarak çözüme kavuşmuş olması sebebiyle daha önce verdiği üyeliğin askıya alınma kararının kaldırılmasına karar verdi.[324]

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle birlikte diğer DİSK üyesi sendikalar gibi Nakliyat-İş'in de faaliyetleri durduruldu. Sendikanın yaklaşık 35 yöneticisi ve temsilcisi gözaltına alındı. Bu yöneticiler 4 ay ile 4 yıl arasında tutuklu kaldı. Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından Nakliyat-İş yeniden faaliyete geçti.[325]

Nakliyat-İş 18 Ekim 1992'de Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi ve bu genel kurulda Tüm Taşıma İşçileri Sendikası'na (TÜMTİS) katılma kararı alındı. Ancak Anatüzük'te öngörülen yeterli çoğunluk sağlanmadan yapılan oylama nedeniyle mahkeme katılma kararını iptal etti.[326]

Nakliyat-İş halen DİSK üyesidir.

[318] 1 Kasım 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[319] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[320] 25 Nisan 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[321] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[322] 12-13-14-15 Aralık 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[323] 12 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[324] 28 Aralık 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[325] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[326] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

OLEYİS

TÜRKİYE OTEL LOKANTA VE EĞLENCE YERLERİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

7 Temmuz 1969'da Ankara'da Mukbil Zırtıloğlu (Genel Başkan), Nusret Aydın (Genel Sekreter), Ali Özakarlıoğlu (Mali Sekreter), Ali Demir, Ali Kocaman, Besim Sümer, Fikri Okukçu, Halil Akkaya, Hüseyin Çavdar, Hüseyin Uskay, Mehmet Göklü, Mustafa Odabaşı, Niyazi Sönmez, Nuri Uysal, Osman Ekmekçi, Sabri Bodur, Sait Erbozkurt, Şaban Aydın, Tahir Güner, Vedat Soydan, Yusuf Hızarcı, Yusuf Öz ve Ziya Öge tarafından kurulan işçi sendikasıdır[327]. OLEYİS, TOLEYİS Federasyonu'na üye sendikalar tarafından kuruldu.

Türk-İş, OLEYİS kurulduktan yaklaşık 2 ay sonra, 1 Eylül 1969'da OLEYİS'in üyeliğini kabul etti. OLEYİS'in Türk-İş'e üye olmasının ardından OLEYİS'i kuran TOLEYİS Federasyonu sendikaları kendilerini feshederek OLEYİS'e katıldılar ve OLEYİS'in bölge şubeleri olarak faaliyet göstermeye başladılar.[328]

Sendikanın 1. Genel Kurulu 22-24 Ekim 1971'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda OLEYİS yöneticilerinin hazırlanmasında yer aldığı Onikiler Raporu oybirliğiyle kabul edildi.[329] Genel kurulda raporun Türk-İş'e karşı olmadığı belirtildi.[330] 1. Genel Kurulda Mukbil Zırtıloğlu Genel Başkanlığa, Nusret Aydın Genel Sekreterliğe, İhsan Dündar Mali Sekreterliğe, Ahmet Daş, Ali Kocaman, Cevdet Orhan, Fikri Okukçu, Halil Akkaya, Hüseyin Uskay, Mustafa Odabaşı, Nuri Uysal, Sabri Bodur, Sait Erbozkurt, Şaban Aydın ve Vedat Soydan Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Sendikanın 2. Genel Kurulu 23-24 Mayıs 1974'te gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendika Tüzüğünde yer alan Türk-İş'in "partilerüstü" politikasına ilişkin amaç maddesi Tüzük'ten çıkarıldı. Genel kurulda genel başkanlık adaylığına Nusret Aydın'ı ve Mukbil Zırtıloğlu'nu öneren iki grup arasında çekişme yaşandı.[331] 2. Genel Kurulda Genel Başkanlığa Mustafa Odabaşı ve Servet Sofuoğlu Genel Sekreterliğe seçildi.

OLEYİS 3. Genel Kurulu 1-3 Kasım 1976 tarihinde toplandı. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Mukbil Zırtıloğlu ve Genel Sekreterliğe Nusret Aydın seçildi. Genel kurulda *"Türk-İş'in ülke sorunları karşısında aktif ve sol çizgide politika izlemesinin sağlanması ve bu amaçla gereken girişimlerde bulunmak için genel yönetim kurulunun yetkili kılınması"* kararı alındı.[332]

OLEYİS, Türk-İş üyesi olmasına rağmen DİSK'in düzenlediği 1977 1 Mayıs kutlamasına katıldı.[333] 10 Eylül 1977'de sendikanın Olağanüstü Genel Kurulu toplandı. Genel kurulun olağanüstü şekilde gerçekleştirilmesinin sebebi sendikanın Türk-İş'ten ayrılıp DİSK'e üye olması kararıydı. Genel kurul öncesinde DİSK ve OLEYİS arasında bir protokol imzalandı. DİSK Yürütme Kurulu "*OLEYİS Sendikasının DİSK'e*

[327] "OLEYİS" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[328] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[329] Onikiler Raporu'na ilişkin ayrıntılı bilgi için bu kitabın 1. cildine bakılabilir: Ece Göktürk (2020), "DİSK Sonrası Türk-İş'te Sosyal Demokrat Muhalefet, *DİSK Tarihi Kuruluş-Direniş-Varoluş*, 1. Cilt, Aziz Çelik (Ed.), İstanbul: DİSK Yayınları, ss. 455-457.

[330] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[331] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[332] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[333] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

*üye olmasıyla ilgili yaklaşımı etraflıca incelenmiş ve Oleyis sendikası yetkilileriyle konfederasyonumuz yetkilileri arasında bir protokol yapılması protokolde OLEYİS sendikasının DİSK'e üyeliğine ilişkin kongre yapma ve DİSK üyesi Turizm-İş ile aralarında bazı konularda veya işyerlerinde çıkacak problemlerin DİSK yürütme kurulu kararıyla çözümlenmesi için protokole hükümler konulmasına''*karar verdi. [334]

OLEYİS ve DİSK arasında imzalanan ve Turizm-İş ile OLEYİS arasında oluşabilecek sorunları da içeren protokol DİSK Yürütme Kurulu tarafından 1 Haziran 1977'de onaylandı ve Yürütme Kurulu Turizm-İş ile OLEYİS arasındaki Dedeman Oteli yetki tartışması probleminin halledilmesi için Yürütme Kurulu adına Fehmi Işıklar'ın görevlendirilmesine, Turizm-İş'in yetki itirazının geri almasına ve OLEYİS ile Turizm-İş'in *''aynı işyerinde örgütlenme çatışmasına girmemek ve herhangi bir işyerinde örgütlenmeye daha önce başlamış sendikaya diğerinin yardımcı olması konusunda''* OLEYİS ve Turizm-İş'e yazı yazılmasına karar verdi.[335]

OLEYİS'in olağanüstü genel kurulunda aldığı üyelik kararı sonrasında DİSK'e üyeliği 22 Eylül 1977'de kabul edildi.[336] OLEYİS'in DİSK'e üyeliğinden 4 ay sonra DİSK Anatüzüğünün aynı işkolunda kurulu iki sendikanın birleştirilmesini öngörmesi sebebiyle Turizm-İş ile OLEYİS'in birleştirilmesi için ve Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu ile Celal Küçük'ten oluşan bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verildi[337] (Birleştirme çalışmalarına ilişkin ayıntılı bilgi bu kitabın sendika birleştirmelerine ilişkin bölümlerinde yer almaktadır). Turizm-İş 6 Mart 1978'de OLEYİS'e katıldı. Böylece turizm işkolunda kurulu iki DİSK üyesi sendika birleşti.

DİSK Yürütme Kurulu sendikanın gerçekleştirilecek olan 4. Genel Kuruluna ilişkin erteleme kararı verdi. Kararın gerekçesi olarak OLEYİS Antalya Şube Genel Kurulunun gerçekleşmemiş olması ve OLEYİS'in genel kurulunu toplama kararının OLEYİS Yönetim Kurulu üyelerinin eksik katılım sağladığı toplantıda verilmesi, Marmara Bölgesi'nde 19 işyerinde süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin grev aşamasında olması göz önünde bulundurularak ve *''Ören toplantısında görüşülen DİSK yönetim kurulunca kararlaştırılan sınıf ve kitle sendikacılığın temel ilkesine aykırı bir uygulamanın önüne geçilmesi''*ydi.[338] Ayrıca DİSK Yürütme Kurulu OLEYİS 4. Genel Kuruluna ilişkin *''Tek Tip Demokratik Tüzüğün genel kuruldan geçirilmesi hazırlığının yapılmasına''* karar verdi.[339]

Sendikanın 4. Genel Kurulu 28 Haziran-1 Temmuz 1979 tarihinde toplandı. Bu genel kurulda Nusret Aydın Genel Başkanlığa ve Tahir Güner Genel Sekreterliğe seçildiler. Ayrıca 4. Genel Kurulda DİSK'in ''Tek Tip Demokratik Tüzük'' kararı doğrultusunda sendika Anatüzüğünde değişiklikler gerçekleştirildi.

[334] 30 Mayıs 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[335] 1 Haziran 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[336] 22 Eylül 1977 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[337] 12 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[338] 12 Haziran 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[339] 12 Haziran 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Eylül 1979'da DİSK Yönetim Kurulu OLEYİS'in içinde bulunduğu sorunu incelemek ve gerekli kararı yönetim kurulu adına vermek üzere bir komisyon kurulmasına ve bu komisyonun Genel Başkan Abdullah Baştürk başkanlığında, Celal Küçük, Ertan Andaş, Demirhan Tuncay ve Burhan Şahin'den oluşmasına karar verdi.[340]

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra OLEYİS'in faaliyetleri durduruldu. OLEYİS'in 63 yöneticisi gözaltına alındı, 9 yöneticisi ise toplam 57 yıl 9 ay 10 gün ceza aldı.[341] Tutuklamaların ardından OLEYİS Marmara Bölge Yönetim Kurulu üyesi Ruhi Orhan'ın içinde bulunduğu 9 kişi, işçilerden topladıkları paralar ile tutuklu bulunan sendikacıların ailelerine yardımda bulunmak üzere bir dayanışma grubu oluşturdu.[342] Dayanışma grubu üyeleri 6 ay tutuklu kaldı ve OLEYİS üyeleri tarafından kurulan Otel İşçileri Halk Tüketim Kooperatifleri Birliği kapatılarak yöneticileri tutuklandı.[343]

1991'de DİSK ve DİSK'e üye sendikaların beraati sonrası OLEYİS faaliyetlerine yeniden başladı. 21 Aralık 1991'de yapılan Genel Kurulda 1980 öncesi genel kurulda organlara seçilen yöneticilerin görevlerine devam etmeleri kararı verildi.

1992 yılında Otel Lokanta Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası (YENİ OLEYİS), OLEYİS'e iltihak etti. OLEYİS 5. Genel Kurulu 28-29 Mart 1992'de gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendika Genel Başkanlığına Mukbil Zırtıloğlu, Genel Başkan Yardımcılığına Ahmet Daş, Genel Sekterliği'ne Mehmut Aydın, Yönetim Kurulunun diğer üyeliklerine ise Ali Kocaman, Ali Özarkalıoğlu, Ömer Ülkü, Rıza Tırpancı, Şaban Aydın ve Tahir Güner seçildiler.

24 Mayıs 1992'de sendika Olağanüstü Genel Kurulunu gerçekleştirdi. Bu genel kurulda Tursan-İş'in OLEYİS'e iltihakı onaylandı.

5 Mayıs 1993'te Mukbil Zırtıloğlu, Mahmut Aydın, Rıza Tırpancı, Mustafa Varhan, Mustafa Saffet Yahyaoğlu, Muzaffer Koç, Ali Asari, Salih Taşçı ve Aziz Demiralay yolsuzluk iddiasıyla sendikadan geçici olarak ihraç edildiler. İhraçlar 7-8 Ağustos 1993'te olağanüstü şekilde toplanan OLEYİS Genel Kurulunda onaylandı. İhraç edilenler haklarında açılan dava sonucu aklandılar.[344]

Bu genel kurulda Enver Öktem sendika Genel Başkanlığına Mehmet Ali Akpınar Genel Başkan Yardımcılığına, Kenan Kaçar Genel Sekreterliğine, Mustafa Bayrak, Mustafa Kalaycılar, Necati Üner, Süleyman Doğan, Şengül Akçay ve Turan Uğurlu Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Sendikanın 6. Genel Kurulu 2-3 Temmuz 1994'te toplandı. Bu genel kurulda Enver Öktem tekrar Genel Başkan olarak belirlendi. Sendikanın Genel Sekreteri ise Süleyman Doğan oldu. Yönetim Kurulunun diğer üyeliklerine Kenan Kaçar, M. Ali Akpınar, Mustafa Bayrak, Necati Üner, Recai Kırdar, Ruhi Orhan ve Turan Uğurlu seçildiler. 3-4 Temmuz 1994'te yapılan erken Genel Kurulda Enver Öktem tekrar Genel Başkan seçildi.[345]

340 25-26-27-28 Eylül 1979 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

341 DİSK-AR (2020).

342 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

343 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

344 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

345 "Tarihçe", TÜRKİYE OLEYİS web sitesi, http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=12 (Erişim: 26 Mayıs 2021).

Sendikanın 21-22 Haziran 1997'de gerçekleştirilen 7. Genel Kurulunda ve 6-7 Aralık 1997'de gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulunda Enver Öktem Genel Başkanlığa ve Veysel Çukur Genel Sekreterliğe seçildiler. 4-5 Eylül 1999'da gerçekleştirilen 8. Genel Kurulda Enver Öktem tekrar Genel Başkanlığa seçilirken Genel Sekreter Ethem Kaynar Olguner oldu. Enver Öktem'in 2002'de milletvekili olması üzerine Yönetim Kurulu, Genel Başkan Yardımcısı Kamer Aktaş'ın Genel Başkan olmasını kararlaştırdı.[346] 30 Temmuz 2006'da gerçekleşen 9. Genel Kurulda Kamer Aktaş Genel Başkanlığa ve Erdoğan Yahya Genel Sekreterliğe seçildiler.[347] Kamer Aktaş, 10. Genel Kurulda da Genel Başkanlığa tekrar seçildi. [348]

OLEYİS 31 Temmuz-1 Ağustos 2010 tarihlerinde toplanan 11. Genel Kurulunda DİSK'ten ayrılmaya ve Hak-İş'e katılmaya karar verdi.[349] Böylece OLEYİS'in DİSK üyeliği sona erdi.

PETKİM-İŞ

TÜRKİYE PETROL VE LASTİK SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

9 Eylül 1965'te Ankara'da Petkim-İş adıyla kurulan, 1975'e kadar bağımsız sonrasında DİSK üyesi olan işçi sendikasıdır.[350] Merkezi Ankara'da bulunan sendikanın kurucuları Mehmet Bozruç, Zekai Tuğcu, Mehmet Kılınç, Mehmet Özbek ve Kemal İçöz'dü.[351]

1963 yılında kurulan Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonu'nun (Petrol-İş) 18 Haziran 1965'teki Genel Kurulunda işkolunda birliğin sağlanması amacıyla federasyonun feshine ve tüm mal varlığının işkolu düzeyinde kurulacak olan Petkim-İş'e devrine karar verildi.[352] Bu karar doğrultusunda federasyona bağlı bazı sendikaların yönetim kurulu üyeleri olan Mehmet Bozruç, Zekai Tuğcu, Mehmet Kılınç, Mehmet Özbek ve Kemal İçgöz'den oluşan kurucular merkezi Ankara'da bulunan Petkim-İş'i kurdu.[353]

1965-1967 arasında Petkim-İş'in Genel Başkanlığını Mehmet Kılınç, Genel Sekreterliğini Şadi Uğur, Genel Mali Sekreterliğini ise Necati Topuz yürüttü.[354]

Petkim-İş yaklaşık 10 yıl bağımsız olarak faaliyet gösterdi. 9 Ocak 1975'te gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulda sendika DİSK'e üye olma kararı aldı. Bu genel kurulda Petkim-İş Genel Başkanı Mehmet Kılınç, "*DİSK, Türk işçisinin yasal ve ekonomik mücadelesinin bir bütün olduğunu ve bu bütünlük içinde yapılacak sendikacılığın olduğunu ana ilke olarak benimsemiştir. Kuruluşundan günümüze kadar bu ana ilkeleri benimseyip savunan ve bunun mücadelesini yapan Petkim-İş, işçi sınıfı mücadelesi içinde daha güçlü ve etkim sürdürebilmesi için, DİSK ile bütünleşme kararındadır*" diyerek üyelerinden DİSK'e

[346] "Tarihçe", TÜRKİYE OLEYİS web sitesi, http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=12 (Erişim: 26 Mayıs 2021).

[347] "Tarihçe", TÜRKİYE OLEYİS web sitesi, http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=12 (Erişim: 26 Mayıs 2021).

[348] "Tarihçe", TÜRKİYE OLEYİS web sitesi, http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=12 (Erişim: 26 Mayıs 2021).

[349] "Tarihçe", TÜRKİYE OLEYİS web sitesi, http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=12 (Erişim: 26 Mayıs 2021).

[350] "Petkim-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 2. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[351] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[352] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[353] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[354] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

katılma lehinde oy kullanmalarını istedi.[355] Petkim-İş'in DİSK üyeliği talebi DİSK Yönetim Kurulu tarafından 4 Mart 1975'te, 10 Ocak 1975'ten itibaren geçerli olmak üzere oybirliği ile kabul edildi.[356] Petkim-İş, 1975'te DİSK'in Demokrasi Mitinglerine katıldı.[357]

DİSK Yürütme Kurulu 10 Haziran 1975'te DİSK'te aynı işkolunda bulunan Petkim-İş ile Türkiye Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Kimya-İş)[358] ve Türkiye Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası'nın (Petrokimya-İş) birleştirilmesi için Mehmet Karaca'nın başkanlığında, Kenan Akman ve Hakkı Öztürk'ten meydana gelen Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verdi.[359] Komisyon çalışmalarını 21 Haziran 1975'te tamamladı. DİSK Yürütme Kurulu, 21 Haziran 1975 tarihinde Kimya-İş, Petkim-İş ve Petrokimya-İş'in birleştirilmesi için hazırlanan komisyon kararını onayladı. Ancak DİSK Yürütme Kurulunca onaylanan komisyon kararının aksine Petrokimya-İş ile Kimya-İş Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi. Bunun üzerine DİSK Başkanlar Konseyi örgütsel disiplinsizlikleri tartışmak üzere toplandı. Konsey, Petrokimya-İş'in Genel Başkanı Yılmaz Özdemir'in kesin ihraç talebiyle DİSK Onur Kuruluna verilmesine oyçokluğu ile karar verdi.[360] Bu sebeple birleşmeler uzun bir süre gerçekleşemedi.

Bu dönemde Atom-İş, Petkim-İş'e katılmak istediğini belirtti.[361] Aynı süreçte DİSK Yürütme Kurulunun 22 Ağustos 1975'teki kararına göre Atom-İş yetkililerinin Petkim-İş ile Petrokimya-İş yöneticileri ile ayrı ayrı ilişki kurarak hangi sendikaya katılacakları hususunda karar verdikten sonra Genel Kurulunu gerçekleştirip DİSK Yönetim Kuruluna bilgi vermeleri oybirliği ile kabul edildi.[362] Atom-İş, 5 Mayıs 1976'da kendisini feshederek Petkim-İş'e katıldı.[363]

Petkim-İş ile Petrol Kimya-İş'in birleştirilmeleriyle ilgili 1976'da gelişmeler yaşandı. Petkim-İş ile Petrol Kimya-İş'in birleşmeleri ile ilgili bundan önce Mehmet Karaca'nın başkanlığında Hakkı Öztürk ve Kenan Akman'dan oluşturulan Birleşme Komisyonunun değiştirilerek Genel Sekreter İbrahim Güzelce'nin başkanlığında Rıza Güven, Burhan Şahin, Kenan Akman ve Hakkı Öztürk'ten oluşturulmasına karar verildi.[364] Birleştirme çalışmalarının ardından bu konuda sürecin daha hızlı ilerlemesi için sendikaların Yürütme Kurulu üyeleri ile DİSK Yürütme Kurulu üyeleri 16 Ocak 1976'da ortak bir toplantı kararı aldı.[365] Ancak toplantı DİSK Yürütme Kurulunun yoğun iş programı sebebiyle 22-23 Ocak 1976'ya ertelendi.[366] Bu toplantıdan sonra Petkim-İş ile Petrol Kimya-İş'in Birleştirme Komisyonunun üyeleri değişti. Rıza Güven Başkanlığında, Celal Küçük, Fehmi Altun,

355 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

356 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşiv

357 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

358 Çelik (Ed) (2020), ss.178-179.

359 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

360 11-14 Temmuz 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

361 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

362 22 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

363 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

364 22 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

365 27-28 Aralık 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

366 12 Ocak 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Abdurrahman Önsay ve Salih Efe'den meydana gelen bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına oybirliği ile karar verildi.[367]

DİSK Yürütme Kurulunun 5 Mart 1976 tarihli toplantısında Petrol Kimya-İş ile Petkim-İş'in birleştirilmelerine çalışmak ve bu konuda karar vermek üzere bir Birleştirme Komisyonu oluşturuldu. Çalışmalardan sonra Petrol Kimya-İş kendisini feshederek Petkim-İş'e katıldı.[368] Petrol Kimya-İş ile Petkim-İş 15 Haziran 1976'da birleşerek Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petkim-İş) adını aldı.[369]

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile DİSK'e bağlı diğer sendikaların olduğu gibi Petkim-İş'in de faaliyetleri durduruldu. Petkim-İş'in 52 yöneticisi gözaltına alındı. Yöneticiler en az 30 gün en çok 3 yıl olmak üzere cezaevinde kaldı.[370]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından Petkim-İş faaliyetlerine yeniden başladı. Sendika 12 Eylül sonrası ilk Genel Kurulunu 20 Aralık 1991'de topladı ve Tüzük değişiklikleri yaptı. Bu genel kurulda sendikanın açık adı Türkiye Petrol Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası (Petkim-İş) oldu.[371]

29 Şubat-1 Mart 1992'de gerçekleştirilen 12 Eylül sonrası 2. Genel Kurulda Genel Başkanlığa Mustafa Karadayı, Genel Sekreterliğe Derviş Serin seçildi.[372]

1999 yılında halen DİSK üyesi olan Petkim-İş, aynı işkolunda bulunan DİSK üyesi Lastik-İş'e katılma kararı aldı. Lastik-İş'in 29-30 Mayıs 1999'da gerçekleşen Genel Kurulunda Yönetim Kuruluna birleşme konusunda yetki verildi.[373] Bu karar üzerine DİSK Yönetim Kurulu Petkim-İş'in geçmiş aidat borçlarının silinmesine kadar verdi[374] ve Petkim-İş, Lastik-İş'e katıldı.

PETROKİMYA-İŞ

TÜRKİYE PETROKİMYA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

8 Mayıs 1969'da Türkiye Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petrokimya-İş) adıyla faaliyet göstermek üzere İzmit'te kurulan 1975'e kadar bağımsız, sonrası DİSK üyesi işçi sendikasıdır.[375]

Merkezi İzmit Yarımca'da bulunan sendika aralarında Muvaffak Şakarcan, Hayri Akın, İlhan Şehirlioğlu, Hayri Uslu, Faruk Ali Orhan, Emin Hakarar, Ömer Kotan, İhsan Sonuvar'ın da bulunduğu 19 kişi tarafından kuruldu.[376]

Sendika, 5 Kasım 1969'daki Olağanüstü Genel Kurulunda yasal eksikliklerini tamamlayıp Anatüzüğünü tamamladı.[377] 1 Mart 1970'te yapılan Genel Kurulda Anatüzük ilkeleri ve sosyal haklar üzerinde görüşler açıkladı. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Muvaffak Şakarcan, Genel Sekreterliğe ise Ertuğrul Şen seçildi.[378]

[367] 5 Mart 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[368] 19 Mart 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[369] *DİSK* dergisi, Sayı 25, Temmuz 1976.

[370] DİSK-AR (2020).

[371] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[372] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[373] DİSK (2000).

[374] 8 Aralık 1999 tarihli DİSK Yönetim Kurulu kararı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[375] "Petkim-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[376] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[377] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[378] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

14 Mayıs 1972'de toplanan 2. Genel Kurulda sendikanın açık adı Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası oldu, kısa adı Petrokimya-İş olarak kaldı.[379] Bu genel kurulda yeniden Muvaffak Şakarcan Genel Başkan ve Ertuğrul Şen ise Genel Sekreter seçildi.[380] 27 Mayıs 1973'teki Olağanüstü Genel Kurulda sendikanın adına tekrar "Türkiye" ifadesi eklendi. Sendikanın açık adı yeniden Türkiye Petrokimya Sanayii İşçileri Sendikası oldu. Kısa adı değişmedi.[381]

2 Haziran 1974'te yapılan Genel Kurulda Yönetim Kurulu iki ayrı liste çıkardı. Seçimlerde Genel Başkanlığa Yılmaz Özdemir, Genel Sekreterliğe ise Mehmet Atabey seçildi.[382]

Sendika 18 Nisan 1975'te toplanan Olağanüstü Genel Kurulunda verilen önergede DİSK'e üye olma kararı alındı. Bu genel kurulda sendikanın DİSK'e katılması oybirliği ile kabul edildi. 22 Nisan 1975'te DİSK Yönetim Kurulu gündemleri arasında Petrokimya-İş'in durumunun görüşülmesi yer aldı. Görüşmelerin sonucunda DİSK Yönetim Kurulu 17 Mayıs 1975'te Petrokimya-İş'in üyeliğini kabul etti.[383]

Petrokimya-İş 5-6 Temmuz 1975'te gerçekleştirdiği Genel Kurulunda kendisini feshederek DİSK'e bağlı Kimya-İş'e iltihak etti. Bu iltihak kararıyla birleşik sendikanın adı Türkiye Petrol Kimya Sanayii İşçileri Sendikası (Petrol Kimya-İş) olarak değiştirildi.

[379] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[380] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[381] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[382] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-2.

[383] 17 Mayıs 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

SİNE-SEN

TÜRKİYE SİNEMA EMEKÇİLERİ SENDİKASI

5 Ocak 1978'de İstanbul'da kurulan işçi sendikasıdır. Sendika Necati Buvan, Cumali Cingü, Ekrem Ülgey, Şeref Yılmaz, Mevlüt Ekinci, Seyfettin Yılmaz, Halil Dedeoğlu, Aydın Sayman, Semra Özdamar, Cüneyt Arkın, İhsan Bayraktaroğlu ve Zafer Par tarafından kuruldu.[384]

1978 yılında yapılan Kurucular Kurulu toplantısında sendika Genel Başkanlığına Mevlüt Ekinci, Genel Sekreterliğe Semra Özdamar, Mali Sekreterliğe Aydın Sayman, Genel Başkan Vekilliğine Cüneyt Arkın (Fahrettin Cüreklibatır) getirildi. 5 Kasım 1977'de sinema alanında çalışan Yön-Sen, Film Set Teknisyenleri Derneği, Sinema Oyuncuları Derneği, Görüntü Yönetmenliği Derneği, Prodüksiyon Amirleri Derneği gibi dernekler başta olmak üzere çeşitli demokratik kuruluşların Ankara'ya yaptıkları yürüyüş Sine-Sen'in doğuşuna zemin hazırladı.[385]

Sine-Sen, 9 Ağustos 1978'de DİSK'e katılmak için karar aldı.[386] Aynı işkolunda bulunan Türkiye Film İşçileri Sendikası'nın (TFİS) da DİSK'e katılma kararı alması üzerine DİSK tarafından bu iki sendikanın birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. TFİS, Sine-Sen'e katıldıktan sonra 20 Şubat 1979 tarihinde Sine-Sen DİSK üyeliğine kabul edildi.[387]

[384] "Sine-Sen" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[385] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[386] *DİSK* dergisi, Sayı 52, Nisan 1979.

[387] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Sendikanın 1. Genel Kurulu 14 Ocak 1979'da İstanbul'da toplandı. Bu genel kurulda Genel Başkan Mevlüt Ekinci, Genel Sekreter Arif Özserin oldu. Yusuf Çetin, Sami Güçlü, Cumali Cingü, Erol Batıbeki, Semih Selvidal, Süleyman Çekiç, İbrahim Sabuncu, Cem Molvan, Ali Saim Yaşar ve Erhan Sökmen Yönetim Kurulu üyeleri olarak seçildi.[388]

Sine-Sen'in 2. Genel Kurulu 4 Şubat 1980'de İstanbul'da yapıldı. Bu genel kurulda Dünya Sendikalar Federasyonuna (DSF) bağlı ilgili federasyona üye olunmasına ve DİSK'in önerileri doğrultusunda gerekli Tüzük değişikliklerinin yapılmasına karar verildi. Genel kurulda yapılan seçimlerde Genel Başkanlığa Rauf Yalazangil, Genel Sekreterliğe Ahmet Keskin, Genel Mali Sekreterliğine Necmettin Çobanoğlu, Fazlı Doğanay, Şeref Yılmaz ve Erol Batıbeki seçildi. Yönetim Kurulu üyeliklerine Gani Turanlı, Necip Koçak, Cumali Cingü, Halil Ergün, Ekrem Ülgey, Cemal Demir, Şerif Gören, Hüseyin Özşahin, Azmi Yıldız ve Kadir Çil getirildi.[389]

Sine-Sen kuruluşunu izleyen kısa bir süre içinde üyelerinin ekonomik ve sosyal hakları konusunda önemli kazanımlar elde etti. Sinema emekçilerinin ücretlerinde iyileştirmeler yaşanırken, fazla çalışma ve pazar günleri çalışma yapılmaması takım sözleşmelerinde kesin hükümlere bağlandı. Pazar günleri çalışmalarında ise çift yevmiye ödenmesi, yemek parası gibi diğer ekonomik ve sosyal haklarda iyileştirmeler gerçekleştirdi. Bir yandan bu çalışmaları sürdüren sendika, öte yandan Demokratik Sinema Yasası'nın çıkarılması, sansürün kaldırılması ve Türk Sinema Kurumu'nun oluşturulması hususunda yoğun çalışmalar yürüttü.[390]

Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından sendika yeniden faaliyete geçti.[391]

Sine-Sen halen DİSK üyesidir.

SOSYAL-İŞ

TÜRKİYE SOSYAL SİGORTALAR EĞİTİM BÜRO TİCARET VE KOOPERATİF VE GÜZEL SANATLAR İŞÇİLERİ SENDİKASI

10 Aralık 1966'da Ankara'da kurulan, 1974'e kadar bağımsız, bu tarihten sonra ise DİSK üyesi işçi sendikasıdır. Merkezi Ankara'da bulunan sendika Vedat Yarkın, Sena Çınar, Adnan Süer, Memduh Yelkenci, İsmail Yıldız, Erol İllez, Turan Güreli, Ramazan Muratlı, Sedat Polat, İbrahim Gülbay, Cengiz Aynur, Okay Karayalçın, Rafet Caltuğ, Nihat Güngör, Gürbüz Ersan, İdris Türk, Hikmet Akın, Nezihi Arda, Memduh Tüfekçi, Süavi Savcı, Erol Kınık, Muzaffer Öztürk, Oktay Tan, Muhittin Çevik, Nihat Erim, Kubilay Aker, Hüseyin Karadeniz, Fahrettin Şimşek, Yunus Işık, İlyas Acar, Rıfat Mutlu, Necdet Biner, Nurettin Tümer, Mehmet Altay, Yaşar Öztürk, Saim Kurt, Varol Saraçoğlu, Selahattin Yavuz, Orhan Özal, Necdet İpekçi, Şemsettin Başer, Mustafa Çetinkaya, Hüseyin Gürhan, Hulusi Özen, Yusuf Benli, Kemal Özveren, H. Dündar, Cemal Dirikan, Ataullah Sait, Ersin Can, Bülent Olcar, Oktay Esen, Tevfik Can, Cemal Yüksel, Necdet Erson, N. Aytemiz,

[388] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[389] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[390] *DİSK* dergisi, Sayı 52, Nisan 1979.

[391] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

Faik Şener, S. Albayrak, A. Baki Temiz, Orhan Akıncı, C. Erkorkmaz ve Ali Rıza Eke tarafından kuruldu. Sendikanın 66 kurucu üyesinden 51'i Ankara, 14'ü İstanbul, 1'i ise Diyarbakır'dan oluştu.[392]

Sendikanın kurucu Yönetim Kurulunda Genel Başkan Yunus Işık, Genel Sekreter Vedat Yarkın'ın yanı sıra Yönetim Kurulu üyeleri olarak Suavi Savcı, Sena Çınar, Hayrettin Dündar, Turan Güreli, Erol Saraçoğlu ve Sedat Polat yer aldı.[393] Sosyal-İş'in ilk Genel Kurulu 16-17 Nisan 1967'de toplandı. Bu genel kurulda yapılan seçimlerde Yılmaz Tabuk Genel Başkan, Hikmet Gürkaynak Genel Sekreter, İlyas Acar Mali Sekreter ve Sena Çınar Genel Başkan Vekili seçildi.[394]

Sosyal-İş kuruluşunu takiben SSK Genel Müdürlüğü ile toplu iş sözleşmesi görüşmelerine başladı. Görüşmelerin uyuşmazlıkla sonuçlanmasının ardından 2 Ağustos 1967'de çeşitli illerde greve gidildi. SSK'de 15 ili ve 30 işyerini kapsayan greve yaklaşık 3 bin Sosyal-İş üyesi katıldı. Grev fazla mesai, giyecek yardımı, öğle yemeği, müfettişlere devamlı yevmiye ücretlerin ve sağlık yardımlarının verilmemesi sebebiyle SSK Beyoğlu, Bakırköy, Kadıköy, Eminönü Şube Müdürlükleri, İstanbul Emlak İnşaat Satınalma, Hukuk İşleri Müdürlükleri, Bursa, İzmit, Eskişehir, Kütahya, Konya, Sivas, Elazığ, Erzurum, Trabzon Şube Müdürlükleri ile Giresun, Rize, Murgul, Arhavi, Tokat, Turhal, Ergani, Erzincan, Üsküdar, İstinye, Kartal, Şişli, Konya ve Ereğli bürolarında gerçekleşti. Adapazarı için grev kararı alındı ancak deprem dolayısıyla grev uygulanamadı.[395] Grev, 24 Eylül 1967'de sona erdi. Yapılan anlaşmada sendika, üyelerine fazla mesai ücreti, yiyecek yardımı, günlük çalışma saatlerinin 7 ya da 8 saat olmasını temin etti. Ayrıca yıl içinde terfi edenlerin terfi farkları ikramiyelerinde göz önüne alınması kararlaştırıldı.[396]

28-29 Ocak 1968'de yapılan Olağanüstü Genel Kurulda Yönetim Kurulu üyeliklerinde değişiklik yapılarak Genel Başkan İlyas Acar, Genel Sekreter Rüştü Çileli oldu. 21 Nisan 1969'da yapılan 2. Genel Kurulda Yönetim Kurulu üyeliklerinde yeniden değişiklik yapıldı. Genel Başkanlığa Muammer Eronat, Genel Sekreterliğe ise Özcan Kesgeç seçildi.

4-6 Ağustos 1972'de toplanan Olağanüstü Genel Kurulda yapılan Tüzük değişikliği ile sendikanın işyeri sendikası olmaktan çıkarılıp, işkolu sendikasına dönüştürülmesi kararı alındı ve sendikanın adı Türkiye Sosyal Sigortalar Eğitim Büro Ticaret ve Sigorta İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Genel kurulda yapılan seçimlerde Özcan Kesgeç Genel Başkan, Baki Son Genel Sekreter oldu.[397]

Bağımsız bir sendika olarak faaliyetini sürdüren Sosyal-İş, 29-31 Mayıs 1974 tarihli Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı. 18 Haziran 1974'te toplanan DİSK Yönetim Kurulu Sosyal-İş'in üyelik başvurusunun onaylanmasına 19 Haziran 1974'ten itibaren geçerli olmak üzere karar verdi.[398]

[392] "Sosyal-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[393] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[394] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[395] *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1967.

[396] *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1967.

[397] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[398] 18 Haziran 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Yürütme Kurulu, 10 Haziran 1975'te Sosyal-İş ile Tek Bank-İş'in birleştirilmesi ile ilgili Birleştirme Komisyonunun kurulması kararı aldı. Birleştirme Komisyonu Mehmet Kılınç başkanlığında Rıza Güven ve Cevat Özharcı'dan oluştu.[399] DİSK Yürütme Kurulu, 21 Haziran 1975 tarihli toplantısında birleştirme komisyonlarından gelen raporları görüşerek onayladı ve her iki sendikaya da tebliğ etti. Birleşme, Tek Bank-İş'in genel kurulunu toplayarak Sosyal-İş'e katılımı yoluyla gerçekleşecekti. Ancak bu birleşme Tek Bank-İş'in iç sorunları nedeniyle sağlanamadı.

Birleştirme Komisyonu kararının uygulanmaması sebebiyle DİSK Anatüzüğünün 14. maddesinde yer alan "*birleşme konusundaki DİSK tarafından önerilen formüle "hayır" olarak cevap veren sendika kendiliğinden DİSK üyeliğini, olumsuz cevap verdiği süreden iki haftalık süreden başlayarak yitirir ve DİSK'ten ayrılmış olur*" hükmüne dayanarak Sosyal-İş ile Tek Bank-İş'in üyeliği düşürüldü. Buna karşı Sosyal-İş Birleştirme Komisyonunun kararına uygulamama gibi bir tavrı olmadığını, birleşmenin fiilen olmamasının nedeninin Tek Bank-İş'in özel durumu olduğunu belirtti. DİSK Anatüzüğünün 14. maddesine göre meydana gelen üyelikten düşme durumuna karşı düşen sendika tarafından yapılabilecek itirazların değerlendirilmesi hususunda Sosyal-İş, Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurdu. 9 Mart 1977'de mahkeme Sosyal-İş'in DİSK üyeliğinin devam ettiği yönünde karar verdi. Ancak bu karar DİSK tarafından uygulanmadı.[400]

DİSK üyeliğinden düşürülen Sosyal-İş'in yeniden DİSK üyeliğine başvurusu üzerine 22 Ağustos 1978'de Sosyal-İş'in DİSK üyeliği kabul edildi.[401] Sosyal-İş 7-8 Temmuz 1979'da yapılan Olağanüstü Genel Kurulda Kamu Hizmetlileri İşçileri Uluslararası Sendika Federasyonu'na (FUI) katılma kararı aldı. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Özcan Kesgeç, Genel Sekreterliğe ise Bedri Doğanay seçildi.[402]

Sosyal-İş'in faaliyetleri 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından durduruldu. DİSK davasında idamı istenen 52 kişi arasında Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç de yer aldı.[403] Askeri Yargıtay 16 Temmuz 1991'de DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının kaldırmasına ve DİSK üye sendikaların yöneticilerinin beraatine karar verdi. Bu kararın ardından Sosyal-İş faaliyetlerine devam etti.

Sosyal-İş halen DİSK üyesidir.

TAPER-İŞ

İZMİR İNCİR ÜZÜM PAMUK ZEYTİNYAĞI TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİ VE BU TEŞEKKÜLLERE BAĞLI BİLUMUM İŞYERİ HİZMETLİLERİ EGE BÖLGESİ SENDİKASI

12 Ağustos 1968'de, İzmir'de kurulan, 1980'de DİSK'e üye olan işçi sendikasıdır.[404] Merkezi İzmir'de bulunan sendika Hikmet Şengil, Mustafa Alkın, Erol Öztürk, Şevket Alpat, Şinasi Kumkilli ve Nurettin

[399] 10 Haziran 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[400] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[401] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[402] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[403] *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1981.

[404] "Taper-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

Bardakçıoğlu'nun da aralarında yer aldığı 49 işçi tarafından kuruldu.[405]

Sendikanın 1. Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Ömür Özdamar, Genel Sekreterliğe Ertan Önen seçildi. 2. Genel Kurul ise 23 Ağustos 1970'te gerçekleştirildi. Bu genel kurulda Genel Başkan Hikmet Şengil seçilirken, Yönetim Kurulu aralarında Mustafa Alkın, Hilmi Özyarar, Suat Balaban'ın da bulunduğu 11 kişiden oluştu.[406] 867 üyeden 422'sinin katılımıyla 14 Mayıs 1972'de toplanan 3. Genel Kurulda Taper-İş'in Genel Başkanlığına yeniden Hikmet Şengil seçildi.

Taper-İş'in 10 Şubat 1974 tarihinde yapılan 4. Genel Kurulunda Hikmet Şengil yeniden Genel Başkan seçildi. Bu genel kurulda Yönetim Kuruluna Ömür Özdamar, Aydın Sezer, Ertan Özen, Erol Güngör'ün de bulunduğu 12 kişi seçildi. Taper-İş, 2 Mart 1980'de gerçekleştirdiği 7. Genel Kurulda DİSK'e üye olma kararı aldı.[407] DİSK Yürütme Kurulu 13 Mayıs 1980'de Taper-İş'in DİSK'e üyelik başvurusunun kabulüne ve tüzüksel hükümlerin yerine getirilmesinin istenmesine karar verdi.[408] 25 Haziran ile 2 Temmuz 1980'de toplanan DİSK'in 7.Genel Kurulunda Taper-İş'in 3 delege ile temsil edilmesi kararlaştırıldı.[409]

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle diğer DİSK üyesi sendikalar gibi DİSK'e bağlı Taper-İş'in de faaliyetleri durduruldu.

DİSK Yönetim Kurulu, 7 Nisan 1993'te 1991 sonrasında genel kurulunu yapamadığı için münfesih duruma düşen sendikanın, hukuksal durumunun tespiti ve mal varlığının DİSK'e devri için İzmir İş Mahkemesi'ne dava açtı.[410] DİSK Yönetim Kurulu 10 Şubat 1995'te ise Taper-İş'in binasının satışa çıkarılmasına karar verdi.[411]

TEK BANK-İŞ

TÜRKİYE TİCARET BANKA BÜRO VE EĞİTİM İŞÇİLERİ SENDİKASI

20 Ekim 1962'de Teknik-İş adıyla Ankara'da kurulan işçi sendikasıdır. Merkezi Ankara'da bulunan sendika, Kemal Saral, Erdoğan Güngör, Vahdettin Pekel, Mehmet Özdemir, Bülent Songür, Halil Deniz, Mükerrem Özkan, Cevat Yıldız, İlhan Aybek ve Tevfik Kadıoğlu'nun da aralarından bulunduğu 42 kişi tarafından kuruldu.[412]

10 Mart 1963'te 60 üyeden 43'ünün katılımıyla yapılan Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Erdoğan Güngör, Genel Başkan Vekilliğine Mükerrem Özkan, Genel Sekreterliğe İlhan Aybek seçildi. 21 Şubat 1965'te gerçekleşen Genel Kurul'da Genel Başkanlığa Vahdettin Peker, Genel Başkan Vekilliğine Fikri Kaya, Genel Sekreterliğe Hilmi Evren seçildi.[413]

1966'da sendika Erzurum, Kayseri, Adana ve Samsun şubeleri faaliyete başladı. 1967'de yapılan Genel Kurulda DİSK'e üye olunması kararı tartışmaya açıldı. DİSK'e

[405] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[406] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[407] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[408] 13 Mayıs 1980 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[409] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980.

[410] 7 Nisan 1993 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[411] 10 Şubat 1995 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[412] "Tek Bank-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[413] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

üyelik konusunda yeni seçilecek yönetim kuruluna tam yetki verildi. Ancak bu tarihte Tek Bank-İş DİSK'e üye olamadı. Bu genel kurulda sendikanın açık adı Türkiye Teknik ve Yardımcı İşkolları İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. 28 Şubat 1972'de yapılan Olağanüstü Genel Kurulda sendikanın açık adı Türkiye Ticaret Banka Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası, kısa adı ise Tek Bank-İş olarak değiştirildi.[414]

5-6 Nisan 1975'de yapılan Genel Kurulda Tek Bank-İş'in çalışma hayatında etkin bir güç haline gelen ilerici fonksiyona sahip DİSK'e katılmasının zorunlu olduğunu belirtildi. DİSK'e üye olma önergesi oylanarak kabul edildi. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Özdoğan Gündüz, Genel Sekreterliğe Fikri Kaya seçildi. DİSK Yönetim Kurulu 22 Nisan 1975'te Tek Bank-İş'in DİSK üyeliğine kabulüne karar verdi.[415]

Tek Bank-İş 30 Aralık 1976 tarihinde yapılan Genel Kurulunda kendisini feshetme ve Tek-İş'e (Türkiye Enerji İstihsal Tevzi ve Tesis İşçileri Sendikası) katılma kararı aldı.[416] Tek-İş, 3 Aralık 1975'de DİSK'e üyeliği kabul edilen Ges-İş ile birleşme çalışmaları sırasında adını değiştirdi ve Tekges-İş oldu.

TEKGES-İŞ

TÜRKİYE ENERJİ, İSTİHSAL TEVZİİ VE TESİS İŞÇİLERİ SENDİKASI

Tekges-İş, 5 Eylül 1963'te Abdullah Sirek, Ahmet Akıncı, Ahmet Gedik, Ahmet Güçlü, Ahmet Karaca, Arif Barışlı, Beytullah Geven, Erhan Bay, Fikret Özçelik, Mehmet Eruvar, Necdet Çakmakçı, Nevzat Sevil, Ömer Ceylan, Şahap Ayhan, Şükrü Tanır ve Zahit Gürel tarafından Ankara'da kuruldu.[417] Kurulduğunda sendikanın kısa adı Elit-İş'ti. 1969 yılında adını Tek-İş olarak değiştirdi.[418]

Aralık 1971'de gerçekleştirilen Genel Kurulunda açık adı Türkiye Elektrik Kurumu Enerji İstihal Tevzi ve Tesis İşçileri Sendikası oldu. Sendikanın açık adı 2-3 Kasım 1974'te toplanan Genel Kurulunda yeniden Türkiye Enerji, İstihsal Tevzii ve Tesis İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Bu genel kurulda sendikanın DİSK'e üye olması kararlaştırıldı. Selahattin Selçuk Sayın Genel Başkan, Yılmaz Seçkin ile Mehmet Yıldız Genel Başkan Vekili ve Ziya Yücesan Genel Sekreter seçildi. DİSK Yönetim Kurulu, sendikanın üyelik başvurusunu 13 Aralık 1974 tarihten başlamak üzere kabul etti.[419]

Sendikanın kısa adının Tekges-İş olarak değiştirilmesi ise aynı işkolunda faaliyet gösteren ve 3 Aralık 1975 tarihinde DİSK'e üyeliği kabul edilen Ges-İş ile birleşme çalışmaları sırasında gerçekleşti.

Ges-İş'in DİSK'e üye olmasının ardından DİSK Yürütme Kurulu, 27-28 Aralık 1975'te Tek-İş ile Ges-İş'in DİSK Anatüzüğü gereği birleştirilmesine ve bunun için Rıza Güven başkanlığında Kemal Nebioğlu ile Celal Küçük'ten oluşan bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verdi.[420] DİSK Yürütme Kurulu 15 Kasım 1976'da Ges-İş

[414] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[415] 22 Nisan 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[416] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[417] "Tekges-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını, 1998.

[418] Koç ve Koç (2008).

[419] 13 Aralık 1974 tarihli DİSK Yönetim Kurulu, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[420] 27-28 Aralık 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulu, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

ve Tek-İş'in birleştirilmesi için bir komisyonun kurulması kararını tekrar aldı.[421] 9 Mayıs 1977 tarihinde komisyonun birleştirme kararı vermesi üzerine Tek-İş, 17-18 Haziran 1977'de 7. Genel Kurulunu topladı.[422] Genel kurulda Ges-İş ile birleşme kararı verildi ve sendikanın adı Türkiye Elektrik Su ve Gaz İşçileri Sendikası (Tekges-İş) olarak değiştirildi. Ayrıca bu genel kurulda ICEF'e (eski ICF) üye olunması kararı alındı.[423]

Tekges-İş'in 25 Nisan 1979'da gerçekleştirdiği Genel Kurulundan önce sendikanın Genel Başkanı Selahattin Sayın, Genel Sekreteri Mehmet Yıldız, Mali Daire Başkanı Ömer Keskinli, Eğitim Dairesi Başkanı Özcan Erdem, Toplu Sözleşme Dairesi Başkanı Orhan Anlaş ve Örgütlenme Dairesi Başkanları Doğan Çelik ile Mehmet Erdinç'ti.[424] Genel kurulda Selahattin Sayın yeniden Genel Başkan ve Tümer Tayın Genel Sekreter seçildiler. Bu genel kurulda sendikanın Tüzüğü değiştirildi ve sendikanın amacını gerçekleştirmek için sosyalist düzenin hayata geçirilmesine çalışmayı ilke sayacağına dair vurgu eklendi.[425]

TEKNİK-İŞ

TÜRKİYE TİCARET BANKA SİGORTA BÜRO VE EĞİTİM İŞÇİLERİ SENDİKASI

29 Kasım 1971'de Ankara'da kurulan işçi sendikasıdır. 15 kişi tarafından kurulan sendikanın Yönetim Kurulunda Genel Başkan Özdoğan Gündüz, Genel Başkan Vekili Mehmet Salman, Genel Sekreter Zeki Kılıç, Sadık Özben, Fikri Kaya, Mükremin Mungan, Halit Kalcı, Yaşar Altınay, Turan Ata, İsmail Altan Benderoğlu ve Zülfü Bayram yer aldı.[426]

Teknik-İş'in 1. Genel Kurulu 29 Aralık 1971'de yapıldı. Sendika açık adı Türkiye Ticaret Borsa Eğitim Büro ve Teknik Büro İşçileri Sendikası (Teknik-İş) olarak değiştirildi. Bu genel kurulda genel başkan ve genel sekreter değişmedi. Kurulduktan bir yıl sonra sendikanın örgütlenme çalışmaları kapsamında çeşitli illerde şubeler açıldı.[427]

Sendikanın 20 Ekim 1973'te 2. Genel Kurulu yapıldı. Genel kurulda genel başkan değişmezken, Genel Sekreterliğe Zülfü Bayram seçildi. Ayrıca sendikanın ismi tekrar değişerek Türkiye Ticaret Banka Sigorta Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası oldu, kısa adı değişmedi.[428]

Teknik-İş, DİSK'e üye olma kararını 19-20 Ekim 1975'te gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulda aldı. Teknik-İş, DİSK Yönetim Kurulunun 3-4 Aralık 1975 tarihinde yapılan toplantısında DİSK üyeliğine kabul edildi.[429]

30 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu kararıyla Sosyal-İş ile Teknik-İş'in birleştirilmesi için Mehmet Kılınç başkanlığında Rıza Güven ile Cevat Özhasırcı'dan oluşan Birleştirme Komisyonu görevlendirildi.[430]

[421] 15 Kasım 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[422] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[423] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[424] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[425] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[426] "Teknik-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[427] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[428] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[429] 3-4 Aralık 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[430] 30 Aralık 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı,

Ancak Yürütme Kurulu 5 Mart 1976 tarihli toplantısında daha önce Sosyal-İş ile Tek Bank-İş'in birleştirilmelerine ilişkin olarak kurulmuş bulunan Birleşme Komisyonunun 8 Ağustos 1975 tarihli kararının uygulanmamış olması nedeniyle bu karar uygulanana kadar Sosyal-İş ile Teknik-İş'in birleştirilmeleri amacıyla görevlendirilen komisyonun çalışmalarına ara verilmesi kararlaştırdı.[431]

Teknik-İş 25 Mart 1978'de toplanan Olağanüstü 6. Genel Kurulda kendisini feshederek bütün mal varlığı ile birlikte Türkiye Devrimci Banka Büro Borsa ve Sigorta İşçileri Sendikası'na (Bank-Sen) katılma kararı aldı.[432]

TEKSTİL

TEKSTİL İŞÇİLERİ SENDİKASI

21 Ekim 1965'te Tekstil Örme ve İşçileri Sendikası adıyla İstanbul'da kurulan, önce bağımsız, 1975'ten sonra DİSK üyesi işçi sendikasıdır.[433]

Ancak sendikanın ilk oluşumu 1940'lı yılların ortasına kadar uzanmaktadır. 1946 yılında sendikal örgütlenme yasağının kalkmasından sonra Tekstil işçileri başta İstanbul ve ilçeleri olmak üzere çeşitli kentlerde sendikalar kuruldu. 1950 yılına gelindiğinde çok parçalı yapının birleşmesi için çeşitli çalışmalar gündeme geldi. Bazı ilçe, havza merkezli sendikalar birleşerek Tekstil Sanayii İşçileri Sendikası'nı kurdular. Ancak kısa bir süre sonra yaşanan anlaşmazlıklar sonucunda sendikanın adı İstanbul Mensucat ve Örme Sanayii Sendikası olarak değiştirildi.

1951 yılında sektördeki iki büyük sendika İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası adı altında birleşti. Birliğin diğer kentleri de kapsamasına dönük girişimlerin sonrasında 2 Aralık 1951 tarihinde Türkiye Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikaları Federasyonu kuruldu. İzleyen dönemde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'ne de üye olan sendika aktif olarak Birliğin çalışmalarında yer aldı. 1963 yılında TEKSİF'in milli tip sendikaya dönüşmesinden sonra, sendika Teksif'in İstanbul Merkez Şubesi haline geldi. Bu dönemin ardından TEKSİF ile İstanbul Şubesi arasında siyasi nedenlerle anlaşmazlıklar gözlenmeye başladı. 18 Ağustos 1965 yılında Ankara'da toplanan TEKSİF Genel Kuruluna İstanbul delegelerinin katılımı engellenmek istendi.

Sendika yönetiminin ve genel kurul divanının engelleme girişimlerine Çalışma Bakanlığı da yapan Federasyon Başkanı Bahir Ersoy başta olmak üzere İstanbul delegeleri itiraz etti. Divan Başkanı olan Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy hiçbir itirazı kabul etmediği gibi Ankara İş Mahkemesi'nin kararını da uygulamadı. İçlerinde Bahir Ersoy, Rıza Güven, Sabri Tığlı ve Yunus Kara'nın da yer aldığı 42 delege Federasyon genel kurulunu terk etti. Ardından da genel kurulun iptali için dava açtılar. Federasyon merkezi, İstanbul'daki 18 yöneticiyi usulsüz olarak Federasyondan ihraç etti.

Genel Kuruldaki dayatmalar ve hukuksuzluklar, bir yönüyle Türk-İş içinde diğer

Karar Defteri, DİSK Arşivi.

431 DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

432 DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

433 "Tekstil" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

yönüyle Federasyon içindeki görüş farklılıklarını açığa çıkardı, belirginleştirdi. 21 Ekim 1965 tarihinde Alaaddin Büyükdere başkanlığında bir grup tekstil işçisi İstanbul Tekstil İşçileri Sendikası adıyla yeni bir sendikanın kuruluş başvurusunu yaptı.[434] Bu kuruluş Tekstil'in sendikal hayatında ikinci yer alışı olarak kabul edilebilir.

İstanbul'da kurulan sendikanın kurucuları arasında tümü Teksif üyesi olan Alaaddin Büyükdere, Hüdaverdi Talay, Orhan Seyfi Soysal, Mehmet Altınbilek, Ömer Karaaslan, Faik Gültekin, Orhan Çokdiker, Mehmet Çağdaş bulunuyordu. Sendikanın ilk Genel Başkanı Alaattin Büyükdere, ilk Yönetim Kurulu üyeleri de Genel Sekreter Hüdaverdi Talay, Orhan Seyfi Soysal, Mehmet Altınbilek, Ömer Karaaslan, Faik Gültekin, Orhan Çokdiker, Tayyar Öncü ve Mehmet Çağdaş'tı. [435]

21 Kasım 1965'te yapılan 1. Genel Kurulunda Genel Başkanlığa Rıza Güven, Genel Başkan Vekilliğe Halil Gürel, Genel Sekreterliğe Yunus Kara, Genel Sekreter Yardımcılığına ise Hüseyin Akduman seçildi.[436] Tekstil'in Anatüzüğünde değişiklikler yapmak amacıyla 31 Mart 1968'de toplanan Genel Kurulda sendikanın açık adı Tekstil İşçileri Sendikası olarak değiştirildi, kısa adı aynen kaldı. 8-9 Kasım 1969'da yapılan Genel Kurulda ise Rıza Güven yeniden Genel Başkanlığa getirildi.[437]

Tekstil, 1966 Paşabahçe grevini destekledi. Tekstil, DİSK'in kuruluş çalışmaları ile ilgili toplantılara katıldı.[438] DİSK kuruluş belgesinde imzası olan ve komisyon çalışmalarına da katılan önde gelen sendikalardan biri Tekstil'di. Ancak Tekstil, DİSK'in kurucu sendikaları arasında yer alamadı.[439]

Sendika 1975'e kadar bağımsız faaliyet yürüttü. DİSK Yürütme Kurulunun 10 Aralık 1974'de verdiği kararda DİSK'e katılma kararı alan Tekstil'in genel kurulu ile ilgili hazırlık çalışmalarına katkıda bulunması için Kemal Nebioğlu görevlendirildi.[440] DİSK Yönetim Kurulunun 4 Mart 1975 tarihli toplantısında Tekstil'in 1 Şubat 1975 tarihinden itibaren DİSK'e üyelik başvurusu oybirliğiyle kabul edildi.[441]

30-31 Ocak 1975'te İstanbul'da toplanan Genel Kurulda merkezi Cenevre'de bulunan Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel Hizmet İşçileri Federasyonu'na (ICF, daha sonra ICEF) üye olma kararı alındı. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Rıza Güven, Genel Sekreterliğe Yunus Kara ve Genel Başkan Vekilliğine Erol Yalçın getirildi.[442]

Tekstil'in genel kurulu 1975'ten sonra örgütsel sorunlar nedeniyle 1979'da kadar yapılamadı.[443] Sendikanın genel kurulu 7-11 Şubat 1979'da yapılabildi. Yapılan seçimler sonucu sendikanın Genel Başkanlığına Rıdvan Budak, Genel Sekreterliğine Hüseyin Akduman ve Genel Başkan Vekilliğine ise Süleyman Çelebi ile Besim Usta seçildi. Sendikanın Örgütlenme Dairesi Başkanlığına Süleyman Çelebi, Mali İşler Daire Başkanlığına Ali Aykut, Basın-Yayın ve Eğitim Dairesi Başkanlığına Selahattin Uyar,

[434] DİSK Tekstil Web Sitesi, Hakkımıza, https://disktekstil.org/hakkimizda (15 Ocak 2022).

[435] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[436] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[437] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[438] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[439] Çelik (Ed.) (2020).

[440] 10 Aralık 1974 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[441] 4 Mart 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[442] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[443] Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır.

Toplu İş Sözleşmesi Daire Başkanlığına Besim Usta ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığına ise Mehmet Bulut getirildi.[444]

12 Eylül 1980'den sonra DİSK ve DİSK'e üye diğer sendikalar gibi Tekstil'in faaliyetleri de durduruldu. Yöneticiler, temsilciler ve üyeler gözaltına alındı. Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Genel Başkan Vekili Süleyman Çelebi 102'şer gün gözaltında kaldı. Tekstil yöneticilerinden 285 kişi gözaltına alındı. Yöneticiler 90 gün ile 4 yıl arası hapis cezası aldı.[445]

DİSK ve üyesi sendikalar hakkında açılan davanın Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16 Temmuz 1991 tarihinde beraatla sonuçlanmasıyla sendika faaliyetlerine devam etti.[446]

1992'de yapılan ilk Genel Kurulunda Uluslararası Tekstil, Hazır Giyim ve Deri İşçileri Federasyonu'na (IGTLWF) üyelik kararı alındı.

Tekstil halen DİSK üyesidir.

T.İ.S.

Toprak Su Tarım ve Orman İşçileri Sendikası

5 Aralık 1963'te Necati Değirmendere ve 14 toprak-su işçisi tarafından Konya'da kuruldu. Kurulduğunda ismi Toprak Su Tarım İşçileri Sendikası'ydı (Top-Su-Köy-Tar-İş). 1967'de, 3. Genel Kurulda kısa ismi T.İ.S. olarak değiştirildi. Sendikanın kurucu Genel Başkanı Necati Değirmendere idi.[447]

Sendikanın 1. Genel Kurulu 14 Şubat 1965'te gerçekleştirildi. Bu genel kurulda sendika merkezinin Ankara'ya taşınması kararı alındı. Tuncer Kocamanoğlu sendika Genel Başkanlığına ve Vedat Keklik, Mustafa Akdeniz ile Mahmut Gündüzbey Yönetim Kurulu diğer üyeliklerine seçildi.[448] Tuncer Kocamanoğlu Genel Başkanlık görevini 1971'e kadar sürdürdü. 1971'de Tuncer Kocamanoğlu, Vedat Keklik ve Adnan Aktuna Onur Kurulu tarafından sendikadan ihraç edildi. Bunun üzerine Mahmut Gündüzbey sendika Genel Başkanlığına seçildi.[449]

Yeni Tarım-İş 1971'de ve Tar-Top-Su-İş 1973'te kendisini feshederek T.İ.S.'e katıldı.

7 Ocak 1973'te sendika genel kurulu Tüzük değişiklikleri amacıyla olağanüstü olarak toplandı ve Tüzüğün amaç maddesinde değişiklikler yapıldı. 7 Aralık 1974'te toplanan 6. Genel Kurulunda sendikanın DİSK'e üye olması gündeme geldi. Önerge reddedildi ve üst kuruluşa üye olma konusu genel merkez organlarına (yönetim, yürütme, denetim ve onur kurulları) bırakıldı.[450]

1974 başında Genel-İş'in çağrısı ile T.İ.S., Çağdaş Maden-İş, Basın-İş ve Çağdaş Metal-İş ile DİSK yöneticileri Gönen'de toplandı. Bu toplantıda DİSK'e üye olunması konusu ele alındı. Bunun üzerine T.İ.S., 19 Ağustos 1976'da bir Olağanüstü Genel Kurul gerçekleştirdi ve DİSK'e katılma kararı aldı.[451] 10 Eylül 1976 tarihinde olağanüstü toplanan DİSK Yönetim Kurulu T.İ.S.'in üyelik başvurusunu değerlendirdi.[452] Böylece T.İ.S.'in DİSK'e üyeliği 10 Eylül 1976'da gerçekleşti.[453]

[444] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[445] DİSK-AR (2020).

[446] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[447] "T.İ.S." maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak yayını, 1998.

[448] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[449] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[450] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[451] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[452] 6 Eylül 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[453] 10 Eylül 1976 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar

DİSK Yürütme Kurulu, T.İ.S.'in DİSK'e üyeliğinden yaklaşık bir ay sonra aynı işkolunda faaliyet gösteren DİSK üyesi Devrimci Toprak-İş ile T.İ.S.'in Anatüzük gereği birleştirilmesine karar verdi ve Rıza Güven başkanlığında Celal Küçük ile Kemal Nebioğlu'nda oluşan bir Birleştirme Komisyonu kuruldu. [454] Ancak Devrimci Toprak-İş'in DİSK yönetimininin bildirdiği saat ve yerde hazır bulunmaması sebebiyle birleşme gerçekleşemedi ve Devrimci Toprak-İş'in üyeliği düştü (T.İ.S. ve Devrimci Toprak-İş'in birleştirilme çalışmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgi kitapta sendika birleştirmeleri bölümünde yer almaktadır).

7 Kasım 1978 tarihinde gerçekleşen Olağanüstü Genel Kurulda Ahmet Ağar Genel Sekreter, Yalçın Talaka Genel Mevzuat Sekteri ve Yılmaz Erdoğan Genel Teşkilatlanma Sekteri oldu. 13-14 Ocak 1979'da toplanan Olağanüstü Genel Kurul sonrası Yalçın Talaka sendika Genel Başkanlığına seçildi. Bu Genel Kurulda Ahmet Ağar Genel Sekterliğe ve Gazi Daş, Yılmaz Çöte ile Hüseyin Tursun Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.[455]

Sendikanın 23-24 Şubat 1980'de gerçekleşen Olağanüstü Genel Kurulunda sendika Tüzüğü DİSK'in ''Tek Tip Demokratik Tüzük Taslağı''na uygun hale getirildi. Bu genel kurulda Yalçın Talaka Genel Başkanlığa ve Ahmet Ağar Genel Sekterliğe tekrar seçildiler ve DSF üyesi Uluslararası Tarım, Ormancılık ve Ekin İşçileri Federasyonu'na (UISTAFP) üye olunması kararı alındı.[456]

12 Eylül 1980 darbesi sonrası T.İ.S.'in faaliyetleri de DİSK ve üyesi diğer sendikalar gibi durduruldu ve 16 yöneticisi gözaltına alındı. T.İ.S. yöneticilerinden dördü toplam 41 yıl 1 ay 10 gün hapis cezası aldı.[457] 1991'de DİSK ve üye sendikalara açılan davanın beraatla sonuçlanması üzerine sendika faaliyetlerine yeniden başladı.

12 Nisan 1992'de toplanan 10. Genel Kurulda UISTAFP üyeliğinden ayrılma ve Uluslararası Özgür (Hür) Sendikalar Konfederasyonu'na (ICFTU) üye üst kuruluşa üye olma kararı alındı. Ayrıca sendikanın adı Toprak-Su Tarım İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Yalçın Talaka Genel Başkanlığa ve Ahmet Ağar Genel Sekreterliğe tekrar seçildi. Hüseyin Tursun, Yılmaz Çöte ve Ömer Özeler Yönetim Kurulu diğer üyeliklerine seçildiler.

DİSK'in ve sendikalarının yeniden faaliyete geçmesinin ardından 14 Şubat 1992'de Devrimci Toprak-İş ve T.İ.S.'in birleştirilme çalışmaları yeniden gündeme geldi ve Ömer Çiftçi birleştirme için görevlendirildi.[458] 3 Mart 1993'te *''Devrimci Toprak-İş Sendikasının TİS'e katılmasına, TİS yönetim kuruluna D. Toprak-İş sendikası yönetiminden iki kişinin alınmasına TİS sendikasına D. Toprak-İş sendikasının herhangi bir mali külfet götürmemesine''*[459] karar verildi. Bunun üzerine Devrimci Toprak-İş kendisini feshederek T.İ.S.'e katıldı.

14-15 Ocak 1995'te gerçekleşen Genel Kurulunda Ahmet Ağar Genel Başkanlığa, Cumali Çakmaklı Genel Sekterliğe, Hüseyin Tursun, Erdoğan Yılmaz ve Ali Efe Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.[460]

Defteri, DİSK Arşivi.

[454] 25 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[455] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[456] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[457] DİSK-AR (2020).

[458] 14 Şubat 1992 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[459] 3 Mart 1993 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[460] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

DİSK Yönetim Kurulu 20 Haziran 2002'de T.İ.S.'in feshi sebebiyle *"TİS ve TEKGES-İŞ Sendikaları Tasfiye Kurullarının göndermiş oldukları evraklar incelenmesi sonucunda, tasfiye ve varsa mal varlığı devriyle ilgili işlemlerin yapılmasına münfesih olan 2 sendikanın üyelik kayıtlarının fesih nedeniyle kapatılmasına"*[461] karar verdi.

Sendikanın 1980 öncesi *Tarım İşçisinin Sesi*, 1991 sonrası *Hasat Günleri* isimli iki süreli yayın organı bulunmaktadır.[462]

TÜMKA-İŞ

TÜRKİYE TÜM KAĞIT VE SELÜLOZ SANAYİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

25 Aralık 1971'de Türkiye Tüm Kağıt ve Selüloz Sanayii İşçileri Sendikası (Tümka-İş) adıyla İstanbul'da kurulan, 1972 yılına kadar bağımsız faaliyet yürüten, sonrasında DİSK üyesi işçi sendikasıdır. Merkezi İstanbul'da bulunan sendika Ömer Özcan, Ahmet Ekmekçi, Hüseyin Yazıcı, Selim Demirbaş, Ahmet Yazıcı, Melahat Cancaoğlu, Ergün Yavuz tarafından kuruldu.[463]

DİSK Yönetim Kurulu 6 Şubat 1973'te Tümka-İş'in 24 Aralık 1972 günü yaptığı genel kurulda DİSK'e katılma kararı aldığını ve başvurduğunu belirterek Tümka-İş'in üyeliğinin kabulüne karar verdi.[464] Aynı dönem sendika Uluslararası Kimya İşçileri Sendikası'na (ICF, daha sonra ICEF) üye oldu.[465]

19 Ocak 1975'teki Genel Kurulda yapılan Tüzük değişikliğiyle sendikanın adı Türkiye Tüm Kağıt ve Selüloz Sanayii Sendikası (Tümka-İş) olarak değiştirildi. Seçimlerde Genel Başkanlığa Kemal Yılmaz, Genel Sekreterliğe Ömer Özcan ve Genel Mali Sekreterliğe Orhan Çelikkaya getirildi. Anatüzükte değişiklik yapılması amacıyla 16 Kasım 1975'te toplanan Olağanüstü Genel Kurulda sendika Yönetim Kuruluna gerekli görülen yerlerde Tüzük'te belirlenen esaslar çerçevesinde şube ve bölge temsilcilikleri açma yetkisi verildi. Bu genel kurulda başkanlığa Ömer Özcan, Genel Başkan Vekilliğine Hüseyin Yazıcı ve Genel Sekreterliğe Selim Demirbaş seçildi.[466]

12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından sendikanın faaliyeti diğer DİSK üyesi sendikalar gibi durduruldu. DİSK ve bağlı sendikalar hakkında açılan dava kapsamında sendika Yönetim Kurulu yargılandı. Tümka-İş'te gözaltına alınanların sayısı en az 40 kişi, hapiste geçen süre en az 45, en çok 3 yıl, ceza alanların sayısı ise 4 olmakla birlikte toplamda cezada geçen sürelerin toplamı 58 yıl 10 ay 20 günü buldu.[467]

Askeri Yargıtay Dairesi'nin 17 Temmuz 1991 günü kararıyla DİSK hakkında açılan davaların beraatla sonuçlanması üzerine sendika yeniden faaliyete başladı.

Sendikanın 5. Genel Kurulu 12 yıl aradan sonra 29 Şubat-1 Mart 1992'de yapıldı. Bu genel kurulda Başkanlığa Sabri Kaplan, Genel Sekreterliğe Ali İhsan Efe seçildi.[468]

Tümka-İş halen DİSK üyesidir.

[461] 20 Haziran 2002 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[462] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[463] "Tümka-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[464] 6 Şubat 1973 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[465] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[466] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[467] DİSK-AR (2020).

[468] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

TURİZM-İŞ

TURİZM SANAYİİ OTEL LOKANTA VE EĞLENCE YERLERİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

31 Mayıs 1965'te İstanbul'da İsmail İnan, Turgut Gökdere, Rıza Erdoğan, Halil Arabacı, Rıfat Kırcaovalı, Mehmet Erkan, Kemal Barut, Mahmut İnce, Nuri Keleş, Ahmet Erdoğan ve Hüseyin Çakır tarafından kuruldu. Kuruluşta kısa ismi TETOLEYİS, açık ismi ise Turizm Endüstrisi Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası idi. Sendikanın kısa adı 5 Haziran 1966'da gerçekleştirilen 1. Genel Kurulunda Turizm-İş olarak değiştirildi. Sendikanın Genel Başkanı İsmail İnan ve Genel Sekreteri Turgut Gökdere oldu.

Sendikanın 1. Genel Kurulunda Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikaları Federasyonu'na (TOLEYİS) üye olunması kararı alındı ancak bu karar 5 Mart 1967 tarihli 2. Genel Kurulda iptal edildi. Bu genel kurulda DİSK'e üye olma kararı alındı. Turizm-İş Nisan 1967'de DİSK üyeliğine kabul edildi. 2. Genel Kurulda yürütme kurulu seçimi yapılmadı ve yürütme kurulunun, yönetim kurulu içerisinden seçilmesine karar verildi. Ardından İzzet Çilingir Genel Başkanlığa, Turgut Gökdere Genel Sekterliğe ve Rıza Erdoğan Mali Sekterliğe getirildi. Yürütme Kurulunun istifası üzerine ise Genel Başkanlığa Nevzat Genç, Genel Sekterliğe Nurettin Tezel ve Mali Sekterliğe Faik Aksamaz getirildi.[469]

Sendikanın 3. Genel Kurulu 25 Mart 1969 tarihinde gerçekleştirildi. Bu genel kurulda yürütme kurulunun, yönetim kurulunca kararlaştırılması Tüzük hükmü haline geldi. Böylece Yürütme Kuruluna Hüseyin Denizci Başkan, Nurettin Tezel Genel Sekreter ve Remzi Bal Genel Sayman olarak Yönetim Kurulunca getirildi. Bu genel kurulda sendikanın eski Mali Sekreteri Faik Aksamaz'ın ihracına karar verildi.

Yürürme kurulunun belirlenmesiyle ilgili Anatüzük maddesi 20 Ağustos 1971'de gerçekleştirilen 4. Genel Kurulda yeniden değiştirildi ve yürütme kurulunun genel kurulda seçilmesi öngörüldü. Turgut Gökdere Genel Başkanlığa, Rıza Erdoğan Genel Sekreterliğe ve Kazım Şimşek Genel Saymanlığa seçildiler.

28 Mayıs 1973'te olağanüstü toplanan Genel Kurulda sendikanın ismi Turizm Sanayii Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası oldu ve Uluslararası Kimya İşçileri Federasyonu'na (ICF) üye olunması kararı alındı.

Sendikanın 6. Genel Kurulu 20-21 Ağustos 1974'te toplandı. Bu genel kurulda Turgut Gökdere Genel Başkanlığa ve Rıza Erdoğan Genel Sekreterliğe yeniden seçilirken Genel Saymanlığa Osman Alaybaşı seçildi. 1974 ve 1976 arası dönemde Turizm-İş birçok işyerinde toplu iş sözleşmeleri imzaladı ve birçok işyerinde yetkili sendika haline geldi.[470]

28-31 Mayıs 1976'da gerçekleştirilen 7. Genel Kurulda Turgut Gökdere tekrar Genel Başkan seçildi. Başkan Vekilliklerine Rıza Erdoğan, Ceyhan Aktaş ve Hasan Özen, Genel Sekreterliğe ise Şaban Ali Yaşaroğlu seçildiler. Turgut Gökdere 9 Eylül 1976'da "sendika içi anlaşmazlıklar sebebiyle"[471] Genel Başkanlık görevinden istifa etti.

[469] "Turizm-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[470] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[471] *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1975.

DİSK Yürütme Kurulu Turizm-İş'teki anlaşmazlığa el koydu ve Rıza Erdoğan'ı *"sendikanın kolektif çalışmalarına olanak vermediği bu nedenle sendika üyelerinin sendika karar organlarınca yürütülmesi, takip edilmesi gereken işlerinin yapılmadığı, bu durumun kamuoyunda konfederasyonumuz hükmi şahsiyetini de zedelediği, bunun bazı yayın organlarıyla sabit olduğu görüldüğü, bu nedenle 20.9.1976 tarihinde yürütme kurulu kararı ile Rıza Erdoğan'ın kendisine talimat yazıldığı, bu talimata rağmen aynı olumsuz tutum ve davranışlarını ve uygulamalarını sürdürdüğü tespit edildiğinden DİSK Ana tüzüğünün 13. maddesi uyarınca kesin üyelikten çıkarılması için"* DİSK Onur Kuruluna sevk etti.[472] DİSK Onur Kurulu Rıza Erdoğan'ın 14 Ekim 1976'dan itibaren kesin ihracına karar verdi[473].

Rıza Erdoğan'ın ihracı 26 Ekim 1976'da toplanan Turizm-İş Olağanüstü Genel Kurulunda onayladı. Bu genel kurulda sendika Genel Başkanlığına Ömer Ülkü, Genel Başkan Vekilliklerine Ceyhan Aktaş, Hasan Özen ve Haydar Arslan, Genel Sekterliğine ise Şaban Ali Yaşaroğolu seçildi.

OLEYİS'in DİSK'e üyelik başvurusu sonrasında DİSK Yürütme Kurulu OLEYİS ile DİSK arasında bir protokol imzalanmasına ve protokolde Turizm-İş ile yaşanabilecek problemlerin DİSK Yürütme Kurulu kararıyla çözümlenmesine dair hükümler konmasına karar verdi.[474] İmzalanan protokol ise 1 Haziran 1977'e onaylandı ve Yürütme Kurulu Turizm-İş ile OLEYİS arasındaki Dedeman Oteli yetki tartışması probleminin halledilmesi için Yürütme Kurulu adına Fehmi Işıklar'ın görevlendirilmesine, Turizm-İş'in yetki itirazının geri alması ve OLEYİS ile Turizm-İş'in *"aynı işyerinde örgütlenme çatışmasına girmemek ve herhangi bir işyerinde örgütlenmeye daha önce başlamış sendikaya diğerinin yardımcı olması konusunda"* OLEYİS ve Turizm-İş'e yazı yazılmasına karar verdi.[475]

DİSK Anatüzüğü gereği DİSK Yürütme Kurulu 12 Ocak 1978'de OLEYİS ve Turizm-İş'in birleştirilmesi için bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına ve komisyon başkanlığına Kemal Nebioğlu'nun, üyeliklerine ise Tuncer Kocamanoğlu ile Celal Küçük'ün getirilmesine karar verdi.[476]

Turizm-İş'in 9. Genel Kurulu 6 Mart 1978 tarihinde toplandı. Bu genel kurulda OLEYİS ile imzalanan birleştirme protokolü okundu ve Turizm-İş, OLEYİS'e katıldı.

TÜRKİYE MADEN-İŞ

TÜRKİYE MADEN MADENİ EŞYA VE MAKİNE SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI

27 Temmuz 1947'de İstanbul'da İstanbul Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikası (Demir-İş) adıyla kurulan ve DİSK'in 1 numaralı kurucu sendikasıdır. Kurucuları Yusuf Sidal, Enver İçten, Emrullah Gültekin, Nizamettin Babaoğlu, Hayrettin Güneş, Mehmet Özer, Rıfat Yakar, Ali Dönertaş, İlyas Çelik, Emin Bertan, Cafer Değirmenci ve Ömer Türenay'dı. Sendikanın 28 Eylül 1947'de yapılan ilk Genel Kurul toplantısında Genel Başkanlığa Yusuf Sidal

[472] 4 Ekim 1976 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[473] DİSK Onur Kurulunun 14 Ekim 1976 tarihli ve 9 numaralı kararı, DİSK Onur Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[474] 30 Mayıs 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[475] 1 Haziran 1977 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[476] 12 Ocak 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

seçilirken[477],Genel Başkan Vekiliğine Enver İçten ve Genel Sekreterliğe Emir Birtan seçildi.[478]

Demir-İş, 21 Mart 1948'de kurulan İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin (İİSB) kurucu üyesi oldu. Birliğin 24 Mart 1948'de yapılan kuruluş genel kurulunda Genel Başkanlığa mensucat fabrikası işçisi ve CHP'li Yaşar İyidoğan getirildi. Demir-İş'i İİSB Yönetim Kurulunda kuruculardan olan Nizamettin Babaoğlu temsil etti. İİSB altı ay süre ile Demir-İş'in İstanbul Fener'deki genel merkezinde faaliyetini sürdürdü. Sendikanın 2. Genel Kurulu 26 Eylül 1948'de toplandı. Bu dönemde Yusuf Sidal İİSB'de görevlendirildi. İki görevi birarada yürütmek imkanı bulunmadığından Sidal, Demir-İş Genel Başkanlığına aday olmadı. Demir-İş'in 2. Genel Kurulunda Genel Başkanı Nizamettin Babaoğlu seçildi. Sendikanın 3. Genel Kurulunun yapıldığı 20 Kasım 1949'da Nizamettin Babaoğlu'nun genel başkanlık görevi devam etti.[479]

3 Aralık 1950 ile 28 Ekim 1951 arasında 3. Genel Kuruldan sonra yapılan ilk Yönetim Kurulu toplantısında Üzeyir Kuran Genel Başkan, Hüsamettin Dinç Genel Sekreter, Yusuf Sidal da Genel Başkan Vekili oldu. Demir-İş'in 16 Haziran 1952'de İstanbul'da kurulan ilk şubesi Bakırköy Şubesi'ydi. Kurucuları Kemal Türkler, Şeref Özyaprak, Halil İnan, Hüseyin Altıntaş, Bayram Çağlar, Adil Öztümer ve Ruhi Yümlü'den oluştu. 20 Haziran 1952'de yapılan toplantıda Şube Yönetim Kuruluna Hüseyin Altıntaş, Kemal Türkler, Muhasip Halil İnan ve Şeref Özyaprak seçildi. Hüseyin Altınbaş'ın başkanlığı bırakmasından sonra Kemal Türkler görevi aldı. Sendikanın sonraki yıllardaki Genel Başkanı Kemal Türkler ve Genel Sekreteri Rumi Yümlü bu şubeden yetişmişti.[480]

Demir-İş'in 6. Genel Kurulu 20 Haziran 1952'de yapıldı. Bu genel kurulda Genel Başkan Nizamettin Babaoğlu, Genel Başkan Vekili Sadık Çalışkan, Genel Sekreter ise Şaban Doğan seçildi.[481] Sendikanın 2 Kasım 1952'deki Genel Kurulunda Nizamettin Babaoğlu genel başkanlık görevine devam etti. Genel Sekreterliğe Kemal Türkler seçildi. Yusuf Sidal Genel Başkan Vekili oldu.

Sendikanın 8. Genel Kurulu 28 Mart 1954'te toplandı. Bu genel kurulda Yusuf Sidal Genel Başkan ve Aziz Kezler Genel Başkan Vekili seçildi. Sendikanın Genel Sekreteri Kemal Türkler oldu. Ruhi Yümlü ise Genel Sekreter Vekili seçildi.[482]

Yusuf Sidal, 16 Ekim 1954'te Demir-İş, İİSB ve Türk-İş'teki yöneticilik görevlerinden istifa etti. Sidal'ın beklenmeyen istifasından sonra Genel İdare Kurulu, Ekim 1954 sonlarına doğru toplanarak genel kurula kadar görev yapacak yöneticileri kendi arasından seçti. Genel İdare Kurulunun yaptığı toplantıda, Kemal Türkler Genel Başkanlığa, Aziz Kezler Genel Başkan Vekilliğine, Ruhi Yümlü ise Genel Sekreterliğe seçildi. Böylece Demir-İş'te Kemal Türkler dönemi başladı.

Demir-İş'in 7 Ekim 1956'da gerçekleştirilen 10. Genel Kurulunda Türkiye çapında örgütlenme için Anatüzük ve örgütlenme tarzının değişmesi için tartışmalar yapıldı.

[477] "Türkiye Maden-İş" (1998), *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, s. 396.

[478] Derinden Gelen Kökler-1.

[479] Derinden Gelen Kökler-1.

[480] Derinden Gelen Kökler-1.

[481] Derinden Gelen Kökler-1.

[482] Derinden Gelen Kökler-1.

Bu genel kurulda sendikanın ismi Türkiye Maden, Madeni Eşya ve Makina Sanayii İşçileri Sendikası (Maden-İş) olarak değiştirildi. Bu genel kurulda Genel Başkanlığa Kemal Türkler, Genel Sekreterliğe Ruhi Yümlü ve Genel Başkan Vekilliklerine ise Kazım Narmanlı ile Cabir Metilli seçildi.

Maden-İş'in 11. Genel Kurulu 15 Aralık 1957'de Kemal Türkler genel başkanlık, Ruhi Yümlü ise genel sekreterlik görevine devam etti. Genel Başkan Vekili Hayrettin Güneş oldu. İstanbul'un Topkapı semtinde fabrikaların artması üzerine 20 Kasım 1958'de Topkapı Semt Şubesi oluşturuldu. 27 Şubat 1959'da ise Şişli Şubesi kuruldu. 1959 yılında ise sendikanın yayın organı *Maden-İş* çıkmaya başladı.

Maden-İş 8 Ekim 1960'ta 12. Genel Kurulunu olağanüstü olarak topladı. Bu genel kurulda Maden-İş'in Türk-İş'e üyeliği tartışıldı. 1956'dan önce Maden-İş (eski adıyla Demir-İş) Türk-İş'e üyeydi ancak bu üyelik İİSB aracılığıyla gerçekleşmişti. O dönemde Türk-İş'te yalnız sendika birliklerinin ve federasyonlarının temsiline imkan veren tüzük maddesinin milli tip sendikaların temsilini önlemesi konusu tartışılıyordu. 1959'da Türkiye çapında örgütlenen sendikalar tüzük değişikliği ile Türk-İş üyeliğine kabul edilmesi sebebiyle Maden-İş de Tüzük değişikliğine gitti ve fiilen Türk-İş üyesi oldu. Sendika, bu genel kurulda Türkiye Maden-İş Uluslararası Özgür (Hür) İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (ICFTU) bağlı Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'na (IMF) üye olunmasına karar verdi.[483]

[483] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

1961 Saraçhane Mitingi'ni düzenleyenler arasında Maden-İş yöneticileri de yer aldı. Mitingte Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler de bir konuşma yaptı. 28 Ocak 1963'ten 4 Mart 1963'e kadar Maden-İş üyesi 220 işçi Türkiye emek tarihinin önemli eylemleri arasında yer alan Kavel grevini gerçekleştirdi. 1963-1967 yıllarında sendikanın örgütlü bulunduğu çok sayıda işyerinde grevler, işgaller oldu (Singer Direnişi, Türk Demir Döküm direnişi).

Maden-İş 14. Genel Kurulu 26-27 Eylül 1963'te gerçekleştirildi. Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Genel Sekreteri ise Ruhi Yümlü olarak devam etti. Maden-İş bu genel kurulunda sendikanın kurumsallaşması için uzmanlık dairelerinin kurulmasına karar verdi.[484]

Maden-İş Paşabahçe Cam Fabrikası'nda Kristal-İş tarafından yürütülen grevde Türk-İş'in tutumunu eleştirerek grevi destekleyen sendikalar arasında yer aldı. Bu nedenle Türk-İş'ten ihraç edildi. 1965-1966 yıllarında Maden-İş ile Türk-İş yönetimi arasındaki ilişkiler soğudu. DİSK'in kuruluşu açısından dönüm noktası olarak sayılacak adım Maden-İş Genel Yönetim Kurulunun 26 Ocak 1966 tarihinde yapılan toplantısında alınan yeni bir konfederasyon kurulması konusundaki kararla ortaya çıktı. DİSK'in kuruluşunun öncüllerinden biri olarak kabul edilen Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması'nda (SADA) Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler de yer aldı.[485]

12 Şubat 1967'de yapılan 16. Olağanüstü Genel Kurulda sendikanın Türk-İş konusundaki tavrı görüşülerek oybirliğiyle bu

[484] Derinden Gelen Kökler-1.

[485] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

konfederasyondan ayrılma ile DİSK'in kurulmasına ve Maden-İş'in bu yeni konfederasyonun kurucu üye olmasına karar verildi. Maden-İş, 1960'lı yıllarda önemli fabrika dienişlerine ve grevlere imza attı. 15-16 Haziran direnişinde kilit rol oynadı.

Sendika, 12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra 20. Genel Kurulunu 10-12 Eylül 1971'de gerçekleştirdi. Genel Başkan Kemal Türkler, Genel Sekreter Ruhi Yümlü seçildi. Genel Başkan Vekilliklerine ise Şinasi Kaya, Hilmi Güner ve Cavit Şarman getirildi. Bu genel kurulda sendikal eğitimlerin temel hedefleri belirlendi ve üyelerin siyasal, sosyal ve ekonomik haklarının korunması ve geliştirilmesi hakkında tartışıldı. Ayrıca Genel Kurul 12 Mart muhtırasını kınadı.[486]

Maden-İş'in 21. Genel Kurulu sendika içinde genç kadroların arasında yükselen muhalefetle kritik bir önemdedir. Kurul, 10 Eylül 1974'te İstanbul Belediye Sarayı Meclis Toplantı Salonunda başladı. 99 delegenin katıldığı genel kurulun açılışını Genel Başkanı Kemal Türkler gerçekleştirdi. Dönemin Genel Sekreteri Ruhi Yümlü 20 yıl Genel Sekreterlik görevini sonlandırıp, yeni görev almak istemediğini belirtti. Genel Başkanlık için Kemal Türkler tek aday olarak gösterildi ve yapılan oylama sonucunda yeniden Genel Başkan seçildi. Memet Ertürk Genel Sekreter olurken, Şinasi Kaya, Hakkı Öztürk, Bahtiyar Erkul, Hüseyin Ekinci ve Mehmet Karaca Genel Başkan Vekiliklerine seçildi.

Maden-İş kadroları ve tabanı 1974 yılında toplanan 21. Genel Kurulunu izleyen yıllarda DİSK açısından da yaşamsal öneme sahip olan 1 Mayısların kitlesel olarak kutlanması, DGM direnişi, MC iktidarına karşı gerçekleştirilen eylemler, 1 Mayıs 1977 gibi eylemlerde yaşamsal bir rol oynadı.

DİSK Yürütme Kurulunun 6 Aralık 1975'teki toplantısında Çağdaş Metal-İş'in, Maden-İş'e katılması kararı alması üzerine Çağdaş Metal-İş, 17 Ocak 1976'da toplanan Genel Kurulunda 10 bin üyesi ile DİSK üyesi Maden-İş'e katılma kararı aldı.[487]

Maden-İş, 22. Genel Kurulunu 6-9 Eylül 1977'de İstanbul Belediye Meclis Salonu'nda gerçekleştirdi. Bu genel kurulda Genel Başkan Kemal Türkler, Genel Sekreter Memet Ertürk oldu. Genel Başkan Vekilliklerine Şinasi Kaya, Bahtiyar Erkul, Kemal Daysal, Halit Erdem, Murat Tokmak seçildi. Bu genel kurulda sendika ICFTU'ya bağlı IMF'den ayrılıp Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) bağlı Uluslararası Metal İşçileri Birliği'ne (TUI) üye olma kararı aldı.[488]

DİSK Yönetim Kurulu 24 Kasım 1978'de aralarında Maden-İş'in de olduğu üç sendikanın Onur Kuruluna sevk edilmelerini ve bu sürede üyeliklerinin askıya alınmasını kararlaştırdı. DİSK Onur Kurulu 15 Mart 1979 tarihinde *"Türkiye Maden-İş Sendikasının Yürütme Kurulu üyelerinden Murat TOKMAK, Kemal DAYSAL, Halit ERDEM ve Mehmet ERTÜRK'ün DİSK üyeliğinden kesin ihracına, Türkiye Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu Üyelerinden Kemal TÜRKLER, Bahtiyar ERKUL ve Şinasi KAYA'nın 20.2.1979 tarihinden geçerli olmak üzere bir yıl müddetle DİSK üyeliğinden geçici ihraçlarına"* karar verdi. Kesin ihraç kararları DİSK'in Haziran 1980 tarihinde toplanan 7. Genel Kurulunda kaldırıldı (Konuya ilişkin ayrıntılar ana metin içinde yer almaktadır).

[486] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[487] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[488] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

Maden-İş 1978 ve 1980 yıllarında MESS'e karşı büyük grevler gerçekleştirdi. 22 Temmuz 1980'de Genel Başkan Kemal Türkler'in öldürülmesi üzerine Maden-İş Genel Başkanlığına Mehmet Karaca getirildi.

12 Eylül askeri darbesinin ardından sendikanın faaliyetleri, diğer DİSK üyesi sendikalar gibi durduruldu. Maden-İş'in 188 yönetici ve üyesi hakkında TCK'nin 141.,142. ve 146. maddelerinden dava açıldı. Maden-İş davası 1984 tarihinde DİSK ana davası ile birleştirildi. Bu dönemde sendika üyelerinin önemli bir bölümü Otomobil-İş'e üye oldu. DİSK ve üye sendikaların kapatılmasına ilişkin kararın 1991'de Askeri Yargıtay'da bozulması ve DİSK yöneticilerinin beraat etmesi üzerine Maden-İş yeniden faaliyetlerine başladı.

Maden-İş 4-5 Eylül 1993'te Olağanüstü Genel Kurulunu yaparak Otomobil-İş'e katılma kararı aldı. Aynı gün toplanan Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulunda Maden İş'in Otomobil-İş'e katılmasıyla sendikanın adı Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Birleşik Metal-İş) olarak değiştirildi ve birleşik sendikanın DİSK'e katılması kararlaştırıldı. [489]

Birleşik Metal-İş halen DİSK üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

YENİ HABER-İŞ

POSTA TELEFON TELGRAF RADYO VE TELEVİZYON İŞÇİLERİ VE HİZMETLİLERİ SENDİKASI

16 Şubat 1973'te Ankara'da kurulan 7 Mart 1975'e kadar bağımsız, sonrasında DİSK üyesi işçi sendikası.[490] Merkezi Ankara'da bulunan sendikanın kurucuları Eyüp Sıhhati, Muharrem İkitimur, Ali Özdemir, Halit Ulaş, Nurettin Sönmez, İbrahim Kılıç, Teoman Sözer, Uğur İleri, Mustafa Doğan, Sabri Işık, Mecit Yeğin, Avni Kotan, Muzaffer Sivel, Cavit Köse, İsmail Karadoğan, Kadir Ataman, Ali Memiş, ve Mustafa Cengiz Acar'dı.[491]

Sendika Genel Kurulu 7-8 Mart 1975'te Tüzüğün amaç maddesini yeniden düzenlemek üzere toplandı. Bu genel kurulda ayrıca DİSK'e üye olma kararı alındı. Başkanlığa Cengiz Acar, Genel Sekreterliğe Ali Kumbasar getirildi. DİSK Yönetim Kurulu 22 Nisan 1975 tarihli toplantısında Yeni Haber-İş'in 8 Mart 1975'ten başlayarak DİSK üyeliğinin kabulüne karar verdi.[492]

15 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yürütme Kurulunca Yeni Haber-İş ile Özgür Haber-İş sendikasının birleşmelerini sağlamak için Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verildi.[493] Onaylanan karar gereğince bir ay içinde Özgür Haber-İş'in genel kurul yaparak Yeni Haber-İş'e katılması gerekmekteydi. Özgür Haber-İş, birleşme konusundaki bildirime olumsuz cevap vermesi nedeniyle DİSK Anatüzüğünün 14. maddesi uyarınca 18 Eylül 1975 tarihi itibariyle DİSK üyeliğini yitirdi.

12 Eylül 1980'de DiSK ve bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulması sonucu Yeni Haber-İş'in de faaliyetleri durduruldu. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16 Temmuz 1991 günlü kararıyla ve DİSK ile üyesi sendikalar hakkında yürütülen davada beraat

[489] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[490] "Yeni Haber-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi 3*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[491] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-3.

[492] 22 Nisan 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[493] 15 Ağustos 1975 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

kararı verilmesi üzerine sendika yeniden faaliyetlerine başladı.

1992'de yeniden faaliyete başladıktan sonra işkolu barajını aşamayan sendikanın Ocak 1996 istatistiklerinde 50 üyesi bulunuyordu.

Yeni Haber-İş'in, 2004 yılında işkolunda örgütlenme olanaklarının yetersizliği sebebiyle faaliyetlerini yürütmekte sorunlar yaşadığı için çalışmalarını tümüyle durdurduğu anlaşılmaktadır.[494]

YERALTI MADEN-İŞ

TÜRKİYE YERALTI VE YERÜSTÜ DEVRİMCİ MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI

20 Temmuz 1975'te madencilik işkolunda faaliyet göstermek üzere Ankara'da kurulan işçi sendikası. Merkezi Ankara'da bulunan sendikanın kurucuları Çetin Uygur, Şemsi Ercan, Mehmet Koç, Mehmet Karaca, Refik Şafak, Mustafa Yakupoğlu, Hüseyin Sevinç, Celal Örs, Ömer Demirhan, Ahmet Şen, İbrahim Karaca, Mehmet Karakuş, Mehmet Yılmaz, İsmail Silik, Mahmut Peker, Ahmet Kudu, Hasan Dündar, Kazım Yurtkulu ve Mehmet Özdemir'di.[495]

Sendika Kurucular Kurulu toplantısını 28 Temmuz 1975'te yaptı. Bu toplantıda DİSK'e üye olunması kararlaştırıldı. Sendikanın Genel Başkanlığına Çetin Uygur, Genel Sekreterliğe Şemsi Ercan, Mali Sekreterliğe Ömer Demirhan seçildi. Sendika Kurucular Kurulunun kararı 29 Temmuz 1975'te DİSK'e yollandı. Bu başvuruya ilişkin Genel Sekreter İbrahim Güzelce tarafından verilen 6 Ağustos 1975 tarihinde kuruluş biçimi ve diğer usuli konular gerekçe gösterilerek olumsuz cevap verildi.[496] Sendikanın 2 Ağustos 1976 tarihinde toplanan 1. Genel Kurulunda DİSK'e üyelik kararı aldığı anlaşılmaktadır.[497] DİSK Yönetim Kurulu ise 10 Eylül 1976'da Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e üye olma başvurusunun reddine oyçokluğuyla (1 çekimser oy) karar verdi. Yeraltı Maden-İş bu karar çerçevesinde 1977'de üçüncü kez DİSK'e üyelik başvurusunda bulundu.

DİSK Yürütme Kurulunun 11 Nisan 1977 tarihli toplantısında, Yeraltı Maden-İş'ten DİSK'e üye olma isteğine ilişkin gelen yazıya cevaben, "*üye olma isteklerinin daha önce Yönetim Kurulunda görüşülüp kendilerine sonucunun bildirilmiş olduğu, Yürütme Kurulunca artık yapılacak bir husus bulunmadığı doğrultusunun da cevap verilmesine*" oybirliği ile karar verildi. Böylece Yeraltı Maden-İş'in DİSK'e üyeliği 1978 yılına kadar gerçekleşemedi.

8 Şubat 1978'de toplanan DİSK Yürütme Kurulu, Yeraltı Maden-İş'in DİSK üyeliğine kabulü için Yönetim Kuruluna öneri götürülmesine karar verdi.[498] Öneri doğrultusunda DİSK Yönetim Kurulu Yeraltı Maden-İş'in üyeliğini 14-15 Şubat 1978'de oybirliği ile kabul etti.[499] Yazıda sendikanın üyelik başlangıç tarihi Yeraltı Maden-İş'in 1. Genel Kurul tarihi olan 2 Ağustos 1976 olarak gösterildi.[500]

[494] DİSK (2004).

[495] "Yeraltı Maden-İş" maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, 3. Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998.

[496] Koç ve Koç, s. 393.

[497] DİSK'ten Yeraltı Maden-İş'e 15 Şubat 1978 tarihli yazı, TÜSTAV Yeraltı Maden-İş Arşivi.

[498] 8 Şubat 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[499] 14-15 Şubat 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[500] DİSK'ten Yeraltı Maden-İş'e 15 Şubat 1978 tarihli yazı,

DİSK Yürütme Kurulu, Yeraltı Maden-İş'in üyeliğini kabul ettikten kısa bir süre sonra 24 Kasım 1978'de gerçekleşen DİSK Genel Temsilciler Meclisinde sendikanın Yürütme Kurulu kararına aykırı davrandığı, belirlenen sloganların dışına çıkması sebebiyle Onur Kuruluna sevk edilmesine ve karar kesinleşinceye kadar üyeliğinin askıya alınmasına karar verdi ve yazılı ifadelerinin DİSK Genel Merkezine iletilmesi istendi.[501] 24 Aralık 1978'de, DİSK Yürütme Kurulu Yeraltı Maden-İş'in eylem ve direnişlerde DİSK'in ilkelerine aykırı ve disiplinsiz davranışları sebebiyle Onur Kuruluna sevk edilmesine kesin karar verdi.[502] Onur Kuruluna sevk edilen sendikaların yönetici ve üyelerinin fiillerine uyan Anatüzüğün disiplin hükümlerinin uygulanmasına karar verildi.[503] Onur Kuruluna sevk edilen sendikaların ayrıca 1 yıl süreyle DİSK üyeliğinden geçiçi olarak ihracına karar verildi. DİSK Yönetim Kurulu 14-15-16 Şubat 1979'da bu kararı onadı. DİSK Yürütme Kurulu tarafından çıkarma süresinin sonunda ihraç edilen sendikaların üyeliklerini tekrar elde edebilmelerin DİSK tüzük ve organ kararlarına karşı gösterecekleri tavır ve eylemlere bağlı olduğu belirtildi (Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ana metinlerde yer almaktadır).[504]

Dev Maden-Sen ile Yeraltı Maden-İş'in birleşmelerinin sağlanması için DİSK Yürütme Kurulunun 6 Temmuz 1979 tarihli toplantısında DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı başkanlığında Genel-İş Genel Sekreteri Ertan Andaş ve Tekges-İş Genel Başkanı Selahattin Sayın'dan oluşan bir Birleştirme Komisyonu kurulmasına karar verildi.[505] Ancak bu birleşme 12 Eylül 1980 öncesinde gerçekleşmedi.

Sendikanın 2. Genel Kurulu 2-3 Ağustos 1979'da toplandı. Bu genel kurulda Çetin Uygur Genel Başkan, Gültekin Bekdemir Genel Sekreter seçildi.

12 Eylül 1980'de DİSK üyesi diğer sendikalar gibi Yeraltı Maden-İş'in de faaliyeti durduruldu. Sendika yöneticileri gözaltına alındı ve bir bölümü tutuklandı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 23 Şubat 1984'de Yeraltı Maden-İş'in çok sayıda üye ve yöneticisi hakkında dava açtı. Birçok sendika yöneticisi uzun süre tutuklu kaldı. Yeraltı Maden-İş, DİSK ve üye sendikaların davasının Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16 Temmuz 1991 tarihinde verdiği karar ile beraatla sonuçlanmasından sonra tekrar faaliyete geçti.[506]

Sendikanın, 12 Eylül sonrası ilk Genel Kurulu 11-12 Mart 1992'de yapıldı. Bu genel kurulda Genel Başkan Çetin Uygur, Genel Sekreter Durhan Gülhan seçildi.

20-21 Mart 1999'da Yeraltı Maden-İş, 5. Genel Kurulunda Dev Maden-Sen'e katılma kararı aldı. Aynı tarihte toplanan Dev Maden-Sen Olağanüstü Genel Kurulu, Yeraltı Maden-İş'in katılma kararını oybirliği ile kabul etti.[507]

TÜSTAV Yeraltı Maden-İş Arşivi.

[501] 24 Kasım 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[502] 24 Aralık 1978 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[503] 14-15-16 Şubat 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[504] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[505] 6 Temmuz 1979 tarihli DİSK Yürütme Kurulu toplantısı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[506] *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1991.

[507] DİSK (2000).

Bir Kurumsal Kimlik Simgesi Olarak DİSK Çarkının Evrimi

Ergün İşeri

Günümüzde *"Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun simgesi nedir"* diye bir soru yöneltilse, sendikal yaşama aşina olan hemen herkesin aklına bir çark içindeki DİSK yazısıyla biçimlenmiş amblem gelecektir.

DİSK'in kurumsal kimliği olarak hafızalara yerleşmiş olan bu amblemin DİSK'in kuruluşundan itibaren var olduğu düşüncesi hakimdir. Ancak DİSK'in 1967'den itibaren kurumsal belgelerini, eylemlerini, yayınlarını izlediğimizde bugün herkes için ortak kurumsal kimlik göstergesi olarak kabul edilen DİSK çarkının yıllar içinde adım adım adeta türeyişine tanık oluyoruz.

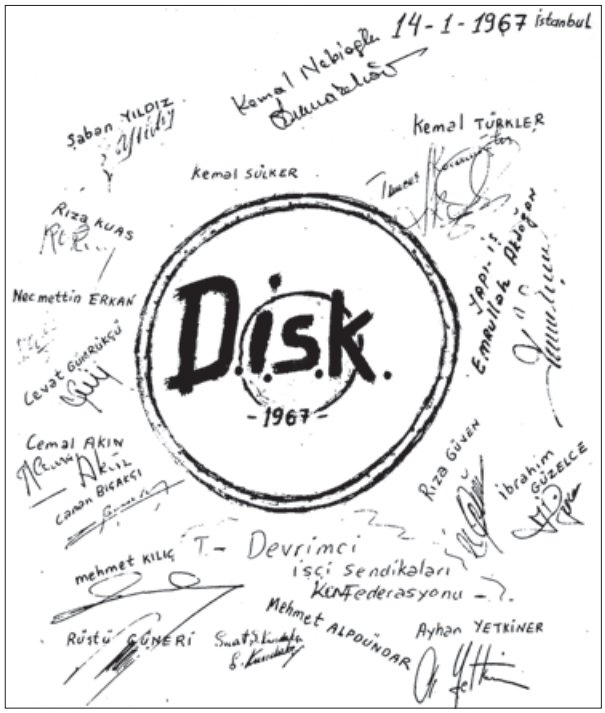

DİSK kurucularının imza altına aldığı ilk logo/amblem.

DİSK'in kuruluş sürecinde kurumsal kimlik olarak akla gelen tek şey, konfederasyonun kısa adının belirlenmesi olmuştur.

Kuruluştan beri kurumsal hukukun temeli olan Anatüzükteki ilk maddeye göre konfederasyonun adı Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, kısa adı ise DİSK'tir.

Anatüzüğe geçen bu adın ve kısa adın Kemal Sülker tarafından formülleştirildiği bilinmektedir. Türkiye'deki sendikal hareketin tarihi açısından Sülker, çok daha önce, 1952'de Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu adını ve kısa adı olarak Türk-İş'i de koyan kişidir. Hiç şüphesiz bu örgüt adları ve kısa adları kurucuların verdiği onayla yaşam bulmuşlardır.

Tarihe bakıldığında simgelerin (amblem, logo vb.) insanlığın gelişimiyle paralel bir seyir izlediği görülebilmektedir. İşçi sınıfı da tarih sahnesine

çıktığından beri mücadelesini, örgütlülüğünü çeşitli simgelerle göstermeye çalışmıştır.

1800 yılların başından itibaren farklı ülkelerde, işçiler kurdukları örgütler (dernekler, sendikalar, partiler) için simgeler oluşturmuşlardır. Türkiye'deki sendikal harekette de bunun örneklerini görmek mümkündür.

DİSK gibi düzene ve düzen yanlısı örgütlere bayrak açmış bir sınıf örgütünün de güç ifade eden bir simgeyle yola çıkması şaşırtıcı olmazdı. Bunun yerine sadece kısa ad ile yetinmesi dikkat çekicidir.

DİSK belgeleri izlendiğinde kurumsal bir kimlik yaratmak gibi bir arayışın 1978'den sonra başladığını söylemek mümkündür. Bunun en tipik örneği, 1980 yılındaki DİSK 7. Genel Kurul için yapılan çalışmalardır.

Devrimci Sendikaların Sesi DİSK gazetesinin logosu, 1967.

DİSK'in kurumsallaşması, sendikaların ortak hedefler ve ortak kararlar etrafından mücadelesinin sağlanması ilk yıllardan itibaren amaçlanmıştır. Bu yöndeki ilk çabanın 1975 yılında gerçekleşen 5. Genel Kuruldan sonra biraz daha yoğunlaşmaya başladığı görülmektedir.

Kurumsallaşma çabalarına karşılık kurumsal bir simge yaratılması konusunda belirgin bir çabanın olmadığı gözlenmektedir. Bununla birlikte özel olarak hedeflenmese de belki de sanatsal bir duyarlılık ile DİSK'in yayınlarında adım adım gelişen bir kimliklendirme girişimi vardır. Bunların hemen hepsinin, kurumsal bir kimlik oluşturmayı hedeflemeyen, daha çok yayınların tasarımıyla ortaya çıkmış simgeler olduğunu söylemek mümkündür.

1967'den itibaren DİSK'in yaygın iki temel yayın aracı bulunmaktadır: Süreli yayınlar (gazete, dergi, bülten) ve kitaplar. Bu yayınlar ile bir yandan bilinçlendirme yapılırken görsel olarak da DİSK kimliğinin yerleşmesine katkı sağlanmıştır.

DİSK Yaşasın İşçi Sınıfı gazetesinin logosu, 1970.

Bu anlamda ilk örnek, 1967 ile 1970 yılları arasında çıkan gazetedir. Gazete 1970'e kadar "Devrimci Sendikaların Sesi" alt başlığıyla *DİSK* adıyla yayımlanmıştır.

Yazı İşleri Müdürlüğünü Kemal Sülker'in yaptığı gazetenin logo tasarımının kimin tarafından yapıldığı künyesinde yer

almamıştır. Buradaki DİSK yazısı ilginç biçimde sonrakilerde kullanılan ''i'' harfinin noktasının büyük şekilde yazılmasıyla oluşturulmuştur. Belki de gelecekteki DİSK logosunun şekillenmesine katkı sunmuştur.

1971 DİSK'in Dört Mücadele Yılı kitabındaki logo.

Kısa bir süre yayımına ara verilen gazetenin 1970 yılında yeni bir tasarımla yayımlandığı görülmektedir. Bu kez gazete ismi ''Yaşasın İşçi Sınıfı'' alt başlığıyla yine *DİSK* olarak belirlenmiştir. Uğur Cankoçak'ın yazıişleri müdürlüğünü yaptığı gazetenin sayfa ve logo tasarımını kimin yaptığına ilişkin gazete künyesinde bilgi yoktur.

Türkler, 22–25 Ekim 1967'de toplanan Maden-İş 18. Genel Kurulunda konuşurken.

Bu dönemdeki yayınlarda DİSK için özel bir simge görülmemektedir. DİSK'in 4. kuruluş yılı için hazırlanan 5 numaralı *DİSK'in 4 mücadele yılı* kitabında izleyen yıllarda kullanılacak olan bir logo örneği bulunmaktadır. Bu logo kitabın kapağında elips içinde DİSK yazısı olarak biçimlendirilmiştir.

Ekim 1967'de toplanan 18. Maden-İş Genel Kurulunda kullanılan flama da buna benzerdir.

12 Mart 1970 baskı dönemiyle birlikte DİSK suskun bir süreç yaşamış ve yayınlara ara verilmiştir. Toplumsal hareketin ve dolayısıyla işçi sınıfının yeniden hareketlenmeye başladığı 1973'ten itibaren Konfederasyon gazete yerine aylık bir dergi ile yayım hayatına dönmüştür.

1973'te yayımlanmaya başlayan DİSK dergisinin Sait Maden tarafından çizilen logosu.

Aylık kültür ve siyaset dergisi alt başlığıyla DİSK dergisi yeni bir logo ile karşımıza çıkmaktadır. Önceki yayınlardan farklı olarak artık künyede logonun (kapağın) tasarımcısı da belirtilmiştir. Bu tasarımcı Sait Maden'dir.

Dergideki logo değişimine karşın, eylem ve etkinliklerde afişlerde genel olarak yalnızca DİSK yazısı ya da bir elips veya daire içinde DİSK kullanılmıştır.

1975'te basılan DİSK Ana Tüzüğü kapağı.

1975 yılında toplanan 5. Genel Kuruldan itibaren yeni bir kurumsallaşma (oldukça tartışmalı olsa da) dönemi gözlenmektedir. Bunun ilk yansımalarından biri de DİSK dergisinin kapak tasarımında ortaya çıkmaktadır. Ekim 1975 tarihli 16. sayının kapağı Tan Oral tarafından tasarlanmıştır. Oral'ın tasarımı bir anlamda kurumsal DİSK logosunun temelinin de atılmasına neden olmuştur.

1975'te yeni biçim ve içeriğiyle yayımlanan DİSK dergisinin Tan Oral tarafından çizilen logosu.

1967 ve 1975'te düzenlenen miting afişlerinde DİSK logosu.

1976 DİSK'in 9. kuruluş yıldönümü gecesinde kullanılan DİSK logosu.

1 Mayıs 1976'da kürsüde kullanılan DİSK logosu.

1976 Olağanüstü Genel Kurulda kullanılan logo.

Tümüyle değişen ve özgün yazı karakteri derginin ve yayınların da temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Yazıdaki "i" harfinin üzerindeki nokta tıpkı ilk gazetenin logosundaki gibi büyükçe yapılmıştır. Bu logo dergi ve yayınlarda kullanılsa da DİSK'in diğer basılı çalışmalarında pek kullanılmamıştır.

Günümüzde kullanılan 16 dişli DİSK çarkına giden yolda daha uzun süreli bir gezinti devam etmektedir. Zaman zaman DİSK yazısıyla çarkın örtüştüğü veya yan yana geldiği çalışmalar görülmektedir. Örneğin 5. Genel Kuruldan sonra yayımlanan *DİSK Ana Tüzüğü* kitabının kapağı böylesi buluşmaların ilklerindendir. Zeminde birbiriyle bağlantılı bir çark kümesi ortasında DİSK yazısı bulunmaktadır.

1967'de DİSK'in ilk mitingine ait afişte daire içine alınmış düz karakterler yazılmış bir DİSK yazısı görülmektedir.

1975'te yapılan afişte ise yine düz karakterlerle yazılmış DİSK yazısı çok sayıda dişlisi olan bir çarkın içine konulmuştur. Bu afişin tasarımcısı hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Kurumsal bir kimlik yaratmaktan ziyade, sanatsal bir afiş tasarımı olarak DİSK çarkının ilk örneği bu sayılabilir. Buradaki örnek, 1 Mayıs 1976 mitinginde kürsü önünde de yer almıştır.

1976 yılında DİSK'in 9. kuruluş yıldönümü için düzenlenen etkinlikte yer alan pankartlarda DİSK logosu elips içine alınmış DİSK yazısından ibarettir.

Yazıda kullanılan karakterler, DİSK dergisinde kullanılandan farklıdır. Aynı yıl yapılan 1 Mayıs yürüyüş ve mitinginde yer alan bayraklarda, Olağanüstü DİSK Genel Kurulunda kullanılan pankartta yine aynı tasarım vardır. Elips içinde DİSK.

DİSK için kullanılan bu simge 1977 yılında yapılan 6. Genel Kurul öncesinden başlayarak aşamalı bir şekilde değişmeye başlamıştır.

Yine aynı yıl yapılan bir diğer DİSK Yönetim Kurulu toplantısında ise arka duvarda dokuz dişli bir çarkın ortasında DİSK yazan bayrak yer almaktadır. Çarkın içine ayrıca Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu yuvarlak bir şekilde yerleştirilmiştir.

1977 yılının sonlarında yapılan 6. Genel Kurul için yapılan büyük boy pankartta dergidekine benzer karakterlerle yazılmış bir DİSK yazısının arkasına bir çark yerleştirilmiştir.

Bu ve benzeri çalışmalar ile adeta bir arayışın sürdüğü izlenimi doğmaktadır.

Birbirinden farklı amaçlar için yapılan çalışmalarda DİSK'in ifade ediliş biçimi de değişmektedir.

Yönetim Kurulu salonundaki bayraktan, genel kuruldaki pankarta bu farklılıklar izlenmektedir.

1977 yılı aslında DİSK çarkının oluşumunun ağır ve gitgeller halinde karşımıza çıktığı bir yıl olmuştur.

Bunun örnekleri, aynı yıl yayınlanmaya başlanan *DİSK'in Sesi* gazetesidir. Gazetenin logosunda on bir dişliden oluşan çark içinde DİSK yazısı bulunmaktadır.

DİSK'in 10. kuruluş yıldönümü etkinliğinde sahne ve diğer alanlara asılan pankartlarda eski yöntemle elips içinde DİSK yazısı kullanılırken, dağıtılan yaka kartlarında çark içinde DİSK yazısı yer almaktadır.

1977 yılındaki 1 Mayıs'ta görevliler için hazırlanan önlüklerde ise neredeyse günümüzdeki logoyu andıran bir çalışmayı görebilmekteyiz. Buradaki çark günümüzdekinden çok fazla dişliye sahiptir.

Bu genel kuruldan sonra yeni yönetim ve yeni bir anlayış DİSK'te egemen olmuştur. Yeni yönetimin ilk dönemleri selefleriyle mücadele içinde geçmiş, bu nedenle bütün ağırlığını yönetimin sürdürülebilir kılınmasına vermiştir.

6. Genel Kurul sonrasında yapılan ilk DİSK Yönetim Kurulu toplantılarından birinde çekilen bir fotoğrafta salon daha önce kullanılana benzer bir görünüm içindedir.

Hemen arkada yine dokuz dişliden oluşan çark içinde bu kez dergi ve yayınlarda kullanılan karakterlerle yazışmış bir DİSK bulunmaktadır.

1978 yılından itibaren ise DİSK'in genel kabul görmüş çarkının ilk örnekleri karşımıza çıkmaktadır.

DİSK yayınlarında, DİSK dergisinde, afişlerde, çağrılarda artık hep aynı kimlik yerini almaktadır. Dokuz, on bir, çoklu derken 16 dişli çark DİSK'in yazısını çevrelemektedir.

1977 DİSK Yönetim Kurulu toplantısı.

DİSK 6. Genel Kurulunda DİSK çarkı.

1977 DİSK 10. kuruluş yıldönümü.

DİSK'in sesi gazetesinde DİSK çarkı.

1 Mayıs 1977 görevli önlüklerinde DİSK çarkı.

1 Mayıs 1978'de DİSK çarkı.

Bir yönetim kurulu toplantısında kullanılan DİSK çarkı.

DİSK 7. Genel Kurulda kullanılan DİSK logosu ve genel kurul görseli.

Abdullah Baştürk söyleşisi kitapçık kapağı.

1979 DİSK 12. kuruluş yıldönümü afişi (DD 51).

11. Kuruluş yıldönümünde sahne arkasından, diğer alanlara hemen her yerde DİSK Çarkı görünür hale gelmiştir. Yine DİSK Yönetim Kurulu toplantıları için kullanılan salonun arka duvarı ahşap ile kaplanmış ve yine ahşaptan yapılma DİSK Çarkı artık kalıcı bir şekilde konulmuştur.

1978'de DİSK 11. kuruluş yıldönümünde kullanılan DİSK çarkı.

DİSK'in kurumsal kimlik oluşturmak amacıyla 1979 yılında hazırladığı *DİSK Nedir* kitabında, çarktaki dişli sayısının 16 olarak biçimlendirilmesindeki anlam yerini bulmaktadır. Burada DİSK'in kuruluşundan beri işkolları sayısının azaltılarak 16'ya çekilmesini savunduğu belirtilmektedir. Böylece DİSK çarkı kurumsal bir simge olarak kalıcı bir forma kavuşturulmuştur.

Son biçimin kimin tarafından oluşturulduğuna dair, elimizde bir bilgi ne yazık ki bulunmamaktadır. DİSK çarkının giderek belirginleştiği ve son formunu aldığı 1977 ve izleyen dönemlerdeki basın yayın dairesi müdürleri bu gelişim[1] konusunda anılarının olmadığını bildirmişlerdir.

DİSK çarkını bir anlamda Sait Maden, Tan Oral ile başlayan ve DİSK emekçilerinin, DİSK dostlarının kolektif çalışmalarıyla gelişen, olgunlaşan, bugünkü formunu alan DİSK tarihinin anonimleşmiş bir ürünü olarak görebiliriz. Bu değerli, anlamlı ve içinde büyük bir güç barındıran simgeyi Türkiye işçi sınıfı mücadelesine kazandıran, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun onurla dalgalandırılan bayrağı haline getirenlere minnetlerimizle...

[1] Hüsnü Dilli ve Yücel Yaman ile 20 Ocak 2022 tarihinde yapılan görüşmeler.

DİSK Genel Merkez Çalışmaları (1975–1980)

DİSK Basın-Yayın Çalışmaları (1975–1980)

Ergün İşeri, Deniz Beyazbulut, Zeynep Kandaz

DİSK'in kuruluşunun ardından basın-yayın çalışmaları 24-25 Şubat 1968'te gerçekleşen 2. Genel Kurula kadar geçen sürede bir dizi sorunlarla karşılaştı. DİSK'in 2. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda DİSK'in basın-yayın çalışmalarının planlanan ölçüde gerçekleşemediğine; *DİSK Gazetesi*'nin istenilen kaliteye ulaşamadığına ve sadece 5 sayı çıkarıldığına yönelik ifadeler yer aldı.[508] DİSK'in kuruluş döneminde basın-yayın çalışmaları ile ilgili detaylara bu kitabın 1. cildinde yer verildi. Kitabın 2. cildinde DİSK'in basın-yayın çalışmalarının 1975 ile 1980 dönemi arasındaki gelişmelerine yer verilecektir.

DİSK'te basın-yayın faaliyetleri 21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde toplanan DİSK 5. Genel Kurulunda yapılan değişiklik sonrası uzmanlık dairelerinin tanımlanması ile DİSK Anatüzüğünde yer almaya başladı. Tüzüğün 32. maddesine göre dairenin adı Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi olarak belirlendi.[509] Dairelerinin isimlerinin belirlenmesinde DİSK Tüzüğü esas alınmaktadır. Daire faaliyetlerinin DİSK Çalışma Raporlarında ve DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu metinlerinde farklı isimler altında kullanıldığı görülmektedir. 1973 ile 1978 yılları arasında DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu belgelerinde basın-yayın faaliyetlerinin yürütüldüğü daire, Basın ve Yayın Dairesi, Basın-Yayın ve Tanıtma ile Basın ve Haber Alma Dairesi olarak çeşitli adlar ile çalışmalarını sürdürdü. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere esas olan Tüzük'te belirtilen ismidir ve 5. Genel Kuruldan sonra Anatüzük'te basın-yayın faaliyetlerini yürüten dairenin ismi olarak Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin kullanıldığı tespit edildi.

DİSK yayınları.

[508] DİSK (1968), DİSK 2. Genel Kurul Çalışma Raporu, İstanbul: DİSK Yayınları.

[509] DİSK (1975), *5. Genel Kurulda Kabul Edilen Değişikliklerle DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 18.

Dairenin Oluşumu ve Kurumsallaşması

12-13 Şubat 1973'te toplanan 3. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'nda 1968-1970 arasındaki çalışma dönemine ilişkin DİSK'in basın-yayın çalışmaları konusunda bir bölüm konulmadı. Genel kurulu izleyen dönem için seçilen DİSK Yönetim Kurulunun 23 Şubat 1973'te gerçekleştirdiği toplantıda aralarında Basın ve Yayın Dairesinin de yer aldığı çeşitli dairelerin kurulması kararı alındı. Aynı tarihte DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker Basın ve Yayın Dairesinin başkanlığına getirildi.[510] DİSK Yönetim Kurulu 9 Mart 1973'te DİSK adıyla aylık bir dergi çıkarılmasına karar verdi. Kurul ayrıca Genel Başkan'ın onayına sunulmak üzere yayımlanacak dergide yer alacak yazıların ilkeler ve yasalar yönünden kontrolü için bir Kontrol Komitesi kurulmasını ve bu Komitenin Hilmi Güner, Kemal Sülker ve Av. Müşir Kaya Canpolat'tan oluşturulmasını önerdi.[511] Bu kararla daha da aktif hale gelen Basın ve Yayın Dairesinde 17 Nisan 1974'te tam gün çalışmak üzere Necmettin Arman görevlendirildi.[512]

[510] DİSK Yürütme Kurulu, 23 Şubat 1973 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[511] DİSK Yönetim Kurulu, 9 Mart 1973 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[512] DİSK Yürütme Kurulu, 17 Nisan 1974 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Hüsnü Dilli, DİSK Basın-Yayın Tanıtım Dairesi Müdürü (1975-1977).

5. Genel Kurul sonrasında basın-yayın çalışmalarının yürütülmesiyle ilgili görev değişiklikleri yapıldı ve uzman kadrosu genişletildi. DİSK Yürütme Kurulunun 24-27 Mayıs 1975'teki gerçekleştirdiği toplantıda Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin başkanının Genel Sekreter İbrahim Güzelce olması kararlaştırıldı.[513] Bu karardan iki ay sonra ise Hüsnü Dilli'nin daire müdürlüğüne, Erhan Gömüç'ün daire uzmanlığına ve Mehmet Yenigün'ün ise DİSK Ajansı sekreterliğine görevlendirilmesine karar verildi.[514] Üç ay deneme süresiyle işe başlayan Hüsnü Dilli süre sonunda asaleten daire müdürlüğü görevini sürdürmeye devam etti. Hüsnü Dilli bu görevinin yanında daha sonra uluslararası sendikal alanda da DİSK'i temsil edecekti.[515] Basın Yayın Dairesinin kadrosunun genişletilmesi çerçevesinde 23 Ekim 1975'te Haluk Şensu Basın-Yayın Dairesine alındı.[516]

1976 yılına gelindiğinde Basın-Yayın Dairesinin uzman kadrosunun genişlemesine bağlı olarak daire faaliyetlerinin de çeşitlendiği ve kaynaklar yönünden güçlendirildiği görülmektedir. 6 Şubat 1976'da Basın Haber Ajansı Kupür Derleme Merkezi'nce çıkarılan kupür serisine 1976 yılı için abone olunmasına ve 9 bin lira ödenmesine karar verildi.[517] DİSK Yürütme Kurulu 19 Mart 1976'da Basın-Yayın Dairesinin hazırladığı *1 Mayıs ve Kadın Hakları* ile ilgili broşürlerin sendikalara

[513] DİSK Yürütme Kurulu, 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[514] DİSK Yürütme Kurulu, 30-31 Temmuz 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[515] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Haziran 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[516] DİSK Yürütme Kurulu, 23 Ekim 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[517] DİSK Yürütme Kurulu, 6 Şubat 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

maliyeti karşılığında bastırılarak istenilen sayıda dağıtılmasına oybirliği ile karar verildi.[518]

Bu dönemde DİSK, Politika Basın ve Yayın AŞ hisselerinden bir kısmını satın aldı. *Politika* gazetesinin DİSK'in politikasına aykırı olmaması ve DİSK'in onuruna yakışır bir biçimde yürütülmesi ve işletilmesi ile ortaya çıkan aksaklıkların vaktinde giderilmesi için DİSK adına Genel Başkan Kemal Türkler yetkili oldu. Gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğüne ise Hüsnü Dilli atandı.[519] *Politika* gazetesini düzenli olarak edinmek üzere genel merkez, bölge temsilcilikleri, şube başkanlıkları, lokaller, irtibat büroları ve işyeri sendika temsilciliklerine alıcı olmalarının istenmesine ilişkin DİSK'ten bir yazı çıkarıldı. Ayrıca DİSK'e bağlı sendikaların düzenlemekte oldukları genel kurul ve toplu iş sözleşmesi ilanlarının da *Politika* gazetesine verilmesi yazı içine belirtildi.[520]

14 Mart 1977'de ise *Politika* gazetesinin içeriği, kadrolarının yeniden düzenlenmesi ve gazetenin politikasının saptanmasıyla ilgili olarak Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi Başkanı'na yetki verildi.[521] Ancak 15-21 Ekim 1977 DİSK Yürütme Kurulu *Politika* gazetesinde DİSK'in aldığı hissesinin tamamının Maden-İş'e satılmasına karar verdi. DİSK ile Maden-İş arasında yapılacak olan gerekli anlaşmalar için Yönetim Kurulu üyesi Celal Küçük tam yetkili kılındı.[522] DİSK'in tüm hisselerini Maden-İş'e devretmesinin ardından *Politika* gazetesinin yaptığı propaganda ve afişlemede halen DİSK'in sahipliğinde yayımlanıyormuş gibi bir görüntü verildiğine ilişkin iddialar üzerine, gazete ortağı Maden-İş'in ve gazete sahibi Kemal Türkler'in uyarılmasına, olumlu sonuç alınamadığı takdirde ise DİSK ile *Politika* gazetesinin hiçbir ilişkisinin olmadığı yolunda gerekli ilanların verilmesine karar verildi.[523]

Bu dönemde basın-yayın çalışmaları hızlandırıldı ve kadrolarının güçlendirilmesine devam edildi. DİSK'te Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi içinde bir Foto-Film Merkezi kurulması ve merkezin teknik eksikliklerinin belirlenmesine ve giderilmesine karar verildi.[524] Dairenin artan çalışmaları doğrultusunda 10 Aralık 1976'da Berin Uyar uzman, Zeki Özkeskin organizatör ve Hilmi Etikan ise daireye bağlı Foto Film Merkezi uzmanı olarak görevlendirildi.[525] 1977'de ise Orhan Güzelce daireye memur yardımcısı olarak atandı.[526]

1977 yılında gerçekleşen 6. Genel Kurul sonrasında da Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinde önemli kadro değişiklikleri oldu. 3 Ocak 1978'de yapılan Yürütme Kurulu toplantısında Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin başkanlığına DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu atandı.[527] 26 Ocak

[518] DİSK Yürütme Kurulu, 19 Mart 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[519] DİSK Yürütme Kurulu, 15 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[520] DİSK Yürütme Kurulu, 13 Aralık 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[521] DİSK Yürütme Kurulu, 14 Mart 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[522] DİSK Yürütme Kurulu, 15-21 Ekim 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[523] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Temmuz 1978 tarihli toplantı Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[524] DİSK Yürütme Kurulu, 22 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[525] DİSK Yürütme Kurulu, 10 Aralık 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[526] DİSK Yürütme Kurulu, 16 Mayıs 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[527] DİSK Yürütme Kurulu, 3 Ocak 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Yücel Yaman (ayakta), DİSK Basın-Yayın Tanıtım Dairesi Müdürü (1978-1979). Solda Kemal Nebioğlu, oturan Yaşar Kemal.

1978'de ise Aslan Yalçıner memur olarak görevlendirildi.[528] 8 Şubat 1978 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında Yücel Yaman daire müdürü, Aynur İlyasoğlu ile Orhan Dilber de daire uzmanı olarak görevlendirildi. [529] Aynı ayın sonunda Nejat Elibol, Ardaşes Margosyan, Seydali Gönel, Kudret Güvenç, Galip Caner, Asaf Taneri ve Hülya Postaoğlu dairede çalışmaya başladı.[530] 7 Mart 1978'de Ersin Kaya daire çalışmalarına katıldı.[531] Ancak 7 Haziran 1978'de Asaf Taneri ile Nejat Elibol'un iş akitleri feshedildi.[532]

Bu dönemde Kemal Nebioğlu Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığından istifa etti. Bunun üzerine dairenin başkanlığı Abdullah Baştürk'e bağlandı.[533] Dairenin sekreterliğine ise Makbel Biber görevlendirildi.[534] Ekim 1978'de Tevfik Bilgin ve Fatih Özberk dairede çalışmaya başladı.[535] Mart 1979'da Ender Sarıoğlu dairede çalışmak üzere görevlendirildi.[536] Yine aynı dönemde İsmet Evren ile Muzaffer Toğa Basın Yayın ve Tanıtım Dairesinde görevlendirildi.[537] 21 Haziran 1979'da ise Kemal Nebioğlu tekrar dairenin başkanı oldu.[538] 16 Ağustos 1979'da Yücel Yaman'ın görevden ayrılması sebebiyle daire müdürlüğüne Tevfik Bilgin atandı.[539] Ocak 1980'de ise Hazan Akgün grafiker olarak dairede görevlendirildi.[540] 27 Şubat 1980'de Metin Yılmaz Foto-Film Merkezi'nde uzman olarak atandı.[541]

DİSK'in 1973-1975 aralığını kapsayan 5. Dönem Çalışma Raporu'nda basın yayın çalışmalarına ilişkin özel bir bölüm yer almadı. Ancak DİSK'in 1975 yılında yayımlanan 5. Genel Kurul Belgeleri arasında DİSK'in haftalık bir yayın organına sahip olmasının sağlanması kararı yer aldı. Bu karar şöyle açıklandı:

> Günümüzde, işçi sınıfının eğitilmesi, örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi yayın yoluyla yapılan girişimlerin her gün biraz daha önem kazandığı bilindiğinden her sendikanın ayrı bir yayın organına sahip bulunması uygulamasının, günümüz koşulları ve gelişen örgütlenme hızımız açısından dikkate alınarak haftalık ve DİSK yönetiminde merkezi tek bir yayın organı çıkarılması doğrultusunda çaba gösterilmesine ve bu dergide her sendikanın örgütlenme, toplu sözleşme vs. gibi çeşitli eylemlerde derginin olanakları dikkate alınarak yer verilmesine oybirliği ile karar verildi.

[528] DİSK Yürütme Kurulu, 26 Ocak 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[529] DİSK Yürütme Kurulu, 8 Şubat 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[530] DİSK Yürütme Kurulu, 21 Şubat 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[531] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Mart 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[532] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Haziran 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[533] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Temmuz 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[534] DİSK Yürütme Kurulu, 8 Ağustos 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[535] DİSK Yürütme Kurulu, 3 Ekim 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[536] DİSK Yürütme Kurulu, 19 Mart 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[537] DİSK Yürütme Kurulu, 22 Mayıs 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[538] DİSK Yürütme Kurulu, 21 Haziran 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[539] DİSK Yürütme Kurulu, 16 Ağustos 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[540] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Ocak 1980 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[541] DİSK Yürütme Kurulu, 27 Şubat 1980 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK'in 22-26 Aralık 1977'de gerçekleştirilen 6. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'nda Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi çalışmalarına ilk defa geniş bir biçimde yer verildi. DİSK'in etkin bir propaganda çalışması yürütmesi kapsamında ele alınan daire çalışmaları Genel Kurul kararları, diğer organ kararları ve DİSK ilkeleri ve işçi sınıfının bilimi temeline dayandırıldı.[542] Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin temel hedefinin *"işbirlikçi sermayenin yoğun karşı propagandasının kitleler üzerindeki etkisini sınırlamak"* olduğu belirtildi. Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin faaliyetlerinin DİSK'te etkin bir biçimde sağlanması hususunda çalışmalarının yoğunlaştırıldığı vurgulandı.[543]

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda Basın-Yayın ve Tanıtım araçlarının neler olduğu belirtildi. Bu raporda yayınlar Süreli (periyodik yayınlar), Süresiz Yayınlar ve Foto-Film çalışmaları olmak üzere üç grupta sınıflandırıldı. Süreli yayınlar; *DİSK* dergisi, DİSK Ajansı ve *DİSK'in Sesi* gazetesinden oluşuyordu. Süresiz yayınlar olarak ise yapılan etkinlik ve eylemlere yönelik hazırlanan malzemeler olarak sıralanıyordu. Bunların Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi afişi, 11 Eylül 1976 Şili Halkıyla Dayanışma posteri, 1 Mayıs 1976 afişi, DİSK 10. yıl afişleri, 1 Mayıs 1977 afişi ve *DİSK* dergisi Bağış Kampanyası afişi olduğu belirtiliyordu.[544]

1976'da kurulan Foto-Film Merkezi'nde ise düzenli bir arşiv çalışması sürdürüldü. Slayt arşiv çalışmaları ile önemli mitinglere ve toplantılara sunum malzemesi üretildi, toplantıların daha renkli ve göz alıcı olması sağlandı. Yapılan her çalışmaya arşiv numarası verildi, özel kutularda saklandı. Foto-Film Merkezi'nin üzerinde durduğu bir diğer konu ise sergiler düzenlemek oldu. DİSK'in Doğuşu, Dünyada Sendikal Arşivler, MESS'e Karşı Dayanışma, 1 Mayıs gibi çeşitli bir dizi konularda sergiler oluşturuldu.

6. Genel Kurul sonrası Basın-Yayın Dairesinin teknik araç ve gereksinimlerinin karşılanmasına önem verildi. 1978 başında fotoğraf çekimi ve basımı ile teksir işlemlerinin dışında tüm gereksinimlerini dışarıdan karşılamak durumunda olan daire büyük baskı işleri dışında tüm işlerini kendi olanakları çerçevesinde yürütebilir duruma geldi. 1978'den itibaren daireye Ofset Baskı Makinesi, Compugraphic Dizgi Makinesi, Durst Laborator 184 model profesyonel kamera, Rena 201 mekanik adres makinesi ile IBM Daktilo Makinesi araçları satın alındı. Böylece konfederasyona fotoğraf baskısından, yayınların hazırlanması ve basımına önemli bir teknik alt yapı kazandırıldı.

1980'de 7. Genel Kurul sonrası sunulan Çalışma Raporu'nda DİSK'in basın-yayın faaliyetlerine ilk defa geniş bir biçimde yer verildi ve dairenin çalışma ilkeleri anlatıldı.[545] Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin çalışma ilkelerinin; örgütün çeşitli konulardaki eylem ve görüşlerini kamuoyuna duyurmak, sendikaların çalışmalarını tanıtmak ve görüş birliğini sağlamaya yönelik yayın yapmak, çalışma hayatı haberlerini derlemek ve değerlendirmek ile işçi sınıfı kültürünün oluşumuna katkıda bulunmak gibi unsurlardan oluştuğu

[542] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[543] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[544] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[545] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

belirtildi. Ancak dairenin yayın politikası doğrultusundaki çalışmalarında arzulanan düzey ve etkinliğine ulaşılmadığı bunun nedeninin ise kurumsallaşma sürecinin henüz tamamlanmaması olduğu belirtildi. Bu çalışma raporunda ''ideolojik mücadele ve araçları'' başlığında yayımlanan bölümde DİSK basın-yayın araç ve gereçlerinin toplamının teknik ve kapasite olarak yeterli olduğu ancak bunların merkezi plandan yoksun olarak satın alındığı belirtildi. Bunun için kadro yetiştirmekte sendikaların bilimsel çaba içinde olması gerektiği vurgulandı.

1980 yılına gelindiğinde DİSK ve üye sendikalarının basın-yayın dairelerinde istihdam edilenlerin sayısının 60'ın üzerinde olduğu ifade edilerek çalışmaların verimliliği konusu tartışmaya açıldı. Bu sorun şöyle ifade edildi:

> Şu anda DİSK ve üye sendikaların basın yayın dairelerinde istihdam edilenlerin sayısı 60'ın üzerindedir. Ancak bu kadroların verimliliği oldukça düşüktür. Ayrıca bu kadrolar basın-yayın ve propaganda alanında bilimsel temele dayalı bir eğitim ve yetenek geliştirme olanağından yoksundur. Sendikaların basın-yayın çalışmaları 'amatörce' bir çalışmadan öteye gidememektedir. Rasyonel bir istihdam politikasıyla hem bu kadroların verimliliği, bilgi ve yeteneklerinin gelişmesi sağlanmış olur, hem de sendikal yayınların niteliklerinin gelişme yolu açılır. Böylesi bir düzenleme, karşı karşıya bulunan ideolojik saldırıya karşı işçi sınıfının sesini topluma gücüyle orantılı bicinde duyuracak bir hedefe ulaşmanın kaçınılmaz adımıdır.

Görüldüğü üzere 6. Genel Kurul sonrasından itibaren basın-yayın faaliyetlerinin teknik ve araç kapasitesinde önemli adımlar gerçekleşse de dairede faaliyet yürütecek uzman kadronun propaganda sürecinde teknik, teorik bilgilenme ve eğitim sürecine girmesi ile bilgi ve yetenekleri daha nitelikli kadrolar oluşturulması sorunu yer aldı. Yayınların dağıtımında üye sendikaların çeşitli kademelerinde yaşanan aksaklıkların ise giderilmesi kararlaştırıldı.[546]

Basın-yayın faaliyetleri o dönem için çeşitli alanlarda somutlaştırıldı. Bu faaliyetlerin *DİSK* dergisi, DİSK Ajansı, *DİSK'in Sesi*, yabancı dilde aylık ajans, broşür yayınları, afiş ve fotoğraf ve film çekim alanlarında yoğunlaştırılması planlandı.

1975-1980 Döneminde DİSK Dergisi

DİSK dergisinin yayınına Kasım 1974'ten Ekim 1975'e kadar bir yıl ara verildi. 5. Genel Kurul sonrasında *DİSK* dergisi yeni bir biçim ve içerikle yayımlanmaya başladı. *DİSK* dergisinin yeni serisinin ilki Ekim 1975'te 16. sayı olarak yayımlandı. Bu bir yıllık boşluk 16. sayıda yayımlanan ''Yeniden Çıkarken...'' başlıklı yazıda şu şekilde açıklandı:

> Daha önce 15 sayı çıkmış olan Dergimiz olanaksızlıklar ve Genel Kurul nedeni ile yayınına bir süre ara vermişti. Genel Kurulun almış olduğu kararlar ve mücadelemize kazandırdığı yeni perspektiflerin ışığında dergimiz yeni bir içerikle yeniden çıkıyor.

Derginin ismi *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Aylık Yayını DİSK* olarak belirlendi. Yeni oluşan bir kadroyla yayına başlayan *DİSK* dergisinin yazı işleri müdürlüğüne Erhan Gömüç getirildi. Tasarımı Tan Oral tarafından yapılan dergi özellikle kapağıyla değişmeyen bir kimlik kazandı. Kuşe kâğıda her sayısı ayrı renkte

[546] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

DİSK dergisi eski kapak.

DİSK dergisi yeni kapak.

yapılan kapaklarda yalnızca ayın temel konusu belirtildi. Arka kapakta ise yine Tan Oral'ın karikatürleri yer aldı. İç baskısı siyah beyaz olarak üçüncü hamur kâğıda yapılan dergide yer alan yazılarda imza kullanılmadı. Orhan Taylan'ın desenleriyle süslenen derginin içeriğinde belirgin bir değişiklik gözlendi.

Dergi yayın politikası 16. sayıdaki "Yeniden Çıkarken..." başlıklı yazıda şu şekilde belirlendi:

> DİSK, sosyalizme doğru bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesini ilerletici her yapıcı tartışmaya ve öneriye açık olduğu kadar, bu mücadeleyi zayıflatıcı her türlü davranış karşısında da kayıtsız kalmayacağını ve bu eğilimlere karşı aktif bir biçimde mücadele edeceğini de açıkça belirtir.

DİSK'in örgütsel bakımdan hızla büyüdüğü bu dönemde derginin tirajında da hızlı bir artış sağlandı. 16. sayıda 5 bin olan tiraj, 32. sayıda 27 bine ulaştı.

Basın-yayın çalışmaları 1976'da daha fazla kurumsal hale getirilmeye çalışıldı. *DİSK* dergisinin yayımı için bir Yazı Kurulu oluşturulması kararlaştırıldı. Yazı Kurulunun daire başkanı, daire müdürü, yazı işleri müdürü, hukuk işleri müdürü, genel başkan danışmanı ile araştırma dairesi müdüründen oluşturulması ve yazıların kurulun onayından geçtikten sonra yayımlanması kararı alındı. 1976'da daire, dönemin DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca'ya bağlandı.[547]

Güncel gelişmelerin ele alındığı haberlerin yanı sıra konfederasyon yöneticilerinin açıklamalarının da yer aldığı dergide uluslararası sendikal harekete özel bir önem verildi. Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU/DSF) ve Fransız Genel-İş Konfederasyonu'nun (CGT) yaklaşım ve değerlendirilmeleri sıkça yansıtılırken, sosyalist ülkelere ilişkin haberler de görülmeye başladı.

[547] DİSK Yürütme Kurulu, 18 Haziran 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

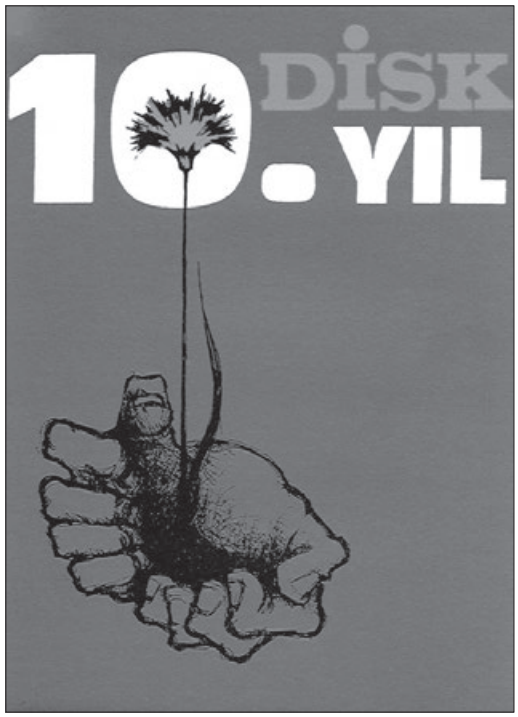

Orhan Taylan, DİSK 10. yıl afişi.

Üslup ve içerik açısından siyasi kimliğin net olarak vurgulandığı yazılar daha çok kadroların eğitimine yönelik ve ideolojik mücadeleyi ön planda tutan bir yaklaşım içermekteydi. Dergideki yazılarda yer alan söylem zaman zaman sendikal söylemden daha çok bir siyasi anlayışın söylemini andırır hale gelebiliyordu.

DİSK dergisindeki sürekli başlıklar; ''Başyazı'', ''Ayın yorumu'', ''DİSK olaylar gelişimi'', ''Üye sendikalar olaylar gelişimi'' ve ''Demokratik kitle örgütlerinden'' biçimindeydi. Derginin iç düzenlemesinde zaman zaman değişikliklere gidilse de yayın politikasında bir değişim gözlenmedi. Derginin 24. sayısından itibaren yazı işleri müdürlüğünü Hüsnü Dilli üstlendi.

DİSK dergisi 1975 ile 1980 arası 3 tanesi 3 sayı bir arada, 1 tanesi de 2 sayı bir arada olmak üzere toplam 21 kez yayımlandı. 1978'de 10 sayı çıkan DİSK dergisinin bu sürede toplam sayfa sayısı 466, 1979'da ise 9 sayıda sayfa sayısında 64 artışla 520 oldu. 1980 Temmuz sonu itibarıyla 3 kez yayımlanan derginin bu dönemdeki sayfa sayısı 238 oldu.[548]

YENİ YÖNETİM, YENİ İÇERİK (1978–1980)

Genel Kurul sonrası oluşan yeni yönetim *DİSK* dergisinde de gerek idari gerekse içerik bakımından değişiklikler yarattı. Derginin sahipliğine konfederasyonun yeni genel başkanı Abdullah Baştürk, Yazı İşleri Müdürlüğüne ise Yücel Yaman getirildi. Yeni kadronun ilk dergisi Ocak-Şubat-Mart 1978 tarihini taşıyan 39., 40., 41. sayıları oldu. Dergi numaraları 1'den başlatıldı ancak kurumsal devamlılık bakımından parantez içine eski sayıların devamı da konuldu.

Derginin Tan Oral tarafından 16. sayıda belirlenen kapak tasarımı sürdürülürken iç düzenlemesinde önemli değişikliklere gidildi. Yine imzasız yazıların yer aldığı dergide yayın politikası daha esnek ve farklı görüşlere daha açık hale getirildi.

Kapakta kuşe kâğıt kullanılırken içeride birinci hamur kâğıda geçildi. Ayın önemli olaylarının özet değerlendirmeleriyle başlayan derginin ilerleyen sayfalarında ''Tarihte işçi mücadelesi'' ve ''Ayın olayları'' başlığı altında DİSK'in ve üye sendikaların etkinliklerinin haberlerinin bulunduğu sabit bölümler yer aldı.

49. sayıdan itibaren derginin iç yapısıyla birlikte kâğıdı da değiştirildi ve yeniden 3. hamura dönüldü. 53-54-55 numaralı

Orhan Taylan

Taylan gerek 1 Mayıs 1976 afişi gerekse dergide yer alan çizimleriyle DİSK'in çalışmalarının yaygınlaşması ve tanınmasında önemli bir rol oynadı.

[548] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

sayıda yıllardır kullanılan kuşe kâğıt kapakların yerini kağıt sıkıntısı nedeniyle karton kapaklar aldı. Uzunca bir süre Yücel Yaman yönetiminde çıkan *DİSK* dergisinde bu görevi 57. sayıdan başlamak üzere Yazı İşleri Müdürlüğüne getirilen Tevfik Bilgin üstlendi.

DİSK dergisinin üçüncü dönemi 12 Eylül 1980 darbesiyle sona erdi. Darbecilerin DİSK'in faaliyetlerini durdurmasından önce yayımlanan son *DİSK* dergisi Mayıs–Haziran–Temmuz 1980 tarihlerini taşıyan 65–66–67 numaralı sayıları oldu.

Bu dergi yaklaşan tehlikenin ilk ipuçlarını vermesi bakımından da önemliydi. 1 Mayıs birçok kentte sıkıyönetimler eliyle engellenmeye çalışılmış, Çorum ve Fatsa olayları sıcaklığını yitirmemiş, konfederasyonun kurucu Genel Başkanı Kemal Türkler evinin önünde katledilmiş ve Bakırköy Savcılığında DİSK'in kapatılması için tam anlamıyla siyasi bir dava açılmıştı. Dergi bu olumsuz tabloyu kapağında yansıtmıştı. 16. sayıdan beri biçimi değişmeyen kapak, derginin bu sayısında siyah renkli olarak basıldı. Kapağın ön yüzünde Kemal Türkler'in resmi, arka yüzünde ise işçilere yönelik şu mesaj verildi:

> Onu mücadelemizde yaşatacağız demek fabrikaları, işyerlerini, mahalleleri faşizme karşı birer kale haline getireceğiz demektir.

DİSK'İN SESİ GAZETESİ

İşçi sınıfının artan mücadelesi zamanla yeni süreli yayınlara gereksinim doğurdu. *DİSK* dergisinin Ekim 1976 tarihli 28. sayısında "Okurlarımıza" başlıklı yazıda bu gereksinim şu şekilde tespit edildi:

Çizim: Tan Oral, *DİSK* dergisi, Sayı 39, Ocak–Şubat–Mart 1978.

DİSK Dergisi daha çok işyeri temsilcisinden genel başkanına dek, tüm örgüt kademelerine ve abonelere seslenmektedir. Ancak burjuvazi, MC'nin hizmetindeki TRT ve basın aracılığıyla DİSK'e, tüm işçi sınıfı hareketine, demokrasi güçlerine saldırmakta ve yanlış haber vermektedir. Milyonlarca emekçi bu çirkin yalan ve tezvirat kampanyasından etkilenmektedir. Bu nedenle DİSK üyesinin eline geçecek yüksek tirajlı ve kısa süreli bir gazetenin yayınlanması güncel bir görev haline gelmiştir.

DİSK Genel Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi 5 Ekim 1976 günü birlikte toplanmış ve 15 günlük bir DİSK gazetesinin çıkarılmasına karar vermiştir. Önümüzdeki günlerde yayına geçecek olan 'DİSK'in SESİ' burjuvazinin artan ideolojik saldırısı karşısında en önemli düşünsel silahlarımız arasına girecektir.

Yürütme Kurulu Eylül 1976'da 5. Genel Kurul kararlarında yer alan "DİSK'in En Azından Haftalık Bir Yayın Organına Sahip Olmasının Sağlanması" kararının bir gereği olarak 15 günde bir DİSK gazetesi çıkarılmasına ve gazetenin DİSK üyesi sendikalardan talep eden ve gazete maliyetinden hissesine düşen

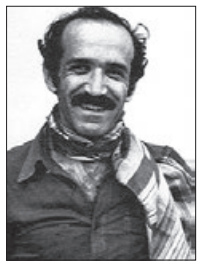

Tan Oral

Tan Oral gerek DİSK dergisinin tasarımı gerekse özellikle derginin arka kapak çizimleriyle DİSK'in görsel yüzünün oluşmasına büyük emek verdi.

> miktarı peşin ödemeye talep ettiği miktarda gönderilmesine, 15 günlük gazetenin içine talepte bulunmuş her sendikanın özel haberlerinin bulunduğu bir ekin konmasına, ilgili sendika tarafından hazırlanacak olan bu ekte DİSK politikasına ters düşen hususlar varsa düzeltilmesine ve gazeteye girecek yazıları DİSK'in politikası açısından kontrolünün Genel Sekreter Mehmet Karaca ile Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven ve Celal Küçük'ten oluşan bir Kontrol Komisyonunun yapmasına karar verdi.[549]

Yönetim Kurulu 5 Ekim 1976 tarihli toplantısında gazeteyi gündemine aldı ve ayrıntılı kararlar verdi. Buna göre 8-16 sayfalık ve 15 günlük bir DİSK Gazetesi çıkarılmasına, bu gazetenin dış 8 sayfasının genel haberlere, gazetenin ortasına gelecek iç sayfaların talepte bulunacak her bir üye sendikanın özel haberlerine ayrılmasına karar verildi. Toplantıda talepte bulunan her sendikanın ihtiyacına göre alacağı gazete sayısını bildirmesine ve maliyet hissesinin peşin olarak DİSK'e ödenmesi de karara bağlandı. Daha sonra DİSK gazetesinin isminin "*DİSK'in Sesi*" olmasına ve gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğüne Basın-Yayın Dairesi müdürü Hüsnü Dilli'nin atanmasına karar verildi.[550] *DİSK'in Sesi* gazetesi 1 Aralık 1976'da yayına başladı.

[549] DİSK Yürütme Kurulu, 30 Eylül 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK'in Sesi gazetesi.

Ekim ayında alınan karar 1 Aralık 1976'da *DİSK'in Sesi*'nin birinci sayısının yayımlanmasıyla yaşama geçirildi. Tabloid boyda, üçüncü hamur kâğıda ve iki renkli basılan gazete özellikle 1 Mayıs kutlamaları öncesinde yüz binleri aşan tirajlarla basıldı. Yayın aralıkları çok düzenli olmayan *DİSK'in Sesi*, daha çok gelişmelere bağlı olarak ve zaman zaman da duvar gazetesi biçiminde yayımlandı. Gazetenin logosu kırmızı zeminli bir çerçeve üzerine siyah büyük harflerle yazılan *DİSK'in SESİ* ibarelerinden oluştu.

DİSK'in Sesi'nin ilk döneminde (Aralık 1976-Haziran 1977) toplam 8 sayı yayınlanabildi. Bunun sebebinin mali sorunlar olduğu vurgulanmaktadır. *DİSK'in Sesi*'nin bu dönemde tirajı 125 bin ile 200 bin arasında değişti. Gazetesinin ilk dört sayısı 15 günlük çıkarken sonrası 4 sayısı aylık olarak çıkabildi. DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda *DİSK'in Sesi* için "yayın yaşamı kısa olmasına karşın, DİSK'in Sesi ülkemizde en geniş işçi kitlesine seslenen ilk kitlesel gazete olmuştur" değerlendirilmesi yapılmaktadır.[551]

DİSK'in Sesi bir süre yayımlandıktan sonra Yönetim Kurulu 30 Haziran ve 1-2 Temmuz 1977 tarihli toplantısında yayının yeni bir karara kadar ertelenmesine ve

[550] DİSK Yürütme Kurulu, 15 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[551] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

bütçeden *DİSK'in Sesi*'ne ilişkin gelir ve giderlerin çıkarılmasına karar verildi. Böylece *DİSK'in Sesi* gazetesinin birinci dönemi kapanmış oldu.

DİSK'in Sesi'nin ikinci dönemi 1978-1980 arasıdır. Gazetenin künyesinde yer alan isimler, DİSK yönetimindeki değişmelere paralel olarak *DİSK* dergisindeki gibi oldu. Ancak 6. Genel Kurul sonrası seçilen yeni yönetim döneminde de *DİSK'in Sesi*'nin düzenli olarak 15 günlük bir yayın haline gelmesi gerçekleştirilemedi. Bunun en önemli nedeninin ülkedeki ekonomik krize bağlı olarak kâğıt sağlanmasındaki güçlük olarak belirtilmektedir. SEKA'nın kâğıt vermemesi (özellikle muhalif basına) ve piyasada kâğıt fiyatlarının yüksekliği gazetenin yayımlanmasındaki sorunun maddi engelini oluşturmuştu. *DİSK'in Sesi* bu dönemde 14 sayı çıkabildi. 14 sayının toplam tirajı 1 milyon 705 bine ulaştı ve ortalama tiraj 120 bin civarında oldu. Kâğıt yokluğu nedeniyle 1979 ortasından sonra duvar gazetesi yöntemine başvuruldu.

YABANCI DİLDE AYLIK AJANS

Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin önemli bir diğer yayını da yabancı dilde (İngilizce ve Fransızca) bir aylık dönem içinde yayımlanan ve DİSK Ajanslarının bir özetini içeren aylık yabancı ajanstır. Bu yayın ile DİSK'in uluslararası ilişkilerine katkıda bulunulması, çeşitli ulusal sendikal merkezlerin ve uluslararası örgütlerin hem DİSK'in çalışmaları hem de Türkiye'nin genel durumu ile ilgili düzenli bilgilendirilmeleri amaçlandı.[552]

[552] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

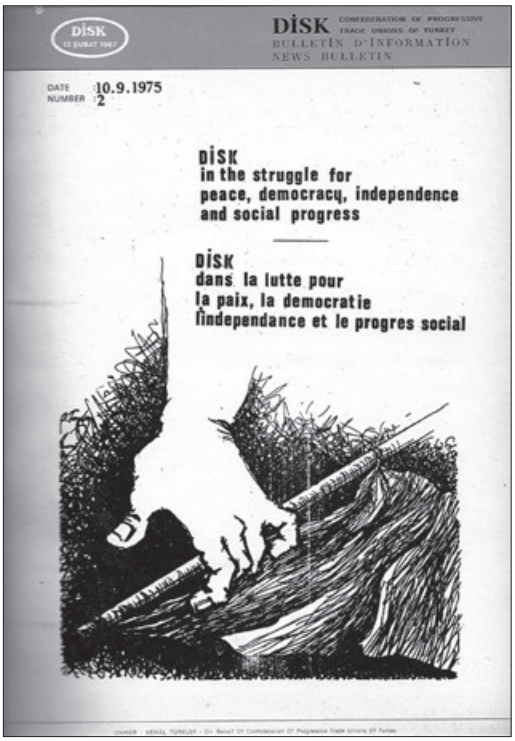
DİSK
DİSK CONFEDERATION OF PROGRESSIVE TRADE UNIONS OF TURKEY
BULLETİN D'INFORMATION
NEWS BULLETIN
DATE 10.9.1975
NUMBER 2
DİSK
in the struggle for
peace, democracy, independence
and social progress
DİSK
dans la lutte pour
la paix, la democratie
l'independance et le progres social

DİSK'in İngilizce ve Fransızca yayımlanan haber bülteni, Eylül 1975.

Dış İlişkiler Dairesi ile işbirliği içinde gerçekleştirilmeye çalışılan bu yayının çeşitli ulusal sendikal merkezlerin ve uluslararası örgütlerin zamanında tepki göstermelerine yarar sağladığı ifade edildi. 1979 1 Mayıs öncesinde yayımlanan özel sayı ile 1 Mayıs'a yönelik yapılan baskılar böylece dünyaya ulaştı.

Yabancı dilde yapılan bu yayınlar sürekli bilgi alışverişi içinde bulunulan 350'den fazla ulusal ve uluslararası sendikal merkez ve basın-yayın kuruluşuna ulaştırıldı. Bütünüyle dairenin teknik olanakları ile gerçekleştirilen bu yayınların toplam tirajı 120 bini aştı. Bunu yanı sıra DİSK'i, tarihini ve mücadelesini anlatan ve İngilizce olarak hazırlanan Tanıtma Broşürü de ilgi toplayan bir ürün oldu.

BROŞÜRLER

Basın-yayın çalışmalarının en kalıcı olanı kitap ve broşür yayınlarıdır. Günlük

ajanslar, haftalık ya da 15 günlük kitle yayını ve aylık dergi gibi araçlarla kitlelere ulaştırılan belli konulara ilişkin eleştiri, görüş ile değerlendirmelerin kapsamlı bir biçimde ele alındığı ve diğer çalışmaları tamamlayıcı bir etkisi olan broşürler basıldı. Bu dönemde 11 adet broşür ve DİSK Araştırma Enstitüsü'nün 1978 Ekonomik Raporu yayımlandı.[553]

Yayımlanan broşürler şunlardır;

- DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Abdi İpekçi ile Yaptığı Görüşme
- DİSK Anatüzüğü
- DİSK 6. Genel Kurul Kararları (iki kez basıldı)
- Yeni Vergi Tasarısı Üzerine Görüşler
- 1 Mayıs 1978
- Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri
- Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Disiplin İlkeleri Açısından Onur Kurulu Kararı
- DİSK Yürütme Kurulu Uyarıyor
- Demokratik Tek Tip Tüzük
- Daha Fazla Kar Daha Fazla Kan
- DİSK Nedir?
- Yeni Vergi Yasa Taslağının Getirdikleri

Bu yayınların toplam tirajı 260 bine ulaştı. Kısa sürede tükenen iki yayın olan *Daha Fazla Kar Daha Fazla Kan* ile *Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri*'nin ikinci basımları gerçekleştirildi. Bu broşürlerin toplam sayfa sayısı ise 623 oldu.[554]

[553] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Afiş, 1 Mayıs 1978.

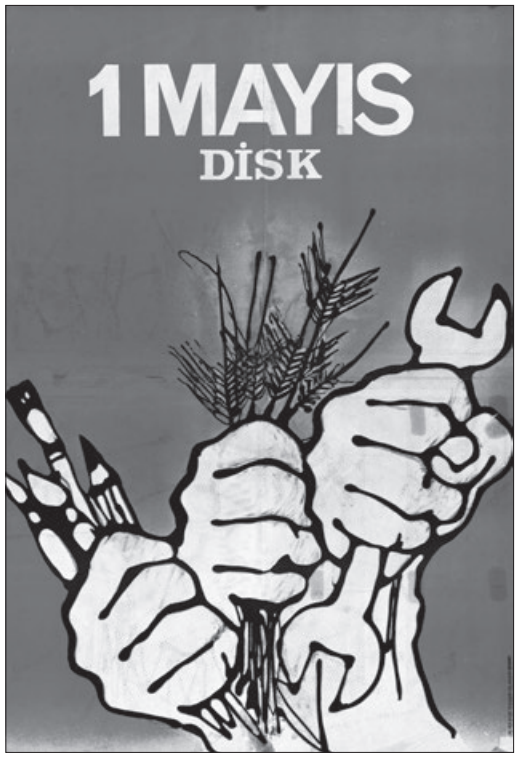

AFİŞ ÇALIŞMALARI

Basın-yayın faaliyetlerinin önemli çalışmalarından biri ise afişler oluşturdu. Afiş çalışmaları DİSK'te çok yönlü diğer çalışmaların başlatıcısı oldu.[555]

Afiş çalışmaları kapsamında en büyük yeniliklerin başında 1 Mayıs Afiş Yarışması geldi. 1976'da işçi sınıfının 1 Mayıs'taki yasak zincirinin kırılması ile 1977 Kanlı 1 Mayıs sonrası DİSK, çok yönlü bir çalışma sürecine girdi. 1 Mayıs 1978 kutlamalarında ilk defa kullanılacak afişin belirlenmesi amacıyla düzenlenen 1 Mayıs Afiş Yarışması geniş ilgi gördü. Bu ilgi sadece sanatçılarla sınırlı kalmadı, çok sayıda DİSK üyesi de katıldı. 1 Mayıs 1979'da yinelenen afiş yarışması aynı ilgiyi görmeye devam etti. 1979'da yinelenen afiş yarışması DİSK Eğitim Kültür Merkezi'nin (DKM) kurulması ile 1980'de DKM tarafından düzenlendi.

1980'e kadar 3 afiş yarışması düzenlendi. 1978'de ödül alan 3 afiş çok sayıda basıldı.

[554] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

[555] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu.

1978 ve 1979'da ise yalnızca büyük ödülü kazanan çalışmalar basıldı. Bunun dışında üye sendikalar afiş yarışmasına katılan eserlerden seçtiklerini sendikaları adına basarak 1 Mayıs çalışmalarında kullandı.

1 Mayıs afişlerinin dışında Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi çeşitli olaylar nedeniyle yıldönümü ve kutlamalar için çok sayıda afiş hazırladı ve bastı. Bu dönem içinde basılan afişlerin toplam tirajı 1 milyon 438 bin oldu.

Bu dönemde basılan afişler şunlardır;

- 1 Mayıs 1978-üç ayrı afiş
- 1 Mayıs'ta 1 Mayıs alanında
- 1 Mayıs 1979- İki ayrı afiş ve bir pul
- 1 Mayıs 1980
- 15-16 Haziran 9. Yılında
- 1 Mayıs Yasallaşacaktır
- Sıkıyönetim Kaldırılmalıdır
- Demokratik Hak ve Özgürlükleri Kısıtlama Girişimlerine İzin Vermeyeceğiz
- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK Çarklı Afiş)
- Uluslararası İşçi Sınıfı Dayanışması- DİSK-CUT
- Anti-Faşist, Anti-Emperyalist Demokratik Platform İçin İleri
- Yetkili Sendikasının Belirlenmesinde Tek Gerçekçi Çözüm: Referandum
- Grev Yasaklama, Grev Erteleme, Lokavta Karşı- Lokavta Hayır (Oleyis)
- DİSK Hürcam-İş'e EVET!
- 1 Mayıs 1980 Afiş Yarışması Duyuru Afişi
- İşçi Kıyımına, Zamlara, Pahalılığa Sürgünlere, Anti-Demokratik Baskı ve Uygulamalara, Faşist Saldırılara Karşı Demokrasi Mitingi İzmir, Antalya, Ordu ve İzmir Mitingi Afişleri
- 13 Şubat 1967-12 Yıl-1979
- Anıları Yaşayacak

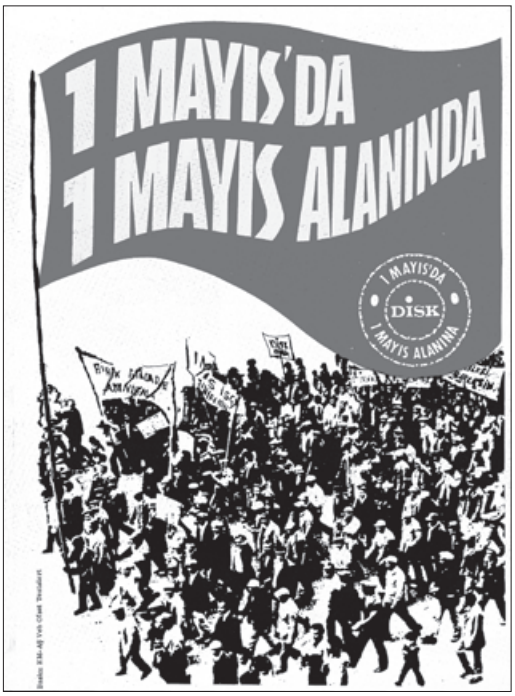

Afiş, *DİSK* dergisi, Sayı 40, Nisan 1978.

Foto-Film Merkezi

1977'den itibaren Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesinin teknik ve araçları Foto-Film Merkezi için de genişletildi. Merkez çeşitli araç ve gereçlerle çeşitlendirildi. DİSK'in 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'na göre kamera ekipmanlarının sağlanmasının yanında iki yönlü bir çalışma içine girildi. Bir yandan çeşitli olayların fotoğraf ve malzemelerle tespiti ve bunların DİSK'in çeşitli yayınlarında kullanılabilir malzeme haline getirilmesi ve üye sendikaların benzer fotoğraf işlerinin yapılması, diğer yandan da dizgi ünitesi ile bağlantılı olarak ofset film yapımı işleri oldu.

Fotoğraf ve film çekimi ile ilgili sürdürülen çalışmalar o dönemdeki çeşitli olayların ve eylemlerin slayt, renkli film ve siyah beyaz olarak geniş bir biçimde saptanmasını sağladı. Yapılan arşivleme çalışmaları sayesinde günümüze kadar kısmen ulaşan zengin bir fotoğraf arşivi kuruldu.

Slaytların dışında Foto-Film Merkezi 2,5 yıllık sürede 19 bin kareye yakın slayt ile fotoğraf çekti ve bunları arşivledi. Bu fotoğraflar çeşitli sendikalara ve bölge temsilciliklerine talepleri üzerine basılarak verildi. Bu fotoğraflar işçi sınıfı tarihi ve DİSK, Demokrasi Mitingleri ile 1 Mayıslar konulu sergilerde kullanılabilir hale getirildi ve çeşitli sergilerde kullanıldı.

Bu çalışmalar şunlardır; 13 Şubat 1978'de gerçekleşen DİSK'in 11. kuruluş yıldönümü siyah-beyaz filme alındı. 20 Mart 1978 Faşizme İhtar Eylemi 20 dakikalık film haline getirildi. 1 Mayıs 1978 sessiz ve renkli olarak 15 dakika süreyle film haline getirilerek yeniden seslendirildi. 15-16 Haziran 1978'in yıldönümünde sesli film çekildi. DİSK'in Genel Temsilciler toplantısının kaydı alındı. DİSK'in 1980'de düzenlediği Demokrasi Mitinglerinin seslendirmesi yapıldı.

DİSK broşürü, 1977.

DİSK BİBLİYOGRAFYASI

DİSK kurulduğu 1967'den 12 Eylül darbesiyle faaliyetleri durdurulana kadar geçen sürede pek çok yayın hazırladı ve yayımladı. Bu tarihler arası yayımlanan ilk kitap *Türk-İş Çıkmazı* oldu. *Türk-İş Çıkmazı*, Türkiye Maden-İş Basın Dairesi tarafından hazırlanmıştı. 1980 öncesi yayımlanan son DİSK yayını ise 7. Genel Kurulda yapılan değişiklikleri içeren *DİSK Anatüzüğü*'ydü.

Bu dönemde yayımlanan kitaplar ve broşürlerin bazılarına numara verilmişken bazıları hatalı olarak numaralandırılmış, bazıları da numarasız yayımlanmıştı. Aşağıda DİSK yayınlarının yanı sıra Türkiye İktisatçılar Birliği (TİB) ile birlikte yayımlanan *Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon* ortak kitapçığı da yer aldı.

Ayrıca, DİSK Araştırma Enstitüsü tarafından hazırlanan *Ekonomik Rapor* da DİSK Yayınları olarak değil, DİSK Araştırma Enstitüsü Yayınları olarak numaralandırıldığından ayrı bir başlıkta ele alındı. 1967 ile 1980 arası dönemde DİSK tarafından hazırlanan yayınlar, ortak yayınlar ve DİSK Araştırma Enstitüsü yayını da dikkate alındığında toplam 48 kitap ve broşür yayımlandı.

DİSK YAYINLARI (1967–1980)

DİSK (1967), *Türk-İş Çıkmazı*, İstanbul: İstanbul Matbaası, DİSK Yayınları No. 1.

DİSK (1967), D*İSK Kuruluş Bildirisi, Anatüzüğü*, İstanbul: İstanbul Matbaası, DİSK Yayınları No. 2.

DİSK (1967), *İşçilerin Uyanışı*, İstanbul: İstanbul Matbaası, DİSK Yayınları No. 3.

DİSK (1967), *Hazırlanmakta Olan İş Kanunu İşçi Sınıfının Çıkarlarına Aykırıdır*, Ankara: Ser Matbaası.

DİSK (1968), *DİSK 2. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul, DİSK Yayınları No. 4.

DİSK (1968), *DİSK Kuruluş Bildirisi, Ana Tüzüğü*, 2. Baskı, İstanbul: Aksüt Matbaası, DİSK Yayınları No. 2.

DİSK (1970), *Sıkıyönetim Anayasa'ya Aykırıdır*, DİSK Yayınları No. 4.

DİSK (1970), *DİSK 3. Genel Kurul Çalışma Raporu 1968–1970*, İstanbul. DİSK Yayınları No. 5.

DİSK (1971), *DİSK'in Dört Mücadele Yılı*, İstanbul. DİSK Yayınları No. 5.

DİSK (1971), *DİSK Sunar: Türk-İş'e Verilen Dörtlü Rapor*, İstanbul. DİSK Yayınları.

DİSK (1972), *Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı,* İstanbul: Sen Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 8.

DİSK (1973), *DİSK'in Çalışma Raporu (1970–1973)*, İstanbul. DİSK Yayınları No. 9.

DİSK (1973), *Toplu Sözleşmeye Yetkili Sendikanın Tespitinde En Geçerli Gerçekçi Yol: Referandum*, İstanbul: Murat Matbaacılık, DİSK Yayınları No. 10.

DİSK (1974), *Erdemir Grevinin İçyüzü*, İstanbul: Murat Matbaacılık, DİSK Yayınları No. 11.

DİSK (1974), *Genel Af*, İstanbul: Murat Matbaacılık, DİSK Yayınları No. 12.

DİSK (1974), *DİSK Ana Tüzüğü*, İstanbul: Murat Matbaacılık, DİSK Yayınları No. 13.

DİSK (1974), *Ortak Pazar ve Türkiye*, İstanbul: Gıda-İş Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 14.

DİSK (1975), *DİSK V. Dönem Çalışma Raporu (1973–1975)*, İstanbul: DİSK Yayınları No. 15.

DİSK (1975), *V. Genel Kurul Belgeleri*, İstanbul, DİSK Yayınları No. 17.

DİSK (1975), *V. Genel Kurulda Kabul Edilen Değişikliklerle DİSK Ana Tüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 18.

DİSK (1976), *Ana ve Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı*, 2. Baskı, İstanbul: Öz-Akın Matbaası, DİSK Yayınları No. 18.

DİSK (1976), *1 Mayıs Dünya İşçilerinin Birlik Mücadele Dayanışma Günü*, İstanbul: Barış Matbaacılık, DİSK Yayınları No. 19.

DİSK (1976), *DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 20.

DİSK (1976), *Göçmen İşçiler Sorunu*, İstanbul: Özakın Matbaası, DİSK Yayınları No.21.

DİSK (1977), *DİSK'in 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi Destekleme Kararının Gerekçesi ve Nedenleri,* İstanbul: Yeni Ofset Basımevi.

DİSK (1977), *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: Met/Er Matbaası.

DİSK (1977), *Kent-Konut Kampanyası*, İstanbul.

DİSK (1978), *DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Sorulara Yanıtları*, İstanbul: Türkiye Gıda-İş Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 23.

DİSK (1978), *DİSK 6. Genel Kurul Kararları*, İstanbul: Özakın Ofset, DİSK Yayınları No. 24.

DİSK (1978), *1 Mayıs Birlik Dayanışma Mücadele*, İstanbul: Alaş Ofset, DİSK Yayınları No. 25.

DİSK (1978), *İşçi Sınıfı ve Halkımız Açısından Yeni Vergi Tasarısı Üzerine Görüşler*, İstanbul: Gençlik Basımevi, DİSK Yayınları No. 25.

DİSK (1978), *DİSK 6. Genel Kurul Kararları*, 2. Baskı, İstanbul: Murat Matbaacılık Koll. Şti., DİSK Yayınları No. 26.

DİSK (1978), *DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Murat Matbaacılık Koll. Şti., DİSK Yayınları No. 27.

DİSK (1978), *İşçi Sınıfının Devrimci Sendikal Birliği*, İstanbul.

DİSK (1978), *Ören Toplantısı Kararları (1-5 Ağustos 1978)*, İstanbul.

DİSK (1978), *DİSK Eğitim Notları Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı*, İstanbul: DİSK Yayınevi.

DİSK (1979), *Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri*, İstanbul: Gözlem Ofset, DİSK Yayınları No. 28

DİSK (1979), *Tek Tip Demokratik Tüzük*, Ankara: EM-AŞ, DİSK/Genel-İş Veb Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 30.

DİSK (1979), *İşçi Sağlığı İş Güvenliği Daha Fazla Kâr Daha Fazla Kan*, İstanbul. DİSK Yayınları No. 31.

DİSK (1979), *DİSK Yürütme Kurulu Uyarıyor: İşçi Sınıfı Disiplini Açısından Sendikal Birlik*, DİSK Yayınları No. 32.

DİSK (1979), *DİSK Nedir*, Ankara: EM-AŞ, DİSK/Genel-İş Veb Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 33.

DİSK (1979), *Ören Kararları: Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri*, Ankara.

DİSK (1980), *Yeni Vergi Yasası Taslağının Getirdikleri*, Ankara: EM-AŞ Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 34.

DİSK (1980), *DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul.

DİSK (1980), *1979 Ekonomik Rapor*, Ankara, DİSK Yayınları No. 35.

DİSK (1980), *DİSK Anatüzüğü (7. Genel Kurul'da Yapılan Değişikliklerle)*, Ankara: EM-AŞ Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları No. 36.

DİSK Araştırma Enstitüsü Yayınları

Ekonomik Rapor, 1978, Ankara: EM-AŞ, DİSK/Genel-İş Veb Ofset Tesisleri, 1979. DİSK Araştırma Enstitüsü Yayınları No. 1.

Ortak Yayınlar

TİB (1974), *Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon*, Birinci Baskı, Ankara: Kalite Matbaası, Tüm İktisatçılar Birliği Yayınları No. 5.

1975–1980 DÖNEMİ: DİSK EĞİTİMLERİNDE MERKEZİLEŞME VE SIÇRAMA

TEVFİK GÜNEŞ

DİSK'in kuruluş sürecinde ve kuruluş ilkeleri arasında sendikal eğitime oldukça geniş yer verildi. DİSK kurulmadan önce 15 Temmuz 1966'da imzalanan Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması'nda (SADA) eğitim konuları gündeme geldi. DİSK'in kuruluş sürecinde ve sonrasında DİSK eğitimleriyle ilgili bu detaylar kitabın 1. cildinde yer aldı. DİSK'in eğitim çalışmaları konusunda bu bölümde 1975 ile 1980 arasındaki faaliyetlerine yer verilecektir.

1975 öncesi DİSK'in eğitim çalışmalarına önem verildiğine ilişkin ifadeler metin ve belgelerde yer alsa da eğitim çalışmaları mali imkanların sınırlılığı ve kurumsallaşma sorunlarının yaşanması sebebiyle 5. Genel Kurula kadar gerçekleşemedi. Mayıs 1975'te toplanan 5. Genel Kurulda Anatüzük değişikliği ile genel merkezde 12 uzmanlık dairesi oluşturuldu. Koordinasyon Dairesi, Örgütlenme Dairesi, Eğitim Dairesi, Toplu Sözleşme Dairesi, Mali İşler Dairesi, Basın Yayın ve Tanıtma Dairesi, Hukuk İşleri Dairesi, Personel Dairesi, Dış İlişkiler Dairesi, Sosyal İlişkiler Dairesi, Araştırma ve Etüd Dairesi ve Ücret ve Ekonomi Politika Dairesi Anatüzük hükmü haline getirilen dairelerdi.

Genel Kurulda ayrıca eğitim konusunda ayrı bir karar alındı. 21 no.lu karar DİSK Eğitim Vakfının kurulması ile ilgiliydi:

> Karar 21: DİSK Eğitim Vakfının Kurulması
>
> Günümüzde işçi çocukları için eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanamamış olduğu bu yüzden yetenekli işçi çocuklarının başarı göstermeleri olanağı bulunmadığı esasen ülkemizdeki eğitim sisteminin düzenin doğal bir sonucu olarak bozuk bir eğitim sisteminin olduğu, ülkemizde özellikle okul olmayan köylerimizin okula kavuşturulması, öğretim ve eğitim sistemimizin tüketici durumdan kurtarıp, üretime dönük bir öze kavuşturulması bunun gerçekleşmesi içinde "köy enstitüleri modelinin özü esas alınarak" çağımızın koşullarına uygun biçimde oluşturulmasının okul yönetimlerinin demokratlaştırılmasının bunların belli ölçülerde gerçekleştirilmesi için tüm ilerici kuruluşlar ve öğretim örgütleri ile iş ve eylem birliğinde bulunulmasını, ayrıca işçi çocuklarının en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burs verme, öğrenci yurtları kurma işçi görevleri yüklenecek bir Eğitim Vakfı kurma gibi hedefler için çalışmalarda bulunulması oy birliği ile karar verildi.

Ancak bu kararın gereği yerine getirilemedi. Bu konu 1976'da Gönen Toplantısı'nda tekrar gündeme gelecekti.

5. Genel Kurul sonrasında eğitim çalışmalarında ciddi bir kurumsallaşma hamlesi gerçekleştirildi. Bu çerçevede ilk adım uzmanlık dairelerine ilişkin işbölümü oldu. DİSK Yürütme Kurulu 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli toplantısında 5. Genel Kurul sonrasında DİSK'in merkezi olarak güçlenmesi ve kurumsallaşması yönünde önemli adımlar atıldı. Genel kurulda kurulması kararlaştırılan daireler için yürütme kurulu üyelerine görev dağılımı yapıldı. Yürütme Kurulu üyelerinden Rıza Güven'in Eğitim Dairesini yürütmesine karar verildi.[556] 25 Kasım 1975'te Nejat Firuz(kuhi) vekaleten daire müdürlüğüne atandı. Aynı tarihte

[556] DİSK Yürütme Kurulu, 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK TEMEL EĞİTİM SEMİNERİNE 853 İŞÇİ KATILDI

DİSK 6. Genel Kurul çalışmaları nedeniyle ara verilen eğitim çalışmalarının ilk dönemi 20 Mart tarihinde başlamış ve kısa aralıklarla 28 Haziran tarihine kadar sürmüştür.

Yaklaşık 3 aylık bir süre içinde DİSK Eğitim Dairesi İstanbul, Ankara, Çerkezköy, Bursa, Samsun, Trabzon, Diyarbakır ve Adana bölgelerinde 21 Temel Eğitim Semineri gerçekleştirmiştir. Bu seminerlere Genel-İş, Lastik-İş, Tekstil, Tekges-İş, Öğeyiş, Devrimci Toprak-İş, Keramik-İş, Yeni Haber-İş, Asis, Baysen, Gıda-İş ve DİSK'e katılma kararı alan Fındık-İş Sendikalarından 853 üye katılmıştır.

Temel Eğitim Seminerlerinde işçi sınıfının bilimi doğrultusunda şu konular işlenmiştir: Eğitimin sınıfsal niteliği, eğitimin gerekliliği ve sendikal eğitim, üretim güçleri, üretim ilişkileri ve toplumların gelişimi, kapitalist

DİSK Eğitim Dairesi 3 aylık dönemde İstanbul, Ankara Bursa, Samsun, Adana, Trabzon, Diyarbakır ve Çerkezköy bölgelerinde toplam 21 Temel Eğitim Semineri gerçekleştirmiştir.

37

DİSK dergisi, Sayı 44, Ağustos 1978.

DİSK Eğitim Dairesinin programlarının başlatılabilmesi için Maden-İş eğitim kadrosunda bulunan Kamil Yıldırım ve Hasan Arabacı'nın yılbaşına kadar muvakkaten çalışılması istendi. Geçici olarak DİSK eğitim çalışmalarında görevlendirilen Kamil Yıldırım 6 Şubat 1976'da DİSK kadrosunda devamlı olarak çalışmaya başladı.[557]

Hazırlıkların bir diğer kolu olarak seminer uygulamalarında kullanılacak materyaller oluşturdu. Bu çerçevede eğitime katılacak kursiyerlere verilmek üzere 2 bin adet seminer çantası, 2 bin adet not defteri ve 2 bin adet kalem yaptırılmasına ve üzerine DİSK simgesinin olmasına karar verildi. Materyallerin giderlerinin karşılanması için seminere katılan her kişi başına sendikasından 50 lira alınması kararlaştırıldı.[558]

DİSK Yönetim Kurulu 11-14 Temmuz 1975 tarihli toplantısında DİSK'in eğitim ve yayın politikalarını karara bağladı. Eğitim konusunda üye sendikaların değişik programlar uygulamakta oldukları ve imkansızlıklar nedeniyle bazı sendikaların eğitim konusuna önem veremedikleri göz önünde tutularak eğitimin daha geçerli ve tutarlı bir biçimde uygulanabilmesi için eğitim çalışmalarının DİSK seviyesinde ve DİSK tarafından organize edilmesine ve uygulanmasına karar verildi.[559]

Saptanacak eğitim biçimlerinin; A tipi, hafta sonu yetiştirme semineri (3 gün süreli), sendika temsilcileri ve üyeleri için; B tipi, geliştirme semineri (7 veya 10 gün süreli) üye sendikaların yönetici kadrolarına; C tipi, olgunluk semineri (1'er aylık toplam olarak 6 ay süreli) DİSK ve üye sendikaların üst kademedeki yöneticileri için ve giderek tabana doğru indirilmek suretiyle; toplu sözleşme veya örgütlenme gibi konularda özel seminerler düzenlenmesine karar verildi. Yazışma yoluyla eğitim, bir konferansçının özel bir konuda 2-3 saatlik bir süre içinde konferans vermesi, bazı konuların açık oturum biçiminde oluşturulmasını amaçlayan 2-3 gün süreli konferanslar, broşür, bildiri, bülten, dergi, gazete gibi yayın organlarıyla veya yazı yoluyla eğitim verilmesi ile kongreler veya buna benzer toplantılarda yapılacak özel konulu konuşma yoluyla eğitim şeklinde programlanmasına ve uygulanmasına karar verildi. DİSK tarafından düzenlenecek seminerler ile diğer eğitim faaliyetlerinde sendikaların ödemesi gereken maddi ödenekler ile ilgili hususun Yürütme Kurulunca saptanması oybirliği ile karara bağlandı.

[557] DİSK Yürütme Kurulu, 6 Şubat 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[558] DİSK Yürütme Kurulu, 25 Kasım 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[559] DİSK Yönetim Kurulu, 11-14 Temmuz 1975 toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi

DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu kararlarında 23 Ekim 1975'te eğitim ile ilgili alınan kararlar arasında görgü eğitimi de yer aldı. Bu çerçevede 3 ile 10 kişiden meydana gelen grupların bir ve iki haftalık aralıklarla yabancı ülkelere gönderilmesi için sendikal örgütlere öneri yapıldı.[560]

1975–1977 Arası Eğitim Çalışmaları

DİSK Eğitim Dairesi kadrolu olarak Aralık 1975'ten sonra çalışmalarına başlayabildi. 1976 yılından itibaren eğitim çalışmalarının kurumsallaşma çalışmaları hızlandı. Bu dönemde kurumsallaşmanın önemli adımlarından birini 1976 Mayıs ayı sonunda toplanan Gönen Konferansı oluşturdu. Gönen Konferansı'ndan önce 7 Mayıs 1976'da Filiz Demir, 26 Nisan 1976 tarihi itibariyle Eğitim Dairesi daktilo sekreterliğine atandı.[561] Aynı tarihte Eğitim Dairesi için çeşitli malzemeler alınmasına ve 1976'nın ikinci dönemini kapsayan mayıs, haziran, temmuz ve ağustos için eğitim programının belirlenmesine karar verildi.

1976 Mayıs ayında Maden-İş'in Gönen Tesislerinde toplanan Gönen Konferansı'nda DİSK'e bağlı sendikaların yürütme kurulları ve DİSK merkez yönetim organları ilk kez uzman kadrolarla bir araya geldi. Bu konferansta sunulan ve daha sonra Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen Eğitim ve Basın-Yayın Komisyonu Raporu'nda DİSK'te uygulanan eğitimin sınıf temeline dayalı, bilimsel ve sendikal nitelikte olduğu vurgulandıktan sonra DİSK ve bağlı sendikaların kadro eğitimi, kitle eğitimi, teknik eğitim ve eğitici eğitimi gibi dört alanda yoğunlaşması gerektiği belirtildi.

Kadro eğitimleri A, B ve C tipi eğitimler olmak üzere üç grupta ele alındı. A tipi (yetiştirme) eğitimler sendikaların kendi işkolları ve örgütlerinin özellikleri de göz önüne alınarak, DİSK Eğitim Dairesinin hazırladığı tek tip eğitim programının uygulanmasından oluştu. B tipi (geliştirme) eğitim seminerleri örgütlenme, çok uluslu şirketler, kadın ve genç emekçiler gibi zaman zaman belirli konularda ayrıntılı seminerlerin düzenlenmesiydi. C tipi (olgunlaştırma) eğitim seminerleri ise uluslararası düzeyde çeşitli toplumsal sistemlere sahip diğer ülkelerdeki demokratik sınıf ve kitle sendikal örgütleriyle ortak görgü eğitimlerinin gerçekleştirilmesinden oluşuyordu.

Raporda, DİSK Eğitim Vakfı ile DİSK Eğitim Merkezi'nin oluşturulması da önerildi. Bu çerçevede; kadro eğitimi, kitle eğitimi, teknik eğitim ve eğitimci eğitimi alanlarında eğitimlerin yoğunlaştırılması kararа bağlandı.

Kitle eğitimi, geniş emekçi kitlelerin sınıf bilincini yükseltmek ve DİSK'in ilke, görüş ile hedeflerini yaygınlaştırmak amacıyla güncel sorunlarla ilgili konferans veya açık oturum planlanması, kültür geceleri ve gösterilerin örgütlenmesi, eğitici filmlerin hazırlanması ve dünya sendikal hareketindeki ilerici sendikalardan davet edilecek yönetici veya eğitimcilerle ortak paneller düzenlenmesinden oluştu. Teknik eğitim özellikle işyeri temsilcilerinin yasa ve toplu sözleşme uygulamalarıyla ilgili teknik ve pratik bilgilerle (bordro, kıdem

[560] DİSK Yürütme Kurulu, 23 Ekim 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[561] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Mayıs 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

tazminatı ve ihbar önellerinin hesaplanması vb.) donatılması amacıyla kısa süreli seminerlerin süreklilik içinde uygulanmasını içerdi. Son olarak eğitici eğitimi ise A, B ve C tipi eğitim seminerlerinden geçenler ve sendika kadrolar arasından, eğitimci olmaya elverişli, yetenekli üyelerin bu eğitimden geçerek nitelik kazanmalarının sağlanmasını amaçlıyordu.

Gönen Konferansı'nın karar raporları 11-12 Haziran 1976'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu tarafından onaylandı.[562] Alınan bu kararlar doğrultusunda seminer notlarının basılması, yeni eğitim kadrosunun oluşturulması hedeflendi. Konferansta ayrıca DİSK seminer notlarının kitap haline getirilmesi, eğitim broşürlerinin hazırlanması gibi öneriler de yer aldı. Raporda üye sendikaların eğitim çalışmalarının DİSK Eğitim Dairesinin ''kesin denetimi altında yürütülmesi'' isteniyordu. Düzenli ve sürekli eğitim çalışmaları sürdüremeyen sendikaların eğitime ayırmak zorunda oldukları aidat gelirlerinin yüzde 5'inin eğitim ve basın-yayın çalışmaları için DİSK'e iletilmesi istendi. Masrafların artması dolayısıyla üye sendikaların seminer giderlerine katılma oranının katılan her işçi üye başına alınan 50 liradan 100 liraya çıkarılmasına karar verildi.[563]

DİSK yönetim organları ile bağlı sendikaların yürütme kurullarını bir araya getiren ve uzmanların da katıldığı Mayıs 1976 Gönen Toplantısı'nda tartışılan ve planlanan uygulamalar *DİSK Eğitim Notları* yayını ile arşiv altına alındı. *DİSK Eğitim Notları* kitabı DİSK eğitimlerine yol gösterici nitelikte oldu.

DİSK Yürütme Kurulu 16 Temmuz 1976 tarihli gerçekleştirdiği toplantısında Eğitim Dairesinin gerçekleştireceği faaliyetlerle ilgili yeni kararlar aldı. Bu kararlar şöyleydi;

- Konfederasyon (A) ve (B) tipi eğitim seminerlerine katılıp sertifika almaya hak kazananlara sertifika ile okuma dizisi hediye edilmesine,
- 1976 senesi içinde a tipi eğitim seminerine katılıp sertifika alanlara ''sınıf uzlaşması mı sınıf mücadelesi mi?'' kitabından birer adet hediye edilmesine, yarışmadaki soruların kitabı okumaya teşvik edici olmasına,
- Yarışmaya ilişkin olarak düzenlenecek soruların kitabı okumaya teşvik edici olması için özen gösterilmesine,
- Yarışmaya ilişin ödüllendirmenin sorulara verilecek cevaplar değerlendirildikten sonra bilahare tespitine,
- Konfederasyonumuzca 20 Ağustos'tan itibaren Maden-İş'in Gönen'deki eğitim sitesinde (B) tipi geliştirme seminerleri düzenlenmesine,
- Seminerden başarı sertifikası alanlara, ''kapitalizmin ekonomi politiği'', ''kapitalist toplum'', ''faşizme karşı birleşik cephe'' kitaplarından hediye edilmesine,
- Seminere katılanlar için sendikalarından kişi başına 3 okuma kitabı a dahil olmak üzere 300'er lira alınmasına oybirliği ile kabul edildi. Bu çerçevede ''sınıf uzlaşması mı, sınıf mücadelesi mi?'' adlı kitaptan 300 adet, ''kapitalizmin ekonomi politiği'', ''kapitalist toplum'', ''faşizme karşı birleşik cephe'' adlı kitaplardan 300'er adet satın alınmasına

26 Kasım 1976'da Zülfikar Dicleli ile Enver Atılgan Eğitim Dairesi uzmanlığına atandı.[564] Aralık 1976'da DİSK Yönetim Kurulu yeni dönem eğitim çalışmaları için üyelere yapılacak eğitim çalışmaları arasında konferanslar ile kamuoyunu ilgilendiren önemli konularda açık oturum, panel ve benzeri toplantılar yapılması istedi.[565]

[562] DİSK Yönetim Kurulu, 11-12 Haziran 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[563] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Haziran 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[564] DİSK Yürütme Kurulu, 29 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[565] DİSK Yönetim Kurulu, 20-21 Aralık 1976 tarihli toplantı,

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda Eğitim Dairesine ayrı bir başlık açıldı ve Eğitim Dairesi ile işçi sınıfına sınıf bilinci öğretilmesi hususuna özel bir önem verildi. Raporda, 5. Genel Kurulda sendikal eğitimin öneminin saptanmış, 5. ve 6. Genel Kurul arası dönemde ise düzenli ve sürekli sendikal eğitim çağdaş bilimsel bir nitelik kazanarak yaygınlaştırılmak istenmişti. Bu çerçevede eğitim faaliyetlerinin amacının militanlara ve üyelere demokratik sınıf ve kitle sendikacılığını özümsetmek, böylece savaşım yeteneğinin artırılması, her alanda tutarlı, başarılı ve bilimsel davranış içinde olmalarına temel sağlamak olduğu belirtildi.

Eğitim çalışmaları kapsamında uluslararası mecralar da takip edilmeye başlandı. 8-22 Mayıs 1976'da CGT ile düzenlenen görgü eğitimi için Fransa'ya gidecek bir heyetin kurulması konusunda üye sendikalara yazı yazılarak her sendikadan 5 kişi istedi.[566] DİSK Yürütme Kurulu 4 Nisan 1977'de UNESCO tarafından verilen sendikal eğitim bursunda İsveç, Yugoslavya, İngiltere, Çekoslovakya, Belçika, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Fransa, Sovyetler Birliği, İtalya ve Bulgaristan olmak üzere Avrupa ülkelerinden yararlanılmasına ve DİSK genel merkezi ile üye sendikaların Eğitim Dairesi uzmanlardan yabancı lisan bilenler dikkate alınarak sendikal eğitime gönderilmesine karar verildi.[567]

DİSK dergisi, Sayı 20, Şubat 1976.

DİSK Yönetim Kurulu 30 Haziran ve 1-2 Temmuz 1977 tarihlerindeki toplantısında ise DİSK A tipi eğitimden geçenlere, A tipi eğitim notları kitabının masrafı sendikalarından alınmak üzere gönderilmesine, buna ilave olarak sendikaların sadece örgütlü yapıları, işkolunun özellikleri ve mali konular bölümlerinde hükümlerinim konulabilmesine, DİSK ilkelerini içeren bir broşürün çıkarılması ve bunun tabana basılıp dağıtılmasına, sendikaların yapacakları eğitim programının DİSK onayından geçirilmesine ve DİSK bölge temsilcilerine eğitim programı daire tarafından yapılmak kaydı ile eğitim yapma yetkisi ve görevi verilmesine oybirliği ile karar verdi.

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda düzenli eğitim seminerleri üç aşamada ele alındı. Bu dönemde kategorik eğitim anlayışı yaşama geçirilmeye çalışıldı.

- 3 gün süreli A Tipi yetiştirme seminerleri (temel düzey)
- 12 gün süreli B tipi geliştirme seminerleri (orta düzey)
- 30 gün süreli C Tipi olgunlaştırma seminerleri (yüksek düzey)

Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[566] DİSK Yürütme Kurulu, 16 Nisan 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[567] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Nisan 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

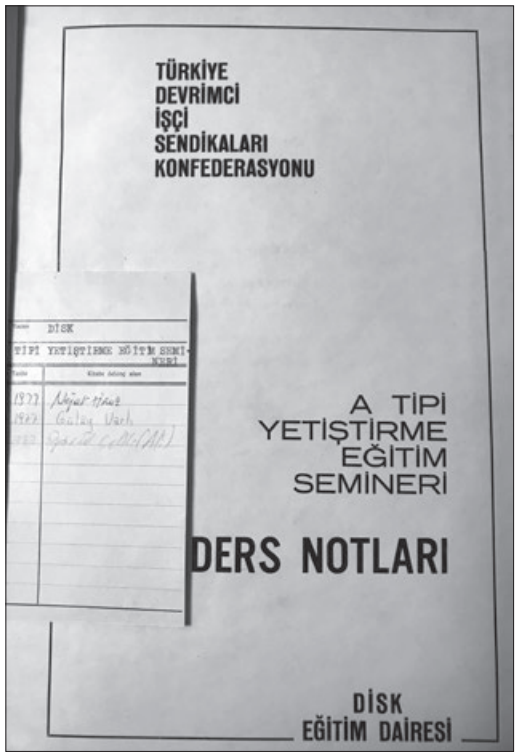

DİSK Eğitim Notları, çoğaltma, tarihsiz.

DİSK Yönetim Kurulu öncelikle A tipi eğitim seminerlerine önem verdi. İlk aşamada düzenli ve sürekli eğitim çalışması yürütemeyen sendikaların işyeri temsilcileri ile baştemsilcilerinin A tipi seminerden geçmesi amaçlandı. A tipi eğitim seminerlerinde kapitalist toplumun bilimsel olarak incelenmesi ve geçmişten günümüze sendikalar ve sendikal savaşım bölümlerinden oluştu.

A tipi eğitim programlarının alt başlıkları: ücret, fiyat, kar; sömürü nedir, üretim biçimleri ve gelişimi; toplumda sınıflar ve Türkiye'de sınıflar, tekeller, ulusal gelir ve vergiler vb. yanı sıra, dünyada işçi sınıfı ve sendikalar; Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikalar, toplumda sendikaların yeri; DİSK tarihi, DİSK'in toplu sözleşme ilkeleri; grev vb. konulardan oluştu. A tipi Eğitim Seminerleri İstanbul, İzmit, İzmir, Ankara, Adana, Çerkezköy, Bursa, Edirne, Kayseri ve Mersin'de gerçekleşti. Eğitim seminerleri sonunda yazılı değerlendirmeler yapılarak program ve düzeni hususunda katılanların eleştirileri ve önerileri istendi. Bu seminer programlarının sonunda Viladimir Usenin'in "*Sınıf Uzlaşması mı, Sınıf Mücadelesi mi?*" adlı kitabı dağıtıldı.

6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda verilen bilgiye göre A tipi eğitim seminerlerine Ocak 1976 ile Mayıs 1977 arası dönemde verilen seminer sayısı 92'ydi. Seminerlere katılan toplam işçi sayısı ise 3 bin 342 oldu. Eğitim seminerlerine katılan işçilerin sendikal dağılımına bakıldığında ilk sırada Lastik-İş yer aldı. Diğer sendikalar sırasıyla Tekstil, Gıda-İş, Petrol Kimya-İş, Bank-Sen, Tek-İş, Teknik-İş, Aster-İş, Yeni Haber-İş, Hürcam-İş, Tümka-İş, Turizm-İş, Maden-İş, Devrimci Toprak-İş, Besin-İş, Baysen-İş, Has-İş ve Çağdaş Gıda-İş oldu.

B tipi eğitim seminerinin ön çalışmalarının yapıldığı ancak gerçekleşme olanağının o dönemde bulunamadığı belirtildi. Bu çerçevede sadece A tipi eğitim seminerleri gerçekleştirebilmişti. Eğitim notları, DİSK Eğitim Dairesi tarafından en az birkaç kez kaleme alındı. Bu dönemde *DİSK Eğitim Notları-Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı* kitabı yayımlandı. Bu kitap 10 bin adet basıldı.

Rapora göre Diğer Eğitim Çalışmaları başlığı altında CGT ile birlikte ortak olarak 24-26 Ağustos 1977 tarihleri arasında yüksek düzeyde yöneticilerin ve kadroların katıldığı kadro eğitimi gerçekleştirildi. Kadro eğitimlerinin birincisine DİSK Bölge Temsilcileri ve kadroları ikincisine de yöneticileri katıldı. Kursiyerlerden 14'ü şube başkanı, 6'sı şube yönetim kurulu üyesi, 5'i

şube mali sekreteri, 4'ü üye, 3'ü genel yönetim kurulu üyesi, 2'si bölge temsilcisi, 2'si işyeri baştemsilcisi, 2'si organizatör, 1'i genel sekreter yardımcısı, 1'i lokal başkanı ve 1'i işyeri temsilcisiydi.

Kadro eğitimlerinin alt başlıkları Türkiye'de sınıflar ve faşizm, DİSK'in sömürüyü sınırlama savaşımı, DİSK'in toplu sözleşme ilkeleri, sendikalar ve hukuk, Türkiye'de sendikal durum, DİSK'in temel ilkeleri, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı, uluslararası dayanışma, örgütlenme ve bölge temsilcilikleri, işyeri düzeyinde örgütlenme ve bölge temsilcilikleri, bölge düzeyinde DİSK ilkeleri, bölge temsilcilikleri ve basın, yayın, propaganda, bölge temsilcilikleri ile eğitim gibi konulardaydı.

Bu dönemde İSİG çalışmaları bu eğitim faaliyetleri içinde ve kapitalist toplumun analizi çerçevesinde ele alındı; doğrudan bir İSİG faaliyeti gözlenmedi.

1978–1980 Dönemi Eğitim Çalışmaları

1976'dan itibaren sıçrayış gösteren Eğitim Dairesi 1978 itibarıyla kadrosunu genişletmeye devam etti. Buna göre Ocak 1978'de Eğitim Dairesi başkanlığına dönemin Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı atandı.[568] 26 Ocak 1978'de Faruk Pekin Eğitim Dairesi müdürü olarak atandı.[569] Ardından Şubat 1978'de Mehmet Yücel[570] ve Mart 1978'de ise Fahri Aral Eğitim Dairesi uzmanı olarak çalışmaya başladı.[571] Aralık Bu dönemde Yürütme Kurulu DİSK'in eğitim çalışmalarının kurumsallaşması amacıyla yeni bir girişimde bulundu. Bu amaçla 1978'de bir Eğitim sitesi oluşturulmaya çalışıldı. Yürütme Kurulunun iki üyesi Kemal Nebioğlu ve Mukbil Zırtıloğlu Vakıflar İdaresine ait Didim Motel'in bu amaç doğrultusunda kullanılması için çalışmak üzere görevlendirildi. Ancak bu girişim sonuç vermedi.

Eğitim Dairesi 1978 Ocak ayında çalışma programını hazırlayarak DİSK Yürütme Kuruluna sundu ve bu program Yürütme Kurulunun onayından geçtikten sonra 14-15 Şubat 1978'de toplanan Yönetim Kurulu toplantısında değerlendirilerek onaylandı. Eğitim Dairesi onaylanan çalışma programı doğrultusunda yeni dönemde çalışmalarını gerçekleştirdi.

7. Genel Kurul Çalışma Raporu'na göre DİSK, yeni eğitim döneminde üye sendikaların belli yerlerde yapılması amaçlanan seminerlere kaç üye gönderebileceklerini saptamak için 17 Şubat 1978 ve 27 Kasım 1978'de üye sendikalarında birer yazı göndermişti. Birinci yazıya ek olarak bir de ikaz yazısı gönderilmişti. Gönderilen yazı doğrultusunda Lastik-İş, Keramik-İş, Tekstil, Bank-Sen, Aster-İş, İlerici Deri-İş, Petkim-İş, Genel-İş, T.İ.S. ve Baysen; ikinci yazıya ise Genel-İş, OLEYİS, Hürcam-İş, Tekges-İş, Sosyal-İş, Tümka-İş, Aster-İş, Devrimci Sağlık-İş, Gıda-İş ve Keramik-İş cevap vermişti. Bu sendikalardan Aster-İş ve T.İ.S. çeşitli nedenlerle, Bank-Sen ve Petkim-İş de kendi eğitimlerinin sürmesi sebebiyle üye gönderemeyeceklerini bildirmişti.

Bu dönemde Temel Eğitim Seminerleri üç gün sürdü ve şu konu başlıklarından oluştu:

[568] DİSK Yürütme Kurulu, 3 Ocak 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[569] DİSK Yürütme Kurulu, 26 Ocak 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[570] DİSK Yürütme Kurulu, 21 Şubat 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[571] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Mart 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

- Eğitimin Sınıfsal Niteliği
- Eğitimin Gerekliliği ve sendikal Eğitim
- Üretim Güçleri, Üretim ilişkileri ve Toplumların Gelişimi
- Kapitalist toplumun Doğuşu ve Gelişimi
- Türkiye'de Sınıflar ve Devlet
- Kapitalist Mal Üretimi Nedir
- Artı Değer Nedir
- Sömürü Nasıl Artırılır
- Emperyalizm ve Faşizm
- Dünyada Sendikaların Doğuşu ve Gelişimi
- Türkiye'de Sendikaların Doğuşu ve Gelişimi

İşçi Sınıfının Güncel Ekonomik-Toplumsal sorunları Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı ve DİSK'in İlkeleri ve DİSK'in İstemleri başlığı altında;

- Hukuk
- Toplu Sözleşme
- Grev

Bu çerçevede Eğitim Dairesi 20 Mart 1978 ile 4 Nisan 1980 arasında İstanbul, Ankara, Çerkezköy, Bursa, Samsun, Trabzon, Diyarbakır, Adana, İzmir, Eskişehir ve Adapazarı bölgelerinde 57 Temel Eğitim Semineri gerçekleştirdi ve toplamda 2 bin 384 işçi katıldı.

Bu eğitimlerde temel olarak DİSK eğitim uzmanları görev yaptı. Eğitimlere ayrıca Örgütlenme, Toplu Sözleşme, Hukuk İşleri Daire uzmanları da katkı sundu. Seminerlere katılan işçilere DİSK amblemli çanta, bir kalem, bir bloknot ve eğitimde seminerinde bulunan dergi, broşür ve afişlerden verildi.

Seminerlere katılan üyelere her günün sonunda test ya da açık uçlu sınavlar uygulandı. Seminerin ilk iki gününde test yöntemiyle 20 soru soruldu. Son gün ise "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı kavramından ne anlıyorsunuz?" biçiminde tek bir soru üzerinden en az bir sayfa yazı yazılması istendi. Bu yanıtlara değerlendirme notları verildi. Sınavlardan sonra işçilerin seminer sırasındaki ilgisi ve bilgi düzeyi değerlendirildi ve ileri eğitim seminerlerine katılacak üyeler saptandı. Eğitime katılan tüm işçilerin fotoğraflı seminere katılma bildirimleri düzenli bir biçimde dosyalandı. Eğitim semineri sonunda işçilerin görüş ve önerileri alındı. İşçiler, eğitim seminerlerinin çok kısa süreli olduğunu söyledi ve daha ileri düzeyde yapılmasını istedi. Ayrıca genel olarak eğitim salonlarının yetersiz ve kısıtlı imkanlara sahip olduğunu ifade edildi. İşçiler ek seminer olarak işçi sağlığı ve iş güvenliği başlığını talep ettiler.

Temel Eğitim Seminerleri sırasında işçilere slayt ve film gösterimi de yapıldı. Dünyada İşçi Sınıfının Mücadelesi, Türkiye'de Sendikaların Gelişimi ve DİSK, Emperyalizm ve Faşizm konulu üç slayt dizisi gösterildi. DİSK filmlerin gösteriminde Türkiye Sinematik Derneği ile ortak çalışıldı.

7. Genel Kurul Raporu'na göre eğitim seminerlerinde 1978 ile 1980 arası dönemde iki sorun ile karşılaşıldı. Bunlardan birincisi eğitime katılan üyelerin yol ve yemek giderlerinin ödenmesinde karşılaşılan zorluklardı. Bu sorunlar bazı sendikaların farklı ödeme yapması bazılarının ise hiç ödememe yapmamasından kaynaklandı. Rapor sonunda sendikalarla bu konu hakkında ortak bir uygulama oluşturulması için sorunun tartışılması gerektiği yer aldı.

Bir diğeri ise temel eğitim seminerlerinde anlatılan konuların ders notları biçiminde topluca yayımlanamaması en önemli eksiklik olarak görülmesiydi. Ancak bu durum sürecin nesnel bir parçası olarak okundu. Bir yandan kadroların sürekli diğer çalışmalar içinde olmaları, öte yandan maddi olanaksızlıklar ve kâğıt yokluğu ders notlarının yayımlanmasını sürekli geciktirdi.

Temel Eğitim Seminerlerinin sınırlı üyeyi kapsaması sebebiyle bu dönem kitle eğitimlerine özel bir ağırlık verildi. Bu dönemde İstanbul, Adana, Mersin, İzmir, Ordu, Giresun, Aydın, Bergama, Adapazarı, Kayseri, Osmaneli, Söğüt, Antalya ve Ceylanpınar'da kitle eğitimleri yapıldı. 13 şehirde değişik sendikaların üyelerine verilen bu eğitimlere 2,5 yıllık sürede 17 bin 135 üye katıldı.

Temel Eğitim Seminerleri ile kitle eğitimleri dışında bu dönemde işçilere grev eğitimi de verildi. Üye sendikaların greve gittikleri işyerlerinde sendikaların istekleri üzerine grev eğitimleri gerçekleştirildi. Bu eğitimlerde bir yandan temel bilgiler aktarılırken öte yandan ''grevler işçi sınıfının okullarıdır'' sözü somutlanmaya çalışıldı.

Bu dönemde Geliştirilmiş Eğitim Programları adı altında 10 günlük orta düzey eğitim programı hazırlandı ancak uygun bir eğitim merkezinin sağlanamaması nedeniyle gerçekleştirilemedi. Bu çerçevede DİSK üyesi işçilerin temel eğitim seminerleri çok gerekli olmakla birlikte yetersiz bulundu.

Eğitim Dairesi üye sendikaların başvurusu üzerine sendikaların kendi iç eğitimlerine de tüm olanaklarıyla destek verdi. OLEYİS'in 20-24 Şubat 1978'de Adana ve Mersin'de gerçekleştirdiği eğitim çalışmaları DİSK Eğitim Dairesi tarafından gerçekleştirildi. Tekges-İş'in İzmir'deki 5 günlük özel bir seminerinde DİSK uzmanları görev aldı. Lastik-İş üyeleri için Adapazarı'nda düzenlenen 3 günlük 4 tertip eğitime, Genel-İş, Basın-İş ve Gıda-İş ve Nakliyat-İş'in İstanbul'da, T.İ.S.'in Tahirova'da düzenlemiş olduğu ve yaklaşık 475 işçinin katıldığı tüm eğitim çalışmalarında DİSK uzmanları görev aldı. Sosyal-İş'in eğitici film gösterimlerinde de katkı sunuldu.

DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi (DKM) kuruldu ve değişik kültürel faaliyetlerde bulundu. Fakat kurumsallaşmayı ve faaliyetlerini tamamlayamadı. DKM, 1979'da tekrar gündeme gelecekti.

''Diğer Çalışmalar'' başlığında, ILO ve Çalışma Bakanlığının 1978 Mayıs'ında düzenlediği ''Çalışma Ortamının Optimizasyonunda Yeni Eğilimler'' sempozyumuna etkin katılım sağlandığı görülmektedir. Yine 1978 Ekim ayında TTB'nin düzenlediği 1. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi'ne yoğun bir ilgi gösterilmişti. Ayrıca, bu yıl ilk olarak işçi ücretlerinin ceza olarak kesilen paralardan oluşan fona eğitim projesi verilmiş ve fondan katkı sağlanmıştır.

Nisan 1979'da eğitim çalışmalarının daha etkin bir biçimde gerçekleşmesi, işçi sınıfı ve emekçilerin kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacı ile DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi'nin (DKM) oluşturulmasına, bu kuruluşun tüm bölümleriyle oluşturulmasına kadar öncelikle koro, halk oyunları, film yapım ve gösterilmesine, bu çalışmalar için gerekli kişilerle ilişki kurulması ve bu çalışmalar için DİSK Eğitim

Dairesinin görevlendirilmesine karar verildi.[572] DİSK Yürütme Kurulu Mayıs 1978'de DİSK'in yedinci katında yer alan toplantı salonunun Eğitim ve Konferans Salonu olarak düzenlenmesine ve bunun için gerekli harcamaların yapılmasına karar verdi.[573] Eylül 1978'de Nihat Gençosman iş isteminde bulunması üzerine eğitim organizatörü olarak göreve başladı.[574] Gençosman, 5 Mart 1980'de uzman kadrosuna geçirildi.[575] DİSK Yürütme Kurulu 20 Temmuz 1979'da kültür-sanat ve eğitim çalışmalarında kullanmak üzere bir piyano da alınmasına karar verdi.[576]

[572] DİSK Yürütme Kurulu, 12 Nisan 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[573] DİSK Yürütme Kurulu, 11 Mayıs 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[574] DİSK Yürütme Kurulu, 19 Eylül 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[575] DİSK Yürütme Kurulu, 5 Mart 1980 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[576] DİSK Yürütme Kurulu, 20 Temmuz 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

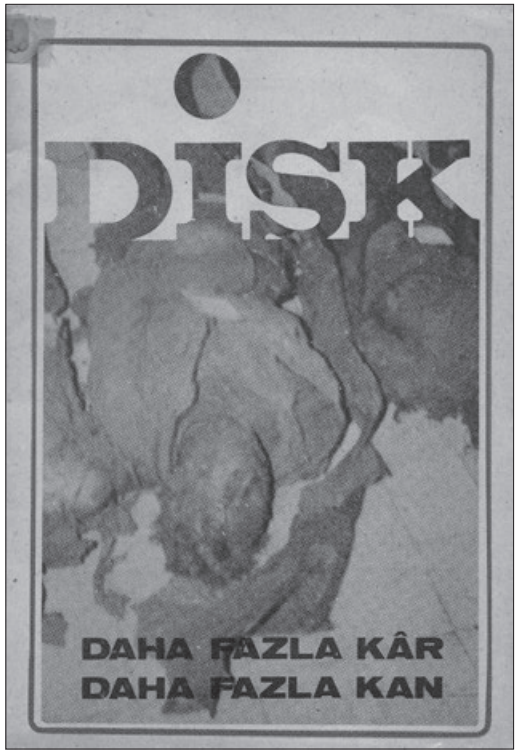

Daha Fazla Kâr, Daha Fazla Kan kitapçığı, 1979.

25-30 Haziran 1980 tarihlerinde toplanan 7.Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'na göre Eğitim Dairesi bölümünde genel olarak eğitim üzerine uzun bir değerlendirme yapıldı ve DİSK ilkeleri çerçevesinde eğitimlerin bir bütünlük içinde ele alınması gerektiği vurgulandı. Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı temelinde ekonomik, politik ve ideolojik mücadelenin bir bütün olduğunu ve eğitimlerinde bu yaklaşım içinde sürdürülmesini kayıt altına alındı.

Bu dönemde Eğitim Yayınları hazırlandı ve bastırılarak dağıtıldı. Bu yayınlar şunlardır:

- 1 Mayıs Broşürü
- Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı Temel İlkeleri
- Daha Fazla Kar Daha Fazla Kan
- DİSK Nedir?
- 1 Mayıs Temel Broşürü
- Ücretler ve Vergiler
- Yeni Vergi Yasa Taslağının Getirdikleri

Bu broşürlerden en dikkat çekeni, işçi sağlığı ve iş güvenliğinde sorunları ele alan "*Daha Fazla Kâr Daha Fazla Kan*" broşürü olmuştu. İSİG alanı eğitim alanının altında ele alınsa da bağımsız bir broşür çalışmasının ele alınması oldukça dikkat çekicidir.

DAHA FAZLA KÂR DAHA FAZLA KAN BROŞÜRÜ

DİSK açısından İSİG alanında temel belge olma niteliğine sahip bu broşür aynı zamanda "işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunu bugün işçi sınıfının mücadele gündemindeki en önemli sorunlarından biridir" yaklaşımıyla ele alınarak hazırlanmıştır. "İş cinayetleri" kavramı ile "sanayide iç savaş" tespiti oldukça dikkat çekici niteliktedir.

12 başlık halinde düzenlenmiş olup en son bölümde talepler dile getirilmiştir:

- Türkiye'de her gün 5 sigortalı işçi iş cinayetleri sonucu ölmektedir.
- İş kazaları ve meslek hastalıkları kader değildir
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunu üretim biçimlerinden ayrı ele alınamaz
- Azınlığın karı çoğunluğun sağlığı ile çelişir
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunun tarihsel gelişimi
- Kapitalizmde sağlık hizmetleri tatlı bir kar alanıdır.
- Temel amaç, sorunun sonuçlarını değil, nedenlerini ortadan kaldırmaktır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunu gerçek anlamda ancak sosyalist düzende çözümlenecektir.
- İş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemede izlenecek temel ilkeler.
- İşçi sağlığı mücadelesi, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelemizin bir parçasıdır.

Ne acıdır ki, bu broşür DİSK yargılaması süresince 181/2 kaydıyla ek delil dosyasına konmuştur.

DİSK Araştırma Çalışmaları ve DİSK Araştırma Enstitüsü (1975–1980)

Ergün İşeri, Deniz Beyazbulut

DİSK'in araştırma faaliyetleri 1975'te gerçekleşen 5. Genel Kurula kadar sınırlı kalmıştı. DİSK'in kuruluşundan itibaren araştırma faaliyetleriyle ilgili gelişmeler bu kitabın 1. cildinde yer almıştı. Kitabın ikinci cildinde araştırma faaliyetlerinin 1975 ile 1980 dönemi arası incelenecektir.

1975'te gerçekleştirilen 5. Genel Kurula sunulan Çalışma Raporu'nda araştırma faaliyetleri yer almamıştı. 5. Genel Kurulda yapılan Anatüzük değişikliği ile genel merkezde 12 uzmanlık dairesi oluşturuldu. Anatüzüğün 32. maddesinde yapılan değişik ile *"DİSK işlerinin iş bölümü sistemi içinde daha intizamlı ve yararlı yürüyebilmesi için ihtisas daireleri"* kurulması Tüzük hükmü haline getirildi. Kurulması Anatüzük hükmü haline getirilen daireler arasında 11. sırada Araştırma ve Etüd Dairesi de yer alıyordu. Araştırma Dairesinin başkanlığından Kemal Türkler sorumluydu.[577] Ancak araştırma çalışmalarının kurumsallaşması zaman alacaktı.

Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi

Araştırma Dairesinin kurumsallaşmasına dönük yapılan ilk faaliyet Araştırma Kütüphanesi kurmak oldu. Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi 6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda yer aldı. Merkez ile amaçlanan bir araştırma kütüphanesi oluşturmaktı. Böylece DİSK bünyesinde ve DİSK'e bağlı sendikalarda yapılacak araştırmalara kaynak olarak referans yapıtların toplanması dünya ve Türkiye çapında işçi sınıfının ekonomik ve siyasal gelişimleri hakkında yapılacak araştırmalara kaynak olacak bir dokümantasyon merkezi oluşturulacaktı.

Nitel olarak kütüphanenin temelleri atıldı ancak mali olanakların tahsis edilememesi sebebiyle kütüphane nicel olarak yeterli düzeye ulaşamadı. Kitapların sistematik olarak tasnif edildiği kütüphanede yazar soyadlarına göre alfabetik ve konularına göre kart kataloğu bulunmaktaydı.

[577] DİSK Yürütme Kurulu, 25-26-27 Mayıs 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Kitapların çoğunun yayınevlerinden bağış olarak temin edildiği Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi'nde bin 500'ü aşkın kitap ve 110 süreli yayın mevcuttu. Merkeze günlük 13 gazete giriyordu. 1968'den bu yana ekonomik, siyasal ve sendikal haber kupürleri tasnif edildi. Sendikal gazeteler, tüzükler, toplu sözleşmeler ve çalışma raporları da düzenli olarak toplandı. Yeni gelen kitap ve dergiler belirli bir süre açıkta bırakıldı ve 3-4 ay aralıklarla "yeni gelen kitap listesi" adı altında DİSK personeline duyuruldu. Bu listeler daha çok yeni çıkan romanları içerdi.

1976-1978 Dönemi Araştırma Dairesi Faaliyetleri

DİSK Araştırma Enstitüsünün kurulması 1977 yılında yapılan DİSK 6. Genel Kurulu sonrasında gündeme geldi. Bu dönemde Araştırma Dairesinin uzman kadroları henüz oluşturulamamıştı. 6. Genel Kurul döneminde yapılmış olan çalışmalar bu sebeple oldukça sınırlıdır. Bu dönemde 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1976 Sanayi Kongresi, 1977 Çalışma Meclisi ve Petrol Sorunuyla ilgili çalışmalar hazırlandı. Daire ayrıca meslek odalarının, diğer demokratik dernek ve kuruluşların düzenledikleri ve bilimsel nitelikte olan çeşitli seminer, konferans, açık oturum ve panellere de katıldı.

Araştırma Dairesinin kadrolarının oluşturulması sürecinde Araştırma Dairesinden sorumlu uzmanların aynı zamanda toplu sözleşme görüşmelerini de yürüttüğü görülmektedir. Kadrolaşma sorunu bu dönemde de devam etti. Bu çerçevede 7 Mayıs 1976'da Ertan Uyar ve Gün Bulut Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı olarak atandı.[578] 14 Mayıs 1976'da ise Sadun Aren DİSK Genel Başkanlık Ekonomi Danışmanı ve Araştırma Dairesi Müdürü olarak göreve başladı. 2 Temmuz 1976 DİSK Yürütme Kurulu kararları arasında aralarında Araştırma Dairesinin de kadrolaşması ve çalışabilir hale getirilmesiyle ilgili karar yer aldı.[579] 6 Eylül 1976'da Nurten Eğitimci Araştırma Dairesi sorumlu memurluğuna (kütüphane memuru) atandı.[580]

Kasım 1976'ta dairenin çalışmalarının kurumsallaşma sorunu devam etti. 23-27 Kasım 1976'da Ankara'da TMMOB Makine Mühendisleri Odası tarafından gerçekleştirilen Sanayi Kongresi'ne "Sanayide Maliyetler, Ücretler ve Verimlilik" konusunda yapılacak panele DİSK'i temsilen ve masrafları DİSK tarafından karşılanmak üzere Maden-İş Araştırma Dairesi Müdiresi Çimen Turan'ın katılmasına karar verildi.[581] 7 Mayıs 1976'da Toplu Sözleşme ve Araştırma uzmanı olarak DİSK'te göreve başlayan Ertan Uyar da Maden-İş'in talebi üzerinde kıdem hakları ile birlikte Maden-İş'te görevine devam etti.[582]

1978-1980 Arası Araştırma Faaliyetleri: DİSK Araştırma Enstitüsü

DİSK'in 6. Genel Kurulundan sonra Araştırma Dairesine bağlı olarak Ankara'da DİSK Araştırma Enstitüsü kuruldu. DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda

[578] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Mayıs 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[579] DİSK Yürütme Kurulu, 2 Temmuz 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[580] DİSK Yürütme Kurulu, 6 Eylül 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[581] DİSK Yürütme Kurulu, 8 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[582] DİSK Yürütme Kurulu, 16 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

''*...sorunların işçi sınıfının bilimi açısından bir araştırma merkezinde incelenmesi ve daha önce yapılmış olanların da gene aynı merkezde toplanması gereksinimi ortaya çıkmıştır. İşte bu gereksinimi karşılamak üzere ... Araştırma Dairesine bağlı olarak Ankara'da DİSK Araştırma Enstitüsü kurulmuştur*'' şeklinde ifade edildi. Mayıs 1976'da daire müdürü olarak göreve başlayan Prof. Sadun Aren de Araştırma Enstitüsünün Ankara'da kurulmasının yararlı olacağını düşünüyordu.

Aren, DİSK Araştırma Dairesinin kuruluş sürecini şöyle anlatmaktadır: ''*Ankara'ya gidip bir araştırma enstitüsü kurmayı düşünüyordum. Çünkü böyle bir iş üniversitelerle, Planlamayla, Maliye Bakanlığı ile ilişkiyi gerektiriyordu. Halbuki benim İstanbul'da üniversite muhitleriyle bir yakınlığım yoktu. Planlama ve bakanlıklar ise zaten Ankara'daydı. Böyle bir Enstitü kurmaya Ankara daha uygundu. Ankara'da böyle bir Enstitü kurma meselesini Abdullah Bey'le görüştük. Zaten onun sendikasının merkezi de Ankara'daydı. O da DİSK'in bazı faaliyetlerinin Ankara'ya kaymasını istiyordu. Bu öneriyi iyi karşıladı. Cinnah Caddesi'nde Genel-İş'in iki dairesi varmış. O iki daire birleştirilerek bir merkez oluşturuldu.*''[583]

Enstitü kurucusu Aren, *DİSK* dergisinin Ocak 1979 tarihli 49. sayısına yaptığı açıklamada da hedeflerini şöyle açıklamaktadır: ''*Dünya ve Türkiye'de ekonomik, sosyal ve siyasal koşullarda gözlemlenen hızlı değişmeler nedeniyle başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıfların (köylüler, küçük esnaf ve zanaatkârlar, memurlar, serbest meslek sahipleri) karşı karşıya kaldıkları sorunları saptamak ve bunları çağımızın gereklerine uygun ne gibi ileri ve demokratik çözümler getirebileceğini araştırmak ve incelemek amacına yönelik çalışacaktır.*'' Aren yapacakları çalışmalarda ''*Türkiye'nin bütün işçi ve emekçi halkın yandaşı, dostu bilim adamlarının çabalarının*'' kendilerine destek olacağını belirtmiştir.

DİSK Araştırma Enstitüsü kurucusu Sadun Aren, DİSK davasında.

DİSK Araştırma Enstitüsünün 1978 Haziran'ında başlayan kuruluş çalışmaları 1979 başından itibaren kurumsal bir nitelik kazanabildi. Ancak enstitünün kadroları 1978'den itibaren oluşturulmaya başladı. 3 Ocak 1978'de Araştırma Dairesi başkanlığının yürütülmesi görevini Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven devraldı.[584] Eylül 1978'de Araştırma Enstitüsünde çalışmak üzere Hikmet Seçim, Barış Tütün ve Gülay Türkyılmaz'ın (Toksöz) asistan olarak atandı.[585] 30 Mayıs 1978'de Tebessüm Sarp da Araştırma Enstitüsü'nde

[583] Sadun Aren (2006), *Puslu Camın Arkasından*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

[584] DİSK Yürütme Kurulu, 3 Ocak 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[585] DİSK Yürütme Kurulu, 28 Eylül 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK-AR çalışanları, soldan sağa: Barış Tütün, Gülay Türkyılmaz (Toksöz), Tebessüm Sarp, Sadun Aren, Hikmet Seçim *DİSK* dergisi, Sayı 49, Ocak 1979.

uzman kadrosunda göreve başladı.[586] Eylül 1978'de ise Erhan Alptekin Toplu Sözleşme ve Araştırma Dairesi müdürlüğüne atandı.[587] Kasım 1978'de İffet Uçar Araştırma Enstitüsü'nde göreve başladı.[588]

Haziran 1978'den itibaren faaliyet göstermeye başlayan Araştırma Enstitüsünün kadrosu 1 müdür, 4 araştırma uzmanı ve 1 yardımcıdan oluşuyordu. Enstitünün çalışmaları DİSK'in çeşitli konularda görüşlerini açıklayan raporlar, bültenler, broşürler, tebliğler hazırlamak ve bilimsel toplantılar, seminerler, konferanslar ve panellerde DİSK'i temsil etmek gibi değişik biçimlerde gerçekleşti. Enstitünün diğer önemli amacı ise bütün çalışmalara temel olarak bir Kitaplık ve Dokümantasyon Merkezi'nin çalışmalarının sürdürülmesi oldu.

Araştırma Enstitüsü 1978 ortalarından başlayarak kadrosunun büyütülmesine bağlı olarak çalışmalarını da hızlandırdı. 1979'da enstitü tarafından *"1978 Ekonomik Rapor"* başlığıyla bir kitap yayımlandı. 1979 yılında yayımlanan kitapta ağırlıkla işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimlerin gelir dağılımı içindeki yerleri ele alınıyordu. Raporda ayrıca Ecevit Hükümeti'nin Türk-İş'le imzaladığı "Toplumsal Anlaşma" konusuna geniş yer verilmişti. 1980 Haziran'ında yayımlanan *"1979 Ekonomik Rapor"* başlıklı raporda ise başta gelir dağılımı olmak üzere ekonomik gelişmelerin işçi sınıfına etkileri incelendi. Bu raporun önemli konularından biri de Demirel Hükümeti'nin uygulamaya koymaya çalıştığı "eşel mobil" sistemine ilişkin değerlendirmedir. Ülkedeki fiyat artışlarına karşı sendikaların daha fazla etkinleşmesini ve işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesinin daha da keskinleşmesi ele alınmıştı.

DİSK Araştırma Enstitüsü yaptığı çalışmaları gerektikçe basın bültenleri aracılığıyla kamuoyuna duyurdu. Bu amaçla hazırlanan ilk basın bülteni *1978 Ekonomik Raporu*'nun bir özeti olarak Aralık 1978 tarihinde yayımlandı.

[586] DİSK Yürütme Kurulu, 30 Mayıs 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri DİSK Arşivi.

[587] DİSK Yürütme Kurulu, 28 Eylül 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[588] DİSK Yürütme Kurulu, 7 Kasım 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

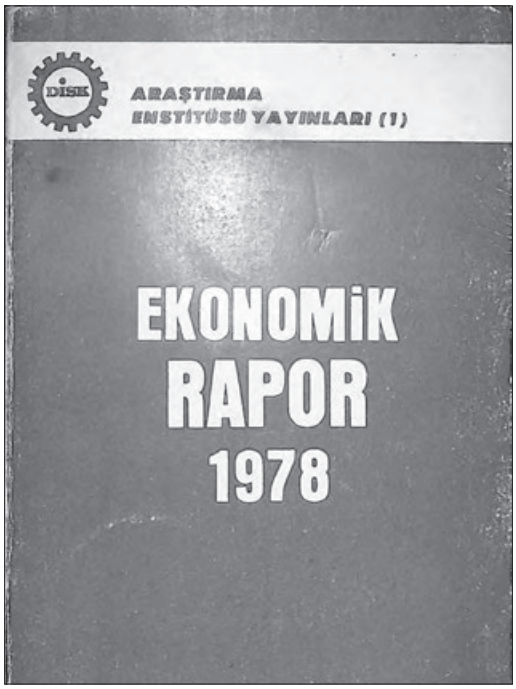

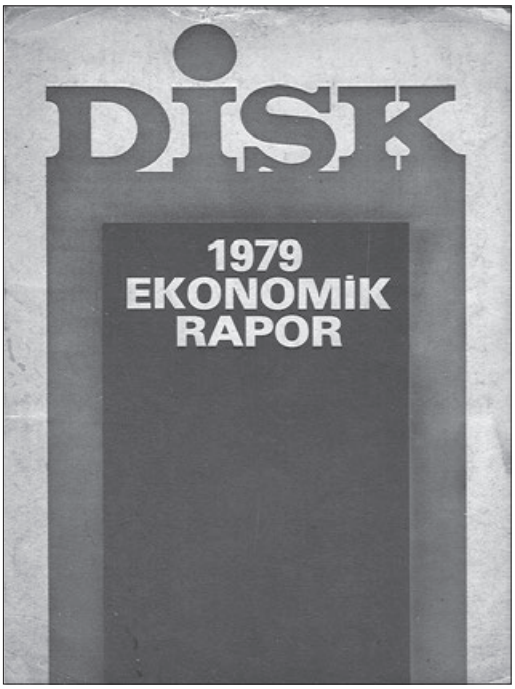

Ekonomik Rapor 1978.

1979 Ekonomik Rapor.

12 Temmuz 1979'da DİSK Yürütme Kurulu Araştırma Enstitüsünün yönetmeliklerini hazırladı ve Yönetim Kurulunun onayına sundu.[589] Temmuz 1979'da Tuğrul Paşaoğlu'nun Ankara'da Araştırma Enstitüsünde çalışmasına karar verildi.[590] Aynı tarihte Esen Asutay Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi'nde göreve başladı.

Enstitü, çeşitli konularda seminerler verdi, kimi konularda da broşür metinleri hazırlamaya devam etti. 1978 ve 1979 Ekonomik Raporu'ndan sonra Haziran 1979'da "Yönetime Katılma" semineri gerçekleştirildi. Bu seminerde işçilerin işyerlerinde yönetime katılması ve yönetim kademelerinde yer alması konusu tartışıldı. Enstitü, kapitalist toplumda kadın emeği ve ev işleri, çalışan çocuklar ve çıraklar, kreş, konut ve kentleşme, ücret ve ücret sistemleri ile enflasyon başlıklarında da çalışmalar yürüttü.

"Kapitalist Toplumda Kadın Emeği ve Evişleri" başlığı altında yürütmüş olduğu çalışmasında kapitalist toplumda sınıflararası eşitsizliğin olduğunu bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşandığı vurgulandı. Eşitsizlik ev işlerinde çalışan kadınlar üzerinden tartışıldı. Enstitünün bir diğer çalışmasını "Çalışan Çocuklar ve Çıraklar" oluşturdu. Bu konuda broşür metni basıldı. Çocukların eğitim ve öğretim olanaklarından yararlanamadığı ve zor koşullar altında çalıştığı belirtildi. Ayrıca bu broşürde Çıraklık Yasası'nın çocukların sömürülmesine hukuksal dayanak oluşturduğu ifade edildi.

Enstitünün 1979'da gerçekleştirilen bir diğer çalışması 4-7 Ocak 1979'da düzenlenen 1979 Çocuk Yılı Konferansı'ydı. Bu konferansa DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Eğitim Dairesi Başkanı Mustafa Aktulgalı katıldı.[591] Kreş sorunu hakkında bir tebliğ

[589] DİSK Yürütme Kurulu, 12 Temmuz 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[590] DİSK Yürütme Kurulu, 20 Temmuz 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[591] DİSK Yürütme Kurulu, 22 Şubat 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

sunuldu. Tebliğ 0-6 yaş grubu çocukların bakım ve eğitim sorunu ile gereksinimlerini ve bu konuda DİSK'in önerilerini içerdi. Ayrıca çalışan kadınlara emzirme ve bakım odaları açılması önerildi.

22 Ağustos 1979'da DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu demokratik kitle örgütleri ve yöneticilerine DİSK Araştırma Enstitüsü ve araştırmaları hakkında bilgi vermek üzere bir toplantı düzenledi. Bu toplantı sırasında Cinnah Cad. No:35, Çankaya Ankara'da bulunan Araştırma Enstitüsü'ne Sıkıyönetim tarafından baskın düzenlendi. Enstitü ve Enstitü Kütüphanesi asker ve polislerce arandı. 23 Ağustos 1979 günü DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu olayı protesto eden bir açıklama yayımladı.

4 Şubat 1980'de eski TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün hem Ankara Bölge Temsilciliğinde hem de Araştırma Enstitüsünde görev yapmasına karar verildi.[592] Bu dönemde enstitü konut ve kentleşme konusunda çalışma yürüttü ve DİSK adına tebliğ sunuldu. DİSK, 12-15 Mayıs 1980'de Akdeniz Kentler Birliği'nin düzenlediği "Akdeniz'de Belediyeler Arası İşbirliği ve Ekonomik Gelişme Konferansı'na katıldı. Tebliğde kentleşme sürecine ve hızlı kentleşmenin doğurduğu sorunlara özellikle konut sorunu bağlamında değinildi.

DİSK Araştırma Enstitüsü kuruluşundan 12 Eylül 1980 darbesine kadar geçen süre içinde çeşitli konularda çalışmalar yaptı, raporlar hazırladı, yayınlar çıkardı.

[592] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Şubat 1980 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK'İN ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ (1975-1980): ENTERNASYONAL DİSK

KIVANÇ ELİAÇIK

5. GENEL KURUL VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

> Uluslararası işçi dayanışmasının eski ve onurlu bir geçmişi olduğunu, bu itibarla, uluslararası ilişkilerin her gün biraz daha önem kazandığı, başta çok uluslu şirketlere olmak üzere, sendikaların ulusal alanda tekelci sermaye ile tek başına mücadele olanaklarının azaldığı gerçeğinden çıkarak, işçi sınıfın sorunların tam bir uluslararası işbirliği ve dayanışma içinde çözümlenebilmesi için, dış ilişkilere çok daha fazla önem verilmesi gereğine oybirliği ile karar verildi.
>
> 5. Genel Kurul Karar No 19

DİSK'in 1975'e kadar olan döneminde uluslararası ilişkiler faaliyetlerine bu kitabın 1. cildinde yer verilmişti. Kitabın 2. cildinde DİSK'in uluslararası ilişkiler faaliyetleri 1975 ile 1980 arası dönemi kapsayacaktır.[593]

DİSK'in 1975 sonrası döneminin ilk Genel Kurulu 21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleşti. Toplanan 5. Genel Kurula, SSCB, Bulgaristan, Federal Almanya, Yugoslavya, İtalya (CGIL), Fransa (CGT) ve Cezayir (UGTA) gibi ülkelerden sendika temsilcileri katıldı.

DİSK 5. Genel Kurulu Çalışma Raporu "*Dünyanın içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve siyasal koşullarda büyük değişiklikler meydana gelmiştir*" cümlesiyle

[593] Bu bölümde kullanılan sendikal örgütlerin kısa adlarının açık yazımı için bölüm sonundaki listeye bakılabilir. Bölümde yer alan gelişmeler *DİSK* dergisi, DİSK çalışma raporları, DİSK Ajansları ve DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu karar defterleri ile genel kurul tutanaklarından derlenmiştir.

başladı. Raporun genelindeki değerlendirmeler ABD-SSCB ilişkileri ekseninde kaleme alındı. Ayrıca Kıbrıs'taki gelişmeler, NATO ve AET ile ilişkiler, Birleşmiş Millet içindeki güç dengesi, çok uluslu firmaların ve petrol sermayesinin dünya ekonomisine etkileri detaylarıyla incelendi. Portekiz, İspanya ve Şili'de faşizme karşı mücadele değerlendirildi.

Raporun ''Uluslararası Sendikal Örgütlenme'' başlıklı bölümünde Uluslararası Özgür (Hür) Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU), Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) ve Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU/DSF) hakkında değerlendirmeler yapıldı.

''Amerikan Dış Siyasetinin Bekçisi: AFL-CIO'' başlıklı bölümde ''tutucu Amerikan işçi konfederasyonu'' olarak tanımlanan AFL-CIO'nun, daha sonra ICFTU üyeliğinden ayrılmasına rağmen ''*Amerikan soğuk savaş siyasetine bu örgütü de katma çabalarıyla ICFTU'nun itibarını işçilerin gözünde sıfıra düşürdüğü*'' ifade edildi. Amerikan hükümetiyle birlikte çalışan AFL-CIO'nun başka ülkelerin iç işlerine müdahale ettiği belirtildi.

''Türk-İş ve Yabancı Sermaye Yardımı'' bölümünde ise Amerikan yardım kuruluşlarının Türk-İş aracılığıyla Türkiye'ye sızdığı, Sendikalar Kanunu'ndaki yasağa rağmen Türk-İş'in AID ve AAFLI gibi ABD hükümet kuruluşlarından milyonlarca lira aldığı öne sürüldü.

''Yeni bir örgüt: ETUC'' başlığı altında 8 Şubat 1973 tarihinde ICFTU'nun Avrupa ülkelerindeki üyeleri tarafından kurulan ETUC değerlendirildi. ETUC'un ''*Avrupa düzeyinde ve Avrupa kurumları nezdinde sosyal, ekonomik ve kültürel konularda işçileri temsil etmek*'' ve ''*Avrupa'da demokrasinin güçlendirilmesi*'' amaçlarıyla kurulduğu belirtildi. ICFTU üyeleri tarafından kurulan örgüte farklı inanç ve görüşe sahip sendikaların örneğin İtalyan CGIL'ın alınması önemli bir gelişme olarak kabul edildi.[594]

Raporda yurtdışında özellikle Federal Almanya'da çalışan Türkiyeli işçilerin sorunları detaylarıyla incelendi.

5. Genel Kurul Kararlarında Uluslararası İlişkiler

5. Genel Kurulda uluslararası ilişkilere dair iki karar dikkat çekmektedir.

> Karar 18: DİSK ve Üçüncü Dünya Sendikaları
>
> DİSK, ''Uluslararası siyaset düzeyinde önem kazanan 'yumuşamanın' uluslararası sendikal düzeyde de etkinliğini gösterdiği'' ve ''farklı dünya görüşlerine sahip ülkelerden sendikaların temaslarının arttığı'' tespitiyle ETUC gibi bölgesel sendika merkezleriyle ilişkiler kurmak ve Üçüncü Dünya ülkeleri sendikalarıyla temaslarını arttırma kararı alır.
>
> Karar 19: DİSK'in Dış İlişkilere daha çok önem vermesi
>
> ''Uluslararası işçi dayanışmasının eski ve onurlu bir geçmişi olduğunu, bu itibarla, uluslararası ilişkilerin her gün biraz daha önem kazandığı, başta çok uluslu şirketlere olmak üzere, sendikaların ulusal alanda tekelci sermaye ile tek başına mücadele olanaklarının azaldığı gerçeğinden çıkarak, işçi sınıfın sorunların tam bir uluslararası işbirliği ve dayanışma içinde çözümlenebilmesi için, dış ilişkilere çok daha fazla önem verilmesi gereğine oybirliği ile karar verildi.''

5. Genel Kurul sonrası uluslararası ilişkiler alanındaki belli başlı gelişmeler özetle aşağıda yer almaktadır.

[594] DİSK V. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Türkler'in Değerlendirmesi

Kemal Türkler, Genel Kuruldan hemen sonra Ankara'da yaptığı basın toplantısında "sorumluluklarımız ülkemiz sınırlarını da aşarak, tüm dünya ölçüsünde verilen bağımsızlık, barış ve demokrasi mücadelesi içinde daha bilinçli yer almamızı gerekli kılıyor" ifadelerini kullanmıştır. Türkler konuşmasında dönemin uluslararası siyasi gündemleri arasında yer alan "uluslararası yumuşama" ve "silahsızlanma" konularına da değinmiştir. Türkler, Şili'de gerçekleşen darbeyi lanetlemiş ve DİSK'in "Şili Sendikalar Konfederasyonu'na maddi, manevi her türlü yardımı yapmaya kararlı olduğunu" belirtmiştir. Kemal Türkler konuşmasında ayrıca Portekiz işçi sınıfının mücadelesine ve Filistin sorununa da değinmiştir.

Arap Sendikaları (ICATU) Kongresi

Arap Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu'nun (ASUK, ICATU) 24-28 Mart 1976 tarihinde Mısır'ın İskenderiye kentinden düzenlenen 6. Genel Kuruluna DİSK adına Başkan Vekili Rıza Güven katılmıştır. Sendikaların ekonomik taleplerinin yanı sıra emperyalizmin ve Siyonizm'in Orta Doğu'daki hedefleri ve ulusal kurtuluş savaşları değerlendirildi.

Rıza Güven Arap Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu kongresinde, Mart 1976, İskenderiye.

1 Mayıs 1976

DİSK heyetleri 1976'da Moskova, Sofya, Şam ve Doğu Berlin'deki 1 Mayıs etkinliklerine katılmıştır.

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, 1 Mayıs 1976 Taksim mitinginde ulusal kurtuluş savaşlarına ve işçi sınıfının enternasyonal dayanışmasına vurgu yapmıştır:

> Şu anda sizlere, üzerinde "Tüm ülkelerin işçileri birlesin" yazılı bez pankartın önünden sesleniyorum. 1 Mayıs'ın temel anlamını yansıtan bir slogandır. Bugün, çeşitli uluslardan yüz milyonlarca emekçinin aynı anda, aynı istemleri, sömürüsüz ve savaşsız bir kardeşlik dünyası özlemini haykırmaları bunun somut bir kanıtıdır.
>
> 1976'nın 1 Mayıs'ı bizlerden, yani emekçilerden, halklardan yana değişen bir dünyada kutlanıyor. İnsanlığın üçte biri sermayenin egemenliğinden kurtuldu. Sömürge ülkelerin sayısı parmakla gösterilecek kadar azaldı. Daha son yıllara kadar, bir sömürge ülkeler kıtası olan Afrika'da en son Gine, Mozambik, Angola halkları bağımsızlıklarını kazandılar. Ulusal kurtuluş için savaşan halklar, aynı anda emperyalizmin ekonomik yağma ve sömürüsüne karşı yiğit bir mücadele veriyorlar. Japon, sonra Fransız ve en son da Amerikan emperyalizmini büyük bir bozguna uğratan Vietnam halkı, yeni sömürgecilerin böldüğü ülkesini birleştiriyor. Orta Doğu'nun Arap halkları, Amerikan emperyalizminin beslediği İsrail saldırganlığına karşı işgal altındaki toprakları için savaşını sürdürüyor. Cezayir, Suriye, Irak gibi ülkelerde, emekçi kitleler emperyalizmin ekonomik saldırısına karşı, kendi doğal zenginliklerini millileştiriyor ve ekonomik bağımsızlıkları, toplumsal ilerleme için savaşıyorlar. Kapitalist ülkelerin içine düştüğü derin buhranın hem neden hem de sonuçlarına karşı mücadeleyi yükselten örgütlü işçi sınıfları tekellerden yana olan iktidarların yerine ilerici ve demokratik hükümetler istiyorlar. Sosyalizmin başarıları emekçi kitlelere gerçek çıkış yolunu gösteriyor.

DGM Direnişi

DGM Direnişi sırasında uluslararası sendikal örgütler DİSK'e dayanışma ve Türkiye Hükümetine protesto mesajları gönderdi. Hem WFTU Genel Sekreteri Pierre Gensous hem de ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e telgraf çekerek DİSK'in üzerindeki baskılara son verilmesi ve DGM'lerin kaldırılması çağrısı yaptı.

Şili Halkıyla Dayanışma Etkinliği

11 Eylül 1976 günü Şili'deki faşist darbenin üçüncü yılı vesilesiyle İstanbul Şan Sineması'nda bir toplantı düzenlenmiş ve aynı gün DİSK ajansı Şili Özel Sayısı yayımlamıştır.

Irak Temasları

Kemal Türkler başkanlığındaki DİSK heyeti 26 Ekim 1976 tarihinde BAAS Partisi'nin davetlisi olarak Irak'a gitmiştir. Türkler konuyla ilgili açıklamasında *"Irak emekçilerinin 1968 devrimci hareketinin getirdiği kazanımları daha da ileri götüreceğine inandığını"* belirtmiştir.

Avrupa Ziyareti

Kemal Türkler 17 Kasım-1 Aralık 1976 tarihleri arasında farklı Avrupa ülkelerinde çeşitli temaslarda bulunmuştur. Bu kapsamda İsviçre, Fransa, Hollanda, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Çekoslovakya ve Belçika'daki sendika konfederasyonları yanı sıra Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ziyaret edilmiştir. Türkler, bu görüşmelerde DİSK'in ICFTU ve WFTU'ya üyelik başvurusu yapmayacağını, uluslararası düzeyde bağımsız kalacağını ama ETUC üyeliği konusundaki kongre kararında ısrar edeceğini hatırlatmıştır.

Van Depremi Uluslararası Dayanışma

Aralık 1976'ta gerçekleşen Van Depremi'nin ardından DİSK'in çağrısı üzerine İtalya, Demokratik Almanya ve Çekoslovakya sendikaları depremzedelere yardım malzemeleri göndermiştir.

DİSK 10. Yıl Etkinlikleri

13 Şubat 1977 tarihinde düzenlenen DİSK 10. yıl etkinliklerine SSCB, Bulgaristan, Demokratik Almanya, Fransa (CGT), Kıbrıs (Dev-İş) ve Polonya'dan sendikal temsilciler katılmıştır. WFTU Genel Sekreteri Vezio Bigagli'nin bir konuşma yaptığı etkinliğe Portekiz, Çekoslovakya, Şili (CUT), Ürdün, Gine, Filistin, Küba, Danimarka, Kıbrıs (PEO ve KTAMS), Sri Lanka, Moğolistan, Fransa (CFDT), Hollanda (FNV), Norveç (LO), İngiltere (TUC), Finlandiya (SAK) vb. ülkelerden sendikal örgütler ise dayanışma mesajı göndermiştir.

Sovyet Sendikalarının Ziyareti

10. yıl kutlamaları için İstanbul'a gelen Sovyetler Birliği Sendikaları Merkez Kurulu Üyesi ve Tatar Sendikaları Bölgesel Kurulu Başkanı S. G. Safin, 18 Şubat 1976'da Kemal Türkler ile birlikte istikrarlı barış ve

devletlerarası iyi komşuluk ilişkilerine değinen ortak bir açıklama yayımlamıştır.

1 Mayıs 1977

WFTU'nun yanı sıra Fransa CGT, Kıbrıs Öğretmenler Sendikası, Romanya, Filistin, Yunanistan, Lübnan ve Mısır'dan sendika temsilcileri Taksim'deki 1 Mayıs mitingine katılmıştır. SSCB, Vietnam, Cezayir, Moğolistan, Kore ve Japonya'dan sendika temsilcilerinin yanı sıra Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu (FISE), Uluslararası Ağaç ve Yapı Sanayi İşçileri Federasyonu, Kamu Hizmetleri Sendikası IVG gibi uluslararası örgütler mesaj göndermiştir. Filistin sendikalarının temsilcisi Muhammed Badran, yıllar sonra 2009 yılında tekrar Taksim Meydanı'nda olacaktır.

1 Mayıs 1977 katliamının ardından WCL, Demokratik Almanya FDGB, İtalya CGIL, Şili CUT, İspanya CC. OO, Fransa CFDT, Belçika FGTB, Filistin Sendikalar Federasyonu (PTUF) vb. çok sayıda örgüt kınama mesajları yayımlamıştır. 1 Mayıs 1977 Katliamı İngiltere'de *The Economist*, Fransa'da *L'Humanite* ve ABD'de *Herald Tribune* gibi çok sayıda basın organında geniş yer bulmuştur.

Ekim Devrimi'nin 60. Yılı

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi Celal Küçük'ün Ekim Devrimi'nin 60. Yıldönümü törenlerine katılmak üzere Moskova'ya giderken şu açıklamayı yapmıştır:

> Oktobr Devrimi insanlık tarihi ve özellikle emek dünyası için büyük bir dönüm noktasıdır. Kasım 1917, eskimiş, çürümüş ve emekçilere işsizlik-açlık-yokluktan başka hiçbir şey vermeyen, tüm insancıl değerleri ayaklar altına alan bir düzenin dünyada ilk kez kesin olarak tarihe karıştığını müjdelemiştir. Oktobr Devrimiyle dünyanın ilk sosyalist işçi-köylü devleti kurulmuştur. Bu büyük olayın gerçek yaratıcısı olduğu için işçi sınıfı çağdaş tarihin belirleyici gücü haline gelmiştir.

1975-1978 Dönemi Özellikleri

1977 yılında DİSK üyesi sendikaların uluslararası üyeliklerinde değişiklikler yaşanmıştır. Maden-İş WFTU'ya bağlı Uluslararası Metal Sendikaları Birliğine, Keramik-İş 4. Olağan Genel Kurulunda WFTU'ya bağlı Ağaç ve İnşaat Malzemeleri İşçi Sendikaları Federasyonu'na (IFBWW) katılma kararı aldı. Turizm-İş ICF'den ayrılma kararı alırken Yeni Haber-İş, Ağustos 1977'de düzenlenen Genel Kurulunda DİSK'in uygun göreceği bir sendikal örgüte katılma kararı almıştır.

Bu dönemde DİSK, üye olmasa da WFTU ile yakınlaşmış ve Avrupa sendika hareketindeki gelişmeleri yakından takip etmiştir. Fransız CGT ve CFDT ve İtalyan CGIL başta olmak üzere Filistin, Şili, SSCB, Bulgaristan vb. ülkelerden sendikalarla ilişkiler geliştirilmiş, karşılıklı heyetler kabul edilmiş ve ortak eğitim çalışmaları yapılmıştır.

Yurtdışında çalışan Türkiyeli işçilerin durumu, halk kurtuluş hareketleri ve sosyalist ülkelerdeki gelişmeler yakından takip edilmiştir. DİSK yayınları ILO gündemi, uluslararası işkolu federasyonları ve diğer uluslararası kurumları tanıtıcı yazılara yer vermiştir.

6. Genel Kurul ve Uluslararası İlişkiler

> DİSK'in, dünya sendikalarıyla ilişkileri uzun yıllar kösteklenmek istenmiştir. Özellikle 12 Mart şiddet döneminde, UHSK içinde en gerici kanatta yer alan

> Türk-İş yöneticilerine her kolaylık sağlanırken, DİSK temsilcilerine pasaport bile verilmemişti. Fakat DİSK, uluslararası sendikal hareketin bir parçası olduğunu hiç bir zaman unutmamıştır.
>
> DİSK hiçbir uluslararası sendikal örgüte üye değildir ama ASK'a katılma istemini sürdüreceğiz. Gerek sosyalist ülkelerdeki gerekse gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sendikalarla ya da Arap sendikalarıyla işbirliğini geliştireceğiz.

DİSK 6. Genel Kurul Belgeleri ve Kararlarından

22-26 Aralık 1977 tarihlerinde İstanbul'da toplanan DİSK 6. Genel Kuruluna WFTU temsilcisi Boris Averianov'un yanı sıra, Fransa, Hindistan, Tacikistan ve Yugoslavya`dan yabancı konuklar katılmıştır.

6. Genel Kurulu için hazırlanan Çalışma Raporunun giriş bölümü *"dünya çapında siyasal güçler dengesi, anti-emperyalist, ilerici ve barışçı güçler lehine yeni ve önemli ilerlemeler kaydetmiştir"* ifadeleriyle başlamaktadır.

Raporda "*İşçi sınıfı hareketinin kapitalizme karşı savaşımında kitleselleştiği*; gerici burjuva hükümetlerinin ömürlerinin kısaldığı; *ulusal kurtuluş savaşlarının ekonomik bağımsızlık hedefiyle bütünleşerek emperyalizmin sömürü alanlarını daralttığı*; toplumsal ilerleme savaşımının faşist-ırkçı rejimlere karşı başarılar kazandığı; *kapitalist sistem derin bir buhran içinde çırpınırken sosyalist sistemin planlı ekonomi içinde emekçilerin için elverişli koşular yarattığı*" gibi tespitlerle *"işçi sınıfının, ulusal kurtuluş hareketlerinin ve sosyalist ülkelerin güçlendiği"* vurgulanmıştır.

Sosyalist sistemin, uluslararası işçi hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin başarılarına ve emperyalist kapitalist sistemin buhranına ilişkin değerlendirmeler raporun tamamına yayılmıştır.

Bu kapsamda raporda Vietnam, Angola, Mozambik vb. ulusal kurtuluş savaşlarının zaferleri, kapitalist ülkelerdeki ekonomik sıkıntılar, şirketlerin ve emperyalist ülkelerin gelişmekte olan ülkelere yönelik siyasi müdahaleleri detaylarıyla incelenmektedir. Raporun çeşitli bölümlerinde dünya barışı ve silahsızlanmanın önemine vurgu yapılmıştır. DİSK'in uluslararası sendikal hareketin birliğine verdiği önem ve Türkiye'nin NATO'dan çıkması gerektiği yine farklı bölümlerde tekrarlanmıştır.

Raporda ayrıca yurt dışında çalışan Türkiyeli işçilerin sorunları ve örgütlenme faaliyetleri hakkında bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu'nun (FIDEF) kuruluş çalışmaları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Raporun "Uluslararası Sendikal Hareket" başlıklı bölümünde öncelikle uluslararası düzeyde etkin olan sendikal örgütler olan WFTU, ICFTU ve WCL değerlendirilmiştir.

Rapora göre Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) kendisini demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını kabul eden bir örgüt olarak tanımlamaktadır ve siyasal, felsefi ve dinsel ayrımlar gözetmeksizin, gelişmiş kapitalist ülkelerden, gelişmekte olan ülkelerden ve sosyalist ülkelerden 163 milyon emekçiyi temsil etmektedir.

Uluslararası Özgür (Hür) Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) ise rapordaki ifadelerle WFTU'dan ayrılan Amerikan Sanayi Örgütleri Kongresi (CIO) ve İngiltere Sendikalar

Birliği önderliğinde kurulmuştur. 52 milyon üyesi bulunan örgüt sosyalist ülkelerden sendikaları veya kendi ülkelerinde sosyalizmi savunan sendikaları üyeliğe kabul etmemektedir. Rapordaki değerlendirmelere göre: "*Uzun yıllar ABD'nin emperyalist saldırgan politikasını destekleyen Amerikan sendikalarının etkisinde kalan ICFTU son yıllarda WFTU ile işbirliği doğrultusunda bazı olumlu adımlar atmıştır.*"

Üçüncü örgüt ise 14,5 milyon üyesi bulunan Dünya Emek Konfederasyonudur (WCL, DEK). Hıristiyan sendikaların üst örgütü olan WCL de son yıllarda WFTU ile ilişkilerini geliştirmektedir.

Rapor, uluslararası sendikal hareketin bölünmüşlüğünün başta çok uluslu tekeller olmak üzere, emperyalist ve kapitalist güçlere yaradığını tespit ederek "barış içinde bir arada yaşama ve yumuşama ilkesi" çerçevesinde farklı toplumsal sistemlerdeki ve farklı anlayışlar içinde bulunan sendikal örgütler arasında da ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini vurgulanmıştır.

Bu noktada üç örgüt tarafından birlikte düzenlenen Irk Ayrımına Karşı Uluslararası Sendikal Konferansı ve Avrupa'daki farklı sendikaların katıldığı Avrupa Sendikalar Konferansı olumlu adımlar olarak tarif edilmiştir. Fransa'da WFTU üyesi CGT ve WCL üyesi CFDT'nin ortak eylemleri ve benzer şekilde DİSK'in DGM direnişi hem WFTU hem de ICFTU'dan destek bulması olumlu gelişmeler olarak kabul edilmiştir.

Rapora göre bu gelişmeler olumlu ama yetersizdir. WFTU'nun ön koşulsuz olarak ortak çalışma isteğine rağmen ICFTU'nun soğuk yaklaşımı vurgulanmıştır. ICFTU'ya bağlı sendikal merkezlerin ETUC'u kurmaları da olumlu bir adım olarak değerlendirilmiştir. Ancak DİSK'in 1974'te ETUC'a yaptığı üyelik başvurusunun geri çevrildiği de hatırlatılmıştır.

Raporun daire çalışmaları bölümünde "Dünya ve Avrupa sendikal hareketinin bir parçası olan DİSK'in karşılıklı saygı ve eşitlik içinde, uluslararası sendikal hareketin her düzeydeki birliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak için çalışmalar" yürüttüğü belirtilmiştir. Bu çerçevede DİSK farklı anlayışlardan ve farklı toplumsal sistemlerden sendikalarla ilişkilerini geliştirmek için adımlar atmıştır. Farklı sendikalarla bilgi alışverişini ve karşılıklı temasları geliştirmiştir.

Türkiye'nin bir yandan Batı Avrupa ülkeleriyle ekonomik ve kültürel ilişkilerini hızlandırması, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Konferansına katılması diğer yandan da sosyalist ülkelerle anlaşmalar yapması ve Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmesi Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) tanınması işçi sınıfı açısından önemli gelişmeler olarak kabul edilmiştir.

DSF 9. Genel Kurulu

16-23 Nisan 1978 tarihinde Prag'da toplanan DSF (WFTU) 9. Genel Kuruluna DİSK adına Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Başkan Vekili Mukbil Zırtıloğlu, Genel Sekreter Yardımcısı Sina Pamukçu ve Basın-İş uzmanı Okşan Yardımcı gözlemci olarak katılmıştır.

Fehmi Işıklar, DSF 9. Genel Kurulunda yaptığı konuşmasında "*Türkiye kapitalist dünya sistemi ile yakın ilişkilerine ve kalkınmak için bütün çabalarına rağmen hala az gelişmişlik çemberini kıramamıştır*" ifadelerini

kullanmış ayrıca Şili, Filistin ve Afrika halklarına destek mesajları vermiştir:

> Ulusların kendi kaderlerini tayin etme ilkesinin yanısıra uluslararası işçi sınıfı dayanışmasına büyük önem veren DİSK Şilili sınıf kardeşlerinin, Kore'nin bölünmezliği için mücadele eden Kore Halkının, soy kırıma karşı yiğitçe savaşan Filistin halkının, ırkçı beyaz azınlığın zulmüne ve emperyalizme karşı savaşan tüm halkların en sıcak destekçisidir.

1 MAYIS 1978

İstanbul'da yapılan 1 Mayıs 1978 mitingine Irak, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, İsviçre, SSCB, Macaristan, Polonya, Romanya, Fransa gibi ülkelerden sendika temsilcilerinin katılırken, Federal Almanya, Portekiz, Vietnam, SSCB, Moritanya ve Moğolistan'dan sendikaların yanı sıra WFTU, WCL ve uluslararası işkolu federasyonlarından dayanışma mesajları gönderilmiştir.

> Bugün Filistin halkıyla, Şili işçi sınıf ve emekçileriyle, Güney Amerika, Afrika ve Asya ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklarla kol kolayız.

ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN 1 MAYIS 1978 KONUŞMASINDAN: ŞİLİ'YLE DAYANIŞMA

12 Şubat 1979 tarihinde Şili Sendikalar Konfederasyonu'nun (CUT) kuruluş yıldönümü vesilesiyle İstanbul'da DİSK Eğitim ve Konferans Salonu'nda bir etkinlik düzenlenmiştir. 19 Şubat 1953 tarihinde kurulan ve 11 Eylül 1973'ten sonra Şili'de faaliyetleri yasaklanan CUT'un Genel Sekreter Luis Meneses'in de katıldığı etkinlikte Genel Başkan Baştürk konuşmasını ''Venceremos, Zafer Bizimdir!'' sözleriyle tamamlamıştır.

15 ŞUBAT 1979'DA DİSK'İN İSTEMLERİ BELGESİ'NDE BAHSİ GEÇEN ULUSLARARASI KONULAR

- Yurtdışındaki vatandaşlarımız seçme ve seçilme hakkı tanınmalıdır
- Sendikaların uluslararası sendikalarla ilişkilerini ve dayanışmalarını geliştirici yasa değişiklikleri yapılmalıdır
- ILO gibi çalışma hayatı ve toplum sorunlarıyla ilgili kurumlarda DİSK temsil edilmelidir
- Emperyalizme, faşizme, ırkçılığa, siyonizme, şovenizme ve sömürgeciliğe karşı mücadele veren dünya halkları desteklenmelidir.
- Ülkemizi emperyalizmin boyunduruğu altına sokan NATO, CENTO, OECD gibi askeri ve ekonomik örgütlerden çıkılmalı, AET ve IMF ile olan ilişkiler kesilmelidir.
- İkili anlaşmalar feshedilmeli, askeri üsler gerçekten kapatılmalı, yabancı askerler sınır dışı edilmelidir.
- Kıbrıs toprak bütünlüğüne sahip egemen bağımsız bağlantısız ve yabancı üslerden arınmış bir ülke konumuna getirilmelidir. Ege sorunu Türkiye ve Yunanistan halklarının karşılıklı barış ve çabalarıyla çözümlenmeli emperyalist ülkelerin müdahalesi önlenmelidir.
- Kalıcı ve sürekli bir dünya barışı için çaba harcanmalı barışçıl bir dış politika izlenmeli genel ve tam bir silahsızlanma için mücadele edilmelidir.

Şili'yle dayanışma etkinliği, CUT Genel Sekreteri Luis Meneses (solda), Baştürk (ortada), Işıklar (sağda)..

- Başta sosyalist ülkeler olmak üzere tüm ülkelere eşitlik, karşılıklı yarar ve içişlerine karışmama ilkeleri temeli üzerinden iyi ilişkiler kurulmalı karşılıklı işbirliği geliştirilmelidir.
- Helsinki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Sonuç Belgesi eksiksiz uygulanmalıdır.

1 MAYIS 1979

Çok sayıda uluslararası sendikal örgüt 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto etmiştir. Konuya WFTU'nun yayın organı *Flashes*'da yer verilmiştir.

FEHMİ IŞIKLAR'IN TUTUKLANMASINI PROTESTO

Fehmi Işıklar'ın 1979 yılında 15-16 Haziran'ın yıldönümünde Diyarbakır'da tutuklanması üzerine WFTU, WCL, CGT, CFDT ve FNV gibi çok sayıda sendikadan destek mesajları gelmiştir.

MART 1979 AVRUPA ZİYARETİ

Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Başkan Vekili Mukbil Zırtıloğlu ve Genel Sekreter Yardımcısı Sina Pamukçu'dan oluşan DİSK Heyeti Avrupa'da bulunan çeşitli sendikaları ziyaret ederek ETUC üyelik başvurusuyla ilgili destek istemiştir. Bu kapsamda İngiltere, İrlanda, Danimarka, Hollanda, Belçika sendikalarının yanı sıra ETUC ve WCL merkezleri ve İsviçre'de bulunan Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI) ve Uluslararası Gıda İşçileri Federasyonu (IUF) ile görüşmeler yürütülmüştür.

FİLİSTİN SENDİKALAR KONGRESİ

15-22 Kasım 1978'de Şam'da düzenlenen ve Hafız Esad ve Yaser Arafat'ın da katıldığı Filistin Sendikalar Federasyonu Kongresi'nde DİSK'i Mukbil Zırtıloğlu temsil etmiştir.

1 MAYIS 1980

Türkiye'de 1 Mayıs kutlamalarına ve DİSK'e yönelik baskılar Avrupa Konseyi, Uluslararası Af Örgütü ve ILO gibi kurumların gündemine geldi. Çok sayıda sendika dayanışma mesajı gönderdi.

1978-1980 DÖNEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Aster-İş, Baysen, Bank-Sen, Dev Maden-Sen, Devrimci Yapı-İş, Hürcam-İş, Keramik-İş, Limter-İş, Maden-İş, Sosyal-İş, Petkim-İş ve Tekstil WFTU; Basın-İş, Genel-İş, Gıda-İş, Lastik-İş ve Oleyis ise ICFTU çizgisi işkolu federasyonlarına üyedir.

DİSK'in WFTU ile yakınlaşması bu dönemde de devam etmiştir. Ancak DİSK DSF'ye üye olmamıştır. CGT ile ortak eğitimlerin yanı sıra çeşitli ülkelerden sendikalarla karşılıklı heyetler kabul edilmiştir. Dünya Emek Konfederasyonu'yla (WCL) ilişkiler geliştirilmiştir. ILO şikâyet mekanizmaları bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca ETUC'a üye olmak için temaslara devam edilmiştir. Genel Başkan Abdullah Baştürk, Türkiye gündemine ilişkin değerlendirmelerinde sıklıkla Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Türkiye ekonomisine olumsuz etkilerine ve NATO'ya yönelik eleştirilerine yer vermiştir. Sendikal haklara ilişkin uluslararası sözleşmeler, dünya genelindeki halk kurtuluş hareketleri ve sosyalist ülkelerdeki sendikaların faaliyetleri DİSK'in gündeminde yer almıştır.

7. Genel Kurulda Uluslararası İlişkiler

25-30 Haziran 1980 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan 7. Genel Kurula WFTU Genel Sekreter Vekili İbrahim Zakariya, WCL Genel Sekreter Vekili Gerard Fonteneau'nun yanı sıra Belçika (FGTB), Bulgaristan, Fransa (CGT), İtalya (CGIL), Kıbrıs (Dev-İş), Kuveyt, Polonya, SSCB ve Yunanistan'dan sendika temsilcileri katılmıştır.

7. Genel Kurul Çalışma Raporu, 6. Genel Kurul belgelerine benzer şekilde ''Emperyalist-Kapitalist sistemin çöküşünün hızlandığı'', ''Sistem bunalımının giderek derinleştiği'' ve ''Sosyalist sisteminin her geçen gün güçlendiği'', ''Halkların anti-faşist ve anti-emperyalist mücadelesinin yeni mevziler kazandığı'' tespitleriyle başlamaktadır. Raporda Filistin başta olmak üzere ulusal kurtuluş mücadeleleri, Bağlantısızlar Hareketi ve NATO politikalarına dair detaylı incelemelere yer verilmiştir.

''Uluslararası Sendikal Hareketin Birliği'' başlıklı bölümde işçi sınıfının sömürü ve baskıya karşı sürdürdüğü mücadelenin geliştiği bir ortamda, uluslararası sendikal hareketin birliğinin yaşamsal bir önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede uluslararası çapta faaliyet yürüten üç sendikal merkez olan Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU), Uluslararası Özgür (Hür) Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) ve Dünya Emek Konfederasyonu'nun (WCL) faaliyetleri değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak Afrika Sendikalar Birliği Örgütü (OATUU), Latin Amerika Emekçi Halkının Sendikal Birliği İçin Sürekli Kongre (CPUSTAL), Arap Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu (ICATU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) da bölgesel sendika merkezleri olarak gündeme alınmıştır.

Birçok ülkede burjuva devletlerin ve çokuluslu tekellerin, işçilerin hak ve özgürlüklerine karşı yoğun saldırıları; işsizlik ve enflasyon gibi sorunlar, ILO içinde tüm sendikaların ortak çalışma yapma zorunluluğu gibi nedenlerle uluslararası sendikal merkezler arasında buzların çözülmekte olduğu tespiti yapılmıştır.

ICFTU, WCL ve WFTU'nun 17-22 Ocak 1977 tarihlerinde ortaklaşa düzenledikleri ''Irk Ayrımına Karşı Uluslararası Sendikal Konferans'' ve 1975, 1977 ve 1979 yıllarında düzenlenen Avrupa Sendikalar Konferansları bunun somut örnekleri olarak sunulmuştur.

1973 yılında ETUC'un kurulması ''sermayenin Avrupası'na karşı işçilerin Avrupası'' yolunda atılmış bir adım olarak kabul edilmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurulma sürecinde kapitalist devletlerin oluşturduğu sermaye bloğuna karşı işçiler emek bloğu oluşturma çabalarıyla yanıt vermişlerdir.

Aynı çalışma raporunun Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesi çalışmaları bölümünde İngilizce ve Fransızca olarak Yabancı Dilde Aylık Ajans yayımlandığı bu bültenlerin 350 yabancı merkeze ulaştırıldığı belirtilmektedir. 16 sayı çıkan yayında 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi, 1 Mayıs 1979 ve 1980 Tariş Direnişi vb. konuların işlendiği aktarılmıştır.

Raporun Dış İlişkiler Dairesi çalışmaları bölümünde ise Uluslararası haberleşmenin hız kazandığı dünyamızda toplumsal sistem ve ideolojik farklılıkların varlığı kabul

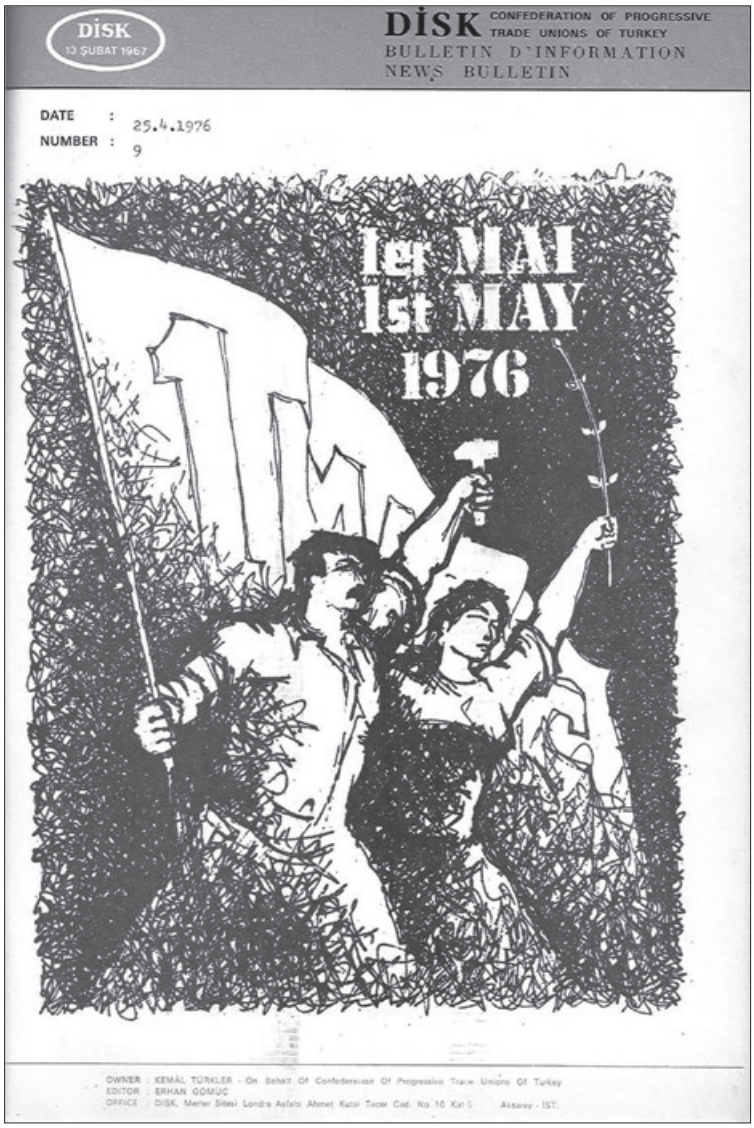

İngilizce ve Fransızca yayımlanan DİSK Bülteni, Nisan 1976.

edilerek, uluslararası sendikal ilişkilerin geliştirilmesi deneyim alışverişinin sürdürülmesi ve işçi sınıfı sorunlarının dış ilişkilere gereken önem verilerek dayanışma içinde çözülebileceği tespitiyle DİSK'in var olan ilişkileri geliştirmek ve farklı dünya görüşlerinden sendikalarla yeni ilişkiler kurmak için faaliyetler yürüttüğü belirtilmiştir.

Raporda WFTU, ICFTU ve WCL faaliyetleri değerlendirilmiştir. WFTU'nun işçi sınıfı bilimi doğrultusunda faaliyet gösterdiği ve ICFTU'nun sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarının egemen olduğu vurgulanmıştır. ICFTU üyesi sendikaların Türk-İş'in bu konfederasyona üyeliği nedeniyle DİSK ile ilişkilerde çekimser davrandığı belirtilmiştir. WCL'nin ise Hıristiyan toplumsal ilkelerine dayalı ideolojiyi terk ederek kendini yenilediği söylenmiştir. Ayrıca bu üç konfederasyonla bağlantılı uluslararası işkolu federasyonlarının faaliyetleri de değerlendirilmiştir.

Raporda DİSK'in uluslararası düzeyde organik bağlantısı olmadığı için işkolu sendikaları uluslararası üyeliklerde kendi tercihler doğrultusunda hareket etmektedir değerlendirmesine yer verilmiştir. Bunun önemli bir disiplin sorunu olduğunu belirten rapor DİSK'in uluslararası konumunun belirlenmesinin gerektiğini belirtmektedir.

DİSK Eğitim Faaliyetlerinde Uluslararası Konular

DİSK'in eğitim faaliyetlerinde dünya işçi sınıfı ve uluslararası sendikal hareketin tarihi diğer uluslararası konularla birlikte önemli yer tutmaktadır. Eğitim programında uluslararası konulara geniş yer verilmiştir.

"Dünyada İşçi Sınıfı ve Sendikalar" ve "Uluslararası Sendikal Hareket" derslerinin yanı sıra, üretim ilişkilerine ve uluslararası tekellere ilişkin dersler tarihsel süreç ve dünya örnekleriyle işlenmektedir.

Uluslararası sendikal hareketin tarihçesi 18. yüzyılda kurulan ilk örgütlenmelerden, grev ve eylemlerden başlayarak "Beynelmilel İşçiler Cemiyeti" (1. Enternasyonal), "İlk İşçi İktidarı: Paris Komünü", "1 Mayıs 1886", "Dünya Sendikalar Federasyonu Doğuyor" gibi başlıklarla anlatılmaktadır. Ayrıca "Tekelci

DİSK eylemlerinde uluslararası dayanışmaya dönük pankartlar, 1 Mayıs 1977.

Kapitalizm'', ''İkinci Emperyalist Dünya Savaşı'', ''İkinci Dünya Savaşı Sonrasındaki Gelişmeler'' gibi konu başlıkları bulunmaktadır.

Eğitimlere katılan işçilerin emperyalizm ve kapitalizmin işleyişinin yanı sıra dünyadan sendikal mücadele örnekleri hakkında bilgi ve fikir sahibi olması amaçlanmıştır. Bu eğitimler sırasında *DİSK* dergisinden bazı yazılar tamamlayıcı okuma parçaları olarak tavsiye edilmektedir: [595]

- Barış ve silahsızlanma politikası ve sendikalar, *DİSK* dergisi, Sayı 16.
- Dünya Sendikalar Federasyonu, *DİSK* dergisi, Sayı 18.
- DİK Dünya İş Konfederasyonu, *DİSK* dergisi, Sayı 19.
- UHSK Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu, *DİSK* dergisi, Sayı 20.
- Uluslararası Sendikal Hareketin Birliği Sorunu, *DİSK* dergisi, Sayı 21.
- Göğü Fethe Çıkan Paris Komünü'nün 105. Yıldönümü, *DİSK* dergisi, Sayı 21
- 8 Mayıs Faşizmin Ezilişi, *DİSK* dergisi, Sayı 22-3
- Sendikalar Barış ve Silahsızlanma Savaşımında, *DİSK* dergisi Sayı 29-30
- Türk-İş ve Emperyalizm, *DİSK* dergisi, Sayı 32
- Batılı Anlamda Sendikacılık nedir? Ne değildir? *DİSK* Dergisi, Sayı 21

DİSK Dergisinde Uluslararası Sayfalar

DİSK'in yayın organlarında uluslararası politika ve uluslararası sendikal harekete dair yazılar ve haberlere sıklıkla yer verilmiştir.

DİSK Gazetesi'nin 19 Nisan 1967 tarihli ilk sayısında Maden-İş'in Chrysler fabrikasında yetki alması ve Kimya-İş'in Pfizer greviyle ilgili haberler yer almaktadır. Aynı sayıda Türk-İş'in AFL-CIO ilişkilerini ve AID yardımlarından faydalanmasını eleştiren ''Sendikacılığı Yemlik Haline Getirenler'' başlıklı bir makale bulunmaktadır.

[595] DİSK (1977), *DİSK Eğitim Notları: Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı*, İstanbul: DİSK Yayınları.

Gazetenin 1967'de yayımlanan diğer sayılarında yine Türk-İş ve AFL-CIO ilişkisini eleştiren yazıların yanı sıra yurtdışında çalışan Türkiyeli işçilerin durumu, çok uluslu şirketlerdeki örgütlenmeler ve farklı ülkelerden grev haberleri yer almaktadır. Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun (IMF) *Kadın İşçilerin Sorunları Raporu*'nun yayımlandığı Ağustos 1967 sayısında ayrıca Lastik-İş ve Kimya-İş'in katıldığı ICF Kongresi'ne yer verilmiştir. 1968-1970 yıllarında yayımlanan sayılarda uluslararası işkolu federasyonlarından ve farklı ülkelerdeki grevlerden haberler yayımlanmıştır. 13 Kasım 1970 tarihli gazetede Dr. Alpaslan Işıklı'nın "Uluslararası sendikal örgütler üzerine" başlıklı özgün bir yazısı yer almıştır.

4. Genel Kurulun ardından, Şubat 1973 ve Mayıs 1975 tarihleri arasında DİSK'in yayın faaliyetlerinde uluslararası konulara düzenli olarak yer verilmiştir. Uluslararası işkolu federasyonlarından haberler, çok uluslu şirketlerin işleyişi, ILO faaliyetleri ve sözleşmeleri; yurtdışındaki Türkiyeli işçilerin durumu, dünyadan önemli grev haberleri, DİSK üyesi sendikaların yabancı şirketlerdeki grev ve sözleşmeleri gibi konular işlenmiştir.

DİSK'in İngilizce ve Fransızca bülteni, 1975.

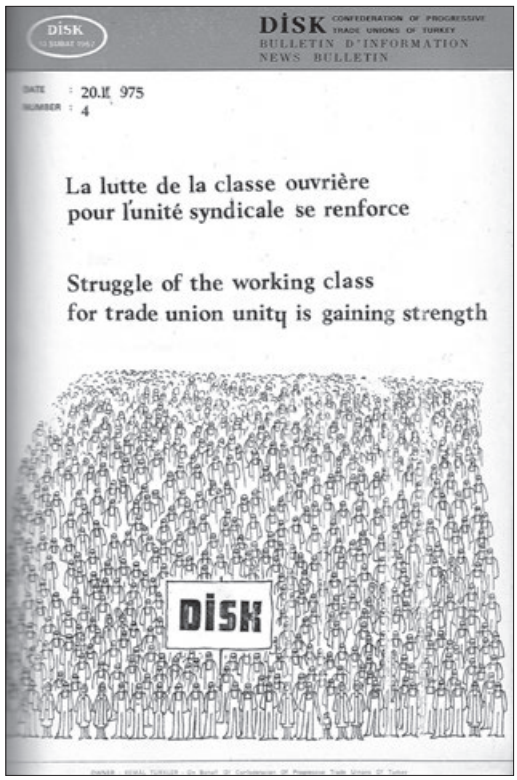

5. Genel Kurulun ardından Mayıs 1975 ve Aralık 1977 tarihleri arasında DİSK dergisinin her sayısında uluslararası örgütleri tanıtan dosyalara yer verilmiştir. Bu kapsamda, WFTU, ICFTU, WCL, FISE, ICATU, Dünya Bilim İşçileri Federasyonu (WFSW), Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği (IADL), Uluslararası Gazeteciler Örgütü (IOJ), Dünya Barış Konseyi (WPC), Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu (WIDF) gibi örgütler DİSK üyelerine tanıtılmıştır.

Aynı dergilerde Fransa, İtalya, Almanya, SSCB, Şili, İspanya, Portekiz ve Filistin başta olmak üzere farklı ülkelerdeki sendikal hareketler incelenmiş ve çeşit röportajlara yer verilmiştir. Uluslararası ekonomik ve siyasi olayların yanı sıra Almanya, Fransa, İspanya, Portekiz, Filistin Angola, İran, Şili ve Vietnam gibi ülkelerdeki siyasi gelişmelere düzenli değerlendirilmiştir.

Dünya barışı ve silahsızlanma, çok uluslu şirketlerin işleyişi, Avrupa ve dünya sendikal hareketindeki gelişmeler ve özellikle WFTU faaliyetleri gibi konular işlenmiştir. 1 Mayıs dönemlerinde uluslararası örgütlerin 1 Mayıs çağrılarına yer verilmiştir.

6. Genel Kurulun ardından Aralık 1977'den Haziran 1980'e kadar yayımlanan DİSK dergisinde; Türkiye'deki gelişmelere ilişkin yazılar emperyalizmin etkisi bağlamında incelenmiş. AB, IMF, NATO gibi örgütler eleştirilmiştir. "Kamu çalışanlarının

sendikal hakları'' ve ''uluslararası sözleşmelerin iç hukukta uygulanması'' gibi tartışmalar yayımlanmıştır.

Bağlantısızlar Hareketi, Güney Amerika, Afrika ve Asya'daki özgürlük hareketleri, İran ve Filistin'deki gelişmelerin yanı sıra başta Şili CUT ve Fransa CGT ve sosyalist ülkeler olmak üzere Tunus ve Filistin'deki sendikal hareketler incelenmiştir.

Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan'daki sendikaların ortak faaliyetleri, yurtdışında yaşayan Türkiyeli işçilerin sorunları gibi konularda yazılar yayımlanmıştır.

İNGİLİZCE–FRANSIZCA BÜLTEN

1975 ve 1976 yıllarında *DİSK News Bulletin* ismiyle İngilizce bir dergi çıkarılmıştır. 15 sayı yayımlanan bu dergilerde Türkiye'deki ve Dünya'daki siyasi gelişmeler, DİSK üyesi sendikaların yürüttüğü grevler ve imzaladığı sözleşmeler, Avrupa'daki Türkiyeli işçilerin sorunları gibi konularda haberler ve sendikal hareket, Avrupa Ekonomik Topluluğu, 8 Mart, 1 Mayıs gibi konularda makalelere yer verilmiştir.

HUKUK ÇALIŞMALARI (1975–1980)

NECDET OKCAN

DİSK'in kuruluşundan itibaren etkin bir faaliyet gösteren Hukuk Dairesi çalışmalarının 1967 ve 1975 arası dönemi bu kitabın birinci cildinde ayrıntılı şekilde ele alınmıştı. DİSK'in kuruluş sonrası hukuk çalışmalarının önemli bir bölümünü basında çıkan Türk-İş ve sermaye çevrelerinin kaynaklık ettiği asılsız haberlere yönelik tekzip ve davalar oluşturmaktadır.

DİSK'in 3. Genel Kuruluna kadar olan sürede hukuk faaliyetleri Maden-İş başta olmak üzere üye sendikaların hukukçuları tarafından yürütülmekteydi. 1971 sonunda ise Av. Nermin Aksın DİSK'e danışmanlık yapmaya başladı.[596] DİSK'te hukuksal işler için özel bir dairenin açılması ise 1973 yılında gerçekleşti. DİSK yönetimi Şubat 1973'te Hukuk İşleri Dairesi adında bir dairenin kurulmasına karar verdi[597] ve Turgut Gökdere daireye başkan olarak atandı.[598] Turgut Gökdere'nin ardından Başkanlığı Kemal Sülker yürüttü.[599] Hukuk çalışmaları 5. Genel Kurul sonrası ise sırasıyla Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu ve İsmail Hakkı Önal başkanlığında sürdürüldü.

DİSK'in 1975 ve 1980 yılları arasındaki hukuk çalışmalarının daha çok daha yoğunlaştığı, hukuk kadrosunun büyüdüğü ve hukuk işlerine verilen önemin arttığı görülmektedir. Nitekim 1975 Mayıs'ında Maden-İş'in Gönen Tesislerine gerçekleştirilen Gönen Konferansı'nda gerçekleşen uzmanlar toplantısında da bir Hukuk Komisyonu Raporu hazırlandı. Raporda Hukuk Dairesinin yapacağı işler kalem kalem sayıldıktan sonra avukatların atanmaları ve çalışmaları konusunda önerilere yer veriliyordu. Raporda DİSK avukatlığının uzmanlıkla birlikte sınıfsal bir sendikacılık anlayışını ve devrimciliği gerekli kıldığı belirtiliyor ve işçi sınıfı ideolojisine ters

[596] DİSK Yürütme Kurulu, 14 Aralık 1972 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[597] DİSK Yönetim Kurulu, 23 Şubat 1973 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[598] DİSK Yürütme Kurulu, 23 Şubat 1973 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[599] DİSK Yürütme Kurulu, 5 Ekim 1973 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

düşenlerin DİSK'i temsil etmelerinin yanlış olduğu belirtiliyordu. Üye sendikaların avukat seçiminde DİSK Hukuk Dairesinin görüşünü alıp atamayı ona göre yapılması isteniyordu. Hukuk Dairesi için tam gün çalışma esası kabul ediliyordu.

Gönen Konferansı'nın hemen ardından, 20 Haziran 1975'te Maden-İş Hukuk Dairesi Müdürü Av. Müşür Kaya Canpolat DİSK kadrosunda görevlendirildi.[600] 1 Ocak 1976'dan itibaren ise Lastik-İş avukatlarından Ümit Tanyeri DİSK Hukuk Dairesinde çalışmaya başladı.[601] Av. Ümit Tanyeri'nin tam zamanlı olarak DİSK Hukuk İşleri Dairesinde çalışmaya başlaması *"... dışarda özel dava ve iş almamak ve hukukla ilgili işi olmadığı zamanlarda uzmanlık dalı içindeki başka işlerde çalışmak şartıyla"*[602] 1 Haziran 1976 itibarıyla gerçekleşti.

1976 yılı hukuk dairesinin kadrosunun genişlediği bir yıl oldu. Bu yılda DİSK'te çalışmak üzere iki hukukçu daha

[600] DİSK Yürütme Kurulu, 20 Haziran 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[601] DİSK Yürütme Kurulu, 27-28 Aralık 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[602] DİSK Yürütme Kurulu, 9 Haziran 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

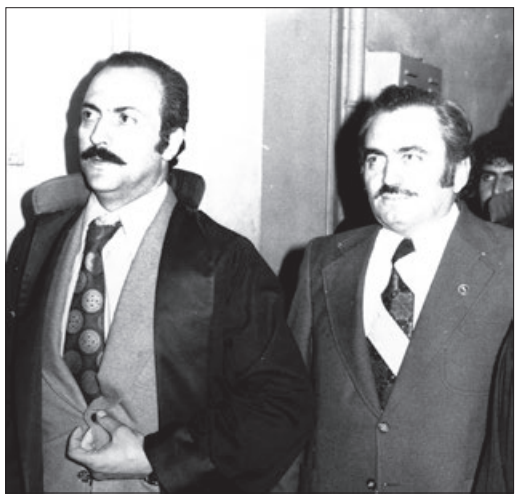

Av. Müşür Kaya Canpolat Türkler ile adliyede.

görevlendirildi. Av. Nevzat Akpınar 18 Ekim 1976'da[603] ve Av. Enis Coşkun 11 Kasım 1976'da[604] DİSK Hukuk İşleri Dairesine atandılar. 1977 Nisan'ında Maden-İş'te görev yapmakta olan Nevzat Gürelli'nin DİSK hukuk müşavirliğine atanmasına karar verildi.[605] Aralık 1977'de Av. Enis Coşkun'un DİSK Hukuk İşleri Dairesi'ndeki görevine son verildi.[606]

1978 ve 1979 yıllarında DİSK Hukuk İşleri Dairesine üç hukukçu görevlendirildi. 28 Eylül 1978'de Av. Abdullah Sert ve 1 Aralık 1978'de Yücel Top Hukuk İşleri Dairesinde göreve başladı.[607] 1 Mayıs 1979 tarihinde ise Av. Ercüment Tahiroğlu DİSK Hukuk İşleri Dairesinde çalışmaya başladı.[608]

1976 yılı DİSK'in hukuk faaliyetlerinin niteliksel olarak da artmaya başladığı bir yıldı. Bu yıl itibarıyla hukuk çalışmaları daha düzenli bir şekilde takip edilmeye başlandı. DİSK Yürütme Kurulu, Mart 1976'da DİSK Hukuk Dairesi tarafından emsal nitelikte olabilecek kararların derlenmesine, değerlendirilmesine ve gerekli durumlarda DİSK Hukuk Bülteni olarak üye sendikalar ile avukatlara teksir edilmesine karar verdi.[609] Böylece DİSK üyesi sendikaların hukuki çalışmaları güçlendirilecek ve çalışmalarında koordinasyon sağlanacaktı. DİSK Yönetim Kurulunca, Aralık

[603] DİSK Yürütme Kurulu, 18 Ekim 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[604] DİSK Yürütme Kurulu, 8 Kasım 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[605] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Nisan 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[606] DİSK Yürütme Kurulu, 2 Aralık 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[607] DİSK Yürütme Kurulu, 28 Eylül 1978 ve 4 Aralık 1978 tarihli toplantıları, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[608] DİSK Yürütme Kurulu, 22 Mayıs 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[609] DİSK Yürütme Kurulu, 19 Mart 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Hukuk Dairesi Müdürü Av. Yücel Top (ortada) bir duruşmada. Solda Kenan Budak, sağda Av. Rasim Öz.

1976'da DİSK Hukuk Bülteni'nin çıkarılmasına karar verildi. [610]

DİSK'in Hukuk Dairesinin kurulmasından önceki dönemlere ait 2., 3., 4. ve 5. Genel Kurul Çalışma Raporlarında kimi yasalara veya yönetmeliklere ilişkin hukuki notlar yazılmışsa da hukuk çalışmalarına ayrı bir yer ayrılmamıştı. Hukuk İşleri Dairesinin çalışma raporlarında yer almaya başlaması 6. Genel Kurula denk geldi. 6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda yer alan Hukuk Dairesi Raporu kısmında 1975 ve 1977 yılları arası DİSK'in hukuk çalışmaları "davalar", "üye sendikalara yapılan hukuki yardımlar", "dava dışı hukuki çalışmalar", "hukuk araştırma ve yayınları ile sair çalışmalar" ve "hukukun demokratikleştirilmesi çalışmaları sonucunda saptanan görüş ve istemler" başlıkları altında ele alındı.[611]

1975-1977 döneminde DİSK hukuk çalışmaları arasında DİSK aleyhinde yapılan yayınlar sebebiyle dergi ve gazetelere açılmış davalar ile tekzip davaları yer aldı. Sendika ve üye ihraçlarına ilişkin hukuk davaları, DİSK Yürütme Kurulu üyelerine, 1 Mayıs ve yayınlar sebebiyle DİSK'e açılmış ceza davaları ile sendikalar ve üyeler hakkındaki davalar, bu dönemde DİSK hukuk çalışmaları arasındaydı. Ayrıca daireye başvuran işçilere hukuki danışmanlık ile işçi-memur ayrımı, referandum, kıdem tazminatı ve fon tasarısı gibi konularda araştırma ve inceleme çalışmaları da Hukuk Dairesinin faaliyetlerindendi. Bu dönemde "Hukuk Bülteni" çıkarılmaya başlandı ve üye sendikaların hukukçuları ile DİSK hukukçuları arasında koordineli bir çalışma yürütüldü.

Av. Yücel Top'un 1 Aralık 1978'de, Av. Ercüment Tahiroğlu ise 1 Mayıs 1979'da Hukuk Dairesine atandı. Top ve Tahiroğlu gerek

[610] DİSK Yönetim Kurulu, 20-21 Aralık 1976 tarihli toplantı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[611] DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu.

Av. Ercüment Tahiroğlu, sol başta Hasan Fehmi Güneş, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK'in 12 Eylül öncesi hukuksal çalışmalarında gerekse 12 Eylül sonrası DİSK davası sürecinde önemli roller oynadılar. Tahiroğlu DİSK davasında DİSK yöneticilerini temsil etti ve davanın yükünü üstlendi, Yücel Top ise DİSK Avrupa Temsilcisi olarak atandı ve uluslararası dayanışmanın örgütlenmesinde önemli rol oynadı.

6. ve 7. Genel Kurulların arasında geçen 3 yıllık sürenin büyük bölümü hak ve özgürlükleri yoğun bir baskı altına alan Sıkıyönetim ile geçti. Gözaltılar, tutuklamalar, kovuşturmalar, yayınların basımı ve dağıtımının engellenmesi, grev ertelemesi gibi uygulamaların sıklaşmasıyla DİSK Yönetim Kurulu ve Yürütme Kurulu üyeleri, uzmanları ile DİSK'e bağlı sendikaların üyelerine yönelik pek çok dava açıldı. Dolayısıyla bu dönemde DİSK hukuk çalışmaları daha da yoğunlaştı ve önem kazandı.

DİSK'in 1980'de sunulan ve 1977–1980 arası dönemi kapsayan 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda bulunan "Hukuk İşleri Dairesi Çalışmaları" bölümünde DİSK'in hukuk çalışmaları "ceza davaları", "hukuk davaları" ve "diğer çalışmalar" olarak ele alındı.[612] Bu dönemde '77 1 Mayıs'ı katliamı, DGM, 20 Mart Faşizme İhtar eylemleri, DİSK'in yayın organlarındaki yazılarda bulunan kimi ifadeler, DİSK

[612] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Türkler ve DİSK yöneticileri bir yargılama nedeniyle Bakırköy Adliyesi'nde. Oturanlar (soldan sağa): Mehmet Ertürk, Kemal Türkler, Kemal Sülker, Rıza Güven, DİSK Arşivi.

Baştürk ve Işıklar bir yargılama nedeniyle adliyede, DİSK Arşivi.

yöneticilerinin yaptığı konuşmalar, 1 Mayıs 1979'un yasaklanması süreci sebebiyle DİSK'e, yöneticilerine ve uzmanlarına çok sayıda dava açıldı, bu davalar DİSK Hukuk Dairesince takip edildi. DİSK üyesi sendikalar ile DİSK'e bağlı sendikaların üyelerinin Onur Kurullarına sevki ve ihraçları ile sendikaların aidat borçlarından doğan davalar, kimi yayın organlarına açılmış tazminat davaları ve DİSK üyesi sendikaların davalarından bazıları DİSK Hukuk Dairesi faaliyetleri arasında yer aldı. Ayrıca, DİSK tarafından yapılan eğitimlerde görev almak, hukuk dairesi bulunmayan üye sendikaların hukuki işlerini yürütmek, işçilere hukuksal danışmanlık yapmak ve çalışma yaşamına ilişkin yasa, yasa tasarıları ile yönetmelikleri incelemek ve bunlarla ilgili talep ve teklifler oluşturmak bu dönemde DİSK Hukuk Dairesince gerçekleştirilen diğer çalışmalar oldu.

DİSK Kültür ve Sanat Çalışmaları (1975–1980)

Zeynep Kandaz

DİSK kuruluşundan itibaren kültür ve sanat çalışmalarına yer verdi ve bu alandaki çalışmaları destekledi. 1975–1980 yılları DİSK'in her alanda olduğu gibi kültür ve sanat alanında da çalışmalarının arttığı bir dönem oldu. Bu dönemde birçok tiyatro oyunu DİSK tarafından desteklendi. DİSK Yürütme Kurulu 11 Temmuz 1975'te Dostlar Tiyatrosu'nun 'Alpagut Olayı' gösterisine ilişkin bir karar aldı. 21 Temmuz 1975 tarihinden başlayarak Dostlar Tiyatrosu tarafından teklif edilen maliyetin karşılanması için olanakların araştırılması ve gerekli organizasyonların yapılması için Sosyal İlişkiler Dairesine yetki verildi. Üye sendikaların açık hava veya kapalı salonlar kiralaması, gereken

izinleri alması, bilet satışının sorumluluğunu üstlenmesi istendi.[613]

1976'da Birlik Sahnesi'nde sergilenecek "Sezonun İyi İnsanı" oyununun desteklenmesine[614] ve 1977'de ise Şehir Tiyatroları tarafından hazırlanan oyunlardan uygun olanların sendikalara tavsiye edilerek dergi ve gazetelerde bunlara ilişkin yazılar yayımlanmasına karar verildi.[615]

1975 öncesinde olduğu gibi 1976 yılında da Karikatürcüler Derneği tarafından düzenlenen Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması'nda DİSK'ten bir temsilci jüride yer aldı ve yarışmada DİSK özel ödülü verildi. Birinci Aygun Tugay'a 5 bin TL, ikinci İvan Taner'e 2 bin 500 TL ve üçüncüler Meral Simer ile Orhan Aksoy'a bin TL ve MİTES'te (Maden-İş Tatil ve Eğitim Sitesi) 1 haftalık ücretsiz dinlenme armağan edildi.[616]

Bu dönemde DİSK Görsel Sanatçılar Derneği ile yoğun ilişkiler kurdu. 1976'da DİSK tarafından kurulan DİSK Dayanışma Fonu'na yardım için Görsel Sanatçılar Derneği tarafından bir sergi düzenlendi ve sergide satılan eserlerden elde edilen gelir DİSK Dayanışma Fonu'na bağışlandı. Sergiye çok sayıda sanatçı katıldı.[617] 1977 1 Mayıs'ı için tasarlanan afiş ise yine, Görsel Sanatçılar Derneği tarafından hazırlandı.

DİSK bu dönemde 1 Mayıs ve kuruluş yıldönümü gibi özel günlere ya da mitinglere ilişkin filmler çekti. DİSK tarafından 20

DİSK
EĞİTİM KÜLTÜR MERKEZİ (DKM)

1 MAYIS AFİŞ YARIŞMASI

Afiş yarışmasının konusu, işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü olan «1 Mayıs»tır. Yarışma tüm sanatçılara açıktır.

Yarışmaya katılan yapıtlar 50x70 cm. boyutunda olmalıdır. Yapıtların son teslim tarihi 28 Mart 1980 saat 17.00'dir.

Değerlendirme sonucu seçilecek bir yapıta 50.000 TL.'lik DİSK Büyük Ödülü verilecektir. Ayrıca 50.000 TL. tutarındaki Özel Başarı Ödülleri en az 5 en fazla 10 yapıt arasında dağıtılacaktır.
Seçici Kurul Üyeleri:

(Soyadlarının alfabetik sırasına göre düzenlenmiştir.)

Yurdaer Altıntaş — Grafikçi
Cihat Arol — Ressam
Murat Belge — Sanat Eleştirmeni
Tevfik Bilgin — DİSK Basın Yayın Dairesi Müdürü
Ferit Erkman — Grafikçi - Matbaacı
Bülent Erkmen — Grafikçi
Mengü Ertel — Grafikçi
Rıza Güven — DİSK Genel Başkanvekili
Şükran Kurdakul — Yazar
Tan Oral — Karikatürcü
Fikret Otyam — Fotoğrafçı

Ayrıntılı bilgi için «DKM DİSK Merter Sitesi, Topkapı, İstanbul» adresinden şartname isteyiniz.

DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi tarafından düzenlenen 1 Mayıs 1980 Afiş Yarışması duyurusu.

Eylül 1975'te gerçekleştirilen "Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele" mitingi konulu film Ali Özgentürk tarafından çekildi. Film çekimi için gerekli bütçeyi Maden-İş ve Tekstil'in karşılaması sebebiyle DİSK Yürütme Kurulu bu filmin iki sendikaya bedelsiz olarak verilmesine karar verdi.[618] 10. kuruluş yıldönümüne özel olarak 1 Mayıs 1976 konulu "Türkiye İşçi Sınıfına Selam" isimli film daha sonra eğitim amacıyla 15 bin TL karşılığında 35mm ya da 6mm'lik kopyalar halinde dağıtıldı.[619] 1 Mayıs konulu bir başka film ise "1 Mayıs 1978" idi. 35 mm'lik film için senaryo

[613] DİSK Yürütme Kurulu, 11 Temmuz 1975 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[614] DİSK Yürütme Kurulu, 6 Ağustos 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[615] DİSK Yürütme Kurulu, 24 Ocak 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[616] DİSK Yürütme Kurulu,2 Temmuz 1976 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[617] Yılmaz Aysan (2013), *Afişe Çıkmak*, İstanbul: İletişim Yayınları.

[618] DİSK Yürütme Kurulu, 4 Nisan 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[619] DİSK Yürütme Kurulu, 14 Mart 1977 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

hazırlanması, görüntü seçimi ve montajında DİSK Eğitim Dairesi de görev aldı. Filmin kopyası Genel-İş, OLEYİS, Gıda-İş, Tekstil ve Fındık-İş'e verildi.[620]

1975 ve 1980 arası dönemde gerçekleştirilen bir diğer sanatsal faaliyet 1 Mayıs Afiş Yarışması oldu. 1 Mayıs konulu afiş yarışmalarının ilki 1978 yılında gerçekleştirildi. DİSK Yürütme Kurulu, 1 Mayıs konulu afiş yarışması için birinciye 7 bin 500 TL, ikinciye 5 bin TL ve üçüncüye 3 bin TL ödül verilmesine karar verdi.[621] Yarışmada Şekip Davaz birinci, Emre Senan ikinci ve Aydın Erkmen üçüncü oldu.[622] 1979 1 Mayıs'ı için düzenlenen afiş yarışması 7 Nisan 1979'da sonuçlandı. Bu yıl birinci ödülü verilmezken ikincilik ödülü Aydın Erkmen'e ve üçüncülük ödülü Hamiyet Yıldız'a verildi.[623]

İzmir'de gerçekleştirilen Uluslararası Fuar'da 1979'da DİSK de bir sergi açtı. DİSK Yürütme Kurulu daha önce Genel-İş tarafından kullanılan pavyonu[624] DİSK'in kullanmasına ve bu konuda DİSK'i tanıtan bir broşür hazırlatılmasına ve fuar için hazırlıkların eğitim ve basın-yayın daireleri tarafından gerçekleştirilmesine karar verdi.[625] Sergide Foto-Film Merkezi tarafından hazırlanan işçi sınıfı ile DİSK mücadelesini anlatan fotoğraflar ile 1 Mayıs afişleri gösterildi.[626] Ayrıca 1 Mayıs 1978 film gösterimi ve DİSK afiş, dergi ile broşürlerinin dağıtımı gerçekleştirildi.[627]

Timur Selçuk, DİSK'in 12. kuruluş yıldönümü etkinliğinde.

Bu dönemde kültür ve sanat alanında gerçekleştirilen en önemli faaliyet ise 1979'da DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi'nin (DKM) kurulması oldu. DKM'nin kuruluş amacı *"eğitim çalışmalarını ve kültürel etkinlikleri yaygınlaştırmak, işçi sınıfı ve emekçi halk arasında ilerici, devrimci kültürü etkin bir biçimde temellendirmek"*[628] idi. DKM edebiyat, sinema, tiyatro, müzik ve bilimsel alanda araştırma çalışmaları ve yarışmalar yapacaktı.[629]

DİSK Yürütme Kurulu, 1979 baharında DKM'nin öncelikle koro, halk oyunları, film yapımı ve gösterimi ile oluşturulmasına ve bunun için DİSK Eğitim Dairesinin görevlendirilmesine karar verdi.[630] Ardından *"DİSK kültür ve sanat kolunun kurulması için Timur Selçuk, Ruhi Su ve Rahmi*

620 DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

621 DİSK Yürütme Kurulu, 8 Şubat 1978 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

622 *DİSK* dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

623 *DİSK* dergisi, Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979.

624 Fuar alanlarındaki ürün ve eserlerin sergilenme yerleri.

625 DİSK Yürütme Kurulu, 27 Temmuz 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

626 DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

627 *DİSK* dergisi, Sayı 57, Eylül 1979.

628 DİSK Ajansı, 16 Ekim 1979.

629 DİSK Ajansı, 16 Ekim 1979.

630 DİSK Yürütme Kurulu, 12 Nisan 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi duyurusu.

DİSK

DKM

KORO VE HALK OYUNLARI ÇALIŞMALARI BAŞLIYOR

DİSK, eğitim çalışmalarını, kültürel etkinliklerini yaygınlaştırmak ve en etkin bir biçimde gerçekleştirmek amacıyla DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi'ni (DKM) kurmuştur.

İşçi sınıfının üst düzeyde eğitiminin sağlanmasında, işçi sınıfı kültürünün kitlelere ulaşmasında, emekçi halkın yüzyıllar boyunca yaratmış olduğu kültürel mirasın eleştirel bir biçimde tanıtılmasında önemli bir işlevi olacak olan DKM, film gösterileri düzenleyecek, tiyatro, koro ve halk oyunları çalışmaları yapacak, edebiyat, fotoğraf, resim, afiş yarışmaları düzenleyecektir.

Bunlardan Koro ve Halk Oyunları çalışmalarına Ekim ayı içinde başlanacaktır. Çalışmaların kısa dönemdeki amacı, emekçilere yönelik gösteriler yapacak, konserler verecek ekiplerin oluşturulmasıdır.

TİMUR SELÇUK tarafından yönetilecek olan koro çalışmaları Merter'deki DİSK Genel Merkezi salonunda haftada iki akşam yapılacaktır. Bölgelerinin oyunlarında uzmanlaşmış öğretmenlerin yöneteceği halk oyunları çalışmaları ise pazar günleri Edirnekapı'da yapılacaktır. Çalışmalara katılacak olanlar için belli merkezlere kadar servis sağlanacaktır.

Koro ve Halk Oyunları çalışmalarına katılmak isteyenlerin en geç 20 Ekim 1979'a kadar DİSK Genel Merkezi' nde Eğitim Dairesi'ne başvurarak form doldurmaları gerekmektedir.

Saltuk''[631] görevlendirildi. 20 Temmuz 1979'da DKM çalışmaları için bir piyano alınarak[632] Timur Selçuk öncülüğünde koro ve folklor uzmanı eğitimciler öncülüğünde halk oyunları çalışmalarına başlandı.[633] DKM Korosu ve Halk Oyunları Ekibi ilk gösterilerini DİSK'in 13. kuruluş yıldönümü olan 13 Şubat 1980'de gerçekleştirdiler.[634] Koro ve halk oyunları ekibinin bir diğer gösterisi ise DİSK üyesi Tekstil tarafından yürütülen bir grev alanında gerçekleşti. Bunun yanı sıra DKM tarafından 1980 yılı için 1 Mayıs Afiş Yarışması da düzenlendi. DKM, 1980'de DİSK'in faaliyetleri durdurulana kadar çalışmalarına devam etti.

[631] DİSK Yürütme Kurulu, 27 Mart 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[632] DİSK Yürütme Kurulu, 20 Temmuz 1979 tarihli toplantı, Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[633] DİSK Ajansı, 16 Ekim 1979.

[634] DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu.

DİSK 5. GENEL KURULUNDAN (MAYIS 1975)
12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİNE:

DİSK Güncesi

Hazırlayanlar: Deniz Beyazbulut, Zeynep Kandaz, Ergün İşeri ve Meliha Kaplan

DİSK Güncesi bölümünde 21-24 Mayıs 1975 tarihinde toplanan DİSK 5. Genel Kurulu ile 12 Eylül 1980 askeri darbesi arasındaki dönemde DİSK ve üyesi sendikaların önemli eylem ve etkinlikleri ile önemli sendikal faaliyetler kronolojik olarak yer almaktadır.

Güncede kuşkusuz dönem boyunca DİSK ve üyesi sendikaların bütün eylem ve faaliyetleri ile bütün işçi eylemleri ve etkinlikler yer almıyor. DİSK Güncesi bu haliyle bir Türkiye işçi sınıfı eylemleri dökümü değildir. Günce DİSK eylem ve etkinliklerinin yanında DİSK'i de etkileyen gelişmeleri kapsayan kronolojik bir dökümdür. Güncede DİSK ve emek hareketi açısından önemli olan gelişmelere ve işçi eylemlerine yer verilmeye çalışıldı.

Burada Türkiye emek tarihinin en hareketli dönemlerinden biri olan 1975-1980 döneminin bütün işçi eylemlerine eksiksiz olarak yer vermek gibi bir iddiamız yoktur. Eksiği ve hatası mümkün olduğunca az bir döküm yapmaya çalıştık.

Güncede yer alan eylem ve faaliyetler birden çok kaynaktan derlendi ve doğrulanmaya çalışıldı. Ancak yine de bazı eylem ve etkinliklere ilişkin yeterli bilgiye ulaşılamadı. Güncede DİSK'in önemli eylemlerine kısaca değinildi. Bu eylemler ana metin içinde ayrıca detaylı olarak ele alındı.

DİSK Güncesinde şu kaynaklardan yararlanıldı: *DİSK* dergisi, DİSK Ajansları, *DİSK'in Sesi*, DİSK Çalışma Raporları, DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu karar defterleri, *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin arşivleri, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, *Türkiye İşçi Sınıfı ve Mücadeleleri Tarihi* (Yıldırım Koç, Tüm İktisatçılar Birliği, 1976), *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi Osmanlı'dan Günümüze* (Yıldırım Koç, Tek Gıda-İş Sendikası, 2015) ve Ergün İşeri tarafından derlenen notlar.

1975

MAYIS

21 Mayıs 1975

DİSK 5. Genel Kurulu 21-24 Mayıs 1975 tarihlerinde Tepebaşı'ndaki Kazablanka Düğün Salonu'nda toplandı (DİSK 5. Genel Kuruluna ilişkin ayrıntılı bilgiler bu kitabın ana metinlerinde yer almaktadır).

28 Mayıs 1975

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu işyerinde çalışan işçilerin Teknik-İş'ten ayrılarak kurdukları Bilim-İş, Genel Kurulunda DİSK'e bağlı Sosyal-İş'e katılma kararı aldı. İstanbul Nazım Plan Bürosu'nda çalışan işçiler de Teknik-İş'ten ayrılarak Sosyal-İş'e üye oldular.

HAZİRAN

5 Haziran 1975

İzmir'deki BMC Kamyon fabrikasında Türk-İş'e bağlı Türk Metal-İş ile DİSK'e bağlı Maden-İş arasında süregelen yetki anlaşmazlığının çözümlenmesi için Bölge Çalışma Müdürlüğüne oylamaya gidilmesine ilişkin dilekçe veren Maden-İş üyesi işçiler, işe 45 dakika geç gelmeleri nedeni ile işveren tarafından işe alınmadı. 500 kadar işçi fabrika önünde toplanarak bu olayı ve sarı sendikayı protesto etti.

19 Haziran 1975

Bastaş'ta işverenin Uzlaştırma Kurulunun[1] kararına uymaması üzerine DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçiler direnişe geçti. Direniş, işverenin işçilerin isteklerini yerine getirmek için görüşme istemesi üzerine 20 Haziran 1975'te sona erdi.

20 Haziran 1975

Alibeyköy'de bulunan Bohemia Kristal Avize fabrikasında çalışan işçilerin DİSK'e bağlı Hürcam-İş'e geçmeleri üzerine işveren önce 4 işçinin, daha sonra kademeli olarak 25 işçinin işine son verdi. İşçiler Bölge Çalışma Müdürlüğüne yürüdü ve direnişe başladı.

30 Haziran 1975

Fisan Fisto Tekstil fabrikasında çalışan 80 işçinin DİSK'e bağlı Tekstil'e üye olması ve toplu iş sözleşmesi görüşmelerine işverenin gitmemesi üzerine grev hakkı doğdu. Sıkıyönetim nedeniyle grevin uygulanamaması üzerine işçiler direnişe geçti.

TEMMUZ

8 Temmuz 1975

Atom-İş, DİSK'e katılma kararı aldı. Katılma kararında, *"Mevcut iki konfederasyondan Türk-İş, şimdiye kadar izlediği partiler üstü politikalar yolu ile esasta sermaye ve Amerikan taraftarlığı güttü. İkinci kuruluş DİSK'te ise ülke gerçeklerine ve işçi sınıfının kurtuluşunu görüyoruz"* dedi.

22 Ağustos 1975'te DİSK Yürütme Kurulunun *"Atom-İş'in örgütlendiği işkolunda DİSK'e üye 2 sendika bulunduğundan Atom-İş yetkililerinin, Petkim-İş ile Petrol-Kimya-İş yetkili yöneticileri ile ayrı ayrı ilişki kurarak, katılma konusunda hangi sendika ile daha uygun bir formül üzerinde anlaşmaya varırlarsa, ona göre acele kongre yapıp o sendikaya katılmalarının tavsiye edilmesi be bu konudaki ilişkilerinin sonucu hakkında DİSK'e bilgi vermelerine"* karar vermesi üzerine Atom-İş, 5 Mayıs 1976'da kendisini feshederek Petkim-İş'e katıldı.

[1] 275 sayılı Yasa'ya göre taraflardan birinin toplu görüşmeye katılmaması ya da toplu görüşme sürecinin uyuşmazlıkla sonuçlanması halinde durum tutanak altına alınarak Bölge Çalışma Müdürlüğü (BÇM) veya Çalışma Bakanlığına bildirilmektedir. Bunun üzerine Bakanlık ya da BÇM uzlaştırma toplantısı tertiplemektedir. Toplantı sürecinde Uzlaştırma Kurulunca alınan kararın taraflarca kabul edilmesi halinde karar TİS hükmü niteliği kazanmakta, uzlaştırma toplantısına tarafların katılmaması, temsilci göndermemesi veya tarafsız aracı seçmemesi ya da Uzlaştırma Kurulunca alınan kararın taraflarca kabul edilmemesi halinde durum tutanak altına alınarak taraflara bildirilmekte ve taraflar ancak bu tutanak sonrasında grev/lokavt kararı alabilmektedir.

1975

9 Temmuz 1975

İzmir'de Turtop işyerinde işverenin anlaşmaya yanaşmaması ve 16 işçiyi işten çıkarması üzerine DİSK/Lastik-İş üyesi işçiler greve başladı. Grevin ikinci gününde Bornova Emniyet Amirliğine bağlı polisler greve müdahale etti ve grev çadırını söktü.

12 Temmuz 1975

Ajans Türk Matbaası'nda toplu sözleşmede kendilerine hak tanınan ücretlerini istedikleri için işten çıkarılan DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi 16 işçi, işvereni protesto amacıyla işyerinin önünde oturma direnişine başladı. Bir süre sonra, polis işçileri gözaltına aldı. Savcılığa sevk edilen işçiler öğleden sonra serbest bırakıldı.

13 Temmuz 1975

Seydişehir'de DİSK'e katılmak isteyen Özgür Alüminyum-İş üyesi işçiler sendika genel merkezi önünde, Karabük ve Kırıkkale'den getirilen 150 kişilik "komando" olarak da bilinen aşırı sağcı/faşist bir grubunun saldırısına uğradı. Üç kişi yaralandı.

15 Temmuz 1975

Ankara'da Ulusoy Mobilya fabrikasında DİSK'e bağlı ASİS üyesi işçiler greve başladı. Grev 108 gün sonra, 18 Kasım 1975'te imzalanan toplu sözleşmeyle sona erdi. Sözleşmeye göre işçiler grevde geçen sürelerin ücretlerini de aldı.

17 Temmuz 1975

Orko Üsküdar mağazasında DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi işçiler ücretlerinin artırılması ve işten atılan arkadaşlarının yeniden işe alınması için greve başladı. Grev ertesi günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yasaklandı. 6 Ağustos'ta sıkıyönetimin kalkmasıyla beraber grev uygulamasına tekrar geçildi. 8 Eylül 1975'te grevdeki işçilere "komandolar" saldırdı. Grev 16 Aralık 1975'te 130. gününü doldurdu.

17 Temmuz 1975

Ankara'da kurulu Layne Bowler işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçiler greve başladı. Grev 109 günün sonunda, 11 Kasım 1975'te toplu iş sözleşmesi imzalanmasıyla sona erdi.

28 Temmuz 1975

DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş'in TRT'de aldığı grev kararı Sıkıyönetim tarafından yasaklandı.

Temmuz 1975

İstanbul'da Gökbakan Triko işyerinde çalışan 150 kadar işçi DİSK'e bağlı Tekstil'e üye olmaya öncülük eden 13 işçinin işine son verilmesi üzerine direnişe geçti (Günü tespit edilememiştir).

Temmuz 1975

Ege Çivi fabrikası işçilerinin DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye olmaları sebebiyle 57 işçinin işine son verildi. İşçiler direnişe geçti (Günü tespit edilememiştir).

Temmuz 1975

Ankara'da aydınlatma gereçleri sanayi işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçiler, işverenin sendikal nedenlerle 2 işçinin işine son vermesi üzerine direnişe geçti. Maden-İş ve DİSK yöneticileri bu eyleme "olur" vermedi. Maden-İş Ankara Bölge Başkanı olayın sendikanın dışında meydana geldiğini bu nedenle yasal olarak direnişi desteklemelerinin olanaksız olduğunu ileri sürdü (Günü tespit edilememiştir).

DİSK'e katılmak isteyen sendikanın kongresini komandolar bastı, iki yaralı var

ANKARA, (Cumhuriyet Büresu) Seydişehir'de DİSK'e katılmak istiyen Özgür Alüminyum - İş Sendikasının önceki gün düzenlediği 4000 kişilik kongre, komando dolar tarafından basılmış, kongreyi basan komandoları kışkırtanlar arasında, TRT Genel Müdürü Nevzat Yalçıntaş'ın Seydişehir'de tekniker olarak çalışan kardeşi Avni Yalçıntaş'ın da bulunduğu öne sürülmüştür. Komandoların baskını sırasında, CHP İlçe Gençlik Kolu Başkanı Adnan Bozgeyik ile Tekin Ergüder adında bir işçi yaralanmıştır. İki yaralı ile birlikte ağzından burnundan kan gelecek biçimde dövülen işçi Salih Demirtaş da Konya Sosyal Sigortalar Hastanesine kaldırılmışlardır.

DİSK'e katılmak isteyen Özgür Alüminyum - İş Sendikası 4000 üyesiyle toplanırken, Türk-İş'e bağlı ve Kaya Özdemiroğlu'nun yönettiği Türk Metal-İş Sendikası, bu katılmayı engellemek için hazırlıklara girişmiş ve bildiriler yayınlamaya başlamıştı. Bu sendika önceki gün yayınladığı bildiride «Din elden gidiyor» demekte, Başkan Süleyman Erdinç, Sekreter Mustafa Akbudak, Mali Sekreter Yusuf Erkoç imzalı bildiride şöyle devam etmekteydiler:

«Sizlerin iradesi ve kararı üzerinde bizden başka hiçbir sendika hâkimiyet kuramıyacaktır ve Seydişehir'e gelemiyecektir. Gelseler bile devletin güvenliğini korumakla görevli devlet kuvvetlerinin vatan bölücülere gereklidersi vereceğinden şüphemiz yok tur.»

Cumhuriyet, 14 Temmuz 1975.

1975

Temmuz 1975

DİSK'e bağlı Tekstil'e üye olan Boya fabrikasında çalışan 200'e yakın işçi, sendikal nedenlerle 2 işçinin işine son verilmesi üzerine direnişe geçti. İşveren direnişi kırmak için Sungurlar kazan fabrikasından işçi getirip çalıştırmak istedi. Direnişteki işçiler yeni gelen işçileri inşaata sokmadı (Günü tespit edilememiştir).

AĞUSTOS

1 Ağustos 1975

Karadeniz Bakır İşletmelerinde çalışan 500'den fazla işçi, işyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunun DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye olmasına rağmen toplu iş sözleşmesi yetkisinin Çağdaş Metal-İş'e verilmesi üzerine direnişe geçti.

5 Ağustos 1975

Hilton Oteli'ndeki DİSK'e bağlı Turizm-İş üyesi 300 işçi, sendika değiştirmeleri sebebiyle işverenin toplu iş sözleşmesinde bulunan sosyal hak ve ücret zamlarını vermeyeceği gerekçesiyle direnişe geçti. Daha önce OLEYİS'e üye olan Hilton Oteli işçilerinin bir kısmının Turizm-İş'e üye olmalarının ardından işverenin toplu iş sözleşmesinden doğan hakları yerine getirmeyeceğini dile getirmesi üzerine başlayan direniş sırasında OLEYİS ve Turizm-İş arasında da referandum tartışması yaşandı. Direnişin 10. gününde Hilton Oteli işvereni "kanunsuz grev yapıldığı" gerekçesiyle savcılığa başvurdu. Direniş 14 gün sonra, 19 Ağustos 1975'te işverenle protokol imzalanması sonucunda sona erdi. Hilton Oteli grevi "Yeşil Çimen Harekatı" olarak adlandırıldı. Direnişin bitmesinden üç gün sonra, 24 Ağustos 1975'te bir işçinin işten çıkarılması üzerine yeniden direniş başlatıldı. İkinci direniş beş gün sürdü ve işverenle anlaşılması üzerine sonlandı.

9 Ağustos 1975

DİSK'e bağlı Turizm-İş'in örgütlü olduğu İstanbul'da bulunan Çınar Oteli'nde 300 işçi işverenin ücret zammı talebini reddetmesi üzerine greve başladı. Toplu sözleşme görüşmelerinde işverenin hiçbir maddeyi görüşmemesi üzerine gidilen grev oldukça zorlu koşullar altında sürdürüldü.

Sendika Genel Başkanı Turgut Gökdere grevin işverenin hiçbir öneride bulunmasından kaynaklandığını belirtti. 300 işçinin katıldığı grev işverenin tutumunda değişiklik olmaması üzerine uzadı. Grevin üçüncü ayında kış koşulları gereği işçiler otelin önüne kerpiçten bir baraka inşa ettiler.

Sendikanın maddi gücünün yeterli olmaması nedeniyle işçiler nöbetleşe olarak çeşitli işlerde çalışarak grevi devam ettirdiler. Diğer oteller ve değişik işkollarından yapılan yardımlarla işçilerin mücadelesine destek arttı.

Grev 4 Şubat 1976 tarihinde imzalanan toplu sözleşme ile sona erdi.

11 Ağustos 1975

DİSK üyesi Petkim-İş'in örgütlü olduğu Alibeyköy'deki Berec Pil Fabrikası'nda işveren 11 Ağustos'ta aralarında Petkim-İş Onur Kurulu üyesi bir işçinin de bulunduğu üç işçinin iş akdini feshetti. Bu olayın duyulması üzerine bin 300'ü aşkın işçi üretimi durdurarak arkadaşlarının geri alınmasını istedi.

Petkim-İş'in örgütlülüğüne darbe vurulmak istendiğini belirten işçiler eylemlerini ertesi gün de sürdürdüler. İşveren 13 Ağustos'ta yasadışı grev yapıldığını ileri sürerek işyerine polis çağırdı. Polis işçileri zor kullanarak fabrika dışına çıkardı, ancak işçiler dışarıda yeniden toplandı.

İşçilerin fabrika dışında başlattıkları direniş Alibeyköy çevresindeki diğer fabrikalardaki işçiler tarafından desteklendi. İşçiler 17 Ağustos'ta yayınladıkları bir bildiri ile işverenin avukatına kurdurduğu sendikaya (Kimsan) üye olmaya

1975

zorlandıklarını açıkladılar. Bu konuda polisin de işverenle işbirliği içinde olduğunu iddia ettiler.

18 Ağustos sabahı polislerin işçileri zorla çalışmaya götürmek istemesi üzerine çatışma çıktı. Çatışma sırasında ikisi polis üç kişi yaralandı. Akşam saatlerinde işçileri dağıtmak isteyen toplum polisleri ile işçiler arasında bir kez daha çatışma yaşandı.

20 Ağustos'ta işverenin sendikanın bazı isteklerini kabul ettiğini açıklaması nedeniyle direnişe son verildi.

11 Ağustos 1975

Sungurlar Genel Makine ve Isı Kazan fabrikalarında çalışan 800 işçinin bağlı bulundukları sendikadan ayrılarak DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye olmalarından rahatsız olan işverenin işçileri vazgeçirmeye çalışması üzerine olaylar çıktı. Fabrikada çalışan işveren yanlısı MHP'liler işçilere saldırdı.[1] Demir çubuk ve tabancaların kullanıldığı saldırı sırasında üç işçi yaralandı. Üç ay süren direnişin sonunda işveren işçilerin taleplerini kabul etti ve 26 Kasım'da bir protokol imzalandı. Direniş sürecinde işçiler ve aileleri yaptıkları çeşitli gösteri ve toplantılarla etkili bir mücadele sergiledi.

12 Ağustos 1975

Cevher-İş'ten ayrılarak DİSK üyesi Maden-İş'e üye olmak isteyen Alibeyköy'deki Sungurlar fabrikaları işçileri, işveren bu isteklerini kabul etmeyince 600 işçinin çalıştığı fabrikanın büyük bir bölümünü işgal etti. 12 Eylül'de işçilerin bindiği servis aracı kurşunlandı, üç işçi ağır yaralandı. Alibeyköy çevresindeki tüm fabrikalar Sungurlar işçilerine destek ziyaretleri ve eylemleri gerçekleştirdi.

[1] 1970'lerin başından itibaren, sağ eğilimli işverenler işçiler üzerinde denetim kurmak için MHP'den destek almaktaydı. Bu amaçla, silahlı kişiler, "komando"lar işçi vb. adı altında işe alınıp, işveren adına işçilerin sindirilmesine yönelik eylemlerde bulunuyordu. Bu yöntem 1980'e kadar, kamu ve özel birçok işyerinde DİSK çatısı altında örgütlenen işçilere karşı kullanılmış ve can kayıplarının yaşanmasına neden olmuştur. Kaynak: MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, Ankara-Çankırı-Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 1980/7040 Esas.

İşveren büyük bir dayanışma örneği gösteren işçilerin taleplerini kabul etti ve 26 Kasım'da bir protokol imzalandı. Protokolle işveren Maden-İş'i tanımayı, eylemde geçen sürelerdeki sosyal hakları ödemeyi, işten çıkarılan işçileri geri almayı kabul etti. Direniş sürecinde işçiler ve aileleri yaptıkları çeşitli gösteri ve toplantılarla etkili bir mücadele sergiledi.

15 Ağustos 1975

Levent ve Ayazağa'daki Philips Sanayii AŞ işyerlerinde işverenin işçilerin isteklerini kabul etmemesi ve Uzlaştırma Kurulunun soruna bir çözüm getirememesi üzerine DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 800 işçi greve başladı. 27 Kasım 1975'te imzalanan ve birçok ekonomik ve sosyal haklar getiren toplu sözleşme ile greve son verildi.

17 Ağustos 1975

Sultanhamam'daki Orhan Koleksiyon'da çalışan 42 işçi, DİSK'e bağlı Tekstil'e üye oldukları gerekçesiyle işverenin işyerini kapatması üzerine direnişe geçti.

19 Ağustos 1975

İzmir BMC kamyon fabrikasında 100 kadar DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçi, iki arkadaşlarının işten çıkarılmasını protesto etmek amacıyla direnişe geçti. Direniş 20 Ağustos 1975'te sona erdi.

DİSK üyesi Maden-İş ile Türk-İş üyesi Türk Metal arasındaki yetki mücadelesine sahne olan BMC fabrikası Maden-İş üyeleri tarafından işgal edildi. İki sendikadan hangisini yetkili olduğunu belirlemek için yapılan oylamayı Türk-İş üyesi Türk Metal kazandı. Bunun üzerine Türk Metal yetkilileri en kısa süre içinde toplu sözleşme görüşmelerine başlayacaklarını açıkladılar. Türk Metal'in bu açıklamasına tepki gösteren Maden-İş üyesi 100 kadar işçi 19 Ağustos'ta fabrikada işgal eylemi başlattı.

İzmir'deki fabrikanın makine montaj bölümüne toplanan işçiler, kapıları kaynakladı, diğer vardiyaların işyerine girişini engelledi. İşçiler bir süre sonra daha önce işveren tarafından işten çıkarılan 2 arkadaşlarının da işe geri dönmesini istediler.

1975

Eylem fabrika genel müdürünün yaptığı çağrılara işçilerin olumlu yanıt vermesiyle 20 Ağustos'ta akşam saatlerinde sona erdi.

27 Ağustos 1975

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi matbaasında çalışan DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi 30 işçi işveren durumunda olan dekanın Uzlaştırma Kurulu kararına uymaması üzerine greve gitti. Grev 135. gününde dekanın işçilerin isteklerini kabul etmesi üzerine sona erdi.

28 Ağustos 1975

Ereğli Demir Çelik işletmelerinde toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine 7 bin Maden-İş üyesi işçi için grev kararı alındı.

30 Ağustos 1975

Pancar Motor Fabrikası'nda çalışan 800 işçi direnişe geçti. İşçiler DİSK'e bağlı Maden-İş sendikasına üye olmak ve Maden-İş ile toplu iş sözleşmesi yapmak istediklerini söylemeleri üzerine Türk Metal-İş sendikası ile işverenler yasaya aykırı olarak toplu sözleşme süresi sona ermeden yeni sözleşme için anlaştıklarını belirtti.

SENDİKA SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KULLANAMAYAN PANCAR MOTOR'DAKİ 800 İŞÇİ DİRENİŞE GEÇTİ

Pancar Motor Fabrikasında çalışan 800 civarında işçi dün kararı oyuna yaptıkları açıklamada, yasal yollardan sendika seçme özgürlüklerini kullanamadıklarını anlatmışlar, «Biz sendika seçme özgürlüğümüzü kullanmak istiyoruz, ancak yasal yollardan yapılmış denemeler olumsuz sonuç verdi. Şimdi biz ne yapalım? Yasaların tanıdığı sendikamızı seçme özgürlüğümüzü nasıl kullanacağız?" İşçiyi kanunsuzluğa suçlamalara soruyoruz. Direnmekten başka ne yapabiliriz?» demişlerdir.

Pancar Motor işçileri, toplu olarak DİSK'e bağlı Maden - İş sendikasına girmek kararı aldıklarını, bunu öğrenen Türk Metalciler Ancak karşı taraf Yargıtay'a gitti ve Yargıtay 9. Dairesinin verdiği kararla, mahkemelerin referandum kararı bozuldu. Şimdi Türk Metal - İş bizi temsil etmediği halde, bizim adımıza yarından itibaren işverenle toplu sözleşme masasına oturacakmış. Fabrikada çalışan 950 civarındaki işçiden 800'ü Maden - İş üyesiyiz ve seçtiğimiz sendikanın sözleşme yapmasını istiyoruz. Ortaya çıkan bu durum karşısında yetkililere soruyoruz? Sendikamızın sözleşme yapmasını nasıl sağlıyacağız? Direnirsek yasaları biz mi çiğneyeceğiz? Yoksa yasa boşluklarını kullanarak bize yasal haklarımızı tanımıyanlar mı çiğniyor.»

Cumhuriyet, 31 Ağustos 1975.

Ağustos 1975

İzmir'deki üç motosiklet fabrikasında çalışan 80 işçi, Öz Maden-İş'ten DİSK'e bağlı Maden-İş'e geçtikleri için işten atılan 20 arkadaşlarının yeniden işe alınması için direnişe geçti (Günü tespit edilememiştir).

Ağustos 1975

Termo buhar cihaz fabrikasında çalışan işçiler işverenin DİSK'e bağlı Maden-İş'in başlattığı grevi kırmak istemesi üzerine toplu olarak boykota başladı (Günü tespit edilememiştir).

EYLÜL

1 Eylül 1975

Mersin Anadolu Cam Sanayii'nde bir işçi iş cinayeti sonucu yaşamını yitirdi. Bunun üzerine DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi bin 350 işçi direnişe geçti.

1 Eylül 1975

Denizli Basma Fabrikası'nda sendikal özgürlüklere yönelik engellemelere karşı direnişte olan işçilerden altısı ölüm orucuna başladı (Haberin yer aldığı DİSK Ajansında sendika bilgisi yer almıyor).

2 Eylül 1975

Türkiye-Irak Tabii Gaz Boru Hattı inşaatında çıkan yetki uyuşmazlığı sebebiyle gerçekleştirilen referandumu DİSK'e bağlı Baysen-İş kazandı.

5 Eylül 1975

Foça Tatil Köyünde DİSK'e bağlı Turizm-İş'e üye olan 135 işçinin yasal haklarının ve sendika seçme özgürlüğünün engellenmek istenmesi üzerine işçiler direniş başlattı. 7. günün sonunda Turizm-İş ile sözleşme imzalanması üzerine direniş sona erdi.

5 Eylül 1975

Elbistan'da Kapıdere yol inşaatında çalışan DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi 200 işçi işverenin toplu iş sözleşme görüşmelerine yanaşmaması üzerine direnişe başladı.

6 Eylül 1975

6 Eylül'de İzmir'de Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi yapıldı. Mitingler

1975

öncesinde İzmit ve İzmir'de DİSK Bölge Temsilciler Kurulu toplantıları yapıldı. İzmit'te yapılması planlanan mitinge izin verilmedi (Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

6 Eylül 1975

ILO 11 Eylül 1975 tarihini "Şili halkı ile dayanışma günü" ilan etti. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, konuyla ilgili 6 Eylül 1975'te İzmir'de gerçekleştirilen Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi'nde yaptığı konuşmada *"Türkiye İşçi Sınıfının sendikal örgütü DİSK, Şili askerî faşist Cuntası ve insan hak ve özgürlüklerine karşı giriştiği cinayetleri, saldırıları şiddetle protesto eder"* dedi.

7 Eylül 1975

Viranşehir'deki Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği'ndeki çalışma koşullarının araştırılması için 3 kişiden oluşan DİSK heyeti Ceylanpınar'a gitti.

9 Eylül 1975

Bilecik'te bulunan Köy İşeri ve Kooperatifler Bakanlığında yapılan referandumu DİSK'e bağlı Sosyal-İş kazandı.

9 Eylül 1975

Adana Toprak Su Bölge Müdürlüğünde gerçekleştirilen referandumu DİSK'e bağlı Baysen-İş kazandı.

11 Eylül 1975

Sungurlar Kazan Fabrikası'nda sendika seçme özgürlüğü için direnişte olan DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçiler ile işveren tarafından fabrikaya sokulmak istenen bir grup arasında çatışma çıktı. Çatışmada Dursun İpek adlı işçi ağır yaralandı.

12 Eylül 1975

Servis otobüsüyle işe gitmekte olan DİSK'e bağlı Maden-İş'te örgütlü Beko Teknik işçilerine silahlı saldırı yapıldı. 13 Eylül 1975'te DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce yaptığı konuşmada *"Beko işçilerine yolda girişilen silahlı saldırı, işçi sınıfımıza karşı alabildiğine yoğunlaşan baskı ve terör faşizmin açıktan açığa tezgâhlandığının en somut göstergesidir"* dedi.

14 Eylül 1975

DİSK üyesi sendikalardan temsilci, merkez ve şube yönetim ile yürütme kurullarının katılımıyla DİSK Genel Temsilciler Meclisi İstanbul'da toplandı. Toplantıya 3 binin üzerinde DİSK'li katıldı.

16 Eylül 1975

Üç işçi, DİSK tarafından düzenlenen "Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele" İstanbul mitinginin afişlerini ve bildirilerini dağıtırken gözaltına alındı.

18 Eylül 1975

DİSK işçi eylemleriyle ilgilenmek üzere "İşçi Eylemleri Komitesi" adı altında bir komite kurdu. Gıda-İş Genel Başkanı ve DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun başkanlığındaki komiteye Lastik-İş Yürütme Kurulu üyesi Celal Küçük, Maden-İş Genel Sekreteri Memet Ertürk, Petrol Kimya-İş Genel Başkanı Dinçer Doğu seçildi. Komite özellikle sıkıyönetimin kalkmasından sonra İstanbul ve çevresinde yoğunlaşan işçi eylemleriyle ilgilendi.

Sungurlarda jandarma direnişçi işçilere müdahale etti, bir işçi yaralandı

Sungurlar Kazan Fabrikası'nda dün sabah olaylar çıkmış ve direnişçi işçilere jandarmanın müdahalesi sırasında bir işçi başından yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır.

işe «sadece bir erle halktan bir kişi bir - iki sıyrık almışlardır. Yaralı yoktur. Herhangi bir olay yok, işçiler dağıldı.» şeklinde yanıtlamışlardır.

1975

19 Eylül 1975

DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş'in örgütlü olduğu Orman Bakanlığına bağlı Hüseyin Gazi ve Solfasol Ağaçlandırma işyerinde çalışan 45 işçi greve başladı. Grev kararı işveren temsilcisi ile aracısının uzlaştırma toplantısına katılmaması üzerine alındı.

20 Eylül 1975

İstanbul Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingi yapıldı (Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

20 Eylül 1975

Ankara SSK Genel Müdürlüğünde çalışan DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi 2 bin 500 işçi tarafından, öğle yemeklerinin kalitesiz ve yetersiz olmasını protesto etmek için bir günlük yemek boykotu yapıldı.

22 Eylül 1975

Adana'da kurulu Margarin Sanayii (Marsa) işyerinde çalışan 483 işçi, referandum haklarının tanınması için Adana Adliyesi'nde toplandı. Türk-İş üyesi Tek-Gıda-İş'ten istifa ederek DİSK'e bağlı Gıda-İş'e geçmelerine rağmen sahte üye kayıt fişleri düzenlediğini ve işyerinde sözleşme yetkisinin Tek-Gıda-İş'e verildiğini ileri süren işçiler referandum kararı aldı. Referandumu 25 Eylül'de Gıda-İş kazandı.

22 Eylül 1975

İzmir'de bulunan Tariş Üzüm Birliği İşletmesi'nde çalışan işçiler, işten çıkarmaları ve işveren baskısını protesto etmek için direniş başlattı. İşverenin güvenlik kuvvetlerini çağırmasıyla birçok işçi dövüldü ve 29 kişi gözaltına alındı. Direniş olaydan sonra sona erdi (Kaynakta sendika bilgisi yer almıyor).

25 Eylül 1975

Konya'da Yeni Kitap Basımevinde çalışan DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi işçiler greve başladı. Basın-İş 30 Aralık 1975'te yaptığı basın açıklamasında grevci işçilerin faşistler tarafından saldırıya uğradığını söyledi.

25 Eylül 1975

330 FAKO İlaç Sanayii işçisi sendikasından istifa ederek DİSK'e bağlı Petkim-İş'e üye oldu.

25 Eylül 1975

DİSK'e bağlı ASİS, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde grev kararı aldı.

25 Eylül 1975

100 Kanat Plastik işçisi Plastik-İş'ten istifa ederek DİSK'e bağlı Lastik-İş'e üye oldu.

27 Eylül 1975

Antalya MKE Kurumu Kuru Pil Fabrikasında DİSK'e bağlı Petkim-İş tarafından alınan grev kararı, "milli güvenlik" gerekçesiyle Bakanlar Kurulu tarafından ertelendi. Erteleme süresi 6 Kasım 1975'te sona erdi ve grev 7 Kasım 1975'te başladı.

27 Eylül 1975

Maraş'a bağlı Pazarcık'ta bulunan Türkiye-Irak Petrol Boru Hattı inşaatında çalışan DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi 170 işçi tarafından başlatılan direniş, işverenin işçilerin isteklerini kabul etmesi sonucu sona erdi.

TARİŞ ÜZÜM BİRLİĞİ ÖNÜNDE MEYDANA GELEN OLAYDA 29 KİŞİ GÖZALTINA ALINDI

İZMİR — Tariş Üzüm Birliği İşletmesi önünde dün meydana gelen olaylarda, aralarında TSİP İzmir İl Başkanı ile bazı devrimci kuruluşların başkanları da bulunan 29 kişi gözaltına alınmıştır.

Tariş Genel Müdürü Orhan Daut, «Art düşünceli bazı insanların üzüm işletmesinde çalışan işçilerin dün direnişe geçmeleri için bir gün önce evlerine bildiriler gönderdiklerini» söylemiş, 300 kişinin çalıştığı işyerinde olay çıkartılmak için tahrikçilik yapıldığını ileri sürmüştür.

Dünkü olaylardan sonra üzüm işletmelerinde faaliyet bir gün için durdurulmuştur.

Olaylardan sonra, "u Tariş işçisi ve 13'ü de üniversite öğrencisi olmak üzere 29 kişi gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınanlar arasında TSİP İl Başkanı Metin Atlan, Sekreter Abidin Sökmen, Sosyalistler Birliği Başkanı Halil İbrahim Nisam, Devrimci Gençler Birliği Başkanı Mete Güzelant ile bu derneklerin bir kısım yönetim ...ulu üyesi bulunmaktadır. Sanıklardan üçünün de kız olduğu eklenmiştir.

Cumhuriyet, 23 Eylül 1975.

1975

29 Eylül 1975

Nusaybin bölgesinde çalışan DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş üyesi 3 bin işçi pamuk toplama ücretlerinin yükseltilmesi için direnişe geçti. Toprak sahiplerinin çalıştırmak üzere getirdiği işçilerin de direnişe katılmasıyla işçilerin sayısı 6 bini aştı.

29 Eylül 1975

DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş'in sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girmesiyle Uzlaştırma Komisyonuna gidilip işverenin komisyonun verdiği zam kararına uymaması sonucu Adapazarı'nda bulunan dört mobil istasyonunda çalışan 20 işçi greve başladı.

Eylül 1975

Trakya Cam fabrikasında çalışan 86 işçi DİSK'e bağlı Hürcam-İş'e geçmek üzere örgütlenme çalışmaları yürüten arkadaşlarının işten atılmasını protesto etmek amacıyla direnişe geçti (Günü tespit edilememiştir).

Eylül 1975

İzmir'deki Petkim Milangaz Dolum Sisteminde DİSK Petkim-İş sendikasının toplu sözleşme yapmak istemesi üzerine işveren işyerini kapattığını ileri sürerek kanunsuz lokavta gitti. Bunun üzerine işçiler direnişe geçtiler (Günü tespit edilememiştir).

EKİM

1 Ekim 1975

DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 350 işçi tarafından sürdürülen Çimitaş grevinde görevli bulunan Nurettin Çavdargil, işveren vekili ve Genel Müdür Suat Yetkin'in de içinde olduğu araba ile ezilerek kasten ağır yaralandı. Olay üzerine işveren işçilerin isteklerini kabul etmek zorunda kaldı.

2 Ekim 1975

2 Ekim 1975'te DİSK üyesi sendikaların Adana şubeleri Tarsus'ta, Nurettin Çavdargil 1 Ekim 1975'te yapılan saldırıyı kınamak için bir bildiri yayımladı. Bildiride "Çimitaş grevindeki T. Maden-İş görevlisi Nurettin Çavdargil yapılan saldırıyı bütün işçi sınıfına yöneltilmiş bir saldırı olarak niteliyoruz. DİSK'e bağlı sendikalar olarak bu çağdışı saldırıyı nefretle protesto ediyoruz" ifadeleri yer aldı.

4 Ekim 1975

DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş üyesi 3 bin işçi iki günlük yemek boykotu gerçekleştirdi. Sendikanın zammın kaldırılmasını ve alışverişlerin işçilerin de yer alacağı bir komisyon tarafından denetlenmesini işverene kabul ettirmesiyle sona erdi (Kaynakta yer bilgisi yer almıyor).

9 Ekim 1975

SSK Ankara Hukuk İşleri Müdürlüğünde işverenin toplu sözleşme görüşmelerine yanaşmaması üzerine DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi işçiler greve başladı.

10 Ekim 1975

Bayındırlık Bakanlığına bağlı Yapı İşleri Genel Müdürlüğünde çalışan 342 işçi, 6 arkadaşlarının işten çıkarılmasını protesto etmek için direnişe başladılar. Ölüm orucuna başlayan işçilere destek için Adana, İzmir ve İstanbul'da çalışan DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi işçiler de greve başladı. Direnişin 11. gününde grev yerine baskın yapan polisler grev çadırlarını söktüler, 20 işçiyi gözaltına aldılar. Direniş 6 işçinin işbaşı yapmasıyla sona erdi.

10 Ekim 1975

Bandırma'da kurulu Etibank'a bağlı Sülfürik Asit Fabrikası'ndaki işçilerin Türk-İş'e bağlı Petrol-İş'ten DİSK'e bağlı Petkim-İş'e geçmeleri üzerine işçiler üzerindeki baskılar arttı. İşçilerin bu tercihi nedeniyle MC hükümeti tarafından atanmış işletme yönetimi tarafından çeşitli uygulamalar başlatıldı. Fabrikanın müdürü değiştirildi. Petkim-İş'in aynı işletme bağlı üç ayrı fabrikada da çoğunluğu almak

1975

üzere olduğu bir dönemde çeşitli gerekçelerle işçiler cezalandırıldı, sosyal hakları kesildi, bir işçi işten çıkarıldı. İşçiler çeşitli eylemlerle gelişmelere tepki gösterdi.

İşverenin getirdiği 60 kişiyi fabrikaya sormak istemesi, gerginlik yarattı. İşçiler artan baskıları ve hukuksuzlukları protesto etmek amacıyla 18 Ekim'de bir yürüyüş düzenledi. İşçiler ve ailelerinin başlattığı yürüyüşe başta öğretmenler olmak üzere halkın da yoğun katılımı oldu. 2 binin üzerinde bir kitlenin katılımıyla gerçekleşen yürüyüşün sonunda yapılan mitingde konuşan Petkim-İş Genel Başkan Vekili Yılmaz Özdemir, işçilerin Anayasa'dan kaynaklanan haklarını kullanmak istediklerini söyledi.

Yürüyüş sürerken işletme yönetimi mahkemeye başvurarak eylemin yasadışı olduğunu ve durdurulmasını istedi. Mahkeme bu istemi reddetti.

İşveren son çare olarak yerel gazetelerde bir duyuru yayınlatarak işçilerin işbaşı yapmasını istedi, uymayanların iş akitlerinin feshedileceği ve haklarının ödenmeyeceği açıklandı. İşçiler bu çağrıya uymadı.

22 Ekim'de işverenin işçiler hakkına hiçbir işlem yapmayacağına güvence vermesi üzerine işbaşı yapıldı. Kısa bir süre sonra yasadışı eylem yaptıkları gerekçesiyle 25 işçi işten çıkarıldı ve haklarında dava açıldı.

12 Ekim 1975

DİSK'e bağlı Keramik-İş, İstanbul'da kurulu Alev Ateş Tuğla Fabrikası'nda grev kararı aldı.

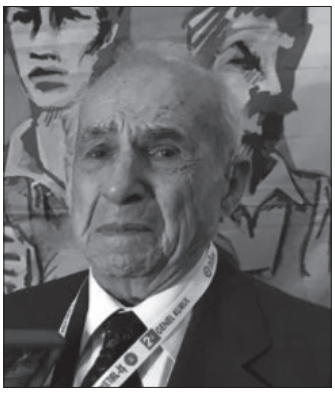

Nurettin Çavdargil

13 Ekim 1975

Türk-İş üyesi Sağlık-İş'ten istifa ederek DİSK'e bağlı Has-İş'e üye olan 107 sağlık işçisi işverenin toplu sözleşme masasına oturması için İzmit Buca Sanatoryumu'nda direniş başlattı.

13 Ekim 1975

DİSK genel merkezi Beşiktaş Barbaros Bulvarı'ndaki binadan DİSK'e bağlı Lastik-İş'in Merter'de bulunan binasına taşındı.

14 Ekim 1975

Bayındırlık Bakanlığında çalışan DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi 52 işçi Bakanlığın toplu iş sözleşmesi imzalamaktan kaçınması üzerine greve başladı. Baysen Bakanlığın tutumunu "politik" bulduğunu dile getirdi.

17 Ekim 1975

DİSK Grev ve Direnişleri İnceleme Komitesi tarafından alınan karar doğrultusunda sürmekte olan Sungurlar direnişindeki işçilere gıda yardımı yapıldı.

17 Ekim 1975

Hilton Oteli işçileri, DİSK'e bağlı Turizm-İş üyelerinin 9 Ağustos 1975 gününden beri Çınar Oteli'nde sürdürdüğü grevdeki işçilere erzak dağıttı.

17 Ekim 1975

DİSK'e bağlı Maden-İş, Rabak Elektrolitik Bakır ve Mamulleri AŞ'de 650 işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi imzaladı. *DİSK* dergisinin 17. sayısında imzalanan toplu iş sözleşmesinin işkolundaki en yüksek sözleşme olduğu belirtildi.

21 Ekim 1975

İstanbul'da BİMAK fabrikasında toplu görüşme sözleşmelerinde işverenin uzlaşmaz tutum içerisine girmesi üzerine DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 225 işçi greve başladı. Grev 79 günün sonunda, 9 Ocak 1976'da işveren iş saatlerini 48'den 45'e indirmeyi kabul etmesi üzerine sona erdi.

1975

21 Ekim 1975

SSK Genel Müdürlüğünde çalışan 2 bin 500 DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi işçi yemeklerin düşük kaliteli olmasını protesto etmek için bir günlük yemek boykotu yaptı, işçilerin boykotuna memurlar da katıldı.

21 Ekim 1975

İstanbul-Sefaköy'de bulunan Bimak işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 225 işçi, işverenin istenen ücret ve sosyal yardım artışına yanaşmaması üzerine greve başladı.

22 Ekim 1975

DİSK'e bağlı ASİS üyesi bin 100 işçinin çalıştığı ELKA'da grev kararı verildi.

22 Ekim 1975

Türkiye-Irak Tabii Gaz Boru Hattı Urfa-Mardin inşaatından çalışan işçiler işverenin DİSK'e bağlı Baysen-İş'i tanımak istememesi üzerine direnişe geçti.

23 Ekim 1975

İnegöl'de bulunan İSTAŞ işyerinde DİSK'e bağlı ASİS üyesi 140 işçi iş yavaşlatma kararı aldı. Eylemin gerekçesi işverenin Türk-İş üyesi Ağaç-İş ile toplu iş sözleşmesi yapmak istemesiydi.

29 Ekim 1975

İstanbul Küçükköy'de kurulu Murat Cam fabrikasında çalışan 87 işçi işyerinde yetki alan DİSK'e bağlı Hürcam-İş'in toplu görüşmelerine başlama talebine işverenin uymaması ve sendikalaşmaya öncülük eden işçilerin işine son vermesi üzerine greve başladı.

30 Ekim 1975

Gebze Tuğla Fabrikası'nda alışan 90 işçinin Türk-İş üyesi Çimse-İş'ten istifa edip DİSK'e bağlı Keramik-İş'e üye olması üzerine işveren 25 işçiyi işten çıkardı.

KASIM

1 Kasım 1975

DİSK'e bağlı sendikalara üye işçiler Adana'da bir yürüyüş yaptı. İşçilere karşı artan baskıları ve yasadışı davranışları protesto etmek için yapılan yürüyüşte referandum isteği dile getirildi ve "Bağımsız Türkiye" sloganları atıldı.

4 Kasım 1975

Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Merkez işyerlerinde DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş tarafından sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin çıkmaza girmesi üzerine işçiler greve başladı.

5 Kasım 1975

Ankara SSK hastanesinde çalışan ve bir süre önce toplu olarak Türk-İş üyesi Sağlık-İş'ten ayrılıp DİSK'e bağlı Has-İş'e geçen işçilerle Sağlık-İş temsilcileri arasında çatışma çıktı.

5 Kasım 1975

Toprak ve Tarım Müsteşarlığında DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş'e üye oldukları gerekçesiyle 24 işçinin işten atılması üzerine greve giden 62 işçinin işine son verildi.

6 Kasım 1975

Mersin'de kurulu Anadolu Cam Sanayii'nde çalışan DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyesi bin 200 işçi, işverenin 14 işçiyi sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarması üzerine direnişe geçti. İşverenin işçilerin isteklerini kabul etmesi ile direniş 11 Kasım 1975'te sona erdi.

7 Kasım 1975

İnegöl'de İSTAŞ Sunta fabrikasında çalışan ASİS üyesi işçiler 14 arkadaşının tazminatsız olarak işten atılması üzerine fabrikayı işgal etti.

1975

10 Kasım 1975

İstanbul Bayrampaşa'da kurulu Pancar Motor fabrikasında çalışan bin 60 işçi, üyesi oldukları DİSK'e bağlı Maden-İş'e toplu sözleşme yapma hakkının tanınması, işten çıkarılan iki arkadaşlarının yeniden işe alınması ve işverenin yasadışı eylemlerine son vermesi için bir buçuk gün süreyle direniş yaptı. 13 Kasım 1975 akşamı işverenin konuyu Maden-İş ile çözüme bağlayacağı ve eylem nedeniyle işyerinden kimseyi atmayacağı konusunda teminat vermesiyle direniş sona erdi.

13 Kasım 1975

İstanbul'da kurulu Kanat Sanayii işvereninin toplu iş sözleşmesi görüşmeleri devam ederken 9 işçinin işine son vermesi üzerine Lastik-İş üyeleri işvereni protesto etmek için direnişe geçti.

13 Kasım 1975

SSK İhtiyarlık Sigortası Müdürlüğünde çalışan 185 işçi arkadaşlarının işten çıkarılmasını protesto etmek amacıyla direnişe geçti (Kaynakta yer bilgisi yer almıyor).

14 Kasım 1975

Sakarya Esentepe Mobil Benzin İstasyonu'ndaki DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş üyesi grevci işçilere bir grup "komando" saldırdı.

14 Kasım 1975

Niğde İplik Fabrikası'nda 400 işçiyi kapsayacak toplu iş sözleşme yapma yetkisini DİSK'e bağlı Tekstil aldı.

16 Kasım 1975

Topkapı'da İzsal işyerinde DİSK Maden-İş üyesi 710 işçi sürmekte olan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin çıkmaza girmesi sonucu greve başladı.

17 Kasım 1975

Ankara'da Kaya Döküm işyerinde çalışan Maden-İş üyesi işçiler greve başladı.

18 Kasım 1975

Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu'nda çalışan DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi 47 işçi, işveren durumunda olan İmar ve İskân Bakanlığının sendikanın toplu sözleşme çağrısına cevap vermemesi üzerine greve başladı.

22 Kasım 1975

İstanbul Kaynarca'da kurulu ELKA Ağaç Sanayii fabrikasında çalışan DİSK'e bağlı ASİS üyesi bin 100 işçi toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sırasında çıkan anlaşmazlık sonucu greve başladılar. Sendikanın ileri sürdüğü ve işveren tarafından kabul edilmeyen madde işyerinde çalışan tüm işçilerin toplu iş sözleşmesi görüşmelerine katılmalarını içeriyordu. Grevin 100. gününde DİSK greve el koydu ve yürütümünü Maden-İş'e verdi (Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

22 Kasım 1975

DİSK'e bağlı Teknik-İş tarafından Türk Dil Kurumu işyerlerinde sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinden sonuç alınamaması sebebiyle grev kararı alındı.

24 Kasım 1975

Türkiye-Irak Petrol Boru Hattı ve Tabii Gaz Boru Hattı işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Baysen-İş üyesi 800'ü aşkın işçi sendika seçme özgürlüğü ve işverenin yasa dışı tutumunu protesto etmek için direnişe geçti. Direniş 90 gün sürdü ve toplu iş sözleşmesi yapılması ile atılan 15 işçinin işe geri dönmesiyle sonlandırıldı.

29 Kasım 1975

DİSK, kuruluşundan itibaren tüm çalışanların grevli ve toplu sözleşmeli sendika hakkının en önde gelen savunucusu oldu. Bu hakkın kazanılması için kamu çalışanlarıyla ortak etkinlikler düzenledi, kamu çalışanları örgütlerinin düzenlediği etkinlikleri destekledi. Taleplerin ortaklaştırılması doğrultusunda 29 Kasım'da DİSK, TİB, TMMOB, TÖB-DER, TÖD, TÜM-DER, TÜS-DER ve TÜTED ortak bir forum düzenledi.

1975

30 Kasım 1975

DİSK'e bağlı Tek-İş, Tek Genel Müdürlüğüne bağlı 15 işyerinde toplu iş sözleşmesi yetkisi aldı.

30 Kasım 1975

Mab-İş 30 Kasım 1975'te gerçekleştirdiği Genel Kurulda Türk-İş'ten ayrılarak DİSK'e katıldı.

ARALIK

2 Aralık 1975

Erdoğan Lastik işyerinde sürdürmekte olduğu toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin sonuç vermemesi üzerine DİSK'e bağlı Lastik-İş grev kararı aldı.

6 Aralık 1975

Haliç'te kurulu Aziz Turhan Bağırsakhanesi'nde çalışan DİSK'e bağlı Barder-İş üyesi 40 işçi, sendikal faaliyetleri sebebiyle işten atılmaları üzerine direnişe geçti.

9 Aralık 1975

Muis Biçarer işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Barder-İş üyesi 20 işçi toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girmesi ve 8 işçinin işten çıkarılması üzerine direnişe geçti.

10 Aralık 1975

DİSK'e bağlı Keramik-İş, Küçükçekmece'de kurulu Akçimento işyerinde 925 işçiyi kapsayan bir toplu iş sözleşmesi bağıtladı. Sözleşme ile ilgili olarak *DİSK* dergisinin 19. sayısında "işkolunun en iyi toplu sözleşmesi" denildi.

10 Aralık 1975

DİSK'e bağlı Tekstil'e geçebilmek ve bu sendika vasıtasıyla ekonomik-sosyal haklara kavuşabilmek için daha önce amansız bir mücadele veren Tariş işçileri, 10 Aralık 1975 günü hunharca bir saldırıya uğradılar.

11 Aralık 1975

İstanbul Kartal'da Silvan Ağır Sanayii işyerinde çalışan 300 işçi, işten atılan 23 arkadaşlarının tekrar işe alınması ve sendika seçme özgürlüklerinin verilmesi için direnişe geçti. İşçilerin Metal-İş'ten ayrılıp DİSK'e bağlı Maden-İş'e geçmeleri üzerine işverenin ağır baskısına maruz kaldıkları açıklandı.

11 Aralık 1975

İzmir'de 900 işçinin çalıştığı Tariş fabrikalarında çalışan yüzlerce işçi topluca DİSK'e bağlı Tekstil'e üye oldu. Tariş Genel Müdürü, AP eski Milletvekili Orhan Barut, işçileri sarı sendika Mensucat-İş'e geçmeleri için tehdit etti. İşçilerin iradesini görmezden gelen iktidar ve yönlendirdiği işletme yönetimi 200 kadar faşist militanı fabrikaya getirdi. Fabrikanın ışıkları söndürüldü, ellerinde tabancalar, bıçaklar olan komandolar önlerine gelen işçilere saldırdı, birçok işçi yaralandı.

11 Aralık 1975'te Ülkü Ocaklarından bir işçinin DİSK üyesi bir işçiye tabanca çekmesi üzerine çatışma çıktı ve 30'dan fazla işçi yaralandı, 30 işçi ise gözaltına alındı. Fabrika 17 Aralık 1975'e kadar tatil edildi. 18 Aralık 1975'te işbaşı yapan işçiler yeniden komandoların fabrikaya sokulması üzerine iş bıraktılar, 100 işçi işbaşı yapmadığı için işten çıkarıldı. 30 Aralık 1975'te işverenin işbaşı yapmayan işçileri işten çıkaracağını söylemesi üzerine 800 kadar işçi işbaşı yaptı, işbaşı yapmayan 70 işçinin 17'si ise işten çıkarıldı. 6 Ocak 1976'da 280 işçi daha işten atıldı ve DGM 10 işçi hakkında tutuklama kararı verdi.

1975

17 Aralık 1975

Alkim Alkali Kimya AŞ'de çalışan 80 işçi, Petrol-İş'ten ayrılıp DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş'e üye olmaları nedeniyle 40 işçi arkadaşının işine son verilmesi üzerine direnişe geçti. 24 Aralık 1975 tarihinde işçilerin isteklerinin kabul edilmesi üzerine direnişe son verildi ve işyerinde işçiler adına Petrol Kimya-İş sözleşme imzaladı.

20 Aralık 1975

İskenderun'da DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş'te örgütlenen balıkçılar İskenderun Balıkçılar Kooperatifi'ni kurdular.

23 Aralık 1975

DİSK'e bağlı Turizm-İş'in 450 üyesinin bulunduğu ve 510 işçinin çalıştığı Sheraton Oteli'nde toplu sözleşme yetkisinin Turizm-İş'e değil OLEYİS'e verilmesi üzerine işçiler direnişe geçti. İşveren 24 Aralık 1975'te 48 saat içinde işbaşı yapılmazsa oteli kapatacağını söyledi ve otel 26 Aralık'ta kapatıldı.

450 Turizm-İş üyesi Taksim'de bir yürüyüş gerçekleştirdi. Ardından otelin bahçesinde çadır kurdu. 5 Ocak 1976'da işverenin toplu sözleşme görüşmelerini kabul etmesi üzerine direnişe son verildi.

23 Aralık 1975

SSK Müdürler Kurulunun 1 Ocak 1976 tarihinden itibaren memur yapmak istediği DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi 2 bin 500 işçi Ankara'da direnişe başladı.

24 Aralık 1975

Ankara'da DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyesi 400 kadar işçi SSK direnişini desteklemek için 17 işyerinde iki saat süren bir eylem yaptı.

24 Aralık 1975

Ankara'da DİSK'e bağlı ASİS'e üye 150 işçinin çalıştığı Domsan ve 30 işçinin çalıştığı Ulusoy Mobilya fabrikalarının işçileri SSK direnişini desteklemek amacıyla birer saatlik bir sempati boykotu yaptı.

24 Aralık 1975

SSK'ye bağlı hastanelerde çalışan ve memur olmak istemeyen Has-İş üyesi işçiler 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına ve Bazı Maddeler Eklenmesine Dair 12 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'a karşı direnişe geçti.

25 Aralık 1975

DİSK'e bağlı Petkim-İş, Yalova Elyaf Fabrikası'nda yetki tespiti için referandum isteminde bulundu.

26 Aralık 1975

İstanbul'da Beyoğlu, Samatya, Göztepe Hastaneleri ve bazı dispanserlerde çalışan DİSK'e bağlı Has-İş üyesi 4 bin işçi DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyeleri tarafından başlatılan direnişe katıldı.

26 Aralık 1975

Seydişehir Alüminyum Fabrikalarındaki işçilerin örgütlü olduğu Özgür Alüminyum-İş sendikasının genel kurulunda DİSK'e katılma kararı alması üzerine işçilere yönelik çeşitli saldırılar düzenlenmeye başladı.

26 Aralık'ta bildiri dağıtan işçilere Ankara plakalı araçlardan ateş açıldı. Açılan ateş sırasında Hasan Kadıoğlu adlı bir kişi yaşamını yitirirken 4 işçi de yaralandı. Provokatörler çeşitli söylentilerle halkı tahrik etmeye çalıştı. Gruplar halinde parti, dernek ve sendika binalarına saldırılar düzenlediler. Saldırganlar 29 Aralık'ta Özgür Alüminyum-İş binasını bombalandı.

29 Aralık 1975

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğünde çalışırken hiçbir gerekçe göstermeden işlerinden atılan 15 işçinin eş ve çocukları Başmüdürlük makam

1975

odasını işgal etti. İşçilerin üye oldukları DİSK'e bağlı Devrimci Yapı-İş, işten çıkarmaların toplu sözleşme hükümlerine ters olduğunu açıkladı.

29 Aralık 1975

DİSK'e bağlı Sosyal-İş üyeleri tarafından başlatılan SSK direnişine Paşabahçe Hastanesi'nde çalışan işçiler de katıldılar.

30 Aralık 1975

SSK direnişi sırasında işbaşı yapmadıkları gerekçesiyle Ankara'da bin 47, İstanbul'da da 201 işçinin işlerine SSK Genel Müdürlüğünce son verildi.

31 Aralık 1975

Ankara, İstanbul ve İzmir'de 12 bin SSK işçisi işlerini bırakarak SSK direnişine katıldı.

1976

OCAK

5 Ocak 1976

DİSK'e bağlı Lastik-İş üyesi 135 işçi çeşitli sosyal hakları ve ücret alacakları ödenmediği için Doğan Lastik Kaplama fabrikasında direnişe geçti. İşçilerin fabrika önünde kurdukları grev çadırı işveren tarafından yasadışı olduğu gerekçesiyle jandarma tarafından söküldü ve bazı işçiler karakola götürüldü. Şubat ayı içinde direnişe katıldıkları gerekçesiyle 135 işçinin iş sözleşmeleri feshedildi.

6 Ocak 1976

Mersin'deki Anadolu Cam Sanayi'de çalışan DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyesi işçiler Adana Bölge Çalışma Müdürlüğü önünde işyerinde toplu sözleşme yetkisi verilecek sendikanın referandumla saptanmasını istedi.

7 Ocak 1976

Uluslararası sendikalardan DİSK'e gönderilen resim, afiş ve posterlere gerekçe gösterilmeden el konuldu.

9 Ocak 1976

İstanbul Topçular'da kurulu Uygun Plastik fabrikasından işçilerinin DİSK'e bağlı Lastik-İş'e üye olmak istemeleri üzerine işveren 35 işçiyi tazminat ödemeden işten attı. İşçiler bunun üzerine direniş başlattı. 29 Ocak'ta işveren direnişteki işçilerin çalışmak isteyen işçilere engel olduklarını ileri sürerek polis çağırdı. Grev yerine gelen polis fabrikanın önünde direnişte bulunan 19 işçiyi gözaltına aldı.

10 Ocak 1976

İstanbul'da kurulu Alev Ateş Tuğla fabrikasında çalışan DİSK'e bağlı Keramik-İş üyesi 20 işçi uzun süredir devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varılamaması üzerine greve başladı. Bu grev 1976 yılının ilk grevi oldu.

12 Ocak 1976

Adana'da Sabancı Holding'e ait Marsa Margarin Yağ fabrikasında çalışan DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi 550 işçi toplu sözleşme görüşmelerinde ücret maddelerinde anlaşmaya varılamaması üzerine greve başladı. Grev, 18 Ocak'ta taraflar arasında anlaşmaya varılması üzerine sona erdi.

1976

14 Ocak 1976

Diktaş Sanayii işyerinde çalışan 450 işçinin Türk-İş'e bağlı Teksif'ten, DİSK'e bağlı Tekstil'e geçmesi üzerine 20 polis işçilere saldırdı.

14 Ocak 1976

Derby'de DİSK'e bağlı Lastik-İş üyesi 600 işçi toplu sözleşme görüşmelerinde çeşitli maddelerde çıkan anlaşmazlık nedeniyle greve başladı. 17 Ocak'ta işverenin sendikanın ileri sürdüğü talepleri kabul etmesi üzerine grev sona erdi.

20 Ocak 1976

Bağımsız Türkiye Çağdaş Metal-İş gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurulda DİSK'e bağlı Maden-İş'e katıldı.

21 Ocak 1976

DİSK'e bağlı Teknik-İş sendikası işveren vekillerinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması üzerine Futbol Federasyonu işyerinde grev uygulamasına geçti.

22 Ocak 1976

Mersin Anadolu Cam Sanayii'nde çalışan DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyesi yaklaşık 200 işçi, Bölge Çalışma Müdürlüğünün yetki uyuşmazlığını yasal süre içinde çözüme kavuşturamaması ve işverenin sendika seçiminde tarafsızlık kuralını çiğnemesi sebebiyle süresiz yemek boykotuna başladı.

24 Ocak 1976

Bursa'da Santral Dikiş fabrikasında çalışan 300 işçi DİSK'e bağlı Tekstil'e üye oldu.

26 Ocak 1976

Adana'da 147 PTT işçisinin işten çıkarılması üzerine DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş'e üye işçilerin başlattığı direniş, işçilerin isteklerinin kabul edilmesi ve işten atılan işçilerin geri alınması ile sona erdi.

28 Ocak 1976

İstanbul'da Etap Oteli işyerinde yapılan referandumu 37 oya karşılık 90 oyla DİSK'e bağlı Turizm-İş kazandı.

28 Ocak 1976

AP Milletvekili Murat Bayrak'ın sahibi olduğu Sancak Tül Fabrikası'nda çalışan 3 bin işçi 28 Ocak'ta tüm siyasi parti başkanlarına gönderdikleri birer mektupla MHP'li komandoların baskısı altında tutulduklarını ve asgari ücretin altında bir ücretle çalıştırıldıklarını belirttiler. İşçiler hiçbir sendikaya üye olamadıklarını ve kendilerine İş Kanunu hükümlerinin bile uygulanmadığını açıkladılar.

ŞUBAT

3 Şubat 1976

İstanbul'da Çınar Oteli işyerinde DİSK'e bağlı Turizm-İş üyesi işçilerin 176 gün sürdürdükleri grev, imzalanan toplu sözleşme ile sona erdi. İşçiler Çınar Oteli'ne "Grev Palas" adını verdiler.

8 Şubat 1976

Türkiye'nin ikinci en uzun grevi olan DİSK'e bağlı Lastik-İş üyesi işçilerin 11 aydır Çukurova Plastik fabrikasında sürdürdükleri Çupasan Grevi işverenin tüm baskılarına rağmen sürdü.

9 Şubat 1976

MC iktidarının işçi sınıfına yönelik saldırılarına karşı DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, MC iktidarının amacının anti-demokratik yasalara karşı yeni zemin oluşturmak olduğunu söyledi.

10 Şubat 1976

DİSK'e bağlı Maden-İş, bin 200 işçinin çalıştığı İzmir'deki Tokez Yağ Keçeleri Fabrikası'nda ve 60 işçinin çalıştığı Özler Döküm Fabrikası'nda grev uygulamasına geçti.

1976

Disk Başkanı Türkler: 'MC iktidarı emekçi halka psikolojik savaş açtı,

- KEMAL TÜRKLER, CEPHE İKTİDARININ EMEKÇİ HALKA VE DEMOKRASİYE KARŞI «PSİKOLOJİK SAVAŞ» AÇTIĞINI ÖNE SÜRDÜ

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, DİSK uzmanlar toplantısında yaptığı konuşmada, MC iktidarının emekçi halkımıza ve demokrasiye karşı psikolojik savaş açtığını öneröü ve «Bu iktidarı demokrasik yoldan düşürmek bir yurtseverlik görevi» demiştir. Türkler, özetle şöyle konuşmuştur:

«MC iktidarı psikolojik savaş derken, SS birliklerinin cinayet ve silâhlı saldırılarını temine çıkarmak ve yoğunlaştırmak, yeni anti-demokratik sıkıyönetim yasalarına ortam hazırlamak, emekçi halkımızın sömürü ve zulme karşı verdiği mücadeleyi dağıtmak, bölmek ve emekçi, tekelci sermayenin aşırı kârını daha da artırması için daha açık ve dolaysız bir baskı rejimi getirmek amacındadır.

Cumhuriyet, 10 Şubat 1976.

12 Şubat 1976

Taksim'deki Ünver Oteli işyerinde yetkili sendika olan DİSK'e bağlı Turizm-İş, gerçekleşen toplu iş sözleşmesine işverenin katılmaması üzerine basına açıklama yaptı.

12 Şubat 1976

Türk-İş'e bağlı OLEYİS'ten ayrılıp DİSK'e bağlı Turizm-İş'e üye olan Hilton işçileri, otel önünde basın toplantısı yaparak toplu iş sözleşmesi ile ilgili referandum yapılmasını istedi.

13 Şubat 1976

DİSK'in 9. kuruluş yıldönümü Spor ve Sergi Sarayı'nda yapılan bir etkinlikle coşkuyla kutlandı (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

13 Şubat 1976

DİSK'e bağlı Teknik-İş'in Futbol Federasyonu'nda sürdürdüğü grevde işveren vekilleri grev gözcülerine saldırdı. DİSK'e bağlı 9 sendika saldırıyı kınadı.

16 Şubat 1976

Toplu sözleşme görüşmelerinin sürdürüldüğü Murat Cam işvereninin işyerini kapatarak kanunsuz lokavt yapması üzerine grev kararı alan ve 29 Ekim 1979'da greve başlayan DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyesi işçilerin taleplerinin kabul edilmesi üzerine işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalandı.

18 Şubat 1976

Toplu sözleşme görüşmelerinde ortaya çıkan anlaşmazlık üzerine DİSK Yeni Haber-İş, Adana PTT Genel Müdürlüğüne bağlı 8 işyerinde grev kararı aldı.

20 Şubat 1976

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler ile Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, TRT tarafından düzenlenen bir programda işçi sorunlarını tartıştılar.

MART

3 Mart 1976

DİSK'e bağlı Çağdaş Gıda-İş sendikasının Tekel Nakliyat, Tekel Cibali ve Tekel Cevizli Sigara Fabrikası'nda örgütlenmelerini tamamlayarak Tekel Cibali Tütün Fabrikası'nda yetki işlemlerine başladı.

5 Mart 1976

İstanbul'daki Deva Holding'e bağlı Evma işyerinde toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamayınca DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş üyesi 280 işçi greve başladı.

5 Mart 1976

DİSK'e bağlı Lastik-İş'te örgütlü 270 işçinin çalıştığı Kent Lastik fabrikasında greve başladı.

7 Mart 1976

1 Mayıs hazırlıklarını başlatan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, basına yaptığı açıklamada, 1 Mayıs'ta dünya emekçilerinin sömürüsüz, baskısız, savaşsız ve çalışanların kardeşliğine bağlı özgürlükler dünyası için bir araya geleceklerini belirtti.

8 Mart 1976

İşçi sınıfının isteklerine cevap verecek nitelikte belediyelerin planladığı toplumsal ve halka dönük hizmetlerin gerçekleşmesi için gerekeni yapmak ve belediyelerle kitle desteği sağlamak amacı ile DİSK Belediyelerle İlişkiler Bürosu kuruldu. İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan, DİSK'te kurulan Belediyelerle İlişkiler Bürosu'nu desteklediğini açıkladı.

1976

11 Mart 1976

DİSK'e bağlı Petrol Kimya-İş, Soda Sanayii işyerinde 9 aydan beri sürmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçti.

11 Mart 1976

İstanbul PTT işyerlerinde işverenin, işçilerin toplu sözleşme görüşmeleri sürecinde taleplerinin altında bir teklif açıklaması ve sosyal haklara karşı çıkması üzerine DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş grev uygulamasına geçti.

11 Mart 1976

İstanbul'da Telefon Başmüdürlüğüne bağlı 5 şantiye, 1 taşıtlar amirliği ve Ümraniye PTT fabrikasında çalışan DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş üyesi işçiler greve başladı.

16 Mart 1976

DİSK içinde uzun süredir büyük bir sorun olarak duran Petrol Kimya-İş ile Petkim-İş'in birleşmesi çözümlendi. Petrol Kimya-İş kendisini feshederek Petkim-İş sendikasına katıldı. Yeni sendikanın adı Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası oldu.

20 Mart 1976

SSK'de çalışan işçilerin memurlaştırılması ile ilgiliyi konuyu değerlendiren DİSK Yürütme Kurulunun görüşlerini kamuoyuna yansıtmak amacıyla DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler basına bir açıklama yaptı. Türkler, bu kararın Türk-İş temsilcisinin desteğiyle alındığını söyledi ve Türk-İş'i sınıf uzlaşmacısı tavrı sebebiyle eleştirdi. 30 bin SSK işçisinin toplumsal ve sendikal haklarına el koyanlara karşı DİSK'in, tüm çalışanların grevli ve toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını destekleyeceğini vurguladı.

24 Mart 1976

Çupasan grevi 1. yılını doldurdu. DİSK'e bağlı Lastik-İş işçilerinin grevde olduğu Çukurova Plastik Fabrikası'nda işveren işyerine jandarma göndererek grevi 313. gününde kırmak istedi.

29 Mart 1976

DİSK'e bağlı Petkim-İş üyesi 350 işçi Gebze'de kurulu Marshall Boya ve Vernik Sanayii işyerinde greve başladı.

29 Mart 1976

İşverenin toplu sözleşme görüşmelerinde ücret anlaşmazlığı sebebiyle gidilen Uzlaşma Kurulu toplantısına katılmaması üzerine Kartal'da kurulu Mintex fabrikasında DİSK'e bağlı Lastik-İş'e üye 44 işçi greve başladı.

NİSAN

5 Nisan 1976

Çanakkale Petkim fabrikasında çalışan 40 işçi, üyesi oldukları Petkim-İş'ten zorla istifa ettirildi. İşçiler özgürlüklerinin kısıtlandığı ve fabrika müdürünün kendilerini tehdit ettiği gerekçesiyle savcılığa başvurdu.

5 Nisan 1976

Bayrak Komandit Şirketi'nde işverenin devam etmekte olan toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması üzerine DİSK'e bağlı Tekstil, bu işyerinde grev uygulamasına geçti.

10 Nisan 1976

İzmir'de Omsaş işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi işçiler sendikalaşma nedeniyle işten atılan 10 arkadaşlarının yeniden işe alınması için direnişe geçti.

11 Nisan 1976

DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce yakalandığı ağır hastalıktan kurtulamayarak hayatını kaybetti.

14 Nisan 1976

İbrahim Güzelce DİSK tarafından düzenlenen bir tören ve yürüyüşle toprağa verildi.

1976

18 Nisan 1976

DİSK'e bağlı Petkim-İş Kocaeli Şubesi, Yalova Elyaf Fabrikası'nda özellikle kadın işçiler üzerinde sürdürülen baskıları ve anti-demokratik girişimleri kınadı.

19 Nisan 1976

DİSK'e bağlı Teknik-İş, işçilerin pratiğin teoriyle bütünleşmesini sağlamak için genel merkez binasında tüm üyelere açık bir kitaplık kurdu.

19 Nisan 1976

Garanti Bankası emekçilerinin örgütlendiği Türkiye Garanti Bankası AŞ. İşçileri Sendikası (Gam-Sen) DİSK'e katılma kararı aldı.

23 Nisan 1976

Çayırova Cam Sanayi işyerinde DİSK'e bağlı Hürcam-İş ile toplu sözleşme görüşmelerinin sürdüğü bir sırada işverenin işyerine jandarma çağırması işçiler tarafından protesto edildi.

25 Nisan 1976

Anadolu Cam Sanayii işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyesi bin 200 işçi toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varılamaması üzerine 3 günlük yemek boykotuna başladı.

29 Nisan 1976

DİSK Yürütme Kurulu, sendikaların toplu sözleşmelerine 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak geçirilmesini istedi. DİSK Genel Bakanı Kemal Türkler, 1 Mayıs işçi bayramı nedeniyle verdiği demeçte, yalnızca faşist rejimli ülkelerde 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kabul edilmediğini söyledi.

MAYIS

1 Mayıs 1976

51 yıllık bir aradan sonra ilk büyük kitlesel 1 Mayıs kutlaması DİSK'in öncülüğünde İstanbul, Taksim Meydanı'nda on binlerce emekçinin katılımıyla yapıldı (Konuya ilişkin ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

5 Mayıs 1976

Yozgat'ın Akdağ Madeni ilçesinde Rasih ve İhsan Maden Ltd. Şti'nde çalışan işçiler Türk-İş Türkiye Maden Federasyonu'na bağlı Çorum ve Havalisi Birleşik Maden İşçileri Sendikası'ndan ayrılarak DİSK'e bağlı Mab-İş'e üye oldu.

5 Mayıs 1976

DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş'in PTT Genel Müdürlüğüne bağlı İstanbul PTT işyerlerinde başarıyla sürdürdüğü grevi Bakanlar Kurulunca 30 gün süre ile ertelendi.

6 Mayıs 1976

Adana'da Bossa Un Fabrikası'nda örgütlü DİSK'e bağlı Gıda-İş bu işyerinde toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamadığı için grev kararı aldı.

6 Mayıs 1976

İstanbul Cevizli'de Hektaş Tarım İlaçları işyerinde örgütlü DİSK'e bağlı Petkim-İş sürdürmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçti.

8 Mayıs 1976

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, TRT yönetiminin geniş kitleleri temsil eden ilerici örgütlere söz hakkı tanınmamasını ve bu hakkın Anayasa'nın dışına çıkarılarak fiilen kısıtlanmasına yönelik basına ve kamuoyuna açıklama yaptı.

10 Mayıs 1976

Tamsaş Tarım Alet ve Makinaları işyerinde sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 106 işçi grev uygulamasına geçti.

13 Mayıs 1976

DİSK'e bağlı Turizm-İş Ankara Otel Roma'da grev kararı aldı.

1976

19 Mayıs 1976

Adana'da kurulu Siba Silikat Sabun Fabrikası'nda örgütlü DİSK'e bağlı Gıda-İş, işverenin işçi isteklerini ve oluşturulan Uzlaştırma Kurulunun kararlarını kabul etmemesi üzerine grev uygulamasına geçti.

27 Mayıs 1976

Topkapı İzsal Döküm Sanayii işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye 720 işçinin grevi sürdü.

31 Mayıs 1976

DİSK'e bağlı Keramik-İş Söğüt Bölge Temsilcisi Ertuğrul Tunca ve 30 işçi gözaltına alındı.

31 Mayıs 1976

Söğüt'de kurulu Söğüt Seramik Sanayi işyerinde çalışan DİSK Keramik-İş üyesi işçiler işyerinde yetkinin Çimse-İş'e verilmesi üzerine direnişe geçtiler.

HAZİRAN

1 Haziran 1976

Adana'da Bossa Un Fabrikası'nda DİSK'e bağlı Gıda-İş'e üye işçiler, sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinden bir sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçti.

2 Haziran 1976

İstanbul Eyüp'te kurulu Yaşar Mensucat işyerinde çalışan 600 işçi ve Eyüp Defterdarlık'ta Boyateks işyerinde çalışan 206 işçi Türk-İş'e bağlı Teksif'ten ayrılarak DİSK'e bağlı Tekstil'e geçti.

11 Haziran 1976

11-12 Haziran 1976'da gerçekleşen DİSK Yönetim Kurulu toplantısında Genel-İş, Besin-İş, Gam-Sen ve Nakliyat-İş'in DİSK'e üyelikleri kabul edildi.

16 Haziran 1976

DİSK'e bağlı Çağdaş Gıda-İş ve Nakliyat-İş yetkilileri ile 200 kadar işçi 15 Haziran günü Tekel Genel Müdürlüğüne giderek toplu pazarlık yetkisinin kendilerinde olduğunu bildirdi.

16 Haziran 1976

DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyelerinin çalıştığı Topkapı Şişe Cam ve Gökyiğit fabrikalarında grev başladı.

18 Haziran 1976

Çayırova'da kurulu Arçelik işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçilerin dolapları jandarma tarafından arandı. İşyerinde kurulacak kitaplık için işçilerin aldığı kitaplara el konuldu.

24 Haziran 1976

İzmir'de kurulu Tuborg işyerinde çalışan 500 işçi Türk-İş'e bağlı Tek Gıda-İş'ten ayrılarak DİSK'e bağlı Besin-İş sendikasına geçtiler.

25 Haziran 1976

Rulo Basımevi işyerinde DİSK'e bağlı Basın-İş'e üye işçiler işverenin Uzlaştırma Kurulu kararlarını kabul etmemesi üzerine grev uygulamasına geçtiler.

29 Haziran 1976

Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) Genel Müdürlüğü işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Teknik-İş üyesi 300 işçi toplu iş sözleşmesinden doğan bazı sorunların işçi baştemsilcileri tarafından işverene iletildiği halde çözümlenmemesi üzerine yemek boykotuna başladı.

30 Haziran 1976

Bursa Tofaş işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi Muammer Çetinbaş silahlı saldırı sonucu öldürüldü (Konuya ilişkin ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

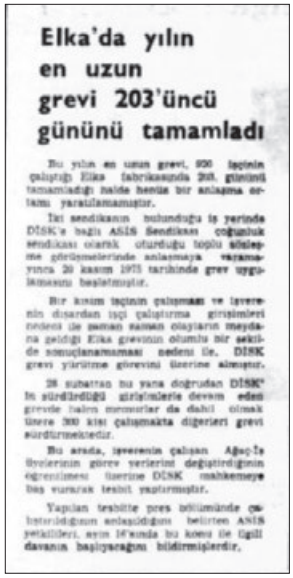

Elka'da yılın en uzun grevi 203'üncü gününü tamamladı

Bu yılın en uzun grevi, 930 işçinin çalıştığı Elka fabrikasında 203. gününü tamamladığı halde henüz bir anlaşma sağlanamamıştır.

İki sendikanın bulunduğu işyerinde DİSK'e bağlı ASİS Sendikası çoğunluk sendikası olarak oluşturduğu toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varamayınca 20 kasım 1975 tarihinde grev uygulamasını başlatmıştır.

Bir kısım işçinin çalışması ve işverenin dışardan işçi çalıştırma girişimleri nedeni ile zaman zaman olayların meydana geldiği Elka grevinin olumlu bir şekilde sonuçlanmaması nedeni ile, DİSK grevi yürütme görevini üzerine almıştır.

28 subattan bu yana doğrudan DİSK'in sürdürdüğü girişimlerle devam eden grevde halen memurlar da dahil olmak üzere 300 kişi çalışmakta diğerleri grevi sürdürmektedir.

Bu arada, işverenin çalışan Ağaç-İş üyelerinin görev yerlerini değiştirdiğinin öğrenilmesi üzerine DİSK mahkemeye baş vurmak temini yapmıştır.

Yapılan tesbitte pres bölümünde çalıştırıldığının anlaşıldığını belirten ASİS yetkilileri, ayın 16'sında bu konu ile ilgili davanın başlayacağını bildirmişlerdir.

Cumhuriyet, 12 Haziran 1976.

1976

31 Haziran 1976

Bursa Tofaş fabrikasında öldürülen Muammer Çetinbaş'ın cenazesine katılmak ve protesto etmek için 13 fabrikada üretim durduruldu. Üretimi durduran işçiler MC'nin izlediği demokrasi ve özgürlük düşmanı gerici politikasını kınadı.

TEMMUZ

2 Temmuz 1976

DİSK üyesi işçilere yapılan zamdan yararlanamayan İstanbul belediye işçileri direniş yaptı. Sendika yetkililerinin İETT yetkilileriyle yaptıkları görüşmeler sonunda direniş akşam kaldırıldı.

2 Temmuz 1976

İskenderun Limanı'na kayıtlı 21 balıkçı teknesinde DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş'e üye 200 balıkçı, işvereninin toplu sözleşme görüşmelerine gelmemesi üzerine grev uygulamasına başladı.

9 Temmuz 1976

Devlet Malzeme Ofisi Basımevi işyerlerinde çalışan DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi 190 işçi grev uygulamasına geçti.

10 Temmuz 1976

Bursa Tofaş işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi Muammer Çetinbaş'ın ölümü ile sonuçlanan silahlı saldırıyı kınamak ve işçi sınıfının demokrasi mücadelesine, sendikal örgütlenmesine karşı yöneltilmiş olan saldırıları protesto etmek amacıyla DİSK tarafından düzenlenen miting Bursa'da yapıldı. (Konuya ilişkin ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

12 Temmuz 1976

Faşist saldırıların yoğunlaşması, iktidarın işçi sınıfını hedef alması, DGM yasa tasarısını Meclis'ten geçirme hazırlıklarını artırması üzerine DİSK'in örgütlü olduğu işyerlerindeki işçiler ile DİSK ve DİSK üyesi sendikaların yönetici ve diğer kadrolarının yıllık ücretli izinleri Yürütme Kurulu kararıyla ertelendi.

15 Temmuz 1976

Karadeniz Bakır İşletmeleri Murgul, Çakmakkaya tesislerinde DİSK'e bağlı Maden-İş'in toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma olmadığı için 17 Haziran 1976'da başlattığı grev sürdü.

17 Temmuz 1976

DİSK'e bağlı Turizm-İş'in örgütlü olduğu Roma Oteli işyerinde sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinden bir sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçildi.

19 Temmuz 1976

Otomarsan işyerindeki işçilerin DİSK'e bağlı Maden-İş'te örgütlenmeye başlaması üzerine işveren 6 işçiyi işten çıkardı.
Bin 200 işçi direnişe geçti.

20 Temmuz 1976

DİSK'e bağlı Basın-İş üyesi işçilerin 7 Temmuz'dan bu yana DMO işyerlerinde sürdürdükleri grev imzalanan toplu sözleşme ile sona erdi. Toplu sözleşme ile işçilere yeni sosyal haklar ve ücret zammı sağlandı.

20 Temmuz 1976

Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) Genel Müdürlüğü işyerlerinde çalışan DİSK'e bağlı Teknik-İş'e üye işçiler toplu sözleşmenin uygulanmasını protesto etmek için üç günlük yemek boykotu yaptı.

23 Temmuz 1976

İpraş ve Petkim işyerlerinde işverenlerin ve MC iktidarının işçiler üzerindeki

Murgul Bakır İşletmesinin DİSK'e bağlı 1200 işçisi grevi sürdürüyor

Faik BEKİROĞLU

RİZE — Toplu iş sözleşmesi konusunda işverenle anlaşmaya varamadıkları için 17 haziranda bu güne dek Karadeniz Bakır İşletmelerinin Murgul'daki Çakmakkaya tesislerinde DİSK'e bağlı 1200 işçi tarafından başlatılan grev olaysız devam etmekte, İstanbul ve Ankara'da yapılan temasların olumsuz sonuçlanması grevcilerde gittikçe gergin bir hava yaratmaktadır.

DİSK'e bağlı Maden - İş Sendikası üyesi olan 1200 işçi, kendilerine ayrı işyerinde çalışan Türk - İş'e bağlı işçilere tanınan hakkın verilmesini istemişler, bu istek, sendikanın yetkisi olduğu gerekçesiyle Karadeniz Bakır İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından olumsuz karşılanmış ve böylece de grev başlamıştır.

Bakır cevheri çıkarılan tesislerde iş durduğu için her günkü zararın 10 milyon lira olduğunu söyleyen Maden - İş Sendikası Başkanı Yaşar Sabanoğlu, bütün girişimlere rağmen Karadeniz Bakır İşletmesi Genel Müdürlüğüyle bir anlaşmaya varamadıklarını, grevi kimse hareketlere müsaade etmeyeceklerini, DİSK'in kendilerini sonuna kadar destekleyeceğini söylemiştir.

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1976.

1976

baskılarıyla ilgili açıklama yapan DİSK'e bağlı Petkim-İş, İzmit Yarımca'da kurulu İpraş ve Petkim işyerleri ile Ankara Petkim Genel Müdürlüğünde ve Aliağa Grup Başkanlığında çalışan işçiler üzerindeki faşist baskıların devam ederek yoğunlaştığını belirtti.

26 Temmuz 1976

Adana Bossa Un Fabrikası işçilerinin grevi 52. gününde kırıldı. Adana İş Mahkemesi'nin 275 sayılı Yasa'nın 27/2. maddelerine aykırı olarak işçilerin aleyhine verdiği kararı protesto etmek için işçiler grev gözcüsü gömleklerini Yüksek Hakimler Kurulu Başkanlığına gönderdi.

AĞUSTOS

1 Ağustos 1976

PTT işçilerinin mücadeleleri sonucu DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş ile PTT Genel Müdürlüğüne bağlı 9 işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalandı.

2 Ağustos 1976

Türkiye Şişe ve Cam Sanayi'de 6 işyerinde çalışan ve DİSK'e bağlı Hürcam-İş' üye toplam 4 bin 500 işçinin 36 gün sürdürdüğü grev, imzalanan toplu iş sözleşmesi ile sona erdi.

5 Ağustos 1976

Tekel Nakliyat Grup Müdürlüğünde örgütlenerek toplu sözleşme yapma yetkisini alan DİSK'e bağlı Nakliyat-İş işverenin toplu iş sözleşmesi görüşmelerine yanaşmaması üzerine grev kararı aldı.

5 Ağustos 1976

Niğde Belediyesi'nde DİSK'e bağlı Genel-İş'in sürdürmekte olduğu toplu iş sözleşmesi görüşmelerinden bir sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçildi.

5 Ağustos 1976

İstanbul Hilton Oteli'nde DİSK'e bağlı Turizm-İş üyeleri işverenin Türk-İş'e bağlı OLEYİS'in yaptığı toplu sözleşmeden yararlanma konusunda baskı yaptığını ileri sürerek direnişe geçti.

7 Ağustos 1976

Kocaeli'de İpraş işyerinde üye çoğunluğu DİSK'e bağlı Petkim-İş iken toplu sözleşme yetkisinin Türk-İş'e bağlı Petrol-İş'e verilmesi üzerine Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası, Kocaeli İş Mahkemesi'ne iptal davası açtı.

7 Ağustos 1976

Kütahya Belediyesi ile DİSK'e bağlı Genel-İş arasında devam etmekte olan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. Genel-İş, 400 işçiyle grev kararı aldı.

12 Ağustos 1976

TRT Genel Müdürlüğüne bağlı iki işyerinde DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş'in toplu sözleşme yetkisinin çeşitli yollardan engellenmesi üzerine TRT Genel Müdürü Şaban Karataş'ın yasadışı yollarla işçilerin sendikal mücadelesini engellemeye yönelik saldırıları Yeni Haber-İş tarafından kınandı.

13 Ağustos 1976

Kartal İş Mahkemesi DİSK'e bağlı Maden-İş'in aldığı grev kararı üzerine 273 işçiden 224'ünü işten çıkaran Eğe Sanayii işvereninin yaptığı işlemin kanunsuz lokavt olduğuna karar verdi.

17 Ağustos 1976

İzmit Köseköy'de kurulu Lifli Rulo Sanayii işyerinde örgütlenerek toplu iş sözleşmesi görüşmelerini sürdüren DİSK Bar-Der-İş, işverenin ücret konusunda anlaşmazlık çıkarması üzerine grev kararı aldı.

22 Ağustos 1976

İzmir'de 9 fırında sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girmesi ve

1976

Uzlaştırma Kurulunun toplantılarına işverenlerin katılmaması üzerine DİSK'e bağlı Besin-İş grev kararı aldı.

24 Ağustos 1976

Giresun Bulancak'ta kurulu Karaibrahimoğlu Tuğla Fabrikası'nda toplu sözleşme görüşmelerini sürdüren DİSK'e bağlı Keramik-İş görüşmelerin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine grev kararı aldı.

25 Ağustos 1976

Edirne'de kurulu Kartaltepe fabrikasında çalışan DİSK'e bağlı Tekstil üyesi işçiler faşist çetelerin saldırısına uğradı. Saldırıda bir işçi bıçakla yaralandı.

25 Ağustos 1976

DİSK'e bağlı Teknik-İş'te örgütlenen Migros işçileri 15 arkadaşlarının sendikal nedenlerle işten çıkarılması üzerine iş bıraktı. 27 Ağustos 1976'da, direnişe geçen 5 işçiyi polis gözaltına aldı.

27 Ağustos 1976

Sancak Tül Fabrikası işvereni Murat Bayrak, işyerindeki sendikal mücadeleyi bastırmak için yasadışı saldırıları sürdürürken fabrikanın inşaat bölümünde çalışan 20 işçiyi zam istedikleri gerekçesiyle işten çıkardı.

28 Ağustos 1976

Ağrı, Burdur, Erzincan, Kars, Kastamonu ve Muş Süt Fabrikalarında çalışan işçiler adına DİSK'e bağlı Besin-İş'in sürdürdüğü toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı ve 6 işyerinde grev kararı alındı.

EYLÜL

2 Eylül 1976

DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen üyesi maden işçileri toplu sözleşme uyuşmazlığı nedeniyle greve başladı. Grev, 26 Ekim 1979'da işçilerin taleplerinin karşılanmasıyla sonuçlandı.

2 Eylül 1976

DİSK'e bağlı Tümka-İş'e bağlı işçilerin çalıştığı Vege işyerinde işverenin sendikal nedenlerle 6 işçinin işine son vermesi üzerine 100 işçi işvereni protesto etmek için iş bıraktı.

11 Eylül 1976

İnsa işyerinde örgütlü Senteks-İş, DİSK'e bağlı Tekstil'e katıldı.

14 Eylül 1976

Giresun'da bulunan Karaibrahimoğlu Tuğla Fabrikası işvereni, DİSK'e bağlı Keramik-İş'e üye işçilerin ücret ve sosyal haklarla ilgili olarak isteklerini kabul etmedi. İşçiler greve başladı.

15 Eylül 1976

Has-İş ile Devrimci Sağlık-İş birleşme protokolü imzaladı.

16 Eylül 1976

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen DGM Yasası, MC Hükümeti tarafından yeniden çıkarılmak istendi. DİSK 16 Eylül'den başlayarak günlerce süren "Genel Yas" eylemi yaptı. Yüz binlerce işçi iş bıraktı. DİSK yeni bir eylem tarzı uygulayarak, yüzlerce araçlık bir konvoyla İstanbul caddelerinde trafiği felç etti (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

29 Eylül 1976

İstanbul'da kurulu ve DİSK'e bağlı Maden-İş'in örgütlü olduğu Profilo işyerinde işçilerinin direnişi devam etti. Bini aşkın polis, altı panzer işçilere gaz bombaları ve panzerle saldırdı (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

30 Eylül 1976

Çok sayıda polis Profilo'yu boşaltmak için ikinci kez silah ve bomba kullandı. Polis saldırısı sonucu yaralanan Yakup Keser kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

1976

PROFİLO'DA İŞÇİ ÇIKARMAYA KARŞI DİRENİŞE POLİS MÜDAHALE ETTİ, 5 KİŞİ YARALANDI

DGM'ye karşı işçi direnişinden sonra iş akitleri feshedilen 18 işçiye, arkadaşları tarafından işbaşı yaptırılması üzerine, işverenin istemi ile polisin müdahale ettiği Profilo işyerinde çıkan çatışmada, 3 işçi ile 2 polis yaralanmıştır. İşçileri çıkarmak gerekçesiyle fabrikanın içine girmek isteyen polisin panser, ses - gösyasartıcı bomba kullandığı çatışmada karşılıklı su sıkılmıştır. İşçiler yerlerde bulunan bol sayıda mermi kovanını göstererek, polisin çok sayıda silâh da kullandığını öne sürmüşlerdir.

4 bin kadar işçinin çalıştığı Profilo işyerinde sabah saat 8 sıralarında çıkan çatışmada, işçilerin çıkmama konusunda direnmesi karşısında polis, panserlerdeki su bitince geri çekilmiş ve ikinci bir girişimde bulunmamıştır. Ancak fabrika bol sayıda panser ve toplum polisi kordonuna alınmış, giriş çıkışlar yasaklanmıştır. İşyerini terketmeme konusunda direnen işçiler ise, içeride üretimi durdurarak beklemeye başlamışlar, arkadaşları işe alınana kadar direneceklerini açıklamışlardır.

Çatışma sırasında özellikle çok sayıda ses ve sis bombası, gösyasartıcı bombaların kullanılması nedeniyle işyerindeki camların hemen hemen tümü kırılmış, ancak çatışma daha çok kapılarda kaldığından, fabrika içindeki araçlar fazla hasar görmemiştir.

TARAFLAR DİRENİYOR

DGM'nin yasalaşmasına karşı diğer fabrikalarla birlikte direnişe katılan Profilo işçileri yine toplu olarak direniş kaldırmışlar, ancak işverenin sendika temsilcileri de dahil 18 arkadaşlarının iş akdini feshetmesi üzerine yeniden bir gün daha direniş yapmışlardır. Bu kez işçilerin tepki oldukları Maden - İş Sendikası, görüşmelerin yapılabilmesi için direnişin kalkmasında ısrar etmiştir. Ancak direnişin kalkmasından sonra da yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamamıştır.

Dün sabah işçiler toplu olarak işbaşı yaptırırken iş akitleri feshedilen arkadaşlarını da işyerine sokmuşlardır. Durum üzeri

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

Cumhuriyet, 30 Eylül 1976.

EKİM

6 Ekim 1976

DİSK'e bağlı Petkim-İş Başkanı Ömer Demircioğlu, 12 işçinin evlerinden polis zoruyla alınarak Aliağa'ya götürülüp işbaşı yaptırıldığını belirtti.

6 Ekim 1976

DİSK Yürütme Kurulu, DİSK Dayanışma Fonu'nun kurulmasına karar verdi. 16 Eylül Genel Yas nedeniyle işten çıkarılan tüm DİSK üyesi işçilere bu fondan yardım yapılması kararlaştırıldı.

5 Ekim 1976

Devrimci Toprak-İş, Orman Genel Müdürlüğüne bağlı Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Orman Haritası ve Fotoğrametri Müdürlüğü işyerlerinde grev uygulamasına geçti.

11 Ekim 1976

DİSK'e bağlı Hürcam-İş Mersin Şubesi faşist bir grubun saldırısına uğradı.

13 Ekim 1976

DİSK'e bağlı Lastik-İş Adana'da kurulu Plassa işyerinde grev kararı aldı.

17 Ekim 1976

DİSK'e bağlı Genel-İş, Gelibolu Belediyesi'nde çalışan işçiler adına sürdürdüğü toplu iş sözleşmesi görüşmelerinden sonuç alamayınca grev uygulamasına başladı.

18 Ekim 1976

Siemens işyerinde 320 işçi adına Maden-İş'in sürdürmekte olduğu toplu sözleşme görüşmelerinde işverenin işçi isteklerini kabul etmemesi üzerine uyuşmazlığa gidildi.

23 Ekim 1976

İzmit Köseköy'de kurulu Çelik Halat işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş grev kararı aldı.

24 Ekim 1976

DİSK Olağanüstü Genel Kurulu toplandı (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

30 Ekim 1976

Banka işkolunda örgütlü emekçilerin örgütlendiği Yapı-Sen DİSK'e katıldı.

KASIM

2 Kasım 1976

DİSK'e bağlı Bar-Der-İş Genel Başkanı Kenan Budak ve Mustafa Gündoğdu, Milli Türk Talebe Birliği kadrosundan olan Tuncer Arabul tarafından silahla yaralandı.

3 Kasım 1976

DİSK'e bağlı Tekstil toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin sürdürüldüğü 5 işyerinde anlaşma sağlanamadığı için grev kararı aldı.

1976

5 Kasım 1976

DİSK'e bağlı Maden-İş'in sürdürmekte olduğu toplu sözleşme görüşmelerinde sonuç alınamaması üzerine İstanbul'da Çelik Endüstri ve Yıldız Kazan Fabrikası'nda grev uygulamasına başladı.

18 Kasım 1976

Maden Teknik Arama Enstitüsü'ne bağlı Ankara Merkez işyerinde toplu sözleşme yapma yetkisini DİSK'e bağlı Mab-İş aldı.

21 Kasım 1976

Devrimci Sağlık-İş aynı işkolundaki Has-İş'e katıldı.

30 Kasım 1976

İstanbul Belediyesi'nde çalışan ve 59 gündür ücretlerini alamayan DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi işçiler 29 Kasım günü sabah saat 07.20'de Galata Köprüsü'ne barikat kurarak ulaşımı bir süre aksattı.

ARALIK

1 Aralık 1976

İstanbul Telefon Başmüdürlüğü ve PTT Fabrika Müdürlüğü işyerlerinde çalışan DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş üyesi işçiler kamuoyuna bir açıklama yaptı. İşçiler Yeni Haber-İş'e saldırıları ve DİSK'e karşı girişilen baskı ve saldırıları kınadı.

2 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye işçilerin çalıştığı Önel Sanayii işyerinde imzalanan toplu sözleşme ile 16 Eylül Genel Yas eylemlerine katıldığı gerekçesiyle işten çıkarılan 12 işçi geri alındı.

3 Aralık 1976

Bilecik'e bağlı Vezirhan ilçesinde kurulu Biksan Kâğıt Sanayii ve Ticaret AŞ işyerinde çalışan 70 işçinin DİSK'e bağlı Tümka-İş'te örgütlenmesi üzerine 55 işçinin işine son verdi. DİSK'e bağlı Maden-İş üyeleri ve Vezirhan köylüleri işten çıkarmaları protesto etti.

6 Aralık 1976

İzmit SEKA Kâğıt Fabrikalarında çalışan işçiler 16 Eylül Genel Yas eylemi nedeni ile işten çıkarılan ve tutuklanan işçilerle dayanışma içinde olduklarını açıkladılar.

8 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Basın-İş'in Ankara Elektrik İşleri Etüd Matbaası işyerinde sürdürdüğü grevde grev çadırına silahlı saldırı yapıldı.

8 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Genel-İş, yasal hakları çiğnendiği ve vardiya zamları verilmediği gerekçesi ile 8 Aralık sabahından itibaren İstanbul'da İETT ve Sular İdaresi işyerlerinde pasif direnişe geçti.

9 Aralık 1976

İstanbul'da kurulu Ülker işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi işçiler faşist bir çetenin saldırısına uğradı. Saldırı sonucunda 1 işçi yaralandı.

10 Aralık 1976

İşçilere yöneltilen faşist saldırıların yoğunlaşması üzerine basına bir açıklama yapan DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca, gerici güçlerin dayatmak istediği açık faşizme zemin hazırlamak için yapılan saldırılar karşısında DİSK'in gerekli önlemleri almakta kararlı olduğunu söyledi.

14 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi İstanbul Belediyesi işçileri ücretlerini ve birikmiş haklarını almak için direnişe geçti. İşçiler 16 Aralık'ta Vatan Caddesi'nde başlayan ve Beyazıt, Eminönü ile Karaköy hattı üzerinden Beşiktaş'a kadar uzanan bir yürüyüş yaptı. İşçilere bu yürüyüş sırasında 200 araç eşlik etti. Yine aynı saatlerde 50 araçlık bir konvoy oluşturan işçiler Üsküdar'dan Bostancı'ya kadar bir gösteri düzenledi. İşçilerin direnişi 5 Ocak 1977'de sona erdi.

1976

15 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Maden-İş, Sümerbank'a ait İzmit'teki Mannesman Boru fabrikasında aldığı grev kararına fabrikada çalışan 700 işçi katıldı.

18 Aralık 1976

TİSK aylık işveren dergisinde DGM eylemine katıldıkları için işten çıkarılan işçilerle ilgili bir "kara liste" yayımladı.

18 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Petkim-İş'e üye işçilerin sürdürdüğü MKE Antalya Fabrikası grevine tabanca, bıçak ve sopalarla saldıran faşistler grev çadırına gaz dökerek yaktı. 30 işçi gözaltına alındı.

19 Aralık 1976

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, MC Hükümeti'nin bir an önce istifa etmesini, aksi halde işledikleri suçların cezasını ödeyemeyecek durumda kalacaklarını duyurdu.

20 Aralık 1976

DİSK'e bağlı Besin-İş ile Et ve Balık Kurumu işvereni arasında 1 Nisan'dan bu yana sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine 19 işyerinde grev uygulamasına geçildi.

1977

OCAK

1 Ocak 1977

DİSK'e bağlı Genel-İş İzmir Şubesi'ne üye kapı ve kalorifer işçileri günde 8 saat çalışmak ve İş Kanunu'nun sağladığı sosyal hakları elde etmek amacıyla "günde 8 saat dışında çalışmama" eylemine başladı.

1 Ocak 1977

İstanbul Büyükçekmece'de kurulu ve DİSK'e bağlı Gıda-İş'e üye işçilerin çalıştığı Topçuoğlu Yoğurt Fabrikası'nda işveren örgütlenme çalışmalarını engelleyerek işyerine jandarma çağırdı. 80 işçi gözaltına alındı.

4 Ocak 1977

İstanbul Hukuk Fakültesi'nde polislerin öğrencileri ve basın emekçilerini hedef alan saldırısı üzerine DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca saldırıyı kınadı.

6 Ocak 1977

DİSK'e bağlı Besin-İş, İzmir'de Billur Tuz işyerinde 155 işçiyi kapsayan toplu sözleşmede üyelerinin günlük ücretlerine 90 lira zam sağladı.

6 Ocak 1977

DİSK'e bağlı Genel-İş'in İstanbul'daki işyeri temsilcileri ortak bir açıklama yaparak İstanbul Belediyesi'nde çalışan işçilerin ücretlerini alamadığını ve bunun sorumlusunun MC Hükümeti olduğunu belirtti.

Genel İş Marmara Bölgesi: "Temizlik işçilerinin direnişi sürecektir,,

DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası Marmara Bölgesi Şube Başkanı Nafiz Bostancı, CHP İstanbul İl örgütünün «çöplerin kaldırılması» yolundaki isteklerinin kabul edilemeyeceğini söylemiştir. «Bir siyasi partinin kararları bizi ilgilendirmez» diyen Bostancı, tüm hakları elde edilmeden temizlik işçilerinin direnişi bırakmalarının söz konusu olmadığını tekrarlamıştır.

Bostancı, «Belediye'nin kaynak bulma konusundaki yöntemleri de bizi ilgilendirmiyor. Bu bütçeden para sağlamak veya arsa satmak şeklinde olabilir. Ancak işçiler arasında mevcut hava yumuşama doğrultusunda değil, kemikleşme yönündedir. Mücadele tam anlamıyla kazanılmadan İstanbul sokaklarını te-

Cumhuriyet, 3 Ocak 1977.

1977

7 Ocak 1977

DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca, Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) yayımlanan ders kitaplarının faşist, ırkçı, işçi ve barış düşmanı olduğunu söyledi.

11 Ocak 1977

Manisa'da kurulu 4 fırında çalışan işçiler adına DİSK'e bağlı Gıda-İş'in sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmelerinde işverenlerin Uzlaştırma Kurulu toplantısına katılmaması üzerine sendika grev kararı aldı.

12 Ocak 1977

Türkiye Kömür İşletmelerine bağlı Erzurum'daki Aşkale maden ocağındaki çalışan işçilerin örgütlü olduğu Yeraltı Maden-İş'in toplu sözleşme çağrısı TKİ İşverenleri Sendikası tarafından görmezden gelindi.

380 işçi adına yapılan tüm çağrılara olumsuz yanıt alınması üzerine 12 Ocak'ta grev başlatıldı. Grevin başladığı gün sendika Genel Başkanı Çetin Uygur silahlı saldırıya uğradı.

Bakanlar Kurulu, 21 Mart'ta grevi 1 ay süre ile erteleme kararı aldı. Karara tepki gösteren Yeraltı Maden-İş, TKİ'nin yasa tanımaz bir tutum içinde bulunduğunu, resmi toplantılara katılmadığını, Bakanlar Kurulu'nun bu kararının bu yasa tanımaz tutuma katıldığını belirtti.

Taraflar 17 Nisan'da anlaşarak 1 Ağustos 1976 tarihinden geçerli olmak üzere toplu sözleşme imzaladılar. Anlaşmanın imzalanmasından bir gün sonra sendika tarafından yapılan bir açıklamada işverenin toplu sözleşme hükümlerine uymadığı, kadro ve araç eksikliğinin ölümle sonuçlanacak kazalara neden olacağı ileri sürüldü.

Maden ocağındaki sorunlar artarak sürdü, ücretler ödenmedi, iktidar ocağı zarar ettiği gerekçesiyle kapatma kararı aldı. Bu gelişmeler üzerine Ekim ayından itibaren işletme yönetimine el koyan işçiler üretimi sürdürdü. Milliyetçe Cephe iktidarının kömür kalmadığı gerekçesiyle kapattığı ocağı en verimli biçimde işleterek aksini kanıtladılar.

Aşkale olayı iktidar ile muhalefet arasında sert tartışmalara da neden oldu. İktidarın ocağa müdahaleye hazırlanması üzerine muhalefet partisi lideri CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, konuyla ilgili yaptığı basın açıklamasında iktidarın ateşle oynadığını söyledi.

MC tarafından alınan kapma kararı, CHP tarafından kurulan hükümet tarafından Mayıs 1978'de kaldırıldı.

13 Ocak 1977

İstanbul 5. İş Mahkemesi'nin gerçek yetkili sendikanın işyerindeki işçilere sorularak ortaya konabileceğine, bunun da kapalı oy açık sayım suretiyle yapılacak bir referandum olması gerektiğine karar vermesi üzerine Parsan Makine Parçaları San. AŞ işyerinde yapılan ve Türk-İş'e bağlı Türk Metal-İş'in katıldığı referandumu DİSK'e bağlı Maden-İş kazandı.

15 Ocak 1977

İstanbul'da kurulu Yapağı Yıkama Fabrikası'nda çalışan DİSK'e bağlı Tekstil üyesi ve işyeri baştemsilcisi Ahmet Hocaoğlu faşist cinayet şebekeleri tarafından dövülerek ağır yaralandı.

19 Ocak 1977

DİSK'e bağlı Turizm-İş üyesi Intercontinental Oteli işçileri İstanbul 4. İş Mahkemesi'nin yetkisini bozmasına rağmen Bölge Çalışma Müdürlüğünün yetkiyi üçüncü kez OLEYİS'e vermesini protesto etmek için direnişe geçti.

19 Ocak 1977

DİSK Yürütme Kurulu hakkında Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde DGM kanununun engellenmesi için yurt çapında genel yas ilan edip işçileri kanunsuz greve teşvik ettikleri iddiası ile açılan davaya başlandı.

1977

20 Ocak 1977

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler ile 6 DİSK yöneticisi DGM'lere karşı işçileri direniş yaptırarak Türkiye çapında yasa dışı greve teşvik ve tahrik etmek iddiasıyla yargılandı.

22 Ocak 1977

DİSK, yüzde 72 hissesini alarak "Politika" gazetesinin sahibi oldu. DİSK Yürütme Kurulu aynı tarihte üye sendika genel merkezlerinin, şube ve bölge temsilcilerinin Politika'ya sendikalar tarafından abone olunması kararlaştırıldı. Ayrıca Yürütme Kurulu işyerlerindeki baştemsilciliği için gazeteye günlük biriktirilen paralarla abone olunmasını istedi (Ayrıntılar ana metinde yer alıyor).

25 Ocak 1977

DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi işçilerin Altılar PDK Fabrikası'nda işverenin uzlaşmaz tutumu üzerine başlattığı grev 1. yılını doldurdu.

26 Ocak 1977

İstanbul'da kurulu Gislaved'de çalışan DİSK'e bağlı Lastik-İş üyesi bin işçi greve başladı. Gislaved işçilerinin grevi çevre işyerlerinde çalışan işçiler tarafından da desteklendi.

30 Ocak 1977

Mersin'de kurulu Plassa Plastik Sanayii AŞ işyerinde DİSK'e bağlı Lastik-İş'e üye işçilerin 106 gün başarı ile sürdürdükleri grev, işverenin işçi taleplerini kabul etmesi üzerine sona erdi.

ŞUBAT

7 Şubat 1977

Press döküm işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş toplu sözleşme imzaladı. 1 Mayıs toplu sözleşme ile İşçi Bayramı olarak kabul edildi.

7 Şubat 1977

DİSK'e bağlı Tek-İş'in Afşin-Elbistan Şube Yönetim Kurulu üyesi Muzaffer Şahin'in evine patlayıcı madde atıldı. Şahin, polisler tarafından dövülerek ağır hakaretlere uğradı.

12 Şubat 1977

Bursa'da kurulu Besaş fabrikasında çalışan bin 800 işçi, Türk-İş'e bağlı Teksif'ten istifa ederek DİSK'e bağlı Tekstil'e üye oldu.

13 Şubat 1977

DİSK'in 10. kuruluş yıldönümü İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda Genel Başkan Kemal Türkler'in açış konuşmasıyla başladı. Yıldönümü, koro ve folklor eşliğinde coşkuyla kutlandı.

DİSK'in 10. yıldönümünde DİSK ile Foto-Film Merkezi tarafından hazırlanan ve DİSK'in kuruluşundan bu yana geçen 10 yılı anlatan Fotoğraflarla DİSK'in 10 Savaşım Yılı konulu sergi DİSK genel merkez salonunda açıldı.

18 Şubat 1977

Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) işyerlerinde örgütlü olan DİSK'e bağlı Teknik-İş sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine grev uygulamasına geçti.

20 Şubat 1977

DİSK'e bağlı Lastik-İş'e üye Gislaved işçilerinin sürdürmekte olduğu grevi, DİSK'e bağlı Maden-İş'e üye Endüstri ve Yıldız Kazan Fabrikası, Sungurlar, Türk Demir Döküm, Ternal işçileri ile DİSK'e bağlı Tekstil üyesi Makara işçileri desteklediklerini açıkladı.

21 Şubat 1977

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyinin 21 Şubat'ta yapılan ortak toplantısında haziran ayında yapılacak genel seçimlerde CHP'nin desteklenmesi kararı alındı. Konuya ilişkin yapılan açıklamada *"DİSK hem demokratik bir ortamdan*

1977

yana hem de hükümeti kurmaya en yakın parti olduğu için 1977 Genel Seçimlerinde CHP'yi destekleme kararı almıştır'' denildi.

21 Şubat 1977

DİSK'e bağlı Maden-İş, İzmir'de Mahle Piston işyerinde yapılan referandumu kazandı.

23 Şubat 1977

DİSK'e bağlı Teknik-İş'in OYAK Genel Müdürlüğünde sürdürdüğü greve 23 Şubat'ta bir grup faşist militan saldırdı. Saldırganlar grev pankartlarını yırtarak kaçtı.

24 Şubat 1977

Manisa Kula'da iki işyerinde sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine DİSK'e bağlı Tekstil grev kararı aldı.

24 Şubat 1977

DİSK'e bağlı Keramik-İş'in örgütlü olduğu İstanbul'da kurulu Tuzla Porselen Fabrikası'nda yetkili olduğu ileri süren Türk-İş'e bağlı Çimse-İş'in Bölge Çalışma Müdürlüğüne verdiği üye giriş fişlerinin sahte olduğu bilirkişi raporu ile saptandı. 8. İş Mahkemesi Çimse-İş'in yetkisini bozdu.

MART

2 Mart 1977

İzmir ESHOT Genel Müdürlüğünde çalışan 300 işçi Batı Anadolu Bes-İş'ten istifa ederek işkolu düzeyinde tam yetkili sendika olan DİSK'e bağlı Genel-İş'e üye oldu.

5 Mart 1977

DİSK'e bağlı Maden-İş toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 7 bin 929 işçinin çalıştığı 16 işyerinde uyuşmazlık zaptı tutuldu.

5 Mart 1977

DİSK'e bağlı Teknik-İş, Silko işyerinde toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine grev kararı aldı.

5 Mart 1977

Fruko Tamek Ankara Başbayiliğinde işyerinde çalışan DİSK'e bağlı Teknik-İş üyesi işçiler işvereninin sendikal özgürlükleri yok etmeyi amaçlayan baskılarının devam etmesi üzerine direnişe geçti.

9 Mart 1977

DİSK'e bağlı Gıda-İş Manisa'da kurulu Uncular Ekmek Fabrikası işvereninin İl Koordinasyon Kurulunun kararına uymaması üzerine grev kararı aldı.

12 Mart 1977

Yaklaşık 300 işçinin çalıştığı ve işyerinde sürdürülen örgütlenme çalışmaları işveren tarafından engellenmeye çalışılan Başak Sigorta'da DİSK'e bağlı Gam-Sen grev kararı aldı.

12 Mart 1977

DİSK'e bağlı Gıda-İş İskenderun'da 29 fırında işverenin toplu iş sözleşmesi görüşmelerine yanaşmaması üzerine greve çıktı.

14 Mart 1977

Bolu İş Mahkemesi 431 işçinin çalıştığı Bolu Anatamirhane Müdürlüğü işyerinde DİSK'e bağlı Maden-İş'in yetkili olduğunu ve Türk-İş'e bağlı Türk Metal'in sahte fiş düzenlediğini tespit etti.

15 Mart 1977

DİSK'e bağlı ASİS Modaş ve Modsan işyerlerinde toplu sözleşme görüşmelerinden sonuç alınamaması üzerine grev kararı aldı.

1977

17 Mart 1977

DİSK'e bağlı Gıda-İş, Kırklareli'nde Saray Ekmek Fabrikası'nda greve başladı.

26 Mart 1977

DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş Ankara 6. İş Mahkemesi'nin kararı ile TRT'de işyeri düzeyinde toplu sözleşme yetkisini aldı.

26 Mart 1977

İzmir Bornova'da kurulu İmbat Meşrubat Sanayii işyerinde çalışan Türk-İş'e bağlı Tek Gıda-İş üyesi işçiler DİSK'e bağlı Gıda-İş'e üye oldu.

NİSAN

2 Nisan 1977

DİSK'e bağlı Keramik-İş, 8 mermer fabrikasında İstanbul Bölge Müdürlüğünün yaptığı uzlaştırma çağrılarına katılmayan işverenlerin tutumu nedeniyle grev kararı aldı.

5 Nisan 1977

DİSK'e bağlı Lastik-İş'in nisan ayı içinde kutlanacak olan 28. kuruluş yılı nedeniyle İzmir'de afiş asan işçilere saldıran faşistler Avni Ece'yi katlettiler. DİSK'e katılma kararı henüz alan Beton-İş üyesi Avni Ece için yapılan cenaze töreni dev bir antifaşist gösteriye dönüştü.

25 Nisan 1977

DİSK üyelerini seçimlerde CHP'ye oy vermeye ve 1 Mayıs'a katılmaya çağırdı.

26 Nisan 1977

DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş Samsun Toprak su Bölge Müdürlüğünde yapılan referandumu kazandı.

30 Nisan 1977

Demiryolları, Limanlar, Havalimanları ve İnşaat İşçileri Sendikası (Dem Lim-İş) 30 Nisan'da Olağanüstü Genel Kurul toplantısında DİSK'e katılmaya karar verdi.

MAYIS

1 Mayıs 1977

DİSK tarafından İstanbul'da düzenlenen 1 Mayıs yürüyüş ve mitinginin sonunda yapılan saldırı bir katliama dönüştü (1 Mayıs 1977 katliamına ilişkin ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

3 Mayıs 1977

DİSK, 1 Mayıs katliamı sonrası "1 Mayıs'ın Heybeti Gölgelenemez" başlıklı bir açıklama yaparak saldırıyı kınadı. Katliamın, MC'nin kanlı bir siyasal komplosu olduğu belirtildi.

3 Mayıs 1977

Sosyal-İş üyesi Feramuz Demir, 3 Mayıs'ta ODTÜ içinde silahlı saldırıya uğradı. Yaralı olarak hastaneye kaldırılan Demir, tüm çabalara karşın kurtarılamadı ve 4 Mayıs'ta yaşamını yitirdi.

MC iktidarı tarafından ODTÜ'ye atanan Rektör Hasan Tan'ın işçi kadrosuyla işe aldığı faşist militanlar bir süredir devrimci öğrencileri yıldırmaya, ODTÜ'deki sendikal örgütlenmeyi kırmayı dönük saldırılar yapmaktaydı. Cenazeye yönetim tarafından özel giydirilmiş 100 militan ile çelenk gönderildi. Başta Sosyal-İş üyeleri olmak üzere cenaze törenine katılan işçiler, öğrenciler bu militanların cenazeye yaklaşmasına izin vermedi, çelenk parçalandı.

7 Mayıs 1977

Türk-İş, 6 Mayıs 1977'de kanlı 1 Mayıs olayları için bildiri yayımladı. Bütün sorumluluğun DİSK'e ait olduğunu iddia etti.

1977

30 Mayıs 1977

MESS ile DİSK'e bağlı Maden-İş arasında 9 ay süren toplu sözleşmelerin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine 30 Mayıs'ta 10 binin üzerindeki işçi greve çıktı. Grevler 3 Şubat 1978'de sendikanın taleplerinin kabul edilmesiyle sonuçlandırıldı.

HAZİRAN

7 Haziran 1977

Bursa'da yaklaşık 6 bin 400 işçinin çalıştığı 5 fabrikada yapılan açık irade beyanı sonuçları Bölge Çalışma Müdürlüğü tarafından açıklandı. Renault ve Mako'da toplu sözleşme yetkisini DİSK'e bağlı Maden-İş kazandı.

10 Haziran 1977

DİSK'e bağlı Turizm-İş, 9 Haziran günü Criton otelinde grev uygulamasına başladı.

24 Haziran 1977

İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan DİSK'in 1 Mayıs Taksim mitinginde belediye araçlarının görev dışı kullanılmasına izin verdiği gerekçesiyle kendisini sorumlu tutan İl İdare Kurulunun kararını eleştirdi.

25 Haziran 1977

DİSK'e bağlı Gıda-İş, 24 Haziran günü Tariş pamuk yağ kombinalarında bin 250 işçiyle greve başladı.

25 Haziran 1977

DİSK'e bağlı Maden-İş İzmir'de kurulu Faz Elektrik ve Ak Döküm Fabrikalarında sürdürmekte olduğu toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine grev kararı aldı.

TEMMUZ

4 Temmuz 1977

İstanbul'da DİSK genel merkezinin Merter'deki binasına bomba atıldı. Bomba patlamadı.

4 Temmuz 1977

DİSK Adana Bölge Temsilciliğinin Gaziantep'te düzenlediği bir toplantıda çıkan tartışma sonrasında İplik-İş yöneticilerinin silahlı saldırısı sonucu Fevzi Türbeci adlı tekstil işçisi hayatını kaybetti.

27 Temmuz 1977

DİSK, Türk-İş'e MC'ye karşı mücadelede işbirliği önerdi. Kemal Türkler iki örgüt arasında görüş farkları olmasına rağmen, demokrasi için ortak noktaların saptanabileceğini düşündüklerini ifade etti.

28 Temmuz 1977

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler Ulusal Demokratik Cephe (UDC) çağrısı yaptı (Ayrıntılar ana metinde ele alınmaktadır).

30 Temmuz 1977

30 Temmuz Cumartesi günü toplanan Gam-Sen Genel Kurulu DİSK Birleştirme Komisyonunun önerilerine uygun olarak oybirliği ile Bank-Sen'e katılma kararı aldı.

30 Temmuz 1977

Sakarya Belediyesi ile DİSK'e bağlı Genel-İş arasında süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde doğan anlaşmazlık nedeniyle 500 işçi greve başladı.

DİSK'e bağlı Genel-İş, Sakarya belediyesinde dün başlattığı grevden sonra İzmit belediyesinde de greve gidiyor

Cumhuriyet, 31 Temmuz 1977.

1977

AĞUSTOS

23 Ağustos 1977

DİSK'e bağlı Besin-İş ve Gıda-İş sendikaları birleşti.

27 Ağustos 1977

DİSK Yürütme Kurulu, DİSK'e bağlı Maden-İş ile MESS arasındaki uyuşmazlık sonucunda başlayan grevin desteklenmesi için DİSK'e bağlı tüm işçilerin birer yevmiyelerinin kesilmesini ve Dayanışma Fonu'na aktarılmasını kararlaştırdı.

31 Ağustos 1977

DİSK'e bağlı 15 sendika tarafından yapılan ortak açıklamada CHP'nin yerel seçimler için merkezden aday göstermemesi istendi.

EYLÜL

1 Eylül 1977

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, DİSK ile CHP arasındaki güçbirliği ilişkilerinin son durumu hakkında açıklama yaptı. Türkler, DİSK'in ilerici demokratik kuruluşlar ve özellikle CHP ile güçbirliği genel politikasının genel kurul kararı ile saptandığını ve bu yetkinin ancak genel kurula ait olacağını belirtti.

10 Eylül 1977

DİSK'e bağlı Has-İş Genel Başkan Vekili İlimdar Boy bir grup faşist tarafından saldırıya uğradı.

22 Eylül 1977

OLEYİS'in DİSK'e üyeliği oybirliği ile kabul edildi.

OLEYİS,
TÜRK - İŞ'DEN
AYRILIP
DİSK'E KATILMA
KARARI ALDI

ANKARA. (Cumhuriyet Bürosu) Oleyiş Genel Kurulu dün toplanmış ve oybirliği ile alınan kararla Türk-İş'den ayrılarak Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (DİSK) girmesini tartışmıştır.

Otel, lokanta, eğlence yerleri işçileri durumunda toplayan Oleyiş Sendikası Genel Kurulunda divan başkanlığına Mukbil Zimlioğlu seçilmiştir. Kongrede söz alan delegeler Türk-İş'ten ayrılarak DİSK çatısı altında toplanması gerektiğini savunmuşlardır. Türk-İş'ten Genel Kurul üyesi Ömer Engür, vardığı kanaatte Oleyiş'in DİSK'e geçme kararına karşı çıkmış ve Türk-İş'in güçlü korumasından yararlanmanın sendikanın çıkarları açısından daha yararlı olacağını belirtmiştir.

Oleyiş'in Türk-İş'ten ayrılması kararı oylanarak kabul edilmiş, daha sonra DİSK'e katılması hemhemeriktir. Oleyiş'in Türk-İş'ten ayrılarak DİSK'e girmesi için açık oylama yapılmıştır. Oylamaya sonunda Oleyiş, DİSK'e katılmıştır.

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler de Oleyiş'in Konfederasyona katılması kararından sonra yaptığı konuşmada, Oleyiş'in DİSK'e katılma kararını ilgili sendikal örgütlerine açısından taşıdığı önemi bir kez daha belirterek, «Oleyiş'in Sendikacılık temelinde savaşımını sürdüreceğinden hiç kuşkumuz yoktur» dedi.

Cumhuriyet, 23 Eylül 1977.

EKİM

14 Ekim 1977

DİSK'e bağlı Maden-İş'in avukatı Ali Şen, 13 Ekim 1977 günü Eyüp Adliyesi'nden çıkarken polislerin saldırısına uğradı.

26 Ekim 1977

DİSK'e bağlı Bank-Sen'in Denizli İktisat Bankası grevi 9. gününü doldurdu.

28 Ekim 1977

DİSK'e bağlı Lastik-İş Trabzon'da kurulu Kurşun Lastik, Yılmazlar Lastik ve Kara Lastik işyerlerinde grev kararı aldı.

28 Ekim 1977

DİSK'e bağlı OLEYİS, Adana Gar Lokantası'nda toplu görüşme sürecinde gerçekleşen uyuşmazlıklardan dolayı grev kararı aldı.

KASIM

11 Kasım 1977

DİSK'e bağlı Teknik-İş, Bağcılar Bankası'nda grev kararı aldı.

ARALIK

3 Aralık 1977

DİSK'e bağlı Genel-İş'in Marmara ve İstanbul Şubelerinin bulunduğu merkez binaya bomba atıldı.

22 Aralık 1977

DİSK 6. Genel Kurulu 22-27 Aralık tarihlerinde Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonu'nda toplandı. Yapılan seçimler sonucunda Kemal Türkler, genel başkanlık görevini Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e devretti.

1978

OCAK

14 Ocak 1978

TİSK Başkanı Rafet İbrahimoğlu, 13 Ocak 1978 günü basına bir açıklama yaparak DİSK ve DİSK'e bağlı Maden-İş'in tutumunu kınadı. Grevlere ilişkin katı tutumun sürdüğünü, DİSK yönetiminde gerçekleşen değişikliğe rağmen hareket tarzının değişmediğini söyledi.

19 Ocak 1978

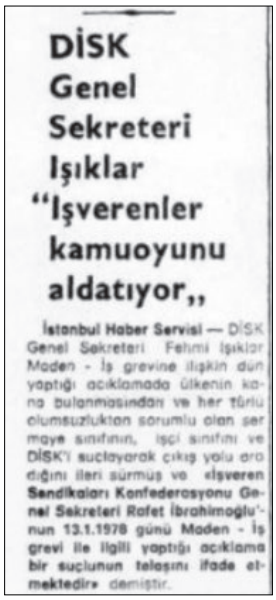

DİSK Genel Sekreteri Işıklar "İşverenler kamuoyunu aldatıyor,,

İstanbul Haber Servisi — DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Maden - İş grevine ilişkin dün yaptığı açıklamada ülkenin kaos bulanmasından ve her türlü olumsuzluktan sorumlu olan sermaye sınıfının, işçi sınıfını ve DİSK'i suçlayarak çıkış yolu aradığını ileri sürmüş ve «İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu'nun 13.1.1978 günü Maden - İş grevi ile ilgili yaptığı açıklama bir suçlunun telaşını ifade etmektedir» demiştir.

Cumhuriyet, 15 Ocak 1978.

DİSK'e bağlı Bank-Sen uzlaşmaz tavır içinde bulundukları ve toplu sözleşmeye yanaşmadıkları gerekçesiyle İstanbul Sanayi Odası'nda (İSO) grev kararı aldı.

24 Ocak 1978

30 Mayıs 1977'den itibaren devam eden DİSK'e bağlı Maden-İş grevinde anlaşmaya varıldı, protokol imzalandı. Grevde bulunan 27 işyeri ile lokavtta bulunan 14 işyerinde üretim başladı.

29 Ocak 1978

DİSK'e bağlı Maden-İş ile MESS arasında 20 bin işçiyi ilgilendiren toplu sözleşmenin ana ilkelerinden sonra her işyeriyle ilgili maddelerde anlaşmaya varıldı.

ŞUBAT

3 Şubat 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk kanlı 1 Mayıs olayları ile ilgili olarak eski Başbakan Süleyman Demirel ile o dönemde görevli üst düzeydeki devlet ve hükümet sorumlularının Yüce Divan'a sevk edilmesini istedi.

4 Şubat 1978

MC iktidarının tüm kurum ve kuruluşlarda yürüttüğü kadrolaşma çalışmasının bir benzeri de ODTÜ'de başlatılmıştı. ODTÜ'ye Rektör olarak atanan Hasan Tan, üniversiteye işçi kadrosundan onlarca faşist militan doldurdu. Sosyal-İş üyesi işçileri hukuk dışı yöntemlerle işten çıkarmaya başladı. İşten çıkarılan işçiler arasında yer alan İsmail Şahin, yönetimin bu tavrına karşı hukuksal mücadele başlattı. Rektörlüğe karşı dava açan Şahin bu arada Ankara Belediyesi'nde çalışmaya başladı ve Genel-İş üyesi oldu. Şahin'in açtığı dava olumlu bir şekilde sonuçlandı ve işe dönüşüne karar verildi. Yeniden işe başlamasına 4 gün kala İsmail Şahin katledildi. Sosyal-İş üyesi İsmail Şahin, 4 Şubat'ta evine yakın bir ağaçta ölü olarak bulundu. Yapılan incelemede, ağır işkence gördüğü ve boğulduğu, daha sonra Ankara'nın Kırkkonaklar semtindeki evinin yakınlarında bir ağaca asıldığı anlaşıldı. Devrimci kimliğinden dolayı faşist çetelerin hedefi halindeki Şahin'in katilleri böylece kendilerini gizlemeye çalıştı.

11 Şubat 1978

Ereğli Demir ve Çelik fabrikalarında DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 8 bin işçi, toplu sözleşme görüşmelerinin olumlu sonuçlanmaması üzerine greve başladı.

15 Şubat 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Yönetim Kurulu toplantısının açış konuşmasında Türk-İş'le DİSK arasında kesin görüş ayrılıkları olduğunu ifade etti. Baştürk, DİSK'in sosyalist bir örgüt olduğunu ve ideolojik yönü bulunduğu, Türk-İş'in ise ideolojik yönü olmadığını, iki konfederasyon arasındaki en belirgin farkın bu olduğunu söyledi.

1978

15 Şubat 1978

1976'da DİSK'e üye olmak için başvuran Yeraltı Maden-İş'in üyeliği 15 Şubat 1978'de kabul edildi.

16 Şubat 1978

Baştürk:" DISK,de bulunmayan işkolu sendikaları oluşturulacak ve birden çok işkolu sendikaları birleştirilecek

İstanbul Haber Servisi — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk dün verdiği demeçte Genel Yönetim Kurulunca alınan çeşitli kararların daiklerken toplum olmalarına ulaşılan orgcı varanların cinayetlerine biran önce son verilmesini istemiştir.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 13 - 14 şubat tarihleri arasında toplanan DİSK Yönetim Kurulu toplantısıyle ilgili olarak verdiği demeçte, Yönetim Kurulunun DİSK'te bulunmayan sendikaların oluşturulmasına ve birden çok işkolu sendikasının bir esprimesine karar verdiğini açıklamış ve şöyle demiştir:

-İşçi sınıfının bilimsel dünya görüşünden kaynaklanan bir örgütlenme görevine daha çok ağırlık verilmesi zorunlu olmuştur. Genel Yönetim Kurulu daha çok, daha derinlemesine örgütlenmeyi yer alan örgütleri geliştirip ve güçlendirmeyi kararlaştırmıştır. Bu karar ekonomik bir mücadele, kitle eylemleri ve demokratik platformda toparlayıcı bir açıdan gelistirilecektir.

TTİRİLDİ

Cumhuriyet, 18 Şubat 1978.

DİSK'e bağlı T.İ.S., aynı işkolunda faaliyet gösteren Türk-İş üyesi Tarım-İş ve Hak-İş üyesi Hak Tarım-İş ile Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliğinde yaklaşık 2 bin kişillik bir direniş gerçekleştirdi. 16 Şubat 1978'de ücret eşitsizliği sebebiyle başlayan direnişte 12 işçi tutuklandı. Direniş beşinci gününde, 20 Şubat 1978'de sona erdi. Direniş sonunda işverenin çağrısıyla bin 500 işçi işbaşı yaptı, 550 işçi ise işten çıkarıldı.

17 Şubat 1978

DİSK'e bağlı Teknik-İş Yönetim Kurulu işkolunda sendikal birliği sağlamak için aynı konfederasyona bağlı Bank-Sen'e katılmayı kararlaştırdı.

24 Şubat 1978

DİSK, 1 Mayıs 1978 için afiş yarışması düzenledi. Yarışmada Şekip Davaz birincilik, Emre Senan ise ikincilik ödülünü aldı.

MART

4 Mart 1978

DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen'in Sivas'ta Başer Madencilik grevi birinci yılını doldurdu.

4 Mart 1978

Yeraltı Maden-İş örgütlenmesi nedeniyle bulunduğu Erzurum'da Yeraltı Maden-İş gönüllü örgütçüsü Mahmut Yıldırım ve 4 arkadaşı silahlı saldırıya uğadı, Yıldırım yaşamını yitirdi.

7 Mart 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Dünya Kadınlar Günü sebebiyle yaptığı açıklamada kadın işçilerin erkek işçilere göre yüzde 37 daha düşük ücretle çalıştıklarını belirtti.

11 Mart 1978

Kartal'da kurulu Çakır Gıda Sanayi AŞ ve Çakıroğlu Sınai Mamulleri işvereni DİSK'e bağlı Gıda-İş'in toplu iş sözleşmesi yetkisini alması üzerine toplu sözleşme görüşmelerini terk edip, işyerlerini kapattı. İşçiler işvereninin bu tutumunun yasadışı olduğunu belirterek, Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurdu.

14 Mart 1978

"İşimiz, aşımız, geleceğimiz için DİSK, Hürcam-İş'e evet" afişi asan cam işçileri polis tarafından alıkonuldu ve işçiler Zeytinburnu Merkezefendi Karakolu'nda nöbetçi polislerce dövüldü.

16 Mart 1978

16 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'nden çıkan öğrenciler bombalı, silahlı saldırıya uğradı. 7 öğrencinin öldüğü olay nedeniyle DİSK, 20 Mart'ta "Faşizme İhtar Eylemi" kararı aldı.

20 Mart 1978

DİSK Faşizme İhtar Eylemini ülke genelinde gerçekleştirdi (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

23 Mart 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk İzmit'te düzenlenen Demokrasi Mitinginde siyasi iktidardan hesap soracaklarını ifade etti.

27 Mart 1978

"Faşizme İhtar" adlı iki saatlik iş bırakma eylemiyle DİSK'in yasadışı grev yaptığı iddia edilerek açılan

1978

soruşturma sürdü. Baştürk ve yürütme kurulu üyeleri ifade verdi.

28 Mart 1978

İzmir'de DİSK direnişine (Faşizme İhtar eylemi) katılan 833 öğretmen için soruşturma başlatıldı.

NİSAN

9 Nisan 1978

Kredi Yurtlar Kurumu işçileri DİSK'e bağlı OLEYİS'te örgütlenmeye başladı.

10 Nisan 1978

DİSK'e bağlı Has-İş 2. Olağanüstü Genel Kurulunda adını Devrimci Sağlık-İş olarak değiştirdi.

11 Nisan 1978

Beyoğlu Tekstil Şubesi, DİSK dergisi, Sayı 41, Mayıs 1978.

DİSK'e bağlı Tekstil'in Beyoğlu Şubesi'ne patlayıcı madde atıldı. Binada ağır hasar meydana geldi.

17 Nisan 1978

1. Olağanüstü Genel Kurulunu toplayan Limter-İş, DİSK'e katılma kararı aldı.

30 Nisan 1978

Mersin'de kurulu Soda Sanayi AŞ'de örgütlenen DİSK'e bağlı Petkim-İş üyesi işçiler çeşitli baskılarla karşılaştı. Uyuşmazlık sonucu başlayan ve 140 gün süren grev Bakanlar Kurulu kararıyla önce otuz, daha sonra altmış gün ertelendi. Erteleme süresinin dolmasına on gün kala işveren işçilerle birlikte teknisyenleri de kapsayan lokavt ilan etti. İşveren lokavt kararı mahkeme tarafından yasadışı sayıldı.

DİSK yönetimi yapılan yasadışılıkların düzeltilmesi için Başbakan Bülent Ecevit'e bir mektup göndermişti. Bu mektubun da sonuç vermemesi üzerine 30 Nisan'da binlerce işçinin katıldığı bir miting yapıldı. Bu mitingle yetinmeyen işçiler duyarsız iktidara seslerini duyurmak amacıyla Mersin'den Ankara'ya uzanan bir yürüyüş yapma kararı aldı. Mersin Valiliğinin engelleme girişimlerine karşın işçiler 21 Haziran'da yürüyüşü başlattı. İşçilerin Ankara'ya girmesine izin verilmedi. Soda işçileri 15 gün Gölbaşı'nda bekletildi. Petkim-İş yöneticileri bazı bakanlarla görüştü (Ayrıntılar ana metinde ele alınmaktadır).

MAYIS

1 Mayıs 1978

1 Mayıs, yapılan onca karşı propagandaya ve kışkırtma çabalarına rağmen yüz binlerin katılımıyla ve DİSK'in öncülüğünde yine İstanbul, Taksim Meydanı'nda kutlandı (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

Taksim alanındaki 1 Mayıs toplantısında konuşma yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Ecevit Hükümeti'nin faşizme karşı emekçi halk yararına olan her girişimini destekleyeceklerini belirtti.

4 Mayıs 1978

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu'na yapılan saldırıyı kınadı.

9 Mayıs 1978

Hür Dağıtım işvereniyle DİSK'e bağlı Basın-İş arasında toplu sözleşme görüşmeleri başlarken 40 işçinin işten çıkarılmasını protesto etmek için Ankara, İstanbul ve İzmir'deki işyerlerinde yaklaşık 300 işçi direnişe geçti.

16 Mayıs 1978

Bağımsız Gıda-İş, DİSK'e bağlı Gıda-İş'e katıldı.

17 Mayıs 1978

Genel merkezi Çanakkale'de bulunan Der-Gim-İş, 14 Mayıs 1978'de DİSK üyesi İlerici Deri-İş sendikasına katıldı.

1978

24 Mayıs 1978

Hürriyet Dağıtım AŞ işvereni, işyerlerini kapattığını bildirerek bünyesindeki 320 işçinin iş akitlerinin feshetti. DİSK'e bağlı Basın-İş kapatma kararının yasal olmadığını, sendikal örgütlenmeyi kırmak amacı taşıdığını belirtti.

26 Mayıs 1978

AP ve MHP'liler DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş Kazlıçeşme Şubesi'nin kepenklerini kırarak "bayrağa saygı" afişini yapıştırıp, şubeyi tahrip etti.

30 Mayıs 1978

DİSK Yürütme Kurulu, işçi sınıfının disiplinine uymadığı gerekçesiyle İlerici Gençler Derneği (İGD) ile ilişkilerin askıya alındığını bildirdi.

HAZİRAN

1 Haziran 1978

Fiskobirlik'te örgütlü ve 4 bin 500 üyesi olan Fındık-İş, 30 Mayıs 1978'de gerçekleştirdiği Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı aldı.

2 Haziran 1978

DİSK'e bağlı OLEYİS'te örgütlü olan Taksim'deki Ünver Oteli işçileri işverenin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması üzerine direnişe geçti.

9 Haziran 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK genel merkezini ziyaret eden Bülent Ecevit'e sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, tüm çalışanların sendikalaşması, referandumun yasalaşması, SSK ve benzeri kuruluşlarda işçilerin ve tüm çalışanların söz ve karar sahibi olması, asgari ücretin vergi dışı tutulması konularında ısrarlı mücadele içinde olacaklarını söyledi.

11 Haziran 1978

DİSK üyesi Tekstil çeşitli işyerlerinde çalışan 400 işçinin işveren tarafından feshedilen iş akitleriyle ilgili tazminatlarını alamadıklarını, haklarını alıncaya kadar da direnmekte kararlı olduklarını bildirdi.

24 Haziran 1978

DİSK'e bağlı Tekstil'in Topkapı Şubesi silahlı saldırıya uğradı.

24 Haziran 1978

DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen'in Sivas'ın Koyunhisar ilçesinde yürüttüğü örgütlenmenin baskı ve terörle engellenmek istendiği belirtildi.

TEMMUZ

2 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Gıda-İş yetki talebinin sonuçlandırılması için işyerinde işçi sayısının saptanacağı gün Kademoğlu işvereni 43 işçiyi işten çıkardı.

3 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Basın-İş Devlet Malzeme Ofisi'ne bağlı İzmit İmalat Atölyeleri ile Bölge Müdürlüğü ve İstanbul Basımevi'nde grev uygulamasına geçti.

8 Temmuz 1978

DİSK Samsun Bölge Temsilciliği çalışanı Erdoğan Aksu 8 Temmuz'da evine giderken öldürüldü.

10 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Tekstil'in Topkapı'da kurulu Dar Tekstil ve Brode Sanayi'de iş akitleri feshedilen ve tazminatlarını alamayan 400 tekstil işçisi direnişe başladı (11 Haziran 1978'deki açıklamaya bakınız).

12 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Devrimci Sağlık-İş Genel Başkanı Mehmet Çelikel başka sendikalar tarafından

1978

sahte üye fişleri doldurulan işçilerin mağdur olduğunu ve buna son verilmesi için referandum uygulanması gerektiğini belirtti.

15 Temmuz 1978

Türkiye Film İşçileri Sendikası (TFİS) DİSK'e katılma kararı aldı.

16 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Genel-İş'in Isparta Belediyesi'nde çalışan 302 üyesi greve çıktı.

22 Temmuz 1978

DİSK'e bağlı Maden-İş'in Pendik'teki 4. bölge binasına gece yarısı patlayıcı madde atıldı.

AĞUSTOS

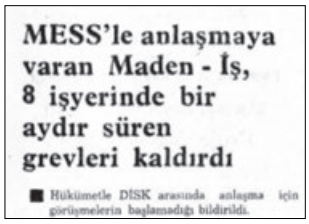
MESS'le anlaşmaya varan Maden - İş, 8 işyerinde bir aydır süren grevleri kaldırdı

■ Hükümetle DİSK arasında anlaşma için görüşmelerin başlamadığı bildirildi.

Cumhuriyet, 1 Ağustos 1978.

1 Ağustos 1978

DİSK Yönetim, Yürütme, Denetim ve Onur Kurulları ve Bölge Temsilcileri ile üye sendikaların Yürütme Kurulu üyelerinin katıldığı, 1-4 Ağustos 1978 tarihleri arasında dört gün sürecek Başkanlar Kurulu toplantısı Ören'de başladı. Toplantıda faşizm tehlikesi, yaygın işsizlik, referandum, toplu işçi çıkarma gündemleri yer aldı.

Toplantıda "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri" adlı belge ve "Tek Tip Demokratik Tüzük" ele alındı.

3 Ağustos 1978

DİSK'e bağlı Maden-İş ile MESS arasında 22 işyerinde toplu sözleşme imzalandı. 8 iş yerinde sürdürülen grevde anlaşmayla sonuçlandı.

9 Ağustos 1978

DİSK Başkanlar Konseyi, NATO ve CENTO' dan çıkılmasını istedi.

10 Ağustos 1978

Toplu sözleşme ile kazanılmış haklarının çiğnenmesini protesto eden DİSK'e bağlı OLEYİS üyesi 550 işçi Sheraton Oteli'nde direnişe başladı.

10 Ağustos 1978

Okmeydanı Hastanesi çalışanı ve DİSK'e bağlı Devrimci Sağlık-İş Genel Başkanı Mehmet Çelikel saldırıya uğradı.

15 Ağustos 1978

Bakırköy Çobançeşme'de kurulu Kavel Bisküvi Fabrikası'nda 230 işçinin kötü çalışma koşullarına son vermek üzere DİSK'e bağlı Gıda-İş'te örgütlenmeye başlamasından sonra işverenin işçilere baskısı arttı. İşveren, işçilere silahlı saldırı gerçekleştirdi.

21 Ağustos 1978

DİSK'e bağlı Basın-İş'in örgütlü olduğu Ankara Elektrik İşleri Etüd Matbaası'nda 18 işçi greve çıktı.

24 Ağustos 1978

Atatürk Öğrenci Sitesi Müdürü ve DİSK'e bağlı OLEYİS üyesi Avukat Devrim Çelenk 24 Ağustos'ta faşist çeteler tarafından Beyazıt'ta öldürüldü. Bir süre DİSK'e bağlı Turizm-İş'in avukatlığını da yapan Devrim Çelenk, Öğrenci Sitesi'nde etkin olmak isteyen faşistler tarafından tehdit edilmekteydi. Faşistler uzun süre takip ettikleri Çelenk'i Beyazıt'ta aracının kırmızı ışıkta durmasından yararlanarak katlettiler. DİSK ve OLEYİS üyesi binlerce işçi, Çelenk'in cenazesini büyük bir antifaşist gösteriye dönüştürdü.

DİSK'E BAĞLI 2181 İŞÇİ GREVDE, 1600 İŞÇİ DE GREV KARARI ALDI

Cumhuriyet, 1 Ağustos 1978.

1978

EYLÜL

20 Eylül 1978

DİSK'e bağlı Limter-İş'e üye Çeliktekne ve Dökerel Tersanelerinde çalışan 63 işçi haksız işten çıkarılmaları karşısında direnişe geçti.

26 Eylül 1978

DİSK'e bağlı Gıda-İş'in Bursa'daki 42 fırında grev başlatması üzerine Yenişehir ekmek fırınında grev yapan işçiler işverenin saldırısına uğradı. Bir işçi kolundan demir çubukla yaralandı.

EKİM

1 Ekim 1978

DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen genel merkezi 1 Ekim'de saat 22.30'da faşistler tarafından bombalandı. Binada ağır hasar meydana geldi.

1 Ekim 1978

Cevizli Sigara Fabrikası işçisi ve DİSK Gıda-İş üyesi Muammer Karan 1 Ekim 1978'de gece vardiyası sonrasında evine giderken üç kişi tarafından kurulan bir pusuda vuruldu. Karan tedavi gördüğü hastanede 3 Ekim 1978'de yaşamını yitirdi.

10 Ekim 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, giderek yaygınlaşan, terör ve halkın içine itildiği ekonomik bunalım, ulusal bağımsızlık, yabancı askeri üsler ve kontra-gerilla gibi yasadışı örgütler üzerinde görüşme yapmak üzere DİSK Başkanlar Konseyini olağanüstü toplantıya çağırdı.

12 Ekim 1978

DİSK'in 6. Genel Kurulu kararları doğrultusunda 12-13 Ekim tarihlerinde toplanan Genel Temsilciler Meclisinde, Türkiye'de antiemperyalist, antişovenist güçlerin faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı güç ve eylem birliğinin "Demokratik Platform"da sağlanması görüşü benimsendi.

12 Ekim 1978

DİSK'e bağlı Yapı-İş, Türk-İş'e bağlı Yeni İmar Sendikası, Hak-İş'e bağlı Öz Yapı-Sen, aralarında anlaşarak toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi belirlenemeyen işyerleri için referanduma gidilmesini istedi.

KASIM

2 Kasım 1978

DİSK'e bağlı Limter-İş, Atılım Tersanesi'nde grev oylamasını, Marmara Tersanesi'nde ise irade beyanını kazandı.

19 Kasım 1978

Ankara'da 19 Kasım günü toplanan DİSK Temsilciler Meclisi tarafından yayımlanan bildiride terör eylemlerinin temelde emperyalizmin ve tekelci sermaye tarafından desteklenen gerici ve faşist odaklardan kaynaklandığı belirtildi. NATO ve CENTO gibi askeri AET, IMF, OECD gibi ekonomik örgütlerden çıkılması istendi. DİSK'in Türkiye'deki ABD üslerinin yeniden açılmasına karşı olduğu görüşü yinelendi.

25 Kasım 1978

DİSK'e bağlı sendika temsilcileri Ankara'da faşizme karşı güçlerin eylem birliği amacıyla demokratik platformu oluşturma çalışmaları için 39 demokratik kitle örgütleriyle bir araya geldi.

DİSK'in düzenlediği "Demokratik platform,, toplantısına 39 örgütün temsilcileri katıldı

Cumhuriyet, 27 Kasım 1978.

1978

ARALIK

19 Aralık 1978

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Adana'da Ziraat Mühendisleri Odası Şube Başkanı Akın Özdemir'in faşist katillerce öldürülmesini kınadı.

21 Aralık 1978

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 1475 sayılı İş Yasası ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt yasalarında yapılmak istenilen değişikliklere ilişkin DİSK'in görüşleri açıkladı. Işıklar, yasalarda yapılmak istenen değişiklerin sermayenin çıkarlarını korumak ve baskısını sürdürmek olduğunu belirtti.

22 Aralık 1978

DGM yasa tasarısını protesto için işçileri yasadışı greve tahrik ve teşvik ettikleri iddiasıyla DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler ve Genel Sekreteri Mehmet Karaca, Başkan Vekili Ali Rıza Güven ve Yürütme Kurulu üyeleri Mehmet Kılıç, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu ve Ahmet Fehmi Işıklar hakkında açılan davada beraat etti.

26 Aralık 1978

26-27 Aralık tarihlerinde faşistler Kahramanmaraş'ı kan gölüne çevirdi. "Maraş Katliamı" olarak anılan olaylarda ana rahmindeki bebelerden yetmişini aşkın yaşlılara varıncaya kadar 105 insan hunharca katledildi. Evler, işyerleri yakıldı. Emniyet güçlerinin uzaktan seyrettiği katliam sırasında yaralananların toplandığı hastane faşist caniler tarafından basıldı, yaralılar dövüldü. Hükümet 13 ilde sıkıyönetim ilan etti.

27 Aralık 1978

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Maraş katliamını "faşist soykırım" olarak niteledi, emperyalist güçlerin beslediği faşistlerin yaptığını ifade etti.

DİSK yasa değişikliklerinde olumsuz yanların ağırlıkta olduğu görüşünde

Cumhuriyet, 22 Aralık 1978.

1979

OCAK

2 Ocak 1979

DİSK Araştırma Enstitüsü tarafından hazırlanan 1978 Raporu'nda, 1978'in değerlendirilmesi yapıldı ve eleştirilere yer verildi. 1978 Raporu'nda bugünkü enflasyon ve döviz dar boğazının kökleri geçmişte olan esas olarak Türkiye'deki egemen ve kapitalist düzenden kaynaklandığı belirtildi.

5 Ocak 1979

DİSK, Maraş katliamını kınamak amacıyla 5 Ocak'ta tüm ülkede saat 11.00'de beş dakikalık saygı duruşu yaptı. DİSK'in "5 Ocak Faşizmi Lanetleme Eylemi"ne çok sayıda demokratik kitle örgütü üyesi de katıldı. Yüz binlerce emekçinin yaptığı eylem geniş yankı uyandırdı.

11 Ocak 1979

DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi 72 işçi, işverenin belediye bünyesinde çalışan işçilerin toplu sözleşmeden doğan haklarını vermemesi üzerine Bilecik Belediyesi'nde direnişe geçti. Belediye hizmetleri tamamen durdu.

1979

17 Ocak 1979

4 kişilik Sovyetler Birliği sendika heyeti 17-24 Ocak 1979 tarihleri arası DİSK'in konuğu olarak Türkiye'yi ziyaret etti. Heyette SSCB Yüksek Sovyet Üyesi (Milletvekili), Azerbaycan Sendikalar Konseyi Başkanı, Afrika-Asya Ülkeleri Dayanışması Sovyet Komitesi Başkan Vekili Profesör Z. G. Hüseyinova, Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi Uluslararası İlişkiler Daire Müdürü V. N. Ignatov, Tekstil işkolunda sendikacı M. Dmitrieva ve Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi Danışmanı Bogdanov yer aldı. Tanışma toplantısının ardından fabrika ziyaretleri, tarihi ve turistik bölgelerin gezilmesi ve Ankara Belediye Başkanı Ali Dinçer ile görüşme, programda yer aldı.

Uluslararası dayanışma

Sovyet Sendikacıları DİSK'in konuğu oldular

DİSK dergisi, Sayı 50, Şubat 1979.

ŞUBAT

3 Şubat 1979

İstanbul'da kurulu Görgülü pastanesi ve imalathanesinde çalışan DİSK'e bağlı Gıda-İş üyeleri adına sendika tarafından sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde çıkan uyuşmazlık sonrası Uzlaştırma Komisyonu kararlarının da sendika istemlerini karşılamaması sebebiyle işyerinde grev kararı alındı.

8 Şubat 1979

DİSK'e bağlı Bank-Sen tarafından MAİS'in İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa'daki işyerlerinde çalışan 360 işçinin 15 Aralık 1978'den beri sürdürdüğü grevler Bakanlar Kurulu tarafından 1 ay süreyle ertelendi. Kararın iptali için Danıştay'a başvuruldu.

10 Şubat 1979

DİSK'e bağlı Bank-Sen, Ordu Pazarları (ORPA) ile OYAK'ta grev kararı aldığını açıkladı. OYAK grev kararı 11 Şubat 1979 günü Bakanlar Kurulu tarafından 30 gün ile ertelendi.

23 Şubat 1979

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, TÖB-DER'in aranması ve yöneticilerinin gözaltına alınması üzerine basına yaptığı açıklamada olayı şiddetle kınadığını belirtti. Baştürk, Hükümet temel hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi yolunda emekçi halka verdiği sözü unutmuş görünmekte olduğunu söyledi.

24 Şubat 1979

DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 2 bin işçi İstanbul'da kurulu Northern Electric Telecommunication AŞ işyerlerinde toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine greve başladı.

24 Şubat 1979

DİSK'e bağlı Aster-İş Onur Kurulu üyesi ve Taşkızak Tersanesi işçisi Atilla Can evine giderken faşistler tarafından silahlı saldırıya uğradı. Atilla Can, 31 Mart 1979 günü hastanede yaşamını yitirdi.

MART

2 Mart 1979

Et ve Balık Kurumu'na bağlı 29 işyerinde DİSK'e bağlı Gıda-İş ve Türk-İş üyesi Tek Gıda-İş tarafından alınan grev kararı Bakanlar Kurulunca 60 gün süreyle ertelendi.

12 Mart 1979

Mersin Soda Sanayii'nde hammadde üreten ve Adana'da bulunan Tuz işletmesi ile Mersin'de bulunan Kalker işletmesinde DİSK'e bağlı Petkim-İş'te örgütlü 145 işçi greve çıktı. Mersin Soda Sanayii işyerinde daha önce alınan grev kararı 26

1979

Ocak 1979'da Bakanlar Kurulu tarafından ikinci kez 60 gün süreyle ertelenmiş ve ertelemenin sona ermesiyle işçiler işten çıkarılmışlardı.

13 Mart 1979

İstanbul'da bulunan Tutkal Sanayii AŞ'de yapılan irade beyanını DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş kazandı. Türk-İş üyesi Deri-İş'in İlerici Deri-İş tarafından alınan yetkiye itiraz etmesi üzerine irade beyanı gerçekleştirilmişti.

15 Mart 1979

Çanakkale Biga'da bulunan Kıyı tersanesinde çalışan 230 DİSK'e bağlı Limter-İş üyesi Aralık 1978'den beri ücretlerini alamamaları gerekçesiyle direnişe geçti.

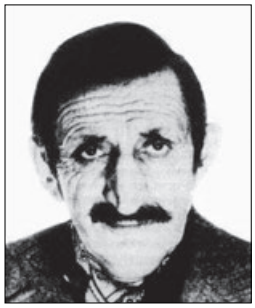

İsmet Demir

16 Mart 1979

Bağımsız Yapı İşçileri Sendikası (YİS) eski Genel Başkanı İsmet Demir yakalandığı hastalığı yenemeyerek hayatını kaybetti.

31 Mart 1979

Petkim-İş'in Mersin'de bulunan Soda işyerinde sürdürdüğü grevin yeni boyutlara ulaşması üzerine Mersin'de "Soda İşçileriyle Dayanışma" mitingi gerçekleştirildi (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

NİSAN

23 Nisan 1979

DİSK'in 1 Mayıs'la ilgili afiş ve dergilerini taşıyan kamyona güvenlik güçlerince el konuldu.

23 Nisan 1979

DİSK'e bağlı Bank-Sen'in Beyoğlu Tünel'deki 1. Bölge Temsilciliğinde güvenlik kuvvetlerince arama yapıldı, yayınlara el kondu ve 21 kişi gözaltına alındı.

26 Nisan 1979

Cam işkolundaki 11 işyerinde 7 bini aşkın işçiyi ilgilendiren toplu sözleşme görüşmeleri öncesinde uzun süredir yetki mücadelesi veren iki sendika güç ve eylem birliği kararı aldı. Türk-İş'e bağlı Kristal-İş ile DİSK'e bağlı Hürcam-İş 26 Nisan'da yaptıkları ortak toplantı ile toplu sözleşme sürecinde birlikte hareket etme konusunda anlaştı. İki sendika arasındaki bu yakınlaşma Hürcam-İş'in DİSK çatısı altında birleşme önerisiyle daha da boyutlandı. Kristal-İş ise bu öneriye, "güç ve eylem birliği" önerisiyle karşılık verdi.

28 Nisan 1979

1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanması sıkıyönetim tarafından yasaklandı. DİSK'in afişlerine ve gazetelerine el konuldu. DİSK genel merkezi basıldı. Genel Başkan Baştürk ve DİSK yöneticileri gözaltına alındı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

30 Nisan 1979

İstanbul'da 2 Mayıs 1979'a kadar sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

30 Nisan 1979

Adana'da bulunan DİSK 2. Bölge Temsilciliği polis ve asker tarafından arandı. 7 DİSK yöneticisi gözaltına alındı, 15 gün sonra serbest bırakıldı.

MAYIS

1 Mayıs 1979

İstanbul'da sokağa çıkma yasağı uygulandı. 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenler engellenerek gözaltına alındı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

3 Mayıs 1979

Dandy Ciklet Fabrikası'nda yapılan durum tespiti sonucunda işçiler DİSK'e bağlı Gıda-İş'li olduklarını beyan ettiler.

1979

3 Mayıs 1979

DİSK'e bağlı Genel-İş'in örgütlü olduğu İzmir Belediyesi'nde 6 bin işçi adına uygulamaya başladığı grev Bakanlar Kurulu kararıyla 1 ay ertelendi. 5 Mayıs 1979'da Genel-İş, Danıştay'a başvuracağını açıkladı. Bakanlar Kurulu, 5 Haziran 1979'da Genel-İş'in grev kararının uygulanmasını ikinci kez erteledi.

8 Mayıs 1979

Bursa Mustafa Kemal Paşa'da bulunan Boraks işletmesinde çalışan 736 DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen üyesi işçi greve başladı. Daha önce Yırcalı kardeşlere ait işletme Temmuz 1979'da devletleştirilerek Etibank Genel Müdürlüğüne devredildi. Süreç tamamlanana kadar işçiler zorlu koşullar altında çalışmak zorunda bırakıldı. Etibank Genel Müdürlüğü işveren değiştiği için grevin yasal olmadığını iddia etti.

11 Mayıs 1979

Darphane ve Damga Matbaası'nda çalışan 450 işçi adına DİSK'e bağlı Basın-İş tarafından yürütülen toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine işerinde grev kararı alındı. Grev kararı, 18 Mayıs 1979'da Bakanlar Kurulu tarafından "milli güvenlik" gerekçesiyle 1 ay süreyle ertelendi. Daha sonra Danıştay, Bakanlar Kurulunun erteleme kararını durdurdu.

14 Mayıs 1979

DİSK'e bağlı Gıda-İş ile Hacı Şakir Sabun Fabrikası arasında süren toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine işveren lokavt ilan etti. İşyerinde işçiler istekleri yerine gelene kadar direndiler ve Temmuz 1979'da işyerinde toplu iş sözleşmesi işlerin kazanımlarıyla imzalandı.

31 Mayıs 1979

Cevizli Sigara Fabrikası işçisi ve DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi Hamit Akyıldırım evine giderken öldürüldü. 6 bin Tekel işçisi cinayetleri ve saldırıları protesto etmek için iş bıraktı. Eylem nedeniyle bir basın açıklaması yapan DİSK Gıda-İş yönetimi, Hamit Akyıldırım'ın Tek Gıda-İş'in hukuk müşavirinin bir yolsuzluğunu tespit ettiğini ve bu nedenle tehdit edildiğini duyurdu. Açıklamada Tek Gıda-İş Yapı Kooperatifi'nde denetçi olan Akyıldırım'ın aynı zamanda kooperatif 2. Başkanı olan Tek Gıda-İş hukuk müşavirinin yolsuzluklarını tespit ettiği söylendi.

HAZİRAN

2 Haziran 1979

DİSK üyesi Sine-Sen tarafından sinema sanatçılarının sosyal güvenceye kavuşturulması amacıyla İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil'in başkanlığında bir kampanya başlatıldı.

6 Haziran 1979

Van Belediyesi'nin çeşitli işyerlerinde çalışan DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi 200 işçi adına 18 Mart 1979'da imzalanan toplu iş sözleşmesinin işveren tarafından ihlal edilmesi üzerine işçiler direnişe başladılar. Direniş 15 gün sürdü, işçilerin tüm haklarını alması üzerine son buldu.

12 Haziran 1979

DİSK'e bağlı Gıda-İş ile İşverenler Sendikası arasındaki Un Fabrikaları toplu sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlık çıkması üzerine 134 Gıda-İş üyesinin çalıştığı İttihat Değirmencilik'te greve başlandı. İşveren sendikası grevin 2. gününde toplam 500 işçinin çalıştığı 4 işyerinde lokavt uygulamaya başladı.

15 Haziran 1979

DİSK Yürütme Kurulu tarafından düzenlenen "Referandum" konulu panel Ankara'da gerçekleştirildi. Panel, DİSK Genel Başkan Vekili ve Toplu Sözleşme Daire Başkanı Rıza Güven tarafından yönetildi. Panele İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş Hukuku Enstitüsü Müdürü Prof. Kenan Tunçomağ, Türkiye Gazeteciler Sendikası Yönetim

1979

Kurulu üyesi Şükran Ketenci, İM-DER Genel Başkanı Ahmet Erol, İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi Av. Turgut Kazan ve Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç tartışmacı olarak katıldılar. Panelin dinleyicileri arasında ise çok sayıda işçi, Çalışma Bakanlığı görevlileri, iş hukuku alanında çalışan bilim insanları ve bazı parlamenter yer aldı. Panele Çalışma Bakanı Bahir Ersoy bir mesaj gönderdi. Ersoy mesajında Durum Tespiti Genelgesi'nden söz etti.

16 Haziran 1979

15-16 Haziran direnişinin 9. yıldönümü DİSK Bölge Temsilciler Meclislerinde değerlendirildi. DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu üyeleri farklı bölge toplantılarına katıldılar. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk İstanbul'daki, Genel Sekreter Fehmi Işıklar Diyarbakır'daki, Genel Başkan Vekilleri Kemal Nebioğlu Kocaeli'deki, Rıza Güven Ankara'daki, Mukbil Zırtıloğlu Bursa'daki, Tuncer Kocamanoğlu Adana'daki, Mustafa Aktulgalı İzmir'deki, Rıdvan Budak Antalya'daki, Burhan Şahin Eskişehir'deki ve Demirhan Tuncay Samsun'daki bölge toplantılarına katıldılar.

Diyarbakır'da gerçekleştirilen DİSK Bölge Temsilciler Konseyi toplantısı sırasında DİSK 10. Bölge Temsilcisi Zeki Adsız ile DİSK'e bağlı Gıda-İş Diyarbakır Bölge Temsilcisi Nadir Yektaş, Diyarbakır ve Urfa Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına ve işkence gördüler. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve DİSK üyesi sendika yöneticileri de gözaltına alınan ve tutuklananlar arasında yer aldı.

3 Temmuz 1979'da DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu, Başbakan Bülent Ecevit'e olayı kınayan bir telgraf metni gönderdi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ise 31 Temmuz 1979'da bir basın toplantısı gerçekleştirdi. Toplantıda baskı ve işkenceleri kınayan ve Başbakanlığa yapılan başvurulara bir yanıt alınamadığı belirtildi.

21 Haziran 1979

Mersin Soda Sanayinde çalışan ve 11 aydan beri grevde olan DİSK'e bağlı Petkim-İş'e üye 800 işçi Mersin'den Ankara'ya "Uzun Yürüyüş" ismini verdikleri protesto yürüyüşüne başladı.

21 Haziran 1979

DİSK'e bağlı OLEYİS'in örgütlü olduğu ve 60 işçinin çalıştığı İstanbul Moda'da kurulu Büyük Kulüp'te greve başlandı.

22 Haziran 1979

DİSK'e bağlı OLEYİS'in örgütlü olduğu ve 480 işçinin çalıştığı İstanbul'da faaliyet gösteren Intercontinental otelinde greve başlandı.

26 Haziran 1979

İstanbul Rami'de bulunan ve 175 işçinin çalıştığı Net Cam Fabrikası mazot yokluğu sebebiyle durdu. Fabrikada örgütlü DİSK'e bağlı Hürcam-İş ise bunun 1 Ağustos 1979 günü başlayacak toplu sözleşme görüşmelerinin kaçmak için bir bahane olduğunu öne sürdü. Bunun üzerine Bölge Çalışma Müfettişleri yaptıkları araştırma sonunda işverenin işçilere ödemediği ücretlerin ödenmesine karar verdi. İşveren ise 5 Ağustos 1979 günü fabrikayı kapattı.

27 Haziran 1979

İstanbul Gayrettepe'de bulunan DİSK 13. Bölge Temsilciliği binası sabaha karşı 03.00 sularında bombalandı. Bölge Temsilciliğinin bulunduğu daire ile yan dairede 2 milyon civarında ağır hasar meydana geldi.

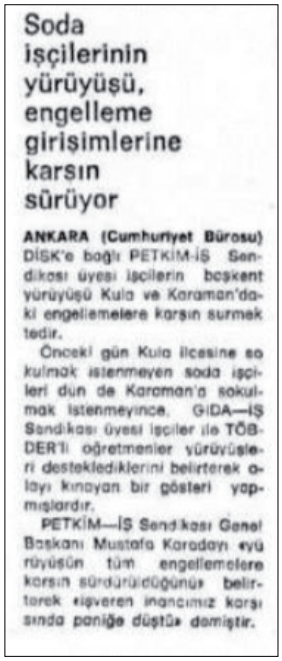

Soda işçilerinin yürüyüşü, engelleme girişimlerine karşın sürüyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) DİSK'e bağlı PETKİM-İŞ Sendikası üyesi işçilerin başkent yürüyüşü Kula ve Karaman'daki engellemelere karşın sürmektedir.

Önceki gün Kula ilçesine sokulmak istenmeyen soda işçileri dün de Karaman'a sokulmak istenmeyince, GIDA—İŞ Sendikası üyesi işçiler ile TÖB-DER'li öğretmenler yürüyüşleri desteklediklerini belirterek olayı kınayan bir gösteri yapmışlardır.

PETKİM—İŞ Sendikası Genel Başkanı Mustafa Karadayı «yürüyüşün tüm engellemelere karşın sürdürüldüğünü» belirterek «işveren inancımız karşısında paniğe düştü» demiştir.

Cumhuriyet, 24 Haziran 1979.

1979

27 Haziran 1979

Adana'da kurulu Sümerbank Fabrikasında yetki uyuşmazlığı nedeniyle üç ayrı sendika arasındaki sürtüşme 27 Haziran'da çatışmaya dönüştü. Fabrikada üç ayrı konfederasyona bağlı üç sendika örgütlenmiş ve kimin yetkili olduğu konusunda tartışma başlamıştı. Türk-İş'e bağlı Teksif, DİSK'e bağlı Tekstil ve MİSK'e bağlı Türk Mensucat üyesi işçiler sık sık tartışmalar yaşandı. 27 Haziran sabahı, vardiya girişinde başlayan tartışma kısa süre içinde büyük bir kavga biçimine büründü. Olay polisin müdahalesi ile sona erdi.

28 Haziran 1979

Sümerbank Fabrikasındaki olaylar üzerinde bin dolayındaki işçi, Teksif'in kendilerine yapılan baskılara göz yumduğunu gerekçe göstererek işbaşı yapmadı. İşçiler daha sonra, DİSK'e bağlı Tekstil sendikasına giderek topluca üye oldu.

28 Haziran 1979

DİSK'e bağlı OLEYİS'in örgütlü olduğu ve 125 işçinin çalıştığı Pera Palas Otel'de greve başlandı.

29 Haziran 1979

Susurluk Belediyesi ile DİSK'e bağlı Genel-İş arasında süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde uyuşmazlık çıkması sonucu 80 işçi greve çıktı. Grev 11 Kasım 1979 tarihinde işçilerin kazanımıyla son buldu.

TEMMUZ

1 Temmuz 1979

Devrek Taş Fabrikası'nda çalışan ve DİSK'e bağlı ASİS üyesi 66 işçi direnişe başladı. ASİS'in Devrek'te bulunan Devrek Taş Fabrikası'nda sürdürdüğü örgütleme çalışmalarını durdurmak isteyen işverenin Türk-İş üyesi Ağaç-İş ile işbirliği yapması üzerine ASİS örgütlenme çalışmalarını sürdüren 14 işçi işten çıkarılmasıyla başlayan direniş 3 gün sürdü. İşveren ASİS'i kabul etmek zorunda kaldı.

24 Temmuz 1979

DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven Türk-İş tarafından "işçi bayramı" ilan edilen 274 ve 275 sayılı yasaların yürürlüğe girdiği tarih olan 24 Temmuz ile ilgili açıklama yaptı. Açıklamada *"...274 ve 275 sayılı yasaların yürürlüğe girdiği gün işçi bayramı olarak kutlamak kuşkusuz işçi sınıfına değil, sınıf uzlaşmacılarına düşer"* dedi.

28 Temmuz 1979

Ülker'de işten atılan 6 arkadaşlarının işe geri alınması için DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi bin 200 işçi greve çıktı. İşverenin lokavt kararı vermesi üzerine Gıda-İş başvurusuyla İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü Ülker'de inceleme gerçekleştirdi. İnceleme sonucunda lokavtın yasa dışı olduğuna karar verildi ve işverenin hakkında kovuşturma yapılması istemiyle Zeytinburnu Cumhuriyet Savcılığına başvuru yapıldı. 2 Şubat 1980'de Ülker işçileriyle dayanışma gecesi düzenlendi.

30 Temmuz 1979

İstanbul Topkapı'da 30 Temmuz 1979'da başlayan grev DİSK'e bağlı Nakliyat-İş sendikasının örgütlü olduğu 109 ambarda çalışan toplam 600 işçiyi kapsayan toplu sözleşme uyuşmazlığı sebebiyle gerçekleşti. Yasadışı işçi çalıştırılması ve sigortasız çalıştırılan işçilerin kıdemlerinin hesaplanması sorunu işçilerin greve çıkmasının sebepleriydi. 37 gün süren grevde yasal olmayan yollarla çalıştırılan ambarlar kaldırıldı ve işçiler sigortalı çalışmaya başladı.

AĞUSTOS

2 Ağustos 1979

Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi'nin 1 Temmuz 1979'da hakkında gıyabi tutuklama kararı vermesi üzerine DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar 2 Ağustos 1979'da Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığınca tutuklandı.

1979

DİSK Genel Sekreteri Işıklar Diyarbakır'da tutuklandı

SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ 16 HAZİRAN TOPLANTISIYLA İLGİLİ OLARAK TUTUKLANAN 3 KİŞİYİ DE SERBEST BIRAKTI

İstanbul Haber Servisi — DİSK Basın Dairesinden yapılan bir açıklamaya göre DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinin hakkında tutuklama kararı vermesi üzerine başvurduğu Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığınca tutuklanmıştır. Aynı olayla ilgili olarak tutuklu bulunan ve aralarında DİSK 10. Bölge Temsilcisinin de bulunduğu 3 kişi ise aynı gün serbest bırakılmıştır.

DİSK'in 16 haziran 1979'da Diyarbakır DİSK 10. Bölgede düzenlediği Bölge Temsilciler Meclisi toplantısında Sıkıyönetimce

(Arkası Sa. 11, Sü. 2 de)

Cumhuriyet, 3 Ağustos 1979.

5 Ağustos 1979

DİSK Genel Başkan Vekili Mukbil Zırtıloğlu Başbakan Ecevit'e bir telgraf göndererek Işıklar'ın keyfi olarak tutuklu bulunduğunu bildirdi ve Başbakan'ın geçmiş sıkıyönetim dönemlerinde gösterdiği duyarlılığı göstermesini istedi.

6 Ağustos 1979

İzmir Belediyesi'nde çalışan ve DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi 6 bin 200 işçi greve çıktı. Genel-İş, işverenin olumsuz tavrından dolayı Cumhuriyet Savcılığına başvurdu. Grev işyeri ve işkolu düzeyinde bağıtlanan toplu sözleşme ile sona erdi.

8 Ağustos 1979

DİSK'e bağlı Genel-İş üyelerinin Diyarbakır Belediyesi'nde sürdürmekte olduğu grev sırasında, grev alanında "141-142'ye Hayır" ve "Faşizme Hayır" yazılı pankartlar kolluk kuvvetleri tarafından indirildi. Grev gözcüleri emniyet tarafından gözaltına alındı ve şiddet gördü. Bununla ilgili DİSK Örgütlenme Daire Başkanı Tuncer Kocamanoğlu İçişleri Bakanı'na bir telgraf gönderdi.

10 Ağustos 1979

Kayseri Tekstil Fabrikası'nda çalışan DİSK'e bağlı Tekstil ve Türk-İş'e bağlı Teksif'li işçiler arasında sendikal rekabet yüzünden çıkan çatışmada 10 işçi yaralandı. Çatışmadan sonra 5 kişi gözaltına alındı.

10 Ağustos 1979

DİSK'e bağlı Tekstil'in Adana'da bulunan Bossa Fabrikası'nda sürdürdüğü örgütlenme çalışmalarına öncülük eden 8 işçinin işten atılması üzerine 8.00-16.00 ve 16.00-24.00 vardiyalarında çalışan 900 işçi direnişe başladı. Saat 21.00 sularında fabrikaya gelen güvenlik kuvvetleri işçileri Adana Polis Okulu tesislerine götürdüler. Sorgudan sonra işçiler serbest bırakıldı.

17 Ağustos 1979

Cevizli Tekel Fabrikasında ocak ve mayıs aylarında meydana gelen olayların etkisi devam etti. 17 Ağustos'ta gece vardiyası sırasında MC döneminde fabrikaya alınan Tek Gıda-İş üyeleri DİSK üyelerine saldırdı. Taşların atıldığı, sopaların kullanıldığı bir çatışma çıktı. İşçiler can güvenliklerinin olmadığını belirterek üretimi durdurdular. Polisler fabrikayı kuşattı, işçiler dışarı çıkmadı direnişi sürdürdü.

Direniş 28 Ağustos'ta Gıda-İş ve yönetim arasında imzalanan bir protokol ile sona erdirildi.

22 Ağustos 1979

DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu'nun demokratik kitle örgütleri ve yöneticilerine DİSK Araştırma Enstitüsü ve araştırmaları hakkında bilgi vermek üzere düzenlediği toplantı sırasında Ankara'da bulunan Araştırma Enstitüsü'ne Sıkıyönetim tarafından baskın düzenlendi. Enstitü ve Enstitü kütüphanesi asker ve polislerce arandı.

23 Ağustos 1979 günü DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu olayı protesto eden bir açıklama yayımladı.

24 Ağustos 1979

Diyarbakır'da gerçekleştirilen Bölge Temsilciler Konseyi sonrasında tutuklanan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar tahliye oldu.

1979

EYLÜL

2 Eylül 1979

DİSK 6. Bölge (Eskişehir) Konseyi toplandı. DİSK 6. Bölge Temsilciliğine Rafet Demirtel seçildi.

2 Eylül 1979

DİSK 7. Bölge (Samsun) Konseyi toplandı. DİSK 7. Bölge Temsilciliğine Aydın Yeşilyurt seçildi.

2 Eylül 1979

DİSK 5. Bölge (Kocaeli Bölgesi) Temsilciler Konseyi toplandı. Yapılan seçimler sonucunda Tayyar Elmas DİSK Kocaeli Bölge Temsilcisi oldu.

7 Eylül 1979

Gayrettepe'de bulunan DİSK 13. Bölge Temsilciliği ikinci kez bombalandı. DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu 7 Eylül 1979'da olayla ilgili Başbakan Bülent Ecevit'e bir telgraf çekti.

8 Eylül 1979

DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen'i örgütlü olduğu Bursa'da kurulu Bortaş'ta grev uygulamasına geçildi. Grev, 10 Kasım 1979'da imzalanan ön protokol ile sona erdi.

12 Eylül 1979

Türk-İş, Çalışma Meclisi'ne DİSK'in çağrılmasına karşı çıktı.

12 Eylül 1979

DİSK tarafından Intercontinental grev alanında "Grev Hakkının Kısıtlanması ve Lokavtlar" konulu bir tartışma toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıyı DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu yönetti. Tartışmacı olarak ise İTÜ İş Hukuku Kürsüsü'nden Dr. Devrim Ulucan, SBF Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alpaslan Işıklı, İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, İş Müfettişi Kayhan Özel, DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren ile Gazeteci ve TGS Eğitim Sekreteri Şükran Ketenci katıldı.

DİSK'in düzenlediği "Grev Hakkının Kısıtlanması ve Lokavtlar" konulu toplantı, Kemal Nebioğlu toplantıyı açarken, soldan sağa: Devrim Ulucan, Alpaslan Işıklı, Orhan Apaydın, Sadun Aren, Kayhan Özel, Şükran Ketenci, DİSK dergisi, Sayı 57, Eylül 1979.

12 Eylül 1979

DİSK'e bağlı Limter-İş'in örgütlü olduğu ve İzmit'te bulunan Marmara Tersanesi'nde işverenin 28 Ağustos 1979 günlü toplantıya gelmemesi üzerine 140 işçi 12 Eylül 1979'da greve başladı. Yaklaşık 3 ay süren grev, 3 Aralık 1979'da başarı ile sonuçlandı.

13 Eylül 1979

75 DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş üyesinin çalıştığı Tutkal Sanayi AŞ'de işçiler greve başladı. 1 Ocak 1979'dan beri yetki ve toplu iş sözleşmesi mücadelesi sürüyordu.

16 Eylül 1979

DİSK 8. Bölge Konseyi toplandı. Toplantıda DİSK 8. Bölge Temsilciliğine İsmet Cantekin yeniden seçildi.

20 Eylül 1979

27 Haziran 1979'da Sümerbank Fabrikasında başlayan olaylar yeniden alevlendi. İşçiler kendileri adına toplu sözleşme yetkisine sahip sendikanın DİSK'e bağlı Tekstil olduğunu ileri sürerek işbaşı yapmayı reddettiler. Teksif yönetimi, bu nedenle Tekstil yöneticilerini suçlayan açıklamalar yaptı.

22 Eylül 1979

DİSK'e bağlı Genel-İş Gaziantep 2. Şube Eğitim Sekreteri M. Ali Tütüncüler faşistlerin silahlı bir saldırısı sonucu öldürüldü.

1979

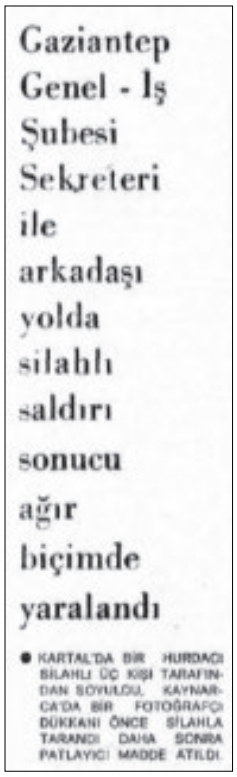
Gaziantep Genel - İş Şubesi Sekreteri ile arkadaşı yolda silahlı saldırı sonucu ağır biçimde yaralandı

● KARTAL'DA BİR HURDACI SİLAHLI ÜÇ KİŞİ TARAFINDAN SOYULDU. KAYNARCA'DA BİR FOTOĞRAFÇI DÜKKANI ÖNCE SİLAHLA TARANDI DAHA SONRA PATLAYICI MADDE ATILDI

Cumhuriyet, 24 Eylül 1979.

25 Eylül 1979

DİSK'e bağlı Gıda-İş'te örgütlü işçilerin çalıştığı Etsan Gıda Sanayii AŞ'nin Alibeyköy'de bulunan üretim ve Eminönü'nde bulunan satış mağazasında lokavt uygulanmaya başlandı. 140 Gıda-İş üyesinin işine son verildi.

27 Eylül 1979

Türkiye Çimento Sanayii AŞ'nin Adana'da bulunan Çukurova Çimento Fabrikası'nda DİSK'e bağlı Keramik-İş'in sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmelerinde çıkan uyuşmazlık sonucunda grev kararı alındı. 16 Ekim 1979'da grev Bakanlar Kurulu kararıyla iki ay süreyle ertelendi.

EKİM

1 Ekim 1979

DİSK'e bağlı Keramik-İş tarafından sürdürülen ve İstanbul Büyükçekmece'de bulunan Akçimento'da çalışan 900 işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine sendika grev kararı aldı. 3 Ekim 1979'da ise işveren lokavt kararı verdi. 14 Ekim 1979'da toplu iş sözleşmesi işçilerin kazanımıyla bağıtlandı.

1 Ekim 1979

DİSK'e bağlı Basın-İş, 1 Ekim 1979'da Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi'nde toplu iş sözleşmesi görüşmelerine başladı ve görüşmeler sonucunda tüm parasal maddelerden uyuşmazlığa gidildi. Bunun üzerine Basın-İş, grev kararı aldı. DİSK Yönetim Kurulu, konuyu ele almak üzere Abdullah Baştürk, Rıza Güven ve Burhan Şahin'den oluşan bir heyet oluşturulmasına oybirliği ile karar verdi.

3 Ekim 1979

DİSK Yönetim Kurulu 14 Ekim'de yapılacak ara seçimlere ilişkin DİSK'in takınacağı tavrı belirlemek için 3 Ekim'de toplandı. *"14 Ekim seçimlerinde faşizm, bunun yandaşı partiler (MHP, CGP, AP, MSP) mutlak yenilmeli ve geri itilmelidir"* saptamasını yapan DİSK Yönetim Kurulu, 14 Ekim seçimlerinde:

"Tabanının (gövdesinin) ilerici, demokrat unsurlardan oluşması nedeniyle, faşizme karşı mücadelede önemli görevler yapabilecek olan CHP'ye oy verilerek desteklenmesini" kararlaştırdı.

15 Ekim 1979

Fransız Genel İşçi Konfederasyonu'nu (CGT) temsilen üç yönetici DİSK'i ziyarete geldi. CGT ile DİSK arasında 15-22 Ekim tarihleri arasında sürdürülen görüşmelerden sonra imzalanan bildiri 22 Ekim'de ortak bir basın toplantısıyla açıklandı. Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri temelinde, uluslararası sendikal hareket çerçevesinde işbirliğini ve dayanışmayı güçlendirme çabalarının süreceği belirtildi.

16 Ekim 1979

DİSK Eğitim ve Kültür Merkezi (DEKM/DKM) kuruldu. DİSK eğitim çalışmalarını ve kültürel etkinliklerini yaygınlaştırmak, işçi sınıfı ve emekçi halk arasında ilerici devrimci kültürü etkin bir biçimde temellendirmek amacıyla kuruldu. Film gösterileri düzenlemesi, tiyatro, koro ve halk oyunları çalışmaları yapması, edebiyat, fotoğraf, resim, afiş yarışmaları düzenlemesi planlanan DKM'nin koro çalışmaları Timur Selçuk tarafından gerçekleştirilecekti.

Timur Selçuk

1979

22 Ekim 1979

Bulgaristan Sendikaları Merkez Konseyi Genel Başkan Vekili Georgi Evgeniev başkanlığında 3 kişiden oluşan bir heyet DİSK'i ziyarete geldi. 5 gün Türkiye'de kalan heyet 27 Ekim 1979'da ülkeden ayrıldı. Görüşmelerde uluslararası sendikal hareket ve iki ülke ile iki örgüt arasındaki ilişkiler konuşuldu.

26 Ekim 1979

2 Eylül 1976'da başlayan ve DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen üyelerinin Başar Madencilik'te yürütülen grev bin 300 günün sonunda bitti. 24 işçiyle başlayan grev 5 işçi ile sona erdi. Grev sonunda işyeri maden rezervi kalmadığı için kapatıldı. Bin 300 günlük grev süresinde işçilerin gösterdiği disiplin ve kararlılık, Türkiye'deki demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının önemli bir sayfası olarak değerlendirildi. İşçilere net 60 bin TL grev ikramiyesi ödendi ve grevde geçen süre kıdem tazminatına dahil edildi.

29 Ekim 1979

DİSK'in Onur Üyesi TÖB-DER tarafından 29 Ekim'de Bursa'da düzenlenen mitinge polis saldırdı, bir öğretmen dipçiklenerek öldürüldü. Bursa Valisi yetkilerini aşarak, yasalara aykırı biçimde mitingi engellemeye çalıştı. Mitingin bir provokasyon ortamına sürüklenmek istendiği gören TÖB-DER yöneticileri sayıları 10.000'in üzerine çıkan kitlenin dağılması için uyardıkları bir sırada polis saldırısı başladı. Çok sayıda öğretmen ve işçi yaralandı. Aralarında TÖB-DER Genel Başkanı ve DİSK Bölge Temsilcisinin de bulunduğu 300'e yakın kişi gözaltına alındı.

Ekim 1979

Kum ocağında çalışan 40 işçi adına DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş grev kararı aldı. İşveren çalışan tüm işçilerin iş akitlerini feshettiğini açıkladı.

KASIM

17 Kasım 1979

DİSK 14. Bölge Temsilciliği 1. Olağan Konseyi İstanbul'da DİSK genel merkezinde toplandı. Konsey Divan Başkanlığına DİSK Örgütlenme Daire Başkanı Tuncer Kocamanoğlu seçildi. Seçimler sonucunda Celal Alçınkaya 14. Bölge Temsilcisi oldu.

21 Kasım 1979

DİSK'in çağrısı üzerine üye sendikalar Tekstil, Gıda-İş, Sosyal-İş ve Fındık-İş bir araya gelerek yeni hükümetin kurulmasıyla birlikte kooperatif birliklerinde ortaya çıkan ve çıkması muhtemel gelişmeleri değerlendirdi. Toplantı sonrası dört sendika ortak mücadele kararı aldı.

26 Kasım 1979'da ise DİSK'in çağrısı üzerine Tekstil, Gıda-İş, Fındık-İş, Sosyal-İş, Maden-İş, Çukosen ve Dev Tiftik-İş, son hükümet değişikliğiyle birlikte tüm kamu sektörlerinde olduğu gibi kooperatif birliklerinde ortaya çıkan durumları değerlendirmek için toplandı. DİSK üyesi ve bağımsız yedi sendikanın katılımıyla yapılan toplantı sonucunda "Ortak Davranış Komitesi" kurulması kararı alındı (Konuyla ilgili ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

22 Kasım 1979

DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş üyesi KBİ Murgul-Çukurkaya İşletmesi işçisi Nurettin Yılmaz, 22 Kasım'da faşist çeteler tarafından evinin önünde kurulan pusuda kurşunlanarak katledildi.

23 Kasım 1979

Cam işkolunda kurulu Türk-İş'e bağlı Kristal-İş ile DİSK'e bağlı Hürcam-İş, yeni dönemde yapacakları toplu sözleşme ve öteki çalışmalarda "eylem birliği" kararı aldı.

1979

24 Kasım 1979

DİSK 15. Bölge Konseyi DİSK genel merkezinde toplandı. Toplantı sonucunda Hasan Kahraman DİSK 15. Bölge Temsilcisi oldu.

22 Kasım 1979

DİSK'e bağlı Hürcam-İş ile Türk-İş'e bağlı Kristal-İş'in 26 Nisan 1979'da aldığı güç ve eylem birliği kararı sonrasında 22 Kasım'da iki sendika arasında bir protokol imzalandı. Bu protokol ile iki sendika toplu sözleşme taslaklarının hazırlanmasında, müzakerelerde ve bağıtlanmasında, uyuşmazlık halinde grev kararının alınmasında ve uygulanmasında birlikte hareket etmeyi benimsedi. Protokol ayrıca ortak bir grev fonu oluşturulmasını da öngörmekteydi. Toplu sözleşme sürecinde 18 Mart 1980'de uyuşmazlık zaptı tutuldu, her iki sendika da yaptıkları protokolü sonuna kadar uygulamakta kararlı tutum aldı. 15 Mayıs 1980'de grev birlikte başlatıldı. Başarıyla sürdürülen bu ortak mücadele, 12 Eylül 1980 darbesiyle kesintiye uğradı. Darbecilerin 15 numaralı bildirisiyle grev sona erdi, toplu sözleşme Yüksek Hakem Kurulu (YHK) tarafından belirlendi.

29 Kasım 1979

İstanbul'da İETT'de çalışan ve DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi 9 binden fazla işçi iş bıraktı. Eylem yedek parçaların düzenli olarak sağlanmaması, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerin yetersizliği ile siyasi görüşe dayalı ayrımcılık sebebiyle gerçekleştirildi. 1 Aralık 1979'da Genel-İş ile İETT Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokolle işverenin işçilerin istemlerini kabul etmesi üzerine eylem sona erdi.

ARALIK

1 Aralık 1979

DİSK 13. Bölge Temsilcilik Konseyi DİSK genel merkezinde toplandı. Toplantı sonucunda yapılan seçimler ile Salih Taner Serin yeniden DİSK 13. Bölge Temsilcisi oldu.

7 Aralık 1979

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 5 meslek örgütü Demirel Hükümeti'nin programı ve ilk uygulamaları ile ilgili olarak yaptıkları ortak açıklamada *"Demirel iktidarı bir saldırı iktidarıdır"* açıklamasını yaptılar.

9 Aralık 1979

Çekoslavakya Sendikaları Merkez Konseyi Denetim Kurulu Başkanı Matei Kalman ve Dış İlişkiler Görevlisi Z. Beran DİSK'in çağrılısı olarak Türkiye'ye geldiler. Yapılan toplantılarda iki örgüt arasındaki ortak sorunlar görüşüldü ve ilişkilerin geliştirilmesi yönünde adımlar atıldı. 12 Aralık 1979'da ziyaret sonlandı.

11 Aralık 1979

Cavit Orhan Tütengil

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde Prof. Cavit Orhan Tütengil'in 7 Aralık 1979'da bir silahlı saldırı ile öldürülmesi sonrası 10 Aralık'ta düzenlenen cenaze töreninde güvenlik güçlerinin saldırgan tutumu nedeniyle olaylar sonucu birçok kişi yaralandı ve bir işçi öldü. 11 Aralık 1979 günü DİSK, TÜMÖD, TÜMAS, İstanbul Barosu, TTB, TMMOB, TÖB-DER, TÜM-DER, TÜS-DER ve TÜTED ortak bir basın toplantısı yaptı. Toplantıda örgütler cenaze töreninde yaşanan olayları kınayarak *"demokrasiden yana tüm örgüt ve kişileri faşist cinayet ve tertiplere karşı, gerici, ırkçı, şöven baskı ve saldırılara karşı birlik içinde mücadeleye"* çağırdılar.

1979

15 Aralık 1979

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Mersin'de gerçekleştirilen 2. Bölge Temsilciler Meclisi toplantısında çalışanların sendikalaşma hakkının elde edilmesi için "Çalışanlar Kurultayı"nın toplanması hazırlıklarına başlandığını söyledi.

Gaziantep'te yaşayan 8 delege şehre dönerken DİSK'in Sesi gazetesini bulundurdukları gerekçesiyle gözaltına alındılar. 20 Aralık 1979 tarihinde DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu olayı protesto ederek işçilerin serbest bırakılmasını istedi.

21 Aralık 1979

DİSK'e bağlı Gıda-İş sendikasının Cibali Tütün Fabrikası işyeri temsilcisi Sebahattin Çakmak pusuya düşürülerek katledildi. Çakmak'ın öldürülmesini protesto için Cibali ve Cevizli tekel fabrikalarında binlerce gıda işçisi direnişe geçti.

28 Aralık 1979

Erzurum Atatürk Öğrenci Yurdu'nda örgütlenen DİSK'e bağlı OLEYİS'in toplu sözleşme yapmasını engellemek için devreye MİSK sokuldu. Yapay bir yetki tartışmasıyla işçilerin iradesini engelleyemeyen faşist çeteler OLEYİS üyesi Mehmet Koçak'ı katlettiler.

Mehmet Koçak–Çizim Fahrettin Engin Erdoğan

28 Aralık 1979

DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi Tekel işçilerinin 21 Aralık 1979'da başlattıkları iş bırakma eylemine DİSK'ten destek geldi. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar Tekel işçileri için yayımladığı bildiride "Tekel işçilerinin haklı mücadelesinde DİSK üzerine düşen görevleri eksiksiz yapmaya hazır ve kararlıdır" dedi.

28 Aralık 1979

DİSK'e bağlı Aster-İş Kocaeli Bölge Temsilciliği yasadışı bir şekilde arandı ve temsilcilik bir gerekçe belirtmeden kapatıldı.

1980

OCAK

3 Ocak 1980

Cibali Tütün Fabrikası'nda 2 bin 400 işçi Sebahattin Çakmak'ın öldürülmesi üzerine can güvenliğinin sağlanması talebiyle direnişe geçti.

9 Ocak 1980

DİSK'e bağlı Gıda-İş üyesi 20 yaşındaki Hayri Aslan, Çamlıca Mahallesi'nde açılan tabanca ateşiyle vuruldu ve hayatını kaybetti.

10 Ocak 1980

DİSK'e bağlı Maden-İş'in 2. Bölge Temsilciliği güvenlik kuvvetlerince aradı, Bölge Temsilcisi Abdullah Yılmaz gözaltına alındı. Sendika tarafından yapılan açıklamada MESS'in istemlerinin 3. MC eliyle uygulandığı ifade edildi.

11 Ocak 1980

DİSK Yönetim Kurulu gerçekleştirdiği toplantıda işçi kıyımına, zamlara, pahalılığa, sürgünlere, antidemokratik baskı ve uygulamalara, faşist saldırılara karşı demokrasi mitingleri yapılması kararlaştırdı.

1980

12 Ocak 1980

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Afganistan'daki son gelişmelerin temel nedeninin Afganistan yönetiminin çağrısı üzerine Sovyet askerlerinin Afganistan'a girmesi olduğunu, olayın dünya çapında barışı olumsuz yönde etkilediğini ifade etti.

18 Ocak 1980

Sümerbank Fabrikasındaki Tekstil ile Teksif arasındaki Haziran 1979'da başlayan yetki tartışması sözleşme döneminin yaklaşmasıyla daha da boyutlandı. Anlaşmazlık mahkemeye taşındı. Adana İş Mahkemesi, sözleşme yetkisinin Teksif'e ait olduğu kararına vardı. Tekstil yaptığı bir açıklama ile Mahkeme'nin Teksif'ten ayrılarak kendi sendikalarına üye olan bin 132 imzalı başvuruyu dikkate almadığını savundu. Mahkemenin kararına tepki gösteren 2 binin üzerindeki Sümerbank işçisi 18 Ocak 1980 tarihinde eyleme geçti.

Gün boyu süren eylemi kırmak amacıyla polisler akşam fabrikaya girerek müdahalede bulundu. Polisler operasyonu sırasında direnen işçilerin üzerine ateş açtı. DİSK Tekstil üyesi dört işçi; Tacettin Yağan, Ahmet Ağanç, Hayati Yıldırım, Şaban Maraşlıoğlu çeşitli yerlerinden yaralandılar. Yetkililer boşaltılan fabrikanın geçici olarak kapatıldığını açıkladılar.

18 Ocak 1980

Tekel işyerlerinde 10 binin üzerine işçinin yaklaşık bir aydır sürdüğü direniş devam ederken, DİSK'e bağlı Gıda-İş ve Türk-İş'e bağlı Tek Gıda-İş'in Cevizli Şube yöneticileri işçi haklarının savunulması için bir protokol yaptı.

22 Ocak 1980

Tariş direnişi başladı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

22 Ocak 1980

Tariş Fabrikalarında genel bir arama yapılacağı bahanesiyle tüm işletmeler polisler tarafından işgal edilmek istendi.

24 Ocak 1980

Tariş'te üretim tamamen durdu. 16 işçi tutuklandı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

24 Ocak 1980

IMF'nin istemleri doğrultusunda hazırlanan 24 Ocak kararları olarak bilinen ekonomik kararlar açıklandı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

25 Ocak 1980

DİSK, İzmir'de iki saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirdi.

26 Ocak 1980

26 Ocak'ta Tariş işçileriyle dayanışma amacıyla İzmir'de "İşçi Kıyımına, Zamlara, Pahalılığa, Sürgünlere, Anti-Demokratik Baskı ve Uygulamalara, Faşist Saldırılara Karşı Demokrasi Mitingi ve Yürüyüşü" yapıldı (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

26 Ocak 1980

Tariş'teki işçileri desteklemek amacıyla Ege Üniversitesi'nde başlayan ve çok kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan olaylarla ilgili 125 kişi hakkında soruşturma sürdürüldü.

31 Ocak 1980

31 Ocak-1 Şubat tarihlerinde DİSK 2. Ören Toplantısı yapıldı. Toplantıda Tariş Direnişi ve gelişen olaylar karşısında alınacak tavır tartışıldı.

ŞUBAT

1 Şubat 1980

DİSK'e bağlı Tekstil, Gıda-İş ve Sosyal-İş sendikalarına üye 3 bini aşkın Tariş işçisi iş bıraktı.

2 Şubat 1980

Tariş'teki iş bırakma eylemine polis tarafından müdahale edildi, ilk operasyon Genel Müdürlük

1980

binasına yapıldı. Akşam saatlerinde 200 işçinin bulunduğu binaya kapı ve pencereleri kırarak, gaz bombalarıyla giren polis burada 125 işçiyi gözaltına aldı.

DİSK, Genişletilmiş Başkanlar Kurulunda pahalılığa karşı tüm demokratik kitle örgütlerine eylem birliği önerdi.

4 Şubat 1980

Türk-İş, DİSK'in aldığı genel grev ve kitle eylemleri kararının desteklenmeyeceğini açıkladı.

5 Şubat 1980

CHP Genel Başkan Vekili ve Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ, DİSK'in grev çağrısı için yasalar içinde mücadele edilmesi gerektiğini ifade etti.

6 Şubat 1980

AP Hükümeti Tariş Fabrikalarındaki politikasının bir benzerini de Antalya Antbirlik Fabrikası'nda uygulamaya başladı. Antalya'daki tüm işçiler Antbirlik işçilerini desteklemek için 2 saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirdi.

Antbirlik hukuk müşaviri vuruldu

■ DİSK ÜYESİ İŞÇİLER ANTALYA'DA İKİ SAAT SÜREYLE İŞİ BIRAKTILAR.

Cumhuriyet, 6 Şubat 1980.

7 Şubat 1980

Tariş'ten 11 bin işçi çıkarıldı. DİSK'e bağlı sendikalardan Tekstil, Gıda-İş ve Maden-İş yetkilileri bu kararı tanımadıklarını bildirdi.

7 Şubat 1980

DİSK'in Genişletilmiş Başkanlar Kurulunda aldığı genel grev kararı ile kitle eylemleri hakkında yaptığı çağrının siyasi grev niteliğinde olduğu iddiasıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı DİSK Yönetim Kurulu ile DİSK'e bağlı diğer sendikaların sorumluları hakkında soruşturma açtı.

7 Şubat 1980

DİSK'e bağlı Genel-İş'e üye 7 bin 500 işçi aralık ve ocak ayı maaş, ikramiye, toplu sözleşme ve sosyal haklarının ödenmemesi sebebiyle Ankara Belediyesi'nde direnişe başladı.

ANKARA BELEDİYESİNDE 7500 İŞÇİ DİRENİŞE BAŞLADI

Cumhuriyet, 7 Şubat 1980.

9 Şubat 1980

DİSK, 9 Şubat'ta Antalya'da Demokrasi Mitingleri kapsamında geniş katılımlı bir miting düzenledi (Ayrıntılı bilgi metinde ye almaktadır).

11 Şubat 1980

Tariş olayları İzmir Çiğli İplik Fabrikası'nda devam etti. Olaylarda 15 kişi yaralandı, 500 kadar kişi gözaltına alındı.

15 Şubat 1980

Tariş'in Çiğli'deki iplik fabrikası, 14 Şubat günü girişilen büyük bir operasyon sonucu boşaltıldı. Binlerce polis fabrikaya girdi. Fabrikadan çıkarılan bin 500 işçi gözaltına alındı.

21 Şubat 1980

DİSK'e bağlı Tekstil ile Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası arasında 77 işyeri ve 30 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşme uyuşmazlığı sonucu 5 işyerinde grev başladı.

23 Şubat 1980

DİSK'in Demokrasi Mitingi Ordu'da gerçekleştirildi (Ayrıntılı bilgi metinde yer almaktadır).

23 Şubat 1980

Adana'da bulunan Çukobirlik Fabrikası'nda yönetimin değişmesi üzerine 250 işçinin işten çıkarıldığı bildirildi.

1980

MART

MESS
8 işyerinde
lokavt
kararı aldı

İZMİT (Cumhuriyet) — Kocaeli bölgesinde Mannesman, Rabak, Çelik Sanayii, Bastaş, Tezsan, Arçelik, Ferro Döküm Sanayii ve Mensan Pres Sanayi işyerlerinde Maden - İş Sendikası'nın grev kararını alıp işyerlerine asmasından sonra işverenler de lokavt kararı al-

Cumhuriyet, 3 Mart 1980.

3 Mart 1980

Kocaeli Bölgesi'nde Mannesman, Rabak, Çelik Sanayii, Bastaş, Tezsan, Arçelik, Ferro Döküm Sanayii ve Mensan Pres Sanayi işyerlerinde DİSK'e bağlı Maden-İş'in grev kararı alması üzerine MESS bu işyerlerinde lokavt kararı aldı.

4 Mart 1980

Yeraltı Maden-İş/Aşkale Linyit İşletmesi İşçi Temsilcisi Ali Taş (Daş) silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

12 Mart 1980

DİSK Yürütme Kurulu 12 Mart'ta yapılan toplantısında artan saldırılara karşı daha örgütlü bir mücadelenin verilmesi için DİSK Merkez Demokratik Eylem Komitesi oluşturulmasına karar verdi.

13 Mart 1980

Metal işkolunda 107 işyerinde çalışan 25 bin işçi adına sürdürülen toplu sözleşme görüşmesi uyuşmazlıkla noktalandı. DİSK'e bağlı Maden-İş 13 Mart'tan itibaren kademeli olarak grev başlattı. Grev 12 Eylül darbesini yapan cunta tarafından kaldırıldı. Grevdeki işçilerden bir bölümü darbecilerin bu kararına rağmen grevlerini iki gün daha devam ettirdiler.

13 Mart 1980

Mustafa Benlioğlu ve annesi.
Çizim: Fahrettin Engin Erdoğan

DİSK'e bağlı Maden-İş'in sürdürdüğü grev sırasında Netaş işçisi Mustafa Benlioğlu Otosan Fabrikası önünde kurşunlanarak katledildi. 19 Mart'tan itibaren grevdeki işçi sayısı 22 bine ulaştı.

17 Mart 1980

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, iktidarın işçi sınıfına karşı yoğun bir saldırı içinde olduğunu söyledi ve sınıfın artan saldırılar karşısında mücadele edileceğini belirtti.

21 Mart 1980

Sungurlar işçisi ve DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi Niyazi Balcı işyerinden servis arabası ile evine giderken arabayı durduran 3 kişi tarafından uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetti.

22 Mart 1980

DİSK'in İzmit'te düzenlediği Demokrasi Mitingi'ne on binlerce işçi katıldı (Ayrıntılı bilgi ana metinde yer almaktadır).

26 Mart 1980

DİSK - Tekstil'in 29 işyerinde sürdürdüğü grevlere 25 Mart günü Kaplanteks, Mithat Giyim, Mısırlı, Kabaklarlı, Herboy ve Karamürsel işyerleri de katıldı.

31 Mart 1980

Türkiye Film İşçileri Sendikası (TFİS), DİSK'e bağlı Sine-Sen'e katıldı.

NİSAN

6 Nisan 1980

DİSK, 1 Mayıs'ı İstanbul, İzmir, Mersin, Bitlis, Ankara ve Trabzon'da kutlama kararı aldı.

13 Nisan 1980

DİSK'e bağlı Tekstil grevcilerine ve Tariş'ten çıkarılan işçilere Dayanışma Fonu'ndan yardım yaptı.

13 Nisan 1980

DİSK'in 1 Mayıs başvurusu Mersin, Trabzon ve İstanbul'da reddedildi.

1980

27 Nisan 1980

DİSK'e bağlı Sosyal-İş'in Ankara'daki genel merkez binası 26 Nisan günü güvenlik güçlerince arandı.

30 Nisan 1980

1 Mayıs'ın kutlamasına izin verilmemesini ve baskıları protesto amacıyla DİSK üyesi işçiler 30 Nisan'da başta İstanbul, Ankara, İzmir olmak üzere çeşitli kentlerde eyleme gerçekleştirdi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk evinden alınarak Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı ve Rıza Güven ile Yönetim Kurulu üyesi Kemal Yılmaz da gözaltına alındı. DİSK'in Merter'deki binası arandı, tüm konfederasyon ile bağlı sendika yöneticileri hakkında gözaltına alma kararı verildi.

30 Nisan 1980

1 Mayıs, ülke çapında süren sıkıyönetimler tarafından yasaklandı, birçok kentte sokağa çıkma yasakları konuldu. 30 Nisan'da iş bırakma ve işyerinde toplu bildiri okuma eylemleri yapıldı.

DİSK yasaklamaları protesto etmek amacıyla, 1 Mayıs'ta, Danıştay kararıyla Mersin'de "1 Mayıs'ın kutlanmasını önlemeye yönelik baskı ve saldırıları Protesto Mitingi" düzenlendi. 1 Mayıs gerekçe gösterilerek DİSK üyesi sendikalar mühürlendi, sendikacılar ve çalışanları gözaltına alındı.

Ankara'da 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto eylemlerinde 1 kadın öldürüldü, 498 kişi gözaltına alındı. İstanbul'da 1 Mayıs'ın engellemesini protesto eden 5 kişi polisler tarafından öldürüldü.

30 Nisan 1980

1 Mayıs için büyük önlemler alındı. Güvenlik güçleri önemli bölgeleri kontrol altında tuttu. 1 Mayıs gösteri ve yürüyüşüne izin verilmemesini protesto eden bazı İETT şoförleri sefere çıkmadı, otobüslerin lastikleri indirildi, kontakt anahtarları alındı.

30 Nisan 1980

İstanbul'da DİSK'e bağlı Genel-İş üyesi belediye işçileri 1 Mayıs nedeniyle iş bırakma eylemi yaptı. 700 İETT otobüslerinin ancak 388'i çalışması sebebiyle işçiler İstanbul'da ulaşımı büyük ölçüde durdurdu.

30 Nisan 1980

İstanbul'da Genel-İş üyesi 14 temizlik işçisi 14 ilçede temizlik hizmetlerini durdurdu. Genel-İş, İstanbul'da İETT'de 5 bin, Belediye'nin öteki ünitelerinde ise 12 bin işçinin eylemlere katıldıklarını bildirdi.

30 Nisan 1980

Ankara Belediyesi'nde çalışan Genel-İş üyesi yaklaşık 12 bin 500 işçi 1 Mayıs nedeniyle direnişe geçti. EGO, ASU ve Temizlik İşleri Genel Müdürlükleri ile diğer birimlerde çalışanların gerçekleştirdiği direniş Ankara'da günlük yaşamı büyük ölçüde durdurdu.

30 Nisan 1980

DİSK'in 1 Mayıs nedeniyle gerçekleştirdiği eylem İzmir'de de yapıldı. İzmir'de belediye otobüsleri bir saat gecikmeyle sefere başladı. Ege Bölgesi'nde 643 işyerinde 70 bin işçi çeşitli saatlerde iş bırakarak DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün 1 Mayıs mesajını okudu.

30 Nisan 1980

DİSK'in gerçekleştirdiği iş bırakma eylemleri sırasında İzmir'de Gıda-İş ve Maden-İş işyeri temsilcilerinin 6'sı gözaltına alındı.

MAYIS

2 Mayıs 1980

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit DİSK'e bağlı sendikaların 1 Mayıs nedeniyle gerçekleştirdiği direnişleri sert bir dille eleştirdi.

1980

2 Mayıs 1980

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK üyesi işçilerin değişik sürelerle üretimden gelen güçlerini kullanarak 1 Mayıs'ı özüne uygun kutladıklarını açıkladı.

3 Mayıs 1980

Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı DİSK yöneticileri hakkında *"siyasal greve tahrik ve teşvik iddiasıyla"* soruşturma açtı.

3 Mayıs 1980

DİSK'in Merter'deki binası arandı DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Aktulgalı gözaltına alındı. 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto eden DİSK yöneticileri, üyeleri ve temsilcilerinden gözaltına alınanların sayısı 350'yi aştı.

4 Mayıs 1980

DİSK'in Sesi gazetesi Yazı İşleri Müdürü Tevfik Bilgin gözaltına alındı. Bilgin, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına, Sıkıyönetim Askeri Savcılığına ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gözaltında işkence gördüğüne dair başvuruda bulundu.

7 Mayıs 1980

Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi 30 Nisan eylemine ilişkin olarak tutuklanmaları istenen DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin serbest bırakılmalarına karar verdi.

7 Mayıs 1980

DİSK'e bağlı Hürcam-İş ile Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Cam İşverenleri Sendikası ile yaptıkları toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmaya varılamaması üzerine grev kararı aldı. Karar 7 bin işçiyi kapsadı.

7 Mayıs 1980

DİSK'e bağlı Bank-Sen Garanti Bankası'nda 3 bin 800 işçi için grev kararı aldı. Grev kararı 1 Temmuz 1979'dan bu yana yürürlükte olan toplu sözleşme ile kazanılmış hakların bir kısmının uygulanmaması nedeniyle alındı.

10 Mayıs 1980

Garanti Bankası'nda Bank-Sen'in 7 Mayıs'ta aldığı grev kararı İstanbul 3. İş Mahkemesi tarafından durduruldu.

18 Mayıs 1980

DİSK, 30 Nisan 1980'de kıdem tazminatından daha fazla vergi kesilmesini getiren ve Resmî Gazete'de yayımlanan tebliğ için Danıştay'a başvurdu.

22 Mayıs 1980

Bakanlar Kurulu, aralarında Ankara'daki bazı oteller ile PTT'nin de bulunduğu 6 işyerinde grev ve lokavt kararını 30 gün süre ile erteledi.

HAZİRAN

3 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş yaklaşık 10 bin işçinin bulunduğu Çanakkale'nin Çan ilçesinde örgütlenme çalışmalarına başladı.

4 Haziran 1980

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Faik Türün'ün Cumhurbaşkanı adayı olarak gösterilmesini eleştirerek Türün'ün işkenceci olarak bilindiğini, aday gösterilmesi ise halka rağmen ülkeyi yönetmek istemek olduğunu söyledi. 12 Mart döneminin İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Türün, çok sayıda kişinin işkencelere doğrudan maruz kaldığı tanıklarca ifade edilmişti.

8 Haziran 1980

DİSK Yürütme Kurulu yaygınlaşan işkencelerle ilgili yazılı açıklama yaptı. DİSK, hukukçuların yaptığı incelemelerde işkenceler sonucu insanların sakat kaldığını, hiçbir yasal dayanak bulunmadan 82 günlük gözaltı süresinin uygulandığı saptandığını ve işkencelere son verilmesi için çağrı yaptı.

1980

DİSK Yürütme Kurulu işkencelere son verilmesi için çağrı yaptı

İstanbul Haber Servisi — DİSK Yürütme Kurulu, yayınlanan işkencelerle ilgili olarak yazılı açıklamada insan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Helsinki Sonuç Belgesi ve Birleşmiş Milletler Şartına aykırı olan Türkiye'de işkence uygulamalarına son verilmesini istemiştir.

Türkiye'de özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde, çeşitli baskıların ve işkencenin, genç, kadın, çocuk demeden tüm halkı hedef olduğunu söyleyen DİSK Yürütme Kurulu açıklamasında, «Buruşturulmuş kâğıt gibi atılıp, ve emekçi hükümet görmüyor. Aksi - Sürücü çalışmalarını körükleyecek olan yurttaşlarımızı, hâlâ bile kollamamaya çalışıyor. Diyarbakır'da uygulanan işkenceler, insan olmayacağı bildirdi. DİSK Yürütme Kurulu, açıklamasında özetle şöyle denmiştir:

«Yapılan işkenceler sonucu insanların sakat kalmakta, hatta hayatlarını kaybetmektedirler. Diyarbakır'da ... tutuklanmalarının 15 saatinden kısa çocuklara dek ... Diyarbakır'da 13 günlük gözaltı süresi ... Konuşanın yaşadıkları dünyanın bir yerinden kutulanmayacağı açık olan, insanlar, hiçbir yasal neden bulunmadan 82 gün ... süresi ... işkence ... ve yaşam gösteri ... ve görevlerine ... Konfederasyon hukukçularının yaptığı incelemelerde, «Yapılan işkenceler sonucu insanların sakat kaldığının, hiçbir yasal dayanak bulunmadan 82 günlük gözaltı süresinin uygulandığının belgelerle saptandığı» açıklandı

Cumhuriyet, 8 Haziran 1980.

16 Haziran 1980

DİSK Yürütme Kurulu, yaptığı bir açıklama ile CHP'nin ve sosyalist hareketin bölünmesinin faşizme karşı mücadeleye ilişkin süreci olumsuz etkilediğini belirtti.

16 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Genel-İş alacakları bulunan ve hakları ödenmeyen 5 bin 100 işçi için İzmir Belediyesi'nde greve başladı. Grevin başlamasından itibaren kitle ulaşımı büyük ölçüde etkilendi ve çöpler toplanmadı.

16 Haziran 1980

1980 yılında grevdeki işçi sayısı son beş yılın en yüksek rakamına ulaştı. Tüm ülkede 207 işyerinde 48 bin 242 işçinin grevde olduğu bildirildi.

18 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş, PTT Genel Müdürlüğünde işkolundaki uyuşmazlığı çözmek için Uzlaştırma Kurulunun kararına işvereninin uymaması üzerine greve çıktı. Açıklamada işvereninin 9 aydır sorunu çözmek için yanaşmadığı bildirildi.

20 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Petkim-İş İzmir Aliağa rafinerisinde grev kararı aldı.

20 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Maden-İş, işverenin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması üzerine İskenderun'da direnişe başladı.

21 Haziran 1980

DİSK'e bağlı Keramik-İş üyesi işçiler örgütlü olduğu fabrikalarda baskıların yoğunlaştığını ve MİSK'li işçilerin DİSK'li işçileri istifaya zorlayarak ölümle tehdit ettiklerini açıkladı.

Bilser Seramik Fabrikasındaki DİSK üyesi işçiler MİSK'liler tarafından ölümle tehdit ediliyor

BİLECİK, (Cumhuriyet) — Bilser Seramik fabrikasında DİSK'e bağlı Keramik-İş Sendikası üyesi işçiler üzerinde başlatılan baskılarla yoğunlaştığı, fabrikaya yeni alınan MİSK'li işçilerin DİSK üyesi işçileri istifaya zorlayarak ölümle tehdit ettikleri öğrenilmiştir.

BANDIRMA, (Cumhuriyet) — Erdek Gölünün Marmara denizine ... Kapıdağ yarımadası çevresinde bulunan balıkçılar «Erdek Çakıl Kiya ve Civarı S.S. Balıkçılık ve Su Ürünleri» Değerlendirme ve Kalkındırma Kooperatifi» kurmuşlardır.

Kooperatif Başkanı Rahmet Koçeci, daha önce ortaklı bulundukları İstanbul'daki kooperatifçe ... nedeniyle ... burada ... başlamış ...

Cumhuriyet, 21 Haziran 1980.

24 Haziran 1980

DİSK 11. Bölge Temsilcisi Süleyman Turan, Erzurum'da ve özellikle Aşkale'de işkence ve baskıların giderek artığı ve dayanılmaz boyutlara ulaştığını açıkladı. Bu baskıların önüne geçilmezse Maraş, Malatya ve Sivas olaylarının çok gerisinde kalacak yeni bir olay yaşanabileceğini belirtti.

25 Haziran 1980

DİSK 7. Genel Kurulu, 25-30 Haziran tarihlerinde İstanbul Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonu'nda toplandı. DİSK 7. Genel Kurulunda Abdullah Baştürk DİSK Genel Başkanlığına yeniden seçildi.

27 Haziran 1980

DİSK, NATO toplantısının Ankara'da yapılmasını protesto etti.

27 Haziran 1980

DİSK'in 26 Haziran'da Başbakan Demirel'e gönderdiği protesto telgrafında, TRT'nin DİSK Genel Kurul haberini veriş biçimi eleştirildi. DİSK Genel Kurulu, Hükümet'i ve TRT'yi protesto kararı aldı.

1980

TEMMUZ

22 Temmuz 1980

DİSK'in kurucularından ve 11 yıllık eski Genel Başkanı, Maden-İş'in Genel Başkanı, Dünya Barış Konseyi üyesi ve Türkiye Barış Komitesi Onur Kurulu üyesi olan Kemal Türkler, evinin önünde faşist caniler tarafından katledildi (Ayrıntılar ana metinde yer almaktadır).

23-24 Temmuz 1980

Maden-İş'in Genel Başkanı Kemal Türkler'in öldürülmesini protesto etmek amacıyla DİSK ve Türk-İş'e bağlı bazı sendikaların binlerce üyesi bir günlük iş bırakma eyleminde bulundu. Kemal Türkler'in faşistlerce katledilmesi, 23 Temmuz günü Türkiye çapında yaygın işçi direnişleriyle protesto edildi.

25 Temmuz 1980

Kemal Türkler büyük bir törenle toprağa verildi. Sıkıyönetimin tüm önleme girişimlerine rağmen 25 Temmuz'da yapılan cenaze töreni yüz binlerin katıldığı büyük bir antifaşist gösteriye dönüştü. Cenaze dönüşü Petrol-İş üyesi Ahmet Aydın polislerin açtığı ateş sonucu hayatını kaybetti.

31 Temmuz 1980

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı DİSK'in kapatılması için dava açtı.

AĞUSTOS

1 Ağustos 1980

MESS ile DİSK'e bağlı Maden-İş'in arasında sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine Renault Otomobil fabrikasında çalışan Maden-İş üyesi 2 bin 166 işçi grev uygulamasına geçti.

Oyak-Renault fabrikasında 2 bin 165 işçi greve başladı

BURSA, (Cumhuriyet) — DİSK'e üye Türkiye Maden - İş Sendikası ile Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası arasında onbir ay süren toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine, Maden İş Sendikası tarafından OYAK - Renault Otomobil Fabrikasında alınan grev kararı, uygulamaya konulmuştur. Renault'da dün saat 17'de başlayan greve 2 bin 165 işçinin katıldığı bildirilmiştir.

ELBA VE SİEMENS'TE

Maden - İş Sendikası Bölge Temsilcisi Özcan Paksen, Orhangazi'de kurulu Elba işyeriyle Mudanya'daki Siemens Kablo Fabrikasında grev ilanlarının asıldığını, bu işyerlerinde de her an greve çıkabileceklerini söylemiştir.

Cumhuriyet, 2 Ağustos 1980.

11 Ağustos 1980

DİSK'e bağlı OLEYİS, 8 aydır süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sona ermesi üzerine, Büyük Efes Oteli'nde greve başladı.

29 Ağustos 1980

DİSK'e bağlı Petkim-İş, Topkapı'da kurulu bulunan Birleşik Alman İlaç fabrikasında greve başladı.

EYLÜL

9 Eylül 1980

DİSK Gaziantep Şube Başkanı Muzaffer Subaşı, akşam saatlerinde Gaziantep'te silahlı saldırıya uğradı. Çok sayıda mermi ile yaralanan Subaşı, 12 Eylül sonrasında yaraları iyileşmeden DİSK davası sanığı olarak İstanbul'a cezaevine getirildi.

11 Eylül 1980

Türk-İş'e bağlı Kristal-İş ve DİSK'e bağlı Hürcam-İş'in şişe cam işkolunda sürdürdükleri yaygın grevler 100 günü aştı.

12 Eylül 1980

12 Eylül faşist darbesi yapıldı. Anayasa askıya alındı. Sendikal faaliyetler ve grevler yasaklandı. DİSK ve üyesi sendikaların faaliyetleri durduruldu.

DİSK Tarihi 1. Cilt Hakkında Düzeltmeler ve Açıklamalar

Hazırlanması sırasındaki tüm dikkat ve özenimize rağmen *DİSK Tarihi* kitabının 1. cildinde bazı maddi hatalar ve yazım sorunları ortaya çıkmıştır. Bu hataların bir kısmı editoryal ekip tarafından daha sonra fark edilirken, bir kısmı ise okurlar ve dönemin tanıkları tarafından fark edilmiş ve bizlere iletilmiştir.

DİSK Tarihi'nin 1. cildinin gözden geçirilmiş ikinci e-baskısında bu hatalar düzeltildi.[1] Ancak DİSK Tarihi'nin 1. cildinin kâğıt baskısının ikincisini baskı maliyetlerindeki aşırı artış nedeniyle henüz gerçekleştiremiyoruz. Bu nedenle kitabımızın bu cildinde, 1. ciltteki bazı maddi hatalara ilişkin açıklama ve düzeltmelerin yer almasının yararlı olacağını düşündük. Aşağıda yer alan tabloda kitabın 1. cildinin birinci kâğıt basımında yer alan bazı maddi hatalar ile değiştirilen görsellerin bir listesi yer almaktadır.

DİSK Tarihi 1. ciltteki en önemli düzeltmelerden biri 429 ve 434. sayfalar arasında yer alan 1970 Çukurova direnişine ilişkindir. Direnişin örgütlenmesinde büyük emeği olan Memet Turhan'ın ismi dönemin tanıklarının anlatımları ve belgelerdeki hatalar nedeniyle DİSK Adana Bölge Temsilcisi M. Cengiz Turhan ile karıştırılmıştır. Memet Turhan tarafından gönderilen mektup sayesinde bu yanlışlık giderilmiştir. Memet Turhan'dan hem özür diliyor hem de kendisine teşekkür ediyoruz. Düzeltmeler tablosunun ardından Memet Turhan'ın 1970 Çukurova direnişini anlattığı mektubunun bir kısmına da yer veriyoruz. Yine 1. cildin ilk basımında 563. sayfada yer alan "Unutulmasınlar Diye" sayfasında bazı hatalar ile "DİSK'te Çalışanlar ve DİSK'e Emek Verenler" sayfasında ise bazı eksiklikler söz konusu olmuştur. Bunlara ilişkin düzeltmeler de aşağıdaki listede yer almaktadır.

Kitabımızın 1. cildinin birinci basımında yer alan maddi hataların ve yazım sorunlarının listesi aşağıda yer almaktadır. Hataların giderilmesindeki destek, eleştiri ve önerileri için bütün okurlara teşekkür ediyoruz.

[1] DİSK Tarihi 1. cildinin Gözden Geçirilmiş İkinci Elektronik Basımına arastirma.disk.org.tr adresindeki DİSK yayınları bölümünden ulaşılabilir.

DİSK Tarihi 1. Cilt Düzeltmeler Çizelgesi

Düzeltmenin kitaptaki yeri (1. cilt)	Eski hali	Değiştirilmiş hali
Sayfa 43, Paragraf 1, Satır 12	Şubat 1972	Şubat 1872
Sayfa 124		SADA ile ilgili yeni bir fotoğraf eklendi.
Sayfa 145, Görsel	TİP'in kuruluş başvurusu	Yeni fotoğraf: TİP kurucusu sendikacılar kuruluş başvurusu sonrasında İstanbul Valiliği önünde. 13 Şubat 1961. DİSK Arşivi
Sayfa 180		Erol Toy'un kısa biyografisi eklendi.
Sayfa 252, Görsel altı bilgi		Fotoğrafçı: Garbis Özatay
Sayfa 430	Mahmut Duluklu	Mehmet Duluklu
Sayfa 430	Mehmet Cengiz Turhan	Memet Turhan
Sayfa 431	Mehmet Cengiz Turhan	Memet Turhan
Sayfa 434	Bossa'da direnen işçiler gözaltında	Bossa'da direnen işçiler gözaltında, Memet Turhan soldan dördüncü sırada.
Sayfa 435		Memet Turhan Çukurova direnişini anlatıyor
Sayfa 563, Mehmet Gıdak'ın sendikası	Cevizli Tekel	Tek Gıda-İş/Cevizli Tekel
Sayfa 563, Sütun 1, Satır 4	Mustafa Bayram	Mustafa Baylan
Sayfa 563, Yaşar Yıldırım'ın sendikası	Maden-İş/Mutlu Akü	Petrol-İş/Mutlu Akü
Sayfa 563, Hüseyin Çapkan'ın sendikası	Maden-İş/Gislaved	Lastik-İş/Gislaved
Sayfa 567, Sütun 3 ve 4, Satır 18		Yeni bir DİSK çalışanının eklenmesi: Nilgün İşeri (Sağsöz), sekreter, DİSK çalışanı
Sayfa 567, Sütun 1 ve 2, Satır 26		Yeni bir DİSK'e katkıda bulunan kişi eklenmesi: Faruk Pekin, eğitim ve yayın çalışmaları
Sayfa 567, Sütun 3 ve 4, Satır 23		Yeni bir DİSK'e katkıda bulunan kişi eklenmesi: Rasim Öz, Avukat
Sayfa 567, Sütun 3 ve 4, Satır 32		Yeni bir DİSK'e katkıda bulunan kişi eklenmesi: Süleyman Üstün, sendika eğitimcisi
Sayfa 617, Haziran 1969		Yeni bir olayın eklenmesi: 13 Haziran 1969-Çorum Özel İdaresi'ne ait Alpagut Linyit İşletmesi'ndeki eylem

MEMET TURHAN ÇUKUROVA DİRENİŞİNİ ANLATIYOR

Bir yıl içerisinde 14 bin işçiyi üye yaptık. 4.800 işçi Bossa'da 3.500 işçi Paktaş'ta olmak üzere, bu iki işyerinin yetki başvuruları tamamlandı. Akdeniz, Özbucak, Mili Mensucat gibi işyerleri ile de yoğun olarak çalışıyorduk. Öylesine bir ortam oluşmuştu ki partili-partisiz, öğretmen, memur ve avukat arkadaşlar seferber olmuşlardı.

Özellikle Bossa ve Paktaş işyerlerinde çalışanların çok büyük bölümünü örgütlemiş olduğumuzdan, Bölge Çalışma'ya başvurarak yetki isteyince işler karıştı. Mehmet Duluklu arkadaşı işten atmakla başladılar. Hatta sendikanın karşısındaki daireyi karargâh olarak kullanarak çaktırmadan dürbünle sendikayı sürekli denetlediklerini anlamıştık. Ancak biz hiç önemsemiyorduk çünkü yasa dışı bir iş yapmıyorduk. Mehmet işten atılınca işçiler isyan ettiler. *''Eğer buna sessiz kalınırsa birçoğumuzu işten atarlar''* diyerek direniş başlatacaklarını ve buna kararlı olduklarını söylediler. İşçiler yıllardır Teksif tarafından alınıp satılmışlar, sendika değiştirmek yasal hakları iken işveren engel oluyor; yapacak başka bir şeyleri yoktu. Bir gece bir gündüz olmak üzere vardiya durumuna göre toplantılar yaparak Bossa ve Paktaş işyerlerinde direniş başlatmaya karar verdiler.

''Meseleyi bilen arkadaşlar, *''Fabrikada herhangi bir zayiata asla meydan vermeden, fabrikanın bir vidasını dahi oynatmadan üretimden gelen gücümüzü kullanacağız çünkü Anayasal hakkımız engelleniyor''* diyerek ve ertesi gün 7.00 vardiyası içeri girdikten sonra içerideki vardiya ile birleşerek Bossa ile Paktaş işçileri aynı gün, aynı saatte işi durdurdular.

İşçilerin hepsi fabrika içindeki geniş alana yığılmıştılar. En az 600 civarında kadın işçi fabrikanın kapısının iç kısmını tutmuşlar, erkek işçiler onların arkasında saf tutmuşlardı. En az 1.500 yüz civarında erkek ve 600 civarında kadın omuz omuza; kadınlar sanki erkekleri korumaya almışçasına 2.000'in üzerinde işçi direnişi başlatmışlardı. Fabrikanın önü, yanı hep frukolarla [toplum polisi] kuşatılmıştı ve herhangi bir müdahale yoktu. Ben hemen oradan koşarcasına ayrılarak Bossa'ya gittim. Bossa'nın önü asker ve polisle kapatılmıştı, kapılar kapalıydı ve binlerce işçi içerde, ''Yaşasın DİSK'' diye slogan atıyorlardı.

Fabrikanın önü asker ve polisle dolu ve arkadaki anayolun yanındaki boş alanda binlerce kadın, erkek ve çocuk her tarafı doldurmuşlardı. Sanki Yavuzlar ve Sarıçam Mahallelerinin hepsi oralara doluşmuştu ve merakla izliyorlardı.

Yüksek rütbeli bir asker ve önünde bir masa, tam kapının önünde işçilerin karşısında. Tabancasını çıkararak masanın üzerine koydu. Bir elini havaya kaldırarak işçilere, *''Arkadaşlar lütfen beni dinleyiniz. Size asker sözü veriyorum. İçinizde iki arkadaş tespit edin ve doğru Personel Müdürlüğü'ne gelsinler. İşvereninizi de aynı masaya oturtup arkadaşlarınızın önünde protokol yaptırıp imzalatacağım. Size söz olsun, işte ben personele gidiyorum. Gönderin iki arkadaş gelsin ve siz de lütfen bu eylemi bırakın''* diyerek arka tarafa doğru yürüyerek gitti.

İşin içine yüksek rütbeli bir subay girince hava değişiverdi. Benim megafonla yaptığım anonslar kaynadı. Personele iki kişi gitmişti. Kapıların kaynağını kepçe ile söktüler. Kapı açılır açılmaz polis ve asker, önüne geleni yakalayıp doğru Emniyet'e taşıdılar. Her taraf ana baba günüydü; kaçan kaçana, coplar havada uçuşuyordu.

Emniyet Müdürlüğü'nün o kocaman salonu tıka basa doluydu. En az 400 işçi taşımışlardı oraya. Hala bir yandan getiriyorlardı. Tabii bizim işçi arkadaşlarımızın da Çukurova'da öyle eylemleri pek yaşamamış olmaları ve de asker deyince orada durarak inanmakla inanmamak arasında bir tereddüde düşmeleri sonucu oyuna geldiklerini anlayamadıkları bir gerçekti. Emniyet Müdürlüğü'nün o geniş salonunda yüzlerce kişinin bulunduğu yerde ortayı aynen bir güreş meydanı gibi açarak üç sivil polis beni o kalabalığın önünde alay edercesine getirdiler; biri vuruyor, ötekine doğru itiyor, o vuruyor, bir başkasına doğru savurarak işçilerin moralini bozup korku salmak için oyun oynuyorlar. Yoksa beni her biri iki yumruk atsa yere düşürürler ama düşürmüyorlar. Daha sonra yere yatırarak '*Bu şerefsiz herhalde Ermeni'dir*' diyerek tüm işçilerin gözü önünde sünnetli olup olmadığıma baktılar. Aslında amaçları hem beni aşağılamak hem de işçileri aşağılayarak korku salmaktı. O gece içimizde daha önce tespit ettikleri 7 arkadaşla beni Emniyet'in alt bölümünde bir yere sırayla taşıyarak türlü baskı ve şiddet kullandıklarını o dönemin gazeteleri yazmıştı.

Mahkemeye çıktığımızda aralarında benim de olduğum 36 kişi tutuklandı.

Not: Memet Turhan'ın 24 Haziran 2020 tarihli mektubundan özetlenerek alınmıştır.

EKLER

EK–1

ONUR KURULU KARARLARI (1975–1977)

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

– DİSK– ONUR KURULU RAPORUDUR[1]

Sayın Delegeler;

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in V. Genel Kurulunda seçimle işbaşına getirilen: Ergun Erdem, Erdoğan Özen, Ali Taşer, Türker Azaklı ve Talat Öz'den teşekkül eden kurulumuz, DİSK Ana Tüzüğünün 38. maddesi gereğince 23.7.1975 tarih ve 1 sayılı kararı ile vazife taksimi için toplanıldığında;

DİSK Onur Kurulu Başkanlığına: Ergun Erdem

DİSK Onur Kurulu Raportörlüğüne: Talât Öz

DİSK Onur Kurulu Üyeliklerine: Erdoğan Özen, Ali Taşer, Türker Azaklı oybirliği ile seçilmişlerdir.

DİSK'in kuruluşundan bugüne kadar DİSK Onur Kurulu Karar organı olarak ilk kez bu dönem içinde aktif bir çalışma devresi geçirmiştir.

Bu çalışma devresi içinde kurulumuz yargılama ve karar verme görevlerini yaparken yalnız DİSK'in Ana Tüzüğüne bağlı kalmak ve DİSK'in Demokratik kitle örgütü bütünlüğünü DİSK'in Örgüt İçi Devrimci ilkelerinden ayrılmadan kararlar almak ve DİSK'in örgütsel bütünlüğünü korumak için çalışmalarını yapmıştır.

Onur Kurulumuzun karar organı olarak aldığı kararlarda, görülecektir ki, iddia makamındaki DİSK Yönetim ve Yürütme Kurullarının kurulumuza havale ederek istemde bulundukları hususlar için günlerce tahkikat, araştırma ve soruşturmalarını geniş bir şekilde yapan ve çoğu kez DİSK Yönetim ve Yürütme Kurullarının istemlerini değil Ana Tüzüğün öngördüğü Devrimci Demokratik doğrultudan yürüyerek sonuca varmıştır.

Kısacası Onur Kurulumuzda bu dönem görev almış Kurul Üyeleri olarak bizler Demokratik Hukuk kurallarının DİSK içinde uygulanmasına, Ana Tüzüğümüz açısından çalışmalarında bağımsız, yine Anatüzüğümüz hükümlerini içeren maddeler doğrultusunda DİSK'in Devrimci İlkeleri ve Devrimci Örgüt disiplinine, örgüt bütünlüğüne bağımlı olarak kararlarını vermiştir.

ONUR KURULU Kararlarının tamamını kapsayan karar asılları ayrıca Dosyalardan bilgilerinize sunulacaktır.

[1] DİSK 6. Genel Kuruluna sunulan Onur Kurulu Raporu, DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DOSYA: I

DİSK GENEL YÖNETİM KURULU İSTEMİ:

DİSK Yönetim Kurulunun 12-13-14 Temmuz 1975 tarih ve 27 No.lu toplantısında aldığı 5 sayılı kararla Petro-Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Yılmaz Özdemir'in

DİSK Birleştirme Komisyonu kararlarına uymamak,

DİSK Yürütme Kuruluna bilgi vermeden gizli olarak Sendikasını olağanüstü kongreye götürmek,

Adı geçen kongrenin Ana Tüzük ve Yasalara aykırı olduğu iddiası ile davalar açıldığı ve Sendikanın her türlü kuyudatına el koydurtmaya sebebiyet vermek,

Bu usulsüz hareketleri ile DİSK'in karşısındaki güçlere DİSK'i yıpratma imkânlarını yaratmak,

DİSK'in Tüzel kişiliğine saygı gösterme kavramı ve ilkelerine aykırı hareket etmek, bu suçların işlendiği sabit görüldüğünden DİSK Yönetim Kurulunca yukarıda tarih ve karar sayısı belirli istemiyle Petro Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Yılmaz ÖZDEMİR'in kesin ihraç talebi ile DİSK Onur Kuruluna verilmesine oy çokluğu ile karar verildi. (1 çekimser oy)

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 5.8.1975

Karar No: 4

Yönetim Kurulu Başkanlığından gelen 21.7.1975 tarih ve 975/575 sayılı yazılarına ek olan (2) dosya içindeki 65 evrak ile DİSK Birleştirme Komisyon raporları, Onur Kurulumuzun 23.7.1975 tarih ve 2 No.lu kararları ile dosyadaki istemin tahkikata alınması kararlaştırılarak 6.8.1975 tarihine kadar yapılan tahkikat sonunda Petro Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Yılmaz Özdemir'in imzasına havi ifadesi, dinlenen şahitler, yapılan tahkikat ve soruşturma neticesi;

Petro Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Yılmaz Özdemir'in DİSK Ana Tüzüğünün 13,14,15 ve 38. ci maddeleri hilafına aykırı hareket ettiği tesbit edildiğinden 6.8.1975 gün ve 4 sayılı Onur Kurulu Kararı gereği Oy çokluğu ile Kesin İhracına karar verildi.

DİSK GENEL YÖNETİM KURULU İSTEMİ:

DİSK Yönetim Kurulunun 6 sayılı kararı gereği 12-13-14/Temmuz/1975 gün ve 27 No.lu toplantısında aldığı kararı ile Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Dinçer DOĞU'nun;

DİSK Anatüzüğünün 38. ci maddesinde DİSK'in Tüzel kişiliğine saygı gösterme ilkesine karşı olması nedeni ile kınama cezası verilmesi talebi ile DİSK Onur Kuruluna sevkine oy çokluğu ile karar verildi. (1 çekimser)

DİSK ONUR KURULU KARARI:

Karar Tarihi: 6.8.1975

Karar No: 4

DİSK Yönetim Kurulunun 12-13-14 Temmuz 1975 gün, 27 sayılı toplantı ve 6 sayılı kararı ile Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı DİNÇER DOĞU hakkında kınama cezası verilmesi isteği;

- Onur Kurulunca yapılan araştırma, soruşturma ve ilgili dosya üzerindeki evrakların tetkiki ile dinlenen şahitlerin imzalarına havi tutanakların incelenmesi neticesi;

- Kimya-İş Sendikası Genel Başkanı Dinçer DOĞU'nun DİSK Ana Tüzüğünün 38. ci maddesinin I No.lu bendine göre 6.8.1975 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Uyarı cezası verilmesine oy birliği ile karar verildi.

DİSK YÖNETİM KURULU İSTEMİ:

DİSK Yönetim Kurulunun 12-13-14 Temmuz 1975 gün ve 27 No.lu toplantısında aldığı 7 sayılı kararla Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan KESKEÇ'in [Kesgeç]

- DİSK'e bağlı Petro-Kimya-İş Sendikası ile Kimya-İş Sendikası arasında. DİSK Birleştirme Komisyonunun amacına ters düşen bir kongrenin yapılmasına yardımcı olmak.

-Adı geçen Kongrede Kurul Başkanı olarak Kongreye Görevli olarak gelen DİSK Yürütme Kurulu üyelerinden Mehmet KILINÇ ve Mehmet Karaca'ya 1 No.lu DİSK Toplantı Yönetmeliği hükümlerine göre söz vermediği,

- Konu ile ilgili sendikaların Birleştirme Komisyonu Başkanı ve Yürütme Kurulu üyelerinin tüm uyarmalarına rağmen Yönetmenliğin 17. ci maddesini hiçe sayıp ihlal ettiği,

-DİSK'in Tüzel kişiliğine saygı gösterme ilkesine aykırı hareketi nedeni ile Kınama cezası istemi ile Onur Kuruluna Sevkine, Yönetim Kurulunun 27 sayılı toplantısında Oy çokluğu ile karar verildi (1 çekimser)

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 6.8.1975

Karar No: 4

Yönetim Kurulunun 12-13-14 Temmuz/1975 tarih ve 27 sayılı kararı ile Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan KESKEÇ [Kesgeç] hakkında istenen kınama cezası verilme isteği;

- Onur Kurulumuzca yapılan tahkikat, araştırma ve olayla ilgili şahitlerin alınan imzalarına havi tutanakların incelenmesi neticesinde;

- Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan KESKEÇ; DİSK Ana Tüzüğünün 38. ci maddesini ihlal ederek DİSK'e bağlı üyelerin huzurunda, DİSK'in Tüzel Kişiliğine saygısız harekete yöneldiği,

DİSK Ana Tüzüğünün ilgili maddelerine istinaden Yürürlükte bulunan 1 No.lu DİSK Toplantı Yönetmeliğinin 17 maddesini kesinlikle ihlal ettiği, DİSK karar organlarını ciddiye almadığı,

Görüldüğünden, Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan Keskeç'in [Kesgeç] 6.8.1975 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 6 ay geçici ihracına oy çokluğu ile karar verildi.

DOSYA: II

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

Turizm-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Rıza Erdoğan DİSK Yürütme Kurulunun 4.10.1976 tarihli toplantısında alınan karar gereği 6.10.1976 gün ve 976/ 1145 sayılı Yürütme Kurulu 20.9.1976 tarihli toplantısında alınan karar gereği Sendikasının Kollektif çalışmalarına olanak vermediği bu nedenle Sendika üyelerinin Sendika karar organlarınca yürütülmesi takip edilmesi, gereken işlerin yapılmadığı ve bu durumun kamuoyunda Konfederasyonumuzun hükmi Şahsiyetini zedelediği, alınan Yürütme Kurulu Kararlarına uymadığı, ve bu kararları uygulamadığı gerekçesiyle DİSK Ana Tüzüğünün 13.cü maddesi uyarınca kesin üyelikten çıkarılması için Onur Kuruluna sevkinin yapılmasına oy birliği ile karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 14.10.1976

Karar No.: 9

Turizm-iş Sendikası Genel Başkan Vekili Rıza Erdoğan;

Örgüt içi disiplinsizliğe meydan vermek ve tabandaki üyelerin sendikalarına karşı itimat ve güvenini sarsıcı hareket ve eylemlerde bulunmak, Sendikal mücadelede doğal olarak gerek ekonomik gerek siyasi bakımdan Devrimci Sendikaların karşısında bulunan işverenlere sendikasının iç işlerini bildirerek sendikanın onurunu zedelemek,

Sendikasının Kongresinde çözümleyeceği meseleleri kasıtlı olarak basına yansıtmak,

Üst örgütü DİSK'in prensip ve prestijini zedelemek, Sendikasının mücadele ve eylem safhalarında yegâne güçlerden biri olan maddi olanaklarını işlemez hale getirmek, idareciler arasında baş gösteren anlaşmazlıkları DİSK prensipleri içinde örgüt yararına dönüşmesi bakımından DİSK'in Ana Tüzüğü gerekçeleri içersinde uyarmalar yapılmasına rağmen uymamak ve asılsız beyanlarda bulunmak,

Turizm-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Rıza Erdoğan yukarıda sıralanan suç unsurlarını işlediği sabit görüldüğünden 14.10.1976 tarihinden geçerli olmak üzere kesin ihracına oy birliği ile karar verildi.

AÇIKLAMA:

24/10/1976 tarihinde yapılan DİSK'in Olağanüstü Genel Kurulunda Turizm-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Rıza Erdoğan'ın DİSK'ten ihracına ilişkin itirazı görüşüldü. Yapılan müzakere neticesi suçlu görüldüğünden Onur Kurulunun almış olduğu karar kesinleşmiş oldu.

Kurulumuz konuyu bu çalışma devresi içinde gördüğü için Raporumuzda bahis konusu edilmiştir, Akdetmekte Olduğumuz Genel Kurulda bu Husus İçin Oylamaya Gerek Bulunmamaktadır.

DOSYA: III

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

DİSK Yürütme Kurulunun 18.10.1976 gün ve 226 sayılı kararı ile Gamsen Sendikası Genel Başkanı Zafer Tanıt'ın şahsi menfaat temin etmek için sendikasındaki sıfat ve görevini kötüye kullandığı ve fiili girişimi ile DİSK Anatüzüğündeki Amaç Maddesinde yer alan hükümlere ters düştüğü ve DİSK'te yerleşmiş prensip ve uygulamalarla bağdaşamayan eylem ve girişimlerde bulunduğu gerekçesi ile, Gamsen Sendikası Genel Başkanı Zafer Tanıt'ın DİSK Ana Tüzüğünün 13. maddesi uyarınca Ferdi üyelikten kesin ihracının yapılması için DİSK Onur Kuruluna sevkine karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI:

Karar Tarihi: 15.11.1976

Karar No: 12

DİSK Yürütme Kurulunun 18.10.1976 gün ve 226 sayılı kararları ile kurulumuza intikal eden dosyaya havi 48 evrak ve tutanakların incelenmesi, alınan ifade ve zabıtlar neticesinde Gamsen Sendikası Genel Başkanı Zafer TANIT'IN;

- Yürütme Kurulunun istinad ettiği suçlama bölümündeki fiiliyatı tahakkuk ettirdiği ve bu suçları daha evvelce planlıyarak, DİSK ve Sendikasının ismini üyelerine, karşı kullanmak suretiyle kendisine şahsi çıkarlar sağladığı, sendikasını sermayenin çıkarlarına alet ederken sendika Yönetici ve üyelerini bu suça iştirak ettirdiği,

Gamsen Sendikası Zafer Tanıt'ın kendi deyimi ile "Ben kapitalistim, benim mesleğim ve özgüm bu yöndedir, ben ne devrimciyim ne DİSK ilkeleri beni ilgilendirir" deyimleri ifade tutanaklarında da kesinlik kazandığından Başkanlık forsunu kullanarak üyelere örgüt menfaati gibi gösterip sendikayı ve üyeleri borsa bankerliği komisyonculuğuna ve sermaye menfaatlerine uygun olarak çalıştırdığı sabit olduğundan, Gamsen-İş Sendikası Genel Başkanı Zafer Tanıt DİSK Ana Tüzüğünün 13. Maddesi uyarınca 15.11.1976 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere kesin ihracına oy birliği ile karar verildi.

DOSYA: IV

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

DİSK Yürütme Kurulunun 16.5.1977 gün ve 264 sayılı kararı ile DİSK üyesi Sendikalardan Yeni Haber-İş Sendikası Eğitim ve Teşkilatlandırma sekreteri Murat KUSEYRİ'nin DİSK tarafından desteklenmemiş, DİSK üyesi işçilerin katılmaları istenmemiş, üstelik işçi sınıfına, DİSK ilkelerine ve DİSK'in benimsemediği sloganların atıldığı ve konuşmaların yapıldığı DİSK Genel ilkeleri dışında 15.1.1977 günü Ankara'da Tandoğan meydanında düzenlenen mitingde tertip komitesinde görev almak, mitingin tertip komitesi olarak yayınladığı çağrı bildirilerini imzalamakla DİSK'in 11 Haziran 1975 gün ve 975-432 sayılı yazısında belirtilen hususlara uymadığı, DİSK Ana Tüzüğünün 4. maddesinde Türk İşçi Hareketinin birlik ve beraberliğini sağlamak ilkelerine karşı çıkmış olduğu sabit bulunduğundan DİSK Ana Tüzüğünün 13. maddesi uyarınca kesin ihracının yapılması için DİSK Onur Kuruluna sevkine karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 26.6.1977

Karar No: 25

DİSK Yürütme Kurulu tarafından 16.5.1977 gün ve 264 sayılı kararları ile Onur Kuruluna sevkedilen Murat KUSEYRİ hakkındaki dosya ve deliller incelendiğinde Yeni Haber-iş Sendikası Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Murat Kuseyri'nin;

- 15.1.1977 tarihinde Ankara Tandoğan meydanında yapılan mitinge tertip komitesi olarak katıldığı,

- Ve bu mitingin düzenlenmesinde uğraş verdiği,

- Miting için dağıtılan miting çağrı bildirisini de bilerek imzaladığı,

- DİSK'in bu hususta ki uyarı yazısını bilerek dikkate almadığı,

- DİSK'e yazdığı 6 Mayıs 1977 tarihli savunma yazısının son paragrafında "DİSK Yönetici ve DİSK Karar organlarını Burjuvazi Diktatörlüğü ile suçlaması Onur Kurulumuzca yapılan soruşturmasında ayni iddialarını tekrarlıyarak DİSK'in Tüzel Kişiliğine aykırı davranışlarını sürdürdüğü,

Kesinlikle tesbit edildiğinden Yeni Haber-iş Sendikası Eğitim ve teşkilatlandırma sekreteri Murat Kuseyri'nin DİSK Ana Tüzüğü hükümlerine göre suçlu olduğu vurgulandığından 20.6.1977 tarihinden geçerli olmak üzere ferdi Üyelikten kesin ihracına oy birliği ile karar verildi.

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

Devrimci Toprak-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Tuncay Çelen DİSK Ana Tüzüğünde gösterilmiş olan hükümlere karşı geldiği DİSK'in düzenlemediği DİSK'e bağlı örgütlerin katılma kararı almadığı bir mitingde tertip komitesinde görev almak, mitingle ilgili bildirileri imzalamak, DİSK'in prensiplerine aykırı hareketlerde bulunduğu gerekçesi ile Devrimci Toprak-iş Sendikası Genel Başkan Vekili Tuncay Çelen'i kesin üyelikten çıkarılması için DİSK Onur Kuruluna sevkine karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 26.6.1977

Karar No: 25

Devrimci Toprak-iş Sendikası Genel Başkan Vekili Tuncay Çelen;

DİSK Anatüzüğünün 4. maddesi hilafına hareket ettiği DİSK'in doğrudan doğruya düzenlemediği ve yine DİSK'e bağlı örgütlerin katılma kararı almadığı mitingde görev aldığı bilfiil düzenleme komitesinde çalıştığı miting çağrısına ait bildiriyi imzaladığı,

DİSK'in bu hususta yayınladığı Genelgeye uymadığı, kendi imzasını taşıyan ifade zabıtlarında da belirlendiğinden Onur kurulumuzca Devrimci Toprak-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Tuncay Çelen'in DİSK Ana Tüzüğünün 13.cü maddesi uyarınca ferdi üyelikten 20.6.1977 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 6 ay geçici ihracına oy birliği ile karar verildi.

DOSYA: V

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikası Yöneticilerinden bazılarının Ana Tüzüğün ihlal edildiği iddiası ile DİSK'e yaptıkları yazılı talepleri üzerine soruşturmanın sürdürüldüğü sırada talepte bulunanlarında dahil olduğu M. Ali Tügen, Hüsamettin Bakar, Mehmet Atay, Cemal Polat, Nejat Ökten, Dinçer Doğu, Recep Karaçay, Güngör Bedavacı, Atilla Büyükfırat, Ali Özgül ve Esat Erkut'un birlikte imzalarıyla çıkardıkları 4 sayfalık bildiride (Petrol Kimya İşçileri görev başına) başlığı altında yayınladıkları bildiride adı geçen sendika yöneticilerine, Yavuz hırsızlar ve sendikamızın başına çöreklenmiş çeteyi alaşağı etmek'' gibi tabirlerle suçlamakta oldukları saptandığından bu bildiride adı ve imzaları bulunanların kesin ihraç talebi ile DISK Onur Kuruluna sevklerinin yapılmasına karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 26.6.1977

Karar No: 28

DİSK Yürütme Kurulu tarafından istem bölümünde belirlenen kişilerin alınan ifadelerinde yayınlamış bulundukları bildirideki imzaların kendilerine ait olduğunu kabullenmeleri neticesinde kurulumuz gerekli soruşturma işlemlerini tamamlamak suretiyle Sendikaya bağlı işyerlerinde yaptığı tahkikat ve kurduğu komisyon tarafından tespit ettiği zabıtlar neticesi suçlu oldukları hususunu kanıtlamaktadır. Ancak, bu kişilerin alınan ifadelerde belirttikleri hususlar dikkate alındığında kendilerinin maddi ve manevi bunalım altında tutulduğu bütün umutları ile DİSK'e yaptıkları müracaatların sonunu uzun müddetle sabırla beklemeleri DİSK Yürütme Kurulunun aldığı kararların tatbikini istemeleri, DİSK'e ilk başvurmaları ile son yazıları arasında 8 aya yakın bir zaman geçmesinden sonra olumlu bir neticenin kendilerince gerçekleşmemesi giderek diğer tarafın maddi ve manevi baskıları ve tahrik etmek unsurlarına devam etmesi böyle bir bildirinin dağıtılmasında hiç bir art niyet olmadan kendi çıkarlarını değil, toplum ve taban bütünlüğünün olacağını sağlanması amacı ile dağıtıldığı, bu şartların içinde DİSK Ana Tüzüğünün 13. ci maddesini adı geçen kişilere tek taraflı uygulamak kesin suçlu olduklarını kanıtlamak, elimizde bulunan delillerle yeterli olamıyacağı kanaatiyle istenen cezanın tek taraflı olacağı hususunda kurulumuz görüş birliğinde karar kıldığından, Yürütme Kurulu tarafından, tarafımıza havale edilen dosya Kurulumuzca tam tekamül ettirilmiş olmadığı hususunda görüş birliğine varılmıştır. Bu gerekçe ile Yürütme Kurulu 25.4.1977 gün ve 261 sayılı kararında ısrarlı ise Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri Sendikasının olağanüstü Genel Kurulunda seçilen Genel Yönetim, Genel Yürütme, Genel Denetim ve Genel Onur Kurullarını kapsayan bir dosya tanzim ettirilerek kurulumuza sevkinin görüşünde olduğumuzu çözüm yolu olarak bu hususun önerildiği kurulumuzca oy birliği ile karar verilmiştir.

DOSYA: VI

DİSK YÜRÜTME KURULU İSTEMİ:

DİSK Yürütme Kurulunun 25.4.1977 gün ve 262 sayılı kararı gereği DİSK üyesi Nakliyat-İş Sendikası Yürütme ve Yönetim Kurulu üyelerinden teşekkül eden Yöneticilerin Anatüzük ve V. Genel Kurulumuz kararlarına ve diğer karar organlarının kararlarına ve Ana Tüzük ve bu kararlar doğrultusunda kalın çizgi halinde belirlenmiş durumda bulunan temel ilkeler ile DİSK'in Genel Politikasına aykırı söz ve davranışlarda bulundukları saptandığından Kesin ihraç talebiyle DISK Onur Kuruluna verilmesine karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 20.6.1977

Karar No: 26

Nakliyat-İş Sendikası Yürütme ve Yönetim Kurulu üyelerinin ihraçları istemi ile kurulumuza havale edilen 17.5.1977 gün ve 262 sayılı Yürütme Kurulu kararı gereği Kurulumuzda mevcut dosya ve belgeler incelendiğinde DİSK Yürütme Kurulunun isteminin gerçekleşmesi için yeterli kanıtlayıcı deliller bulunmadığından yeterli belgeler kurulumuza intikal edecek süreye kadar kararın ertelenmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

DOSYA: VII

DİSK YÖNETİM KURULU İSTEMİ:

DİSK Genel Yönetim Kurulunun 4.10.1977 tarihli oturumunda gündemin 4. maddesi olarak DİSK Ana Tüzüğü ilkelerine DİSK'in Karar Organlarına ve DİSK'in hükmi şahsına açıkça saldırıda bulunan DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu Üyelerinden Mehmet Ertürk, Bahtiyar Erkul, Murat Tokmak, Kemal Daysal ve Halit Erdem'in DİSK Ana Tüzüğünün 13. ve 38. maddeleri gereğince DİSK Yönetim Kurulu Kararı ve DİSK Yürütme Kurulu 1 No.lu kararı gereğince kesin ihraç talebi ile DİSK Onur Kuruluna sevkine karar almıştır.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 19.10.1977

Karar No: 40

T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu Üyelerinden Mehmet Ertürk, Bahtiyar Erkul, Murat Tokmak, Kemal Daysal ve Halit Erdem hakkında DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulları isteği üzerine Onur Kurulu çalışmaları ile yaptığı tahkikat, alınan ifadeler, dosyada bulunan evraklar incelendiğinde bu şahısların;

30 Eylül 1977 günü DİSK Genel Merkezinde yapılmakta olan Yürütme Kurulu toplantısını sabote ettikleri, alınan kararları değiştirmek için baskı eylemlerinde bulundukları, DİSK Genel Merkezinde bulunan telefon santralına el koydukları, telefon kablolarını kestikleri ve kestirdikleri Yürütme Kurulu üyelerinin Onurlarını kırıcı sözle harekette bulundukları can güvenliğinden yoksun bırakarak fiili tecavüze yeltendikleri DİSK'le ilişkisi bulunmayan bazı şahıslarla bu eylemi sürdürmek amacıyla planlı tertipte bulundukları maksatlı olarak DİSK binasına bu kişilerin getirilmesini sağladıkları- böylece DİSK'in bütünlüğüne gölge düşürücü tüzük suçu işledikleri belirlendiğinden Maden-İş Sendikası Yöneticilerinden Mehmet Ertürk, Bahtiyar Erkul, Murat Tokmak, Kemal Daysal ve Halit Erdem 'in bu fiili durumları, DİSK'in ferdi üyeliklerinden kesin olarak ihraçlarını gerektirmektedir. Ancak, Onur Kurulumuz gözü kapalı bir yargılama ve adalet dağıtımının çoğu zaman kamu vicdanında beklenen sonuçları yaratmadığı gerekçesinden hareketle olayın mahiyetini yarattığı etkileri DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş bulunduğu dalgalanmaları bu kişilerin halen sermaye ile büyük bir savaşım içinde bulunan Türkiye Maden-İş Sendikası Yöneticileri olduğu, DİSK'in bütünlüğü gibi etki ve sorunları dikkate alarak ve de 22 Aralık 1977 'de yapılacak DİSK'in erken Genel Kurulunun, Onur Kurulumuzun bu konudaki kararı ile şu veya bu yolda etkilenmesine de imkân vermemek için DİSK Ana Tüzüğünün 13. cü ve 38. ci maddeleri uyarınca Mehmet Ertürk, Bahtiyar Erkul, Murat Tokmak, Kemal Daysal ve Halit Erdem'in 19.10.1977 tarihinden geçerli olmak üzere 2'şer ay süre ile DİSK'in ferdi üyeliklerinden geçici olarak çıkarılmalarına oy çokluğu ile karar verildi.

DİSK YÖNETİM KURULU İSTEMİ:

DİSK Genel Yönetim Kurulu tarafından 4.10.1977 tarih ve 6 sayılı kararı gereğince o anda DİSK Genel Sekreterliğini uhdesinde bulunduran Mehmet Karaca'nın Ana Tüzüğün 30/b ve C fıkralarına aykırı davranışta bulunması dolayısı ile kesin ihraçla Onur Kuruluna sevkine dair DİSK Yönetim Kurulu kararı ve DİSK Yürütme Kurulunun 5.10.1977 gün ve 1 No. lu kararı gereğince Ana tüzüğün 13 ve 38. ci maddeleri gereğince kesin ihraç talebi ile DİSK Onur Kuruluna sevkine karar verildi.

DİSK ONUR KURULU KARARI

Karar Tarihi: 19.10.1977

Karar No: 40

Onur Kurulumuza tedbirli olarak ve kesin ihraç istemi ile sevk edilmiş bulunan DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca'nın DISK Yürütme Kurulunun almış bulunduğu kararları karar defterine zamanında yazmamak ve bunları uygulamamak, için gereğini yapmamak suretiyle DİSK Ana Tüzüğünün 30/b, Organ kararları varken kişisel görüşlerinde hareket etmek suretiyle sıfat ve yetkilerini kötüye kullanarak 30-c'ye, aykırı hareket yapmış bulunduğu saptanmıştır. Bu işlem ve eylemlerinin müeyyidesi DİSK Ferdi üyeliğinden kesin ihracını gerektirmektedir. Ancak, Yürütme Kurulunun almış olduğu bazı kararların yazmanlığı Genel Başkanın yapmak istemesi ve bunu zamanında yapmamak suretiyle Genel Sekreterin karar defterini gereği gibi tutmasına imkân vermemiş olması, Genel Başkan ile yakın mesai arkadaşlığı içinde bulunan Genel Sekreterin Genel Başkanın tutum ve davranışlarının etkisinde kalarak Tüzük suçu isleme durumda kalmış olması, son aşamada DİSK'in bütünlüğünün sağlanmasını istemeyen Onur Kurulumuzun kararlarını polemik konusu yaparak bunlardan sonuçlar çıkarmaya çalışacaklara imkân vermemek amacı ve 22 Aralık 1977'de yapılacak DİSK Genel Kuruluna şu veya bu yolda etki yapabilecek ve amacı dışı kullanılabilecek bir karara imkân vermek isteyen Onur Kurulumuz Genel Yönetim Kurulu Kararı ile Geçici olarak görevden uzaklaştırılmış bulunan Genel Sekreter Mehmet Karaca'nın DİSK Ana Tüzüğünün 30 ve 38. ci maddeleri uyarınca

19.10.1977 tarihinden geçerli olmak üzere 1 ay süre ile DİSK Ferdi üyeliğinden geçici olarak çıkarılmasına oy çokluğu ile karar verildi.

Sayın Delegeler;

Bu devre içinde Kurulumuza DİSK Yönetim ve Yürütme Kurullarının değişik tarihlerde olmak üzere yedi (7) istem dosyası gelmiştir.

Raporumuzda Yönetim ve Yürütme Kurullarından gelen istemler, özet olarak Ana hatları ile sizlere intikal ettirmeye çalıştık.

Ancak, kesin karar DİSK'in Yüce Kuruluna ait olacaktır.

Saygılarımızla.

DİSK ONUR KURULU

DİSK Onur Kurulu Başkanı Ergun Erdem

DİSK Onur Kurulu Raportörü Talat Öz

DİSK Onur Kurulu Üyesi Ali Taşer

DİSK Onur Kurulu Üyesi Türker Azaklı

DİSK Onur Kurulu Üyesi Erdoğan Özen

EK–2

6. GENEL KURUL KARARLARI[1]

KARAR 1 Cephe Kararı

Ülkemizin bunalımdan kurtulması, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, tekellerin egemenliğinin her alanda kırılması, halktan yana temel ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, her türlü faşist girişimin saf dışı edilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için;

Katılanların birbirlerinin örgütsel bağımsızlığına ve görüşlerine saygı duyma, kitlesel eylemleri esas alma, eşit haklara saygı gösterme ilkelerini gözeterek,

Bu genel çerçevede anlaşan tüm ulusal, ilerici, demokrat, yurtsever örgüt ve güçlerin anti-faşist, anti-emperyalist ve anti tekel cephede savaşım birliğinin kurulmasının,

Böylesi bir cephenin kurulması için DİSK'in üzerine düşen tarihsel ve sınıfsal görevini, kendi örgütsel bağımsızlığından ve ilkelerinden en küçük bir taviz vermeden, işçi sınıfının birliğini, özellikle DİSK çatısı altında sendikal birliğini gözeterek, faşizme, emperyalizme ve tekellere karşı olan tüm sendika, parti, dernek, meslek örgütü ve kişilerle ikili ve çok yönlü ilişkilere vakit geçirmeden gidilmesini,

Bu kararın gerçekleştirilmesi için DİSK karar organlarının görevli kılınmasını karar altına alır.

KARAR 2 DİSK–Gençlik Örgütleri ile İlişkiler

Özellikle yakın geçmişimiz öğrenci gençliğimizin anti-emperyalist anti-faşist mücadelede aktif ve fedakâr bir güç olduğunu göstermiştir. Gençliğimiz yalana, zorbalığa ve eşitsizliğe dayanan bu sömürü düzenine karşı mücadele içerisindedir. İnsanın insan tarafından sömürülmediği, işçilerin emekçilerin mutlu olacağı bir düzenin özlemini çekmektedirler. Yurtsever gençliğimizin mücadeleleri bu özlemlerin gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Ancak gençlik hareketlerinin işçi sınıfı hareketi ile uyum içinde olmadığı ve bu mücadelesinde işçi sınıfı ile arasında yeterli bir iletişim kurulamamış olduğu da açıktır.

Gençliğin sorunlarının işçi sınıfının sorunlarından ayrı olamıyacağı, gençliğin birliği ve gençliğimizin işçi sınıfı yanında seferber edilmesi bilincinde olan kongremiz:

Gençliğin Birliğinin, devrimci güçlerin acil ve önemli sorunu olduğunu tespit eder.

DİSK'in işçi sınıfı bilimine ters düşmeyen tüm ilerici, demokrat ve sosyalist gençlik örgütleri ile dayanışma ve güç birliği içinde olacağına karar verir.

Gençlik örgütleriyle kurulacak ilişkiler ve bu ilişkilerin biçimleri DİSK Genel Yönetim Kurulu kararlarıyla saptanır.

KARAR 3 İşçi Sınıfının Birliği ve Tasfiyecilik Üzerine.

Ülkemizde burjuvazi, işçi ve emekçi sınıflar üzerindeki ekonomik sömürüsünü devam ettirmenin yolunu, emekçi kesimleri ekonomik ve politik baskı altında tutmak, onları politik karar ve yönetim organlarından uzak tutmakta görmektedir. Bunun için de burjuvazi işçi sınıfı üzerinde sürekli bir böl-yönet politikası gütmektedir.

İŞÇİ SINIFININ BİLİMİNDEN HAREKETLE OLAYLARA YAKLAŞAN KONGREMİZ

1. İşçi sınıfının birliği yolunda, bugün her zamankinden daha aktif ve kararlı çalışılmasının gerekli olduğuna inanır. Bu yolda bütün güçleri seferber ederek çalışacağını ilân eder.

2. Egemen sınıfların, işçi sınıfını ve emekçi halkı bölme oyunlarını sergilemeyi ve bu oyunları bozmayı görev bilir.

BU NEDENLE

a) İşçi sınıfının, sermayenin ve faşizmin saldırılarına karşı en önemli siperlerimizden biri olan sendikalarımızda işçilerin ve sendikaların birliği sağlanmalıdır.

b) Bu nedenle, DİSK her işkolunda bir tek sendika ve ülke çapında anti-faşist, anti emperyalist nitelikte bir tek sendika, konfederasyon olması yolunda çalışma yapılmalıdır.

c) Sendikaları birleştirmede tek prensip: Sermayeye ve faşizme karşı mücadele, sendika demokrasisi için savaşmak olmalıdır. Bu ilkeler ışığında işçi sınıfının birliğinin gerçekleştirilmesi için DİSK her türlü çabayı sarfedecektir.

AYRICA KONGREMİZ

1. İşçi sınıfının birliğini, konfederasyonumuzun bütünlüğünü bozmaya yönelik her türden tasfiyeci girişimleri mahkum eder.

2. Tasfiyeciliğin işçi sınıfının düşmanlarının metodu olduğunu kabul eder,

KARAR 4 1961 Anayasasının Halk Yararına Olan Maddelerinin Korunması ve Geliştirilmesi

1. Tekelci sermayenin saldırılarını göğüsleyebilmek için 12 Mart'tan bu yana Anayasa'da yapılmış olan değişikliklerin kaldırılarak, 1961 Anayasası'nın, eski hale kavuşturulması için mücadele etmeyi karar altına almıştır.

2. Anayasa'nın emekçi halk yararına olan ancak kabulünden bu yana 17 yıl geçmiş olmasına rağmen uygulanmayan maddelerin eksiklik uygulanması için mücadeleyi karar altına alır.

3. Bu mücadeleyi 1961 demokratik Anayasası'na işçi sınıfımız ve emekçi halkımız adına daha da geliştirilmesini, demokrasi mücadelesinin bir parçası saydığını ilân ederiz.

4. 12 Mart döneminde yapılan bu değişikliklerin halk oyuna sunulmuş 1961 Anayasası'nın ruhuna aykırı olduğunu bu nedenle yapılmış ve yapılacak olan değişikliklerde halk oyuna gidilmesinin (referandum) gereğine inanır. İşçi sınıfımız ve emekçi halkımız yararına Anayasada değişiklik yapılması yolunda mücadele verir ve verecek örgütleri desteklemeyi karar altına alır.

KARAR 5 Ulusal Bağımsızlık

Ülkemizin emperyalizme bağımlı olduğunu, bunun geri kalmışlığımızın baş nedeni olduğunu, işçi ve emekçilerin çıkarlarının ancak ekonomik, politik ve kültürel bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ile sağlanabileceğini kabul eden DİSK 6. Genel Kurulu, ülkemizden emperyalizmin kovulması, bağımsızlığın sağlanması amacıyla,

[1] DİSK (1978), *DİSK 6. Genel Kurul Kararları*, 2. Baskı, DİSK Yayınları: 26. Kitapçıkta yer alan dizgi yanlışları düzeltilmiştir.

NATO, CENTO gibi askerî örgütlerden çıkılması, blok dışı kalınması

İkili anlaşmaların iptal edilmesi

Yabancı üs ve tesislerin kapatılması

AET, IMF, OECD gibi ekonomik örgütlerden çıkılması

Yabancı sermayenin millileştirilmesi

Tüm ülkelerle eşitlik ve karşılıklı yarar, içişlerine karışmama ilkeleri temeli üzerinde iyi ilişkiler kurulması, barışçı bir dış politika izlenmesi

İnsanlık için büyük bir tehlike olan ve emperyalizmin savaş kışkırtıcı politikası ile insanlığa karşı kullanılması planlanan NÖTRON bombasına karşı çıkılması

Dünyada genel ve tam silahsızlanma, dünya barışını koruma, nükleer silahların önlenmesi için çaba gösterilmesi

Emperyalizme, ırkçılığa, faşizme karşı savaşım veren halkların desteklenmesi için mücadele edilmesini zorunlu görür.

DİSK, emperyalist örgüt ve ülkelerin ülkemiz üzerindeki egemenliğinin kırılmasının, işçi sınıfının siyasal örgütü öncülüğündeki mücadelenin görevi olduğunu unutmaksızın, bu mücadeleye koşulsuz ve tüm gücü ile etkin bir biçimde katılmayı önde gelen görevi olarak benimser ve kabul eder.

KARAR 6 Sendikalarda İçe Dönük Demokrasinin Uygulanması Tüzüklerin Demokratikleştirilmesi

Sınıf sendikacılığının temel ilkesinden biri sendika demokrasisini en geniş ölçüde uygulanmasıdır. Bu konuda en geniş anlayış ve uygulamanın DİSK sendikalarında yerini bulması için üye örgütlerde birliğin sağlanması gerekmektedir. DİSK sendikalarında bu konudaki birliğin gerçekleştirilmesi dönemi içinde bulunmaktayız. Yönetim ve Yürütme Kurulunun kongreden sonra çalışmaya hemen başlaması ile sendikalarımızın tüzüklerini gözden geçirerek örgüt içi demokrasi uygulamasının asgarî ölçülerini saptayan örnek demokratik bir tüzüğün hazırlanması ve sendikalarımızın bu konudaki birliğini sağlarken içe dönük demokrasi işlemesini engelleyen hükümlerden tamamen arınmış ve sonuna kadar bu ilkeyi geliştirecek ve uygulayacak bir özde tüzük taslağını hazırlamalıdır.

Bu konuda sağlanacak ilkeli birlik TABANIN SÖZ VE KARAR SAHİBİ OLMA İLKESİNİN DE TÜM SENDİKALARIMIZDA UYGULANMASINA YARDIMCI OLACAKTIR.

KARAR 7 Eğitimde Ortak Genel İlkeler

Konfederasyonumuz üyesi sendikaların eğitim sorununa yaklaşımları yeterli ve tutarlı değildir. Geleceğin DİSK ve üye sendikalarına toplumumuzun ağır sorumlulukları yüklenecektir. Bu ağır yükü DİSK'in sorumluluk içinde taşıyabilmesi üyelerimizin ve geleceğin yöneticilerinin sınıfsal eğitimden geçmelerine bağlı bulunmaktadır. Bu eğitim yöntemi de tabanın gerçekten söz ve karar sahibi olmasına yönelik olmalıdır.

Hiç şüphesiz ki uygulanacak eğitimin sınıf bilinci kazandırmayı hedefliyen bir eğitim olması sağlanacaktır.

Eğitimin üç ayrı yönde geliştirilmesi dikkate alınmalıdır.

1. Tüm üye işçilere yönelik olan eğitim.

2. Temsilcilere konsey ve lokal üyelerine yönelik eğitim.

3. Yöneticiler için eğitim.

DİSK'in içeriye dönük eğitimi sendikalarda yörüngesine oturduktan sonra dışarıya dönük, diğer emekçilere yönelik konferanslar, seminerler ve açık oturumlarla çalışmalarını organize etmesi karar altına alınmıştır.

KARAR 8 Toplu Sözleşmelerde Ortak Genel İlkeler

Ekonomik mücadelede DİSK üyesi örgütlerin verdikleri başarılı kavga ülkemizde kabul edilmektedir. Bu güne gelinceye dek sendikalarımız toplu sözleşmelerinde işkollarının özelliklerini de içeren örneklerini geliştirmişlerdir. Açıklıkla söylemek gerekir ki uzun bir uygulama geçmişi olmamasına rağmen, bu gün bu konuda sendikalarımızın ulaştıkları seviyenin önemli olduğu diğer ülkelerde yapılmış benzerleri ile kıyaslandığında görülecektir.

Üye örgütlerimiz artık deneyimleri ile vardıkları yerden ileriye yönelme durumundadırlar. Bundan sonraki gelişimin, bilimin kurallarını dikkate alan ve ortak genel ilkeler doğrultusunda olması gerekmektedir. Bu ortak genel ilkelerin, genel ileri hedeflerin sendikal hakların genel çizgilerinin, yakın ve uzak amaçların saptanması DİSK için kaçınılmaz olmuştur. Sendikalarımız bu ortak genel ilkelerin asgarisini saptayan taslak üzerinde kendi işkollarının özelliklerini içeren işkoluna özgü toplu sözleşme metnini oluşturmalıdırlar.

BU NEDENLE KONGREMİZ:

Önümüzdeki çalışma döneminde hangi süreler içinde ilk hedeflerin oluşturmasına ve uzak hedeflerin gelecek çalışma dönemlerinden hangilerini kapsıyacağının çalışmalarının yapılmasını gelecek kurullara görev olarak verir.

KARAR 9 Grev Dayanışma Fonu

Sermaye sınıfının aşırı sömürüsünü sürdürebilmek, İşçi Sınıfımızın ekonomik, demokratik mücadelesini kırabilmek için bütünleşmesine, bütünleştikçe azgınlaşmasına karşı alınacak ön tedbirlerden biri olarak "GREV DAYANIŞMA FONU"nun kurulması gelmektedir.

BU NEDENLE KONGREMİZ:

a) Kurulacak "GREV DAYANIŞMA FONU"ndan DİSK Yürütme Kurulunun kararlarıyla yalnızca üye sendikaların grevleri veya lokavta uğramış üyelerinin yararlandırılmasına,

b) Bu fondan ödenen miktarın grevi veya lokavtı sona eren sendikaca DİSK'e uygun biçimde geri verilmesine,

c) GREV DAYANIŞMA FONU'nun işletilmesi ile ilgili olarak yukardaki esaslar dahilinde Genel Yönetim Kurulunca bir yönetmelik hazırlanmasına,

Karar verildi.

KARAR 10 Tabanın Söz ve Karar Sahibi Olması Genel İlkeleri

Sendikalarımızın sürdürdükleri ekonomik mücadele gerçekte işçilerin genel çıkarlarını da kapsamaktadır. Verilen kavganın gerçek sahibi sendikalarımızı oluşturan güçtür. Hem genel çıkarın sahibi ve hem de gerçek gücün yönetimde söz sahibi olması örgütlerimizin gerçek niteliğini gösterir. İşçi sınıfının kurtuluşu yine kendisinin eseri olacaktır. Yani kurtarıcı işçi sınıfının dışında değildir. Sorunlara bu doğrultudan yaklaşıldığında kendilerini ilgilendiren konularda işçilerin söz ve karar sahibi olması ilkesi vazgeçilmez bir ilke olarak çıkmaktadır.

Bu genel ilkelerin uygulamalarını sendikalarımızın içe dönük demokrasiyi merkezi demokratik işlerliği gözardı etmeksizin en geniş anlamda uygulamalarıyla gerçekleştirirler.

Bu durumun somut olarak hayata geçirilmesi için de tüzüklerde ve değişikliklerle birlikte sorunların çözümlenmelerinde izlenecek yollar belirlenir.

Kongremiz; Genel Yönetim Kurulu ve üye sendikalardan birer temsilcinin katılacağı ortak toplantıya bu genel ilkelerin uygulama yöntemlerinin tespiti için görev verir.

KARAR 11 Genç İşçilerin Korunması ve Çıraklık Yasası

a) Genç işçilerimiz bugün, toplum ve çalışma hayatımızda gereği gibi korunmamaktadırlar. Genç işçilerimizin gerek çalışma koşullarının gerekse kültürel ve meslekî eğitimlerinin gerçekçi bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

b) 16 yaşından küçük olanların çalıştırılmaması. Ülkemiz geri kalmış bir ülkedir. Bunun doğal sonucu olarak da işsizlik önlenemez durumdadır. Geri kalmış düzenin doğurduğu tüm rahatsızlıkları da bünyesinde taşımaktadır. Bir yanda erişkin işsiz işçilerin sayısı kabarırken diğer yanda okuma çağında olan çocukların okullarına gitmesi gerekirken, çalıştırıldıkları ve bunu engelleyen bir gerçek davranışın bulunmadığı görülür. Her ne kadar ülkemizde ilkokul mecburiyeti varsa da o yaştaki çocukların çalıştırılmalarını engelleyen ne yasalarda bir hüküm ve ne de toplu sözleşmelerde bu hususları dikkate alan yeni bir madde görülmemektedir.

Bu gün bu konuda gerek sanayi gelişmesini tamamlamış kapitalist ülkeler ve gerekse sosyalist ülkelerde ortaokulu bitirmemiş yani 16 yaşını tamamlamamış olanlar çalıştırılmazlar ve bunlar toplumun güvencesi altındadırlar.

Ülkemizde bu genel ilkenin uygulanması doğrultusunda bir mücadele verilmesi gerekir. Zira mecburi okuma çağında olduğu halde çalışmaya zorlanan emekçi çocuklarıdır. Bu sorun DİSK'in çözümü için gerçek bir savaş vermesi gereken bir sorundur. ÇIRAKLIK YASASI da bu açıdan değerlendirilerek kaldırılmalıdır.

KARAR 12 Cumartesi Günlerinin Bütün İşyerleri İçin Tatil Kabul Edilmesi

Dünyanın bir çok ülkelerinde haftalık çalışma süresinin her yıl biraz daha kısaltıldığını, bizde de 1961 Anayasasının işçilerin ve devlet memurlarının dinlenme haklarını güvence altına almış ve 657 sayılı Yasayla haftada 40 saatlik bir çalışma düzeni getirilmiş olduğunu, daha sonra çıkarılan bir kararname ile bu yolda ileri bir adım atılmış bulunduğunu, gerek randıman arttırılmasında gerekse işsizliğin azaltılmasında iki gün tatilin etkin bir uygulama olacağı görüşülüp tesbit edildiğinden Cumartesi günlerinin bütün işyerleri için tatil olarak kabul edilmesi, buna karşılık işçilerin ücretlerinde hiç bir eksilme olmaması için gerekli Yasanın çıkarılmasını sağlamak amacıyla çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 13 Kıdem Tazminatı

a) Kıdem tazminatının, toplu sözleşmelerin çoğunluğunda 40 güne ve daha üst düzeye çıkarılmış bulunduğunu, güçsüz sendikaların üyelerinin ve sendikasız işçilerin böylece yasal yoldan aynı hakka kavuşmalarının zorunlu hale geldiğini ve kendi isteği veya işverence 17/II'ye dayanılarak hizmet akdi feshedilen işçilerin yıpranma ve artı değer kayıplarının tümünü işverene bırakmalarının haksız, mantıksız ve asla kabul edilmeyecek bir tasarruf olduğunu tesbit ederek, kıdem tazminatının işe başlanıldığından itibaren her yıl için 40 günlük ücret tutarında olması ve işten istifa yoluyla ayrılma halinde dahi, tazminat alma hakkından yararlanılması ve bu tazminatların miktarı ne olursa olsun vergi dışında bırakılmaları,

b) 1475 sayılı yasanın 1927 sayılı yasa ile değişik 14.cü maddesindeki engelleyici hükümler aranmaksızın hizmet birleştirilmesi yapılması için gerekli Yasanın çıkarılmasını sağlamak amacı ile gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 14 İş Kanunu'nun Demokratikleştirilmesi

Dünyanın her yanında, çalışma koşullarının insancıllaştırılması yönünde güçlü akımların belirdiği ve önemli adımların atıldığı, işçilerin çalışma ve iş güvenliklerinin sağlanmasının bir numaralı sorun haline geldiği günümüzde, 1475 sayılı İş Yasasının birçok maddesinin çağdışı kaldığını tesbit ederek, başta, işçilerin işverence cezalandırılmasının ve tazminatsız işten çıkarılmalarının kesinlikle yasaklanması hususu gelmek üzere, İş Yasasının demokratikleştirilmesi ve işyerinde işçileri ilgilendiren tüm konularda işçi sendikalarının söz ve karar sahibi olmaları için gerekli Yasa değişikliğinin yapılmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 15 Grev Hakkının Toplu Sözleşme Düzenine Bağlı Olmaksızın Tanınması

Anayasa'nın 47. maddesiyle genel olarak tanınmış bulunan grev hakkının, daha sonra çıkarılan kanunlarla, salt toplu sözleşmelerin yapılmasına bağlanıp son derece sınırlandırıldığını, oysa batılı ülkelerde grev hakkının kullanılmasının toplu sözleşme düzenine bağlı olmaktan kurtarılıp; genel grev, dayanışma grevi, uyarı grevi, sürekli grev hakkının hiçbir kısıtlama yapılmaksızın tüm çalışanlara tanınması yolunda yasal değişikliklerin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 16 Kadın Hakları

Ana ve emekçi olarak kadınların ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda ikinci sınıf yurttaş durumundan kurtulması, yaşamın her kesiminde tam bir eşitliğe kavuşması, emekçi halkımızın sömürüsüz ve baskısız bir düzen doğrultusunda verdiği savaşımın, sendikal hareketin her düzeyine aktif olarak katılmasını sağlamak için DİSK 6. Genel Kurulu:

8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü'nün hayata geçirilmesi,

Kadınlara her alanda eşitlik sağlanması, kadının aşağılanmasına son verilmesi, kadınların ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasal yaşamın her kesimine eşit haklarla katılması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanması,

Gebe ve emzikli kadın emekçilerin ücret kaybı olmaksızın hafif işlere alınması, kadın emekçilerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının önüne geçilmesi, bu tür işlerde çalışan kadınların işin ağırlığına göre daha erken emeklilik hakkının sağlanması, 18 yaşından önce çalışılan sürenin 20 yılda emeklilik hakkına sayılması ve 20 yılda emeklilik hakkının emeklilik ücretinde kayba neden olmaması,

Kadınların, özellikle gebe olanların gece vardiyalarında çalıştırılmasının yasaklanması ve öncelikle mevcut hükümlerin uygulanması,

Ücretli doğum izinlerinin doğum öncesi 3 ay, doğum sonrası 3 aya çıkarılması, bu izinlerin birleştirilebilmesi. Doğum sonrası kadın isterse 1 yıl ücretsiz izin verilmesi, gebe ya da emzikli oldukları süre içinde emekçi kadınların işten çıkarılmasının önlenmesi,

İşyerlerine, mahallelere kreş, çocuk yuvası ve emzirme odalarının kurulması, bunların masraflarının işverenler, devlet ve belediyeler tarafından karşılanması,

Doğum kontrolü konusunda her türlü tıbbi olanağın, isteyenlere devletçe parasız olarak sağlanması,

Gündelikçi kadınların, sigorta kapsamına alınması,

Sendikal hareketin her düzeyinde emekçi kadınların sorumlu görevlere gelmelerinin gözetilmesi,

için savaşım verilmesini kararlaştırır.

KARAR 17 İşçi-Memur Ayrımı

Her türlü sendika hakkından yoksun olan memurların yaşam koşulları günden güne ağırlaşmaktadır. Sosyal güvenlikleri de olmayan memurlar, rahatlıkla sürülmekte ve kıyıma uğramaktadırlar. Genel Kurulumuz; memurların grevli ve toplu sözleşmeli sendika hakkı için DİSK'in mücadele etmesini zorunlu sayar. Kurulmuş olan demokratik memur örgütleriyle dayanışma içerisinde olmayı gerekli görür.

KARAR 18 Her Türlü Grev Hakkının Tanınması ve Lokavt'ın Suç Sayılması

Anayasa'nın 47. maddesiyle genel olarak tanınmış bulunan grev hakkının, daha sonra çıkarılan kanunlarla son derece sınırlandırıldığını, batılı ülkelerde grev hakkının çok geniş bir hak olarak tanınıp uygulandığını, devletin ekonomik bakımdan zayıf durumda olanı koruması gerektiği gerçeği karşısında kamu gücünün grevle lokavt'ı dengelemesinin söz konusu olamıyacağını, ayrıca, lokavt'ın bir hak olarak kabul edilemeyeceğini, süreli grev, dayanışma grevi ve genel grev haklarının tam olarak tanınması ve işçileri aileleriyle açlığa ve sefalete mahkûm etmek demek olan lokavtın yasaklanmasını ve toplu işçi çıkarmaların bir suç sayılması için gerekli Yasaların çıkarılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 19 DİSK'in En Azından Haftalık Bir Yayın Organına Sahip Olmasının Sağlanması

Günümüzde, işçi sınıfının eğitilmesi, örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesinde yayın yoluyla yapılan girişimlerin her gün biraz daha önem kazandığı bilindiğinden, her sendikanın ayrı bir yayın organına sahip bulunması uygulamasının günümüz koşulları ve gelişen örgütlenme hızımız açısından dikkate alınarak haftalık ve DİSK yönetiminde merkezi bir yayın organı çıkarılması doğrultusunda çaba gösterilmesine ve bu yayın organında içişlerine karışmamak koşulu ile her sendikanın örgütlenme, toplu sözleşme vs. gibi çeşitli eylemlerine yayın organının olanakları dikkate alınarak yer verilmesini karar altına alır.

KARAR 20 TRT'nin Demokratikleştirilmesi

Kitlelerin yönlendirilmesi ve bilinçlendirilmesinde yaşamımızda önemli bir yeri olan TRT'nin emekçi halktan yana yayın ve eğitim işlerini sürdürebilmesini sağlamak amacıyla TRT'nin özerk ve demokratik bir kurum haline dönüştürülmesi için DİSK 6.cı Olağan Genel Kurulu etkin bir mücadele vermeyi karar altına alır.

KARAR 21 Sendika Seçme Özgürlüğünün Yasal Bir Zorunluluk Haline Getirilmesi (Referandum)

Toplu sözleşmeleri düzenleyen Yasanın, bugün sarı sendika şebekelerinin, işçilerin imzalarını taklit etmeleri ve benzeri kanunsuz yollara başvurmaları ve böylece işçileri aldatmada, zaman zaman başarıya ulaşmada etkin bir araç haline geldikleri saptandığından, toplu sözleşme yapmaya yetkili sendikanın kararlaştırılmasında, sendika seçme özgürlüğünün, ilgili işyerindeki işçilerin istedikleri sendikayı "gizli-oy-açık-sayım" (Referandum) yoluyla belirtmeleri biçiminde, bir yasanın kabul ettirilmesi amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 22 İşyeri Toplu Sözleşme Düzeninin Sağlanması

Toplu sözleşmelerin, işyeri ve işkolu diye iki düzeyde yapılması toplu sözleşme düzenini çığırından çıkarıp, işçiler açısından birçok haksızlıkları doğurduğu gibi, işkolu düzeyinde yapılacak toplu sözleşmelerin marjinal işyerlerini de hesaba katma zorunluğu yüzünden işçi hak ve çıkarlarında düşmelere yol açacağını, bundan başka, batılı ülkelerde çok güçlü işçi ve işveren sendikaları konfederasyonları bulunmasına rağmen, işkolu düzeyinde yapılan sözleşmelerden, bölgesel ve işyerleri düzeyindeki sözleşmelere doğru bir gidiş olduğu saptandığından, Türkiye'de toplu sözleşmelerde, yalnız işyeri ya da işyerleri düzeyinde yapılacak bir düzene kavuşturulması için gerekli Yasa değişikliklerinin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 23 Kamu Ekonomik Kuruluşlarının İşveren Örgütlerine Üye Olması

Ekonomik kamu kuruluşlarının işveren örgütleriyle olan ilişkileri ve bu kuruluşların bağımsız birer tüzel kişiliğe sahip olması gereği, bu gerekten çıkarak, tüm kamu kesimi birimlerinin özel kesim işveren örgütleri içinde yer almalarının Anayasa'mızın ve Sendikalar Yasasının ilgili maddelerine ters düştüğü, örneğin; işveren sendikalarının siyasal nitelikteki görüşlerini açıklamaları halinde, böyle bir örgütlenmenin hukukiliğini savunmanın olanaksızlığı saptandığından, kamu kesimini gerçekten devlete ait olmaktan çıkaran bugünkü duruma son verilmesi ve ekonomik kamu kuruluşlarının işveren örgütleri içinde yer almalarının, yani, onlara üye olmalarının, özde, işçilerin daha iyi bir yaşam elde etmek amacına dönük olan grevlerini kırmayı hedefleyen işverenlere yardımcı olmaları sonucunu yaratacağı bu itibarla, ekonomik kamu kuruluşlarının bu üyelik durumlarının önlenmesi için, DİSK'in, gerekli yasal değişikliğin yapılması amacıyla çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 24 İşkollarının Sayısının 16'ya İndirilmesi

a) Halen yürürlükte olan işkolları yönetmeliğinin hem uluslararası normlara uygun olmadığını hem de işkolu sayısının yüksek tutularak sendikaların bölünmesinin amaçlandığı saptandığından, Türkiye'de sendikaların işkolu sayısının 16'ya indirilmesi için gerekli değişikliğin sağlanması amacıyla çalışmalarda bulunulmasını,

b) İşkolları Yönetmeliğinin saptanması yetkisinin Çalışma Bakanlığından alınarak Meclislerce tespit edilmesi yolunda girişimlerde bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 25 Kooperatifçilik

Anayasa'nın kooperatifçiliğin gelişmesini sağlıyacak tedbirleri almakla Devleti görevlendirdiğini, bugün kooperatifçilik alanındaki çalışmaların ve mevzuatın ise yetersiz olduğu saptandığından, Türkiye'de kooperatifçiliğin yaygın bir halde geliştirilmesi ve emekçi halkımızın yararına oluşturulması için gerekli Yasaların çıkarılması amacıyla etkin bir çalışma yapılmasını karar altına alır.

KARAR 26 Toprak Reformu

Anayasa'nın, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan, ya da yeter toprağı olmayan çiftçiye toprak sağlanması ve keza tarımsal ürünlerin toplumun yararına uygun olarak arttırılması ve tarımla uğraşanların emeğinin değerlendirilmesi için gerekli tedbirleri almakla Devleti görevlendirdiği saptandığından, Türkiye'nin sosyal adalet içinde kalkınması ve sanayileşmesinin ayrılmaz bir gereği olarak toprak reformunun en kısa zamanda ve gerçek anlamında yapılmasını sağlamak amacıyla çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 27 Sahillerin Yağmalanmasının Önlenmesi

Deniz, göl ve nehirlerin devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, buna rağmen, sahillerimizin yağma edilmesi sorunu ile karşı karşıya bulunduğu, deniz göl ve nehirlerin uzantısı olan sahillerde meydana getirilmiş olan her türlü tekel ve ayrıcalığın kaldırılması ve bundan böyle de bu yağmaya son verilmesi, sahillerden herkesin para ödemeden yararlanabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması amacıyla çalışmalarda bulunulmasını karar altına alır.

KARAR 28 Beslenme

Türkiye'de yapılan inceleme ve araştırmaların da gösterdiği gibi, işçi sınıfımızın genellikle beslenme bakımından yetersiz koşullar içinde olduğu, ücretlere sağlanan zamların yanısıra etkin bir beslenme siyasetinin izlenmesinin de gerektiği, bu itibarla, işçilerimizin beslenmesi konusunda bilimsel bir araştırma yapılması ve çıkan sonuca göre gerekli yerlere, izlenmesi gereken beslenme siyasetinin ve buna uygun olarak alınması gereken tedbirlerin duyularak önerilerde bulunulması için çalışmalar yapılmasını karar altına alır.

KARAR 29 Yurt Dışındaki İşçilerimiz

Emperyalizme bağımlı geri ve çarpık kapitalist düzenin bir sonucu olarak geleceklerini güvence altına almak kaygısıyla gelişmiş kapitalist ülkelere göç etmek zorunda bırakılan ve emperyalist tekellerin aşırı sömürüsü, baskısı altında bulunan işçilerimizin bulundukları ülkelerde yerli işçilerle eşit haklara sahip olması için DİSK 6. Genel Kurulunda:

İkili Sosyal Güvenlik ve işgücü anlaşmalarının, ilgili ülkelerin temsil gücü olan sendikal konfederasyonlarının katılmasıyla yeniden düzenlenmesi,

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun hak eşitliğine ilişkin 60. dönem konferansında kabul edilen Uluslararası sözleşme ile Helsinki Nihai Senedi'nin göçmen işçilerle ilgili hükümlerinin uygulanması,

Yurt dışındaki işçilerimizin yurttaki ailelerini yanlarına getirmelerini önlemeye ve ülkelerindeki yabancı işçileri kitlesel bir şekilde sınır dışı etmeye yönelik işçi alan ülke hükümetlerinin aldıkları kararlara karşı ve yurt dışındaki işçilerimizin tüm hak ve çıkarlarının korunması için bu ülkelerin etkin sendikal konfederasyonlarıyla işbirliği yapılması,

Kaçak işçilerin normal işçi statüsüne geçmelerinin sağlanması,

İşçilerimizin yurt dışında birikmiş olan Sosyal Sigorta ve emeklilik primlerinin SSK'ya aktarılarak, emekliliğin fiilen Türkiye'deki düzenlenmeye göre sağlanması,

İşçilerimizin çocukları, eşleri ve kendilerinin bulundukları ülkenin dilini öğrenmelerinin, ulusal ve demokratik bir eğitim olanaklarına sahip olmaları ve faşist, ırkçı baskılardan kurtulmalarının sağlanması,

Yurt dışındaki işçilerimize seçme ve seçilme hakkının tanınması,

Konfederasyonumuzun yurt dışındaki işçilerimizin ilerici kitle örgütleriyle ilişkilerini daha da geliştirmesi için çaba sarfetmesine,

karar verildi.

KARAR 30 DİSK Eğitim Vakfının Kurulması

Günümüzde, işçi çocukları için eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanmamış olduğu, bu yüzden yetenekli işçi çocuklarının başarı göstermeleri olanağı bulunmadığı, esasen ülkemizdeki eğitim sisteminin, düzenin doğal bir sonucu olarak bozuk bir eğitim sistemi olduğu, ülkemizde, özellikle okul olmayan köylerimizin okula kavuşturulması, öğretim ve eğitim sistemimizin tüketici durumdan kurtarılıp, üretime dönük bir öze kavuşturulması, bunun gerçekleşmesi için de, Köy Enstitüleri modelinin özü esas alınarak çağımızın koşullarına uygun biçimde oluşturulmasını okul yönetimlerinin demokratlaştırılmasını, bunların belli ölçülerde gerçekleştirilmesi için tüm ilerici kuruluşlar ve yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burs verme, öğrenci yurtları kurma işçi görevleri yüklenecek bir Eğitim Vakfı kurma gibi hedefler için çalışmalarda bulunulmasına karar verildi. DİSK 6. Genel Kurulu bu amaçla:

Eğitim sistemlerinden ve ders kitaplarından tüm faşist, ırkçı, şovenist savaş kışkırtıcısı halk düşmanı konu ve kişilerin uzaklaştırılması,

Öğrencilerin, öğretmenlerin demokratik örgütlenmesinin ve eğitim kurumlarının yönetimine katılmasının sağlanması,

Eğitimin yalnız okullarda değil, yaşamın tüm alanlarında yürütülecek, çeşitli araçlardan yararlanılacak bir kamu hizmeti olarak ele alınması, kol ve kafa emekçilerinin meslekî eğitimini sürekli kılacak, yeni teknolojik gelişmelere uygun bilgileri kendilerine kazandıracak önlemlerin alınması,

Öğretmenlerin meslek-içi eğitimlerinin sürekli kılınması, öğretmenlerin yaşam düzeyinin yükseltilmesi için çaba sarfeder.

KARAR 31 Çalışma Saatleri Dışındaki Öğrenim

Halkımızın ve işçi sınıfımızın öğrenim gereksinmesinin karşılanmasının devlete Anayasa ile bir ödev olarak verildiği saptandığından, işçilerin çalışma saatleri dışında klasik öğrenim derecelerine kadar çıkmalarının sağlanması amacıyla kendilerine gece öğrenimi yapabilmeleri için maddî olanak da verilmesi doğru olacağından, bu konu ile ilgili olan Yasaların çıkarılması yönünde çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 32 Konut ve Kentleşme

İşçi ve emekçilerin en temel sorunları arasında yer alan ve giderilmesi yolunda hiçbir önemli girişimin mevcut düzende yapılmadığı konut sorununun çözümlenmesi, halka ve ekonomimize her gün büyük zararlar veren çarpık bir kentleşme anlayışının sonucu olan kentlerin yaşanılmaz hale gelmesine son verilmesi yolunda, DİSK 6. Genel Kurulu:

Her yurttaşın yeterli ve çağdaş bir konuta kavuşturulması,

Kiraların dondurulması, arsa ve konut spekülasyonun önlenmesi,

Sanayileşmenin çağın gereklerine uygun, kentlerin büyümesindeki eşitsizlikleri azaltmayı, kentleşme politikasının saptanması ve uygulanması, insanların çağdışı koşullarda barınmasına kesinlikle son verilmesi,

Konut üretiminin tamamen devlete verilmesi, sosyal konut sorununa öncelikle önem verilmesi, deprem bölgesindeki tüm konutların depreme dayanıklı hale getirilmesi, tüm emekçilere konut kredisi sağlanması, devletin yaygın kiralık konutlar yapması, gerekli konutlar ya da yerleşme olanakları sağlanıncaya kadar hiç bir gecekondunun yıkılmaması, tüm gecekondu semtlerinde belediye hizmetlerinin götürülmesi yolunda çaba harcanmasını kararlaştırır.

KARAR 33 Tarım ve Orman İşçileri

Tarım ve Orman işçilerinin çok elverişsiz çalışma ve yaşama koşullarında bulunduklarını tespit eden DİSK Genel Kurulu, tarım ve orman işçilerinin hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla, tarım ve orman işçilerinin:

İş Yasasında tanınan haklardan yararlanması,

Sosyal Sigorta hakkına tam anlamıyla kavuşturulması,

Sağlık, eğitim, konut, ulaşım ihtiyaçlarının karşılanması,

Sendikal haklardan tam anlamıyla yararlanması,

Sanayi işçileri ile birliğinin pekiştirilmesi,

İşçi-köylü bağlaşıklığın sağlanmasında katkıda bulunmalarının sağlanması için çaba harcanmasına karar verir.

KARAR 34 Asgarî Geçim İndiriminin Asgarî Ücret Düzeyi Olarak Saptanması

Türkiye'de, gerek dolaylı vergilerin ağırlığı, gerekse dolaysız vergilerin ücret ve maaşlılardan kolayca kesilmesine karşılık, öbür bazı kesimlerin adil bir vergilendirme uygulanması içine sokulmamış olması nedeniyle vergi yükünün esas itibariyle emekçi kesimlerin omuzlarına yükletilmiş olduğu saptandığından, işçilerin içinde bulundukları bu güç ekonomik durumdan kurtarılmalarının sadece bir yolu olarak, vergi dışı bırakılan asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyi olarak saptanması için gerekli yasal değişikliklerin yapılmasının sağlanması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 35 İşsizlikle Mücadele ve İşsizlik Sorunu

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik ve siyasî sistemde işsizlik sorununu tam olarak çözümlenemez. Bu sorun ancak diğer sorunlarımız gibi işçi sınıfının iktidarınca çözümlenir. DİSK'in bu konuda da etkin bir çalışma yapmasına karar verildi.

KARAR 36 Sağlık

Halkımızın sağlığı konusunun ele alınmasını ve Anayasa'nın, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşamasını ve sağlık hizmetlerinden yararlanmasını Devlete görev olarak vermiş olduğu saptandığından:

Hekimliğin bir ticaret metaı olmaktan çıkarılması,

''Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi'' hakkındaki yasanın tam olarak uygulanması,

Tüm Sağlık hizmetlerinin ücretsiz olması,

Tüm sağlık kurumlarının devletleştirilmesi ve tek merkeze bağlanması,

Sağlık personeline tam gün çalışma zorunluğu getirilmesi ve bunların yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi,

İlâç sanayinin ve hammadde üretim ve ithalinin devletleştirilmesi,

Tüm yurttaşların her yıl genel sağlık kontrolünden geçirilmesi, koruyucu hekimliğe önem verilmesi,

Sağlık tesis ve hizmetlerinin en ücra köylere kadar yaygınlaştırılması için mücadele edilmesini kararlaştırır.

KARAR 37 Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Özyönetime Kavuşturulması

İşçilerin sosyal geleceklerinin güvencesi demek olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun ve bu kurumun yönetiminin işçilerin çıkarlarına ters düşen bir yönde olduğunu, başta Teşkilât Kanunu olmak üzere kurumun yeniden örgütlenmesi gerektiği saptandığından, SSK'na yatırılan işçi primlerinin işverenlere peşkeş çekilmesine engel olacak prim yatırmayan işverenlere ağır müeyyideler yükleyecek, tüm işçilerin sigortalı olmalarını ve Kurumun yönetiminde söz ve karar sahibi durumuna getirilmelerini sağlayacak hükümlerle donatılmış bir Yasanın çıkartılması için gerekli çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 38 Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Konut Yaptırması

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun üyelerinin konut gereksinmelerini kendi olanakları içinde karşılamak amacıyla uygulamakta olduğu programın, geniş bir işçi kitlesinin konutlardan yararlanmasına olanak vermediğini, işçilerin konut sorununun çözümlenebilmesi için Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kendi kuracağı inşaat işletmesi eliyle hiçbir aracıya fırsat vermeden konut yaptırması ve bunları işçilere vermesi yolunun izlenmesini sağlamak üzere gerekli çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 39 Doğal Kaynakların Devletleştirilmesi

Doğal zenginliklerimizin kullanılışı konusunun ele alınması, kaynaklarımızın sömürülmesine son verilmesi ve bu kaynakların yalnız ve yalnız ülkemizin yararlarına işletilmesi amacıyla kamu yararına olmak üzere devletleştirilmesi için DİSK'in etkin bir çalışma yapmasına karar verildi.

KARAR 40 Enerji Sorunu

Ülkemizin enerji sorununun ele alınması ve yurdumuzun gerek güvenliği gerekse kalkınmasıyla çok yakından ilgili bulunan enerji alanında ulusal bir politika izlenmesi gerektiği saptandığından, DİSK'in Türkiye'nin, gereksindiği enerjinin sağlanmasında dışa bağımlılığına son verecek ve doğal kaynaklarımızdan yararlanmayı azamiye çıkaracak ve bu arada en son teknolojik gelişmeleri yakından izleyecek bir enerji politikasının belirlenmesini sağlıyacak çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 41 Radyoaktif Işınlar Sorunu

Günümüzde, başta işçilerin çalıştıkları işyerleri çevresi gelmek üzere, çevrenin kirlenmesi sorununun uluslararası önem kazandığı, işçilerin güvenliği ve sağlıklarının korunmasının yeni boyutlara

ulaştığı, atom reaktörlerinin kurulmasıyla havadaki ozon tabakasının kalınlığının azalması ve atom denemeleri sonucu radyoaktif ışınların insanlar ve insanlara yararlı hayvanların geleceği açısından hergün biraz daha tehlikeli hale geldiği saptandığından, insanların, dünyada barış içinde yaşamalarını sağlıyacak, ancak, bu gerçekleşene kadar da devletlerin, mümkün olduğu kadar az silahlanma ile azami güvenlik içinde olmalarını gerçekleştirecek bir yolun izlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 42 DİSK ve Üçüncü Dünya Sendikaları

Uluslararası siyaset düzeyinde her gün biraz daha önem kazanan "yumuşama"nın uluslararası sendikal düzeyde de etkisini gösterdiğini, farklı dünya görüşlerine sahip ülkeler sendikaları arasında ikili, ya da çok yanlı temasların hergün biraz daha arttığını ve bu arada hiç bir bloka bağlı olmayan devletlerin ve bunların sendikalarının etkinliklerini giderek arttırdıkları da saptandığından, DİSK'in "yumuşama" siyasetine yönelik bir siyaset izleyen, Avrupa Sendikalar [Kon]Federasyonu gibi bölgesel sendika merkezleriyle ilişki kurmakla birlikte, buna paralel olarak çeşitli ülkeler ve özellikle Üçüncü Dünya Ülkeleri Sendikalarıyla da temaslarını arttırması için çalışmalarda bulunulmasına karar verildi.

KARAR 43 1 Mayıs

a) Bütün ülkeler işçi sınıfının birlik-dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ın ülkemizde 51 yıl süren yasak zincirinin kırılmasına öncülük eden Konfederasyonumuz, emeğin bu bayram gününün önümüzdeki yıllarda da DİSK ilkelerine uygun olarak düzenlenmesini zorunluk saymaktadır. DİSK 6. Genel Kurulu 1 Mayıslara her yıl daha fazla katılımın sağlanması için tüm çabaların gösterilmesini, 1 Mayısın resmen yasalaşması için her çabayı harcamayı ve heybetli 1977 gösterisini kana bulayan faşist tertibin sorumlularının bulunarak cezalandırılması için her olanağı kullanmayı emekçilik onurunun ve sınıfsal görevlerinin vazgeçilmez bir gereği görür.

b) Üzerinde DİSK ibaresi bulunan 1 MAYIS rozetinin yaptırılmasını karar altına alır.

KARAR 44 DİSK'in Dış İlişkilerine Daha Çok Önem Verilmesi

Uluslararası işçi dayanışmasının eski ve onurlu bir geçmişi olduğu, bu itibarla, uluslararası ilişkilerin hergün biraz daha önem kazandığı, başta çokuluslu şirketler olmak üzere, sendikaların ulusal alanda tekelci sermaye ile tek başına mücadele olanaklarının azaldığı gerçeğinden çıkarak, işçi sınıfının sorunlarının tam bir uluslararası işbirliği ve dayanışma içinde çözümlenebilmesi için, dış ilişkilere çok daha fazla önem verilmesi gereğine karar verildi.

KARAR 45 141 ve 142. Maddelerin Kaldırılması

DİSK; işçi sınıfımızın düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü büyük ölçüde yasaklayan Türk Ceza Yasasındaki 141. ve 142. maddelerin bütünüyle yasadan çıkartılması için tüm olanaklarıyla kararlı takipçisi ve bu yolda devrimci bir mücadele vermeyi en önde gelen ödevleri arasında saymayı karar altına alır.

KARAR 46 Genel Af

Kapitalist düzenin karakterinden yansıyan, toplumsal eşitsizliğin kurbanı ve sayıları yüzbinleri bulan, büyük bir çoğunluğunu emekçilerin teşkil ettiği mahkumların birer işkence haline gelen hapishanelerden kurtarılması ve topluma kazandırılması için, düşüncelerinden ve eylemlerinden dolayı mahkum edilen siyasal tutuklular başta olmak üzere bir genel affın çıkarılmasını ve bu insanların özgürlüklerine kavuşmasını zorunlu görür.

EK-3

7. Genel Kurula Sunulan Yönlendirici Belge Ve Temel Kararlar[2]

Sunuş

DİSK Yönetim Kurulunun 20 Mayıs 1980 tarihli toplantısında DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın başkanlığında Yönetim Kurulu üyeleri Burhan Şahin (Raportör), Ertan Andaş ve Mustafa Karadayı'dan oluşan Kararlar Komisyonu, üye sendikalardan istediği yazılı karar önerilerini dikkate alarak bir taslak hazırlamış, hazırlanan taslak 18 Haziran 1980 tarihinde üye sendikalara iletilmiş ve üye sendika yetkili temsilcileriyle 23 Haziran 1980 günü kararlar üzerine yapılan değerlendirme toplantısından sonra aşağıdaki taslağı oluşturmuştur.

DİSK 7. Genel Kuruluna saygıyla sunulur.

DİSK 7. GENEL KURULU YÖNLENDİRİCİ BELGE VE TEMEL KARARLAR (TASLAK)

25-30 Haziran 1980 tarihlerinde İstanbul'da toplanan DİSK 7. Genel Kurulu **Durum Saptaması, DİSK'in Sendikacılık Anlayışı, DİSK'in istemleri ve Temel Kararlar'dan** oluşan ve geçmiş DİSK Genel Kurul kararlarını da içeren **YÖNLENDİRİCİ BELGE VE TEMEL KARARLAR'I** önümüzdeki dönem çalışmalarına ışık tutacak temel belge olarak kabul etmiştir.

I. Durum Saptaması

A. GENEL OLARAK DÜNYADA DURUM:

Emperyalist-Kapitalist Sistemin Bunalımı Derinleşiyor

Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Sosyalist sistem, kapitalist ülke işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar her geçen gün yeni zaferler kazanırken, emperyalist-kapitalist sistemin ekonomik, toplumsal, politik, kültürel alanlarındaki süregelen bunalımı derinleşmektedir.

Sistemin genel bunalımı içinde pazar ve yatırım alanı sorunları ağırlaştırmakta, büyüme hızı düşmekte, üretimde verimlilik azalmakta, düşük kapasite çalışan işyerleri çoğalmakta, enflasyon oranı hızla yükselmekte, işsizlik sürekli artmaktadır.

Bütün kapitalist ülkelerde yüksek düzeyde bir işsizlik ile sürekli artan fiyatlar bir arada yaşanmaktadır. Hem fiyatlar hem de işsizlerin sayısı artmaktadır. Emperyalist-kapitalist sistem bu olgunun çözümlerini artık üretemez hale gelmektedir.

Kapitalizmin ideologları ise sistemin bugün içine düştüğü bunalımın nedeninin hızla arta petrol fiyatları olduğunu söyleyerek

[2] 7. Genel Kurula sunulan bu belge zaman yetersiliği nedeniyle Genel Kurulda ele alınıp tartışamadı ve karara bağlanamadı. Taslak metnin genel kurula verilen diğer karar önerileriyle birlikte genel kurul sonrasında bir komsiyon tarafından sonuçlandırılması karara bağlandı. Ancak 12 Eylül askeri darbesi nedeiyle bu çalışma gerçekleştriilemedi.

Petrol İhraç eden Ülkeler Örgütü'nü (OPEC) tek suçlu gösterme, böylece emperyalist-kapitalist sistemin bunalımının yapısal olduğunu gizleyip dış etkiler sonucu ortaya çıktığını ve geçici olduğunu kanıtlama çabasındadırlar.

Ancak ne petrol fiyatlarına yapılan zamlar ne de işçi ücretlerindeki artışlar, emperyalist-kapitalist sistemin bunalımının belirleyici nedenleri değildir.

Bunalımın nedeni, kapitalizmin kendisidir. Üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin toplumsal niteliği arasındaki çelişki bunalımın temel nedenidir. Ve bu çelişki, çözümlenmedikçe bunalımlar sürecektir.

Sosyalist Sistem Sürekli Güçleniyor

Emperyalist-kapitalist sistemin bunalımının giderek derinleştiği bir ortamda sosyalist sistem ise her geçen gün biraz daha güçlenmektedir.

Emperyalizmin tüm saldırılarına, sosyalist ülkelere ve sosyalist ülkelerin desteklediği halklara karşı yürütülen ideolojik kampanyalara rağmen, sosyalist sistem hızla gelişmekte, durum her geçen gün biraz daha sosyalist sistem lehine değişmektedir. Spordan uzay yarışına, sağlıktan konut yapımına, kültürel alanlardan bilime kadar yaşamın tüm alanlarında sosyalist sistem giderek üstünlüğünü hızla vurgulamaktadır.

Sosyalist sistem içindeki her ülkenin kendi somut koşullarında sosyalizmi kurma sürecinde kimi sorunlarla karşılaşması doğaldır. Ancak bu sorunlar çözülebilecek sorunlardır ve çözümlenmektedir.

Kapitalist Ülke İşçi Sınıflarının Mücadelesi Hızla Gelişiyor

Kapitalist ülkelerde çalışma ve yaşama koşulları giderek daha da kötüleşmektedir. Ücretler dondurulmak istenmekte, ücretlerin satın alma gücü düşmekte, işsizlik artmakta, çalışma süresi, çeşitli biçimlerde uzatılmak istenmekte, üretim yöntemleri daha da karmaşıklaşmakta, işçinin kendine yabancılaşmasını ve sömürüyü artıran yöntemler hızla devreye sokulmakta, iş kazaları ve meslek hastalıkları atmakta, atmosfer, denizler, göller, nehirler, çevre kirletilmekte, bitki örtüsü zedelenmekte, kötü beslenme yaygınlaşmakta, açlık sefalet mahalleleri genişlemekte, kadın işçilerin, genç işçilerin, göçmen işçilerin sorunları yoğunlaşmaktadır.

Ücretli emeğin sömürüsü ve üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerinde yükselen kapitalizmin sürmekte olan bunalımının işçi ve emekçilere getirdiği yıkıcı sonuçlara ek olarak, burjuva devletleri ve çokuluslu tekeller genel olarak temel hak ve özgürlüklere, özel olarak da sendikal hak ve özgürlüklere yoğun bir biçimde saldırmaktadırlar.

Tüm bu olgular kapitalist ülkelerde emek ile sermaye arasındaki çelişkiyi keskinleştirmekte, sınıf mücadelesini daha da yoğunlaştırmaktadır. Kapitalist ülkelerde devrimci durumun koşulları olgunlaşma sürecine girmekle birlikte, henüz koşulları olgunlaşmış bir devrimci duruma, hele devrimci bir atılım noktasına gelindiğini ileri sürmek mümkün değildir.

Bugün tüm kapitalist ülkelerde ekonomik bunalımın faturasını işçi ve emekçilere ödetmeye yönelik yoğun bir saldırı vardır. Emperyalist ülke egemen sınıfları bunalımı aşma yolunda kendi işçi sınıflarının karşılarına belli dayatmalar ile çıkmaktadırlar. Ücretlerin dondurulması, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim alanlarındaki kamu yatırımlarının kısılması, fiyatların yükseltilmesi, vergilerin düşük gelirli kesimlerin aleyhine artırılması, burjuvazinin ilk istemleri olmaktadır. Bu amaçla sınıf işbirliğini gizleyen yöntemler, **kemerleri sıkma** politikaları gündeme getirilmekte, işçilerin **toplumsal anlaşma**lar ile sömürü ve baskıya gönüllü olarak razı olmaları, fedakârlıkta bulunmaları istenmektedir.

Kapitalist ülke işçi sınıfları, ekonomik bunalımın sonuçlarına, tekellerin yoğunlaşan sömürüsüne, tekellerin ve onların siyasi sözcülüğünü yapan gerici siyasi iktidarların sendikal hak ve özgürlüklere yönelttikleri saldırılara, baskıya, bölme, yıldırma, kışkırtma çabalarına, faşizme emperyalizme, yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa karşı yoğun mücadele vermekte, herkese çalışma hakkının sağlanması, iş güvencesi yaratılması, ücretlerin satın alma gücünün korunması ve yükseltilmesi, çalışma süresinin kısaltılması, erken emeklilik, kısacası, çalışma ve yaşama koşullarının düzeltilmesi için silahsızlanma, barış ve özgürlük için ekonomik-demokratik alanda mücadelesin yoğunlaştırmakta, grevleri, genel grevleri yaygınlaştırmakta, kitlesel eylemlere girişmekte, ulusal, bölgesel ve uluslararası çapta eylem birliklerini gerçekleştirmektedir.

Halkların Anti-Faşist, Anti-Emperyalist Mücadelesi Sürekli Yeni Mevziler Kazanıyor

Emperyalist ülkeler ticaret, yatırım ve borçlandırma yollarıyla azgelişmiş ülkeleri sömürmeye devam etmektedir.

Bu sömürüde çokuluslu tekellerin özel bir ağırlığı vardır. Çokuluslu tekeller azgelişmiş ülkelerin birçoğunda ekonominin en önemli kesimlerinde, en kârlı sektörlerde, dış ticarette, fiyatların saptanmasında, piyasaların dağılımında, hammaddelerin satışında, devlet siparişlerinde, kredi ve finans ilişkilerinde, teknolojik araştırmalarda yerli işbirlikçileriyle birlikte egemendirler. Çokuluslu tekeller aşırı sömürü ve baskı ile yerleştikleri ülkeleri yağmalanmakta, o ülke ekonomilerini baltalamakta, bunalımların sürmesine, derinleşmesine hizmet etmekte, silahlanma yarışını körüklemektedir.

Emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı olduklarından bu sistemin bunalımını daha ağır bir biçimde yaşayan azgelişmiş ülkelerde çokuluslu tekellerle ve işbirlikçilerine karlı mücadele yoğunlaşmaktadır. Azgelişmiş ülkelerde gelişen ulusal bilinç ile birlikte bağımsızlık, ekonomik ve politik egemenlik savaşı, anti-tekel mücadele gelişmekte, çokuluslu tekellerin güçlerini sınırlandırma yolunda önemli adımlar atılmakta, sınıf işbirliği anlayışını mahkum eden görüşler giderek güçlenmekte, kitlesel eylemler yaygınlaşmaktadır.

Dünyanın dört bir köşesinde halklar sömürüye ve baskıya faşizme, emperyalizme, şovenizme, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırk ayrımına, ırkçılığa siyonizme, gericiliğe, ulusal baskıya karşı amansız bir mücadele vermekte ve ulusal kurtuluş savaşları her geçen gün yeni mevziler elde etmekte, ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri yolunda kalıcı zaferler kazanılmaktadır.

Angola, Mozambik ve Gine Bissau'daki gelişmelerden sonra İran'da toplumsal halk muhalefetinin başarıya ulaşması, Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi önderliğinde Nikaragua halkının devrimci zaferi, Zimbabve'de nisbi demokratik ortamda yapılan ilk seçimleri siyah çoğunluğun kazanması ve siyah Afrikalıların yönetime gelmesi, bu gelişmelerin son yıllarındaki en önemli göstergeleridir.

Emperyalizm Daha da Saldırganlaşıyor

Emperyalist ülkeler, özellikle de ABD, dünya devrimci hareketini çok değişik biçimlerde önlemeye çabalamaktadır. Çeşitli kışkırtmalara girişme, faşist hareketleri destekleme, faşistleri yönetime

getirme, askeri darbeler tezgahlama, ilericilere yönelik korkunç kampanyalara girişme, ilericileri, devrimcileri yok etme, örgütlerini işlevsiz hale getirme, bölgesel savaşlar kışkırtma, ırkçılığı körükleme, son olarak da aşırı bir silahlanma kampanyası ve anti-komünizm ile soğuk savaşı yeniden canlandırma, bu çabaların başında gelmektedir.

Emperyalizm geriledikçe çaresizce daha da saldırganlaşmaktadır.

Kapitalizmin eşit olmayan gelişme yasası, tekelleşmenin yoğunlaşması, tekeller arasındaki azami kâr ve pazar rekabeti bugün **AET**, **Japonya** ve **ABD** olarak odaklaşan üç merkez arasındaki ekonomik savaşı hızlandırmakta, çelişkileri artırmaktadır.

Sosyalist sistem, kapitalist ülke işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar karşısında sürekli olarak mevzi yitiren emperyalist ülkeler aralarındaki çelişkilerin giderek derinleşmesine rağmen yine de sistemin çöküşünü geciktirme yolunda bütünleşme çabaları göstermekte, işçi sınıfı ve emekçi halkların uluslararası dayanışmaları karşısında ilişkilerini uluslararası çapta pekiştirmeye, Zirve Toplantıları ile aralarındaki ekonomik sorunları çözmeye, NATO içinde askeri birliği güçlendirmeye çabalamaktadırlar.

Yeni durumlara göre yeni stratejik ve taktik hedefler belirlemek ve sistemin hastalıklarına karşı reçete hazırlamak ve çelişkilerin keskinleşmesi ile emperyalist ülkeler arasında zaman zaman ileri noktalara varan anlaşmazlıkları tatlıya bağlamak için ABD-AET ve Japonya arasında **Üçlü Komisyon**'lar kurulmaktadır.

Emperyalizm, yıllık ciroları birçok büyük ülkenin bütçesinden fazla olan çokuluslu tekellerle, NATO ile, IMF, OECD, Dünya Bankası ile, CIA ile, yüzlerce radyo ve televizyon istasyonu, dergi, gazete ile, ekonomik, politik, askeri ve ideolojik saldırılarını iyice yoğunlaştırmaktadır. Yumuşamayı sistemli bir biçimde tehlikeye atma, militarizmi ve sınırsız bir silahlanma yarışını körükleme, tüm dünyaya yeniden soğuk savaş ortamına çekmeye yönelik taktikler bugün ön plana geçmektedir.

Emperyalizmin bu çabalarının en açık bir biçimde bozulduğu, ulusal kurtuluş mücadelelerini hızlandıracak olaylar ise Ortadoğu'da yaşanmaktadır.

Ekonomik ve askeri açılardan son derece önemli bir stratejik konuma sahip olan Ortadoğu bölgesi emperyalizm, özellikle ABD için hayati önem taşımaktadır.

İran'da Şahlığın yıkılmasından ve bu buna bağlı olarak CENTO'nun dağılmasından sonra bölgede çıkarları ciddi olarak tehlikeye giren ABD, Afganistan'a yönelik saldırılarını artırmış, ancak bu saldırılar sonuçsuz kalmıştır.

ABD, Orta ve Güney Amerika, Asya ve Afrika'da kendine bağlı diktatörlüklerle çıkarlarını korumaya çalışırken, Kızıldeniz, Afrika Boynuzu, Basra Körfezi ve Hint Okyanusunda sürekli askeri yığınak yapmaktadır.

Emperyalist ABD, öte yandan Ortadoğu'da Mısır ve İsrail arasında oluşturulan gerici ittifakı da yeterli görmemekte, Türkiye-Suudi Arabistan-Mısır ve İsrail arasında yeni ve kalıcı bir jandarma halkası oluşturmaya çabalamaktadır. ABD'nin yeni askeri stratejisi içinde Türkiye'ye Ortadoğu halklarının mücadelesini engellemede daha ileri bir saldırı karakolu görevi verilmektedir.

Uluslararası Sendikal Hareket Gelişiyor

Sendikaların karşı karşıya kaldıkları sorunların (çokuluslu tekellerin saldırıları enflasyon, işsizlik, çalışma koşulları, genç, kadın ve göçmen işçilerin sorunları, çevre sorunları, mesleki eğitim...) işçi sınıfı yararına çözümü ancak bu sorunların boyutlarına uygun uluslararası dayanışma, işbirliği ve ortak eylemlerle olanaklıdır.

Nesnel durum bugün tüm uluslararası sendikaları ortak eyleme, güç ve eylem birliğine zorlamakta, güncel sorunlar uluslararası çapta eylem birliğini gerekli kılmaktadır. Mücadele içinde eylem içinde işçiler sendikal bölünmeleri aşmaktadırlar. Uluslararası sendikal merkezler olan **DSF**, **UHSK** ve **DİSK** arasında ortak çalışmalar yaygınlaşmaktadır.

Sömürü ve baskıya, kapitalizmin bunalımının giderek yoğunlaştırdığı sorunlara, faşizme, emperyalizme, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa, ulusal baskıya karşı, eşitsizliklere, toplumsal adaletsizliklere, toplumsal ayrımcılıklara karşı, çokuluslu tekellere karşı ortak cephede savaşabilmek, işçilerin ortak çıkarlarını savunabilmek, çalışma ve yaşama koşullarını daha iyileştirmek, sendikal hak ve özgürlükleri koruyabilmek ve geliştirmek için uluslararası hareketinin daha üst düzeyde ilkeli birliği mutlaka sağlanacaktır.

Uluslararası sendikal harekette belirgin olan yan sınıf uzlaşmacılığını gerilemesi, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin tüm dünyada egemen olmaya başlamasıdır. Uluslararası alanda sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini savunan DSF'nin bu yöndeki çabaları uluslararası sendikal hareketin birliği sürecini hızlandırmaktadır.

Dünyada Genel Gelişim Eğilimi, Devrimci Güçlerden Yanadır

Tüm dünyada sömürü ve baskıya karşı sömürüsüz baskısız savaşsız barış içinde bir dünya için verilen mücadele gelişmektedir.

Halkların barış ve yumuşama istemleri, sosyalist ülkelerin silahsızlanma çağrıları, SALT I ve SALT II anlaşmaları ile silahların sınırlandırılmasını dayatması karşısında gerileyen emperyalist ülkeler yeniden soğuk savaş çığırtkanlığına başlamış, militarizmi körüklemeye hız vermişlerdir. SALT II Anlaşmasının ABD Kongresince imzalanmaması, Nötron Bombası, üretimi, ABD'nin Avrupa'ya yeni ölüm füzeleri yerleştirme girişimleri bunun somut sonuçlarıdır.

Toplumsal düzenleri ne olursa, olsun, tüm halklar silahsızlanma için yoğun bir savaş vermek zorundadırlar. Bugün dünyanın tüm barış güçleri, silahsızlanma, adil, kalıcı ve sürekli dünya barışı için mücadele etmektedirler. Kapitalist ülke işçi sınıflarının, ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkların mücadelelerini gözardı etmeden, haksız savaşlara karşı haklı savaşların yanında saf tutarak, silahsızlanma ve barış için savaş vermek tüm ilerici güçlerin görevidir.

Milyonlarca insanın yaşamını, sağlığını, mutluluğunu, geleceğini tehdit eden emperyalizmin uyguladığı politikalar sonucunda tüm dünyada daha fazla sömürü ve baskı, ırkçılık, faşist terör, toplumsal ayrımcılık, savaş vurgunculuğu, beyinlerin uyuşturulması, sefalet, açlık, hastalık, cehalet sürmektedir.

Ancak tüm baskı ve zulmüne rağmen emperyalizm her geçen gün gerilemekte, emperyalizmin sömürü alanları daralmaktadır. Geçici yenilgi ve duraksamalara rağmen dünya, **bağımsızlık**, **demokrasi** ve **sosyalizm**den yana dönmektedir. **Genel gelişim eğilimi dünya devrimci güçlerinden yanadır.**

B. GENEL OLARAK TÜRKİYE'DE DURUM

Emperyalist-Kapitalist Sisteme Bağımlılık Artıyor

Türkiye yakın tarihinin en derin bunalımını yaşamaktadır. Bunalım

yaşamın ekonomik, toplumsal, politik, kültürel tüm yönlerini kapsamaktadır. Bu bunalımın temelinde Türkiye'nin, emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı kapitalistleşme süreci içinde azgelişmiş bir ülke olması gerçeği yatmaktadır. Türkiye yıllardır sürdürülen emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı kapitalist yolla kalkınma çabaları sonunda bu bunalıma düşürülmüştür.

Bugünkü bunalımın sorumlusu işçi sınıfı ve emekçiler değildir. Ve bunalımdan çıkışta işçi ve emekçilerin yapabileceği hiç bir fedakârlık yoktur.

Emperyalizmin planlarına uygun bir biçimde yıllardır alınan kredi ve yardımlar ve ayrıca uygulanan yabancı sermayeye açılma politikaları Türkiye'nin emperyalist-kapitalist işbölümü içindeki yerine uygun biçimde gelişmesini sağlayarak bu sisteme olan bağımlılığını pekiştirmiştir.

1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında artık Türkiye'nin ekonomik politikası emperyalist kapitalist sistemin mali ve askeri örgütlerince belirlenmektedir. Para-kredi politikasını Uluslararası Para Fonu (**IMF**) denetlemekte, kalkınma plan ve stratejilerini ise Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (**OECD**), **Dünya Bankası** gibi kuruluşlar belirlemektedir.

Türkiye'nin emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı olması sanayisinin çarpık ve montajcı bir yapıda olmasına yol açmakta, bu çarpık ve montajcı yapı ise ülkeyi emperyalist-kapitalist sisteme daha da bağımlı kılacaktır. Böylece tekellerin devletle bütünleşmeleri ekonomik, politik alanda belirgin bir biçimde hissedilmektedir.

Dışa bağımlı sanayileşme yukarıdan aşağı bir tekelleşme sürecini de beraberinde getirmektedir. Sanayide sermayenin yoğunlaşması ve toplulaşması, tekelleşme olgusunun nesnel temelini oluşturmaktadır.

Türkiye'de sanayinin dışa bağımlılığı tekelci sermayenin çokuluslu tekellerle girdiği ortaklıklar aracılığıyla giderek artmaktadır. Yabancı sermaye ile ortak yatırımda bulunan yerli sermaye bu işbirliği sonucunda tekelci konuma gelmekte ve bu konumunu güçlendirmektedir.

Tekelleşme sürecinin bir diğer boyutu banka ve sanayi sermayesinin bütünleşmesi olmaktadır. Bu temele dayalı olarak. Demirel hükümetinin programına aldığı ve uygulamaya koyduğu kararların hemen hepsi, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (**TİSK**) hükümete verdiği 16 Kasım 1979 tarihli mektup ya da muhtırada yer almıştır.

Bankalar ve sigorta ortaklıkları, tekelleşme sürecinde önemli rol oynarken, bu tekelleşme orta ve küçük sermaye sahiplerini ya bütünüyle tekellerin bağımlılığı altına sokmakta ya da yok etmektedir. Orta sınıflar hızla mülksüzleşmekte ve yoksullaşmaktadır.

Sorunlar Giderek Yoğunlaşıyor

Nüfusun hâlâ büyük bir bölümünün iş alanı olan tarımda kapitalistleşme, toprakların belli ellerde toplulaşmasının yanısıra, başta işsizlik ve göç olmak üzere ağır ekonomik, toplumsal sorunlar getirmektedir. Çok sözü edilen sınırlı toprak reformu, toprak ağalarının direnmesi karşısında gerçekleştirilememektedir. Orman zenginliklerinden özel sermayeyi yararlandırma amacı güden politikalar sonucu, ormancılıkta verimlilik düzeyi çok düşüktür.

Balıkçılığın ise geliştirilmemesinde direnilmektedir.

Kalkınmada bölgeler arası eşitsizlik sürmekte, ırkçı, şoven politikalar bu eşitsizliği körüklemektedir.

Devlet gelirlerinin en önemli kesimi olan vergi tümüyle işçi ve emekçilerin omuzlarındadır. Büyük sermaye, toprak ağaları, kâr, rant ve faiz sahipleri çok az vergi ödemekte ya da hiç ödememektedir. Vergi kaçakçılığı bu kesimler arasında görülmedik boyutlara ulaşmıştır. Öte yandan özel sermayeyi vergi yükünden kurtaracak yeni önlemler getirilmektedir.

Karaborsa, vurgunculuk, kaçakçılık, tefecilik, spekülasyon, vergi kaçakçılığı artarak sürmektedir.

Enerji sektörü dışa bağımlıdır ve tam bir darboğazdadır. Yıllardır çokuluslu tekellerin ve onların işbirliklerinin çıkarları doğrultusunda oluşturulan petrole dayalı enerji politikası sürdürülmektedir. Odun ve tezeğin enerji üretiminde önemli bir yer tuttuğu Türkiye'de öz kaynaklara dayalı bir ulusal enerji politikası yoktur. Türkiye'de petrol piyasası çokuluslu tekellerin denetimi altındadır. İhracat gelirlerinin yarısından fazlası petrole gitmektedir. Buna karşılık hidroelektrik enerji potansiyelinin yaklaşık onda biri kullanılmaktadır.

Maden ve petrol yasalarıyla ülkenin doğal zenginlikleri emperyalistlere peşkeş çekilmiştir. Madenlere ilişkin CHP ağırlıklı iktidarın son yetersiz yasal düzenlemesi bile geri alınmıştır.

Çokuluslu petrol tekellerinin otomotiv tekellerinin çıkarları doğrultusunda büyük ölçüde dışa bağımlı karayolu taşımacılığı körüklenmektedir. Buna karşılık demiryolu ve deniz taşımacılığı giderek gerilemekte, devlet demiryolu ve deniz işletmeleri sürekli zarar ettirilmektedir. Kitle taşımacılığı yerine binek otomobili üretimi desteklenmekte, özel otomobillerin ekonomiye getirdiği yüklerin yanında yol açtığı trafik sorunları giderek büyümektedir.

Sağlık sorunları egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda biçimlenmekte, koruyucu sağlık önlemleri yerine, araç, gereç ve ilâç yönünden dışa bağımlı tedavi edici hekimlik körüklenmektedir. Ana ve çocuk sağlığına önem verilmemekte, sağlık hizmetleri tatlı kâr alanı olmaya devam etmektedir.

Önemli bir döviz kaynağı olması gereken turizm sektörü tam bir keşmekeş içindedir. Ulusal bir turizm politikası yoktur.

Konut ve yerleşme sorunlarına yönelik tutarlı ciddi hiçbir adım atılmamakta, demokratikleştirilmeleri gereken yerel yönetimler kasıtlı politikalarla çözümsüzlüğe itilmektedir. Öte yandan spekülasyon, vurgunculuk temeline dayalı kentleşme ve konut sorunları daha birçok toplumsal sorunu da birliğinde üreterek yoğunlaşmaktadır.

üfusun %45'i hâlâ okur yazar değildir. Egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda biçimlendirilen eğitim beyin yıkama aracı olarak işlemekte, eğitimleri milyonlarca lirayı bulan "beyin"ler yurt dışına göç etmektedir. Eğitimde bölgeler, kız-erkek, köy-kent ve çeşitli sınıf ve tabakalar arasında eşitsizlik sürmekte, ırkçı, şoven, militarist nitelikli bir eğitim egemen kılınmak istenmektedir.

Zaten sınırlı olan temel hak ve özgürlükler iyice kısıtlanmaktadır. TCK'nın 141. ve 142. maddeleri toplumsal muhalefetin önündeki önemli engeller olarak durmaktadır.

Bağımsız bir kuruluş olması gereken TRT, siyasi iktidarların borazanı haline getirilmiş, reklâm gelirleri yoluyla tekellerin etki ve denetimi altına girmiştir. TRT'de işçi sınıfı ve emekçilere karşı yoğun saldırıda bulunulmakta, ama gerçeklere karşı koyu bir sansür uygulanmaktadır.

Hayat pahalılığı sürekli artmaktadır. Yalnız 1979 yılı içinde fiyatlar %100 oranından fazla artmıştır.

İşsizlerin sayısı 5 milyona yaklaşmıştır. Böyle bir ortamda tek tek ve toplu işten çıkarmalar sürmektedir.

Ancak emperyalist-kapitalist sistemin bir ürünü olan bunalım egemen sınıfları sıkıntı içine sormamıştır. Tersine, bunalım sırasında çokuluslu tekellerin ve Türkiye burjuvazisinin kârları artmaya devam etmiştir. Bunalımın yükünü işçi ve emekçi kitlelerine yüklemede araç olarak kullanılan enflasyonist politika bir avuç sömürücünün zenginliğine zenginlik katarken, emekçi halkımızın karşı karşıya kaldığı güçlükleri daha da ağırlaştırmaktadır.

Gerçek ücretlerde 1978'de başlayan büyük düşüş, 1979 da devam etmiştir. 1979'da görülen düşme ile birlikte 1970'ten bu yana ücretlerin satın alma gücü % 39 oranında azalmıştır.

Memurların satın alma gücü sürekli düşmektedir. Tarım ürünlerine uygulanan taban fiyatları milyonlarca köylüyü perişan etmiştir. Gelir dağılımı, işçi, köylü ve küçük memurlar aleyhine giderek bozulmaktadır.

Öte yandan kiralar hızla artmaktadır. Baskı yasalarının bir haftada Meclislerden geçirildiği Türkiye'de asgari ücret hâlâ vergi dışı bırakılmamıştır.

İşçiler en kötü çevre ve çalışma koşullarında çalıştırılmaktadır. Her gün ortalama 5 sigortalı işçi işkazalarında ölmektedir.

Çalışanların büyük çoğunluğunun sigortası yoktur. İşçilere yeterli hizmet getiremeyen SSK, işverenlere peşkeş çekilmiş durumdadır.

İşçiler işgüvenliğinden ve işyerlerinde can güvenliğinden yoksundur.

Grev hakkı sınırlandırılmıştır. İşçilerin özgürce diledikleri sendikayı seçme hakkı olan referandum hâlâ yasalaştırılmamıştır.

Kadın işçilerin, genç işçilerin ve göçmen işçilerin sorunları ağırlaşarak sürmektedir.

Geçen yıl yüzde yüzde yüz kâr ettiklerini açıklayan işverenlerin de kanıtladıkları gibi işçiler yoğun bir sömürü ile karşı karşıyadırlar.

Yaklaşık 1 milyon 200 bin dolayındaki kamu çalışanının sendikalaşma hakkı yoktur. Tarım ve orman işçileri hâlâ İş Yasasından yoksundur.

Burjuvazi Saldırılarını Yoğunlaştırıyor

Yıllardır emperyalizme bağımlı olarak sürdürülen kalkınma çabaları sonunda varılan nokta toplumu her alanında etkileyen derin bir bunalımdır. Emperyalist-kapitalist sistem, sistemin doğal sonucu olan kendi iç bunalımını bugün artan boyutlarda azgelişmiş, bağımlı ülkelere aktarabilmektedir. Bu nedenlerle Türkiye, emperyalist-kapitalist sistem içinde kaldıkça bunalım yoğunlaşarak sürecektir. Nitekim, bugün emperyalizme verilen tüm tavizlere rağmen, ülke topraklarının emperyalistlere peşkeş çekilmesine rağmen, enflasyon, işsizlik, dış yardım, döviz gereksinimi, dış ödemeler dengesi sorunları çözümlenememekte, ekonomik bunalım ve buna bağlı olarak da politik ve toplumsal bunalım derinleşerek sürmektedir.

Kıbrıs ve Filistin sorunlarına ek olarak İran ve Afganistan'daki gelişmeler ve bölgemizdeki son olaylar nedeniyle Türkiye'nin jeopolitik önemi son derece artmıştır. Yıllardır soğuk savaş kışkırtıcılığı yapan ve silahlanmayı körükleyen emperyalist ABD, bölgedeki çıkarlarını koruyabilmek için, Türkiye'yi emperyalizme karşı direnen Ortadoğu halklarına karşı kullanılacak daha ileri bir saldırı karakolu halinde tutabilmek için çabalarını artırmıştır. Halkımız açlık içindeyken, bütçenin önemli bir kısmı giderek artan miktarlarda silahlanmaya harcanmaktadır.

Türkiye halkı için tehdit ve felâket kaynağı olan Amerikan üslerinin varlığını pekiştiren Savunma İşbirliği Anlaşması (**SİA**) adı altındaki boyunduruk belgesi ile halkımız emperyalizme teslim edilmiştir.

Emperyalizmin genel olarak dünyada, özel olarak Ortadoğu'da yeni stratejiler oluşturmak zorunda kaldığı böylesi bir ortamda, emperyalistler ve büyük sermaye başta olmak üzere egemen sömürücü sınıflar ve onların siyasi temsilcileri, işçi sınıfı ve emekçilere karşı çok yoğun bir ekonomik, politik ve ideolojik saldırıya geçmişlerdir.

İlan ediliş gerekçesi dışında, demokratik hakları daha kısıtlayan bir uygulama olan sıkıyönetim koşulları egemen sınıfların bu saldırılarını yoğunlaştırarak sürdürmelerinin ortamı olmuştur.

Burjuvazinin ekonomik, politik ve ideolojik alanlardaki saldırıları özetle şöyle sıralanabilir.

Burjuvazinin Ekonomik Alandaki Saldırıları

Bugün Türkiye'yi ekonomik kıskaç içine alan emperyalizmin mali örgütleri, IMF, OECD ve Dünya Bankası sürekli bir şeyi söylemektedirler: tekelci kapitalizmin önündeki engeller kalkacak ve içerde sömürü yoğunlaşacak.

Özellikle, IMF'nin "ücretleri dondurun, fiyatlar serbest kalsın, Türk Lirasını sürekli olarak devalüe edin, yabancı sermayeye olanak tanıyın, döviz girdi-çıktısını rahatlatın" biçimindeki tavsiyeleri temelde bu amaca yöneliktir.

Bugünkü AP Azınlık iktidarı tekelci sermayenin bu istemlerini içeren bir hükümet programıyla iktidar olmuş ve 1980 bütçesini de buna göre hazırlamıştır.

AP Azınlık iktidarının 24 Ocak 1980 **Ekonomik Önlemler Paketi** tekelci kapitalistlerin önündeki engelleri aşmaya yönelik somut bir programdır.

Sürekli devalüasyon yapılması, yabancı sermayenin gelişimini özendirmek için özel önlemler alınması, dış alımın kolaylaştırılması, belli maddelerden sübvansiyonların kaldırılması, KİT ürünlerinin fiyatlarının serbest bırakılması, ücret ve maaşların dondurulması, taban fiyatlarının sınırlandırılması, geniş kitlelerin satınalma gücünün düşürülmesi ve genel olarak talebin kısılması, fiyat denetiminin kaldırılması, faiz oranlarının serbest bırakılması, genel olarak devletin ekonomiyi yönlendirmesinin, doğrudan müdahalesinin giderek ortadan kaldırılması, serbest piyasa kurallarının işletilmesi 24 Ocak Kararlarının özünü oluşturmuştur. Bu program şimdi adım adım uygulanmaktadır.

Güney Amerika modelinin, yaratıcısı iktisatçı Milton Friedman'ların Brezilya, Şili, Arjantin, Güney Kore'de denenen "reçeteleri" uygulanmak istenmektedir. Ama bu reçeteleri uygulayanların akıbetleri bellidir.

KİT'lerin kârlı olanlarının tam anlamıyla tekelci sermayenin eline geçmesi için geniş bir operasyon başlatılmıştır.

1980 başında işçilere karşı korkunç bir polis terörü ile saldırılan TARİŞ işletmelerinin özel sektöre devredilmesi için aşırı çaba harcanmaktadır.

Özel sektöre ve yabancı sermayeye tanınan olanaklar giderek artırılmakta, Dünya Bankası, OECD ve IMF'nin tüm ekonomik istemlerine boyun eğilmektedir.

Öte yandan "hayat pahalılığının nedeni sendikaların aşırı ücret istemleridir" biçimindeki demagoji ile sendikalara karşı korkunç bir kampanya açılmıştır. 24 Ocak 1980 Kararları ile ekonomik alandaki her türlü müdahaleyi ortadan kaldıran iktidar, sendikal hak ve özgürlüklere müdahaleyi temel hedef seçmiştir.

Kapitalist sınıfın en gözde temsilcilerinin de talep ettiği gibi iktidar, sendikaların idari ve mali denetimini sağlama adı altında sendikaları sultası altına almak istemektedir.

Kıdem tazminatlarının daha çok vergilendirilmek ve sınırlandırılmak istenmesi, son vergi yasa taslağı, grev oylamasına çağrıdan sonra işyerine girenlerin de katılmaları, eşel mobil tasarısı, toplu sözleşme ve grev hakkını rafa kaldırmada bir araç olabilecek Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulunun oluşturulması, işçi ve emekçilere yönelik ekonomik saldırıların en önde gelenleridir.

Siyasi iktidar işçi sınıfının elde ettiği hakları geri almak, 1950'lerin tahkim sistemini geri getirmek istemektedir.

Vergi adaleti adı altında getirilen yeni vergi tasarısı ya da resmi adıyla Mali İstikrar Yasası bir eliyle verir göründüğünü, diğer eliyle daha fazlasıyla almanın örneğidir.

Burjuvazinin Politik Alandaki Saldırıları

Ekonomik bunalımın derinleşmesi ile birlikte siyasal bunalım da derinleşmektedir. Egemen sınıflar, işbirlikçi tekelci sermaye bunalımdan çıkış yolu bulamadıkları için, onların siyasi temsilcileri de ülkeyi eskisi gibi yönetemez duruma gelmektedirler. Genel kitlelerin de eskisi gibi yönetilmek istememe eğilimi hızla güç kazanmaktadır.

Burjuvazinin giriştiği saldırılar karşısında direnmesi doğal olan emekçi kitleleri sindirmek, ezmek, örgütlerini dağıtmak için yoğun bir politik saldırı gerçekleştirilmektedir.

Zaten sınırlı olan temel hak ve özgürlükler daha da kısıtlanmak, sendikal hak ve özgürlükler askıya alınmak istenmektedir.

Dernekler, meslek örgütleri, sendikalar basılmakta, demokratik örgütler, yayın organları kapatılmakta, yöneticileri gözaltına alınmakta ya da tutuklanmaktadır. Siyasi iktidar bu uygulamalarından sonra tüm kamu görevlilerini **resmi memur dernekleri**nde örgütlemek için tasarılar hazırlamaktadır.

Dernekler, Gösteri ve Yürüyüş Polis Hak ve Selahiyetleri Yasaları dikensiz gül bahçesi yaratmak amaciyle değiştirilmiştir. Sıkıyönetim Yasası da aynı amaçla değiştirilmek istenmektedir. Siyasi iktidar CHP'nin getirdiği önlemler paketine dört elle sarılarak şimdi Savaş ve Buhran Hali Yasa Tasarısı, Olağanüstü Haller Yasası ve DGM Yasasını çıkarmayı amaçlamaktadır.

"Demokratik hak ve özgürlükleri" korumak adı altında yaratılan sıkıyönetim ortamında temel hak ve özgürlüklere yönelik saldırılar sürekli olarak yaygınlaştırılmakta, sendika toplantıları, grevler, yasal hak direnişleri bile sıkıyönetimin iznine bağlı kılınmaktadır.

Ancak bunlar da yetmemektedir. Kendi düzenlerini koruyan Anayasayı geriye doğru değiştirmek, Anayasa'daki kısıtlı hakları bile rafa kaldırmak, ülkeyi Güney Amerika'daki askeri diktatörlüklerle yönetilen ülkelere benzetmek istemektedirler.

Emperyalizm ve işbirlikçilerinin desteklediği faşist odakların saldırı ve cinayetleri artarak sürmektedir. İşçi, köylü, esnaf, zanaatkâr, genç, bilim adamı, eczacı, doktor, mühendis, avukat... ayrımı yapmadan bireysel ve toplu öldürmeler toplumun tüm demokrasi güçlerine yönelmiş durumdadır. Terörden medet umanlar, "anarşi" ortamının sömürü ve baskı düzenini pekiştirmede yararlı olacağını bekleyenler, çeşitli biçimlerdeki provokasyonlarını sürdürmektedirler.

Böylece açık faşizmden önce alabildiğine baskıcı ve zorba, otoriter bir rejimi kurumsallaştırmaya yönelmektedirler.

Faşist örgütler daha geniş bir biçimde desteklenmekte, faşist saldırı ve cinayet sanıkları yakalanmamakta, belli örgütlerce korunmakta, yakalanmış olanlar da sivil ya da askeri hapishanelerden örgütlü bir biçimde kaçırılmaktadır.

İşyerlerinin faşistleştirilmesi için yoğun bir çaba harcanmakta sendikaların yeterince güçlü olmadığı yerlerde ilerici, devrimci, militan işçiler kitle halinde işyerlerinden atılmakta, yerlerine faşist militanlar doldurulmaktadır.

İşçi kıyımları, memur sürgünleri sürmektedir.

İşyerini koruma adı altında ABD'deki fabrika muhafızlarına, paralı çetelere benzer bir biçimde yarın grevlerde işçilere kurşun sıkabilecek özel güvenlik ekipleri oluşturulmak istenmektedir.

Polis devleti olmak yolunda devlet terörü yaygınlaştırılmakta, devlet militarize edilmektedir.

Doğu'da ırkçı, şoven baskı yoğunlaştırılmakta, özümsemeci uygulamalar dayanılmaz boyutlara ulaşmaktadır.

Ülke çapında 60 bin dolayında insan gözaltındadır ya da tutukludur. Bunların sayısı giderek artmaktadır. Askeri ve sivil tüm tutukevleri ve hapishanelerde işkence en ağır biçimde sürdürülmektedir.

Burjuvazinin İdeolojik Alandaki Saldırıları

Egemen sınıflar giriştikleri ekonomik ve politik saldırıları daha sinsice ve kandırıcı bir biçimde götürebilmek için büyük çapta ideolojik saldırı içindedirler.

Emekçi kitlelere yönelttikleri saldırılara karşı kitlelerin gösterdiği direnmeleri "anarşi ve terör" diye tanımlayarak saldırılarını temel hak ve özgürlüklere, örgütlerimize yöneltmektedirler.

Kendi yarattıkları pahalılık, işsizlik ve yokluğun nedeni olarak gösterdikleri "anarşi ve terör"ün yok olması için temel hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını istemektedirler.

Hayat pahalılığının nedeni ücret artışlarıymış gibi ücretlere, sendikalara saldırmaktadırlar. Her işkolunda tek ve mecburi üyeliğe dayanan sendika anlayışı çözüm olarak ortaya atılmakta, faşist sendikacılığın propagandası yapılmaktadır.

Siyasi iktidarın yalan aracı olan TRT'de ve tekelci sermayenin elindeki basın organlarında işçi sınıfı, sendikalar ve sosyalizm düşmanlığı giderek yoğunlaştırılmaktadır.

Gazetelerle, dizi filmleriyle, emekçilerin beyni yıkanmak istenmektedir.

Okullarda eğitim programları faşistleştirilmekte, ırkçı eğitim gerçekleştirilmekte, faşistlerden başkasına hayat hakkı tanınmamaktadır.

İlerici basına karşı, sanatçılara karşı uygulanan sansür ya da nesnel temelli engeller giderek ağırlaştırılmaktadır.

Sömürüyü yoğunlaştırırken, emekçilerin sömürü ve baskı düzenine karşı çıkmaması için, işçileri, emekçileri ezmek, sindirmek, seslerini kısmak, örgütlerini dağıtmak için, sürekli ve yoğun kampanyalarla, demagojilerle, yalanlarla saldırmaktadırlar.

Bütün bu uygulamaların, girişimlerin nedeni açıktır. Ekonomik bunalımın yükünü işçi ve emekçilere taşıtmak için sınırlı hak ve özgürlükler yok edilmeye, sömürüye, baskıya karşı çıkan zorbalığa boyun eğmeyen her ses susturulmaya, her örgütlenme dağıtılmaya, her direnme ezilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla Güney Amerika'daki askeri diktatörlüklerle yönetilenlere benzer bir toplum yaratılmaya çabalanmaktadır.

Bütün bunlar, emperyalist tekeller ülkemizin zenginliklerini talan etmeyi sürdürsünler diye; kapitalistler, büyük toprak sahipleri, tefeciler ve tüccarlar işçileri emekçileri daha fazla sömürsünler, soysunlar diye; ülkemiz Ortadoğu'da emperyalizmin ileri saldırı karakolu olsun diyedir. Sıkıyönetim, Olağanüstü Hal, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Baskı Yasaları, Anti Demokratik uygulamalar, zamlar, KİT'lerin tasfiyesi, yabancı sermayeye daha fazla kucak açmak, IMF'nin yeşil ışığını beklemek emperyalizme teslim olmak ÇIKIŞ DEĞİLDİR. İşçilere, emekçiler ilericilere, demokratlara, sosyalistlere saldırmak ÇÖZÜM DEĞİLDİR.

İşçi sınıfı bunalımdan çıkış yolunu göstermekte, çareyi söylemektedir.

Bunalımdan çıkış yolu **BAĞIMSIZLIK** ve **DEMOKRASİ**'dir. Temel çözüm, sömürüsüz ve baskısız bir dünyadır, **SOSYALİZM**'dir.

Sınıf Mücadelesi Keskinleşiyor

Türkiye'de ekonomik, toplumsal ve siyasi gelişmelere bağlı olarak sınıf çelişkileri de keskinleşmekte, sınıf mücadelesi gelişmektedir.

Toplumsal muhalefet yaygınlaşmakta, grevler, direnişler, demokratik köylü hareketleri artmakta, başta işçi sınıfı olmak üzere, yoksul ve az topraklı köylülerin, öğretmenlerin, teknik elemanların, tüm kamu çalışanlarının, küçük esnaf ve zanaatkârların, kadın emekçilerin, öğrenci ve işçi gençliğin mücadelesi duraksamalara ve geçici yenilgilere rağmen gelişerek sürmektedir.

Türkiye'de ekonomik-demokratik mücadelenin öncülüğünü DİSK yapmaktadır. Egemen sınıfların DİSK'i baş hedef seçmelerinin anlamı budur.

DİSK, belli zaafları aşarak, güçlü yanlarını daha da geliştirerek, nicel olarak büyüyerek, sendikal alanda birliği sağlayarak, mücadelesini her koşul altında sürdürmeye devam edecektir.

15-16 Haziranlarla, 1 Mayıslarla, DGM Direnişleriyle, 20 Mart Faşizme İhtar Eylemleriyle, 30 Nisanlarıyla, şanlı grevleriyle, direnişleriyle, mitingleriyle, üretimden gelen gücünü sergilediği eylemleriyle dolu olan tarihini daha da zengin deneylerle dolduracaktır.

Türkiye'de Sendikal Örgütlenme ve Sınıf Uzlaşmacılığı

Bugün Türkiye'de işçi sınıfının sayısı sürekli artış göstermektedir. Sanayi, tarım ve hizmetler sektöründe çalışan yaklaşık 5 milyon işçi, özellikle gelişmiş bölgelerde ve büyük sanayi merkezlerinde yoğunlaşmaktadır. Öte yandan kapitalistleşme sürecinin gelişimi sonucu ortaya çıkan ikinci derecede gelişmiş bazı bölge ve merkezlerde de işçi nüfusu ortaya çıkmakta ve gelişimini sürdürmektedir.

Bu durum, sendikal eylem ve örgütlenmenin, gelişmiş bölge ve büyük sanayi merkezlerinden başlayıp ülkenin tüm yörelerini de etkisi altına almasının maddi temelini oluşturmaktadır.

Ancak ülkemizde sendikalaşma oranı, işçi sınıfının bugünkü sayısal durumuna ve coğrafi dağılımın düzeyine ve gereksinimlerine cevap vermekten uzaktır. Ülkemizde sendikalaşma oranı düşüktür. Bunun önce gelen nedenleri yüzbinlerce emekçinin sendikalaşma hakkının olmayışı ve işyerlerinin dağınıklığıdır.

Türkiye'de 800'ün üzerinde sendika faaliyet göstermektedir. Kapitalist sınıfça zaman zaman ekonomik bozuklukların nedenlerinden biri olarak gösterilen bu sendika bolluğu, gerçekte işverenlerin kendi elleriyle kurduğu, beslediği ve desteklediği "işyeri" sendikalarından doğmaktadır. Kapitalist sınıf, böylelikle, bir yandan işçilerin sendikalaşma isteklerine evet demek zorunda kalmakta, öte yandan destek olduğu sarı sendikalarla toplu sözleşme görüşmelerini denetimi altında tutma, istediği gibi sonuçlandırma ve işçi sınıfını bölme olanağını kolaylıkla elde etmiş olmaktadır.

Bugün Türkiye'de başlıca iki farklı sendikal anlayış bulunmaktadır. Bunlardan biri, TÜRK-İŞ tarafından temsil edilen **uzlaşmacı sendikacılıktır**, diğeri ise **sınıf sendikacılığı** anlayışıdır ve DİSK tarafından artan ölçüde hayata geçirilmektedir.

Ülkemizde 1,5 milyonu aşan sendikalı işçi sayısının büyük çoğunluğu bu iki konfederasyonda örgütlü bulunmaktadır.

Uzlaşmacı anlayış, sınıf işbirliğine dayanmaktadır. Kapitalist sınıf tarafından beslenip desteklenmektedir. Böylesi bir anlayış, işverenlere sayısız nimetler bahşetmekte, işçi sınıfı içine burjuva ideolojisini sokmakta, işçi sınıfını hem ekonomik mücadelesinde hem de politik ve ideolojik mücadelesinde zayıflatma görevini yerine getirmektedir.

Uzlaşmacı sendikacılık, işçi sınıfını kendi biliminden uzak tutmakla sömürü ve baskı düzeninin sürmesine yardımcı olmaktadır. Ekonomik planda "çalışma barışı", "toplumsal barış" gibi sermaye görüşlerini öne sürüp işçilerin daha fazla ücret, daha iyi yaşama ve çalışma koşulları isteklerini reddetmekte, işverenlerle gizlice anlaşma yolu seçip, işçilerin mücadelesini baltalamakta; politik planda, işçilerin burjuva partileri peşinde belli bir zaman sürüklenmesine yol açmaktadır.

Kapitalist sınıfın güdümünde hareket eden uzlaşmacı sendikacılık, her türlü istek ya da iradenin dışında var olan ve süren "sınıf savaşını' görmezlikten gelmekte, sınıfların varlığını kabul etmemektedir. Böylece "sömürü"nün varlığını da reddetmektedir.

Kapitalizmin sonunun kaçınılmazlığını reddeden, yüzeysel reformlarla kapitalizmin ayakta kalabileceğini savunan uzlaşmacı sendikacılık; toplu sözleşmeleri tek amaç olarak benimsemekte, böylelikle politik mücadeleyi işçilerin gözünden kaçırmaya çalışmaktadır. Onları, durmaksızın artan hayat pahalılığı karşısında eriyen ve satın alma gücü düşen ücret artışlarıyla oyalamaya çalışmaktadır.

Kapitalist sınıf, tüm gücüyle sınıf sendikacılığının gelişmesini önlemeye çalışmakta, sendikal birliğin sağlanması önüne engeller dikmektedir. Ortalığa yeni yeni sendikal örgütler sürmektedir.

Sınıf sendikacılığı önüne dikilen engeller ve geliştirilen eğilimler arasında özellikle son zamanlarda yeşertilmeye çalışılan faşist sendikacılığı belirtmek gerekmektedir. Tekelci sermayenin en gerici, en zorba kesimleri tarafından beslenen, devlet kontrolünde, zorunlu üyeliğe dayalı tek sendika anlayışına, yani faşist

sendikacılığa karşı savaşın önemi bugün her zamankinden daha fazla artmıştır.

Bütün bunlarla yetinmeyen sermaye güçleri, işçi sınıfının birliğini bölmede yeni kozlarını gündeme getirmeye ve yeni bir eğilim geliştirmeye çabalamaktadır. Bu, bazı çevrelerde de yankı uyandıran "her partiye bir konfederasyon" ya da "her konfederasyona bir parti" eğilimidir. HAK-İŞ, MİSK, ÜLKE-İŞ gibileri, bu eğilimin hayata geçirilmiş örnekleridir. Bu sözde konfederasyonları kuran burjuva partileri, kendi siyasi örgütlerine işçiler arasında belli bir taban yaratmayı amaçlamakta, işçi sınıfının sendikal birliğini ve bu yoldaki gelişmeleri baltalamaktadırlar.

Konfederasyon düzeyinde sadece DİSK tarafından benimsenen demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı karşısında yeralan bütün bu anlayışlar özünde uzlaşmacıdır. Sınıf sendikacılığı ile uzlaşmacı sendikacılık arasında bir üçüncü yolun olmadığı yığınsal olarak bilince çıkmakta ve sınıf sendikacılığı güçlenmektedir.

Faşist baskı ve saldırılar, sosyalizm düşmanlığına dayalı gerici kampanyalar, işyerlerinde ve sendikal hareket içinde görevli kılınan işveren ajanlarının eylem ve provokasyonları... bütün bunlar işçi sınıfının sınıf sendikacılığını geliştirmesi ve daha ileri yaşama ve çalışma koşullarına varabilmesi için göğüslemesi ve altetmesi gereken sorunları oluşturmaktadır.

1952'de kurulan ve uzlaşmacı sendikacılığın rayına oturtularak gelişmesi işverenlerce ve onların bütün iktidarlarınca desteklenen TÜRK-İŞ, günümüzde hızlı bir gerileme içinde bulunmaktadır. DİSK'in kurulduğu 1967 yılından günümüze kadar çok yönlü baskı ve engellere karşın gelişimini sürdürmesi, sınıf sendikacılığı ilkelerinin bugün DİSK dışındaki sendikal örgütleri de etkilemiş olması ve en önemlisi işçi sınıfının bilinçlenmesindeki hızlı yükseliş, sendikal hareketin günümüzdeki ana eğilimini ortaya koymaktadır.

Bugün Türkiye'de DİSK ve DİSK'e üye sendikalarda somutlaşan sınıf sendikacılığı egemen sendikal çizgi olarak gelişmektedir. DİSK'in büyümesi gerçekte bunun kanıtıdır. DİSK'i DİSK yapan sınıf sendikacılığı ilkeleridir, devrimci sendikacılıktır.

II. DİSK'İN SENDİKACILIK ANLAYIŞI

İŞÇİ SINIFININ EKONOMİK, POLİTİK VE İDEOLOJİK MÜCADELESİ BİR BÜTÜNDÜR

Üretimin toplumsal niteliğine rağmen üretim araçlarının özel kapitalist mülkiyette bulunması kapitalizmin temel çelişkisidir ve bu çelişki işçi sınıfı ile kapitalist sınıf arasındaki uzlaşmaz sınıf karşıtlığında yansır.

Kapitalist toplumda işçi sınıfının mücadelesi bir bütündür ve bu mücadelenin üç temel biçimi vardır: 1. Ekonomik mücadele, 2. Politik mücadele, 3. İdeolojik mücadele

Ekonomik mücadele günlük ekonomik çıkarların savunulması, çalışma ve yaşama koşullarının daha iyileştirilmesi için yapılan bir mücadeledir.

Ekonomik mücadele daha kısa çalışma süresi, daha yüksek ücret, daha fazla sosyal hak elde etme, iş güvencesi, daha iyi çalışma beslenme, barınma koşullarına kavuşma, daha uzun yıllık izin, daha erken emeklilik, işyerlerindeki baskıların azaltılması, iş kazalarına ve meslek hastalıklarına karşı önlem alınması, kısacası daha iyi çalışma ve yaşama koşullarının elde edilmesi mücadelesidir. Bu mücadelenin örgütleri sendikalardır.

Sendikaların verdiği ekonomik mücadele, sömürüyü ortadan kaldırma hedefi yönünde sömürüyü sınırlandırma mücadelesidir.

Ekonomik mücadele kapitalizmin kalelerinde gedikler açar, sömürüyü azaltır, ancak sömürüyü ortadan kaldıramaz.

Ekonomik mücadele ile elde edilen başarılar politik mücadele ile sağlamlaştırılmazlarsa kalıcı olamazlar.

Grevler pahasına toplu sözleşmelerle elde edilen bir dizi hak, bir süre sonra tekelci kapitalistlerin körüklediği enflasyon ve diğer yollarla geri alınır. İşçi ücretlerinin satın alma gücü düşer.

İşçilerin ekonomik olarak sömürüldüklerini, siyasi olarak ezildiklerini anlamaları yetmez. İşçilerin sömürü ve baskıdan kurtulmak için siyasi iktidarı ele geçirmek amacıyla siyasi mücadele vermeleri zorunludur.

Ekonomik mücadelenin sonuçları abartılmamalıdır. Ekonomik mücadelenin abartılması işçilere reformist görüşler aşılar. Öte yandan ekonomik mücadelenin yetersiz olduğunun vurgulanması da ekonomik mücadelenin küçümsenmesi anlamına gelemez. İşçi sınıfı mücadele içinde ekonomik mücadeleyi abartan "sağ sapmaları" ekonomik mücadeleyi yok sayan "sol sapmaları" da mahkûm etmesini bilmiştir.

Ekonomik mücadele işçileri daha yüksek mücadele biçimlerine hazırlayan bir alandır. Ekonomik mücadele kitlelerin en kolay kabul ettiği mücadele biçimi olarak işçilere birleşmeyi, güçlerini toplamayı öğretir, işçileri işyerlerinde, işkolunda, ülke çapında ve uluslararası çapta birliğe sevkeder. Sendikalar işçilerin sınıf bilinci kazanmasına yardımcı olan, kitleleri pratik içinde eğiten, dayanışma ve birliği öğreten okullardır.

Politik mücadele sınıf mücadelesinin en yüksek biçimdir. Bir başka deyişle sömürü ve baskıyı ortadan kaldırma mücadelesi olan politik mücadele son tahlilde bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadele işçi sınıfının öncülüğünde başta yoksul köylüler olmak üzere tüm emekçilerle birlikte oluşturulacak iktidarın, giderek sosyalizmin kurulmasına yönelik bir mücadeledir.

Politik mücadelenin örgütü işçi sınıfı partisidir. İşçi sınıfı partisi yalnız işçi sınıfının değil, sömürülen ve baskı altında tutulan tüm emekçilerin çıkarlarının savunucusu ve örgütleyicisidir.

Amaçları ve örgütsel yapıları farklı olan işçi sınıfı partisi ile sendikalar arasındaki ayrımları gözardı etmek, işçi sınıfı mücadelesine oldukça büyük zararlar verir.

Politik mücadele ile ekonomik mücadelenin bütünlüğü, sömürüyü sınırlama mücadelesi ile sömürüyü yok etme mücadelesinin bütünlüğü sendikalara belli görevler yükler. Ekonomik mücadele içinde sendikalar işçi sınıfının gerçek kurtuluş için bir bilinçlenme merkezi, bir okul gibi çalışmak durumundadırlar. Ancak farklı siyasi görüş, dinsel inanç taşıyan işçileri bir araya getiren sendikalara işçi sınıfı partisi görevleri yüklenmek istendiğinde sendika olma özelliklerini yitirirler.

İşçi sınıfının mücadelesi bu konudaki tüm sapmaları aşarak gelişmiştir. Sosyalist hareketin birliğinin henüz sağlanamadığı Türkiye'de sendika-parti ilişkilerini doğru değerlendiremeyen sapmalar her zaman ortaya çıkmakta, bu eğilimler sendika yıkıcılığına kadar varmaktadır.

İşçi sınıfının sömürü ve baskıdan kurtulması için **kendiliğinden sınıf** olmaktan çıkıp **kendisi için sınıf** olması gereklidir. Yalnızca ekonomik mücadeleye yönelik olan "kendiliğinden bilinç" işçi

sınıfı biliminin yaygınlaştırılması yoluyla siyasal sınıf bilincine yükseltilir. Bu anlamda "**devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz**." Bu alanda temel görevi işçi sınıfı partisi yapar.

İşçi sınıfı kapitalist sınıfın dünya görüşüne karşı kendi bilimsel dünya görüşü ile mücadele eder. İşçi sınıfının dünya görüşü bilimsel sosyalizmdir.

İdeolojik mücadelenin iki temel amacı vardır: 1. Çeşitli araçlarla her türlü beyin yıkama yöntemleriyle işçi sınıfı içinde ve tüm emekçiler arasında yayılmasına çalışılan burjuva ideolojisini etkisiz hale getirmek, 2. İşçi sınıfı içinde sosyalist bilincin egemenliğini sağlamak.

İdeolojik mücadele yalnızca işçi sınıfı içinde sınıf bilinci sağlamaktan ibaret değildir. İdeolojik mücadele aynı zamanda işçi sınıfının bilinçlenmesini engellemeye ve saptırmaya yönelik her türlü sağ ve sol sapmaya karşı verilen mücadeleyi de kapsar.

İşçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün bilincinde olma ve sendikal mücadeleyi bu temel üzerinde sürdürme ilkesine dayalı sınıf sendikalarının temel nitelikleri ise şunlardır:

SENDİKALAR KİTLE ÖRGÜTLERİDİR

Sendikalar kapitalizmin sömürü ve baskısına karşı işçilerin ortak çıkarları için birlikte mücadele verme zorunluluğundan doğan ekonomik-demokratik mücadele örgütleridir. Bu nedenle sendikalar dünya görüşü, siyasi düşüncesi, dinsel inancı, konuştuğu dil, cinsiyeti, ırkı, derisinin rengi ne olursa olsun tüm emekçilere açıktır.

Daha iyi çalışma ve yaşama koşulları için mücadele birliği, çıkar ortaklığı, siyasal ideolojik tercihlerden daha önemlidir. Bu nedenle inandıkları, bağlandıkları siyasi görüş, siyasi parti ne olursa olsun işçiler ortak ekonomik çıkarlarda rahatça birleşirler.

Sendikaların çıkarları ortak, hedefleri aynı olan en geniş yığınları bir örgüt içinde toplamaları, **KİTLE** örgütü olma niteliğini ortaya koyar.

İşçi sınıfının ekonomik mücadelesinin başarılı olması sendikaların en geniş yığınları çatısı altında bir araya getirmesi ile olanaklıdır. Bu nedenle sendikalar politik görüş, cinsiyet, ırk, dil, din, mezhep ayrımı yapmadan daha büyük kitle örgütleri olmak, işkolundaki işçilerin en geniş birliğini sağlamak için çaba harcamak zorundadırlar.

Ekonomik ve demokratik taleplerin hayata geçirilmesi, kazanılmış hakların son sınırına kadar eksiksiz kullanılması ve yeni hakların kazanılması için sendikal mücadelede işçilerin kitlesel olarak örgütlenmesi ve kitlesel eylemlere girmesi zorunludur.

SENDİKALAR SINIF ÖRGÜTLERİDİR

Sendikalar kitle örgütleridir, ama aynı zamanda sömürü ve baskıya karşı mücadele eden kapitalist sömürünün temeline yönelen işçi sınıfının örgütleridir.

Dünya görüşü, siyasal düşüncesi, dinsel inancı, konuştuğu dil, cinsiyeti, ırkı ne olursa olsun işçileri sendikalarda bir araya getiren ortak çıkarlar **SINIF** çıkarlarıdır.

Ortak çıkarlar temeli üzerinde birleşen işçiler, üretimdeki yerlerine, üretim araçları karşısındaki durumlarına, üretimden aldıkları paya göre bir sınıf oluştururlar. Bu nedenle işçilerin günlük çıkarları ortaklığının temelinde sınıf çıkarları yatar.

İşçilerin ekonomik-demokratik talepleri kapitalist sömürü düzeninden kaynaklanır. Bu anlamda mücadele yalnızca kapitalizmin sonuçlarına karşı değil, kapitalist sömürünün temellerine karşı sürdürülmek zorundadır.

Sendikaların sınıf ve kitle örgütü olma nitelikleri birbiri ile çelişemez, tam tersine birbirini tamamlar. Bu iki nitelikten birinin inkârı devrimci sendikacılığın reddedilmesi demektir. Sendikaların sınıf ve kitle örgütü olma niteliklerinin iç içeliği doğru kavranıp uygulanmalıdır.

Sendikaların kitle niteliğinin unutulması anarko-sendikalizm gibi sol sapmalara, sınıf niteliğinin unutulması ise ekonomizm, reformizm gibi sağ sapmalara yol açar.

SENDİKALAR DEMOKRATİK ÖRGÜTLERDİR

Çağımızda gerçek anlamda demokrasinin en kararlı savunucusu işçi sınıfıdır. Bu demokrasi anlayışı işçi sınıfının tüm örgütlerinde yansır ve sendikal demokrasi anlayışında somutlanır.

Sendikal demokrasi sendika üyelerinin her düzeyde sendikayı temsil edecek, yönetecek kişi ve organları demokratik bir biçimde seçmeleri, yüklenebilecekleri ve talip oldukları görevlere seçilebilmeleri, sendikayı ilgilendiren kararların oluşturulmasına etkin bir biçimde katılmaları demektir.

Sendikal demokrasi sendikal birliğin temelidir.

Sendika üyeleri arasında aynı sosyal sınıfa mensup olmaları nedeniyle temel çıkar karşıtlığı yoktur. Ancak üyeler arasında eylem programı, yöneticiler konusunda görüş ayrılıkları olabilir. Bunlar sendikal demokrasi ile sınıf temeli üzerinde uyumlu hale getirilir.

Sendikal demokrasi sendikaların kitle niteliğinin korunması ve geliştirilmesi için gereklidir.

Sendikal çalışmalarda en genel anlamıyla demokratik merkeziyetçilik ilkeleri egemendir. Bu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

- En alt düzeyden en üst düzeye kadar tüm sendika organları seçimle işbaşına gelirler.
- Kararların hazırlanması, alınması uygulanması ve uygulanmasının denetlenmesinde tabanın görüşleri alınır. Alt düzeydeki organlar üst düzeydeki organlara bilgi verirler, üst düzeydeki organlar alt düzeydeki organlardan gelen önerileri gözönünde bulundururlar.
- Üyeler örgüte, azınlık çoğunluğa, alt organlar üst organlara uyar. Kararların oluşmasında azınlıkta kalanlar çoğunluğun kararına uymak zorundadırlar.
- Tartışmalarda eleştiri özeleştiri ikna yöntemi uygulanır.

Demokrasi ve merkeziyetçilik ayrılmaz bir bütündür. Sendikalarda yalnızca "merkeziyetçilik" ilkesinin uygulanması yöneticilerin kesin egemenliğine yol açar. Yalnızca "demokrasi" ilkesinin uygulanması ise sendikal disiplinin yok olmasını getirir.

Sendikal çalışmalarda kararlarda azınlıkta kalan üyelere karşı tasfiye değil, eğitim ve ikna yöntemi uygulanır. **Eleştiri ve özeleştiri** yöntemi en canlı bir biçimde işletilir. Sıradan üyeden en üst yöneticiye kadar tüm üyeler hata yaptıklarında özeleştiri ilkelerine uygun davranırlar. Eleştiri ve özeleştiri olmadan sendikal demokrasi ilkesi hayata geçirilemez.

SENDİKALAR BAĞIMSIZ ÖRGÜTLERDİR

Sendikalar burjuvaziden, onun siyasi iktidarından, başta devlet aygıtı olmak üzere sömürü ve baskı düzeninin sürmesine katkıda bulunan tüm örgüt ve kurumlardan, siyasi partilerden, burjuva ideolojisinden bağımsız örgütlerdir.

Basın-yayın, araştırma ve diğer çalışmalarda gerçekçilik ilkesi ile olaylara nesnel bir açıdan yaklaşım egemen olmak zorundadır.

Ancak elde edilebilecek daha ileri haklar için yapılacak mücadeleyi "gerçekçilik" ilkesini kalkan yaparak pasifize eden anlayışlarla da sürekli olarak mücadele edilmelidir.

3. TABANIN SÖZ VE KARAR SAHİBİ OLMASI İLKESİ NEDİR?

Bir sendikal örgütün işçilerin çıkarlarını iyi savunabilmesi, üyelerin söz ve karar sahibi olma hakkını kullanmasına ve mücadeleye aktif olarak katılmasına bağlıdır. Zaten işçi sınıfının bilinçli katılımının sağlanamadığı mücadelelerin başarıya ulaşma şansı yoktur.

Bir örgütte demokratik merkeziyetçiliğin olgunluk ve gelişkinlik düzeyi, o örgütün sağlamlığını ve güçlülüğünü gösterir. Bir örgütte aşağıdan yukarıya demokrasi, yukarıdan aşağıya merkeziyetçilik işler. Böylece demokrasi ve merkeziyetçilik birbirini tamamlayarak geliştirir ve güçlendirir.

Sendikal örgütün işleyişinde ne birinden ne de ötekinden vazgeçilmez.

Demokratik merkeziyetçi işleyişin başlıca koşulları şunlardır:

- Tüm yönetim organlarının aşağıdan yukarıya doğru seçimle işbaşına gelmesi:

Sendikalar yönetim organları denince genel merkezden başlayarak bölge, şube ve işyeri sendikal birimlerine varıncaya kadar tüzükle belirlenmiş, birbirini tamamlayan örgüt ağı anlaşılır.

- Kararların hazırlanması alınması ve uygulanmasında tabanın görüşlerinin alınması:

Sendikal demokrasi sadece yönetimin seçimle saptanması ilkesine dayanmaz. İki seçim (kongre) dönemi arasında sendikal mücadelenin her alanında demokrasi ilkesi uygulanır. Genel Kurul kararları dışında sendika üyelerini ve işçi sınıfını ilgilendiren her çalışmada tüzük çerçevesi ve organ işleyişi içinde üyelerin görüşleri alınır.

Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi ile gerçekçilik ilkesi bir bütün oluşturur. Tabanın görüşlerinin uygulanabilir olması, bu görüşlerin gerçekçi olmalarına bağlıdır.

- Alt organların, üst organlara, azınlığın çoğunluğa uyması:

Demokratik merkeziyetçilik ilkesi gereği, aşağıdan yukarıya doğru seçimle işbaşına gelen yönetim organlarının alacağı kararlara alt organlar ve üyeler uymak zorundadır. Örgüt içi disiplin bunu gerektirir. Üst organlardan gelen kararlara uyulmadığı takdirde örgüt işleyişinde disiplinsizlik ve anarşi başlar.

Alt organ üst organın kararlarına uyup onları uygularken kendisi de üst organa eleştiri ve öneri getirir. Üst organlar da alt organlardan gelen eleştiri ve önerileri geçiştirmece bir tavırla değil, özenle ele alır. Böylelikle demokratik merkeziyetçiliğin demokrasi yanı kongreden kongreye değil, sendikal mücadelenin her adımında korunmuş, uygulanmış ve geliştirilmiş olur.

Örgütlü çalışmanın özü ve temeli kollektif çalışmaya, ekip çalışmasına, yani organ çalışmasına dayanır. Bir örgütte organlar çalışmıyorsa, alt ve üst organlar arasındaki bağ zayıfsa, üyeler toplantılara disiplinli ve aktif bir şekilde katılmıyorlarsa örgüt işleyişi zedelenir.

- Tartışmalarda eleştiri-özeleştiri-ikna yönteminin kullanması:

Organ çalışmasının en önemli ilkesi "azınlığın çoğunluk kararına uymasıdır". Bir organ içinde çeşitli görüş ayrılıklar çıkabilir. Ama farklı düşünceler eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemiyle giderilmeye çalışılır. Kararların oybirliği ile çıkması için çaba gösterilir.

Tartışmalarda kullanılacak yöntem ikna yöntemidir. Ayrı görüş ve öneri ileri sürenler, organ kararlarının kendilerince en doğru biçimde çıkmasını sağlamak için birbirlerini ikna etmeye çalışırlar.

İkna yöntemi sonuna kadar kullanılıp kararların oybirliği ile çıkması için çalışılır. Ancak ayrı görüşleri savunan taraflar anlaşamıyorlarsa kararların gecikmemesi, çalışmanın aksamaması için oylamaya başvurulur, sonucuna göre hareket edilir.

Eleştiri organlar içinde yapılır. Eleştiri somut olgulara dayanır, hataların ortaya konmasının yanında hatalara yol açan nedenlerin ortadan kaldırılması ve hataların tekrarlanmaması için öneri getirilmesi gerekir.

Sendikalar genellikle kitle örgütlü olma özelliğinden dolayı değişik düşüncelerde olan üyelerden oluşur. Sendika demokrasisinin işleyişi, değişik düşüncelerden olan üyelerin eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemini kullanarak ortak amaçlarını belirlemeye olanak tanır. Bu, örgütte varolan değişik düşünce akımlarını karşı karşıya getirmeyi değil, onlar örgüt yönetiminde birleştirmeyi sağlar. Birliği sürdürme arzusunu ve örgüt disiplinine saygıyı pekiştirir.

DİSK'İN TEMEL MÜCADELE İLKELERİ

DİSK'in temel mücadele ilkeleri Türkiye işçi sınıfının ekonomik, siyasal ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünden ve bunun mücadele içinde yaşanan gerçeğinden kaynaklanır. DİSK'in temel mücadele ilkelerine yön veren düşünce sosyalizmdir. DİSK yalnızca işçi sınıfının değil, tüm emekçi halkın, yoksul köylülerin, küçük esnafın, zanaatkârların ve tüm çalışanların çıkarlarını savunur.

DİSK, İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ İÇİN MÜCADELE EDER

Kapitalist toplumda işçi sınıfının her alandaki kavgasında birlik, temeldir.

Üretim araçları karşısındaki durumları ve çalışma ve yaşama biçimleri aynı, çıkarları ortak, düşünceleri bir olan işçilerin biraraya gelmesi ve sömürüye karşı ortak mücadelesi burjuvaziyi korkutur. Sınıf mücadelesi içinde sınıf örgütlerinin en önemli görevlerinden biri de kendi alanlarında bu birliği gerçekleştirmektir. DİSK sürekli olarak işçi sınıfının birliği için kavga vermiş ve birliğin sınıf temelinde oluşması için çaba göstermiştir.

DİSK, ULUSAL BAĞIMSIZLIK İÇİN MÜCADELE EDER

DİSK, ulusal bağımsızlık için mücadele veren ve Türkiye'nin bağımsız bir ülke olmasını isteyen bir örgüttür.

Türkiye'nin ekonomik, politik ve askeri alanlarda emperyalizme bağımlı bir ülke olduğunu bilerek emperyalizme karşı mücadelesini sürdüren ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkları destekleyen DİSK, Türkiye halkının bağımsızlık özlemlerini dile getiren eylemleri, kitlesel mitingleriyle bunu kanıtlamış ve bu

yoldaki mücadelenin aralıksız verilmesi için bunu Anatüzük maddesi yapmıştır.

DİSK, DEMOKRASİ İÇİN MÜCADELE EDER

Çağımızda tekelci aşamaya ulaşmış olan burjuvazi kendi eseri olan burjuva demokrasisini inkar etmiş ve siyasi olarak da gericileşmiştir.

Belli hak ve özgürlükler için zorunlu olan burjuva demokrasisi işçi sınıfı için sınırları belli olan, sınırlarının genişletilmesi, başka organlarının etkisizleştirilmesi uğrunda mücadele edilmesi gereken bir sistemdir. İşçi sınıfı demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi, devrimci mücadelede önüne konan engellerin kaldırılması için kararlı bir mücadele verir.

İşçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle sendikal örgütü olan DİSK Türkiye'de verilen demokrasi mücadelesinin en önde gelen tek devrimci örgütü olmasıyla saygın bir yere sahiptir.

15-16 Haziran Direnişinden, DGM Direnişine, 20 Mart Faşizme İhtar Eyleminden, 1 Mayıslara üretimden gelen gücün kullanıldığı eylemlerden Demokrasi Mitinglerine kadar uzanan bir dizi eylem DİSK'in bu mücadele içindeki yerini açıkça ortaya koymaktadır.

DİSK günümüzde demokrasi mücadelesinin tek başına kalıcı olmadığını, günümüzde demokrasi mücadelesinin başını işçi sınıfının çektiğini bilerek, bu mücadelenin sosyalizm mücadelesinden ayrı tutulmayacağını savunur.

DİSK EMPERYALİZME VE FAŞİZME KARŞI MÜCADELE EDER

DİSK, emperyalizme ve faşizme karşı mücadele veren ve bu mücadeleyi işçi sınıfının tüm dünyadaki deneyimine, işçi sınıfı biliminin bu alandaki zengin teorik temeline dayandıran bir örgüttür.

Faşizmin ve emperyalizmin örgütlü bir mücadele sonunda yenilebileceğine inanan DİSK, ülkemizdeki anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-şovenist güçlerin ancak birlikte vereceği kavganın kalıcı sonuçlar yaratabileceğini savunur. Bu sorumluluğun bilincinde olan DİSK, tüm ilerici, demokrat, yurtsever ve sosyalistlerin gündemindeki birlik içinde mücadele sorununa çözüm için 6. Genel Kurulda onaylanan 1 no'lu anti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekel ve anti-şoven cephenin kurulmasına önemli bir birikim yaratacak "Faşizme, Emperyalizme ve Şovenizme Karşı Demokratik Platform" girişimlerini sürdürmektedir.

DİSK BARIŞ İÇİN MÜCADELE EDER

DİSK, tüm dünyada kalıcı ve sürekli bir barışın gerçekleşmesinden yanadır. Emperyalistlerin savaş kışkırtıcılığı yaptığı, halkları birbirine düşman ettiği, silah tekellerinin işçilerin ve emekçilerin sırtından milyarları kazandığı bir dünyada barış için savaşmak işçi sınıfının önde gelen bir görevi olmuştur. Kalıcı bir barışın savunucusu olan DİSK, barış isteminin sınıfsal temelini gözardı etmeden mücadele verir, tüm barış güçlerinin birliğini savunur.

DİSK emperyalistlerin çıkardığı haksız savaşlara karşı çıkarken, ezilen ulusların vermiş olduğu ulusal kurtuluş savaşlarının yanında yer alır.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunan DİSK, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa, şovenizme, siyonizme, karşı sürdürülen mücadelelerin tüm dünyada sömürü ve baskıya, faşizme ve emperyalizme karşı verilen mücadelenin birer parçası olduğunu vurgular.

DİSK, SOSYALİZM İÇİN MÜCADELE EDER

DİSK işçi sınıfının kurtuluşunun kendi eseri olacağına inanan ve temel amacının sömürüsüz bir topluma, sosyalizme ulaşma olduğunu savunan sendikal bir örgüttür.

DİSK, siyasal mücadelenin hedefi olan iktidar mücadelesini yürütecek ana örgütün işçi sınıfının partisi olacağını bilerek, mücadele yöntemlerini bu gerçekten hareket ederek düzenler.

DİSK, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin ışığında, işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün bilincinde olarak BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ ve SOSYALİZM için mücadele eder.

DİSK'in Sendikacılık Anlayışı, DİSK Yönetim Kurulunun 13-15 Şubat 1979 tarihinde yaptığı toplantıda oybirliğiyle kabul ettiği **Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri** adlı belgede açıkça sergilenmiştir.

III. DİSK'İN İSTEMLERİ

DİSK 7. GENEL KURULU, SENDİKALI VE SENDİKASIZ GENİŞ İŞÇİ VE EMEKÇİ KİTLELERİNİN İSTEKLERİNİ DİLE GETİREN AŞAĞIDAKİ İSTEMLERİ'ni tüm kamuoyuna duyurur ve DİSK'in kurtuluşun ancak sosyalizmde olacağı gerçeğinin bilincinde olarak, kısa ve uzun vadeli mücadele taktiklerine göre **EYLEM PROGRAMI**'nı oluşturan bu **TEMEL HEDEFLER**'e ulaşmak için mücadele edeceğini açıklar.

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

- 1961 Anayasasında 12 Marttan bu yana yapılmış tüm değişiklikler iptal edilmeli, Anayasada yer alan, ancak uygulanmayan maddeler eksiksiz uygulanmalı, Anayasa işçi sınıfı ve emekçi halk yararına geliştirilmelidir.

- Anayasada yer, alan temel hak ve özgürlüklerin özüne aykırı olan ve toplumsal gelişmenin gerisinde kalmış bulunan yasaları yeniden düzenlemelidir.

- Bu amaçla TCK, Siyasi Partiler Kanunu, Medeni Kanun, TRT Kanunu, Üniversiteler Kanunu, Seçim Kanunu başta olmak üzere temel hak ve özgürlükleri düzenleyen yasalar demokratikleştirilmelidir.

- Dernekler Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri, Polis Hak ve Selahiyetleri yasalarında yapılan son değişiklikler, getirilen baskı yasaları iptal edilmeli, temel hak ve özgürlükleri daha da kısıtlayan baskı yasa taslakları ya da değişiklik önerilerinden vazgeçilmelidir.

- TCK'nın işçi sınıfının serbestçe örgütlenmesini ve biliminin açıklanmasını engellemeye yönelik 141. ve 142. maddeleri kaldırılmalıdır.

- Kamu görevlilerinin siyasal mücadele vermesini engelleyen, siyasi partilere girmelerini yasaklayan maddeler kaldırılmalıdır.

- Hangi görevde ve meslekte olursa olsun 18 yaşındaki herkese oy hakkı tanınmalı, seçilme yaşı 21'e indirilmelidir.

- Kişi dokunulmazlığı özel hayatın korunması, konut dokunulmazlığı, haberleşme, seyahat ve yerleşme, düşünce ve inanç, bilim ve sanat, basın toplantı ve gösteri yürüyüşü, dernek kurma kanuni yargı yolunu kullanma hak ve özgürlüklerinin önündeki tüm engeller temizlenmelidir.

- Yurt dışındaki vatandaşlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınmalıdır.

– "Demokratik özgürlükleri güvence altına almak" amacıyla ilân edilen, ancak tüm demokratik hak ve özgürlükleri baskı altına alan, ülkedeki demokratikleşme sürecini köstekleyen, egemen sınıfların yasadışı uygulamalarına cesaret veren ve işçi sınıfının toplu sözleşme, grev, yasal hak direnişi, miting gibi en doğal haklarını yasaklayan ya da izne bağlayan sıkıyönetim kaldırılmalıdır.

– Tüm yurttaşların can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü eksiksiz bir biçimde sağlanmalıdır.

– Faşist ve ırkçı örgütler, MHP ve tüm yan örgütleri, faşist yuvalar dağıtılmalı ve bu yöndeki her türlü örgütlenme ve çalışma yasaklanmalı, kamu kuruluşları ve işyerleri faşist militanlardan temizlenmeli, başta 1 Mayıs 1977 ve Kahramanmaraş katliamları olmak üzere tüm faşist cinayetlerin hesabı sorulmalıdır.

– Keyfi uygulamalara ve işkencelere son verilmeli, işkenceciler yargılanmalıdır.

– "Bağımsız yargı" ilkeleri hayata geçirilmeli, sivil askeri, olağanüstü yargılama ve ihtisas mahkemeleri, devlet güvenlik mahkemeleri girişimlerinden vazgeçilmelidir.

– Irkçı ve şoven baskılara, zora dayalı özümsemeci uygulamalara son verilmeli, ırk, dil, din ve mezhep ayrımına dayalı her türlü anti-demokratik uygulama, baskı yasaklama ve zorbalıklar durdurulmalıdır.

– İşçi sınıfının uluslararası birlik mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs İŞÇİ BAYRAMI olarak yasalaşmalıdır.

– Demokratik hak ve özgürlükler için mücadele edenler başta olmak üzere faşistler dışında tüm tutuklular için genel af çıkarılmalıdır.

– Sendikalar ve demokratik kitle örgütleri üzerindeki baskılar kaldırılmalı, kapatılan demokratik kitle örgütleri açılmalı, yöneticileri serbest bırakılmalıdır.

SENDİKAL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

– İs Yasası, Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası, ilgili tüzük, yönetmelikler demokratikleştirilmelidir.

– Türkiye'nin üyesi olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ-ILO) tüm sözleşme ve tavsiye kararları onanmalı ve uygulanmalıdır.

– İş Yasasında öngörülmüş olduğu halde bugüne kadar çıkarılmamış tüzük ve yönetmelikler çıkarılmalı, yürürlükteki tüzük ve yönetmelikler DİSK'in de görüşü alınarak yeniden düzenlenmelidir.

– İş Yasasında işverenler için getirilen yaptırımlar hapis cezalarıyla birlikte ağırlaştırılmalıdır.

– Çalışanlar arasında işçi-memur gibi yapay ayrımlar kaldırılarak, tüm çalışanlara toplu sözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkı tanınmalıdır.

– Grev hakkının kullanılması toplu sözleşme düzenine, "milli güvenlik" gibi gerekçelere bağlı olmaktan kurtarılarak, genel grev, dayanışma grevi, uyarı ve sempati grevi hakkı tanınmalı, grev hakkı üzerindeki tüm sınırlamalar kaldırılmalıdır.

– Anayasada yeri bulunmayan ve toplumsal suç olan lokavt yasaklanmalı, lokavta girişenler cezalandırılmalıdır.

– Tarım işçileri ve orman işçileri için iş yasaları çıkarılmalı, iş yasası kapsamı dışında bırakılan tüm çalışanlar İş Yasası kapsamına alınmalı, iş yasalarının birliği amaçlanmalıdır.

– İşçilerin istedikleri sendikayı seçme hakkı olan ve gizli oy-açık sayım ilkesine dayalı referandum yasalaşmalıdır.

– İşkolları sayısı 16 ya indirilmelidir.

– Toplu sözleşmeler işkolu düzeyinde yapılmaktan çıkarılıp işyeri düzeyinde yapılacak bir işleyişe kavuşturulmalıdır.

– Sendikalar uluslararası düzeydeki sendikal çalışmaların tamamına katılmalı, diğer ülkelerdeki bölgesel ya da uluslararası nitelikteki sendikal örgütlerle işbirliği yapmalı, özgürce ortak eylem gerçekleştirmeli, o örgütlerle maddi dayanışma içinde olmalı, gerektiğinde maddi yardım almalı ve vermelidir.

– İşçileri doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren tüm konularda özellikle yasa ve yönetmeliklerin hazırlanmasında sendikal örgütlerin görüşleri alınmalıdır.

– Sendikaların idari ya da yasal yollardan geçici ya da temelli olarak kapatılması uygulamasına kesinlikle son verilmelidir.

– İşverenlerin sarı sendika kurdurma, onlara maddi yardım yapma, listeler oluşturma, işçiler arasında muhbirlik amacıyla personel örgütlemeye yönelik her türlü önlem ve girişimleri yasaklanmalı ve ağır biçimde cezalandırmalı, işçilere ilişkin fiş ve dosyalar mesleki amaçlar dışında kullanılabilecek hiç bir bilgi içermemelidir.

– Sendikal hakları ve özgürlükleri kısmen ya da tüm olarak kaldırmayı amaçlayan Toplumsal Anlaşma, Eşel Mobil türü girişimlere son verilmelidir.

– Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Asgari Ücret Komisyonu, SSK Genel Kurulu ve SSK Müdürler Kurulu, Yüksek Sağlık Kurulu, TRT Danışma ve Denetim Kurulları... gibi çalışma hayatı ve toplum sorunlarıyla ilgili tüm komite komisyon kurum ve uluslararası kuruluşlarda DİSK temsil edilmelidir.

– İş teftişi etkinleştirilip demokratikleştirilmeli, Bölge Çalışma Müdürlükleri tarafsızlaştırılmalı, iş mahkemelerinin sayısı artırılıp işlevsellikleri sağlanmalıdır.

– Çalışma koşullarındaki değişimler ile işçi alma ve işçi çıkarma konularında sendikalar önceden bilgilendirilmeli, sendikaların onayı alınmalıdır.

– Sendikalara işyerlerinin ekonomik çalışmaları, mali raporları, geleceğe dönük planları hakkında eksiksiz bilgi alma hakkı tanınmalıdır.

– İşyeri sendika temsilcilerinin ve sendika görevlilerinin işten çıkarılmaları kesinlikle yasaklanmalıdır.

– İşçilerin salt sendikal ya da siyasi çalışma nedeniyle işten çıkarılmaları ağır bir biçimde cezalandırılmalıdır.

– Grev uygulamasına ilişkin haklar genişletilmeli, özellikle grev gözcüsü sayısına sınır konmamalıdır.

ÇALIŞMA HAKKI

– Anayasadaki çalışma hakkı, yaş, cins, ırk, mezhep ayrımı yapılmadan yaşama geçirilmeli, devlet Anayasanın kendisine verdiği görevi yerine getirerek herkese iş sağlayabilecek bir politika izlemelidir.

– İş ve İşçi Bulma Kurumu daha işlevsel kılınmalıdır.

– İş Yasasının 13. maddesi, işverenlerin gerekçesiz işten çıkarma hakkının kaldırılmasiyle yeniden işçiler lehine düzenlenmeli, 17. ve 24. maddeleri kaldırılmalı, tüm çalışanlara iş güvencesi sağlanmalıdır.

– İş arayanlar korunmalı, işsizlik sigortası kurulmalıdır.

– Çalışma hakkının çiğnenmesi ve sendikal eylemin engellenmesi niteliğindeki iş uyuşmazlığı ardında doğabilecek lokavtlar, fabrika kapatmalar ya da transfer etmeler yasaklanmalı, yetki alındıktan sonra toplu sözleşmenin bağıtlanmasına kadar geçen süre içinde işçi atılması önlenmelidir.

– İşyerlerinin kapatılmasını denetleyecek yeni yasal düzenlemeler getirilmeli, bu konuda yetkili sendikanın görüşü alınmalı ve itiraz hakkı olmalıdır.

– İflas ya da tasfiye durumlarında işçilerin alacakları güvenceye kavuşturulmalıdır.

– Yıllık ücretli izin ve istirahatlilik sürelerinde işten çıkarmalar yasaklanmalı, hamile ve emzirme dönemindeki kadın işçiler işten çıkarılmamalıdır.

– İşyerlerinde uygulanacak yeni teknolojilere uyabilmesi için işçilere işbaşında mesleki eğitim sağlanmalıdır.

– Kıdem tazminatı yasada işe başlanıldığından itibaren her yıl için 40 günlük ücret tutarında olmalı ve işten istifa yoluyla ayrılma halinde dahi tazminat alma hakkından yararlanılmalı ve bu tazminatların miktarı ne olursa olsun vergi dışı bırakılmalı, Kıdem Tazminatı Fonu tasarısı geri alınmalıdır.

İhbar önelleri artırılmalıdır.

ÜCRETLER

– Tüm işçilerin aileleriyle birlikte yeterli bir yaşam düzeyi sağlayacak güvenceli kazanç hakkı yaşama geçirilmelidir.

– Çalışanlar arasında kadın, erkek, genç ayrımı yapılmaksızın eşit işe, eşit ücret ilkesi uygulanmalıdır.

– Asgari ücret çağın gereksinimlerini yansıtır bir biçimde yeni tüketim kalıplarına uygun tüm bölgeler, tüm işkolları ve tüm yaşlar için tek tip olarak saptanmalıdır.

– Asgari ücret DİSK'in de katılmasiyle her yıl saptanmalı, asgari ücretin saptanmasında enflasyon oranı, gelir vergisi ve sigorta primlerinin oranı dikkate alınmalı, devalüasyon oranları anında asgari ücrete yansıtılmalıdır.

– Asgari ücret vergi dışı tutulmalı, asgari geçim indirimi, asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır.

– Ücretlerden alınan mali denge vergisi ve damga resmi kaldırılmalıdır.

– Fazla mesai ve gece çalışmalarında yasal olarak en az yüzde yüz ek ödeme yapılmalıdır.

– Temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlan dondurulmalı, kira artışları asgari ücretin belli bir oranını aşmamalı ve kiralar denetim altına alınmalı, fiyat artışlarını önleyici önlemler getirilmeli, bu konularda yasal olanaklar zorlanmalıdır.

– Emekliliğe esas alınan maaş oranı artırılmalıdır.

ÇALIŞMA KOŞULLARI

– Fazla mesaiyi ve gece çalışmalarını belirleyen esaslar yeniden işçiler lehine gözden geçirilmeli, fazla çalışmalar tümüyle kaldırılmaya yönelik olarak sınırlandırılmalıdır.

– Haftalık çalışma süresi 40 saate indirilmeli, hafta tatili tüm işyerleri için iki gün olmalıdır.

– Yıllık ücretli izin süresi en az bir aydan başlamalı, ara dinlenmelerin tamamı iş süresinden sayılmalıdır.

– İşçiler üzerinde bir baskı aracı olan ücret kesintisi cezası kaldırılmalıdır.

– Askeri işyerlerinde çalışan işçiler İş Yasası dışında hiç bir yasa maddesi, iç yönetmelik ya da tüzüğe bağlı olmayarak çalışmalıdırlar.

– Vardiyalı çalışanlar için ve bir hafta içinde her gün 3 saatten fazla mesaiye kalanlar için 30–32 saatlik çalışma haftası, 3 gün tatil esası getirilmeli fazla mesai yapmada kesinlikle işçinin hiçbir baskı altında kalmadan kendinin karar vermesi sağlanmalıdır.

– İşin örgütlenmesi, işin içeriği, iş süresi, çalışma düzeni ve çalışma saatleri konularında sendikaların onayı alınmalı ve bu durum yasa ve tüzüklere geçirilmelidir.

– İşin parçalanmasını, üretimin hızlandırılmasını getiren, çalışma sırasında sinir gerginliği yaratan, zihinsel bedensel yıpranmaya yol açan çalışma biçimlerinden vazgeçilmeli, işçinin yaşamı ile oynama demek olan primli ücret sistemleri kaldırılmalıdır.

– Uluslararası Çalışma Örgütünün kararları arasında bulunan "bir işçinin bir işi kendi sağlığı ve geleceği açısından tehlikeli görme durumunda hiç bir maddi ve manevi kayba uğramadan bu işi reddetme" hakkı ve çalışma saatlerinin işçilerce seçildiği oynak çalışma sistemi hayata geçirilmelidir.

– Emeklilik yaşı kısaltılmalı, ağır işlerde çalışan işçilere daha erken emeklilik hakkı tanınmalıdır.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

– Çevre kirletilmemeli, işçilerin sağlığı bedensel, ruhsal ve toplumsal tam bir iyilik hali olarak ele alınmalıdır.

– İş Yasasının işçi sağlığına ilişkin maddeleri ile bu maddelere ilişkin ceza hükümleri yeniden düzenlenmeli, iş cinayetlerine ve meslek hastalıklarına yol açan üretim araçları sahipleri ve en yüksek derecedeki sorumlular için hapis cezaları getirilmeli, sağlığa zararlı işyerleri anında kapatılmalıdır.

– İş kazaları ve mesleki hastalıkları nedeniyle işverenler maddi tazminat ödemelidir.

– Önlemler insan doğasının doğurduğu hatalara değil, nesnel ve teknik nedenlere yönelik olmalıdır. Dikkatsizlik işçilerde değil, sistemde aranmalıdır.

– Önlemler daha işyeri projeleri döneminde ele alınmalı, işyerleri çevreye ve işçilere uyum gösterecek biçimde kurulmalı, üretilecek ürünlerin çevre ve insan bünyesi üzerindeki etkileri zorunlu olarak araştırılmalı, bu konuda bağlayıcı yaptırımlar getirilmelidir.

– İşyeri doktorlarının işverenlere bağımlılığı ortadan kaldırılmalı, göreve başlaması yetkili sendikaca onaylanmalıdır.

– İşyerlerinde çalışma koşullarının sağlığa uygun bir biçimde geliştirilmesi için işverenlere özel fon ayırma zorunluluğu getirilmelidir.

– Sendikalara işyerlerinde işçi sağlığı ve işgüvenliği ile ilgili sorunlarda yasal yetki ve denetim hakkı tanınmalıdır.

– Ağır ve tehlikeli işlerde, zararlı kimyasal maddelerle yapılan çalışmalarda günlük çalışma süresi 4–6 saat ile sınırlandırılmalıdır.

– İşçilerin çalıştığı her yerde neden–sonuç ilişkileri içinde işkazaları ve meslek hastalıkları kayıtları tutulmalı ve bu kayıtlar yaratıcı bir biçimde değerlendirilmelidir.

– İşçiler en az altı ayda bir genel sağlık muayenesinden geçirilmeli, özellikle kan ve idrar tahlilleri yapılmalı, bu masraflar işverence ödenmeli, sağlık muayenesine engel olan işverenler cezalandırılmalıdır.

– İşçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından işçilere üretim süreci, hammadde ve ortaya çıkan ürünler hakkında gerçek bilgi verilmelidir.

– İşyerlerinde işçiler için sağlık, dinlenme ve spor tesisleri kurulmalıdır.

TARIM VE ORMAN İŞÇİLERİ

– Tarım işçilerinin her konuda sanayi işçileriyle eşitliği sağlanmalıdır.

– Tarım işçilerine sağlığa uygun konutlar verilmeli, sağlık, ulaşım gereksinimleri karşılanmalıdır.

– Her türlü ücretsiz çalışma biçimi, angarya yasaklanmalıdır.

KADIN İŞÇİLER

– Ev hizmetlerinde çalışan kadınların hakları korunmalı, sosyal güvenlik kapsamına alınmalıdır.

– Hamile ve yeni doğum yapmış kadınların ücret kaybı olmaksızın ağır işlerde çalıştırılmaları, fazla mesaiye zorlanmaları ve gece çalıştırılmaları yasaklanmalıdır.

– Ücretli doğum izinleri doğum öncesi 3 ay doğum sonrası 3 ay olmalı, gerektiğinde bu izinler birleştirilebilmeli, doğum sonrası kadın emekçiler isterlerse 1 yıl izin alabilmelidirler.

– Hamile ya da emzikli oldukları süre içinde kadınların işten çıkarılması önlenmelidir.

– Doğum kontrolü konusunda her türlü tıbbı olanak isteyenlere devletçe parasız olarak sağlanmalı kürtaj yasadışı olmaktan çıkarılmalı, istenmeyen gebeliklerin hastanelerde sağlıklı koşullarda son bulması koşulları yaratılmalıdır.

– İşyerlerinde mahallelerde kreş çocuk yuvası, emzirme odaları açılmalı, bunların masrafları işverenler, devlet ve belediyeler tarafından karşılanmalıdır.

– Kadınlara ekonomik, politik, toplumsal, kültürel hayatın her alanına eşit haklarla katılmaları konusunda olanaklar yaratılmalı, kadının toplumda aşağılanmasına fırsat verilmemelidir.

– Emekçi kadınların sendikalarda sorumlu görevlere gelmeleri teşvik edilmelidir.

GENÇ İŞÇİLER

– Başta Anayasa olmak üzere eğitim ve çalışma hayatını düzenleyen yasalarda çalışma yaşının alt sınırı hiç bir ayrım getirilmeksizin 16 olarak saptanmalı ve daha küçük çocukların çalıştırılması yasaklanmalıdır.

– Çırak ve genç işçilere 8 saatlik iş gününde 2 saatlik ücretli eğitim izni sağlanmalı ve bu eğitimin gerçekleşmesi için zorlayıcı hükümler getirilmelidir.

– Çıraklar üzerindeki ağır baskılara son verilmeli, çocuk işçiler lehine hiç bir yarar getirmeyen çıraklık kurumu kaldırılmalıdır.

– Yasalarda çalışan bütün çocuklara SSK'dan yararlanma ve sendikal çalışma yapabilme hakkının verildiği açıkça belirtilmelidir.

– Genç işçilere askerlik dönüşü eski işlerine tüm haklarıyla birlikte yeniden alınma hakkı tanınmalıdır.

– 18 yaşından küçük genç işçiler için gece çalışması, fazla mesai yapma ve madenlerde alışma yasaklanmalıdır.

– Genç işçilere özel eğitim, mesleki eğitim, kültür ve dinlenme hakları tanınmalıdır.

– Genç işçilere sahip oldukları eğitsel ve diğer niteliklerine uygun iş garantisi sağlanmalıdır.

GÖÇMEN İŞÇİLER

– Göçmen işçiler uluslararası anlaşmalardan, hükümetlerarası ikili veya çok yanlı anlaşmalardan 1975 yılı Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun 60. dönem Uluslararası Sözleşmesi, Stutgart 3. Göçmen İşçiler Konferansı ve Helsinki sonuç belgesi kararlarından hiç bir kısıtlama olmaksızın yararlanmalıdır.

– Türkiyeli işçilere bulundukları ülkelerin yerli işçilerininkine eşit ekonomik, siyasal, kültürel, toplumsal haklar tanınmalı, sosyal güvenlik olanakları sağlanmalıdır.

– Türkiyeli göçmen işçiler bulundukları ülkelerde işgüvenliği ve çalışma haklarına sahip olmalı ve eşit işe eşit ücret verilmelidir.

– Türkiyeli göçmen işçiler anayurtlarındaki siyasi mücadelede yer alabilmek ve halen bulundukları ülkenin siyasal yaşamında söz ve karar sahibi olabilmek için siyasal haklarını iki yanlı olarak kullanmalıdırlar.

– İkili sosyal güvenlik ve işgücü anlaşmaları DİSK'in de katılımıyla yeniden gözden geçirilmelidir.

– Türkiyeli göçmen işçiye çağdaş konutlarda oturma sağlık, bakım olanakları sağlanmalıdır.

– Türkiyeli göçmen işçinin keyfi şekilde sınırdışı edilmesi uygulamasına son verilmelidir.

– Yabancı işçilerin tümünün çalıştıkları ülkelerde ana dilinde eğitimi sağlanmalı, mesleki eğitim olanaklarından o ülke emekçileri kadar yararlanmalıdırlar.

– Türkiyeli göçmen işçilerin öz kültürlerine ve onurlarına saygı gösterilmeli, her türlü, ırkçı, ayrımcı ve aşağılayıcı uygulamalara son verilmelidir.

– Türkiyeli göçmen işçilerin sendikal haklarına saygı gösterilmeli, bulundukları ülkelerin sendikaları içinde örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

– Türkiyeli göçmen işçilerin çalışma ve işgüvenliği hakkı, oturma güvenliği ve meslekte ve toplumsal yaşamda yükselme, kamu hizmetlerine giriş, ülkelerine dönüşte çeşitli intibak sorunlarının çözümü sağlanmalıdır.

– Türkiyeli göçmen işçiye yurda kesin dönüşünde çalışma olanakları sağlayacak önlemler alınmalı, işçinin döviz tasarrufları kapitalist düzenin bunalımına çare olarak değil, göçmen işçinin geleceğini güven altına alma olanağı olarak değerlendirilmelidir.

– Öğrenimlerini tamamlayamadan yurda dönen işçi çocuklarına öğrenimlerini bıraktıkları yerden sürdürme olanağı verilmelidir.

– Türkiyeli göçmen işçiler arasında gerici ideolojilerin propagandasını yapan ve terör saçan merkezler dağıtılmalı, bu gibi çalışmaları teşvik ve himaye eden devlet temsilcileri geri çekilmelidir.

TEKNİK ELEMANLAR YÖNETİM PERSONELİ, KAMU GÖREVLİLERİ

– 657 sayılı Devlet Memurlar Yasası tüm kamu görevlilerine toplu sözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkı tanındığı biçimde değiştirilmeli yasa demokratikleştirilmelidir.

– Teknik elemanlar ve yönetim personelinin yaşama düzeyi yükseltilmelidir.

– Teknik elemanların bilim ve tekniği halkın hizmetine sunabileceği koşullar yaratılmalı yaşam boyu mesleki eğitim ve bilgilerinin sürekli güncel tutulmasını içeren iş ve işgüvencesi sağlanmalıdır.

– Mesleklere açıklık ve kesinlik getiren bireysel ücretlendirmelerin, farklı ödemelerin her türlüsünü ortadan kaldıran ücretlendirme yapıları ve düzeyleri sağlanmalıdır.

– Teknik elemanların yan ödemeler, fiili hizmet zamları gibi özlük sorunları çözümlenmelidir.

SOSYAL GÜVENLİK

– Sigortasız kaçak işçi çalıştırılması önlenmelidir.

– Tüm iş arayanlar kendilerine ve ailelerine uygun yaşama koşulları sağlayacak bir şekilde işsizlik sigortası ile korunmalıdır.

– SSK demokratikleştirilmeli, işçiler yönetimde söz ve karar sahibi olmalı, SSK'da DİSK de temsil edilmelidir.

– İşverenlerin SSK'na olan borçları derhal toplanmalı, işverenlerin SSK prim ve kredilerinden yararlanması yasaklanmalıdır.

– Tüm çalışanlar aileleri de dahil olmak üzere sosyal güvenlik kapsamına alınmalıdır.

– Çalışanlara ait tüm sosyal güvenlik kurumları birleştirilmeli, bu kurumlarda çalışan emekçiler yönetim ve denetimde söz ve karar sahibi olmalıdır.

– MEYAK kesintilerine son verilmeli, bugüne değin birikmiş kesintiler sahiplerine geri verilmelidir.

– İYAK Tasarısı geri alınmalıdır.

– Emeklilik maaş ve ikramiyeleri yükseltilmelidir.

ULUSAL BAĞIMSIZLIK VE DIŞ İLİŞKİLER

– Dünya barışını tehdit eden soğuk savaşı ve silahlanmayı kışkırtan, Türkiye'yi emperyalizmin ileri saldırı karakolu haline getirmeyi amaçlayan saldırganlık paktı NATO'dan çıkılmalı ve bloklar dışı kalınmalıdır.

– Savunma işbirliği Anlaşması (SİA) ve ikili anlaşmalar feshedilmeli, askeri üsler gerçekten kapatılmalı, yabancı askerler, temsilci, uzman adı altındaki ajanlar yurt dışı edilmelidir.

– OECD ve Enerji Ajansı'ndan çıkılmalı, AET, IMF ve Dünya Bankası ile olan ilişkiler kesilmelidir.

– Sanayi, ticaret, ulaşım, maliye, enerji alanlarında emperyalist-kapitalist sisteme bağımlılık getiren tüm anlaşma ve sözleşmeler iptal edilmeli, çok uluslu tekeller ve onların ortak olduğu şirketler devletleştirilmelidir.

– Kıbrıs toprak bütünlüğüne sahip, egemen, bağımsız, bağlantısız ve yabancı üslerden arınmış her iki toplumun birarada yaşayacağı bir ülke durumuna getirilmelidir. Ege sorunu Türkiye ve Yunanistan halklarının karşılıklı barış çabalarıyla çözümlenmeli emperyalist ülkelerin müdahalesi önlenmelidir.

– Kalıcı ve sürekli bir dünya barışı için çaba harcanmalı, barışçı bir dış politika izlenmeli, genel ve tam bir silahsızlanma için mücadele edilmelidir.

– Amerikan orta menzilli ölüm füzeleri ile Nötron bombaları üretiminin kesinlikle yasaklanması ve Türkiye dahil Avrupa'ya yerleştirilmesine karşı mücadele edilmelidir.

– Başta sosyalist ülkeler olmak üzere tüm ülkelerle eşitlik, karşılıklı yarar ve içişlerine karışmama ilkeleri temeli üzerinde iyi ilişkiler kurulmalı, karşılıklı işbirliği geliştirilmelidir.

– Helsinki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Sonuç Belgesi eksiksiz uygulanmalı sosyalist ülkelerin bu yöndeki kararlı çabaları desteklenmelidir.

– Sömürüye ve baskıya, faşizme, emperyalizme, şovenizme, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa, siyonizme karşı mücadele veren ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için savaşan tüm dünya halkları desteklenmelidir.

SANAYİİ DIŞ TİCARET VE BANKACILIK

– Yeni yatırımların teknoloji seçiminde emperyalist ülkelerin dayattığı geri teknolojiler seçilmemelidir.

– Sanayinin ülke çapında yaygınlaştırılması sağlanmalı, bölgesel dengesizlikler yaratılmamalı, tarım ve sanayi arasında dengeli bir birlik kurulmalıdır.

– Ülkemizde varolan yabancı sermayeye tanınan bütün imtiyazlar kaldırılmalı yabancı şirketler devletleştirilmelidir.

– Sanayileşmede ağır sanayiye ve yatırım malları üretimine ağırlık verilmelidir.

– Sanayi dışa bağımlılıktan kurtarılmalı, yabancı ülkelerle yapılan dış ticaret anlaşmaları yeniden gözden geçirilmeli, sosyalist ülkelerle ve azgelişmiş ülkelerle ticarete önem verilmelidir.

– Uluslararası tekellere ayrıcalık tanıyan gümrük indirimi ve vergi iadesine son verilmeli dış ticaret devletleştirilmelidir.

– Kredi düzeni yeniden ele alınmalı, tekelci sermayeye tanınan ayrıcalıklar kaldırılmalı, banka kredilerinden gerçek üreticilerin yararlanması sağlanmalı, küçük üreticilere uzun vadeli, düşük faizli kredi olanakları tanınmalıdır.

– Bankalar ve sigortalar devletleştirilmelidir.

DOĞAL KAYNAKLAR VE ENERJİ

– Ülkemizin ormanları mer'aları, balıkçılık alanları kamulaştırılmalı, bu alanlarda çağdaş teknoloji uygulanarak, halk yararına bir düzenleme getirilmelidir.

– Orman ürünleri emekçilerin yararına değerlendirilmeli, orman köylülerinin tüm borçları kaldırılmalı, ormanlarımız halk yararına işletilmelidir.

– Ülkemizin doğal kaynakları halkımızın çıkarları doğrultusunda değerlendirilmeli, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımız, başta petrol ve madenler olmak üzere devletleştirilmelidir.

– Ülkemizde faaliyet gösteren tüm emperyalist petrol şirketlerinin anlaşmaları fesh edilmeli arama ruhsatları iptal edilmelidir.

– Enerji petrole dayalı olmaktan kurtarılmalı, kömür yatakları ve su kaynakları daha verimli bir biçimde değerlendirilmeli, hidroelektrik santrallarına önem verilmelidir.

KAMU İKTİSADİ TEŞEKKÜLLERİ

– KİT'lerin ürettiği mallar üreticiye dolaysız bir biçimde ulaşmalı, bu kuruluşlarda üretim malları ile temel tüketim malları üretimine öncelik tanınmalıdır.

– Kamu İktisadi Teşebbüslerinin işveren sendikalarına üye olmaları yasaklanmalıdır.

– KİT'ler yeniden düzenlenmeli, KİT'lerdeki tüm yabancı ve özel sermaye ortaklıkları tasfiye edilmelidir.

– KİT'lerin tasfiyesine, özel sektöre devredilmesine izin verilmemeli, bu kuruluşlar kapitalist sınıfa fon aktaran kuruluşlar olmaktan kurtarılmalıdır.

TOPRAK MESELESİ VE TARIM SORUNU

– Üreticiye ürettiği ürünün gerçek karşılığını sağlayacak bir taban fiyatı saptama politikası uygulanmalı, taban fiyatı tesbitinde demokratik köylü örgütlerinin katılımı sağlanmalıdır.

– Topraksız ya da az topraklı köylülerin çıkarlarını gözeten demokratik ve gerçek bir toprak reformu yapılmalıdır.

– Tarım ürünlerinin pazarlanmasında aracıların ve toptancı tüccarların kaldırılması için mücadele edilmeli, ürünler tüketiciye dolaysız yolla ulaşmalıdır.

– Tarımsal krediler küçük ve orta köylüye verilmeli, tarımsal girdileri ucuz fiyatla almaları sağlanmalıdır.

– Yoksul ve orta köylülerin borçları silinmelidir.

– Kırsal kesimde yaşayan kitlelerin sosyal güvencesi sağlanmalı, tarım sigortası çıkarılmalıdır.

BESLENME VE SAĞLIK

– Asgari ücretin saptanmasında yeterli ve sağlıklı beslenme için gerekli ekonomik düzey sağlanmalıdır.

– Halkımızın temel gereksinimi olan besin maddelerinin üretimi ve satışı sırasında aracıların ortadan kaldırılması yolunda yerel yönetimler yetkili kılınmalıdır.

– Temel gıda maddelerinin üretimi ve pazarlamasını devamlı kılmak için üreticiler desteklenmeli, gerekli önlemler alınmalıdır.

– Sağlık, yabancı tekellerin ve özel şirketlerin sömürü alanı olmaktan çıkarılmalıdır.

– Koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmeli, bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı mücadele edilmeli, sakatların bakım ve eğitimi için özel tesisler kurulmalıdır.

– Sağlık kurumlarında "tam gün çalışma ilkesi" gerçekten uygulanmalı, sağlık hizmetlerinde görev alacak hekim ve uzmanların eğitimi çağdaş bilgi ve beceri ile donatılmalı, topluma yönelik bir sağlık hizmeti temel alınmalıdır.

– Genel bütçede sağlık için ayrılan pay artırılmalıdır.

– Her yurttaş sağlık hizmetlerinden bakım, tedavi, ilaç gibi olanaklardan eşit olarak parasız ve sürekli bir biçimde yararlanmalıdır.

– Tüm ilaç sanayii devletleştirilmeli, yabancı ilaç şirketlerinin sömürüsüne son verilmelidir.

– Sağlık hizmetleri yurt düzeyine dengeli bir biçimde yayılmalı ve yeterli düzeye çıkarılmalıdır.

– Sağlık kurumları devletleştirilerek merkezi bir yönetime kavuşturulmalıdır.

KENTLEŞME, KONUT VE KİRA

– Tüm kentleşme sorunları emekçiler lehine çözümlenmelidir.

– Devletin ucuz ve sağlıklı konut yapımına yardımcı olması sağlanmalıdır.

– Lüks konut yapımı engellenmeli, sosyal konut yapımına ağırlık verilmelidir.

– Gecekondu yıkımı durdurulmalı, gecekondularda oturan yurttaşlar için sosyal konut yapılmalı, gecekondulara tüm belediye hizmetleri götürülmelidir.

– Kıyı yağması önlenmeli, kıyılar kamulaştırılmalı, buralarda halkın dinlenebileceği tesisler yapılmalıdır.

– Konut malzemesi üretimi ve dağılımı devlet eliyle yapılmalı, büyük inşaat şirketleri kamulaştırılmalıdır.

– Elektrik, su, yol kanalizasyon, havagazı gibi hizmetler tüm halk kitlelerini kapsayacak bir biçimde yaygınlaştırılmalıdır.

– Kiralar dondurulmalı, bu alandaki soyguna son verilmelidir.

– Arsa ve konut spekülasyonu önlenmelidir. Bu amaçla kent toprakları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması bu toprakların kamulaştırılması için çaba harcanmalıdır.

– SSK Konut Kredileri artırılmalı, SSK kredileriyle yapılacak konutların inşaatı SSK içinde oluşturulacak kuruluşlarla gerçekleştirilmelidir.

EĞİTİM VE KÜLTÜR

– Eğitim ve öğrenim kurumlarında ve yurtlarda varolan faşist işgale son verilmeli, bu kurumlarda can güvenliği sağlanmalıdır.

– Ders kitapları, gerici, faşist ırkçı, şoven görüşlerden arındırılmalı, bilimsel öze kavuşturulmalıdır.

– Eğitim ve öğrenim kurumlarındaki öğrencilerin bu kurumlarda yönetime katılmaları sağlanmalıdır.

– Öğretim kurumlarındaki disiplin ve ceza yönetmelikleri demokratikleştirilmelidir.

– Eğitim ticaretine son verilmeli, özel okullar ve dersaneler kapatılmalıdır.

– Eğitim emekçilerinin özlük sorunları çözümlenmeli toplumsal iş bölümünde üstlendikleri göreve uygun ve bu görevi gereğince yerine getirebilecekleri maddi olanaklar yaratılmalıdır.

– Öğrencilere boş zamanlarını değerlendirecek olanaklar sağlanmalı, kitle sporu ve kültürel hizmetler emekçi çocuklarına ulaşacak biçimde yaygınlaştırılmalıdır.

– Eğitim sistemi yeniden düzenlenmeli, demokratik ve yeterli bir eğitim düzeni getirilmelidir.

– Eğitim üretime yönelik bir biçime sokulmalı mesleki eğitim yaygınlaştırılmalıdır.

– Okuma yazma kampanyasına girişilmeli, ilkokul çağına ulaşmışlar arasında okuma-yazma bilmeyen kişi bırakılmamalıdır.

– Devlet her öğrencinin eğitim ve öğrenim masraflarını karşılamalı işçi ve emekçi çocuklarına karşılıksız burs sağlanmalıdır.

– Her düzeydeki öğretim ücretsiz olmalı, eğitimde fırsat eşitliğinin maddi temelleri oluşturulmalıdır.

– Yüksek öğrenim kurumlar özerk bir yapıya kavuşturulmalı, bilimsel çalışma özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.

– Emperyalizmin kültürel alandaki bireyci, sömürgeci, militarist propagandası yasaklanmalıdır.

– TRT demokratikleştirilmeli, TRT'de DİSK'de temsil edilmelidir.

– Bütçedeki eğitim harcamaları önemli ölçüde artırılmalıdır.

– Zorunlu öğretim, ortaokulu da kapsamalıdır.

– Kitap toplatma, oyunları sahneden kaldırma uygulamalarına son verilmelidir.

– Sanatçıların örgütlenmesini ve sosyal güvenceye kavuşmasını sağlayacak yasalar çıkartılmalıdır.

– Sanat ve düşün yapıtlarından kitaplardan elde edilen gelirler vergiden muaf tutulmalıdır.

– Halk yararına yapılan sanat ürünlerinin en geniş kitlelere ulaşması sağlanmalı, sanatçıların bu yolda ürün vermeleri teşvik edilmelidir.

– Tüm kültür ve sanat ürünlerine uygulanan sansür kaldırılmalıdır.

– Halkımızın kültürü üzerindeki emperyalist etkilere son verilmeli, kültürel mirasına eleştirisel bir biçimde sahip çıkılmalıdır.

ULAŞIM

– Kentlerde kitle taşımacılığına önem verilmelidir.

– Ulaşım politikası halkın gereksinimlerini karşılayacak bir düzene sokulmalı, kaynak israfı önlenmeli, dışa bağımlı karayolu taşımacılığı terkedilmelidir.

– Bireysel taşımacılık yerine toplu taşımacılık geliştirilmeli, özel oto üretimi sınırlandırılmalıdır.

BELEDİYELER

– Belediyeler halkın da katıldığı demokratik yerel yönetimler haline getirilmeli, özerklikleri sağlanmalı, Belediye Gelirleri Kanunu gibi kanunlar bu yönde değiştirilmelidir.

– Halkın temel tüketim maddelerinin sağlanmasında belediyeler yoluyla ucuz halk pazarları, satış mağazaları kurulmalıdır.

– Belediyelerin yetkileri genişletilmeli, buna karşılık merkezi idarenin yetkileri daraltılmalıdır.

VERGİLER

– Anayasadaki "herkesin kamu giderlerine mali gücüne göre katılması" ilkesi hayata geçirilmelidir.

– Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı azaltılmalı, temel ihtiyaç maddelerine uygulanan dolaylı vergiler kaldırılmalıdır.

– Gelirler vergisi dilimleri ve bunlara uygulanan oranlar yeniden düzenlenmeli, ülkedeki enflasyon hızına göre değişen vergi tarifeleri getirilmelidir.

– Mali Denge Vergisi ve Damga Vergisi kaldırılmalıdır.

– Başta toprak gelirleri olmak üzere tüm gelirler etkin bir artan oranlı (müterakki) vergi sistemine tabi tutulmalıdır.

– Asgari ücret vergi dışı tutulmalı, diğer emekçilere uygulanan vergi muafiyeti de bu düzeyde olmalıdır.

– Ücretlilerin vergi tarifesinin enflasyonla aşınması önlenmelidir.

– Ücretler ile yıllık beyanname verenler ayrı tarifeden vergilendirilmelidir.

– Kıdem Tazminatı, ihbar tazminatı ve her türlü işten çıkarma, çıkarılma tazminatlarından vergi kesilmemelidir.

– Fazla çalışma ücreti, aile yardımı niteliğindeki sosyal yardımlar vergi dışı bırakılmalıdır.

– Ücretlilere yılda 50.000 TL'dan az olmamak koşulu ile net ücretlerinin yıllık tutarının yarısı kadar kira indirimi uygulanmalıdır.

– İhracatta vergi iadesi, Gümrük muafiyeti vergi borçlarının affı, yatırım indirimi gibi sermayeye tanınan tüm vergi ayrıcalıkları dahil ücretliler dışındaki vergi mükelleflerine tanınan ayrıcalıklar tümüyle kaldırılmalıdır.

Vergi denetimi güçlendirilmeli, vergi kaçakçılığı önlenmelidir.

IV Temel Kararlar

KARAR: 1 SOSYALIST HAREKETİN BİRLİĞİ

DİSK'in son çözümlemede sosyalist bir düzen için savaştığını,

Sosyalizme ulaşılması için ekonomik, politik ve ideolojik biçimlere sahip bir sınıf mücadelesinin zorunlu olduğunu ve bunların kapsam, yöntem, amaç ve araçları farklı olmakla birlikte aralarında tam bir uyum ve bütünsellik bulunması gerektiğini,

Özünde bir siyasi iktidar mücadelesi olan politik mücadelenin ancak işçi sınıfı partisi tarafından yürütüleceğini,

Sendikaların özgün görevinin doğrudan doğruya işçi sınıfının güncel ekonomik demokratik haklarını korumayı, genişletmeyi, sömürüyü sınırlamayı, işçi sınıfını kitlesel olarak örgütlemeyi ve kendi sınıf bilimi doğrultusunda eğitmeyi esas alan ekonomik mücadele olduğunu,

DİSK'in ekonomik-demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak, kendi mücadele yöntemlerini bu ilkelere göre düzenlediğini vurgulayan DİSK 7.GENEL KURULU aşağıdaki saptamaları yapar:

– Türkiye işçi sınıfı ekonomik ve politik mücadele düzeylerinde genel olarak bölünmüşlük içindedir.

– Bununla birlikte sosyalizm düşüncesi geniş işçi ve emekçi kitlelerini, çeşitli toplumsal katmanları etkilemekte ve önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

– Sosyalist hareket siyasal alanda değişik parti ve guruplara bölünmüştür.

– Faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı güç ve eylem birliğinin oluşturulması sosyalist hareketin birliği yolunda atılacak adımlarda geliştirici bir etkendir.

– Bu bölünmüşlük çok sayıda işçi ve emekçinin aydının ortak bir mücadele hattında örgütlü aktif mücadele içine girmesini önlemektedir.

– Sosyalist hareketin değişik parti ve guruplara bölünmüş olması faşizme, emperyalizme, şovenizme tekellerin egemenliğine karşı verilen mücadeleyi büyük ölçüde zaafa uğratmaktadır.

– Faşist ve karşı devrimci güçlerin emekçi halkımıza azgınca saldırdığı bir ortamda, devrimci ve demokratik güçlerin dağınık olması, gerici, faşist cephenin işini kolaylaştırmaktadır. Egemen sınıflar ilerici güçleri parçalamak için tüm olanaklarını kullanmakta, varolan ayrılıkları sistemli biçimde derinleştirmeye ve yeni bölünmeler yaratmaya çalışmaktadırlar.

– Emekçi halkın örgütlü katılımını, bilinçli desteğini, en geniş güven ve sempatisini kazanmayı öngören sınıf kitle çizgisi yerine gerçekte hiç bir başarı şansı bulunmayıp pratikte ilerici hareketi kitlelerden soyutlayan, halkı yılgın bir izleyici konumuna iten, kendiliğinden yığın eylemlerinin yapay biçimde kızıştırılabileceği varsayımına dayanan maceracı eğilimler, faşist eylem ve propagandanın güç kazanmasına olanak sağlamakta ve sınıf mücadelesinde son derece olumsuz sonuçlar üretmektedir.

Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi doğrultusunda varolan büyük potansiyelin seferber edilmesinin yolu her şeyden önce sosyalist güçlerin birliğinden ve işçi sınıfının öncülüğünde tüm devrimci ve demokratik güçlerin güç ve eylem birliğinden geçmektedir.

İşçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün bilincinde olarak anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist güçlerin güç ve eylem birliğinin gündemdeki birinci görev olduğuna dikkat çeken DİSK 7. GENEL KURULU yukarıdaki saptamalardan hareketle:

1. Sosyalist hareketin bölünmüşlüğü sonucu ortaya çıkan mücadele zaafını giderici, tıkanıklığı açıcı, nesnel dayanağı bulunmayan bölünmeleri önleyici, sosyalist hareketin birliğine yönelik girişimleri teşvik edici, bu girişimlerin tüm sosyalist potansiyeli kapsayacak biçimde yürütülmesine katkı sağlayıcı bir çaba içinde bulunulmasını ve bu yolda sendikal örgüt olmanın gereklerine uygun düşen somut adımlar atılmasını,

2. Sosyalistler ile faşizme, emperyalizme, şovenizme ve her türlü anti-demokratik baskıya karşı olan diğer ilerici güçlerin yer alacağı cephenin gerçekleştirilmesi için demokratik güç ve eyler birliğinin oluşturulması yolunda çaba harcanmasını ve öncelikle bunun koşullarını sağlamak üzere GENEL KURUL'da kabul edilen İstemler'in program önerisi alınarak çok yönlü, sistemli, sürekli, ilkeli ve yapıcı bir diyalog sürecinin başlatılmasını,

3. "Sosyalist Hareketin Birliği"nin ön koşulunu oluşturacak "Demokratik Güç ve Eylem Birliği" sorunlarının işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın, ülkemizin çıkarları açısından yaşamsal bir önem taşıdığı gerçeğinden hareketle her düzeyde birliğin sağlanması için engellerin aşılması yolunda ilkeli davranışın, sorumluluğun ve olumlu tüm güçleri değerlendirmeye yönelik esnekliğin tutarlı bir bütünlük içinde de alınmasını, birliği engelleyici her türlü girişim ve tutumla ilkesel düzeyde mücadele edilmesini,

karar altına alır.

KARAR: 2 BURJUVAZİNİN SALDIRILARI

Burjuvazinin ekonomik, politik ve ideolojik alanlarda yoğunlaştırdığı saldırılara karşı mücadelenin acilliğini vurgulayan DİSK 7.GENEL KURULU,

1. Tekellerin ekonomik, politik, ideolojik saldırılarına karşı,

2. Bunalımın yükünü, işçi sınıfı ve emekçi halkın sırtına yüklemeye yönelik uygulamalara karşı,

3. Ücretleri dondurma, ücretlerin satın alma gücünü düşürme girişimlerine karşı,

4. Sınıf işbirliğini gizlemeye yönelik sömürüyü artırıcı "toplumsal anlaşma" biçimindeki dayatmalara karşı,

5. Sendikal hakları askıya alacak ve sömürüyü artıracak **Eşel Mobil** girişimlerine karşı,

6. Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu gibi sendikal hakları gasbetmeye yönelik kurumlaşmalara karşı,

7. Zorunlu tek sendika, zorunlu tek konfederasyon biçiminde formüle edilen faşist kontrollü sendikacılık girişimlerine karşı,

8. Sendikaların mali ve idari denetim altına alınması girişimlerine karşı,

9. Tek tek ve toplu işten çıkartmalara tensikatlara karşı,

10. İşçi kıyımlarına, memur sürgünlerine karşı,

11. Kıdem tazminatlarının gasbedilmek istenmesine karşı,

12. Vergilerin artırılmasına karşı,

13. Düşük taban fiyatlarıyla köylülerin ürünlerinin ucuza kapatılmasına karşı,

14. KİT'lerin tasfiye edilerek tekellere peşkeş çekilmesine karşı,

15. Memurları resmi tek örgütte zorla toplayacak faşist örgütçülük girişimlerine karşı,

16. Faşist saldırı ve cinayetlere karşı,

17. İşyerlerinin faşistleştirilmesine karşı,

18. Irkçı, şoven baskı ve özümsemeci uygulamalara karşı,

19. Anti-demokratik baskı ve uygulamalara karşı,

20. İşkenceye karşı,

21. Türkiye'nin emperyalizm ile daha da bütünleşmesini getiren girişimlere, Savunma İşbirliği Anlaşmasına, üslere, ikili anlaşmalara, Amerikan ölüm füzeleri ile Nötron Bombası üretiminin kesinlikle yasaklanmasına ve Türkiye dahil, Avrupa'ya yerleştirilmesi girişim ve planlarına karşı tüm ilerici, demokratik güçlerle birlikte etkin ve kalıcı bir mücadele verilmesini

karar altına alır.

KARAR: 3 YANLIŞ EĞİLİMLER VE DEMOKRATİK-MERKEZİYETÇİLİK

Ağırlaşan kapitalist bunalım, egemen sınıfların giderek yoğunlaşan ekonomik politik ve ideolojik saldırıları karşısında işçi sınıfının her düzeyde demokratik merkeziyetçi işleyiş içindeki mücadelesinden geçtiğinin bilincinde olan DİSK 7. GENEL KURULU devrimci sendika birliğin ancak ve ancak DİSK mihveri etrafında gerçekleşebileceğini vurgulayarak;

1. DİSK'in merkezi otoritesini zedeleyen ayrı merkez gibi davranan eğilimlerin,

2. DİSK'in sosyalist ilkelere dayalı devrimci sendikal örgüt olma anlamının kamu oyunda tartışılmasına "kafa ve kasa birliği" adı altında sarı sendikaların güçlenmesine ya da en azından varlıklarının korunmasına yolaçacak merkezden kopuk davranışların,

3. Sendikaların örgütsel işleyişini yok sayan görünüşte sol özde anarko sendikalist eğilim ve uygulamaların,

4. DİSK üyesi sendikalar karşısında hangi amaçla olursa olsun yeni sendikalar kurma ve onları destekleme girişimlerinin,

5. Sendikaların kitle örgütü olma niteliğini, çeşitli politik görüşlerdeki üyelerin sendikalarda yönetici olabileceğini gözardı eden sendikalarla devrim yapmaya kalkışan anlayışların,

6. Dar sekter, politik tavırları sendikalara bulaştırarak fraksiyonculuk yapmaya kalkışan eğilimlerin,

7. Siyasi inançlarından dolayı üyeleri dışlayan işlerini kaybetmelerine yolaçan davranışların ve kendi görüşlerini yönetimlere zorla dayatmaya kalkışan anlayışların,

İşçi Sınıfımızın mücadele gücünü kırdığını tespit ve ilan eder.

BU NEDENLE;

1. Girilecek yeni mücadele döneminde bu tür davranışlara karşı pratik önlemler alınmasını, tüzüksel müeyyidelerin tereddütsüz uygulanmasını,

2. DİSK'in sosyalizmden kaynaklanan demokratik-merkeziyetçilik ilkelerine ters düşen kişisel ya da örgütsel her girişimin derhal müdahale edilerek önlenmesini

karar altına alır.

KARAR: 4 SENDİKAL EYLEM BİRLİĞİ

Türkiye işçi sınıfının değişik akımları temsil eden selikalar arasında bölünmüş olduğu gerçeğini dikkate alan işçi sınıfının sendikal birliğinin ancak ve ancak demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri temelinde ve DİSK çatısı altında gerçekleşebileceğini vurgulayan DİSK 7.GENEL KURULU güncel hedeflere varmadan en geniş ve emekçi kitleleri birlik içinde eyleme sokma gerekliliğini gözönünde bulundurarak

1. Örgütler arasındaki dünya görüşü temel amaç ve ilkeler, örgütsel işleyiş farklılıklarını gözardı etmeden, eylem birliğinde eşitlik, karşılıklı saygı ve içişlerine karışmama, her örgütün özgül karakterini hesaba katma ilkelerine dayalı olarak, konfederal düzeyde ya da DİSK'in belirlediği alanlarda faşistlerin yönetimde olmadığı tüm sendikal örgütlerle belli istemler etrafında sınıfsal temele dayalı ortak eylemler aranmasını bu örgütlerin sendikal eylem birliğine çağrılmasını bu çabada ayrılık noktalarından çok birleşme noktalarının ortaya çıkarılarak eylem birliğine zorlanmasını,

2. Diğer sendikal örgütlerin yönetimleri eylem birliğine zorlanırken, tabanda, işçiler arasında sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri temelinde eylemde birlik sağlanması için her olanağın zorlanmasını,

karar altına alır.

KARAR: 5 ULUSLARARASI DAYANIŞMA

Sosyalist ülke halklarıyla kapitalist ülkelerde sömürü ve baskıya karşı mücadele eden işçi sınıflarıyla ve emperyalizme karşı ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklarla birlik ve dayanışma içinde olmanın gerekliliğini vurgulayan DİSK GENEL KURULU,

1. Faşizme, emperyalizme, şovenizme, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırk ayrımına, her türlü ırkçılığa, ulusal baskıya, siyonizme karşı mücadele eden halkların desteklenmesini,

2. Barış mücadelesine etkin bir biçimde katılınarak tüm dünya barış güçleriyle birlikte genel ve tam bir silahsızlanma, dünya barışını koruma, nükleer silahların önlenmesi, barışçı adımların desteklenmesi yolunda etkin çaba harcanmasını,

3. Çokuluslu tekellere karşı uluslararası çapta ilkeli, eşgüdümlü, eylemler ile mücadele edilmesini,

4. Çokuluslu tekellerle daha etkin mücadele edebilmek ve göçmen işçilerimizin sorunlarına kalıcı çözümler getirebilmek amacıyla çokuluslu tekellerin yoğunluk kazandığı, çok sayıda göçmen işçinin çalıştığı Avrupa ülkeleri sendikal merkezlerinin oluşturduğu Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na (ASK) üyelik girişimlerinin sürdürülmesini,

5. Kapitalizmin bunalımının giderek yoğunlaştırdığı sorunlara, sömürü ve baskıya, faşizme, emperyalizme, sömürgeciliğe, ırkçılığa, ulusal baskılara, eşitsizliklere, toplumsal adaletsizliklere karşı ortak mücadele verebilmek, çok uluslu tekellere karşı ortak savaşabilmek, işçilerin ortak çıkarlarını savunabilmek, çalışma ve yaşama koşullarını daha da iyileştirmek, sendikal hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek, kalıcı ve sürekli bir dünya barışının sağlanmasına katkıda bulunabilmek için uluslararası sendikal hareketin birliğinin sağlanmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılmasına bu amaçla sosyalist ülke gelişmiş kapitalist ülke ve azgelişmiş ülke sendikal merkezleriyle sürdürülen ilişkilerin geliştirilmesini,

karar altına alır.

KARAR: 6 GÖÇMEN İŞÇİLER

Yurt dışındaki göçmen işçilerin sorunlarının giderek yoğunlaştığını dikkate alan ve göçmen işçilerin sorunlarının Türkiye işçi sınıfının sorunlarının bir parçası olduğunu ve bu sorunların diğer göçmen işçilerin sorunlarından ayrı ele alınamayacağını vurgulayan DİSK 7.GENEL KURULU,

1. Türkiyeli göçmen işçilerin hükümetlerarası ikili ya da çok yanlı anlaşmalardan, uluslararası anlaşmalardan, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 60 Dönem Uluslararası Sözleşmesinden, Stuttgart 3. Dönem Göçmen İşçiler Konferansı ve Helsinki Sonuç Belgesi kararlarından hiç bir kısıtlama olmaksızın yararlanmalarının sağlanması için,

2. Türkiyeli göçmen işçilere bulundukları ülkelerin işçilerininkine eşit ekonomik siyasal kültürel ve toplumsal hakların tanınması sosyal güvenlik olanaklarının sağlanması için,

3. Türkiyeli göçmen işçilerin anayurtlarındaki siyasi mücadelede yer alabilmek ve halen bulundukları ülkenin siyasal yaşamında

söz ve karar sahibi olabilmek siyasal haklarını iki yanlı kullanma olanağına sahip kılınmaları için,

4. Türkiyeli göçmen işçilere çağdaş konut, beslenme, sağlık, ana dilinde öğrenim olanaklarının sağlanması, öz kültürlerine saygı ve onurlarına saygı gösterilmesi için,

5. Türkiyeli göçmen işçilerin yoğunlaşmaya başlayan gerici ideolojik propagandaların etkisinde kalmaması için,

6. Türkiyeli göçmen işçilerin bulundukları ülkelerdeki ilerici sendikal örgütlere üye olmaları ve bu örgütlerin çalışmaları içinde etkin bir biçimde yer almalarının sağlanması için,

7. Göçmen işçilerin işgüvenliği ve çalışma hakkı, oturma güvenliği, meslekte ve toplumsal yaşamda yükselme hakkı, kamu hizmetlerine giriş, ülkelerine dönüşte çeşitli intibak sorunlarının çözülmesi

yoğun bir mücadele verilmesini,

8. Bu mücadelede ulusal çaptaki mücadeleye ek olarak, uluslararası çapta en geniş eylem birliğinin sağlanmasını,

9. DİSK'in gerektiğinde belli ülke ya da ülkelerde İrtibat Bürosu ya da temsilcilik açmasını, karar altına alır.

KARAR: 7 1 MAYIS

İşçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'ın yasalaşması için mücadele etmeyi ertelenmez bir görev sayan DİSK GENEL KURULU

1. 1 Mayıs'ın yasalaşması için her türlü mücadele yöntemine başvurulmasını,

2. 1 Mayıs 1977 faşist katliamının açığa çıkartılmasına ve faşist katillerden hesap sorulmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılmasını,

3. 1 Mayısların her koşul altında özüne uygun biçimde DİSK'in önderliğinde tüm Türkiye'de yaşanmasını,

4. Bu amaçla işyerlerinde ve bölgelerde sürekli 1 MAYIS KOMİTELERİ'nin kurulmasını,

karar altına alır.

KARAR: 8 GENÇLİK ÖRGÜTLERİ İLE İLİŞKİLER

Özellikle yakın geçmişimiz öğrenci gençliğin anti emperyalist, anti-faşist mücadelede aktif ve fedakar bir güç olduğunu göstermiştir. Gençlik sömürü ve baskı düzenine karşı mücadele içerisindedir. İnsanın insan tarafından sömürülmediği işçilerin emekçilerin mutlu olacağı bir düzenin özlemini çekmektedirler. Yurtsever gençliğin mücadelesi bu özlemlerin gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Ancak gençlik hareketlerinin işçi sınıfı hareketi ile uyum içinde olmadığı ve bu mücadelesinde işçi sınıfı ile arasında yeterli bir iletişim kurulamamış olduğu da açıktır.

Gençliğin sorunlarının işçi sınıfının sorunlarından ayrı olamıyacağı, gençliğin birliği ve gençliğin işçi sınıfı yanında seferber edilmesinin bilincinde olan DİSK 7. GENEL KURULU,

Gençliğin birliğinin, devrimci güçlerin acil ve önemli bir sorunu olduğunu saptayarak,

DİSK'in işçi sınıfı bilimine ters düşmeyen tüm ilerici, demokrat ve sosyalist gençlik örgütleri ile dayanışma ve güç birliği içinde olmasını,

Gençlik örgütleriyle kurulacak ilişkilerin ve bu ilişkilerin biçiminin DİSK Genel Yönetim Kurulunca saptanmasına,

karar altına alır.

KARAR: 9 SENDİKAL ÇALIŞMALAR

Demokratik merkeziyetçilik ilkesinin ışığında DİSK Genel Merkezi ile üye sendikalar arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesinin ve pekiştirilmesinin gerekliliğini vurgulayan DİSK 7. GENEL KURULU, tüm örgüt çalışmalarının eşgüdüm içinde yürümesi için,

1. DİSK içinde günlük çalışmaların sürekli eşgüdümlendirilmesi ve maddi olanakların daha ekonomik kullanılabilmesi ve kollektif çalışmanın gerçekleştirilmesi amaciyle DİSK ve üye sendikalarda çalışan uzmanlık daireleri başkanları ve görevlilerinin DİSK'in çağrısı üzerine sık sık toplantılar yapmasını,

2. Üye sendikaların örgütlenme hedefleriyle uyumlu bilimsel araştırmalara dayalı merkezi bir plana uygun örgütlenme çalışmalarının hızlandırılmasını,

3. Sendikal eğitimde ortak genel ilkelerin saptanmasiyle üye sendikaların eğitim çalışmalarının dağınıklıktan kurtarılarak merkezileştirilmesini bu çabanın eğitici yayın film ve slaytlarla en geniş biçimde desteklenmesini,

4. Örgütün tüm kademeleri ve basın-yayın kuruluşlarıyla hızlı ve eksiksiz bir haberleşmenin sağlanması amacıyla DİSK Basın-Yayın ve Tanıtma Dairesine bağlı bir Haberleşme Eşgüdüm Merkezi'nin kurulmasına-üye sendikaların örgütleri, işyerleri ve işkollarındaki gelişmeleri anında bir merkeze bildirmelerini ayrıca üye sendikaların bu merkeze ayda en az bir kez yazılı rapor vermelerini,

5. Toplu sözleşmelerde ortak genel ilkelerin, politika, strateji ve taktiklerin izlenmesi için gerekli çalışmaların hızlandırılmasını, genel ortak sözleşme taslağının oluşturulmasını,

6. Genel hukuksal sorunları tartışmak ve siyasi iktidarların hukuk alanındaki saldırılarını önceden göğüslemek ve üst düzeyde hukuk çalışmaları yapmak amacıyla DİSK Hukuk Dairesi Başkanının başkanlığında tüm üye sendikaların avukatlarından oluşan sürekli bir DİSK Hukukçular Danışma Kurulu'nun oluşturulmasını,

7. DİSK Araştırma Enstitüsü'nün işçi sınıfının örgütlenme durumunu, çeşitli işkollarının özelliklerini, işçilerin çeşitli konulardaki eğilimlerinin araştırmasına öncelik verilmesini ve DİSK Araştırma Enstitüsü ile üye sendikaların araştırma daireleri arasında sıkı bir eşgüdüm sağlanmasını,

8. Tüm üye sendikaların ortak aidat politikası izlemelerini ve ortak muhasebe sistemi kullanmalarını,

karar altına alır.

EK-4

İHRAÇLARLA İLGİLİ BELGELER YÜRÜTME VE YÖNETİM KURULU KARARLARI[3]

Yürütme Kurulu 24 Kasım 1978

KARAR 1:

Genel Temsilciler Meclisi toplantısında:

12/9/1978 gün ve 978/1632 sayılı genelge ile duyurulan ve uyulması istenen 22-23-24 Ağustos 1978 günü Genel Yönetim Kurulu'nun almış olduğu kararlara aykırı davranarak toplantının disiplinini bozan, amacından saptıran ve giderek toplantıyı protesto ederek salonu terk eden,

4/11/1978 gün ve 978/1906 yazımız ile ayrıca 10/11/1978 gün ve 1953 sayılı yazımızda belirtilen Yürütme Kurulu kararına uyarılmış olmasına rağmen uymayan ve tespit edilen sloganların dışına çıkarak birliği ve disiplini bozucu davranışta bulunan Türkiye Maden-İş Sendikası'nın Anatüzüğün 33. Maddesi uyarınca Onur Kurulu'na sevk edilmesine, ve Onur Kurulu karar verinceye kadar üyeliğinin askıya alınmasına karar verildi.

KARAR 2:

Genel Temsilciler Meclisi toplantısında; 4/11/1978 gün ve 978/1906 sayılı yazımız ile ayrıca 10/11/1978 gün ve 918/1952 sayılı yazımız ile belirtilen Yürütme Kurulu kararına uyarılmış olmasına rağmen uymayan ve tespit edilen sloganların dışına çıkarak birliği ve disiplini bozan davranışta bulunan Bank-Sen'in Anatüzüğün 33. Maddesi uyarınca Onur Kurulu'na sevk edilmesine ve Onur Kurulu kararını verinceye kadar üyeliğinin askıya alınmasına karar verildi.

KARAR 3:

4/11/1978 gün ve 973/1906 sayılı yazımız ile duyurulan ve duyurulması istenen Yürütme Kurulu kararına aykırı davranan ve tespit edilen sloganların dışına çıkarak birliği ve disiplini bozan Baysen Sendikası ile Yeraltı Maden-İş Sendikasının Anatüzüğün 33. Maddesi uyarınca Onur Kurulu'na sevk edilmesine ve Onur Kurulu kararını verinceye kadar üyeliklerinin askıya alınmasına karar verildi.

KARAR 4:

Genel Temsilciler Meclisi Toplantısına Türkiye Maden-İş Sendikası, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikası'ndan katılan yönetici ve baştemsilci ile temsilcilerden, Yürütme Kurulunca tespit edilen ve uyulması istenen sloganların dışına çıkarak Yönetim ve Yürütme Kurulları kararına aykırı davrananların Sendikalarınca tespiti ile 15/1/1978 günü saat 18:00'e kadar yazılı ifadelerinin DİSK Genel Merkezine teslim edilmesinin istenmesine karar verildi.

[3] DİSK Yönetim Kurulu, Yürütme Kurulu ve Onur Kurulu karar defterleri

Yürütme Kurulu 24 Aralık 1978

KARAR 2:

Onur Kuruluna verilerek üyelikleri askıya alınan Maden-İş, Banksen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikaları hakkında aşağıdaki Yürütme Kurulu raporunun Onur Kuruluna sunulmasına karar verildi.

1- DİSK'in 6. Genel Kurulundan sonra DİSK organlarınca gerçekleştirilen

- 13 Şubat 1978, DİSK'in 11. Kuruluş Yıldönümü gecesi,
- 20 Mart "Faşizme İhtar Eylemi",
- 1 Mayıs 1978 işçi sınıfının Uluslararası Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü'nün kutlanması,
- 15-16 Haziran 1970, Büyük İşçi Direnişi'nin 8. Yıldönümü toplantısı, eylemlerinde bazı Sendikalarda (Maden-İş, Bank-Sen) görülen disiplinsizlikler ve kararlara aykırı davranışlar, DİSK'in en büyük işlevlerinden olan kitlesel eylemleri yapamaz duruma getirmeyi amaçlamaktadır.

Süregelen bu olumsuzluklar nedeniyle, bu örgütlerin DİSK bütünlüğü içinde ve örgüt kararlarına uygun hareket edecekleri umuduyla, yöneticilerine bir çok kez sözlü olarak uyarılarda bulunulmuştur. Ancak disiplin koğuşturması yapma yolu seçilmemiştir.

Aynı biçimde Maden-İş Sendikası, DİSK üyesi Sendikaların bulunduğu işkollarında Beton-İş, Tüm Has-İş gibi Sendikaların örgütlenmesine yardımcı olmuş, Tüm Has-İş Sendikasının gazetesini kendi basımevinde bastırmış, Bölge Temsilcilik binalarını bu sendikaların örgütlenme merkezleri durumuna getirmiştir.

DİSK bu disiplinsizlikler karşısında da çeşitli defalar sözlü olarak ve yazılı uyarılar yapmıştır. Daha doğrusu bunlar ile yetinmiştir. (18.5.1978 gün ve 978/1003 sayılı genelgemiz)

Ancak 19 Kasım günü Ankara'da gerçekleştirilen Genel Temsilciler Meclisi toplantısında görülenler ve olanlar üzerine, DİSK Yürütme Kurulu, 24 Kasım günü toplanarak Genel Temsilciler Meclisi'ndeki disiplinsizlikleri incelemiş, genel bir değerlendirme yapmış ve Onur Kurulu'na bildirilen kararları almıştır.

Bilindiği gibi DİSK'in başlıca görevleri arasında, "Bütün işçilerin kendi ana işkolları sendikalarında toplanmasını ve bunların da DİSK'te biraraya gelmelerini sağlamak, DİSK'i Türkiye'nin en güçlü ve en etkin örgütü haline getirmek" (Md. 4/a) başta gelmektedir. Ayrıca DİSK, işçilerin çıkarlarıyla ilgili çeşitli toplantı, kurul, konferans düzenleyerek veya bu gibi toplantılara katılarak DİSK'in ilkelerine uygun kararlar almasını sağlamakla görevlidir. (Md. 4/a) DİSK'in görevlerinin en önemlilerinden birisi, hatta en önde geleni de "ulusal düzeyde tüm işçilerin DİSK içinde bütünleşmelerini sağlamak, DİSK'i Türkiye İşçi Sınıfı'nın en güçlü demokratik sınıf ve kitle örgütü durumuna getirmek"tir (Md. 5/a, b). Bunu başarmak için de görevi "işçi sınıfının sendikal hareketinin izleyeceği ekonomik, sosyal ve siyasal politikanın kalın çizgisini saptayarak, bu politika üzerinde birlikte hareketi sağlamak"tır. (Md. 5/c), bunun da yolu yurt içi ve yurt dışında kurulu işçi sınıfı yararına çalışan, DİSK'in ilkelerine uygun doğrultuda görüş ve eylemlerde bulunan örgütlerle işbirliği yapmak"tır (Md. 5/g). Bu amaçlara varmak için izlenecek ilke, elbette "üye sendikalar arasında her bakımdan birlik ve dayanışma sağlamak, çalışma yöntemlerini aynı ilkelere uyduracak planları yapmak ve uygulamak"tır (Md. 5/k).

2- DİSK Yönetim, Yürütme, Denetim, Onur Kurulu üyeleri ve Bölge Temsilcilerinin üye sendikaların Yürütme Kurulu üyeleriyle, 1-4 Ağustos 1978 tarihlerinde Ören'de yapmış oldukları ortak toplantıda oybirliğiyle kabul edilen ''sendikaların işçilerine karışmama'' ilkesini hayata geçirmek için çalışan DİSK'in bu çabalarını boşa çıkarmaya yönelik girişimlere engel olmak da DİSK Yürütme Kurulu'na düşen önemli ve hayati bir görevdir.

3. Genel Kurul'da sağlanan görüş birliğiyle ve ortak bir önerge ile alınan, 1 numaralı Cephe kararını Türkiye'nin somut koşullarını göz önünde tutarak 1978 sonlarında hayata geçirme yolunda, DİSK'in kitle örgütleriyle faşizme, emperyalizme karşı ortak bir demokratik platform kurmayı gündeme getirdiği bir dönemde, Genel Temsilciler Meclisi'ni toplayarak bu danışma organında tabanın söz ve kararını açıklama fırsatı verildiği sırada, başta T. Maden-İş, Bank-Sen olmak üzere bazı sendikalarca girişilen eylemler, DİSK'in tüzel kişiliğini, otoritesini, DİSK üyeleri arasında birliği, dayanışmayı yok etmeye yönelik disiplinsizlikler olmuştur.

Bunlar genel hatlarıyla:

daha önce alınan kararları hiçe saymış,

disiplini bozmuş,

toplantıyı amacından saptırmaya yönelmiş,

DİSK Genel Başkanı'nın yetkilerini protestoya varmış,

Tekstil Sendikasının içişlerine karışmış,

bireysel, bencil hareketler olmuştur.

4- Tüzük hükümlerine bakıldığında Onur Kurulu'na verilen sendikaların yaptıklarının anlamını şöyle sıralamak olanaklıdır:

DİSK'i gücünden ve etkinliğinden yoksun bırakmaya yol açabilecek davranışlarda bulunmak,

Ortak kararlar alınmasını önleyici, DİSK ilkelerinin güçlendirilmesine engel olucu tavırlar almak,

DİSK içinde bütünleşmiş işçilere karşı çıkmak, onların DİSK'ten soğumalarına yol açmak, DİSK'in sınıf ve kitle örgütü olarak faşizme ve emperyalizme karşı en güçlü demokrasi mücadelesini vereceği günlerin öncesinde bu girişimi etkisizleştirmeye çalışmak,

İzlenecek sosyal ve siyasal politikanın saptanması öncesinde DİSK'in birliğinin bulunmadığı görünümü yaratarak faşizme karşı, emperyalizme karşı, iktidarın yetersiz önlemlerine karşı oluşturulmaya çalışılan Demokratik Platformu sabote etmek,

DİSK içindeki birlik ve beraberliği sağlayacak, 6. Genel Kurul öncesinde görülen iç mücadeleye benzer durumlar yaratılmasına fırsat vermemek için izlenen birleştirici çalışmaları ve bu çalışmalar sonunda alınan ortak kararları hiçe sayarak kendi başına buyruk davranmak,

DİSK Yürütme Kurulu'nun bu düşüncelerle adı geçen sendikaları Onur Kurulu'na vermesi ve Onur Kurulu karar alıncaya kadar DİSK'le ilişkilerini askıya almasında dayandığı maddi deliller şunlardır:

Yürütme Kurulu DİSK Genel Temsilciler Meclisini toplantıya çağırma kararı verince, örgütlere bir genelge gönderilerek (4.11.1978 gün ve 978/1906 sayılı yazı) gündemin ''Faşist teröre karşı mücadele ve oluşturulması kararlaştırılan anti-faşist, anti-emperyalist Demokratik Platform'un görüşülmesi olduğu bildirilmiştir. Ayrıca; a) Katılımın tam olması, b) disipline özen gösterilmesi, saptanan sloganlar dışına çıkılmaması, c) katılacakların DİSK'in vereceği kartla ve kendi kimlikleriyle gelmeleri, d) her sendikanın kendilerine ayrılan yerde yerini almalarını duyurmuştur. Ayrıca saptanan yedi slogan da şöyle sıralanmıştır:

Yaşasın DİSK-Yaşasın Sosyalizm-İşçiler Birleşin-Bağımsız Türkiye-Faşizme Karşı Omuz Omuza-Faşizme Karşı Birlik-Yaşasın DİSK-Genel Grev Hakkımız Söke Söke Alırız.

Maden-İş Sendikası 9.11.1978 gün ve 978/9816 sayılı yazı ile saptanan sloganlara üç yenisinin eklenmesini istemiştir. Bunlar: 1- Faşizme Geçit Yok, 2- MHP Kapatılsın, Faşist Yuvalar Dağıtılsın, 3- 141-142'ye Hayır'dan ibarettir. Konuyu görüşen Yürütme Kurulu Maden-İş'e sözü edilen sloganlardan ''141-142'ye Hayır''ın slogan olarak düşünülmediği, ancak büyük bir bez üzerine pankart olarak yazılmasının kararlaştırıldığı, bunun da slogan listesine alındığını bildirmiştir. Ve yazı sonunda bir kez daha şu kayıt konulmuştur:

''Bu eklenti ile birlikte 4.11.1978 gün ve 978/1906 sayılı yazımız ekinde kararlaştırılan sloganların dışına çıkılmaması Yürütme Kurulumuzun kararıdır. Örgütünüze DİSK'in bu talimatının iletilmesini ve bu karar uyarınca davranılmasını önemle rica ederim.''

Ancak Maden-İş sendikası bu karara uymamıştır.

Kaldı ki, Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal TÜRKLER 8.11.978 günü saat 9:30'da DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Örgütlenme Dairesi Başkanı Tuncer KOCAMANOĞLU'nu ziyaret etmiş, Genel Temsilciler Meclisi'nden söz açarak, ''Faşizme Geçit Yok'' sloganının söylenecek sloganlar arasında mutlaka bulunmasını, ''başka bir takım fraksiyonlara ait sloganlara yer verilirken bu sloganın bulunmamasının büyük bir yanlışlık olacağını, ilave edilemediği takdirde Maden-İş ve grubunun toplantıda bu sloganı mutlaka atacaklarını, buna kimsenin engel olamayacağını, bu sloganın atılmasının arkasından tespit edilen sloganlar dışında kalmış bütün sloganların atılacağını, kavgaların olacağını, nicelik olarak Genel-İş Temsilcileri fazla olsa bile bu kavgada dağılacağını, olayların DİSK'in parçalanmasına kadar uzayabileceğini, bu takdirde de günahın bugün yönetimde olanlara ait olacağını, bu konuda kararlı olduklarını'' bildirmiştir. Konu Yürütme Kurulu Üyesi ve Örgütlenme Dairesi Başkanı Tuncer KOCAMANOĞLU tarafından DİSK Genel Başkanı'na yazılan bir yazıyla Yürütme Kurulu'na duyurulmuştur. Kemal TÜRKLER'in bu beyanı DİSK'i bütünlüğüne kasteden, üye örgütleri dağıtmayı, üyeler arasında kavga ortamı yaratmayı amaçlayan bir içerik taşıdığı için Yürütme Kurulu Maden-İş'in Genel Başkanı Kemal TÜRKLER hakkında tahkikat açılmasını ve Kemal TÜRKLER'in 10.11.1978 günü saat 10:00'da DİSK Yürütme Kurulu toplantısına davet edilerek açıklama yapmasını kararlaştırmıştır.

Ayrıca, DİSK Yürütme Kurulu, DİSK Yönetim Kurulu'nun 22-23-24 Ağustos 1978 günleri yaptığı toplantıda aldığı ve örgütlerimizin tüm üyelerine duyurulmasını istediği bir kararı da üye sendikalara, üye sendikalarımızın bölge temsilciliklerine ve şubelerine, DİSK Bölge Temsilciliklerine göndermiştir. 12.9.1978 gün ve 978/1632 saylı genelge ile duyurulan kararlar ekler arasında bulunmaktadır.

Bir süre sonra MADEN-İş Sendikası, Genel Yürütme Kurulu adına Genel Başkan Kemal TÜRKLER imzasıyla, DİSK Genel Başkanlığına 16.11.1978 gün ve 1978/9902 sayılı dokuz sayfa tutan bir yazı göndermiştir. Bu yazı, Maden-İş Sendikası yöneticilerinin 6. Genel Kurul'dan sonraki dönemde DİSK'e karşı besledikleri ayırımcı ve bireyci görüşlerini, Sendika Konfederasyon ilişkilerinde gözetilmesi

gereken anlayışın çarpıklığını sergilemektedir. Bu yazı ve DİSK Yürütme Kurulu'nun 23.4.1978 gün ve 978/1994 sayılı cevabı ekler arasındadır.

Ayrıca, Maden-İş Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'in DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer KOCAMANOĞLU'na söylediği sözleri belirten yazı üzerine, Kemal TÜRKLER imzasıyla gönderilen 9.11.1978 gün ve 1978/9823 sayılı yazı ve bunu izleyen yazışmalar (DİSK'in 10.11.1978 gün ve 978/1954 sayılı yazısı ile Kemal TÜRKLER'in 16.11.1978 ve 9890 sayılı yazısı)) DİSK'in konulara verdiği önem ve duyarlılık, TÜRKLER'in savunmasındaki geri adım atışı ile de pekişmektedir.

2- Bank-Sen Sendikası da, Genel Temsilciler Meclisi'nden önce, 9.11.1978 gün ve 4808 sayılı yazısı ile belirlenmiş sloganlara Maden-İş Sendikasının önerdiği üç ayrı sloganının eklenmesini önermişti. Bu Sendikaya da önerilerden ''141-142'ye Hayır'' sloganının söylenecek sloganlara eklendiği bildirilmiş ve ''yazımız ekinde kararlaştırılan sloganlar dışına çıkılmaması Yürütme Kurulu'muzun kararıdır. Örgütünüze DİSK'in talimatının iletilmesini ve bu karar uyarınca davranılmasını önemle rica ederim'' demiştir.

3-Yeraltı Maden-İş ve Baysen Sendikaları'na da 4.11.1978 gün ve 978/1906 sayılı yazımız ve ekteki sloganlar gönderilmiş ve buna göre hareket etmeleri istenmiştir. Maden-İş ve Bank-Sen'in yeni sloganlar önermesinden ve Yürütme Kurulu'muzun sadece ''141-142'ye Hayır'' sloganının daha önce saptanan sloganlara eklenmesini kararlaştırmasından sonra yeni bir slogan listesi hazırlanarak bastırılmış ve DİSK Genel Sekreteri Fehmi IŞIKLAR imzası ile, Genel Temsilciler Meclisi'ne katılanlara giriş sırasında dağıtılan bildiride DİSK Yürütme Kurulu talimatı şöyledir:

''19.11.1978 günü saat 10:00'da Ankara'da Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda yapılacak DİSK Genel Temsilciler Meclisi toplantısında Yürütme Kurulunca saptanan ve dışına çıkılmaması gereken sloganlar listesi aşağıdadır:

Yaşasın DİSK, Yaşasın Sosyalizm, İşçiler Birleşin, Bağımsız Türkiye, 141-142'ye Hayır, Faşizme Karşı Omuz Omuza, Faşizme Karşı Birlik, Yaşasın DİSK, Genel Grev Hakkımız, Söke Söke Alırız.

Sonuç:

Böyle olduğu halde;

1- Maden-İş ve Bank-Sen Sendikaları Ören toplantısına kadar disiplinsizliği sürdürmüşler ve Ören Toplantısı'nda oybirliğiyle alınan:

''DİSK içinde birliğin pekiştirilmesi konusunda aşağıdaki ilkelere varılmıştır.

a- Sendikaların sorunları kendi organları ve üyeleri tarafından çözümlenir. Çözümlenmeyen konuların görüşülüp kotarılacağı tek yer DİSK karar organlarıdır.

b- Sendikaların içişlerine karışmama ilkesi kabul edilir. DİSK'in ve üye sendikaların sınıf örgütü olma yanında, kitle örgütü olması nedeniyle salt siyasi inançlarından dolayı kişi ve örgütlerin yönetimce dışlanamayacağı; yönetim, grup ve kişilerin bu ilkeyi dikkate alarak başkalarına ve yönetime kendi görüşlerini dayatamayacağı temel ilke olarak kabul edilir'' kararına ve bu karar doğrultusundaki DİSK Yönetim Kurulu kararlarına uygun düşmeyen tutum ve davranışta ısrar edilmiştir.

2- Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen Sendikalarının temsilcileri, DİSK'in saptadığı sloganlar dışına çıkmış, ''Faşizme geçit yok'' sloganını tahrik edici ve ayırımcı bir tutumla atmışlar ve böylece DİSK içindeki birliği tehlikeye dönüştürücü disiplinsizliklerde bulunmuşlardır.

3- Yeraltı Maden-İş Sendikası Temsilcileri de yine saptanan ve dışına çıkılmaması bildirilen sloganlardan ayrılarak ''Tek Yol Devrim'' sloganını kullanmışlardır.

4- Toplantıda, ''DİSK Genel Temsilciler Meclisi Başkanlığı'na DİSK Temsilciler Meclisi toplantısında Sendikamız adına Topkapı Şubesi Başkanı Besim USTA konuşacaktır'' denilen 16 Tekstil Şube Başkanı ve bir bölge temsilcisinin imzasını taşıyan önergeye dayanılarak konuşmak üzere davet edilen Tekstil Sendikası Topkapı Şube Başkanı'nın, DİSK ilkelerini ve amaçlarını savunan konuşması Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen Sendikaları adına toplantıda bulunanlar tarafından protesto edilmiş, konuşmasına karşı çıkılmış ve Genel Başkan Abdullah BAŞTÜRK'ün sürekli uyarısına rağmen Genel Temsilciler Meclisi toplantı salonu, protesto maksadıyla terkedilmiştir.

Böylece hem DİSK üyesi Tekstil Sendikasının içişlerine karışılmış ve bölücü tavır alınmış, hem de DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nin kendisi ve iradesi çiğnenmiştir.

Maden-İş Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'in daha önce DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve örgütlenme Dairesi Başkanı Tuncer KOCAMANOĞLU'na yaptığı konuşmada olduğu gibi, bozguncu tavırda kararlı olduğu görülmüştür. DİSK Genel Temsilciler Meclisi'nde Maden-İş ve Bank-Sen daha önce kararlaştırılmış bir davranışı sergileyerek DİSK Anatüzüğünde yer alan ve yazımız girişinde sıraladığımız amaç ve ilkelere karşı çıkarak önemli bir disiplinsizlik yaratmışlardır.

DİSK Yürütme Kurulu, DİSK'in bütünlüğünü, mücadele geleneğini ve disiplinini tehlikeye sokan bu olayların, DİSK bünyesini kemirici yeni disiplinsizliklere yol açmaması ve bu suçların cezasız kalmaması amacıyla yukarda adları yazılı sendikaları Onur Kurulu'nun uygun gördüğü ceza ile cezalandırması için Onur Kurulu'na vermiştir.

14-15-16 Şubat 1979 tarihli Yönetim Kurulu

KARAR 1:

Türkiye Maden-İş Sendikası, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Onur Kuruluna sevk edilmesine ilişkin işlem ve DİSK Yürütme Kurulu kararının onanmasına karar verildi.

KARAR 2:

T. Maden-İş Sendikası, Bank-Sen, Baysen, Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Yürütme Kurulu tarafından DİSK Onur Kurulu'na sevk işlemi, bu işlemle ilgili rapor ve dosya içeriği, yazışmaları, Yürütme Kurulu'nun 45 no.lu birleşiminde ele alınan 4 no.lu kararı ile Anatüzüğün disiplinle ilgili hükümlerinin yanısıra 54. maddeye rağmen Sendikaların verdikleri cevapları müzakere etmiş, 12.9.1978 tarihinde tüm örgüte uyulma için duyurulan Yönetim Kurulu'nun 22-23-24 ağustos 1978 tarihlerinde aldığı karar ve Onur Kurulu'nun konuya ilişkin 3.2.1979 tarihli tesbitleri ve kararları gözönünde tutularak,

KURULUMUZ;

a) T. Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Onur Kurulu'na sevk işleminde Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerinin birleştirilerek uygulanmasına,

b) Onur Kurulu'na sevk edilmiş bulunan dört Sendikanın bütün bu olumsuzluk ve disiplinsizliklere sebep olan yönetici ve üyelerinin fiillerine uyan Anatüzüğün disiplin hükümlerinin uygulanmasına

KARAR VERMİŞTİR.

KARAR 3:

Hükümetin Parlamento içindeki Aritmetiği ve yapısını, ülkenin dışa olan büyük borçlarını ve de tüm çıkmazlarını da dikkate alarak genel olarak ekonomik, Politik ve toplumsal konularda, özel olarak da şiddet eylemleri, ücretler, kiralar, vergiler konularında, kısacası işçi sınıfımızı ve emekçi halkımızı ilgilendiren tüm konularda, bugün hükümetin neler yapabileceğinin tesbiti için 2 yürütme Kurulu üyesiyle 5 Yönetim Kurulu üyesinden oluşan 1 teknik Komisyon kurulmasına bu komisyonu Yönetim Kurulundan Celal KÜÇÜK, Mustafa KARADAYI, Selahattin SAYIN, İsmail Hakkı ÖNAL ve Erol YALÇI'NIN katılmasına, teknik düzeydeki bu komisyonun yapacağı bir çalışma ile en kısa zamanda DİSK'in görüşlerini ve istemlerini bir rapor halinde hazırlanmasına ve bu raporun hükümete iletilmesine karar verildi.

KARAR 4:

Ülkemiz, ekonomik-politik ve tüm sosyal alanlara damgasını vuran emperyalist-kapitalist sistemin baskı ve tahakkümü altındadır.

Emperyalist zorbalar ve onun mali kuruluşları altından kalkılamayacak ağır koşullarla ülkemizi daha da bağımlı hale getirmek istemektedirler.

Faşizm ve onun silahlı canileri, sosyalistleri, ilericileri, yurtseverleri, öldürmekte, toplu katliamlar düzenlemektedir.

Süregelen böyle bir ortamda yapılan DİSK 6. Genel Kurulu örgütümüzü parçalanma noktasına getiren "DİSK'e parti görevi yaptırma" eğilimini ve bu eğilimin tasfiyeci metodunu mahkum etmiştir. Ayrıca 6. Genel Kurul aldığı 1 no.lu kararla da anti-faşist, anti-emperyalist güçlerle cepheye yönelik güç ve eylem birliği oluşturulması direktifini vermiştir.

DİSK 6. Genel Kurulunda seçilen Yönetim ve Yürütme Kurulları bu karar doğrultusunda tüm ilerici, demokrat, sosyalist güçlerin faşizme ve emperyalizme karşı güç ve eylem birliğini oluşturmak için yoğun bir çaba harcarken bazı üye sendikalarımızın birlik ilkesini zedeleyen, tüzük ve organ tanımaz davranışlarıyla örgütümüz karşı karşıya kalmıştır.

Kitle örgütlerini politik örgütlerin yerine koyan ve bu mantığın sonucu tüzüğün anti-demokratik hükümlerine dayalı tasfiyecilik yapan bir eğilimin egemen olduğu birkaç üye sendikanın 6. Genel Kuruldan bu yana özellikle kitle eylemlerimizde tüzük ve organ tanımaz biçimde örgüt bütünlüğünü yaralayan davranışlarda bulunmuşlardır.

İşçilerin birliğini bozan ve birbirine düşman etmeye yönelik bir yöntem uygulayan bazı üye sendikalarımız:

13 Şubat 1978'de yapılan DİSK 11. Kuruluş Yıldönümü kutlama gecesinde,

1 Mayıs 1978 işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele gününde,

15-16 Haziran büyük işçi direnişinin 8. yılı toplantısında,

29 Mart Faşizme İhtar Eyleminde,

19.11.1978 günü Ankara'da yapılan ve "Faşist teröre karşı mücadele ve anti-faşist, anti-emperyalist Demokratik Platformun görüşülmesi" gündemi ile toplanan DİSK Genel Temsilciler Meclisi toplantısında ve daha birçok olayda,

Bu tutum ve davranışlarını sürdürmüşler, disiplini değil, disiplinsizliği, birliği değil, dağıtıcılığı sergilemişlerdir.

Dar grupçu ve tasfiyeci siyasi mantığın hakim olduğu bu Sendikalardaki yöneticiler, DİSK üyesi diğer sendikaları ele geçirerek sözde siyasi başarı sağladıkları görüntüsü vermek amacıyla en ilkel, en gerici "ittifak"lara girmişlerdir.

Aynı yöneticilerin kendi örgüt tabanlarına karşı anti-demokratik tüzük uygulamaları dar grupçu tavırları nedeniyle olağanüstü huzursuzluk yaratmaktadır.

İşçi Sınıfı adına davrandığını ileri süren bir siyasi eğilimin Sendikalara yansıyan bu çarpık tavrı, objektif olarak burjuvazinin, "Sendikaların gücünü kırmak, etkisiz duruma getirmek, demokratik kitle örgütlenmesine durdurmak, mevcut örgütleri dağıtmak stratejisi ile çakışmıştır.

DİSK Genel Yönetim ve Yürütme Kurulları;

- Farklı sosyalist eğilimde olan kişilerin DİSK bünyesinde ilkeli çalışabileceğinin ve çalıştığının,

- Günümüzde anti-faşist, anti-emperyalist güç ve eylem birliği için DİSK'in önemli ve toparlayıcı güç olduğunun,

- DİSK'in ilkeleri, Genel Kurul kararları, tüzük ve organlarına uymanın asgari sosyalist görev olduğunun bilinci ile;

a) DİSK'i iç sorunlara hapsetmek isteyenleri,

b) İşçi sınıfının sendikal birliğini dar grupçu, tasfiyeci davranışlarla bozanları,

c) Tüzük, organ ve kararları tanımayan ve disiplinsizlik yapanları,

Tüm işçi Sınıfımıza, faşizme ve emperyalizme karşı olan kişi ve örgütlere, uluslararası ilerici sendikalara ve uluslararası demokrasi güçlerine teşhir edecektir.

Ayrıca, ilerici, demokrat ve yurtsever düşüncelere saygılı olan ve bilimsel sosyalizmi temel ilke olarak benimseyen DİSK; örgüt bağımsızlığına, işçi sınıfının devrimci mücadelesine zarar verecek tüm eğilim ve kuruluşlarla sendikal konumunu unutmadan ve bu çerçevede mücadele edecektir. Bu konuda gerekli çalışmaların Yürütme Kurulunca yapılmasına karar verildi.

KARAR 5:

Çalışma raporunun diğer bölümleri de müzakere edilerek oybirliği ile kabul edildi.

Hesap ve Denetim Kurulu raporları okundu ve müzakereye geçildi.

Yönetim Kurulumuzun 22-23-24 Ağustos 1978 günleri ve 43 no.lu toplantısında alınan 10 no.lu karar doğrultusunda aidat borçlarını DİSK'e ödemeyen sendikaların, muhasebelerininde incelenmesiyle geçmiş aylara ait aidat aldıkları üye üzerinden hesaplanarak tahsiline, ayrıca tüm üye sendikaların aidat ödeyen üye sayıları tesbit edilerek tesbit edilen üye üzerinden DİSK işçi üye aidatlarının sendikalardan tahsiline, bu tesbite göre aidat borçlarını ödemeyen ve ödememe gerekçesi Yürütme Kurulunca kabul edilmeyen sendikalar hakkında tüzüksel işlemin yapılmasına karar verildi.

KARAR 6:

Üzerinden bir Kongre geçmesi, 22-23-24 Ağustos 1978 günleri ve 43 no.lu toplantısında alınan 10 no.lu Genel Yönetim Kurulu kararı ve bugüne kadar yapılan uygulamalar gözönünde bulundurarak Anatüzüğün geçici 3.üncü maddesindeki (Biraz önce) değiminin süresini çoktan doldurmuş olması nedeni ile geçici 3.ncü maddenin geçerliğinin kalmadığına, Yönetim Kurulunun tüzükte yorum yapma yetkisine dayanılarak karar verildi.

KARAR 7:

Anatüzüğün 36. maddesi uyarınca DİSK aidatı olarak sendikalardan her işçi üye başına asgari ücretin bir yevmiyesinin 1/10nun uygulamaya konarak alınmasına, buna göre tarım iş kolundaki üye sendikalardan üye başına 10 TL, diğer iş kollarındaki üye sendikalardan üye başına 11 TL. DİSK aidatı olarak alınmasına, bu kararın uygulama tarihinin Yürütme Kurulunca belirlenmesine karar verildi.

KARAR 8: Hesap ve Denetim Kurulu oya sunuldu ve kabul edilmesine karar verildi.

KARAR 9:

Yürütme Kurulunca hazırlanan ve DİSK'e bağlı Sendikaların Yürütme Kurulu üyelerinin katıldığı ve Ören Toplantısı diye anılan toplantıda görüşülen 38 sayfadan oluşan Sınıf ve kitle sendikacılığının temel esaslarını içeren Ören Raporunun kabulüne ve bundan sonraki Sendikal çalışmaların yönlendiricisi olarak yararlanılmasına karar verildi.

KARAR 10:

DİSK 6. Genel Kurulunda karar altına alınan ve Yürütme Kurulunca hazırlanarak Yönetim Kuruluna sunulan tek tip Demokratik Tüzüğün bir ay içinde uygulanacak hale getirilmesi için çalışmaların tamamlanmasına karar verilmiştir.

Gündemde görüşülecek başkaca konu kalmadığından toplantı Genel Başkan Abdullah BAŞTÜRK tarafından kapatıldı.

Burhan Şahin: 2 nolu Kararın b Fıkrasına muhalif

Kenan Budak: 2 nolu karara muhalif

Kemal Yılmaz: 2 nolu karara çekimser

R. Budak 4 sendikanın onur kuruluna sevkine karşıyım.

Celal Küçük 2 nolu Karar (Konuya ilişkin itiraz gerekçesi arka sayfadadır.)

Celal KÜÇÜĞÜN muhalefet gerekçesi:

Konusu: DİSK üyesi 4 sendikanın yeniden Onur Kuruluna sevk edilmeleri hakkındaki Genel Yönetim Kurulu kararına karşı oyumun gerekçeleridir.

Yönetim Kurulunun konuya ilişkin olarak karar almadan önce yapılan açıklamalar ve tartışmalarla saptanan noktalar şunlardır:

1-) DİSK üyesi sendikaların onur kuruluna sevk edilebilmeleri için;

- Anatüzüğün 9. maddesindeki işlemleri eksiksiz yapan Yürütme Kurulunun, istemleri doğrultusunda ilgili sendikanın gerekli disiplin uygulamalarını yapmamış olması, bu hususun Genel Yönetim Kurulunca saptanması ve Onur Kuruluna sevk kararı alınmasından sonra, ilgili sendikanın veya sendikaların Onur Kuruluna sevk edilebilecekleri-açık bir Anatüzük hükmü olmasına rağmen, Bizzat Yürütme Kurulu Anatüzüğün bu hükmünü dikkate almadan, tüzel kişilerin Onur Kurulu'na sevkiyle ilgili olmayan 33. maddeye dayalı olarak DİSK üyesi 4 sendikayı Onur Kuruluna sevk etmiştir.

2-) Anatüzüğe aykırı bir sevk kararı bulunduğu Onur Kurulu kararıyla da, saptanıp, dosya gerekli prosedürün ikmal edilmesi için Yürütme Kuruluna iade edilmiştir.

Onur Kurulunun bu yaklaşımı Anatüzüğe uygun olsa da, Anatüzüğe ve Disiplin yargılamasına ilişkin tüm ilke ve usullere kesin aykırılık teşkil eden yanı, daha başlangıçta bu kararı alması gereken Onur Kurulunun, çeşitli yargılama işlemlerine başvurup, sonra sonucu itibariyle kanı da açıklayarak, eksikliğin ikmalini istemiş olmasıdır. Bu haliyle de esasen görüş açıklamış olan bir Kurula karşı ilgili 4 sendikanın güvensizlik duymaları doğal hale gelir ki bu da DİSK'in organlarının ve bizzat DİSK'in saygınlığı ile yakından ilgilidir.

Bu saptamalar yanında ve bundan sonra çok açık olarak gözlenen bir husus Anatüzüğün 9. maddesinde öngörülen ilgili 4 sendikanın onur kuruluna sevk edilebilmeleri için gerekli işlemleri Yürütme Kurulunun yapmadığıdır.

Yürütme Kurulunun ilgili 4 sendikaya göndermiş olduğu yazılarda;

DİSK Anatüzüğüne uymayan, ilkelerine, organlarının yasaya ve Anatüzüğe uygun kararlarına karşı çıkan sendika yöneticileri ve üyelerinin saptanmamış olduğu, bunlar hakkında bu sendikalardan gerekli disiplin hükümlerinin ilgililer hakkında uygulanmasının istenmemiş olduğu açıkça görülmesine rağmen, Yürütme Kurulunun DİSK Anatüzüğüne uygun olmayan bu yazılarına dayalı olarak Yönetim Kurulunun bu 4 sendikanın Onur Kuruluna sevk edildiğine dair karar alması kesinlikle Anatüzüğe aykırıdır.

DİSK'e bakış açımız ve Anatüzüğe bağlılığımız, ''Yürütme Kurulunun girişimidir, eksikte olsa buna uymamalıyız'' gibi bir yaklaşımın içinde olmamızı engeller.

Bu muhalefet şerhi, Anatüzüğün gereğinin yerine getirilmeden de üye sendikaların Onur Kuruluna sevk edilebilecekleri sonucunu doğuran ve DİSK'in saygınlığına gölge düşüren her türlü uygulama ve kararların yanında olmayacağımızı, kararların içeriği ve boyutu ne olursa olsun DİSK'in Anatüzüğüne sahip çıkılması gerektiğini vurgulamak, DİSK'in geleceğini ve birlikteliğini tehlikeye atan her türlü işlem ve eylemlere karşı olduğumun her aşamada ve bu aşamada da bilinme içindir. 16.2.1979

ONUR KURULU RAPORU[4]

Aralık 1977 tarihinde toplanan DİSK 6. Genel Kurulunda Onur Kurulu'nun oluşturulması için yapılan seçimde Ergun ERDEM, Tahir GÜNER, İsmail ÇALIŞKAN, Ahmet ERTAN, ve Ali TAŞER DİSK Genel Kurulunca Onur Kurulu Üyeliklerine getirilmişlerdir. Ana Tüzük gereğince Onur Kurulu kendi arasında yaptığı ilk toplantıda Ergun ERDEM'i Onur Kurulu Başkanlığına Tahir GÜNER'i Rapörtörlüğe İsmail ÇALIŞKAN Ahmet ERTAN ve Ali TAŞER'i de Onur Kurulu üyeliklerine seçmiştir. Bu dönem içerisinde DİSK Yürütme Kurulunun 24.11.1979 tarih ve 45 Sayılı oturumunda T. MADEN-İŞ Sendikası, BANK-SEN, BAYSEN ve YERALTI-MADEN-İŞ Sendikalarının 1 No. lu karar gereğince Anatüzüğü 33. maddesine göre Onur Kuruluna sevkine karar vermiştir.

[4] DİSK Onur Kurulu Karar Defteri, s. 123-145.

Kurulumuz yaptığı araştırma sonunda Onur Kuruluna sevkedilen sendikaların tutum ve davranışları konusunda DİSK Anatüzüğünün 33. maddesine göre yapılan sevkin bazı prosüdür işlemlerinin tamamlanması ve sevkin sendikaların tutum davranışlarına uygun olan bir maddeye göre yapılması için Yürütme Kuruluna gönderilmesine karar vermiştir.

14-15-16 Şubat 1979 tarihlerindeki olağan toplantısında DİSK Yönetim Kurulu aşağıdaki kararları vermiştir.

Karar: 1- "T. Maden-İş, Sendikası, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı-Maden-İş Sendikalarının DİSK Onur Kuruluna sevkedilmesine ilişkin işlem ve DİSK Yürütme Kurulu kararının onanmasına karar verilmiştir.

2- "T. Maden-İş, Sendikası, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Yürütme Kurulu tarafından Onur Kuruluna sevk işlemi, bu işlemle ilgili rapor ve dosya içeriği, yazışmaları, Yürütme Kurulunun 45 No.lu birleşiminde alınan 4 No.lu kararı ile Anatüzüğün disiplin hükümlerinin yanısıra 54. maddeye rağmen sendikaların vermiş oldukları cevapları müzakere etmiş, 12.9.1978 tarihinde tüm örgüte uyulması için duyurulan Yönetim Kurulunun 22-23-24 Ağustos 1978 tarihlerinde aldığı karar ve Onur Kurulunun konuya ilişkin 3.2.1979 tarihli tespitleri ve ara kararı gözönünde tutularak kurulumuz,

a) T. Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Onur Kuruluna sevk işleminde Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerinin birleştirilerek uygulanmasına,

b) Onur Kuruluna sevk edilmiş bulunan 4 sendikanın bütün bu olumsuzluk ve disiplinsizliklere sebep olan yönetici ve üyelerinin fiillerine uyan Anatüzüğün disiplin hükümlerinin uygulanmasına karar vermiştir."

Onur Kurulumuz bu konuda ilgili olarak inceleme yaparken gerek birinci sevk gerekse Yönetim Kurulunun ikinci kez sevki esnasında tarafların ve Onur Kuruluna sevkedilen sendika yöneticisi durumundaki kişilerin sözlü ve yazılı beyanlarına başvurmuş, Yürütme Kurulunun sevk gerekçelerini incelemiştir.

Onur Kuruluna sevkedilen sendikaların ve bu sendikaların yöneticilerinin yazılı savunmaları genellikle DİSK Onur Kurulunun işlevini ve DİSK Yürütme ve Yönetim Kurullarının kararlarını ve yetkilerini polemik konusu eder nitelikte olmaları bu dönemin önemli sayılması gereken olaylarından biridir.

Sendikalar üyelerinin gönüllü birliklerinden oluşur. Sendika organları Genel Kurulun belli konularda kendilerine devredilmiş yetkilerini kullanırlar. Sendika organlarının kararları kuşkusuz ki organlar içinde eleştiriye açıktır. Ancak bu eleştiriler bu organların ve bizzat DİSK'in varlığı konusunda tereddüt uyandıracak şekilde yapılamaz. Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığın ilkeleri bunu gerektirir. İlke olarak DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulları iddia ettiği hususların, organımızca karar altına alınmasından sonra Organ kararının uygulanmasında, Yönetim ve Yürütme Kurulları kararın uygulanmasında titiz davranması gerekirken Onur Kurulu Kararlarının takip ve uygulayıcısı yeterince olmamıştır. Örgütümüz titizlikle korunması gereken bir örgüttür. Bu örgütün şu veya bu şekilde işlemez hale getirilmesi veya objektif olarak bu sonucu doğuracak davranışlar içerisinde bulunulması tasvip edilemiyeceği gibi bu davranışta bulunanların örgüt içersinde varlıklarının anlamı da kalmaz. Onur Kurulu kuşkusuz ki kişisel niyet ve isteklerin ötesinde DİSK'in örgütsel bütünlüğü içinde kurulmuştur, ve çalışmalarını bu ilkeler ışığında sürdürmektedir. İlke olarak Onur Kuruluna sevk özellikle sendikalar için her zaman başvurulan bir yol değildir. Ancak organ kararlarına uymama yaygın bir davranış haline geldiğinde örgütün bütünlüğü tehlikeye gireceğinden bütün bir vücudu kurtarmak için son derece hayatide olsa bir takım organlar üzerinde bazı müdahaleler zorunlu hale gelir.

İşte Onur Kurulumuz 15.3.1979 tarih ve 9 nolu oturumunda üyelerden Ali Taşer'in muhalefetiyle aşağıdaki kararları vermiştir.

Tarih: 15.3.1979

Oturum: 9

Karar: 1

İstem: DİSK Yönetim Kurulu'nun 14-15-16 Şubat 1979 tarihli olağan toplantısında, T. Maden-İş Sendikası, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş Sendikalarının DİSK Onur Kurulu'na sevk edilmesine ilişkin işlem ve DİSK Yürütme Kurulu kararının onanması ile aynı toplantıda alınan kararın 2 a) ve b) bentleri gereğince Kurulumuzun 2.3.1979 gün ve 7 no.lu oturumunda almış olduğu 1-2-3-4 ve 5 no.lu kararları gereği adı geçen sendikalar ve bu sendikaların yöneticileri hakkındaki soruşturma tamamlanmıştır.

DİSK, Türkiye'nin tek demokratik sınıf ve kitle sendikal üst örgütüdür. DİSK'i DİSK yapan sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri, işçi sınıfının mücadelesi içinde denenmiş, hayata geçirilmiş ilkelerdir.

İşçi sınıfı feodal ilişkilerin bağrında doğan ve zamanla politik iktidarı ele geçiren kapitalist sınıf ile birlikte doğmuş ve kapitalizmin gelişmesiyle birlikte güçlenmiştir. Ücretli emeğin en aşırı bir biçimde sömürülmesi ve artı-değerin ele geçirilmesi temeline dayanan kapitalist toplumlarda, tüm değerleri ve zenginlikleri yaratan işçi sınıfı ile kapitalist sınıfın uzlaşmaz bir sınıf mücadelesine girmesi kaçınılmaz olmuştur.

Kapitalist toplumda işçi sınıfının mücadelesi bir bütündür ve bu mücadelenin üç temel biçimi vardır:

1. Ekonomik mücadele

2. Politik mücadele

3. ideolojik mücadele

Sınıf mücadelesi içinde gelişen sendikalar daha ilk günlerde sayıları gittikçe artan çok sayıda işçiyi biraraya getirmişler, KİTLESEL bir nitelik kazanmışlardır. Çeşitli mesleklere ve işkollarına dağılmış olan işçilere dünya görüşleri, siyasal düşünceleri, dinsel inançları, cinsiyetleri, dilleri, ırkları, derilerinin renkleri ne olursa olsun ortak çıkar etrafında sendikalarda biraraya gelmişlerdir. Kitlesel bir nitelik gösteren sendikalar, yalnızca işçi sınıfını bağrında barındırmaları ve kapitalist sömürünün temeline yönelmeleri ile aynı zamanda SINIFSAL bir nitelik göstermişlerdir.

Sendikaların çıkarları ortak, hedefleri aynı olan en geniş yığınları bir örgüt içinde toplamaları, sendikaların KİTLE ÖRGÜTÜ OLMA niteliğini ortaya koyar.

İşçi sınıfı mücadelesinin üçlü bütünlüğü içinde (ekonomik, politik, ideolojik mücadele) sendikaların kitle örgütü olma niteliğini gözardı etme, sendikaların varoluş nedeni olan kitlelerin ekonomik sorunlarını, somut sendikal mücadeleyi unutma, önemli yanlışlara yol açar.

Sendikaları oluşturan temel, ideolojik ya da politik birlik değil çıkar birliğidir. Sendikaları, işçi sınıfı partisi yerine koymak, sendikalara parti işlevlerini yüklemek, sendikaların kitle niteliğini zedeler,

SENDİKALARI KİTLE ÖRGÜTÜ OLMAKTAN ÇIKARIR VE PARÇALANMALARINA YOL AÇAR.

Bu anlamda işçi sınıfının siyasi mücadelesinin parti tarafından yönetilmesi zorunluluğunu kabul etmeyerek, işçi sınıfının sendikaları aracılığıyla üretim araçlarını eline geçireceğini savunan anarko-sendikalizm ile; sendikaların kitle örgütü olma niteliğini, çeşitli politik görüşlerdeki üyelerin sendikalarda yönetici olabileceği gerçeğini unutarak sendikalarla devrim Yapmaya kalkışan eğilimlere; dar, sekter politik tavırları sendikalara bulaştırarak sendikaların her kademesinde fraksiyonculuk yapmaya çalışan eğilimlerle sürekli olarak mücadele edilmelidir.

İşçi sınıfının ekonomik mücadelesinin başarılı olması sendikaların en geniş yığınları çatısı altında biraraya getirmesi ile olanaklıdır. Bu nedene sendikalar POLİTİK GÖRÜŞ, CİNSİYET, IRK, DİL, MEZHEP... ayrımı yapmadan daha büyük kitle örgütleri olmak, işkolunda işçilerin en geniş birliğini sağlamak için çaba harcamak zorundadırlar.

Sendikalar KİTLE örgütleridir, ama aynı zamanda sömürü ve baskıya karşı mücadele eden, kapitalist sömürünün temeline yönelen işçi sınıfının örgütleridir. Dünya görüşü, politik düşüncesi, dinsel inancı, konuştuğu dil, cinsiyeti, ırkı ne olursa olsun işçileri sendikalarda biraraya getiren ortak çıkarlar SINIF çıkarlarıdır.

Sendikaların sınıfsal niteliğini unutturan, işçi sınıfının mücadelesini günlük ekonomik mücadeleye, reformlarla bozuk düzeni düzeltme mücadelesine indirgeyen ve politik mücadeleyi reddeden her türlü oportünist, reformist, sendikalist eğilim işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takmakla sonuçlanmıştır. Devrimci sendikacılık bu tür sapmalarla mücadele içinde gelişmiştir.

Sendika üyeleri arasında aynı toplumsal sınıfa mensup olmaları nedeniyle temel çıkar karşıtlığı yoktur. Ancak üyeler arasında eylem programı, yöneticiler arasında görüş ayrılıkları olabilir. Bunlar SENDİKAL DEMOKRASİ ile sınıf temeli üzerinde uyumlu hale getirilir.

Sendikal demokrasi sendikaların kitle niteliğinin korunması ve geliştirilmesi için gereklidir. Sendikal çalışmalarda en genel anlamıyla DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK ilkeleri egemendir.

Demokratik merkeziyetçi işleyişin başlıca koşulları şunlardır:

1. En alt düzeyden en üst düzeye kadar tüm sendika organları seçimle işbaşına gelirler.

2. Kararların hazırlanması, alınması, uygulanması ve uygulanmasının denetlenmesinde tabanın görüşleri alınır. Alt düzeydeki organlar üst düzeydeki organlara bilgi verirler. Üst düzeydeki organlar alt düzeydeki organlardan gelen önerileri gözönünde bulundururlar.

3. Üyeler örgüte, azınlık çoğunluğa, alt organlar üst organa uyar. Kararların oluşmasında azınlıkta kalanlar çoğunluğun kararlarına uymak zorundadırlar.

4. Tartışmalarda eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemi uygulanır.

Bu ilkeler DİSK'in kurulduğu 1967 yılından bu yana tüm örgütün ''çalışmalarında yönlendirici ilkeler olmuşlardır. DİSK'i DİSK yapan bu temel ilkelerdir.

DİSK'in gönüllü disiplini bu ilkeler üzerinde yükselmiştir.

Demokratik merkeziyetçilik ilkesi gereği, aşağıdan yukarıya doğru seçimle işbaşına gelen yönetim organlarının alacağı kararlara, alt organlar ve üyeler uymak zorundadırlar. Örgüt içi disiplin bunu gerektirir. Üst organlardan gelen kararlara uyulmadığı takdirde, örgüt işleyişinde disiplinsizlik ve anarşi başlar.

Örgütlü çalışmanın özü ve temeli kolektif çalışmaya, ekip çalışmasına yani organ çalışmasına dayanır. Bir örgütte organlar çalışmıyorsa, alt ve üst organlar arasındaki bağ zayıfsa, üyeler toplantılara disiplinli ve aktif bir şekilde katılmıyorlarsa örgüt işleyişi zedelenir.

Organ çalışmasının en önemli ilkesi ''AZINLIĞIN ÇOĞUNLUK KARARINA UYMASI''dır. Bir organ içinde çeşitli görüş ayrılıkları çıkabilir. Ama farklı düşünceler eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemiyle giderilmeye çalışılır. Kararların oybirliği ile çıkması için çaba gösterilir.

Tartışmalarda kullanılacak yöntem ikna yöntemidir. Ayrı görüş ve öneri ileri sürenler, organ kararının kendilerince en doğru biçimde çıkmasını sağlamak için birbirlerini ikna etmeye çalışırlar. İkna yöntemi sonuna kadar kullanılıp kararların oybirliği ile çıkması için çalışılır. Ancak ayrı görüşleri savunan taraflar anlaşamıyorlarsa, kararların gecikmemesi, çalışmanın aksamaması için oylamaya başvurulur ve sonuca göre hareket edilir.

Eleştiri organlar içinde yapılır. Eleştiri somut olaylara dayanır, hataların ortaya konmasının yanında, hatalara yol açan nedenlerin ortadan kaldırılması ve hataların tekrarlanmaması için öneri getirilmesi gerekir.

Özeleştiri yapmak ise sadece özür dilemek ya da hatayı kabul etmek değildir. Özeleştiri yapmak yanlışların ve bu hataların nedenlerini araştırarak bir daha tekrarlanmaması için çaba harcamayı gerektirir.

Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin uygulanması sonucudur ki, DİSK kısa zamanda yalnız işçi sınıfının değil tüm emekçi kitlelerin sendikal umudu haline gelmiştir.

Ve DİSK içinde en yetkili kurullarda demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerine ters davranışlar her zaman mahkum edilmiştir. Son olarak DİSK 6. Genel Kurulunda şu karar alınmıştır:

''Karar 3

'' ..... Kongremiz,

''1. İşçi sınıfının birliğini, Konfederasyonumuzun bütünlüğünü bozmaya yönelik her türden tasfiyeci girişimleri mahkum eder.

''2. Tasfiyeciliğin işçi sınıfının düşmanlarının metodu olduğunu kabul eder.''

DİSK, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğinin sağlanması için sürekli mücadele etmiştir ve hala da etmektedir.

DİSK içinde su üstüne çıkan belli sorunlar için her zaman sorunları çözücü yöntemler aranmıştır.

DİSK Yürütme Kurulu 1-4 Ağustos 1978 tarihlerinde çeşitli dünya ve Türkiye sorunlarını ve bazı iç sorunları görüşmek üzere Ören'de DİSK Yönetim, Yürütme Onur, Denetim Kurulları üyelerinin, DİSK bölge temsilcilerinin ve DİSK'e bağlı tüm sendikaların Yürütme Kurulu üyelerinin katılmış olduğu bir ortak toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantının sonucunda oybirliğiyle şu karar alınmıştır:

''a) Sendikaların sorunları kendi organları ve üyeleri tarafından çözümlenir. Çözümlenemeyen konuların görüşülüp kotarılacağı tek yer DİSK karar organlarıdır.

b) Sendikaların iç işlerine karışmama ilkesi kabul edilir. DİSK'in ve üye sendikaların sınıf örgütü olma yanında, kitle örgütü olması nedeniyle salt siyasi inançlarından dolayı kişi ve örgütlerin yönetimce dışlanamayacağı; yönetim, grup ve kişilerin bu ilkeyi dikkate alarak başkanlarına veya yönetime kendi görüşlerini dayatamayacağını temel bir ilke olarak kabul eder.''

Tüzüksel olarak bağlayıcı bir niteliği olmayan bu toplantıda oybirliğiyle alınan bu karar tarihi bir karardır.

DİSK hiçbir zaman, birçok uzlaşmacı sendika ve kuruluşta olduğu gibi sorunları zaman içinde çözüme bırakmamış, aksine varolan sorunların ve aksaklıkların üzerine korkusuzca gitmiştir. İşçi sınıfının bilimi böyle kararlı davranışı zorunlu kılmaktadır.

Bu durumu gözönüne alan DİSK organları, örgüt içi sorunları, her zaman DİSK ilkeleri ışığında ve ''işçi sınıfının birliği'' temeli üzerinde değerlendirmişlerdir.

Özellikle emperyalizmin ve onun işbirlikçisi tekelci sermayenin işçi sınıfı ve emekçi halka karşı saldırılarını alabildiğince yükseltiği bir dönemde, bu gerici saldırılara karşı ancak disiplin içinde ve işçi sınıfının çıkarlarını, sendikal bir örgüt olma bilinciyle savunarak karşı çıkılabilir.

Bu anlamda işçi sınıfının birliğine ve gücüne olan inançla davranan DİSK karar organları, mücadelenin kızıştığı ve daha da kızışacağının bilinciyle örgüt içi sorunları görüşerek, 14-15-16 Şubat 1979 günlerinde toplanan Genel Yönetim Kurulunda aşağıdaki kararı almıştır:

''KARAR 2-Ülkemiz ekonomik-politik ve tüm sosyal alanlara damgasını vuran emperyalist-kapitalist sistemin baskı ve tahakkümü altındadır.

''Emperyalist zorbalar ve onun mali kuruluşları altından kalkılamayacak ağır koşullarla ülkemizi daha bağımlı hale getirmek istemektedirler.

''Faşizm ve onun silahlı canileri, sosyalistleri, ilericileri, yurtseverleri öldürmekte, toplu katliamlar düzenlemektedir.

''Süregelen böyle bir ortamda yapılan DİSK 6. Genel Kurulu örgütümüzü parçalanma noktasına getiren ''DİSK'e parti görevi yaptırma'' eğilimini ve bu eğilimin tasfiyeci metodunu mahkum etmiştir. Ayrıca, 6. Genel Kurul aldığı 1 no.lu kararla da anti-faşist, anti-emperyalist güçlerle cepheye yönelik güç ve eylem birliği oluşturulması direktifini vermiştir.

''DİSK 6. Genel Kurulunda seçilen Yönetim ve Yürütme Kurulları bu karar doğrultusunda tüm ilerici, demokrat, sosyalist güçlerin faşizme ve emperyalizme karşı güç ve eylem birliğini oluşturmak için yoğun bir çaba harcarken bazı üye sendikalarımızın birlik ilkesini zedeleyen, tüzük ve organ tanımaz davranışlarıyla örgütümüz karşı karşıya kalmıştır.

''Kitle örgütlerini politik örgütlerin yerine koyan bu mantığın sonucu tüzüğün anti-demokratik hükümlerine dayalı tasfiyecilik yapan bir eğilimin egemen olduğu birkaç üye sendikanın 6. Genel Kuruldan bu yana özellikle kitle eylemlerimizde tüzük ve organ tanımaz biçimde örgüt bütünlüğünü yaralayan davranışlarda bulunmuşlardır...

''Dar grupçu ve tasfiyeci siyasi mantığın hakim olduğu bu sendikalardaki yöneticiler, DİSK üyesi diğer sendikaları ele geçirerek sözde siyasi başarı sağladıkları görüntüsü vermek amacıyla en ilkel, en gerici ''ittifak''lara girmişlerdir.

''Aynı yöneticilerin kendi örgüt tabanlarını karşı anti-demokratik tüzük uygulamaları, dar grupçu tavırları nedeniyle olağanüstü huzursuzluk yaratmaktadır.

''İşçi sınıfı adına davrandığını ileri süren bir siyasi eğilimin sendikalara yansıyan bu çarpık tavrı, objektif olarak burjuvazinin ''sendikaların gücünü kırmak, etkisiz duruma getirmek, demokratik kitle örgütlenmesini durdurmak, mevcut örgütleri dağıtmak'' stratejisi ile çakışmıştır.''

DİSK ONUR KURULU, konuya DİSK'in demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı temel ilkeleri doğrultusunda, DİSK karar organlarının yukarıda sergilenen kararlarını gözönünde bulundurarak ve DİSK'in devrimci sendikal birliğini her şeyin üzerinde tutarak yaklaşmıştır.

Yukarıda anlatılan genel ilkeler ve DİSK Anatüzüğü ışığında örgüt birlik ve bütünlüğüne zarar veren sendika ve yöneticilerine gerek sözlü, gerekse yazılı uyarıda bulunularak davranışlarının doğuracağı ağır sonuçlar hatırlatılmıştır.

KARAR: 1

A- T. MADEN-İŞ Sendikası

a) 23.2.1978 tarih ve 978/388 sayılı yazı ile uyarılmış ve 13 Şubat 1978 tarihinde yapılan DİSK'in 11. Yıldönümü kutlama şöleninde tesbit edilmiş sloganların dışında slogan atan üyelerin tesbiti ve iki kişinin de adı 6.4.1978 tarihinde bildirilerek gereğinin yapılması istenmiş ise de bu istek yerine getirilmemiştir.

b) 1 Mayıs 1978 işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele gününde kutlamaya katılan T. Maden-İş Sendikası üye ve yöneticileri gene organ kararlarına rağmen farklı slogan ve pankartlarla alana girerek neredeyse, mitingin sabote edilmesi sonucunu doğuracak karşılıklı slogan yarışına sebebiyet vermişlerdir. Böylece faşist teröre karşı bu büyük kitlesel eylemin öneminden belli şeyler kaybedilmiştir. Bu davranışları ile ilgili yapılan yazışmalardan da bir sonuç alınamamıştır.

c) 19.11.1978 günü Ankara'da yapılan ve ''faşist teröre karşı anti-faşist, anti-emperyalist Demokratik Platform''un toplantısıyla ilgili olarak 12.9.1978 tarihli Yönetim Kurulu kararı uyarınca kendilerine gönderilen 4.11.1978 tarih ve 1906 sayılı ve yetkili organ kararlarını duyuran yazıya rağmen DİSK Genel Temsilciler Meclis'inde sürekli olarak atılması kabul edilmiş sloganlar dışında slogan atarak toplantıyı yapılamaz hale getirip başta Yürütme Kurulu üyesi Murat TOKMAK olmak üzere salonu protesto anlamında terk etmişlerdir.

d) Bütün bu konularla ilgili olarak yapılan soruşturmaya gönderdikleri 2.1.1979 tarihli yazıda DİSK organlarının görev ve yetkileri polemik konusu yapılarak 24.11.1978 tarihli Yürütme Kurulu kararının yok sayıldığı, 15.1.1979 tarihli ve adı geçen toplantıda tüzüksel suç işleyen üye ve yöneticilere disiplin hükümleri uygulanması amacını taşıyan ve DİSK Yürütme Kurulunun 27.11.1978 tarih ve 978/1997 sayılı yazısına verdikleri cevapta bu istemi yerine getirmeyeceklerini, 16.11 .1978 tarih ve 1978/7902 sayılı ''T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu adına Genel Başkan Kemal TÜRKLER'' imzalı yazıda özetle: ''T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu ile DİSK yönetimini hasımlarmış gibi göstererek, DİSK yönetiminin maceracı gruplarla birlikte onlar tarafından kullanıldığını, DİSK

yönetiminin aşırı katı merkeziyetçiliğe kayarak DİSK'in birliğini zedeleme girişimlerinde bulunduğu, İGD hakkında alınan kararın ayırımcı bir temele oturduğu yazılarak dedikodular ve olayları yanlış aktararak DİSK yönetiminin sendikal birliğe zarar verdiği'' savunulmuştur.

e) 15.11.1978 tarih ve 978/1957 sayılı DİSK Genel Sekreteri Fehmi IŞIKLAR imzasıyla DİSK'e bağlı sendikaların genel merkez, şube ve temsilcilikleriyle, DİSK Bölge Temsilciliklerine gönderilen Yürütme Kurulu'nun kararını içeren yazıda ''DİSK karar organlarının iznini almadan sendikaların diğer demokratik kitle örgütleriyle ortak herhangi bir eylem ve açıklama yapmamaları, bu öze uygun olarak üye sendikaların şube ve bölge temsilcilikleri gibi alt birimlerinin de kendi sendika merkezinden izin almadan diğer demokratik kitle örgütleriyle ortak eylem yapmamaları'' istenmesine rağmen:

1- 28.12.1978 günü İzmir'de T. Maden-iş Bölge Temsilcisi Vural ATİŞ'in sendika adını da kullanarak ortak bir basın açıklamasına izinsiz imza attığı,

2- 30 Aralık 1978 günü İzmir'de yapılan bir mitinge T. Maden-iş 3. Bölge temsilciliğinin de katıldığı, bununla ilgili gazete ilanına sendika adının da yazıldığı ve bu mitingte pankartlarda DİSK adının da kullanıldığı,

3- Keza bu mitinge DİSK'e bağlı sendikalara karşı kurdurulan sendikaların da katıldıkları, çağrıda ve ilanda imzalarının bulunduğu,

4-17.2.1979 tarihinde Bursa'da yapılan bir mitinge T. Maden-İş Sendikası 13. Bölge Temsilciliğinin de izinsiz katıldığı ve bu mitingde T. Maden-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Kemal DAYSAL'ın konuştuğu,

5- DİSK yönetiminin belli bir dönem birlikte davranmama kararı aldığı, İGD adlı gençlik örgütü ile bu karara rağmen T. Maden-İş Sendikası 2. Bölge Temsilciliğinin ortak bir bildiriye imza koymuş olduğu, bu davranışı ile ilgili olarak kendilerine Anatüzüğün 9. maddesine göre gönderilen yazıya hiçbir işlem yapmadıkları,

6- 20 Mart 1978 tarihinde yapılan Faşizme İhtar Eylemine Arçelik işyerinin sendika olarak katılınmadığı, bu hususta üyelerin DİSK'e yaptığı imzalı müracaatın, sendikalarının yönetiminin küçük düşürüldüğü iddiasıyla müracaatta imzaları bulunan üye ve temsilcilerin isimlerinin tesbit edildiğinde kesin ihraç talebi ile Onur Kurullarına verileceği 13.5.1978 gün ve 1978/4672 sayılı yazılarıyla DİSK'e bildirerek tasfiyeci tutumlarını kesinleştirmeleri,

f) T. Maden-İş Sendikasının DİSK'e bağlı örgütlere karşı 2. sendikaların örgütlenmesine olanakları ile yardımcı olmak ve örgüt içinde bulunan sendikaların iç işlerine karışmak,

g) DİSK Yönetim Kurulunun 22-23-24 Ağustos tarihli kararlarına ve DİSK Yürütme Kurulu'nun Anatüzük ilkeleri doğrultusunda aldığı kararlara karşı tutum ve davranışlara devam ve bu davranışlarda hala ısrar edildiği,

h) DİSK'i gücünden ve etkinliğinden yoksun bırakacak davranışlara devam ederek DİSK için izlenecek sosyal ve siyasal politikanın saptanması öncesinde DİSK'in birliğinin bulunmadığı görünümünü yaratarak faşizme ve emperyalizme karşı oluşturulmaya çalışılan DEMOKRATİK PLATFORM'u sabote etmek.

Dosya içerisinde bu ve buna benzer bütün yazılı belgelerden anlaşıldığı üzere T. Maden-İş Sendikası yönetimi kendilerini organ kararları üstünde görmektedirler. Sendika içine yönelik tutumları katı bir merkeziyetçi ve tasfiyeci iken onlar aynı suçlamayı üst örgütlerine yapmaktadırlar. Halbuki T. Maden-İş Sendikası içerisinde olup ta yönetime egemen olan siyasi eğilime teslim olmayan veya farklı siyasi görüşü savunan tüm işyeri ve bölge temsilcileri görevden alınmış, yerlerine T. Maden-İş'in geçmişi ile ilgisiz kişiler atanmışlardır. Giderek DİSK'e bağlı bazı sendikalarda kendi siyasi eğilimlerini egemen kılmak için gerici ittifaklar kurmaktan çekinmemişlerdir.

Bütün bunların varlığına rağmen T. Maden-İş Sendikası ve yöneticileri Onur Kurulu'nda aynı davranışı ve örgüt tanımazlığı savunarak her kademeden **DİSK** organlarının görev ve yetkilerini polemik konusu etmişlerdir.

SONUÇ:

T. Maden-İş Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamışlardır.

Diğer yandan yapılmış olan bir disiplinsizliğin ne zaman cevaplandırılacağı da yönetimin bileceği bir şeydir. Zaman aşımını savunması yerinde görülmemiştir.

Yukarda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

T. Maden-İş Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir. Ancak: Kurulumuz DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunların işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz;

1- T. Maden-İŞ Sendikasının 20.2.1979 tarihinden geçerli olmak üzere 1 yıl DİSK üyeliğinden geçici ihracına,

2- Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinden,

a) Türkiye Maden-İş Sendikanın Yürütme Kurulu üyelerinden Murat TOKMAK, Kemal DAYSAL, Halit ERDEM ve Mehmet ERTÜRK'ün DİSK üyeliğinden kesin ihracına,

b) Türkiye Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu Üyelerinden Kemal TÜRKLER, Bahtiyar ERKUL ve Şinasi KAYA'nın 20.2.1979 tarihlerinden geçerli olmak üzere bir yıl müddetle DİSK üyeliğinden geçici ihraçlarına

KARAR VERİLDİ. 15.3.1979

Ergun ERDEM Onur Kurulu Başkanı

Tahir GÜNER Raportör

İsmail ÇALIŞKAN Üye

Ahmet ERTAN Üye

Ali TAŞER Üye (Baştan ileri sürdüğüm usulüne uygun prosedür tamam olmadığından dosyanın iadesi istemim nedeniyle bu karara karşıyım.)

KARAR: 2

B– BANK–SEN

a) 23.2.1979 tarih ve 978/391 sayılı yazı ve 6.4.1978 tarih ve 987/733 sayılı yazılarla 13.2.1978 DİSK'in 11. Kuruluş Yıldönümü'nde tesbit edilmiş sloganlar dışında slogan attıran şahıs bildirilmiş olmasına rağmen bu şahıs hakkında bir işlem yapılmamıştır.

b) 1 Mayıs 1978 günü kutlamaya katılan T. Maden–İş Sendikası gibi, organ kararlarına rağmen farklı slogan atarak bütünlüğü bozmuştur. Bununla ilgili bir tutanak dosya içerisinde mevcuttur.

c) 19.11.1978 günü Ankara'da toplanan Genel Temsilciler Meclisi'nde toplantıyı sabote eder şekilde sloganlar atıp salonu terk eden sendika yönetici ve üyeleri hakkında disiplin koğuşturması yapılması istenen 24.11.1978 gün ve 4 sayılı Yürütme Kurulu kararı gereği yerine getirilmemiştir.

d) Dosyada mevcut yazılı belgelerden anlaşıldığı üzere 15.11.1978 tarih ve 978/1957 sayılı DİSK Genel Sekreteri Fehmi IŞIKLAR imzasıyla gönderilen yazıya rağmen:

1– 28.12.1978 günü İzmir'de bir ortak açıklamaya sendika adına imza atıldığı,

2– 30 Aralık 1978 günü İzmir'de yapılan bir mitinge sendika olarak izinsiz katıldığı,

3– DİSK'e bağlı sendikalara karşı kurdurulan sendikalarla aynı eylemde beraber davranarak aynı bildirileri imzaladığı,

4– 17.2.1979 tarihinde Bursa'da yapılan bir mitinge sendika olarak izinsiz katılındığı,

5– Keza T. Maden–İş gibi DİSK yönetiminin belli bir dönem birlikte davranmama kararına rağmen bir gençlik örgütü ile ortak bildiri yayınladığı anlaşılmıştır.

Bank–Sen'in DİSK'e bağlı örgütlere karşı 2. sendikaların örgütlenmesine olanakları ile yardımcı olmak ve örgüt içinde bulunan sendikaların iç işlerine karışmak,

DİSK Yönetim Kurulu'nun 22–23–24 Ağustos 1978 tarihli kararlarına ve DİSK Yürütme Kurulu'nun, Anatüzük ilkeleri doğrultusunda aldığı kararlara karşı tutum ve davranışlara devam ve bu davranışlarda hala ısrar edildiği,

DİSK'i gücünden ve etkinliğinden yoksun bırakacak davranışlara devam ederek DİSK için izlenecek sosyal ve siyasal politikanın saptanması öncesinde DİSK'in birliğinin bulunmadığı görünümünü yaratarak faşizme karşı ve emperyalizme karşı oluşturulmaya çalışılan Demokratik Platformu sabote etmek,

Bütün bunların varlığına rağmen Bank–Sen Sendikası ve yöneticileri Kurulumuzda da aynı davranış ve örgüt tanımazlığını savunarak her kademeden DİSK organlarını yermiş ve yetkilerini polemik konusu etmişlerdir.

SONUÇ:

Bank–Sen Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamışlardır.

Diğer yandan yapılmış olan bu disiplinsizliğin ne zaman cevaplandırılacağı da yönetimin bileceği bir şeydir. Zaman aşımı savunması yerinde görülmemiştir.

Yukarda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Bank–Sen Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir.

Ancak: DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:

1– Bank–Sen Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden 1 yıl müddetle geçici olarak ihracına,

2– Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinden,

a) Bank–Sen Sendikasının Yürütme Kurulu Üyelerinden Yücel ÇUBUKÇU ile Turhan ATA'nın DİSK üyeliğinden kesin ihracına,

b) Bank–Sen Sendikasının Yürütme Kurulu Üyelerinden Metin DENİZMEN, Erdoğan ARI, Erol SERDAR, İlhan GEÇİT ve Akat SAĞINER'in 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden 1 yıl müddetle geçici ihraçlarına

KARAR VERİLDİ. 15.13.1979

Ergun ERDEM Onur Kurulu Başkanı

Tahir GÜNER Raportör

İsmail ÇALIŞKAN Üye

Ahmet ERTAN Üye

Ali TAŞER Üye (Baştan ileri sürdüğüm usulüne uygun prosedür tamam olmadığından dosyanın iadesi istemim nedeniyle bu karara karşıyım.)

Karar: 3

C– BAYSEN

Baysen Sendikamızın da DİSK'in aldığı kararlara rağmen yukarda tek tek anlatılan eylemlere izinsiz katıldığı, bildirileri izinsiz imzaladığı Genel Temsilciler Meclisi toplantısında tesbit edilmiş sloganlar dışında sloganlar kullandığı ve bunu da 6.3.1979 tarih ve 104/32 sayı ve Genel Başkan Cevat ÖZHASIRCI ve Genel Sekreter Faik KAYAGİL imzasıyla Onur Kuruluna gönderdikleri yazıda kabul ettiği, böylece toplantının amacına ulaşmasını engelleyici davranışlarda bulunduğu, 13 Şubat 1978 ve 1 Mayıs 1978 günleri disipline uymayarak toplantılarda kargaşa yaratılmasına neden olduğu,

DİSK Yönetim Kurulu'nun 22–23–24 Ağustos 1978 tarihli kararlarına ve DİSK Yürütme Kurulu'nun Anatüzük ilkeleri doğrultusunda aldığı kararlara karşı tutum ve davranışlara devam ve bu davranışlara hala ısrar edildiği,

DİSK'i gücünden ve etkinliğinden yoksun bırakacak davranışlara devam ederek DİSK için izlenecek sosyal ve siyasal politikanın

saptanması öncesinde DİSK'in birliğinin bulunmadığı görünümünü yaratarak faşizme karşı ve emperyalizme karşı oluşturulmaya çalışılan Demokratik Platform'u sabote ettiğinden,

SONUÇ

Baysen Sendikasınca Kurulumuza gönderilen tüm savunma ve yazılarında tüzük maddeleri ile oynayarak DİSK'in yaptığı bütün kitle eylemleri ile kutlamalarda disiplinli davrandığını öne sürmüş ise de olaylar bu savlarının tam tersini kanıtlamışlardır.

Yukarıda sıralanan disiplinsizlik ve tüzük suçlarının işlendiği Onur Kurulumuzun yapmış olduğu tetkik, soruşturma ve mevcut dosyalar içindeki evrakların inceleme ve çalışmalarıyla tesbit edildiğinden,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Baysen Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmektedir. Ancak: DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilim ve disiplini içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:

1.Baysen Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere DİSK üyeliğinden bir yıl müddetle geçici olarak ihracına,

2. Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinden: Cevat ÖZHASIRCI, Faik KAYAGİL, Mehmet NAKİPOĞLU, Gürel ERGEV ve Macit CÜNÜNOĞLU'nun 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere bir yıl müddetle DİSK üyeliğinden geçici olarak ihracına

KARAR VERİLDİ. 15.3.1979

Ergun ERDEM Onur Kurulu Başkanı

Tahir GÜNER Raportör

İsmail ÇALIŞKAN Üye

Ahmet ERTAN Üye

Ali TAŞER Üye (Baştan ileri sürdüğüm usulüne uygun prosedür tamam olmadığından dosyanın iadesi istemim nedeniyle bu karara karşıyım.)

KARAR: 4

D- YERALTI MADEN-İŞ

Yeraltı Maden-İş Sendikasının DİSK'in aldığı kararlara rağmen, Genel Temsilciler Meclisi toplantısında tesbit edilmiş sloganlar dışında sloganlar kullandığı, böylece toplantının amacına ulaşmasını engelleyici davranışlarda bulunduğu, disipline uymayarak toplantılarda kargaşa yaratılmasına neden olduğundan,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Yeraltı Maden-İş Sendikası ve yöneticilerinin yukarda anılan tutum ve davranışlarından vazgeçmediği, organ kararlarına uymayarak Anatüzüğün 9. ve 33. maddelerine uygun eylemlerde bulunduğu kanaatine varılarak DİSK üyeliğinden kesin ihraçları gerekmekte ise de, gerek tüzel kişilik olarak, gerekse bireysel olarak vermiş oldukları yazılı beyanlarında işlemiş oldukları tüzük suçlarını samimi olarak beyan etmiş olduklarından DİSK'in bütünlüğünün geçirmiş olduğu evreleri, devrimci kuruluşlarda zaman zaman bu gibi olayların olduğu, bunları işçi sınıfının gerçek bilimi ve disiplini içinde halledeceği ve bu gibi disiplinsizlikleri devrimci süreç içinde bertaraf edeceği inancında olan Kurulumuz:

1- Yeraltı Maden-İş Sendikasının 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere 4 ay süreyle geçici ihracına,

2- Diğer yandan işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan Sendika Yürütme Kurulu Üyeleri'nden Çetin UYGUR, Hüseyin DAĞDELEN ve Hüseyin AKBULUT'un 20.2.1979 tarihinden başlamak üzere 4 ay süreyle geçici olarak DİSK üyeliğinden ihracına,

KARAR VERİLDİ.

15.3.1979

Ergun ERDEM Onur Kurulu Başkanı

Tahir GÜNER Raportör

İsmail ÇALIŞKAN Üye

Ahmet ERTAN Üye

Ali TAŞER Üye (Baştan ileri sürdüğüm usulüne uygun prosedür tamam olmadığından dosyanın iadesi istemim nedeniyle bu karara karşıyım.)

Onur Kurulu Kararları organları dışında özellikle genel kurul dışında tartışmaya açılmış bu kararlarla ilgili spekülatif yayınlar yapılmış ve örgüte dağıtılan bu kararların arkalarına veya üzerlerine DİSK Yönetimi hakkında hakaret niteliği taşıyan yazılar yazılarak DİSK Genel Merkezine göndertilmiştir.

Anatüzük hükümleri uyarınca Onur Kurulunun kararlarına karşı ancak Genel Kurula başvurulacağı bildirildiği halde Kurulumuz kararları mahkemeye intikal ettirilmiş bu kararlar üzerinde ve DİSK'in temel prensipleri konusunda giderek neyin DİSK Anatüzüğüne uygun olduğu konusunda Genel Kurula ait tartışma hak ve yetkileri DİSK dışında yerlerde tartışılmış ve karar istihsaline çalışılmıştır. Mahkemelerde sunulan dava dilekçelerinde ve bu dava dilekçelerine verilen cevaba karşı verilen cevaplarda DİSK Yürütme Kurulu için "Tabandaki üyelerce tabansızlar olarak adlandırılan bu yöneticiler tabandaki üyelerin demokratik eleştirileri karşısında Genel Kurulun oyuna başvuracak yerde bütün DİSK tabanının güvenini yitirdiklerinden Genel Kurulda kendilerini yitirecek olanların oylarını azaltarak, bir azınlık oyu ile iktidarda kalabilmek amacıyla DİSK'in en küçük sendikalarını tümüyle DİSK'in dışına itmek ve kendi güdümlerinde yapay tabela sendikaları yaratıp iktidarlarını sürdürme yoluna giderek kötü niyetle ve dayanıksız nedenlerle disiplin yaptırımları uygulama yoluna gitmişlerdir şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır. "Konu bu haliyle de sayın Genel Kurulun bilgisine sunulmaktadır. Onur Kurulu kararları aleyhine Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan 797/600, 602-604 numaralı davalar ile gene Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesine açılan 979/ 606-607-608-609-610 sayılı davalar sonuçlanmış ve "DİSK Onur Kurulunca verilen çıkarma kararının uygulanmasının tedbiren durdurulması, kararın iptali ve sataşmanın önlenmesi talebinden ibaret olan davanın yargılanması esnasında;

1- 274 sayılı sendikalar kanununun 8. maddesi ve Yargıtay 9. Hukuk dairesinin 23.2.1979 tarihli 1821/2592 sayılı içtihatı gereğince sendikadan çıkarma kararı karar tarihinden itibaren neticeler doğurur. Bu karara karşı süre belirtilmeksizin Genel Kurula ve Genel

Kurul kararına karşı da 3 ay içinde mahkemeye itiraz hakkı tanınmışsa da bu itirazların çıkarma kararının yerine getirilmesini durduracağına dair bir hüküm yoktur. Çıkarma kararı merciince iptal edilmedikçe karar tarihinden itibaren neticeler doğurması gerekir. Bu itibarla ihtiyati tedbir isteği kabule şayan görülmemiş red edilmiştir.

2-274 sayılı sendikalar kanununun 8. ve DİSK Anatüzüğünün 9. maddesi gereğince DİSK üyeliğinden Yönetim Kurulunun isteği ve Onur Kurulunun kararı ile çıkartılan sendikanın DİSK Genel Kuruluna başvurma hakkı vardır. Ancak Genel Kurulca bu çıkarma kararı onanırsa sendika yargı organlarına kanuni süresi içinde başvurulabilir. Ortada usulüne uygun verilmiş, kanuni merasimi yerine getirmiş bir çıkarma kararı vardır. Davacının DİSK GENEL KURULUNU ATLAYARAK DOĞRUDAN MAHKEMEMİZE BU ÇIKARMA KARARINA KARŞI BAŞVURMASI KANUNEN MÜMKÜN DEĞİLDİR.

Davanın da bu yönden reddi iktiza etmiştir.

3- Dava görev yönünden reddedildiğine göre işin esasına mahkemece incelenmesine uygun görülmemiştir'' denilerek dava reddedilmiştir.

Diğer yandan DİSK Onur Kurulunca DİSK'e bağlı bazı sendikaların yöneticileri hakkında verilmiş bulunan süreli veya süresiz ihraç kararlarının yasaya göre yok sayılacağı çünkü DİSK Onur Kurulunun gerçek kişileri değil DİSK Anatüzüğünün 6. maddesi uyarınca sendikaları yargılayabileceği yolundaki açılan davalara mahkemece ''dosyada mevcut DİSK Onur Kurulunun 15.8.1979 tarihli kararı gereğince (işçi sınıfının birliğine zarar verici bu tür davranışların meydana gelmesinde çok büyük payları olan sendika yöneticilerinin DİSK üyeliğinden kesin ihracına karar verilmiştir. DİSK Anatüzüğünün 52. maddesi gereğince (DİSK organlarına seçimle getirilenler ile üye sendikaların üyeleri DİSK'in doğal üyeleridir. Kanunu merasime uyulmak suretiyle DİSK'in doğal üyeleri olan davalılar DİSK üyeliğinden ihraç edilmişlerdir. Dava DİSK Onur Kurulunca verilen ve DİSK Yürütme Kurulunca uygulamaya konula çıkarma kararının uygulamasının tedbiren durdurulması kararın iptali ve bu süretle mevcut sataşmanın önlenmesi talebinden ibarettir.

1- 274. sayılı sendikalar Kanunun 8. maddesi ve Yargıtay 9. Hukuk dairesini 23.2.1979 tarihli 1821/2592 sayılı içtihadı gereğince sendikadan çıkarma kararı karar tarihinden itibaren neticeler doğurur, bu karara karşı süre belirtilmeksizin Genel Kurul ve Genel Kurul kararına karşı da 3 ay içinde mahkemeye itiraz hakkıda tanınmışsa bu itirazların çıkarma kararının yerine getirilmesini durduracağına dair bir hüküm yoktur. Çıkarma kararı merciince iptal edilmedikçe karar tarihinden itibaren neticeler doğurması gerekir. Bu itibarla ihtiyati tedbir isteği kabule şayan görülmemiş reddedilmiştir.

2- 274 sayılı Sendikalar K.nun 8. ve DİSK Anatüzüğünün 9. maddeleri gereğince DİSK üyeliğinden Yönetim Kurulunun isteği ve Onur Kurulununkararı ile çıkartılan üyelerin DİSK Genel Kuruluna başvurma hakkı vardır. Ancak Genel Kurulca bu çıkarma kararı onanırsa sendika üyesi Yargı organlarına Kanuni süresi içinde başvurulabilir. Ortada usulüne uygun olarak verilmiş ve Kanuni merasimi yerine getirilmiş bir çıkarma kararı mevcuttur. Davacının DİSK Genel Kurulunu atlayarak doğrudan doğruya Mahkememize başvurması Kanunen mümkün değildir. Davanın bu yönden reddi iktiza etmiştir. Bir an için mahkemenin işin esasını inceleyip talebi reddetttiğini düşündüğümüz takdirde davacının ayrıca DİSK Genel Kuruluna başvurma hakkı olacaktır. Böylece tüzük hükümlerid e çiğnenmiş olacaktır.

3- Dava görev yönünden reddedildiğine göre işin esasının mahkememizce incelenmesi mümkün görülmemiştir. Bu itibarla açılan davanın ve ihtiyati tedbir talebinin reddine...'' denilerek

reddedilmiştir.

Yukarıda yazıldığı gibi Onur Kurulu kararları ancak Sayın Genel Kurulca tartışılmalıyken bu kararlar ve DİSK'in örgüt içi sorunları mahkemeler önüne getirilmiştir. Onur Kurulu Kararlarına karşı açılan davaların Hukuka aykırılığı mahkeme kararlarıyla da belgelenmiştir.

Onur Kurulumuz bütün ön yargılardan uzak ve Onur Kurulu aleyhine çıkartılan bütün şayialara rağmen DİSK Anatüzüğünün ve Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı prensiplerinin ışığında çalışmalarını sonuçlandırmıştır.

EK-5

TEK TİP DEMOKRATİK TÜZÜK[5]

GİRİŞ

DİSK 6. Genel Kurulu'nun aldığı kararlar arasında 6 No'lu **"Sendikalarda içe dönük Demokrasinin uygulanması ve tüzüklerin Demokratikleştirilmesi"** ile 10 No'lu **"Tabanın söz ve karar sahibi olması Genel İlkeleri"** başlıklı kararla DİSK Yönetim ve Yürütme Kurullarına "**Kongreden sonra hemen çalışmaya başlaması ile sendikalarımızın tüzüklerini gözden geçirerek örgüt içi demokrasi uygulamasının asgari ölçülerini saptayan örnek tüzüğün hazırlanması"** görevini vermiştir.

Bu görev doğrultusunda çalışmalara başlayan Yönetim ve Yürütme Kurulları, önce üye sendikalardan, oluşturulacak tek tip tüzük ile ilgili görüş ve önerileri istemiş, bu doğrultuda hazırlanan tüzük taslağını sendikaların eleştirisine sunmuştur. Gelen eleştiriler göz önüne alınarak Genel Yönetim Kurulu'nun genişletilmiş toplantısında sendikalarımızın yetkililerinden oluşan 7 kişilik bir komisyon tüzüğü hazırlamakla görevlendirilmiştir. Hazırlanan **"Tek Tip Demokratik Tüzük"** Yönetim Kurulunun 21-23 Mart tarihleri arasında yaptığı toplantıda son biçimini almıştır. Toplantının üye sendikaların birer yetkilisinin de katıldığı birleşiminde, **"Tek Tip Demokratik Tüzüğün"** 30 Nisan 1980 tarihine kadar tüm üye sendikalarımızca yaşama geçirilmesine ilişkin bağlayıcı karar oybirliği ile alınmıştır.

DİSK Genel Yönetim Kurulu'nun bu konuya ilişkin kararında, **"Tüm üyelerimize hiç bir koşul aranmaksızın sendikasının yönetim organlarına seçilme yolunu da açan tek tip demokratik tüzük ile demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı yolunda tarihsel bir aşama noktasına ulaşılmış, bazı sendikalardaki antidemokratik tüzüklere ve uygulamalara son verilmiş, bu yüzden sendikaların yargı organları karşısına çıkarılması da önlenmiş olacaktır"** denilmiştir.

Demokratik Tüzüğün amaç ve ilkelerine ilişkin 5. maddesinde **"Ülkemizi ve halkımızı tam bağımsızlığa kavuşturmayı öngören, uluslararası işçi sınıfı ile uyumlu çalışmalar yapmayı hedefleyen, sosyalist bir düzenin hayata geçirilmesine ilişkin çalışmalarda bulunmayı ilke sayar"** görüşü yer almaktadır.

Delegelik koşullarını belirleyen 12 maddede;

Organ yöneticilerini seçecek delegelerin, yöneticiler tarafından atanması veya Yürütme Kurullarının delege seçilmek için aday olanları dışlaması, bütün bu engellerden aşarak seçilmiş delegelerin delegeliklerinin kaldırılması gibi sendikal demokrasiyi yok eden uygulamalara son veren Demokratik Tüzük **"Sendika organlarına veya delegeliğe aday olmak için sendika üyeliğinden başka bir koşul aranmaz"** hükmünü de getirmektedir.

Tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesi lüks değildir. İçi boş, gelişi güzel söylenmiş, işçileri avutma aracı olarak kullanılacak bir söz de değildir. İşçilerin gerçekten yönetimde söz ve karar sahibi olmalarını sağlamayı amaçlayan DİSK'in genel bir ilkesidir.

DİSK'in 6. Genel Kurulu Demokratik Tek Tip Tüzüğe ilişkin kararıyla bütün bu engelleri ortadan kaldırma görevini genel Yönetim Kuruluna vermiştir. Bunu gerçekleştirmek bizim ve üye sendikalarımızın tarihi ve sınıfsal görevimizdir.

DİSK'i **DİSK** yapan ilkelerin başında gelen **"tabanın söz ve karar sahibi olma"** ilkesinin önündeki tüm engelleri kaldıran, **"Demokratik Merkeziyetçi"** işleyişe yeni boyutlar kazandıran **"Tek Tip Demokratik Tüzük"** bilinçli DİSK üyelerinin elinde daha da gelişecek, mücadele içinde kazanılan zengin deneylerin ışığında Türkiye işçi sınıfının **"sınıf ve kitle sendikacılığını"** egemen kılma ve **"devrimci sendikal birliği sağlama"** mücadelesinde elindeki en önemli araçlardan biri olacaktır.

Genel Yönetim Kurulumuz aşağıdaki ayrıntılar dışında bu tüzük taslağını tüm üye sendikalar için uygulanması zorunlu genel ilkeler olarak kararlaştırmıştır.

1. Organlara ilişkin 10. Maddesinin 1/(B) ve (C) fıkralarından biri veya her ikisi birden seçilebilir. Daha açık bir deyimle; a) Merkez şube ve şubeler, b) Bölge temsilciliği ve şubeler biçiminde değerlenebilir. Değişmez kural kongrelerine katılacak delegelerin alt sınırıdır.

2. Merkez Genel Kuruluna ilişkin II. Madde; Delegeler için saptanan alt sınırı değiştirme ve demokratik ilkelerden sapılmamak koşulu ile daha çok seçimli delegeye olanak verecek değişiklikler yapılabilir. Ancak yürürlükte tüzüklerinde sendika kurucuları doğal delege sayılmakta ise bu hak saklı tutulmuş olup yeniden tüzüğe konulması söz konusu değildir.

3. Merkez Yönetim Kurulunun oluşmasına ilişkin 16. Maddedeki yönetici sayısı tavandır. Bunun altına inilebilir.

4. Merkez Yürütme Kurulu üye sayısı için taban ve tavan saptanmıştır. Bu sınırlar içinde kalınarak gerekli düzenlemeler yapılabilir.

5. Merkez Yürütme Kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin 20. Madde ile 23. 24. 25. ve 26. Maddelerin taslakta düzenlediği şekilde olabileceği gibi, a) Genel Başkan, Genel Başkan Vekilleri, Genel Sekreter, Yürütme Kurulu Üyeleri, b) Genel Başkan, Genel Sekreter, Örgütlenme, Eğitim, Parasal İşler

Sekreterlikleri biçiminde de olabilir. Merkez Yönetim ve Yürütme Kurullarının görev ve yetkilerine ilişkin olarak sendikanın gereksinme duyacağı konular eklenebilir. Ancak eklenecek konular tüzüğün amaç ve ilkelerine aykırı olamaz.

6. Bölge Temsilcilik, merkez şubesi ve şube kongreleri için düzenlenen 33-40. Maddelerde saptanan delege sayıları alt sınırlardır. Kongrelerden seçilmek koşuluyla delege sayıları arttırılabilir.

7. Sendika üye ödentilerine ilişkin 60/1 Maddede yasal asgari gündeliklerden az ve üyenin bir gündeliğinden çok olmamak koşuluyla değişiklik yapılabilir.

8. Hizmet ödeneğine ilişkin 68. Madde yöneticilere verilecek hizmet ödeneğinin tavanını belirlemiştir. Sendika genel kurullarına bu sınırlar içinde öneri götürülebilir.

Genel Yönetim Kurulumuzca 6. Genel Kurulun verdiği görev ve yetkiye dayanarak 6 ve 10 sayılı Kararların ışığında hazırlanan tek tip demokratik tüzüğün süresi içinde hayata geçirilmesi, DİSK'i DİSK yapan ilkelerin başında gelen **"Tabanın Söz ve Karar Sahibi Olma"** ilkesinin daha etkinleşmesini ve yaygınlaşmasını getirecektir.

[5] DİSK YAYINLARI:30, Ankara: EM-AŞ, DİSK/ Genel İş Web Ofset Tesisleri, Son Baskı Tarihi: 5/7/1979

MADDE 1– SENDİKANIN ADI:

.....Kısa adı..... dır.

MADDE 2– SENDİKANIN MERKEZİ:

..... SENDİKASI'nın Genel Merkezi.....dır. Açık adresi .....dır. Sendikanın ..... Genel Merkez adresi Merkez Yürütme Kurulu kararıyla değiştirilebilir.

MADDE 3– SENDİKANIN AMAÇ VE İLKELERİ:

Kaynağını emeğin yüce değerlerinden, gücünü işçi sınıfından alan:.....

a) İşçi sınıfı ve tüm emekçilerin mutluluğu için, kendi işkolunda çalışan işçileri çatısı altında toplayan en büyük gövdeyi oluşturmayı,

b) Henüz örgütlenmemiş, yada örgütlenme olanağına kavuşmamış emekçi sınıf ve tabakaların bu haklarını kullanmalarına yardım ederek örgütsel dayanışma kapsamı içine alınmalarını sağlamayı,

c) İşçi sınıfı bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı,

d) Emekçi halkımızın ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve siyasal bilinci geliştirecek çalışmalarda bulunmayı,

temel amaç sayar.

Bu amacını gerçekleştirmek için,

Ülkemizi ve halkımızı tam bağımsızlığa kavuşturmayı öngören, uluslararası işçi sınıfı ile uyumlu çalışmalar yapmayı hedefleyen, sosyalist bir düzenin hayata geçirilmesine ilişkin çalışmalarda bulunmayı ilke sayar.

MADDE 4– SENDİKANIN İŞKOLU

Sendikanın kapsadığı,.....işkolu, bu işkolu içinde sayılacak işler, işkolu ile arasında ilgi kurulacak diğer işkollarındaki işler ve bu işyerlerini tamamlayan eklentilerle, işyerlerinin yürütümü ile ilgili diğer işlerde çalışanların tümünün sendikasıdır.

MADDE 5– SENDİKANIN YETKİLERİ:

a) 4. maddede belirlenen işkolunda çalışan işçileri sendikaya üye yapmak,

b) Türkiye ve dünyada kurulmuş işçi örgütlerine, sosyal kuruluşlara katılmak, bu gibi örgütlerin kurulmasına çalışmak, işçi örgütleriyle birleşmek, işbirliği yapmak, bütün ulusal ve uluslararası işçi örgütleri ile diğer sosyal kuruluşlar arasında dostluk ve dayanışmayı sağlamak, bu amaçla karşılıklı yazışmalarda bulunup, üyelerin kültürel gelişmelerini sağlamak ve deneyimlerini artırmak amacıyla her türlü yurt içi ve yurt dışı geziler düzenlemek,

c) Üyeleri adına tek tek yada toplu olarak işverenler, özel ve tüzel kişilerle, görüşmelerde bulunmak, anlaşmalar yapmak, gerektiğinde iş uyuşmazlığı çıkarmak, grev kararı almak, uygulamak ve gerektiğinde kaldırmak,

d) İş hukukundan, hizmet bağıtından ve toplu iş sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarla ilgili olarak üyeleri adına yargı organlarına uzlaştırma ve hakem kurullarına başvurmak, açılan davalara taraf olmak, sonuçlandırmak, davadan vazgeçmek,

e) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, askerlik, işsizlik, grev, eğitim ve diğer sosyal ve kültürel gereksinimleri için üyeleri adına, dernek, sandık, yardım kolları, spor kulüpleri ve benzeri tesisler kurmak veya kurulmasına yardımcı olmak, üyeleri adına sigorta sözleşmeleri yapmak,

f) Üyelerinin mesleki ve genel bilgilerini arttıracak çalışmalar yapmak, yazlık ve dinlenme yerleri kurmak, kütüphane açmak, gazete, dergi, kitap ve benzeri yayınlar yapmak, haber ajansı kurmak ve bunlar için gereken olanakları sağlamak.

g) Kooperatifler kurmak, kurulmuş olanlara üyeleri adına katılmak,

h) Amaç ve görevlerinin gerektirdiği her türlü mülk edinmek ve bu işlevler bakımından uygulamanın gerektireceği her türlü yasal girişimlerde bulunmak ve bu yetkilerinin tamamı veya bir kısmı için vekil atamak,

ı) Bu tüzükte gösterilmemiş olsa bile yasalardan ve geleneklerden doğan bütün girişimlerde bulunmak ve yetkilerini kullanmaktır.

MADDE 6– ÜYELİK:

Sendikaya üye olmak için:

a) 4 maddede belirlenen işkolundaki işlerden birinde çalışır işçi olmak,

b) 16 yaşını bitirmiş olmak (16 yaşını doldurmamışsa yasal temsilcisinin üyelik için olurunu almak),

c) Sendika tarafından basılı olarak hazırlanmış üyelik için giriş belgesini veya defterini veya diğer belgeleri doğru olarak doldurarak imza etmek ve sendika yetkilisine vermek,

d) Sendikaya üye olma konusunda yasal bir sakıncası olmamak gerekir.

MADDE 7– ÜYELİKTEN AYRILMA:

Her üye, sendika üyeliğinden istediği zaman ayrılabilir. Ancak, aşağıdaki koşullara uyulması zorunludur.

a) Üyelikten ayrılma noter huzurunda ayrılanın kimliğinin saptanması ve imzasının onayı ile gerçekleşir.

b) Özürsüz olarak ardı ardına üç ay ödenti vermeyen, işçilik vasfını sürekli olarak yitiren veya işkolu değiştiren üyeler sendikadan ayrılmış sayılır.

c) Üyelikten çekilme üyeyi sendikaya karşı borçlarından aklamaz.

d) Üyelikten ayrılanların ödentileri ayrılma başvurusunun yapıldığı günden başlayarak üç ay süre ile işyerinden kesilir.

MADDE 8– ÜYELİĞİN GÜVENCESİ:

İşçinin, sendikanın işkolundaki bir işyerinden başka bir işyerine geçmesi, işsiz kalması ve sendikanın kendi iç örgütünde, üst kuruluşlarında veya yasaca kurulmuş kuruluşlarda sendikayı veya işkolundaki işçileri temsilen geçici veya sürekli görev alması üyelikten çıkartılmasına neden olamaz.

MADDE 9– ÜYELİKTEN ÇIKARILMA:

Bir üyenin Sendikadan çıkartılması aşağıdaki nedenlerden birine dayanılarak Merkez Yönetim, Merkez Yürütme veya Şube Yönetim Kurulunun istemi Merkez veya Şube Onur Kurulu kararı ile gerçekleşir. Sendika organlarında görevli yöneticiler yalnız Merkez Onur Kurulunca yargılanabilir.

a) Sendikanın amaç ve ilkelerine aykırı davranışta bulunmak,

b) Sendika ve DİSK Anatüzüğüne ve bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmelik, genelge ve yetkili organ kararlarına aykırı davranışta bulunmak,

c) Sendikanın amaçlarına ulaşmasına veya gelişmesine engel olacak eylem veya çalışmalarda bulunmak,

d) Sendikanın veya DİSK'e üye sendikaların işkollarında kurulmuş diğer sendikalara üye olmak, bu sendikalarda görev almak, bu sendikaların kurucusu olmak, veya bu gibi sendikaları desteklemek,

e) Sendikayı kişisel çıkarları için kullanmak,

f) Sendika sırlarını açığa vurmak ve geleceğini tehlikeye düşürecek eylem ve çalışmalarda bulunmak,

Şube Onur Kurulu kararları (geçici ve kesin çıkarma) Merkez Onur Kurulu yada Genel Kurulca onaylanmaz veya İş Mahkemesi tarafından bozulursa, askıda kalan üyelik süresine ilişkin ödenti borcunu ödeyen işçi üyeliğini yeniden kazanır.

Genel Kurulca onaylanan çıkarma kararının bildirilmesini izleyen üç ay içinde iş mahkemesine başvurulabilir.

MADDE 10– SENDİKANIN ORGANLARI:

1– YÖNETİM ORGANLARI

A) Genel Merkez Organları

a) Merkez Genel Kurulu

b) Merkez Yönetim Kurulu

c) Merkez Yürütme Kurulu

d) Merkez Denetim Kurulu

e) Merkez Onur Kurulu

B) Bölge Temsilciliği

a) Bölge Temsilcilik Kurulu

b) Bölge Temsilcilik Yönetim Kurulu

c) Bölge Temsilciliği

C) Şube Organları

a) Şube Kongresi

b) Şube Yürütme Kurulu

c) Şube Yönetim Kurulu

d) Şube Denetim Kurulu

e) Şube Onur Kurulu

f) İşyeri Temsilcilik Kurulu

g) Sendika İşyeri Kurulu

2– DANIŞMA ORGANLARI

a) Başkanlar Kurulu

b) Genel Baştemsilciler Kurulu

c) Bölge Baştemsilciler Kurulu

d) Şube Temsilciler Kurulu

MADDE 11– MERKEZ GENEL KURULU:

Genel Merkez Organları üyeleri, sendika kurucu üyeleri, üyeliğini yitirmemiş eski başkanlar ile:

a) Sendika toplam üyesi 1000'den az ise şube kongrelerinden (şube kurulmamışsa işyerlerinden) üyelerce seçilen en az 50 delege,

b) Toplam üye sayısı 1000'den çok 5000'den az ise 75 delege,

c) Toplam üye sayısı 5000'den çok 10.000'den az ise en az 100 delege,

d) Toplam Üye sayısı 10.000'den çok 30.000'den az ise 100 delegeye ek olarak 10.000'den sonraki her tam 1000 üye için 10 delege artırılarak,

e) Toplam üye sayısı 30.000'den çok 40.000'den az ise en az 300 olmak üzere 30.000'den sonra gelen her tam bin üye için üç delege artırılarak,

f) Toplam üye sayısı 40.000'den çok 60.000'den az ise en az 325 olmak üzere, 40.000'den sonra gelen her tam bin üye için 2 delege artırılarak,

g) Toplam üye sayısı 60.000'den çok ise en az 350 delege olmak üzere 60.000'den sonra gelen her tam bin üye için 1 delege artırılarak

şube kongrelerinden seçilen delegelerden oluşur.

Şube kongrelerinden seçilecek olan Merkez Genel Kurul delegelerinin genel üye sayısına oranı tüzüğe uygun olarak Merkez Yürütme Kurulu tarafından saptanarak şube kongresinden 15 gün önce ilgili şubeye bildirilir. Ancak üye sayısı ne olursa olsun her şubeye en az iki delege verildikten sonra bu oranlama yapılır.

MADDE 12– MERKEZ GENEL KURULU DELEGELİK KOŞULLARI:

Genel Kurul delegesi olabilmek için:

a) Ödenti borcu bulunmamak,

b) Delege seçiminin yapıldığı gün en az altı aylık üye bulunmak,

c) 18 yaşını bitirmiş olmak ön koşuldur.

d) Sendika organlarına veya delegeliğe aday olmak için sendika üyeliğinden başka koşul aranmaz. Merkez Yönetim Kurulunun istemi ve genel kurulun kararı olmadan delegelik kaldırılamaz.

Sendikanın yeni kurduğu şubeler veya eski şubelere bağlı yeni örgütlenmiş işyerlerindeki üyeler için bu maddenin (b) bendi uygulanmaz.

Bu koşulların birinden yoksun olan üye delege seçimlerinde aday olamaz. Aday olsa bile seçimi geçersiz sayılır.

Sendikanın ücretli kadrolarında bulunan yöneticiler dışındaki üyeler kadroya alınmadan önceki şubeden veya çalışmakta bulunduğu ildeki şubelerin birinden delegeliğe aday olabilirler.

Genel Kurulun açılışında asıl delegelerden noksan olan yerler aynı şubenin delegeleri ile birlikte seçilen yedek delegelerden oy sırasına göre doldurulur. Sonradan gelen asıl delege Genel Kurula katılamaz. Genel Kurulun açılışında bulunan ve daha sonra bulunmayan delegelerin yerine yedekleri alınamaz.

MADDE 13– GENEL KURULUN TOPLANMA VE ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ:

a) Genel Kurul Merkez Yönetim Kurulunun saptayacağı gündem, yer, gün ve saatte üç yılda bir olağan olarak toplanır. Yönetim Kurulu bu yetkisini Yürütme Kuruluna verebilir. (Bu sürede yasal bir değişim olursa yasaya uyulur.)

b) Gündem, yer, gün ve saat Merkez Yürütme Kurulu tarafından merkezin bulunduğu ildeki iki gazete ile toplantı gününden en az ongün önce üyelere ve ilgililere duyurulur. Genel Kurulun toplantı yer, gün ve saati ile gündemi genel kurulun yapılacağı yerin en yüksek mülki makamlığına da yazı ile bildirilir. Duyurulan günde yeterli çoğunluk sağlanamaması dolayısıyla toplantı yapılamazsa, geri bırakılma nedeni ile ikinci toplantının yeri, günü, saat ve gündemi yeniden iki gazete ile üyelere ve ilgililere duyurulduktan başka toplantının yapılacağı yerin en yüksek mülki makamlığına yazı ile bilgi verilir. İkinci toplantı en geç 15 gün içinde yapılır. Bu toplantıda yeterli çoğunluk seçimi organların üye sayısının iki katından aşağı olamaz.

c) Genel Kurula sunulacak döneme ilişkin çalışma raporları 15 gün önceden delegelere gönderilir.

d) Genel Kurulu Başkan veya Genel Başkanın yokluğunda Genel Sekreter, Genel Sekreterin yokluğunda Yürütme Kurulu üyelerinden biri açar. Genel Kurulu açan toplantıyı yönetecek Başkanlık Kurulu seçimini yönetir.

e) Genel Kurul Başkanlık Kurulu Genel Kurulca açık oyla seçilen bir başkan iki başkan yardımcısı ve yeteri kadar yazmandan oluşur. Genel Kurulca alınan bütün kararlar ile seçim sonuçları Genel Kurul kararlarına ilişkin karar defterine yazılarak başkanlık kurulu tarafından imzalanır. Bu kurula seçileceklerin delege, üye üst kuruluş veya üst kuruluşa bağlı sendikaların yöneticilerinden olması gerekir.

f) Genel Kurulda hazır bulunan delegelerin 1/10'unun yazılı istemi ve genel kurulun oluru ile gündemde değişiklik yapılabilir.

g) Genel Kurul çalışmaları:

1– Genel Kurul olarak,

2– Komisyonlara ayrılarak yapılır.

Genel Kurul, gündemindeki konuları ve delegeler tarafından ileri sürülecek öneri ve dilekleri inceleyip rapora bağlayarak Genel Kurula sunmak üzere gerekli komisyonları oluşturur. Komisyonlar göreve başlarken kendi üyeleri arasında bir başkan ve bir yazman seçerler. Komisyonların raporları genel kurulca görüşülüp karara bağlanmadıkça geçerli sayılmaz. Komisyonların üye sayısı genel kurulca saptanır.

h) Genel Kurulda kararlar anatüzük değişikliği dışında oylamaya katılan delegelerin salt çoğunluğuyla alınır.

MADDE 14– OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULUN TOPLANMA KOŞULLARI:

a) Merkez Yürütme veya Merkez Yönetim Kurulunun kararları ile,

b) Merkez Denetim Kurulunun dernekler yasası uyarınca yapacağı istem üzerine,

c) Sendika üyelerinin 1/5'inin gerekçeli yazılı ve imzalı istemi ile Genel Kurul Olağanüstü toplantıya çağrılır. Olağanüstü Genel Kurula kongresini yapmış şubelerin seçilmiş delegeleri ile kongresini yapmamış şubelerin üyeliğini yitirmemiş eski delegeleri katılır.

d) Olağanüstü Genel Kurul gündemindeki konuları görüşür. Genel Kurul süresi seçimlerin de yapılması durumunda, üç yıldır.

MADDE 15– MERKEZ GENEL KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Gündemi onaylamak veya değiştirmek,

b) Genel Kurulda hazır bulunan delegelerin 2/3'ünün oyları ile anatüzükte değişiklik yapmak yada yeni bir tüzük benimsemek,

c) Yurt içinde veya yurt dışındaki üst kuruluşlara üye olmak veya üyelikten ayrılma kararı vermek,

d) Merkez Onur Kurulunun kararlarını görüşmek, onaylamak ya da bozmak,

e) Organların, Genel Kurula sundukları raporları görüşüp onaylamak veya sorumlu gördükleri hakkında yasal ve tüzüksel kovuşturma yapılmasına karar vermek,

f) Yürütme ve yönetim organlarına yapılması zorunlu görevler vermek,

g) Tüzükte öngörülen Genel Merkez organ üyeleri ve yedeklerini seçmek,

h) Üyesi bulunduğu kuruluşlarla diğer kurumların Genel Kurul toplantılarına katılacak delegelerle görevli üyeleri seçmek veya bu konudaki yetkisini merkez yönetim yada merkez yürütme kuruluna devretmek, Konfederasyon delegelerinin Genel Kuruldan seçilmesi zorunludur.

ı) Seçimli yöneticiler ile diğer personele ödenecek ücret ve yolluklar gibi ödenekleri saptamak, gelecek döneme ilişkin bütçeyi onaylamak,

i) Anatüzüğe uygun öneriler hakkında kararlar almak ve organlara yetkiler vermek,

j) Sendika tüzel kişiliğine son vermek,

k) Yasalar, tüzükler ve yönetmeliklerin elverdiği diğer yetkileri kullanmak,

MADDE 16– MERKEZ YÖNETİM KURULUNUN OLUŞMASI

Merkez Yürütme Kurulu üyelerinden başka Genel Kuruldan seçilen ençok 20 asil üyeden oluşur. Genel Kurulda asıl Merkez Yönetim Kurulu üyesi kadar da yedek üye seçilir. Yönetim Kurulundan ayrılan seçimli asıl üyelerin yerine aldıkları oy sırasına göre yedek üyeler Merkez Yürütme Kurulunca çağrılır.

MADDE 17– MERKEZ YÖNETİM KURULUNUN TOPLANTI YÖNTEMİ:

Merkez Yönetim Kurulu en az altı (6) ayda bir Merkez Yürütme Kurulunca saptanan yerde, saptanmamışsa genel merkezde Genel Başkanın, genel başkanın yokluğunda genel sekreterin başkanlığında toplanır. Yönetim Kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kararlar katılanların salt çoğunluğuyla alınır, eşitliği durumunda toplantıyı yönetenin katıldığı öneri karar olur.

Yönetim Kurulu gündemine eklenecek maddeler için yazılı önerge vermek zorunludur. Verilen önergelerin gündeme alınması Yönetim Kurulunun karar vermesine bağlıdır. Toplantıda alınan kararlar, karar defterine yazılır ve toplantıya katılan kurul üyeleri tarafından imza edilir.

Merkez Yönetim Kurulu, gerektiğinde Genel Başkan tarafından, üyelerin 2/3'ünün yazılı istemi denetim ve onur kurullarının ortak kararı ve yazılı isteği üzerine veya yürütme kurulu kararı ile olağanüstü toplantıya çağrılır.

MADDE 18– MERKEZ YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

1– Yürütme Kurulundan her toplantı için bilgi alır, dilediği konuları gereğini yapmak üzere Yürütme Kuruluna aktarır.

2– Sendikanın çalışmalarına ilişkin Yürütme Kurulunca hazırlanan hesap ve çalışma raporlarını, karar ve eylemlerini gözden geçirip onaylar yada reddeder. Anatüzük veya Genel Kurulca verilmiş kararlar üzerinde yorumlar yapar, yürütme kuruluna yapılması zorunlu görevler verir.

3– Olağanüstü durumlarda örgütün izleyeceği genel politikayı görüşerek karara bağlar.

4– Görevinden ayrılan veya boşalan Yürütme Kurulu üyelerinin yerine sendika üyeleri arasından genel kuruldaki yönteme göre yeni üye seçer.

5– Sendika amaçlarına uygun olarak taşınır, taşınmaz mal satın alınmasına veya satılmasına karar verir veya bu konularda Merkez Yürütme Kurulunu yetkili kılar.

6– Bütçedeki fasıllar arasında gerekli aktarmaları yapar veya bu konuda Yürütme Kuruluna yetki verir.

7– Ek bütçe düzenleyerek uygulanmasını kolaylaştırır,

8– Güçlü ve verimli bir örgütlenme için gerekli programları hazırlar, gerekli önlemlerin alınmasını ve uygulanmasını sağlar,

9– Yürütme Kurulunun tüzüğe uygun olarak hazırlayıp yürürlüğe koyduğu yönetmelikleri inceleyerek gerektiğinde değiştirerek onaylar.

10– Anatüzük ve Genel Kurul kararlarıyla kendisine verilen yetkileri kullanır.

11– Dönemine ilişkin olarak Merkez Yürütme Kurulunu hazırlanan çalışma ve hesap raporlarını onaylayarak Genel Kurula sunar,

12– Özürsüz olarak ardı ardına üç, dönem içinde toplam beş toplantıya katılmayan üyeyi Yönetim Kurulundan düşürür.

13– Anatüzüğün amaç ve ilkelerine aykırı, sendika bütünlüğünü zedeleyici davranışlarda bulunan sendika üye yöneticileri geçici süreyle işten el çektirerek Onur Kuruluna verir. Onur Kuruluna verilmek üzere görevden el çektirilen yöneticinin hakkındaki soruşturma bir aydan fazla süremez. Yürütme Kurulu üyeleri hakkında Onur Kurulunca verilen kararlar Yürütme, Yönetim ve Onur Kurullarının yapacakları ortak toplantıda 2/3 oyla verilecek kararla kesinleşir. Hakkında karar verilecek kişi oylamaya katılamaz.

14– Ana tüzük ve yasalara uygun olarak gereksinme duyduğu kararları alarak uygular,

MADDE 19– MERKEZ YÜRÜTME KURULUNUN OLUŞMASI–TOPLANMASI VE KARAR VERME YÖNTEMLERİ:

Merkez Yürütme Kurulu; Merkez Genel Kurulunda seçilen Genel Başkan, Genel Sekreter ile birlikte en az 3, en çok 9 üyeden oluşur.

Merkez Yürütme Kurulu, Genel Başkanın yönetiminde, Genel Başkanın yokluğunda veya genel merkezde bulunmadığı zamanlarda, Genel Sekreterin, Genel Sekreterinde yokluğunda en kıdemli Yürütme Kurulu üyesinin başkanlığında üyelerin salt çoğunluğunun katılması ile toplanır. Toplantıya katılanların sayısı ne olursa olsun, kararlar en az üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alınır.

Merkez Yürütme Kurulu en az haftada bir gerektiğinde kurulun kararı, Genel Başkanın çağrısı veya iki Yürütme Kurulu üyesinin istemi ile her zaman toplanır.

Özürsüz olarak ardı ardına üç dönem içinde toplam beş toplantıya katılmayan üye Yürütme Kurulundan düşürülür.

MADDE 20– MERKEZ YÜRÜTME KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Sendikanın amaç ve ilkelerinin gerçekleşmesinden birinci derecede sorumludur. İşçi sınıfını ilgilendiren her türlü konuyu ve olayları izler, sendika işlerinin düzenli yürütülmesi ve iyi işlemesi için dairelerin dışında gereksinme duyduğu büro ve kurulları kurar, bunların sistemli ve verimli çalışmalarını sağlar daire büro ve kurullar için yönetmelik hazırlar ve Merkez Yönetim Kurulunun onayına sunar.

b) Sendika işlerinin düzenli yapılması, üyelerin hak ve çıkarlarının en iyi biçimde korunması için daire, büro şubeler ve bölge temsilciliklerinde çalıştırılacak uzman ve kişilerin atanmalarını yapar ve bunlara verilecek ücret, yolluk ve sosyal yardımları bütçe sınırları içinde belirler.

c) Yasalara göre sendikanın temsil edilmesi gereken kurum ye kurullara katılacak delege ve temsilcileri seçer, vekil atar.

d) Sendikanın ana tüzük ve yönetmeliklerine aykırı davranan şube yürütme ve yönetim kurulları, işyeri temsilcileri, işyeri sendika kurulu üyeleri ve bölge temsilcilerine işten el çektirebilir. Geçici atama yapabilir. Ancak bu el çektirilenlerin yerine 3 ay içersinde seçim yapmak zorundadır.

e) Her merkez yönetim kurulu toplantısına yaptığı ve yapacağı işlere ilişkin sözlü ve yazılı bilgi verir.

f) Sendika adına her türlü sözleşme imzalanmasına karar verir. İmzalayacak yetkilileri seçer. Toplu iş sözleşmesi tasarılarını hazırlar veya hazırlattırır. Toplu iş sözleşmelerinin imzalanmasına karar verir veya bu konuda yetkili seçer, Toplu İş Sözleşmesi uyuşmazlıklarında il ve yüksek hakem, özel hakem kurullarında, sendikayı temsil edecek üyeleri seçer. Yasalara uygun olarak grev kararı alır, uygular, gerektiğinde grevi kaldırır.

g) Bankalardan, postahanelerden ve diğer özel ve tüzel kişi ve kuruluşlardan para almaya yetkili üyeler ve görevliler için sirküler hazırlar ve görevliler saptar.

h) Yasaların elverdiği her türlü eylemlerin yapılması kararlarının alınmasında, uygulanmasında, işçilerin çıkarları doğrultusunda gerekli girişimlerin yapılmasında yetkili olduğu kadar da sorumludur.

ı) Gerekli gördüğü bölgelerde şube açabilir. Ancak bir bölgede şube açabilmesi için çok zorunlu durumlar dışında o bölgede sendikaya kayıtlı üye sayısının en az 250 olması gereklidir.

i) Gerekli gördüğünde Bölge Temsilciliği kurabilir ve buralara temsilci atayabilir.

j) Merkez Yürütme Kurulu üyeleri anatüzükte gösterilenlerin dışında kurulacak daire, büro ve kurulların yönetimini örgütün gereksinmelerine göre yapacağı işbölümü ile yürütür. Hiç bir kurul üyesi anatüzük, kongre yönetim, yürütme kurullarının kararlarına ve sendikanın ilkelerine aykırı davranamaz. Her üye önce görevinden dolayı yürütme kuruluna karşı sorumludur.

k) Seçilmiş temsilcilerin atanmasını yapar yada görevden alır.

I) Bütçeyi uygular. Taşınır, taşınmaz mal alınmasına veya satılmasına karar verir.

MADDE 21- GENEL BAŞKAN:

Genel Başkan Genel Kurulda oylamaya katılan delegelerin 2/3 çoğunluk oyu ile seçilir. Bu çoğunluk ilk turda elde edilmezse ikinci tura geçilir. İkinci turda oyların çoğunluğunu alan aday seçilmiş olur. Seçimde gizli oy açık sayım yöntemi uygulanır.

MADDE 22- GENEL BAŞKANIN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Anatüzükte başkaca hüküm bulunmayan konularda sendikayı tek başına temsil eder. Geçici nedenlerle görevi başında bulunmadığı zamanlarda bu yetkiyi Genel Başkan Vekili - Genel Sekreter kullanır.

b) Sendikanın genel politikasına aykırı olmamak koşuluyla basın toplantıları düzenler, yazılı ve sözlü demeçler verir.

c) Sendika adına yayınlanan yayın organlarının sahibidir.

d) Yönetim ve yürütme kurulu ile her türlü komisyon ve danışma kurullarının doğal başkanıdır. Bu görevini Yürütme Kurulu üyelerinden birine devredebilir.

e) Örgüt çalışmalarını denetler gerektiğinde şubelerin yazışmalarını, işlemlerini ve hesaplarını inceler veya görevlendireceği kimselere yaptırır,

f) Sendika içinde birlik ve düzeni sağlar. Sendika üyelerinin hak ve çıkarlarını kollar, örgütün onurunu korur.

g) Sendika adına her türlü sözleşmeler imzalar.

h) Örgütün çalışmalarının başarıya ulaşmasıyla ilgili Yürütme Kurulu kararlarının gerektiği gibi uygulanmasını sağlar.

MADDE 23- GENEL SEKRETER:

Genel Sekreter Merkez Genel Kurulunda, Genel Başkanlık seçimindeki yöntem ile seçilir.

MADDE 24- GENEL SEKRETERİN GÖREV VE YETKİLERİ:

Genel Sekreter örgüte ilişkin her türlü yazışmaları yapar yaptırır.

Sendikanın amaç ve ilkeleriyle ilgili yayın ve istatistikleri, toplu iş sözleşmesinde gereksinme duyulan bilgileri toplar, girişimlerin başarıya ulaşması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeleri derler, sendika çalışmaları için kurulacak, büro ve kurul çalışmalarının sorumluluğunu taşır.

Bunlardan başka;

a) Merkez Yürütme Kurulunun toplantılarına ilişkin gündemleri hazırlar, alınan kararları deftere yazar, uygulanmasını sağlar,

b) Merkez Yönetim ve Yürütme Kurulu kararlarını uygulayacak kurul üyeleri, daireler ve örgütün diğer organları arasındaki bölümünü ve birlikte çalışmayı sağlar,

c) Yasalara göre Çalışma Bakanlığı'na veya diğer devlet birimlerine gönderilmesi gereken bilgi ve belgeleri zamanında ulaştırır,

d) Genel Kurul sonrası yönetim kurullarına seçilen ve sendikalar yasası uyarınca mal bildiriminde bulunması gereken üyelerin konuya ilişkin işlemlerini zamanında yapar ve sorumluluğunu taşır,

e) Yürütme ve Yönetim Kurulu toplantılarında alınan kararları ve karşı oy yazılarını karar defterine yazarak kurul üyelerine eksiksiz imza ettirir.

f) Merkez Yürütme ve Yönetim Kurul üyelerinin toplantılara gelip gelmediklerini denetler, gelmemişlerse nedenlerini araştırarak kurullara bilgi verir,

g) Yasalar, anatüzük, yönetmelik ve kurul kararları ile kendisine verilen diğer görevleri yapar, yaptırır ve sorumluluğunu yüklenir.

MADDE 25- MERKEZ YÜRÜTME KURULU ÜYELERİ:

Yürütme Kurulu üyeleri, genel başkanlık seçimindeki yöntem ile ve topluca Merkez Genel Kurulunca seçilirler.

MADDE 26- MERKEZ YÜRÜTME KURULU ÜYELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

Merkez Yürütme Kurulu üyeleri ilk toplantıda yapılacak görev bölümü sonunda kendi yönetimlerine verilen dairelerin başkanıdırlar. Sorumluluğunu yüklendikleri dairelerin çalışmalarını sağladıktan başka yürütme kurulunca kararlaştırılan kendilerine verilen diğer görevleri yaparlar. Üstlendikleri görevlerden dolayı öncelikle merkez yürütme kuruluna karşı sorumludur.

MADDE 27- DAİRELER:

Sendika işlerinin işbölümü sistemi içinde daha düzenli ve yararlı yürüyebilmesi için aşağıdaki daireler kurulabilir.

1- Eşgüdüm Dairesi

2- Örgütlenme Dairesi

3- Eğitim Dairesi

4- Toplu Sözleşme Dairesi

5- Parasal İşler Dairesi

6- Basın-Yayın ve Halkla ilişkiler Dairesi

7- Hukuk işleri Dairesi

8- Özlük işleri Dairesi

9- Dış İlişkiler Dairesi

10- Sosyal ve Siyasal İlişkiler Dairesi

11- Araştırma Dairesi

a) Gerektiğinde Yürütme Kurulu kararı ile yeni daireler kurulabilir,

b) Dairelerin kuruluşu, görev, yetki ve sorumluluklarını içeren bir yönetmelik hazırlanır,

c) Daireler Yürütme Kurulu üyelerinin yönetiminde çalışır.

Daire başkanlıkları için Yürütme Kurulu kararıyla görev bölümü yapılır. Daire Başkanlıklarının değiştirilmesi de Yürütme Kurulu kararı ile sağlanır. Yürütme Kurulu kararı ile yapılan görev bölümünde verilen daire başkanlıklarını üyeler üstlenmek zorundadırlar.

MADDE 28- MERKEZ DENETİM KURULU:

Merkez Denetim Kurulu, Genel Kurulca seçilen üç (3) asıl üyeden oluşur. Genel Kurulca asıl üyeler kadar da yedek üye seçilir. Kurul üyeleri arasından bir başkan ve bir yazman seçer. Olağan olarak altı ayda bir, Merkez Yürütme veya Merkez Yönetim Kurulunun çağrısı üzerinde olağanüstü toplanır.

MADDE 29– DENETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Sendikanın yönetsel ve parasal işlevlerini denetlemek,

b) Denetim sırasında gördüğü aksaklık ve yolsuzluklar hakkında merkez yönetim kurulu ile Yürütme Kuruluna uyarıda bulunmak,

c) Çalışmaların sendika yararına yasa ve tüzüğe uygun biçimde yürütülmesi için Merkez Yürütme ve Merkez Yönetim Kurulunca önerilerde bulunmak,

d) Her denetim sonunda Merkez Yürütme ve Yönetim Kuruluna, dönem sonunda da Genel Kurula rapor vermek,

e) Yazılı bir uyarı geldiğinde olağanüstü toplanarak uyarıya ilişkin araştırma ve incelemeler yapmak,

Merkez Denetim Kurulunda görev alan üyeler sendikanın diğer organlarında görev alamazlar.

Denetim Kurulu üyeleri çalışmalarına ilişkin raporları ve içerdiği belgeleri Yönetim Kurulu ve Genel Kurul dışında açıklayamazlar.

MADDE 30– MERKEZ ONUR KURULU:

Merkez Onur Kurulu, Genel Kurulca seçilen beş (5) asıl üyeden oluşur. Genel Kurulca asıl üyeler kadar da yedek üye seçilir. Kurul üyeleri arasında bir başkan ve bir yazman seçer. Merkez Yürütme ve Merkez Yönetim Kurulunun çağrısı üzerine toplanırlar. Her konu en çok bir ay içerisinde sonuçlandırılır.

MADDE 31– MERKEZ ONUR KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

Merkez Onur Kurulunun, yaptığı soruşturma sonunda suçlu gördüğü yöneticiler ile üyeler hakkında vereceği cezalar şunlardır:

1– Uyarma,

2– Kınama,

3– Süreli çıkarma,

4– Kesin çıkarma.

Bu cezalar yasalar, anatüzük, yönetmelikler, Genel Kurul kararları ve diğer organ kararları ile genel haklar gözönünde tutularak suçun ağırlığına göre saptanır.

MADDE 32– BÖLGE TEMSİLCİLİĞİNİN OLUŞUMU:

Örgütsel ve eğitsel çalışmaların daha verimli güzeye getirilmesi düzenli çalışmanın sağlanabilmesi için Merkez Yürütme Kurulunca gerekli görülen yörelerde Bölge Temsilciliklerinin kurulmasına ve hangi şubeleri kapsayacağına karar verilebilir.

MADDE 33– BÖLGE TEMSİLCİLİK KURULU:

Bölge Temsilcilik Kurulu 3 yılda bir olağan olarak, temsilciliğe bağlı şube üyelerinin 1/5'inin gerekçeli ve yazılı Yürütme Kuruluna başvurusu ve Yürütme Kurulunun kararı ile olağanüstü olarak toplanır.

1/5 oranı Bölge Temsilciliğine bağlı ödentisini veren üye tam sayısına göre hesaplanır.

Bölge Temsilcilik Kurulu delegeleri;

a) Bölge Temsilciliğine bağlı şubelerden 1000'den az üyesi olanların seçilmiş yönetim kurulu üyeleri,

b) Bölge Temsilciliğine bağlı üye sayısı 1001–2500 arası şubelerden seçilmiş Yönetim Kurulu, denetim kurulu ve Onur Kurulu üyeleri,

c) Bölge Temsilciliğine bağlı üye sayısı 2501'den fazla olan şubelerde seçilmiş yönetim kurulu, denetim kurulu, onur Kurulu üyeleri ile Genel Merkez Genel Kuruluna katılan delegelerle şube kongresine katılan delegelerin en az % 25'i oranında seçilen delegelerden oluşur.

MADDE 34– BÖLGE TEMSİLCİLİK KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

Bölge Temsilcilik Kurulu, anatüzüğün Genel Kurul için saptadığı çalışma yöntemine uygun olarak görev yapar.

a) Kurula katılan delegeler arasından Bölge Temsilcisini seçmek,

b) Bölge Temsilcisinin biten devreye ilişkin çalışma raporunu incelemek ve aklamak,

c) Yasalar, tüzük ve yönetmeliklere uygun diğer kararları almak,

d) Bölge sorunlarını tartışarak gelecek döneme ilişkin kararlar almak.

MADDE 35– BÖLGE TEMSİLCİLİK YÖNETİM KURULUNUN OLUŞUMU:

Bölge Temsilcilik Yönetim Kurulu, bölgeye bağlı şubelerin başkanları, şube sayısı yediden az olan yörelerde bölgeye bağlı şube kongrelerinin seçerek 7'ye tamamladığı üyelerden oluşur. En az iki ayda bir olağan, Bölge Temsilcisinin çağrısı üzerine olağanüstü olarak toplanır.

MADDE 36– BÖLGE TEMSİLCİLİK YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ

a) Bölgenin tüm sorunlarını tartışarak karara bağlamak,

b) Sendika üyelerinin sorunlarını saptayarak çözüm yollarını aramak,

c) Merkez Yürütme Kurulunun oluru ile en az altı ayda bir danışma organı olan Bölge Baş Temsilciler Kurulu toplantısı düzenlemek,

d) Bölge Temsilcisinin çalışmalarını gözden geçirerek gerekli kararlar vermek,

e) Şubelerarası çalışmalarda iyi ilişkileri ve dayanışmayı sağlamak,

f) Anatüzük ve yönetmeliklerin öngördüğü diğer yapmak.

MADDE 37– BÖLGE TEMSİLCİLİK SEÇİMİ

Bölge Temsilcilik Kurulunda, Genel Başkanlık seçimindeki yöntem ile seçilir.

MADDE 38– BÖLGE TEMSİLCİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Bölgesi sınırları içinde özel ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşlarına karşı tüzüğün ve Merkez Yönetim Kurulunun tanıdığı yetki sınırları içinde sendikayı temsil etmek,

b) Bölge Temsilcilik Yönetim Kurulu toplantılarına başkanlık etmek,

c) Bölge Temsilcilik bünyesinde kurulu bulunan her türlü ihtisas bürolarının başkanı olarak çalışmalarını yönetmek,

d) Bölgesinde, Yürütme Kurulunca kendisine verilen yetkiye dayanarak toplu iş sözleşmesi çağrıları yapmak, uyuşmazlık çıkarmak, uyuşmazlıkları çözümlemek, toplu iş sözleşmeleri imzalamak, grev uygulamalarını ilgili şube başkanı ile birlikte yönetmek,

e) Kendisine verilmiş yetkilere dayanarak gerekli davaların açılmasını sağlamak ve hukuksal girişimlerde bulunmak,

f) Merkez Yürütme Kurulunun programladığı eğitim seminerleri, kurs ve konferansları düzenlemek ve yönetmek,

g) Temsilciliğe alınması gereken kadroları Merkez Yürütme Kurulundan istemek,

h) Bölgesi ile ilgili çalışmaları ve sorunları hakkında üç ayda bir Merkez Yürütme Kuruluna yazılı bilgi vermek,

ı) Yasalar, tüzük ve yönetmeliklerin öngördüğü diğer çalışmaları yapmak.

MADDE 39– ŞUBELERİN KURULUŞU:

Yürütme Kurulu gerekli gördüğü yerlerde şube açılmasına karar verir. Üyeler arasından geçici yönetim kurulunu ve başkanı atar. Yeni kurulan şubelerin bir yıl içerisinde şube kongrelerini yapmaları zorunludur.

MADDE 40– ŞUBE KONGRESİNİN OLUŞUMU:

Şube Kongresi, Şube Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Onur Kurulu üyeleri ile,

a) 500'e kadar üyesi bulunan şubelerde şube kongresinden bir ay önce öncesine kadar ödenti yükümlülüklerini (bu tüzükteki ayrık hükümler dışında) düzenli olarak yerine getiren üyelerin katılması ile;

b) 500'den fazla üyesi olan şubelerde 5000'e kadar en az 100 olmak üzere işyerlerinden üyelerce gizli oy açık sayım yöntemiyle seçilecek üyelerin % 10'u, 5000'den sonrası için % 5 oranındaki delegelerden oluşur. Delegelerin işyeri bölümlerindeki üyelerin tümünü temsil edecek biçimde seçilmesine özen gösterilir. Bunu düzenleyen bir yönetmelik yapılır.

MADDE 41– ŞUBE KONGRESİNİN TOPLANMA VE ÇALIŞMA YÖNTEMİ:

a) Şube kongresi olağan olarak üç yılda bir Merkez Genel Kurulundan en az iki, en çok altı ay önce Yürütme Kurulunun tesbit edeceği zamanlarda toplanır.

b) Şube kongresi olağanüstü olarak Merkez Yürütme Kurulunun kararı, Şube Yönetim Kurulunun istemi, şubeye kayıtlı üyelerin 1/5'inin yazılı ve gerekçeli olarak Genel Merkeze yapacağı başvuru ve Yürütme Kurulunun oluru ile en geç üç ay içinde toplanır.

Şube Kongreleri anatüzüğün Genel Kurul için saptadığı yöntemlere uygun olarak çalışır.

MADDE 42– ŞUBE KONGRELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Şube Yönetim Kurulunun biten döneme ilişkin çalışmalarını ve raporlarını incelemek ve aklamak,

b) Şube Başkan ve organlarını seçmek,

c) II. madde uyarınca en az iki olmak üzere Yürütme Kurulunca bildirilen sayıda Merkez Genel Kuruluna katılacak delegeleri seçmek,

d) Şube sınırları içindeki işyeri ve üye sorunlarını tartışarak Yönetim Kurulunun uygulamasına ilişkin kararlar almak,

e) Tüzük ve yönetmeliğin tanıdığı diğer yetkileri kullanmak.

MADDE 43– ŞUBE YÖNETİM KURULU:

Şube Yönetim Kurulu, şube kongresinde gizli oy ile seçilen Şube Başkanı ve on asil üyeden oluşur. Kongrece asil üye kadar da yedek üye seçilir. Şube Yönetim Kurulu üyeleri, ilk toplantılarında kendi aralarında, bir yazman ve bir sayman seçerek Şube Yürütme Kurulunu oluşturur. Şube Yürütme Kurulu Anatüzüğün, Merkez Yürütme Kurulu için saptadığı yöntemlerle çalışır.

MADDE 44– ŞUBE YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ :

a) En geç 15 günde bir toplamak,

b) Şube sınırları içindeki sorunları görüşüp karara bağlamak,

c) Yasa, anatüzük ve yönetmelik uyarınca işyerlerinde temsilcilik kurulu üyelerini sendika işyeri kurul üyelerinin seçimlerini düzenlemek, seçtirmek ve sonuçlarını varsa Bölge Temsilciliğine ve Genel Merkeze bildirmek,

d) Şube başkanının çalışmalarını gözden geçirip gerekli görevleri vermek,

e) Tüzük ve genel bütçe uyarınca gereken sarfların yapılmasına karar vermek, yapılan sarfları onaylamak, şubelerde çalıştırılacak personeli Merkez Yürütme Kurulunun olurunu alarak görevlendirmek,

f) Yasalar, tüzük ve yönetmeliklerin gerektirdiği diğer görevleri yapmak,

g) En geç altı ayda bir şube Temsilciler Kurulunu toplamak.

MADDE 45– ŞUBE BAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİ

a) Şube sınırları içinde sendikayı özel ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşlarına karşı temsil etmek,

b) Şubesini ilgilendiren sorunlara ilişkin bülten yayınlamak, basına bilgi vermek,

c) Üyeleri adına Merkez Yürütme Kurulundan aldığı yetkiye dayanarak dava açmak, davadan vazgeçmek, toplu iş sözleşmesi çağrısı yapmak, uyuşmazlık çıkartmak, uyuşmazlık toplantılarına katılmak, grevleri başlatmak, yönetmek ve kaldırmak,

d) Tüzük ve yönetmeliğin öngördüğü diğer yetkileri kullanmak,

e) Yaptığı ve yaptırdığı işlerin sorumluluğunu yüklenmek.

MADDE 46– ŞUBE DENETİM KURULU:

Şube Denetim Kurulu, şube kongresinde gizli oyla seçilen 3 asıl üyeden oluşur. Kongrede asıl üyeler kadar yedek üye seçilir. Asıl üyeler kendi aralarında bir başkan ve bir yazman seçerler. Asıl üyelerden ayrılanların yerine aldıkları oy sırasına göre yedek üyeler şube yönetim kurulunca çağrılır.

MADDE 47– ŞUBE DENETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) En az altı ayda bir şubenin çalışmalarını denetlemek, (bu çalışmaları yapmak için şube yönetim kurulunun çağrısını beklemez)

b) Başvuru-uyarı ve merkez denetim kurulunun buyruğu üzerine gerekli incelemeyi yapmak, çalışmaları ve sonuçlarına ilişkin raporları şube yönetim kuruluna vermek ve Merkez Yürütme Kuruluna göndermek, döneme ilişkin raporunu şube kongresine sunmak.

c) Denetleme sırasında tüzüğün temel amaç ve ilkelerine aykırı davrandığını saptadığı kimseleri Merkez Yürütme Kuruluna bildirmek.

Denetim Kurulu en az iki üye ile çalışmasını sürdürebilir. Merkez Denetim Kurulunun Şubeyi denetlemesi sırasında yardımcı olmak zorundadır.

MADDE 48– ŞUBE ONUR KURULU:

Şube Onur Kurulu, şube kongresinde gizli oyla seçilen 3 asıl üyeden oluşur. Kongrede asıl üyeler kadar yedek üye de seçilir. Asıl üyeler kendi aralarında yaptıkları toplantıda bir başkan ve bir yazman seçerler. Asıl üyelerden ayrılanların yerine yedek üyeler aldıkları oy sırasına göre, şube yönetim kurulunca çağrılır.

MADDE 49– ŞUBE ONUR KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Kurula gönderilen üyeler hakkında suçun ağırlığına göre ceza vermek, (süreli çıkarma ve kesin çıkarma cezaları Merkez Onur Kurulunun onayından geçmeden uygulanmaz.)

b) Anatüzükte belirlenen Merkez Onur Kuruluna ilişkin diğer görev ve yetkileri şube sınırları içinde kullanmak.

MADDE 50– İŞYERİ TEMSİLCİLİK KURULU:

İşyeri temsilcilik kurulu üye işçiler tarafından yasada belirli sayıda seçilen temsilcinin atanması ile oluşur. Bunlar kendi aralarında bir baştemsilci seçerler.

Üyelerin yarıdan bir fazlasının istemi veya Yürütme Kurulunun gerekli gördüğü durumda temsilciler görevden alınır. Ancak temsilciliğin görevden alınmasını izleyen iki ay içerisinde seçimlerin yenilenmesi gerekir.

MADDE 51– İŞYERİ TEMSİLCİLİK KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ:

a) Sendika üst organları ile sendika işyeri kurulu ve üyeler arasındaki ilişkiyi ve düzenli çalışmanın kurulmasını sağlamak,

b) Ayda bir sendika işyeri kurulu ile toplantı yaparak, işyerinin sorunlarını görüşmek,

c) Sendika işyeri kurulundan ve üyelerden gelen sorun ve önerileri çözümlemeye çalışmak, çözümlenemeyen sorunları şube yönetim kuruluna bildirmek,

d) Sendikanın amaçlarını, ilkelerini ve kararlarını tüm üyelere açıklamak, yayılmalarını sağlamak,

e) İşverenlere karşı üyelerin yasadan ve toplu sözleşmeden haklarını korumak,

f) Toplu sözleşme çalışma ve görüşmeleriyle yakından ilgilenmek bu konuda üyelere bilgi vermek,

g) İşyerinde ve çevresinde örgütsüz işçilerin sendika üyesi olması için gerekli çalışmaları yapmak,

h) Üyelerden kesilen sendika ödentilerinin zamanında örgütün hesabına yatırılmasını sağlamak.

Sendika işyeri kurulu ve işyeri temsilcilik kurulu konusunda en geç 5 ay içerisinde yönetmelik hazırlanır.

MADDE 52– SENDİKA İŞYERİ KURULU:

Sendika işyeri kurulu, işyeri temsilcilik kurulu ile üyeler tarafından;

100'e kadar üyenin çalıştığı işyerlerinde 1/5

101 ile 500 arası üyenin çalıştığı işyerlerinde 1/10

501 ile 2500 arası üyenin çalıştığı işyerlerinde 1/20

2501 ve daha fazla üyenin çalıştığı işyerlerinde 1/50

oranında seçilen üyelerden oluşur.

Sendika işyeri kurulu seçimleri üç yılda bir şube kongresinden en az bir ay önce yapılır.

Sendika işyeri kuruluna aday olabilmek için seçimden 15 gün önce yazılı olarak ilgili şubeye başvurmuş bulunmak gerekir. Şube Yönetim Kurulu adaylık için başvuranları alfabetik sıraya koyarak bir liste hazırlar. Seçim bu listenin karşısındaki kareler işaretlenerek yapılır.

100 işçiden en az işçi çalışan işyerlerinde kurul üyesi seçimi yapılıp yapılmaması Yürütme Kurulu kararına bağlıdır.

İşyerinde bölümler (departmanlar) varsa hangi bölümde kaç işyeri kurul üyesi seçileceği Merkez Yürütme Kurulunca saptanır.

Kurul üyeliğine seçilebilmek için en az altı aylık sendika üyesi olmak gereklidir. İşyeri yeni örgütlenmişse bu koşul aranmaz.

MADDE 53– SENDİKA İŞYERİ KURULUNUN GÖREVLERİ:

a) Üst organların verdiği görev ve buyrukları yerine getirmek,

b) Baştemsilcinin başkanlığında ayda en az bir toplantı yapmak,

c)Temsilcilik kurulu çalışmalarının verimli yapılması için önerilerde bulunmak, yardımcı olmak,

d) Sendika organları ile üyeler arasında uyumu sağlamak, (üyelerin eleştiri ve önerilerini temsilcilik kuruluna iletmek, üst organların kararlarını uygulatmak için üyelere indirmek.)

MADDE 54– DANIŞMA ORGANLARI:

Sendikal çalışmaların daha sağlıklı yürütümü, üyeler ile organlar arasındaki ilişkinin düzenli yürümesi açısından danışma organları oluşturulur.

Bu danışma organlar:

a) Başkanlar Kurulu,

b) Bölge Baştemsilciler Kurulu,

c) Şube Temsilciler Kuruludur.

MADDE 55– BAŞKANLAR KURULU:

Merkez Yönetim Kurulu üyeleri, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri, Bölge Temsilcileri ve şube başkanlarından oluşur.

Merkez Yönetim veya Merkez Yürütme Kurulunun çağrısıyla toplanır. Sendikanın en yüksek danışma organıdır.

MADDE 56– BÖLGE BAŞTEMSİLCİLER KURULU:

Bölge Temsilciliği sınırları içindeki şubelerin yönetim kurulu üyeleri ile işyeri baştemsilcilerinden oluşur.

Merkez Yürütme Kurulunun onayı Bölge Temsilciliği Yönetim Kurulunun çağrısı ile toplanır.

MADDE 57– ŞUBE TEMSİLCİLER KURULU:

Şubeye bağlı işyerlerinin temsilcilik kurulu üyelerinden oluşur. Şube Yönetimin kurulunun çağrısı üzerine, şube başkanının yönetiminde toplanır.

MADDE 58– SENDİKANIN GELİRLERİ:

a) Üyelik ödentisi,

b) Dayanışma ödentisi,

c) Yasal ve tüzüksel girişimlerle elde edilen gelirler,

d) Eğlence, konser, sergi, kültürel ve sosyal çalışmalardan sağlanan gelirler,

e) Yasaya uygun olarak yapılan bağışlar,

f) Mal varlığı gelirleri,

g) Sendikanın yayınlarından sağlanan gelirler,

h) Banka gelirleri ile yasalar ve tüzüğe uygun olarak sağlanan gelirlerden oluşur.

MADDE 59– SENDİKA ÜYE ÖDENTİLERİ:

Sendikanın üyelik ödentisi; dört bölümden oluşur.

1– Üyenin her ay brüt çıplak bir gündeliği (asgari gündelikten az olamaz) tutarında aylık ödenti (fazla çalışma, prim, ikramiye gibi ödenekler brüt ücret dışında sayılır).

2– Toplu sözleşmelerle sağlanan ücret artışlarının bir aylık net tutarı,

3– Sendikanın bağlı bulunduğu konfederasyon anatüzüğünde belirlenmiş ödenti,

4– Yılda bir olmak üzere üyenin brüt bir yevmiyesi tutarında dayanışma fonu,

(bu maddede belirli, toplu sözleşme zam fark, dayanışma fonu, konfederasyon ödentisi, üye ödentisinin dışında olmayıp, ödentinin bir bölümüdür.)

a) Sendikanın yeni örgütlendiği işyerlerinde çalışan ve bir başka sendikaya ödenti vermek durumunda bulunan üyelerden daha az ödenti alınmasına Yürütme Kurulu karar verebilir.

b) işsizlik ve hastalık durumları dışında sendika ödentilerinin düzenli verilmesi zorunludur.

MADDE 60– PARASAL KONULAR:

Sendikanın parasal işleri Merkez Yürütme Kurulunun, gözetimi, denetimi ve sorumluluğu altında parasal işler dairesi başkanı tarafından yürütülür. Paralar, Yürütme Kurulunun belirleyeceği bankalara yatırılır. Hesaplardan Yürütme Kurulu tarafından düzenlenecek imza sirküleri ile biri Genel başkan veya Genel Sekreter yada parasal işler dairesi başkanı olmak koşulu ile en az iki Yürütme Kurulu üyesi imzası ile para çekilebilir.

Parasal işler dairesince düzenlenecek her türlü ödeme ve mahsup fişleri en az iki Yürütme Kurulu üyesi tarafından imza edilir. Yürütme Kurulu üyelerinin çoğunluğu tarafından imzalanan gider belgesi için ayrıca karar alınmasına gerek yoktur.

MADDE 61– BELGELERİN SAKLANMASI:

Gelir ve giderlere ilişkin mahsup fişleri ve diğer belge ve defterler yürürlükteki yasalarda belirli sürelerle saklanır. Bunların kaybolmasından parasal işler dairesinin tüm görevlileri sorumludurlar. Merkez Denetim Kurulunun ve şube denetçilerinin denet sırasında istedikleri belgeler ve defterlerin ilgililerce gösterilmesi ve her türlü kolaylığın sağlanması zorunludur.

MADDE 62– EĞİTİM FONU:

Gelirlerin, en az % 5'i eğitim fonuna ayrılır. Bu fonda toplanan gelirler, eğitim dairesince hazırlanan ve Yürütme Kurulunca onaylanan eğitim programına göre üyelerin eğitilmesi için harcanır.

MADDE 63– AVANSLAR:

Şubelere, çalışma alanlarındaki koşullara göre Merkez Yürütme Kurulunca saptanacak oranda avans gönderilir. Şubeler zorunlu liderlerini bütçeye uygun olarak yaparak gider belgelerini yapıldığı günü izleyen ayın 15'ine kadar Genel Merkeze gönderilir. Genel Merkezce alınan gider belgelerinin tutarı geciktirilmeden gönderilerek şubenin avansı tamamlanır.

Bölge Temsilcilikleri için de aynı uygulama yapılır. Avanslar ile ilgili olarak özel bir yönetmelik hazırlanır.

MADDE 64– ŞUBE GİDERLERİ:

Şubelerin, her türlü giderleri yapılmadan önce, zorunlu durumlarda yapıldıktan sonra Şube Yönetim Kurulunun olurundan geçer. Anatüzük ve yönetmeliklerle yürürlükteki yasalara aykırı sarflardan dolayı Şube Yönetim Kurulu üyeleri Şube Kongresi, Genel Merkez ve yargı organlarına karşı sorumludurlar. Şubeler ve Bölge Temsilcileri aylık giderlerine ilişkin belgeleri bir yazının ekindeki liste ile birlikte yapılmasını izleyen ayın 20'sine kadar Genel Merkeze göndermek zorundadır.

MADDE 65– GELİRLERİN DÜZENİ:

Gelirlerin, nasıl hangi organlar eliyle toplanacağına, hesapların tutuluş biçimine, işyerlerinden, özel ve tüzel kişilerden para alacak görevlilerin saptanmasına Merkez Yürütme Kurulunca karar verilir. Sendika gelirlerinin tümü genel merkez hesabında toplanır. Sendika adına işverenlerden, özel ve tüzel kişilerden para almaya yetkili görevliler, bulundukları yerlerde sendika paralarının yatırıldığı banka şubesine merkez hesap numarasını vererek yatırmak zorundadırlar.

MADDE 66– SENDİKADA TUTULACAK DEFTER VE KAYITLAR:

a) Üye kayıt defteri veya fişleri,

b) Kararların yazılmasına ilişkin defter,

c) Gelen ve giden yazıların gün ve sayısının yazılmasına ilişkin defter,

d) Gelen yazının aslının, giden yazının örneğinin saklanacağı gelen ve giden yazı dosyaları,

e) Zimmet defteri,

f) Gelir ve gider defteri,

g) Bilanço, envanter ve kesin hesap defteri,

h) Genel Kurul ve Şube Kongrelerinin kararlarının yazılmasına ilişkin defterler,

i) Yürütme Kurulu kararı ile bastırılmasına karar verilmiş numaralı ve mühürlü gelir ve giderlere ilişkin kopya fişlerle giderlerin belgelerinin saklandığı dosyalar,

j) Sendika demirbaşlarının yazılacağı defter.

Yukarıda (a), (b), (f), (g), (h) ve (j) fıkralarında yazılı defterlerin kullanılmadan önce notere onaylattırılması zorunludur.

MADDE 67– HİZMET ÖDENEĞİ:

a) Sendika seçimli ücretli kadrolarında çalışanlara yeniden seçilmeme, çekilme gibi nedenlerle görevlerinden ayrılmaları veya görevden alınmaları durumunda sendikada geçen her bir çalışma yılına karşılık en çok 45 günlük brüt ücretleri tutarında net ödenek verilir. Yönetim Kurulu kararı ile yöneticilere verilen avanslar bu ödenek tutarından düşülür.

b) Altı ayı aşkın süreler bir yıla tamamlanır.

c) Brüt ücret tutarına sosyal yardımlar da eklenir.

d) Görevlinin ölümünde yasal kalıtlarına yapılır.

MADDE 68– SENDİKA TEMSİLİ VE BÜTÜNLÜĞÜ

Sendikayı Genel Başkan, karar organları olarak da Merkez Yönetim ve Merkez Yürütme Kurulu temsil eder. Bunlar dışındaki organların veya bu organlarda görevlilerin yapacakları anlaşmalar ve yasa dışı eylemlerden ötürü sendika sorumlu tutulamaz.

Sendika işlevlerini yerine getirebilmek için, bu Anatüzükte belirtilen tüm kademe ve organları ile bir bütündür.

Tüzel kişiliğin temsili hak ve yetkileri ile yönetim ve yürütme yetkisi Merkez Yönetim ve Yürütme Kurullarınca kullanılır. Tüzüğe uygun organ kararları değiştirilinceye yada kaldırılıncaya dek kararı alan organla alt birimleri bağlar.

Şubeler veya diğer alt birimler Merkez Yürütme Kurulundan yetki almadan sendika tüzel kişiliğini bağlayan antlaşmalar, sözleşmeler yapmaya, sendikanın taşınır taşınmak mallarını satmaya karar veremezler.

Yönetmelikler Yürütme Kurulunca hazırlanıp yürürlüğe konulduktan sonra ilk Merkez Yönetim Kurulunun onayı ile kesinleşir. Merkez Yönetim Kurulunca değiştirilir veya kaldırılır. Genelgeler Merkez Yürütme Kurulunca yürürlüğe konulur ve yürürlükten kaldırılır.

MADDE 69– YÖNETMELİKLER:

Sendikanın amaçlarının gerçekleşmesi çalışmaların daha düzenli yürütülmesi için bu anatüzüğe aykırı olmayan yönetmelikler düzenlenerek uygulanabilir.

Uygulamaya konulan yönetmelikler, bu anatüzüğün ayrılmaz parçalarıdırlar. Bu anatüzükte öngörülen yönetmeliklerin Genel Kurulu izleyen ilk Merkez Yönetim Kurulu toplantısından önce (6 ay içinde) düzenlenerek yürürlüğe konması ve yapılacak ilk Merkez Yönetim Kurulunun onayına sunulması zorunludur.

MADDE70– SENDİKA TÜZEL KİŞİLİĞİNE SON VERİLMESİ:

Tüzel kişiliğe son verilmesi amacı ile toplanmış Genel Kurulca, kararlaştırılır. Bu konudaki karar üye veya delege sayısının 2/3'ünün olumlu oyu ile alınır. Tüzel kişiliğe son verilmesi durumunda sendikanın tüm parası, mal varlığı, borç ve alacakları üyesi bulunduğu üst kuruluşa aktarılır.

MADDE 71– ÜST KURULUŞLAR:

.....Sendikası yurt düzeyinde Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK'in) uluslararası alanda .....üyesidirler.

SENDİKANIN KURUCULARI:

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akalın, İlhan (1995), *DİSK Kısa Tarihi (1960-1980),* Ankara: Öteki Yayınevi

Akçam, Cahit ve Nihan, Özkan (2017), *Onların Anısına*, Ankara: İzdüşen Yayınevi.

Akkaya, Özlem (2018), *1970'lerin İkinci Yarısında Türkiye'de Sosyalizm ve Kadın*, Kadınların Sesi Dergisi Karikatürleri.

Algül, Süreyya (2015), *Türkiye'de Sendika-Siyaset İlişkisi DİSK (1967-1975)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Alkan, Güner (1977), *DİSK'teki Anlaşmazlık ve Nedenleri*, Geçiş Yayıncılık.

Apaydın, Orhan (1978), *Kim Öldürüyor, Niçin Öldürüyor?*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Arcayürek, Cüneyt (1985), *Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-7: Demokrasinin Sonbaharı 1977-1978*, Ankara: Bilgi Yayınevi,

Aren, Sadun (2006), *Puslu Camın Arkasından*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

ASİS Tüzüğü, Madde 3, http://cenanbicakci.com/belgelik.php.

Ata, Turhan ve Faruk Türkoğlu (2019), *Bank-Sen'li Yıllar Başlangıcından Beri Türkiye'de Sendikacılık,* İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Atay, Korhan (2013), *1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı Neden ve Nasıl Kana Bulandı?* İstanbul: Metis Yayıncılık.

Aydın, Zafer (2012), *Geleceğe Yazılmış Mektup 1968 Derby İşgali*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Aysan, Yılmaz (2013), *Afişe Çıkmak*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Baştürk, Abdullah (1986), *Yargı Önünde Savunma*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Boratav, Korkut (2003), *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Bütün, Onur (2015), *Yedi Kat Yerin Altından Uğultular Geliyor Yeni Çeltek'ten Soma'ya Maden İşçileri*, Ankara: Dipnot Yayınları.

Cumhuriyet Ansiklopedisi 1961-1980, Cilt 3, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Çelik, Aziz (2010), ''Sendikal Haklar: Uluslararası Çalışma Hukuku ve Türkiye'nin Uyumsuzluğu'', *Disiplinlerarası Yaklaşımla İnsan Hakları* içinde (Editör: Selda Çağlar), İstanbul: Beta Yayınları.

Çelik, Aziz (2010), *Vesayetten Siyasete Türkiye'de Sendikacılık (1946-1967)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik, Aziz (2017), "Saraçhane'den 15-16 Haziran'a İşçi Sınıfının Müstesna Yılları: Altmışlı Yıllar," *Türkiye'nin 1960'lı Yılları* içinde (Editör: Mete Kaan Kaynar), İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik, Aziz (2019), "Türkiye'de Çalışma İlişkilerinde Kurumsallaşma: 1960-1980", *Çalışma İlişkileri Tarihi* (Editör: Ahmet Makal), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Çelik, Aziz (2020), "1970'li Yıllarda Emek Hareketi", *Türkiye'nin 1970'li Yılları*, (Editör: Mete Kaan Kaynar), İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik, Aziz (Ed.) (2020), *DİSK Tarihi Kuruluş-Direniş-Varoluş*, 1. Cilt, İstanbul: DİSK Yayınları.

Çelik, Aziz ve Can Şafak (2020), "DİSK'in DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemi (1976)", *Sosyal Politika -İktisat Yazıları Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu'ya Armağan* içinde (Editör: Hasan Tahsin Benli, Elif Hacısalihoğlu, Denizcan Kutlu ve Güven Savul), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.

Çelik, Aziz, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz (2021), "12 Eylül Darbesi ve Sendikal Hareket", *Emek Tarihi Konferansları IV*, Hazırlayanlar Erol Ülker ve Tayfun Mertan, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

DİSK (1968), *DİSK 2. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (1975), *5. Genel Kurulda Kabul Edilen Değişikliklerle DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 18.

DİSK (1975), *Ana Tüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No.18.

DİSK (1975), *DİSK V. Genel Kurul Belgeleri*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 17.

DİSK (1975), *V. Genel Kurulda Kabul Edilen Değişikliklerle DİSK Ana Tüzüğü*, İstanbul: DİSK Yayınları No: 18.

DİSK (1976), *DİSK Anatüzüğü*, İstanbul: Ünal Matbaası, DİSK Yayınları No. 20.

DİSK (1976), *Emekçi Olarak İşçi Kadının El Kitabı*, 2. Baskı, İstanbul: DİSK Yayınları No. 18.

DİSK (1977), *DİSK 6. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (1978), *DİSK 6. Genel Kararları*, 2. Baskı, DİSK Yayınları: 26.

DİSK (1978), *DİSK 6. Genel Kurul Kararları*, İstanbul: DİSK Yayınları No. 24.

DİSK (1979), *Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri*, İstanbul: DİSK Yayınları No.28.

DİSK (1979), *Tek Tip Demokratik Tüzük, Ankara: EM-AŞ, DİSK/ Genel İş Web Ofset Tesisleri, DİSK Yayınları.*

DİSK (1980), *DİSK 7. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (1980), *Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (1994), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü*, İstanbul Konferansı, Yayına Hazırlayan: Faruk Pekin, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (1994), *DİSK 9. Genel Kurul Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (2000), *DİSK 11. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK (2004), *DİSK 12. Genel Kurulu Çalışma Raporu*, İstanbul: DİSK Yayınları.

DİSK Tekstil (2022), "Hakkımızda", https://disktekstil.org/hakkimizda (15 Ocak 2022).

DİSK Yayınevi (1977), DİSK Eğitim Notları: Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı, İstanbul: DİSK Yayınevi.

DİSK Yayınevi (1978), DİSK Eğitim Notları: Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı, İkinci Baskı, İstanbul: DİSK Yayınevi.

DİSK-AR (2020), *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl İhlal Etti?* Editör: Aziz Çelik, İstanbul: DİSK Yayınları.

Dizman, İbrahim (2011), *Süleyman Çelebi Emeğe Adanmış Yaşam*, İstanbul: Heyamola Yayınları.

Erdal, H. (1983), *TKP'mizi Yükseltelim*, İşçinin Sesi Yayını, No. 34.

Göktürk, Ece (2020), "*DİSK Sonrası Türk-İş'te Sosyal Demokrat Muhalefet*", DİSK Tarihi Kuruluş-Direniş-Varoluş, 1. Cilt, Aziz Çelik (Ed.), İstanbul: DİSK Yayınları.

Güreli, Nail (1979), *İki 1 Mayıs*, İstanbul: Güre Yayınları.

Güreli, Nail (2006), *1 Mayıs 1977*, İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Işıklar, Fehmi (1986), *DİSK Davasında Savunma*, İstanbul: Gür Yayınları.

Koç, Canan ve Yıldırım Koç (2008), *DİSK Tarihi efsane mi gerçek mi*, Ankara: Epos Yayınları.

Koç, Canan ve Yıldırım Koç, ''Tarihten Bir Sayfa: 1960-1969 Dönemi İşçi Sınıfı Eylemleri'', https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1445174970b.pdf

Koç, Yıldırım (1996), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi*, Ankara: Yol-İş Sendikası Yayınları.

Koç, Yıldırım (2003), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Koç, Yıldırım (2003), *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Kolektif (2014), *Ve Hep Birlikte Koştuk-İKD 1975-1980*, İstanbul: Kadın Yazarlar Derneği.

Koray, Meryem ve Aziz Çelik (2007), *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sosyal Diyalog*, Ankara: Belediye-İş Sendikası Yayını.

Krasucki, Henri (1979 [1969]), *Sendikalar ve Sınıf Savaşımı*, 2. Baskı, İstanbul: Sorun Yayınları.

Krasucki, Henri, (1987), *Çağdaş Sendikaya Evet*, İstanbul: Amaç Yayıncılık.

Lastik-İş (1980), *20. Genel Kurulu (1977-1980) Çalışma Raporu*, İstanbul: Lastik-İş Yayınları.

Lastik-İş (2021), ''Tarihçe'', Lastik-İş web sitesi, www.lastik-is.org.tr. (Erişim: 21 Aralık 2021).

Maden-İş (1977), *22. Dönem Çalışma Raporu*, İstanbul.

Maden-İş (1979), *23. Merkez Genel Kurulu Temel Politika ve Eylem Bildirgesi ile Bildirge Temelinde Güncel Görevlerimiz Ön Tasarıları*, İstanbul.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), *Derinden Gelen Kökler*, Cilt 1, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş ortak yayını.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017), *Derinden Gelen Kökler*, Cilt 2, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları ve Birleşik Metal-İş ortak yayını.

MESS (1999), *Gelenek ve Gelecek*, Cilt 1, İstanbul: BZD Yayınları.

Nesin, Aziz (1981), *Büyük Grev, Masal-Öyküler*, Aziz Nesin Hikâye Kitapları Dizisi: 34, İstanbul: Nesin Vakfı.

Pekin, Faruk (1975), *Artı-Değer Nedir? İşçiler Neden ve Nasıl Sömürülüyor?*, İstanbul: Vardiya Yayınları.

Pekin, Faruk (1985), *Demokrasi, Sendika Özgürlüğü ve Sosyal Haklar*, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Pekin, Faruk (Ed, 1988), *Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Sendikal Hakları ve İsveç Örneği*, , İstanbul: Pan Yayıncılık.

Pervan, Muazzez (2013), *İlerici Kadınlar Derneği (1975-80) ''Kırmızı Çatkılı Kadınlar''ın Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Sönmez, Mustafa (1984), *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*, İstanbul: Belge Yayınları.

Sönmezsoy, Refik (1978), *DİSKOMÜNİZM*, İstanbul: Umur Yayıncılık.

Sülker, Kemal (1974), *Lâstik-İş'in 25 Yılı*, İstanbul: Murat Matbaacılık.

Şafak, Can (2008), *1971 Cam Grevleri*, İstanbul: Kristal-İş Yayınları.

Şafak, Can (2011), *Büyük Grev 1977*, İşçi Hareketleri Dizisi 6, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Şafak, Can (2019), *Maden-İş Tarihine Tanıklıklar*, 2. Cilt, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Şafak, Can (2020), *1971 Cam Grevi: Hürcam-İş ve Kristal-İş Eylem Birliği, DİSK Tarihi*, 1. Cilt, (Editör: Aziz Çelik), İstanbul: DİSK Yayınları

Talas, Cahit (1982), *Bir Toplumsal Politika Belgesinin Yorumu Toplumsal Anlaşma*, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

TMMOB (1979), Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği XXIII. Dönem Çalışma Raporu, https://www.tmmob.org.tr Sayı 104, 13 Ağustos 1979.

Türk-İş (2002), *Belgelerle Türk-İş Tarihi*, Cilt 2, Ankara.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 1, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı Ortak Yayını, 1998.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 2, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı Ortak Yayını, 1998.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 3, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı Ortak Yayını, 1998.

TÜS-DER (1977), 26. Genel Kurul Kararları ve Çalışma Programı, Ankara: TÜS-DER Yayınları.

Yaşasın DİSK (1975-1977), Sınıf Kitle Sendikacılığında Atılım, İstanbul: Konuk Yayınları.

Yeldan, Erinç (2001), *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi*, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yeraltı Maden-İş (1976), *1. Genel Kurul 1975/1976 Çalışma Raporu*, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları No. 3.

Yeraltı Maden-İş (1976), *1. Genel Kurul Raporu*, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları.

Yeraltı Maden-İş (1979), 2. *Genel Kurul Raporu*, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları.

Yeraltı Maden-İş (1992), *Yeraltı Maden-İş 3. Genel Kurul Çalışma Raporu*, Ankara: Yeraltı Maden-İş Yayınları.

Yetkin, Barış (2005), *Kırılma Noktası 1 Mayıs 1977 Olayı*, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Yıldız, Reyhan (2009), *İçeri'den,* İstanbul: Literatür.

Yılmaz, Tuğçe (2021), *1 Mayıs '77 Kayıplarını Yakınları Anlatıyor/1 Mayıs '77 ve Cezasızlık*, IPS İletişim Vakfı (online-çevrimiçi yayın), https://m.bianet.org/bianet/yasam/241932-1-mayis-1977-e-kitabi-yayinda.

Makaleler ve Yazılar

Akşam, "Rakip sendikalar 'cam grevi'ni yürütmek amacıyla birleştiler", 31 Ekim 1971.

Alogan, Yavuz (2010), "1 tanıklık: 1 Mayıs 1977", yavuzolgan.com, http://yavuzalogan.com/?p=289.

Alpman, Nazım (2010), "Hülya Emecan Yaşıyor!", *BirGün*, 17 Mayıs 2010.

Altan, Ertan (2012), "Halil Berktay; 77 katliamından solcular sorumlu", *Taraf*, 2 Mayıs 2012.

Aral, Coşkun (2012), "İlk ateş Maocu dergi satıcısından", *Sabah*, 4 Mayıs 2012.

Ateş, Alev (2011), "Bir Örgütlenme Modeli: ASİS Sendikası", http://www.inadina.com/inadeski/sayi10/aates.htm (Erişim: 1 Kasım 2019).

Ay, Savaş (2012), "1 Mayıs 77 ezberi bozulsun", *Takvim*, 4 Mayıs 2012.

Ay, Savaş (2012), "77'de 1 Mayıs öncesi günler", *Takvim*, 3 Mayıs 2012.

Beşpınar, Mehdi (2012), "'77 1 Mayıs'ı tanığı Mehdi Beşpınar: Solcular arasında önemli bir olay yaşanmadı", haber.sol.org.tr, https://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/77-1-mayisi-tanigi-mehdi-bespinar-solcular-arasinda-onemli-bir-olay-yasanmadi (Erişim Tarihi: 15 Aralık 2021).

Birikim, "Cenan Bıçakçı'nın Ardından", Sayı 77, Eylül 1995.

Çalışlar, İpek ve Güldal Kızıldemir (1986), "1 Mayıs 1977 Kanlı Bayram", *Nokta*, 4 Mayıs 1986.

Çelik, Aziz (2005), "Kapp darbesinden 12 Eylül'e", *BirGün, 19 Eylül 2005.*

Çelik, Aziz (2017), "İşçilerin 51 Yıl Önceki Adalet Yürüyüşü", *BirGün*, 19 Haziran 2017.

Demir, Serdar (1991), "Türkiye'de Kamu Görevlileri Dernekleri (1971-1980)", *Amme İdaresi Dergisi, Cilt 24, Sayı 1.*

Erdoğan, Fahrettin Engin (2016), "Türkiye'de Mayıs, 1 Mayıs'ta Taksim", *Cumhuriyet*, 30 Nisan 2016.

Erdumlu, Bingöl (2012), "1 Mayıs 1977...", *gunzileli.com web sitesi*, 20 Mayıs 2012.

Erkuş, Gökhan (2012), "Bülent Uluer; İlk kurşunu sıkan Maoculardan", *Taraf*, 3 Mayıs 2021.

Erkuş, Gökhan (2012), "Metin Göktürk; Asıl sular idaresi tarandı", *Taraf*, 3 Mayıs 2021.

Göktaş, Kemal (2012), "Kanlı 1 Mayıs gizli MİT raporu", *Vatan*, 5 Mayıs 2021.

Güneş, Hacı (2012), "Şükran Soner; İşte 1 Mayıs 1977 gerçeği", *Evrensel*, 10 Mayıs 2012.

İşeri, Ergün (2012), "1 Mayıs 77 Katliamı Aydınlandı mı?", sendika.org, 17 Mayıs 2012. https://sendika.org/2012/05/1-mayis-1977-katliami-aydinlandi-mi-ergun-iseri-67081/ (Erişim Tarihi: 3 Şubat 2022).

Karaoğlu, Türkay (2012), "1 Mayıs katliamı: Sıkılan ilk kurşunun hikâyesini, tanığı anlatıyor", haber.sol.org.tr, https://haber.sol.org.tr/soldakiler/1-mayis-katliami-sikilan-ilk-kursunun-hikayesini-tanigi-anlatiyor-haberi-54478 (Erişim Tarihi: 3 Ekim 2021).

Kılıç, Atilla (1976), "Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik", Sayı 13, İstanbul: Devrimci Gençlik.

Kıran Dilan, Mine (2021), "Çorum Belediye İşçilerinin Uzun Yürüyüşü", *Çalışma ve Toplum*, Sayı:68,2021/1.

Koç, Yıldırım, "Sendikacı Cenan Bıçakçı", http://www.cenanbicakci.com/ardindan.php (Erişim Tarihi: Ağustos 2017)

Kürkçüoğlu, Feza (2008), "16 Mart 1978: Göz Yumulan Öğrenci Katliamı", *BirGün*, 16 Mart 2008.

Mavioğlu, Ertuğrul ve Ruhi Sarıyer (2007), "30 Yıl Sonra Kanlı 1 Mayıs", *Radikal*, 29 Nisan 2007-20 Mayıs 2007.

Mercan, Mehmet (1979), "Soda Grevi 1", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1979.

Mercan, Mehmet (1979), "Soda Grevi 2", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1979.

Sülker, Kemal (1980), "Ali Rıza Güven", *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları.

Sülker, Kemal (1980), "Ertan Andaş", *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları.

Sülker, Kemal (1980), "Mukbil Zırtıloğlu", *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları.

Sülker, Kemal (1980), "Mustafa Aktulgalı", *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları.

Sülker, Kemal (1980), "Politika", *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul: May Yayınları.

Şafak, Can (2013), "12 Mart'tan 12 Eylül'e Türkiye'de Sendikalar", *Toplum ve Bilim*, Sayı 127.

Şafak, Can (2018), "Devrimci Sendikacılıktan Sınıf ve Kitle Sendikacılığına (1967-1980)", *Çalışma ve Toplum*, Sayı 57.

Tansel, Sümeyra (2012), "1 Mayıs'ta ilk ateşi gördüm", *Taraf*, 11 Mayıs 2012.

Tatlıpınar, Eyüp (2011), "Orhan Taylan'ın Meşhur Afişi", Akşam, 1 Mayıs 2011.

Tekerek, Tuğba (2012), "Celalettin Can: DİSK 1 Mayıs 97'de Dev-Genç'i ciddiye almadı", t24.com.tr, https://t24.com.tr/haber/disk-1-mayis-97de-dev-genci-ciddiye-almadi (Erişim Tarihi: 8 Kasım 2021).

Yetkin, Çetin (2010), "1 Mayıs 1977", *Yeniçağ*, 30 Nisan 2010-5 Mayıs 2010.

TEZLER

Azdemir, Meltem (2017), "İstanbul: Emeğin Kenti, Kentin Belleği, Belleğin Mekanlar", Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakır, Murat (2006), "Toplumsal Hareket Sendikacılığı", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Göktaş, Naim (2019), "Türkiye Sendikal Hareketinde Farklı Bir Deneyim: Yeraltı Maden-İş Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özcan, Canan (2010), "Türkiye'de sendika-siyasi parti ilişkisi ve TKP Atılım Dönemi'nde DİSK-TKP Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YAYINLAR

SENDİKAL YAYINLAR

DİSK AJANSI

6 Aralık 1969

15 Haziran 1970

14 Ağustos 1975

14 Ekim 1975

7 Mart 1976

8 Mart 1976
26 Mart 1976
20 Nisan 1976
5 Temmuz 1976
9 Temmuz 1976
12 Temmuz 1976
20 Temmuz 1976
13 Ağustos 1976
1 Eylül 1976
10 Eylül 1976
11 Eylül 1976
14 Eylül 1976
16 Eylül 1976
17 Eylül 1976
20 Eylül 1976
21 Eylül 1976
2 Ekim 1976
8 Ekim 1976
22 Ekim 1976
23 Ekim 1976
19 Kasım 1976
31 Aralık 1976
15 Nisan 1977
22 Nisan 1977
28 Temmuz 1977
3 Eylül 1977
6 Eylül 1977
14 Eylül 1977
27 Eylül 1977
1 Ekim 1977
17 Mart 1978
18 Mart 1978
7 Temmuz 1978
5 Ağustos 1978
22 Aralık 1978
27 Nisan 1979
2 Ağustos 1979
15 Ağustos 1979
16 Ekim 1979
15 Kasım 1979
21 Kasım 1979
27 Kasım 1979

DİSK Dergisi

Sayı 3, Ağustos 1973
Sayı 6, Kasım 1973
Sayı 8, Ocak 1974
Sayı 16, Ekim 1975
Sayı 17, Kasım 1975
Sayı 18, Aralık 1975
Sayı 19, Ocak 1976
Sayı 20, Şubat 1976
Sayı 21, Mart 1976
Sayı 22-23, Nisan-Mayıs 1976
Sayı 29-30, Kasım-Aralık 1976
Sayı 24, Haziran 1976
Sayı 25, Temmuz 1976
Sayı 26, Ağustos 1976
Sayı 27, Eylül 1976
Sayı 28, Ekim 1976
Sayı 32, Şubat 1977
Sayı 33, Mart 1977
Sayı 35-36, Mayıs-Haziran 1977
Sayı 39, Ocak-Şubat-Mart 1978
Sayı 40, Nisan 1978
Sayı 41, Mayıs 1978
Sayı 42, Haziran 1978
Sayı 44, Ağustos 1978
Sayı 47, Kasım 1978
Sayı 48, Aralık 1978
Sayı 49, Ocak 1979
Sayı 52, Nisan 1979
Sayı 53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 1979
Sayı 56, Ağustos 1979

Sayı 57, Eylül 1979

Sayı 58, Ekim 1979

Sayı 59–60, Kasım–Aralık 1979

Sayı 65–66–67, Mayıs–Haziran–Temmuz 1980

DİSK 24 Yaşında, 1991

DİSK Gazetesi

Sayı 3, 23 Ağustos 1967

DİSK'in Sesi

Sayı 2, Aralık 1976

Özel Sayı, Mart 1978

Sayı 8, 1 Mayıs 1978

Sayı 8, Ekim 1993

Emek (Genel-İş)

Genel-İş, *Emek*, Sayı 296

Maden-İş Gazetesi

Sayı 16, 2 Ekim 1969

Sayı 94, Ekim 1977

Seydişehir Özel Sayısı, 12 Ekim 1978

Sayı 109, 1 Kasım 1978

Özel Sayı, Mart 1979

Lastik-İş Dergisi

Sayı 98, Ekim 1976

Sayı 99, Kasım 1976

Sayı 107

Petrol-İş Dergisi

Sayı 49, Temmuz 1980

Petrol-İş Kadın Dergisi

Sayı 43, Temmuz 2012

TİSK Dergisi

Sayı 2, Kasım 1976

Sayı 5, Şubat 1977

Diğer Süreli Yayınlar

Akşam

16 Eylül 1976

23 Eylül 1976

30 Eylül 1976

1 Mayıs 2011

Atılım

Sayı 18, Haziran 1975

Sayı 28, Nisan 1976

Sayı 32, Ağustos 1976

Sayı 33, Eylül 1976

Cumhuriyet

12 Ağustos 1966

4 Ağustos 1967

24 Eylül 1967

23 Şubat 1974

22 Mayıs 1975

24 Mayıs 1975

25 Mayıs 1975

8 Temmuz 1975

29 Ağustos 1975

2 Eylül 1975

21 Eylül 1975

6 Aralık 1975

11 Ocak 1976

2 Mayıs 1976

13 Temmuz 1976

14 Temmuz 1976

22 Temmuz 1976

28 Ağustos 1976

3 Eylül 1976

4 Eylül 1976

10 Eylül 1976

16 Eylül 1976

17 Eylül 1976
18 Eylül 1976
19 Eylül 1976
20 Eylül 1976
21 Eylül 1976
23 Eylül 1976
24 Eylül 1976
28 Eylül 1976
29 Eylül 1976
30 Eylül 1976
1 Ekim 1976
3 Ekim 1976
5 Ekim 1976
28 Ekim 1976
28 Kasım 1976
16 Ocak 1977
27 Şubat 1977
3 Mayıs 1977
5 Mayıs 1977
8 Mayıs 1977
25 Mayıs 1977
2 Haziran 1977
19 Temmuz 1977
20 Temmuz 1977
29 Temmuz 1977
29 Eylül 1977
6 Ekim 1977
10 Ekim 1977
22 Aralık 1977
23 Aralık 1977
24 Aralık 1977
25 Aralık 1977
26 Aralık 1977
27 Aralık 1977
19 Mart 1978
21 Mart 1978
22 Mart 1978
23 Mart 1978
28 Mart 1978
10 Haziran 1978
11 Haziran 1978
21 Temmuz 1978
14 Ekim 1978
15 Ekim 1978
1 Aralık 1978
22 Aralık 1978
25 Aralık 1978
29 Aralık 1978
18 Mart 1979
27 Mart 1979
28 Mart 1979
29 Mart 1979
31 Mart 1979
11 Nisan 1979
29 Nisan 1979
30 Nisan 1979
6 Mayıs 1979
15 Mayıs 1979
16 Mayıs 1979
23 Mayıs 1979
24 Mayıs 1979
26 Mayıs 1979
30 Mayıs 1979
13 Haziran 1979
22 Haziran 1979
24 Haziran 1979
25 Haziran 1979
27 Haziran 1979
25 Ağustos 1979
4 Ekim 1979
15 Ekim 1979
16 Ekim 1979
11 Kasım 1979
16 Kasım 1979

18 Aralık 1979
25 Ocak 1980
26 Ocak 1980
6 Şubat 1980
7 Şubat 1980
11 Şubat 1980
14 Şubat 1980
15 Şubat 1980
28 Şubat 1980
13 Mart 1980
30 Nisan 1980
1 Mayıs 1980
2 Mayıs 1980
27 Haziran 1980
3 Temmuz 1980
4 Temmuz 1980
23 Temmuz 1980
24 Temmuz 1980
25 Temmuz 1980
26 Temmuz 1980
2 Ağustos 1980
12 Eylül 1980
9 Aralık 1980
8 Mart 1981
26 Haziran 1981
20 Temmuz 1981
9 Eylül 1981
25 Şubat 1982
20 Kasım 1982
1 Mart 1983
7 Ocak 1984
20 Ağustos 1991
19 Aralık 2016

Devrimci Yol

Sayı 27, 7 Nisan 1979

Dünya

17 Eylül 1976
18 Eylül 1976

Emekçi

Sayı 23–24–25, Eylül–Ekim–Kasım 1976

Halkın Yolu

10 Mayıs 1977

Hürriyet

2 Mayıs 1977
29 Haziran 1977
31 Ağustos 1980
21 Kasım 2010

İlke

Sayı 34, Ekim 1976

İşçi Köylü

1969

Kadınların Sesi

Sayı 50–51, Eylül–Ekim 1979

Kimya-İş Dergisi

Sayı 17, 6 Aralık 1971
Sayı 41, Haziran 1974
Sayı 50, Mart–Nisan 1975

Kurtuluş

Sayı 3, Temmuz 1969

Gerçek

Sayı 104, 13 Ağustos 1979
Özel Sayı 15, 25 Ağustos 1980

Günaydın

3 Mayıs 1977

Nokta Dergisi

4 Mayıs 1986

Milliyet

14 Temmuz 1976
17 Eylül 1976
19 Eylül 1976
24 Eylül 1976
2 Mayıs 1977
8 Mayıs 1977
13 Temmuz 1977
2 Ağustos 1977
3 Ağustos 1977
10 Ağustos 1977
11 Ağustos 1977
22 Ekim 1977
8 Mayıs 1977
2 Mayıs 1978
5 Şubat 1978
21 Mart 1979
26 Mart 1979
29 Mayıs 1979
26 Temmuz 1981
15 Kasım 1990

Politika

24 Şubat 1977
Mayıs- Haziran 1977
10 Ekim 1977
13 Ekim 1977
15 Ekim 1977
16 Ekim 1977

Radikal

29 Nisan 2007
2 Mayıs 2007
20 Mayıs 2007
2 Aralık 2010

Sabah

3 Mayıs 2012

Savaşyolu

Sayı 11, 2 Nisan 1979

Son Havadis

23 Eylül 1976
2 Mayıs 1977

Tercüman

3 Ağustos 1977
10 Ekim 1977
12 Ekim 1977

Vatan

4-5 Eylül 1976
2 Mayıs 1977
13 Temmuz 1977
11 Ağustos 1977
15 Eylül 1977
23 Eylül 1977
28 Eylül 1977
10 Ekim 1977
13 Ekim 1977
23 Kasım 2012

Yankı

Sayı 425, Mayıs 1979

Yeniçağ

30 Nisan 2010
3 Mayıs 2010
5 Mayıs 2010

Yeni Akit

7 Mayıs 2012

YÜRÜYÜŞ

Sayı 63, 22 Haziran 1976

Sayı 77, 28 Eylül 1976

Sayı 81, 26 Ekim 1976

Sayı 88, 14 Aralık 1976

Sayı 91, 4 Ocak 1977

Sayı 94, 25 Ocak 1977

Sayı 102, 22 Mart 1977

Sayı 106, 19 Nisan 1977

7 GÜN

29 Nisan 1975

6 Nisan 1976

ARŞİV KAYNAKLARI

DİSK GENEL MERKEZ ARŞİVİ

DİSK GENEL KURUL KARAR DEFTERİ

21–24 Mayıs 1975 tarihli DİSK 5. Genel Kurul Divan Tutanağı.

22–28 Aralık 1977 tarihli DİSK 6. Genel Kurulu Divan Tutanağı.

25–30 Haziran 1980 tarihli DİSK 7. Genel Kurul Divan Tutanağı.

12–14 Eylül 1997 tarihli DİSK 10. Genel Kurulu Divan Tutanağı.

DİSK YÜRÜTME VE YÖNETİM KURULU KARAR DEFTERLERİ (1975–1980)

DİSK YÜRÜTME KURULU KARARLARI

13 Ekim 1970

14 Aralık 1972

23 Şubat 1973

5 Ekim 1973

4 Mart 1974

17 Nisan 1974

11 Temmuz 1974

29 Kasım 1974

10 Aralık 1974

17 Ocak 1975

25–26–27 Mayıs 1975

30 Mayıs 1975

10 Haziran 1975

20 Haziran 1975

21 Haziran 1975

4 Temmuz 1975

11 Temmuz 1975

15 Temmuz 1975

30–31 Temmuz 1975

6 Ağustos 1975

22 Ağustos 1975

29 Ağustos 1975

1 Ekim 1975

23 Ekim 1975

25 Kasım 1975

28 Kasım 1975

27–28 Aralık 1975

12 Ocak 1976

6 Şubat 1976

13 Şubat 1976

27 Şubat 1976

5 Mart 1976

19 Mart 1976

2 Nisan 1976

16 Nisan 1976

7 Mayıs 1976

4 Haziran 1976

9 Haziran 1976

11 Haziran 1976
12 Haziran 1976
18 Haziran 1976
2 Temmuz 1976
8 Temmuz 1976
16 Temmuz 1976
6 Ağustos 1976
13 Ağustos 1976
6 Eylül 1976
16 Eylül 1976
30 Eylül 1976
4 Ekim 1976
5 Ekim 1976
7 Ekim 1976
9 Ekim 1976
13 Ekim 1976
18 Ekim 1976
25 Ekim 1976
1 Kasım 1976
8 Kasım 1976
15 Kasım 1976
16 Kasım 1976
22 Kasım 1976
29 Kasım 1976
6 Aralık 1976
10 Aralık 1976
13 Aralık 1976
30 Aralık 1976
16 Ocak 1977
24 Ocak 1977
3 Şubat 1977
23 Şubat 1977
9 Mart 1977
14 Mart 1977
21 Mart 1977
4 Nisan 1977
11 Nisan 1977
25 Nisan 1977
16 Mayıs 1977
30 Mayıs 1977
1 Haziran 1977
11 Temmuz 1977
26 Eylül 1977
15–21 Ekim 1977
2 Aralık 1977
30 Aralık 1977
3 Ocak 1978
12 Ocak 1978
26 Ocak 1978
8 Şubat 1978
21 Şubat 1978
7 Mart 1978
17 Mart 1978
28 Mart 1978
4 Nisan 1978
11 Mayıs 1978
30 Mayıs 1978
7 Haziran 1978
7 Temmuz 1978
8 Ağustos 1978
19 Eylül 1978
28 Eylül 1978
3 Ekim 1978
7 Kasım 1978
15 Kasım 1978
24 Kasım 1978
4 Aralık 1978
24 Aralık 1978
28 Aralık 1978
14–15–16 Şubat 1979
20 Şubat 1979
22 Şubat 1979
19 Mart 1979
27 Mart 1979
12 Nisan 1979
27 Nisan 1979

22 Mayıs 1979
12 Haziran 1979
21 Haziran 1979
6 Temmuz 1979
12 Temmuz 1979
20 Temmuz 1979
27 Temmuz 1979
31 Temmuz 1979
26–27–28 Eylül 1979
4 Şubat 1980
5 Mart 1980
12 Mart 1980
15 Nisan 1980
13 Mayıs 1980

DİSK YÖNETİM KURULU KARARLARI

24–25 Kasım 1970
27 Ekim 1971
6 Şubat 1973
23 Şubat 1973
9 Mart 1973
12 Eylül 1973
4 Mart 1974
18 Haziran 1974
30 Eylül 1974
5 Aralık 1974
13 Aralık 1974
4 Mart 1975
22 Nisan 1975
17 Mayıs 1975
10 Haziran 1975
11–14 Temmuz 1975
15 Ağustos 1975
2 Ekim 1975
3–4 Aralık 1975
27–28 Aralık 1975
9 Haziran 1976
11–12 Haziran 1976
18 Haziran 1976
16 Temmuz 1976
10 Eylül 1976
15 Eylül 1976
21–22 Eylül 1976
30 Eylül 1976
12 Kasım 1976
20–21 Aralık 1976
17 Ocak 1977
21 Şubat 1977
30 Haziran 1977
1–2 Temmuz 1977
22 Eylül 1977
12–13–14–15 Aralık 1977
14–15 Şubat 1978
22–23–24 Ağustos 1978
12–13 Ekim 1978
31 Ekim 1978
26–27 Aralık 1978
14–15–16 Şubat 1979
21–23 Mart 1979
25–26–27–28 Eylül 1979
14 Şubat 1992
12 Mayıs 1992
6 Ekim 1992
17 Kasım 1992
3 Mart 1993
7 Nisan 1993
6 Mayıs 1993
28 Ocak 1994
12 Eylül 1994
27 Ekim 1994
25 Kasım 1994
10 Şubat 1995
16 Nisan 1998
8 Aralık 1999
20 Haziran 2002

DİSK Onur Kurulu Karar Defteri

14 Ekim 1976

19 Ekim 1977

3 Şubat 1979

15 Mart 1979

Kişisel Kaynak ve Arşivler

Aydın Çetinbostanoğlu (Fotoğraflar)

Coşkun Aral (Fotoğraflar)

Erdoğan Köseoğlu (Fotoğraflar)

Feza Kürkçüoğlu (Küpür ve fotoğraflar)

İrfan Demirkol (Fotoğraflar)

Orhan Taylan (Çizimler)

Selçuk Demirel (Çizimler)

Tan Oral (Çizimler)

TÜSTAV Arşivleri

Örgütlenme Raporu, tarihsiz, TÜSTAV DİSK Arşivi, çoğaltma.

Tekges-İş'in 9.12.1977 tarihli DİSK Genel Merkezine yazdığı yazı, TÜSTAV DİSK Arşivi.

DİSK Mali Raporu, 31.5.1980, Çoğaltma, TÜSTAV DİSK Arşivi.

Maden-İş, Kadın İşçiler raporu, Maden-İş Araştırma Dairesi, Mart 1973, çoğaltma, TÜSTAV Arşivi.

DİSK'ten Yeraltı Maden-İş'e 15 Şubat 1978 tarihli yazı, TÜSTAV Yeraltı Maden-İş Arşivi.

6. Genel Kurul Delege Listesi, DİSK TÜSTAV Arşivi.

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 13 Ekim 1980 tarihli ve 1980/2805 sayılı talepnameye ek dilekçesi, TÜSTAV Nebil Varuy Koleksiyonu.

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, 30 Temmuz 1980 tarih ve 1980/2805 sayılı talepnamesi, TÜSTAV Nebil Varuy Koleksiyonu.

TÜSTAV Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi.

Tarih Vakfı Arşivleri

DİSK VI. Genel Kurula Sunulan Hesap Raporu, Tarih Vakfı Sendikalar Arşivi.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi Belgeleri, Petkim-İş dosyası, Tarih Vakfı Arşivi.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi Belgeleri, Taper-İş dosyası, Tarih Vakfı Arşivi.

Birleşik Metal-İş Arşivi

Maden-İş, Bank-Sen, Baysen ve Yeraltı Maden-İş sendikaları Genel Yönetim Kurullarının DİSK Onur Kurulu kararına karşı ortak açıklaması, Birleşik Metal-İş Arşivi.

Kemal Türkler'in 5. Genel Kurul konuşması sırasında, fotoğraf, Birleşik Metal-İş Arşivi.

Kemal Türkler 5. Genel Kurula katılan uluslararası konuklara plaket verirken, fotoğraf, Birleşik Metal-İş Arşivi.

Kemal Türkler 5. Genel Kurulda delegeleri selamlarken, fotoğraf, Birleşik Metal-İş Arşivi.

DGM'ye Hayır Mitingi sonrasında Kemal Türkler ve Yürütme Kurulu üyeleri adliyede, fotoğraf, Birleşik Metal-İş Arşivi.

Genel-İş Arşivi

Abdullah Baştürk, Çorum işçilerinin yalın ayak uzun yürüyüşünde, fotoğraf, 1966, Genel-İş Arşivi.

Kristal-İş Arşivi

Kristal-İş, 25 Ekim 1971 gün ve 667/71 sayılı Bildiri, Kristal-İş Arşivi.

Kristal-İş ile Hür Cam-İş arasında imzalanan Ana Protokol, 22 Kasım 1979, Kristal-İş Arşivi.

Kristal-İş (1979), Haber Ajansı, 24 Kasım 1979, Sayı: 2/979.

Kristal-İş (1979), ''Toplu sözleşme hazırlık çalışmaları kitlesel olarak başladı'', Sayı:5–6, Ekim-Kasım 1979.

Hürcam-İş ve Kristal-İş Güç ve Eylem Birliği fotoğrafı, 1980, Kristal-İş Sendikası Arşivi.

Kemal Türkler cenaze töreni fotoğrafı, 1980, Kristal-İş Sendikası Arşivi.

Petrol-İş Arşivi

Petrol-İş, Basın Açıklaması, 28 Temmuz 1980.

USTE Kemal Sülker Koleksiyonu

Genel-İş Merkez Yönetim Kurulunun DİSK'e katılma kararı, USTE Arşivi.

DİSK Ankara Temsilcisi Ömer Çiftçi'nin DGM protesto eyleminde gözaltına alınması, fotoğraf, USTE Arşivi.

Belgesel

Karcı, Hülya (2020), Bir Makas Değişimiydi Tariş (Belgesel), Payiz Film.

Görüşmeler ve Yazışmalar

Berin Uyar ile Zoom görüşmesi (Nuran Gülenç, 13 Kasım 2020).

Bingöl Erdumlu ile görüşme (Can Şafak, 15 Ocak 2016).

Cenan Bıçakçı ile görüşme (Yıldırım Koç, 18 Mart 1989).

Elif Necla Türkoğlu ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 2-3 Aralık 2020).

Fatma Arguz ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 16 Kasım 2020).

Gülden Sevgili ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 12 Kasım 2020).

Gülay Toksöz ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 5 Aralık 2021).

Memet Turhan tarafından DİSK'e yazılan mektup (24 Haziran 2020).

Memet Ertürk ile e-posta yazışması (Can Şafak, 30 Mayıs 2011).

Mehmet Atay ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 2 Kasım 2020).

Naran Özkan ile görüşme (Zafer Aydın, 26 Ekim 2017).

Nurten Boz ile telefon görüşmesi, (Nuran Gülenç, 24 Kasım 2020).

Saime Alper ile telefon görüşmesi (Nuran Gülenç, 10 Aralık 2020).

Yasama ve Yargı Belgeleri

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK İddianamesi, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, 25 Haziran 1981.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 numaralı Askeri Mahkemesi'nce verilen 23 Aralık 1986 gün ve 1981/1968-1986/251 sayılı hüküm.

T.C. Askeri Yargıtay, Esas No: 1991/122, Karar No:1991/437 ve 16 Temmuz 1991 günlü kararı.

Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı (İstanbul), İddianame, DİSK, DİSK 'e Bağlı Sendikalar, DİSK ile Ortak Amaç ve Faaliyetlerde Bulunan Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması: 1981.

Resmî Gazete, 26 Aralık 1978 tarih ve Mükerrer 16501 sayılı: Bakanlar Kurulu'nun 22 Aralık 1978 tarih ve 7/16945 sayılı kararı.

Resmî Gazete, 26 Ocak 1979 tarih ve 16531 sayılı: Bakanlar Kurulu'nun 18 Ocak 1979 sayılı 22/12/1978 tarihli ve 7/16945 sayılı Kararnameye ek 7/17045 sayılı kararı.

Resmî Gazete, 11 Temmuz 1973 tarih ve 14591 sayılı.

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 4 Mayıs 1977.

Ankara-Çankırı-Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, İddianame (M.H.P. ve Ülkücü Kuruluşlar), Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No: 1981/600.

Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii (Petkim-İş) Sendikası ile Mersin Soda Sanayii A.Ş. İşveren Arasında İşyeri Seviyesinde Aktolunan İkinci Dönem Toplu İş Sözleşmesi 1.7.1979-31.6.1981, Madde 4.

DİZİN

KİŞİLER, ÖRGÜTLER, KAVRAMLAR

SEMBOLLER

1. Ören Toplantısı 384

2. Ören Toplantısı 507, 512, 513, 807

4'lü Rapor 373

12 Eylül askeri darbesi 36, 43, 44, 45, 48, 76, 79, 81, 82, 85, 99, 105, 170, 177, 210, 239, 240, 245, 246, 247, 248, 330, 349, 350, 351, 352, 374, 375, 376, 378, 379, 380, 383, 384, 385, 386, 408, 425, 482, 492, 508, 536, 540, 558, 564, 565, 575, 587, 592, 598, 599, 601, 609, 614, 615, 617, 619, 620, 622, 623, 626, 627, 628, 632, 634, 638, 642, 644, 649, 650, 652, 653, 696, 831

12'ler Raporu 373

12 Mart 53, 54, 57, 89, 99, 106, 108, 110, 115, 127, 147, 152, 230, 245, 247, 272, 313, 314, 318, 319, 378, 383, 384, 385, 421, 426, 428, 484, 695, 701, 740, 825

15–16 Haziran Direnişi 192, 607

24'ler Raporu 373

24 Ocak Kararları 347, 348, 349, 351, 352, 507, 508, 509, 807, 835, 836

A

Abisel, Nilgün 470

Acar, Bayraktar 662

Acar, İlyas 680, 681

Acar, Kuzgun 132

Acar, Mustafa Cengiz 342, 696

Acar, Muzaffer 662

Acar, Sami 54

Acar, Ziya 473

Açıkalın, Ahmet Reşit 638

Açıkalın, Aziz 641

Açıkalın, Sibel 225, 226, 231, 234

Açıkel, Cemal Altan 638

Ada, Serhan 470

Adalet Partisi (AP) 43, 141
Adan, Celal 583, 584
Adsız, Zeki 473, 626, 799
Afrika Sendikalar Birliği Örgütü (OATUU) 745
Ağaç-İş 767, 800
Ağaç ve İnşaat Malzemeleri İşçi Sendikaları Federasyonu (IFBWW) 740
Ağaoğlu, Samet 126
Ağar, Ahmet 370, 534, 563, 624, 625, 689
Ağca, Depremer 612
Ağçiçek, Nuri 635
Ağirer, Mehmet 639
Ak, Salih 470
Aka, Turhan 342
Akakça, Recep 640
Akalın, Cahit 639
Akar, Kemal 364, 370, 450, 480, 515, 624
Akat, Nedim 106
Akbay, Necat 667
Akbulut, Hüseyin 418
Akbulut, Saim 626
Akçalan, Nihat 640
Akçay, Şengül 675
Akçıl, İsmail 668
Akdeniz, Mustafa 688
Akdeniz, Nevzat 668
Akdeniz Kentler Birliği 736
Akdoğan, Ahmet 660
Akdoğan, Cevat 660
Akdoğan, Şaban 660
Akduman, Hüseyin 54, 370, 624, 687
Aker, Kubilay 680
Akgün, Hazan 628, 708
Akgün, Tuver 654
Akıl, Hamit 425, 426, 441, 442
Akın, Hayri 678
Akın, Hikmet 680
Akıncı, Ahmet 684
Akıncı, Mehmet 54, 69, 157, 367, 623
Akıncı, Orhan 681
Akkaya, Halil 673
Akkuş, Arif 647
Akkuş, Ekrem 551, 552, 563, 625, 658
Akman, Kenan 69, 157, 285, 288, 370, 534, 563, 623, 624, 625, 667, 670, 677
Akmut, Özdemir 470
Akpınar, Burç 583
Akpınar, Mehmet Ali 675
Akpınar, Nevzat 382, 628, 750
Aksamaz, Faik 691
Aksın, Nermin 749
Aksoy, İbrahim 79
Aksoy, Orhan 754
Aksoy, Yıldırım 638
Aksu, Bedir 653
Aksu, Erdoğan 443, 620, 627, 792
Aksuner, Ali 637
Akşekerci, Deniz 466
Akşener, Meral 583
Aktan, İsmail 624
Aktaş, Kamer 676
Aktaş, Ragıp 654
Aktimur, Emin 646
Aktulgalı, Mustafa 341, 364, 368, 369, 379, 380, 381, 401, 450, 473, 478, 562, 624, 649, 666, 698, 727, 735, 799, 810, 811
Aktuna, Adnan 378, 651, 688
Akülke, Ali İhsan 453
Akyan, Garabet 226, 231, 232
Akyıldırım, Hamit 621, 798
Akyol, Muzaffer 634
Akyüz, Yılmaz 470
Akzambak, Mehmet 218
Alaağaç, Turgut 626
Aladağ, Yaşar 662
Alaybaşı, Osman 691
Albayrak, Ali 627
Alçınkaya, Celal 552, 626, 804
Algörür, Mehmet 664
Algül, Hasan 173

Ali, Sabahattin 119
Alkın, Mustafa 682, 683
Allende, Salvador 348
Alogan, Yavuz 241, 243
Alpaslan, Yılmaz 575
Alpat, Şevket 682
Alper, Saime 605
Alpman, Nazım 225
Alptekin, Erhan 382, 384, 627, 734
Alsancak, Kahraman 224, 225, 226, 231, 233
Altan, Cemil 655
Altan, Çetin 324
Altay, Hüseyin 660
Altay, Mehmet 680
Altay, Naşit 297, 645, 646
Altay, Reşat 441
Altın, Fikret 217
Altınay, Yaşar 685
Altınbaş, Hanefi 646
Altınbilek, Mehmet 687
Altınbüker, Hüseyin 660
Altıntaş, Hüseyin 693
Altıparmak, Leyla 225, 226, 231, 234
Altuğ, Ayhan 575
Altun, Fehmi 626, 677
Altun, Hatice 226, 231, 233
Alyanak, Süreyya 658
Alyanak, Şakir 637
Amerikan Emek Federasyonu Sanayi Örgütleri Kongresi (AFL-CIO) 23
Anadol, Kemal 79, 201, 575
Anavatan Partisi, ANAP 23, 190
Anayasa Mahkemesi, AYM 80, 142, 144, 152, 191, 622, 658, 779
Andaş, Ertan 356, 370, 373, 401, 539, 550, 556, 562, 566, 567, 624, 625, 649, 655, 656, 657, 675, 698, 831
Anıl, Seyfettin 360, 624
Ankara Demiryolu Memurları Derneği 459
Ankara Sanat Tiyatrosu, AST 133
Ankara Toprak-İş 378
Ankara Yüksek Öğrenim Derneği, AYÖD 23, 153
Anlaş, Orhan 685
Antbirlik, Antalya Pamuk Narenciye ve Muz Tarım Satış Kooperatifleri Birliği 398, 425, 498, 506, 507, 517, 518, 808
Anti-Sömürgeci Kültür Derneği 459
Apaydın, Orhan 214, 221, 356, 432, 441, 547, 548, 802
Arabacı, Halil 691
Arabacı, Hasan 628
Arabacı, Mirza 552
Arabul, Tuncer 780
Arafat, Yaser 744
Araklı, Yurdaeş 670
Aral, Coşkun 6, 38, 213, 214, 215, 216, 219, 241, 243
Aral, Fahri 382, 384, 386, 627, 727
Arap Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu, ICATU, ASUK 738, 745
Aras , Ahmet 627
Arcayürek, Cüneyt 230
Arda, Mehmet 470
Arda, Nezihi 680
Aren, Sadun 98, 99, 324, 598, 629, 732, 733, 734, 802
Argı, Cafer 627
Argun, İsmet 640
Arguz, Fatma 602, 613, 614
Arı, Erdoğan 416 , 638, 860
Arı, Nazmi 225, 226, 231, 234
Arıcan, Nurten 604
Arıkan, Yaşar 563, 625, 662
Arıklı, Ercan 324
Arıkman, Cemile 613
Arkın, Cüneyt 679
Arsan, Üren 470
Arslan, Cemal 563, 624, 625
Arslan, Haydar 692
Arslan, Hüseyin 660
Arslan, Niyazi 69, 157, 623
Aruoba, Çelik 470
Asari, Ali 675
Asiler, Mustafa 453
Asiltürk, Oğuzhan 155, 160, 163

ASİS 112, 263, 264, 265, 277, 311, 341, 358, 370, 406, 418, 423, 539, 552, 563, 624, 632, 634, 635, 759, 764, 767, 768, 770, 785, 800

Aslan, Cemal 552, 658

Aslan, Hayri 621, 806

Aslan, Muharrem 660

Aslantaş, Ferhan 575

Aslantürkoğlu, Kâmil 201, 216

Aslıbay, Yavuz 644

Aslıyüce, Erdoğan 122

Aster-İş 253, 272, 277, 282, 311, 334, 340, 406, 423, 472, 539, 552, 621, 632, 635, 636, 726, 727, 744, 796, 806

Asutay, Esen 382, 384, 627, 735

Aşıcı, Ali 638

Aşıkoğlu, Hüsamettin 640

Ata, Turhan 341, 367, 555, 563, 606, 625, 638, 685

Atabek, Erdal 547

Atabey, Mehmet 679

Ataç, Erol 635

Atakan, Canga 654

Ataman, Kadir 696

Atasayan, Süleyman 70, 624

Atatürk, Mustafa Kemal 229, 459, 536, 540

Atay, Mehmet 604, 606, 823

Ateş, Alev 265, 552, 634, 766, 771

Ateş, Fuat 670

Ateş, Metin 466

Ateşli, Fahrettin 638

Ateşoğlu, Kâmil 79

Atılal, İbrahim 641

Atılgan, Enver 98, 99, 627, 724

Atis, Vural 414

Atlas, İbrahim 660

Atlı, Ersin 550, 563, 625

Atom-İş 23, 677, 758

Avcı, Şahin 642

Avcıoğlu, Kasım 628

Averianov, Boris 356, 741

Avrupa Ekonomik Topluluğu, AET 23, 745

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, AGİT 742

Avrupa Konseyi 480, 744

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, ETUC, ASK, CES 25, 376, 383, 470, 480, 564, 739, 745, 849

Avşar, Bektaş 70, 304, 624, 626, 651

Ay, Savaş 214, 236, 241, 243, 878

Ayanoğlu, Eser 575

Ayav, Kemal 361, 668, 669

Ayaydın, Kazım 442

Ayaz, Bayram 627

Aybar, Ali Mehmet 356, 575

Aybek, İlhan 683

Aydın, Ahmet 581, 621, 665, 813

Aydın, Ekrem 550, 563, 625

Aydın, İ. Şefik 552, 653

Aydın, Mahmut 625, 675

Aydın, Nusret 370, 534, 551, 624, 673, 674

Aydın, Şaban 563, 625, 673

Aydınıs, Erkan 646

Aydınoğlu, Mutlu 453

Aydoğmuş, Sait 552, 626

Aygün, Aydın 653, 654

Ayhan, Şahap 684

Aykaş, Erol 659

Aykut, Ali 687

Aytaç, Ali Turgut 135

Aytemiz, N. 680

Azaklı, Türker 54, 70, 624, 819, 824

Azerbaycan Sendikalar Konseyi 796

Azimoğlu, Murat 442

B

Babakuş, Emir 552, 670, 671

Babaoğlu, Nizamettin 692, 693

Badran, Muhammed 740

Bahçeli, Devlet 583

Bahtiyaroğlu, Ahmet 634

Bakan, Hüsamettin 289, 604

Baki, Ziya 225, 226, 231, 235

Bal, Hüseyin 664

Bal, Remzi 691

Bal, Süleyman 653

Balaban, Suat 683

Balar, Seyda 625

Balcı, İbrahim 661

Balcı, Kadir 225, 226, 231, 233

Balcı, Niyazi 621, 809

Balcıoğlu, Semih 453

Balkan, Namigah 645

Baloğlu, Hüseyin 668

BANK-DER 459

Bank-İş 23, 632

Bank-Sen 13, 16, 19, 23, 272, 273, 276, 277, 283, 292, 295, 296, 310, 334, 340, 341, 402, 411, 412, 413, 415, 416, 418, 419, 420, 423, 471, 472, 500, 509, 515, 539, 552, 606, 607, 608, 609, 617, 625, 632, 633, 637, 638, 655, 686, 726, 727, 744, 787, 788, 789, 790, 796, 797, 811, 851, 852, 853, 856, 860, 875, 888

Bardakçıoğlu, Nurettin 683

Bar-Der-İş, Barder-İş, Barsak-İş, Bağırsak-İş 23, 311, 632, 639, 640, 663, 778, 780

Barış, Nizamettin 547, 576

Barış Derneği 99, 106, 197, 458

Barışlı, Arif 684

Barlas, Cemal 660

Barut, Kemal 691

Barut, Orhan 769

Basın-İş 23, 60, 68, 69, 95, 112, 169, 196, 277, 311, 322, 335, 340, 342, 370, 406, 423, 450, 539, 552, 563, 598, 621, 623, 624, 625, 632, 640, 641, 642, 669, 688, 729, 742, 744, 759, 762, 764, 774, 776, 777, 781, 791, 792, 793, 798, 803

Baş, Hüseyin 324

Başaka, Hasan 660

Başalan, Asım 661

Başar, Ahmet 654

Başaran, Mehmet 119

Başarır, Halis 453

Başbuğ, Yusuf 642

Başer, Şemsettin 680

Başkaya, Fikret 382, 384, 628

Başlangıç, Celal 229

Başol, Nezih 641

Başsorgu, Emel 627

Baştan, Mustafa 641

Baştürk, Abdullah 15, 16, 17, 18, 20, 45, 61, 71, 72, 78, 79, 95, 108, 132, 169, 173, 278, 279, 341, 342, 343, 344, 345, 361, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 383, 385, 392, 404, 418, 421, 427, 428, 432, 437, 438, 439, 440, 449, 452, 454, 459, 460, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 475, 478, 482, 509, 514, 516, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 526, 530, 532, 535, 537, 538, 540, 541, 542, 545, 547, 552, 553, 554, 555, 556, 558, 561, 562, 569, 570, 572, 574, 575, 576, 577, 579, 581, 585, 624, 625, 655, 656, 657, 658, 675, 704, 708, 712, 716, 720, 743, 744, 753, 788, 789, 790, 791, 792, 794, 795, 796, 797, 799, 803, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 875, 888

Batıbeki, Erol 680

Batmaz, Uğur 609

Batur, Selçuk 215

Bay, Erhan 684

Bayatlı, Rasim 634

Baydar, Oya 324, 440

Baykal, Deniz 54, 355, 575

Baylav, Cahit 360, 551

Bayoğlu, Derviş 175, 642

Bayrak, Murat 772, 779

Bayrak, Mustafa 675

Bayraktar, Ahmet 662

Bayraktar, Rafet 70, 624

Bayraktaroğlu, İhsan 679

Bayraktutan, Binnur 360

Bayram, Mustafa 816

Bayram, Zülfü 685

Bayramçavuş, Faik 635, 636

Baysen-İş, Baysen 13, 112, 293, 370, 623, 632, 642, 652, 653, 726, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768

Behram, Nihat 132

Bekdemir, Gültekin 698

Bekiroğulları, Mehmet 70

Beko, Kani 385

Belçika Komünist Partisi 576

Belek, Ahmet Sami 215

Belge, Murat 466

Belli, Mihri 215, 356

Belovacıklı, Bekir 626

Benderoğlu, İsmail Altan 685

Benli, Yusuf 680

Benlioğlu, Mustafa 490, 621, 809

Benson, J. 575

Bereket, Necati 635

Berktay, Halil 236, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 878

Bertan, Emin 692

Besin-İş 13, 23, 272, 273, 277, 281, 296, 297, 632, 645, 646, 661, 726, 776, 779, 782, 788

Bes-İş 785

Beşen, Mete 643

Beşpınar, M. Mehdi 240, 241, 243, 384, 628, 878

Beysoy, Tevfik 225, 226, 234

Bezirci, Ahmet 645

Bıçak, Günay 658

Bıçakçı, Cenan 54, 263, 264, 265, 341, 358, 360, 367, 370, 575, 624, 634, 878, 879, 889

Biber, Makbel 628, 708

Bigagli, Vezio 739

Bigen, Bahattin 634

Bilen, Yusuf 360

Bilge, Hikmet 261

Bilge, İbrahim 640

Bilge, Yılmaz 54, 70, 624

Bilgen, Abdullah 664

Bilgi İşlem İşçileri Sendikası, Bil-İş 23, 97

Bilgin, Kaya 653

Bilgin, Tevfik 477, 629, 708, 713, 811

Bilim-İş 758

Bilir, Kazım 442

Biner, Necdet 680

Bingöl, Ali 652

Birinci Dünya Kadın Konferansı 592

Birleşik Metal-İş 6, 23, 36, 54, 56, 60, 68, 169, 193, 197, 201, 418, 566, 583, 696, 877, 888

Birleşik Sendika Hareketi, ESAK 25, 547

Birleşik Sosyalist Parti, BSP 23, 99

Birleşmiş Milletler, BM 23, 70, 83, 592, 593, 616

Biter, Celal 640

Bodur, Sabri 673

Bodur, Vedat 453

Bonel, Ferit 660

Bora, Salih 221

Boran, Behice 356, 468, 469, 470, 547, 575, 615

Borgov, Georgi 54

Bostancı, Nafiz 626, 781

Boy, İlimdar 649, 661, 788

Boz, Nurten 602, 889

Bozruç, Mehmet 676

Brecht, Bertolt 133

Budak, Ali Doğan 382, 627

Budak, Kenan 342, 364, 369, 370, 515, 531, 534, 563, 621, 624, 625, 632, 640, 663, 664, 751, 780, 855

Budak, Rıdvan 356, 370, 385, 469, 473, 491, 563, 624, 625, 688, 799

Buharalı, Mete 324

Bulduk, Süleyman 639

Bulgar Sendikalar Merkez Konseyi 540

Bulut, Gün 95, 98, 337, 628, 732

Bulut, Mehmet 515, 688

Bulut, Necdet 443

Bulutay, Tuncer 470

Buvan, Necati 679

Büyükcan, Bekir 655

Büyükdere, Alaaddin 687

Büyükfiliz, Muammer 641

C

Cam İşverenleri Sendikası 811

Cam Keramik-İş 24, 663, 666

Can, Atilla 621, 796

Can, Bergüzar 370, 563, 624, 625, 658

Can, Celalettin 242

Can, Ersin 680

Can, Serap 470

Can, Tevfik 680

Caner, Galip 15, 38, 382, 386, 628, 708

Canik, Gazi 660

Cankoçak, Uğur 69, 701

Canpolat, Müşür Kaya 75, 97, 98, 128, 164, 196, 209, 450, 628, 706, 750

Cantekin, İsmet 370, 562, 563, 624, 625, 626, 802

Canver, Cüneyt 79

Cebe, Necati 575
Cebren, Meral Özkol 224, 226, 231, 235
Celap, Salih 654
Celasun, Sedat 535
Cem, İsmail 56, 324
Cenkdağ, Muhittin 254
CENTO 24, 139, 203, 205, 319, 388, 462, 529, 541, 743, 793, 794, 826, 833
Cesur, Hakkı 668
Cevher-İş 761
Ceyhun, Demirtaş 323, 324
Ceylan, Celal 70, 624
Ceylan, Muzaffer 668
Ceylan, Ömer 684
Cezayir Genel İşçi Sendikası, UGTA 29
Cezayir İşçi Sendikaları Konfederasyonu 54
CHP İşçi Komitesi 565
Churlet, Georges 540
Cinbiş, Mustafa 644
Cingü, Cumali 679, 680
Coşkun, Enis 97, 98, 627, 750
Coşkun, Sıtkı 98, 115, 202, 210, 275, 304, 337, 340, 626, 629, 750
Cömert, Bedrettin 46, 47, 443
Cumhuriyetçi Güven Partisi, CGP 24, 43, 141
Cumhuriyet Halk Partisi, CHP 24, 43, 373, 531, 565
Cüce, Muzaffer 661
Cününoğlu, Macit 644

Ç

Çağatay, Ergun 215
Çağdaş, Mehmet 687
Çağdaş Gıda-İş 272, 273, 280, 296, 632, 645, 646, 647, 661, 726, 773, 776
Çağdaş Hukukçular Derneği, ÇHD 24, 176, 197, 459
Çağdaş Maden-İş 13, 24, 272, 273, 277, 281, 295, 632, 647, 648, 688
Çağdaş Metal-İş 13, 78, 272, 273, 277, 297, 688, 695, 760, 772
Çağdaş OLEYİS 400
Çağlar, Bayram 693
Çağlar, Mehmet 217
Çağlayangil, İhsan Sabri 155
Çakır, Hüseyin 691
Çakır, Murat 301, 489
Çakır, Sümeyra 119
Çakıroğlu, Orhan 442
Çakmak, Sebahattin 621, 806
Çakmakçı, Necdet 684
Çakmaklı, Cumali 689
Çalışkan, İsmail 370, 415, 563, 624, 625, 658, 855, 859, 860, 861
Çalışkan, Müzehher 625
Çalışkan, Sadık 693
Çalışlar, İpek 197, 221, 222
Çalışma Bakanlığı 54, 74, 92, 488, 636, 669, 686, 799, 868
Çalışma Bakanlığı İş Müfettişleri Derneği 92
Çam, Bayram 552
Çapa-İş 24, 379, 632, 633, 651
Çarsancaklı, Avni 123
Çatak, Kenan 225, 226, 231, 233
Çatlı, Abdullah 442
Çavdar, Hüseyin 673
Çavdargil, Nurettin 399, 765, 766
Çavuş, Mehmet 628
Çavuşoğlu, Temel 654
Çekiç, Süleyman 680
Çekoslavakya Sendikalar Merkez Konseyi 470
Çelebi, Hüsamettin 440
Çelebi, Süleyman 54, 70, 385, 551, 552, 562, 564, 565, 624, 625, 629, 687, 688, 876
Çelen, Tuncay 307, 308, 370, 624, 822
Çelenk, Devrim 38, 620, 793
Çelik, Doğan 685
Çelik, Gönül 628
Çelik, İlyas 692
Çelik, İsa 132
Çelik, Mehmet 628
Çelik, Necati 48, 49
Çelik, Tahsin 254
Çelikel, Mehmet 650, 792, 793
Çeliker, Kemal 634
Çelik-İş 75
Çelikkanat, Kaya 629

Çelikkaya, Orhan 690
Çerkezoğlu, Arzu 385
Çeşmigil, Gülseren 628
Çetin, Hikmet 392, 497, 575
Çetin, Yusuf 680
Çetinbaş, Muammer 121, 122, 123, 620, 776, 777
Çetinbaş, Süleyman 651
Çetiner, Ahmet 358
Çetinkaya, Mustafa 680
Çetinkaya, Özhan 370, 624
Çetkin, Ayşe 453
Çetkin, İbrahim 652, 653
Çevik, Muhittin 680
Çılgın, Mehmet Ali 628
Çınak, Kemal 663, 664
Çınar, Sena 680, 681
ÇIRAK-DER 451, 459
Çıtak, Bayram 225, 226, 231, 233
Çiftçi, Bekir 641
Çiftçi, Budak 370, 624
Çiftçi, Ömer 160, 431, 645, 689
Çil, Kadir 680
Çileli, Rüştü 681
Çilingir, İzzet 691
Çimse-İş 767, 776, 785
Çin Komünist Partisi, ÇKP 24, 155
Çoban, Ali 627
Çoban, Hasan 649
Çobanoğlu, Necmettin 680
Çokdiker, Orhan 687
Çolpan, Enis 640
Çorum ve Havalisi Birleşik Maden İşçileri Sendikası 775
Çotuk, Salih 651
Çöker, Nurettin 670
Çöte, Yılmaz 625, 689
Çubukçu, Yücel 555, 638
Çukobirlik 498, 517, 613, 808
Çukosen 499, 500, 804
Çukur, Veysel 676

D

Dağlarca, Fazıl Hüsnü 119, 120, 135
Dalmaz, Alaaddin 634
Dalokay, Vedat 167, 323, 324
Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu 473
Darı, Niyazi 224, 226, 231, 235
Darphane ve Damga Matbaası İşçileri Sendikası 640
Daş, Ahmet 673, 675
Daş, Gazi 473, 689
Daut, Mustafa Orhan 258
Davaz, Şekip 453, 454, 466, 755, 790
Davulcu, Vehip 666, 667
Dayanışma Fonu 67, 68, 72, 180, 181, 309, 310, 363, 500, 560, 754, 780, 788, 809, 826
Daysal, Kemal 339, 340, 358, 361, 365, 555, 562, 565, 566, 570, 625, 695, 824
Decuyper, Hervê 540
Dedeoğlu, Halil 679
Değirmenci, Cafer 692
Değirmendere, Necati 688
Demir, Ali 563, 625, 673
Demir, Cemal 680
Demir, Feramuz 620, 786
Demir, Filiz 628, 723
Demir, İsmet 652, 797
Demir, Yakup 662
Demiralay, Aziz 675
Demiralay, Lütifi 647
Demirbaş, Selim 690
Demirbilek, Zafer 70, 624
Demircan, İlyas 624
Demirci, Mahmut 364, 370, 624
Demirci, Mehmet 123
Demircioğlu, Ömer 780
Demirel, Süleyman 43, 44, 45, 154, 161, 163, 191, 228, 244, 245, 249, 250, 251, 351, 383, 477, 498, 500, 501, 517, 519, 521, 541, 542, 543, 561, 570, 571, 656, 734, 789, 805, 834
Demirhan, Ömer 697
Demirkol, Seyfettin 647
Demirsoy, Seyfi 152, 373, 686

Demirtel, Rafet 70, 552, 624, 626, 802

Dem-Lim-İş 24

Demokratik Platform 373, 384, 390, 411, 412, 425, 444, 447, 448, 528, 717, 794, 841, 852, 858, 861

Deniz, Halil 683

Deniz, İzzet 653

Denizci, Hüseyin 691

Denizcier, İbrahim 54, 355, 396, 575, 577

Denizmen, Metin 340, 341, 444, 552, 562, 608, 609, 637, 638

Der-Gim-İş 791

Destereci, İbrahim 661

Dev-Genç 197, 198, 253, 378, 384, 385, 441, 447

DEV-GÖR 447, 451, 459

Dev-İş, Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu (Kıbrıs) 470, 739, 745

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, DGM 141, 143, 145, 146, 148, 149, 151, 152, 154, 170, 177, 183, 184, 317, 837

Devlet Planlama Teşkilatı, DPT 99

Dev Maden-Sen 277, 280, 281, 295, 311, 334, 370, 402, 406, 423, 477, 539, 552, 563, 624, 632, 647, 648, 649, 698, 744, 779, 790, 792, 794, 798, 802, 804

Devrimci Demokratik Kültür Derneği 197

Devrimci Direniş Örgütü, DDÖ 24

Devrimci Gençlik 131, 189, 190, 242, 384

Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu, DGDF 153

Devrimci Halk Kültür Derneği 197

Devrimci Sağlık-İş 295, 400, 403, 406, 418, 423, 539, 552, 563, 623, 632, 649, 650, 662, 727, 779, 781, 791, 792, 793

Devrimci Sanatçılar Birliği 132

Devrimci Toprak-İş 275, 277, 294, 307, 308, 311, 341, 369, 370, 379, 401, 402, 423, 623, 624, 632, 633, 651, 652, 689, 726, 764, 765, 767, 770, 777, 780, 786, 822

Devrimci Yapı-İş 293, 398, 400, 406, 418, 423, 539, 563, 632, 643, 644, 652, 653, 744, 771

DEV-SAN-DER 451, 459

Dev Tiftik-İş 499, 500, 804

Dicleli, Ayşe 324

Dicleli, Zülfikar (Zülfü) 95, 98, 99, 337, 629, 724

Dikerdem, Mahmut 575

Dikme, Hüseyin 647

Dilber, Orhan 382, 384, 629, 708

Dileroğlu, Mehmet 660

Dilli, Hüsnü 97, 98, 337, 343, 382, 628, 706, 707, 712, 714

Dimetoka, Senan 466

Dinç, Hüsamettin 693

Dinç, Mehmet 370, 624

Dinçer, Ali 547, 550, 575, 796

Dinçer, Gönül 97

Dinçsoy, Mukadder 616

Dink, Hrant 441

Dirikan, Cemal 680

DİSK Araştırma Enstitüsü 99, 598, 612, 716, 718, 720, 732, 733, 734, 736, 795, 801, 802, 850

DİSK Belediyelerle İlişkiler Bürosu 773

DİSK-KENT 323, 324, 325, 326, 327, 328, 358

DİSK Merkez Demokratik Eylem Komitesi 809

Dişli, Veysi Ziya 562, 563, 625

Dizman, İbrahim 876

Dmitrieva, M. 796

Doğan, Ahmet 627

Doğan, Ali 584

Doğan, Cezayir 661

Doğan, Ferruh 324

Doğan, Mustafa 442, 696

Doğan, Osman Zeki 649

Doğan, Süleyman 675

Doğan, Şaban 693

Doğanay, Agop 639

Doğanay, Bedri 682

Doğanay, Fazlı 680

Doğanay, Ümit 46

Doğmuş, Yekta Aydın 665

Doğru, Necati 215, 218

Doğruel, Aytaç 637

Doğrular, Sadık 356, 370, 563, 624, 625, 666

Doğrusöz, Yaşar 645

Doğu, Dinçer 37, 60, 63, 68, 286, 287, 288, 289, 547, 604, 605, 667, 763, 823, 836

Doğu, Güray 646

Dolguner, İsa 668

Dora, Ayşegül 214

Dostlar Tiyatrosu 119, 753

Döner, Yılmaz 648

Dönertaş, Ali 692

Dönmez, Mustafa 651

Driyakin, Alexandr 547

Duman, Kıymet 225, 226, 233

Dur, Mehmet 651

Dur, Sami 665

Duran, İbrahim 661

Durmuş, Adil 254

Durmuş, Ayşe 627

Durmuş, Hasan 654

Dursun, Arif 664

Durukan, Kenan 154

Dümen, Ayhan 341, 552, 635, 636

Dündar, Hasan 697

Dündar, Hayrettin 681

Dündar, İhsan 673

Dünya Barış Konseyi, WPC 575, 748, 813

Dünya Bilim İşçileri Federasyonu, WFSW 748

Dünya Öğretmen Sendikalar Federasyonu, FISE 404

Dünya Sendikalar Federasyonu, WFTU, (Tr: DSF, Fr: FSM) 104, 356, 420, 470, 473, 480, 540, 549, 636, 638, 641, 644, 664, 695, 711, 737, 739, 741, 745, 746, 747

Düzgün, Mustafa 612

Dzuba, Dimitri 489

E

Ebert, Friedrich 143

Ece, Avni 620, 786

Ecevit, Bülent 43, 44, 55, 56, 111, 153, 154, 229, 230, 240, 243, 244, 247, 278, 349, 350, 351, 352, 388, 390, 392, 393, 396, 435, 436, 437, 440, 442, 447, 448, 470, 471, 473, 476, 481, 482, 496, 497, 521, 522, 524, 525, 526, 528, 538, 576, 614, 734, 783, 791, 792, 799, 801, 802, 810

Efe, Ali İhsan 690

Efe, Mehmet 668

Efe, Mustafa 668

Efe, Salih 358, 678

Eğitimci, Nurten 628, 732

Eke, Ali Rıza 681

Ekici, Cemal 668

Ekici, Erol 385

Ekinci, Hüseyin 382, 480, 628, 695

Ekinci, Mevlüt 679, 680

Ekiz, Baki 425, 426

Ekmekçi, Ahmet 673

Ekmekçi, Osman 690

Ekmen, Adnan 79

Ekşi, Erdal 453

Ekşioğlu, Gürbüz Doğan 453

Elbistanlı, Yücel 225, 226, 235

El-Harun, Tabit 540

Elibol, Nejat 628, 708

Elmas, Mehmet Ali (Mustafa) 225, 226, 231, 234

Elmas, Rasim 225, 226, 231, 234

Elmas, Tayyar 399, 626, 802

EMAŞ 477

Emecan, Hülya 225, 226

EMEKÇİ-DER 459

EMGİS 25, 632

EMSİS, Mensucat-İş 25, 632

ENERJİ-DER 451, 459

Enerji-İş 400, 659

Engin, Aydın 324

Erakalın, Avni 126, 547

Erarslan, Metin 636

Eraslan, Hüseyin 665

Erbakan, Necmettin 45

Erbozkurt, Sait 673

Ercan, İsmail 668

Ercan, Şemsi 563, 625, 697

Ercan, Şinasi 552

Ercen, Muzaffer 661

Erdem, Atilla 495

Erdem, Ergun 70, 370, 415, 563, 624, 625, 627, 819, 824, 855, 859, 860, 861

Erdem, Halit 338, 339, 340, 360, 414, 695, 824, 859

Erdem, Özcan 370, 624, 685

Erdinç, Mehmet 685

Erdoğan, Ahmet 651, 691

Erdoğan, Duran 245
Erdoğan, Rıza 300, 302, 691, 692, 821
Erdoğan, Yılmaz 689
Erdoğmuş, Feride 628
Erdoğmuş, Günaydın 384, 628
Erdumlu, Bingöl 98, 196, 212, 224, 275, 627, 889
Erduran, Refik 440
Eren, Mehmet Ali 79
Ergen, Yüksel 370, 624
Ergenç, Lütfi 661
Ergene, Akın 324
Ergev, Gürel 644
Ergil, Doğu 470
Ergin, Oktay 229
Ergönültaş, Engin 324
Ergün, Halil 680
Erim, Abdullah 216, 228
Erim, Nihat 46, 576, 680
Erkal, Galip 660
Erkal, Genco 119, 120, 135
Erkan, Hamdi 668
Erkan, Mehmet 691
Erkan, Mustafa 634
Erkman, Aziz 668
Erkmen, Aydın 466, 755
Erkmen, Bülent 453, 551, 552
Erkorkmaz, C. 681
Erkök, Ertuğrul 627
Erkul, Bahtiyar 339, 340, 341, 356, 695, 824
Erkuş, Orhan 637
Eroğul, Cem 470
Erol, Ahmet 547, 799
Erol, Hasan 637
Eronat, Muammer 681
Ersin, Nurettin 535
Erson, Necdet 680
Ersoy, Bahir Ahmet 54
Ersoylu, Remzi 665
Ersönmez, Nurhan 660
Ersöz, Abdurrahman 658
Ersöz, A. İhsan 658
Ersöz, Tarık 658
Ertan, Ahmet 370, 415, 563, 624, 625, 855, 859, 860, 861
Ertan, Azmettin 653
Ertan, Mustafa 225, 226, 235
Ertan, Rıdvan 634
Ertaş, Feridun 342
Ertuş, Feridun 370, 662
Ertürk, Memet (Mehmet) 52, 60, 75, 97, 113, 115, 118, 119, 123, 124, 128, 178, 196, 209, 224, 264, 339, 340, 361, 450, 555, 695, 752, 763, 824
Eruvar, Mehmet 684
Eruyanık, Sabahattin 626
Eryılmaz, Aydın 582, 584
Eryılmaz, Tuğrul 470
Esad, Hafız 744
Esen, Hikmet 634
Esen, Oktay 680
Eser, Nurettin 668
Esin, Pars 470
Ethem, Saim 356, 370, 624, 660
Etikan, Hilmi 98, 99, 628, 707
Evgeniev, Georgi 804
Evren, Hilmi 683
Evren, İsmet 628, 708
Evren, Kenan 535
Eyi, Bayram 226, 231, 233

F

Faşizme İhtar eylemi 32, 428, 430, 443, 791
Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu, FIDEF 741
Feyzioğlu, Turhan 45
Fındık-İş 398, 406, 423, 498, 499, 539, 550, 552, 625, 632, 653, 654, 755, 792, 804
Fırat, Ferit 660
Fırat, Nadi 106
Fidan, Mustafa 261
Fikir Kulüpleri Federasyonu, FKF 384, 385
Filistin Kurtuluş Örgütü, FKÖ 742
Filistin Sendikalar Federasyonu, PTUF 740, 744

Filiz, Hasan 665

Film Set Teknisyenleri Derneği 679

Finlandiya Sendikalar Merkezi, SAK 27

Firuz(kuhi), Nejat 37, 95, 98, 106, 628, 721

Fiskobirlik 498, 517, 518, 792

Fişek, Kurthan 470

Fonteneau, Gérard 540, 549, 745

Fransa Demokratik Emek Konfederasyonu, CFDT 24

Fransa Genel Emek Konfederasyonu, CGT 54, 104, 540

Fransa Ulusal Eğitim Sendikası 470

Fransız Türk Öğrenci Birliği, FTÖB 25

G

Gam-Sen 272, 273, 277, 281, 282, 295, 296, 632, 637, 654, 655, 775, 776, 785, 787

Ganiz, Selahattin 466

Garalı, Ali 640

Garan, İhsan Sami 470

Gavazov, Süleyman 540

Gazi, Fatma 628

Gazioğlu, Gültekin 214, 221, 356, 404, 405, 547, 791

Geçit, İlhan 638, 654

Gedik, Ahmet 684

Gedik, Fuat 70, 624, 651

Gedik, Mustafa 54

Gence, Kasım 222

Gencer, Mehmet 664

Genç, Kemal 643

Genç, Mehmet Ali 225, 226, 231, 235

Genç, Nevzat 691

Genç, Süleyman 575

GENÇ-GÜÇ 447

Gençosman, Nihat 382, 384, 628, 730

GENÇ-ÖNCÜ 447, 459

Genç Sosyal Devrimciler Birliği 131

GENEL-DER 459

Genel-İş 6, 13, 19, 25, 26, 36, 51, 61, 71, 159, 160, 162, 169, 173, 174, 179, 191, 253, 259, 262, 272, 273, 274, 276, 277, 278, 279, 294, 295, 309, 310, 311, 334, 335, 341, 343, 356, 361, 367, 369, 370, 372, 373, 376, 384, 406, 418, 420, 423, 424, 432, 433, 447, 473, 477, 480, 488, 509, 515, 539, 550, 552, 562, 563, 566, 567, 611, 612, 621, 622, 623, 624, 625, 632, 649, 655, 656, 657, 658, 665, 688, 698, 727, 729, 733, 744, 755, 776, 778, 780, 781, 782, 785, 787, 788, 789, 793, 795, 798, 800, 801, 802, 805, 808, 810, 812

Gensous, Pierre 739

Geray, Cevat 470

Gerçek, Rıza 649

Gerger, Haluk 470

Ges-İş 272, 273, 277, 281, 292, 293, 311, 400, 401, 423, 632, 633, 658, 659, 660, 684, 685

Geven, Beytullah 684

Gezgen, Tunç 664

Gıda-İş 69, 112, 162, 253, 272, 277, 286, 296, 297, 306, 310, 311, 322, 341, 342, 356, 361, 369, 370, 385, 406, 418, 421, 423, 467, 469, 473, 477, 497, 498, 499, 500, 502, 515, 539, 552, 620, 621, 623, 624, 625, 632, 645, 646, 647, 660, 661, 669, 726, 727, 729, 744, 755, 763, 764, 771, 775, 776, 781, 782, 783, 785, 786, 787, 788, 790, 791, 792, 793, 794, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 803, 804, 806, 807, 808, 810

Gıdak, Mehmet 816

Giyim İşçileri Derneği, GİB-DER 197

Gorki, Maksim 133

Göçmen, Osman 665

Gökbayrak, İsmet 635

Gökçe, Recep 647

Gökçin, Beysun 466

Gökdere, Turgut 300, 691, 749, 760

Gökduman, Mustafa 645

Göker, Aykut 547

Göklü, Mehmet 673

Göksüzoğlu, Saffet 667

Göktürk, Metin 237, 241, 242

Gömüç, Erhan 97, 98, 337, 627, 706, 710

Gönel, Seydali 382, 629, 708

Gönültaş, Metin 552

Gören, Şerif 680

Görsel Sanatçılar Derneği 459, 754

Görüntü Yönetmenliği Derneği 679

Gözde, Yurdakul 69, 157, 623, 647, 661

Gözükara, Ahmet 225, 226, 231, 232

Gözütok, Togay 214

Grev ve Direnişleri İnceleme Komitesi 766

Güçlü, Ahmet 684

Güçlü, İlhami 628
Güçlü, Sami 680
Güdücü, Mülayim 69, 157, 623
Gül, Haydar 640
Gül, İbrahim 642
Gül, Mehmet 441, 442
Gülbaş, İsmail 370, 624
Güleçyüz, Faik 382, 384, 628
Gülek, Hayri 668
Gülen, Hamdi 360
Güler, İbrahim 660
Gülhan, Durhan 698
Gülkaya, Ali Rıza 473, 552, 662
Gülsoy, B. Bahri 661
Gültekin, Emrullah 692
Gültekin, Faik 687
Gültekin, İsmail 647
Gümüş, Ali 360
Gümüş, Mustafa 649, 650
Günal, Yılmaz 470
Günay, Ertuğrul 575
Gündoğan, Fikret 575
Gündoğdu, Mustafa 780
Gündüz, İsmail 645
Gündüz, Kasım 664
Gündüzbey, Mahmut 358, 364, 367, 368, 688
Günebakan, Mehmet Yılmaz 628
Güner, Aybars 644
Güner, Hilmi 695, 706
Güner, Tahir 367, 370, 415, 563, 624, 625, 673, 674, 855, 859, 860, 861
Günesen, Burhan 627
Güneş, Gürbüz 552
Güneş, Hasan Fehmi 481, 752
Güneş, Hayrettin 692, 694
Güneş, Musa 660
Güney, Kerem 119
Güngör, Basri 660
Güngör, Erdoğan 683
Güngör, Erol 683
Günkut, Ercüment 225
Günşem, Ali 668
Günüşen, Meral 628
Gürdal, İbrahim 668
Gürel, Halil 687
Gürel, Zahit 684
Güreli, Nail 202, 208, 237, 238, 239, 245, 251, 254, 255
Güreli, Turan 680, 681
Gürelli, Nevzat 628, 750
Gürhan, Hüseyin 680
Gürkan, Aydın Güven 79
Gürkan, Özcan 225, 226, 235
Gürkan, Talat 639
Gürkaynak, Hikmet 681
Gürkut, Ercüment 226, 231, 232
Gürsel, Hüldan 470
Gürsoy, Hasan 563, 625
Güven, Ali Rıza 69, 70, 79, 80, 81, 82, 96, 157, 168, 169, 170, 288, 290, 291, 297, 328, 337, 339, 341, 342, 354, 358, 359, 364, 368, 369, 381, 473, 492, 496, 562, 623, 624, 625, 643, 645, 646, 647, 655, 677, 682, 684, 685, 686, 687, 689, 714, 721, 733, 738, 749, 752, 795, 798, 799, 800, 803, 810
Güven, Hüseyin 639
Güven, Sait 640, 663, 664
Güvenç, Kudret 382, 708
Güvenç, Sefer 382, 626, 629, 652
Güzel, Remzi 653
Güzel, Şehmuz 470
Güzelce, İbrahim 68, 69, 70, 75, 79, 96, 98, 106, 107, 112, 113, 115, 118, 120, 131, 135, 288, 547, 623, 640, 641, 669, 677, 697, 706, 763, 774
Güzelce, Nihal 547
Güzelce, Orhan 629, 707

H

HABER-DER 451, 459
Hakarar, Emin 678
Hakgören, Ekrem 640
Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Hak-İş 48
Hak Tarım-İş 790
Hakyemez, Hasan 653
Haliç Bölgesi Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası 54

Halis, Düzgün (Doğan) 552, 563, 625, 646, 649, 650

Halkçı Devrimci Gençlik Derneği, HDGD 131

Halkevleri 176, 458, 575

Halkın Birliği 198, 200, 204, 253

Halkın Emek Partisi, HEP 79, 374

Halkın Kurtuluşu 198, 200, 214, 215, 240, 241, 253

Halkın Sesi, TİKP 198, 200

Halkın Yolu 198, 200, 201, 217, 253

Hamamcı, Can 470

Hamsi, Kenan 628

Hançer, Niyazi 668, 669

Harb-İş 154, 635, 636

Has-İş 253, 295, 297, 298, 311, 335, 341, 400, 403, 623, 632, 649, 650, 661, 662, 726, 766, 767, 770, 779, 781, 791, 851

Hassan, Ümit 470

Hava-İş 437, 445, 459, 575

Hayta, Halil 69, 157, 341, 623, 649, 650, 661

Hayvan Sağlığı Memurları Derneği 459

Hepbir, Ziya 151, 167, 576

Hızarcı, Yusuf 673

Hilav, Selahattin 324

Hivel, Şeref 640

Hocaoğlu, Ahmet 783

Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonu 473

Hollanda Sendikalar Federasyonu, FNV 25

Hoşgör, Tülin 470

Hürcam-İş 253, 277, 311, 335, 341, 370, 406, 423, 473, 492, 493, 539, 552, 623, 625, 632, 662, 663, 666, 717, 726, 727, 744, 758, 765, 767, 771, 772, 773, 775, 776, 778, 780, 790, 797, 799, 804, 805, 811, 813

Hür Dünya Gıda ve İçilecek Maddeler Beynelmilel Federasyonu, UIL 639

Hür Mensucat-İş 632

Hüseyinova, Z. G. 796

I

Ignatov, V. N. 796

Ilıcak, Nazlı 440

Irmak, Sadi 43

Işık, Sabri 696

Işık, Veysel 662

Işık, Yunus 680, 681

Işıklar, Ahmet Fehmi 69, 75, 78, 79, 80, 157, 164, 169, 170, 280, 291, 295, 300, 302, 337, 339, 342, 354, 359, 368, 369, 381, 391, 427, 429, 438, 444, 445, 450, 451, 452, 465, 473, 480, 503, 515, 522, 539, 552, 553, 556, 562, 564, 570, 573, 574, 586, 623, 624, 625, 629, 645, 646, 647, 655, 665, 674, 692, 742, 743, 744, 753, 791, 795, 799, 800, 801, 806, 811, 831

Işıklı, Alpaslan 748, 802

İ

İbrahimoğlu, Rafet 163, 392, 789

İçöz, Kemal 676

İçten, Enver 692, 693

İdeal Yapı-İş 26, 643

İkitimur, Muharrem 696

İkiz, Osman 324

İkizer, Mehmet Ali 262

İldeniz, Cihangir 658, 659

İlem, Tevfik 640

İleri, Bilge 122

İleri, Selim 324

İleri, Uğur 696

İlerici Gençler Derneği, İGD 131, 197, 338, 409, 610, 792

İlerici Kadınlar Derneği, İKD 131, 197, 575, 599, 610, 616

İlerici Yapı-İş 54, 293, 632, 643

İlhan, Hasan 660

İlkan, Seza 608

İllez, Erol 680

İlter, Özdemir 220

İlyasoğlu, Aynur 382, 384, 627, 708

İnan, İsmail 691

İnan, Mühasip Halil 693

İnce, Mahmut 691

İnce, Yunus 660

İnceoğlu, Metin 470

İnegöl Sunta Fabrikası İşçileri Sendikası 634

İngiliz Kömür Madencileri Sendikası 143

İngiltere Sendikalar Birliği, TUC 741

İnsan Hakları Birliği 470

İnsan Hakları Komisyonu 480

İnsan Hakları Uluslararası Birliği 576

İpek, Hacer 225, 226, 231, 233

İpekçi, Abdi 46, 47, 716

İpekçi, Necdet 680

İplik-İş 277, 300, 620, 787

İslimiyeli, Balkan Naci 466

İstanbul Barosu 214, 221, 262, 356, 377, 430, 431, 432, 459, 547, 799, 802, 805

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, İİSB 126, 667, 686, 693

İstanbul Kıbrıslılar Öğrenim ve Kültür Derneği, İKÖKD 131

İstanbul Tabip Odası 220

İstanbul Tekstil Sanayi İşçileri Sendikası 54

İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası 686

İstanbul Yüksek Öğrenim ve Kültür Derneği, İYÖKD 26, 131

İsvan, Ahmet 167, 209, 211, 212, 773, 787

İsvan, Reha 212

İşçi Eylemleri Komitesi 763

İşçi Kültür Derneği 459

İşeri Sağsöz, Nilgün 816

İşgüven, Kazım 453

İşmen, Fatma Hikmet 221

İş Müfettişleri Derneği, İM-DER 92, 197

İtalya Genel Emek Konfederasyonu, CGIL 24

İtalyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu, CSIL 540

İyi, Ali 627

İyi, Bayram 225

İyidoğan, Yaşar 693

İyigün, Cevat 662

İzci, İbrahim 668

J

Julius, G. 54

K

Kabakulak, Hacı 649

Kabaoğlu, Tahir 654

Kaçan, Sami 662

Kaçar, Kenan 675

Kaçmaz, Ahmet 356, 547

Kader, Halil İbrahim 625

Kadıoğlu, Tevfik 683, 770

Kafaoğlu, Aslan Başer 575

Kahraman, Ahmet 324

Kahraman, Hasan 805

Kahraman, Muharrem 540

Kalaycılar, Mustafa 675

Kalcı, Halit 685

Kalender, Mustafa 668

Kalman, Matei 805

Kamankol, Fatma 667

Kamhi, Jak 173

Kamu Hizmetleri Enternasyonali, PSI 27, 470, 659, 744

Kamu Hizmetleri Sendikası, IVG 740

Kamu Hizmetlileri İşçileri Uluslararası Sendika Federasyonu, FUI 682

Kamu İktisadi Teşebbüsü, KİT 26

Kan, Muzaffer 635

Kanra, Şeref 106

Kantoğlu, Hayri 668

Kapfer Genel-İş 26, 294, 295, 623, 632, 665

Kapkın, Süleyman 639

Kaplan, Sabri 690

Kapp, Wolfgang 143

Kara, Enver 654

Kara, Yunus 360, 686, 687

Karaaslan, Ömer 687

Karabaş, Adem 624

Karabay, Vahdettin 385

Karabelli, Mehmet 649

Karabulut, Hüsamettin 664

Karabulut, Macit 70

Karabulut, Mehmet 368

Karabulut, Sabahat 667

Karaca, Ahmet 684

Karaca, Cem 120

Karaca, Mehmet 66, 69, 70, 74, 75, 76, 79, 80, 98, 106, 128, 157, 167, 168, 169, 170, 186, 196, 198, 209, 219, 224, 286, 287, 288, 289, 337, 338, 339, 340, 342, 343, 354, 359, 515, 552, 562, 563, 623, 625, 667, 677, 695, 696, 697, 711, 714, 781, 782, 783, 795, 820, 824

Karacan, Nuri 214

Karacan, Süleyman 662
Karaçam, Mustafa 649
Karadayı, Mustafa 69, 157, 370, 496, 497, 534, 551, 556, 563, 623, 624, 625, 653, 678, 831
Karadeniz, Ahmet 643
Karadeniz, Fevzi 552
Karadeniz, Hüseyin 680
Karadoğan, İsmail 696
Karafakıoğlu, Bedri 46, 47, 443
Karagöl, Celal 634
Karahan, Hüseyin 552, 641, 642
Karakaş, Ahmet 360, 627
Karakök, Ali 642, 643
Karakuş, Abdülsamet 582, 584
Karakuş, Bilal 661
Karamahmutoğlu, Fikret 254
Karaman, Hasan 626
Karaman, Suphi 576
Karamustafa, Gülsün 132, 453, 466
Karamustafa, Sadık 453
Karan, Muammer 620, 794
Karaoğlu, Ahmet 254
Karapınar, Cemal 621
Karataş, Ali 634
Karataş, İsmail 646
Karataş, Tahsin 662
Karatekin, Emin 668
Karaulanov, Yorgi 540
Karayol-İş 26, 632
Karcı, Hülya 616
Karikatürcüler Derneği 131, 459, 754
Kartal İşçi Birliği 385
Kasaplı, Ali 648
Kasder, İbrahim Halil 552
Katırcı, Fuat 654
Kauçuk-İş 26, 82
Kavlak, Ahmet 261
Kaya, Ali 304, 626
Kaya, Belkıs 604
Kaya, Ersin 382, 627, 708
Kaya, Fikri 683, 684, 685
Kaya, Kadri 324
Kaya, Kemal 635
Kaya, Şerif 670
Kaya, Şinasi 169, 224, 695, 859
Kayabal, Kadri 324
Kayagil, Faik 644
Kazan, Turgut 799
Keçegil, Akif 667
Keklik, Vedat 378, 651, 688
Keleş, Nuri 691
Kemal, Yaşar 453, 708
Kendirligil, Rıfat 634
Kenteus, Aleko 225
Keramik-İş 26, 277, 311, 341, 356, 369, 370, 379, 380, 406, 418, 420, 423, 539, 552, 563, 623, 624, 632, 663, 666, 727, 740, 744, 766, 767, 769, 771, 776, 779, 785, 786, 803, 812
Keresteci, İsmail 641
Kerimoğlu, Fevzi 661
Kersten, Otto 739
Keser, Hakkı 640
Keser, Yakup 173, 193, 620, 779
Kesgeç, Özcan 286, 287, 290, 469, 552, 562, 563, 609, 625, 651, 681, 682, 799
Keskin, Ahmet 680
Keskin, M. Yüksel 552, 642, 644
Keskinli, Ömer 685
Ketenci, Şükran 222, 799, 802
Kezler, Aziz 693
Kıbrıs Dev-İş 470
Kıbrıs Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu 540
Kıbrıs Öğretmenler Sendikası 740
Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası, KTAMS 26
Kılıç, Celal 261
Kılıç, İbrahim 696
Kılıç, Zeki 552, 685
Kılıç, Zülal 97, 98, 337, 600, 629
Kılıçbelginer, Şenol 563, 625
Kılıçoğlu, Cabbar 654

Kılınç, Mehmet 54, 60, 66, 69, 77, 78, 82, 96, 100, 157, 168, 169, 170, 286, 287, 290, 337, 339, 341, 342, 354, 357, 359, 360, 370, 496, 534, 551, 623, 624, 625, 643, 651, 653, 676, 682, 685

Kınalı, Ali 635, 636

Kınık, Erol 680

Kıral, Cemal 304, 626

Kırcaovalı, Rıfat 691

Kırdar, Reca 675

Kırış, Ercüment 654

Kırkın, Hüseyin 225, 226, 231, 232

Kırkoç, Haydar 664

Kıvılcımlı, Hikmet 106, 356

Kızanlı, Sadık 626

Kızıldemir, Güldal 197, 221, 222, 878

Kızıltaş, Enser 649

Kilecioğlu, Cevat 662

Kimya-İş 13, 19, 26, 60, 77, 112, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 383, 601, 604, 605, 606, 632, 633, 667, 677, 679, 747, 748, 820

Koca, Cemal 665

Kocaer, Adnan 654

Kocaman, Ali 551, 563, 625, 673, 675

Kocamanoğlu, Tuncer 69, 157, 300, 303, 341, 364, 367, 368, 369, 378, 379, 381, 400, 412, 473, 480, 505, 510, 511, 562, 623, 624, 651, 688, 692, 736, 799, 801, 804

Kocamış (Duman), Kadriye Kıyamet 231, 233

Koç, Ahmet 660

Koç, Akçın 551, 563, 625, 653, 654

Koç, Ateş 665

Koç, Halil 663

Koç, Mehmet 697

Koç, Musa 646

Koç, Muzaffer 675

Koç, Recep 304, 552, 626

Koç, Süleyman 664

Koçak, Abdülrezzak 261

Koçak, İsmet 582, 584

Koçak, Mehmet 621, 806

Koçak, Necip 680

Kol, Mehmet Ali 226, 235

Konteas, Aleksandros 231, 232

Kop, Zihni 662

Koral, Ahmet 626

Korkmaz, Abdullah 665

Korum, Sevil 575

Korutürk, Fahri 229, 244, 535, 739

Kotan, Avni 696

Kotan, Ömer 678

Kotil, Aytekin 355, 547, 548, 798

Kowalski, Tomasz 547

Kozan, Mehmet 665

Kozanoğlu, Celal 658

KÖGEF 451, 459

Kökden, Uğur 324

Köksal, Nuran 667

Köksaloğlu, Abdurrahman 46

Kömek, Özer 54, 70, 564, 624

Köprüler, Teoman 575

Köroğlu, Asker 368, 369

Köse, Cavit 696

Köse, Kemal 665

Kösem, Yalçın 663

KÖY-KOOP 92, 197, 430, 451, 458, 547, 576

Krasucki, Henri 103, 104, 105

Kristal-İş 6, 26, 492, 493, 580, 663, 694, 797, 804, 805, 811, 813, 877, 888

Kuas, Niyazi 54, 69, 157, 370, 563, 623, 624, 625, 670

Kuas, Rıza 668, 669, 670

Kudu, Ahmet 697

Kuğu, Kemal 661

Kul, Kamber 645

Kum, Hasan 664

Kumbasar, Ali 70, 624, 696

Kumkala, Sabri 660

Kumkilli, Şinasi 682

Kuntel, Orhan 70, 624

Kuran, Üzeyir 693

Kurdakul, Şükran 324, 466

Kurşuncu, Feyyaz 198

Kurt, Metin 324

Kurt, Murat 425, 426, 441, 442

Kurt, Saim 680

Kurtay, Oktay 648

Kurtböke, Oktay 214, 576

Kurter, Mustafa 668

Kurul, Şerif 668

Kuseyri, Murat 70, 307, 308, 360, 624, 822

Kutadgu, Birol 466

Kuveyt Sendikaları Federasyonu 540

Kuzu, Abdullah 664

Küçük, Celal 54, 66, 69, 81, 82, 119, 124, 164, 168, 169, 170, 289, 291, 303, 322, 323, 337, 339, 341, 342, 343, 354, 359, 361, 364, 370, 398, 400, 444, 563, 623, 624, 625, 645, 646, 654, 655, 669, 670, 672, 674, 675, 677, 684, 689, 692, 707, 714, 740, 763, 795, 854, 855

Küçükbatak, Bedii 641

Külahi, Süheyip 658

Küley, Ahmet S. 641

Kürkçü, Şükrü 647

L

Laspetkim-İş 26, 82, 670

Lastik-İş 19, 26, 36, 69, 81, 82, 93, 100, 112, 159, 277, 310, 311, 322, 335, 341, 342, 361, 370, 383, 406, 423, 489, 539, 550, 552, 563, 589, 615, 620, 622, 623, 624, 625, 633, 668, 669, 670, 678, 726, 727, 729, 744, 748, 750, 759, 763, 764, 766, 768, 769, 771, 772, 773, 774, 780, 784, 786, 788, 816, 877

Lastik ve Kauçuk Sanayii İşçileri Sendikası 668

Lebaiscon, Gilbert 575

Limter-İş 15, 16, 26, 398, 406, 418, 423, 539, 552, 563, 633, 670, 671, 744, 791, 794, 797, 802

M

Macaristan Sendikaları Merkez Konseyi 470

Macit, Şener 608

Maden, Sait 701, 704

Maden-İş 6, 12, 13, 16, 19, 26, 35, 52, 54, 60, 61, 69, 75, 76, 78, 94, 95, 97, 100, 106, 110, 112, 113, 115, 121, 122, 123, 124, 128, 154, 159, 162, 166, 169, 173, 177, 178, 179, 181, 182, 184, 189, 192, 193, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 209, 211, 212, 224, 233, 234, 235, 253, 254, 255, 258, 259, 260, 262, 264, 266, 267, 272, 276, 277, 297, 302, 306, 307, 309, 310, 311, 321, 323, 324, 330, 335, 336, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 356, 361, 365, 367, 369, 370, 383, 385, 397, 399, 406, 411, 412, 413, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 424, 450, 463, 471, 472, 490, 491, 499, 500, 509, 515, 539, 550, 552, 562, 563, 565, 566, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 579, 583, 600, 607, 609, 610, 611, 616, 617, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 635, 638, 669, 694, 695, 696, 701, 707, 722, 723, 724, 726, 732, 740, 744, 747, 749, 750, 754, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 765, 766, 767, 768, 769, 772, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 793, 796, 804, 806, 808, 809, 810, 812, 813, 816, 824, 851, 852, 853, 877, 881, 888

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu 6, 12, 35, 54, 61, 173, 177, 178, 192, 193, 195, 196, 197, 201, 583, 877

Madra, Ömer 470

Mağara, Hüseyin 668

Mahmutoğlu, Selim 3, 6, 37, 122, 123, 124, 166, 189, 201, 212, 306, 307

Makal, Ahmet 6, 274, 470, 876

Makine Mühendisleri Odası 97, 732

Maraş katliamı 481, 482

Margosyan, Ardaşes 382, 627, 708

Martin, Claude 106

Medol, Zeki 625

MEM-DER 451

Memiş, Ali 696

Meneses, Luis 743

Mensucat-İş 258, 632, 769

Mercan, Mehmet 494, 495, 634

Merhaba, İbrahim 628

Meriç, Aydın 96, 97, 98, 124, 186, 627

Merkezi İstihbarat Ajansı, CIA 24

Meroni 54

MESS 11, 26, 73, 155, 158, 173, 177, 178, 181, 182, 266, 267, 392, 487, 488, 490, 491, 587, 696, 709, 787, 788, 789, 793, 806, 809, 813, 877

Metal-İş 78, 769

Metal-İş Federasyonu 78

Mete, Baki 640

Metilli, Cabir 694

Metincan, Ahmet 639

Mıhlacı, Mehmet 69, 157, 360, 515, 551, 552, 563, 623, 625, 661

Mısırlıoğlu, Halit 151, 152, 153, 154, 165

Mikail, Coşkun 649

Milaç, Osman 668

Milli Güvenlik Kurulu, MGK 26, 109, 468, 535

Milli Selamet Partisi, MSP 26

Milliyetçi Cephe, MC 26, 43, 45, 138, 141, 205, 245, 313, 324, 333, 465

Milliyetçi Hareket Partisi, MHP 26, 43, 141

Miniutti, Antonio 540

Molvan, Cem 680

Mortepe, Turan 665

Muğla Metal-İş 78

Muhammed, C. 54

Muhammetoğlu, Faruk 651

Muhasipoğlu, Şakir 640

Mumcu, Uğur 228, 229, 440

Mungan, Mükremin 685

Muratlı, Ramazan 680

Mutay, Ali 662

Mutlu, Bahri 621

Mutlu, Rıfat 680

Müceldili, Argun 627

Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti 383

Mürettibin-i Osmaniye Cemiyeti 640

Mütevellioğlu, Nergis 614

N

Naci, Fethi 324

Nadi, Nadir 106

Nakiboğlu, Mehmet 644

Nakliyat-İş 13, 15, 26, 272, 273, 277, 282, 300, 311, 399, 400, 406, 418, 423, 539, 552, 563, 633, 647, 671, 672, 729, 776, 778, 800, 823

Nalbantoğlu, Ahmet 552, 562

Narin, Halit 155, 161, 173, 430

Narin, Yusuf 662

Narman, Ömer 225, 226, 231, 235, 386

Narmanlı, Kazım 694

Naşit, M. 645

NATO 27, 139, 203, 205, 252, 319, 331, 388, 420, 462, 517, 526, 529, 541, 542, 548, 550, 641, 737, 741, 743, 744, 745, 748, 793, 794, 812, 826, 833, 845

Naz, Birol 635, 636

Nebioğlu, Kemal 52, 54, 60, 69, 75, 77, 78, 80, 82, 96, 98, 115, 119, 128, 157, 168, 169, 170, 286, 288, 289, 302, 306, 314, 322, 337, 339, 341, 342, 354, 358, 359, 361, 368, 369, 381, 385, 400, 427, 444, 453, 454, 473, 480, 510, 562, 623, 624, 625, 661, 669, 674, 684, 687, 689, 692, 707, 708, 727, 736, 749, 763, 795, 799, 801, 802, 806

Nefesoğlu, Ülkü 654

Nemoudry, Jan 575

Nergis, Divan 225

Nesin, Aziz 188, 547, 548, 877

Nigiz, Diran 226, 231, 232

Norveç (LO) 739

O

Obus, İhsan 669

Odabaşı, Durmuş 647

Odabaşı, Mustafa 673

Okçal, Feridun 641

Okukçu, Fikri 673

Okur, Selahattin 652

Okuşko, Boris 547

Okyar, Hasan 364, 655, 656, 657

Okyay, Mustafa 261

Olcay, Enver 660

OLEYİS 13, 27, 29, 228, 232, 272, 273, 274, 276, 277, 279, 280, 300, 302, 303, 311, 337, 341, 356, 367, 369, 370, 377, 378, 400, 401, 406, 418, 420, 423, 424, 450, 480, 515, 539, 550, 552, 562, 563, 620, 621, 624, 625, 633, 673, 674, 675, 676, 692, 727, 729, 755, 760, 770, 773, 778, 783, 788, 791, 792, 793, 799, 800, 806, 813

Olgun, İhsan 122

Olguner, Ethem Kaynar 676

Onan, Ethem 640

Onaran, Hakkı 637

Onat, Ergun 642

Ongun, Mürven 667

Onur, Nurtan 642

Onuz, Gündüz 575

Oral, Tan 38, 47, 73, 132, 140, 141, 176, 179, 266, 267, 324, 351, 392, 450, 487, 701, 704, 710, 711, 712, 713, 888

Oran, Baskın 470

Ordu, Mehmet 217

Orgun, Servet 652

Orhan, Cevdet 673

Orhan, Faruk Ali 678

Orhan, Mustafa 552

Orhan, Rauf 652

Orhan, Ruhi 675

Ortak Davranış Komiteleri 17, 379, 425, 498, 503, 504, 507

Ortaylı, İlber 470

Ortulu, Mürtezim 226, 234

Oruç, Nurettin 648
Oskay, Ünsal 470
Osmanağaoğlu, Tamer 583
Osmanağaoğlu, Ünal 582, 583, 584
Otel İşçileri Halk Tüketim Kooperatifleri Birliği 675
Otomobil-İş 27, 151, 491, 566, 696
Otomobil İşçileri Sendikası, UAW 29
Oyman, Kemal 261
Ozankaya, Özer 470

Ö

Öge, Ziya 673
Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu, FISE 740
Öktem, Alp 106
Öktem, Enver 675, 676
Öktem, Sadrettin 637
Ökten, Necat 289, 547, 667
Ölmez, Hikmet 624, 664
Önal, İsmail Hakkı 79, 370, 515, 551, 563, 624, 625, 658, 749
Öncü, Tayyar 687
Önen, Ertan 683
Önen, Yavuz 576
Öner, Atilla 654
Öner, Kenan 637
Önger, Beria 575
Öniş, Türkan 604
Önsay, Abdurrahman 678
Önsen, Yaşar 669
Ören, Ahmet 426
Öymen, Örsan 440
Öz, Doğan 46, 443
Öz, İsmail 667
Öz, Rasim 76, 219, 220, 229, 255, 583, 751, 816
Öz, Talat 54, 70, 370, 551, 563, 583, 624, 625, 819, 824
Öz, Yusuf 673
Özakarlıoğlu, Ali 673
Özal, Orhan 680
Özal, Turgut 348, 349, 351, 509, 877
Özar, Feride 628
Özarıcı, Mevlüt 665
Özarkalıoğlu, Ali 370, 551, 563, 624, 625, 675
Özaydınlı, İrfan 433, 442, 481
Özbayrak, Şükrü 69, 157, 358, 623
Özbek, Mehmet 676
Özbelen, Mahmut Atilla 224, 226, 231, 234
Özben, Sadık 685
Özberk, Fatih 628, 708
Özbiçer, İsmail 370, 563, 624, 625, 657, 658
Özcan, Fulya 628
Özcan, Halis 665
Özcan, Hasan 575
Özcan, Ömer 690
Özçelik, Fikret 684
Özdamar, Mustafa 648
Özdamar, Ömür 683
Özdamar, Semra 679
Özdemir, Ahmet 647
Özdemir, Akın 795
Özdemir, Ali 552, 696
Özdemir, Duran 370, 624, 626
Özdemir, Hüsne 628
Özdemir, Mehmet 683, 697
Özdemir, Osman 121
Özdemir, Yılmaz 287, 288, 642, 677, 679, 766, 820
Özel, Kayhan 802
Özeler, Ömer 689
Özen, Erdoğan 54, 70, 624, 819, 824
Özen, Hasan 300, 302, 691, 692
Özen, Hatice 425, 426, 441, 442
Özen, Hulusi 680
Özen, Mahmut 652
Özen, Musa 668
Özen, Yalçın 665
Özer, Ertan 627
Özer, Mehmet 692
Özgentürk, Ali 754
Özgün, Sadi 642, 643
Özgür, Ali İhsan 324

Özgür, Özlem 324
Özgür Alüminyum-İş 27, 258, 259, 260, 261, 262, 759, 770
Özgür Düşünce ve Dayanışma Derneği, ÖZ-DER 27, 131
Özgür Haber-İş 13, 297, 633, 696
Özgür-İş 27, 77
Özgürlük Tiyatrosu 106
Özgürlük ve Dayanışma Partisi, ÖDP 27, 99, 210, 385
Özhasırcı, A. Cevat 54, 68, 69, 157, 290, 341, 623, 643, 644, 685
Özkan, Abdullah 647
Özkan, Mükerrem 683
Özkan, Naran 605, 607
Özkan, Orhan 665
Özkan, Osman 63, 68, 70, 368, 563, 624, 625, 634
Özkan, Şaban 634
Özkarabay, Salih 640
Özkeskin, A. Zeki 382, 627, 629, 707
Özkol, Adil 324
Özkol, Meral 222
Özkol, Sedat 324
Özkürkçü, Hikmet 225, 226, 231, 232
Özler, Mehmet 356, 547
Özmen, Yaşar 364
Özsan, Sarper 133, 134
Özserin, Arif 552, 680
Özşahin, Hüseyin 680
Öztanır, Enis 646
Öztekin, Ayfer 667
Öztorun, İsmail Hakkı 575
Öztümer, Adil 693
Öztürk, Ahmet 662
Öztürk, Emin 466
Öztürk, Erol 682
Öztürk, Etem 634
Öztürk, Hakkı 69, 157, 288, 343, 358, 360, 623, 647, 677, 695
Öztürk, Hanefi 54, 212, 360, 624
Öztürk, İbrahim 575
Öztürk, Muzaffer 680
Öztürk, Münir 358, 360
Öztürk, Nihat 623, 666
Öztürk, Şevki 634
Öztürk, Teoman 356, 629, 736
Öztürk, Yaşar 680
Öztürk, Yılmaz 144
Özveren, Kemal 680
Öz Yapı-Sen 794
Özyaprak, Şeref 693
Özyarar, Hilmi 683
Özyerli, Suat 494

P

Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği, PİM 131, 197
Paksoy, Ahmet Hamdi 442
Paksu, Ahmet Tevfik 48
Pala, Şevki 658
Pamukçu, Sina 6, 66, 106, 629, 742, 744
Par, Zafer 679
Paşaoğlu, Tuğrul 382, 629
Peker, Mahmut 697
Peker, Vahdettin 683
Pekgüleç, Munzur 663, 664
Pekin, Faruk 35, 37, 99, 372, 382, 383, 628, 727, 816
Pekpak, Kudret 54
PEO, Tüm Kıbrıs Emek Örgütü 27, 480, 739
Perçin, Ahmet 660
Perçin, Mehmet 660
Peru İşçi Sendikaları Birliği 576
Pestilci, M. Ali 575
Petkim-İş 13, 27, 60, 69, 77, 78, 112, 159, 162, 166, 277, 285, 286, 288, 289, 290, 310, 311, 341, 370, 406, 423, 472, 494, 496, 497, 539, 604, 623, 624, 625, 632, 633, 667, 670, 676, 677, 678, 727, 744, 758, 760, 764, 765, 766, 770, 774, 775, 778, 780, 782, 791, 796, 797, 799, 812, 813, 888, 889
Petrokimya-İş 13, 27, 285, 286, 287, 288, 290, 632, 633, 667, 677, 678, 679
Petrol-İş 18, 27, 77, 154, 160, 162, 166, 167, 445, 575, 581, 604, 621, 656, 670, 676, 765, 770, 778, 813, 816, 881, 889
Petrol Kimya-İş 13, 27, 77, 286, 287, 288, 289, 290, 632, 633, 677, 678, 679, 726, 763, 765, 768, 770, 773, 774
Pınarbaşı, Fuat 69, 157, 370, 623, 624
Pişirici, Halil 641
Pişkin, Osman 639

Pitharoulis, Emmanuel 547
Plastik-İş 764
Polat, Ahmet 658
Polat, Cemal 289, 604, 823
Polat, Ferruz 651
Polat, M. Ali 644
Polat, Necip 648
Polat, Sedat 680, 681
Polat, Sıddık 442
Polat, Veysel 647
Polis Derneği, POL-DER 27, 49, 442
Politika gazetesi 208, 221, 321, 322, 323, 325
Polonya Sendikaları Merkez Konseyi 540
Postaoğlu, Hülya 628, 708
Prodüksiyon Amirleri Derneği 679

R

Reagan, Ronald 348
Referandum 57, 118, 139, 203, 258, 315, 363, 717, 719, 798, 828

S

Sabuncu, İbrahim 680
Sabuncu, Yavuz 470
Safin, S. G. 739
Sağ, Arif 79
Sağıner, Akat 551, 638
Sağlam, Fazıl 470
Sağlık-İş 13, 77, 661, 662, 727, 766, 767
Sait, Ataullah 680
Sakal, Mahmut 653
Salman, Mehmet 685
Saltuk, Rahmi 120, 629
Saman, Hacer İpek 226, 231, 233
Samet, Ali 69, 157, 623, 665
Samet, Zihni 665
Sandalcı, Emin Galip 247
Sandıkçı, Hilmi 658
Saraç, Tahsin 453
Saraçoğlu, Erol 575, 681
Saraçoğlu, Varol 680
Saral, Kemal 683
Sarı, Ramazan 226, 231, 235
Sarıbaş, Mürüvet 608
Sarıca, Hasan 540
Sarıkaya, Saim 639
Sarıoğlu, Ender 627, 708
Sarp, Atila 612
Sarp, Tebessüm 598, 599, 629, 733, 734
Sarsılmaz, Mehmet Ali 668
Savaş, Hüseyin 547
Savcı, Bahri 470
Savcı, Suavi 680
Savul, Necdet Sevim 667
Savur, Hüseyin 668
Saydık, Hasan 646
Saygı, Ahmet 668
Sayın, Mahir 199, 215
Sayın, Selahattin Selçuk 684
Sayman, Aydın 679
Sazak, Gün 46
Seçim, Hikmet 382, 384, 628
Seçkin, Ertan 655
Seçkin, Kamil 628
Seçkin, Yılmaz 70, 624, 684
Sel, Ali 663, 664
Selçuk, İlhan 440
Selçuk, Timur 119, 629, 755, 756, 803
Selvi, Cevdet 167, 575
Selvi, Nizamettin 634
Selvidal, Semih 680
Senan, Emre 453, 454, 755, 790
Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması, SADA 27, 641, 694, 721
Sendika Özgürlüğü Komitesi, SÖK 27, 142
Senteks-İş 779
Serçip-İş 27, 633, 666
Serdar, Erol 637, 638
Serin, Derviş 678
Serin, Salih Taner 626, 629, 805

Sert, Abdullah 382, 384, 627, 750

Sertkolver, Saim 640

Seslikaya, İzzet 640

Sevgili, Gülden 614, 615

Sevil, Nevzat 684

Sevil, Raşit 648

Sevinç, Hüseyin 697

Sevindik, Ramazan 489

Seydişehir Kültür Derneği 259, 261

Seymen, Nihat 653

Sezer, Aydın 683

Sezer, Erol 655

Sezer, Mazlum 640

Sezer, Sennur 581

Sezgin, Ömür 470

Sığan, Mustafa 367, 655, 656

Sıhhati, Eyüp 696

Sır, Etem 660

Sidal, Ali 226, 231, 232

Sidal, Yusuf 692, 693

Silik, İsmail 697

Simavi, Haldun 324

Simer, Meral 754

Sinema Oyuncuları Derneği 679

Sine-Sen 15, 27, 399, 406, 418, 423, 458, 539, 552, 563, 633, 679, 680, 798, 809

Sirek, Abdullah 684

Sivel, Muzaffer 696

Sofuoğlu, Servet 673

Soğukpınar, Osman 659

Solak, Seyit 658

Solmaz, Cemal 663

Somuncuoğlu, Metin 548

Son, A. Baki 54, 70, 624, 681

Soner, Şükran Ketenci 222

Songür, Bülent 683

Sonuvar, İhsan 678

Sosyaldemokrat Halkçı Parti, SHP 27, 79, 374

Sosyal Demokrat İşçi Sendikaları Konfederasyonu 576

Sosyalist Devrim Partisi, SDP 27, 314, 356, 547

Sosyalist Gençler Birliği, SGB 27, 447, 459

Sosyalist Vatan Partisi, SVP 27, 547, 575

Sosyal-İş 13, 15, 16, 19, 27, 112, 159, 287, 290, 291, 292, 311, 398, 402, 405, 406, 418, 423, 469, 498, 499, 500, 539, 550, 552, 609, 614, 615, 620, 625, 633, 654, 680, 681, 682, 685, 686, 727, 729, 744, 758, 759, 763, 764, 765, 767, 768, 770, 771, 786, 789, 799, 804, 807, 810, 820

Sovyet Sendikaları Kemerova Bölge Konseyi 547

Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi 547, 796

Soydan, Vedat 673

Soykal, Yaşar 70, 624

Soysal, Mümtaz 440, 470

Soysal, Orhan Seyfi 687

Soyseven, Ferihan 382, 598, 628

Sökmen, Erhan 680

Sönmez, Ahmet Mete 382, 385, 627

Sönmez, Cemil 425, 426, 441, 442

Sönmez, Kenan 79

Sönmez, Mehmet 453

Sönmez, Niyazi 673

Sönmez, Nurettin 696

Sönmez, Yakup 340

Sözen, Ali Nejat 653

Sözer, Teoman 696

Su, Ruhi 119, 120, 629, 755

Subaşı, Muzaffer 625, 626, 813

Suiçmez, Ertoz V. 575

Sultan, Mezun 646

Suna, Ekrem 95, 627

Suna, Hikmet 639

Süer, Adnan 680

Sülek, Şahande 668

Sülker, Kemal 35, 63, 68, 106, 287, 382, 547, 628, 669, 699, 700, 706, 749, 752, 889

Sümer, Besim 673

Sümer, Salih 79

Süngerli, Salih 649

Sürücü, Bayram 225, 226, 233

Ş

Şafak, Mehmet 628

Şafak, Refik 697

Şahhüseyinoğlu, Nedim 358, 360

Şahin, Ali 63, 68, 69, 623, 662

Şahin, Burhan 54, 60, 169, 196, 288, 340, 342, 361, 369, 370, 444, 450, 473, 551, 556, 562, 563, 624, 625, 641, 642, 675, 677, 799, 803, 831, 855

Şahin, Haluk 324

Şahin, İsmail 620, 789

Şahin, Muzaffer 784

Şahin, Müslüm 563, 625

Şahinkaya, Tahsin 535

Şahinler, Erdal 653

Şakar, H. Feridun 575

Şakarcan, Muvaffak 678, 679

Şanlı, Dursun 627

Şanoğlu, Hristo 639

Şarman, Mehmet Cavit 95

Şehirlioğlu, İlhan 678

Şeker, Murat 470

Şekerci, Rıfat 667

Şen, Ali 261, 678

Şen, Ersait 550, 563, 625

Şen, Ertuğrul 678, 679

Şen, İlhami 628

Şendöl, Yalçın 552

Şenel, Alaeddin 470

Şener, Faik 681

Şengelen, Aziz 639

Şengil, Hikmet 682, 683

Şenses, Cengiz 575

Şensu, Haluk 98, 382, 628, 706

Şenyiğit, Veysi 473

Şide, Sadık 154

Şili Halk Cephesi 470

Şili İşçi Sendikaları Konfederasyonu, CUT 24

Şimşek, Abdullah 425, 426, 441, 442

Şimşek, Fahrettin 680

Şimşek, Kazım 691

Şişman, Feza 608

T

Tabuk, Yılmaz 681

TADSİS 27, 633

Tahiroğlu, Ercüment 6, 382, 384, 627, 750, 751, 752

TAHLİS 27, 633

Talaka, Yalçın 370, 551, 552, 563, 624, 625, 689

Talas, Cahit 391, 393, 396, 470

Talay, Hüdaverdi 563, 625, 687

Tamburacı, Ziya 640

TAM-İŞ 633

Tan, Oktay 680

Taner, İvan 754

Taneri, Asaf 382, 627, 708

Tangör, Ataman 324

Tanır, Şükrü 684

Tanıt, Zafer 654, 655, 821

Tanilli, Server 46, 443

Tanrıverdi, Ali 627

Tansel, Sümeyra 243

Tanta, Fikri 70, 370, 624

Tanyeri, Sabri 552, 650

Tanyeri, Ümit 629, 750

Tapan, Ahmet 658

Taper-İş 15, 28, 399, 406, 423, 499, 500, 539, 563, 633, 682, 683, 888

Tarçın, Kutay 653

Tarhan, Nedim 547, 576

Tarı, Mustafa 644

Tarım-İş 379, 688, 790

Tarkan, Nazif 640

Tars Koop-İş 499, 500

Tar-Top-Su-İş 688

Taş, Ahmet 550, 552, 562

Taş, Hamit 665

Taş, İsmail 649

Taşçı, Ahmet 360

Taşçı, Salih 675

Taş (Daş), Ali 621, 809

Taşdelen, Ali 651

Taşer, Ali 70, 367, 370, 413, 416, 417, 418, 624, 819, 824, 856, 859, 860 861

Taşıt-İş 566

Taştan, Remzi 552

Tatar Sendikaları Bölgesel Kurulu 739

Tayın, Tümer 685

Taylan, Mustafa 651

Taylan, Orhan 6, 11, 38, 58, 67, 93, 132, 453, 474, 711, 712

Tekay, Mustafa 624

Tek Bank-İş 13, 28, 290, 633, 682, 683, 684, 686

Tekce, Güney 628

Tekeş, Sıddık 473

Tek-İş 28, 633

Tek Gıda-İş 54, 355, 379, 621, 757, 776, 786, 796, 798, 801, 807, 816

Tekin, Taner 106

Teknik-İş 13, 16, 28, 223, 272, 273, 277, 280, 281, 290, 291, 292, 296, 311, 335, 341, 342, 402, 633, 637, 683, 685, 686, 726, 758, 768, 772, 773, 775, 776, 777, 779, 784, 785, 788, 790

Teksif 80, 491, 492, 686, 687, 772, 776, 784, 800, 801, 802, 807, 817

Teksif Federasyonu 80

Tekstil 492, 853

Tekstil İşverenleri Sendikası 491

Tekstil Örme Giyim ve Deri İşçi Sendikaları Birliği 664

Tekstil ve Örme Sanayii İşçi Sendikası 80

Tek Tip Demokratik Tüzük 16, 21, 94, 384, 385, 397, 408, 409, 642, 674, 689, 720, 793, 863, 876

Telek, Hasan 658

Temiz, A. Baki 681

Temiz, Burhanettin 652

Tepeci, Münip 162, 166

Tes-İş 166, 659

Tetey, Zühtü 660

Tez Büro-İş 609

Tezcanol, İlhan 658

Tezel, Nurettin 691

Tezer, Mehmet 154

TGS 28, 445, 576, 802

Thatcher, Margaret 143, 348

Tığlı, Sabri 54, 355, 575, 686

Tırpancı, Rıza 563, 625, 675

T. İl-İş 77

Timisi, Mustafa 547

Timur, Taner 470

TİS-İŞ 293, 400, 644

T. Koop-İş 77

T. Motor-İş 77

Togay, Hasan 655, 656

Toğa, Muzaffer 628, 708

Toka, Hamdi 225, 226, 231, 233

Tokmak, Cemalettin 653

Tokmak, Murat 54, 211, 224, 240, 241, 254, 339, 340, 365, 555, 563, 566, 570, 625, 695, 824

Toksarı, Tezer 608

TOLEYİS 28, 377, 673, 691

Top, Yücel 382, 384, 629, 750, 751, 752

Topçim-İş 666

Topçu, Şaban 662

Topkar, İsmail 154

Toplumsal Anlaşma 15, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 396, 526, 734, 842, 877

Toprak, Celal 370, 624

Topuz, Ali 547, 575

Topuz, Hıfzı 324

Topuz, Necati 676

Topuz, Sabahattin 626

Toraydın, İhsan 637

Torunu, Köse 470

Tosun, İbrahim 664

Tosun, Mustafa 368, 369

Toy, Erol 816

TÖD 768

Törün, Tuncer 664

T. Pancar-İş 77

T. Petrol-İş 77

Troianni, Luigi 547

TRT 18, 28, 56, 135, 149, 167, 182, 246, 258, 260, 319, 324, 363, 431, 442, 530, 550, 561, 574, 713, 759, 773, 775, 778, 786, 812, 828, 834, 836, 841, 842, 847

TRT-DER 447, 451, 458

T. Sağlık-İş 77

T. Tesisat-İş 77

Tugay, Aygun 754

Tuğcu, Zekai 676

Tuğrul, İlhan 654

Tuna, Akın 654

Tuna, Ali 360

Tuna, Altan 575

Tuna, Tümer 624

Tunalı, Mehmet 668

Tunca, Ertuğrul 776

Tuncay, Demirhan 297, 358, 364, 370, 469, 473, 534, 563, 624, 625, 675, 646

Tuncer, Ehliiman 95, 641

Tuncer, Muammer 95

Tuncer, Muzaffer 635

Tuncer, Z. Şeker 653

Tunç, Halil 153, 154, 330, 334, 390, 393, 396, 430, 444, 445, 773

Tunçdemir, Ali 662

Tunçkan, Ergun 466

Tunçomağ, Kenan 798

Turan, Çimen 732

Turan, Hüseyin 225

Turan, Süleyman 626, 812

Turanlı, Gani 680

Turhan, Memet 38, 614, 628, 815, 816, 817

Turizm-İş 13, 15, 29, 112, 277, 280, 300, 302, 303, 311, 335, 340, 342, 400, 401, 633, 674, 691, 692, 726, 740, 760, 762, 766, 770, 772, 773, 775, 777, 778, 783, 787, 793, 821

Tursan-İş 675

Tursun, Hüseyin 551, 689

Tüfekçi, Hasan 647

Tüfekçi, Memduh 680

TÜMAS 50, 152, 430, 432, 447, 451, 458, 486, 575, 805

Tüm Baraj-İş 400

Tümer, Nurettin 680

Tüm Has-İş 400, 851

Tüm İktisatçılar Birliği, TİB 28, 92, 131, 598, 720, 757

Tüm-İş, Tarsus 29, 633

Tümka-İş 29, 277, 311, 335, 342, 370, 406, 418, 423, 539, 623, 624, 633, 690, 726, 727, 779, 781

Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği, TÜM-DER 29, 49, 131, 197

TÜMOD 152, 430, 451

TÜM-OR-DER 451, 459

Tüm Öğretim Üyeleri Derneği 92, 214

Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği

TÖB-DER 28, 47, 92, 131, 197

Tüm Sağlık Personeli Derneği

TÜS-DER 29, 131, 197, 297

Tüm Taşıma İşçileri Sendikası 29, 672

Tüm Teknik Elemanlar Derneği

TÜTED 29, 49, 92, 131, 197, 565

TÜMTİS 29, 672

Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği

TYTTD 29, 131

Tüm Ziraat Bankası Personeli Birleşme ve Dayanışma Derneği

TÜM ZERBANK-DER 29

Türbeci, Fevzi 620, 787

Türenay, Ömer 692

Türk, Ahmet 79

Türk, İdris 680

Türkcan, Neccar 575

Türker, Kamuran 628

Türkeş, Alpaslan 45, 77, 78, 584

Türk Hukuk Kurumu 92

Türk-İş 44, 45, 47, 48, 51, 57, 61, 74, 75, 78, 80, 81, 107, 114, 121, 127, 131, 134, 142, 145, 151, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 174, 183, 184, 191, 193, 197, 207, 249, 261, 266, 272, 277, 278, 279, 281, 285, 286, 306, 330, 334, 335, 352, 355, 372, 373, 377, 378, 379, 388, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 429, 430, 434, 437, 444, 445, 446, 459, 479, 486, 489, 491, 492, 496, 513, 518, 520, 523, 566, 567, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 580, 581, 609, 613, 635, 636, 640, 642, 645, 648, 655, 656, 657, 658, 659, 663, 666, 667, 669, 673, 686, 693, 694, 699, 718, 719, 734, 737, 741, 746, 747, 748, 749, 758, 761, 764, 765, 766, 767, 769, 773, 774, 775, 776, 778, 783, 784, 785, 786, 787, 789, 790, 794, 796, 797, 800, 801, 802, 804, 805, 807, 808, 811, 813, 876, 877

Türkiye Bağımsız İşçi Sendikaları Direniş Komitesi 81

Türkiye Banka İşverenleri Sendikası, Bank-İşveren 23

Türkiye Banka ve Sigorta Mensupları Sendikaları Federasyonu 654

Türkiye Barış Derneği 99

Türkiye Barolar Birliği, TBB 28, 92, 151, 166, 193

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, TBKP 28, 76, 210

Türkiye Birlik Partisi, TBP 28, 547

Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM 28, 144

Türkiye Cam Sanayii İşverenleri Sendikası 492

Türkiye Emekçi Partisi, TEP 28, 53, 189, 215, 223, 356

Türkiye Film İşçileri Sendikası 399, 679, 793, 809

Türkiye Gazeteciler Sendikası 28, 798

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, THKP-C 28, 384, 385

Türkiye İlerici Deri-İş, Deri-İş 283, 664

Türkiye İşçi Partisi, TİP 28, 52, 99, 210, 356, 373, 380, 385, 547, 577, 599, 669

Türkiye İşçi Sendikaları Dayanışma Konseyi 77

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, TİSK 28, 142, 834

Türkiye Komünist Partisi, TKP 28, 76, 210

Türkiye Maden Federasyonu 775

Türkiye Maden-İş, Maden-İş, T.Maden-İş 26, 124, 193, 352, 367, 414, 565, 633, 694, 695, 718, 824, 851, 853, 859

Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu 648

Türkiye Milli Talebe Federasyonu, TMTF 28, 383

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, TMMOB 28, 92

Türkiye Öğretmenler Sendikası, TÖS 28, 47

Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, TÜSİAD 29, 350

Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası, TFİS 28, 399

Türkiye Sinematik Derneği 728

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, TSİP 28, 52, 189, 385, 547

Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, T.İ.S. 491, 492

Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu 660

Türkiye Yazarlar Sendikası, TYS 29, 458, 547, 548

Türkiye Ziraatçılar Derneği 458

Türkler, Kemal 9, 11, 12, 14, 15, 18, 20, 40, 41, 43, 44, 45, 53, 54, 56, 60, 61, 63, 66, 68, 69, 70, 72, 75, 76, 80, 82, 95, 96, 97, 98, 108, 110, 112, 113, 115, 118, 119, 122, 124, 128, 132, 135, 137, 138, 145, 150, 152, 156, 157, 158, 163, 167, 168, 169, 170, 171, 178, 180, 181, 182, 184, 186, 187, 192, 193, 201, 202, 205, 206, 209, 210, 214, 219, 220, 224, 239, 249, 250, 251, 264, 267, 278, 279, 286, 289, 297, 306, 322, 323, 326, 329, 330, 331, 334, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 352, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 366, 367, 370, 371, 373, 412, 419, 538, 552, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 610, 621, 623, 669, 693, 694, 695, 696, 701, 707, 713, 731, 738, 739, 750, 752, 763, 772, 773, 774, 775, 782, 784, 787, 788, 795, 813, 888

Türkler, Yasemin 629

Türk Maden-İş 29, 633

Türkmen, Aydın 634

Türkmert, Nihat 640

Türk Metal-İş 261, 758, 762, 783

Türkoğlu, Elif Necla 607, 608, 609

Türkoğlu, Enver 515

Türk Silahlı Kuvvetleri, TSK 28, 468, 535

Türk Tabipler Birliği, TTB 28, 92, 471, 547

Türk Veterinerler Birliği 92

Türkyılmaz, Gülay (Toksöz) 382, 384, 598, 599, 612, 628, 733, 734

Türün, Faik 811

Tütengil, Orhan Cavit 46, 47, 805

Tütün, Barış 382, 384, 598, 627, 734

Tütüncüler, M. Ali 621, 802

TYS 29, 451, 547, 548

U

Uçal, Bekir 667

Uçar, Cevdet 654

Uçar, İffet 734

Uğur, Şadi 676

Uğurlu, Turan 675

Ulaş, Halit 696

Ulaş, Salim 665

Ulaş-İş 400

Ulucan, Devrim 802

Uluç, Hasan 668

Uludağ, Cemil 655

Ulukan, Orhan 659

Ulusal Demokratik Cephe, UDC 14, 29, 82, 329, 331, 333, 334, 337, 787

Uluslararası Af Örgütü 480, 744

Uluslararası Ağaç ve Yapı Sanayi İşçileri Federasyonu 740

Uluslararası Basım İşçileri Federasyonu, IGF 25, 642

Uluslararası Çalışma Örgütü, ILO, UÇÖ 25, 101, 480, 523, 829, 842, 844, 849

Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği, IADL 25, 748

Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu, WIDF 29, 748

Uluslararası Gazeteciler Örgütü, IOJ 26, 748

Uluslararası Gıda İşçileri Federasyonu, IUF 26, 744

Uluslararası Gıda, Tarım, Otel, Restoran, İkram, Turizm, Tütün ve Yardımcı İşçi Sendikaları Birliği, IUF 645

Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu, UHSK 576, 747

Uluslararası Kimya, Enerji Maden ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu, ICEM 639

Uluslararası Kimya İşçileri Federasyonu, ICEF 25, 652, 691

Uluslararası Kimya ve Petrol Sendikaları Birliği 489
Uluslararası Lastik Kauçuk ve Plastik İşkolu Federasyonu 669
Uluslararası Metal İşçileri Birliği, TUI 695
Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu, IMF, Tr: UMSB 25, 593, 594, 609, 694, 748
Uluslararası Para Fonu, IMF 25, 542, 549, 744, 834
Uluslararası Tarım Ormancılık ve Ekim İşçileri Sendikaları Federasyonu, TUIAFPW 651
Uluslararası Tekstil, Hazır Giyim ve Deri İşçileri Federasyonu, IGTLWF 25, 688
Uluslararası Yapı ve Ağaç İşçileri Birliği, UITBB 29, 653
Ulusoy, Mehmet 106
Ulusu, Bülend 535
UNESCO 597, 725
Usenin, Vİlademir 726
Uskay, Hüseyin 673
Uslu, Azime 627
Uslu, Hayri 678
Usta, Besim 552, 563, 625, 687, 688, 853
Uyar, Berin 98, 99, 382, 598, 601, 602, 604, 627, 707
Uyar, Ertan 95, 98
Uyar, Selahattin 552, 563, 625, 687
Uyarlı, Gülay 382, 598
Uygun, Alper 627
Uygun, Yunus 661
Uygur, Çetin 301, 489, 515, 552, 563, 625, 697, 698, 783, 861
Uygur, Ercan 470
Uysal, Nuri 673
Uyum, İhsan 660
Uzun, İsmet 648
Ülgen, Nejat 585, 586
Ülgey, Ekrem 679, 680
Ülker, Hilmi 358
Ülkü, Ömer 302, 340, 342, 675, 692
Ülkü Ocakları 44, 48, 528
Ümitkılıçöte, Ali 95
Ünal, Erhan 652
Ünaldı, Nazan 225, 226, 231, 234, 386
Ünce, Hasibe 614
Üner, Necati 675
Ünlü, Kemalettin 624
Ünsal, Artun 470
Ünsal, Erdal 470
Ünsal, Fikret 443
Üretim-İş 400
Üruğ, Necdet 467
Üstün, Faruk 54
Üstün, Süleyman 202, 324, 816
Üstündağ, Fikret 658
Üstündağ, Mustafa 522, 548, 550, 575, 808
Üzüm, Mustafa 360

V

Varhan, Mustafa 675
Varlı, Gülay 628
Varlı, Hüseyin 634
Vatan Partisi 29, 314, 356
Veli, Sedat 54
Vergili, Ağa 664
Verim, Mahmut 667
Veziroğlu, Ahmet Hilmi 621
Veziroğlu, Ali Haydar 547
Vladiçenko, I. 54

Y

Yahya, Erdoğan 676
Yahyaoğlu, Mustafa Saffet 675
Yakar, Rıfat 692
Yakupoğlu, Mustafa 697
Yalazangil, Rauf 680
Yalçın, Erol 54, 69, 157, 169, 196, 367, 370, 401, 551, 563, 624, 665, 687
Yalçın, Hasan 551, 626
Yalçın, Mehmet 669
Yalçın, Mustafa 636
Yalçıner, Aslan 382, 627, 708
Yalçınkaya, Celal 70, 624
Yalçınkaya, Hasan 628
Yalım, Ergüç 642
Yalın, Osman 652
Yalnız, Durmuş Ali 370, 550, 552, 624, 670
Yamaç, Murat 635

Yaman, Burhan 641
Yaman, Hüseyin 626
Yaman, Yücel 382, 453, 466, 629, 704, 708, 712, 713
Yanılmaz, Leyla 642
Yapa, Halit 54
Yapı-İş 29, 794
Yapı Kredi Bankası Mensupları Sendikası, Yapı-Sen 637
Yapı-Sen 29, 637, 780
Yardımcı, Okşan 598, 742
Yarkın, Vedat 680, 681
Yasa, Ayser 627
Yaşar, Ali Saim 680
Yaşar, Rüstem 651
Yaşaroğlu, Şaban Ali 300, 552, 691
Yavuz, Abdurrahman 668
Yavuz, Ergün 690
Yavuz, Fehmi 470
Yavuz, Hilmi 238, 324
Yavuz, Selahattin 680
Yavuz, Şahin 665
Yazıcı, Ahmet 690
Yazıcı, Hüseyin 690
Yazıcı, Lütfiye 628
Yazıcı, Şerafettin 254
Yeğin, Mecit 696
Yektaş, Nadir 473, 799
Yelkenci, Memduh 680
Yenici, İbrahim 665
Yenigeldi, Cumhur 635
Yeni Ges-İş 400, 632, 660
Yenigün, Ahmet 97, 98, 628, 706
Yeni Haber-İş 13, 16, 29, 54, 112, 162, 166, 277, 297, 307, 311, 335, 342, 360, 370, 403, 406, 423, 472, 477, 539, 552, 624, 633, 696, 697, 726, 740, 759, 772, 773, 774, 775, 778, 781, 786, 812, 822
Yeni İmar Sendikası 794
Yeni Metal-İş 400
YENİ OLEYİS 29, 675
Yeni Tarım-İş 688
Yeşilgül, Ali 225, 226, 233
Yeşilnil, Jale 225, 226, 231, 232
Yeşilyurt, Aydın 626, 802
Yeten, Besim 217
Yetkin, Çetin 196, 216, 217, 255
Yıldıran, Ayşe 453
Yıldırım, Bahattin 668
Yıldırım, Hasan 224, 225, 226, 231, 233
Yıldırım, Kâmil 382, 628, 722
Yıldırım, Mahmut 490, 620, 790
Yıldırım, Mükremin 664
Yıldırım, Nurettin 642
Yıldırım, Raif 658
Yıldırım, Şaban 552
Yıldırım, Yaşar 816
Yıldırımoğlu, Vural 261
Yıldız, Ahmet 54, 355, 575
Yıldız, Azmi 680
Yıldız, Cevat 683
Yıldız, E. Neşe 627
Yıldız, Hamiyet 466, 755
Yıldız, Hüseyin 324, 628
Yıldız, İsmail 680
Yıldız, Mehmet 684, 685
Yıldız, Mustafa 668
Yılmaz, Akif 626
Yılmaz, Armağan 609
Yılmaz, Bekir 651
Yılmaz, Eşref 627
Yılmaz, İbrahim 654
Yılmaz, İsmail 665
Yılmaz, Kemal 54, 68, 69, 157, 342, 364, 370, 623, 624, 665, 690, 810, 855
Yılmaz, Mehmed 665
Yılmaz, Metin 628, 708
Yılmaz, Nurettin 621, 804
Yılmaz, Nusret 664
Yılmaz, Oruç 261
Yılmaz, Seyfettin 679
Yılmaz, Şeref 679, 680
Yılmaz, Şevket 491

Yılmaz, Zeki 651
YİS 29, 797
Yoğurtçu, Halis 646
Yol-İş Federasyonu 151, 445
Yontan, Gürel 466
Yön-Sen 679
Yugoslavya İşçi Sendikaları Birliği 54
Yunanistan Metal İşçileri Sendikaları Komitesi 576
Yurdakul, Cevat 46
Yurdanur, Süreyya 641
Yurdatapan, Şanar 119
Yurtkulu, Kazım 697
Yutman, Recep 660
Yüce, Yusuf 370, 624
Yücekök, Ahmet 324
Yücel, Can 121
Yücel, Mehmet 382, 628, 727
Yücesan, Ziya 684
Yücesoy, Nail 658
Yüksek Hakimler Kurulu 778
Yüksel, Cemal 680
Yümlü, Ruhi 693, 694, 695
Yürekli, Yusuf 626
Yürür, Ahmet 119

Z

Zaim, Arif 639
Zakariya, İbrahim 540, 548, 549, 745
Zana, Mehdi 575
Zedong, Mao 155
Zengin, Hasan 575
Zeytinburnu Çimento Endüstrisi İşçileri Sendikası 126
Zırtıloğlu, Mukbil 341, 355, 356, 368, 369, 377, 378, 381, 466, 473, 562, 570, 624, 625, 673, 675, 727, 742, 744, 749, 799, 801, 879
Zileli, Gün 198
Zileli, Zehra 646
Ziraat-İş 379, 632, 633, 651
Ziraat Mühendisleri Odası 795
Zorlu, Özcan 669

DİSK TARİHİ

DAYANIŞMA • DİRENİŞ • UMUT

2. CİLT • 1975-1980

> Emekçilerin, tüm haklarını alabilmesi yalnızca meslekî mücadele ile mümkün değildir. Bunun yanısıra Anayasa'daki demokratik haklarını kullanarak, siyasî mücadele yapmaları da gereklidir. Bu mücadele, işçi sınıfını varlığının tam bilincine kavuşturarak, insanın insanı sömürmesi esasına karşıt bir amaç güder.
>
> DİSK Anatüzüğü, Madde 3. (6. Genel Kurulda değiştirilmiş Anatüzük)

Elinizdeki kitap DİSK'in tarihini, mücadelesini ve deneyimini birincil kaynaklara dayalı olarak kapsamlı ve nesnel biçimde anlatmayı amaçlayan belgesel çalışmanın 2. cildidir. *DİSK Tarihi*'nin 2. cildi DİSK'in 1975-1980 arasındaki beş mücadele yılını kapsıyor. *DİSK Tarihi* kitabı DİSK'in mücadele ve deneyim hafızasını bugünlere ve yarınlara taşımayı amaçlıyor. Özgün arşiv kaynaklarından, binlerce belge, yayın ve fotoğraftan yararlanılarak hazırlanan kitap, DİSK ve Türkiye işçi sınıfı tarihi alanında önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlıyor.

DİSK

Kapak fotoğrafı: 1 Mayıs 1977, Taksim Meydanı